DICȚIONARUL
LIMBII ROMÂNE

DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE SE ELABOREAZĂ DE INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ DIN BUCUREȘTI, DE INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ DIN CLUJ-NAPOCA ȘI DE CENTRUL DE LINGVISTICĂ, ISTORIE LITERARĂ ȘI FOLCLOR DIN IAȘI

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE

(DLR)

SERIE NOUĂ

TOMUL VIII

PARTEA A 3-A

LITERA P

PÎNĂ[1]—POGRIBANIE

1977

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Calea Victoriei nr. 125 — BUCUREȘTI

Redactori responsabili :

IORGU IORDAN
Membru al Academiei Republicii Socialiste România

ALEXANDRU GRAUR
Membru al Academiei Republicii Socialiste România

ION COTEANU
Membru al Academiei Republicii Socialiste România

Partea a 3-a a tomului al VIII-lea a fost elaborată în cadrul Sectorului de lexicologie și lexicografie al Institutului de lingvistică din București, de următorul colectiv :

Redactori :

Alexandra BURNEI
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Monica BUSUIOC
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Elena CIOBANU
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC PRINCIPAL

Zorela CREȚA
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Lidia IONICĂ
FILOLOG

Lucreția MAREȘ
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC PRINCIPAL, DOCTOR ÎN FILOLOGIE

Radu MICHĂESCU
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Aurelia MIHAILOVICI
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Eleonora POPA
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Elena STÎNGACIU
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Zizi ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC

Stela TOMA
FILOLOG

Tatiana ȚUGULEA
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC PRINCIPAL

Revizori :

Elena CIOBANU
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC PRINCIPAL

Ion DĂNĂILĂ
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC PRINCIPAL

Luiza SECHE
CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC PRINCIPAL DOCTOR ÎN FILOLOGIE

Au fost consultați pentru *etimologiile* din acest tom :

Alexandru GRAUR, membru al Academiei Republicii Socialiste România, București ; Grigore BRÎNCUȘ, doctor în filologie, conferențiar, Universitatea București ; Vladimir DRIMBA, doctor în filologie, conferențiar, Universitatea București ; Theodor HRISTEA, doctor în filologie, conferențiar, Universitatea București ; Maria ILIESCU, doctor în filologie, profesor, Universitatea din Craiova ; Bela KELEMEN, doctor docent în filologie, profesor, șef de sector la Institutul de lingvistică și istorie literară din Cluj-Napoca ; Gheorghe MIHĂILĂ, doctor docent în filologie, profesor, Universitatea București ; Cicerone POGHIRC, doctor în filologie, profesor, Universitatea București ; Nicolae URSU, doctor în filologie, cercetător principal la Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor din Iași.

Corelații :

Stela TOMA
FILOLOG

Redactori responsabili ai tomului al VIII-lea (partea a 3-a) :

ION COTEANU
Membru al Academiei
Republicii Socialiste România

MIRCEA SECHE
Doctor în filologie, șeful Sectorului
de lexicologie de la Institutul
de lingvistică din București

PÎNĂ¹ prep. (Semnifică ideea de limitare a unei distanțe, a unei extensiuni, a unei intensități etc.)

1. a) (Exprimă delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări în funcție de o determinare locală indicată ca plan de raportare spațială față de un reper exprimat sau subînțeles; în corelație cu „de", „de la", „din", raportează limita finală a unei întinderi sau a unei deplasări la cea inițială, pentru evidențierea depărtării spațiale) *Mergeamu ... noi toți cu muierile și cu feciorii pînră afară de cetate.* COD. VOR. 26/10. *Început-au de în Galilei pînă cicea.* CORESI, TETR. 176. *Muiarea cu voia ei de va fi ieșit până den afară de poarta casei sale ..., atunce nu va fi datoriu bărbatul să o hrănească.* PRAV. 143. *Mă-ntîriră până afară Către grea moarte și cu ocară.* DOSOFTEI, PȘ. 47/13. *Și i-am zis ei, până aici să vii* (a. 1795). GCR II, 158/21. *Suie-te cu Platon până mai presus de ceriuri.* CONACHI, P. 275. *Din vorbă-n vorbă, din una-n alta, ajung până acasă la cumătra!* CREANGĂ, P. 32. *Erau mai mulți oameni umblînd forfota de colo pînă colo.* CARAGIALE, O. II, 352. *Îi petrecu cu mare cinste și alai, pînă afară din împărăție.* ISPIRESCU, L. 47. *Părul îi se varsă-n unde Și din creștet el te-ascunde Pînă jos.* COȘBUC, P. I, 220. *Pînă departe se vedeau columnele acestea albe.* AGÎRBICEANU, A. 63. *Pînă acolo ajungea de pe deal foșnetul minios al copacului!* GÎRLEANU, N. 41. *O călăuză m-a dus pînă sus la cimitir.* GALACTION, O. 370. *Marele oblon ce desparte terasa de hall este tras pînă jos.* SEBASTIAN, T. 9. *Se vedeau ..., pînă hăt departe, ... suliți.* SADOVEANU, O. I, 348. *Au ieșit din sat pînă departe.* ARGHEZI, VERS. 284. *Peretele din potriva ferestrei era acoperit pînă sus cu un raft.* CĂLINESCU, E. O. II, 91. *Și-o ținu tot într-o fugă pînă devale la cănțălărie.* CAMILAR, N. II, 287. *Simt pînă aici mirosul mierii.* DAVIDOGLU, O. 78. *Umbla de colo pînă colo fără rost.* PREDA, M. 100. *Nu am precupeți nimic și am venit pînă aici.* BARBU, P. 337. *Iese mîndra pin' afară Și-mi arată-un drum de țeară.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 123. *Păr' acasă să te duci ... Și pe Murgu să-mi aduci.* PAMFILE, Ț. 25. (În construcțiile corelative *de sus pînă jos* sau *de jos pînă sus*, care evidențiază extinderea completă pe verticala unei arii spațiale sau a unui element considerat ca atare) *Catapetezma besearicii să rupse în doauo, de sus până gios.* N. TEST. (1648), 63ʳ/19. *Începe el a o măsura cu ochii de sus până jos și de jos până sus.* CREANGĂ, P. 163. *Cîțiva curteni l-au și îmbrăcat de sus pînă jos.* CARAGIALE, O. II, 265. *Armăsarul sfîșiat, hărțănit de sus pînă jos și plin de sînge, fu răzbit și biruit.* ISPIRESCU, L. 28. *Voi îmbrăca în negru De sus pînă jos, Singurătatea-mi.* BENIUC, V. 63. (Planul spațial delimitativ este asociat punctului de localizare a unei circumstanțe) *Du-te pînă afară unde te așteaptă cineva.* (În construcția *pînă unde*, care prezintă punctul de localizare a unei circumstanțe ca plan de delimitare spațială; uneori circumstanța indicată evidențiază aspectul foarte îndepărtat al reperului de atins) *Că pînă unde suiră cu voia și cu zisa lu Dumnezeu putură sui, nu cu a lor puteare luați fură ei și răpiți.* CORESI, EV. 461. *De la Odriiu înainte spre Țarigrad mergîndu, pîn' unde s-au întîlnit cu ceialalți.* R. GRECEANU, CM II, 131. *Noroc că are acolo niște cunoscuți de la care a putea împrumuta ceva, ca să răzbească pînă unde are asemenea interes.* SADOVEANU, O. X, 587. *Pînă unde mergem?* CAMILAR, N. II, 260. □ *Să mergi pînă unde cotește drumul. Am tot mers pînă unde am văzut cu ochii.* ✦ (Urmat de „de", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare subînțeleasă și punctul spațial de demarcare inițială a unei extinderi) *Se va demola totul pînă de unde începe bulevardul.* (Limita depărtării spațiale este indicată printr-o localizare de unde poate fi sesizat ceva cu ajutorul simțurilor) *Castelul se vedea pînă de departe. Larma copiilor se aude pînă de aici. Mirosul se simțea pînă de unde eram ascunși.* ✦ (Urmat de „pe", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de atingerea planului sau reperului spațial indicat ca suprafață anumită, localizare spațială nedefinită sau spațiu conceput ca o suprafață) *Toate stau pe o schimbare de la ceriu păn' pe pămînt.* CONACHI, P. 213. *Părul ... curgea în viițe pînă pe spate.* EMINESCU, P. L. 33. *Se azvîrle pe-un cal și ține numai o fugă pînă pe lanuri.* CREANGĂ, O. 65. *Își luă iarăși zborul pînă pe stîncă, sus.* GÎRLEANU, L. 64. *Lupu Chirițoiu, cel mai bătrîn dintre toți, cu pletele crescute pînă pe umeri și cărunte.* REBREANU, R. I, 131. *Pînă pe unde răzbeam noi, n-ajungeau ciobanii cu turmele.* SADOVEANU, O. XII, 8. *Un cap prelung și tînăr de fată, încărcat cu bucle, căzînd pînă pe umeri.* CĂLINESCU, E. O. I, 15. [Zeama dulce] *să li se scurgă din guri pînă pe piepturile goale.* CAMILAR, N. I, 408. □ *S-a dus pînă pe afară.* ✧ (Urmat de „de pe", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare subînțeleasă și reperul spațial pe care se situează punctul de demarcare inițială a unei extinderi) *Au venit oameni pînă de pe cele mai îndepărtate meleaguri.* (Limita depărtării spațiale este indicată prin reperul de unde poate fi sesizat ceva cu ajutorul simțurilor) *Marea Neagră se vede pînă de pe vîrful Ceahlăului. Uruitul motoarelor se auzea pînă de pe celălalt mal al apei. Mirosul se simțea pînă de pe deal.* ✦ (Urmat de „la", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de o destinație sau de un nivel atins; uneori nivelul indicat evidențiază aspectul maxim al posibilității lui de delimitare) *Pavel ... tînse cuvîntu pînră la miadzănoapte.* COD. VOR. 16/13. *Proidiiu prîintru loc coperit mirurat până la casa Dzeului.* PSALT. 80. *Afunda-i botezătoriul pînă la grumazi.* CORESI, EV. 510. *Purceasără de să dusără pre glas până la groapă.* VARLAAM, C. 380. *Să margă până la cutare loc.* PRAV. 41. *Biruia până la Marea Neagră.* BIBLIA (1688), [prefață] 7/28. *Au mers domnul pînă la marginea Dunării.* IST. Ț. R. 70. *Lucrurile firești ... de la ceriu pără la ceriu să văd.* CANTEMIR, I. I. II, 172. *Tăietura Până la urechi îi lărgi gura.* BUDAI-DELEANU, Ț. 419. *Nu-i departe păr-la Prut, Cu o fugă de cal bună, îndată am și trecut.* BELDIMAN, E. 41/23. *Împărați ai Persiei, care își întinsesără împărăția pînă la India.* GORJAN, H. I, 1/10. *Stau sub ceriu înnourat, Păn' la pele-udat de ploaie.* ASACHI, S. L. I, 90. *Maică-ta de-i vie Bine ar fi să vie Păn' la noi la vie.* NEGRUZZI, S. I, 5. *Ei porniseră din București și merseră iute pînă la Săftica.* BOLINTINEANU, O. 446. *Umbla de la unul pînă la altul, pipăind mînele lor înghețate.* ODOBESCU, S. III, 302. *Și se-nalță din călcîie să-ți ajungă pîn' la gură.* EMINESCU, O. I, 159. *Eu mă tîriam cum puteam pînă la fîntînă.* CREANGĂ, A. 15. *Zăpada e pînă la brîu.* CARAGIALE, O. VII, 454. *Mai e mult pînă la Cîrligi.* SLAVICI, N. I, 332. *Un bătrîn cu barba pînă la genuchi, slab și pipîrnicit.* ISPIRESCU, L. 101. *Ducînd un pahar de vin pînă la buze mîna îi tremură.* DELAVRANCEA, T. 31. *Cu părul capului pîră la călcîi.* MARIAN, NA. 30. *Nu te-opri ..., Pînă la măicuța-n prag.* COȘBUC, P. I, 131. *Se strecură pînă la ușa odăii.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 164. *Îngîna valsul ce-și trimitea melodia pînă la ea.* GÎRLEANU, N. 105. *Rareori pătrundea pînă la dînsul cîte un țipăt.* REBREANU, R. I, 183. *A plouat pînă la cimitir.* GALACTION, A. 192. *Călcat prin albia unui pîriu pînă la genunchi,* CAMIL PETRESCU, U. N. 273. *Îl urmări cu mînia pînă la gard.* C. PETRESCU, Î. II, 160. *Da cu mătura udă peste covorul ros pînă la urzeală de jocurile noastre.* BRĂESCU, O. A. II, 13. *Te înclini pînă la pămînt.* SAHIA, N. 102. *E fără haină, cămașă cu mînecile suflecate pînă la cot.* SEBASTIAN, T. 322. *De cătră vîrf pînă la poale, trunchiul bradului e zdrelit de ghearele ursului.* SADOVEANU, O. XIV, 490. *Rînjit în silă, pînă la urechi.* ARGHEZI, VERS. 296. *Părul rar, dar bine ales într-o cărare care mergea din mijlocul frunții pînă la ceafă.* CĂLINESCU, E. O. I, 16. *Cresc ale ierbii Fire albastre Pîn' la-nălțimea Inimii noastre.* BLAGA, P. 36. *Mă pomenesc că dau paharul pe gît pînă la fund.* STANCU, R. A. I, 26. *Numai plantele tremurau în nesfîrșita apă a morților, pînă la zare.* CAMILAR, N. I, 317. *Pînă la gară erau patru kilometri.* PREDA, M. 98. *Cufundați-vă mîinile pînă la coate!* LABIȘ, P. 42. *Trebuia să te duci pînă la regiune.* T

ianuarie 1962, 4. *De la Ploiești pînă aici sînt 60 de km.* GRAM. ROM.² I, 332. *Zidul se suia Și o cuprindea Pîn' la costișoare.* ALECSANDRI, P. P. 190. *Suflă vîntul ș-o clatină Din vîrf pînă la tulpină.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 253. *O duce par la groapă aprinsă-n fiejnic.* ALRT II 86. *Abia se-ncalță De la ușă pîn la pat, Obielele toate cad.* ZANNE, P. III, 193. □ *Îi ridicase osanale pînă la cer.* ◇ (În construcțiile *pînă la sfîrșit* sau *pînă la capăt*, care indică limita extremă a unei întinderi oarecare, atinsă prin săvîrșirea unei acțiuni, manifestarea unei stări, efectuarea unei deplasări etc.) *Am semănat locul pînă la capăt. Am alergat pînă la capătul pistei. Am citit cartea pînă la sfîrșit. Am ajuns pînă la sfîrșitul cărții.* (În contexte în care delimitarea unei întinderi oarecare este precizată prin apropierea imediată față de extremitatea acesteia) *Ajunsese cu redacția operei sale capitale ... pănă la aproape de sfîrșitul ce trebuia să aibă.* IORGA, L. II, 173. (În construcții corelative care evidențiază extinderea completă între limitele extreme ale unei arii) *Era cuprins de o boală rea din cap pînă la picioare.* MINEIUL (1776), 160ᵛ²/23. *E îmbrăcat ca un nap Din călcîie pîn' la cap.* PANN, ap. ZANNE, P. II, 32. □ *De la cap pînă la cap sînt 20 de metri. Am traversat țara de la un cap pînă la celălalt. Am citit cartea de la început pînă la sfîrșit.* ◇ (Urmat de „de la", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare subînțeleasă și reperul spațial de unde se înregistrează demarcarea inițială a unei extinderi) *Au sosit nuntași pînă de la Zalău.* (Limita de îndepărtare este indicată prin reperul spațial de unde poate fi sesizat ceva cu ajutorul simțurilor) *Ceahlăul se vede pînă de la malul mării. Vuietul cascadei se auzea pînă de la cabană. Mirosul fumului se simțea pînă de la mare distanță.* ◇ (Urmat de „pe la", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este aproximată în funcție de atingerea unui nivel de extindere sau a unei destinații) *Pînă pe la Bran a plouat. Trec deseară pînă pe la voi.* ◇ (Urmat de „de pe la", delimitează prin aproximare îndepărtarea dintre o poziție oarecare și reperul spațial de demarcare inițială a unei extinderi) *Au sosit la lucru oameni pînă de pe la Brașov.* ✦ (Urmat de „în" sau „întru", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de situarea în cuprinsul unui plan spațial sau al unui interior; uneori cuprinsul indicat evidențiază aspectul maxim al posibilității lui de delimitare) *Den Ierusalim pînă în Vithaniia sînt cincisprăzeace pistreale, ce sînt doauo mile și jumătate.* CORESI, EV. 97. *Alții arde pănă în pieptu, ... alții era acoperiți în foc* (a. 1580). CUV. D. BĂTR. II, 322/17. *Le-am vîndut partea mea de moșiia ... di*[n] *hotarul Negreștilor pană într-al Priboianilor* (cca 1600). ib. I, 101/5. *Pănă în cutare loc țe-am vădzut boul.* PRAV. 12. *Unii s-au tînsu pre supt podgorie, agiungînd pîn în apa Sireatiului* (a. 1650—1675). GCR I, 189/26. *Marea să sui pănă în ceriu de agiungea.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 3ᵀ/24. *Cetățile ce le-au luat le-au pănă în pămînt răsipit.* N. COSTIN, LET. II, 14/31. *El purcese ... prădînd den Dunăre pîn'în munți.* ANON. CANTAC., CM I, 131. *Pără în cordon drumul, c-a fi slobod, nu credea.* BELDIMAN, E. 38/2. *Țipetele jertfelor căzute sub turci pătrunseră însă pînă în cabinetul lui Rudolf II-lea.* BĂLCESCU, M. V. 36. *Un mare laure sălbatic ... își întindea lungele sale frunze lucitoare pînă în marginea ferestrei.* CR (1848), 12²/73. *Merge pe jos prin pulbere pănă în glezne.* NEGRUZZI, S. I, 70. *Brațele ei albe și goale păn' în umeri se-ntinseseră spre dînsul.* EMINESCU, P. L. 63. *Fîntîna ... era plină cu apă pînă în gură.* CREANGĂ, P. 214. *A băut tot pînă-n fund dintr-o sorbitură.* CARAGIALE, O. II, 261. *N-avea voie să iasă nici pînă în grădină.* ISPIRESCU, L. 120. *Nu să mai satură privind coșurile de cătină încărcate pînă în buze cu pește proaspăt.* DELAVRANCEA, S. 65. *Eu stam să văd ce gînduri are, Că-n vad e apa pînă-n brîu.* COȘBUC, F. 93. *Își scutură cu putere de cutremur apa ..., împroșcînd cu o ploaie mărunță pădurile păn' în depărtare.* HOGAȘ, M. N. 224. *Oile lui albeau izlazul pînă în zare, ca omătul.* GALACTION, O. 51. *Zvon de glasuri dinspre drum Pînă-n preajmă-i vine.* TOPÎRCEANU, B. 10. *Mirodenia ierunc ilor îmi ajungea ... pînă în nări.* SADOVEANU, O. XI, 218. *Din vale pînă-n cer, Se suie împletindu-și lumina ce adie.* PILLAT, P. 81. *Aș urca ... munții lunii pînă-n pisc.* ARGHEZI, VERS. 188. *Sîntem îngropați în zăpadă pînă în gît.* CĂLINESCU, S. 519. *Am ajuns pînă în țara turcilor cînd eram mică.* STANCU, D. 493. *Pînă în creieri simțiră niște tresăriri.* CAMILAR, N. I, 363. *Toată ziua se oglindă Și gunoiu-i pînă-n grindă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 441. *L-întîlnea un moș bătrîn Cu barba albă pînă-n brîu.* BALADE, I, 452. *Ori caftan pînă-n pămînt, ori șireangul de gît.* ZANNE, P. III, 51. □ *I-au ridicat osanale pînă în cer. Am simțit-o pînă în rărunchi. Se suiră pînă într-un vîrf de munte. Era înarmat pînă în dinți. Coborîseră pînă în adîncul prăpastiei. I-a băgat cuțitul pînă în plăsele.* (În construcții corelative care evidențiază încadrarea totală între limitele extreme ale unei arii spațiale) *Cîțiva călăreți acoperiți din cap pînă-n picioare în sîrmă.* CĂLINESCU, E. O. I, 107. [Bubele] *au împresurat-o din creștet pînă în tălpi.* SBIERA, P. 301. □ *Am semănat lucernă pe tot locul din cap pînă în cap.* ◇ (În legătură cu construcții care indică situarea în interiorul unor planuri spațiale precizate prin orientare față de un anumit reper) *Mergi pe strada Academiei pînă în dreptul bisericei Sfîntul-Nicolaie-dintr-o-zi.* GHICA, S. 525. *Din poarta Siminichii și pînă-n fața crîșmei lui Andone, o unitate de tancuri poposea la marginea drumului.* CAMILAR, N. I, 23. □ *Se dusese pînă în spatele scenei. Aleea se întindea pînă în preajma blocurilor.* ✦ (Urmat de „peste" sau „dincolo de", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de depășirea unui reper spațial) *Să te duci pănă peste drum, ... și să-mi iei un domino negru.* ALECSANDRI, T. 299. *Să se ducă, încotr-o vedea cu ochii, pînă dincolo de Mărul-Roșu.* CARAGIALE, S. N. 41. *Ea-și aduse mîna Pînă peste-obrajii rumeni.* COȘBUC, P. I, 250. *Se trînti în pat, învălindu-se cu oghialul pînă peste nas.* HOGAȘ, DR. II, 13. *Iată oameni ... îmbodoliți pînă peste ochi.* SADOVEANU, O. II, 623. *Îi culca pe copii, îi învelea pînă peste cap.* PAS, Z. I, 174. *Niște ghiogari slăbănogi ... suflecați pînă peste genunchi.* CAMILAR, N. II, 43. □ *Pînă peste munți se întinde Țara Hațegului.* ◇ (Urmat de „de peste" sau „de dincolo de", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare și un plan spațial plasat înaintea începutului unei distanțe precizate) *Era bilciul de toamnă de la Sărata ... la care oamenii se adună pînă de peste nouă țări și nouă mări.* SLAVICI, N. I, 134. □ *Pînă de peste 20 de km drumul este neasfaltat. Au venit nuntași pînă de dincolo de Olt.* ✦ (Urmat de „din", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare și reperul spațial care cuprinde punctul de demarcare inițială a unei extinderi) *Pînă din China ne-au sosit mărfuri. Pînă din cele mai mari adîncimi ale oceanului se scoate petrol.* (Limita de îndepărtare este indicată prin reperul spațial de unde poate fi sesizat ceva cu ajutorul simțurilor) *Turnul televiziunii se vede pînă din periferia orașului. Chiotele nuntașilor se auzeau pînă din satul vecin. Parfumul teilor se simțea pînă din locul unde ne aflam.* ✦ (Urmat de „spre", „înspre" sau „către", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de planul de perspectivă față de un reper spațial) *Cîte străzi cu grădini plouate, cu parfum de toamnă, pînă spre casă.* BACOVIA, O. 236. *Unii rîdeau cu gurile desfăcute pînă spre urechi.* CAMILAR, N. II, 252. □ *Livezile se întindeau pînă înspre marginea pădurii. Rochia era brodată pînă către poale.* ✦ (Urmat de „dinspre" sau, învechit, „despre", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare și un reper spațial în perspectiva căruia este plasat punctul de demarcare inițială a unei extinderi) *Să facă și o hrubă de la peștira lui pănă dispre partea muntelui.* DRĂGHICI, R. 164/22. □ *Valul de ploi a înaintat spre sudul țării pînă dinspre Cluj.* (Limita de îndepărtare este indicată prin reperul spațial de unde poate fi sesizat ceva cu ajutorul simțurilor) *Turla catedralei se vede pînă*

dinspre marginea orașului. Pînă dinspre Oradea se auzea bubuitul tunurilor. Ciinii puteau adulmeca vînatul pînă dinspre coasta dealului. ✦ (Urmat de „prin", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de unul sau mai multe planuri circumscrise nedefinit în cuprinsul unui reper spațial) *Ajunsesem pînă prin părțile Bucovinei.* ✧ (În legătură cu construcții care aproximează situarea în interiorul unor planuri spațiale precizate prin orientare față de un anumit reper) *Niște trandafiri zdrențuiți ... se cățărau pe coastă, pînă prin dreptul turlei.* GALACTION, O. 40. □ *Zmeurișul se întinsese pînă prin spatele cabanei. Lupii ajungeau pînă prin preajma satului. Coloane de manifestanți ocupaseră strada pînă prin fața tribunei oficiale.* ✧ (Urmat de „de prin", delimitează depărtarea dintre o poziție oarecare și reperul spațial care circumscrie nedefinit unul sau mai multe puncte de demarcare inițială a unor extinderi) *La tîrgul de fete de pe Găina, vin oameni pînă de prin cele mai îndepărtate colțuri ale Transilvaniei.* (Limita de îndepărtare este indicată prin reperul spațial de unde poate fi sesizat ceva cu ajutorul simțurilor) *Vedeai, pînă de prin cele mai mărginașe cartiere, turla bisericii. Clopotul mănăstirii se auzea pînă de prin satele învecinate. Mirosul abatorului putea fi simțit pînă de prin centrul orașului.* ✦ (Urmat de „după", „deasupra", „sub" etc., delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de diferite planuri de orientare față de un reper spațial) *Au gonit și pre domnul pănă supt Cetățuie.* AMIRAS, LET. III, 116/16. *Se apropie pînă supt ferestrile palatului.* GORJAN, H. I, 5/3. *Să-și scalde picioarele în unda rece care-i trimite fiori pînă supt aripi.* GÎRLEANU, L. 77. *Sărindu-i pînă subt mustăți smocurile de scîntei.* MIRONESCU, S. A. 140. *Își înfundau boturile pînă sub ochi.* CĂMILAR, N. II, 48. □ *Avionul s-a ridicat pînă deasupra norilor.* ✧ (Urmat de „pe după", „pe deasupra", „pe sub" etc., delimitarea este aproximată în funcție de atingerea unor planuri de orientare față de un reper spațial) *De focurile turcilor și a tatarîlor era cuprinsă costișa pănă pre suptu pădure.* NECULCE, L. 238. *Cavalerî ... pătrunzînd prin grădine pănă pe sub vreo fereastă.* EMINESCU, N. 57. *Și-și poartă vitele ... pănă pe sub codrii Sadului.* VLAHUȚĂ, R. P. 81. □ *Coloana de manifestanți se întinsese pînă pe după Sala Palatului.* ✦ (Urmat de „aproape de", „alături de" sau „lîngă", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de un plan de învecinare cu un reper spațial) *Vine pînă lîngă el.* CORESI, EV. 391. *Prăda Șcheaii, țara grecească pînă lîngă Țarigrad.* MOXA, 392/12. *Pînă aproape de orașul Flocii pusese supași de lua vamă ei din băieți.* IST. Ț. R. 124. *Au luat în gios păn'lîngă Bărăiac.* NECULCE, L. 372. [Marea] *se mișca uretndu-și apele pînă lîngă un boschet de chiparos.* EMINESCU, N. 126. ✧ (Urmat de „pe aproape de", „pe alături de" sau „pe lîngă", delimitarea este aproximată în funcție de atingerea unui plan de învecinare cu un reper spațial) *În sus pînă pe lîngă celălalta cea mică dupe creastă, se așternu viile.* ODOBESCU, S. III, 581. □ *Apele s-au revărsat pînă pe aproape de liziera pădurii. Buruienile au crescut pînă pe alături de casă.* ✦ (Urmat de „între" sau „printre", delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări este precizată în funcție de un plan interpus unor repere spațiale) *Durerea s-a extins pînă între omoplați. Transfăgărășanul urcă pînă printre cele mai înalte creste ale Carpaților.*

b) (Conjuncțional; exprimă delimitarea unei întinderi sau a unei deplasări în funcție de prezența unei anumite circumstanțe spațiale; în corelație cu „de", „de la", „din", raportează limita finală a unei întinderi sau a unei deplasări la cea inițială, pentru evidențierea depărtării spațiale) *Locul se întinde pînă începe pădurea. Întinseseră prelate de protecție de la marginea tarlalei pînă se termina zona lotului experimental.*

2. a) (Exprimă încetarea duratei unei acțiuni sau a unei stări în funcție de o determinare temporală indicată ca plan de simultaneitate, de posterioritate sau de anterioritate față de un moment oarecare al vorbirii; în corelație cu „de", „de la", „din", raportează momentul final al unei durate la cel inițial, pentru evidențierea extinderii temporale) *Dzeul mieu, ce înveți-me de tirereațele mele, și pără acmu spuniu mirurile tale.* PSALT. 138. *Se va deștepta cela ce-au fost lenivos pînă acmu.* CORESI, EV. 93. *Acela pănă astăzi este hotar Țărei Moldovei* (cca 1625). GCR I, 72/28. *Ai ținut vinul cel bun pînă acum.* N. TEST. (1648), 107ʳ/11. *Un vîrv de muntele Sinaiului unde au petrecut sv[î]nta îi dzic Epistimi pînă astădz.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 108ᵛ/8. *Oarece luminâ fiind pănă acum supt acoperămînt ... o pui în sfeașnic.* BIBLIA (1688), [prefață] 8/13. *S-au dus la Argeș, de au făcut scaunul acolo, făcînd curți domnești, și bisearică, care și pînă astăzi iaste.* R. POPESCU, CM I, 228. *Unde ai fost pîn acum?* (a. 1779). GCR II, 119/15. *Mi-au dat o falangă pentru nebunii ... Îmi era ciudă că păr atunce ... n-am mâncat falangă* (începutul sec. XIX). CAT. MAN. I, 644. *Să-și poată face mălaiu și pîne, S-aibă ce mînca de azi pănă mîne.* BUDAI-DELEANU, Ț. 82. *Datoriile ce din copilărie și pînă acum, adăogîndu-se necontenit, s-au înmulțit foarte.* MARCOVICI, C. 9/26. *Ce a slujit pînă aci pacea cu turcul?* BĂLCESCU, M. V. 42. *Se hotărî ... de a se lăsa de viața ce o dusese pînă aci.* CR (1848), 4¹/77. *A îmbrăcat pe dînsul haine noi, Și-au ținut de joi pînă mai apoi.* PANN, ap. ZANNE, P. III, 178. *Pînă atunci nu fusesem niciodată la vînătoare.* BOLINTINEANU, O. 330. *De atunci și pînă astăzi colonii de lumi pierdute Vin din sure văi de chaos.* EMINESCU, O. I, 132. *Dacă pînă poimîine n-am cincisprezece mii, trebuie să mă-mpușc.* CARAGIALE, O. I, 180. *Să știi că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele.* ISPIRESCU, L. 5. *Cîte ne mai așteaptă de azi pînă mîine!* DELAVRANCEA, S. 214. *Noapte bună, soare sfînt, Pînă mîne!* COȘBUC, P. I, 157. *Ce altă înfățișare căpătau toate cîte pînă acum i se părură fără însemnătate.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 172. *De vorba lor ascultau pînă mai deunăzi patru sate.* GÎRLEANU, N. 9. *Bostandakii au mișunat prin Iași pănă ieri și au mai rămas încă resturi și azi.* IBRĂILEANU, S. L. 87. *Petreceau foarte bine, pînă tîrziu la unsprezece.* BASSARABESCU, V. 8. *Nemulțumirile noastre de pînă ieri erau capricii.* GALACTION, A. 309. *Plutonierul, care pînă aci stătuse în rezervă ... , se ridică.* BRĂESCU, O. A. II, 282. *Pînă mîine la prînz sînt liniștit.* SEBASTIAN, T. 33. *Am stat pînă tîrziu.* VLASIU, D. 280. *Pînă mai ieri fusese tovarășul lui.* SADOVEANU, O. VI, 387. *Unde stătură bravii pînă azi?* ARGHEZI, VERS. 369. *Răspunse ... tot fără chef de vorbă, ca și pînă acum.* CAMIL PETRESCU, O. II, 175. *Niciodată pînă atunci nu-l văzusem atît de crunt.* STANCU, D. 306. *Paști ei ... îi aud pînă tîrziu.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 34. *Puteți pe urmă să dormiți pînă poimîine dimineață.* PREDA, M. 23. *Voi da fata mea după feciorul tău, dacă pînă mîine ce răsare soarele, va curge ... o apă mare.* MERA, L. B. 11. (Determinarea temporală delimitativă este un reper final indicînd o zi anumită, o parte a acesteia, o săptămînă sau un anotimp) *Pînă noaptea rugă făcea.* CORESI, EV. 265. *Să se odihnească pînă luni dimineața.* PRAV. GOV. 2ʳ/13. *Fu de să rugă pănă dumenecă.* VARLAAM, C. 354. *Face șanț înprejurul oștii lui și șade acolea pînă a doaă zi.* IST. Ț. R. 59. *S-au sfădit de dimineață pînă seara.* ANON. CANTAC., CM I, 114. *Au dormit liniștit pănă a doua zi dimineață.* DRĂGHICI, R. 51/4. *De luni dimineața și pînă sîmbătă seara n-o mai vedeai.* CREANGĂ, A. 29. *A dormit pînă a doua zi foarte tîrziu.* CARAGIALE, O. II, 271. [*Camelile*] *țin toată iarna din noiemvrie pînă primăvara.* ap. TDRG. *Nu poate să doarmă pînă noaptea tîrziu.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 233. *Am alergat pînă seara pe la prieteni.* CAMIL PETRESCU, T. III, 53. *Am mers așa pînă a doua zi sara.* SADOVEANU, O. XI, 375. *Tc-a așteptat aci pînă aseară.* ARGHEZI, VERS. 186. *Inginerul lucra pînă noaptea tîrziu.* CĂLINESCU, S. 325. *Muncesc de dimineața pînă seara.* STANCU, R. A. III, 24. [Are să moară] *pună dimineață.* ALR SN VI h 1 834/105. □

Pînă săptămîna trecută am lucrat zilnic la teză. Pînă săptămîna viitoare totul să fie terminat. Pînă săptămîna asta se mai primesc înscrieri. (Planul temporal delimitativ este asociat momentului desfășurării unei circumstanțe) *Ce-ai făcut pînă acum, cînd am sosit eu? Acestea erau pînă ieri, cînd încă nu se aflase vestea. A învățat pînă vineri, cînd a avut examen. Am stat acolo pînă toamna, cînd s-a răcit vremea.* (În construcțiile *pînă cînd, pînă ce,* învechit, *pînă unde* sau, învechit, rar, *pînă cînd ce,* care indică momentul împlinirii unui fapt ca pe un reper final; uneori împlinirea faptului indicat sugerează aspectul absolut, consecința ultimă etc. ce se putea atinge) *Se giurară ... ... nece se mărânce, nece ce se bea pînră cându nu voru ucide Pavelu.* COD. VOR. 50/14. *Fiii oamerilor, pără cându* [sînteți] *greu înremoși?* PSALT. 4. *Nu vei ieși de acolo pînă ce vei da tot ce vei avea.* CORESI, TETR. 8. *Iaste așea, pănă ce se vor svîrși șeapte stepene.* PRAV. LUCACI, 168. *Să aveț nedeajde pre noi, păr-u[n]de vom costa întru tot vom nevoi să vă dăm ștere de ce vom ști* (a. 1616?). ROSETTI, B. 84. *Să le aveți înaintea ochilor voștri, pănă cănd va veni.* VARLAAM, C. 78. *Aceale lucruri au fost stînd tot acolia, pănă ce le-au furat.* PRAV. 63. *Să nu vadză moarte pănă cînd ce va vedea pre D[o]mn[u]l H[risto]s.* DOSOFTEI, V. S. februarie 51ʳ/29. *Iară pănă unde vrea să să facă zio, ruga Pavel pre toți, să ia de mîncat.* BIBLIA (1688), 854¹/42. *Ca domnia Moldovei să fie de moșie a Cantemireștilor, nici să se dea altora, pănă cînd va fi cineva dintre dînșii.* ȘINCAI, HR. III, 227/17. *Că amîndoi mult dor și amar păținră Pănă ce tîrziu iară să tîlnirăț!* BUDAI-DELEANU, Ț. 137. *Puțin înainte pînă cînd sosirea ta A mea deznădăjduire veni a astîmpăra.* HELIADE, O. I, 414. *Neîncetat cornărește pănă ce se sfîrșesc zilele lui prier.* I. IONESCU, C. 51/8. *Pînă cînd dar masa moșul să le puie.* PANN, P. V. I, 11/17. *Stelele ... Ard depărtărilor, Pănă ce pier.* EMINESCU, O. IV, 378. *Toarnă el toată apa cea din fînînă pe jăratec, pînă ce stinge focul.* CREANGĂ, P. 65. *Mai stete gînditor pînă ce-i veni fluierul său în minte.* SLAVICI, N. I, 66. *Tot înainte mergea, pînă ce ajunse la un oraș.* ISPIRESCU, L. 100. *Pînă ce suiră scara, să împiedică de cîteva trepte.* DELAVRANCEA, S. 119. *Să zic da, nu-mi vine bine Pînă cînd nu m-am gîndit.* COȘBUC, P. I, 178. *Vin umbrele peste copaci să cadă Pîn'ce, tîrziu, din lac răsare luna.* GOGA, POEZII, 351. *Pînă ce Axinia să vadă de cai, noi ne așezarăm la un fel de masă.* HOGAȘ, DR. I, 125. *Așteaptă cuvincios pînă ce isprăvește dascălul cu tusa.* REBREANU, I. 14. *Munceau ... pînă ce vărsau sudori.* MIRONESCU, S. A. 87. *Alîla am țipat pînă ce am răgușit.* SADOVEANU, O. XI, 376. *Tu cînți de-mi spargi timpanul ... Pîn'ce te iau de plete.* CĂLINESCU, L. L. 106. *Pînă cînd n-au ieșit cinci clienți, n-a plecat.* STANCU, D. 359. *Nu s-a dat ieșit din cort, pînă ce n-a simțit că cineva dăduse foc tolurilor.* CAMILAR, N. II, 149. *Așteaptă-mă pînă cînd mă întorc din oraș.* GRAM. ROM.² I, 420. *Eu mîndra nu ți-oi da Pîn'ce capul sus mi-a sta.* ALECSANDRI, P. P. 24. *Multe zile a călătorit, pănă ce în urmă a dat de „pădurea blăstămată".* RETEGANUL, P. I, 78. *N-oi mînca Pînă ce te-oi întreba.* FOLC. TRANSILV. I, 278. ✦ (Urmat de „de", delimitează intervalul dintre un moment oarecare și o determinare temporală anterioară, în funcție de care se apreciază durata unei stări de fapt, gîndite prin raportare directă sau indirectă la contrariul ei) *Pănă bine de curînd știința bărbaților de stat s-a supt din literatura limbii eline.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 59. □ *Pînă de curînd cartea exista în librării. Pînă de cine știe cînd n-am mai fumat o țigară. Pînă nu de mult aveai altă părere. Pînă de cînd stai tot așa supărat?* ✦ (Urmat de „pe", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat în funcție de un anumit termen de datare indicînd o zi anumită, o parte a acesteia, o săptămînă, o dată calendaristică lunară sau un anotimp) *Pînă pe 2 august rămînem la mare. Pînă pe vineri a plouat continuu. Pînă pe seară totul să fie gata. Să amînăm pînă pe săptămîna următoare. Să lăsăm totul pînă pe iarna viitoare.* ✧ (Urmat de „de pe", delimitează intervalul dintre un moment oarecare și o dată calendaristică lunară anterioară, în funcție de care se apreciază durata unei stări de fapt, gîndite prin raportare subînțeleasă la contrariul ei) *Pînă de pe 3 aprilie aștept întruna.* ✦ (Urmat de „la", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat în funcție de o demarcare temporală indicată prin expirarea unei anumite durate, explicite sau implicite, pe parcursul căreia a avut loc; uneori expirarea unei anumite durate sugerează aspectul maxim al posibilității ei de delimitare) *Veînremu către ei întru Troada pînră la ciînci dzile.* COD. VOR. 16/7. *Eși omul în lucrul său ... pănă la seară.* PSALT. SCH. 338/10. *Doamne ... de veac și pănă la veac tu ești.* CORESI, PS. 249/5. *Și multe legi ale lu Moisi cum au fost și jărtvele lor numai pănă la naștereă ... lu Is[us] H[risto]s.* id., ap. GCR I, 24/13. *Luptă-se ... pînă la răvărsatul zorilor.* PALIA (1581), 133/2. *Cetatea Rimului pînă la iulie au fost supt împărați.* MOXA, 356/22. *Dezlegăm la peașle păn la joi.* PRAV. GOV. 156ᵛ/20. *Craiul leșesc au trimis ... ca să-i poată împăca măcar păr la o vreme.* URECHE, LET. I, 126/7. *Nu-ș cruțară viiața sa pînă la moarte.* N. TEST. (1648), 312ᵛ/2. *Slujește lui ... din tinereațe pîn la bătrîneațe* (a. 1661). GCR I, 179/39. *S-au întîrdziiat neștine pîn la al treil[e] ceas* (a. 1661). id. ib. 180/16. *Au domnit pînă la moarte.* ANON. CANTAC., CM I, 84. *Am învățat la dascalul Paisie păr la 1805 mart 30* (începutul sec. XIX). CAT. MAN. I, 644. *Pănă la amiazăzi au făcut o îndestulă somă de cărămizi.* DRĂGHICI, R. 84/13. *Pînă la o vreme s-au purtat bine.* BĂRAC, T. 10/23. *Rămîne sub puterea grecilor pînă la al XII-lea secol.* BĂLCESCU, M. V. 7. *Pînă la adînci bătrînețe pe români îmbărbătași.* ALEXANDRESCU, O. I, 72. *Cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii, adeseori dus rămînea pănă la moarte.* CREANGĂ, P. 184. *Am dormit bine pînă la ziuă.* CARAGIALE, S. N. 183. *Ciocănesc din zori de zi pînă la apusul soarelui.* SLAVICI, N. I, 29. *N-a voit să mănînce din zori pînă la amurg.* DELAVRANCEA, S. 11. *Crescuse pînă la 16 ani în pensionul doamnei Raspal.* VLAHUȚĂ, D. 17. *De dimineață pîn'la prînz ... se ducea la cafeneaua din ulița mare.* HOGAȘ, H. 8. *Jalea și plînsetele Saftei, pînă la ziuă, fură destulă mărturie.* GALACTION, O. 73. *Avusese părul lung ... pînă la vreo trei-patru ani.* CĂLINESCU, E. O. I, 43. *Mă lăsa să stau pînă la orele tîrzii.* id. ib. 278. *Bucata de pîine ... îi ținea de foame pînă la prînz.* BARBU, P. 87. *Umblî cu steaua di la Crășun și păr la boboteadzî.* ALR II/I MN 111, 2 825/520. *Treîa ziua și lepăda cojocu. Pînă la nouo zili a lepădat cojoacili.* ALRT II 238. (Demarcarea temporală a expirării unei durate este precizată ca reper de orientare referitor la defășurarea unei acțiuni sau la manifestarea unei stări) *Acesta s-au făcut de multe ori, pănă la Șărban Voievod.* BIBLIA (1688), [prefață] 7/34. *Păharul au fost pănă la a treia domnie a lui Mihai Racoviță-Vodă.* NECULCE, L. 9. *Înc-o gară mai era pînă la coborîre.* MIRONESCU, S. A. 131. *Numără ccasurile lungi, pînă la mîncare.* C. PETRESCU, Î. II, 14. *N-a venit nici pînă la toacă.* ARGHEZI, VERS. 242. *Și a muncit Costan pînă la armată și după armată.* CAMILAR, N. I, 20. (Demarcarea temporală a expirării unei durate este precizată ca termen în funcție de care s-a stabilit să aibă loc sau se crede că ar fi posibilă efectuarea unui fapt) *Să nu greșascâ cu muiare și pînă la Paști.* PRAV. GOV. 28ᵛ/18. *Nime nu poate să iasă de icea pînă la învierea a toată lumea.* VARLAAM, C. 382. *Pără la acel soroc să aibă a-și vinde marfa lor cu rădicata* (a. 1783). URICARIUL, II, 42/3. *Mănunchile ... stau o săptămînă sau și două pănă la bătut.* I. IONESCU, C. 155/12. *Au amînat esecuția planurilor lor pînă la primăvară.* CR (1846), 22²/1. *Remîi aici pînă la noapte.* CREANGĂ, P. 97. *Împrumută-mi vreo doi zloți ... pînă la leafă.* REBREANU, I. 73. *A pus soroc de două săptămîni, pînă la nuntă.* GALACTION, O. 71. *Au dat sfoară-n țară, Să-și gate isprăvile pînă la vară!* DEȘLIU, G. 26. *Inima iar mă-ntoarnă Să te iubesc pîn'la toamnă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 42. *Coa-*

ce-te mălai Pîn la sfîntu Niculai. ZANNE, P. III, 598. □ *Vom aştepta pînă la calendele greceşti. Nu se va termina pînă la paştele cailor. Rămînem aici pînă la sfîntul aşteaptă. Pînă la răsăritul soarelui să fiţi plecaţi.* (Demarcarea temporală a expirării unei durate este precizată ca delimitare finală în perspectiva căreia are loc scurgerea unui răstimp) *Trecură zilele una după alta pînă la nouă luni.* ISPIRESCU, L. 97. *Pînă la răsăritul lunii, mai era un ceas.* SADOVEANU, O. I, 130. *Mai avea cîteva săptămîni pînă la majorat.* CĂLINESCU, E. O. II, 171. ◇ (Învechit, rar; în construcţia *pînă la curînd*, care sugerează ideea de rapiditate prin indicarea unei limite de expirare într-un viitor foarte apropiat faţă de momentul vorbirii) *Ce tremease cuvîntul său pămîntului, pără la curundu aleargă cuvîntul lui.* PSALT. 305. ◇ (În construcţia *pînă la una alta*, adesea cu elipsa lui „la", care sugerează ideea de răstimp, a cărui expirare este indicată în funcţie de o limită neprecizată dar subînţeleasă ca sigură) *Se vor ajuta pînă una alta cu ratele călugărilor.* MAIOR, IST. 260/14. *Pînă la una alta, hai să vedem ce-i de făcut cu cerbul.* CREANGĂ, P. 224. *Dară pînă una, alta, ascunde-te, vai de mine!* ISPIRESCU, L. 85. *Soseşte el ... pînă una alta.* DELAVRANCEA, O. II, 281. *Pînă una alta, am aprins numai o claie, una mai mică.* VLASIU, A. P. 35. *Cine are să le domnească. Poftim ... Ariciul nostru, pînă una-alta.* ARGHEZI, VERS. 191. *Pînă una alta, opriţi tuspatru la capătul unei postate, prinseră a sfărîma spice în palme.* CAMILAR, N. II, 384. *Pînă una alta, se strîngea la cîte un foc cu căruţaşii.* BARBU, P. 96. *Pîn la una alta* [hai să facem o ţigară]. ALR SN IV h 1 836/514, cf. ib. h 1 836. ◇ (În construcţiile *pînă la sfîrşit, pînă la urmă, pînă la capăt, pînă la căpătîi* etc. sau, învechit, *pînă la cumplit*, care indică limita absolută de demarcare a expirării duratei unei acţiuni sau a unei stări) *Întoarce faţa sa se nu vază pără la cumplit.* PSALT. 15. *Să fie scos şi gonit den locul lui pănă la svîrşitul vieţii lui.* PRAV. 33. *Domniia fării să o aibă pînă la sfîrşitul vieţii măriii-sale.* R. GRECEANU, CM II, 128. *Dac-a fost mojic intîi, E şi pîn la căpătîi.* PANN, ap. ZANNE, P. IV, 459. *Cînd ţi-oi spune pînă la sfîrşit, cred că ţi s-a încrîncina şi ţie carnea pe tine.* CREANGĂ, P. 77. *A stat şi el pănă la isprăvitul comediei.* CARAGIALE, T. II, 9. *Pănă la urmă, ştiu bine, Doar tu mai rămîi şi cîntecul meu.* BENIUC, V. 67. *Îl sfătuia să fie drept ... pînă la urmă.* CAMILAR, N. I, 183. □ *Am văzut spectacolul pînă la sfîrşit. Am stat pînă la sfîrşitul programului.* ◇ (Urmat de „de la", delimitează intervalul dintre un moment oarecare şi momentul incidenţei cu o demarcare temporală anterioară, în funcţie de care se apreciază trecerea la o stare de fapt, gîndită prin raportare subînţeleasă la contrariul ei) *Păn'de la o vreme, luîndu-şi sama că acel cîmpu este otrăvit, iş pune traistele în capul cailor, ca să nu apuce iarbă.* NECULCE, L. 296. ◇ (Urmat de „pe la", momentul încetării unei acţiuni sau a unei stări este indicat prin aproximarea apropierii faţă de un reper temporal anumit, considerat ca termen ultim de expirare) *Stătu aci de vorbă ... cu unii din boieri pînă pi la mezul nopţii.* GORJAN, H. I, 3/17. *Nu mai era de chip să doarmă, cum dormea alte dăţi, pănă pe la amiează.* CREANGĂ, P. 264. *Nu sînt multe, ... pînă pe la două după douăspce le isprăveşti.* CARAGIALE, O. VI, 11. □ *Ţi-l las pînă pe la Crăciun. Pînă pe la toamnă se va rezolva.* ◇ (Urmat de „de pe la", delimitează intervalul dintre un moment oarecare şi un reper temporal anterior, în funcţie de imediata depăşire a căruia este aproximată durata petrecerii unei stări de fapt, gîndite prin raportare subînţeleasă la contrariul ei) *Pînă de pe la 5 dimineaţa se aud tramvaiele. Pînă de pe la Crăciun a nins întruna. Pînă de pe la 1600 nu mai avem alestări.* ✦ (Urmat de „în" sau „întru", momentul încetării unei acţiuni sau a unei stări este precizat în funcţie de o demarcare temporală indicată prin împlinirea unei anumite durate, explicite sau implicite, în cursul căreia a avut loc; uneori împlinirea unei anumite durate sugerează aspectul maxim al posibilităţii ei de delimitare) *Domnul ţinrea-va întrarea ta şi eştrea ta de acmu şi pără în veacu.* PSALT. HUR. 110ʳ/22. *Me înţeleptiiu, şi încă pără în noapte arătă zgăul mieu.* PSALT. 21. *Şi semnul mormîntului ... acolo iaste pînă în zioa de astăzi.* PALIA (1581), 143/18. *Să aibă canon pănă în trei ani.* PRAV. GOV. 47ᵛ/17. *Toţi era în puterea şi în legătura lui pentru păcatul celui dintăi născut, pînă în vreme ce veni cel mai tare.* VARLAAM, C. 204. *Să-l aşteapte pănă într-un an, şi alunce să să cunune ... cu dînsa.* PRAV. 168. *Mă certară din dzi pănă-n noapte.* DOSOFTEI, PS. 44/11. *S-au făcut de multe ori ... pănă în zilele măriii tale.* BIBLIA (1688), [prefaţă] 7/36. *Au scris la împăratul ... să să afle, pănă în dzuă, toată oastea la un loc.* NECULCE, L. 235. *Sfătuia din prînz pănă în cină.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 87. *O inimă sfărmată ... sloboade o cuvîntare Din ceasul ce se răneşte pănă-n ceasul care moare.* CONACHI, P. 86. *Alergarea de cai ... se prelungise pănă în luna lui septembrie.* NEGRUZZI, S. I, 35. *Bosforul ... din ziori şi păn-în noapte pe umeri el purtase Corăbii cu trei poduri.* ALECSANDRI, P. I, 236. *În sînul lui se aprinseră dorinţe nedesluşite pe care pînă în ceasul acela nici în vis nu le încercase.* ODOBESCU, S. III, 199. *Mut pănă-n ultimul moment.* EMINESCU, N. 40. *Petrecu pînă în amurgul serii, la joc.* SLAVICI, N. I, 132. *Se duse, zi de vară pînă-n seară.* ISPIRESCU, L. 100. *El n-o pierdea cu ochii din zori pînă-n culcat.* COŞBUC, P. II, 200. *Pînă-n clipa de pe urmă Fermecătoare o să-mi rămîie ... Tăcerea ta.* GOGA, POEZII, 246. *Torcea ... Din zori şi pînă-n seară.* IOSIF, PATR. 9. *Din zorii zilei pînă-n noapte ... nu stă o clipă.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 176. *Pînă în amiezi s-a chinuit.* REBREANU, I. 309. *Pînă-n trei zile ..., pe fiecare îl ştia de unde-i.* MIRONESCU, S. A. 125. *Te chem de-atîtea ori, ... din sară pînă-n zori.* TOPÎRCEANU, B. 57. *Cu ce să trăiască pînă în iarnă?* CĂLINESCU, E. O. I, 219. □ *Nu va afla secretul pînă în ziua de apoi. Mă voi judeca cu el pînă în pînzele albe.* (Demarcarea temporală a împlinirii unei durate este precizată ca reper de orientare referitor la desfăşurarea unei acţiuni sau la manifestarea unei stări) *Bobul ... poate cineva să-l samine şi pănă în martie.* I. IONESCU, C. 9/8. *A doua zi pînă în ziuă, clucerul era pornit surghiun.* GHICA, S. 11. *Ea plecă pînă în ziori.* ALEXANDRESCU, M. 338. *Pînă într-un an, aţi putea să aveţi un chioşc al vostru.* PAS, Z. I, 167. *Plecau pînă în zori la lucru.* BENIUC, M. C. I, 114. *Mai mult decît pînă în prezent trebuie să se preocupe ... de ajutorarea cadrelor.* GÎ 1963, nr. 691, 3/5. □ *Literatura de anticipaţie imaginează evoluţia tehnică a omenirii pînă în viitorul ei cel mai îndepărtat. Pînă într-un trecut foarte apropiat urmele războiului nu erau încă înlăturate.* (Demarcarea temporală a împlinirii unei durate este precizată ca termen în funcţie de care s-a stabilit să aibă loc sau se crede că ar fi posibilă efectuarea unui fapt) *Voi preda manuscrisul pînă într-o lună de astăzi.* CARAGIALE, O. VII, 516. *Pînă în două săptămîni, ori mă adormi cu farmecele tale, ori mă arunc în Olt.* GALACTION, O. 72. *Nu-i de mers la ibovnica Pînă-n luna lui brumariu.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 95. (Demarcarea temporală a împlinirii unei durate este precizată ca delimitare finală în perspectiva căreia are loc scurgerea unui răstimp) *Mai sînt două ore pînă în zori. Va mai trece vreme pînă în septembrie.* ◇ (În legătură cu construcţii care indică plasarea în cursul duratei unor planuri de orientare temporală raportate la o dată calendaristică, la un eveniment etc.) *Totul se va rezolva pînă în preajma Anului nou. S-a pregătit pînă în ajun de examen. Pînă în apropiere de Crăciun a stat la noi. Pînă în jurul zilei de 23 August vom încheia planul.* ◇ (Învechit; în construcţiile *pînă în sfîrşit* sau *pînă în cumplit*, care indică limita absolută a întregii durate a unei acţiuni sau a unei stări) *Că nu pără în cumplitu ultatu va fi measerul.* PSALT. 13. *Sănt cu voi pănă în sfrăşitul veacului.* GAVRIL, NIF. 6/8. *El din zi în zi tot mai slăbiia, că nici cu una de-a tocma era, ca pînă în săvîrşit să se poate bate.* C. CANTACUZINO, CM I, 17. *Spune ... pănă în sfîrşit toată urmarea întîmplării.* DRĂGHICI, R. 26/28. ✦ (Urmat de „peste" sau „dincolo

de", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat în funcție de o depășire a unei durate) *Baba stă pe un scăunel pînă peste miezul nopții.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 296. □ *Pînă peste o oră sînt înapoi. Să nu mai veniți pe aici pînă peste două luni. Să nu întîrziați cu lucrarea pînă dincolo de termenul fixat.* ◇ (Urmat de „de peste" sau „de dincolo de", delimitează intervalul dintre un moment oarecare și un plan temporal situat înaintea începutului unei durate precizate) *Pînă de peste 30 de ani locuiesc aici. Autorul aduce pînă de dincolo de anii revoluției argumente convingătoare.* ✦ (Urmat de „din", delimitează intervalul dintre un moment oarecare și perioada sau unitatea temporală în cuprinsul căreia se încadrează momentul de datare inițială al unui fapt) *Pînă din cele mai vechi timpuri a fost ocupația lor de bază.* (Momentul de datare inițială al petrecerii unui fapt coincide cu momentul încetării altuia) *Pînă din acel an al începerii războiului, nu cunoscuse încă vitregiile vieții.* ✦ (Urmat de „spre", „înspre" sau „către", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat în funcție de perspectiva atingerii unui reper de orientare temporală) *Lucrez pînă spre toamnă.* STANCU, R. A. III, 19. *Treaba mergea bine pînă spre iarnă.* PAS, Z. I, 137. *Stătu pînă către prînz.* CAMILAR, N. II, 273. *Au mers pînă spre seară.* PREDA, D. 25. □ *Te voi aștepta pînă spre ora zece. Am trîndăvit în pat pînă înspre amiază. A plouat din zori pînă către seară.* ✦ (Învechit; urmat de „despre" sau „de către", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat în perspectiva momentului de demarcare inițială a unui reper de orientare temporală) *S-au întunecat soarele de amiadzădzi pănă de către sară în trei ceasuri locma.* VARLAAM, C. 78. *Acolo au șăzut pînă despre toamnă.* IST. Ț. R. 87. *La Hotin fiind oștile pănă despre toamnă, au venit veste că vine Sobiețchi.* AMIRAS, LET. III, 145/13. *Șezi aici pînă despre ziuă, că am să vin atunci tot eu să te iau.* CREANGĂ, P. 97. *Lupta ținu ... pînă despre cîntători.* ISPIRESCU, L. 254. *N-am putut s-adorm pînă despre ziuă.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 65. ✦ (Urmat de „prin", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este aproximat într-o parte nedefinită a unei perioade) *Luptele au durat pînă prin iarnă. Cercetările au ajuns pînă prin secolul al XVII-lea. Pînă prin decembrie nu ninsese încă.* ◇ (În legătură cu construcții care aproximează plasarea în cursul duratei unor planuri de orientare temporală raportate la o dată calendaristică, la un eveniment etc.) *Pînă prin jur de 15 august, termin lucrarea. Pînă prin ajunul Crăciunului vom fi plecați. Ploile ținuseră pînă prin preajma sărbătorilor.* ✦ (Urmat de „după", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat prin raportare de posterioritate față de o unitate de măsură a timpului, de un eveniment etc.) *Răpede să te arunci în groapă și să șezi acolo într-însa pănă după asfințitul soarelui.* CREANGĂ, P. 225. *Și așa a mers pînă după amiază.* GÎRLEANU, L. 63. *Venea la noi să șadă în fiecare iarnă, pînă după Paști.* BRĂESCU, O. A. II, 17. *O pindi într-o seară tîrziu pînă după miezul nopții.* CĂLINESCU, E. O. I, 162. *Prindea în lunci caii ... călărindu-i pînă după asfințita soarelui.* CAMILAR, N. I, 310. □ *Te-am așteptat pînă după ora 2. Pînă după vineri sînt plecat din oraș. Ploile au ținut pînă după 10 iulie. Pînă după 1700 au fost mari frămîntări. Cheful a ținut pînă după sărbători.* ◇ (Urmat de „pe după", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este aproximat în funcție de raportarea posterioară față de o unitate de măsură a timpului, de un eveniment etc.) *Dacă o ține tot așa, pînă pe după prînz avem o zăpadă de două palme.* GALACTION, O. 403. □ *Apariția volumului în librării a fost amînată pînă pe după 15 mai.* ✦ (Urmat de „aproape de", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat prin raportare de anterioritate imediată față de o unitate de măsură a timpului, de un eveniment etc.) *Luă hotărîre ... a nu orîndui nemic pentru împărțeală pănă aproape de moartea sa.* CREANGĂ, P. 4. □ *Te-am așteptat pînă aproape de două. Ședința a durat pînă aproape de amiază. Timpul a fost frumos pînă aproape de Crăciun.* ◇ (Urmat de „pe aproape de", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este aproximat în funcție de raportarea anterioară față de o unitate de măsură a timpului, de un eveniment etc.) *Am stat acolo pînă pe aproape de ora 1. Pînă pe aproape de Paști a tot nins.* ✦ (Urmat de „între", momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este precizat în funcție de o durată intercalată unor unități de măsură a timpului, unor evenimente etc.) *Voi lipsi pînă între două și două jumătate. Pînă între 5 și 20 mai blocul va fi predat. Activitatea sa literară s-a extins pînă între cele două războaie.* ✦ (Urmat de „a", momentul încetării unei acțiuni este delimitat în funcție de durata unui fapt, a cărui perspectivă de încheiere este privită ca limită temporală finală) *Și zăbovind Ștefan Vodă acolo pănă a se stringere oștile toate ... au pus pre ai săi boieri și oameni de cinste de au vorovit* (cca 1625). GCR I, 72/22. *Pînă a să pări, unul dentr-înșii va mearge de va secera pămîntul.* PRAV. 55. *Mai mult de un stegar turc n-au prins și pănă a-l aduce la Jolcovschii, au murit de rane.* M. COSTIN, O. 70. *Pînă a nu trece la Nicopoia, au trimis turci de au robit pă buzăieni.* R. POPESCU, CM I, 272. *Pănă a fi Radul Vodă la Brașov, s-au sculat un boieri anume Ștefan Prodicul.* ȘINCAI, HR. II, 303/36. *Carele nu putură sosi la vreme, pînă a nu pleca vizirul.* BĂLCESCU, M. V. 48. [Muza] *pîn-a nu zbura în ceruri, ea se cearcă pe pămînt.* ALEXANDRESCU, O. I, 186. *Plec miercuri seară la București unde voi ședea vro trei zile pănă a nu merge la Sinaia.* ALECSANDRI, S. 151. *Vei ierna Sus în munticel ..., Pînă a-nverzi Codru.* BOLINTINEANU, O. 79. *Des-de-dimineață păn-a nu fi ziuă, cucoșul cînta asupra bordeiului.* EMINESCU, G. P. 103. *Pînă a nu se însera, ciobanul se furișe de fiul de boier.* ISPIRESCU, L. 251. *A doua zi plecăm pîn-a nu răsări soarele.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 171. *Să nu-mi văd eu copiii pînă a nu închide ochii!* MIRUNESCU, S. A. 37. *Pînă a nu-l cunoaște așa cum era, mi-l închipuiam: un om vajnic.* GALACTION, A. 344. *Pînă a nu intra în clasă învățătorul, ne îmbrînceam.* STANCU, D. 306. *Pîn-a nu se țipa, Ea din gură cuvînta.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 496. ◇ (Învechit, rar; momentul încetării unei acțiuni sau a unei stări este delimitat în funcție de perspectiva sfîrșirii unei durate anumite privite ca termen final) *De va naște mutarea ... aceaia pînă a săptămîna să se speale.* PRAV. GOV. 63[r]/1. *Preotul să nu mănînce corastră de la vaca lui, pînă a săptămînă.* ib., ap. C.CR. 148/13. *Și nu va răspunde cela ce-i în strîmtoare pînă a timp.* DOSOFTEI, ap. HEM 39. *Stătură den a treia ceas pînă a noua ceas.* id. V. S. septembrie 36[v]/6. (Perspectiva sfîrșirii duratei unui fapt este precizată în funcție de numărul de repetări al acestuia) *Am ales pînă a șasa ... curăție.* PRAV. GOV. 108[r]/17.

b) (Conjuncțional; exprimă încetarea, într-un raport de concomitență, a duratei unei acțiuni, a unei stări etc. în funcție de momentul încetării duratei altei acțiuni, altei stări etc., corelate direct celeilalte) *Cîntu Domnului în viiața mea, cîntu Dzeului mieu pără sîntu.* PSALT. 217. *Mie mi se cade a lucra lucrul celuia ce m-au tremes, pînă iaste zio.* CORESI, EV. 165. *Toate cîte ai ... numai pînă trăiești le ai* (a. 1642). GCR I, 96/23. *Că pănă am îmblat în pustie pre tine am avut agiutoriu.* VARLAAM, C. 367. *Nu s-au împăcat cu preutul pănă era viu.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 11[r]/17. *Și-l tot silie pe șfed să purceadză, pănă este iarnă și sînt apele înghețate.* NECULCE, L. 269. *Aceastea le făcea încă pînă era viu.* MINEIUL (1776), 98[ir]/29. *Căci păn el taie în hierul virtos, Eu tai în carnea lui.* BUDAI-DELEANU, Ț. 113. *Umblînd ... pre unde n-au mai fost, pănă au mai avut merinde.* BĂRAC, T. 13/5. *Nu poate fi aceaia ... pănă voi fi eu viu.* ALEXANDRIA, 19/18. *O! dezmiardă, pîn'ești junâ ca lumina cea din soare.* EMINESCU, O. I, 42. *Dă-te și d-ta oleacă pe jos pîn'om sui dealul.* CREANGĂ, P. 123. *Pînă nu poruncesc eu altceva, poruncile lui să fie sfinte.* CARAGIALE, O. II, 262. *Te voi urma pînă voi avea viață în mine.*

ISPIRESCU, L. 35. *Pînă stătuse și dînsul în capul porunchii ..., aveam și noi oarecitâva vază.* COȘBUC, AE. 31. *Întîlnirile din sat, în vacanțele de vară, pînă fusese elev, nu însemnară mult.* AGÎRBICEANU, A. 53. *Numai noi știm, mamele — cît chin, cîtă muncă pînă-i crește.* BASSARABESCU, V. 147. *Citiți de zor, pînă mai este vreme!* GALACTION, A. 397. *Mai luăm un pahar cu vin, pînă răsuflă puțin caii.* CAMIL PETRESCU, U. N. 222. *Pîn-eram de nu iubeam, Unde mă culcam dormeam.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 12. *Pănă va fi rămășiță de zmeoaica aceea, ztna de peatră să nu să mai miște de acolo.* RETEGANUL, P. IV, 55. *Nu mă tem nici de jîndari, Pînă sînt petri și parî!* ANT. LIT. POP. I, 191. *Nu mă dau supus Pînă-mi mai stă capul sus.* BALADE, II, 372. *Spărtura pînă e mică trebuie cîrpită.* ZANNE, P. III, 376. *Baci fieru pene-i cald!* ALR SN VI h 1 833/29. (Încetarea duratei unei acțiuni, a unei stări etc. coincide cu momentul încetării duratei altei acțiuni, altei stări etc. corelate conjunctural celeilalte) *Pînă se gătește, Soarele sfințește.* PANN, ap. ZANNE, P. III, 166. *Pînă s-ajung la regiment, situația se lămurește.* CAMIL PETRESCU, U. N. 297. *Pînă țese-un cot de pînză Codrul nu mai are frunză.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 423. *Pînă vine cheful bogatului, iese sufletul săracului.* ZANNE, P. V, 84. (Încetarea unui răstimp scurs din momentul vorbirii este precizată în funcție de încheierea unui fapt care s-a petrecut pe durata acestui răstimp) *Să-l aștepte aci opt zile, pînă să se gătească și el.* GORJAN, H. I, 2/33. *Stăi un minut pănă să-mi schimb haina.* CARAGIALE, O. VI, 82. ◇ (Încetarea unei acțiuni, a unei stări etc. este precizată prin raportare la manifestarea reală sau potențială a unui fapt care o succedă) *Dentru eiș fariseii judeca pre Hristos încă pînă nu-și luase ei aminte cuvîntul lu Hristos.* CORESI, EV. 197. *Și după aceaia mainte pînă nu se era culcați vineră bărbații orașului Sodomului și încungiurară casa.* PALIA (1581), 69/12. *La știubei mă trag din lume Pănă gerul nu mă prinde.* ASACHI, S. L. I, 124. *Tot neamul Basarabilor, pînă să nu prinză domnul de veste, trecuse Dunărea.* ODOBESCU, S. I, 85. *Pînă nu mor, Pleacă-te îngere La trista-mi plîngere Plină de-amor.* EMINESCU, O. IV, 379. *Pănă să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă.* CREANGĂ, P. 186. *Să-l scoale mtine pînă nu s-a deșteptat.* CARAGIALE, O. II, 262. *Pînă să plec se făcuse vreo unul după douăspce.* id. ib. VI, 80. *Pînă să se scoale baba, se apucă de îngropă cada în pivniță.* ISPIRESCU, L. 260. *Să tăiem nucul, Mitrule ... — Mîne în zori: pînă n-o băga de seamă moșul.* GÎRLEANU, N. 41. *Pînă să ne aducă friptura — mi-a citit un articol nou al lui.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 191. *Pînă să se întoarcă, ușa se deschisese.* REBREANU, R. I, 243. *Pînă să-și lase casa Pe podele-ngenunchea ... Și turcilor le grăia.* JARNÍK-BÎRSEAUN, D. 494. *Zena pînă se îmbracă A supt vițelul la vacă.* ZANNE, P. III, 189. (Încetarea unei acțiuni, a unei stări etc. este precizată prin trecerea la un stadiu, la un fapt etc. care marchează, de obicei justificativ, întreruperea acestora) *Porînciiu se-l veaghie pînră voiu tremite la chesariu.* COD. VOR. 70/27. *Întru umbra arepilor tale nădăiescu-me, pără va treace fărăleagea.* PSALT. 108. *Nu crezură ..., că orb era și veade, pînă chemară părinții aceluia ce vedea.* CORESI, EV. 166. *Mă ducea bătăndu-mă pănă mă pogorără pre pămănt.* VARLAAM, C. 381. *Să va ascunde undeva ... pănă va înnopta.* PRAV. 33. *Fu sv[i]nția sa oprit pentru să-l facă patriarh și nu vrea sv[i]nția sa să fie, pănă văzu o videnie.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 3ʳ/23. *Acolea a șăzut domnul pînă au trecut carăle.* IST. Ț. R. 64. *I-au gonit pănă i-au trecut apa Siretului.* C. CANTACUZINO, CM I, 49. *Să oblăduiască împărăția ..., pînă să se întoarcă el.* GORJAN, H. I, 3/10. *Trăiește ca viermele în rădăcina hreanului, pănă va veni vremea ca cui pre cui să scoată.* NEGRUZZI, S. I, 250. *Se ascunde într-o claie de fîn pînă pleacă postelnicul.* FILIMON, O. I, 129. *Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine, Pînă văd păinjenișul între tufe ca un pod.* EMINESCU, O. I, 87. *Au mers ei amîndoi ... pînă au ajuns acasă.* CARAGIALE, O. II, 277. *Își spuse istoria și ce păți pînă să ajungă la dînsele.* ISPIRESCU, L. 8. *Multe zile am să fiu vesel pînă mi s-o întrema creierul meu slăbit de friguri.* DELAVRANCEA, T. 80. *A fost un adevărat zbucium ... pînă reuși să scape din îmbulzeală.* AGÎRBICEANU, A. 41. *Am așteptat pînă a venit.* SEBASTIAN, T. 27. *Nu întîrzia în vale decît pînă găsești un om ascultător.* SADOVEANU, O. XII, 28. *Te uită drept în jos la rîu Pîn'te apucă plînsul.* PILLAT, P. 369. *Se auzi o larmă veselă și cuvîntul „noroc" fu învălmășit pînă se pierdu.* CAMIL PETRESCU, O. I, 97. *Aține-te dîrză, ... pînă vin eu.* CAMILAR, N. I, 252. *Pînă să-l cunosc ... nu trăisem nimic din bucuriile vieții.* DAVIDOGLU, O. 37. *Îl petrecu o vreme cu privirea pînă se îndepărtă.* PREDA, M. 38. *Trei cupe de vin aș bea ... Pînă vinul s-ar găta!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 137. *S-au tot dus ei așa, ... pănă au ajuns la uriaș.* RETEGANUL, P. V, 62. *Și de Badiul întreba, Pînă, iată, se-ntîmpla Că la casă-i nemerea.* BALADE, II, 104. *Mult mi-ai cîntat la vrajniță Pînă m-ai scos la uliță.* FOLC. TRANSILV. I, 167. *Olul atîta merge la fîntînă pînă se sparge.* ZANNE, P. IV, 5. (Încetarea unui răstimp scurs din momentul vorbirii este precizată în funcție de producerea unui fapt) *Va treace vreame multă pănă va veni vreame de va face acel lucru.* PRAV. 305. *Trebuie să treacă mulți ani pănă să înceapă a da roadă.* DRĂGHICI, R. 146/3. *Mai am doi ani pînă să ies la pensie.* CARAGIALE, O. I, 283. *Mai sînt trei zile pînă să se împlinească sorocul.* ISPIRESCU, L. 91. *Mai avea o jumătate de ceas pînă să plece la gară.* AGÎRBICEANU, A. 36. *Mi se pare o mie de veacuri pînă să-l văz.* BASSARABESCU, V. 147. *O să treacă vreme pînă să ne întîlnim cu iarna asta.* DAVIDOGLU, M. 8. ◇ (De obicei în construcții negative, încetarea unei restricții, a nemanifestării unui fapt este condiționată de îndeplinirea altuia care îl anticipează) *Nemică se nu gustămu pînră nu vremu ucide Pavelu.* COD. VOR. 50/23. *Pînă nu se spală nu mănîncă.* CORESI, TETR. 85. *Să nu slujască leturghie pără nu va împlea postul.* PRAV. LUCACI, 163. *Nu se înlurnă pănă nu secară apele spre pămînt.* PALIA (1581), 36/5. *Nu se vor turna pînă nu vor dobîndi cetatea.* MOXA, 375/25. *Pănă nu voiu deșchide eu porțile cetății ei nu vor (pu)tea întra* (a. 1650). GCR I, 147/24. *Pînă nu pulrezează una, nu naște alta.* C. CANTACUZINO, CM I, 56. *Nici vor să-l îngroape dacă moare, Pănă nu-și iau plata rînduită.* BUDAI-DELEANU, Ț. 397. *Să nu se lupte pînă-i va veni ajutor.* ODOBESCU, S. I, 10. *Nu voiește ... să-l iubească pînă nu-i va aduce erghelia ei de iepe.* ISPIRESCU, L. 23. *Pînă ne-i îneca om, pește nu faci.* DELAVRANCEA, S. 249. *Nu se lăsa pînă nu făcea pace.* VLASIU, A. P. 75. *Nu-l lăsă pînă nu află pricina supărării.* CĂLINESCU, E. O. I, 75. *Pînă nu plouă, peștii nu ies de pe fund.* PREDA, M. 20. *Pînă nu-i săturam cu pepeni nu plecau acasă.* s ianuarie 1961, 43. *Ba eu nu m-oi mărita Pînă nu te-i însura.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 261. *Blidu-i de cositor, Nu se sparge, pînă mor.* FOLC. TRANSILV. I, 127. *Pînă nu faci foc, fum nu iese.* ap. TDRG.

3. a) (Exprimă o evaluare maximă a intensității de manifestare a unei stări sau a unei situații în funcție de o limită care marchează prin intermediul ideii de determinare locală sau temporală atingerea punctului de la care nu mai poate fi posibilă înțelegerea, admiterea, tolerarea etc. acesteia) *Ți-ai fi închipuit așa mișelie ... Înțeleg plastografie ..., dar pînă aci.* CARAGIALE, O. VI, 86. □ *Nu te lăcomi pînă acolo! Pînă aici ți-a fost! I-am răbdat nenumărate afronturi. Dar pînă acum!* (Aprecierea unei limite gîndite prin intermediul ideii de determinare locală sau temporală ca punct maxim de la care nu mai poate fi acceptat, permis, tolerat etc. ceva, rezultă din ceea ce această limită atinsă a atras sau poate atrage ca urmare) *Această manie s-a întins pînă acolo, încît unii își însușesc chiar și faptele* [lor]. KOGĂLNICEANU, S. A. 65. □ *Copiii trebuie ajutați, dar nici pînă atunci, încît să li se creeze convingerea că nu pot face singuri ceva.* ◇ (În construcțiile *pînă unde* sau *pînă cînd*, care evaluează în interogații, de obicei retorice, perspectiva momen-

tului de încheiere a unui fapt ca pe o limită exagerată, abuzivă etc., gîndită prin intermediul ideii de determinare locală sau temporală) *Pără cändu întorci faţa ta de mere?* PSALT. 18. *Pînă cîndu vă voiu răbda pre voi?* CORESI, EV. 80. *Pănă cînd păcătoşii se vor făli?* BIBLIA (1688), 412[1]/45. *Oh, fiul mieu ... Pănă cînd eu te voi plînge?* (a. 1820). GCR II, 230/12. *Pănă cînd duhul minciunei ... Nu călcă pe adevărul acestei nalte ştiinţe?* CONACHI, P. 302. *Pînă cînd să creadă lumea ... c-orice dor de libertate a pierit?* ALECSANDRI, P. II, 6. *Şi te slujesc; dar, Doamne, pînă cînd?* ARGHEZI, V. 35. *Pînă cînd am să stau pe capul altora?* CĂLINESCU, E. O. I, 304. *Pînă cînd se joacă aşa cu el, calica?* CAMILAR, N. II, 21. □ *V-am tolerat mereu ironiile. Dar pînă unde?!* ✦ (Urmat de „şi" sau „chiar şi", evaluarea maximă a aprecierii unui element este făcută prin evidenţierea voită a caracterului său deosebit, aparte, ieşit din comun etc. în raport cu alte elemente subînţelese) *Pănă şi pre muierea mea sileaşte în casa mea?* BIBLIA (1688), 360[1]/51. *Păn' şi pe împăratul perşilor l-au prinsu şi i-au scos ochii.* NECULCE, L. 295. *Ocîrmuirile pedepsea pînă şi cu închiderea la temniţă pe acei ce nu sămăna cartofle.* I. IONESCU, C. 53/4. *Pînă şi cel din urmă va zace în mormînt.* ODOBESCU, S. I, 27. *Să curgă lavă, Să spele de pe pietre pînă şi urma sclavă.* EMINESCU, O. I, 60. *Să-ţi dai osteneală, ca să afli pînă şi gîndul oamenilor.* CREANGĂ, P. 146. *Nu se aşteptase la onoarea de a fi primită pînă chiar şi cu copiii în salon.* SLAVICI, N. I, 315. *Au uitat pînă şi mila.* DELAVRANCEA, S. 203. *Păn'şi durerea-i de-odinioară, Plină de farmec o vede-acum.* VLAHUŢĂ, S. A. I, 49. *Pînă şi preoteasa spuse sfinţiei sale într-o seară ...* GÎRLEANU, N. 35. *Pînă şi scîndurile au neîntrecutul senin al albului.* BASSARABESCU, V. 41. *Pînă şi privirea crîncenă a învăţătorului se îmblînzise.* SADOVEANU, O. XVIII, 620. *Ajunsesem să fim plini de noroi pînă şi pe frunte.* STANCU, R. A. I, 83. *Pînă şi grîul lui Costan era sărac, cu spice abia cît viermii.* CAMILAR, N. II, 388. *O socoteală veche care pînă şi bătrînul ... o uitase.* PREDA, D. 65. *De ce pînă şi-aici răsai din nou?* LABIŞ, P. 120. □ *Pînă şi vara îţi este frig.* ✦ (Urmat de „de", evaluarea maximă a intensităţii de manifestare a unui fapt sau a unei situaţii reiese din considerarea globală a numărului de repetări pînă la un moment dat) *Iaste o milă şi o răbdare mare a ierta greşeala fratelui pănă de şeptę ori.* VARLAAM, C. 211. *Legătura era ca să se ascunză pînă de trei ori.* ISPIRESCU, L. 46. ✧ (Învechit; în legătură cu construcţia *de tot*, aspectul global priveşte epuizarea întregii posibilităţi, capacităţi, resurse etc. de desfăşurare a unui fapt sau a unei situaţii) *Ceia ce sănţu îngrupaţi pănă de toat în focu* (a. 1580). CUV. D. BĂTR. II, 326/8. ✦ (Urmat de „pe", evaluarea maximă a intensităţii de manifestare a unui fapt sau a unei situaţii reiese din tangenţa cu limita de declanşare a unei consecinţe, gîndită prin intermediul ideii de determinare locală) *Nu eram aşa de prost pînă pe-acolo, să nu pricep atîta lucru.* CREANGĂ, A. 45. *Nu ţi-oi mai cere vreun lucru mare pînă pe-acolo.* id. P. 151. *Copii n-are, griji pînă pe-acolo n-are.* SADOVEANU, O. IV, 514. □ *Am făcut multe rele în viaţă, dar nici pînă pe aici încît să fur.* ✦ (Urmat de „la", evaluarea maximă a intensităţii de manifestare a unui fapt sau a unei situaţii reiese din considerarea modului ei de actualizare ca incident cu posibilitatea absolută de atins la un moment dat) *Se mări pînră la ceriu domnĭia ta.* PSALT. HUR. 48[r]/10. *Pavel ... lăcui dzile pînră la voie.* COD. VOR. 2/15. *Şi nu lua diin rostul mieu cuvăntul de-adevăru pără la foarte.* PSALT. 254. *Va ajunge ... semănătura şi veţi avea pînă la saţiu* (a. 1560). GCR I, 4/1. *Ispovediia şi spunea dealele sale pînă la destul.* CORESI, L. 90/9. *O lume ... în care cresc pe-ncetul pănă la nemărginire Făpturile osebite.* CONACHI, P. 260. *Au nu dovedesc aceste esemple pănă la evidenţă?* (a. 1865). URICARIUL, X, 380. *Redus pănă la culmea mizeriei devenea trist.* EMINESCU, N. 42. *Rămase atins pînă la suflet.* CARAGIALE, O. II, 263. *Rîdea de ele cu poftă, pîn'la lacrimi.* BASSARABESCU, V. 77. *Poezia ... i-a plăcut pînă la încîntare.* GALACTION, A. 93. *Entuziasmat pînă la delir de progresul regimentului ... a recompensat pe domnul colonel.* BRĂESCU, O. A. I, 22. *A alergat înnebunit cu arma în mîni, pînă la ologire.* SAHIA, N. 15. *Ţinea la Otilia pînă la sacrificiu.* CĂLINESCU, E. O. II, 203. *Bate pîn'la ştinge joarda Morţii?* BENIUC, C. P. 95. *Foamea ... îi împingea pîn'la moarte de om.* CAMILAR, N. II, 346. *Sala de spectacole se umpluse pînă la refuz.* GRAM. ROM.[2] I, 377. *Pîn'la suflet mi-i drag.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 52. *Cine bea pîn la-mbătare Nume bun, în lume, n-are.* ZANNE, P. III, 455. ✧ (În construcţiile *pînă la sfîrşit, pînă la urmă* sau *pînă la urma urmelor*, care evaluează atingerea unei limite decisive, care permite trecerea de la o stare la alta) *Nebunul tot are să fie prins pînă la urmă şi întors acolo de unde a fugit.* CARAGIALE, O. VI, 270. *Cine a stat într-o singură cameră ... va citi pînă la urmă aceste cîteva rînduri.* BACOVIA, O. 212. *Am răbdat eu cît am răbdat, dar pînă la urmă i-am spus totuşi.* VLASIU, D. 173. *Pînă la urmă fură de aceeaşi părere şi ceilalţi.* CAMIL PETRESCU, O. I, 93. *Pînă la urmă, ai făcut încă o dată uliima clasă.* PAS, Z. I, 251. *Pînă la urmă vor birui tot milioanele de săraci.* CAMILAR, N. I, 365. *Nu-i alegeam, dar, pînă la urmă, îi alegea urna.* s ianuarie 1961, 4. □ *Pînă la sfîrşit vei accepta. Nu ştiu ce se va decide pînă la urmă. Sînt convins că pînă la urma urmelor vei înţelege situaţia.* ✧ (În contexte în care este evaluată atingerea sau intenţia de a atinge limita de epuizare a modului de manifestare sau de săvîrşire a ceva) *Zlotaşii ... au plătit ţăranilor păn'la un ban.* NECULCE, L. 195. *Negreşit trebuie să pierim pănă la unul.* DRĂGHICI, R. 25/12. *Prefectul poate ... indica ... pînă la unul numărul voturilor.* XENOPOL, ap. TDRG. *Soldaţii dintre linii căzură pînă la unul.* CAMILAR, N. I, 412. □ *I-am achitat totul pînă la centimă.* ✧ (În construcţia *pînă la un punct*, care evaluează atingerea limitei de epuizare a eficacităţii, a valabilităţii etc. unui criteriu avut în vedere în aprecierea a ceva) *Mă interesează pînă la un punct.* SADOVEANU, O. VIII, 293. *Curtea vecină ... era pînă la un punct asemănătoare cu cea de dincoace.* CĂLINESCU, E. O. I, 54. □ *I-am admis multe, dar pînă la un punct. Pînă la un punct are dreptate.* ✧ (În construcţii prin care se evaluează atingerea unei limite infime de însuşire a unor cunoştinţe) *A învăţat carte pînă la glezne.* PANN, ap. ZANNE, P. II, 166. *Nică ... înaintat în învăţătură pînă la genunchiul broaştei era sfădit cu mine.* CREANGĂ, A. 5. ✧ (În construcţia corelativă *de la mînă pînă la gură* prin care se evaluează scurtimea neobişnuită a duratei unui proces) *Prostul uită, din natură, De la mînă pîn'la gură.* PANN, ap. ZANNE, P. II, 244. *A trăi de la mînă pîn la gură.* ZANNE, P. II, 243. ✧ (În construcţii corelative prin care se evaluează unanimitatea unor elemente dispuse ierarhic, progresiv sau regresiv, între o limită inferioară şi una superioară sau între limite antinomice) *Încungiurară casa, de la mici toţi pînă la mari, toţi oamenii.* PALIA (1581), 69/14. *Mergea de săruta mîna domnului de la mare pînă la cel mai mic.* IST. Ţ. R. 8. *Au poftit pe toată boierimea şi mazîlimea de la mic păn'la mare.* NECULCE, L. 69. *Au fost mare bucurie ... la toată ţara, de la mare pîn'la mic.* ANON. CANTAC., CM I, 154. *Nici se simţeşte de la una păn'la alta feliul ce le despărţeşte.* CONACHI, P. 284. *Toţi au să ieie parte la sarcini, de la vlădică pînă la opincă.* CREANGĂ, A. 167. *Să vesteşti pe toţi curtenii de la mic pînă la mare.* CARAGIALE, O. II, 262. *Iubirea vibra în toate, de jos pînă la stele.* SADOVEANU, O. XI, 436. *Imaginaţia lui Arghezi se mişcă pe un întins registru, de la libera asociaţie ... pînă la notaţia exactă.* VIANU, A. P. 266. *Socialismul ... a promovat cu dărnicie şi entuziasm toate artele puse la îndemîna fiecăruia, de la fluierul ciobănesc pînă la orchestre.* ARGHEZI, B. 157. ✧ (În contexte în care este evaluat prin generalizare numerică un plafon maxim în funcţie de care se poate aproxima mărimea unei cantităţi) *Era de*

toți bărbații ca pînră la 12. COD. VOR. 4/5. *Au purces fruntea toată de boieri la Țarigrad, ... cu numărul până la 50 de capete.* M. COSTIN, O. 96. *Au fost ucis ... până la 40 000 de oameni.* C. CANTACUZINO, CM I, 25. *26 de mari volumuri pînă la 700 pagini fiecare.* CR (1848), 2[3]/37. *Reduse coada vulpei pînă la vreo doi stînjeni.* ODOBESCU, S. III, 46. *Numără pînă la o sută.* BĂTESCU-VOINEȘTI, P. 236. *Erau pînă la 12 oameni cu toții.* GRAM. BOM.[2] I, 377. (În construcții corelative) *De la vreo 7 000 pînă la 8 000 căzură morți.* BĂLCESCU, M. V. 62. *Aflară piatră care, probată, dădea douăzeci și cinci pînă la treizeci de grame* [aur]. AGÎRBICEANU, A. 209. ◇ (În contexte în care este evaluat nivelul ultim atins în considerarea progresivă a unor elemente de același fel) *Pînă la nouă neamuri.* ZANNE, P. IV, 489. ◇ (În contexte în care este evaluat nivelul ultim atins în dispunerea prin ordonare, prin înșiruire etc. a unor elemente de același fel; învechit, rar, cu elipsa lui „la") *O luară ca* [de nevastă] *până al șaptele și nu rămase semință.* CORESI, TETR. 100. *Le lua capul și îi trăgea cu totula în cămară. Făcu unuia, făcu la doi, pînă la al șeaselea.* ISPIRESCU, L. 256. ◇ (În legătură cu construcții în care este evaluată prin măsurare o gradație maximă în sens pozitiv sau negativ atinsă la un moment dat) *Noaptea, în odăi, temperatura s-a coborît pînă la 35°.* CARAGIALE, O. VII, 102. □ *Presiunea a urcat pînă la 2 atmosfere. Am accelerat pînă la 100 km pe oră. Trebuie să slăbesc pînă la 60 de kg.* ✦ (Urmat de „în" sau „întru", evaluarea maximă a intensității de manifestare a unui fapt sau a unei situații reiese din îndeplinirea sau tendința de îndeplinire a acestora într-un mod integral sau plenar) *M-ai înglodat în datorii pân'în urechi.* ALECSANDRI, T. 1 016. *Se cutremură muntele pînă în băierile lui.* ODOBESCU, S. III, 289. *M-am săturat pînă-n gît.* CREANGĂ, P. 122. *A fi dator pînă-n gît.* ZANNE, P. II, 164. *Cuvîntul, Pînă-n suflet i-a pătruns.* COȘBUC, F. 38. *Eram sătul pînă-n gît!* SADOVEANU, O. II, 296. ◇ (În legătură cu construcțiile *în sfîrșit, în urmă* sau *în cele din urmă*, evaluează împlinirea unui stadiu decisiv, care întrunește condițiile trecerii de la o stare la alta) *Apucă pre el și-l sărută, arătînd toată pînă în sfîrșit, ertăciunea-i.* CORESI, EV. 29. *Cădemu-ți înainte, ca să nu te mănti pînă în sfîrșit și să nu ne leapezi* (ante 1633). GCR I, 86/22. *Vorovîră ... și puseră gînd până în sfîrșit să umble să încungiure pămîntul.* MINEIUL (1776), 137[r1]/15. *Augurul pînă în urmă s-a și împlinit.* BĂLCESCU, M. V. 40. □ *Pînă în cele din urmă s-a convins.* ◇ (În contexte în care este evaluată atingerea sau intenția de a atinge un stadiu exhaustiv în modul de manifestare sau de săvîrșire a ceva) *Achitase ... pînă-ntr-o para.* VLAHUȚĂ, D. 134. *Le-a făcut socoteală pînă-ntr-o para.* BĂTESCU-VOINEȘTI, P. 277. *Să-mi puie pe masă socotelile ... pînă-ntr-un ban.* SADOVEANU, O. XI, 508. *De n-or afla ... macul strîns pînă-ntr-un fir.* SBIERA, P. 214. *Păcurarii să legară că-i vor duce oile acasă pînă într-una.* RETEGANUL, P. IV, 17. □ *I-am relatat totul pînă în cele mai mici detalii.* ◇ (În construcții corelative prin care se evaluează încadrarea totală a elementelor dispuse între limite antinomice, în săvîrșirea sau suportarea aceluiași fapt) *Și-i junghea de în mic pînă în mare.* MOXA, 361/23. *Încungiurară casa den tînăr pînă în bătrîn.* BIBLIA (1688), 12[r]/8. *Și-i spuse tot din fir pînă-n ață.* ISPIRESCU, L. 106. *Din fir pînă-n păr.* ZANNE, P. III, 285. ◇ (Învechit; urmat de „în de", evaluează prin totalizare numărul de repetări ale unui fapt) *Pînă în de trei ori au dat război leșilor.* M. COSTIN, O. 55. *Cu toții ... au strigat pînă în de trei ori: Dumnezeu să-l erte.* N. COSTIN, LET. II, 52/22. ◇ (În construcții prin care se evaluează gradul insuficient sau mediocru în procesul de însușire a unor cunoștințe) *Unii ziceau că știa carte pînă în glezne; alții ziceau că pînă în genunchi; iară alții pînă în briu.* ISPIRESCU, ap. ZANNE, P. III, 34. ◇ (În legătură cu construcțiile *într-atît, într-atîta, în așa măsură* sau, învechit, *în cît, în cîtă* și *în atîta*, evaluează gradul ultim al măsurii cantitative sau progresive a unui element, în corelație, exprimată sau subînțeleasă, cu o consecință reală sau posibilă) *Voiu pedepse pre voi pentru păcatele voastre pănă într-atîta, cum veți mînca carnea feciorilor voștri* (a. 1560). GCR I, 5/14. *Veni-vor șapte ani cu scumpeate pînă în atîta cum se vor uita despre cea bogătate toată.* PALIA (1581), 168/17. *Neamul omenesc urmează ... pănă într-atît a se lenevi.* BIBLIA (1688), [prefață] 3/26. *Și pînă întru atîta avea necredință ca cum ar fi mai ascuns avere.* IST. Ț. R. 116. *De acolo lesne poate cunoaște fieștecarele cîtă împărăție și pînă în cîtă puteare au fost ajunși romanii.* C. CANTACUZINO, CM I, 12. *Cum am îndrăznit până într-atîta să vă mîhnesc!* DRĂGHICI, R. 10/6. *Dacă se văzu înfruntat pînă într-atît, iazma plesni de necaz.* ISPIRESCU, L. 48. *Greutatea atîtor lucruri de învățat poate să întristeze și să îngrijorească pînă într-atîta sufletul băiatului.* BĂTESCU-VOINEȘTI, P. 129. *Obișnuința devine a doua natură, pînă într-atîta, la foarte mulți bătrîni, încît dislocarea din micile tabieturi ia proporții de catastrofă.* CĂLINESCU, S. 231. □ *Mă enervasem pînă în așa măsură că nu puteam vorbi.* ✦ (Urmat de „peste", evaluarea maximă a intensității de manifestare a unei stări sau a unei situații reiese din depășirea prin exces a unei limite de rezistență, de suportabilitate, de toleranță etc.) *Sînt pînă peste cap ocupat cu o piesă de teatru.* CARAGIALE, O. VII, 234. [Fetele] *amorizaie ... pînă peste urechi.* MARIAN, NU. 25. *Ai vrea să mai hrănesc și pe fata dumitale, că ți se pare că dînșii nu-mi sînt pînă peste cap!* REBREANU, I. 227. □ *A depus eforturi pînă peste poate. M-am străduit pînă peste puteri. L-am suportat pînă peste orice limită.*

b) (Conjuncțional; exprimă evaluarea unei intensificări maxime a modului de efectuare a ceva, indicînd atingerea unei limite ce nu mai poate fi depășită) *Îl va bate cu capul de păreate, pănă-l va omorî.* PRAV. 85. *Să le cerci păcatul pînă să vor stînge.* DOSOFTEI, PS. 34/16. *Au băut pînă s-au îmbătat.* BĂRAC, T. 48/25. *Taie pînă nu mai poate Așchii peste așchii scoate.* PANN, P. V. I, 92/12. *Rîde pînă li se duce gura la urechi.* CREANGĂ, ap. ZANNE, P. II, 186. *Bea pînă se face tun.* CARAGIALE, O. I, 85. *De întîlnea vrun izvor, bea pînă i se oprea răsuflarea.* DELAVRANCEA, S. 14. *Lăutarii cîntă pînă nădușesc.* STANCU, D. 181. *Și el însuși zice s-a adăpat Cu sînge pîn's-a-mbujorat.* BENIUC, V. 159. *Mîn calul ista pînă crapă.* CAMILAR, N. I, 310. *Te-ntreabă, te ispitește, Pînă mintea ți-o sucește!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 276. *Și-atîta l-a purecat Pînă tot l-a sfîrtecat.* MARIAN, SA. 163. ◇ (În contexte în care, prin intermediul ideii de extindere locală sau temporală nesfîrșită, este evaluată imposibilitatea, incapacitatea etc. înfăptuirii a ceva) *Nu mai cumpărăm noi pămînt pînă-i lume!* REBREANU, R. I, 132. *Oare — a arătat el spre caiet — mai pricepi dumneata pînă-i lumea ce-i scris pe acolo?* GALAN, B. I, 87. *Eu mă duc ... Și nu vin pînă-i ceriul.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 113. *Toată ziua trece o zi, Pînă lumea n-oi trăi.* BIBICESCU, P. P. 386. *De-ar ști bărbatul cîte știe satul, pînă-i lumea n-ar ținea casa.* ZANNE, P. IV, 257.

— Și: (învechit și regional) **pîn, pănă, păr, părâ,** (învechit) **pănă, păn,** (regional) **pînî** (BL XIII, 116), **pîră, par, péne, púnă** prep.

— Lat. **paene-ad.**

PÎNĂ[2] s. f. v. **pană.**

PÎNĂRÎE s. f. v. **plinărie.**

PÎNC s. n. **1.** (Prin Transilv.) Sezon, vreme, timp. *Pîncu cireșelor.* VAIDA. *Porumbul trebuie semănat cînd e pîncu lui.* MAT. DIALECT. I, 214.

2. Fig. (Prin Transilv. și Ban.) Dispoziție sufletească, stare de spirit, toană. *Lasă-l că astăzi nu-i în pîncuri.* L. COSTIN, GR. BĂN. 153. *În ce pîncuri se află?* NOVACOVICIU, C. B. II, 6, cf. 17. *Nu ți-i pîncu să faci acum blăstămății.* MAT. DIALECT. I, 214.

— Pl.: *pîncuri.* — Și: **(1) pînci** s. n. CABA, SĂL.

— Etimologia necunoscută.

PÎNCĂ s. f. (Regional) Viciu. Cf. I. CR. II, 109.
— Pl.: *pînci*.
— Etimologia necunoscută.

PÎNCETE s. n. v. **pîntece.**

PÎNCETI s. n. v. **pîntece.**

PÎNCI s. n. v. **pîne.**

PÎNCITE s. n. v. **pîntece.**

PÎNCUÍ vb. IV. Intranz. (Regional) A zăcea bolnav timp îndelungat (Mătău—Cîmpulung). COMAN, GL. *A mai pîncuit așa cîteva săptămîni pîn-a murit.* id. ib.
— Prez. ind.: *pîncui*.
— Etimologia necunoscută.

PÎNDÁ vb. I v. **pîndi.**

PÎNDÁCI, -CE adj. (Despre oameni; p. ext. despre animale) Care stă la pîndă; (despre oameni) care iscodește, care spionează; (învechit, rar) pîndeș. *Tîlharii pîndaci au profitat de somnul lor.* CONV. LIT. VIII, 47. *Studenții ... se și fereau ... de oameni tăcuți și pîndaci, care ... veneau în mijlocul lor.* SBIERA, F. S. 123, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— Pl.: *pîndaci, -ce*.
— **Pîndă** + suf. *-aci*.

PÎNDÁR s. m. Persoană care păzește un teren plantat, cultivat etc.; (învechit și regional) pîndaș, (învechit) pînditor **(2)**, (regional) jitar, meregiu, pîrgar **(6)**. Cf. pîndi **(4)**. Cf. ANON. CAR., LB, POLIZU. *Păți rușinea ce păție și ceilalți pîndari dinaintea lui.* ISPIRESCU, L. 73. *Prin județul Dolj, pîndarul își ia pentru pîndărit cîte 1—3 snopi din fiecare claie.* PAMFILE, A. R. 140. *Cînd se coc viile se obișnuiește a se tocmi pîndarii.* id. s. T. 35, cf. PASCU, S. 91. *În fruntea bănuților puseră pe pîndarii arendașului Cosma Buruiană.* REBREANU, R. I, 98, cf. DR. IV, 1 289. *Sus pe culme, pîndarul surd rătăcește aproape de norii grei de apă.* C. PETRESCU, S. 14, cf. ȘĂINEANU, D. U. *De pretutindeni năvăliră în curte argații, pîndarii ..., răcnind cu toții.* GALACTION, O. 52, cf. id. A. 413, 415, NOM. PROF. 12. *Într-o noapte, pîndarul a sărit în lătrăturile pornite ale cîinilor.* POPA, V. 300. *Veni ... și Ion Rădulu, pîndarul Halmului.* SĂDOVEANU, O. I, 591, cf. V, 707. *A intrat pîndar, păzește poienile și dealurile.* STANCU, D. 45, cf. id. R. A. II, 314. *Cîte un foc de flintă slobozea pîndarul, să mai deștepte glasuri în tăcere.* DEMETRIUS, A. 19. *Pîndarul se uită la el nepăsător.* PREDA, M. 113. *Pîndarul își fumează țigara pe marginea șanțului și așteaptă.* S ianuarie 1960, 13. *Pîndarul nopții trece tăcut printre bucate.* HOREA, C. 60, cf. H XVII 63, TEODORESCU, P. P. 458. *De pîndari pe cine-om pune, Că vin lotrii să le fure.* HODOȘ, P. P. 72, cf. GRAIUL, I, 191. ◇ Expr. (Rar) **A se băga pîndar la cimitir** = a muri. Cf. ZANNE, P. III, 106. ✦ (Popular) Santinelă; străjă. Cf. POLIZU. *Dar eu cu jurămîntu-mi nu pot să fiu legat Cît stau pîndar aice cu pieptul meu în poartă.* ALECSANDRI, POEZII, 351. *Frunză verde de stejar, Sus pe munte, la hotar, Zi și noapte stau pîndar.* id. T. II, 60, cf. 61. *Pîndarii de pe măguri zăriră dinspre Giurgiu un nor mare de praf.* VLAHUȚĂ, S. A. III, 219. *Spuindu-și rugăciunea, Pîndarii l-au lăsat respectuos să treacă Prin chiar mijlocul lor.* I. NEGRUZZI, S. VI, 427, cf. ȘĂINEANU, D. U., ALR SN III h 902/833. ✦ Spec. Militar din artileria antiaeriană, însărcinat cu supravegherea spațiului aerian. Cf. DM. ✦ (Învechit, rar) Spion. Cf. POLIZU.
— Pl.: *pîndari*.
— Din v. sl. **пꙗдарь**.

PÎNDÁREȚ, -Ă adj. (Neobișnuit; despre oameni) Care stă la pîndă, care pîndește (pentru a ataca). *Iute ... să dăm de rușine pe-argivii pîndareți.* COȘBUC, AE. 30.
— Pl.: *pîndareți, -e*.
— **Pîndă** + suf. *-areț*.

PÎNDÁȘ s. m. (Învechit și regional) Persoană care pîndește **(1)**; p. ext. pîndar. Cf. DRLU, LB. *De curînd au prins pîndașii de mare o corabie rusească încărcată cu robi de vîndut.* GT (1839), 106[1]/28. *Pîndașul sosind iute din tufe l-a și prins.* DONICI, ap. CADE, cf. NEGRUZZI, S. II, 302, DDRF. *Și crudul Crai ă pus În preabătul grădinii pîndaș.* COȘBUC, P. II, 177, cf. TDRG. *Cum au zărit-o pîndașii* [pe vulpe] *au sărit fiecare cu ce avea în mînă și ... au omorît-o.* SBIERA, P. 166, cf. ALR I 1 409/385, 1 708/100, 136, 360.
— Pl.: *pîndași*.
— **Pîndă** + suf. *-aș*.

PÎNDĂ s. f. (De obicei în construcție cu verbele „a sta", „a ședea", „a se pune" etc., precedat de prep. „la", „în" etc.) Faptul de a pîndi **(1)**; (rar) pîndit. *Partea cea mai mare a oastei acestia era pusă în pîndă.* MAIOR, IST. 218/13. *Era închisă poarta și-un ferentar sta-n pîndă.* HELIADE, O. I, 219. *Stă la pîndă, îl ochează, pe Amorul doar va prinde.* ASACHI, S. L. I, 107. *El mi-a zis, cînd a murit: ... — Pun'te-n pîndă la ciocoi, Că ei nu sînt frați cu noi.* BOLLIAC, O. 184. *La pîndă-aice mai bine s-așteptăm, Vin colea după stîncă.* ALECSANDRI, T. II, 63, cf. id. P. I, 61. *Într-un minut, toți vînătorii se împărțiră pe la posturile lor de pîndă.* BOLINTINEANU, O. 329. *Harap Alb rămîne la pîndă în groapă.* CREANGĂ, O. 99. *Zibal se așează iar pe prag întinzîndu-și urechea la pîndă.* CARAGIALE, O. I, 63. *Aleseră un loc aproape de groapă și se puseră la pîndă.* ISPIRESCU, L. 200, cf. 29. *Mi-era răcoare, dar nu-mi venea să părăsesc locul de pîndă.* DELAVRANCEA, T. 200. *Directorul stă la pîndă Și, cînd larma e mai mare ... În mijlocul lor apare.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 177. *El parcă stă-n noapte la pîndă, Puțin ridicat pînă-n brîu.* COȘBUC, P. II, 15. *Stă la pîndă după cărăbuși.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 194. *Plictisită de atîta pîndă zădarnică ..., avu o izbucnire de furie.* REBREANU, I. 428. *Vînul lui Vancea sporește acum, în valuri de încîntare ... peste nopțile lui de pîndă și de trudă.* GALACTION, O. A. I, 263. *Este o formidabilă înfierbîntare, o pîndă de luptă.* SAHIA, N. 44. *Rămîne într-o atitudine încordată de pîndă.* SEBASTIAN, T. 207. *Tremurau palizi, contractați, cu inima într-o pîndă crispată.* TEODOREANU, M. U. 114. *Pîndele, vînătorile noastre erau foarte fericite.* SADOVEANU, O. II, 562. *Dadaca stătuse o vreme de pîndă, în tindă.* id. ib. X, 159. *Neagu tulburat ... observă gesturile pe furiș, ca o fiară la pîndă.* BART, E. 217, cf. STOICA, VÎN. 18. *Stătură multă vreme la pîndă, pînă ce colonelul le făcu un semn cu degetul.* CĂLINESCU, S. 757, cf. id. E. O. I, 294. *Trebuia ... să-și ducă viața ca o sălbăticiune, cu urechea ageră mereu la pîndă.* STANCU, R. A. IV, 96. *Stau dușmani pe văi la pîndă.* BENIUC, V. A. II, 96, cf. id. V. 128. *Cîteva răchiți plecate înconjurau balta ... ca un șirag de oameni speriați, la pîndă.* CAMILAR, N. I, 94. *Se uită prin fereastră în compartimentul ei, în care stă parcă adunat, la pîndă, tot chinul din noaptea trecută.* DEMETRIUS, A. 334. *Întreaga atenție îi era la pîndă.* PREDA, R. 453. *Vreme ca de-un ceas am tot stat la pîndă, să le prindem mișcările.* V. ROM. august 1958, 71. *A doua zi dimineața, ne-am instalat din vreme la pîndă.* VÎN. PESC. decembrie 1961, 4. *Îmi terminasem deja pregătirile pentru pînda de seară.* ib. noiembrie 1964, 6. *El la grajdi și alerga ... Și la pîndă se punea, În gunoi se ascundea.* ALECSANDRI, P. P. 130, cf. H X 465. *Un hoț de cătană, care era la pîndă, auzise vorbele felelor.* RETEGANUL, P. II, 23. *Se puse într-o zi la pîndă în dosul poieții.* ȘEZ. I, 279, cf. VI, 26. *Cînd a văzut omul una ca asta, s-a pus la pîndă.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 354. ◇ *Vînătoare la pîndă* = vînătoare care se face (mai ales seara sau dimineața) așteptînd trecerea animalului. Cf. DS. *Vînătoarea la pîndă cere vînătorului multă răbdare.* VÎN. PESC. septembrie 1960, 3. ✦ Loc ascuns de unde cineva pîndește **(1)**; (rar) pîndiș **(2)**, (învechit) pîndeală. V.

a s c u n z i ş. *Acolo bate capra neagră ... Care din voi e mai stăpîn pe el însuşi să ia pînda aceea.* DELAVRANCEA, O. II, 109. *Căutăm şi găsim urme de mistreţ şi de lup. Alegem pîndă bună.* SADOVEANU, O. VIII, 420, cf. I, 266.
— Pl.: *pînde* şi (învechit) *pînzi*.
— Postverbal de la **pîndi**.

PÎNDĂCÍ vb. IV. T r a n z. (Regional) A potcovi (Blaj). VICIU, S. GL. *Şede Petrea cu Negea, Petrea calu-şi pîndăcea.* id. ib.
— Prez. ind.: *pîndăcesc*.
— Etimologia necunoscută.

PÎNDĂRÁŞ s. m. (Într-o poezie populară) Diminutiv al lui p î n d a r. *Ş-o să mă prefac Un mic pîndăraş, Din fluier doinaş.* TEODORESCU, P. P. 458.
— Pl.: *pîndăraşi*.
— **Pîndar** + suf. *-aş*.

PÎNDĂRÍ vb. IV. **1.** T r a n z. (Prin Ban.) A pîndi **(3)**. *Toată ziua iese-n prag Cu firuţu tras în ac, Pîndărind pe cine-i drag.* HODOŞ, P. P. 37, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 145.
2. I n t r a n z. (Regional) A pîndi **(4)**; a veghea. Cf. JAHRESBER. V, 326, REV. CRIT. III, 163. *Stau şi pîndăresc.* ALR I 1 409/45, cf. 1 409/684.
— Prez. ind.: *pîndăresc*.
— V. **pîndar**.

PÎNDĂRÍT s. n. (Regional) Ocupaţie a pîndarului, muncă depusă de pîndar. Cf. BARCIANU. *Pentru pîndărit, din snopi, pîndarul îşi ia singur 1—3 snopi la claie.* I. CR. IV, 100. *Prin judeţul Dolj, pîndarul îşi ia pentru pîndărit 1—3 snopi din fiecare claie.* PAMFILE, A. R. 140, cf. ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. ✦ (Olt., Munt. şi prin sudul Mold.) Plată, retribuţie cuvenită pîndarului; (regional) jitărit, meregie. *Acuma ie una şi una un pogon resfeţ, apoi pîndărit, cocărit (o baniţă dă pogon).* GRAIUL, I, 220, cf. 76. *Le dăm pîndăritul, doi snopi la patru clăi.* ALR II 5 230/886, cf. 5 230/605, 723, 769, 791, 872, 876, 928.
— **Pîndar** + suf. *-it*.

PÎNDĂRÓI, -OÁIE s. m. şi f. (Prin nord-estul Olt.) Persoană lipsită de delicateţe, grosolană, necioplită. Cf. CIAUŞANU, GL.
— Pl.: *pîndăroi, -oaie*.
— **Pîndar** + suf. *-oi*.

PÎNDEÁLĂ s. f. (Învechit) Pîndire **(1)**; pîndă. Cf. POLIZU. *Voi vă veţi scula den pîndeală şi veţi intra în cetate.* BIBLIA (1688), 158[1]/28.
— Pl.: *pîndeli*.
— **Pîndi** + suf. *-eală*.

PÎNDEŞ, -Ă adj. (Învechit, rar) Pîndaci. *Dulăii pîndeşi stau împrejur culcaţi pe labe şi căutînd cu ochii poronca stăpînului lor.* EMINESCU, N. 142.
— Pl.: *pîndeşi, -e*.
— **Pîndi** + suf. *-eş*.

PÎNDÉŢ s. m. (Neobişnuit) Persoană care pîndeşte **(1)** (pentru a ataca). *Noi trimisesem pe-al lui Argus Ucigător pîndeţ, pe zeul Hermes.* MURNU, O. 2.
— Pl.: *pîndeţi*.
— **Pîndi** + suf. *-eţ*.

PÎNDÍ vb. IV. **1.** T r a n z. şi i n t r a n z. A observa atent, a urmări ori a cerceta pe ascuns sau dintr-un loc ascuns (cu scopul de a prinde, de a ataca, de a afla, de a surprinde etc. pe cineva sau ceva), a s p i o n a, a i s c o d i, a o b s e r v a **(4)**; a aştepta cu atenţie încordată (şi într-un loc ascuns) trecerea sau sosirea cuiva (pentru a-l prinde, a-l ataca etc.). *Pîndeşte întru ascuns, ca leul la stîna lui.* PSALT. (1651), ap. TDRG. *Pîndindu-l ... la strîmtoare pe unde-i fu a trece ..., l-au împroşcat cu pietrile.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 128[v]/21. *De va fi ... om urînd pre aproapele său şi va pîndi pre dînsul ... şi-i va ucide sufletul lui.* BIBLIA (1688), 140[1]/52. *Pîndind la miezul nopţii ... scoate afară ... oastea.* AETHIOPICA, 54[v]/20. *Tîlharii ... înarmaţi ... îi pîndesc la drumuri.* CARAGEA, L. 83/3. *Altul* [şedea] *cu posomorită faţă închipuind mînia leului cînd pîndeşte din culcuşul său* (a. 1819). URICARIUL, VII, 84/32, cf. LB. *Prins fiind în cale de oamenii lui Alexandru, ce îl pîndeau, el fu adus în Bucureşti.* BĂLCESCU, M. V. 29. *Unul din vînători, pîndind printre copaci, văzu un ce sur mişcîndu-se în depărtare.* CR (1848), 12[3]/9. *Potlogarii ... şezînd ascunşi ... pîndeau pe nesocotitul pedestru care zăbovise a se întoarce acasă.* NEGRUZZI, S. I, 16. *Mă duc să pîndesc ciocoi, Că prea mult îşi rîd de noi.* BOLLIAC, O. 181. *Eu stau după stîncă, d-aicea îl pîndesc.* ALEXANDRESCU, O. I, 348. *O! Făt-logofete ... Stăi, te odihneşte, Că-n deal te pîndeşte Un negru balaur.* ALECSANDRI, P. I, 64. *Vînătorii le pîndesc pe muşchiul cel verde de la tulpina brazilor.* ODOBESCU, S. III, 34. *Îl pîndim aci.* CARAGIALE, O. II, 21, cf. IV, 136. *Ca o miţă, cînd pîndeşte la şoareci, se apropie încetişor.* ISPIRESCU, L. 109, cf. 4, 73. *Bătrînele pîndeau cu ochii.* DELAVRANCEA, T. 158, cf. id. S. 232, MACEDONSKI, O. II, 107. *L-am pîndit cu puşca nouă seri de-a rîndu, dar n-a venit.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 122. *Sclipirea unor ochi fioroşi de fiară ce pîndeşte în noapte.* GÎRLEANU, N. 44. *Uite, dumnealui ... vra să s-ascundă-n cerdac şi să pîndească pe duduca cînd a veni.* HOGAŞ, DR. I, 319. *Îl urmă cu paşi grăbiţi, roşie ca focul de ruşine, închipuindu-şi că toată lumea o pîndeşte.* REBREANU, I. 19, cf. 92, id. N. 7. *Poate se preface că doarme, numai aşa, ca să-l pîndească.* BASSARABESCU, V. 136. *Totul e ca întotdeauna ... mugeşte altă vacă în şură şi miţa pîndeşte alte vrăbii.* C. PETRESCU, Î. I, 257, cf. II, 231. *Ministrul se opri o clipă la ieşirea din stradă, că regii care se ştiu pîndiţi de fotografi.* BRĂESCU, O. A. I, 404, cf. II, 28, 96. *Bătrînul a clipit ... cu coada ochilor să vadă dacă nu-i pîndeşte careva.* POPA, V. 171. *De două zile îl pîndesc de la fereastra mea.* SEBASTIAN, T. 27. *Morarul se duse la ochiul de sticlă şi pîndi prin el.* SADOVEANU, O. XVII, 193, cf. VII, 339. *Scăpa de apăsarea atîtor ochi care-l pîndeau.* BART, E. 184. *Ai venit să te ascult ori mă pîndeai să plec?* ARGHEZI, S. X, 24, cf. id. VERS. 382. *Georgeta stărui ca Felix să se ducă acasă, spre a nu fi pîndit de Stănică.* CĂLINESCU, E. O. I, 297. *Ce poţi să faci cînd trei inşi te pîndesc noaptea cu parul după poartă?* CAMIL PETRESCU, O. I, 13. *Ne pîndiseră şi ne atacaseră din stînga.* STANCU, R. A. I, 84, cf. II, 321, IV, 332. *Eu pîndeam ca şi-alte dăţi Pe-acelaşi drum să te arăţi.* PARASCHIVESCU, C. Ţ. 16. *De-ai să zăreşti vreun militar pîndind pe-aici, ne dai de veste.* V. ROM. octombrie 1954, 28. *Văzui în oglindă cum noul meu stăpîn mă pîndea.* ib. august 1955, 68. *Să sune chiot printre stînci ... Cît ne pîndesc duşmani pe brînci.* BENIUC, M. 80. *Dan îl pîndea îngrijorat şi Andrei îi ghici întrebările.* T. POPOVICI, S. 37. *Cîteva zile m-am învîrtit împrejurul lui pîndindu-l, dar n-am avut a vedea la el nimic deosebit.* V. ROM. iulie 1958, 30. *Şi de hatman te păzeşte Că foarte tare pîndeşte.* POP., ap. GCR II, 227/35. *Şedea în sălcii pîndind.* POMPILIU, B. 16. *Dragă surioară ..., Ce te-a amărît De stai şi pîndeşti Şi te străjuieşti?* TEODORESCU, P. P. 60. *Lasă! că m-oi duce şi-i voi pîndi să văd şi eu ce-i aceea banimălai.* SBIERA, P. 5. *Cînd prin codri m-ascundeam Nopţi şi zile întregi pîndeam Şi pe cei bănoşi prindeam.* ANT. LIT. POP. I, 435. *Să nu ştie vecinii, Că vecinii mă pîndesc Ca să vadă ce iubesc.* FOLC. TRANSILV. I, 237. (R e f l. r e c i p r.) *În vizuinele acestea se pîndeau unii pe alţii.* C. PETRESCU, Î. II, 202. *Se pîndeau şi triumfau unul faţă de celălalt.* PREDA, R. 7. ◇ (Prin lărgirea sensului; mai ales despre abstracte) *Moartea vă pîndeşte.* MARCOVICI, C. 23/17. *Totul e gata Şi-n umbră pîndeşte ceas rău.* COŞBUC, P. I, 293. *Nenorocirea ne pîndeşte din senin.* DELAVRANCEA, O. II, 351. *Ne pîndesc tot felul de erori.* PREDA, R. 149. ◇ E x p r. (Rar) **A pîndi cu urechea** = a trage cu urechea, v. t r a g e. *Măgură mergea plecat, cu capul strîns între umeri, pîndind cu urechea hohotele din ce*

în ce mai îndepărtate ale mitralierelor. CAMILAR, N. I, 59. (Cu schimbarea construcției) *Copiii se joacă și tu pîndești vorba cu urechile ciulite.* DELAVRANCEA, S. 264. (Rar) **A(-i) pîndi** (cuiva) **calea** (sau **drumul**) = a ține (cuiva) drumul (sau calea), v. ține. *Acei români trec în Bulgaria, îi pîndesc calea în munții Emului și năvălesc fără veste asupră-i.* BĂLCESCU, M. V. 64. *Nu mi-au pîndit drumul jivinele.* TULBURE, V. R. 29. *Dușmanii calea-i pîndesc.* ALECSANDRI, P. P. 377.

2. Tranz. (Complementul indică bunuri materiale, obiecte, ocazii favorabile etc.) A urmări cu dorința (arzătoare) de a obține, de a-și însuși; a aștepta prilejul de a acapara, de a răpi. *Vecină cu moșia bogată și domnească Se-ntinde o cîmpie mănoasă, răzeșească, Pe care o pîndește avanul domnitor.* ALECSANDRI, O. 260. *În ea și-a găsit culcușul și Petre al Răzeșoaiei, acela care pîndește la scaunul Moldovei.* DELAVRANCEA, O. II, 92. *I-o fi trebuind cal ... și pîndește unul.* GÎRLEANU, N. 39. *Rămîneam să mă joc în odaie ... pîndind boabele de coarne mozolite și aruncate de bunica din dulceața acrișoară.* BRĂESCU, O. A. II, 13. *Pîndea ... la magazinul de artă o capodoperă reprezentativă.* CĂLINESCU, S. 557. *Măi, pui de corb! Io mă mir ce croncănești, Ori sîngele meu îl pîndești?* BIBICESCU, P. P. 298. ✦ A urmări cu privirea (pe ascuns). *Pîndind mișcarea vremii Pe calendarul din perete, Cătăm la zilele de vară Cum trec de goale și încete.* VLAHUȚĂ, O. A. 79. *A așteptat să vie seara cu mare neliniște în suflet și i-a pîndit plecarea, pînă nu l-a mai văzut deloc.* POPA, V. 113. *Cu o lăcomie nespusă el pîndea stolul acela de rîndunele, care plutea legănat.* BART, S. M. 67. *Multe perechi de ochi, ascunși după perdele, pîndeau mersul domol al vasului.* id. E. 127. *Îl dezbrăcă cu băgare de seamă, pîndit cu încordare de bolnav.* CĂLINESCU, E. O. II, 278. *Rudele pîndeau neliniștite, din casă, ulița aglomerată.* BARBU, P. 118.

3. Tranz. A aștepta (cu nerăbdare, cu atenția încordată); (regional) a **pîndări (1)**. *Vremea întîrnării lui să pîndească.* CANTEMIR, ap. DDRF. *Grija de a pînda ieșirea roilor ... s-ar piarde.* TOMICI, C. A. 137/9. *Toată numai frică, Acel minut pîndea, Să vază la vreo parte Pe bunul ziditor.* BOLLIAC, O. 87. *Pîndește nencetat Momentul de sosire a veselei Neere.* ALECSANDRI, T. II, 236. *Cîteva zile umblă ... pîndind minutul cînd să nimerească singură și fără marturi pe domnița Ancuța.* ODOBESCU, S. I, 125. *Pîndind tocmai cînd era soarele în cruce ... se răpede ... și ia trei smicele de măr.* CREANGĂ, P. 273. *Jos, unde moțăie cîțiva birjari, pîndindu-și prada matinală.* CARAGIALE, O. II, 213. *Nu era zi în care să nu pîndească de la portiță ceasul ieșirii de la școală.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 325. *Pîndi clipa cînd nimeni nu era acasă.* AGÎRBICEANU, A. 318. *Atunci se smuciră înapoi, pîndind clipa cînd să se răpule.* GÎRLEANU, N. 237. *Domnu Tase pîndise lipsa coanii Frosii, ca să-și facă rost de bani de drum.* BASSARABESCU, V. 43. *Copilașii lui ... pîndesc coșurile vapoarelor aducătoare de vești.* GALACTION, O. A. I, 306, cf. 40, 112. *Pîndesc ... momentul să-i cer o favoare.* CAMIL PETRESCU, U. N. 11, cf. id. O. III, 241. *Am pîndit o sanie ... M-am suit ... și s-a isprăvit.* SADOVEANU, O. VIII, 159, cf. 141, X, 197. *O pîndi într-o seară tîrziu pînă după miezul nopții.* CĂLINESCU, E. O. I, 162. *Lipit de pămîntul tare, bătătorit, al curții, pîndea zvonul detunăturilor.* V. ROM. ianuarie 1955, 110. (Intranz.) *Dar mi-a spus Cu mult necaz Că pîndește-nfricoșată Pînă voi fi treaz o dată.* COȘBUC, B. 234. ✧ Expr. (Regional) **A pîndi vreme (cu prilej)** = a aștepta ocazia potrivită. *Ședeam la Cameniță ... pîndind vreme.* NEGRUZZI, S. I, 158. *Cumătrul caprei ... de mult pîndea vreme cu prilej ca să pape iezii.* CREANGĂ, O. 12. *Pîndind vreme pe cînd șed ele plecate ..., fac fuștil din baltă.* id. A. 67. (Rar) **A-i pîndi** (cuiva) **zilele** = a aștepta momentul prielnic pentru a-i face cuiva un rău, pentru a-l omorî. Cf. ZANNE, P. II, 538.

4. Intranz. A face serviciul de pîndar, (regional) a **pîndări (2)**, a **jitări**; tranz. (complementul indică terenuri plantate, cultivate, animale etc.) a păzi, a supraveghea. Cf. ANON. CAR., LB, RĂDULESCU-CODIN, Î. 354. *Da la oi cine-mi pîndește?* ȘEZ. XXIII, 114. ✦ A sta de strajă; a veghea. *Pîndeam să nu lăsăm să intre nici convoiuri și ajutoare, nici să iasă vreun turc din cetate.* GHICA, S. 14.

5. Refl. (Prin vestul Transilv. și prin Maram.) A merge pe ascuns, ferindu-se. Cf. ALR I 1 324/59, 343.

— Prez. ind.: *pîndesc.* — Și: (**3**, învechit) **pîndá** vb. I.

— Din v. sl. ПѢДИТИ.

PÎNDÍRE s. f. Acțiunea de a pîndi.

1. Cf. pîndi **(1)**. *Nici la romani a se întîrna, nici de pîndirea lui Uldes a scăpa altmintrelea nu putea.* ȘINCAI, HR. I, 71/15, cf. DRLU, LB, POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

2. (În dicționarele din trecut) Pază **(I 1)**. Cf. DRLU, LB, DDRF.

— Pl.: *pîndiri.*

— V. **pîndi.**

PÎNDÎȘ adv., s. n. (Rar) **1.** Adv. Ca la pîndă, încet și fără zgomot; (pe) ascuns, (pe) furiș. *În amurgul serii, copii, fete și flăcăi umblă pîndiș prin curte.* EMINESCU, N. 138. *Toate trei mîțele ... priveau pîndiș ... la grămada de pe scaun.* LUC. III, 101.

2. S. n. (Concretizat) Pîndă. *Ieșind glotiș din cal și părăsindu-și Pîndișul adîncat, prădară Troia.* MURNU, O. 138.

— **Pîndă** + suf. *-iș.*

PÎNDÎT s. n. (Rar) Pîndă. *Groaznic ne-ar fi fost atunci pînditul.* MURNU, O. 65.

— Pl.: *pîndituri.*

— V. **pîndi.**

PÎNDITÓR, -OÁRE adj., s. m. **1.** Adj. Care pîndește **(1)**, iscodește, spionează; care trădează pe cel care pîndește, iscodește, spionează; iscoditor. *Știind el foarte bine că afară De ceața îngerească pînditoare ... Sînt Ilie prorocul încă are Asupra lui pază foarte bună.* BUDAI-DELEANU, Ț. 77, cf. DRLU. *Ai ajuns acuma în mintea-ți visătoare Să faci din Lăpușneanul o umbră pînditoare.* ALECSANDRI, T. II, 72, cf. id. POEZII, 49, 459. *Cătălin ... Se furișează pînditor Privind la Cătălina.* EMINESCU, O. I, 173. *Ochii i se furișau pînditori spre Dumitru.* SLAVICI, N. II, 232, cf. 283. *Disciplina, disciplina! Pentru asta, pînditor, Șade gata cu carnetul.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 178, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Mereu cu presupusuri îmi stai pînditoare Însă la nici o ispravă n-ajungi.* MURNU, I. 20, cf. 9, ȘĂINEANU, D. U. *Sluga îl privea cu ochi pînditori.* SADOVEANU, O. V, 60, cf. VI, 137. *Cu toată lumea de pînă atunci trebuia să fie încordat, pînditor.* T. POPOVICI, SE. 246. *În tonul lui Andrei era ceva străin, pînditor, și asta o duruse.* id. S. 277. *Fețe încordate și pînditoare.* BARBU, G. 69, cf. S aprilie 1960, 55, MARIAN, Î. 108. ✧ (Substantivat) *Au venit pînditorii cetății despre mare.* BIBLIA (1688), 158¹/44. *Din cupe închinau lui Hermes, Dibaciul pînditor.* MURNU, O. 113.

2. S. m. (Învechit) Pîndar. Cf. LB, BARCIANU, ALEXI, W.

— Pl.: *pînditori, -oare.*

— **Pîndi** + suf. *-tor.*

PÎNE¹ s. f. v. **pîine.**

PÎNE² s. f. v. **pînie.**

PÎNÉR s. n. v. **paner¹.**

PÎNERÁR s. m. v. **panerar.**

PÎNERÍE s. f. v. **pînărie.**

PÎNGÁNIE s. f. (Olt.) Păcătos **(1)**. Cf. SCRIBAN, D. *Ești o pînganie dacă nici vinerea nu postești.* BOCEANU, GL., cf. GR. S. V, 122. ✦ (În forma *pîngarie*)

Epitet depreciativ la adresa copiilor. Cf. CIAUŞANU, V. 186, MAT. DIALECT. I, 233.

— Şi: **pîngárie** s. f. CIAUŞANU, V. 186, MAT. DIALECT. I, 233.

— De la **pîngăni.**

PÎNGÁR, -Ă adj., subst. **1.** Adj., s. m. şi f. (Regional) (Om) ticălos. Cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, SCRIBAN, D., ŞEZ. I, 214, III, 36. *Ptiu! pîngara pămîntului! Se spurcă şi-n vinerea paştilor!* UDRESCU, GL. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Pîngara de cioară începu a se ciorovoi cu doamna sa.* ISPIRESCU, L. 64. *Urîtă pîngară de om!* UDRESCU, GL.

2. S. f. (Prin vestul Munt.) Spurcăciune, scîrnă; fig. vorbă murdară, obscenă, trivială. Cf. UDRESCU, GL. *Uf! Ce pîngări îţi ies din gură!* id. ib.

3. S. f. (Regional) Ruşine, dezonoare. *Să-mi rad pîngara asta de pre nume.* CONV. LIT. III, 24. *Te va arde şi mai amar pîngara în lanţuri ... după carul lui Traian.* ib. 25. *Curăţind armele ... de sînge Tătăresc ... Şi de pîngară Leşească.* TEODORESCU, P. P. 564.

— Pl.: *pîngari, -e* şi (s. f.) *pîngări.*

— Postverbal de la **pîngări.**

PÎNGÁRIE s. f. v. **pînganie.**

PÍNGĂ prep. (Transilv., Maram. şi Ban.; exprimă contactul cu un plan indicînd orientarea prin alăturare faţă de un reper) *Al meu dor ş-al meu bănat Pare că l-am sămănat Prin grădină, pingă gard.* MÎNDRESCU, L. P. 18. *Soru-sa mi se punea, Armele lui i le da, Prîngă el le încingea,* CORCEA, B. 74. *Nu face pîngă noi cale.* DOINE, 37. *Izvorel cu apă rece, Pângă pragul maicii trec.* HODOŞ, P. P. 146. *Dar bădiţa, cînd o vrut, Pîngă fereastră o trecut.* MAT. FOLK. 990. *Şi prin tîrg că să-mplimba, Pîngă furci că mi-şi trecea.* ŞEZ. VII, 61, cf. 60, VICIU, S. GL. *Părîuaş şi pîngă moară. Cură limpede cerneală.* ŢIPLEA, P. P. 61, cf. BUD, P. P. 81, T. PAPAHAGI, M. 158. *Udă cumina cu apă uomini di pingă drum.* ALRT II 103. *Mîndrele plîng pîngă poartă.* FOLC. TRANSILV. I, 116.

— Şi: **pângă, pîngă, prîngă** prep.

— **Pe + lîngă.**

PÎNGĂLUÍT, -Ă adj. v. **pingălit.**

PÎNGĂNÉT s. n. v. **panganet.**

PÎNGĂNÍ vb. IV v. **pîngări.**

PÎNGĂNÍT, -Ă adj. v. **pîngărit.**

PÎNGĂNITÚRĂ s. f. v. **pîngăritură.**

PÎNGĂRÎ vb. IV. **1.** Tranz. A trata fără respectul cuvenit, cu dispreţ, cu violenţă ceva considerat sfînt; p. gener. a ştirbi, a vătăma, a nu respecta cinstea, curăţenia unei fiinţe sau a unui lucru venerabil, a face (printr-o acţiune nedemnă) să nu mai fie demn de stimă, de respect, a batjocori, a spurca; a profana. *Să păziţi simbăta că ce sfîntă iaste aceasta Domnului şi voao. Cela ce va pîngări pre dînsa, cu moarte se va omorî.* BIBLIA (1688), 62^{1}/49, cf. 78^{1}/58. [Pămîntul] *era spurcat foarte cu fărălegile oamenilor carele îl pîngăriră* (a. 1692). GCR I, 303/27. *Spurcata aceea ... făcea lucruri care nu se cade a povesti ..., ispitindu-să a pîngări pre cel nepîngărit.* MINEIUL (1776), 19^{r1}/18, cf. 181^{v1}/12. *Şi aşa, ca un măgar, poate să ne pîngărească şi legea.* I. GOLESCU, în PR. DRAM. 84. *Gafiţa ... a pîngărit şi legea şi s-a nenorocit.* DACIA LIT. 141/11, cf. RUSSO, S. 142. *Cutezase a se înamora cu fiica lui Radu Mihne, pîngărind ... sîngele patrician.* NEGRUZZI, S. I, 184. *Religia pîngărită.* BOLLIAC, O. 106, cf. LM. *Vreau s-o scap de afurisitul de haiduc care o păngăreşte pe dînsa şi neamul ei.* CONV. LIT. VIII, 452. *Mînăstire pîngărită de păgîni.* ODOBESCU, S. I, 162, cf. CREANGĂ, A. 140. *Fără frică ... pîngăreşte sfîntul locaş.* CARAGIALE, O. II, 289. *Numele ţîi va rămînea pîngărit cu numele de tîlhar.* ISPIRESCU, L. 76. *Ş-au găsit bordeiele pustiite, biserica arsă, sfintele icoane pîngărite.* DELAVRANCEA, S. 209. *„Divina Comedia" este produsul Italiei ... zugrumată şi pîngărită prin nelegiuirile grozave ale nobililor.* GHEREA, ST. CR. II, 75. *De-aţi pîngărit, o, troieni, cu mînile darul Minervei, Multă veni-va pierzare.* COŞBUC, AE. 34. *Se vedea arzînd în fundul ochilor pismătăreţi orgoliul misterios de a pîngări frumuseţea.* PETICĂ, O. 271, cf. 353. *Îşi simţea pîngărită dragostea lui faţă de Mărioara.* AGÎRBICEANU, L. T. 316. *Era sigur că mai curînd se va pune de-a cumerzişul soartei, decît să-şi pîngărească sufletul.* REBREANU, P. S. 95, cf. id. I. 411. *Nu pîngăriţi pe unul din cei mai buni ai voştri.* ARDELEANU, V. P. 238. *M-am străduit să nu pîngăresc sufletul cititorilor mei.* GALACTION, A. 74, cf. C. PETRESCU, A. R. 46. *Au pîngărit cuvinte rostindu-le ţipate, În noua rînduială şi-au căutat culcuş.* LABIŞ, P. 269. *Mare le va fi mîngîierea că i-ai ferit ca să nu-şi pîngărească sufletul.* MARIAN, S. R. II, 73. *Rară femeie vezi că îndrăzneşte să pîngărească ziua sf[întei] Vinere.* ŞEZ. I, 61. (Prin analogie) *N-a pîngărit şi o catedră universitară?* CIAUŞANU, R. SCUT. 69. (Refl. pas.) *Ierusalimul s-au pîngărit în pustiiciunea jărtvelor idoleşti.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 24^{r}/4. *Călugării streini ... lasă să se dărapene şi să se pîngărească atîtea mîndre creaţiuni.* ODOBESCU, S. II, 40. (Refl.) *Nu ai călcat a te pîngări supt bărbatul tău, curată să fii de apa mustrării.* BIBLIA (1688), 98^{1}/2. *Fusese încă obicei la romani ca să se puie un ram de chiparos înaintea casei mortului, ca nu cumva să se pîngărească pontificele intrînd acolo din neştiinţă.* MARIAN, Î. 110. ◇ Expr. **A pîngări aşternutul cuiva** = a avea relaţii de dragoste nepermise cu cineva; a păcătui în căsnicie. *Şi-a viclenit şi şi-a apăsat bărbatul la greu, ori i-a pîngărit aşternutul.* SADOVEANU, O. X, 557. ✦ Spec. A viola. *Fiii lui Iacob ... au pîngărit pre Dina, sora lor.* BIBLIA (1688), 26^{1}/6. *Azi pîngăreşte pă una, mîne p-alta, pînă ş-o găsi stăpînul.* DELAVRANCEA, S. 52. *Mai mulţi ţărani de pe moşia sa au dat jalbă că fostul meu coleg le pîngărise fetele.* I. BOTEZ, ŞC. 58. *Luau turcii pe atunci fete şi muieri în robie, le pîngăreau, pe urmă ... le vindeau ... bogaţilor.* STANCU, D. 11. *În vremile de demult alergau tătarii prin părţile acestea după o domniţă româncă tare frumoasă, voind s-o pîngărească.* RĂDULESCU-CODIN, L. TR. 56. ◇ Refl. pas. (Prin analogie) *De să va putea oblici cum s-a pîngărit copilul* [prin sodomie] *cu adevărat, hotrului ... să-i taie capul.* PRAV. 172. ✦ Refl. recipr. (Rar) A se împreuna sexual. *Dintru toată casa este obicei, din cei ce sînt volnici, un bărbat şi o fimei să se pîngărească.* HERODOT (1645), 330.

2. Refl. şi intranz. (Prin Transilv.; în practicile religioase creştine) A mînca de dulce în timpul postului; (popular) a se spurca. Cf. A II 4, 5, 10.

3. Tranz. Fig. (Rar) A murdări, a mînji **(1).** *Patru coşuri înalte ... îşi împrăştie fumul negru şi gros pîngărind albul zăpezilor şi verdele copacilor.* PAS, L. II, 158. *Să-mi pîngăresc mînile cu un tuleu de aiestea?* SBIERA, P. 181.

4. Refl. (Regional) A se nenoroci. Com. din STRAJA—RĂDĂUŢI.

— Prez. ind.: *pîngăresc.* — Şi: (învechit) **păngări,** (regional) **pîngănî** (SCRIBAN, D.) vb. IV.

— De la **păgîn.**

PÎNGĂRICIÓS, -OÁSĂ adj. (Prin vestul Munt.; despre oameni) **1.** Care vorbeşte urît, necuviincios. Cf. UDRESCU, GL.

2. „Care mănîncă lucruri oprite, spurcăciuni". UDRESCU, GL.

— Pl.: *pîngăricioşi, -oase.*

— **Pîngări** + suf. *-cios.*

PÎNGĂRICIÚNE s. f. **1.** (Învechit) Păcat[2] **(1).** *De acestea lucruri* [preoţie şi mersul la război] *nici un spartian nu poate să-l oprească, iar de nu, să află întru păngăriciuni.* HERODOT (1645), 329. *Pre Dumnezeu*

îl mîniară în pîngăriciuni. DOSOFTEI, PS. 370/12. *Iară de mîncînd va mînca din cărnuri a treia zi ... pîngăriciune iaste.* BIBLIA (1688), 74¹/25, cf. 79²/11. *Făcea toate fărădelegele şi hlăpiile şi pîngăriciunele.* VARLAAM-IOASAF, 130ʳ/7, cf. LM.

2. (Învechit şi regional; concretizat) Lucru murdar, scîrbos; spurcăciune, (regional) **pîngărítură (2).** *Cu scoaterea gunoiului şi altor împuţiciuni ... mai rămînd o rea împuţiciune şi pîngăriciune: tabacalele* (a. 1837). DOC. EC. 667. *Sînt unii care mănîncă toate pîngăriciunile.* UDRESCU, GL. ✦ (Prin nordul Munt.; în practicile religioase creştine) Aliment interzis de biserică în perioada postului. *Îi dete dracul în gînd să batjocorească pe creştini, silindu-i să se spurce, adică să mănînce dulce ori alte pîngăriciuni în săptămîna a mare.* MUSCEL, 32. ✦ (Prin vestul Munt.) Mîncare care produce scîrbă; mîncare gătită prost. Cf. UDRESCU, GL.

3. (Prin vestul Munt.) Epitet dat unui om care vorbeşte urît, necuviincios; (regional) **pîngărítură (3).** Cf. UDRESCU, GL. ✧ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *O pîngăriciune de om.* id. ib.

4. (Prin vestul Munt.; în practicile religioase creştine) Epitet depreciativ pentru o persoană care mănîncă de dulce în zilele de post; (regional) **pîngărítură (4).** Cf. UDRESCU, GL.

— Pl.: *pîngăriciuni.* — Şi: (învechit) **păngăriciúne** s. f.

— **Pîngări** + suf. *-ciune.*

PÎNGĂRÍE s. f. (Învechit, rar) Pîngărire. *Singura slavă li-e tîlhăria, Beţia, jaful şi pîngăria.* BOLLIAC, o. 165.

— Pl.: *pîngării.*

— **Pîngări** + suf. *-ie.*

PÎNGĂRÍRE s. f. Acţiunea de a **pîngări** şi rezultatul ei; (învechit, rar) pîngărie, nesfinţire. Cf. **pîngări (1).** Cf. LB. *Văzui fărdelege, văzui pîngărire.* NEGRUZZI, S. II, 32, cf. PÓLIZU, DDRF, BARCIANU. *Ceea ce o muncea era pîngărirea sufletească a omului care o iubea.* D. ZAMFIRESCU, A. 6. *Doar negoţul cu lumînări de ceară ... li se opreşte ... ca unii ce, „neţinînd de-o lege cu moldovenii", ar aduce ... o pîngărire a religiei ortodoxe.* N. A. BOGDAN, C. M. 180, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Anii de crîncenă sărăcie, şi lipsurile, şi foamea ..., şi mîinile, mai ales mîinile păstrate fără pîngăriri şi prihană — la toate gîndea.* C. PETRESCU, A. R. 189, cf. DM.

— Pl.: *pîngăriri.*

— V. **pîngări.**

PÎNGĂRÎT, -Ă adj., s. m. şi f. **1.** Adj. (Învechit şi regional; adesea substantivat) Păcătos **(1).** *Au scris unii dascăli împotriva minciunii pîngăritului aceluia.* BIBLIA (1688), [prefaţă] 7/12. *Mulţumea că nu se trage din neam aşa pîngărît.* BELDIMAN, E. 97/35. *Ne-au adus într-acest loc străin ca să ne jertfească după pîngăritul lor obicei.* DRĂGHICI, R. 273/9. *Ei, pîngăriţii, în lipsa mea vrură ca să-şi împlinească poftele.* GORJAN, H. I, 109/3, cf. POGOR, HENR. 231. *Nu-mi voi spurca vitejescul junghi în sîngele cel pîngărît al unui tiran ca tine.* NEGRUZZI, S. I, 164. *O idee ce mă roade şi, aceea ce mă tem, Este frica cum că-n viaţă-mi ... N-o să văd a se-nchina Capetele pîngărite la opinci de muncitor.* BOLLIAC, o. 173. *Taci, pîngăritule, că te ucid.* ALECSANDRI, T. 1598. *Vă spurcaţi buzele pe aşa mîini pîngărite.* ODOBESCU, S. I, 109. *A cutezat să pună mîna lui pîngărită pe sfîntul vas.* ISPIRESCU, L. 30, cf. DM. *Cioară pîngărită, lasă că te-oi învăţa eu cu cine să vorbeşti tu aşa.* SBIERA, ap. CADE.

2. Adj. Care a fost dezonorat, care a fost necinstit, batjocorit. *Taci, taci şi fugi din ochii mei, fată pîngărită!* BOLINTINEANU, o. 409. *De partea protivnicilor noştri, ce alta vedeţi decît credinţă înfrîntă, făgăduieli deşarte, ... jurăminte pîngărite.* ISPIRESCU, M. V. 40, cf. DDRF, ALEXI, W. *N-am tîrît niciodată în vîrtejul de dragoste pîngărită ... pe acest înger nefericit.* HOGAŞ, DR. I, 169, cf. DM.

3. Adj. (Învechit, rar) Murdar **(1).** Cf. **pîngări (3).** *De ai fi ţinut în mînile tale scîrnă ... nici ale tale haine n-ai vrea să le apipăi, ţindu-ţi mîinile pîngărite* (a. 1746). ap. TDRG.

4. S. m. şi f. (Regional) Epitet dat unui „om fără noroc". Cf. **pîngări (4).** Com. din STRAJA—RĂDĂUŢI.

— Pl.: *pîngăriţi, -te.* — Şi: (învechit) **păngărít, -ă,** (regional) **pîngánit, -ă** (SCRIBAN, D.) adj.

— V. **pîngări.**

PÎNGĂRITÓR, -OÁRE adj. (Adesea substantivat) (Persoană) care **pîngăreşte (1)**; profanator, defăimător. *Fundul templului se pierde sub un strat de umbră groasă Ce pe zei adăposteşte de-orice gînd pîngăritor.* MACEDONSKI, O. I, 103, cf. DDRF. *Spurcat-a oase părinteşti eu mîni pîngăritoare.* OLLĂNESCU, H. A. P. 58, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U. *Amîndoi erau pîngăritorii căsniciei.* GALACTION, O. A. I, 75. *Îmi întorc faţa mea şi braţul de către pîngăritor.* SADOVEANU, O. XII, 123, cf. XI, 81. *În praf şi ţărnă să prefacem Pîngăritorii ce-ar voi Să ne răpească libertatea.* FRUNZĂ, Z. 45, cf. DM.

— Pl.: *pîngăritori, -oare.*

— **Pîngări** + suf. *-tor.*

PÎNGĂRITÚRĂ s. f. **1.** (Prin vestul Munt.) Faptă urîtă. Cf. UDRESCU, GL. ✦ Vorbă necuviincioasă. Cf. UDRESCU, GL.

2. (Prin Olt. şi vestul Munt.) Lucru murdar, scîrbos; spurcăciune, (învechit şi regional) pîngăriciune **(2).** Cf. ALR II/848, UDRESCU, GL.

3. (Prin vestul Munt.) Pîngăriciune **(3).** Cf. UDRESCU, GL.

4. (Prin vestul Munt.; în practicile religioase creştine) Pîngăriciune **(4).** Cf. UDRESCU, GL.

— Pl.: *pîngărituri.* — Şi: (regional) **pîngánitúră** s. f. ALR II/848.

— **Pîngări** + suf. *-tură.*

PÎNGEÁLĂ s. f. (Prin Ban.) „Păstrare". NOVACOVICIU, C. B. I, 17, cf. 18.

— Etimologia necunoscută.

PÎNÎCĂ s. f. v. **plinică.**

PÎNIŞOÁRĂ s. f. v. **plinişoară.**

PÎNÍŢĂ s. f. v. **plinţă.**

PÎNIÚŢĂ s. f. (Regional) Plinişoară **(I 1)** (Hangu—Piatra Neamţ). A V 34.

— Pl.: *pînuţe.*

— **Pîne**[1] + suf. *-uţă.*

PÎNÓI s. n. v. **puroi.**

PÎNPĂJÉLE s. f. pl. v. **pătlăgea.**

PÎNPREJÚR adv., prep. v. **primprejur.**

PÍNTĂCE s. n. v. **pintece.**

PÎNTĂNÓG, -OÁGĂ adj. v. **pintenog**[1].

PÍNTCE s. n. v. **pintece.**

PÍNTEC s. n. v. **pintece.**

PÎNTECÁR subst. **1.** Subst. (Prin Mold.) Diaree. Cf. H III 379, XII 282.

2. Subst. (Prin Transilv. şi Mold.) Chingă (la şa). Cf. DRLU, ALR II 5 524/514.

3. S. n. (Prin vestul Munt.) Burtieră. Cf. UDRESCU, GL.

— Pl.: **(3)** *pîntecare.*

— **Pîntec** + suf. *-ar.*

PÎNTECÁRE s. f. (Regional) **1.** Diaree. *Oamenii carii din neştiinţă au băut un astfel de lapte capătă*

scurt timp după aceasta mai întîi o mare pîntecare, și pe urmă vintre. MARIAN, INS. 62, cf. id. NA. 398, CANDREA, F. 221, ALR I/I h 124.

2. (Și în sintagma *pîntecare cu sînge*, CANDREA, F. 221) Dizenterie. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., com. MARIAN.

— Pl.: *pîntecări.* — Și: **pîntecáre** s. f. ALR I/I h 124.

— **Pîntec** + suf. *-are.*

PÎNTECÁRIȚĂ s. f. (Regional) Diaree.

— Pl.: *pîntecarițe.*

— **Pîntec** + suf. *-ariță.*

PÎNTECĂRÁIE s. f. (Popular) Diaree. Cf. DDRF. *Oștile voastre, cînd năpădesc vara, nu-și iau de mîncare și se nutresc cu prune, mere și pere ... că de multe ori pier de pîntecăraie.* DELAVRANCEA, O. II, 115. *Dacă i se dă cuiva păr de capră sălbatecă în mîncare ..., capătă o pîntecăraie care-i cauzează moartea.* GOROVEI, CR. 263. *O javră de cățel urduros și plin de pîntecăraie.* G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 43. *Se văita de pîntecăraie și n-avea chef de lucru.* PAS, I. I, 80, cf. id. Z. II, 112, PAMFILE, B. 38.

N. B. — Pronunțat: *-ra-ie.* —Și: (regional) **pîntecăráie** s. f. PAMFILE B. 53, ALRM I/I h 174/528.

— **Pîntec** + suf. *-ăraie.*

PÎNTECĂRÎ vb. IV. Tranz. fact. unipers. (Neobișnuit) A obliga să iasă afară pentru a defeca. [Dizenteria] *îl doare în pîntece și-l pîntecărește.* în SCL 1971, 399.

— Prez. ind. pers. 3: *pîntecărește.*

— Derivat regresiv de la **pîntecărie.**

PÎNTECĂRÍE s. f. **1.** (Popular) Diaree; dureri de stomac. *Din [boalele] cele mai primejdioase vin la miei ologirea și diareoa sau pîntecăria.* FILIPESCU, ap. TDRG. *Boii și vacile zac de felurite boale, și anume ... de mătrice sau pîntecărie.* DAMÉ, T. 30, cf. CANDREA, F. 221, BIANU, D. S. *Cine mînîncă popușoi ... copîi repede se bolnăvește de pîntecărie.* ȘEZ. VIII, 38. *Contra pîntecăriei se fac turtițe de afine ... pe care le mănîncă bolnavul.* ib. XV, 142, cf. BL IV, 72, DR. IX, 420. *Mulți* [soldați] *își țineau pumnii sub centuri să-și ogoiască pîntecăria stîrnită de mămăliga crudă.* CAMILAR, N. I, 271, cf. H VI 11, X 88, 268, 483, 491. *Pîntecăria o capeți dacă mînînci curcușuri crude.* ȘEZ. III, 13, cf. CHEST. VI 15/3, ALR I/I h 124.

2. (Regional; și în sintagma *pîntecărie cu sînge*, N. LEON, MED. 141, BIANU, D. S., ȘĂINEANU, D. U.) Dizenterie. Cf. SCRIBAN, D., com. MARIAN.

— Pl.: *pîntecării.* — Și: (regional) **pîntecăríe, pîntecăríe** (N. LEON, MED. 141) s. f.

— **Pîntec**+suf. *-ărie.*

PÎNTECĂTÚRĂ s. f. (Rar) Balonare a abdomenului. Cf. BARCIANU.

— **Pîntec** + suf. *-ătură.*

PÎNTECE s. n. **I. 1.** Parte a corpului, la om și la unele animale, situată între torace și bazin, formată spre interior dintr-o cavitate în care se află stomacul, ficatul, pancreasul, splina și intestinele; p. restr. regiunea exterioară, vizibilă (și bombată) a acestei părți a corpului; abdomen, burtă, (învechit și popular) mat **(I 3),** (regional) foale, vintre, bîrdan, burduh, burduhan. *Lepise pămîntului zgîul (pîntecele* H, vintrele D) *nostru.* PSALT. 85. *Și atita îl strujiră, cît îi beliră obrazul și pîntecele di se vedea matele* (a. 1698). GCR I, 321/4. *Sulița.... o înfipse în pîntece.* ANON. CANTAC., CM I, 131, cf. 142. *Chitul acela avea ... pîntecile și coapsele de aramă* (a. 1742). GCR II, 31/38. *Lupul flămînd ... supt deasă Tufă ciulit pe pîntece zace.* BUDAI-DELEANU, Ț. 175, cf. id. T. V. 56, CLEMENS. *Ah! ce foc simt că mă arde, strigă bolnavul apucîndu-se cu mîinile de pîntece.* NEGRUZZI, S. I, 164. *Un bondar, rotund în pîntec, Somnoros pe nas ca popii glăsuiește-ncet un cîntec.* EMINESCU, O. I, 87, cf. CREANGĂ, O. 107. *După gesturile și grimasele cobzarului după mișcările ce le face cu pîntecele, pare a fi un cîntec obscen.* CARAGIALE, O. I, 76, cf. II, 160. [Medicul] *ascultă plămînile și inima și pîntecele și era serios.* SLAVICI, N. I, 289. *Un om gros în pîntece și ceafă, închis și ciupit în obraji.* DELAVRANCEA, T. 208. *Ghioagă a izbit-o cu piciorul în pîntece.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 72, cf. DEMETRESCU, O. 61, DAMÉ, T. 32, ȘEZ. X, 141. [Papagalul era] *alb pe creastă și pe pîntec ca o zăpadă.* ANGHEL, PR. 43. *Atunci, primarul, cam amețit, își scoase pîntecile înainte.* GÎRLEANU, N. 38. *Pe pîntecele-i rotund și plin, stătea frumos și rotund îmbumbată jiletca fără încrețituri.* HOGAȘ, DR. I, 173, cf. 42, 159. *Bietul grec coborî din firidă și, ținîndu-se cu mîinile de pîntece, se tot ruga.* GALACTION, O. 84. *Ridică mantaua de pe pîntece și-mi arată, fără o vorbă, un amestec de sînge și rupturi.* CAMIL PETRESCU, U. N. 407. *Pînguinul stă cu pîntecul revărsat.* C. PETRESCU, C. V. 17, cf. LESNEA, P. E. 134. *Era desculț și aproape gol, însă își strîngea cu putere la piept și pe pîntece toate ale sale.* SADOVEANU, O. X, 208, cf. XI, 364, VIANU, A. P. 326. *Uite-l, vine Bulibașa, În ițari și-a strîns cămașa Și cu brîul pîntecele.* ARGHEZI, VERS. 319, cf. 356. *Pîntecele îi era balonat îngrozitor, încît părea o minge învelită cu broboadă.* CĂLINESCU, E. O. I, 213, cf. 120. *După ce aruncase grenada, ... se lungise pe pîntec.* STANCU, R. A. I, 84, cf. IV, 269, V, 8, id. D. 14. *Cartușiera îi venea bine, întinsă reglementar pe pîntece.* V. ROM. iulie 1954, 64. *Ierburile erau proaspete și înalte pînă la pîntecele cămilelor.* ib. octombrie 1955, 161. *Era culcat pe pîntec într-un camion, alături cu răniții care gemeau.* BENIUC, M. C. I, 338, cf. CAMILAR, N. I, 53. *A rămas lîngă ușă cu mîinile încrucișate pe pîntece.* GALAN, B. I, 118, cf. VINEA, L. I, 33. *Rîse săltîndu-și pîntecele.* VORNIC, P. 144, cf. 210, S mai 1960, 54. *Pui la pîntece legătură făcută cu tărîțe de grîu.* PAMFILE, B. 38, cf. CHEST. II 66/73. *Pui curaua pă su pîntece.* A I 12, cf. 21, 24, 35, LEXIC REG. 17. ◇ Fig. *Un fulger a spart pîntecele cerului.* TOPÎRCEANU, P. O. 117. *În pîntecele meu necunoscut, Port bogății amestecate-n lut, Neîncepute încă zăcăminte.* D. BOTEZ, F. S. 16. *Curge o apă, venind de departe, din pîntecul timpului.* BANUȘ, P. 9. *Cu zvîcnet tîmpla mi-o lipesc ades De pîntecul materiei imens.* LABIȘ, P. 308. ◇ Expr. **A-i face** (cuiva) **pîntecele cobză** sau **coastele pîntece** = a bate (pe cineva) foarte tare. *Și-i da pîste un omușor care îi-a face coastele pîntece.* NEGRUZZI, S. I, 250. *Să-i faci chica topor, spinarea dobă și pîntecele cobză.* CREANGĂ, P. 254, cf. ZANNE, P. II, 392. **Parcă are oase în pîntece,** se spune despre cei care se apleacă greu; parcă are oase în burtă. Cf. ZANNE, P. II, 393. (Învechit, rar; adverbial) **A cădea pîntece** = a cădea dintr-o dată la pămînt (cu toată întinderea corpului); a cădea lat, a cădea subit. *Cînd s-a întîmplat de au slobozit muscalii aceste tunuri în ordia turcească, că de mare trăsnet i-au căzut calul pîntece jos.* DIONISIE, C. 171. ✦ (Învechit) Porțiune de piele sau de blană de pe **pîntecele (I 1)** animalelor. *Că era acolea ... un sfitoc minunat de pîntece de șarpe și era într-însu scriptura lui Omir.* MOXA, ap. GCR I, 60/37. *L-au îmbrăcat cu conteș cu blană de pîntece de vulpe de Moscu.* R. POPESCU, CM I, 562.

2. P. restr. (Popular) Stomac. *Învață pre noi să ne facem întregi de minte și să părăsim saftul pîntecelui.* CORESI, EV. 219, cf. 61, 83. *Face-și voia trupului și pre voia pîntecelui.* MOXA, 359/8. *Să-ș umple pîntecele lor de mîncare multă.* PRAV. GOV. 132r/9, cf. 38v/8. *Să prăzdnuim astăzi ... nu pîntecelui, ce sufletului* (a. 1633). GCR I, 85/35. *Nesațiul, lăcomia pîntecelui.* ST. LEX. 172/2. *Și era Iona în pîntecele chitului 3 zile și 3 nopți.* BIBLIA (1688), 596[1]/22. *Să nu mai slujim pohtelor pîntecelui* (a. 1689). GCR I, 285/4, cf. id. ib. II, 106/26. *Ședea la masă împărătească împăratul Irod ... cu boiarii Galileii, toți idolatri ai pîntecelui.* MOLNAR, RET. 67/23. *Cîndu-s pîntecele bine sătule, Atunci e și gura vorbitoare.* BUDAI-DELEANU, Ț. 331. *Mai mult cinstește pîntecele și dulceața decît dreptatea și faptele.* ȚICHINDEAL, F. 240/24. *Din vearze cu carne umplîndu-și pîntecele.* BĂRAC, T. 16/13. *Caraiman ...,*

staroste al vînătorilor ..., putea să înghită în largele sale pîntece atîtea vedre cît și o butie de la Dealul Mare. ODOBESCU, S. III, 14. *Numai să fi avut pîntece unde să pui coliva și bucatele.* CREANGĂ, O. 184. *A foamei simțire E șarpe, ducîndu-și În pîntec a ei zvîrcolire.* MACEDONSKI, O. I, 146. *Totul stă în raport cu pîntecele nostru; cînd îl simți satisfăcut, lumea merge bine.* DEMETRESCU, O. 106, cf. GÎRLEANU, N. 115. *Taci, măi porc de cîine, că nu e vorba numai de săturarea pîntecelui.* CĂLINESCU, E. O. II, 243. *Foamea-n pîntece mai strigă După-un boț de mămăligă.* V. ROM. septembrie 1954, 90. *Atîta am mîncat la nuntă, dă m-o durut în pînceti.* ALR II 3 105/310. *Pîntecele omului n-are fereastră.* ZANNE, P. II, 390. *Pîntecele se satură, dar ochii niciodată.* id. ib. 391. *Doi, Iaratoi; Doi îl poartă, Doi l-mbucă Și el se hodinește Și tot nemulțumit (Pîntecele).* PAMFILE, C. 28. ◇ F i g. *Toți ați perit și pre toți, pre voi iadul cel nesățios cu gura sa v-au înghițit și întru pîntecele său iadul ca pre niște bucate cu focul nestins vă mistuiește.* CHEIA ÎN. 15ʳ/12. ◇ E x p r. **Cu pîntecele lipit de coaste** (sau **de spate**), se spune despre un om care este foarte flămînd sau foarte slab. *Petrecuse el iarna cum petrecuse, cu puțini tăciuni în vatră și cu pîntecele cam lipit de coaste.* GANE, N. III, 182. (Glumeț) *Îmi era, în adevăr, foame; dar nu mă ispiteau deloc cei cîțiva cîrnați lungi, colbăiți, subțiri și cu pîntecele lipit de spete.* HOGAȘ, DR. I, 115. (Rar) **A pune lumea în pîntece** = a mînca sau a bea cu lăcomie. Cf. ZANNE, P. III, 444. **(Cele) ale pîntecelui** = probleme legate de hrană, de asigurarea celor necesare vieții. *Nu cunoaște decît cele ale pîntecelui.* SADOVEANU, O. X, 169. (Regional) **A face (gîtul leică și) pîntecele balercă**, se spune despre beți vi. Cf. ȘEZ. II, 72, ZANNE, P. II, 392, V, 381.

3. P. e x t. (Popular) Uter. *Al ei pîntece neroditoriu mult plod arată.* CORESI, EV. 224, cf. 492. *Au vrut să să nască dentr-însa, deci cînd s-au pogorît Hristos den ceriu întru pîntecele preacuratei fecioare.* CHEIA ÎN. 94ᵛ/20. *Au doară poate a doua oară în pîntecile maicei sale să între și să să nască* (a. 1680—1700). GCR I, 243/27. *Ioan proorocul din pîntecile maică-sa Elisaftii* (a. 1750). id. ib. II, 61/15. *O au dăruit D[u]mnezeu și au priimit făt în pîntecile ei* (cca 1760). id. ib. 68/2, cf. 89/19, 150/22. *Cel ce ai sfințit cu nașterea ta pîntecele fecioarei.* CALENDARIU (1814), 19/16. *Pruncul din pîntecele unei muieri rumpîndu-l, l-au aruncat preste 63 de pași.* BĂRAC, ap. GCR II, 240/38. *Să iubească pe aceia ce a purtat în pîntecele sale.* MARCOVICI, D. 110/23. *Pîntecele sau mitra.* S. BĂRB. 6/24. *Simțise mișcîndu-se în pîntecele ei o nouă suflare, un nou prunc.* DELAVRANCEA, S. 168, cf. id. A. 52. *Cînd mă-mpinse-n astă lume pîntecul ce m-a purtat.* MACEDONSKI, O. I, 70. *Știu eu, mama și-a zis că mă nasc într-o zodie bună; Plînului pîntec așa îi cînta într-o noapte cu lună.* LABIȘ, P. 161, cf. 315. *Cînd țipă copilul în pîntecele mamei sale, sau va fi acel copil călugăr, sau un mare tîlhar.* ȘEZ. VI, 50. (F i g.) *Și-am îngrădit marea cu porți cînd năvălea pornită și din pîntecele maică-sa ieșea de purcedea.* DOSOFTEI, ap. GCR I, 267/19, cf. BIBLIA (1688), ap. GCR II, 158/17. *Din pîntecele urei născu amoru-mi viu.* MACEDONSKI, O. II, 115. ◇ L o c. a d v. **Din pîntecele mamei** = încă înainte de a se naște. *Dar grația celui ce mă deosebise din pîntecele mamei mele ... voia într-alt fel.* GALACTION, O. 56. ◇ E x p r. **Cu pîntecele la gură** = (despre femei) cu o sarcină înaintată, vizibilă; însărcinată. Cf. ZANNE, P. II, 393. *Te-ai legat de fata mea, ai lăsat-o cu pîntecele la gură și amu te faci că nici n-o cunoști.* REBREANU, I. 195. **A lua** (sau **a avea, a purta**) **în pîntece** sau (regional) **a fi cu ciolane în pîntece** = (despre femei) a rămîne sau a fi însărcinată. *Unii vor să zică precum din înpreunare fără lege să fie luat în pîntice.* CANTEMIR, HR. 97. *Pasămite luase în pîntice.* ISPIRESCU, L. 120, cf. 161, ZANNE, P. II, 69, 392. *Fecioara a avut în pîntece Și a născut fiu.* TEODORESCU, P. P. 115. **A trăi** (sau **a fi, a se simți**) **ca în pîntecele mamei** (sau **maicii**) = a trăi bine și în belșug, a se simți bine și în siguranță. Cf. ZANNE, P. IV, 479. ✦ (Regional; eufemistic) Organele genitale ale femeii sau ale bărbatului. Cf. ALR II/I MN 39, 2 212/95, 723, 812.

4. P. e x t. (Învechit) Inima considerată ca sediu al sentimentelor. V. r ă r u n c h i. *A face voia ta Dzeul mieu vrui și legea ta în mijloc de pîntecele mieu.* PSALT. HUR. 34ʳ/13, cf. 17ʳ/23, 20ᵛ/12. *Duh derept voiașle întru zgăul (pîntecele H D) mieu.* PSALT. 99, cf. 43, 52. *Iară eu voia la, Doamne sfinte, Voi sluji cu inemă herbinte Că leagea la în pîntece-mi zace.* DOSOFTEI, PS. 133/13. *Pizmă ascunsă de demult în pîntice dospind.* CANTEMIR, HR. 238.

5. (Prin Maram. și prin nordul Transilv.; în formele *pîntice, pîncite*) Tobă (de porc). Cf. ALR SN IV h 1 125.

II. P. a n a l. **1.** Partea bombată, ieșită în afară, a unor obiecte, forme de relief etc.; interiorul, cuprinsul acestei părți. *La apus Carpații formînd o curbă, în pîntecele căria ... se coprindea valea Almașului.* HASDEU, I. C. I, 33. *Valuri-valuri dînd năvală* [în vapor] *... Îl făcea să șovăiască peste pîntecul cel spart.* MACEDONSKI, O. I, 76. *Luna are un cerc strălucit primprejur, este cu pîntecele în jos.* PAMFILE, VĂZD. 100. *Claia ... se compune dintr-o parte scurtă ... Deasupra acestei părți se află o alta, hemisferică, de o rază mai mare ca baza ..., această parte se numește mijloc, miez sau pîntece.* id. A. R. 162. *Porniră trei corăbii purtînd în pîntecele lor Grămezi de aur.* MINULESCU, V. 28. *În pîntecul vaporului pachete de mizerabili dormeau cu capul pe saci.* BRĂESCU, O. A. II, 132, cf. KLOPȘTOCK, F. 25. *Sînt îngrămădite strîns și des mii de baluri de tutun, aduse de peste mări în pîntece de vapoare.* SADOVEANU, O. IX, 307. *Huiduieli, urlete sălbatice se ridicau din pîntecele șlepului.* BART, E. 291. *Pe sub pîntecul auriu al avionului se depăna lin, ca într-o ușoară legănare, peisajul rusesc.* STANCU, U.R.S.S. 177, cf. ALR SN I h 136.

2. Partea interioară a unui obiect, a unei încăperi etc.; interior, adîncime. *Deodată, și glasurile copiilor și țipetele trimbiților și clocotitura norului fierbinte care se smacină captiv în pîntecele mașinii, sînt acoperite de urale zguduitoare.* CARAGIALE, O. I, 80. *Scobi în pîntecele acelui munte o mulțime de cămări și cămăruțe.* ISPIRESCU, U. 116. *Despicați munții și viriți în pîntecele lor odorul zilelor voastre.* DELAVRANCEA, S. 76. *Din fundul negru al acestei scobituri străbătea o rază de lumină ... în acest beci umed din pîntecele muntelui.* HOGAȘ, DR. I, 19. *De atîtea ori a avut impresia că gura cuptorului se cască în mod uluitor, că podul lunecă în pîntecul de jăratec.* SAHIA, N. 33. *Simțea în nări aburii de borș acru țîșniți din pîntecul bucătăriilor.* CAMILAR, N. II, 139. ✦ S p e c. Cutie de rezonanță la unele instrumente cu coarde. *Camera zbîrnîia ca pîntecul de vioară.* ARDELEANU, U. D. 73. *Pianul cu pîntecul încărcat de amintiri ... îl consola acum.* KLOPȘTOCK, F. 274. *O coardă ... suspina pe pîntecul unei viori.* id. ib. 331.

— Pl.: *pîntece* și (rar) *pînteci.* — Și: **pîntec, (învechit) pănteee,** (regional) **pîntei, pîntăce** (ALR II/I h 61/29, ib. MN 38, 2 211/29), **pîntee** (ALR II/I MN 38, 2 211/514, 520), **pîntice, pîncete, pînceti, pîncite** (ib, 2 211/349, A I 12, 21, 24, 35), **pintece** (DR. V, 322), **púncite** (ib.), **púntece** (ALR II/I h 61/876) s. n.

— Lat. **pantex, -icis.**

PÎNTECÉL s. n. (Rar) Diminutiv hipocoristic al lui p î n t e c e (**I 1**); (regional) pîntecuț. *Și-mplură un vas de jeratec înfocat și puseră pre pîntecelul sfîntei.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 95ᵛ/20, cf. DM.

— Pl.: *pîntecele.* — Și: (regional) **pînticél** s. n. ALRM I/II h 314.

— **Pîntece** + suf. *-el.*

PÎNTECI s. n. v. **pîntece.**

PÎNTECÓS, -OÁSĂ adj. **1.** (Despre oameni și animale) Cu pîntecele (**I 1**) mare; burtos. *Era ... cu barba cam lungă și rară, puținel cam pîntecos.* MINEIUL

(1776), 18r1/34, cf. DRLU. *S-apropie de mine Un om cu barba albă, un pîntecos bătrîn.* NEGRUZZI, S. II, 230. *Atunci, două rațe grase, pănticoase, trecură ocăind deasupra capului meu.* CONV. LIT. XIII, 44. *Un biet vînător bondoc și pîntecos.* ODOBESCU, S. III, 157. *Nu-i încape cureaua de pîntecoși ce sînt.* CREANGĂ, O. 246. *Un om de vreo treizeci și doi de ani, scurt și cam pîntecos, se plimbă cîtva timp prin casă.* SLAVICI, N. II, 304, cf. GHEREA, ST. CR. I, 72, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Crîșmarul, un om mijlociu, chel, pîntecos, se apropia cînd de o masă, cînd de alta.* AGÎRBICEANU, A. 47, cf. 226. *Făcea vesta și pantalonii largi în brîu ca să pară mai gros și pîntecos.* REBREANU, I. 376, cf. ARDELEANU, U. D. 18. *Era scund, îndesat, puțin cam pîntecos.* GALACTION, O. A. I, 301. *Ca s-o disprețuiască mai tare, își spunea că-i pîntecoasă.* TEODOREANU, M. II, 261. *S-a dus la deal pe iapa lui pîntecoasă.* SADOVEANU, O. X, 603, cf. IX, 609. *El schițează cîte vreun ofițer mai pîntecos.* OPRESCU, S. 42. *Pe fața de cîrmîz a covoarelor, în catedrala goală, părinții par niște lipitori pîntecoase.* ARGHEZI, B. 26, cf. CHEST. I 77/109, 406. (Fig.) *Iacă se înfățoșează o plăcintă pîntecoasă.* NEGRUZZI, S. I, 286. *Cîțiva nori pîntecoși ... se rostogoleau negri în calea soarelui.* V. ROM. august 1963, 17. ◇ (Substantivat) *Femeia se răsucește pe fundul bărcii, își saltă capul spre pîntecos.* BĂNULESCU, I. 14. ✦ (Regional; despre femei; în forma *pînticoasă*) Gravidă, însărcinată (Marginea—Rădăuți). Cf. ALR II/I h 143/386.

2. P. anal. (Despre obiecte) Cu pereții (foarte) rotunjiți în afară; bombat. *Pe lîngă părete, sta așezate ... mai multe ulcioare pîntecoase pline de vin.* NEGRUZZI, S. I, 151. *Ah! garafa pîntecoasă doar de sfeșnic mai e bună.* EMINESCU, O. I, 46. *Grabnic aduc pîntecoasele oluri și-și toarnă apoi vinul.* COȘBUC, AE. 28. *Tănase dete dușcă pe gît o sticluță pîntecoasă de țuică.* D. ZAMFIRESCU, T. S. 9. *Ascunde repede plata în tașca lui neagră, pîntecoasă.* AGÎRBICEANU, L. T. 293. *O legătură cu felii de pere și mere ... mai pîntecoasă decît un egumen, ținea cumpănă în cellalt desag.* HOGAȘ, DR. I, 259. *Cu grijă scoate Pîntecoasă ploscă veche Din desaga de la spate.* TOPÎRCEANU, B. 17. *Turnau din amfore pîntecoase vin gros de Thasos.* C. PETRESCU, R. DR. 4. *Se ivea pe uliți și iaurgiul ... legînînd din băieri oala pîntecoasă de pămînt.* I. BOTEZ, ȘC. 86. *Ducea un ulcior mare, pîntecos, plin cu vin.* SADOVEANU, E. 129, cf. ARGHEZI, B. 104. *Oala de pe scripete era mai pîntecoasă.* CĂLINESCU, S. 852. *Întinde părinților o ploscă pîntecoasă, roșie.* STANCU, D. 72. *Comodele pîntecoase din lemn de trandafir, harfa aurită și pianul ... nu-i spuneau ce voia el să știe.* V. ROM. iunie 1954, 64, cf. ib. aprilie 1954, 4. *Butii pîntecoase s-or grămădi la cramă.* DEȘLIU, G. 49. *Femeia spală ceva mai încolo ... într-un lighean mare și pîntecos.* V. ROM. septembrie 1962, 8. *Se mirară ei cînd văzură că sosesc fel de fel de ..., țevi de aramă, una mai pîntecoasă și mai sucită decît alta.* ȘEZ. VIII, 65.

— Pl.: *pîntecoși, -oase.* — Și: (regional) **pînticós, -oásă** (ALR II/I h 143/386), **pănticós, -oásă** adj.

— **Pîntec** + suf. *-os.*

PÎNTECÚȚ s. n. (Mold., Bucov., Transilv.) Pîntecel. ALRM I/II h 314.

— **Pîntec** + suf. *-uț.*

PÎNTICÁRE s. f. v. **pîntecare.**

PÎNTICĂRÁIE s. f. v. **pîntecăraie.**

PÎNTICĂRÎE s. f. v. **pîntecărie.**

PÎNTICE s. n. v. **pîntece.**

PÎNTICÉL s. n. v. **pîntecel.**

PÎNTICÓS, -OÁSĂ adj. v. **pîntecos.**

PÎNTICOȘÍE s. f. (Învechit, rar) Calitatea de a fi pîntecos **(1).** [Oile merinos] *se deosăbesc mai ales prin pînticoșia lor.* AR (1829), 59¹/32.

— **Pînticos** + suf. *-ie.*

PÎNTRĂ prep. v. **printre.**

PÎNTRIJĂL s. m. v. **pătrunjel.**

PÎNTRU prep. v. **printru.**

PÎNTU prep. v. **printru.**

PÎNTUÍ vb. IV. Refl. (Regional) A se presa (Iloviță—Caransebeș). Cf. GL. OLT.

— Prez. ind. pers. 3: *pîntuie.*

— Etimologia necunoscută.

PÎNZÁICĂ s. f. **1.** (Prin Ban. și prin Olt.) Cearșaf. Cf. ALR SN V h 1 447/2, GL. OLT.

2. (Regional) Țesătură groasă și mare de cînepă sau de lînă pe care se bate porumbul, fasolea etc. (ca să se desprindă boabele) (Pecinișca—Băile Herculane). Cf. ALR SN II h 494/2.

3. (Prin Ban.) Saltea. L. COSTIN, GR. BĂN. 154.

— Pl.: *pînzăici.*

— **Pînză** + suf. *-aică.*

PÎNZÁR subst. **1.** S. m. (Învechit și regional) Țesător sau negustor de pînzeturi. *Lemnul suleței lui ca sulul pînzariului.* BIBLIA (1688), 207²/27. *Un cărbunariu oarecarele i se prileji de masă într-o noapte în casa unui pînzariu* (a. 1705). GCR I, 353/21, cf. DRLU, CLEMENS, LB. [Pînza] *aceasta au făcut-o pînzariul.* DRĂGHICI, R. 77/22. *Eu ... sînt feciorul unui pînzar.* GORJAN, H. II, 202/19. *Nu-i bine cînd pînzariul s-apucă de cusut și croitorul de țesut.* DONICI, ap. TDRG, cf. POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., A II 1, 12.

2. S. n. (Regional) Sul la războiul de țesut pe care se înfășoară pînza țesută. Com. din BRAȘOV.

3. S. n. (Învechit, prin Mold.) Corabie cu pînze. Cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: **(1)** *pînzari,* **(2,3)** *pînzare.* — Și: (regional) **pînzér** s. m. A II 1.

— **Pînză** + suf. *-ar.*

PÎNZÁRĂ s. f. v. **pînzare.**

PÎNZÁRE s. f. (Regional) Pînză **(I 1)** (Corbi—Curtea de Argeș). Cf. UDRESCU, GL. *De-ar fi mîndra cum i-e fala, N-ar pune războiul vara Și l-ar pune cînd se pune, Să-i iasă pînzările bune.* id. ib.

— Pl.: *pînzări.* — Și: (suspect) **pînzără** s. f. UDRESCU, GL.

— **Pînză** + suf. *-are.*

PÎNZÁT, -Ă adj. **1.** (În sintagma) *Hîrtie pînzată* = hîrtie obținută prin lipirea și presarea pe una ori pe ambele fețe ale unei benzi de hîrtie a unei țesături fine ori rare, în scopul măririi rezistenței și durabilității hîrtiei. Cf. LTR² IX, 120. *Locotenentul Roșca se apropiase de harta din perete, lipind aproape petromaxul de hîrtia pînzată.* BARBU, P. 293.

2. (Despre obiecte) Căptușit, întărit cu pînză. Cf. SCRIBAN, D. □ *Hartă pînzată.*

— Pl.: *pînzați, -te.*

— **Pînză**+suf. *-at.*

PÍNZĂ s. f. **I. 1.** (Adesea cu determinări care arată materialul, felul) Țesătură sau împletitură (flexibilă) făcută mai ales din fire vegetale (de bumbac, de în, de cînepă etc.) și folosită la confecționarea albiturilor de corp, de pat, pentru cămăși etc.; bucată din această țesătură; (învechit și regional) pînzătură **(1),** (regional) pînzare. *Cine ia ... zaveasă de pînză.* PRAV. GOV. 111ᵛ/1, cf. 44ᵛ/13, PRAV. 148. *Chinuitu-l-au și i-au frecat trupul cu pînză de păr și l-au dat și în foc* (a. 1675). GCR I, 222/6. *Toate acestea le pune într-un săculeț de pînză supțire* (a. 1749). id. ib. II, 45/20. *Pînză de față de masă* (a. 1752). IORGA,

S. D. XIII, 63. *O față de perină cu puțintică pînză și niște dăsagi* (a. 1760). id. ib. X, 327. *Am cheltuit la moartea cumnatu-meu . . . 7 coț pînză* (a. 1770). id. ib. XII, 83. *N-au poftit de la mine nimic, numai 7 coți de pînză* (a. 1773). GCR II, 97/6. *12 cămeși . . ., 4 de borangic . . ., 4 de pînză . . .* (a. 1783). URICARIUL, XXI, 368/24. *2 șticuri de pînză . . . pentru căptușăle de pernie* (a. 1794). IORGA, S. D. VIII, 29, cf. 32. *Iară pentru pînză de Brașov . . . n-am trimis bani* (a. 1804). id. ib. XII, 157. *Dumnezeu mă ierte, nici știa că pînza o fac oamenii din in.* KOTZEBUE, U. 16r/4, cf. CLEMENS. *Au tăiat pînza fiind țesută numai jumătate și au scos spata și ițele* (a. 1827). IORGA, S. D. XII, 213, cf. PANN, P. V. I, 10/18. *N-a să știe a nevedi pînza.* NEGRUZZI, S. I, 299. *Face șaicu și pînză cu cari-și îmbracă slugile.* I. IONESCU, D. 192. *Cămașa era de pînză albă.* BOLINTINEANU, O. 437. *Începură a scoate din lada babei valuri de pînză.* CREANGĂ, P. 14, cf. id. A. 66. *Ileana povesti apoi lui Bujor cum a țesut pînza, cîte fire s-au rupt.* SLAVICI, N. I, 65, cf. 33. *Așternutul era din niște pînză albă ca zăpada.* ISPIRESCU, L. 251. *Cămeșile de pînză groasă, desfăcute pînă la umeri, le dezvelesc pepturile.* DELAVRANCEA, S. 65, cf. id. O. II, 164. *Pe sul tot crește pînza și coții tot sporesc.* BELDICEANU, P. 69. *O fișie nesfîrșită Dintr-o pînză pare calea.* COȘBUC, P. I, 220, cf. 245. *Cosașii erau în cămăși albe de pînză.* SANDU-ALDEA, U. P. 158, cf. PAMFILE, VĂZD. 52, id. DUȘM. 4. *Se duse în tindă și deznodă capetele fringhiei pe care era întinsă niște pînză.* GÎRLEANU, N. 44, cf. HOGAȘ, M. N. 81. *Din Polonia se importa ... pînză.* N. A. BOGDAN, C. M. 36, cf. 25. *A scos ... o bucată grea de pînză de olandă.* BASSARABESCU, V. 138, cf. 137. *Avea o jumătate de pîine neagră într-un sac de pînză.* C. PETRESCU, Î. I, 112, cf. 36. *După atîtea ore de instrucție ... ce rost și-ar mai avea un petic de pînză albă peste sacul saltelei?* SAHIA, N. 114. *Aveau căruțe ferecate, pline burduf cu pînză de matasă.* SADOVEANU, O. XI, 249, cf. IX, 403, BART, S. M. 54. *Semnul ei caracteristic era un săculeț lung de pînză.* CĂLINESCU, S. 17. *Înfășurau* [mortul] *într-un cearșaf de pînză de cînepă.* STANCU, R. A. III, 10. *În fabricile astea ei țes pînza de americă.* PREDA, M. 312, cf. 63. *Lucrul vostru să sporească, Pînzele să se-nălbească.* ALECSANDRI, P. P. 134. *Asta-i mîndra mîndruleană, Țesătoarea pînzelor.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 423, cf. 425. *Rîd vecinele de noi Că ni-i pînza lătunoi.* ȘEZ. I, 212. *Pîn'ce țese un cot de pînză Mîninc-o vadră de brînză.* PAMFILE, I. C. 257, cf. BÎRLEA, B. 136. *Fetele Spăla, Pînzele De-și înălbea.* BALADE, II, 87. *Om vinde-un toc de brînză Ș-om lua un val de pînză.* FOLC. TRANSILV. I, 129, cf. 183, 412. *Pînză și nevastă noaptea să nu-ți alegi.* ZANNE, P. IV, 505. *Este un croitor Și croiește o croitură Făr-un pic de tiviturâ* (*Pînza* în război). GOROVEI, C. 279. (Ca termen de comparație) *Finul ... se mișca ușor, în valuri, ca o pînză îmbrebenată cu flori.* DELAVRANCEA, S. 59. *Deodată apa lunecă de pe zăgazul colțuros și se întinde ca o pînză.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 116. *Tristețea i se așază pe suflet ca o pînză subțire.* AGÎRBICEANU, A. 66. *Norii de fum se risipesc clătinați ușor de vînt, ca o pînză sură.* C. PETRESCU, Î. II, 14. (Fig.) *Tătarii ... slobozeau altă pînză de foc.* AMIRAS, LET.[2] III, 128/12. *Singuratica și mlădioasa pînză a mărilor.* MARCOVICI, D. 14/7. *Frumoasa vale, scăldată de o rouă scînteietoare, înota în lumină și forma o pînză întinsă de aur.* CR (1848), 8[3]/65. *Neamurile barbare au inundat România ca un repede șiroi, găsind pînza limbei urzită.* NEGRUZZI, S. I, 267. *Sub o pînză de lumină lunca pare adormită.* ALECSANDRI, O. 186. *Chipul tău, umbra ce ai aruncat-o pe pînza gîndurilor mele, este singura fericire.* EMINESCU, N. 74. *Numai pînza alburie a zăpezei să prindea, petic de petic, spre a înveli fața cîmpiei.* DELAVRANCEA, S. 170. *Adio fericire, cu fragede profume, Ce coși în pînza vieții strălucitoare flori.* MACEDONSKI, O. I, 246. *Un popor de stînci ... sfîșie-n zdrențe toată pînza apei.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 170. *Ea tăcea, pierdută cu ochii în pînza orizontului.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 106. *Numai în piscul luntrei se frămînta, se fărîma o pînză îngustă de apă.* SĂM. VI, 324. *O rază de soare împunge pînza norilor.* GÎRLEANU, L. 57. *Pînza deasă a apelor cerești era sfîșiată în două.* HOGAȘ, DR. I, 276. *Cînd s-a pornit o pînză mai repede de ploaie, am putut să ne găsim astîmpăr.* LUNGIANU, ap. CADE. *Pînza subțire a negurilor se destrăma.* C. PETRESCU, S. 140. *Parcă pînza de gloanțe, cu pocnetele ei, ar fi spălat toate zgomotele.* REBREANU, R. II, 255. [Priveam] *pînzele pungite și gălbii ale plaiurilor argeșene.* GALACTION, O. 63. *Pîndesc de-asară-n lungul zării drumul Prin pînza nopții palidă ca fumul.* CAZIMIR, L. U. 59. *Vîntul ne repede din cînd în cînd în față pînze de apă rece.* CAMIL PETRESCU, U. N. 392. *Lămpile luminau slab în pînzele de abur.* SADOVEANU, O. I, 391. *Norii negri se strîng învăluind tot cuprinsul într-o pînză neagră și umedă.* BART, S. M. 14. *Prin pînzele luminii zări-voi de departe Și Argeșul.* PILLAT, P. 141. *Colo, departe, se zăreau cîteva case, pînza limpede a unui lac.* DAN, U. 3. *Deasupra munților, densa pînză de apă, care cade din cer înecîndu-i, nu s-a oprit o clipă.* BOGZA, C. O. 64. *Plimbă-n pînza nopții, rară, Sinii ei de jar și ceară.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 145. *Cineva stinse lumina și întunericul învălui în pînze negre camera.* V. ROM. septembrie 1955, 103. *Pe ochi spaima i-a așternut o pînză de întuneric.* PAS, Z. I, 127. *Din pînzele visării mai spînzurau crîmpeie.* BENIUC, V. A. I, 44. *Vedeam Prin pînza de apă subțire Timpla-i cu vinișoare de mărgean.* ISANOS, Ț. L. 75. *Prin vitraliile colorate se filtra o lumină verzui-alburie și în pînzele ei netede aerul părea viu.* T. POPOVICI, S. 221. *Frumos e cerul! Ochii mei plutesc Pe liniștita-i pînză străvezie.* LABIȘ, P. 383. ◇ *Pînză de casă* (sau *țărănească*) = pînză **(I 1)** țesută manual la război. *Curat îmbrăcată într-o fustă de cit și o cămeșă de subțire și albă pînză de casă.* HOGAȘ, DR. I, 70. *Avea ... la gît o legătură de pînză de casă, vopsită albastru.* CAMIL PETRESCU, O. I, 333. (Regional) *Pînză goală* (sau *de tramă*) = țesătură făcută numai din fuior. Cf. A I 12, 17, 20, 24. (Regional) *Pînză-nvălită* = țesătură țărănească care se face cu urzeala de bumbac și cu bătaia de fuior. Cf. ib. 17, 22, 24. (Învechit) *Pînză de masă* sau *pînza mesei* = față de masă. *Ca să leage căscatele ranele slujitorilor, ... nici pînzelc measei sale orînduite să nu fie cruțat.* CANTEMIR, HR. 14. *Pînza mesii și șervetele erau ... țesute în casă.* NEGRUZZI, S. I, 151. (Regional) *Pînză de piele* (sau *de ceară, ceruită*) = mușama. Cf. LB, ALR II/I MN 147, 3 925/53, 64, 105, 235, ALRM II/I h 401. (Rar) *Pînză de calc*=hîrtie de calc, v. calc. *Crucea pînzei* v. cruce. *Coada pînzei* v. coadă. *Pînză lare* v. tare. *Pînză de cort* = foaie de cort, v. cort. ◇ Loc. adv. **Pînă în pînzele albe** = fără încetare, fără oprire; la infinit, pînă la extrem; plnă la capăt, pînă la ultima limită. *Prinse și mai multă pică pe dînsul, prigonindu-l pînă în pînzele albe.* ISPIRESCU, U. 19. *El urăște atît de mult clasa cea nouă, încît o prigonește ... pînă-n pînzele albe.* IBRĂILEANU, SP. CR. 247. *Eu cu asemenea oameni aș merge pînă-n pînzele albe.* C. PETRESCU, Î. II, 137. *Erau ... urmăriți cu judecățile pînă în pînzele albe.* SADOVEANU, O. II, 206. *Nu-l las nici mort ..., pînă în pînzele albe o să merg, ... pînă la casație.* BART, E. 264. *Trebuia să luptăm pînă în pînzele albe, alături de aliați.* PAS, Z. III, 258, cf. MAT. DIALECT. I, 233. ◇ Loc. vb. (Popular) **A pune pînză** = a țese. *Pîn-am fost la matca fată, Nici n-am tors, nici am pus pînză.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 178, cf. ȘEZ. I, 127. *S-ar ține mîndra de lume, Da pînza nu o știi pune.* FOLC. TRANSILV. I, 191. ◇ Expr. **Ține-te (sau să te ții) pînză (să nu te rupi),** se spune pentru a anunța că va fi vorba de o încercare grea și de lungă durată (pentru cineva), de un lucru care cere curaj, răbdare, rezistență etc. *Apuca trăsnetele și fulgerile în mînă, și apoi, să te ții pînză să nu te rupi!* ISPIRESCU, U. 82, cf. ZANNE, P. III, 271, RĂDULESCU-CODIN, L. 7. (Rar) **A țese pînzele** = a face intrigi. Cf. ZANNE, P. III, 272. (Rar) **A (i) se încurca** (cuiva) **pînza** sau **s-a încurcat pînza,**

se spune cînd o situație, o împrejurare sau o afacere ia o întorsătură neplăcută, neprevăzută. Cf. id. ib. **A i se ridica** (sau **a-i cădea** cuiva) **o pînză** (sau, rar, **pînzele**) **de pe ochi** = a începe să înțeleagă clar lucrurile, a-și reveni dintr-o eroare, dintr-o confuzie. *Pulu ... să-și dea seama că i se ridică, unele după altele, pînzele de pe ochi.* PAS, L. I, 184. (Învechit, rar) **A înălbit pînza** = s-a făcut ziuă. BARONZI, L. 150. (Regional) **A lega gura pînzei** v. g u r ă. (Regional) **A prins pînza gură** v. g u r ă. (Regional) **A fi pînză** = (despre două sau mai multe persoane) a fi extrem de uniți, a fi într-un gînd. Cf. ZANNE, P. III, 273. (Regional) **A fi tot de pînza cuiva** = a avea aceleași vederi cu cineva. *Și el e tot de pînza mea.* PAMFILE, J. II, 158. (Regional) **A da pe pînză de fuioare** = a schimba un lucru bun pe altul mai prost. Cf. ZANNE, P. III, 271. (Regional) **A da pe pînză de groasă** = a vinde ceva repede (și pe un preț mic). *L-am dat pe ce l-am dat, pe pînză de groasă.* COMAN, GL. (Regional) **Pînză înălbită**, se spune despre un lucru foarte curat. Cf. ZANNE, P. III, 273. (Regional) **A veni pînză** = a veni drept, întins, a veni ață, v. a ț ă. Cf. DR. IV, 734. (Adverbial) **A curge pînză** = (despre ploaie, ape etc.) a curge neîntrerupt, continuu (și în mare cantitate). *Nu trecu mult și ploaia, amestecată cu grindină mare ..., curgea pînză ca șivoiul.* CONV. LIT. XI, 101, cf. ZANNE, P. III, 273. *Prahova își rostogolea valurile curgînd aci pînză, aci zdrențuite de stînci.* ap. TDRG. ✦ (Învechit; la pl.; în forma *pînzuri*) Sortimente de pînză **(I 1)**. *Americanii fac pînzuri și alte materii.* IST. AM. 18[7]/3. ✦ (Regional; în construcțiile) *Pînză* (sau *de-a pînza*) *încîlcită* (sau *încurcată, lungă*) = numele unor jocuri de copii în care copiii, ținîndu-se de mîini, formează lanțuri pentru a executa diferite figuri. Cf. ȘEZ. VIII, 121, PAMFILE, J. I, 130, II, 40, H I 104, II 285, III 312, IV 159, V 37, 72, VII 487, IX 116, XII 43, 158, XVII 39, ALR II 4 381/414. ✦ (Regional; în construcția) *Pînza încîlcită* = numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. Cf. SEVASTOS, N. 282, PAMFILE, J. II, 10, VARONE, D. 122.

2. (Rar) Țesătură (rară) sau împletitură specială, din fire textile, metalice etc., folosită pentru fabricarea unor obiecte casnice, în industrie, în laboratoare etc. Cf. DR. XI, 125, LTR[2], ALR II 5 309/987.

3. (Regional) Plasă pentru pescuit făcută, de obicei, din ață subțire, cu ochiuri dese. *Omul ... prinde* [peștele] *cu vîrșa, cu undița ..., cu pînza, cu mreja.* ȘEZ. II, 32, cf. VIII, 2. *Avele ... sînt făcute dintr-o pînză deasă și două sirecuri.* ANTIPA, P. 518, cf. ALR I 1 734/375, 385, 532, ALR SN III h 741/219.

4. (De obicei determinat prin „de păianjen") Ansamblu de fire cu aspect de pînză **(I 1)** produse prin secretarea de către glandele sericigene ale păianjenului a unui lichid viscos care se solidifică în prezența aerului; plasă[1] **(I 2)**. *Și eu, și tu ajuns-am ca două frunzi uscate, De-o pînză de paingăn în aer aninate.* ALECSANDRI, T. II, 123. *Pe pereți cu colb, pe podul cu lungi pînze de painjen, Roiesc plosnițele roșii.* EMINESCU, N. 43. *Pînză de păiejene dezumflă obrinteala.* DELAVRANCEA, S. 265, cf. CANDREA, F. 418. *Razele de soare ... Văd sporul pînzei de păianjen.* GOGA, P. 20, cf. C. PETRESCU, Î. I, 225, VOICULESCU, L. 215. *Găseam păianjeni mari cu pînze minunate, în care se prindea roua.* VLASIU, A. P. 8. *Păianjenii își întinseseră pînzele în toate părțile.* BARBU, P. 221. ◇ (Ca termen de comparație pentru a arăta de obicei subțirimea, finețea etc.) *Și toată mreaja vicleniii ca praful vor spulbera și ca pînza paingului vor dispica.* CANTEMIR, IST. 113. *Sangulii mai subțiri și mai transparente decît pînza păiajenului.* ODOBESCU, S. I, 338. *Niște cămăși ... mai subțiri decît pînza paiajenului.* ISPIRESCU, L. 114. *Cămașe de borangic, galbenă ca spicul și subțire ca pînza păiajenului.* DELAVRANCEA, S. 10. *Înserarea se întindea ca un văl de pînză de paianjen care ascundea pe jumătate lucrurile.* SADOVEANU, O. II, 452.

II. Nume dat unor obiecte confecționate din pînză **(I 1)**:

a) (Învechit și popular) Giulgiu. *Și cumpără pînză și dezgroapă el și-l puse jos, învăli-l cu pînza și puse el în mormînt.* CORESI, EV. 137, cf. 134. *În năsălii răstignită, Cu pînza morții pe față ca-ntr-un alcov adormită.* CONACHI, P. 195. *Vin cu mine la mormînt, Ia pînza de pe obraz Să vezi moarte cu năcaz.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 149, cf. 320, PAMFILE, C. Ț. 162, ALR I/II h 296. *N-aibă loc nici în mormînt; N-aibă scînduri de sălaș, Nici pînză de obraz.* FOLC. TRANSILV. I, 290, cf. 330. ◇ E x p r. **Parcă i-a luat** (sau **li luase**) **pînza de pe obraz** (sau **de pe ochi**), se spune despre cineva foarte palid (ca un mort) sau foarte slab. *Așa este, măicuță, răspunse Harap Alb, cufundat în gînduri și galbăn la față de parcă-i luase pînza de pe obraz.* CREANGĂ, O. 98. *Vorbele lui atîta îi amețise încît, de spaimă, pare că le luase pînza de pe ochi și se perduseră cu totul.* ISPIRESCU, L. 294. *Ia uită-te la el: parcă i-a luat pînza de pe obraz; a curs pesemne sînge din el ... cu vadra.* SADOVEANU, O. I, 200, cf. MAT. DIALECT. I, 233.

b) (Mai ales la pl.) Bucată (mare) de țesătură rezistentă (de in, cînepă, bumbac) formată din mai multe fișii cusute între ele, care se fixează de verga, picul, parîma etc. unor nave și care, împinsă de vînt, face să înainteze nava; velă, (învechit) vîntrea, vetrelă. *Am urmat sfatul corăbiiariului, am împins pînzele și am plecat în noian* (a. 1783). GCR II, 129/19. *Vijelia începe a întări valurile și a sfîșia pînzele.* MARCOVICI, D. 14/1. *Spune-mi ... de mai plutește Catartul fără pînze.* ALEXANDRESCU, M. 90. *Mulțime de corăbii cu pînzele-nvălite Sta.* ALECSANDRI, P. I, 237. *O navă-n depărtare, mergînd la țintă sa Cu pînzele ei strînse, la valuri se lăsa.* BOLINTINEANU, O. 242, cf. 264. *Înaltele catarturi ale șăicilor ... se vedeau albind în depărtare cu pînzele lor umflate.* ODOBESCU, S. I, 141. *A pornit vasul cu pînzele umflate.* CARAGIALE, O. II, 194. *Șalupele cu două pînze alunecă, să întrec, zboară pe luciu.* DELAVRANCEA, S. 63. *Întindeți pînzele, băieți ..., Un vînt subțire se ridică, Albastra mare se despică.* MACEDONSKI, O. I, 59. *Cîte o barcă, cu pînzele întinse, se ivește, ca o pasăre din alte lumi, în dunga argintie a apei.* VLAHUȚĂ, R. P. 37. *Glasul apelor se-nginã, Pînzele vuiesc gemînd.* COȘBUC, P. II, 12. *Oamenii pînzele string și le-așază-n corabia neagră.* MURNU, I. 16. *Se mișcă apa-ncetișor Și pînzele s-au ridicat.* PETICĂ, O. 96. *În port nici un vapor Și-n larg, Nici fum, nici pînză, nici catarg.* MINULESCU, V. 137. *Astfel corabia-n fugă plutea cu ușoarele-i pînze.* TOPÎRCEANU, P. O. 9. *Nu se vede nici o pînză cît e marea de mare, nici un catarg.* SEBASTIAN, T. 94. *Era o corabie cu pînzele întinse, ce se apropia de port.* BART, S. M. 62, cf. ARGHEZI, VERS. 347. *Mi se părea că plutesc pe o corabie cu pînze albe.* CĂLINESCU, S. 98. *O barcă săltată de pînze îmi pare Coliba topită-n troienii din zare.* BRAD, T. 75. *Se zărea plutind, Cu lopețile vîslind, Cu pînzele filfăind, Un caic mare.* ALECSANDRI, P. P. 124. *Pînza cînd se rupe, vîntul corabia n-o mai mișcă.* ZANNE, P. V, 204. ◇ F i g. *Pe marea vieții, cînd te duce vîntul, Fie-ți cîrma cugetarea de ți-e pînza simțimîntul.* DAVILA, V. V. 143. *Norii își reiau călătoria spre miazănoapte sau spre apus, după cum vîntul le umflă pînzele de pe catarge.* BOGZA, C. O. 53.

c) (Învechit, rar) Perdea **(I 1)**. *Și au făcut ... pînzele curții de roșu împletit, o sută preste sută.* BIBLIA (1688), 67[2]/10.

d) Bucată de pînză **(I 1)** deasă, fixată pe un cadru, pe care se pictează; p. g e n e r. pictură **(1)**. *Artiștii moderni ... au înfățișat pe pînză scene de vînătoare.* ODOBESCU, S. III, 112. *A creat pe pînza goală pe Madona Dumnezeie.* EMINESCU, O. I, 29, cf. 157. *La aceștia se poate vedea portretul doamnei și apoi o junã orientală, două pînze cari parcă n-ar avea absolută nevoie de explicații.* CARAGIALE, O. III, 107. *Cine poate să pună pe pînză tot verdele?* DELAVRANCEA, T. 57. *Voiesc, iubite pictor, o pînză cum n-a fost.* MACEDONSKI, O. I, 92. [Poeziile] *par a fi făcute mai curînd după pînzele unor pictori decît după natură.* GHEREA,

ST. CR. III, 286. *Subit, sub agilul penel, Podoaba abia căpătată Răsare pe pînză la fel De-ai crede că e reflectată.* ANGHEL-IOSIF, C. M. II, 33, cf. IBRĂILEANU, S. L. 67, ARDELEANU, U. D. 9. *Vestibulul era luminat numai de flacăra citorva buturugi ce ardeau voios în largul cămin; pilpiiala ei însufleţea straniu vechile pînze de pe pereţi.* M. I. CARAGIALE, C. 101. *O notă specială, dureroasă şi revoluţionară strigă în pînzele lui.* GALACTION, A. 154, cf. 155. *„Puntea apocaliptică", „Sinuciderea demonului" sînt pînze de mare valoare.* CAMIL PETRESCU, T. II, 11, cf. id. N. 172. *Jurcan a desfăcut un sul de pînze pictate şi mi le arăta pe rînd.* VLASIU, D. 15. *E o veche revărsare de lumină din peisagiile marilor maeştri olandezi — aşa cum au rămas fixate pe pînzele muzeelor.* SADOVEANU, O. IX, 299, cf. 269. *Aman este sigur de el şi mulţumit: o spune singur adesea şi ne lasă s-o ghicim din pînzele sale.* OPRESCU, S. 25. *Nu putu rezista ispitei şi se hotărî să cumpere tabloul care era pe pînză.* CĂLINESCU, S. 70, cf. 74, 487. *Aşadar, altul e pe pînză. E un străin.* V. ROM. decembrie 1954, 152. *Sînt şi autori care expun pînze de calitate.* CONTEMP. 1969, nr. 1 180, 7/5.

e) Bucată de ţesătură specială, albă, dreptunghiulară sau pătrată, pe care se proiectează imagini de la un aparat de proiecţie. V. e c r a n. *Dacă s-ar putea cinematografia şi fotografia conţinutul unui roman, am vedea pe pînză figurile personagiilor.* IBRĂILEANU, S. L. 3.

f) (Rar; mai ales la pl.) Cearşaf; p. g e n e r. aşternut de pat. *În umbra parfumată a buduarului să vin Să mă-mbete acel miros de la pînzele de in?* EMINESCU, O. I, 154. *Te-ntinzi leneşă-n răcoarea dulce-a pînzelor curate.* VLAHUŢĂ, S. A. I, 74. *Adormi în pînzele proaspete şi elastice.* GALACTION, O. A. II, 225.

g) (Transilv., Bucov.) Borul pălăriei. Cf. ALR I 1 859/98, 100, 140, 148, 223, 227, 229, 231, 243, 259, 370, 375, 378, 388, 571, 576.

III. 1. (Învechit) Zid de întărire al unei cetăţi; fortificaţie la o cetate. *Pînzile la toate cetăţile aceste cu al doilea rînd, de domni sînt adaose.* M. COSTIN, LET. I, 23/35. *S-a mai întărit cetatea Chilia, trăgîndu-i şi alte pînze.* ŞINCAI, HR. II, 72/22.

2. (Cu determinări care indică felul, specia etc.) Desiş (de copaci) lung şi îngust (crescut de-a lungul unui drum, al unei ape). V. p e r d e a **(II 2)**. *Pînza de pădure a fost subţire.* C. PETRESCU, Î. II, 35. *Înaintea fugarilor se ridica o pînză de trestii.* SADOVEANU, O. I, 298. *Felix văzu că pînza de salcîmi se alcătuia din mai multe perdele lungi.* CĂLINESCU, E. O. I, 110.

3. (Regional) Pîlc **(2)**. *Alburnus se ţin mereu „în pînze", adică în cete, la suprafaţa apei.* BĂCESCU, P. 136. *Ţugile îmblă în pînze.* S. C. ŞT. (IAŞI), 1958, 149.

4. (Învechit şi regional) Pîlc **(1)**. *În urma tutulor, venea rămăşiţa armatei cu carele şi bagajele, fiind astfel întru tot şapte pînze de oşti.* BĂLCESCU, M. V. 146. *Veneau, moşule, două pînze de turci dinspre amiazăzi şi răsărit.* RĂDULESCU-CODIN, L. 103.

5. Lama sau tăişul de metal al unor instrumente. *Toarnă apă ... pe pînza coasei.* MARIAN, NA. 15. *Un cuţit cu pînza tare, subţirică şi fără plăsele.* ŞEZ. II, 225, cf. DAMÉ, T. 86, 112, 175, SĂGHINESCU, V. 99. *Ferăstrăul ... se compune dintr-o pînză.* PAMFILE, I. C. 121, cf. 141, NICA, L. VAM. 188. *Pînza de ferestrău serveşte pentru tăiat metalul.* IOANOVICI, TEHN. 215. *Fişitul monoton al pînzei de metal îndemna pe Căţelu la somn.* SADOVEANU, O. VII, 487, cf. IONESCU-MUSCEL, FIL. 127, ALR SN IV h 1 050, A III 16. ✦ (Regional) Joagăr. Cf. I. IONESCU, P. 360. *Ferăstrăul mare, pînza, joagărul, beşchia sau bestia ... este prevăzut cu două mînere.* PAMFILE, I. C. 122, cf. ALRM SN I h 370/130.

6. (Geol.; cu determinări care arată felul) Strat. CANTUNIARI, L. M. 153, cf. 158. *S-a trecut la studierea reţelei hidrografice de suprafaţă a lacurilor, a mlaştinilor şi a pînzelor freatice.* MG I, 51.

7. (Regional) Foaie (de plăcintă sau tăiţei) (Petrila). ALRM SN III h 889/833.

8. (Prin Bucov. şi Transilv.; şi în sintagma *pînza piciorului*, ALRM SN I h 254) Laba gîştei. Cf. MARIAN O. II, 375.

9. (Ban.) Albeaţă (la ochi). ALRM I/I h 150.

10. (Regional) Arac făcut dintr-un trunchi de copac tînăr (Săcuieni—Tîrgovişte). Cf. H IV 246.

11. (Regional; în sintagma) *Pînza ulucului* = podeaua jgheabului prin care alunecă la vale buştenii. Cf. ARVINTE, TERM. 160.

— Pl.: *pînze* şi (învechit şi regional) *pînzuri*.

— Etimologia necunoscută.

PÎNZĂRÍE s. f. **1.** Fabrică, atelier unde se ţes pînzeturi; magazin de pînzeturi. Cf. DRLU, POLIZU, DDRF, TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Ştia nişte prăvălii cu tot soiul de marfă de îmbrăcăminte şi încălţăminte: opincării, pînzării, abagerii cu zăbune.* CAMIL PETRESCU, O. II, 451. *Încercară să incendieze o dugheană şi două pînzării din gura oborului.* STANCU, R. A. II, 160. ✦ (În dicţionarele din trecut) Comerţ cu pînzeturi. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U.

2. (Astăzi rar) Pînzet. Cf. POLIZU, BARCIANU, TDRG, ŞĂINEANU, D. U. *Pe a treia stradă era un lung magazin cu pînzărie.* GALACTION, O. A. I, 156. *Cîteva străzi aparţin stofelor, pînzăriei, confecţiunii şi încălţămintei.* ARGHEZI, B. 97. ◇ F i g. *Subţirile neguri păreau pînzărie De brum-argintoasă.* SĂM. I, 405.

— Pl.: *pînzării*.

— **Pînză** + suf. *-ărie*.

PÎNZĂTÓR subst. (Regional) Amnar la războiul de ţesut (Răchita—Sebeş). A II 6.

— Pl.: ?

— **Pînză** + suf. *-tor*.

PÎNZĂTÚRĂ s. f. **1.** (Învechit şi regional) Pînză **(I 1)**; (de obicei la pl.) pînzet. *Şi în oastea romanilor atîta de mulţi au fost răniţi, cît nici pînzături au mai rămas (la ţelurici) cu care să le leage ranele.* CANTEMIR, HR. 186, cf. 81. *Şi-l legă cu pănzături, şi-l puse pre asin şi-l duse la bolniţă* (cca 1750). GCR II, 63/36. *Foi de cucută ... fiarbe-le în vin ..., după aceea să le străcuri printr-o pînzătură.* CALENDARIU (1814), 173/26, cf. CLEMENS, LB. *Au întins hoştinile ferbincioase pe o pînzătură şi m-au înfăşat cu ele peste tot ca pe un copil.* CREANGĂ, A. 16. *În fabrici se ţes fel de fel de pînzături.* id. O. 294. *Se ia mai întîi şi-ntîi un ştergar sau şi altă pînzătură, se împleteşte cît se poate de strîns şi apoi se înnoadă la capete.* MARIAN, Î. 196, cf. DDRF. *Mama-mi dă învăţătură Cum se ţese-o pînzătură.* COŞBUC, P. I, 103. *Pînzătura albă cu care era acoperit era pătată de sînge.* SANDU-ALDEA, U. P. 111. *Gîndacii de mătase ... îi acoper cu o pînzătură roşie.* CANDREA, F. 194. *Ea începu a ţese-o pînzelură.* MURNU, O. 20, cf. 87, id. I. 54. *Pînzătură care se poate aşterne pe jos.* GOROVEI, CR. 426. *Se prefăcea că se minunează ba de albeaţa pînzăturilor, ba de trăinicia şaiacului.* GÎRLEANU, ap. CADE, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Mama ţesea la război pînzături şi nu ieşea din casă cît era ziua de mare.* VLASIU, A. P. 34, cf. SCRIBAN, D. *Mai are-un dinte-n gură, Legat într-o pînzătură.* MARIAN, SA. 118, cf. A V 25. *Am un bou cu maţele de pînzătură* (Lada). GOROVEI, C. 195.

2. Nume dat unor obiecte confecţionate din pînză **(I 1)** sau dintr-o ţesătură ori împletitură asemănătoare:

a) (Învechit, rar) Giulgiu. *Şi măhrama carea era spre capul lui nu era cu pînzăturile puse, ce usebi învălită într-un loc.* N. TEST. (1648), 132v/6.

b) (Învechit şi regional; de obicei determinat prin „de masă") Faţă de masă. *Pînzetură de masă în ochiuri* (a. 1760). IORGA, S. D. X, 224. *Să nu-şi sufle nasul cu mîna, nici în servietă sau pe pînzătura de masă.* BARIŢIU, P. A. I, 360, cf. GHEŢIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W. *Pe-o pînzătură albă de in, bulzi de mămăligă caldă.* LUNGIANU, ap. CADE. *Stringea cu mare grijă firimiturile de pîine în pînzătură, scuturîndu-le.* REBREANU, I. 93, cf. SCRIBAN, D., BREBENEL, GR. P., A III 17.

c) (Învechit și regional) Lenjerie de pat sau de corp. Cf. POLIZU. *La nici un caz nu vor purta decît postavul de ordonanță, iar la serviciu chiar pînzăturile și încălțămintea.* MO (1860), 8/23, cf. GHEȚIE, R. M. *Am pus lina-m pînzătură or lepedeu.* ALR II/I MN 148, 3 928/192.

d) (Transilv., Maram. și prin Bucov.) Năframă **(I 1)**; broboadă. Cf. DRLU. *Pentru soacră prepară asemenea o cămeșă precum și o pînzetură, adică o mînăstergură sau ștergar de îmbrobodit.* MARIAN, NU. 240, cf. SCRIBAN, D. *Nevastă cu pînzătură, Treci Mureșul și-mi dă gură.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 413. *Tot să țip pînzătura Și să-m deie cununa.* BÎRLEA, C. P. 142, cf. 232, ALR I 1 876/348, 350, 351, 354. *În cap aveau broboadă în loc de pînzătură cumpărată.* ALR II 3 352/574. *Pănzătură niogră puartă-n cap.* ALR II/I MN 87, 2 717/574, cf. LEXIC REG. 106.

e) (Bis.; regional) Aer cu care se acoperă vasele liturgice. Cf. SEVERIN, S. 7.

f) (Învechit, rar) Perdea **(I 1)**. *Intră încet ridicînd una din pînzăturile negre.* NEGRUZZI, S. III, 376.

g) (Transilv. și prin Maram.) Fotă; spec. fota dinainte. Cf. DDRF, RETEGANUL, CH. 145, VICIU, GL., ALR II 3 323/219, 362, ALRM SN III h 1 002/219.

h) (Regional) Strecurătoare (de lapte). *Strecătoarea (pînzătura) prin care trece laptele.* H XIII 36, cf. ALRM SN I h 272/235.

3. (Regional) Osînză **(1)** (Petrova—Vișeu de Sus). ALR I 749/348.

— Pl.: *pînzături.* — Și: (rar) **pînzetură**, (învechit și regional) **pănzătură** s. f.

— **Pînză** + suf. *-tură.*

PÎNZEÁ s. f. (Prin nordul Munt.) Bandă de pînză de pe marginile gherghefului. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pînzele.*

— **Pînză** + suf. *-ea.*

PÎNZÉR s. m. v. **pînzar.**

PÎNZÉT s. n. (De obicei la pl.) Sortiment de pînză **(I 1)** sau obiect confecționat din pînză, (învechit și regional) pînzătură **(1)**; cantitate mare de pînză; (rar) pînzărie **(2)**. *Oricarele va fi lucrat vreo ... bucată de vreun pînzet.* GOLESCU, Î. 114. *Drăghici era fiul unui topiangiu de pînzeturi.* VLAHUȚĂ, O. A. III, 66, cf. DDRF. [Copilașii] *albi ca pînzeturile în care erau învăliți.* ap. TDRG, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Pănura, pînzeturile, le cumpărau gata.* AGÎRBICEANU, A. 115. *Pînzeturi și stofe fine.* N. A. BOGDAN, C. M. 13, cf. ȘĂINEANU, D. U., NOM. PROF. 57, 60. *Ne primi ... într-o odaie în care pînzeturile și scorțurile de casă se amestecau cu ... lucruri orășenești.* SADOVEANU, O. VI, 181. *Ieși în vîrful picioarelor și se întoarse imediat, c-un pachet de pînzeturi.* BART, E. 382, cf. IORDAN, L. R. A. 100, SCRIBAN, D. *Îl izbi o duhoare tăcută de pînzet nefolosit.* T. POPOVICI, SE. 219, cf. H IX 439.

— Pl.: *pînzeturi.*

— **Pînză** + suf. *-et.*

PÎNZETÚRĂ s. f. v. **pînzătură.**

PÎNZÍ vb. IV. Tranz. **1.** (Folosit și absol.) (Prin Transilv. și prin Bucov.; complementul indică pînzeturi, stofe etc.) A țese. *Iar tocmai cînd ea pînzea, Eu în zbor pe ferestrea.* POP., în SCL 1971, 399, cf. A V 14.

2. (Prin Bucov.; complementul indică acoperișuri, case, construcții etc.) A acoperi cu draniță nouă. Com. MARIAN.

— Prez. ind.: *pînzesc.*

— V. **pînză.**

PÎNZÍCĂ s. f. **1.** Sortiment de pînză **(I 1)** subțire (de calitate inferioară). Cf. DL, DM.

2. (Prin Munt.) Mohair. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pînzici.*

— **Pînză** + suf. *-ică.*

PÎNZÎȘ, -Ă s. n., adj., adv. **1.** S. n. (Rar) Ceea ce seamănă cu o pînză **(I 1)**; strat din ceva care învăluie, se întinde ca o pînză. *Coamele dealurilor din față ... se desenau din ce în ce mai lămurit pe pînzișul cenușiu al văzduhului.* REBREANU, N. 263, cf. id. R. I, 175. ◇ Fig. *Un pînziș de jale o învăluia parcă din cap și pînă-n picioare.* id. N. 200.

2. Adj. (Regional; despre ploaie) Care cade pe o zonă întinsă. Cf. PAMFILE, VĂZD. 108, id. S. V. 3, SCL 1971, 399.

3. Adv. (Prin Mold.) De-a dreptul, întins. V. a ță. *Ciobanul vine pînziș cu oile.* GLOSAR REG., cf. A VI 26.

4. Adv. (Regional) Ca prin pînză **(I 1)**. *Se uită pînziș.* T. PAPAHAGI, C. L. 36.

— Pl.: *pînzișuri, -e.*

— **Pînză** + suf. *-iș.*

PÎNZIȘOÁRĂ s. f. Diminutiv al lui pînză; (regional) pînzuță.

1. Cf. pînză **(I 1)**. Cf. LB. *Pînză, pînzișoară mea, Să-ți spun cînd te-am început.* MARIAN, SA. 59.

2. (Regional) Cf. pînză **(II a)**. *Îi vin de moarte fiori, Iar pînă-n ziușoară, Pe față-i pun pînzișoară.* SEVASTOS, C. 298. *Cînd era la miez de noapte, Vălenaș trăgea de moarte ..., Cînd era la ziușoară, Vălenaș, sub pînzișoară.* ȘEZ. II, 79.

— Pl.: *pînzișoare.*

— **Pînză** + suf. *-ișoară.*

PÎNZÚCĂ s. f. (Regional) Pînzișoară **(2)**. *Dragul meu, mormîntul meu, Fă-te tu căluțul meu; Iară tu, pînzuca mea, Să te faci o cărărea, Să mă duc la sora mea.* RETEGANUL, P. IV, 67.

— Pl.: *pînzuci.*

— **Pînză** + suf. *-ucă.*

PÎNZUÍ vb. IV. Tranz. **1.** (Regional) A înfășura, a acoperi cu o pînză mortuară, cu un giulgiu. Cf. pînză **(II a)**. Cf. TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *De ești viu, Spune mamei ca s-o știu, Iar de nu, să te bocesc, Trupul să ți-l pînzuiesc.* ALECSANDRI, P. P. 137. *Fac pînză și-l pînzuie pe ochi.* ALRT II 279. ◇ Expr. (Refl.; regional) **A i se pînzui ochii** = a nu mai vedea bine, clar, a i se împînzi vederea. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 146.

2. (Neobișnuit; complementul indică pînzele unei nave) A prinde, a fixa pe catarg. Cf. pînză **(II b)**. *Calipso-i mai aduce pînzetură De pînzuit catargul.* MURNU, O. 87.

3. (Regional; complementul indică tăișul unei securi, al unui topor etc.) A oțeli **(1)**. Cf. pînză **(III 5)**. Cf. SĂGHINESCU, V. 99, TDRG, CADE, SCRIBAN, D., H XII 140, ALR SN II h 582/605. ◇ Refl. pas. *Securea ... se face la fierarul satului, din fier, pînzuindu-i-se gura cu oțel.* PAMFILE, I. C. 124.

— Prez. ind.: *pînzuiesc.*

— **Pînză** + suf. *-ui.*

PÎNZUIÁLĂ s. f. (Prin Olt., Munt.) Giulgiu. ALRM I/II h 415.

— Pronunțat: *-zu-ia-.* — Pl.: *pînzuieli.*

— **Pînzui** + suf. *-eală.*

PÎNZUÍRE s. f. (Regional) Acțiunea de a pînzui. Cf. pînzui **(3)**. *Pînzuirea* [bărzii] *se face la fierari.* PAMFILE, I. C. 116, cf. id. A. R. 76.

— Pl.: *pînzuiri.*

— V. **pînzui.**

PÎNZUÍT s. n. (Neobișnuit) Faptul de a pînzui. Cf. pînzui **(2)**. *Ulise găti cu meșteșug și pînzuitul.* MURNU, O. 87.

— V. **pînzui.**

PÎNZULÍȚĂ s. f. Prelungire a tălpii, fixată pe porțiunea frontală a tocului, la încălțămintea cu toc înalt pentru femei. Cf. L. ROM. 1962, nr. 4, 48, LTR².

— Pl.: *pînzulițe.*

— **Pînză** + suf. *-uliță.*

PÎNZÚȚĂ s. f. (Regional) **1.** Pînzișoară **(1)**. Cf. LB. *L-am trimes ... să-mi tîrguiască Pînzuță de in.* TEODORESCU, P. P. 659.

2. Pînzișoară **(2)**. *Fi-va fi un corn de lume Unde grîul nu se face Fără moarte și năcaz, Nici pînzuță pe obraz.* MARIAN, Î. 352.

— Pl.: *pînzuțe.*

— **Pînză** + suf. *-uță.*

PÎR[1] interj. (Adesea pronunțat cu „r" prelungit) Cuvînt care redă zgomotul surd, și adesea prelungit sau repetat, produs de ruperea, de crăparea, (rar) de despicarea sau de presarea unui corp solid, de uscarea sau de arderea lemnelor, de presiunea exercitată asupra zăpezii în timpul iernilor geroase etc. *Pîrrrrrrrr-poc! s-au auzit asupra capului său. Pămîntul să cutremura și el au căzut ca un mort!* DRĂGHICI, R. 74/5. *Bocănește el cît bocănește, cînd, pîrr! cade copacul peste car de-l sfarmă.* CREANGĂ, P. 46. *Hîrș! Pîrr! îmi sfîșie cojocul de la guler pîn la poale!* VISSARION, FL. 170, cf. ALR SN V h 1 469. ✦ (Regional) Cuvînt care redă zgomotul (prelungit) produs de un obiect prin străbaterea cu viteză a aerului. *Vorbind ei așa, iată c-aud deodată pir, poc, hop, buzduganul pe masă și țup în cui.* SBIERA, P. 54.

— Onomatopee.

PÎR[2] s. m. (Regional) Persoană care pîrăște; (regional) piraci. Cf. pîrî **(5)**. (Piatra—Zimnicea). Cf. MAT. FOLK. 105. *Ștefan Vodă auzea, Mîna pe condei punea Și pe hîrtie scria, În mîna pîrîului c-o da.* ib.

— Pl.: *pîri.*

— Postverbal de la **pîrî.**

PÎR[3] s. n. v. **pîră.**

PÎRÁCI s. m. (Regional) Pîr[2] (Șerbănești—Drăgășani). Cf. MAT. FOLK. 102. *În colțul mesei Șade-un tînăr moldovean, Piraciul lui Dobrișan.* ib.

— Pl.: *piraci.*

— **Pîră** + suf. *-aci.*

PÎRÁI s. n. v. **pîriu.**

PÎRĂ s. f. **1.** (Învechit) Neînțelegere, dispută, ceartă; învrăjbire. Cf. pîrî **(1)**. *Aceste dzise, fu pără* (îndărăpnicie N. TEST. 1648, price BIBLIA 1688) *saduchie[i]lor și fariseilor și se împărți gloata.* COD. VOR. 48/15. *Și de pîră ce era între ei, nimea nu cuteza aiavea să zică ce va vrea.* CORESI, EV. 171. *Fu pîră și întrebări nu puține.* id. L. 68/16. *Cînd vor avea doi oameni pără pentru vreo vie sau pentru vreun pămînt și, pănă a să pări, unul dentr-înșii va mearge de va secera pămîntul sau va culeage via fără de voia giudețului, acesta-ș piiarde tot venitul ce i s-ar cădea pre direptate, și încă să plătească.* PRAV. 55, cf. ANON. CAR. *Cînd au fost la ghenar 27 ..., stătut-au Matei Vodă cu dînșii de față, și multă pîră și gîlceavă s-au făcut întru ei.* ANON. CANTAC., CM I, 154, cf. LM. *O fată de țăran coprinsă ... iubea pe un tînăr cimpoier sărac. Părinții se împotriveau ... — Pîră veche!* GANE, N. III, 144.

2. Spec. (Jur.; învechit și regional, prin Transilv.) Judecată, proces. Cf. pîrî **(2)**. *Fu întru Ierusalim, iară arhiereii și bătrînii iudeești, cerînd spri însu pără* (giudecatî N. TEST. 1648, judecată BIBLIA 1688). COD. VOR. 70/2. *De va nebuni ..., daca va isprăvi giudețul pără și va vrea să-i dea și vreo certare pre trup, atunce, de vreame ce pre nebun nu-l pot certa trupește, va schimba certarea lui pre bani.* PRAV. 267. *Dumitrașco Vodă, despre partea lui, au ales boieri de frunte și de cinste și i-au trimis acolo la Suliiman pașe să ste la pîră cu ceielalți boieri. Și au ședzut acolo la pîră cîteva dzile.* NECULCE, L. 88. *Mă silesc dară a intra de față și făr'de acoperemînt la a mea pîră.* AETHIOPICA, 81[r]/2, cf. LB, POLIZU, DDRF, TDRG. *Și-a pus bătrînu alt avocat și pîra mergea înainte.* VLASIU, D. 198, cf. ALR I 1 445/107. ◇ Loc. v b. **A avea pîră (cu cineva)** sau **a se băga în pîri**=a se judeca cu cineva. *Cînd va avea neștine pără cu altul pentru niscare tufe de vie ... și ... să va scula săngur, de mintea sa, fără puteare de la giudeț, și va tăia aceale tufe ..., dăm învățătură ca să-i taie mănule.* PRAV. 21, cf. 64. *De va avea vreo parte pîră cu altă parte, părîșul de sus să cerce cu lege pre părîșul de gios înaintea giudecătoriului lui.* ȘINCAI, HR. I, 396/21. *Acești trei oameni avea pîră pentru un mînz.* SBIERA, P. 218. ◇ Expr. **A face (o) pîră (asupra cuiva)** sau **a da în** (sau **la**) **pîră (pe cineva), a pune pîră (pe cineva), a băga pîră (după cineva)** = a intenta cuiva un proces, a da în judecată. *El m-a dat în pîră ca să mă scoată din Ciobotești.* SLAVICI, ap. TDRG, cf. DDRF. *Ce ne-ar păsa nouă de asta? Dar de ce pune pîră pe administrația conacului?* SADOVEANU, M. C. 36. *Bag pîră după tine.* ALR I 1 445/93. *Să nu mă deie la pîră.* ib. 1 453/255. ✦ (Învechit, rar) Condamnare, osîndă (pentru păcatele săvîrșite). *Aurul vostru și argintul rugini-va și rugina lui fi-va pîră sufletelor voastre și va minca trupurele voastre ca focul.* CORESI, EV. 53.

3. (Învechit și popular; învechit și în sintagma *carte de pîră*) Plîngere, reclamație făcută împotriva cuiva; spec. act prin care se cere deschiderea unui proces, acțiune în justiție. Cf. pîrî **(3)**. *Pilat ... au scris asupra lui Loghin pîră cătră chesariul Tiberiei.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 68[r]/11. *Se nevoia în tot chipul cu multe feliuri de pîri.* IST. Ț. R. 119. *Boierii atunce aflînd vreme, au jăluit pe Duca Vodă la împărăție foarte tare, mai cu dedinsu Ursachi cel bătrîn ... Din pîra lui Ursachi l-au bătut.* NECULCE, L. 43. *Venit-au și boiarii pribegi trimiși de Alexandru Iliiaș cu o carte de pîră, ce o au dat în mîna împăratului.* ANON. CANTAC., CM, I, 154. *Pîra de moștenire să se pornească de cătră moștenitori pînă la treizeci de ani după moartea acelui obraz ce l-au moștenit.* PRAV. COND. (1780), 154. *Adunarea celor ce hotăresc pîrile și pricinile oamenilor, adecă ... judecă.* BUDAI-DELEANU, LEX., cf. DDRF. *Se grăbise de scrisese pîra lui Simion.* REBREANU, I. 122. *Faci o pîră contra unui om; vin eu, procurorul, să cercetez faptul, trimet după tine și nu vrei să vii?* BRĂTESCU-VOINEȘTI, Î. 126. *Îmi aduc aminte de dușmanii mei și de pîrile lor.* SADOVEANU, O. X, 256. *Împotriva acestui fecior zvînturat al mazilului Antonie sînt și alte pîri.* id. ib. 301. *În realitate ei și-au retras pîra în urma unei declarații de renunțare smulsă, desigur, prin aceleași mijloace prin care au fost smulse și zapisele.* OȚETEA, T. V. 78. *Împăratul ascultă pîra sasului pînă la capăt.* RETEGANUL, P. IV, 32. ✦ Temeiul juridic al unei acțiuni în fața unui organ de justiție, al unei persoane care este împuternicită să judece etc., motiv de judecată; pricină, cauză (supusă dezbaterilor unei instanțe). *Pîrelor mele șezut-ai în scaun a giudeca dreptatea.* PSALT. HUR. 5[v]/2. *Giudecă-mi D[umne]zeu și desgiudecă păra mea.* PSALT. 81. *Scoală, Doamne, socotește județul mieu, Dumnezeul mieu și Domnul mieu în păra mea.* CORESI, PS. 89/5. *Cine va mai scorni pără să hiie neiertat de Domnul* (a. 1620). GCR I, 63/12. *Cene va scorni pără pentr-această ocină* (a. 1642). id. ib. 93/26. *Cu a căruia giudecată de nu se vor îndestuli, se poată mîna cauzele sau pîrile sale la giudele curții noastre.* ȘINCAI, HR. II, 29/35. *Îmi dau păra la Grecu, că stă la el un an, da o cîștig.* AGÎRBICEANU, L. T. 179.

4. (Popular; adesea în legătură cu verbe ca „a aduce", „a ridica", „a face", „a porni" etc.) Acuzație, învinuire. Cf. pîrî **(4)**. *Învață, împotrivă legei vechi, să-l vinuiască, să ridice pri-ins pîră și vrajbă.* VARLAAM, C. 300. *Pîn nu va cerceta tot lucrul, cuvente de pîră și clevele să nu creadză.* EUSTRATIE, PRAV. 8/9. *Căzu la mare pacoste ... pentru multe pîri mincinoase.* ANON. CANTAC., CM I, 124. *Pîrile ceale nedreapte carele au făcut cu minciună.* AETHIOPICA, 14[v]/2. *Luînd craiul Emerik epistola mai sus adusă, au răspuns papei foarte pîrînd pre craiul Ioanikie, la care pîri patriarhul Romei ... răspunde.* ȘINCAI, HR. I, 242/37. *Pîri nedovedite.*

DRĂGHICI, R. 12/3. *Au declăruit ... că unele din acele pîri ar fi deşerte, fără temei.* AR (1829), 147¹/24. *Aid! cată-ţi de drum, te-ai pornit iar la pîri!* PR. DRAM. 217. *Prin aceste pîri neadevărate, Ibraim paşa şi ceilalţi, prieteni ai lui Sinan, izbutiră a răsturna pe Ferhat.* BĂLCESCU, M. V. 101. *Nu am avut greutate ... a-l convinge de nedreptatea pîrei ce ni se face.* id., ap. GHICA, A. 274. *Fii îndurător, Nu aduce pîră pentru capul meu.* PANN, P. V. I, 44/1. *Iscodi mii de pîri mincinoase.* ODOBESCU, S. I, 150. *Piei d-aici ... că nu voi s-ascult astăzi, duminică, aşa vorbe de pîră.* CARAGIALE, O. III, 38. *Unde să scoată ea un cuvînţel de pîră sau de zizanie?* ISPIRESCU, L. 309. *Cum să cercetăm pîra ce i s-aduce?* DELAVRANCEA, O. II, 143. *Întreba dacă are cineva vreo pricină, vreo pîră de adus.* GALACTION, O. 280. *Al doilea din mînă e degetul ce-arată Menirea de poruncă şi pira-n judecată.* ARGHEZI, VERS. 385. *Pîră-n contra-i aducea.* TEODORESCU, P. P. 70. *De vreo pîră să mă-nvinovăţesc.* ŞEZ. II, 14.

5. (Popular) Denunţ. Cf. **pîrî (5)**. *Împăratul au ţinut pre Radul Vodă şi n-au vrut să-i dea nici un răspuns, pentru căci au avut pîră de Mehmet bei.* ANON. CANTAC., CM I, 115. *Răzvan au fost agă la Aron Vodă şi den pîrăle lui au trămis craiul de au prins pă Aron Vodă şi l-au dus în Ardeal.* R. POPESCU, CM I, 321. *Începu s-o mai rărească cu gimnastica şi cu pîra pe la dascăli.* BASSARABESCU, V. 161. *Fraţii cei nemulţumitori, văzînd că pîra lor a adus fratelui lor noi cinstiri şi mai multă dragoste împărătească, se înfuriară şi mai mult împotriva lui şi se jurară cu orice chip să-l piardă.* POPESCU, B. II, 69.

6. (Popular) Calomnie, defăimare; clevetire, bîrfeală. *Zavistia, pira şi vicleşugul au năvălit asupră-mi.* MARCOVICI, C. 85/7. *Se miră cu ce pîre să mă clevetească.* PANN, E. IV, 151/3. *Începe iar a vrăji şi a descînta: Copila să-nflorească, Pe loc să se curăţească De fapt, De dat, De pîră, De ură, De-ntristare Şi de vătămare.* ALECSANDRI, T. 979. *Vorbeşte în toate limbile fără să le fi-nvăţat şi sporovoieşte şi-i turuie mereu gura şi spune fel de fel de taine şi pîre.* CARAGIALE, O. II, 234. *Se vedea ... că-i face plăcere pira.* D. ZAMFIRESCU, Î. 132. *Pîrîşii şi-i cunoaşte, şi nu se miră de pîra zavistnicilor cari caută să strice la bătrîneţă numele cel bun al domnului.* IORGA, I. L. I, 424.

— Pl.: *pire* şi *pîri*. — Şi: (învechit şi regional) **pără** s. f., (învechit) **pîr** (CORESI, EV. 538) s. n.

— Postverbal de la **pîrî**.

PÎRĂÍ vb. IV v. **pîrîi**.

PÎRĂIÁŞ s. n. v. **pîrîaş**.

PÎRĂÎTA s. f. art. (Regional; în construcţia) *De-a pîrăita* = numele unui joc de copii nedefinit mai de aproape (Sărbătoarea—Craiova). Cf. GL. OLT.

— V. **pîrăi**.

PÎRĂITOÁRE s. f. v. **pîrîitor**.

PÎRĂU s. n. v. **pîrîu**.

PÎRĂUÁŞ s. n. v. **pîrîaş**.

PÎRĂURĂ s. f. v. **paraulă**.

PÎRĂŬŢ s. n. v. **pîrîuţ**.

PÎRC subst. v. **pîrci²**.

PÎRCÁM s. n. v. **parcan**.

PÎRCÁN¹ s. n. v. **parcan**.

PÎRCAN² subst. (Învechit, rar) Azimă. ST. LEX. 168/1.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PÍRCAV, -Ă adj. v. **pîrgav**.

PÎRCĂVIŢ, -Ă adj. v. **pîrgaviţ**.

PÎRCĂLÁB s. m. **1.** (În evul mediu, în ţările române) Titlu dat persoanelor însărcinate cu conducerea unui judeţ, a unui ţinut, a unei cetăţi, avînd atribuţii militare, administrative şi judecătoreşti, (regional) s t a r o s t e; persoană care avea acest titlu; (în Ţara Românească) titlu dat administratorilor satelor boiereşti şi mănăstireşti; persoană care avea acest titlu; (mai tîrziu) primar (rural). *Un om era bogat ce avea un pîrcălab.* CORESI, ap. TDRG. *De judecat denaintea pîrcălabului şi a doisprăzeace megiaşi* (a. 1591). CUV. D. BĂTR. I, 61/21. *Au mers moldoveanul ... naintea lui Dumitru pîrcălabului de în Tîrgul Jiului* (a. 1591). ap. TDRG, cf. GCR I, 53/16. *Deci naintea a toată curtea deade-şi sabia goală în mîna pîrcălabului.* MOXA, 361/8, cf. 367/5. *Tudori, ce au fost pîrcălab la Hotin* (a. 1635). IORGA, S. D. V, 83. *Şi să dea pîrcălabilor ce i se cade.* PRAV. GOV. 43ᵛ/14. *Leşii fiind dîrji, n-au vrut să asculte, ci au întrat să treacă pădurea şi au trimis înainte carăle cu pîrcălabul de Hotin.* URECHE, L. 80. *Au luat Ştefan Vodă cetatea Teleajănului şi au tăiat capetile pîrcalabilor şi muierile le-au robit.* id. ib. 91. *Păharnic mare şi pîrcălab de Cotnari ... cu obicei să dreagă domnului la zile mari cu păhar la masă.* SIMION DASC., LET. 286. *Ş-au făcut cinstita cartea măriei sale la Dumitraşco Drăguţăscul, pîrcălabul de Suceava* (a. 1657). GCR I, 174/16. *Pre Ţopa l-au făcut vel postelnic, pre Copeţchii, pîrcălab de Hotin.* N. COSTIN, L. 549. *Trimis-au şi el pe Eni pîrcălabul ... cu cărţi înainte la craiul şi cu daruri.* NECULCE, L. 139. *Au trimis pre o samă de boiari ..., Bratul păharnicul i Ion pîrcălabul.* ANON. CANTAC., CM I, 119, cf. R. POPESCU, CM I, 444. *Findic, pîrcălabul de Soroca.* R. GRECEANU, CM II, 187, cf. LEX. MARS. 192, GHEORGACHI, CER. (1762), 229, KLEIN, D. 394. *Percălabile (birăii) a măiemucilor s-au adunat.* ŢICHINDEAL, F. 11/20. *Şi, strîngîndu-să cu toţii lîngă vatră, la foc, la casa pîrcălabului, unul din bumbaşîri le spune toate cîte s-au întîmplat la Divan.* I. GOLESCU, în PR. DRAM. 57. *Mai mult să cunoaşte un pîrcălab bogat în patria noastră decît un bărbat ce-ar scrie.* MUMULEANU, C. 75/9, cf. CR (1830), 33¹/21. *Fu nevoit ... a conduce acolo pe parcalab cu aprozii, pe curteni şi pe castelan.* ASACHI, S. L. II, 41. *Negri se întoarce peste cîteva zile fiind numit pîrcălab la Galaţi.* BĂLCESCU, ap. GHICA, A. 595, cf. CR (1848), 26¹/6. *Pîrcălab să fie cinste avusese.* PANN, P. V. I, 119/29. *De la porţile care stau deschise, niciodată să nu lipsească pîrcălabii.* BARIŢIU, P. A. I, 56. *Pîrcălabul mai nainte era cu-ai săi călăreţi.* NEGRUZZI, S. I, 121, cf. POLIZU, BARONZI, L. 117. *Ei plecară într-o trăsură cu opt cai de poştă, pregătită de pîrcălabul de Galaţi.* GANE, N. III, 130. *Adversarii pretind din contra că pîrcălabii diferitelor ţinuturi aveau o putere foarte mare.* I. NEGRUZZI, S. I, 120. *Părcălabul era ceea ce erau ispravnicii de mai tîrziu ..., capii ţinuturilor.* XENOPOL, I. R. III, 175. *Pîrcălabul acelei cetăţi moldoveneşti, rînduit de mai înainte acolo de Petru Vodă.* id. ib. IV, 249. *Pîrcălabe, vreau poporul meu să fie-nştiinţat De unirea şi-nrudirea care-aci s-au încheiat.* DAVILA, V. V. 184, cf. BOGDAN, O. 14. *Mircea şi fiul său Mihail şi-au ţinut pîrcălabii acolo.* IORGA, C. I. II, 95. *Voi sînteţi acolo, Viteji pîrcălabi, Şi voi prea cinstiţilor vornici.* GOGA, P. 58, cf. I. BRĂESCU, M. 69. *Se-mplinesc douăzeci de ani de cînd pîrcălabul Gherman — bietul tata — şi Oană, tovarăşul lui, picară din turnul Cetăţii Albe.* DELAVRANCEA, O. II, 14. *Cînd era vorba de judecăţi cu negustori străini, făceau pe judecătorul şi ispravnicii sau pîrcălabii.* N. A. BOGDAN, C. M. 45. *Ţara era împărţită în judeţe, în fruntea cărora stau castelanii sau pîrcălabii.* BUL. COM. IST. V, 32, cf. 233. *Pîrcălabul de la Hotin vînduse pe domn şi trecuse de partea năvălitorilor.* SADOVEANU, O. V, 680. *A păşit în Pocuţia, a însemnat hotar nou şi a pus pîrcălabi.* id. ib. XII, 357. *În Moldova ..., aproape toţi marii dregători (excepţie fac doar hatmanul, vornicii, pîrcălabii, aga şi serdarul) au avut subalterni purtînd titlul de al doilea şi al treilea.* STOICESCU, S. D. 79, cf. PANAITESCU, O. Ţ. 222, 254. *Frate-meu e*

purcălab, Ie bățul și pleacă-n sat. TEODORESCU, P. P. 300. *Și mergea din sat în sat Bătînd cîte-un pîrcălab Ca să-i gătească conac.* id. ib. 611. *Nu-l primise în sat și el întreba de casa pîrcălabului.* PANN, P. V. I, 85/19, cf. ZANNE, P. VI, 296. *Acasă dacă m-aduseră, Pîrcălab mă puseră* (Sulul de la războiul de țesut). GOROVEI, C. 361.

2. (Munt., Olt.) Perceptor rural. *Pîrcălab se zice cel ce strînge banii de la sindiie.* I. GOLESCU, C. *Aleg întîi un pîrcălab care este revizorul ce adună dejdia și o încredințează subcîrmuitorului.* BOLLIAC, O. 251. *Pîrcălabu nostru ... tot cere, plătim și iară ne apucă cu veste de răvaș galben.* JIPESCU, ap. TDRG. *Țăranii îi spuseră cum îi nedreptățește pîrcălabul ..., cum le ia biruri afară din cale.* ISPIRESCU, ap. CADE. *Și pe această vreme judele nu mai era alta decît un birău de sat, un vătăman sau pîrcălab.* IORGA, C. I. II, 146. *De nuntă, din pricina sărăciei nu mai puiea fi vorba acum cînd pîrcălabul le luase porcul.* CAMIL PETRESCU, O. I, 43. *Pîrcălabul biru-mi cere, Bir nu-i dau că n-am muiere.* TEODORESCU, P. P. 330. *Las' să beau că n-am muiere, Pîrcălabu bir nu-mi cere.* MAT. FOLK. 398, cf. RĂDULESCU-CODIN, Î. 354. *Cîn vinea cîrpălabu pintru ghir ..., îț vinea să iei lumea-n cap dă n-aveai să dai în ceasu ăla.* GRAIUL, I, 195. *S-a dus mama cu babele ș-a dat pîrcălabului grîu să-l ducă la zahara.* ib. 239. *Ieși, pîrcălabe, încoa, Că te cheamă domnia, Ca să-i aduci miria.* PĂSCULESCU, L. P. 208. ✦ P. anal. (Prin Olt.) Tînăr care tocmește lăutarii la horă pe timpul verii, plătindu-i cu banii pe care-i strînge în acest scop. Cf. LEXIC REG. 37, GL. OLT.

3. (Transilv.) Comandant al unei închisori sau temnicer. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Măi jupîne pîrcălabe, Tu din lanțuri mă sloboade Și nu m-arunca-n temniță, Ci dă-mi drumu pe uliță.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 215. *Am stat eu multă vreme în temniță, odată numai văd că mă scoate pîrcălabul afară.* RETEGANUL, P. V, 85, cf. III, 86. *Pîrcălan de la temniță, Slobozi-mă la uliță.* FOLC. TRANSILV. I, 44.

— Pl.: *pîrcălabi.* — Și: (învechit și popular) **părcălăb,** (învechit) **percălăb** (pl. art., neobișnuit, și *percălabile),* (regional) **părcălân, purcălăb, cîrpălăb** s. m.

— Din magh. **porkoláb.**

PÎRCĂLĂBIȚĂ s. f. v. **pîrcălăbiță.**

PÎRCĂLĂBEÁSĂ s. f. (Regional) Soție de pîrcălab **(1);** (învechit și regional) pîrcălăboaie, (regional) pîrcălăbiță. Cf. CADE, SCRIBAN, D.

— Pl.: *pîrcălăbese.*

— **Pîrcălab** + suf. *-easă.*

PÎRCĂLĂBÉL s. m. (În evul mediu, în țările române) Ajutor de perceptor rural. Cf. pîrcălab **(2).** *Ion pîrcălăbelul din Porcești au dat 17 zloți* (a. 1639). IORGA, S. D. XIII, 153. *Pentru dijmă întreabă pe pîrcălăbel de acolea, ce au fost mai naintea pe lîngă Toader Pisar* (a. 1734). id. ib. V, 150.

— Pl.: *pîrcălăbei.*

— **Pîrcălab** + suf. *-el.*

PÎRCĂLĂBÉSC, -EÁSCĂ adj. (Rar) Care aparține pîrcălabului **(1),** privitor la pîrcălab, de pîrcălab. *Să aibă a ținea și o circium[ă] în tărg, pre seama părcătăbească* (a. 1695). IORGA, S. D. V, 340. *Peste puțin se zărește și steagul pîrcălăbesc.* NEGRUZZI, ap. ȘĂINEANU, D. U., cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pîrcălăbești.* — Și: **părcălăbésc, -eáscă** adj.

— **Pîrcălab** + suf. **-esc.**

PÎRCĂLĂBÍ vb. IV. Intranz. (Regional) A îndeplini slujba de pîrcălab **(1).** *De cînd s-au cîrpălăbit, Șapte sate-au sărăcit.* FOLC. OLT.-MUNT. III, 40. ◇ Fig. *Ș-aș pîrcălăbi cu drag, La neveste cu bărbat.* POP.

— Prez. ind.: *pîrcălăbesc.* — Și: **cîrpălăbí** vb. IV.

— V. **pîrcălab.**

PÎRCĂLĂBÍE s. f. **1.** Demnitatea sau funcția pîrcălabului **(1).** *Stărostia orașului, cum zicem noi părcălăbia sau giudecia.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 232r/31. *Alesesă boieri de cinste, de le dedes-în sama lor ținuturili, pîrcălăbiile și stărostiile.* NECULCE, L. 197. *Greci, pră cum s-au scris că era mulți, ei toati boieriile și pîrcălăbiele ... le cuprinsesă de le-au luat.* id. ib. 323. *Lui îi încredințase Ioan Vodă pîrcălăbia cetății Hotinului.* XENOPOL, I. R. V, 102, cf. III, 191. *Domnul trimisese meșteri la Chilia ca să ridice, din piatră, cetate nouă, întărind în pîrcălăbie pe Ivașcu și Maxim.* SADOVEANU, O. XII, 342. *În afară de atribuțiile pomenite, marele postelnic mai deținea și pîrcălăbia ținutului Iași.* STOICESCU, S. D. 270. ✦ (Rar) Perioadă în care cineva îndeplinea funcția de pîrcălab **(1).** *O inscripție arată întocmirea porții celei mari sub părcălăbia lui Luca Gherman.* XENOPOL, I. R. IV, 88.

2. Instituția pe care o conducea pîrcălabul **(1);** sediul acestei instituții. *Să nu s-amestece în venitul părcălăbiei* (a. 1695). IORGA, S. D. V, 337. *Venitul care ... se lua de către părcălabia Galații* (a. 1814). URICARIUL, I, 211/19. *Nu i se prezintă nici o urmă de existința părcălăbiei în Chilia.* HASDEU, I. C. I, 70. *Proprietarul, care era prevestit de mai-nainte de părcălăbie, îi primi cu mare alai.* GANE, N. III, 131, cf. DELAVRANCEA, O. II, 181. *Să meargă cu mine la pîrcălăbie, ca să se facă dovada dreptății.* SADOVEANU, O. XV, 487, cf. XIII, 330, SCRIBAN, D.

3. Dare care se plătea pîrcălabului **(1).** *Socotit-au măria sa Costantin Vodă și pentru pîrcălăbiile de pre la tîrguri, avînd obicei pîrcălabii de luoa osăbit di cei doadzăci de bani.* NECULCE, L. 386. *Numai cînd s-a tîmpla să ducă scumpie în Țara Ungurască, atuncea să plătească vamă și părcălăbie* (a. 1729). IORGA, S. D. VI, 209, cf. BUL. COM. IST. I, 245. *Căpitanii cei mari de Soroca și ispravnicii ... să-și ia numai obicinuita părcălăbie de la trecători* (a. 1757). ap. TDRG. *Asupra vinaților sînt atîte[a] cheltuiale: vădrărit, ... părcălăbii* (a. 1760). URICARIUL, II, 32/15. *Facem știre ... precum pentru sumane, cergi ... să nu plătească ... pîrcălăbie* (a. 1767). ȘTEFANELLI, D. C. 91. *Mănăstirea sau ispravnicii să nu poată a scoate părcălăbia* (a. 1806). URICARIUL, X, 214.

4. (Regional) Funcția de pîrcălab **(3).** Cf. TDRG, CADE.

— Pl.: *pîrcălăbii.* — Și: (învechit) **părcălăbíe** s. f.

— **Pîrcălab** + suf. *-ie*

PÎRCĂLĂBÍȚĂ s. f. (Regional) Pîrcălăbească. Cf. CADE, SCRIBAN, D. *Da nașa pîrcălaghiță rîdea mereu: „ha, ha, ha!".* GRAIUL, I, 239.

— Pl.: *pîrcălăbițe.* — Și: **pîrcălábiță** s. f.

— **Pîrcălab** + suf. *-iță.*

PÎRCĂLĂBOÁIE s. f. (Învechit și regional) Pîrcălăbească. *„Cneaghina Crăstina părcălaboaia", soția răposatului panului Ghiorghie, pîrcălabul de Hotin* (a. 1619). IORGA, S. D. V, 81, cf. CADE, SCRIBAN, D.

— Pl.: *pîrcălăboaie.* — Și: **părcălăboáie** s. f.

— **Pîrcălab** + suf. *-oaie.*

PÎRCEÁLĂ[1] s. f. **1.** (Prin nord-estul Olt.; în forma *piceală)* Perioada de împerechere la capre; (regional) picit, v. pîrcit **(2).** Cf. MAT. DIALECT. I, 233.

2. (Regional) Pîrci[2] **(I 2)** (Ulmu—Călărași). ALR I 1 783/960.

— Pl.: ? — Și: **piceálă** s. f. MAT. DIALECT. I, 233.

— **Pîrci**[4] + suf. *-eală.*

PÎRCEÁLĂ[2] s. f. (Regional) Ceață deasă; (regional) pîrci[3] **(1)** (Poiana—Slobozia). Cf. H VII 384.

— Pl.: ?

— Cf. pîrci[3].

PÎRCÉL s. m. v. **purcel.**

PÎRCELÍV, -Ă adj. (Prin nord-estul Munt.; despre oi sau cîini) Cu buza superioară mai proeminentă decît cea inferioară. Cf. STOIAN, PĂST. 63.

— Pl.: *pircelivi, -e.*
— Etimologia necunoscută.

PÎRCI[1] s. n. (Ban. şi prin Olt.) Limbă îngustă de pămînt care a rămas, în mod accidental, nearată între brazde; (regional) greş, jibiţă, clin. Cf. PLOPŞOR, V. O. 12, ALR SN I h 30, LEXIC BEG. 50.
— Pl.: *pirciuri.*
— Etimologia necunoscută.

PÎRCI[2] subst., interj. **1.** S. m. (Învechit şi popular) Ţap de prăsilă (în perioada împerecherii); p. g e n e r. ţap. *Caută cu ochii tăi de vedz pîrcii...cum să suie pre oi şi pre capre.* DOSOFTEI, ap. HEM 726, cf. LEX. MARS. 191, 212, LB, POLIZU, CIHAC, II, 245, LM, DDRF, LIUBA-IANA, M. 112, BARCIANU, ALEXI, W., MUSCEL, 57, TDRG, DIACONU, P. 37. *Din „pîrciul" cel slăbuţ crescu un ţăpuşor vesel şi zburdalnic.* SADOVEANU, O. II, 101, cf. H II 79, 87, IX 18, 509, XI 230, 273, 378, XII 26, XVI 30, XVIII 139, 295. *Vine pîrciu de la munte şi trece pe punte.* ŞEZ. I, 273. *Trecu pîrciu puntea.* MAT. FOLK. 1 200, cf. I. CR. IV, 18, L. COSTIN, GR. BĂN. 154, CIAUŞANU, GL., COMAN, GL., ALR I 1 782/5, 9, 12, 24, 28, 100, 768, 770, 780, 795, A V 15, VI 3, LEXIC REG. 84, 86, LEXIC REG. II, 37. *Iar lipseşte piciul; e la capre prin vecini.* UDRESCU, GL. ✧ E x p r. **A da** (cuiva) **pîrcîul babei** = a da brînci (cuiva), a îmbrînci (pe cineva). Cf. ZANNE, P. II, 6. (Adverbial) **A umbla pîrci** = (despre copii) a umbla de-a buşilea. VICIU, S. GL. ✦ P. a n a l. (Regional) Berbec (de prăsilă). Cf. POLIZU, H II 261, ALR II/192. ✧ (Atribuind calitatea ca un adjectiv) *Cînd ... turmele se coboară de la munte la finaţe ..., atunci oierii aleg din oi berbecii pîrci.* PĂCALĂ, M. R. 297. ✦ (Regional) Pui de iepure (Beloţu—Craiova). GL. OLT.

2. Subst. (Popular) Miros caracteristic pe care îl au ţapii în perioada împerecherii; sudoare de ţap; (regional) pîrceală[1] **(2)**, pîrcit **(3)**, pîrcitură **(2)**, pîrciţă, pîrcioc. Cf. LB, SĂGHINESCU, S. 31, ŞĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., ŞEZ. V, 116, CHEST. V 33/66, ALR I 1 783/100, 107, 243, 744, 760, 764, 780, 782, 810, 846, 874. ✦ (Regional) Pîrleală **(I 1)** (Şercaia—Făgăraş). Cf. LEXIC REG. II, 52. *Se simte miros de pîrci.* id. ib.

3. Subst. (Regional) Hormoni sexuali la om (Drăguşeni—Paşcani). Cf. A VI 26.

4. S. m. (Regional) Epitet pentru un tînăr desfrînat, uşuratic. Cf. LM. *Miorică „pîrciul" nu se băga, sta deoparte.* M. I. CARAGIALE, C. 123, cf. CIAUŞANU, GL. *I-ascultă, piciule, pe unde bănănăi noptile, pe unde pierzi vremea?* UDRESCU, GL.

5. Interj. (Regional; în forma *pîci, na)* Cuvînt cu care se strigă oile sau, p. g e n e r., alte animale. Cf. CHEST. V 77/81, GL. OLT.

II. S. m. **1.** (Rar) Om de statură mică, pipernicit. Cf. SCRIBAN, D. ✦ Copil. CHIRIŢESCU, GR. 252.

2. (Regional) Varietate de struguri cu boabe mici. Cf. JIPESCU, O. 53, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., H II 165, 207, 243, 261.

3. (Regional; în sintagma) *Pere de pîrci* = varietate de pere „foarte gustoase" (Crihalma—Rupea). LEXIC REG. 96.

— Pl.: *pirci.* — Şi: (regional) **pîrc** subst., **pîrşă** (ALR I 1 783/243, 744) s. f., **pîrţ** (POLIZU, CIHAC, II, 245, DDRF), **pîc** (ALR I 1 782/100, 768) subst., **pîci** subst., interj., **părci** (CIHAC, II, 245, H II 165, 261), **pîrci** (ALEXI, W.) subst.
— Din bg. **пърч.** Cf. ser. p r č.

PÎRCI[3] subst. **1.** (Prin sudul Transilv. şi prin sud-vestul Olt.) Ceaţă deasă; (regional) pîrceală[2]. Cf. PĂCALĂ, M. R. 141, CADE, LEXIC REG. 50.

2. (Regional) Ninsoare cu fulgi mărunţi şi rari (Ştefăneşti—Drăgăşani). Cf. ARH. FOLK. VII, 158. *A nins puţin, aşa ..., un pîrci.* ib.
— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PÎRCÍ[4] vb. IV. R e f l. r e c i p r. (Regional, mai ales în Transilv., Maram. şi Ban.; despre capre şi oi, rar despre alte animale) A se împreuna (în vederea reproducţiei); t r a n z. (despre masculul acestor animale) a fecunda. V. **mîrlí.** Cf. ANON. CAR., LB, POLIZU, LM, DDRF, BARCIANU, TDRG, H XVII 228. *Caprele să pîrcesc, oile să mîrlesc.* T. PAPAHAGI, M. 299. *Ţapii pîrcesc caprele.* L. COSTIN, GR. BĂN. II, 146, cf. ALR I 1 003/122, 129, 131, 1 770/87, 107, 156, 302, 305, LEXIC REG. 72.
— Prez. ind.: *pîrcesc.* — Şi: **pîci** (ALR I 1 784/800), **pîrcí** (ALEXI, W.), **purcí** (ALR I 1 784/190, 243, 695) vb. IV.
— V. **pîrci[2].**

PÎRCIGÁN subst. (Regional) Varietate de struguri cu boabe dulci, de culoare neagră-roşietică; (regional) branete (Alimăneşti—Slatina). Cf. H XI 5.
— Pl.: ?
— Cf. p î r c i[2].

PÎRCIOÁCĂ s f.. (Prin Munt. şi prin Ban). Ţuică sau rachiu de calitate inferioară. Cf. SCRIBAN, D., L. COSTIN, GR. BĂN. II, 146.
— Pl.: *pîrcioace* şi *pîrcioci.*
— Cf. bg. п ъ р ц у ц а.

PÎRCIOÁGĂ s. f. (Prin Mold.) Vreme întunecoasă, cu ceaţă deasă şi ploaie măruntă. Cf. PAMFILE, J. II, 159, CV 1950, nr. 2, 44.
— Pl.: ?
— Cf. p î r c i[3], p î r c e a l ă[2].

PÎRCIÓC subst. (Regional) Pîrci[2] **(I 2)** (Firiza—Baia Mare). ALR I 1 783/355.
— **Pîrci[2]** + suf. *-oc.*

PÎRCIÓCI subst. pl. v. **picioică.**

PÎRCIÓG s. m. (Regional) Clapon (Purcăreţi—Sebeş). A II 7.
— Pl.: *pîrciogi.*
— Etimologia necunoscută.

PÎRCIÓŞI subst. pl. v. **picioică.**

PÎRCIOTÍN s. m. v. **pîrţotin.**

PÎRCÍRE s. f. (Regional) Faptul de a (se) p î r c i[4]; (regional) pîrcit **(1)**, pîrcitură **(1)**. Cf. POLIZU, LB, CHEST. V 33/66, 99.
— Pl.: *pîrciri.*
— V. **pîrci[4].**

PÎRCÍT s. n. **1.** (Regional) Pîrcire. Cf. LM, PASCU, S. 107, ŞEZ. V, 116, CHEST. V 33/5.

2. (Prin nord-estul Olt.; în forma *pîcit)* Pîrceală[1] **(1)**. MAT. DIALECT. I, 233.

3. (Transilv.) Pîrci[2] **(I 2)**. *Niroasă a pîrcit.* ALR I 1 783/131, cf. ib. 1 783/56, 80, 170, 343.
— Şi: **pîcít** s. n. MAT. DIALECT. I, 233.
— V. **pîrci[4].**

PÎRCITÚRĂ s. f. **1.** (Regional) Pîrcire. Cf. LM.

2. (Regional) Pîrci[2] **(I 2)** (Ciumeghiu—Salonta). ALR I 1 783/315. *Put a pîrcitură.* ib.

3. (Prin vestul Munt.; în forma *pîrcitură)* Fiinţă, plantă etc. rămasă nedezvoltată, pipernicită. Cf. UDRESCU, GL. ✧ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *O pîrcitură de copil.* id. ib. *Nişte pîrcituri de porumbi.* id. ib.
— Pl.: *pîrcituri.* — Şi: **pîrcitúră** s. f.
— **Pîrci[4]** + suf. *-tură.*

PÎRCÎŢĂ s. f. (Regional) Pîrci[2] **(I 2)** (Straja—Rădăuţi). ALR I 1 783/388.
— Pl.: ?
— **Pîrci[2]** + suf. *-iţă.*

PÎRCIUÍ[1] vb. IV. T r a n z. (Regional) **1.** (Complementul indică ierburi uscate, necosite) A da foc, a arde (Şercaia—Făgăraş). Cf. LEXIC REG. II, 52.

2. A pîrli **(1)** (Şercaia—Făgăraş). Cf. LEXIC REG. II, 52.

— Prez. ind.: *pîrciuiesc.*
— **Pîrci**[1] + suf. *-ui.*

PÎRCIUÎ[2] vb. IV. Tranz. (Prin Olt.; complementul indică oameni) A ţunde prost, „cum ţunzi caprele". CIAUŞANU, V. 186, cf. SFC IV, 123, 141.
— Prez. ind.: *pîrciuiesc.*
— **Pîrci**[2]+suf. *-ui.*

PÎRCIUIÁLĂ s. f. (Prin nord-estul Olt.) Pîrciuire. CIAUŞANU, V. 186.
— Pronunţat: *-ciu-ia-.* — Pl.: *pîrciuieli.*
— **Pîrciui**[2]+suf. *-eală.*

PÎRCIUÍRE s. f. (Prin nord-estul Olt.) Faptul de a pîrciui[2]; (regional) pîrciuială, pîrciuitură. Cf. CIAUŞANU, V. 186.
— Pl.: *pîrciuiri.*
— V. **pîrciui**[2].

PÎRCIUÎT, -Ă adj. (Prin nord-estul Olt.; despre oameni) Tuns prost. CIAUŞANU, V. 186.
— Pl.: *pîrciuiţi, -te.*
— V. **pîrciui**[2].

PÎRCIUITÚRĂ s. f. (Prin nord-estul Olt.) Pîrciuire. CIAUŞANU, V. 186.
— Pronunţat: *-ciu-i-.* — Pl.: *pîrciuituri.*
— **Pîrciui**[2] + suf. *-tură.*

PÎRCO adv. (Ban.) De-a curmezişul; curmeziş. *O pus scaunu de-a pîrcu.* L. COSTIN, GR. BĂN. II, 146, cf. ALR II/I MN 117, 3 766/76. *Ia-o pîrco printre grădini, c-ajungi mai iute.* LEXIC REG. II, 41.
— Şi: **pîrcom** (ALR II/I MN 116, 3 764/76), **pîreu** adv.
— Cf. scr. prkos „încăpăţînare".

PÎRCOM adv. v. **pîrco.**

PÎRCU adv. v. **pîrco.**

PÎRCUÍ vb. IV. Refl. recipr. (Regional) A se certa. Com. din SASCA MONTANĂ—MOLDOVA NOUĂ.
— Prez. ind.: ?
— Cf. pîrco.

PÎRDÁLNIC, -Ă adj. (Popular şi familiar; de obicei precedă cuvîntul determinat, avînd un sens peiorativ atenuat) Afurisit, blestemat. *Pîn'la părdalnica vreme şi de năcaz omenirei Era crai tot patriarhul.* CONACHI, P. 301. *Mătuşico! Toate sînt bune, ... dar pîrdalnicului de lipscan ce-i facem?* PR. DRAM. 252. *Rămîi la mine şi ajută-mă ca să mă dezbăr de purdalnicul meu de năravi.* ODOBESCU, S. III, 45. *Aşa-i pîrdalnica asta de dragoste!* GANE, N. I, 93. *Pasă de te du în loc străin ..., dacă te lasă pîrdalnica de inimă!* CREANGĂ, O. 245. *Apoi s-au întîmplat şi nişte purdalnice de friguri.* CARAGIALE, O. II, 50. *Să avem şi noi o mîngîiere pentru pîrdalnicele de bătrîneţe.* ISPIRESCU, L. 95, cf. 12, id. U. 116. *Nu să pomeneau flori pe cer şi stele pe pămînt (ca pe la purdalnicii noştri de stihari).* DELAVRANCEA, S. 80. *Nu te-ncrede pîrdalnicii de inemă.* CONTEMPORANUL, V_2, 487. *Cu stăruinţă, purdalnica lighioană izbuti să facă o răsucitură în jurul trunchiului.* CONV. LIT. XLIII, 1 147, cf. ib. XLIV$_1$, 42. *Pîrdalnica as' de ploaie ne-o apucat pe Şeştină şi ne-o murat ca pe nişte şoareci.* HOGAŞ, DR. I, 117, cf. 47. *Ia să vă spun eu o poveste, să mai treacă din pîrdalnica asta de noapte.* LUNGIANU, C. 61. *Vreo pîrdalnică de albină ... Te-a pişcat?* BASSARABESCU, V. 43. *Dar lumea, pîrdalnica de ea, tot nu s-a lăsat pînă nu i-a scormonit şi el o greşeală.* REBREANU, N. 199, cf. 264. *Ne gîndeam şi la mia de lei şi la pîrdalnica asta de viaţă.* MIRONESCU, S. A. 119. *Care-i mai tare: Făt-Frumos, viteazul mîndru, ori pîrdalnicul de zmeu?* EFTIMIU, Î. 100. *Prin nădragii sfîşiaţi ... se vedea cît colo pîrdalnicul de chimir.* GALACTION, O. 284, cf. id. O. A. II, 168. *Modestia. Pîrdalnica de modestie.* C. PETRESCU, R. DR. 90. *Inima, pîrdalnica, se zbătea.* SADOVEANU, O. II, 9. *Pîrdalnicul de reumatism ... se ţinea scai de ea de vreo treizeci de ani.* V. ROM. februarie 1955, 144. *Cît de drăguţă era fetişcana în pîrdalnicul acela de ger.* S iunie 1960, 13. *De mult rătăcesc prin aceşti munţi pîrdalnici şi pustii.* MARIAN, T. 94, cf. POPESCU, B. III, 73. *Era om, avea şi el inimă care să ştie ce e pîrdalnica de dragoste.* CĂTANĂ, P. B. I, 116. *Cu leacuri, în multe boale, Omul poate să se scoale, Numai una îi mai rea, Dragostea, Pîrdalnica.* ŞEZ. VIII, 24. *Să facă o pîrdalnică de saramură.* PLOPŞOR, C. 42. ✧ (Substantivat) *Dragostea, zburdalnica, Mult e grea, purdalnica.* TEODORESCU, P. P. 302. ✧ (Substantivat, f.; în imprecaţii) *Îl apucase pe bietul cuconăşel o tusă ... şi numai eu am putut să-l tămădui de dînsa, bat-o pîrdalnica!* ALECSANDRI, T. 10. *Eu ştiu ce vra să zică durerea de inimă, bat-o pîrdalnică s-o bată.* CREANGĂ, O. 72. *Cîteodată mai dau şi eu la pîrdalnica cea rînduială.* HOGAŞ, DR. II, 23. *Lată-i, lată-i Dunărea! Las-o la pîrdalnica, Că pe ea s-a dus neica.* POP., ap. ALEXANDRESCU, O. I, 395. *Cin' te scoase-n calea mea, Bată-te pîrdalnica.* TEODORESCU, P. P. 276, cf. MAT. FOLK. 349. *Cu armele ce avea, Minca-le-ar pîrdalnica, Dar la ce le mai purta, Că de ele folos n-avea?* PĂSCULESCU, L. P. 171. ✦ (Substantivat, m. art.; de obicei în imprecaţii) Diavol. *Bătu-l-ar pîrdalnicu de loază îmbăierată.* GORJAN, H. IV, 176/12. *Ce pîrdalnicu! Vrei să trăieşti o sută de ani?* NEGRUZZI, S. I, 90, cf. POLIZU. *M-au spăriet nişte ieniceri ..., mînca-i-ar pîrdalnicu!* ALECSANDRI, T. 99, cf. 392. *Lasă-mă la pîrdalnicul, stăpîne.* CREANGĂ, O. 63. *Dar ce purdalnicul făcu, că făcu o cîrciumă.* DELAVRANCEA, S. 227. *Aci ai fost, bată-te-ar pîrdalnicul.* CONTEMPORANUL, V_1, 1, cf. BARCIANU, ALEXI, W., CANDREA, F. 115. *Sînt blesteme cu bată-l Dunărea, focul, purdalnicu.* H IV 109. *Arici ..., cît e dă ghemuit ..., ştie multe, bată-l pîrdalnicu.* ŞEZ. III, 27. *Bată-l pîrdalnicul pe Miron că tare-i mucalit.* COM. din PIATRA NEAMŢ, cf. PAMFILE, C. Ţ. 103, 326. ✦ (Substantivat, m.; în imprecaţii) Foc, pară[1] **(3).** *Toarce, furcă, caieru, Toarci-te-ar [ardi-te-ar] pîrdalnicu!* COMAN, GL.
— Pl.: *pîrdalnici, -ce.* — Şi: **purdálnic, -ă,** (regional) **părdálnic, -ă** adj.
— Etimologia necunoscută.

PÍRDIE s. f. v. **pîrtie.**

PÎRÉU s. n. v. **pîriu.**

PÎRG[1] s. n. v. **pîrgă.**

PÎRG[2] subst. v. **pîrghie.**

PÎRGÁR s. m. **1.** (Învechit) Concetăţean; orăşean, tîrgoveţ. *Nu seţi oaspeţi şi striini, ce seţi părgari cu sfinţii şi cu ascultătorii ... Domnului.* CORESI, L. 418/20. *Iară Pavel zise: eu-s şi născut într-aceea* (notă marginală: *pîrgariu).* N. TEST. (1648), 165^v/2, cf. 164^r/30, LEX. MARS. 131, 193, BARONZI, L. 117, DHLR II, 541.
2. (În organizarea administrativă feudală a ţărilor române) Fiecare dintre membrii sfatului de conducere al unui oraş sau al unui tîrg. V. bătrîn, jurat. *De judecat ... denaintea judeţului cu 12 pîrgari cum să-şi fie moldoveanul moşia cu bună pace* (a. 1591). CUV. D. BĂTR. I, 57/23. *Suret de pe mărturie veche pe sărbie de la Dumitru şoltuzul şi cu 12 părgari den tîrgul Hotinului* (a. 1603). CAT. MAN. I, 200. *La buni priiateni şi multă nedeajde la birăul den Bistriţa şi la 12 părgari* (a. 1604—1618). ROSETTI, B. 76. *Să-şi puie sfeatnici, cum zicem noi judeţ cu prăgari.* MOXA, 356/27. *Scriem domnia mea diregătoriului şi şoltuzului şi pîrgarilor şi tuturor dăbîlarilor de tîrg de Huşi* (a. 1622). ap. TDRG. *Eu, Ioan Carapotorna şoltuzu, şi 12 pîrgari ... scrim şi dăm de ştire* (a. 1623). URICARIUL, II, 258/21. *Tu şoltuz şi tu pîrgar de acolo din tîrgu Bacăului întru nimic să nu-i ... amestecaţi cu tîrgul* (a. 1676). ib. V, 235/26. *Au luat cu dînsul pre judeţul de la Braşov, cu pîrgarii.* R. POPESCU, CM I, 243. *Zapis ... de la Groza, şoltuzul de Dorohoi, cu toţi pîrgarii* (a. 1768). URICARIUL, XXII, 94/5. *Au rămas Stănilă de judecată ... denaintea judeţului cu 12 pîrgari* (a. 1791). ap. TDRG. *Oraşele ... se ocîrmuiau de o magistratură ... compusă de un judeţ şi de duoisprezece pîrgari.* BĂLCESCU, M. V. 10, cf. POLIZU, DDRF.

În fiecare oraș ... era cîte un șoltuz sub care erau 6 pînă la 12 pîrgari. XENOPOL, I. R. III, 192, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Orașul fu cîrmuit ... de un șoltuz și doisprezece pîrgari.* IORGA, C. I. II, 189, cf. I. BRĂESCU, M. 69. *Pîrgarii (consilierii) erau aleși de ocîrmuire.* N. A. BOGDAN, C. M. 45, cf. BUL. COM. IST. V, 31, ȘĂINEANU, D. U. *Aceiași cercetași duceau scrisori la cetatea Brașov, îndemnînd ... pe cinstiții pîrgari să fie mijlocitori.* SADOVEANU, O. XII, 277, cf. XIII, 732, SCRIBAN, D. *Județul și pîrgarii ... întăresc o vînzare.* PANAITESCU, O. Ț. 159. *Cum îl auziră, pîrgariul și jurații îl iau ... și-l duc la împăratul.* RETEGANUL, ap. CADE.

3. (Transilv.; în vechea organizare administrativă) **Vătășel** (la primărie). *Intră un pîrgar de la primărie și-i puse pe masă un teanc de scrisori.* AGÎRBICEANU, A. 214, cf. 473, GR. S. V, 45, com. din JINA—SEBEȘ.

4. (Prin nordul Mold. și prin Bucov.) Epitet dat unui om ușuratic, neserios, pe al cărui cuvînt nu se poate conta. *Măi pîrgarule, nici de dracu nu ești bun.* ȘEZ. XIX, 60, cf. LEXIC REG. 106.

5. (Prin Transilv.) Flăcău care face parte din grupul celor care se ocupă de organizarea programului de desfășurare a petrecerilor tinerilor în timpul sărbătorilor de Crăciun și de Anul nou. Cf. PAMFILE, CR. 168, ALR II/I MN 111, 2 829/157.

6. (Regional) Pîndar. CHIRIȚESCU, GR. 252.

7. (Învechit) Muncitor la ocnele de sare. *Pîrgarii ce se află în slujba ocnelor, adică acei ce scot sare din ocne cu caii lor* (a. 1827). DOC. EC. 382. *Pîrgarilor li să va plăti ... dîndu-li-se cîte un mertic de sare pă săptămînă* (a. 1850). ib. 976.

— Pl.: *pîrgari.* — Și: (învechit) **părgár, prăgár, purgár** (BARONZI, L. 117) s. m.

— Din magh. **polgár,** germ. **Bürger.**

PÎRGARÍ vb. IV. Intranz. (Prin Bucov.) A nu munci, „a bate coturile". LEXIC REG. 106.

— Prez. ind.: ?

— V. **pîrgar.**

PÎRGÁT subst. (Într-o poezie populară) Numele unei țesături nedefinite mai îndeaproape. *Eu ți-am spus, mîndruțo, ție, Să-ți faci te de anglie, Să-mi fii dragă numai mie. Tu ți-ai făcut de pîrgat, Să fii dragă și la alt.* BIBICESCU, P. P. 386.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PÎRGAV, -Ă adj. **1.** (Vestul Transilv. și Ban.; despre unele varietăți de fructe) Timpuriu, văratic. *Trebuia să aștepte pînă ce vin strugurii pîrgavi.* SLAVICI, N. I, 156, cf. DDRF, TDRG, SCRIBAN, D., H XVIII 291, com. BENIUC, ALR I 879/56, 59, 63. *Mere pîrcave.* TEAHA, C. N. 253.

2. (Prin vestul Transilv.; despre fructe, cereale) Pîrguit[2]. Cf. SCRIBAN, D., DM. [Porumbul] *îi pîrgav, prinde a să pîrgui.* ALR SN I h 114/53.

3. (Regional; în sintagma) *Roi pîrgav*=roi tînăr ieșit din stup (împreună cu matca tînără) în căutarea altui adăpost (Răcășdia—Oravița). Cf. CHEST. VI 134/21.

— Pl.: *pîrgavi, -e.* — Și: **pîrcav, -ă** adj.

— **Pîrgă**+suf. *-av.*

PÎRGÁVIȚ, -Ă adj. (Vestul Transilv. și prin Ban.; despre unele varietăți de fructe sau de legume) Timpuriu, văratic. *Cireșe ultoite ..., păsărești ..., pîrgavițe.* DR. I, 360. *Mere pîrgavițĕ.* ALR I 879/298, cf. ib. 879/302. *Fasole pîrcavițĕ.* LEXIC REG. II, 90.

— Pl.: *pîrgavițe.* — Și: (regional) **pîrcávițĕ, -ă, părgávițĕ, -ă** (ALR I 879/302) adj.

— Cf. pîrgav.

PÎRGĂ s. f. **1.** Fruct, cereală care a început să se coacă sau care abia s-a copt (TDRG, CADE); (cu sens colectiv) primele grîne, fructe, roade, (rar) flori dintr-un an. V. trufanda. *Cînd veri începe la pîine noao la prăgă.* PARACLIS (1639), 272. *Ca niște pîrgă a firii.* MINEIUL (1776), 9[v1]/37. *O tavă purtînd felurită pîrgă.* ODOBESCU, S. I, 36. *Nici pîrga acestui pom nu o văzuse măcar.* ISPIRESCU, L. 73. *Celelalte poame ... a căror pîrge ... se sacrifică moșilor.* MARIAN, ap. TDRG. *Pîrgă de poame.* H XI 133. ◇ Expr. **A aduce** (pe cineva sau ceva) **pîrgă** = a aduce, a încredința (pe cineva sau ceva) ca prinos, ca ofrandă. *Pre aceștia i-a adus pîrgă.* MINEIUL (1776), 32[v1]/37. *Să se aducă dinții pîrgă* (a. 1828). URICARIUL, III, 35/2. *Ne socotim norociți de ... a vă aduce pîrgă de mulțămire* (a. 1835). ib. XIV, 50. ✦ Coacere (timpurie) (ȘĂINEANU); p. ext. starea fructelor și a cerealelor în această fază. *Pe vremea pîrgului de toamnă.* ANGHEL, Î. G. 39. ◇ Expr. **(A fi) în pîrgă** = (a fi) pe cale de a se coace, (a fi) în timpul coacerii. *Bucatele secerate în pîrgă sînt mai bune de hrană.* ECONOMIA, 49/6, cf. GHICA, S. 552. *Un smochin mare cu roadele, unele în mugur, altele în floare, altele în pîrg, iar altele coapte.* ISPIRESCU, ap. DDRF. *Toți plugarii încercați încep la secere cînd pînea e în putere, cînd e în pîrgă.* I. CR. III, 225. [Merele] *culese fiind în pîrgă nu îngăduie iernare.* COMȘA, N. Z. 53. *Faza în pîrgă sau în galben, cînd boabele sînt relativ uscate și galbene.* BOTANICA, 174. *Acuma-i vremea de fugă, Pînă sînt holdele-n pîrgă, Unde calci, Urmă nu faci.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 58, cf. DOINE, 218, MARIAN, NU. 156. **A da în pîrgă**=a începe să se coacă. *Rodul creștea și seara da în pîrg.* ISPIRESCU, L. 73. *Caisele date în pîrg ne făceau cu ochiul.* CIAUȘANU, R. SCUT. 14. *Roșiile mai au pînă să dea în pîrgă.* SADOVEANU, P. M. 283. *Vara, cînd dau în pîrg cireșele.* STANCU, D. 21.

2. (Regional; în sintagma) *Pîrgă de caș*=cașul preparat din cel dintîi lapte muls de la oi (Sălătrucel—Călimănești). Cf. CHEST. V 91/68.

3. Fig. (Învechit) Persoană sau rod, produs etc. care face începutul, care este cel dintîi într-o serie. *Aceste doo cărți să fie pîrgă.* PALIA (1582), ap. GCR I, 37/39, cf. 269/12, 270/21. *A fi noi dentru întîiu (pîrgă* N. TEST. 1648, *începătură* BIBLIA 1688) ... *de zidirile lui.* COD. VOR. 114/10. *Și ucise toate întîiele născute în țara Eghipetului, di începutul* (*începutul* H, *pîrga* D) *tot trudul lor în fratele lui Hann.* PSALT. 160. ✦ (Învechit și regional) Începere, început. *Să dați pruncilor voștri din pîrga tinerețelor modul faptelor bune.* ȚICHINDEAL, F. 6/18. *Avea pe obraz o pîrgă de prefăcută căință.* VLASIU, D. 261. *La pîrga secerișului.* ȘEZ. VI, 127.

— Pl.: *pîrge* și (rar) *pîrgi* (CADE). — Și: **pîrg** s. n.

— Din v. sl. пръва „primul grîu".

PÎRGĂÍ vb. IV. Refl. (Regional) A se pîrgui **(1)**. *Cînd holda începe să se îngălbenească, se zice că ... dă în pîrg ..., se pîrgăiește.* PAMFILE, A. R. 115.

— Prez. ind. pers. 3: *pîrgăiește.*

— **Pîrgă** + suf. *-ăi.*

PÎRGĂLÁȘ s. n. (Prin Transilv. și prin Mold.) Ceapă prăjită în untură sau în ulei, care se adaugă la unele mîncăruri pentru a le face mai gustoase. Cf. MAT. DIALECT. I, 86, 286.

— Pl.: *pîrgălașuri.*

— Din magh. **pergelés.**

PÎRGĂLĂU subst. (Regional) Mîncare preparată din bucățele de slănină prăjite cu ceapă, peste care se toarnă apă sau supă, ciorbă (Șingeorz Băi—Năsăud). PAȘCA, GL.

— Pl.: ?

— Din magh. **pergelö.**

PÎRGĂLÍ[1] vb. IV v. **părgălui.**

PÎRGĂLÍ[2] vb. IV v. **pîrgălui**[1].

PÎRGĂLÍT, -Ă adj. v. **părgăluit.**

PÎRGĂLUÍ[1] vb. IV. (Regional) **1.** Refl. A se pîrgui **(1)** (Plugova—Băile Herculane). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147.

2. Tranz. fact. A pîrgui **(2)** (Plugova—Băile Herculane). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147.

— Prez. ind.: ? — Şi: **pîrgăli** vb. IV. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147.
— **Pîrgă**+suf. *-(ă)lui.*

PÎRGĂLUÍ² vb. IV v. **părgălui.**

PÎRGĂVÎ vb. IV. Refl. (Regional) A se pîrgui **(1)** (Pecica—Arad). ALR SN I h 114/53. [Porumbul] *să pîrgăveşt'e ..., prind'e a să pîrgui.* ib.
— Prez. ind. pers. 3: *pîrgăveşte.*
— V. **pîrgav.**

PÎRGHI s. n. v. **pîrghie.**

PÎRGHIE s. f. **1.** Bară de lemn sau de fier (care serveşte la ridicarea, la mişcarea sau la transportarea unei greutăţi etc.) (v. tînjală); bară rigidă cu un punct de reazem asupra căruia se exercită o forţă activă şi o forţă rezistentă (avînd diverse întrebuinţări în industrie, în tehnică etc.); (regional) mătăringă **(4)**, parmaclic **(3)**, (învechit, rar) mangeal. Cf. GCR I, 357/4, DRLU, M. DRĂGHICI, F. III, 24r/5. *Pal ce se duce cu două pîrghii* (a. 1840). ap. TDRG, cf. CONV. MEC. 9, POLIZU. *Trunchiul lucrează ca o pîrghie ce-l smulge din pămînt, rupînd rădăcinele ce n-au putut fi tăiate.* I. IONESCU, M. 320. *Începu să dea cărţile cu liniştea nesimţitoare a unor pîrghii mecanice.* DELAVRANCEA, S. 135, cf. id. T. 31, DDRF. *Era cu o pîrghie în mînă, cu care se opintea să ridice carul.* ap. TDRG. *Vasele ce fără cîrmă amorţise pe uscat, Legănîndu-se pe pîrghii, către mare au plecat.* OLLĂNESCU, H. O. 35, cf. 256, BARCIANU, ALEXI, W. *Buterola este acţionată cu ajutorul aerului comprimat printr-un piston şi pîrghii.* IOANOVICI, TEHN. 156, cf. 116. *Mariţo, maică, tu eşti bărbată şi vrednică, de te scoli cu pîrghia de jos — o certa Dobriţa.* IOVESCU, N. 101. *Încheie carul, întocmesc pîrghia şi clădesc casa după învăţături care se regăsesc în fundurile Asiei.* SADOVEANU, O. IX, 166, cf. 581. *Căceau acolo ... pîrghii, cupe, lanţuri şi butoaie.* GALAN, B. I, 23. *O lespede să n-o ardice trei zdrahoni ca tine cu pîrghiile.* V. ROM. februarie 1954, 14. *După felul cum se inserează forţa şi rezistenţa faţă cu punctul de sprijin, pîrghiile pot fi clasificate în trei categorii.* CIŞMAN, FIZ. I, 61, cf. 60. *Pîrghie este orice corp solid ce se poate roti în jurul unei axe sau al unui punct fix.* MARIAN-ŢIŢEICA, FIZ. I, 82, cf. 83, VICIU, GL., ALR II/I h 293. *Bolovanu aiesta numai cu pîrghia se poate mişca de la loc.* MAT. DIALECT. I, 86. *Fată de pandur cu pîrghie-n spate* (Coţofana). PASCU, C. 219. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Aparatul mişcării se compune de muşchi care au însuşirea de a se strînge şi a mişca deosebitele pîrghii.* KRETZULESCU, A. 6/9. *Cînd este vorba de o mişcare corporală, maşina anatomică a omului ne este arătată funcţionînd cu toate pîrghiile ei.* L. ROM. 1953, nr. 3, 47.

2. Fig. Mijloc prin care se dă impuls unei activităţi sau care ajută la realizarea unei acţiuni; punct de sprijin, element de susţinere. *Şi ziua de mîine e pîrghia-n care Îşi reazămă omul un astăzi fatal.* DEMETRESCU, O. 36. *Turnu fusese punct însemnat şi pîrghie strategică în războiul din 1877—1878.* GALACTION, A. 65. *Ziarul este o pîrghie a vieţii moderne.* id. ib. 299. *Aveţi o naţiune întreagă drept pîrghie.* CAMIL PETRESCU, T. II, 501. *Pentru observatorii perspicaci, pîrghia care-i mişca şi pe aceştia era consulul general Pini.* OŢETEA, T. V. 135. *Industria petroliferă reprezintă un factor important în economia naţională, fiind una din pîrghiile construirii bazelor economice.* BO (1951), 218. *Pentru a ieftini sistematic costul producţiei, trebuie ... să apăsăm pe toate pîrghiile.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 850.

3. P. anal. Nume dat unor obiecte sau unor părţi de obiecte asemănătoare prin formă sau prin funcţie cu pîrghia **(1)**:

a) Braţ de balanţă. Cf. LM, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.

b) Fiecare dintre părţile leagănului (de joacă) în care se fixează scăunelele; (regional) săgeată. *Grindeiul sau sulul în care sînt întărite săgeţile sau pîrghiile cu scaunele, nu se aşază în direcţiunea orizontală.* PAMFILE, I. C. 470.

c) Parte a joagărului de tăiat buşteni, cuprinsă între talpa şi acoperişul acestuia; (regional) pocănea, terteleci. Cf. DAMÉ, T. 175, PAMFILE, I. C. 111.

d) Drug de lemn cu care se roteşte moara de vînt pentru a aduce aripile în poziţia optimă spre a fi acţionate de curentul de aer, oiştei **(2)**, protap, cîrmă, drugul morii; parte a morii pe care se ridică piatra de deasupra pentru a o fereca cu ciocanul de fier, capră, cumpănă. Cf. DAMÉ, T. 162, LTR², H II 146, XI 350. *Voi, picioare fugătoare, Vedea-v-aş pîrghii la moară.* PĂSCULESCU, L. P. 63, cf. ALR II 6 785/346, 848, 886.

e) (Regional) Par mic cu care se fixează încărcătura (de fîn, de lemne etc.) în car (Valea Lungă Cricov—Pucioasa). ALR II 5 635/762.

— Pl.: *pîrghii.* — Şi: (regional) **pîrghi** (ALR II/I h 293; pl. *pîrguri*, ib. h 293/876) s. n., **pîrghină** (VICIU, GL., ALR II/I h 293, MAT. DIALECT. I, 86; pl. *pîrghine*, ALR II/I h 293/279, *pîrghini*, MAT. DIALECT. I, 86) s. f., **pîrg** (ALR II/I h 293/812) subst., **pîrgie** (H II 146, ALR II/I h 293/784) s. f., **pîrgiu** (ALR II 6 785/848) subst.
— Din lat. **pergula.**

PÎRGHINĂ s. f. v. **pîrghie.**

PÎRGIE s. f. v. **pîrghie.**

PÎRGIU subst. v. **pîrghie.**

PÎRGOLÍ vb. IV. Refl. „A se încălzi" (Scînteia—Iaşi). SCL 1971, 399.
— Prez. ind.: *pîrgolesc.*
— Contaminare între **pîrjoli** şi **pîrgui.**

PÎRGUÍ vb. IV. **1.** Refl. (Despre fructe şi cereale) A ajunge la maturitate şi a începe să se coacă, a da în copt, a da în pîrgă; a se îngălbeni sau a se rumeni prin coacere; (despre plante) a avea fructele ajunse la maturitate, pe cale de a se coace; (regional) a se pîrgăi, a se pîrgălui¹ **(1)**, a se pîrgăvi. *Unele poame ... se pîrguia.* PANN, E. I, 84/17. *Părul legă pere cari crescură cît pumnul, să pîrguiră şi să coapseră.* DELAVRANCEA, S. 249, cf. DDRF, BARCIANU, TDRG. *Cînd holda începe să se îngălbenească, se zice că ... dă în pîrg, e în pîrgă, se pîrguieşte, se pîrgăieşte.* PAMFILE, A. R. 115, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Caişii s-au părguit.* BASSARABESCU, V. 115. *Pepenii se pîrguiau prin bostane.* I. BOTEZ, ŞC. 139. *Înflori-vor pomi şi se vor pîrgui holde pe gunoaiele trecutului.* SADOVEANU, N. P. 232. *Cafeneaua scînteia de lumina mată a marilor globuri care atîrnau din plafon ... ca nişte uriaşe fructe pîrguite la soarele tînăr.* VINEA, L. II, 319.

2. Tranz. fact. A face să dea în pîrgă, a face să se rumenească; (regional) a pîrgălui¹ **(2)**. *Sosi-va toamna, ... pîrgui-va-n zborul său, Cu vopseaua purpurie, negrul strugurele tău.* OLLĂNESCU, H. O. 131. ◇ Tranz. Fig. *În partea răsăritului, cerul îşi pîrguise bolta cu o paloare galbenă, roş-azurie.* MIHALE, O. 143.

— Prez. ind. pers. 3: *pîrguieşte.* — Şi: (regional) **părgui** vb. IV.
— **Pîrgă** + suf. *-ui.*

PÎRGUIÁLĂ s. f. Prima fază de coacere a fructelor, cînd acestea încep să-şi schimbe culoarea (şi cînd creşte conţinutul lor în zahăr). Cf. POLIZU, DDRF, ŞĂINEANU, D. U., DL, DM. ◇ Loc. vb. **A da în pîrguială** = a se pîrgui **(1)**. Cf. DL, DM. *Se scutură florile şi roadele se arată; apoi spre seară* [pomul] *dă în pîrguială.* ISPIRESCU, L. 72.
— Pronunţat: *-gu-ia-.* — Pl.: *pîrguieli.*
— **Pîrgui** + suf. *-eală.*

PÎRGUÍRE s. f. Faptul de a (se) pîrgui; timpul cînd se pîrguiesc fructele sau cerealele; pîrguit¹. Cf. POLIZU, DDRF. *Se recoltează ... prunele şi*

strugurii pudrați cu bruma pîrguirii. ARGHEZI, B. 41.
— Pl.: *pîrguiri.*
— V. **pîrgui.**

PÎRGUÎT[1] s. n. Faptul de a (se) pîrgui; timpul cînd se pîrguiesc fructele sau cerealele; pîrguire. *Pe la pîrguitul strugurilor s-a despărțit ... de singura odraslă a casii.* VLAHUȚĂ, S. A. II, 46.
— V. **pîrgui.**

PÎRGUÎT[2], -Ă adj. (Despre fructe și cereale) Care a ajuns la maturitate și începe să se coacă, care a dat în pîrgă (v. pîrgă **1**), aproape copt; (regional) pîrgav (**2**). *I să simte tot sînul, pictios ca poama pîrguită.* DELAVRANCEA, S. 10. *Sora mea ... care-mi dădea cele dintîi vișine pîrguite.* id. T. 37, cf. 154, DDRF. *Un miros de rod pîrguit umple aerul.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 116. *Din roada-ți pîrguită n-ai mai cules nimic.* LESNEA, I. 112. *Rămăsese luminoasă și senină ca o poamă pîrguită.* CAMIL PETRESCU, O. I, 130. *Smulg cîte un spic, îl sfărîmă în palmă și îi suflă pleava; aruncă în gură boabele pîrguite.* PREDA, M. 325. *Dragostea de nevestică, Ca o poamă pîrguită.* TEODORESCU, P. P. 338. *Struguri verzi și pîrguiți Peste garduri azvîrliți.* MAT. FOLK. 362, cf. I. CR. IV, 161, VIII, 344, PĂSCULESCU, L. P. 186. ◇ Fig. *Irina era o fată ... pîrguită ca o cireașă de munte.* BRĂESCU, O. A. I, 48. *Îmi zîmbi ..., cu obrazu-i pîrguit și vesel.* SADOVEANU, O. V, 254. ✦ (Despre plante) Care are fructele ajunse la maturitate, pe cale de a se coace. *Într-o grădină văzînd un pom pîrguit.* ISPIRESCU, ap. DDRF. *Secerea începe cînd grînele-s pîrguite, cînd grăunțul prinde a se învîrtoșa.* I. CR. III, 225.
— Pl.: *pîrguiți, -te.*
— V. **pîrgui.**

PÎRHÁIȚĂ s. f. v. **prahaiță.**

PÎRÍ vb. IV v. **pîri.**

PÎRÍ vb. IV. **1.** Refl. recipr. (Învechit) A avea o dispută cu cineva pentru un anumit lucru, a avea o discuție aprinsă; a se lua la ceartă, a se certa învinuindu-se reciproc; (învechit) a se prici. *Pavel ... întră întru gloată și se părea* (să prîtciia N. TEST. 1648, să prici BIBLIA 1688) *cu iudeii.* COD. VOR. 2/25. *Scularǎ-se cărtularii partea fariseiască și se părîia unul alaltu.* ib. 48/9. *Să ședem supt păreli sau supt umbre, să ne părîm sau să ne sfădim.* CORESI, ap. GCR I, 24/19.
2. Refl. recipr. (Învechit și regional, în Transilv. și Maram.) A se judeca cu cineva, a fi în proces cu cineva. *Au venit Miloș log*[ofătul] *nainte noastră de s-au părît cu Rad*[u]*l Dăianul păntru un cal* (a. 1626). GCR I, 74/2. *Un plugar ... de să va prileji să aibă a să părî cu cineva pentru vreun pămînt sămănat.* PRAV. 3. *Cînd vor avea doi oameni părî pentru vreo vie ... și, pănă a să părî, unul dentr-înșii va mearge de va ... culeage via ..., să plătească pre cît va fi prețul aceii vii.* ib. 55. *Cînd veți vrea să giudeci dirept, să nu căuți în obrazul celora ce să pîrăsc.* EUSTRATIE, PRAV. 13/5. *M-am părît cu popa Gligorie la părintele mitropolitul Ghedeon și l-am rămas pe* [po]*pa Gligorie* (a. 1657). CAT. MAN. I, 85. *De să părea doi oameni la dînsul la divan ..., scotea banii din buzunar, de la sine, și plătea pe dalornic.* N. COSTIN, LET. II, 7/12, cf. ANON. CAR. *Cu fiii fiilor voștri mă voi pîri.* MINEIUL (1776), 154[r1]/29. *Luase de la oamenii lui Paul Beldi de Bodula nouă cai ..., și drept aceea se pîrea cu Paul Beldi.* ȘINCAI, HR. II, 151/35, cf. DRLU, LB, TDRG, ALR SN IV h 988. ◇ (Învechit; determinat prin „de față cu ...", „față") *Au venit înaintea noastră călugării de la svînta mănăstirea de la Humor ... și s-au pîrît de față înaintea noastră cu Rusca Căldărușoaie* (a. 1620). GCR I, 62/20. *Iată c-au venit înainte domniii mele ... de s-au părît de față cu dumnialui Iordachi vel căpi*[tan] (a. 1720). BUL. COM. IST. IV, 47. *Unii din domni era obicinuiți pănă nu era amăndouă părțile ... ce să părea față, de da poruncă pe unul singur la divan să nu-l scoată* (a. 1762). GCR II, 75/14. ✦ Tranz. (Folosit și absol.) (Învechit; cu complementul „pîră") A nu recunoaște; a contesta. *Iară unii izecleniia-se și părîia* (nu vrea să îngăduiască N. TEST. 1648, nu asculta BIBLIA 1688), *rău cuvîntînd calea înaintea gloateei.* COD. VOR. 4/11. *Nime să n-aibă a părî aiastă pîra* (a. 1597). CUV. D. BĂTR. I, 78/10. ◇ Refl. pas. *Și această pîră să nu se mai părască în veci* (a. 1716). URICARIUL, V, 377/3. *Am dat ... această carte ... ca de această pîră să nu se mai pîrească* (a. 1742). ib. II, 249/25.
3. Tranz. (Învechit și regional; complementul indică oameni; adesea cu determinările „la județ", „la judecător" etc.) A chema sau a da în judecată, a reclama în fața justiției. *S-au tocmit în de sine, ca să n-aibă mai mult a pîri călugării pre Rusca Căldărușoaie* (a. 1620). GCR I, 63/8. *Făcut-am ... această mărturie ... să nu-i mai părască în veci* (a. 1657). id. ib. 175/1. *Feciorul nu va putea nice dănăoara să părască la giudeț pri cela ce au suduit pre tată-său.* PRAV. 236. *Bărbatul, despre partea lui, poate să părască la giudeț pre cela ce va fi suduit pre muiarea lui.* ib. 238. *Să mă părîți la judecători, cum nu vreau să vă plătesc simbriile.* N. COSTIN, LET. I A, 56/16, cf. ANON. CAR., ALR I 1 445/772. *Lupul te pîrăște, lupul te judecă,* se spunea odinioară despre judecătorii puternici, interesați și nedrepți. Cf. ZANNE, P. I, 518, DM. ◇ (Învechit; determinat prin „de față") *Cu marc jalobă au pîrît de față pre călugării de Hangu pentru două sate* (a. 1720). URICARIUL, V, 365/22. ◇ Refl. pas. *Nu poate cela ce au zidit casa să să părască la giudeț pentru cheltuială ce va fi făcut.* PRAV. 26. *De va fi suduit numai pre vlădic, atunce vinovatul să va părî la giudețul cel mirenesc și acolo să va certa.* ib. 245. ✦ Intranz. (Învechit, rar) A cere (cu insistență), a pretinde, a reclama ceva în baza unui drept; a revendica. *Poate să vie să părască la giudeț pentru să să cearte trupeașle suduitoriul.* PRAV. 237. *Poate veni să părască la giudeț să-i facă răscumpărare pentru sudalma lui.* ib.
4. Tranz. (Folosit și absol.) A se plînge de faptele cuiva, a reclama; a acuza, a învinui. *Se întoarse mînios și pîrî pre împăratul cu amar.* MOXA, 374/20. *Dacă să va afla c-au părît pre stîmb ..., den roadă ce va fi stîns să întoarcă înapoi de doo ori pre cît va fi luat.* PRAV. 3. *Acesta fu pîrît la el că răsipește* [illegible]*ulția lui* (cca 1650–1675). GCR I, 195/4. *Duca Vodă au pîrît la Poartă pe Antiohi Vodă.* NECULCE, L. 135. *Crețulescul ... îndemna să meargă să pîrască pă Grigorie Vodă la vizirul.* R. POPESCU, CM I, 393. *Ei părîră pre Isop, cum că el au mîncat smochinel(e)* (a. 1705). GCR I, 351/25. *Ceilalți s-au vorbit ... să dea jalobă ... pîrîndu-l că ar fi un fațarnic.* NEGRUZZI, S. I, 225. *Îl pîrîră că l-a văzut sărutînd pe împărăteasa.* ISPIRESCU, L. 117. *Fierbea împotriva lui Ion care a cutezat să-l pîrască.* REBREANU, I. 222. *A fost pîrît că el ar fi făcut stricăciunea.* I. BOTEZ, ȘC. 122. *Crișmărița-l și duse înaintea împăratului, pîrîndu-l că ... nu voiește a plăti.* RETEGANUL, P. IV, 10. *Frunză verde încolțește, Lumea, țara mă pîrăște.* FOLC. TRANSILV. I, 13. *Și tare te vor pîrî Să te bage-n munci cumplite.* FOLC. MOLD. I, 245.
5. Tranz. A arăta (în mod răutăcios și adesea tendențios, exagerînd sau mințind) faptele cuiva; a vorbi de rău; a da în vileag; a trăda; a denunța. *Slujînd lui H*[risto]*s pururea într-ascuns fură pîrîți.* MINEIUL (1776), 174[r1]/4. *Nu-i datoria muierii să pîrască pre bărbatul.* ALEXANDRIA, 162/7. *Tot la munci grele și fără spor o mînă, ca s-o pîrască pe urmă la Dragomir că nu-i nici dă-o treabă, și s-o izgonească din casă.* VLAHUȚĂ, R. P. 65. *Cred că m-o fi pîrît vreun binevoitor la părintele stareț.* STĂNOIU, C. I. 69. *M-ai pîrît colonelului.* VLASIU, A. P. 431. *Să nu mă pîrăști boierului.* SADOVEANU, O. IX, 433. *Cîțiva din a patra fumau și se lăsau șantajați de alții care le cereau țigări, că altfel îi pîrăsc.* PAS, Z. I, 113. *Ceartă-l, Livia! Ceartă-l! ... Și-am să-l pîrăsc și eu.* T mai 1964, 49. *Dar*

la capu mesei Șade-un tînăr moldovean, Pîrăște pe Dobrișan. MAT. FOLK. 105, cf. BUD, P. P. 67, ALR II 3 725/219, 574. ◇ Refl. recipr. *Nu ne piram între noi și era vai de capul rătăcitului care-ar fi îndrăznit s-o facă.* BRĂESCU, O. A. II, 60. *Treci în front, ține pasul! strigă cineva din urmă, mult prea tare, așa cum se pîrăsc copiii.* PREDA, M. 98.

— Prez. ind.: *pîrăsc.* — Și: (învechit) **pîrî, părî** vb. IV.

— Din v. sl. пърѣти.

PÎRÎCIÓS, -OÁSĂ adj., s. m. și f. (Astăzi familiar) (Persoană) care pîrăște; (în special) (persoană) căreia îi place să pîrască **(5)** pe cineva, pîrîtor **(2)**. Cf. DRLU. *Ce copil pîricios!* UDRESCU, GL. *Piriciosule, te știi numai de pîriciuni, atîta știi.* id. ib.

— Pl.: *pîricioși, -oase.*

— **Pîrî** + suf. *-cios.*

PÎRÎCIÚNE s. f. (Popular) Plîngere, reclamație făcută (cu răutate, cu rea-voință) împotriva cuiva; p. ext. calomnie, clevetire. *Oameni ca mitropolitul și administratorul Casei bisericii pun temei pe pîriciuni neiscălite.* STĂNOIU, C. I. 90. *Să vii Să iei faptul Și strigarea Și cercarea Și pîriciunea Și urîtul de pe lume.* TEODORESCU, P. P. 375. *Să potolești ... Uriciunea, Pîriciunea.* PĂSCULESCU, L. P. 123, cf. GR. S. VI, 111. *Te știi numai de pîriciuni, atîta știi.* UDRESCU, GL.

— Pl.: *pîriciuni.*

— **Pîrî** + suf. *-ciune.*

PÎRÎÍ vb. IV. Intranz. **I.** (Indică o acțiune momentană) **1.** (Despre corpuri tari, dure, neelastice) A produce un zgomot surd, ușor prelungit, prin rupere, frîngere, tăiere, zdrobire etc., a trosni, a pocni; a se frînge cu un zgomot surd, a se desface brusc în bucăți, a crăpa, a plesni. *S-au auzit fundul corăbiei pîrîind.* DRĂGHICI, R. 10/7. *Brazii pîrîiau în codri, dărîmați ca sub lovituri de secure.* RUSSO, ap. DL, cf. POLIZU. *Sub brațul său puternic totul pîrîie.* ALECSANDRI, POEZII, 239. *Se sculă drept în sus, legăturile pîrîiau parcă n-ar fi fost zdravene și căzură jos de pre dînsul.* ISPIRESCU, U. 63, cf. DDRF, BARCIANU. *Coasele fulgerau, scrîșneau, grîul pîrîia.* SANDU-ALDEA, D. N. 111. *Vremea se înmoiase ... Gheața pîrîia ca o uriașă clădire ce stă să se surpe.* id. U. P. 119. *Dădu un ger cumplit de pîrîiau gardurile înghețînd.* REBREANU, I. 339. *Trecea ca o nălucă prin pîlcuri de strujeni uscați care pîrîiau.* SADOVEANU, O. I, 96. *Uneori pîrîia gheața de ger.* id. ib. 641. *Tancurile veneau scrîșnind și ciolanele cailor pîrîiau sub roți.* CAMILAR, N. I, 223. *Paraschiv izbucni într-un rîs ciudat, parcă ar fi pîrîit ceva.* PREDA, M. 104. *Sub sandalele lor ușoare se aude cum pîrîie țepii uscați.* IL octombrie 1962, 12. *Gheața o pîrăit.* ALEXICI, L. P. 229. *Pîrîiau vreascurile ... sub copitele ei oțelite.* MERA, ap. CADE. ✦ (Rar; despre metale topite) A sfîrîi în contact cu apa rece. *Lîngă mine o strachină mare plină cu apă ... Răstoarnă Dioaica în strachină plumbul topit. Plumbul pîrîie, plesnește.* STANCU, D. 281. ✦ (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A plesni ușor, de obicei desfăcîndu-se la cusături prin întinderea exagerată a țesăturii; a pocni. *Își îmbrăcă apoi haina lut strîmtă, făcînd-o să pîrîie la cusături.* V. ROM. martie 1954,102.

2. (Despre încheieturi, p. ext. despre oase; adesea în propoziții consecutive urmînd după verbe ca „a se întinde", „a strînge" etc., indică intensificarea maximă a acțiunii din regentă) A produce prin întindere sau în urma unei îmbrățișări, strîngeri puternice etc. un sunet asemănător cu cel produs prin frîngerea unui corp dur, neelastic; a trosni, a pocni. *Se întinse de-i pîrîiră toate încheieturile.* HOGAȘ, DR. I, 58, cf. 104. *Oasele lui Ion pîrîiră.* REBREANU, I. 163. *Îmi pîrîiră oasele.* STANCU, R. A. II, 56. *L-a luat ursul în brațe, L-a strîns de i-au pîrîit oasele.* id. ib. III, 54. *Mitu îl cuprinse în brațe și-l strînse de-i pîrîiră oasele.* T. POPOVICI, S. 163. *Să întinse o dată de-i pîrîiră toate oasele.* RETEGANUL, P. IV, 13, cf. V, 32. *Apoi verde foi de tei, O strînsă bine-n curmei De-i plesnise coastele, De-i pîrîia oasele.* PĂSCULESCU, L. P. 249. *Și cînd de mînă-o prindea, Numa-o dată o strîngea, Oasăli, zo,-i pîrăia.* BALADE, I, 460. ◇ Tranz. fact. *Strînse o dată pe zmeu ..., de-i pîrîi oasele.* ISPIRESCU, L. 223. ◇ Expr. **Îl pîrîie fălcile,** se spune despre cineva care cască cu zgomot, deschizînd la maximum gura. *Își ducea mîna la gură, căsca pe înfundate. Auzeam cum îi pîrîiau fălcile.* STANCU, R. A. I, 187. (Cu schimbarea construcției) *Scoate ceasornicul și se uită la el lung, căscînd, cu fălcile pîrîind.* SADOVEANU, O. II, 628. ✦ (Despre pepenele verde ajuns la maturitate) A produce un trosnet ușor prin strîngere în mîini; a trosni, (rar) a pocni. *Încercase ca toată lumea pepenele strîngîndu-l în palme ... ca să vadă dacă pîrîie.* CAMIL PETRESCU, O. III, 191.

II. (Indică o acțiune durativă sau iterativă) **1.** (Despre scînduri uscate, podele vechi etc.; p. anal. despre corpuri metalice sau despre obiecte prevăzute cu inele, arcuri, balamale etc.) A produce un zgomot prelung, ascuțit și strident, prin apăsare sau prin lovire ori frecare, a scîrțîi; (despre obiecte din lemn) a începe să se desfacă din încheieturi cu zgomote caracteristice, sub acțiunea forței exercitate de un corp care apasă cu putere, se frîntește sau cade brusc, a trosni, (rar) a pocni. *Pocneau călciiele, pîrîiau podelele, răsuna sala.* GANE, N. II, 194. *A țușit de i-a pîrîit jețul.* CARAGIALE, O. II, 217. *Dușumeaua pîrîi ușor.* CĂLINESCU, E. O. I, 159. *Avea o forță herculeană, colosală și simțise cum pîrîie scaunele și dușumelele.* id. ib. 252. *Scaunele bufneau trîntite, ușile pîrîiau din balamale.* CAMILAR, N. II, 183. *I-auzi cum pîrîie și trosnește portița Vironiei.* id. ib. 304. ✦ P. anal. (Despre zăpadă) A produce zgomote specifice, surde, prin presare. *Zăpada părăia sub talpele noastre.* DDRF. *Lămpile chioare pîlpîiau deasupra zăpezii ce începea să pîrîie la înghеț.* BARBU, P. 173. *Pîrîie zăpada sup picere: tros, tros, trosc.* ALR SN V h 1 469/762, cf. ib. h 1 469/27, 36, 53, 76, 250, 310, 537, 605, 812, 836,848. *Vara cu cumătru, pîrăie omătu.* ZANNE, P. IV, 322. ✦ (Prin Ban. și prin Olt.: despre făină) A scîrți în dinți din cauza unor impurități. *Pîrăie făina-n gură.* ALR SN IV MN h 1 069/836, cf. ib. h 1 069/27, 76, 848.

2. (Mold. și Transilv.; despre frunze, p. ext. despre crengi, desișuri, păduri) A foșni, a fîșîi; a fremăta. *Unde-ncepe-a pîrîi rediul, unde iesă deodată vro sută de români cu ciomegi și cu topoare.* ALECSANDRI, T. 1441. *Aproape de ziuă, iaca, auzim pîrîind desișurile prin codru.* SADOVEANU, O. I, 45. *Pîrîiesc frunzele.* ALR I 963/229. *Pîrîie frunzele.* ib. 963/402, cf. ib. 963/420, 516.

3. (Mold.; despre foc și despre corpuri ușor inflamabile) A arde repede cu pîlpîiri sau scăpărări dese și cu pocnete scurte, repetate; a sfîrîi. V. pîcîi, pîlpîi, țiui. *Perii de pe dînsa au început a pîrîi și pielea a sfîrîi.* CREANGĂ, P. 88. *Vezi, jupînești, cum pîrîie de frumos gătejele?* id. ib. 130. *Chibritul pîrîie.* GOROVEI, C. 171. *Pe o vatră veche de foc ardeau bucăți mari de mesteacăn, a căror coajă pîrîia.* SADOVEANU, O. VII, 273. *Ardea focul de vreascuri și cetină pîrîind și aruncînd scînteі.* id. ib. XII, 21. *Cînd îți aprinzi țigara ... pîrîie chibritul.* ȘEZ. I, 125.

4. (Transilv. și prin Mold.; despre obiecte în mișcare) A produce un zgomot caracteristic (prelungit) provocat de viteza mișcării sau a rostogolirii; a sfîrîi, a durăi. *Odată încep iepele a fugi de pîrîiau roatele.* CREANGĂ, P. 126. *Fusu pîrîiește.* A I 17, cf. ib. 21, 26, 35, TEAHA, C. N. 253. ◇ Expr. **Merge (sau fuge) de-i pîrîie călcîiele,** se spune despre cineva care merge (sau fuge) foarte repede; merge de-i sfîrîie călcîiele. *Mergea de-i pîrîiau călcîiele de frică.* CREANGĂ, P. 293. ✦ (Rar; despre păsări; în forma *pîrăi*) A țîșni în zbor (făcînd un zgomot caracteristic). *În aceeași clipă pîrăi o prepeliță zburînd tocmai de sub el.* CONV. LIT. XXVIII, 651.

5. (Despre ploaie, picături de ploaie, grindină) A se izbi de o suprafață tare, producînd zgomote dese, scurte și ritmice; a răpăi, a ropoti. *Ploaia căzînd*

bale Preste ferestre pîriind. NEGRUZZI, S. II, 118. *Ploaie care răpăia pe acoperişele de şindrilă şi pîrîia pe cele de tinichea.* DELAVRANCEA, S. 117. *Cîteva picături de ploaie picară pe alee sfîriind, pîriind, ca un foc de pir uscat.* SANDU-ALDEA, A. M. 52.

6. (Despre ciocane) A produce zgomote ritmice, prelungi, prin lovirea într-un obiect dur; a bocăni. *Ciocanele pîrîia Şi, numai cît în vorbă se da, Secerele şi gătea.* TEODORESCU, P. P. 142.

7. (Despre motoare, motociclete etc.) A produce zgomote sacadate şi intense (în timpul funcţionării). *O motocicletă se oprise în stradă şi continua să pîrîie.* PREDA, R. 154.

8. (Despre arme de foc; p. ext. despre proiectile, împuşcături) A produce zgomote ritmice, repetate prin declanşări succesive sau simultane; a ţăcăni, a păcăni, a răpăi, a şuiera. *Ghiuleli pîrîiau, pocneau.* JIPESCU, O. 88. *Din stînga pîrîie focuri de puşcă.* REBREANU, NUV. 117. *Pîrîiră împuşcături departe.* STANCU, R. A. III, 116. *În urma lor pîrîiră cîteva împuşcături.* V. ROM. ianuarie 1955, 92. *Pîrîiau pistoale cu aer comprimat.* PREDA, R. 96. ✦ (Popular) A pocni, a plesni (în urma atingerii ţintei). *Oaia-n fîntă-o aşeza, Gloanţele-n ea pîrîia.* PĂSCULESCU, L. P. 277, cf. BALADE, II, 322.

9. (Despre pămînt, construcţii, părţi sau elemente de construcţie etc.) A se zgudui, a se cutremura, a bubui din cauza unor lovituri puternice, repetate, a d u d u i; (despre un spaţiu, un loc etc.) a se umple de sunete puternice, a r ă s u n a, a v u i. *Fuga şi el afară şi începe a toca în stative de pîrîie pereţii casei şi duduie ferestile.* CREANGĂ, O. 200. *Începea să scapere amnarul norilor şi să pîrîie de tunete cerul negru.* C. PETRESCU, R. DR. 52. ✧ F i g. *Tu trăieşti pe subt pămînt? Tu nu vezi şi n-auzi nimic? Nu vezi cum se precipită lucrurile, cum pîrîie ceva?* REBREANU, R. I, 256.

— Prez. ind. pers. 3: *pîrîie* şi (regional) *pîrîieşte.* — Şi: (învechit) **părăí,** (regional) **pîrăí** vb. IV.

— **Pîr**[1] + suf. *-îi.*

PÎRÎIÁ vb. I. I n t r a n z. (Regional; despre piraie) A izvorî (Pleşoiu — Slatina). GL. OLT.

— Prez. ind. pers. 3: *pîrîiază.*

— V. **pîrîu.**

PÎRÎIÁLĂ s. f. (Rar) Pîrîit, pîrîitură. Cf. POLIZU, SCRIBAN, D., SFC II, 137.

— Pronunţat: *-rî-ia-.* — Pl.: *pîrîieli.*

— **Pîrîi** + suf. *-eală.*

PÎRÎIÁŞ s. n. Diminutiv al lui p î r î u; pîrîuţ.

1. Cf. p î r î u **(I 1).** *Cesta părăuaş mic Era între ţigan şi-ntre voinic.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 185, cf. LB. *Aşezîndu-se iarăşi lîngă un pîrîiaş lin Au început cu durere ca să-şi cînte al său chin.* PANN, E. I, 77, cf. POLIZU. *Se auzea răsunînd glasul unui părăuaş ce venea, ca şi noi, din deal în vale.* CREANGĂ, O. 195, cf. 265. *Un pîrîuaş curge risipit, tăcut, printre bolovanii arşi de soare.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 159. *Pe fineţele-nflorite cu frumoase albăstrele Curge ... pîrîuaşul cristalin.* BELDICEANU, P. 57. *Concertul izvoarelor, al pîrîiaşelor spumoase ... nu se prea cunoaşte în ţinutul lor.* CONV. LIT. LXIV$_2$, 83. *În valea asta îşi vărsa undele argintii, limpezi, părăiaşul ce curgea pe dinaintea „Arhanghelilor".* AGÎRBICEANU, A. 189. *Apoi se hotărî să înainteze în insulă ca să caute un pîrîiaş cu apă dulce.* BASSARABESCU, V. 140, cf. 144. *La vreo douăzeci de paşi de noi e un pîrîiaş stătut ca o mocirlă.* CAMIL PETRESCU, U. N. 362. *Eu trăisem fără grijă în munte, tocmai pe unde Trotuşul e ca un pîrăuaş.* SADOVEANU, O. VI, 367. *Într-o colibă, lîngă un pîrîiaş de munte, zăceau patru răniţi.* ISAC, O. 224. *La o curbă surprind, în bătaia faurilor, trei căprioare făcînd un salt uşor peste un pîrîiaş sclipitor.* S iulie 1960, 36. *Pescuitul cu varga de alun şi strună se potriveşte ... piraielor şi pîrîiaşelor de munte.* VÎN. PESC. iulie 1962, 14. *Jos, pe drum, alunecau pîrîiaşe proaspete.* LĂNCRĂNJAN, C. II, 5, cf. H IV 82. *Ne-a dus pe calea ce n-a fost bună: Prin gropiş ...,· Prin pîrîiaşe Şi prin văgaşe.* TEODORESCU, P. P. 180. *Părăuaş cu apă rece, N-a fi mult pînă te-oi trece.* RETEGANUL, TR. 116. *Voinicii codrului ... Frigeau carne de berbece; Şi pe-un pîrîuaş la vale Doi jupuiau o gonitoare.* ŞEZ. III, 154. *Părăuaş cu apă rece Pe la poarta maicii trece.* HODOŞ, P. P. 145. *Îşi scoase şiiuca capul din părăuaşul de alături.* MERA, L. B. 164. *Părăuaş pă lîngă şcoală Cură limpede cerneală.* T. PAPAHAGI, M. 29, cf. CHEST. IV 33/70. *Părăuaş, apă vioară, Face-m-aş în tine-o moară.* FOLC. TRANSILV. I, 47. *Pîrîuaş de pîngă moară, Face-te-ai neagră cerneală.* ib. 181. ✦ F i g. (Rar) Zbîrcitură, rid. *Obrajii palizi i se umplură de părăiaşe adînci.* AGÎRBICEANU, A. 285, cf. 56.

2. F i g. Cantitate dintr-un lichid care curge, se scurge etc. sub forma unui fir subţire. Cf. p î r î u **(I 3).** *Un pîrăuaş îngust de sînge se strecura pe sub tunică.* SADOVEANU, O. I, 204. *Pe faţa-i pămîntie, unsuroasă, năduşeala-şi deschidea către bărbie pîrîiaşe întortocheate.* GALAN, B. I, 62.

3. (Regional) Cf. p î r î u **(II 2)** (Topraisar — Techirghiol). ALR II 5 679/987.

— **Pronunţat:** *-rî-iaş.* — Pl.: *pîrîiaşe.* — Şi: **pîrîuáş, pîrălăş, pîrăuáş,** (învechit şi regional) **părăuáş,** (regional) **părălăş** s. n.

— **Pîrîu** + suf. *-aş.*

PÎRÎÍRE s. f. Acţiunea de a p î r î i şi rezultatul ei. Cf. SFC IV, 308.

— Pl.: *pîrîiri.*

— V. **pîrîi.**

PÎRÎÎT s. n. Faptul de a p î r î i.

1. Zgomot caracteristic surd, de durată relativ scurtă, produs de un corp tare, dur, neelastic, prin rupere (forţată), prin frîngere sau prin tăiere (bruscă), prin zdrobire, prin crăpare sau în urma plesniturilor provocate de o presiune puternică ori de variaţii bruşte de temperatură, prin întindere etc.; pîrîitură **(1),** trosnet, (regional) pîrpăitură. Cf. p î r î i **(I).** *Auzii în urmă murmure de voci şi pîrîitul crengilor.* DUNĂREANU, CH. 135. □ *Pîrîitul oaselor.*

2. Zgomot (prelung, ascuţit şi strident) produs prin apăsare, lovire, frecare etc.; pîrîitură **(2).** Cf. p î r î i **(II 1).** *Zăngănit de arme ciocnite, pîrîit de ranîţe aruncate în spinare ..., gemete zadarnice.* REBREANU, NUV. 111. *Se auzi pîrîitul unui chibrit.* C. PETRESCU, Î. I, 248. *Se auziră şi paşii Otiliei, uşa trîntită, pîrîitul patului.* CĂLINESCU, E. O. I, 158.

3. (Rar) Fîlfîit (de aripi). Cf. p î r î i **(II 4).** *Vînătorul îi aude pîrîitul zborului, se întoarce şi trage.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 227.

4. (Rar) Răpăit (de ploaie). Cf. p î r î i **(II 5).** *Să asculte ... vaierul vijeliei şi pîrîitul de halice al ploii.* SADOVEANU, O. L. 272.

— Pl.: *pîrîituri.*

— V. **pîrîi.**

PÎRÎÎTÓR, -OÁRE adj., s. f. **I.** Adj. (Rar) Care pîrîie.

1. Cf. p î r î i **(II 1).** *Urcară amîndoi pe scara pîrîitoare.* CĂLINESCU, E. O. I, 15.

2. Cf. p î r î i **(II 3).** *Lumina jucăuşă şi pîrîitoare a surcelelor.* CAZIMIR, GR. 58.

II. S. f. **1.** Fîşie de hîrtie care se leagă de cele două capete de sus ale spetezelor zmeului pentru ca, la înălţarea acestuia, să producă un zgomot specific puternic datorită acţiunii vîntului; zbîrnîitoare, vîjîietoare. *Făcea nişte părăilori, de gîndeai că bate toba în cer, aşa urla de tare zmeul nostru.* GHICA, S. 301, cf. ALEXI, W., CADE, DL, DM.

2. (Popular) Zbîrnîitoare (folosită pentru speriat păsările sau ca jucărie). [De huietul trăsurii] *urechile se învaţă a răsuna ca o pîrîitoare.* ODOBESCU, S. I, 376, cf. DDRF, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., com. din STRAJA — RĂDĂUŢI, ALRM SN I h 34/386, GLOSAR REG.

III. S. f. Specie de lăcustă de culoare cafenie sau neagră care, în timpul zborului, produce un zgomot specific, sacadat *(Psophus stridulus). Numele de pîrîitoare al acestui fel de lăcustă îi vine de acolo pentru că ea ..., cînd zboară, pîrîieşte.* MARIAN, INS. 516, cf. CADE, DL, DM.

— Pronunţat: *-rî-i-*. — Pl.: *pîrîitori, -oare*. — Şi: (învechit şi regional) **pîrăitoáre** (BARCIANU) s. f., **părăitór, -oáre** adj., s. f.

— **Pîrîi** + suf. *-tor*.

PÎRÎITÚRĂ s. f. **1.** Zgomot caracteristic surd, de durată relativ scurtă, produs de un corp tare, dur, neelastic, prin rupere (forţată), prin frîngere sau prin tăiere (bruscă), prin zdrobire, prin crăpare sau în urma plesniturilor provocate de o presiune puternică ori de variaţii bruşte de temperatură, prin întindere etc.; trosnet, pîrîit **(1)**, (regional) pîrpăitură. Cf. pîrîi **(I)**. Cf. LB, POLIZU. *Se auzi o pîrîitură straşnică de gard.* N. REV. R. I, nr. 1, 39. *Dunărea amorţise, îngheţase tun ... Pe la adîncuri se auzeau pîrîituri ca de surpătură.* SANDU-ALDEA, U. P. 35. *Simţi sub căruţă o pîrîitură ... cînd se uită bine, văzu că a plesnit osia de dinainte.* DUNĂREANU, CH. 31. *Orice pîrîitură de creangă făcea să-i bată inima.* id. ib. 238. *Se auzi apoi o pîrîitură de gard.* BUJOR, S. 58. *O pîrîitură de acoperiş năruit m-a făcut să mă strîng.* G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 213, cf. SCRIBAN, D. *Casa nu era prea solidă şi lui Felix i se păru într-o noapte că aude pîrîituri.* CĂLINESCU, E. O. II, 141. *Se auzi o răbufnitură teribilă şi pîrîituri de scînduri.* id. S. 344. *Nu auzea nimică, decît cînd şi cînd nişte foşcăituri şi pîrîituri de vreascuri.* SBIERA, P. 172.

2. Zgomot (prelung, ascuţit, strident) produs prin apăsare, lovire, frecare etc.; pîrîit **(2)**. Cf. pîrîi **(II 1)**. Cf. LB. *Scara începu să scîrţîie apăsat, ca de o greutate extraordinară ... Provocatorul acestor grozave pîrîituri fu jos.* CĂLINESCU, E. O. I, 11.

3. Zgomot specific produs de ceva care arde. Cf. pîrîi **(II 3)**. *Pe o clipă flacăra se înnăbuşa în fum, se auzeau pîrîituri multe, scurte, fulgerătoare.* AGÎRBICEANU, A. 296. *Pîrîitura arderii producea o simfonie greu de analizat în care intrau desfăşurări de taftale, cerneri de cenuşe fine, plesnituri, ţiuituri.* CĂLINESCU, S. 105.

4. Zgomot specific, sacadat şi intens, produs (în timpul funcţionării) de un motor, de o motocicletă etc. Cf. pîrîi **(II 7)**. *Motocicleta izbucni în pîrîituri.* PREDA, R. 154.

5. Zgomot ritmic, repetat, produs de o armă de foc, de o împuşcătură etc.; şuierătură, răpăit. *În curînd auzirăm pîrîiturile puştilor.* ap. DDRF, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Pîrîiturile puştilor curgeau slăbite de departe.* SADOVEANU, O. II, 447.

— Pronunţat: *-rî-i-*. — Pl.: *pîrîituri*.

— **Pîrîi** + suf. *-tură*.

PÎRÎRE s. f. (Învechit) Acţiunea de a pîrî şi rezultatul ei.

1. Judecată, proces. Cf. pîrî **(2)**. Cf. DRLU.

2. Plîngere, reclamaţie făcută împotriva cuiva. Cf. pîrî **(4)**. *Dar vinind pîrîre nencetată, Vru să ştie cu temei de sînt Oare acele toate adevărate.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 155, cf. DRLU, POLIZU, DDRF, ŞĂINEANU, D. U.

— Pl.: *pîrîri*.

— V. **pîrî**.

PÎRÎŞ, -Ă subst. **1.** S. m. şi f. (Învechit şi regional) Persoană care se plînge de faptele cuiva, care reclamă, acuză, învinuieşte pe cineva; spec. (Jur.; şi în sintagmele *pîrîşul mare, pîrîşul de sus, pîrîşul deasupra)* reclamant; p. ext. om potrivnic, duşman, vrăjmaş. *Voi nici întru un chip să vă spăreaţi de către pîrîşii voştri.* CORESI, L. 440/21. *Fii de te sfătuieşte cu părîşul tău ..., să nu te dea părîşul judeţului.* id. TETR. 8. *Se ruşinară ca nişte cini pîrîşti.* MOXA, 387/11. *De toate părîle te va cuprinde nevoie şi greutate: de către Dumnedzău frică, de către părăşii tăi groază.* VARLAAM, C. 100. *Orcine va dzice că l-au iartat pîrîşul pentru furtuşag ce i-au făcut ..., nemică nu foloseaşte aceaia erţăciune.* PRAV. 53. *Să nu cumva să te dea pîrîşul giudecătoriului.* N. TEST. (1648), 7ᵛ/23. *Izbăveaşte-mă de pîrîşul meu.* ib. 93ʳ/20. *Paşa încă-i era pîrîş.* M. COSTIN, O. 102. *Dumnezeu priveşte ... pe pizmaşii şi pîrîşii.* DOSOFTEI, PS. 14/5. *Domnul îi este şi pîrîş şi judecători.* IST. Ţ. R. 71. *Iară părîşul ... zicea ...: şi eu sînt sărac.* N. COSTIN, LET. II, 7/15, cf. ANON. CAR. *Mărturisi el singur ... că au fost lui Constandin pîrîş de moarte.* ANON. CANTAC., CM I, 195. *Radul Vodă ... avînd pîrîş pe Mehmet bei, n-au vrut să-i dea domniia lui.* R. POPESCU, CM I, 275, cf. 433. *Vrea să-l bată pentru că părîşu-i sta de faţ[ă] şi părîia tare asupra lui* (a. 1705). GCR I, 351/30. *Să le fie ei părăşi la straşnica judecată* (a. 1717). URICARIUL, III, 53/6. *Pîrîşul mare* (a. 1729). în CONTRIBUŢII, III, 129. *Cine s-ar ispiti să o fure ... să-i fie părîşe preapodoamna Parascheva la a doua venire a lui Hristos* (a. 1742). IORGA, S. D. XIII, 108. *Ieşind pîrîş Ioniţă Tulpă asupra lui Ghervasie ...* (a. 1758). URICARIUL, XIX, 10. [Cine va fura] *să fie afurisit şi procleţit şi pîrîş cu s[f]ănţul m[u]c[e]nic Dimitrie* (a. 1771). IORGA, S. D. XIII, 204. *Hotărîrea ce vor face după pravili, să aibă datorie să o arate ... atît pîrîşului cît şi pîrîtului.* PRAV. COND. (1780), 48. *Cel ce va face apelaţie, acelaş se face pîrîş.* ib. 68. *Pentru cei ce să judecă, adică pentru părăş şi părăţi* (sec. XVIII). CAT. MAN. I, 208. *De va avea vreo parte pîră cu altă parte, părîşul de sus să cerce cu lege.* ŞINCAI, HR. I, 396/22. *Veade pre judecătoriul venind, veade pîrîşii împrejur.* MAIOR, P. 107/5. *Advocat nu poate fi primit la judecată ... cel ce a fost dovedit de pîrîş mincinos.* PRAVILA (1814), 19/22, cf. CLEMENS, LB. *Spion faptelor mele ardea de răzbunare, Şi-n tribunalul lumei pîrîş, mă osîndea!* HELIADE, O. I, 174, cf. POLIZU, CIHAC, II, 244. *Ordonă să fie puşi în faţă pîrîşul cu pîrîtul.* I. NEGRUZZI, S. VI, 481, cf. BARCIANU, TDRG. *Să aibă pîrîş înaintea înfricoşatului judeţ pre cuviosul Natanail, păgubaşul.* SADOVEANU, O. IX, 56. *Să răscumpere ochiul cu două sute de galbeni: o sută de galbeni pîrîşului şi o sută pîrcălăbiei.* id. ib. XV, 483. *Pîrîşu d'e sus.* ALR SN IV h 990/272. *Pîrîşu d'asupra.* ib. h 990/279. ◇ Fig. *Aurul şi argintul vostru l-au mîncat rugina şi rugina aceasta va fi vouă pîrîş şi va topi trupurile voastre ca focul.* NEAGOE, ÎNV. 15/28. *Faceri le mele de bine să-ţi fie ţie pîrîşul cel mai grozav la orice nenorocire a ta!* GORJAN, H. IV, 96/10. ✦ (Învechit, rar; adjectival) Duşmănos, potrivnic, ostil. *Mithridon văzînd că pîrîşe-i vor fi faptele la împăratul ..., s-au adăpat cu salepul morţii şi au murit.* DIONISIE, C. 217.

2. S. m. (Jur.; învechit şi regional, în Transilv.; şi în sintagmele *pîrîşul mic, pîrîşul de jos)* Împricinat; pîrît[2] (la un proces); parte (într-un proces). *Cînd va giudeca un giudecătoriu strîmb ... şi nu va fi înţeles pîra de ispravă amînduror pîrîşilor, acela ... nu va putea să şuvăiască să nu plătească.* PRAV. 58. *Pîrîşul mic* (a. 1729). în CONTRIBUŢII, III, 129. *Să cerce cu lege pre părîşul de gios înaintea giudecătoriului lui.* ŞINCAI, HR. I, 396/22, cf. ALR SN IV h 990.

3. S. m. Unul dintre numele populare ale diavolului. Cf. DDRF.

— Pl.: *pîrîşi, -e*. — Şi: (învechit) **părăş, părîş** s. m.

— **Pîrî** + suf. *-îş*.

PÎRÎŞÉŞTE adv. (Învechit, rar; în expr.) **A sta (cuiva) pîrîşeşte** = a sta (cuiva) împotrivă ca un pîrîş **(1)**; a se împotrivi. *Sămeţii să nu-mi stea pîrîşeaşte.* DOSOFTEI, PS. 421/9.

— **Pîrîş** + suf. *-eşte*.

PÎRÎT[1] s. n. Faptul de a pîrî; (în special) plîngere, reclamaţie; denunţ. *Avem unul în clasă care umblă toată ziua cu pîrîtul.* Com. din CLUJ.

— V. **pîrî**.

PÎRÎT², -Ă s. m. și f., adj. (Persoană) împotriva căreia își îndreaptă reclamantul (în procesul civil) plîngerea, cererea; reclamat. *Vine către Pilat și se rugă lui de mortul și pîritul de vrăjmași și osîndit și răstignit.* CORESI, EV. 137. *Nu iaste obiceaiul rîmlenilor să dea pre vrun om la pierzare pănă nu va ave mainte cel părît părîșii lui de față.* N. TEST. (1648), ap. COD. VOR. 71. *I-au sugrumat și pă pîriți și pă pîriș.* R. POPESCU, CM I, 433. *Hotărîrea ... să aibă datorie să o arate de față acolo atît pîrîșului cît și pîritului.* PRAV. COND. (1780), 48. *Pentru cei ce să judecă, adică pentru părăș și părăți* (sec. XVIII). CAT. MAN. I, 208. *Cînd actorul nu adeverează (pira sa), pîrîtul să judecă nevinovat.* MICU, în CONTRIBUȚII, III, 120. *După ceale dimpotrivă răspunsuri și tăgăduiri din partea protivniculuĭ pîrît ... să urmeze judecata.* PRAVILA (1814), 7/10. *Pîritul Vartolomeu* (a. 1820). URICARIUL, I, 268/14, cf. DRLU. *Vei muri pe eșafod ca și pîritul.* NEGRUZZI, S. III, 341, cf. DDRF. *Să fie puși în față pîrîșul cu pîritul.* I. NEGRUZZI, S. VI, 481, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Uita hotărîrea de azi și dă dreptate pîritului.* SADOVEANU, O. VI, 247. *Pîritul face apel la ispravnic.* OȚETEA, T. V. 47. *Pîritul trebuie să se ducă la tîrg.* STANCU, D. 258. *În orice proces civil trebuie să fie cel puțin două părți, una care pretinde să i se facă dreptate, denumită reclamant, și partea chemată în judecată, de la care se pretinde ceva, denumită pîrît.* PR. DREPT, 790, cf. DER.

— Pl.: *pîrîți, -te.*

— V. **pîrî.**

PÎRÎTÓR, -OÁRE s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. (Jur.; învechit și regional, în Transilv. și prin Bucov.) Reclamant (la un proces). *Pîrîtorii sau aceia carii au poftii mărturii, să dea mărturiilor cheltuielele căre li să cuvin.* MICU, în CONTRIBUȚII, III, 111. *Vina nu iaste a judecătorilor, ci a pîrîtorilor.* MOLNAR, RET. 99/22, cf. DRLU, POLIZU, DDRF, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., ALR SN IV h 990/102, 105, 130, 182, 235, 386, 833.

2. Adj., s. m. și f. (Persoană) care pîrăște **(4)**, acuză, învinuiește; (persoană) care arată în mod răutăcios faptele sau vorbele cuiva pentru a-l discredita, care dă de gol pe cineva, căreia îi place să pîrască **(5)** pe cineva, (familiar) p î r î c i o s; p. e x t. trădător. *Spășești dracul și vrăjmașul (părîtoriul* D) *și psalt.* 10, cf. DRLU. *Așa e cînd face vreun păcat ... Cugetele lui îndată Pravila de față-i pun Și pîrîtori pentru vina-i parcă aleargă și-l spun.* PANN, Ș. II, 8/22. *O să întrebuințeze toate mijloacele ca să afle pe pîrîtorul ei.* FILIMON, O. I, 130, cf. DDRF, BARCIANU. *Ne deprinsese a fi lași, mincinoși, pîrîtori, leneși.* DELAVRANCEA, ap. TDRG. *N-au venit de patru zile! se răsuci iar din pat tovarășul lui Comșa, cu promptitudinea unui școlar pîrîtor.* C. PETRESCU, Î. II, 60. *Se ciocni piept în piept cu Traian Mărieș, pîrîtorul clasei.* T. POPOVICI, S. 12, cf. ALR II 3 725/886.

— Pl.: *pîrîtori, -oare.* — Și: (învechit) **părîtóri** s. m.

— **Pîrî** + suf. *-tor.*

PÎRÎTÚRĂ s. f. (Învechit) Acuzație, învinuire. Cf. LB, LM. *Să mărturisească de acele părîturi.* ap. TDRG.

— Pl.: *pîrîturi.* — Și: **părîtúră** s. f.

— **Pîrî** + suf. *-tură.*

PÎRÍU s. n. **I. 1.** Apă curgătoare mică, permanentă sau temporară, avînd, în general, sub 50 km lungime, r î u l e ț; p. e x t. rîu. Cf. CORESI, PS. 15/8. *Au despărțit din Milcovul cel mare o parte de pîrîu de vine pe lîngă Odobești.* URECHE, ap. GCR I, 72/26. *S-au slobozît izvoară din stîncă Cu părao cu apa adîncă.* DOSOFTEI, PS. 258/2. *Păraole s-apătoșară De băură toți și s-adăpară.* id. ib. 258/13. *Și va încungiura hotarăle de la Aselmona, pîrîul Eghipetului.* BIBLIA (1688), 122²/29. *Tu ai rupt izvoară și piraie, tu uscași rîurile cele de-nceput.* ib. 405¹/59. *(Cum feace) Dumnezău raiul și cu ceale patru părăie a raiului* (sec. XVII). CAT. MAN. I, 184. *Gătindu conace și poduri peste toate pîreile.* NECULCE, L. 42. *Gîrla Nilului în ciastă parte purcede și în cale alte pîreaie și văi tîmpinîndu-l.* CANTEMIR, IST. 140. *Patru părăie ce curg din rai.* ALEXANDRIA (1784), ap. GCR II, 133/39. *O, voi, dragi, vesele păsărele, Păraie limpede curătoare, Copaci aducători de răcoare.* BUDAI-DELEANU, Ț. 180, cf. id. T. V. 129. *După cîtăva umblare, au ajuns la un pîrău.* DRĂGHICI, R. 64/5. *Preste lacuri și pîraie Trec mînați d-un rece vînt.* ASACHI, S. L. I, 199, cf. 132. *Au căzut unul preste altul în pîrîu.* BĂRAC, T. 31/6. *Copaciul crește și cade, părăiele petre-neacă.* CONACHI, P. 114, cf. 85, 268. *Vale ... pe care gîrla Neajlovul o îneacă și peraiele ce se scurg din dealuri o prefac într-o baltă.* BĂLCESCU, M. V. 111. *Sosirăm la mijloc de cale pe malul unui mic pîrău.* ALECSANDRI, O. P. 281, cf. id. P. III, 24. *Tot limpede e cerul, cîmpia zîmbitoare Și munții cu pîraie.* ODOBESCU, S. I, 28. *Cu fața zbîrcită ca o stîncă puhavă și scobită de părăie.* EMINESCU, N. 7. *Se topește omătul și curg pîrăile.* CREANGĂ, A. 28, cf. id. P. 205. *Trecu, mări, pîraie și ape mari ca pe uscat.* ISPIRESCU, L. 216, cf. 66. *Să oprește la vrun deal, la vrun pîrîu.* DELAVRANCEA, S. 13, cf. 253. *Pîraie repezi s-azvîrle cu vuiet în Bistrița.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 169, cf. 155. *Aud, tîrziu prin noapte, pîraiele ce cad Cu vuiet de pe dealuri.* COȘBUC, P. I, 258, cf. 216, 261, MEHEDINȚI, P. 4, ATILA, P. 18. *Ne urmarăm drumul pe pîrăul Almașului.* HOGAȘ, DR. I, 7, cf. id. M. N. 131. *Mă duc să-l scald în părîu.* REBREANU, I. 311. *Pîrîul Tecuci se varsă în rîul Vedea.* GALACTION, A. 80, cf. 158, id. O. A. II, 133. *Pe fundul pîrîului ... se alungau cu strigăte și împroșcături de apă.* C. PETRESCU, Î. I, 300, cf. BRĂESCU, O. A. I, 48. *Era un pîrîu cu iotul primejdios.* VLASIU, A. P. 47. *Piraie lucii curgeau pe sub sălcii tăcute.* SADOVEANU, O. I, 188, cf. XII, 372. *Unde-i murmurul fostelor pîraie Și-al apelor clătite-n eleșiaie?* ARGHEZI, VERS. 308, cf. 193. *Uite, colo, pe marginea pîrîului, am o grădinărie.* CĂLINESCU, E. O. I, 104. *Pîrîul ... susură.* STANCU, R. A. II, 86. *Nu-i un pîrîu măcar s-adape Uscatele tulpini de cucuruz.* V. ROM. septembrie 1954, 82. *Nu putea sări peste părău.* CAMILAR, C. 20, cf. 8, 46. *Pîraiele din părțile de sus ale Siretului au rupt iarăși bălți și iazuri bătrînești.* GALAN, Z. R. 45, cf. PREDA, M. 18. *În vale, pîrîul umflat Aleargă sălbatec și viu.* ISANOS, V. 267. *Eu mă scăldam prin pîraie cu ochii deschiși.* LABIȘ, P. 23, cf. 119. *Piraiele începură a vui și a se umfla.* S aprilie 1960, 46. *Avem să trecem niște părăie glodoase La niște fete frumoase.* POP., ap. GCR II, 334. *Ici în vale, la pîrîu, Două fete spală grîu.* ALECSANDRI, P. P. 156, cf. 189. *Oltule, Oliuțule, Seca-ți-ar pîraiele.* TEODORESCU, P. P. 320. *Trecui valea ș-un pîrău, Mă-ntîlnii cu dragul meu.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 401, cf. 14, 456. *Calea ... duce ... prin părăie și prin prăpăștii.* RETEGANUL, P. V, 64. *Bei apă din pîraie d-al d-astea.* ȘEZ. III, 80, cf. HODOȘ, P. P. 56, BIBICESCU, P. P. 104. *Cu leasa prind peștele prin pîrăile din munte.* ȘEZ. IV, 117. *Frunză verde ș-un dudău, Trecui vale și pîrău.* I. CR. II, 77, cf. PODARIU, FL. 51. *Mergi, maică, mai înainte, Că știu, maică, trei pîrăuri.* I. CR. VI, 261. *Din dealuri și văi, Din ape și părăi.* GR. S. VI, 77. *Dusu-s-au cît s-au mai dus Pe părîu la deal, în sus.* BALADE, III, 247. *Nu-i nici deal și nici părău, Numai dorul ei și-al meu.* FOLC. TRANSILV. I, 315, cf. II, 20. *Nici fîntînă, nici pîrău, Să-mi potolesc focul meu.* FOLC. MOLD. I, 106, cf. 111, 274. *Să ajungi la părău, ș-apoi să rădici poalele.* ZANNE, P. III, 311, cf. IX, 511. ◇ (Ca termen de comparație) *În vara aceea grîul curgea spre schela Turnului, ca pîraie de aur.* GALACTION, O. A. II, 339. ◇ F i g. *Scuturînd adeverința istoriei noastre, nu din pîreaie abătute, ci din singure izvoarîle și fîntînile ei să scoatem.* CANTEMIR, HR. 62, cf. HASDEU, I. V. 46. ✦ (Regional) Albie a unei ape curgătoare. Cf. ALR I 422/129, 348, 940.

2. Șiroi de apă (provenit din ploi sau din topirea zăpezilor); p. e x t. șanț săpat de ape pe pantele de scurgere; urmă lăsată de un lichid care s-a prelins pe ceva, d i r ă. *Himaros, adecă pîrîu, un fealiu de gîrlă ce să face din ploi.* GRECEANU, Î. 145/8. *Pe pereții umezi sînt pîraie de ploaie.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 92, cf. ATILA, P. 18. *Pămîntul era neîngrijit, săpaseră plo-*

ile pîraie prin el. VLASIU, A. P. 74, cf. CHEST. IV 44/102.

3. Fig. (Mai ales la pl.; adesea urmat de determinări introduse prin prep. „de") Cantitate mare; șuvoi. *Vărsînd pîraie de sînge.* MINEIUL (1776), 56v1/7. *Pîraie de lacrămi izvorîia din ochii lui.* VARLAAM-IOASAF, 166v/12. *Și fiecarea pe unde trece Părăie de sînge turcesc varsă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 256. *Iartă-mă de nu spăl sîngele ranilor tale cu pîraie de lacrimi.* VÎRNAV, ap. GCR II, 196/36. *Pîraie de sînge nevinovat.* MARCOVICI, C. 22/14. *Vărsînd pîrău de lacrămi din ochi au mulțămit.* DRĂGHICI, R. 35/3. *Că el, cu dulce zicere Ș-a inimei văpaie, Ar usca ... A plînsului pîraie.* ASACHI, S. L. I, 83. *De lacrămi vărs pîraie.* I. VĂCĂRESCUL, ap. GCR II, 161/18. [Ochii] *varsă părăie de foc aprins.* CONACHI, P. 106, cf. 86. *Mihai așează tunurile pe un delușor vecin și ... făcu să ploaie un pîrîu de foc asupra turcilor.* BĂLCESCU, M. V. 166, cf. KOGĂLNICEANU, S. A. 151. *Stăpînitorul ce varsă în războaie părăie de sînge pentru ambiție.* NEGRUZZI, S. I, 31. *O sărută lung pe frunte, scăldîndu-i fața într-un pîrîu de lacrămi.* GANE, N. I, 84. *L-această gîndire, de lacrimi piraie Revarsă-a lor undă pe negru-i obraz.* MACEDONSKI, O. I, 15. *Ascultau cu uimire și înfricoșare aceste vorbe, trecîndu-le îndărăt în pîraie de murmure.* SADOVEANU, O. XIII, 33; cf. I, 20, 57. ◆(Adverbial; pe lîngă verbe de mișcare) În cantitate mare. *Au tăiat pe turcii din Brăila ... și curgea sîngele părău în Dunăre.* N. COSTIN, ap. TDRG, cf. HASDEU, I. V. 104. *Și zic zău că nu mi-i rău, Lacrămile-mi vin părău.* F (1886), 177. *De-ar curge sîngele pîrău, Nebiruit e brațul tău.* COȘBUC, P. I, 257. *Sîngele pîrîu curgea, Drumul roș că se făcea.* ALECSANDRI, P. P. 59. *Lacrimile-mi curg părău.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 151, cf. 132. *M-a mușcat foarte rău, Mergea sîngele părău.* MARIAN, SA. 77. *Că-mi curg lacrăme părău.* SEVASTOS, C. 12. *Pe obrazuri pe amîndouă Merg lacrimile părauă.* ȘEZ. III, 53. *Cura sînge pîrîu.* BALADE, II, 216. *Meargă-i sîngele părău, Steie cînd l-oi opri eu.* FOLC. TRANSILV. I, 190, cf. 209.

II. P. anal. **1.** (Regional) Jgheab la teascul de stors struguri. Cf. DAMÉ, T. 82, PAMFILE, I. C. 222, ȘĂINEANU, D. U.

2. (Popular) Canal prin care se scurge mustăreața la grajd. Cf. ALR II 5 679/64, 235, 272, 325, 349, 872, 886, 987.

3. (Transilv.) Șanț (săpat în piatră). Cf. ALR II 2 544/334, 6 782/219, 284.

4. (Regional) Gardină (la fundul unui butoi) (Beclean—Dej). ALR II 6 697/260.

5. (Transilv. și prin Bucov.; în formele *părău, parău)* Vîlcea. ALR SN III h 816.◇ *Părîu cel strîmt* = strîmtoare (între doi munți sau între două dealuri). Cf. ALR SN III h 812/574.

6. (Regional) Hat, răzor, hotar (care desparte două ogoare, două proprietăți) (Hunedoara). Cf. ALR I 948/112.

— Pl.: *pîraie* și (regional) *pîrîe, pîrîuri.*—Și: **pîrău** (pl. și *pîrăi),* (învechit și regional) **părău** (pl. și *părăie, părăi, părao, părauă, păreie, păroaie,* ROSETTI, L. R. II, 107), **părîu** (pl. și *părăuă,* BL VI, 204), **períu,** (învechit) **píréu** (pl. *pîreaie* și *pîriae, pîrei),* (regional) **pîrál** (POLIZU), **parău, parău** s. n.

— Cf. alb. përrua, rom. rîu.

PÎRÎUÁȘ s. n. v. **pîrîaș.**

PÎRÎÚȚ s. n. Diminutiv al lui pîrîu; pîrîaș. **1.** Cf. pîrîu **(I 1).** *De acolo la vale ... piste un părăuț ... ai alt stîlp de piatră* (a. 1747). IORGA, S. D. XIX, 8, cf. DRLU, LB. *Gheneralul Kraiț au trecut acest părăuț.* AR (1829), 26²/43. *Creșteau* [floricele] *pe malul părăuțului ce curgea de la izvor.* NEGRUZZI, S. I, 108. *Un pîrăuț aproape invizibil exista deja sub actualul său nume.* HASDEU, I. C. I, 288, cf. ALEXI, W., TDRG. *Părăuț, apă amară, Face-te-ai neagră cerneală.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 160. *Dinaintea istor curți S-o născut trei pîrăuți.* ȘEZ. II, 21. *Părăuț cu apă rece Pe la poarta mîndrii trece.* HODOȘ, P. P. 146, cf. A III 5, V 33.◆Fig. Zbîrcitură, rid. *Pe obrajii lui Pruncul se sapă părăuțe adînci cari rămîn nemișcate.* AGÎRBICEANU, A. 228.

2. (Regional) Cf. pîrîu **(I 2)** (Cîlnic—Sebeș). CHEST. IV 44/132.

3. Fig. Cantitate dintr-un lichid care curge, se scurge etc. sub forma unui fir subțire. Cf. pîrîu **(I 3).** *Curg întregi părăuțe de lacrimi din ochii săi.* CONACHI, P. 15.

4. (Transilv.) Cf. pîrîu **(II 3).** *Fă ... prin straturi părăuțe nu tare afunde.* ECONOMIA, 212/17, cf. ALR II 6 782/219.

5. (Regional; în forma *părăuț)* Cf. pîrîu **(II 5).** Cf. ALR SN III b 816.

— Pl.: *pîrîuțe.*—Și: **părăúț,** (regional) **părăúț** s.n.

— **Pîrîu** + suf. *-uț.*

PÎRJÁC s. m. (Regional) „Om sau dobitoc nedezvoltat de ajuns, impotent" (Șingeorz Băi — Năsăud). PAȘCA, GL.

— Pl.: *pîrjaci.*

— Etimologia necunoscută.

PÎRJÁLĂ s. f. (Prin sudul Munt.) „Prăjină lungă si subțire cu care umblă oamenii să se apere de cîini"; (regional) pîrjalniță. CV 1951, nr. 1, 36.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PÎRJÁLNIȚĂ s. f. (Regional) Pîrjală. Com. din SCĂRIȘOARA—NUCET. *I-a luat la goană cu pîrjalnița.* IB.

— **Pîrjală** + suf. *-niță.*

PÎRJĂLNIȚĂ s. f. (Regional) Loc unde a ars o pădure; (regional) arsură. V. pîrlitură, pîrjol (Vișeu de Sus). Cf. ARVINTE, TERM. 160.

— Cf. pîrjol, pîrjoli.

PÎRJILÍȚĂ s. f. (Prin Bucov.) „Mîncare făcută în grabă și nu prea bună". LEXIC REG. 106.

— Etimologia necunoscută. Cf. prăji.

PÎRJITÚRĂ s. f. v. **prăjitură.**

PÎRJÎTÚRĂ s. f. v. **prăjitură.**

PÎRJOÁLĂ[1] s. f. **I.** (Regional) Bucată de carne sau de pește friptă la grătar; friptură la grătar. *Chifteluțe marinate cu tarhon; pîrjoală de nisetru; patricieni la grătar.* CARAGIALE, O. II, 146, cf. DDRF. *De sînt flămînd și pun ... să-mi facă degrabă vreo pîrjoală, Ei uită de frigare și-mi dau arsură goală.* COȘBUC, S. 22, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Friptură tot de pește ... Poate să ne deie, pe lîngă crap, și niște pîrjoale de clean.* SADOVEANU, O. IX, 454.

2. (Mold.) Chiftea; spec. (sens curent; de obicei urmat de determinarea „moldovenească") chiftea mare, de formă ovală, fragedă și pufoasă, dată prin pesmet și prăjită în grăsime încinsă. *Cînd o văd că cere vin curat și pîrjoale, știu că n-are nimic.* NEGRUZZI, S. III, 78, cf. BIANU, D. S. *Ion bucătarul toca pîrjoale în tacturi diferite, cum toacă un paracliser de schit vecernia.* BRĂESCU, O. A. II, 55. *Pîrjoalele se pot face din carne de vacă, de porc și de miel.* S. MARIN, C. B. 86. *Pîrjoale moldovenești.* id. ib. *Numirile mai deosebite ale mîncărilor sînt: rasol, supă ..., pui fripți, pîrjoale.* H III 19. *Mîncarea în general: borș, brînză, ... pîrjoale.* ib. III 50, cf. X 97. ◇ (Prin lărgirea sensului; urmat de determinări care arată felul) *Pîrjoale de varză.* S. MARIN, C. B. 178. ◇ Expr. (Regional) **A-i șterge** (cuiva) **pîrjoala de pe foc**=a priva (pe cineva) de un lucru dorit, a-i lua (cuiva) orice posibilitate de a realiza ceva. Cf. ZANNE, P. IV, 79.

— Pl.: *pîrjoale.*

— Postverbal de la **pîrjoli.**

PÎRJOÁLĂ[2] s. f. v. **pîrjoi.**

PÎRJÓL s. n. **I. 1.** Foc de obicei violent și mistuitor (izbucnit mai ales pe vreme de secetă și arșiță

mare), incendiu, (învechit şi popular) poĵar, (regional) pîrlitură **(II)**; p. restr. parte luminoasă, mobilă (şi dogoritoare) care se înalţă dintr-un corp aprins, flacără vie care se întinde repede şi arde ierburile uscate, miriştea etc., văpaie, pară[1] **(3)**, vîlvătaie. Cf. ANON. CAR. *Ca pîrjolul, ce întîi prin frunzare Merge năduşit pe zios cu mică Flacără, iar după ce din rare Tufe răzbi în brădet, să rădică Bobotind în văpaie.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 258. *Rîuri dă foc încolo ş-încoace Merg bobotind ca neşte pîrjoale.* id. ib. 315, cf. 168, DRLU. *Mai ales din luţimea pîrjolului ce era anevoie de potolit, generalul nu se învoi.* BĂLCESCU, M. V. 495. *Cerul se înciŋge pe alocurea ... de o vîlvoare roşiatică, provenită din pîrjol.* ODOBESCU, S. III, 20. *Cum de vînt se lăfeşte pîrjolul pe-o mirişte uscată, aşa s-au întins numaidecît flăcările răscoalei.* VLAHUŢĂ, ap. CADE, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Uşoare la pîrjol, acoperişurile de stuf dintr-o dată izbucneau în lungi pălălăi spre cer.* SADOVEANU, O. I, 550. *Bisericuţă, văruită şi pustie după pîrjolul de anul trecut.* C. PETRESCU, A. R. 48. *Bucăţile de scîndură ..., gazeificate aproape complet de pîrjol, se scorojeau.* CĂLINESCU, S. 106. *Pîrjol de trei zile şi două nopţi se abătuse asupra satului.* CONTEMP. 1954, nr. 402, 5/1. *Uşa veche, cu vopseaua băşicată ca de pîrjol, se deschise.* GL 1961, nr. 9, 3/1. *Care-ţi duce, neico, doru Cum duce vîntul pîrjolu?* HODOŞ, P. P. 82. *Du-te, du-te, ducu-ţi dorul, Cum duce vîntul pîrjolul!* MAT. FOLK. 323, cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 18. *Mere pîrjol pîn tătă pădurea.* ALR I 692/270. *O fost pîrjol.* ib. 692/540. *O mers pîrjolu de la o margine la alta.* ib. 692/690. *A fost pîrjol mare.* ib. 692/850. *Dă fuga prin pîrjol cu capu gol.* ZANNE, P. VI, 80. ◇ (În imprecaţii) *Arde-te-ar pîrjolul, să te arză!* H II 32. ◇ (Ca termen de comparaţie sugerînd de obicei ideea de iuţeală de propagare) *De aci mersă ca pîrjolul sfada Şi să răşchiră în toată grămada.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 402, cf. LB. *Boala ... s-a întins ca un pîrjol peste toată faţa pămîntului.* PISCUPESCU, O. 236. *Trecea peste mine potopul nuielelor ca un pîrjol.* VLASIU, A. P. 137. *Vorba, ca pîrjolul, Cuprinse şapte mii de oameni.* BENIUC, C. P. 14. *E iute ca pîrjolul*, se spune despre un om vioi, sprinten. Cf. ALR II 3 678/310. ◇ (Adverbial; ca determinant al adjectivelor „rău", „beat", cărora le dă valoare de superlativ absolut) *E rea pîrjol.* ŞĂINEANU, D. U. *Pîrjol de beată.* SCRIBAN, D. ✦ (Adverbial; pe lîngă verbe de mişcare) Foarte repede, în mare grabă; ca vîntul şi ca gîndul. *Feciorul şi baba, lăcuţi şi îngînduraţi îl urmară pîrjol.* REBREANU, NUV. 269. *S-a aruncat zmeul pe cal şi valvîrtej s-a dus după cioban. Flăcăul însă se ducea pîrjol.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 76. *Părul meu cel gălbior Cum merge pe jos pîrjol!* id. ib. 354. ◇ Loc. adv. **Cu pîrjol** sau **cu (mare) foc şi (cu) pîrjol** = foarte repede şi cu intensitate. *Fulgerile cădea cu mare foc şi pîrjol peste varvari.* CANTEMIR, HR. 202. *Ochii şi sprincenele Fac toate pricinile Şi, cu foc şi cu pîrjol, Pe amor îl dau de gol.* ALECSANDRI, T. 413. *Focul de afară, focul din mine Va trece cu pîrjol peste mine.* BENIUC, V. 134. **Foc şi pîrjol** = cu înverşunare, înverşunat, îndîrjit, aprig, aprins. *Lasă, taică, nu te întrista, că mai sîntem şi noi p-aici! Şi pleacă ei, foc şi pîrjol, cu oaste multă, împotriva împăratului Galben.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 24. *A venit acasă la femeie, foc şi pîrjol. Ia ascultă, femeie hăi, cine te-a pus să judeci în locul meu?* id. ib. 59. ◇ Expr. **A da (sau, învechit, a lăsa, a slobozi) pîrjol** = a aprinde un foc, a face flacără; a da foc, a face să ardă, a incendia. *Cela ce va slobodzi pojar (pîrjol MUNT.) în pădure streină, şi de vor arde niscare pomi, pre acesta să-l pecetluiască.* PRAV. 22. *De va lăsa neştine pojar (pîrjol MUNT.) în pomătul său pentru ca să-l curăţască ... şi de va sări focul de-a acolea ... nu iaste vinovat.* ib. *Cum o văd că în crîng intră, îi iau împrejur ocol Şi, apucîndu-se-ndată, pun foc şi îi dau pîrjol.* PANN, P. V. II, 63, cf. POLIZU. *Zise nepotului său să dea pîrjol unei păduri.* ISPIRESCU, U. 35, cf. BARCIANU. *Să dea foc, să dea pîrjol, Să rămînă satul gol.* V. ROM. septembrie 1954, 201. *Am auzit azi pă stăpînul viñii ... că-şi are ghe gînd să dăie pîrjol viñii la toamnă.* POP., ap. GCR II, 263. (Regional) **A lua pîrjol** = a se aprinde; a lua foc. Cf. VÎRCOL, V. 97. *O luat pîrjol* [pădurea]. ALR I 692/522. *Cîmpul a luat pîrjol.* ib. 692/984. (Popular şi familiar) **A face pîrjol** = a nimici, a distruge (tot) (prin foc); p. ext. a face prăpăd, victime, a face ravagii; a produce pagube mari. *Faci pîrjol în societate.* NEGRUZZI, ap. TDRG. *Sînt unii ciocoieşi cu maţe pestriţe ... fac pîrjol cu bătaia.* ALECSANDRI, T. 49. *Stau privind în vale cum fac pîrjol tatarii.* id. P. III, 289. *Pe unde treceau, pîrjol făceau.* CREANGĂ, P. 246. *Pîrdalnica buduhoală ... face posmol, pîrjol în copii.* CONTEMPORANUL, V_1, 291. *Tătarii făceau pîrjol.* SCRIBAN, D. (Rar) **A i se aprinde** (cuiva) **pîrjol înaintea ochilor** sau (regional) **a se face foc şi pîrjol** = a se supăra, a se înfuria foarte tare, a-şi ieşi din fire; a se face foc şi pară. *Dar bătrînelor li s-aprindea pîrjol înaintea ochilor.* DELAVRANCEA, T. 151, cf. ZANNE, P. I, 182. *S-o făcut iar foc şi pîrjol, ... Iar ai îndrăznit să te faci mare decît mine?* RĂDULESCU-CODIN, Î. 60. *Dacă vede pe cineva acolea în odaia ei, se face foc şi pîrjol.* id. ib. 147. (Regional) **A plînge cu foc şi cu pîrjol**=a plînge cu desperare, a plînge în hohote. *Unde începu a plînge cu foc şi cu pîrjol de ţi se rupea inima de mila ei.* ISPIRESCU, L. 342. (Învechit) **A purta ferul şi pîrjolul** = a nimici, a distruge cu forţa armată. *Ridicarea romanilor ... purtase ferul şi pîrjolul peste toată întinderea de la Dunăre a împărăţiei turceşti.* BĂLCESCU, M. V. 186.

2. (Învechit şi regional, prin Ban. şi nord-vestul Transilv.) Loc (în pădure) ars de pîrjol **(I 1)**; (popular) pîrlitură **(III 1)**, (regional) arsură, pîrjolitură, pîrleală **(III)**. *Să numi numele locului aceluia părjol, căci s-au aţîţat întru ei foc.* BIBLIA (1688), 101^{1}/58, cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 18, CHEST. IV 108/62, 86.

3. Căldură mare şi înăbuşitoare (mai ales în timpul verii); arşiţă, zăpuşeală, zăduf (care distruge vegetaţia). *Pîrjol de vară era, şi iarba atît de înaltă Că orice vînt se prăvălea în ea.* BLAGA, L. U. 48. *După o primăvară de secetă şi pîrjol, vara acelui an se vestea sub semnul ropotelor de grindină.* C. PETRESCU, A. R. 5. [Tîrgul] *dospit de miasme, răscopt de pîrjolul secetei care bîntuia ţara.* id. ib. 6. *Într-o toamnă, secetă; pîrjol. Nimica nu se face pe pămîntul ţărănesc. Dar parcă perceptorul ştie?* GALAN, Z. R. 67.

II. Fig. **1.** Sentiment puternic, pornire violentă care copleşeşte pe cineva, întunecîndu-i adesea dreapta judecată; furie (nestăvilită), pasiune nestăpînită. *Urmează între împăraţi ... pîrjolul mîniei şi pojarul izbîndii a se aţîţa.* CANTEMIR, IST. 53. *Mare pîrjol de zavă şi nepotolită gîlceavă s-au aţîţat între grecii troadeni şi elladeni.* id. HR. 90. *Îţi par acele pîrjoluri* [ale dragostei] *rîuri ce te răcoresc.* PANN, E. I, 56/7.

2. Nenorocire mare, pacoste, năpastă care se abate asupra cuiva; chin, necaz, suferinţă îndurată de cineva; p. ext. dezlănţuire de forţe provocată de om sau de elementele naturii, pricinuind mari distrugeri de bunuri sau de vieţi omeneşti, calamitate, prăpăd, potop, dezastru, urgie, potopenie. *Cînd cădea cîte un pîrjol asupra ţării sale, el se făcea luntre şi punte şi-şi scăpa ţara de nevoie.* ISPIRESCU, L. 11, cf. 293. *Pîrjol nemiluit va cădea pe capul grecului.* DELAVRANCEA, S. 20. *Se întinde vertiginos mai departe pîrjolul. Anevoie va fi ferit şi Argeşul de potop.* REBREANU, R. II, 75. *De două zile a intrat în ţară pîrjolul tătăresc.* GALACTION, O. 52. *Mîni vine pîrjolul turcilor şi al tatarilor.* SADOVEANU, O. III, 165. *Sta de trei zile în pîrjol făcînd numărătoarea ceasurilor.* VORNIC, P. 184. *Am cunoscut cu toţi durerea ce e. Avem la masă cîte-un scaun gol. Să n-aibă somn şi-n tihnă să nu steie Ei, alchimiştii noului pîrjol!* LABIŞ, P. 28. *Peste grădina ta să nu se-abată Păsări de pradă, moarte şi pîrjol.* HOREA, P. 39. *Nu moartea peste lume să treacă, nu pîrjolul, Ci ramurile grele de fructe dulci şi moi.* id. ib. 70. *Nevasta frumoasă îi pîrjol în casă.* ZANNE, P. IV, 494. *Îi pîrjol pe unde trece.* id. ib. IX, 511. ◇ (Întărit prin „şi foc", „şi prăpăd") *De-o-nvinge Vogoride, atunci pîrjol şi foc!* MACEDONSKI, O. II,

189. *Pîrjol și prăpăd! Uite-mă, așa am scăpat cum mă vezi!* REBREANU, R. II, 223.
— Pl.: *pîrjoluri* și (învechit și regional) *pîrjoale*. — Și: (învechit) **părjól, perjól** s. n., (regional) **pîrjoálă** (CHEST. IV 108/62, ALR I 692/795) s. f.
— Postverbal de la **pîrjoli**.

PÎRJOLÁIE s. f. (Regional) Pară[1] **(3)**; p. ext. ardere violentă cu flacără și cu dezvoltare de căldură (Buciumi—Zălau). Cf. ALR I 692/285. ◇ *Pîrjolaie mare*= incendiu. ib.
— Pronunțat: *-la-ie*. — Pl.: *pîrjolăi*.
— **Pîrjol** + suf. *-aie* (după *vîlvătaie*).

PÎRJOLÍ vb. IV. **1.** Tranz. (Complementul indică așezări omenești, terenuri cultivate, păduri, fînețuri etc.) A da sau a pune foc cu scopul de a distruge; a pustii prin foc. V. incendia. *Întîi au fost învățat de au pîrjolit iarba pretutindenea.* URECHE, L. 92. *Au pîrjolit iarba peste tot locul.* N. COSTIN, L. 261, cf. LB. *Jecmăni și pîrjoli toate cetățile în drumul său.* ISPIRESCU, M. V. 17. *Mă pregăteam să intru în Podolia și Pocuția să pîrjolesc pe una și să păstrez pe cealaltă.* DELAVRANCEA, O. II, 88. *Slujitorii săi anumiți pîrjoleau holdele.* SADOVEANU, O. XII, 329, cf. BUD, P. P. 81, ARH. OLT. XXI, 271. *O pîrjolit tăt.* ALR I 692/148. ◇ Absol. *Cîrjaliii ... veneau pînă la barierele Bucureștilor tăind și pîrjolind.* GHICA, ap. CADE. ◇ Fig. *Nu te temi că te vor bate Ale tale lungi păcate ... Domnia ți-or pîrjoli, Palaturi ți-or pustii, Praf și pulbere c-or fi?* TEODORESCU, P. P. 105. ✦ (Învechit; complementul indică un obiect) A pune pe foc, a azvîrli în foc pentru a fi ars. *În veci n-aș fi scris hronica aceasta, ba doară o aș fi pîrjolit de mult.* ȘINCAI, HR. II, 128/11, cf. LB, POLIZU. ✦ P. gener. A face prăpăd; a distruge, a pustii, a devasta. Cf. ȘĂINEANU, D. U. *Sînt Andrei Tilharul, un păcătos fără pereche ... Am pîrjolit lumea și am trimis curate, lui Dumnezeu, nouăzeci de suflete.* GALACTION, O. 251.

2. Tranz. (Învechit și regional; complementul indică ființe) A mistui în flăcări, a preface în cenușă; a arde de viu, a omorî prin ardere. *Svîntul înger au răspрăștiat focul și pre mul[i] au pîrjolit.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 7[v]/6. *Pre un groaznic balaur cu făclii l-au pîrjolit și l-au omorît.* id. ib. 21[v]/25. *Fu bătut cu vine de bou și fu pîrjolit cu făclii.* MINEIUL (1776), 4[r2]/31. *Îi străjuia și-i uda preste rane cu oțet iute și pîrjolindu-i dedesupt cu văpaie de foc.* ib. 174[r1]/9. *Suflă văpaia din gura ei ... cale de trei ceasuri ca să-i ajungă și să-i pîrjolească.* ISPIRESCU, L. 26. *Focul îi va pîrjoli pe acei care se vor apropia de hotarele noastre.* STANCU, R. A. I, 316. *Tăți de tunuri îs trăsniți Și de foc îs pîrjoliți.* FOLC. TRANSILV. I, 172. ✦ Refl. (Regional) A muri prin ardere, a fi mistuit de foc. *Șarpe prin foc se băga, Tare rău se pîrjolea, Ochii din cap îi sărea.* BALADE, I, 375. ✦ Refl. (Regional) A muri în urma opărelii. *A căzut într-un cazan cu holircă ce clocotea și acolo s-a pîrjolit de viu.* ȘEZ. VIII, 68.

3. Tranz. (Complementul indică ființe sau părți ale corpului lor) A provoca arsuri. *Fu bătut cu toiage și obrazul pîrjolit cu foc.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 8[r]/8, cf. LB. *Și focu-i hazuliu, dar tare rău te pîrjolește cîteodată.* CREANGĂ, O. 68. *Afurisita de cămașă se lipi de pielea lui și începu a-l frige ... Și-l pîrjolea de părea că este pus pe jeratec.* ISPIRESCU, U. 72, cf. CADE. *Tot șantierul era în flăcări ... Dogoarea pîrjolind obrazurile, oamenii fură nevoiți să renunțe.* CĂLINESCU, S. 105. ✦ Tranz. și refl. Fig. A provoca sau a avea mari frămîntări sufletești; a (se) chinui. *Pofta lăcomiei ... ca cu o nepotolită și nestinsă pară îi pîrjolea.* CANTEMIR, IST. 29. *De două săptămîni se pîrjolea și se frămînta.* V. ROM. septembrie 1962, 20.

4. Tranz. (Învechit; cu complementul „părul") A pîrli **(1)**. *Le-au pîrjolit părul cu un fier aprins.* C. CANTACUZINO, CM I, 49. *I-au ars împrejurul capului de le-au părjolit părul cu un her înherbîntat* (cca 1650—1670). GCR I, 234/25, cf. DRLU. ✦ (Transilv. și prin Maram.; complementul indică animale tăiate) A pîrli **(2)**. *Porcii fură pîrjoliți amîndoi.* REBREANU, I. 168. [Porcul] *îl pîrjolește cu foc.* ALR SN IV h 1 120/53, cf. ib. h 1 120/64, 260, 272, 279, 310, 325, 346, 362. ◇ Refl. pas. [Porcul] *să pîrjolește.* ib. h 1 120/334, cf. ib. h 1 120/316, 349, 353. ✦ (Regional; determinat prin „cu apă") A opări **(1)** (Pecica—Arad). ALR II 4129/53 [Porcul] *îl pîrjolește cu apă.* ib. ✦ (Popular; complementul indică alimente) A prăji, a rumeni, a frige, a coace la repezeală (și superficial). *Cînd eram la maica fată, Mîncam turtă coaptă-n vatră, Ș-o coceam, ș-o pîrjoleam, Tot mai grasă mă făceam.* SEVASTOS, C. 27, cf. PLOPȘOR, V. O. 13. [Slănina] *o pîrjolesc.* ALR I 740/345.

5. Intranz. (Despre soare) A încălzi peste măsură, a răspîndi o căldură puternică; a arde, a dogori. *Soarele de primăvară pîrjolise cu putere, iar sub streașina codrului prindea a se potoli.* SADOVEANU, N. P. 22. ✦ Refl. (Rar; despre oameni) A se expune la căldura soarelui pentru a (se încălzi și a) se înnegri, a se prăji la soare; a se bronza, a se pîrli **(3)**. *Răcni la un țînc care se pîrjolea la soare.* SADOVEANU, O. II, 557. ◇ Tranz. *Fețele lor pîrjolite de arșița soarelui.* PRIBEAGUL, P. R. 15.

6. Tranz. (Despre soare; complementul indică vegetații, plante, p. ext. pămînturi cu vegetație etc.) A ofili, a veșteji, a usca din cauza căldurii puternice emise. *Se deschide un peisaj arid ... cu palmieri pitici, unde soarele pîrjolește totul.* SCÎNTEIA, 1964, nr. 6 392. ◇ Refl. pas. *Au murit ierburile, s-au ofilit florile, s-au pîrjolit pajiștile.* GALACTION, A. 480. (Fig.) *Pe unde calcă frumosul, Răsare grîul și orzul, Pe unde calcă urîtul, Se pîrjolește pămîntul.* HODOȘ, P. P. 58. ✦ Refl. (Învechit, rar; complementul indică materii organice) A se usca, zbîrcindu-se și înnegrindu-se sub acțiunea îndelungată și puternică a razelor solare. *Cu rea moarte va să moară Bogdan. Iar trupul lui nici fiarele, nici paserile, nici pămîntul nu l-au putut mînca, ci numai ce s-au părjolit și au negrit întru reutatea tuturor* (sfîrșitul sec. XVII). MAG. IST. IV, 251.

7. Tranz. Fig. (Rar) A păgubi **(1)** (prin înșelăciune), a înșela. V. prăji. *Ai pîrjolit mai deunezi la cărți pe sărdarul Cuculeț.* ALECSANDRI, T. 429. *Fiindcă nu știi legea, te pîrjolesc toți de toate părțile.* JIPESCU, ap. CADE.
— Prez. ind.: *pîrjolesc*, pers. 3 și (regional) *pîrjolejte* (ALR SN IV h 1 120/316). — Și: (învechit) **părjoli** vb. IV.
— Din magh. **perzsel, pörzsöl**.

PÎRJOLÍRE s. f. (Rar) Faptul de a pîrjoli. Cf. POLIZU, BARCIANU, ALEXI, W.
— Pl.: *pîrjoliri*.
— V. **pîrjoli**.

PÎRJOLÍT[1] s. n. (Rar) Faptul de a pîrjoli, (rar) pîrjolire; spec. (Transilv.) pîrlire a porcului tăiat și curățat (în vederea distrugerii perilor rămași). *Slănina se topea înainte de pîrjolitul porcului.* VLASIU, A. P. 299.
— V. **pîrjoli**.

PÎRJOLÍT[2], -Ă adj. **1.** Ars, mistuit, distrus, nimicit de foc, de pîrjol **(I 1)**; p. gener. prefăcut în pustiu, devastat, pustiit. *Trupurile ciunguri de copaci perjoliți ... ochilor mei se văd.* CANTEMIR, IST. 263, cf. DRLU. *Zona cea pîrjolită.* GEOGR. N. 11. *Satele pîrjolite arătau pe unde trecuserăm.* DELAVRANCEA, O. II, 216. *Din stepă, adia un vînt subțire cu miros de ierburi pîrjolite.* SADOVEANU, O. XII, 207. *Natura ... șterse rănile pămîntului pîrjolit.* BARBU, P. 7. *Pana ta cea aurită Am visat-o pîrjolită.* BUD, P. P. 18. ✦ (Rar; despre săgeți) Înroșit (în foc), încins. *Limbile muiete în sînge, vărgate cu șuvițe de venin, le vîra printre dinți ca pe niște săgeți pîrjolite în foc.* DELAVRANCEA, S. 91.

2. (Regional; despre oameni sau părți ale corpului lor) Pîrlit[3] **(3)**. Cf. DDRF. ✦ (Prin Transilv. și Maram.; despre păr, mustață, sprîncene) De culoare închisă. *Du-te, du-te, urgisite, Cu mustețe pîrjolite.* RETEGANUL

TR. 149. *Fă-t'e-ncolo, fîrfăit'e, Cel cu budză morțolite, Cu spruncen'e porțol'it'e.* T. PAPAHAGI, M. 44.
— Pl.: *pîrjoliți, -te.* — Și: (învechit) **perjolít, -ă,** (regional) **porjolít, -ă** adj.
— V. **pîrjoli.**

PÎRJOLITÚRĂ s. f. (Regional) Loc (în pădure) ars de foc; (popular) pîrlitură **(III 1),** (învechit și regional) pîrjol **(I 2),** (regional) arsură, pîrleală **(III)** (Baia—Lipova). Cf. CHEST. IV 108/68.
— Pl.: *pîrjolituri.*
— **Pîrjoli** + suf. *-tură.*

PÎRLÁC[1] s. m. v. **pîrlaci.**

PÎRLÁC[2] subst. (Regional; cu sens colectiv) Resturi de păr, de oase etc. rămase dintr-o oaie mîncată de lup. Com. din TURNU—MĂGURELE.
— Etimologia necunoscută. Cf. pîrle.

PÎRLÁCI s. m. **1.** (Învechit și regional, prin nordul Mold.) Șarlatan, potlogar. *Un pîrlaci odată, cum s-a răzgîndit, Hai, să fiu, își zi e un pîrlaci cinstit.* CONTEMPORANUL, II, 729, cf. DDRF, ALEXI, W., PAMFILE, A. R. 254, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.
2. (Regional) Păcală **(2).** Cf. BUL. FIL. II, 291.
— Pl.: *pîrlaci.* — Și: (regional) **pîrlăe** s. m. SCRIBAN, D.
— **Pîrli** + suf. *-aci.*

PÎRLÁGHINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PÎRLÁGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PÎRLÁNGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PÎRLÁZ s. n. v. **pîrleaz.**

PÎRLĂ s. f. (Prin Transilv.) Fată isteață, vioaie. Cf. PAȘCA, GL., BUL. FIL. II, 291.
— Etimologia necunoscută. Cf. pîrlaci.

PÎRLĂCÍE s. f. (Prin nordul Mold.) Șarlatanie, potlogărie. Cf. SCRIBAN, D.
— Pl.: *pîrlăcii.*
— **Pîrlaci** + suf. *-ie.*

PÎRLĂÎ vb. IV v. **pîrlni.**

PÎRLĂLUÎ vb. IV. Tranz. (Învechit, prin Transilv.) A pîrlui. Cf. KLEIN, D. 548, SFC IV, 127, 129, 131.
— Prez. ind.: *pîrlăluiesc.*
— Din magh. **paroló, párl.**

PÎRLĂU s. n. **1.** (Transilv., Ban. și Olt.) Vas mare făcut din doage sau dintr-un trunchi de copac scobit în formă de cilindru, sau, rar, din pietre puse una peste alta, în care se pun rufele de spălat, de obicei pentru a fi opărite cu leșie. Cf. KLEIN, D. 148, LB, TDRG, BARCIANU, ALEXI, W., CONV. LIT. LIV, 368. *Aducea apă, mătura prin casă, ... scotea rufele din pîrlău și le spăla la rîu.* AL LUPULUI, P. G. 35, cf. BL II, 59, SCRIBAN, D., REV. CRIT. III, 164, VICIU, GL., FRÎNCU-CANDREA, M. 104, DENSUSIANU, Ț. H. 60, PLOPȘOR, V. O. 12, L. COSTIN, GR. BĂN. 154, NOVACOVICIU, C. B. II, 17, GR. S. V, 122, ARH. FOLK. III, 158. *Laoru ... îl băgăm în pîrlău.* GREGORIAN, CL. 49, cf. 60, CV 1951, nr. 3, 46, ALRT II 69, ALR II 3 367/64, LEXIC REG. 89, GL. OLT.
2. (Transilv.) Ciubăr, putină (în care se încheagă laptele, se culeg strugurii pentru vin etc.). Cf. PAMFILE, I. C. 166. *Brînza se face la „colibi". Se „mulgi" în „găleată", se „strecură" cu o strecatoare într-un „pîrlău mare".* ARH. FOLK. V, 115, cf. ALR SN II h 414/95, A I 36, III 18.
— Pl.: *pîrlaie* și *pîrlăie.*
— Din magh. **párló.**

PÎRLE s. m. v. **pîrlu.**

PÎRLEA s. m. art. **1.** (Familiar) Persoană înșelată, escrocată. Cf. pîrli **(5).** Cf. POLIZU, ȘĂINEANU, D. U. ◇ Expr. **Ține-te** (sau **să te ții, să te păzești) pîrleo!** = bagă de seamă, aleargă cît te țin puterile (să n-o mai pățești)!; ține-te bine!; ia-o la fugă; pe aici ți-e drumul! *De-aci o luai la picior prin crîng, și-apoi, țin'te, pîrleo.* GORJAN, H. I, 107/30. *Abia mă arătam înaintea vrăjmașului și să te ții, pîrleo!* ISPIRESCU, L. 12. *Dară lupul, să te ții, pîrleo! lungi pasul, lupește.* id. ib. 79. *Apoi rupînd-o d-a fuga, să te păzești, pîrleo! că-i sfîriiau călciiele de iute ce se ducea.* id., ap. CADE. *Să te mai ții, pîrleo, că nu-și vine în voie măcar de i-ar da tot mărunțișul.* DELAVRANCEA, T. 131, cf. DDRF, TDRG, BUL. FIL. I, 115. **Întinde-o (la drum)** (sau **tunde-o), pîrleo!** = pleacă repede și imediat!; ia-o din loc!; pe aici ți-e drumul!; tule-o! *Și-atunci ..., tunde-o, pîrleo! Peste garduri sărea iute și fugea.* CONTEMPORANUL, I, 406. *Slujitorii se luară după leu și, zor-nevoie, întinde-o la drum, pîrleo!* I. CR. III, 207. ✦ (Regional) Om cu forțe fizice și morale epuizate; om sărac, amărît, pîrlit[2] **(5)** (Săpata de Sus—Pitești). Cf. UDRESCU, GL.
2. (Rar) Om care se ține de pungășii, de potlogării; pungaș, potlogar, șarlatan. Cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.
3. (Familiar; adesea eufemistic) Dracul. Cf. ȘĂINEANU, D. U., LEXIC REG. 31. *Vezi tu pe pîrlea!* UDRESCU, GL. ◇ (În imprecații, în legătură cu verbe ca „a se duce", „a lua") *Da du-te pîrlii, soruțule, cu țîrliitoarea asta!* ALECSANDRI, T. 411, cf. 392, 838. [Fi]*r-ar al pîrlii! Lua-l-ar pîrlea!* UDRESCU, GL. ◇ Expr. **A se duce pîrlii** = a pleca departe fără gînd sau posibilitate de întoarcere, a pleca încotro îl duc pașii, în lumea largă; a dispărea fără urmă. Cf. CIHAC, II, 243. *Dusu-s-au pîrlii ca vîrtejul de toamnă.* ALECSANDRI, T. 411.
— Gen.-dat. sg.: *pîrlei* și *pîrlii.* — Și: (regional) **pîrlea** s. m. art.
— **Pîrli** + suf. *-ea.*

PÎRLEÁLĂ s. f. **I.** Acțiunea de a (se) pîrli și rezultatul ei.
I. Cf. pîrli **(1).** Cf. POLIZU. *Dă-i o pîrleală bună cu niște chibrituri de ieste, care ard mocnit.* CREANGĂ, A. 111. *Îi venise și ei miros de pîrleala pieilor.* ISPIRESCU, L. 214, cf. DDRF. ✦ Spec. Arsură a pielii provocată de atingerea cu un corp incandescent, cu o flacără sau în urma expunerii prea îndelungate la soare. *Laptele acru e bun pentru obrinteală, pîrleală (de soare).* ap. TDRG, cf. SCRIBAN, D., DL, DM. ✦ (Rar) Fum provenit din arderea (mocnită a) unor ierburi. *Toate popoarele Scitiei ... se afumau cu pîrleală de săbiuță.* ODOBESCU, S. II, 294.
2. Fig. (Familiar) Înșelăciune, păcăleală. Cf. pîrli **(5).** Cf. ALEXI, W. *Repede te lasă lefter: La el e treaba pe pîrleală.* ap. TDRG, cf. ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., DL, DM. ✦ Pagubă **(1),** pierdere **(II 1).** *În martie să nu mănînci urzici și să nu bei țuică, că e rău de pîrleală.* MUSCEL, 41. *Pîrleala cu niște vin de sărbători, cumpărat din Nisipuri.* P. CONSTANT, R. 89, cf. SCRIBAN, D., DL, DM. ◇ Expr. **A-și scoate pîrleala** = a-și găsi o compensație, a se despăgubi de o pierdere materială, de un efort etc. Cf. DL, DM.
II. P. anal. **1.** (Regional) Pelagră. Cf. N. LEON, MED. 141, CANDREA, F. 221, 327, BIANU, D. S., TDRG, ALRM II/I h 175/791. *S-a îmbolnăvit de pîrleală.* UDRESCU, GL.
2. (Rar) Insolație. Cf. BIANU, D. S.
III. (Prin Transilv.) Loc (în pădure) ars de pîrjol **(I 1);** (popular) pîrlitură **(III 1),** (învechit și regional) pîrjol **(I 2),** (regional) arsură, pîrjolitură. Cf. CHEST. IV 108/174 a, A III 16.
— Pl.: *pîrleli.*
— **Pîrli** + suf. *-eală.*

PÎRLEÁZ s. n. **1.** Trecătoare îngustă peste un gard (mai ales la țară), făcută din una sau mai multe scînduri care străbat orizontal gardul, ca niște trepte,

și se sprijină, la cele două extremități, pe cîte un țăruș bătut în pămînt, astfel încît să poată trece numai oamenii. *Nu e cădeare gardului, nece prilazu* (s t r ă b a t e r e a H), *nece strigare întru ulițele lor.* PSALT. 299. *Strămte prilazuri caselor ei* [puse] (a. 1694). GCR I, 313/20. *Unde ar găsi niscare vraniți sau pârleazuri deschise, să aibă a luarea de vraniț[ă] po bani 300, și de pârleză po bani 50* (a. 1695). IORGA, S. D. V, 342, cf. ANON. CAR., KLEIN, D. 62, LB, POLIZU, CIHAC, II, 291. *Sai pîrleazul, vină.* ALECSANDRI, P. III, 563. *Leleo, roșie la obraz ..., Floricică din pîrlaz.* id. T. 84, cf. LM. *Deprinși din copilărie a sări garduri și pîrleazuri.* GANE, ap. CADE. *Fata babii sărea iute peste pîrlaz.* CREANGĂ, P. 284, cf. id. A. 14. *D-abia mai ținîndu-l balamalele, a păsit pîrleazul înăuntru.* CARAGIALE, S. N. 42. *Trec un pîrleaz de la dreapta și merg pe o cale mai scurtă.* SLAVICI, N. I, 85, cf. 21. *La un colț de curte ... i se păru a fi un loc de pîrleaz.* ISPIRESCU, L. 76. *A dovedit într-unul din ulmii de dincolo de pîrleazul primăriei un pui de mierlă.* MACEDONSKI, O. III, 6. *Femeile ... se chemau la pîrleaz, ca să-și spuie ce-au mai auzit.* VLAHUȚĂ, ap. CADE, cf. DDRF, LIUBA-IANA, M. 102, GHEȚIE, R. M. *Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz. Nu știu ce-avea fata, că-i era necaz.* COȘBUC, P. I, 244, cf. SĂGHINESCU, V. 99. *La gardurile înalte, pîrlazul sau pîrleazul poate avea mai multe trepte.* PAMFILE, I. C. 431. *Deschise un pîrleaz prin gardul lui și trecea de-a dreptul în uliță.* GÎRLEANU, N. 24. *Iacă-mă-s, aci, mamă. Tocmai săream pîrleazu prin fundul grădinii, cînd m-ai strigat.* BUJOR, S. 65, cf. 79. *Parcă te văd acu sărind pîrlazul iar înapoi.* HOGAȘ, H. 11. *Sărirăm ... peste un pîrleaz cu două trepte înțepenite fiecare.* id. DR. I, 131. *Trecu încet pîrleazul de lîngă grajd.* REBREANU, I. 19. *Saveta prundarului ... se îndreptă spre pîrleazul din fundul grădinii.* id. N. 79. *Cutează ... să treacă, cu bătăi de inimă, peste pîrleazul curții părintești.* GALACTION, O. A. I, 265, cf. II, 289. *Grădinile noastre comunicau una cu alta, și un pîrleaz scurta drumul.* CAMIL PETRESCU, P. 13, cf. id. O. I, 307. *Paznicul a sărit pîrleazul spre imaș.* POPA, V. 300. *Venea prin fundul grădinii, sărea pîrleazul, și mă pomeneam cu el.* VLASIU, A. P. 18, cf. 30. *A sărit pîrleazul prin dosul țintirimului.* SADOVEANU, O. III, 70, cf. I, 219, IX, 77, ARHIVA, II, 198. *În gardul grădinii se face un loc de trecere în forma unui scaun, numit „pîrleaz".* PRIBEAGUL, P. R. 75. *În grădină, lîngă iaz, Nu-i nici punte, nici pîrleaz.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 128. *Iată, un pîrleaz între două sălcii.* CAMILAR, N. I, 202, cf. 324. *Sărea pîrleazul celor două grădini.* VORNIC, P. 197. *Nu-l mai ajungea nimeni la săritul gardurilor și pîrleazurilor.* V. ROM. februarie 1954, 106. *Tăiară prin grădini de-a dreptul, peste pîrleazuri ... și curînd ajunseră la cîmp.* ib. iunie 1960, 36. *Ocoleam grădinile, săream pîrleazul și veneam în curte.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 93. *Strigă mîndra din prilaz Să mă duc la ea de mas.* F (1873), 267, cf. H IX 87, XVIII 145, 281, TEODORESCU, P. P. 312, JARNÍK-BÎRSEANU, D. 309. *Creșteți flori ești gardurile Și-nfundați pîrlazurile.* MÎNDRESCU, L. P. 25. *Să vii pîn la pîrilaz Și-i vede-al nostru năcaz.* MARIAN, Î. 519. *Creșteți flori cît gardurile Ș-astupați pîrlazurile.* SEVASTOS, C. 10. *Fă-ți fîntînă la pîrlaș.* DOINE, 223. *Dacă ești tu bun viteaz, Fă-ți grădină și pîrlaz.* ȘEZ. I, 48, cf. II, 56, III, 212. *Să nu vii pe la pîrleaz, C-are tata-un cîne breaz Și te mușcă de obraz.* HODOȘ, P. P. 43. *Fă-ți grădină cu pîrleaz. Și-n grădină Fă-ți fîntînă.* MAT. FOLK. 284, cf. 1210, VICIU, GL. *Mîndruț, pentru ochii tăi, M-o urît părinții mei ... La prilaz nu-m' dă rămas, Cată, mîndruț, să te las.* ȚIPLEA, P. P. 53, cf. CANDREA, Ț. O. 45, BUD, P. P. 42, 48, 60, 81, VASILIU, C. 104. *Stelbă de flori că făcea, Busuioc amesteca, Lui Iovițâ le-ntindea, Peste pîrleaz i le da.* PĂSCULESCU, L. P. 262. *Fata, dacă-l vedea, La pîrleaz să repedea.* id. ib. 264. *Săracile dorurile, Ciripesc ca pasările În tăte prilazurile.* T. PAPAHAGI, M. 12, cf. CIUȘANU, V. 13, GR. S. V, 123, MAT. DIALECT. I, 89. *Să vii tu pîn la pîrlaz, Să te sărut pe obraz.* FOLC. TRANSILV. I, 229. *Și nu-mi dă măcar răgaz Să mai ies păn la pîrleaz.* FOLC. MOLD. I, 178. *Nu-i gard fără pîrlaz și om fără necaz.* ZANNE, ap. CADE. *A fi iepure de pîrleaz*, se spune despre un om care mai mult umblă vagabond. Cf. ZANNE, P. III, 303. *Trece moșu preste pîrlaz Și-i rămîne o parte în gard* (Dovleacul). GOROVEI, C. 29. *Strigă badea din pîrlaz Pîn la lelea din grădină, Să mă apere de-o găină, Că de cîne nu mă tem* (Rîma). id. ib. 316. ✦ (Regional) Trecătoare îngustă peste un șanț, de obicei acoperită cu (puțin) pămînt, pentru a permite trecerea unui om pe partea cealaltă. Cf. PĂSCULESCU, L. P. 367, I. CR. IV, 291.

2. (Învechit și regional) Loc pe unde intră oile în strungă, care apoi se închide cu răzlogi. *Cine nu va merge pre ușe în curtea oilor, ci pre prilaz și pre aiurea, fur este și tîlhariu.* CORESI, ap. TDRG. *Pîrleazul se astupă cu 4 răzlogi.* CHEST. V 50/82.

3. (Regional) Întăritură făcută în malul unui rîu, pentru a nu permite pătrunderea apei și erodarea malului (Tășnad—Carei). CHEST. IV 41/236.

— Pl.: *pîrleazuri.* — Și: (învechit) **pîrleáză** (DDRF) s. f., (regional) **pîrláz, pârláz, pârleáz** s. n., **pârleáză** s. f., **piriláz, pirláș, pirláz, pirleáz** (CHEST. IV 19/102), **pirloág** (ib. II 413/29), **preláz** (com. din RĂDĂUȚI), **prilágiu** (VICIU, GL.), **priláz, prizláz** (CHEST. IV 19/174 a) s. n.

— Din bg. **прелаз.** Cf. scr. p r e l a z.

PÎRLEÁZĂ s. f. v. **pîrleaz.**

PÎRLÉGI subst. (Regional) Nume dat unui joc de copii neidentificat mai îndeaproape (Unirea—Călărași). H VII 487.

— Etimologia necunoscută.

PÎRLÉJ[1] s. n. (Prin Transilv.; în l o c. a d v.) **Cu pîrlej** = foarte repede. *Să-mi trimiți un peștitor De la vatră ori cuptor ... Să-l apuci, Să-l aduci, Pe-un gătej, Cu pîrlej.* MARIAN, S. R. I, 139.

— Pl.: *pîrlejuri.*

— Etimologia necunoscută. Cf. p î r l i.

PÎRLÉJ[2] s. n. v. **prilej.**

PÎRLEJÍ vb. IV v. **prileji.**

PÎRLÍ vb. IV. **1.** T r a n z. A arde ușor la suprafață cu ajutorul flăcării, al unui corp de metal încandescent sau foarte încins. Cf. ANON. CAR. *Ursul ... fugi ca și pîrlit de foc.* BUDAI-DELEANU, Ț. 274, cf. DRLU, LB. *Să-i pîrlească cineva ochii cu tăciunele.* PR. DRAM. 222. *El este ca cărbunele stins care te mînjește Și ca cel aprins carele te pîrlește.* PANN, P. V. III, 65/12. *Prometeu aducînd într-o trestie focul cerului de care-și pîrleau degetele satirii.* ODOBESCU, S. I, 34. *Scorpia ... varsă foc, ... a pîrlit iarba pe unde a trecut.* ISPIRESCU, L. 5, cf. CANDREA, F. 159, GOROVEI, CR. 49. *Aprinse un chibrit, de era cît pe ce să-mi pîrlească mustățile.* HOGAȘ, DR. I, 319. *Am pus foc ..., apoi m-am repezit să-mi aduc prăjinile, să le pîrlesc coaja să se facă roșcate.* VLASIU, A. P. 35. *Îi pîrlise vîrful nasului cu flacăra.* STANCU, R. A. II, 415. *Un tăciune fierbinte îmi pîrli glezna piciorului.* CONTEMP. 1956, nr. 514, 6/4. *Hîrbul mi l-ai bucățit, Sprîncenile ți-ai pîrlit.* ALECSANDRI, P. P. 351, cf. H IV 14. *Tot umblînd cu căruța și cu cai de foc, i-a pîrlit pădurea.* ȘEZ. III, 191. *Nu te juca cu focul că îndată te pîrlește,* se spune celor care tratează cu ușurință lucruri primejdioase. ZANNE, P. I, 177. (În imprecații) *O! Pîrli-l-ar para focului, mustăciosu ...; nu v-am spus eu?* HOGAȘ, DR. I, 136, cf. H III 39. *Arde-o, Doamne, și-o pîrlește, Că mulța încă poftește Cizme de piele de pește.* RETEGANUL, TR. 181. (A b s o l.) *Preste rane frecară cu hărburi și pîrliră cu papură.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 95[r]/1. (R e f l.) *Părul capului lor nu s-a pîrlit.* BIBLIA (1688), ap. TDRG. *Cumătră, mă pîrlesc, ard de tot ... nu mă lăsa.* CREANGĂ, O. 19. *Unul din ogari a dat cu coada prin foc, s-a pîrlit nițel și de-aia miroase greu.* ISPI-

RESCU, L. 384. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Soarele-mi răsare Şi iese din mare, Genele-mi pîrleşte, Faţa-mi înnegreşte.* BALADE, I, 322. ◇ Expr. (Regional) **A o pîrli la** (sau **de**) **fugă** = a pleca repede pentru a nu păţi ceva; a o lua la fugă. *Noi atunci am pîrlit-o la fugă.* CREANGĂ, A. 42, cf. DL, DM. ◇ Fig. *Gelozia şi deznădăjduirea au pîrlit lacrimile din ochii mei.* NEGRUZZI, S. III, 360. *Ilinca Ne-a murit, Inimioara Ne-a pîrlit.* BALADE, II, 140. (Absol.) *Citu-i copila de mică, Bate-o ş-o pune la furcă, Că iubeşte de pîrleşte.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 389. ✦ Refl. (Prin Transilv.; despre **mîncări**) A se afuma. *Mîncarea s-o pîrlit.* ALR II **4** 055/157, cf. 4 055/192.

2. Tranz. (Complementul indică animale tăiate pentru hrană) A trece prin foc pentru a distruge, prin ardere, părul sau puful rămas pe suprafaţa pielii; (popular) a pîrpăli **(I 2)**, (regional) a pîrjoli **(4)**. *Paraschiva pîrlea raţe şi găini.* SADOVEANU, O. VII, 440, cf. ALR SN IV h 1 120. ◇ Refl. pas. [Prepeliţele] *se pîrlesc repede la flacără de spirt.* S. MARIN, C. B. 145. *Porcul se pîrleşte şi cu feregă.* ALR SN IV MN h 1 120/130. ✦ (Complementul indică fire textile, ţesături) A distruge prin carbonizare fibrele ieşite în afara firului sau a ţesăturii, pentru a se obţine o suprafaţă netedă. *Maşină de pîrlit firele se aseamănă cu una de depănat.* IONESCU-MUSCEL, FIL. 268, cf. LTR².

3. Tranz. şi refl. A (se) bronza, a (se) înnegri (din cauza acţiunii soarelui). *Şi de stă prea mult Se arde Şi se pîrleşte.* PANN, P. V. II, 82¹/13. *Soarele nu-i pîrleşte şi ploaia n-o doresc de altă decît ca să le stimpere colbul de pe uliţe.* NEGRUZZI, S. I, 297. *Crezu că a pîrlit-o soarele.* DELAVRANCEA, S. 258. *Se pîrleşte cînd va umbla prin soare.* GOROVEI, CR. 75. *Stăteam aşa şi mă pîrlea soarele.* SADOVEANU, O. I, 572. *Tu să nu îmbli prin soare, că ţi-i pîrli feţişoara.* SBIERA, P. 206. *Soarele m-a dogorit, Faţă Albă Mi-a pîrlit.* BALADE, II, 143.

4. Refl. (Despre plante sau părţi ale lor) A se ofili, a se veşteji, a se usca (din cauza acţiunii soarelui, a brumei etc.). *Răsări soarele, să pîrli şi pentru ce nu avea rădăcină, se uscă.* N. TEST. (1648), 45ʳ/1. *Vremea vremuieşte, floarea se pîrleşte.* ALECSANDRI, T. 942, cf. ALR I 973/880. *Şi-unde mi-şi zbiera, Locul tremura, Brazii veştejea, Iarba se pîrlea.* BALADE, II, 470. ◇ Tranz. *Copaciul voieşte Să tot odrăslească (să înfrunzească), Dar nu conteneşte bruma să-l pîrlească.* PANN, P. V. II, 42/4. ✦ (Regional; despre pămînt) A rămîne lipsit de vegetaţie. *Pe unde umblă urîtul Să pîrleşte pămîntul. Pe unde umblă dragostea Înverzeşte pajiştea.* BIBICESCU, P. P. 197.

5. Tranz. Fig. (Familiar; complementul indică oameni) A induce în eroare prin viclenie sau minciună, pentru a trage un folos sau pentru a se amuza; a înşela, a amăgi, a păcăli. *Priveşte de vezi hoţii Zavergii, Cum pîrlesc ... biata ţară.* ZILOT, CRON. 344. *În amoruri să trăiască, Lumea-ntreagă să pîrlească.* ALECSANDRI, T. 76. *Cînd am auzit că infama întreprindere burgheză ... a fost pîrlită cu o aşa de frumoasă sumă rotundă ..., drept să spun, am jubilat.* CARAGIALE, O. II, 201, cf. ZANNE, P. II, 670. ◇ Refl. *Ol ol cine se pripeşte, se pîrleşte.* ISPIRESCU, L. 195. *Cîţi mergeau, toţi se pîrleau, toţi îşi pierdeau averile şi se întorceau acasă fluturi.* REV. CRIT. I, 135, cf. PAMFILE, J. II, 159. *Doar nu le-ai depus la vreo bancă, să dea faliment? S-au pîrlit mulţi.* CĂLINESCU, E. O. II, 36.

— Prez. ind.: *pîrlesc.* — Şi: (regional) **purlí** vb. IV ALR SN IV h 1 120/537.

— Din bg. **пърля.** Cf. scr. prljiti.

PÎRLÍCE subst. (Învechit, rar) Cărbune. *Al meu cărbune trebuie să fie Foarte mulţumit? — Săracul pîrlice! Plesnit în schinteie l-acea grozăvie, Cu totul zdrobit, Cine-l mai cunoaşte în focul cel mare?* HELIADE, O. I, 129.

— Pl.:?

— De la **pîrli.**

PÎRLÍE s. f. v. **pălie¹.**

PÎRLIJÍ vb. IV v. **prileji.**

PÎRLÍRE s. f. Acţiunea de a (se) pîrli şi rezultatul ei. Cf. POLIZU, LM, DDRF, DS. ✦ Operaţie de îndepărtare prin carbonizare a capetelor de fibre proeminente de pe suprafaţa produselor textile (fire, ţesături, tricotaje). *Finisajul şi ajustajul ... cuprinde ... depanarea, ... pîrlirea.* IONESCU-MUSCEL, FIL. 267. *Pîrlirea e necesară pentru ca ţesătura să fie mai plăcută.* LTR². ◇ *Pîrlirea marginii* = (industria pielăriei) operaţie de finisare a marginii pieselor croite din piele, în urma trecerii lor prin flacără pentru a se arde fibrele ieşite în afară. ib.

— Pl.: *pîrliri.*

— V. **pîrli.**

PÎRLÍT¹ s. n. Faptul de a (se) pîrli. *Stăpînă! mie îmi miroase a pîrlit.* ISPIRESCU, L. 213. *Un miros a pîrlit ... pluteşte în aer.* BRĂESCU, O. A. I, 116. *Casa se umplu de miros de pîrlit.* CĂLINESCU, S. 619.

— V. **pîrli.**

PÎRLÍT², -Ă adj. **1.** Adj. Care a fost ars uşor la suprafaţă de flacără sau de un corp de metal incandescent sau foarte încins. *Îşi făcea suliţele din crengi ascuţite şi pîrlite la vîrf.* MUSTE, LET. III, 50/4, cf. CADE, SCRIBAN, D., DL, DM. *Voi, nouă ciute Înciutate, Din nouă vetre De foc luate, Arse şi pîrlite.* TEODORESCU, P. P. 373. *Floricică lemn pîrlit, Cîte boale m-au bolit De toate m-am mîntuit.* RETEGANUL, TR. 101. ✦ (Învechit) Pîrjolit² **(1)**. *Priviţi oraşe întregi pîrlite!* BOLLIAC, O. 163. *Iaşul nostru cel vestit A rămas negru pîrlit.* POP., ap. GCR II, 293. ✦ (Regional; despre mîncări) Afumat (Vînători—Sighişoara). ALR II 4 055/157.

2. (Despre animale tăiate pentru hrană) Cu părul sau puful distrus prin ardere.

3. (Despre oameni sau părţi ale corpului lor; de obicei urmat de determinarea „de soare") Cu pielea înnegrită de soare; bronzat, înnegrit, (regional) pîrjolit² **(2)**. *Arapii sînt pîrliţi şi negri de pripala soarelui* (cca 1750). GCR II, 64/38. *Pleşuv, pe a lui frunte pîrlită ... Trec nori de gînduri negri.* ALECSANDRI, POEZII, 306. *Pline de bărbătească hotărire erau chipurile pîrlite de soare ale ostaşilor.* VLAHUŢĂ, R. P. 15. *Pe Ileana mea ... Pîrlită, bre, de soare-aşa cum este, Eu nu o dau pe zece ca aceste.* PĂUN-PINCIO, P. 92. *Mă plimbam împreună cu un arendaş, pîrlit de soare.* PETICĂ, O. 293. *Desculţ şi cu pieptul gol, pîrlit de soarele primăverii, era ... un diavol ca oricare altul din sat.* C. PETRESCU, R. DR. 14. *Era voinic, cu faţa pîrlită de soare.* PREDA, M. 113.

4. (Despre plante sau despre părţi ale lor) Distrus din cauza soarelui prea puternic, a brumei etc.; ofilit, veştejit, uscat. *Dete de o cîmpie ... pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte pîrlită.* ISPIRESCU, L. 5. *Arză-le focul, răchită, Ce eşti neagră şi pîrlită.* ALECSANDRI, P. P. 312. ✦ Fig. (Rar) Zdrobit, pustiit. *Inima cea pîrlit-a tînărului pătimaş nu a simţit mîngîiere.* PANN, E. I, 79/1.

5. Fig. (Despre oameni) Care are o condiţie materială extrem de modestă, precară, care trăieşte de azi pe mîine. *Nu trebuia să te fi-nsurat dacă te ştiai pîrlit.* CARAGIALE, O. III, 35. *Ce ţi-am spus? e pîrlit tare.* I. NEGRUZZI, S. IV, 546. *Un bard pîrlit, dat gîndurilor pradă, Ca un erou flămînd într-o baladă, Se plimbă-n Cişmigiu, pe sub umbrare.* ANGHEL-IOSIF, C. M. II, 65. *Luai ...* [nevastă] *Mai pîrlită decît dînsa.* TEODORESCU, P. P. 273, cf. CARDAŞ, C. P. 187. *Slut şi urît, Negru şi pîrlit.* GRAIUL, I, 300, cf. CHEST. II 8/190. ✦ (Substantivat) Persoană care are o condiţie materială extrem de modestă sau, p. ext., care nu are nici o situaţie, nici un rost, care este fără căpătîi; om de nimic, neisprăvit. *Grăieşte pîrlitul ce îi vine în gură.* ŢICHINDEAL, F. 24/4. *Mă, pîrlitule, ai luat piatră-n gură cînd ai intrat înăuntru?* CARAGIALE, N. S. 110. *Un pîrlit află din auzite c-ar fi gol scaunul Moldovei, şi fop şi el.* DELAVRANCEA, O. II, 182. *Mă tem numai să nu ... încurce dosarele pîrlitul ăla*

de practicant. P. CONSTANT, O. 34. *Eu sînt un pîrlit, cînd puteam să fiu milionar.* CĂLINESCU, E. O. II, 87. *Domnul inspector vrea ca tu, tu, Oroș, un pîrlit, să devii prieten cu dumnealui.* STANCU, R. A. III, 52.

— Pl.: *pîrliți, -te.*

— **V. pîrli.**

PÎRLITÎNĂ s. f. (Prin nord-estul Olt.) Suprafață netedă, lipsită de vegetație; loc deschis. Cf. MAT. DIALECT. I, 233. ◇ Expr. **A fi scos la pîrlitînă** = a nu mai avea scăpare. ib.

— Pl.: *pîrlitine.*

— Cf. pîrli.

PÎRLITÚRĂ s. f. **I.** Faptul de a (se) pîrli. **1.** Cf. pîrli **(1)**. Cf. ȘĂINEANU, D. U. ◇ Expr. **A da pe** (sau **prin**) **pîrlitură** = **a)** a necăji, a supăra (pe cineva), a face (cuiva) zile fripte; a demasca. Cf. I. GOLESCU, ap. DDRF. *Am slujit la hătmănie și m-a scos, fiindcă am dat pe pîrlitură o mulțime de hoți ce se încuibaseră în acea dregătorie.* FILIMON, O. I, 167, cf. BARONZI, L. 40, ZANNE, P. IV, 80; **b)** a lua (ceva) în rîs; a ironiza. *Dar este oare vreo idee pe care spiritul glumeț al francezului să n-o fi dat, — cum am zice noi, — pe pîrlitură?* ODOBESCU, S. III, 97. ✦ (Învechit) Arșiță, dogoare (a soarelui). *Valurile de iarbă, cînd înviate ..., cînd ofilite sub pîrlitura soarelui, nu-i insuflă îngrijarea nestatornicului ocean.* ODOBESCU, S. III, 15.

2. Ofilire, veștejire, uscare a plantelor (din cauza soarelui, a vîntului, a brumei etc.); (regional) pălitură **(1)**. V. pîrli **(4)**. *Frunzele toamna ... cad din pomi de pîrlitură.* PANN, E. III, 6/8. ◇ (Silv.) *Pîrlitura scoarței* = uscare a scoarței copacilor, cauzată de căldura prea puternică a soarelui. Cf. LTR². *Dintre speciile din țara noastră, suferă de pîrlitura scoarței, în primul rînd, fagul, paltinul, teiul.* ib.

3. Fig. (Rar) Păcăleală. SCRIBAN, D.

II. (Regional) Pîrjol **(I 1)**. ALR I 692/166, 554, 874.

III. 1. (Popular) Loc (în pădure) ars de foc; (învechit și regional) pîrjol **(I 2)**, (regional) arsură, pîrleală **(III)**, pîrjolitură. *Iepurile-n pîrlitură ... Îl prinzi cu mîna.* PANN, P. V. III, 107¹/21, cf. CADE, DL, CHEST. IV 108/66ᵇ, A II 5, 6, 11, III 1, 8, V 21, 33, ARVINTE, TERM. 160. ✦ (Regional) Cîmp ars de arșița soarelui, pîrlit, pălit; (regional) pălitură **(1)**, păliște (Săpata de Sus—Pitești). UDRESCU, GL. 196.

2. (Regional) Luminiș (de pădure) (Brașov). ALR I 1 980/180.

IV. (Regional) Pelagră. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pîrlituri.*

— **Pîrli** + suf. *-tură.*

PÎRLOÁGĂ s. f. **1.** Teren arabil lăsat nelucrat și necultivat timp de unul sau mai mulți ani în vederea refacerii fertilității solului (și folosit în această perioadă ca pășune); ogor **(I 2)**, (popular) moină¹ **(3)**, (regional) obleagă **(1)**, toloacă, rît, morogan, moruncă, nadaz, noroi¹ **(3)**. V. țelină. *De va fura neștine mirîștea (prilogul sau mirîștea MUNT.) altuia, să-i o plătească îndoit.* PRAV. 10, cf. 80. *Au cumpărat prilogu cu 12 zloți* (a. 1780). IORGA, S. D. XIII, 161, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *În vinicer obicinuiesc moldovenii a cosi otăvile finațurilor și a pîrloagelor.* I. IONESCU, C. 189/18. *Pămînturile obosite de producere și învechite se înnoiesc prin abandonarea lor în toloacă și pîrloagă.* id. D. 135, cf. LM. *Ca iepuri în pîrloage pe noi ne huiduiesc.* BOLINTINEANU, O. 131. *Mai bine cu lupii pîrloagelor, mai degrab cu urșii văgăunelor.* DELAVRANCEA, S. 204, cf. DDRF, BARCIANU. *O margine de Bărăgan cu pîrloagele sale nestrăbătute.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 26, cf. ALEXI, W., TDRG, I. BRĂESCU, M. 69, PAMFILE, A. R. 26, CHIRIȚESCU, GR. 252. *Oaie, care umblă prin pîrloage.* HOGAȘ, DR. II, 67. *A pus vie pe toată pîrloaga din Dealul Tîrgului.* AL LUPULUI, P. G. 65, cf. ȘĂINEANU, D. U. *A cultivat mai intens pămîntul, a pus în circulație terenuri care înainte erau pîrloage.* REBREANU, R. I, 39, cf. STOIAN, PĂST. 41, DS. *Ajunseră la capătul pîrloagei.* SADOVEANU, O. XI, 516, cf. SCRIBAN, D. *Fugeai ca un iepure de pîrloagă.* STANCU, R. A. III, 364. *Cîmpia se-ntindea ca o pîrloagă; N-o mai arase nimeni primăvara.* V. ROM. noiembrie 1954, 83, cf. LTR². *Oaia ... ajunse aproape de lot, intră în pîrloagă și se opri.* PREDA, M. 112. *Pîrloagele de altădată.* VÎN. PESC. august 1962, 5. *Mi-l strîngea dintr-un dîrlog Și sărea cîte-un prilog.* POP., ap. GCR II, 294. *Am umblat multe pîrloage.* SEVASTOS, C. 195. *Pojarnița e o buruiană cu floarea galbenă ce crește prin pîrloage.* ȘEZ. III, 12. *Mă samănă toamna prin pîrloage și mă lasă iarna de deger și apoi înverzesc.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 199, cf. CARDAȘ, C. P. 215, 311. *Prin pîrloage Stau sfîrloage.* GRAIUL, I, 84. *Ei pîrloagele-nfunda, Unul cu-altul nu se-ntîlnea.* PĂSCULESCU, L. P. 239, cf. PAȘCA, GL., CHEST. IV 123, ALR SN I h 7, ALRM SN I h 20. *Mi-a rămas plugu pe văi, Și pîrlog pe patru căi!* FOLC. TRANSILV. I, 229. ✦ (Prin Ban. și prin Transilv.; în formele *prilog, prîlog*) Hat, răzor, hotar (care desparte două ogoare, două proprietăți). Cf. ALR I 948/9, 156.

2. (La pl. sau la sg. cu sens colectiv) Ierburi, buruieni crescute pe o pîrloagă **(1)**; p. ext. ierburile cosite de pe un asemenea loc. *Dudaiele și pîrloagele crescuseră mai înalte decît pomușoara.* D. ZAMFIRESCU, ap. CADE. *S-au mutat în niște pîrloage din marginea lăstarului.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 229. *N-ai văzut vreun iepure, mă? — Ba am văzut unul prin pîrloage.* TEODORESCU, P. P. 123. *La amiazi li se dau* [oilor] *coceni de porumb, iar seara pîrloagă, dacă stăpînul a strîns de cu vară.* GR. S. III, 44, cf. ALR II 5 258/192.

3. (Regional) Loc de pe care a fost cosit fînul; cositură (Negreni—Slatina). ALR SN I h 125/791. ✦ (În forma *pîrlog*) Loc unde s-a tăiat pădurea (Arad). ALR I 956/56.

— Pl.: *pîrloage* și (rar) *pîrlogi.* — Și: **pîrlóg,** (învechit și regional) **prilóg** s. n., (regional) **parloáeă** (H II 13) s. f., **parlóg** (ib. II 28) s. n., **părloágă** (ib. IV 11, X 90, XII 140, XIV 416) s. f., **părlóg** (I. BRĂESCU, M. 69), **pîrlóg** (ALR SN I h 7/872) s. n., **priloágă** (ib. h 7/551, A V 33) s. f., **prîlóg** s. n.

— Din bg. **пределог,** scr. **prelog, parlog,** magh. **parlag.**

PÎRLÓG s. n. v. **pîrloagă.**

PÎRLOGÍ vb. IV. Tranz. și refl. A (se) preface în pîrloagă **(1)**; p. ext. a (se) părăgini **(2)**. Cf. GHEȚIE, R. M., BARCIANU. *Agricultorii au obișnuit să ... lase* [pămîntul] *... să se înțelenească din nou ..., să se prilogească.* PAMFILE, A. R. 26, cf. DDRF. *Locul îi s-a pîrlogit.* CHEST. IV supl.

— Prez. ind.: *pîrlogesc.* — Și: (regional) **prilogí** vb. IV.

— V. **pîrloagă.**

PÎRLOGÍT, -Ă adj. (Despre terenuri agricole) Devenit pîrloagă **(1)**; p. ext. părăginit **(2)**; înțelenit. *Ogoarele obosite sînt abandonate spre a se înnoi și în locul lor să iau altele pîrlogite și înțelenite.* I. IONESCU, D. 351, cf. H XIV 66, 76, 86.

— Pl.: *pîrlogiți, -te.*

— V. **pîrlogi.**

PÎRLOÍ vb. IV v. **pîrlui.**

PÍRLU, -Ă adj., s. m. **I.** Adj. **1.** (Popular; și substantivat, f.) (Oaie) cu lînă scurtă, aspră, de obicei închisă la culoare și apropiată ca aspect de lîna oilor țurcane sau stogoșe. *Berbeci aspri se zic cei negri pîrli, de felul oilor țurcane.* HEM 1880, cf. DAMÉ, T. 182, STOIAN, PĂST. 63. *Numele ce dau ciobanii* [oilor] *... spre a le deosebi unele de altele sînt: bucălaia, cornuta, laia, buzata, oacheșa, pîrla.* H II 3, cf. III 18, XVI 152. [Berbeci] *pîrli (stogoși), cu lîna jumătate țurcană.* GR. S. VI, 63. ◇ Expr. (Substantivat; regional) **A(-i) cădea mîrlă pe pîrlă** v. mîrlă². ✦ (Prin Transilv. și prin Mold.) (Oaie) cu lînă puțină, scurtă și rară sau tocită. *Zic oilor pîrlă cînd au puțină*

lînă. H III 280. *Oaie pîrlă, oaie neagră, cu lîna scurtă, tocită.* Com. din BRAŞOV. ✦ (Regional; despre coama cailor) Cu părul scurt (Lisa—Făgăraş). Cf. DR. V, 293. ✦ (Regional; despre animale) Cu părul căzut; năpîrlit (Măţău—Cîmpulung). Cf. COMAN, OL.

2. (Regional; despre oi) Mic **(I 1)** şi slab (Cetăţeni Deal—Cîmpulung). H IX 193.

II. S. m. (Prin nord-estul Transilv.; în forma *pîrle)* Epitet pentru un om chel. Cf. BUGNARIU, N. 53/448.

— Pl.: *pîrli, -e.* — Şi: (regional) **pîrle** s. m.

— Postverbal de la **pîrli.**

PÎRLUÍ vb. IV. Tranz. (Folosit şi absol.) (Transilv., Ban. şi Olt.; complementul indică rufe, fire de cînepă etc.) A fierbe, a opări cu leşie (pentru a spăla sau pentru a albi); (învechit) a pîrlălui. Cf. KLEIN, D. 148, ALEXI, W., CADE, SCRIBAN, D. *Iute aduse apă, făcu foc, pîrloi, spălă rufele ..., tot ce trebuie la o găzdoaie bună.* RETEGANUL, P. II, 46, cf. FRÎNCU-CANDREA, M. 104. *O poruncit la un hoţ ca să ieie pe Ion ... şi să se ducă c-o căldare de aramă, de pîrluit, s-aducă apă de la izvor.* GREGORIAN, CL. 51. *Pîrlău i ăla în care pîrlăie flienderele.* COMAN, GL. 58. *Vinerea nu toarcem, nici leşie, nici pită. De laut da, numa pîrluit nu.* ARH. FOLK. VII, 106. *Spăl cămeşi, le pîrlui în ciubăr.* ALR I 637 bis/107, cf. 637 bis/69, 79, 112, ALR II 3368/64, 3369/64, 836, A I 36, GL. OLT. ✧ Refl. pas. *Ce se toarce din fuior e laor. Laorul se pîrluie.* GREGORIAN, CL. 49. *Cămăşile să pîrluie.* ALR II 3 368/105.

— Prez. ind.: *pîrlui* şi *pîrluiesc* (CADE, SCRIBAN, D., ALR I 637 bis/112). — Şi: **pîrlăí, pîrloí** vb. IV.

— Din magh. **parol** „a fierbe ceva înnăbuşit".

PÎRMÁC s. m. v. **parmac**[1].

PÎRNÁIE s. f. **I. 1.** Oală mare de pămînt sau, rar, de aramă, cu capacitatea de 4—5 pînă la 12 litri, care serveşte la păstrarea şi la prepararea alimentelor. *Un vas e mai smălţuit, o oală mai coaptă, o pîrnaie mai arătoasă.* JIPESCU, O. 130. *Torni, parcă torni într-o pîrnaie.* DELAVRANCEA, S. 6, cf. DDRF. *Pîrnaia ... serveşte numai pentru fierturi în mare cantitate.* ap. TDRG, cf. ALEXI, W., MUSCEL, 63. *Două pîrnăi ... ca de trei vedre fiecare.* STĂNOIU, G. I. 31. *Pune la fiert pîrnaiele de lut cu lapte peste care smîntîna stă de două degete.* I. BOTEZ, ŞC. 7, cf. H II 132, 208, 262, IV 12, VII 507, IX 194, XI 402, XII 43, XIV 346, 353, 400. *Că-i bună carnea de oaie, Mămăliga din pîrnaie.* TEODORESCU, P. P. 510. *Aveam ... două pîrnăi cu untură tocîtă.* GRAIUL, I, 268, cf. DR. IV, 450, CHEST. V 125/6. *Turnăm iară în pîrnăi zeama din putînă ş-o-nfierbîntăm.* ALRT II 231, cf. ALR I 695/727, 1 059/786. *Am avut două pîlnăi de untură şi mai-mai să nu-mi ajungă.* UDRESCU, GL. ✦ Conţinutul unei **pîrnăi (I 1).** *Spre a-şi curma zilele, Midas ... bău o pîrnaie de sînge de taur.* ISPIRESCU, U. 113. *Datu-i-am talanţuri şapte De aur măistrit şi o pîrnaie De-argint.* MURNU, O. 404. ✦ P. gener. (Prin vestul Munt.; în forma *pîlnaie)* Obiect de mari dimensiuni. Cf. UDRESCU, GL. ✧ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *O pîlnaie de mămăligă.* id. ib.

2. (Argotic) Închisoare. Cf. CHIRIŢESCU, GR. 252. *Am stat la pîrnaie doi ani.* PREDA, R. 409. *În tinereţe, fugise de la pîrnaie.* BARBU, G. 271, cf. A VI 26, LEXIC REG. 27.

II. (Prin vestul Munt.; în forma *pîlnaie)* Pîlnie **(I)** foarte mare făcută din doage, folosită pentru turnat ţuica sau vinul în zăcători. Cf. UDRESCU, GL.

— Pronunţat: *-na-ie.* — Pl.: *pîrnăi* şi (rar) *pîrnaie.*

— Şi: (regional) **pîlnáie** s. f.

— Etimologia necunoscută. Cf. pîrlaie (pl. lui *pîrlău).* — Pentru sensul **II,** cf. şi pîlnie.

PÎRNĂJÁC s. n. v. **părnăjac.**

PÎRNĂU, -ĂIE s. m. şi f., adj. **1.** S. m. şi f. (Rar la m.) Varietate de struguri nedefinită mai îndeaproape. Cf. DDRF, ŞĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., DR. IV, 459.

2. Adj. (Prin Mold. şi prin Bucov.; şi substantivat) (Oaie, berbec sau rasă de oi) cu lîna colorată alb cu negru. *8 berbeci pîrnăi* (a. 1783). IORGA, S. D. VII, 235, cf. SCRIBAN, D., H XII 288, com. MARIAN, CHEST. V 67/77.

— Pl.: *pîrnăi.*

— Etimologia necunoscută. Cf. gr. περκνός, πυρναῖος. DR. IV, 459.

PÎRNICÎT, -Ă adj. v. **pipernicit.**

PÎRNÓJIE s. f. (Mold.) Teren agricol arat de cîţiva ani şi lăsat necultivat. Cf. CADE, H III 280. ✧ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de", sugerează calitatea inferioară) *Cît mă costă pîrnojia asta de vie ... că el m-a procopsit cu dinsa.* D. ZAMFIRESCU, T. S. 27.

— Pl.: *pîrnojii.*

— Etimologia necunoscută. Cf. pîrloagă.

PÎRNÚŞ s. m. (Regional) Numele unei specii de şobolan nedefinită mai îndeaproape (Coverca—Vatra Dornei). GLOSAR REG.

— Pl.: *pîrnuşi.*

— Etimologia necunoscută.

PÎRÓI s. n. v. **puroi.**

PÎRPALÁC interj., s. m. v. **pîtpalac.**

PÎRPALÁCĂ s. f. v. **pîtpalacă.**

PÎRPÁLĂ subst. **1.** S. f. (În dicţionarele din trecut) Carne friptă în grabă. Cf. BARCIANU, ALEXI, W.

2. S. m. şi f. (În dicţionarele din trecut) Palavragiu, flecar. Cf. BARCIANU, ALEXI, W.

3. S. f. pl. (Prin nord-vestul Olt.) Vreascuri. *Du-te, tu, dragu mumii, şi adă un braţ de părpale să facem focu.* CV 1952, nr. 1, 36.

— Pl.: *pîrpale.*

— Postverbal de la **pîrpăli.**

PÎRPÁRĂ s. f. v. **pîrpor**[1].

PÎRPARIŢĂ s. f. v. **pîrpăriţă.**

PÎRPĂ s. f. (Regional) Coacere timpurie (Drăguşeni—Tîrgu Neamţ). GLOSAR REG. *Pîrpa orzului.* ib.

— Pl.: *pîrpe.*

— Cf. pîrpăli.

PÎRPĂÍ vb. IV v. **pîrpli.**

PÎRPĂÍT s. n. v. **pîrplit**[2].

PÎRPĂITÚRĂ s. f. (Regional) Trosnet, pîrîit **(1).** Cf. BARCIANU, ALEXI, W.

— Pronunţat: *-pă-i-.* — Pl.: *pîrpăituri.*

— **Pîrpăl** + suf. *-tură.*

PÎRPĂLÁC[1] interj., s. m. v. **pîtpalac.**

PÎRPĂLÁC[2] s. n. (Popular) Frigere a cărnii pe jeratic sau în frigare; (concretizat) carne friptă în acest fel, (regional) pîrpăleală **(2).** *Mieii întregi se întorc în jepe de lemn; pîrpălacul umple pădurea de miros.* RUSSO, S. 103, cf. BARONZI, L. 161, CIHAC, II, 246, TDRG, ŞĂINEANU, D. U., COMAN, GL.

— Pl.: *pîrpălace.* — Şi: (regional) **parpalác** (TDRG), **parpaláş** (BARONZI, L. 161), **părpălác** (CIHAC, II, 246, ŞĂINEANU, D. U.) s. n.

— **Pîrpăli** + suf. *-ac.*

PÎRPĂLÁCĂ s. f. v. **pîtpalacă.**

PÎRPĂLÁGĂ s. f. v. **pîtpalacă.**

PÎRPĂLÁTIC, -Ă adj. (Prin vestul Munt.; despre oameni) **1.** Care vorbește repede, pripit și în vîrful limbii. Cf. UDRESCU, GL. ✦ (Prin nord-estul Olt.; în forma *părpalatic)* Peltic. Cf. CIAUȘANU, V. 187. **2.** Care este foarte activ, care se agită mult (și fără rost); pripit, zorit, iute. Cf. UDRESCU, GL. *N-ai văzut așa om părpălatic ca ăsta!* id. ib.

— Pl.: *pîrpălatici, -ce.* — Și: **pîrpolátic, -ă** (UDRESCU, GL.), **părpalátic, -ă** (CIAUȘANU, V. 187), **părpălátic, -ă** adj.

— **Pîrpăli** + suf. *-atic.*

PÎRPĂLEÁLĂ s. f. **1.** Acțiunea de a (se) pîrpăli. Cf. pîrpăli **(I 1).** Cf. TDRG, DL, DM. [Mulțimea] *aflată la ceasul prînzului de mirosul mititeilor sfîrîiți și de perpeleala scrumbiilor la grătar.* C. PETRESCU, A. R. 9. ◇ Loc. adj. (Regional) **De perpeleală** = (despre carne) expus la acțiunea rapidă a focului, fript numai pe deasupra. *Voi să-i dați pentru mîncare O mieoară De frigare, Pastramă de perpeleală.* TEODORESCU, P. P. 513. ◇ Loc. adv. (Regional) **La perpereală** = rapid, repede, la repezeală. Cf. UDRESCU, GL. ◇ Expr. (Regional) **A-i trage** (sau **a-i da**) **o perpereală** (sau **o pîrpoleală**) **(bună)** = a lucra repede, a acționa cu mare grabă; a-i da zor, (regional) a-i trage un stupai zdravăn. *Hai să-i mai tragem o pîrpoleală la secere, să scaperel* id. ib. ✦ Fig. Așteptare plină de nerăbdare, de frămîntări și de înfrigurare. Cf. CADE.

2. (Concretizat; regional) Carne friptă pe jeratic sau la frigare; (popular) pîrpălac[2]. Cf. TDRG.

— Pl.: *pîrpăleli.* — Și: **perpeleálă,** (regional) **pîrpoleálă, pîrporeálă** (CONV. LIT. LIV, 368, CIAUȘANU, GL.), **perpereálă** s. f.

— **Pîrpăli** + suf. *-eală.*

PÎRPĂLÍ vb. IV. **1. 1.** Tranz. (Complementul indică animale sau carnea lor) A frige la frigare, pe jeratic sau la para focului, pentru a mînca. *Părpălind niște pui tineri la frigare și-apoi tăvălindu-i prin unt, cheamă pe mătușa Măriuca.* CREANGĂ, A. 60. *Bătrîna pîrpîlea în spuză doi șarani frumoși și grași.* CONTEMPORANUL, VI[1], 31, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, CADE, SCRIBAN, D. *Unii la berbeci cojea, Alții lemne grămădea, Alții carne perpelea.* TEODORESCU, P. P. 515. *Mai aduna vreascuri, mai pîrpolea cele păsăruici pe foc.* I. CR. IV, 106. ◇ Refl. *După ce începu a se părpăli, băiatul luă frigarea din mîna surorăi-sei crestă friptura pe toate părțile și-i dele sare multă.* ISPIRESCU, L. 340. ✦ (Complementul indică alte alimente, în special porumb) A pune la foc iute sau a trece prin flacără pentru a se coace sau a se prăji la repezeală; a arde pe deasupra; a încălzi la repezeală. V. pripi. Cf. LB. *Chef și voie bună, zise celalalt, scoțînd o hrincă înghețată din desagi, pîrpîlind-o pe jăratec și dîndu-ne și nouă.* CREANGĂ, A. 31, cf. CONV. LIT. XLIV, 1 002, DR. II, 596, ȘĂINEANU, D. U., CADE, BL IV, 93. *Adunase jar la marginea vetrei și pîrpîlea bucăți de slănină, în țăpușă.* SADOVEANU, O. XVIII, 150. *Pîrpîlesc ... popușoi ..., mai mult pîrlindu-i.* ȘEZ. V, 116. *Am părpălit în fugă o leacă de mămăligă.* Com. din BILCA—RĂDĂUȚI. *Ala porumb copt e? nici nu-l pîrporișl bine!* PLOPȘOR, V. O. 13, cf. CIAUȘANU, GL., PAȘCA, GL., A VI 26. *Pîrpori ... un porumb verde.* LEXIC REG. 31, cf. GLOSAR REG. ◇ Refl. *A frige, însă nu deplin, un păpușoi care s-a pus să se frigă și nu s-a fript bine se dzice că s-a părpălit, s-a pălit de para focului.* Com. MARIAN.

2. Tranz. (Popular; complementul indică părul animalelor tăiate pentru hrană) A distruge prin atingere cu o sursă de căldură sau, uneori, prin opărire; p. ext. (complementul indică animalul respectiv) a pîrli **(2).** *Fumul focurilor de paie care-i părpăleau* [porcii tăiați] *pînă la șorici, acoperea cerul mahalalei.* DELAVRANCEA, S. 218, cf. DDRF, CADE, ALR II 4 129/2. ✦ (Regional; în forma *perpeli;* complementul indică păsări tăiate) A jumuli (Pecinișca—Băile Herculane). Cf. ALR II 4 092/2. ✦ Tranz. și refl. (Regional; în forma *perpeli)* A (se) curăța, a (se) spăla (Bucoșnița—Caransebeș). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 149. *Femeile o perpeleau tare bine.* id. ib.

3. Refl. A se încălzi la dogoarea focului sau la soare. *La poalele unui codru numai că iată ce vede o dihanie de om care se pîrpîlea pe lîngă un foc de douăzeci și patru de stînjeni de lemne și tot atunci striga, cît îl lua gura, că moare de frig.* CREANGĂ, P. 289. *Mama Ioana să părpălea cu Irina la soarele care poleia bătătura cu razele lui calde.* DELAVRANCEA, T. 155, cf. DDRF. *Soldații se pîrpăleau la flacără.* D. ZAMFIRESCU, R. 117. *Numai femeile și copilașii tremurau de frig, se pîrpăleau pe lîngă vreun foc ce ardea ca pe gheață.* LUC. V, 22, cf. ȘĂINEANU, D. U., com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. *Ce te pîrpălești pe lîngă foc?* A VIII 8. ◇ Tranz. *Turcii suflau zgomotos și-și pîrpîleau la flăcări mîinile și picioarele.* SADOVEANU, O. II, 129. ✦ Tranz. (Învechit; în forma *pîrpoli)* A dogori. *Soarele aprinde, cîmpul pîrpolește Cu raze-nfocate.* C. STAMATI, P. 275, cf. 335.

II. Refl. (Mai ales în forma *perpeli)* **1.** A face mișcări spasmodice (pricinuite de o durere puternică); a se zvîrcoli, a se zbate, a se tăvăli (de durere). *Se perpelea fratele său mic de foame, săracul.* PAMFILE, D. 71. *Nenorocitul îndrăzneț, perpelindu-se ca un cline încăierat de viespi, ... venea de-a rostogolul.* GALACTION, O. 44. *Găsi pe Anichit perpelindu-se prin toată casa cu genunchii strînși între mîini.* STĂNOIU, C. I. 165. *Începu să se perpelească pe jos de durere.* VISSARION, B. 35. *Un pește mic ... se perpelea pe uscat, fiind aruncat de apă.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 227, cf. CIAUȘANU, GL., TOMESCU, GL. ◇ Fig. *I-a aprins la căpătîi o lumînare, a cărei flacără se perpelea între ferestrele sfărîmate.* REBREANU, R. II, 201. ◇ Expr. **A se perpeli de rîs** = a rîde cu mare poftă; a se tăvăli (sau a se prăpădi) de rîs. *Mușteriii lui Vancea se perpelesc de rîs.* GALACTION, O. A. I, 258. **A se perpeli de ceasul morții** = a depune eforturi desperate pentru a realiza ceva; a se da de ceasul morții. *Baba lui a rămas tot să se zbată și să se perpele de ceasul morții ca să încherbeleze pîinea la gurile ce se înmulțeau.* IOVESCU, N. 39. ✦ Fig. A se frămînta, a se chinui, a se zbuciuma (din cauza unei situații grele). *Se perpelește că n-are nici un ban.* PAMFILE, A. R. 254. *Pe cînd dînsul se perpelea astfel, Ttu, cu glas mai scăzut, îi sporovăia de poporul nostru, de idealul suprem.* REBREANU, I. 240. *Cînd ai avere, ce-ți trebuie să te mai perpelești?* id. ib. 440. *Buna însă se perpelea... Se ducea la mormîntul lui Moșu și sta de vorbă cu el cîte-o jumătate de zi.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 62, cf. TOMESCU, GL. ◇ Tranz. *Cînd îi era lumea mai dragă, ce să pomenea cu grija că-l șîngera ca un bold și-l părpălea ca pe jeratic.* DELAVRANCEA, S. 82. *Tare îl mai perpelește, săracul.* T februarie 1962, 34.

2. A se răsuci continuu (în așternut), a se întoarce de pe o parte pe alta, fără a-și găsi locul (din cauza unei stări fizice sau psihice chinuitoare); a se foi. *Se perpeli în pat, frămîntat numai de presimțiri rele.* REBREANU, I. 392. *Se perpelea în pat fără somn.* id. R. I, 45. *Cei mai mulți dintre călători ... încep să se perpelească pe spătarul canapelei.* GALACTION, O. A. II, 218. *Azi-noapte m-am perpelit ca pe jărăgai.* PREDA, I. 169.

— Prez. ind.: *pîrpălesc.* — Și: **părpăli, perpeli** (pers. 3 și, regional, *pérpele),* (regional) **pîrpări, pîrperi** (PAȘCA, GL.), **pîrpîli, pîrpoli, pîrpori** vb. IV.

— Din bg. **препаля.** Cf. scr. pripaliti.

PÎRPĂLIȚĂ s. f. v. **pîrpăriță.**

PÎRPĂLÓI s. m. v. **pîrpălăoi.**

PÎRPĂRĂ s. f. v. **pîrpor[1].**

PÎRPĂRÍ vb. IV v. **pîrpăli.**

PÎRPĂRIȚĂ s. f. **1. 1.** (Învechit) Titirez (la moară). Cf. LB, LM. *Auzul mi-l năpădește țipătul războilor și cadențat al pîrpăriței de la moară.* F (1886), 360. *Sub*

părpăriță se-nțelege un instrument la moară care nu lasă să cadă deodată toate grăunțele din coș pe piatra morii. MARIAN, NU. 770, cf. DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W.

2. Mică piesă metalică fixată în piatra alergătoare de la moară, în care intră capătul de sus al fusului; (regional) gînjei. Cf. DDRF, DAMÉ, T. 153, BARCIANU, TDRG. *În gîrlici ... se află o bucată de fier numită pîrpăliță, părpăliță, perpeliță, prepeliță sau gînjei, în care se prinde capătul fusului de fier care învîrtește piatra alergătoare.* PAMFILE, I. C. 186. *Mîine-poimîine-o să piară Prepelița de la moară. Tot pe mine mă omoară!* RĂDULESCU-CODIN, M. N. 162, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Părțile morii, perpelița, fusu care o învîrtește.* H I 8. *Părțile morii le numesc: babaluc, ... pîrpăriță.* ib. III 228. *În capul steiului este părpărița, iarăși de fier, care este prinsă în piatra cea deasupra și o învîrtește.* ib. IX 61, cf. XI 233. *Între părțile morii: părpălița, care are loc în piatra alergătoare, cea de deasupra, în care intră fierul cel lung, cu ajutorul cărora se învîrtește piatra.* ib. XVI 11. *Pîrpărița (un fier lat care să bagă în peatra de sus) carea întoarce peatra de sus.* LIUBA-IANA, M. 104, cf. RĂDULESCU-CODIN, Î. 309, GRAIUL, I, 509. *Văzînd ciobanul că* [piatra morii] *nu stă, cînd se opintește o dată și-i dă una, sparge piatra în două, și-i mai rămîne părpărița.* I. CR. I, 112, cf. ALR SN I h 177, A VI 6, GLOSAR REG. ✦ (Regional) Bucată de lemn de esență tare, fixată în gaura roții de piatră, la rîșnița țărănească. *Pîrpăriția are o scobitură unde stă capul învîrticiului, peste care se învîrtește roata rîșniței.* PAMFILE, I. C. 176.

3. (Regional; în forma *pîrpăliță*) Cilindru care susține pietrele morii și care este pus în mișcare prin acțiunea roții cu măsele; (regional) prîsnel, crîng (Răchita—Lugoj). Cf. VICIU, GL.

4. (Prin Ban.) Osie de lemn, la morile de apă, care pune roata în mișcare; (regional) fus, grindei. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 154.

5. (Prin Transilv., Maram. și prin nordul Munt.) Gaură în mijlocul pietrei alergătoare de la moară, în care cad grăunțele din teică, pentru a fi măcinate; (popular) gîrlici. *Perpeliția sau gaura pietrei deasupra, în care cad grăunțele.* H II 29. *Perpeliția, o scobitură în piatra învîrtitoare; aci cad boabele din coș.* ib. IV 145, cf. ALR SN I h 170. ✦ (Regional) Jgheab sau scîndură prin care curge făina de sub piatra morii, după măcinat; vrană. *Și-o pus mîna la părpăriță Și curea numai tărîțe.* MARIAN, NU. 770, cf. VICIU, GL. *Am o cățeluș vînătă și face numai urdă (Pîrpeliția).* GOROVEI, C. 293, cf. PASCU, C. 190.

6. (Transilv. și prin Munt.; în formele *pîlpăriță, părpăliță, părpăriță*) Teică (la moară). Cf. MAT. DIALECT. I, 25, ALR SN I h 171. *Lemnu d'i la părpăriță.* ALR SN I h 172/250. *Lemnu d'i la pîlpăriță.* ib. h 172/349.

7. (Învechit, rar; impropriu) Piatră alergătoare (la moară). *Să nu zălojești moara, nici pîrpăriția morii, căci suflet acesta zălojaște.* BIBLIA (1688), 143²/16. *În Biblia Șerban Vodă din 1688, peatra alergătoare se cheamă pîrpăriță.* HEM 838.

II. Fig. **1.** (Prin Maram.; în forma *pîrpariță*) Gură (considerată ca organ al vorbirii). *Tacă-ți pîrpariță!* L. ROM. 1961, nr. 2, 128.

2. (Regional) Om flecar. Cf. meliță **(2)**. [Fetele] *limbute, carile vorbesc pe toți oamenii de rău și află la fiecare cîte un defect, încă se poreclesc „pupeze". Celor din urmă li se mai zice și pîrpărițe.* MARIAN, O. II, 176, cf. VICIU, GL., COMAN, GL., CV 1951, nr. 3, 46, TEAHA, C. N. 253.

— Accentuat și: *pîrpăriță* (ALR SN I h 170/105, ib. h 177, GLOSAR REG.). — Pl.: *pîrpărițe*. — Și: (învechit și regional) **părpăriță** (ALEXI, W.; accentuat și: *părpariță*, ALR SN I h 177/76), **pârpăriță** (accentuat și: *părpăriță*, ib. h 171/250, h 177/2), (regional) **pîrpăliță, pîrpariță** (accentuat și: *pîrpăriță*, L. ROM. 1961, nr. 2, 128), **pîrpeliță, pîrpiliță** (H I 23, ALR SN I h 177), **pîrpiriță** (H X 466, 489), **pîrporiță** (H V 123, VLR SN I h 177/27), **pîlpăriță, párpariță** (H II 319), **părpăliță, perpeliță, prépeliță** (accentuat și: *prepeliță*, ALR SN I h 177/386) s. f.

— Din v. sl. **пръпрѣща.**

PÎRPELIȚĂ s. f. v. **pîrpăliță.**

PÎRPERÍ vb. IV v. **pîrpăli.**

PÎRPÎDÚCHI interj., s. m. v. **pitpalac.**

PÎRPÎÍ vb. IV. Intranz. (Regional) A pîrîi **(I)**, a trosni. Cf. CIHAC, II, 240, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, BL VI, 148.

— Prez. ind. pers. 3: *pîrpîie* și *pîrpîiește*. — Și: **pîrpăí** vb. IV. CIHAC, II, 240, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

— Formație onomatopeică.

PÎRPÎIÁLĂ s. f. (Regional) Foc cu pară¹ **(3)** mare (Drăgușeni—Tîrgu Neamț). GLOSAR REG.

— **Pronunțat:** *-pî-ia-*. — Pl.: *pîrpîieli*.

— **Pîrpîi** + suf. *-eală*.

PÎRPÎÍT¹ adj., s. m. (Regional) (Persoană) care vorbește repede și neclar (Mățău—Cîmpulung). Cf. COMAN, GL.

— Pl.: *pîrpîiți*.

— **V. pîrpîi.**

PÎRPÎÍT² s. n. (Regional) Faptul de a pîrpîi; trosnet. Cf. ALEXI, W. *Asculta ... făcănitul orologiului cu cuc, pîrpîitul surcelelor din plită.* ap. TDRG.

— Pl.: *pîrpîituri*. — Și: **pîrpăít** s. n. ALEXI, W.

— **V. pîrpîi.**

PÎRPÎLÁC interj., s. m. v. **pitpalac.**

PÎRPÎLÍ vb. IV v. **pîrpăli.**

PÎRPÎLÎT, -Ă adj. (Regional; despre oameni) Extrem de beat (Bălțătești—Tîrgu Neamț). SCL 1971, 400.

— Pl.: *pîrpîliți, -te*.

— **V. pîrpîi.**

PÎRPÎLÍȚĂ s. f. v. **pîrpăriță.**

PÎRPÍR s. m. v. **pîrpor¹.**

PÎRPÎRĂ s. f. v. **pîrpor¹.**

PÎRPÎRIȚĂ s. f. v. **pîrpăriță.**

PÎRPOÁLĂ s. f. (Prin Mold.) Mana **(II 1)** viței de vie. Cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pîrpoale*.

— Cf. **pîrpor¹, pîrpoli.**

PÎRPOLÁTIC, -Ă adj. v. **pîrpălatic.**

PÎRPOLEÁLĂ s. f. v. **pîrpăleală.**

PÎRPOLÍ vb. IV v. **pîrpăli.**

PÍRPOR¹, -Ă subst., adj. **1.** Subst. (Mai ales la sg.) **1.** S. m. (Regional) Cenușă udă din ciubărul în care se opăresc rufele (Celeiu—Tîrgu Jiu). GR. S. V, 122. ✦ Soluție preparată din sodă caustică dizolvată în apă (Salcia—Calafat). GL. OLT. *Pîrporu [...] pun ap-așa un ĉaun jumătate de apă ș-pun trei chile de sodă.* ib.

2. S. m. (Prin nord-vestul Olt.) Tăciune stins cu apă, folosit, în medicina populară, la vindecarea rănilor provocate de înțeparea cu un cui. Cf. PAȘCA, GL.

3. S. m., s. f. (Prin Olt. și Mold.) Foc de paie. Cf. CREANGĂ, GL., PLOPȘOR, V. O. 13, GR. S. V, 122. ◇ Expr. **A trece prin** (sau **printr-o**) **pîrporă** = a trece prin împrejurări grele, prin emoții. Cf. BUL. FIL. II, 291. **Își dă** (sau **își face**) **pîrporul** = este foarte schimbător. CIAUȘANU, GL. ✦ (Regional) Căldură, arșiță, fierbințeală. BUL. FIL. II, 291. ✦ (Sudul Ban.) Pojar. ALRM I/I h 160. ✦ Fig. Agitație, zbucium;

avînt, entuziasm, înflăcărare. *Dăduse și el în pîrpăra însuratului.* CREANGĂ, O. 69, cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U. *În pîrpăra luptei.* SCRIBAN, D. *Asemenea grăiri sălțate ... nu le mai auziseră ei decît doar în pîrpîra alegerilor.* V. ROM. februarie 1954, 41. *Panatte a dat în pîrpîra însurătorii, că nu mai poți să te înțelegi cu el la treabă.* Com. din PIATRA NEAMȚ.

4. Subst. (Regional) Mana (**II 1**) viței de vie (Chizătău—Lugoj). Cf. ALR II 6 116/76. *Via o mîncă un pîrpor.* ib.

5. S. f. (Regional; în forma *pîrpără;* de obicei determinat prin „de ploaie") Aversă. *O pîrpără de ploaie.* CIHAC, II, 246, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Stă să treacă pîrpăra, își ia apoi bulendrele ... și pornește înainte.* PAMFILE, D. 123, cf. id. VĂZD. 108, I. CR. III, 187. ◇ (Prin analogie) *Cîte o pîlpără de vînt zburătăcea frunzele cît colo.* CONTEMPORANUL, V_1, 289.

II. Adj. (Prin Olt. și prin Munt.; despre oameni) Care nu rezistă la frig; plăpînd. *E un ăla pîrpor, nu suferă neam la frig.* CV 1951, nr. 11, 37, cf. L. ROM. 1961, nr. 1, 24, LEXIC REG. II, 71.

— Accentuat și: *pîrpór.* GL. OLT. — Pl.: *pîrpori, -e.* — Și: **pîrporă, pîrpără** (BARCIANU, ALEXI, W.), **pîrpîr** (ALEXI, W.) s. m., **pîrpîră** (pl. *pîrperi,* SCRIBAN, D.) s. f., **pîrpur** (ALRM I/1 h 160) s. m., **pîlpără** s. f.

— Din scr. **prpor.** Pentru unele sensuri, cf. p î r p ă l i.

PÎRPOR² s. n. v. **purpură.**

PÎRPORÁRIU subst. (Regional) Bucată de pînză prin care se strecoară leșia; (regional) cenușar (Pești-șani—Tîrgu Jiu). ALR SN IV h 1 225/836.

— Pl.: ?

— **Pîrpor¹** + suf. *-ar.*

PÎRPORĂ s. f. v. **pîrpor¹.**

PÎRPORE subst. (Regional) Butaș (Ineu—Arad). ALR II 6 108/64.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PÎRPOREÁLĂ s. f. v. **pîrpăleală.**

PÎRPORÍ vb. IV v. **pîrpăli.**

PÎRPORÍȚĂ s. f. v. **pîrpăriță.**

PÎRPOȘÍ vb. IV. **1.** T r a n z. (Prin Ban.; în forma *pîrpuși;* complementul indică bucăți de carne) A frige repede și prost. V. p î r p ă l i **(I 1).** Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 154. *Ai pîrpușit-o numai, n-o poi mînca carnea.* id. ib.

2. R e f l. (Regional) A se opări **(2)** (Iablanița—Băile Herculane). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147.

— Prez. ind.: *pîrpoșesc.* — Și: **pîrpuși** vb. IV.

— Etimologia necunoscută. Cf. p î r p o r¹, p î r p ă l i.

PÎRPOȘÍT, -Ă adj. v. **pîrpușit.**

PÎRPUR¹ s. m. v. **pîrpor¹.**

PÎRPUR² s. n. v. **purpură.**

PÎRPUȘÍ vb. IV v. **pîrpoși.**

PÎRPUȘÎT, -Ă adj. **1.** (Prin Ban.; despre carne) Care nu este bine fript sau prăjit. Cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 16.

2. (Regional; despre limbă; în forma *pîrpoșită)* Încărcată (Pecinișca—Băile Herculane). Cf. ALR II/I MN 15, 6 917/2.

— Și: **pîrpoșît, -ă** adj.

— V. **pîrpuși.**

PÎRSÉCHI s. n. v. **parsechi.**

PÎRSÉTE s. m. (Regional) Șobolan *(Mus decumanus)* (Uricani). DENSUSIANU, Ț. H. 328.

— Pl.: *pîrseți.*

— Cf. p î r ș².

PÎRSIIÁLĂ s. f. (Învechit, rar) Întărîtare. *Fum batgiocură vecirilor noștri înteritare (pîrsiiali* D) *și împutare ce era diîmpregiurul nostru.* PSALT. 163.

— **Pîrsni** + suf. *-eală.*

PÍRSLEA s. m. v. **prislea.**

PÎRSNÉL s. n. v. **prisnel.**

PÎRSNÉT s. n. v. **prisnet.**

PÎRSNÍ vb. IV v. **prisni².**

PÎRȘ¹ interj. (Prin sudul Olt. și al Munt.; adesea repetat) Strigăt cu care se cheamă sau se alungă măgarul. Cf. ALR II 5 525/899, ib. 5 526/886.

— Onomatopee.

PÎRȘ² s. m. **1.** Nume dat mai multor mamifere din familia rozătoarelor: **a)** (și în sintagmele *pîrș cenușiu, pîrș comun,* DER) animal asemănător cu veverița, cu blana de culoare cenușie, cu nuanțe cafenii-negricioase pe spate, și albicioasă pe burtă, cu coada lungă și stufoasă, care duce o viață nocturnă prin păduri și se hrănește mai ales cu semințe și cu fructe, dar mănîncă și insecte, păsărele și ouă *(Glis glis). Cine va mînca lup sau vulpe ... sau pîlș sau nevăstuică ... să se pocăiască 1 an* (a. 1640). GCR I, 90/35. *Pîrșul cenușiu ... își duce viața prin pădurile de fag și stejar.* SIMIONESCU, F. R. 57, cf. ENC. AGR., DL, DM, H IX 122; **b)** (și în sintagmele *pîrș roșu, pîș roșu,* H X 276) animal cu înfățișare de maimuță, cu ochi mari, vioi, cu blana mătăsoasă, de culoare galbenă-roșcată pe spate și albă pe piept, cu coada lungă, terminată cu peri lungi, care trăiește în păduri, prin iarbă, prin tufișuri sau cățărat în copaci și se hrănește în special cu alune; (regional) alunar *(Muscardinus avellanarius). Tot prin păduri trăiește și pîrșul roș ... cu înfățișarea mai mult de maimuță.* SIMIONESCU, F. R. 58, cf. ENC. AGR. *Șoareci de pădure sau pîlși ... care mănîncă alune.* H V 280; **c)** (și în sintagma *pîrș de stejar)* animal cu blana de culoare cenușie, cu cîte o pată neagră pe obraji, cu coada lungă, părosă numai la vîrf, care trăiește prin păduri, dar mai mult pe pămînt decît în copaci, și se hrănește mai ales cu insecte, viermi, melci, păsărele și șoareci *(Eliomys quercinus).* Cf. DER; **d)** (și în sintagma *pîrș mic)* animal cu corpul zvelt, lunguieț, cu blana cenușie-roșcată, albă pe pîntece, cu coada stufoasă, lungă aproape cît corpul, cu botul asemănător celui de șoarece, cu urechile mari, care trăiește prin păduri și se hrănește cu fructe, semințe, insecte și șoareci *(Dryomys nitedula). Pîrșul mic ... e vioi și isteț.* SIMIONESCU, F. R. 58 ◇ L o c. a d v. (Regional) **Ca pîlșu** = pe furiș. Cf. COMAN, GL. *Se strecoară pe lîngă noi ca pîlșu.* id. ib.

2. (Regional) Nume dat mai multor animale rozătoare care își fac cuib sub pămînt: **a)** (în forma *pîlș)* hîrciog *(Cricetus cricetus)* (Strehaia). ALR II 4 969/848; **b)** (în forma *pîș)* orbeț **(II 1)** *(Spalax microphthalmus)* (Traian—Bacău). A IX 1; **c)** (prin Mold. și prin Bucov.; în forma de *pîș)* șobolan *(Mus decumanus).* Cf. ȘEZ. V, 116, ALR I 1 192/554.

— Pl.: *pîrși.* — Și: (regional) **pîlh** (H VII 418), **pîlș, pîș** s. m.

— Din slavonul **плъхъ.**

PÎRȘĂ¹ s. f. **1.** (Prin Munt. și prin Olt.) Bucată de mușchi² **(2)** (preparată în diverse feluri). *Mînînc pîrșe de mioară, Carne dulce de berbec.* PĂSCULESCU, L. P. 232, cf. 367, com. din TURNU MĂGURELE. ✦ (Prin sud-estul Transilv.) Carne de calitate proastă, care are multe pielițe. Cf. L. ROM. 1959, nr. 5, 87.

2. (Regional) Jupuială a pielii, pe față și pe membre. Cf. PAMFILE, J. III, 92.

3. (Regional) Murdărie a capului (Micăsasa—Mediaș). Cf. ALR II 3 391/141.
4. (Regional, învechit; glumeț) Pîine (**I 1**) (Mățău—Cîmpulung). COMAN, GL.
— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PÎRȘĂ² s. f. v. **pîrcî²**.

PÎRȘCĂU s. n. v. **prășcău**.

PÎRȘÉTE s. m. (Prin Olt.) Persoană vicleană și lipsită de caracter. Cf. CV 1949, nr. 9, 33, LEXIC REG. 46.
— Pl.: *pîrșeți*.
— Cf. **pîrș²**.

PÎRȘNÍ vb. IV v. **prisni²**.

PÎRȘOÁCĂ s. f. (Regional) Țuică de calitate inferioară (Cloșani—Tîrgu Jiu). GL. OLT.
— Etimologia necunoscută.

PÎRȘOÁICĂ s. f. (Zool.; prin nord-estul Olt.) Femela pîrșului². Cf. GR. S. VI, 137.
— **Pîrș²** + suf. *-oaică*.

PÎRȘTI interj. (Regional) Cuvînt „cu care se strigă iepurele" (de casă) (Păușești Otăsău—Băile Govora). COMAN, GL.
— Onomatopee.

PÎRTÁC subst. (Regional) Petic (**1**) (Uricani). VICIU, GL. *Coasă-ți pîrtacu de pe șubă!* id. ib.
— Pl.: ?
— Cf. slavonul **пръть**.

PÎRTÁL s. n. v. **partal**.

PÎRTĂ¹ s. f. (Regional) Povară mai mică pe care o poartă, pe cap, femeile (Caransebeș). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147.
— Etimologia necunoscută.

PÎRTĂ² s. f. v. **pîrtie**.

PÎRTĂG s. n. v. **pîrțag**.

PÍRTE s. f. v. **pîrtie**.

PÎRTÍ vb. IV v. **părti**.

PÎRTÎC s. n. (Prin Transilv.; mai ales la pl.) Mărunțiș (**III 1**). *Vindea pipe, funi, tămîie, smochine și alămîie și cîte alte pîrticuri.* RETEGANUL, ap. CADE. *Mai lasă-mi niște bani să mai am pentru pîrticuri.* RAȘCA, GL.
— Pl.: *pîrticuri*.
— Din magh. **portéka**.

PÎRTIE s. f. **1.** Drum făcut prin zăpadă; s p e c. drum amenajat prin zăpadă, pentru practicarea unor sporturi de iarnă. Cf. LB. *Iarna, pe pîrtie, cai de poștie ... zburau cu trăsura după ei.* GHICA, S. XVII. *Nu era, ce-i drept, pîrtie și zăpada se îngroșase pe Mureș.* SLAVICI, O. II, 217. *Pîrtia nu să mai cunoștea, înnăbușită sub o velință de zăpadă.* DELAVRANCEA, S. 181, cf. 5. *Ai noștri deschid pîrtii prin nămeți.* id. O. II, 17. *Caii mergeau acum destul de repede, ... era o minune de pîrtie.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 264. *Pîrtie pînă la stînă nu era.* CONTEMPORANUL, VII₂, 98, cf. DAMÉ, T. 46. *Calea robilor sticlea ca o pîrtie de zăpadă.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 79. *O sanie mergea în fuga cailor ... pe pîrtia sclipitoare de zăpadă.* id. ib. 205, cf. id. A. 153. *Drumul robilor se deslușea ca o pîrtie alburie prin spuza stelelor.* SANDU-ALDEA, U. P. 128, cf. 34, PAMFILE, S. T. 20, CHIRIȚESCU, GR. 252, PĂCALĂ, M. R. 141. *S-a tăiat...Cu lopețile O pîrte largă ca un drum.* CAMIL PETRESCU, V. 99, cf. id. O. I, 356. *Nămeții și, printre ei, pîrtiile făcute cu lopata, îmbîcseau și mai mult curtea caselor din Broșteni.* ARDELEANU, D. 294. *Pe pîrtia făcută de argați, zăpada scîrțîia sub pictoare.* GALACTION, O. A. II, 229, cf. I, 194, 277. *Pîrtiile abia despicau calea îngustă.* C. PETRESCU, A. 108, cf. STOIAN, PĂST. 54. *Se lăsă cu sania lui ... printre păduri, urmînd pîrtii înguste.* SADOVEANU, O. X, 276, cf. I, 507, IX, 444. *Să facă pîrtii prin zăpadă.* CĂLINESCU, S. 528, cf. 787. *Aș vrea să fac pîrtie largă de la ușă pînă la poarta din uliță.* STANCU, R. A. III, 388. *Pe lîngă case și garduri erau pîrtii înguste.* BENIUC, M. C. I, 297. *Se apropia acum de casa lui ... călcînd rar pe pîrtia adîncă făcută în zăpadă.* PREDA, Î. 73. *Cu lopețile, soldații rupseră pîrtii prin nămeți.* V. ROM. noiembrie 1953, 104. *A apucat pîrtea și nu s-a oprit pînă-n tîrlă.* BUGNARIU, N. 48/297, cf. ȘEZ. III, 84, I. CR. III, 207, NOVACOVICIU, C. B. I, 18, GR. S. VI, 242. ◇ F i g. *Pîrtiu de lumină, zvîrlită de lună pe ape, se rupea în nenumărați trandafiri de aur.* SANDU-ALDEA, A. M. 9. *În pîrtea farurilor apăreau și dispăreau, luminate fantastic ..., carele pline de noroi.* C. PETRESCU, Î. I, 156. *În spărtura malului ... se înseilează, ca într-o pîrtie de zîmbete triste, păragina unui cimitir.* KLOPȘTOCK, F. 330. *De funii lungi urnite ... Rup clopotele pîrtii și dîre fac pe cer.* LESNEA, I. 29. *O pîrtie palidă se deschidea departe, undeva, în jos — cerul.* V. ROM. aprilie 1955, 244. *Umbra care rămînea din belșug să înunde salonul între pîrtiile de lumină, părea să prelungească nesfîrșit ... coada pianului.* ib. noiembrie 1962, 56. ◇ E x p r. **A deschide** (sau **a rupe, a croi, a tăia** etc.) **pîrtie** = a face ceva pentru prima dată; a începe ceva (luptînd cu dificultățile); a-și croi (singur) un drum în viață. *M-ați lăsat să-mi tai pîrtie în lume.* ARDELEANU, D. 28. *Cine vrea să fie darnic poate începe dărnicia singur. N-are decît să deschidă pîrtie.* VORNIC, P. 224. (Regional) **A-i da** (cuiva) **în pîrtie** = a descoperi însușirile, intențiile sau faptele tainice (ale cuiva); a identifica, a dibui (pe cineva). *Ți-am dat eu în pîrtie! ... ți-am aflat eu blăstămățiile.* ALECSANDRI, T. 1 278. *Nu poi să-i dau în pîrtie! ... Boierul are ceva!* id. ib. 1 728. *Apoi vorbă: oare cine-a fost, ba că Stan, ba că Bran, pînă ce-i dau în pîrtie.* SEVASTOS, N. 3, cf. ZANNE, P. VI, 262. (Regional) **A-și da în pîrtie** = a deveni om de treabă. Cf. ȘEZ. IX, 155.

2. P. e x t. Loc de trecere printre oameni. *Pasul lor face pîrtie printre oameni.* TEODOREANU, M. U. 152. *Oamenii se feriră, lăsînd pîrtie pînă acolo. Ștefan Vodă privi pe coconul său cu asprime.* SADOVEANU, O. XIII, 33. *Și-a tăiat pîrtie dreaptă, desfăcînd grupurile.* GALAN, Z. R. 22.

3. (Popular) Cărare făcută printre semănături, printr-un desiș de pădure etc. *O luară apoi pe o pîrtie pînă ce văzu că se deschide o poiență.* ISPIRESCU, L. 354. *Au cotit la dreapta pe o pîrtie laterală, îngustă cît un vagonet.* ARDELEANU, V. P. 35, cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 16, ALRM SN I h 266/105, A V 15. ✦ (Regional) Loc deschis într-o pădure, în pantă, pe care sînt rostogoliți butucii. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. ✦ (Regional) Arie pe care se bat snopii (Chiril—Cîmpulung Moldovenesc). GLOSAR REG.
— Pl.: *pîrtii*. — Și: (regional) **pîrtă** (CIHAC, II, 247), **pîrte** (**pl. pîrți**, ALR SN III h 802, A II 4, 8), **pîrdie** (ALR SN III h 802, A V 33) s. f.
— Din v. sl. ***пръть**. Cf. scr. p r t, p r t a.

PÎRTIOÁRĂ s. f. Diminutiv al lui p î r t i e (**1**); (regional) **pîrtiuță**. *Era să-noate-n viscol să meagră la vecine ... Sta dinafara ușii să vad-o pîrtioară.* BOLLIAC, O. 99; cf. CHEST. IV 28/916.
— Pronunțat: *-ti-oa-*. — Pl.: *pîrtioare*.
— **Pîrtie** + suf. *-ioară*.

PÎRTÍTĂ s. f. (Regional) Haină de cerșetor (Ciubăncuța—Dej). COMAN, GL.
— Pl. : ?
— Etimologia necunoscută. Cf. p î r t a c.

PÎRTIȚĂ s. f. (Regional) Parte a corpului calului situată între pulpa picioarelor din spate și coaste, care prezintă o adîncitură. Cf. DR. V, 325.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PÎRTIÚȚĂ s. f. (Regional) Pîrtioară (Băduleasa—Roșiori de Vede). Cf. CHEST. IV 28/916.
— Pronunțat: *-ti-u-*. — Pl.: *pîrtiuțe*.
— **Pîrtie** + suf. *-uță*.

PÎRTÚȘ, -Ă adj. (Despre oameni; prin Bucov.) Care are nasul lat. ȘEZ. III, 84.
— Pl.: *pîrtuși, -e*.
— Etimologia necunoscută.

PÎRȚ[1] interj., s. n., s. m. **1.** Interj. Cuvînt care imită zgomotul produs de gazele eliminate din organism prin orificiul anal. *Copiii ... încep a face din gură: pîrț, pîrț, ca și cum ar scăpa cîte ceva.* ISPIRESCU, ap. TDRG. *Mergînd puțin, zic din gură: pîrț, pîrț, și baba aleargă cu bățul.* PAMFILE, J. II, 62, cf. SCRIBAN, D. *Pîrț! ... pîrț! ... — M-ați făcut de rușine!* TEODORESCU, P. P. 198. ◆ (Familiar; în forma *pîrți:* în corelație cu h î r ț i, s c î r ț i) Exclamație (ironică) rostită după o încercare neizbutită, după un efort zadarnic. *Cînd să-l suie la deal ... Hîrți! încolo; scîrți! încolo; pîrți! încolo ..., carul se da înapoi.* CREANGĂ, P. 41.
2. S. n. Emanație gazoasă care se elimină cu zgomot din intestinul gros prin orificiul anal; (popular) bășină, fîsîială, (familiar) vînt. *Pîrț în trențe, că cele bune s-au rupt,* se spune despre un bogat scăpătat. Cf. ZANNE, P. III, 411.
3. S. m. (Regional) Epitet depreciativ dat unui om de nimic ori unei persoane mici și neînsemnate; epitet glumeț dat unui copil. *Bine, pîrțule, și tu ai început să-mi umbli cu gheșefturi?* în SCL 1971, 400, com. din FRĂTA—TURDA.
4. Interj. (Prin vestul Munt.; în e x p r.) **Hîrț-pîrț,** se spune cînd cineva spune o prostie sau face o gafă. Cf. UDRESCU, GL. (Substantivat) **A umbla hîrța-pîrța** = (mai ales despre tineri) a pierde vremea, a umbla creanga, v. c r e a n g ă. id. ib.
— Pl.: **(2)** *pîrțuri* și **(3)** *pîrți*. — Și: (regional) **pîrța** (UDRESCU, GL.), (familiar) **pîrți** (CREANGĂ, P. 41) interj.
— Onomatopee.

PÎRȚ[2] subst. v. **pîrci**[2].

PÎRȚA[1] interj. v. **pîrț**[1].

PÎRȚA[2] s. f. (art.) (Regional) Dizenterie. Com. din SCĂRIȘOARA—ABRUD.
— De la **pîrț**[1].

PÎRȚÁC s. n. v. **pîrțag**.

PÎRȚÁG s. n. **1.** (Popular și familiar) Acces de furie, gust de ceartă (sau de bătaie); p. e x t. capriciu, toană; defect, năravuri. *Dar îi dă să știe că din întîmplare Și el fără voia-i un pîrțag mic are.* PANN, P. V. II, 99/26, cf. BARCIANU, TDRG, ȘĂINEANU, D. U., PUȘCARIU, L. R. I, 393, SCRIBAN, D. *Și eu am pîrțag.* ȘEZ. I, 284. *Era foarte frumoasă, dar avea un obicei, avea pîrțag.* I. CR. II, 278. *Arțagul își găsește* (sau *își are) pîrțagul* (= pe omul arțăgos, se găsește cineva să-l pună la punct). Cf. PANN, P. V. II, 95/16, ALECSANDRI, T. 236, DDRF, PASCU, C. 89.
2. (Prin Mold.; în forma *pîrțac)* Bună dispoziție; hatîr. A V 25, VI 26.
— Pl.: (rar) *pîrțaguri*. — Și: **pîrțác** (A V 25, VI 26), **pîrtág** (L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147) s. n.
— De la **pîrț**[1]. Cf. a r ț a g.

PÎRȚÁICĂ s. f. (Regional) Cămașă subțire (Brădișorul de Jos—Oravița). H XVIII 146.
— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PÎRȚÁLE s. f. pl. v. **parcelă**.

PÎRȚÁV, -Ă adj. (Regional; despre oameni) Nervos și repezit. Com. din BUCERDEA VINOASĂ—ALBA IULIA.
— Pl.: *pîrțavi, -e*.
— **Pîrț**[1] + suf. *-av*.

PÍRȚĂ s. f. (Prin vestul Munt.) Femeie ușoară, destrăbălată; curvă. Cf. UDRESCU, GL.
— Pl.: *pîrțe*.
— Cf. p î r ț[1].

PÎRȚĂGÓS, -OÁSĂ adj., s. m. și f. (Prin vestul Munt.) (Om) supărăcios, nervos, arțăgos, țîfnos. Cf. UDRESCU, GL. *Da pîrțăgos ai mai fost, mă, țicule! Cui semeni?* id. ib.
— Pl.: *pîrțăgoși, -oase*.
— **Pîrțag** + suf. *-os*.

PÎRȚĂGÚȘĂ s. f. v. **pîrțigușă**.

PÎRȚĂÍ vb. IV v. **pîrții**.

PÎRȚĂU s. m. (Prin vestul Munt.) Tînăr flușturatic, care umblă de colo pînă colo fără să facă nimic; pierde-vară. Cf. UDRESCU, GL. *Ehe, pîrțăi d-ăștia fandosiți am văzut destui! Da eu știu una și bună: cu pîrțăii mor vacile de sete.* id. ib.
— Pl.: *pîrțăi*.
— Cf. p î r ț[1].

PÎRȚĂVÍT, -Ă adj. (Prin Ban.; despre oameni) Urît la față; slut. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 155. *Am văzut un om tare pîrțăvit*. id. ib.
— Pl.: *pîrțăviți, -te*.
— De la **pîrțav**.

PÎRȚÎ interj. v. **pîrț**[1].

PÎRȚIGĂIÁT, -Ă adj. **1.** (Prin Bucov.; despre firele de tort) Care a fost tors neuniform. Cf. I. CR. II, 302.
2. (Prin Mold.; despre oameni; în formele *pîrțigăiat, pîrțigîit)* Slab, uscățiv. Cf. PASCU, S. 199, SCL 1971, 400.
— Pronunțat: *-gă-iat*. — Pl.: *pîrțigăiați, -te*. — Și: **pîrțigăiát,-ă** (SCL 1971, 400), **pîrțigîít,-ă** (PASCU, S. 199) adj.
— Etimologia necunoscută. Cf. p î r ț[1], p î ț i g ă i a t.

PÎRȚIGÚȘ s. m., s. n. **1.** S. m. (Prin Bucov.) Specie de prun ale cărui fructe sînt foarte mici și cu sîmburi care se desprind ușor de carnea fructului. Com. MARIAN.
2. S. n. (Regional; mai ales la pl.) Lucru mic (Drăgușeni—Tîrgu Neamț). GLOSAR REG.
— Pl.: **(1)** *pîrțiguși*, **(2)** *pîrțigușuri*.
— Cf. p î r ț[1].

PÎRȚIGÚȘĂ s. f. (Prin Bucov. și prin Olt.) Fructul pîrțigușului **(1)**. Cf. CADE, com. MARIAN, VICIU, GL.
— Pl.: *pîrțigușe*. — Și: **pîrțăgúșă** (CADE), **pîrțîgúșă** (VICIU, GL.) s. f.
— **Pîrțiguș** + suf. *-ă*.

PÎRȚIITÓR, -OÁRE adj. (Regional) Care elimină pîrțuri[1] **(2)**; (popular) bășinos (Livezile—Panciu). H XI 455. *Te izbăvească Dumnezeu De ușa scîrțiitoare, De baba pîrțiitoare.* ib.
— Pl.: *pîrțiitori, -oare*.
— **Pîrți** + suf. *-tor*.

PÎRȚIOÁNE s. f. pl. (Regional) **1.** Căpițe. *Din mai multe pale puse una lîngă alta și acoperindu-le cu alte pale, se face o grămadă care se numește ... căpiță, pîrțioane, ploscă.* PAMFILE, A. R. 158.
2. Porțiuni mici de teren (cultivat) (Mătău—Cîmpulung). Cf. COMAN, GL.
— Pronunțat: *-ți-oa-*.
— Din germ. **Portion.**

PÎRȚÎGĂIÁT, -Ă adj. v. **pîrțigăiat.**

PÎRȚÎGÎÍT[1], -Ă adj. v. **pîrțigăiat.**

PÎRȚÎGÎÍT[2], -Ă adj. v. **pițigăiat.**

PÎRȚÎGÚȘĂ s. f. v. **pîrțigușă.**

PÎRȚÎÍ vb. IV. Intranz. **1.** A elimina cu zgomot gaze din intestinul gros, prin orificiul anal; (popular) a se băși.
2. Fig. (Învechit, rar; despre lumînări; în forma *pîrțăi*) A sfîrîi în timpul arderii. *Luminile seara arzind pîrțăiesc și întunecat ard.* CALENDARIU (1814), 87/4.
3. Fig. (Regional; în forma *pîrțăi*) A merge țanțoș (Mehadica—Băile Herculane). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147. *O văzui pîrțăind pe drum.* id. ib.
— Prez. ind.: *pîrții* și *pîrțiesc.* — Și: (învechit și regional) **pîrțăí** vb. IV.
— **Pîrț**[1] + suf. *-îi.*

PÎRȚÎÎT, -Ă adj. Care face mereu Pîrțuri[1] **(2)**; (popular) bășinos.
— Pl.: *pîrțîiți, -te.*
— V. **pîrții.**

PÎRȚOTÍN, -Ă subst. **1.** S. f. (Învechit și regional) Femeie depravată; curvă. Cf. POLIZU, CIHAC, II, 301. *Mama voastră de pîrțotine.* STANCU, D. 358, cf. CIAUȘANU, V. 187, BUL. FIL. II, 274. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Cel ce se închină simplu frumuseței ... este trufaș și preacurvar, precum elinii împotriva Troadei pentru pîrțotina de Elena.* GORJAN, H. II, 177/25.
2. S. m. și f. (Regional) Persoană neserioasă, leneșă, flecară. *Pîrțotină bătrînă.* UDRESCU, GL. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Ce pîrțotin de om, ce pîrțotină de muiere.* ZANNE, P. VI, 262.
3. S. m. (Prin Transilv. și prin Munt.) Mîrțoagă. Cf. DR. V, 108, 217.
4. S. m. (Regional) Numele dat unui arbore nedefinit mai îndeaproape. Cf. ZANNE, P. VI, 262, H XIV 21.
— Pl.: *pîrțotini, -e.* — Și: (învechit) **porțotínă** (POLIZU, CIHAC, II, 301), **purțotínă** (CIHAC, II, 301) s.f., (regional) **pîreiotín** (H XIV 21) s. m.
— Etimologia necunoscută. Cf. p î r ț[1].

PÎRȚÚICĂ s. f. (Popular) Diaree. *În contra diareii sau ... pîrțuica, cum îi zice poporul, băbăresele recomandă ..., rădăcină de papură roșie.* ȘEZ. IV, 24, cf. N. LEON, MED. 140, CANDREA, F. 221, BIANU, D. S., TDRG, PASCU, S. 230. *L-a lovit pîrțuica.* CIAUȘANU, GL.
— Și: **părțúică** s. f. N. LEON, MED. 140.
— **Pîrț**[1] + suf. *-uică.*

PÎRV, -Ă adj. **1.** (Regional; despre oi) Cu lînă puțină, scurtă și creață. *Oaia ... care are lînă puțină se numește pîrvă.* DAMÉ, T. 67, cf. SĂGHINESCU, V. 63, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., H X 151, 535. ✦ (Despre capre) Fără păr. Com. din PIATRA NEAMȚ.
2. (Învechit; despre oameni) Scund. Cf. POLIZU, CIHAC, II, 196, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., REV. CRIT. II, 48.
— Pl.: *pîrvi, -e.*
— Etimologia necunoscută.

PÎRVÁC[1] s. m. (Apic.) **1.** Primul roi care se desprinde din stup. *Roii d'întîi se numesc parvaci.* I. IONESCU, M. 380. *Cînd stupul roiește întîi, cel roit se cheamă pîrvac.* DAMÉ, T. 120. *Roiul întîi se numește pîrvac.* PAMFILE, I. C. 93, cf. SCRIBAN, D., H XI 96, I. CR. VIII, 344, CHEST. VI 133/21,134/14, ALR I 1 687/810, A V 33.
2. (Prin Mold.) Stup bătrîn de cel puțin un an, care a roit o dată sau de mai multe ori; (regional) matcă **(2)**, roi. *Stupul vechi cu albine* [se numește] *roi sau matcă ori pîrvac.* HEM 744.
— Pl.: (rar) *pîrvaci.* — Și: (rar) **parvác, părváe** s. m.
— Din bg. **първа́к.**

PÎRVÁC[2] s. m. (Prin Ban.) Om bogat și gras. Cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 18.
— Pl.: *pîrvaci.*
— Din scr. **prvat.**

PÎRVĂ s. f. (Învechit) Femeie depravată; curvă. Cf. LB, POLIZU.
— Pl.: *pîrve.*
— Etimologia necunoscută.

PÎRVE s. f. pl. (Prin Ban.) Bureți (comestibili). *Mîncai niște pîrve rele.* L. COSTIN, GR. BĂN. II, 147, cf. ALR II 6 404/27.
— Și: **pîrvie** s. f. pl. ALR II 6 404/27.
— Etimologia necunoscută.

PÎRVIE s. f. pl. v. **pîrve.**

PÎRVÍȘTA interj. (Prin Bucov.; folosită drept comandă la mînatul cailor) La stînga, în loc! Cf. LEXIC REG. 106.
— Etimologia necunoscută.

PÎRVODIÁCON s. m. (Învechit, rar) Arhidiacon. *Pîrvodiaconul lui H*[risto]*s ...*, *Ștefan.* DOSOFTEI, V. S. [prefață], 2[v]/17.
— Pronunțat: *-di-a-.* — Pl.: *pîrvodiaconi.*
— Din slavonul **пръводиакъ,** sub influența lui *diacon.*

PÎRVOMUCENÍC, -Ă s. m. și f. (Învechit, rar) Cel dintîi dintre mucenici[2] **(1)**. *Apostol și pîrvom*[u]*cenic Ștefan.* DOSOFTEI, V. S. [prefață], 2[v]/17.
— Pl.: *pîrvomucenici, -ce.*
— Din slavonul **пръвомоученикъ.**

PÎRVOSEADÁNIE s. f. (Învechit, rar) Conducere, diriguire. *Și timplîndu-se să aibă pîrvoseadaniia Nisivei svîntul, și la săborul svînt de Nicheea să afle de față.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 12[v]/22.
— Din slavonul **пръвосѣдѣнїе.**

PÎRVOZVÁN adj., s. m. (Învechit, rar; în limbajul bisericesc) (Care este) întîiul chemat. *Acesta ... au fost pus de svîntul Andrei pîrvozvan.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 108[v]/16. *Pomenirea sv*[î]*ntului slăvit și-n tolu lăudat apostol Andrei pîrvozvan, adecă întîi chemat.* id. ib. 176[r]/4, cf. JAHRESBER. V, 126.
— Pl.: *pîrvozvani.*
— Din slavonul **пръвозваньнъ.**

PÎS interj. v. **pis**[2].

PÎSÁT subst. v. **păsat.**

PÎSĂÍ vb. IV v. **pîsîi.**

PÎSĂIÁLĂ s. f. (Regional) „Tăcere, oprire" (Bonț—Gherla). COMAN, GL.
— Pronunțat: *-să-ia-.*
— Cf. p î s î i[1].

PÎSCÁN s. m. **1.** (Prin Maram.) Șobolan *(Mus decumanus).* Cf. ALR I 1 192/341, 343, 345.
2. (Regional) „Pescăruș" (Cămărzana—Satu Mare). ALR I 1 046/343.
— Pl.: *pîscani.*
— Etimologia necunoscută.

PÎSCAV, -Ă adj. v. **pîșcăv.**

PÎSCĂLÍ vb. IV v. **pîscăli.**

PÎSCUÍ vb. IV. Intranz. (Regional) A obliga la tăcere, a impune liniște; (familiar, rar) a pîstui (Straja—Rădăuți). Cf. ALR I 69/388.
— Prez. ind.: *pîscuiesc.*
— De la **pîs.**

PÎSÎÍ vb. IV. **I.** Tranz. (Rar; complementul indică pisica) A chema, a striga. Cf. MIRONESCU, S. 619.
II. Intranz. **1.** (Popular) A emite un zgomot

şuierător şi surd; a fîsîi. Cf. DRLU, DR. VII, 14. ✦ Spec. (Regional; în forma *pîsăi;* despre raţe) A produce un zgomot surd caracteristic speciei; a fîsîi (Peştişani—Tîrgu Jiu). Cf. ALR II 5 739/836. ✦ (Regional; în forma *pîsăi)* A vorbi peltic (Secăşeni—Oraviţa). Cf. ALR II/I h 33/29.

2. (Regional; în forma *păsăi)* A sufla (cu presiune) aerul printre buzele întredeschise (Racşa—Satu Mare). Cf. ARH. FOLK. I, 205. *Împungi cu plăcintoriu ... şi păsăieşti acolo unde-i buba.* ib.

3. (Regional; despre foc; în forma *pîsăi)* A mocni **(1)** (Peştişani—Tîrgu Jiu). Cf. ALR II/I h 282/836.

4. (Regional; despre frunze; prin confuzie) A fîşîi (Boldu—Rîmnicu Sărat). Cf. ALR I 963/708.

— Prez. ind.: *pîsîiesc* şi *pîsîi.* — Şi: (regional) **pîsăi** (ALR II 5 739/836, ALR II/I h 282/836), **păsăi** (ARH. FOLK. I, 205) vb. IV.

— **Pîs** + suf. *-îi.*

PÎSÎIRE s. f. (Învechit, rar) Acţiunea de a pîsîi. Cf. DRLU. ✧ Spec. Şuierare pentru îmblînzirea cailor. Cf. DRLU.

— Pl.: *pîsîiri.*

— V. **pîsîi.**

PÎSÎÎT s. n. (Învechit, rar) Faptul de a pîsîi. Cf. DRLU.

— V. **pîsîi.**

PÎSLÁR s. m. **1.** (Învechit) Fabricant de pîslă **(1).** *Bărbieriul ...*, *trăistariul ...*, *păslariul* (a. 1748—1749). IORGA, S. D. VI, 45, cf. DDRF, SCRIBAN, D., DM.

2. (Mai ales la pl.) Încălţăminte de pîslă **(1)** asemănătoare cu ghetele sau cizmele, folosită pe timp friguros, care adesea se pune peste pantofi sau peste bocanci. *Îşi scutura de zăpadă pîslarii.* SADOVEANU, O. XVII, 273. *Oamenii îmbrăcaţi în cojoace, cu pîslari călduroşi.* SCÎNTEIA, 1954, nr. 2 905. *Să ne aştepte sania la gară, cu pîslari şi şube.* V. ROM. iulie 1954, 170. *Abia se mişca încălţat cu pîslarii peste bocanci.* ib. iunie 1957, 75, cf. LTR². ✧ Fig. *Cu pîslari cu pîslă fumurie seara sură suie Dealul Gol.* DEŞLIU, N. 51. ✦ Papuci de casă confecţionaţi din pîslă **(1),** care se încalţă mai ales în anotimpul friguros.

— Pl.: *pîslari.*

— **Pîslă** + suf. *-ar.*

PÎSLĂ s. f. **1.** Material textil neţesut, obţinut din fire netoarse de păr de animale, din fire (fine) de lînă sau din fibre sintetice, prin aderarea firelor sau fibrelor cu ajutorul unor procedee speciale, întrebuinţat la confecţionarea pălăriilor, a unor obiecte de încălţăminte, ca izolant acustic şi termic etc. V. fetru. *Şlice au de pîslă.* M. COSTIN, LET. I, 28/2. *Poartă cauce în cap ...*, *de pîslă, albe.* N. COSTIN, LET. I A, 81/3, cf. AMIRAS, LET. III, 151/26, LB. *Galoşi de pîslă groasă.* ALECSANDRI, S. 17, cf. JIPESCU, O. 69. *Sciţii, intrînd sub nişte acoperişuri de pîslă, pun sămînţă de cînepă.* ODOBESCU, S. II, 290. *Ne urcarăm într-o sanie mare acoperită cu foi de pîslă.* CONTEMPORANUL, III, 569. *Pălării de pîslă vînătă.* DELAVRANCEA, S. 65. *Căciulă de pîslă albă.* IORGA, C. I. I, 124. *Pantofii de pîslă ... puţin zgomot făceau.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 75. *Papuci de pîslă.* C. PETRESCU, Î. I, 221, cf. id. C. V. 141. *Îşi scotea ţiuind pălăria de pîslă.* SAHIA, N. 65. *Intră cu pantofi de pîslă.* SADOVEANU, O. XI, 526. *Îşi îndesă pe tîmple comanacul de pîslă.* id. ib. XII, 193. *Pantaloni de pîslă.* IONESCU-MUSCEL, FIL. 154, cf. id. ŢES. 36. *Cipici cu tălpi groase de pîslă.* CĂLINESCU, S. 9. *Să ştiţi că la circ animalele nu sînt de pîslă sau de plută, ci sînt autentice.* SORESCU, U. 8. ✧ Fig. *A lunecat iarăşi în pîsla somnului său greu şi ceţos.* POPA, V. 132. *O mie de vîsle ... Sfîşiind prin noapte valul de pîslă.* V. ROM. octombrie 1954, 157. *Era o linişte de pîslă grea.* BARANGA, V. A. 11. ✧ Expr. **Obraz de pîslă,** se spune despre o persoană lipsită de ruşine, îndrăzneaţă sau necuviincioasă; obraz de toval. Cf. ZANNE, P. III, 279. ✦ (Mold. şi Bucov.) Ţesătură ţărănească groasă (făcută din păr de cal) care se aşterne pe pat, în sanie etc. Cf. POLIZU' H I 24, XII 395. *Şi pe pat ce-i aşternut? Pîslă albă salumut.* SEVASTOS, C. 166, cf. GLOSAR REG.

2. (În sintagma) *Pîslă minerală*=material termoizolant, în formă de plăci, fabricat din fibre minerale (vată de sticlă sau vată de zgură) şi o cantitate mică de bitum, folosit în construcţii. Cf. LTR², DER.

3. Strat păros care acoperă frunzele sau ramurile unor plante. Cf. DS.

4. (Prin nord-estul Transilv.) Bubuliţe care se fac pe cap, la unii copii, pînă la vîrsta de nouă-zece ani. Cf. BUGNARIU, N. 262/62.

5. (Regional) Pădure (foarte) tînără (Borşa—Vişeu de Sus). Cf. CHEST. IV 102/362₁.

— Pl.: *pîsle.*

— Din slavonul **пълсть.**

PÎSLĂREÁSĂ s. f. (Învechit, rar) Persoană care fabrică pîslă **(1).** Cf. LM.

— Pl.: *pîslărese.*

— **Pîslar**+**suf.** *-easă.*

PÎSLĂRÎE¹ s. f. (Rar) Meşteşugul pîslarului **(1).** Cf. LM.

— **Pîslar** + suf. *-ie.*

PÎSLĂRÍE² s. f. **1.** Cantitate mare de (marfă de) pîslă **(1).** Cf. TDRG, SCRIBAN, D.

2. Fabrică sau prăvălie de pîslă **(1).** Cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pîslării.*

— **Pîslă** + suf. *-ărie.*

PÎSLÉG s. m. v. **pîşleag.**

PÎSLÍ vb. IV. Tranz. **1.** (Regional; complementul indică diferite obiecte casnice) A îngrămădi, a înghesui, a îndesa. Cf. SCRIBAN, D.

2. (Rar; complementul indică pămîntul sau alte suprafeţe) A acoperi cu un strat des, ca o pîslă **(1).** *Alunecau pe un pămînt pîslit de mucegai.* ap. TDRG.

— Prez. ind.: *pîslesc.*

— V. **pîslă.**

PÎSLÎT, -Ă adj. **1.** (Popular) Confecţionat din pîslă **(1).** *Lîngă sat el s-a oprit Sub un cort mare, pîslit.* ALECSANDRI, P. P. 113, cf. ŞĂINEANU, D. U.

2. (Învechit şi regional) Pîslos. *Ethiopii ... sînt negri la faţă şi au păr pîslit* (a. 1784). ap. TDRG, cf. A V 14.

— Pl.: *pîsliţi, -te.*

— V. **pîsli.**

PÎSLÓS, -OÁSĂ adj. Asemănător ca aspect, în special ca desime, cu pîsla **(1);** (învechit şi regional) pîslit **(2).** Cf. DDRF. *Le e părul îmbîcsit, pîslos şi des, nevoie mare.* ISPIRESCU, L. 398, cf. BARCIANU. [Specia] *diferă ... prin legumenul său pîslos.* GRECESCU, FL. 161, cf. ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. ✧ Fig. *E întuneric pîslos, rece.* DEMETRIUS, A. 345.

— Pl.: *pîsloşi, -oase.*

— **Pîsiă** + suf. *-os.*

PÎSLUÍ vb. IV. Tranz. (Rar; complementul indică saci, saltele etc.) A umple cu lînă sau cu păr¹. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., SFC IV, 141.

— Prez. ind.: *pîsluiesc.*

— **Pîslă**+suf. *-ui.*

PÎSTÁIE s. f. v. **păstaie.**

PÎSTRÁV s. n. v. **păstrăv².**

PÎSTUÍ vb. IV. Tranz şi intranz. (Familiar, rar) A obliga la tăcere, a impune linişte (rostind interjecţia „pst"); (regional) a piscui. Cf. SCRIBAN, D.

— Prez. ind.: *pîstuiesc.*

— **Pst** + suf. *-ui.*

PÎŞ¹ interj. (De obicei repetat) Cuvînt care redă zgomotul (voit) slab produs de paşii cuiva, de mersul în vîrful picioarelor etc. *Sare jos de pe cal şi pîş, pîş*

pîn iarbă, merge binişor cu arcul. CARAGIALE, O. I, 117. *Piş, piş ca o mîţă ... se apropie încetişor de Făt-Frumos.* ISPIRESCU, L. 109, cf. 20, 30, 377, id. U. 99. *Încet, piş, piş, mama lana, apropiindu-se de cioară, o luă de sfîrcul aripii.* DELAVRANCEA, T. 150. *Bătrînele, păşia-păşia, ţineau drumul casei.* id. S. 51, cf. DDRF, BARCIANU, TDRG, ŞĂINEANU, D. U., CADE. *Numai ce auzim pe cărare, piş-piş ... Venea cineva.* SADOVEANU, O. I, 662, cf. SCRIBAN, D. *Piş, piş, ici, Piş, piş, colea, Acasă mi se-ntorcea.* MATEESCU, B. 50. *Pe la mezul nopţii, piş, piş, ... se strecură în odaia feciorului de împărat.* I. CR. II, 284.

— Şi: (regional) **pîşa** (SCRIBAN, D.), **păşia** interj.

— Onomatopee.

PÎŞ² interj. v. **piş²**.

PÎŞ³ s. m. (Regional) Om tăcut şi rău, care priveşte pe sub sprîncene (Piatra Neamţ). Cf. COMAN, GL. *Cu un piş ca el nu te poţi întovărăşi.* id. ib.

— Pl.: *pîşi.*

— Etimologia necunoscută. Cf. p î ş i n.

PÎŞ⁴ s. m. **1.** (Transilv.) Snop (de paie de grîu, de secară etc., adesea îmblătit). Cf. PAMFILE, A. R. 132. *Holda-i secerată şi legată pîşuri.* VICIU, GL., cf. PAŞCA, GL., ALR SN I h 79/172, L. ROM. 1959, nr. 5, 83, LEXIC REG. 93.

2. (Regional) Cocean de porumb (Sibiel—Sibiu). LEXIC REG. II, 62. *Am scos vaca din iarnă numai cu pîşi.* ib.

— Pl.: *pîşi* şi (n.) *pîşuri.*

— Etimologia necunoscută.

PÎŞ⁵ s. m. v. **pîrş²**.

PÎŞ⁶ s. n. **1.** (Regional) Adaos făcut la un dulap care este prea scurt (Piatra Neamţ). COMAN, GL.

2. (Prin nord-vestul Mold.) Tip de încheietură la tocurile ferestrelor sau ale uşilor. Cf. GLOSAR REG.

3. (Regional) Crestătură ornamentală care se face la piciorul de sus al prispei (Popeşti—Focşani). CHEST. II 272/103.

— Pl.: *pîşuri.*

— Etimologia necunoscută.

PÎŞ⁷ subst. Unealtă de pescuit formată din nuiele de mesteacăn care alcătuiesc un fel de stavilă mobilă. *Se prind de către unii păstravii ... rostogolind pîşul din nuiele de mesteacăn, care nu îngăduie peştilor să înoate la vale.* PĂCALĂ, M. R. 299.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PÎŞ⁸ subst. v. **pîş**.

PÎŞA interj. v. **piş¹**.

PÎŞÁN, -Ă adj. v. **pîşin.**

PÎŞCAV, -Ă adj. v. **pîşcăv.**

PÎŞCĂÍ vb. IV v. **pîşcii¹.**

PÎŞCĂIÁLĂ s. f. (Învechit, rar) Dezaprobare (şi batjocură). *Tu-m cunoşti mustrările toate. Pîşcăiala-m ştii şi de ocară De pizmaşi ce-mi supără-n ţară.* DOSOFTEI, PS. 225/5.

— Pronunţat: *-că-ia-*. — Pl.: *pîşcăieli.*

— **Pîşcăi** + suf. *-eală.*

PÍŞCĂV, -Ă adj. (Ban.; despre alimente) Alterat; mucegăit. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 148, com. din TIMIŞOARA, ALRM II/1 h 22. ✦ (Regional; despre fructe; în forma *pîscav)* Viermănos (Costeşti—Băile Herculane). ALR I 878/840. ✦ (Despre fructe) Zbîrcit, stafidit din cauza acţiunii soarelui. Com. LIUBA şi com. din ORAVIŢA.

— Pl.: *pîşcăvi, -e.* — Şi: **pîşcav, -ă** (com. din TIMIŞOARA), **pîşcov, -ă** (com. din ORAVIŢA), **píscav, -ă** (ALR I 878/840) adj.

— Etimologia necunoscută.

PÎŞCĂVEÁLĂ s. f. (Prin Ban.) Mucegăială, mucegai. Cf. ALR SN I MN h 244/47, com. din TIMIŞOARA.

— Pl. *pîşcăveli.*

— **Pîşcăvi** + suf. *-eală.*

PÎŞCĂVÍ vb. IV. R e f l. (Prin Ban.; despre alimente) A se altera, a se strica, a se mucegăi; (despre vin) a face floare. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 155, ALR SN I h 244/47. ✦ (Regional; despre fructe; în forma *pîşcovi)* A se zbîrci (prin acţiunea soarelui). Com. din ORAVIŢA. *S-or pîşcovit poamele.* ib.

— Prez. ind.: *pîşcăvesc.* — Şi: **pîşcoví, păşcăví** (L. COSTIN, GR. BĂN. 155) vb. IV.

— V. **pîşcăv.**

PÎŞCĂVÍT, -Ă adj. (Prin Ban.; despre alimente) Alterat, stricat, mucegăit. Cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 16, 18. ✧ F i g. *Spate late, zgîrbovite, Buze moi, dar păşcăvite.* L. COSTIN, GR. BĂN. 155.

— Pl.: *pîşcăviţi, -te.* — Şi: **păşcăvít, -ă** adj.

— V. **pîşcăvi.**

PÎŞCHEÁ s. f. v. **puşchea.**

PÎŞCÎÍ¹ vb. IV. T r a n z. (Învechit, rar) A face de ruşine; a lua în rîs, a b a t j o c o r i. *Să să-ntoarcă de sîrg cu ocară Ceia ce mă pîşcăiesc în ţară.* DOSOFTEI, PS. 228/13. *Să nu ne păgînii pîşcîiască.* id. ib. 268/19, cf. 396/9.

— Prez. ind.: *pîşcîiesc.* — Şi: **pîşcăí** vb. IV, **păşcá** (DOSOFTEI, PS. 24/9) vb. I.

— Etimologia necunoscută.

PÎŞCÎÍ² vb. IV. I n t r a n z. (Prin nord-vestul Munt.) A **pîcii (I 1).** Cf. UDRESCU, GL.

— Prez. ind.: *pîşcîiesc.*

— Cf. p î c î i.

PÎŞCÎIÁLĂ s. f. (Prin nord-vestul Munt.) Acţiunea de a p î ş c î i² şi rezultatul ei; (regional) pîcîială. Cf. UDRESCU, GL.

— Pronunţat: *-cî-ia-.* — Pl.: *pîşcîieli.*

— V. **pîşcîi².**

PÍŞCOV, -Ă adj. v. **pîşcăv.**

PÎŞCOVÍ vb. IV v. **pîşcăvi.**

PÎŞÉN, -Ă adj. v. **pîşin.**

PÎŞÉNIE s. f. (Învechit, rar) Mîndrie, trufie, înfumurare. *Acmu lăudaţi-vă întru pîşeniile* (f ă l i l e N. TEST. 1648, m î n d r i i l e BIBLIA 1688) *voastre.* COD. VOR. 132/2.

— Pl.: *pîşenii.*

— **Pîşen** + suf. *-ie.*

PÎŞÎN, -Ă adj. **1.** (Învechit şi regional; despre oameni şi manifestările lor) Mîndru **(I 3),** semeţ, îngîmfat, trufaş, orgolios; grav. Cf. CADE, SCRIBAN, D., PAŞCA, GL., com. din ZAGRA—NĂSĂUD. ✧ (Substantivat) *Rădică-te ce giudeci pămîntului dă darea păşenţilor.* PSALT. 195. *Ce mai împluse sufletul nostru, împutarea ce înmulţescu-o şi ocărîre păşenilor.* ib. 271. ✦ (Regional) „Rău" (Vlăsineşti—Botoşani). Com. FURTUNĂ.

2. (Regional; despre oameni) Blajin, liniştit; rezervat; ruşinos, timid; ruşinat, spăsit. *O vezi cît e de pîşină, dar şi asta are două coaste de drac într-însa.* CREANGĂ, O. 69, cf. CADE, SCRIBAN, D., DL, DM, ŞEZ. VIII, 167, I. CR. XIII, 44. ✧ (Adverbial) *Merse pîşin, ţinînd laturile pînă la poartă, şi numai de-acolo o zbughi.* C. PETRESCU, R. DR. 16. ✦ Prefăcut, ipocrit; şiret. Cf. CHIRIŢESCU, GR. 252, CONV. LIT. XLIV₂, 215, SCRIBAN, D. ✦ Plăcut **(1),** drăguţ (Rodna—Năsăud). Com. D. POP.

— Accentuat şi: *pîşin.* TDRG. — Pl.: *pîşini, -e*

— Şi: (învechit) **pîşén, -ă** (accentuat şi: *pîşen*, TDRG), **păşén, -ă, păşín, -ă** (BARCIANU, ALEXI, W.), (regional) **pîşán, -ă** (PAŞCA, GL.), (învechit, rar) **păşeán, -ă** (CADE) adj.
— Din ucr. **пишний**.

PÎŞÎÍT, -Ă adj. (Regional) Mocăit **(1)** (Valea Lupului—Iaşi). Cf. BUL. FIL. I, 124.
— Pl.: *pîştiţi, -te*.
— Cf. p î ş[1].

PÎŞLÁN s. m. (Regional) Hîrciog *(Cricetus cricetus)* (Peştişani—Tîrgu Jiu). ALR II 4 969/836.
— Pl.: *pîşlani*.
— Cf. p î r ş[2], p î l ş.

PÎŞLÉGI s. m. pl. v. **pîşleag**.

PÎŞLÉTE subst. (Prin Ban.) Vînt slab care bate dinspre nord. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 155, CHEST. IV 85/22.
— Etimologia necunoscută.

PÎŞLÎ vb. IV v. **paşli**.

PÎŞLÍC s. m. (Regional) Copil mic. ALEXI, W.
— Pl.: *pîşlici*.
— Etimologia necunoscută. Cf. p o ş i d i c.

PÎŞÓI s. m. (Prin Mold.) Şobolan *(Mus decumanus)*. Cf. H VI 182, DR. III, 446.
— Pl.: *pîşoi*.
— Cf. p î ş[5].

PÎŞPÁI s. n. v. **pospai**.

PÎŞPĂÎ vb. IV v. **pişpăi**.

PÎŞPĂÎT s. n. v. **pişpăit**.

PÎŞPĂITÓR, -OÁRE adj. v. **pişpăitor**.

PÎŞPÎÍ vb. IV v. **pişpăi**.

PÎŞPÎIÁLĂ s. f. (Regional) **1.** Boală pe care o fac vitele şi oile cînd mănîncă prea multă iarbă şi prea lacom şi din cauza căreia animalul bolnav se umflă, tremură şi nu se poate ţine pe picioare. Cf. H IV 14, X 98, CHEST. V 167/51, 62, 66, GLOSAR REG.
2. Iarbă care provoacă pişpîiala **(1)** (Broşteni—Vatra Dornei). GLOSAR REG.
— Pronunţat: *-pî-ia-*.
— Etimologia necunoscută.

PÎŞTÍ vb. IV v. **pişti**.

PÎŞTÎT, -Ă adj. (Prin vestul Transilv.; despre coama calului) Cu părul rar şi scurt. DR. V, 293.
— Pl.: *pîştiţi, -te*.
— V. **pişti**.

PÎŞTIŢĂ[1] adj. (Regional; despre oi) Stearpă, v. s t e r p (Sălciua de Jos—Aiud). ALR I 1 780/98.
— Pl.: *pîştiţe*.
— Etimologia necunoscută.

PÎŞTIŢĂ[2] s. f. (Prin Transilv.) Smoc de păr la pintenul calului. DR. V, 303.
— Accentul necunoscut.
— Etimologia necunoscută.

PÎT[1] interj. (Adesea repetat; în superstiţii) Termen care se rosteşte pentru apărare împotriva vîrtejului de ape. *Cînd vezi un vîrtej, închide ochii şi zi: „pît, pît, bolbora"*. GOROVEI, CR. 352, cf. PAMFILE, VĂZD. 51.
— Onomatopee.

PÎT[2], -Ă adj. (Prin Transilv.) Miop. Cf. LEXIC REG. 9, com. D. POP.
— Pl.: *pîţi, -te*.
— Etimologia necunoscută.

PÎTCÁV, -Ă adj. (Prin Ban.; despre oameni) Bîlbîit. Cf. BUL. FIL. VII—VIII, 368, ALRM II/I h 40/27, 76. ✦ (În forma *pîtcăv*) Peltic. *Cel ce nu poate exprima o consonantă este pîtcăv*. Com. LIUBA.
— Pl.: ? — Şi: **pîteăv, -ă** adj. Com. LIUBA.
— Etimologia necunoscută.

PÎTCĂÍ vb. IV. I n t r a n z. (Ban.; despre oameni) A se bîlbîi; a bolborosi. Cf. BUL. FIL. VII—VIII, 368. *Cînd l-am prins a îngălbenit şi a început a pîtchi*. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 148, cf. ALR II/I h 32/2, 27, 76. ✦ A vorbi peltic. *Cel ce nu poate exprima o consonantă este pîtcăv sau pîtcăveşte*. Com. LIUBA, cf. ALR II/I h 33/2. ✦ (Regional) A vorbi pe nas (Pecinişca—Băile Herculane). ALR II/I h 20/2.
— Prez. ind.: *pîtcăiesc*. — Şi: **pîteăví, pîtchí** vb. IV.
— De la **pîteav**.

PÎTCĂV, -Ă adj. v. **pîteav**.

PÎTCĂVÎ vb. IV v. **pîteăi**.

PÎTCHÍ vb. IV v. **pîteăi**.

PÍTEA subst. (Regional; în construcţia) **De-a pîtea** = de-a prinselea, v. p r i n s. Cf. VICIU, GL., PAMFILE, J. III, 19.
— Etimologia necunoscută. Cf. p i t i.

PÎTÎRNÎCHE s. f. v. **potîrniche**.

PÎTPALÁC interj., s. m. v. **pîtpalac**.

PÎTPALÁCĂ s. f. v. **pîtpalacă**.

PÎTPĂLÁC interj., s. m. v. **pîtpalac**.

PÎTPĂLÁCĂ s. f. v. **pîtpalacă**.

PÎTPÎDÁC interj., s. m. v. **pîtpalac**.

PÎTPÎDÁCĂ s. f. v. **pîtpalacă**.

PÎTPÎDÍC interj., s. m. v. **pîtpalac**.

PÎTPÎLÁC interj., s. m. v. **pîtpalac**.

PÎTPÎLÁCĂ s. f. v. **pîtpalacă**.

PÎTPÎLĂCÓI s. m. v. **pîtpălăcoi**.

PÍŢĂ[1] s. f. (Prin sud-vestul Transilv.) Scamă. Cf. A III 18. *Vezi că ai o pîţă pe haină*. MAT. DIALECT. I, 265.
— Pl.: *pîţe*.
— Etimologia necunoscută.

PÎŢĂ[2] s. f. v. **piţă[2]**.

PÎŢĂÍ vb. IV. R e f l. (Regional) A se răsfăţa (Secăşeni—Oraviţa). ALR SN V h 1 256/29.
— Prez. ind.: *pîţăi*.
— Cf. f i ţ l i.

PÍŢĂR subst. (Prin Ban.) Gust, plac, poftă (Caransebeş). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 148. ✧ L o c. a d v. **Pe pîţăr** = pe plac, v. p l a c. *Vezi, că nu i-o făcut pe pîţăr*. id. ib.
— Pl.: ?
— Cf. p î ţ ă i.

PÎŢIÁN s. m. v. **piţan**.

PÎŢIÁNĂ s. f. v. **piţiană**.

PÎŢIŞOÁRĂ s. f. (Regional) Cui de lemn care se trece prin bulfeu pentru a susţine policioara jugului. Com. din FRATA—TURDA.
— Pl.: *pîţişoare*.
— Etimologia necunoscută.

PÎŢÍC subst. (Regional) Pitic **(II 1)**. Cf. DR. VII, 131.
— Pl.: *pîţîci*.
— Etimologia necunoscută. Cf. p i t i c.

PÎȚÎGÓI s. m. v. **pițigoi.**

PÎȚÎGÚȘ s. m. v. **pițiguș.**

PÎȚÎIÁNĂ s. f. v. **pițianǎ.**

PÎȚÎRÎNGĂ s. f. (Regional) Persoană slabă și sprintenă. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PÎȚÓC s. m. v. **poțoc.**

PÎȚÚR s. m. v. **pițur[1].**

PÎȚÚRE s. m. v. **pițur[1].**

PÎZDĂRIE s. f. v. **puzderie.**

PÎZDĂRÓS, -OÁSĂ adj. v. **pozderos.**

PÎZDÉRIE s. f. v. **puzderie.**

PLAC s. n. (Azi mai ales în l o c . a d v.) Faptul de a satisface gustul, dorința etc. cuiva sau a sa; sentiment, senzație, stare de mulțumire, de bucurie, de încîntare produse de ceva care satisface gustul sau dorința cuiva, p l ă c e r e **(1)**; (învechit) ogod **(1)**, (învechit, rar) ogodință. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Un punct încă prevăzut-am, nu de plac pentru un mire: Să-ntorn zestrea cu dobîndă, la un caz de despărțire.* ASACHI, S. L. I, 216. *Am gustat hazul din lume cu plac și cu mulțămire.* CONACHI, P. 101. *Ca să vă-mplinesc voia Îmi voi lăsa placul meu.* PANN, Ș. I, 21/15. *Zic așa, dar facă-și placul, Că-i bătut de Dumnezeu.* COȘBUC, P. II, 67. *Decît să-și bată joc de ea, mai bine îi învîrtea dînsa cum îi era placul.* GÎRLEANU, N. 140. *Grădini în care floarea liliacului e stăpînă pe placul ei, ca fata întoarsă de la pension.* TEODOREANU, M. U. 19. ◇ L o c . a d v . și p r e p . **Pe** (sau **după**, rar, **în) plac** (sau **placul cuiva**) = potrivit cu gustul, cu voia, cu dorința cuiva, așa cum vrea cineva. *Să orînduiesc și efori, după a prințului plac.* BELDIMAN, E. 7/14. *Poate că ți-ai ales vro nevastă prea frumoasă după placul tău acolo.* GORJAN, H. I, 6/2. *Noi credem că de-ar fi lumea pre placul nostru croită, Toate ar fi în unire și în stare liniștită.* CONACHI, P. 266, cf. 284. *Nobilimea domnește peste popor, îl apasă după plac.* CR (1848), 21[3]/27. *Căci amorul o orbise și urma pe placul său.* PANN, E. II, 38/10. *A îmblat prin toate orașele ... cheltuind pe orice găsea pe placul său.* NEGRUZZI, S. I, 87. *Acele* [orașe] *unde a descălecat și s-a așezat fiecare după plac și după voie, au un nu știu ce care place ochiului.* id. ib. 321, cf. BARONZI, L. 39. *Pe vremea ei fetele se măritau după placul părinților.* ALECSANDRI, T. I, 410. *Tinerii romani, găsind aceste jocuri pe placul lor, se apucară a le imita.* ODOBESCU, S. I, 40. *Toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, parcă era toată lumea a mea!* CREANGĂ, O. 197, cf. id. P. 208. *Du-te acuma și caută să-mi faci întocmai pe plac.* CARAGIALE, O. II, 262. *A coborît ... bucuros că toate îi ieșiseră după plac.* id. ib. 271. *A stat adeseori la vorbă și s-a veselit la masă cu popi, dascăli și alți oameni cărturari care știu potrivi vorba în placul altora.* SLAVICI, N. I, 71, cf. 9. *Fiind sub ascultarea bucătăresei, fata de împărat se silea în toate chipurile să-i fie pe plac.* ISPIRESCU, L. 309. *Copiii ... nu știau ce să facă, ce să dreagă, ca să umble după placul ei.* id. ib. 333. [Orașul] *îmi apare ca un tablou prost pe care-l pot întoarce, după plac, cu fața la perete.* DELAVRANCEA, T. 59, cf. MACEDONSKI, O. I, 35. *Dă-mi bani Dacă-l găsești pe plac, Dă-mi numai cît socoți!* COȘBUC, P. I, 109. *Amîndoi ne-om înțelege după placul meu și-al lui.* DAVILA, V. V. 168. *Găinile ... dorm duse cu capul supt aripi, împrăștiate, care mai sus, care mai jos, cum le-a fost mai pe plac și le-a venit mai la socoteală.* GÎRLEANU, N. 193. *În primul an — bineînțeles ca să-mi fie pe plac — mă îndeamnă într-o seară să ne facem jurămîntul solemn.* BASSARABESCU, V. 129. *Proza și poezia lui erau pe placul unui tineret cititor.* GALACTION, A. 325. *Le făcea pe toate cu tragere de inimă, ca să fie pe placul tatii.* VLASIU, A. P. 22. *Dacă nu o izbuti să fie întotdeauna pe placul celor mai plăcuți cititori ..., să nu fie tras de urechi.* ARGHEZI, S. VII,94. *Moșierul, nemaigăsind alt chip de a fi pe placul Otiliei, făcu semn lui Felix să se urce.* CĂLINESCU, E. O. I, 117. *Lumea e largă și foiește de muieri. Mi-oi găsi eu alta pe plac și pe potrivă.* STANCU, R. A. IV, 11, cf. 83. *În toamnă, Moromete făcu din nou pe plac celor trei.* PREDA, M. 74. *Știu, palele petale ... Nu îți sînt pe plac.* LABIȘ, P. 276. *Din gură-așa grăia: Copilaș de sîrb-sărac, Mult ești mîndru și pe plac.* ALECSANDRI, P. P. 106. *Vine Barbul de la fete ... Cu cămeșă de bumbac Cum e Barbului pe plac.* TEODORESCU, P. P. 329, cf. 490. *Cucule, Voinicule, ... Dacă vrei să-mi fii pe plac, Netezește-ți penele Ca mîndra sprîncenele.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 400, cf. 223. *Că mai sînt voinici ca mine ... — Fie cîți pești într-on lău, Dacă nu-s pe placul meu!* MÎNDRESCU, L. P. 51. *Face snopi și face cruci, Să fie pe plac la turci.* BIBICESCU, P. P. 322. *Și-mi umblă din jgheab în jgheab Și-mi cere apă pe plac.* ȘEZ. IV, 220. *N-ai fată pe plac în sat.* BUD, P. P. 32. *Ți-ai luat mîndruță pe plac, Poți trăi-n lume cu drag.* FOLC. TRANSILV. II, 93. *Nici Dumnezeu nu poate face pe placu tutulor.* ZANNE, P. VI, 648. ◇ E x p r . (Rar) **A intra în placul cuiva** = a fi cuiva plăcut, agreabil, a satisface gustul, preferința cuiva. *Sper că-ți voi fi brodit gustul, îți voi fi intrat cu totul în plac și că ... mă pot răsfăța plutind pe deplin în apele tale.* ODOBESCU, S. III, 155, cf. DDRF, ZANNE, P. VI, 647.
— Pl.: (rar) *placuri.* POLIZU, CIHAC, I, 207, IORDAN, L. R. A. 76.
— Postverbal de la **plăcea.**

PLACÁ vb. I. T r a n z . **I. 1.** (Învechit, rar) A aplica, a lipi pe ceva. *Sigiliul domnesc care fusese placat pe ceară roșie, mare de patru centimetri în diametru, s-a dezlipit.* CUV. D. BĂTR. I, 119.

2. (Complementul indică obiecte, piese, elemente de construcție etc.) A acoperi suprafața exterioară cu un strat de material de altă natură, pentru a proteja, pentru a mări rezistența, pentru a da un aspect mai frumos etc. Cf. LM, BARCIANU, ALEXI, W., CADE, SCRIBAN, D., DL, DM, DN[2].

II. (La jocul de rugbi) A împiedica un jucător să pătrundă spre poarta adversă, imobilizîndu-l cu mîinile și făcîndu-l să cadă. Cf. DL, DM, L. ROM. 1962, nr. 3, 337, DN[2].

III. (Franțuzism) A abandona, a părăsi **(1)**. *M-ai placat alaltăseară și te-am așteptat pînă la miezul nopții.* C. PETRESCU, C. V. 67.
— Prez. ind.: *plachez.*
— Din fr. **plaquer.**

PLACÁGIU s. n. v. **placaj[1].**

PLACÁJ[1] s. n. **1.** (Rar) Placare **(1)**. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., CADE.

2. Semifabricat din lemn, în formă de placă **(1)**, format prin încleierea sub presiune (la cald sau la rece) a unui număr (de obicei impar) de foi de furnir, așezate unele peste altele, întrebuințat la fabricarea mobilelor, a ambalajelor, a ambarcațiilor etc. Cf. I. GOLESCU, C. [Rindeaua cu dinți] *servește pentru a face mici scobituri (brăzdușe) la suprafețe de încleit, mai cu seamă la placaj.* I. APOLZAN, U. 15. *Bușteni pentru derulaj, furnire și placaje.* NOM. MIN. II, 37. *Decorurile sînt de pînză și carton, de scînduri și placaj.* STANCU, U.R.S.S. 74. *Placajul se întrebuințează la fabricarea mobilelor.* LTR[2]. *Portarul își apucă geamantanul de placaj și-i cercetă încuietorile.* V. ROM. mai 1957, 53. *Descoperi o casă de bani ascunsă și încuiată sub placajul spart al unui dulap în perete.* PREDA, R. 469, cf. DER. ◆ Înveliș de piatră, de sticlă, de lemn etc. cu care se acoperă unele elemente de construcție sau unele obiecte, spre a le proteja sau a le da un aspect mai frumos. Cf. DL, DM, LTR[2], DER. *Placaj de faianță albă pe zidărie.* RL 1968, nr. 7 387, 1/2.

— Pl.: *placaje*. — Și: (rar) **placágiu** s. n. BARCIANU.
— Din fr. **placage**.

PLACÁJ² s. n. (La jocul de rugbi) Oprire din acțiune a unui jucător advers, prin imobilizarea lui cu mîinile. *Acțiunile bine concepute ... nu-și găsesc ... finalitate, ... datorită intervențiilor prompte (placajelor sigure) ale rugbiștilor.* L. ROM. 1961, nr. 1, 29, cf. DN².
— Pl.: *placaje*.
— Din fr. **plaquage**.

PLACÁRD s. n. v. **placardă**.

PLACARDÁ vb. I. Tranz. (Rar) A afișa (pentru a aduce la cunoștința publicului). *Comandantul, prin instrucții placardate la fiecare gardă, reglează datoriile și atribuțiile șefilor de garde.* MO (1860), 70/26, cf. BARCIANU, ALEXI, W., CADE. *Gazetele erau cu desăvîrșire mute în privința mișcărilor de trupe în țară. Tot asemenea ... publicațiile oficiale placardate la primării și prefecturi.* SADOVEANU, O. XVII, 233. *Afișul teatrului ... placardat de curînd în vagoanele de tramvai.* CV 1950, nr. 4, 14, cf. DN².
— Prez. ind.: *placardez*.
— Din fr. **placarder**.

PLACARDÁRE s. f. (Rar) Acțiunea de a placarda. Cf. LM.
— Pl.: *placardări*.
— V. **placarda**.

PLACÁRDĂ s. f. Bucată (dreptunghiulară) de carton, de pînză, de lemn, de tablă, pe care este scrisă o lozincă, o înștiințare etc.; pancartă. V. placat¹. Cf. ALEXI, W. *Am comandat 6 placarde mari, cu inscripția: „Moarte celor care vor trage în popor".* CAMIL PETRESCU, T. II, 372, cf. I, 179. *La capătul aleii de castani își înalță fruntea o placardă strîmbă.* SAHIA, N. 116. *A urmat defilarea tuturor întreprinderilor din Moscova, cu plancarde.* id. U.R.S.S. 26. *Gara, îmbrăcată cu tot felul de steguleț, ghirlănzi de lăstăriș și placarde cu urări ocazionale.* POPA, V. 209, cf. IORDAN, L. R. A. 481. *La arii se pot vedea gazete de perete și placarde cu lozinci mobilizatoare.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 397. *Îngăduise o demonstrație muncitorească ... confiscîndu-i totuși placardele.* PAS, Z. IV, 188. *Cele două placarde de carton care acopereau spatele și pieptul omului pe picioroange se înmuiaseră.* BARBU, P. 170. *Mîine vrea să meargă cu o placardă în mîini.* S mai 1960, 29. *Placardele, în special cele care servesc ca material didactic, se copiază ... pe mucava.* LTR².
— Pl.: *placarde*. — Și: (ieșit din uz) **placárd** (DDRF, BARCIANU, V. MOLIN, V. T. 63, ȘĂINEANU, D. U., CADE) s. n., **plancárdă** s. f.
— Din fr. **placard**. — **Plancardă**, contaminare între **placardă** și **pancartă**.

PLACÁRE s. f. Acțiunea de a placa.
1. Cf. placa **(I 2)**. Cf. DP, DM. *Placarea cu mase plastice ... se execută cu plăci de policlorură de vinil.* LTR², cf. DER.
2. Cf. placa **(II)**. Cf. DM.
— Pl.: *placări*.
— V. **placa**.

PLACÁT¹ s. n. (Livresc) Anunț, afiș. V. placardă. *Ulițele sînt pline de placaturi și afișuri.* KOGĂLNICEANU, S. 214, cf. ALEXI, W. *În mai puțin de două săptămîni, placate roșii, verzi, galbene, se împrăștiară pînă și prin satele cele mai îndepărtate.* AGÎRBICEANU, L. T. 190. *Pereții sînt acoperiți cu placate colorate ... reprezentînd afișe.* CAMIL PETRESCU, T. I, 179. *Pe un perete ... e agățat un enorm panou, reprezentînd originalul placatului-reclamă.* id. ib. III, 9. *Dimineața făcea placate și lozinci agitatorice pentru uzine.* V. ROM. iunie 1958, 71. *Literele speciale, de corp mare, care servesc la tipărirea placatelor ..., se execută din lemn.* LTR², cf. DN². *S-au lipit niște plocaturi mari pe pereți.* MAT. DIALECT. I, 186.
— Pl.: *placate* și (învechit) *placaturi*. — Și: (regional) **plocát** s. n.
— Din germ. **Plakat**. — **Plocat** < magh. **plakat**.

PLACÁT², -Ă adj. **1.** (Despre elemente de construcție, obiecte, piese etc.) Care are suprafața acoperită cu un strat de material de altă natură (de calitate superioară). Cf. placa **(I 2)**. Cf. PROT.-POP., N. D., DM, DN².
2. (Despre jucătorii de rugbi) Împiedicat (prin imobilizarea cu mîinile) să pătrundă spre poarta adversă. Cf. placa **(II)**. Cf. DM, DN².
— Pl.: *placați, -te*.
— V. **placa**.

PLÁCĂ s. f. **1.** (De obicei urmat de determinări care indică materia, materialul) Bucată de material cu fețele plane și cu grosimea uniformă și mult mai mică decît celelalte două dimensiuni. Cf. STAMATI, D. *Placa de zinc cată să iasă totdauna ceva mai mult afară decît aceea de aramă.* MAN. SĂNĂT. 186/20. *Dacă curentul este destul de slab, după cîteva zile de acțiune ... se va acoperi de o placuă de prea frumos cuprum, solid și persistent.* MARIN, F. 346/13. *Placuele de alamă ... devin corpi sonori cînd le tremură cineva cu un arcuș.* id. ib. 402/26. *Bromul ... în acești din urmă ani s-a aplicat la preparația placelor dagueriene.* id. PR. I, 22/36. *Plăcile de aramă și acele de zinc sînt așăzate ... verticalicește în năsip.* ROM. LIT. 370²/17. *Ferecătura Evangheliei lui Marcea postelnicul, lucrată cu figuri răsărite ... pe placă metalică suflată cu aur.* ODOBESCU, S. I, 335. *Ferul ... e dublu, adecă deasupra tăișului se pune o placă mică de oțel mișcătoare, numită clapă, de care se lovește aschia, cînd este tăiată.* I. APOLZAN, U. 10. *A ieșit ... ducînd cu el ... numai zgarda cu plăci de nichel de la gîtu-i.* GALACTION, O. 308. *Plăcile patrate și rotunde se întrebuințează la laminarea tablelor, benzilor și a fundurilor.* IOANOVICI, TEHN. 60. *Cîți ordinul dintr-o aruncătură de ochi și-l puse sub o placă de sticlă neagră.* C. PETRESCU, Î. I, 108. *Onuță trase de la șold o tașcă de piele înflorită cu ținte și plăci de alamă.* SADOVEANU, O. IX, 26. *Foarte jos, la picioare, se zărea lacul sclipind ca o placă de cristal.* CĂLINESCU, S. 331. *Încruntat, cu ochii la placa de cristal de pe birou, se ridică.* V. ROM. iulie 1955, 56. *Jurca merse înainte pe un culoar căptușit cu plăci de stejar.* T. POPOVICI, S. 260. *A apărut trotuarul din plăci de beton.* S iulie 1960, 13. *La finisajele exterioare predomină cărămida ..., plăcile ceramice în culori pastelate.* SCÎNTEIA, 1967, nr. 7 253. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Mai în sus, plăci de var se desprinseră, se vedeau petece sure pe părete.* AGÎRBICEANU, A. 546. *Caii, cu spinările înstelate de plăci de singe închegat, se tîrau la moarte.* BRĂESCU, O. A. II, 178. ◇ Fig. *Scînteie marea lină și placele ei sure Se mișc-una pe alta ca pături de cristal.* EMINESCU, O. I, 63, cf. IV, 6. *Plăci de lumină crestează fața apei.* DUNĂREANU, CH. 147. *Soarele dimineții intra pe ferestre și punea plăci de lumină în umbra plină de miresme.* SADOVEANU, O. I, 549. *Acum știa foarte bine unde plecase ... O placă de plumb i se puse pe inimă.* V. ROM. august 1955, 50. *Mă las purtat de focul aprins sub placa frunții.* LABIȘ, P. 152, cf. 261. ◇ *Placă fotografică* = bucată de sticlă pe care este depus un strat dintr-o substanță sensibilă la acțiunea luminii și care este folosită pentru obținerea imaginilor fotografice negative sau pozitive. Cf. CADE, DM, DER. *Placă aglomerată* = placă **(1)** fabricată prin aglomerarea cu lianți sintetici a așchiilor de lemn din sortimente inferioare sau din deșeuri de la exploatarea și industrializarea lemnului. *Plăcile aglomerate se clasifică după densitatea aparentă, după specia lemnului ... și după metoda de presare.* LTR². *Plăcile aglomerate sînt folosite în construcția mobilelor.* DER. *Pachetele cu plăci aglomerate din lemn se încarcă ... în vagoane.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 657. *Placă învîrtitoare* (sau *turnantă*) = disc de oțel sau de fontă ori pod cu tablier metalic, care se poate învîrti în plan orizontal în

jurul axei sale verticale, şi care serveşte la întoarcerea vehiculelor de cale ferată, la trecerea lor de pe o linie pe alta etc. Cf. CADE, LTR², DP, DER.

2. Disc (de ebonită) pe care se imprimă vibraţiile vocii sau ale unui instrument muzical, spre a fi apoi reproduse cu ajutorul gramofonului, al patefonului sau al picupului. *Căci ce e placa? ... O suprafaţă cîntătoare, Un ghem de note, o tipsie.* TOPÎRCEANU, P. O. 86. *Să-mi trimiţi ... plăci noi de patefon.* CAMIL PETRESCU, T. I, 168, cf. III, 188. *Să-ţi arăt ce-am cumpărat ... Douăsprezece plăci. Am un patefon.* C. PETRESCU, Î. II, 131, cf. id. A. 310. *Curmă neînţelegerea dînd drumul gramofonului, un gramofon cu pîlnie mare şi douăsprezece plăci.* BRĂESCU, O. A. I, 419. *Nora ... a pus o placă la gramofon şi l-a luat pe Cristea la dans.* VLASIU, D. 96, cf. TEODOREANU, M. II, 194. *Poate aveţi nevoie să cumpăraţi ceva, poate mobilă ..., plăci de gramofon?* CĂLINESCU, E. O. II, 177, cf. id. S. 794. *Îşi cumpărase un picup şi plăci.* PREDA, R. 119. *Avea şi ea ... un gramofon vechi şi cîteva plăci cu romanţe.* BARBU, P. 162. ◇ Expr. (Familiar) **A schimba placa** = a schimba subiectul unei discuţii (care a ajuns să plictisească) sau atitudinea faţă de cineva. Cf. DL, DM. *Schimbă placa! Să vorbim de altceva.* VINEA, L. I, 134. **A pune placa**, se spune despre cineva care are obiceiul să vorbească mult sau să repete mereu aceleaşi lucruri.

3. (Astăzi rar) Placă **(1)** de ardezie pe care învăţau să scrie (cu condei de piatră) şcolarii începători; tăbliţă. Cf. POLIZU. *Să înveţe a citi slove noi..., a scrie pe platcă.* DELAVRANCEA, S. 217. *Are o placă pe care ştie să facă cîteva slove.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 236, cf. 349. *Acesta îi aducea placa de scris şi o carte.* GÎRLEANU, N. 167. *Seara învăţa să scrie, caligrafiind cu atenţie pe placa de piatră slove mai mari decît era nevoie.* BRĂESCU, O. A. II, 17. *Mă, frate, mă gîndesc unde-o fi şi ce-o fi făcînd profesorul,ăl care îmi puse în mînă abecedarul şi placa.* SADOVEANU, O. XVII, 244. *Trecu pe la o librărie, îşi cumpără o placă de piatră, un condei de piatră.* ARGHEZI, S. IX, 79. *Burete de placă, cu care şterg copiii tabla.* MAT. FOLK. 703, cf. ALR I 1 515, ALR SN IV h 914.

4. (Tipogr.) Foaie de metal pe care se imprimă literele. *Cu o placă de tipar se pot scoate mii de exemplare pe hîrtie; o greşeală îndreptată de mai-nainte pe chiar placa tiparului îndreptează de la sine miile de exemplare.* MAIORESCU, L. 14, cf. V. MOLIN, V. T.

5. (Med.; în sintagma) *Placă mucoasă* = leziune care apare pe mucoase, în sifilisul secundar. Cf. CADE.

6. (Med.; şi în sintagma *placă dentară*) Proteză dentară mobilă.

— Pl.: *plăci* şi (învechit) *place*. — Şi: (învechit) **plácuă** (pl. *placue*), (regional) **plágă** (ALR I 1 515/764), **plátcă** s. f.

— Din fr. **plaque.** Cf. germ. Platte.

PLACENTÁR, -Ă adj. **1.** Care ţine de placentă **(2)**, privitor la placentă. *Vase placentare.* SCRIBAN, D. *Lipoizii placentari au determinat ... creşterea apei din organe.* PARHON, B. 155, cf. DL, DM, DN².

2. (Despre mamifere) Care are placentă **(2)**, cu placentă. *Mamiferele se împart în placentare şi neplacentare.* SCRIBAN, D., cf. DL, DM, DN². *Mamiferele placentare sînt reprezentate prin numeroase genuri.* GEOLOGIA, 94. *Strămoşii mamiferelor marsupiale şi placentare.* ZOOLOGIA, 192. ◇ (Substantivat, n.) *Un placentar.* SCRIBAN, D., cf. DER.

3. Care ţine de placentă **(3)**, privitor la placentă. *La primulacee ... masa placentară e cu totul liberă de pereţii ovarului.* ENC. AGR. IV, 648.

— Pl.: *placentari, -e.*

— Din fr. **placentaire.**

PLACENTÁŢIE s. f. (Bot.) Felul în care sînt aşezate ovulele pe placentă **(3)**. *Ouăle plantelor sau ovulele stau lipite de ovariu tocmai în locul lipirei marginelor foilor carpelare (această lipire numindu-se placentaţiune).* BARASCH, B. 27. *Placentaţie axilară sau centrală.* GRECESCU, FL. 12, cf. 16. *Se deosebesc: placentaţie parietală şi placentaţie centrală.* LTR². *La placentaţia central-bazală, ovulele se prind de proeminenţa care se formează în partea bazală a ovarului.* ib.

— Pl.: *placentaţii.* — Şi: (învechit) **placentaţiúne** s. f.

— Din fr. **placentation.**

PLACENTAŢIÚNE s. f. v. **placentaţie.**

PLACÉNTĂ s. f. **1.** (Învechit; în sintagma) *Plăcinta sîngelui* = plasma sanguină. *Părţile sîngelui din care iaste întocmit sînt: ... zerul şi plăcinta sîngelui.* TEODORI, A. 73/14, cf. 78/5. *Sîngele din animalul viu slobozit ... se desparte într-o parte vîrtoasă, carea se naşte din globii sîngelui şi se numeşte plăcinta sîngelui.* ANTROP. 91/1, cf. 260/13.

2. Membrană cărnoasă şi spongioasă care se formează la majoritatea mamiferelor şi la om în perioada de gestaţie, aderînd la uter, şi care înveleşte şi alimentează embrionul; (regional) casă, căiţă, cămaşă, curătoare, loc, locşor, locuţ, lupşor, matcă **(6)**, mitră² **(2)**, nadră, plod **(5)**, prapur, soartă, strat, casa copilului, mama-muierii. *Emoragia necontenită ... care e pricinuită dintr-o dezlipire a placentei.* KRETZULESCU, M. 106/12. *Placentă, ceea ce să cheamă în limba obştii casa copilului.* id. ib. 171/9. *Locul pruncului numit şi plăcintă.* FĂTU, M. 20/8. *Placenta uterină, prin care trece sînge de la mamă la făt.* POLIZU, P. 201/35. *Placenta sau carnea copilului ... începe a se forma de timpuriu.* id. ib. 203/26. *Să numeşte placentă ... partea cea mai groasă şi mai cărnoasă a casei copilului, prin care se fac schimburile între mamă şi fet.* BIANU, D. S. *Extractul de placentă de orice speţă animală poate fi descompus de serul femeilor gravide.* MARINESCU, P. A. 54, cf. ENC. AGR. *Placenta conţine, de asemenea, un hormon lactogen ... care influenţează secreţia glandelor mamare.* LTR². *După expulzia fătului (naşterea copilului) se pot produce unele accidente, ca dezlipirea patologică a placentei.* BELEA, P. A. 185, cf. DER.

3. (Bot.) Loc, porţiune în interiorul ovarelor pe care se fixează ovulele. *Placenta este partea părietelui din lăuntru ... şi în care sînt aninate grăunţele în forma cercului peric.* CAIET, 82ʳ/9. *Seminţele sînt aţaşate pe pereţii pericarpiului printr-un corn numit placentă.* AGRONOMIA (1859), 388, cf. CADE. *Cînd lipirea ca[r]pelelor se face numai pe margini, placentele se îndepărtează de axă şi rămîn fixate pe peretele ovarului.* ENC. AGR. IV, 647, cf. LTR², DL, DM, DN.

— Pl.: *placente.* — Şi: (învechit) **plaţéntă, plăcíntă** s. f.

— Din lat. **placenta,** fr. **placenta.**

PLÁCET subst. (În dicţionarele din trecut) Aprobare, încuviinţare. Cf. GHEŢIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W.

— Pl.: ?

— Din lat. **placet,** germ. **Plazet.**

PLÁCHE s. f. v. **plachie¹.**

PLACHÉTĂ s. f. **1.** Mic volum cu conţinut literar, mai ales culegere de versuri. Cf. CADE, DL. *Tudor Vianu poet? se va întreba cu surprindere cititorul tînăr în faţa plachetei de versuri a învăţatului profesor.* GL. 1958, nr. 206, 1/2, cf. DM, DN², SFC V, 193.

2. Placă de metal modelată (pe o singură faţă) cu desene, basoreliefuri sau inscripţii şi care se oferă (aşezată într-o cutie specială) ca recompensă la unele concursuri sportive, artistice etc. Cf. CADE, LTR², DM, DN². ◇ Fig. *Cărticica lui Caragiale 1907 — această plachetă de bronz pusă la picioarele operei lui nemuritoare — îmi este martoră.* GALACTION, A. 114.

3. (Biol.; în sintagma) *Plachetă sanguină* = element component al sîngelui, lipsit de nucleu, care joacă un rol important în coagularea sîngelui; trombocit. Cf. DER.

— Pl.: *plachete*.
— Din fr. **plaquette**.

PLACHÉU s. n. v. **blacheu**.

PLACHÍE[1] s. f. **1.** Mîncare de peşte, gătită cu multă ceapă, cu untdelemn şi cu mirodenii. *Îi plăcea cu deosebire ciorba de ştiucă fiartă în zeamă de varză acră cu hrean, iacniile şi plachiile ... şi purcel fript dacă era întreg.* GHICA, s. 66. *Aduseră mai multe vase de cositor pline cu iahnii, cu plachii.* FILIMON, O. I, 187. *Să-mi faci la masă vrun cheşchet, vro plachie, vro musaca.* ALECSANDRI, T. 505. *Şi bucatele cu cheltuială: chialapurile, iahniile şi plachiile.* C. PETRESCU, C. V. 77. *Plachia se poate pregăti şi cu peştele neprăjit.* S. MARIN, C. B. 73, cf. H XIV 399, 447. ◇ Fig. *Ştiam pe de rost nesărata plachie de sfaturi şi de dojane.* M. I. CARAGIALE, C. 8.

2. (Popular) Un fel de pilaf (H I, II, III, X, XI, XII, XIV) preparat din orez cu carne (ŞEZ. VI, 75, H II 25, III 145, VII 136) sau cu peşte (H II 255, III 145), cu urzici şi ceapă (ŞEZ. VIII, 36), cu ciuperci (PAMFILE, CR. 18), din păsat cu peşte (ŞEZ. VIII, 3, H II 255) sau cu slănină şi ceapă (H VI 9), din crupe cu carne (A V 14) sau cu slănină (ŞEZ. V, 116), din grîu pisat (MARIAN, NU. 657). [Mălaiul] *se mănîncă şi fiert cu lapte şi plachie.* I. IONESCU, C. 78/2. *Vom face plachie cu costiţe de porc.* CREANGĂ, O. 4, cf. 17. *Se dau plachii, uneori făcute cu orez, dar mai de multe ori amestecat cu bulgur.* MARIAN, NU. 657, cf. ŞEZ. I, 202, V, 116. *Plachia se poate face şi cu păsat şi crupe; cea mai bună însă e cea cu orez.* ŞEZ. VI, 75. *Vistiernicul se grăbi să guste şi din talgerul al doilea plachia de malai mărunţel şi să deşerte din nou ulcica.* SADOVEANU, O. XIII, 148, cf. SCRIBAN, D., IORDAN, L. M. 194, CHEST. VIII 9/9. ✦ (Regional) Mîncare preparată din lapte dulce îngroşat cu crupe sau cu orez. Com. din BILCA—RĂDĂUŢI.

3. (Mold.) Piftie **(I)**. Cf. A V 33, 35, GLOSAR. REG.

4. (Regional) Mămăligă foarte moale, care nu mai are nici o formă (Drăguşeni—Paşcani). A VI 26.

— Accentuat şi: *pláchie*. CIHAC, II, 688, BARCIANU, IORDAN, L. M. 194, GLOSAR REG. — Pl.: *plachii*. — Şi: (regional) **pláche** (H X 436), **plácie** (com. din STRAJA—RĂDĂUŢI), **plátie** (A V 33, 35) s. f.

— Din ngr. **πλακί**. Cf. bg. плакия.

PLACHIE[2] s. f. (Învechit, rar) Vas de metal în care se găteşte mîncare. *Ia o plachie au tingire în care pune untudelemnu.* MÎNCĂRILE, 32/3, cf. 12/1.

— Accentul necunoscut. — Pl.: *plachii*.
— Etimologia necunoscută. Cf. p l a c h i e[1].

PLACÍD, -Ă adj. **1.** (Învechit, rar) Care este dulce şi calm. *Somnul ... Simţiri, dureri i-adoarme ş-asupra ei întinde Încîntătoare aripi şi placide şi line.* HELIADE, O. I, 307.

2. Care manifestă lipsă de interes faţă de cineva sau de ceva; (despre înfăţişarea oamenilor sau despre manifestări ale lor) care exprimă, indică, trădează indiferenţă, nepăsare, apatie; apatic, indiferent, nepăsător. V. p a s i v **(1 2)**. *Primul procuror ... slăbuţ, spîn şi placid, se uita cu admiraţie la figura plină şi impozantă a prefectului.* REBREANU, R. II, 226. *Un musafir ... cu o faţă placidă şi cu nişte ochi de copil.* GALACTION, A. 33. *Sub înfăţişarea întotdeauna placidă şi de atîtea ori morocănoasă, eu am avut prilej să aflu ce ascundea.* C. PETRESCU, C. V. 301. *Ochii mici ... n-aveau nici o expresie; în înceţoşarea lor placidă nu sclipea nici o lumină.* id. O. P. I, 38. *Orăşenii placizi sînt departe de a imagina asemenea nebunii.* SADOVEANU, O. IX, 281. *Văd înainte-mi obrazuri placide.* id. ib. 576. *O asculta ... cu privirea ei zăcută şi placidă.* ARGHEZI, S. IX, 82. *Făcu el însuşi un salut ... cu obişnuitul aer placid, părînd a fi uitat cu desăvîrşire incidentul.* CĂLINESCU, E. O. II, 33, cf. id. I, 67. *Chiar doctorul, de obicei placid, ... devenise atent.* BARBU, P. 63. *Omul medieval ne pare calm şi chiar placid.* S mai 1960, 79. ◇ (Prin analogie) *Întinderea uniformă a cîmpiei, cu gîrla placidă alături, i se păru de un farmec nespus.* D. ZAMFIRESCU, V. Ţ. 30. *Marea era placidă.* CĂLINESCU, S. 258. *Plopul spiritual priveşte chiparosul şi marea placidă de sub stînci.* CONTEMP. 1961, nr. 786, 2/4. ◇ Fig. *Placidă în clepsidră nimicnicia curge.* LABIŞ, P. 170. ◇ (Adverbial) *Politaiul se aşeza placid la masă.* D. ZAMFIRESCU, V. Ţ. 194. *El mi-a răspuns placid: — Amorul este Un ce banal.* TOPÎRCEANU, B. 92. *O aud cum ronţăie, placid, alune.* CAZIMIR, GR. 124. *Ei, asta e nostim! se miră placid Teofil Steriu.* C. PETRESCU, C. V. 144. *Publicul priveşte placid şi cuminte.* SADOVEANU, O. IX, 267. *Gavrilcea se bătu placid cu palma pe genunchi.* CĂLINESCU, S. 741. *Opera lui Caragiale este grandioasă pentru că ... autorul ei nu te lasă să priveşti placid la desfăşurarea evenimentelor.* L. ROM. 1953, nr. 1, 45. *Am scris bătrînilor să-mi aranjeze camera — mă informează placid.* CONTEMP. 1956, nr. 483, 3/2. ✦ Lipsit de zgomot, de agitaţie, l i n i ş t i t; p. e x t. monoton, banal. *Le luă locul o viaţă de provincie, placidă, monotonă.* D. ZAMFIRESCU, T. S. 48. *Această putere ... m-a smuls ... din situaţiunea mea placidă de funcţionar imperial şi m-a trimis în cîmpul luptei.* GALACTION, O. 237. *Regăsesc Washingtonul liniştit, placid şi umed.* RALEA, O. 151. ✦ (Rar) Fără elan, fără nerv; şters. *Mişcarea şi coloritul tabloului ... scoteau foarte departe această pictură din convenţia atitudinilor clasice placide.* ARGHEZI, S. IX, 28. *Clasicul e placid, romanticul poate fi hieratic.* CĂLINESCU, I. 20. *Celelalte balerine erau strict profesioniste, placide.* id. S. 810.

— Pl.: *placizi, -de*.
— Din fr. **placide**.

PLACIDITÁTE s. f. Lipsă de zgomot, de agitaţie; linişte. Cf. PROT.-POP., N. D. *Placiditatea templului ştiinţei.* SCRIBAN, D. ✦ Faptul de a fi placid **(2)**, atitudine placidă; nepăsare **(2)**, indiferenţă, pasivitate **(1)**, apatie. Cf. ALEXI, W., CADE, SCRIBAN, D. *Reluîndu-şi placiditatea, continuă interogatoriul.* CĂLINESCU, S. 19, cf. id. I. 20. *Ea se folosi de pauza dintre două paragrafe ca să întrebe cu o placiditate care ar fi scos din sărite pe orice autor.* VINEA, L. II, 305, cf. DM, DN[2]. *Cum se potrivesc asemenea trăsături cu placiditatea sa manifestă în relaţiile cu oamenii?* V. ROM. ianuarie 1960, 148. *Prezenţa conflictelor, incompatibilă cu placiditatea şi platitudinea, este manifestarea fecundităţii interioare.* ib. mai 1960, 78.

— Din fr. **placidité**.

PLÁCIE s. f. v. **plachie**[1].

PLACODÉRM s. m. (La pl.) Subclasă de peşti fosili, paleozoici, cu scheletul cartilaginos şi cu capul şi regiunea anterioară a corpului acoperite de plăci osoase; (şi la sg.) peşte din această subclasă. *Placodermii ... au atins maximul de dezvoltare în devonian.* LTR[2], cf. DN, DER. ◇ (Adjectival) *Evenimentul biologic important în silurian este apariţia primelor vertebrate, reprezentate prin peştii placodermi şi selacieni.* GEOLOGIA, 68. *Peştii placodermi erau în general de dimensiuni mici.* ib. *În această perioadă se întîlnesc primii peşti, peşti placodermi.* B. DARW. 45.

— Pl.: *placodermi*.
— Din fr. **placodermes**.

PLÁCUĂ s. f. v. **placă**.

PLÁCUMĂ s. f. v. **plapumă**.

PLAFÁR s. n. Nume generic dat magazinelor în care se vînd plante farmaceutice. Cf. SFC I, 173, 184, 188, FORM. CUV. I, 33, 35.

— Pl.: *plafaruri*.
— **Pla**[nte] + **far**[maceutice].

PLAFÓN s. n. **1.** Suprafaţă interioară a planşeului superior al unei încăperi; tavan, (regional) bagdadie. Cf. I. GOLESCU, C. *Plafondul are trei borte mari rătunde.*

CUCIURAN, D. 48/2. *Pereții pavilionului, plafondul, tronul ... erau ... ca laptele.* CR (1846), 141[1]/36. *Catul de jos e consacrat pentru bolte și cafeuri, cel de mijloc, ale căruia ferestre sînt adăpostite prin plafondul galeriilor, este ocupat de familiile negustătorilor.* ib. (1848), 32[2]/78, cf. NEGULICI, STAMATI, D. *Într-acest mod se fac din plastru ornamentele caselor și tencuiala plafoandelor.* BARASCH, I. N. 40/31. *Sînt atîrnate în aer niște ființe bizare care formează în aceste imense regiuni parcă un plafond zugrăvit cu felurimi de obiecte fantastice.* ISIS (1859), 24[2]/28. *Salele sînt prea lungi și n-au nici o fereastră în plafond.* FILIMON, O. I, 308. *Prin plafon vedeam cerul ca printr-un ciur.* BOLINTINEANU, ap. CADE. *Visau ... straturi de stele albastre pe plafonduri argintoase.* EMINESCU, N. 68, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *M-a făcut să pătrund sub aceste mărețe plafoane, de care suspendă candelabre.* GALACTION, O. A. I, 161. *Tot plafonul este încărcat cu modele de motoare.* SAHIA, U.R.S.S. 131. [Atelierul] *avea fereastră, iar sub plafon vreo cinci țevi groase de calorifer.* VLASIU, D. 18. *Balonul de box suspendat agresiv între plafon și podea.* TEODOREANU, M. II, 22, cf. 382, id. M. U. 64. *Sta răsturnat într-un jilț și privea în plafon.* SADOVEANU, O. VIII, 183. *Ce plafoane, ce lustre, ce sufragerie!* CĂLINESCU, S. 65, cf. 800. *Plafoanele și zidurile înfrumusețate cu basoreliefuri.* STANCU, U.R.S.S. 19. *La parter era sala cea mare, scundă, cu plafonul din birne de gorun.* V. ROM. aprilie 1954, 92. *Cafeneaua scinteia de lumina mată a marilor globuri care atîrnau din plafon.* VINEA, L. II, 319. *Intrară într-o odaie înaltă, luminată de o lampă rusească ... spînzurînd ca o meduză sub plafonul prăfuit.* BARBU, P. 321. *Plafonul se construiește în general separat și se asamblează prin nituire cu pereții laterali.* LTR[2], cf. CHEST. II 213/136, A III 13. ✧ Fig. *Culege frumosul din aurora, din flori și din ochii femeii și toarce, sub plafonul acestei lumi, păienjenișul artei.* GALACTION, A. 256. ✦ Peretele superior, orizontal, al unei galerii de mină, al unei peșteri, al unui tunel, al unui vehicul etc.

2. Înălțime la care se găsește la un moment dat suprafața inferioară a norilor față de suprafața pămîntului. Cf. DM, DER.

3. Altitudine maximă la care poate urca o aeronavă. *La avioanele propulsate prin reacțiune, problema determinării plafonului ... e mult mai complicată.* LTR[2], cf. DER, DN[2].

4. Maximul unei sume de bani care, în cadrul unor operații financiare, nu poate fi depășit. *Respectarea plafonului stabilit pentru păstrarea numerarului în casă.* LEG. EC. PL. 338, cf. 330. *Plata acestor materiale ... se va face pînă la un plafon care să nu depășească 60% în valoarea lucrărilor.* BO (1951), 454. *Vînzarea mărfurilor industriale se va putea face numai în limita plafonului valoric și a sortimentului maximal prevăzut în anexele 1 și 2 ale prezentei hotăriri.* ib. (1954), 669, cf. DN[2].

— Pl.: *plafoane* și (rar) *plafonuri* (BUL. FIL. V, 22, DN[2]). — Și: (învechit) **plafónd, plafúnd** (NEGULICI, ARISTIA, PLUT.) s. n.

— Din fr. **plafond**, germ. **Plafond**, it. **plafone.**

PLAFONÁ vb. I. Tranz. A fixa limita maximă a unor sume de bani în cadrul unor operații financiare. Cf. BUL. FIL. III, 185, DM, DN[2]. ✦ Refl. Fig. (Despre oameni) A rămîne la același nivel de cunoștințe, a nu progresa, a rămîne pe loc; a se limita.

— Prez. ind.: *plafonez.*

— Din fr. **plafonner.**

PLAFONÁRE s. f. Acțiunea de a (se) plafona. Cf. DM, DN[2].

— Pl.: *plafonări.*

— V. **plafona.**

PLAFONÁT, -Ă adj. (Despre fonduri bănești, credite etc.) Care poate merge numai pînă la o anumită limită. Cf. DL, DM. ✦ Fig. Limitat, mărginit (4). *Mintea voastră este atît de plafonată, încît nici nu vă dați seama de zădărnicia goanei voastre.* CAMIL PETRESCU, T. II, 215.

— Pl.: *plafonați, -te.*

— V. **plafona.**

PLAFÓND s. n. v. **plafon.**

PLAFÓNDIC, -Ă adj. (Învechit; despre oase) Care alcătuiește palatul[2]. *Două* [oase] *se numesc plafondice, alcătuind ceriul seau palatul gurei.* CORNEA, E. I, 197/13.

— Pl.: *plafondici, -ce.*

— Cf. plafond.

PLAFONIÉR s. m. Muncitor care face plafoane (1). *Meseriași în construcții: ... zugrav, tinichigiu, acoperitor, plafonier.* NOM. PROF. 38.

— Pronunțat: *-ni-er.* — Pl.: *plafonieri.*

— **Plafon** + suf. *-ier.*

PLAFONIÉRĂ s. f. Corp de iluminat care se fixează pe plafonul (sau pe peretele) unei încăperi, al unui vehicul etc. *Automobilul ... cobora ulița fără zgomot, enorm și lin, pe roțile elastice, cu lumina plafonierii aprinsă.* C. PETRESCU, A. 478. *Stinge mai întîi plafoniera.* id. O. P. II, 138. *Plafonierele erau aprinse.* TEODOREANU, M. II, 92, cf. BUL. FIL. VI, 136. *Plafonieră ... pentru vagoanele de cale ferată.* LTR[2], cf. DL, DM, DN[2].

— Pronunțat: *-ni-e-.* — Pl.: *plafoniere.*

— Din **fr. plafonnier.**

PLÁFTORIȚĂ s. f. v. **praftoriță.**

PLÁFTURĂ s. f. v. **praftură.**

PLAFÚND s. n. v. **plafon.**

PLAGÁ vb. I. Tranz. (Latinism învechit) A răni. ASACHI, S. L. II, 357.

— Prez. ind.: *plaghez.*

— Din lat. **plagare.**

PLAGÁT, -Ă adj. (Învechit) Rănit. *Aduse la Tarnova pe capii insurecției plagați și făcuți prizonieri de către săteni.* CR (1846), 87[1]/3. ✧ Fig. *Amorul plagat* [Titlu]. ASACHI, S. L. I, 99.

— Pl.: *plagați, -te.*

— V. **plaga.**

PLÁGĂ[1] s. f. **1.** Stare patologică a țesuturilor (corpului), caracterizată prin întreruperea continuității tegumentelor și prin leziuni profunde (provocată accidental sau produsă pe cale operatorie); rană, (învechit) rănitură. *Neavînd acum cu ce mai lega plegile ostașilor romani, însuși împăratul ... și-au tăiat vestmintele sale.* MAIOR, IST. 4/13, cf. 2/4. *Pînă cînd făcătoarea de bine ... vindecă pleaga (rana).* ÎNV. POM. 13/19. *Pleaga (rana) în toate zilele cu apă ... căldușă să se speale.* ÎNVĂȚĂTURĂ, 64/20. *Singele din vase mari slobozit și din plagă (rană) ... poate pricinui omului amețeală.* TEODORI, A. 72/22, cf. DRLU. *Gheneralul adiutant prințul Mencicof, însănătoșindu-se de plaga (rana) căpătată la Varna ..., se va însărcina cu diregătoria sa de mai nainte.* AR (1829), 161[2]/26, cf. HELIADE, O. I, 316. *Rane sau plăgi simple.* CORNEA, E. I, 125/28. *M-am lovit cu capul de dînsul și mi-a făcut o plagă.* CR (1848), 3[2]/59, cf. 39[2]/78. *Rane sau plage, tăieturi la un mădular.* MAN. SĂNĂT. 344/8, cf. STAMATI, D. *După ce esamină plaga și o legă, zise ...* FILIMON, O. I, 338, cf. PROT.-POP., N. D., F (1867), 348. *De cîte ori vedea plăgile de arsură pe fața lui Niță, Baciu se făcea galben.* SLAVICI, N. I, 242, cf. DDRF. *Tratamentul plăgilor constă în a înlesni reunirea lor prin o poziție bună, prin cusutură, prin bandaje.* BIANU, D. S., cf. SEVERIN, S. 107. *Vindecarea unei plăgi depinde de coordonarea unei serii de mecanisme diverse biologice, fizice și chimice.* MARINESCU, P. A. 81. *Întreb dacă i s-a vindecat plaga de glonț de la piept.* CAMIL PETRESCU, T. III, 18. *Sub plagă înțelegem efectul ... agenților vulneranți*

ce se produc în țesuturi. A. POP, CHIRURG. 26, cf. 30. *Apa oxigenată ... turnată pe o plagă infectată, distruge microbul.* BELEA, P. A. 262. *Crusta protejează bine plaga de pătrunderea agenților patogeni ai infecțiilor.* ABC SĂN. 114. *A chemat de-au ospătat ... Gîlcele, Plăgile, Cu ulcioare Și buboaie.* MARIAN, D. 278. *Plaga veche sîngeră iute.* ZANNE, P. II, 672. ◇ Fig. *Dar simțirea nu mă lasă Să dau răzbunărei loc. Deși sufletu-mi s-apasă, Viu pătruns d-al plagei foc.* MUREȘANU, P. 16/24.

2. Fig. Nenorocire care atinge o colectivitate socială; flagel, calamitate, pacoste **(1)**, năpastă **(1 4)**. *Iobăgia, claca, boierescul, robota, una și aceeași plagă cu patru nume barbare.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 39. [Pauperismul], *această plagă a straturilor industriale, se va face simțitoare.* KOGĂLNICEANU, S. A. 80, cf. MAIORESCU, CR. III, 79. *Vom condamna sistema înriuririi alegerilor ... , cea mai mare plagă.* I. NEGRUZZI, S. IV, 323, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Întîmplările politice urmate, cît și plăgile de tot soiul incurse asupra pămîntului acestei țări, făcuse ca relațiile comerciale ... să fie ... puțin favorabile.* N. A. BOGDAN, C. M. 112, cf. ȘĂINEANU, D. U., SAHIA, U.R.S.S. 141. *Plaga analfabetismului este pe cale de a fi lichidată.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 12, 104. *Jocurile de cărți sînt o plagă a orașului.* V. ROM. noiembrie 1953, 41. *Cred că războaiele sînt o plagă vărsată asupra lumii de către o putere de sus.* CAMILAR, N. II, 207. *Războiul e o plagă îngrozitoare, apocaliptică.* H. LOVINESCU, T. 254. *Trebuie să lichidăm o dată plaga analfabetismului.* PREDA, R. 80. *A dat D-zeu plagă peste noi!* VICIU, GL. ✦ (Regional) **Neplăcere**, necaz, belea, bucluc care se abate asupra unei persoane. *Venire-aș veni, dragă, Dar mă tem că dau de plagă.* VICIU, GL. ✦ (Rar) **Cusur**, defect, neajuns, racilă. *Poeții devin profeți, adică bărbați de critică, arată plagele societății.* HELIADE, O. II, 83.

3. (Prin Transilv.) Bucată de lemn în formă de lopățică, cu care învățătorul bătea copiii la palmă; p. ext. lovitură dată cu această bucată de lemn. *Am căpătat o plagă.* VICIU, GL., com. din ABRUD.

— Pl.: *plăgi* și (învechit) *plage*. — Gen.-dat. și: (învechit) *plagei*. — Și: (învechit) **pleágă** s. f.

— Din lat. **plaga**, germ. **Plage**.

PLÁGĂ² s. f. v. **placă**.

PLÁGHIE s. f. v. **plavie**.

PLAGIÁ vb. I. Tranz. (Complementul indică ideile, operele etc. cuiva sau pe autorii lor) A copia, a-și însuși întocmai, în întregime sau în parte, prezentîndu-le drept creații personale; a comite un furt literar, artistic sau științific. Cf. I. GOLESCU, C., PROT.-POP., N. D., ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Mi-aduc aminte de articolul ... unde Tony descoperea că Ascanio-Olănescu plagiase nu știu pe cine.* GALACTION, A. 345, cf. SCRIBAN, D., DL, DM, DN². ◇ Refl. impers. *La început se plagiază în știință pe o scară întinsă, după cum se plagiază și-n literatură.* IBRĂILEANU, SP. CR. 91. ✦ (Rar) A imita, a reproduce întocmai, mecanic. *Nu pot plagia realitatea.* TEODOREANU, M. U. 55.

— Pronunțat: *-gi-a*. — Prez. ind.: *plagiez*.

— Din fr. **plagier**.

PLAGIÁR s. m., adj. (Învechit) (Persoană) care plagiază. Cf. NEGULICI, PROT.-POP., N. D., BARCIANU, ALEXI, W.

— Pronunțat: *-gi-ar*. — Pl.: *plagiari*.

— Din fr. **plagiaire**, germ. **Plagiar**.

PLAGIÁRE s. f. v. **plagiere**.

PLAGIÁT¹ s. n. Acțiunea de a plagia, plagiere; (concretizat) operă literară, științifică sau artistică a altuia, însușită (integral sau parțial) de cineva și prezentată drept o creație proprie, (rar) plagiatură. Cf. NEGULICI. *Unii din critici zic că Verdi nu cunoaște bine arta, alții că melodiile sînt monotone și niște plagiate.* FILIMON, O. II, 303, cf. PROT.-POP., N. D. *Este oare aici un plagiat, cum păreau a zice unii critici?* GHEREA, ST. CR. II, 145, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Plagiatul acesta de la începutul culturii românești nu se poate caracteriza ... ca un furt, pentru că plagiatorii n-au conștiință că sînt vinovați, că fură.* IBRĂILEANU, SP. CR. 91, cf. 92, CADE. *Unii l-au bănuit de plagiat.* I. BOTEZ, B. I, 42, cf. DL, DM, DER, DN². ◇ Fig. *Voiau a-i răpi sau toată gloria, sau partea cea mai frumoasă, împăunîndu-se ei înșiși cu mizerabilul plagiat de pene strălucite.* HASDEU, I. V. 214. *Luna și-a trimis și ea cîteva plagiate albe lactee și le-a spînzurat, rare, în cîrligul stîlpilor.* ARGHEZI, B. 72. *Să lăsăm la o parte istoria, care e ceva mai mult decît un etern plagiat.* RALEA, S. T. II, 9.

— Pronunțat: *-gi-at*. — Pl.: *plagiate*.

— Din fr. **plagiat**, germ. **Plagiat**.

PLAGIÁT², -Ă adj. (Despre opere literare, științifice sau artistice) Care a fost însușit (integral sau parțial) de la altcineva și prezentat drept creație personală. (Fig.) *Dorința noastră de necunoscut, atunci cînd nu e un plagiat snobism, e desigur și ea reală.* ARGHEZI, B. 86.

— Pronunțat: *-gi-at*. — Pl.: *plagiați, -te*.

— V. **plagia**.

PLAGIATÓR, -OÁRE s. m. și f. (Rar la f.) Persoană care plagiază. *Nu vor fi decît plagiatori, mai mult ori mai puțin dibaci.* GHEREA, ST. CR. I, 146, cf. DDRF, ALEXI, W., IBRĂILEANU, SP. CR. 91, ȘĂINEANU, D. U. *Mare parte a manualelor de școală, prezentate lumii românești de atunci drept originale, au fost dovedite versiuni fidele ale unor opere străine. Au fost arătați cu degetul plagiatorii.* SADOVEANU, E. 164.

— Pronunțat: *-gi-a-*. — Pl.: *plagiatori, -oare*.

— **Plagia** + suf. *-tor*.

PLAGIATÚRĂ s. f. (Rar) Plagiat¹. *Romanele lui istorice și sociale sînt niște nefericite traduceiuni, schiloade plagiaturi.* CARAGIALE, O. IV, 282, cf. DDRF.

— Pronunțat: *-gi-a-*. — Pl.: *plagiaturi*.

— **Plagia** + suf. *-tură*.

PLÁGIE s. f. v. **plavie**.

PLAGIÉRE s. f. Acțiunea de a plagia și rezultatul ei; plagiat¹. Cf. ALEXI, W., SFC IV, 306.

— Pronunțat: *-gi-e-*. — Și: (învechit) **plagiáre** s. f. ALEXI, W.

— V. **plagia**.

PLAGIOCLÁZ s. m. Mineral din clasa feldspaților, de culoare albă, cenușie sau albăstruie și cu luciu sticlos, cristalizat în sistemul triclinic, utilizat ca materie primă în industria ceramicii sau ca piatră ornamentală. Cf. ENC. ROM., CANTUNIARI, L. M., LTR², DL, DM, DER, DN². *Feldspații calcosodici (plagioclazii).* GEOLOGIA, 14.

— Pronunțat: *-gi-o-*. — Pl.: *plagioclazi*.

— Din fr. **plagioclases**.

PLAGIOSTÓM s. m. (La pl.) Ordin de pești cu schelet cartilaginos, cu orificiile branhiilor deschise direct la exterior; (și la sg.) pește care aparține acestui ordin. Cf. DER.

— Pronunțat: *-gi-os-*. — Pl.: *plagiostomi*.

— Din fr. **plagiostomes**.

PLAGÍST, -Ă s. m. și f. v. **plajist**.

PLÁHIE s. f. v. **plavie**.

PLÁHILĂ s. f. (Regional) „Grămadă" (Crihalma — Rupea). LEXIC REG. II, 46.

— Pl.: *plahile*.

— Etimologia necunoscută.

PLÁHNIȚĂ s. f. (Regional) Turtă. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. ✦ Epitet dat unui om moale. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Pl.: *plahnițe*.
— Etimologia necunoscută.

PLAHNIȚÍ vb. IV. Tranz. (Regional) A turti, a lăți. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Prez. ind.: ?
— V. **plahniță**.

PLAI¹ s. n. **1.** Versant al unui munte sau al unui deal; creastă, culme, vîrf al unui munte sau al unui deal; p. gener. munte sau deal mare. *Radul-Vodă Negrul, care avea scaunul său la Făgăraș ..., s-au socotit ca să-și mute scaunul dencoace, peste plai.* R. POPESCU, CM I, 227. *Românii mult voinici, Ca lanțul se înșiră Pe-a plaiului potici.* NEGRUZZI, S. II, 25. *Acolo unde plaiul voinic se ciocnește cu Dunărea bogată.* HASDEU, I. C. I, 229, cf. 10. *Văzură cum coboară Pe cărări de plai, ciobanii.* TOPÎRCEANU, B. 22, cf. LABIȘ, P. 298. *Mai spre est, tot pe versantul sudic al Carpaților Meridionali, plaiuri se cheamă toate culmile care pornesc din jos ... și urcă în sus pînă la „munți".* MG I, 81. *Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai, ... Se cobor la vale Trei turme de miei.* ALECSANDRI, P. P. 1. *L-e-au mînat într-o pădure pînă pe un picior de plai și le-au lăsat aice să pască.* SBIERA, P. 8, cf. BUD, P. P. 20. *Și ea că să zbura ... la Chipor Craiu, Domn de peste plaiu.* PĂSCULESCU, L. P. 152, cf. ALR SN III h 808, A I 20, 21, 26, 31, II 6, III 8. *Dimineața, pe răcoare, Cînd răsare sfîntul soare, Pe cel plai, pe cea vîlcea, Toți voinicii se ivea.* BALADE, II, 215.

2. Regiune de munte sau de deal, aproape plană, acoperită, în general, cu pășune; poiană, luminiș; p. ext. cîmpie, șes (înalt); (în dicționarele din trecut) plăiet **(1)**, (popular) plaiște. *Nu mai părăsiră cercînd munții și dealurile și plaii măgurilor ... pînă cînd aflară pe părintele lor.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 208ᵛ/30. *Iar murgul ușor îl duce ca vînt ... Pin plaiuri, pe munți, pin pietrii și stînce.* BUDAI-DELEANU, Ț. 141. *Pe a muntelui verzi plaiuri a ei umbre noaptea-ntinde.* ASACHI, S. L. I, 103, cf. 132. *El aleargă plaiul fără să-o-ntîlnească, Via lui durere crește nencetat.* BOLINTINEANU, O. 87. *Sărata se începe de jos ... și se întinde sus pe coaste pînă la plaiul întins.* SLAVICI, N. I, 134. *Arii de fețe ... albastre și roșietice se împreunau în toată întinderea plaiului desfășurat în colnice și văi.* DELAVRANCEA, S. 60. *Din codrii Găvanelor ieșim pe-ntinsoare de plaiuri, spre răsărit.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 148. *Săptămîni întregi se primblă pe plaiuri, prin păduri, pe lunci.* id. S. A. III, 409. *Pe deasupra codrilor și a munților, de strajă lîngă Olt, se desfăcea în lumină un plai înalt.* GALACTION, O. 62. *Podișul din fața mea e ca o bucată de plai.* CAMIL PETRESCU, U. N. 351. *Pe plai, era încă iarnă dulce.* SADOVEANU, O. XII, 17. *De pe întinderea plaiurilor, vîntul aducea izul tare al romaniței.* V. ROM. mai 1953, 130. *Plai este muntele locuit și valorificat prin culturi de cereale și legume, dar mai ales sub forma de fînețuri.* MG I, 81. *Face popasuri tinerești prin ținuturile pline de piloresc ale munților și ale plaiurilor Moldovei.* S iulie 1960, 52. *Sora cea mai mare S-a dus către mare Pe Dunăre-n jos La un plai frumos.* ALECSANDRI, P. P. 14. *Cînd e vară, primăvară, Iau cu mine merinjoară Și mă sui pe plai la munte, Unde-s oile mai multe.* id. ib. 314. *O veni luna lui mai Să mă sui în deal pe plai, Să-mi fac plug cu zece cai.* TEODORESCU, P. P. 289, cf. GRAIUL, I, 466, ALR I 803/194, 363, 550, 584, 842, 865, 922, A I 35, II 2, III 8. *În mijloc de plai, Verde, tot să stai Ca-n mijloc de rai.* BALADE, II, 197. (Fig.) *Vaporul ... Taie-o brazdă lungă pe-al mării plai senin.* ALECSANDRI, POEZII, 74. *O stea albastră cade și-n spațiu s-acufundă Trăgînd pe plaiul negru o brazdă argintie.* id. ib. 78. *Și steaua oterului lese-n plaiul cerului.* DEȘLIU, M. 48. ◇ Loc. adv. (Popular) **Prin** (sau **în**) **plaiurea**=prin (sau în) toate părțile, peste tot, pretutindeni; în lung și-n lat. *Floricică ș-o talea, Umblă turcii d-aiurea, D-aiurea prin plaiurea.* TEODORESCU P. P. 573. *Vine turcii tot d-aiurea În plaiurea, Tot umblînd și ispitind.* MAT. FOLK. 71, cf. MATEESCU, B. 71. *Pe dincolo, pe dincoa, Umblă turcii d-aiurea, D-aiurea prin plaiurea.* PĂSCULESCU, L. P. 283, cf. 368. ✦ (Prin Mold. și prin nordul Olt.) Loc (înalt) pe care pasc vitele. Cf. H XVI 22, CHEST. V 16/21. ✦ (Regional; de obicei urmat de determinări care arată planta cultivată) Suprafață de teren (aparținînd unui **plai¹ (2)** cultivată (în special cu vie). *Un plai de vie.* I. BRĂESCU, M. 26, cf. I. CR. V, 278. *Via poartă numirea de plai cînd este mai multă la un loc.* H IX 35, cf. V 114, com. din TURNU MĂGURELE și din ORAVIȚA, CIAUȘANU, GL. *Plai dă grîu.* ALR I 803/900, cf. 803/90, 98, 103, 808, 810, 870, 874, 880, 885, 898, 932.

3. Drum (sau cărare) care urmează (sau traversează) o culme, o regiune muntoasă; spec. trecătoare, **pas³ (2)**; p. ext. (rar) orice drum de pămînt, nepietruit. *Cînd s-au apropiat la munte au lăsat drumul Branului și au luat alt plai.* IST. Ț. R. 30. *Au fugit de pe plaiul Vîlcanului la Hațeg.* R. POPESCU, CM I, 347. *Ci vistierul Văcărescu după drum apucă plaiu pă la Văleni și trecu după familie-și la Brașov* (a. 1782). GCR II, 128/11. *Nu ne-au încărcat cu altă cu nimică, fără numai cu șferturile ... ca să ținem străji pe unde s-au făcut cărări sau plaiuri din țara Ardealului* (a. 1793). URICARIUL, IV, 165/12. *M-am dus spre opcina muntelui spre Trotuș, pe un plai pînă la niște copaci însămnați* (a. 1804). ib. 93/16. *Străbătînd colonile dușmanului cu baioneta și trecînd prin niște plaiuri și potice pe unde abia trii oamini putea încăpe în rînd, au agiuns la Gearis.* ASACHI, I. 401/25. *O duceam într-un cîntec, stringînd viorele și toporași de pe lîngă plai.* CREANGĂ, O. 194. *În vechime nu erau prin munți drumuri bătute ... ci numai niște cărări sau plaiuri, pe cari îmblau oamenii numai pe jos sau călare.* MARIAN, T. 173, cf. id. O. I, 217. *Urmam pe cioban care mă scotea la „plai" — cum numesc brănenii „drumul" prin munți.* PUȘCARIU, L. R. I, 162, cf. MG I, 81, DER, ALR I 804, A I 13, 17, 22, 35, II 3, 5, 6, 7, 8, 10, III 1, 3, 4, 12, 17, 18, V 15, VI 32. ✦ (Regional) Drum de munte, cu lemne puse de-a curmezișul, pe care se transportă buștenii la vale. Cf. CHEST. IV 30/114, ARVINTE, TERM. 160.

4. Subîmpărțire administrativă a județelor și ținuturilor (mai ales a celor de la munte), în evul mediu, în Țara Românească; p. ext. reședință a acestei **subîmpărțiri.** V. ocol **(I 6)**, plasă¹ **(II 2).** *Mitropolit al Tîrgoviștii, exarhul plaiului și a toată Ungrovlahia* (a. 1652). GCR I, 156/29. *Mitropolit a toată Ungrovlahia ... și exarh plaiurilor* (a. 1742). id. ib. II, 30/9. *Hatmanul scriind la plaiuri, au adus ciliva plăieși.* BELDIMAN, E. 27/27. *Cine să ne mai fie corespondenții prin scris cu stăpînitorii în pricinile plaiului și ale orașului?* GORJAN, H. IV, 237/31. *Sigiliul cuprinde emblema județului (districtului), cu legenda acestuia, nomenclatura plășii sau plaiului și a comunității politice.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 71. *Stăpînirea să-ndatoreze satu, plasa, plaiu și județu a-și căpui și căpăta prăsitori.* JIPESCU, ap. GCR II, 259. *În cap mergeau, ca să deschidă drumul, dorobanții cu gîrbace și vînătorii de plai și de Olt cu lungi sănețe.* ODOBESCU, S. I, 73. *Mitropolitul Valahiei ... poartă încă astăzi titlul de mitropolit al Ungrovlahiei și exarh al plaiurilor, adecă al munților Transilvaniei.* XENOPOL, I. R. II, 119. *Moșia Sănduleștí ... ținea mai bine de-o jumătate de plai.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 309. *Plaiul era o subdiviziune administrativă echivalentă cu plasa sau, mai exact, numele care se dădea plășilor de la munte.* OȚETEA, T. V. 75, cf. DER, ȘEZ. II, 137. *Pandurii lui Tudor din plaiu Novacilor s-o priedal.* GRAIUL, I, 15.

5. Întindere mare de pămînt dintr-o țară, dintr-o zonă etc.; regiune, ținut, meleag **(1)**, (învechit, rar) plăiet. *Plaiurile arctice.* FABIAN-BOB, 83/10. *Răsăritu. e raiul pămîntesc ... Primește-a fi regină acelui dulce plai.* ALECSANDRI, T. I, 414, cf. II, 130. *Ele sînt localizări introduse în baladă, după ce cîntecul,*

ieșit din plaiurile poeticului Olimp ..., s-a răspîndit printre românii de la Dunăre. ODOBESCU, S. I, 218. *Pe plaiuri dunărene poporu-și opri mersul.* EMINESCU, O. I, 91, cf. 144. *Era rai, nu viață, pînă să pripășești, ca pomojnic, pe plaiurile noastre, iuda de cațaon.* DELAVRANCEA, S. 19. *Din osturi bate crivăț și plaiul alb al țării Greu scapără de ger.* COȘBUC, P. II, 185, cf. 202. *Copii ai mîndrei bolți albastre, Sfinți-ți cu lacrimi și sudoare Țărina plaiurilor noastre.* GOGA, P. 10. *Mîndre-s plaiurile tale, țară mîndră între toate!* CERNA, P. 153. *Eu sînt ... Rodica ... ce vine iar din ceruri pe al țării noastre plai.* EFTIMIU, Î. 166. *Băteam multe drumuri prin codrii și pe plaiurile țării.* GALACTION, A. 62, cf. 77. *Oameni, vrednicii mei frați, Muncind pe cîmp și în uzine, Pe-aceste plaiuri de Carpați Pentru mai bine și mai bine.* D. BOTEZ, F. S. 7. *Rare suflete se arată în acele plaiuri, cît buciumă viforurile iernii.* SADOVEANU, O. III, 120. *Hei, voi, plaiuri ... Ale țării mele, Fostu-mi-ați voi marturi Multor lupte grele.* BENIUC, V. A. II, 137. *Peste plaiuri românești Chiote și horă.* BANUȘ, P. 238. *Pe plaiurile întinerite ale patriei, satul socialist își scrie impetuos noua istorie.* LUPTA DE CLASĂ, 1962, nr. 4, 79. ◇ Fig. *El îmi aduse a ta gîndire, Dorul tău ... Care-mi șoptiră cu-nduioșire De-al poeziei plai ideal.* ALECSANDRI, POEZII, 171. *Doctorul Taifun privește înăuntru pe plaiurile sale intime și amestecă, în examenul său, o imensă satisfacție cu oarecare dojană.* GALACTION, O. A. I, 68.

6. (Regional) Pridvor (încadrat de patru coloane) (Rîmnicu Vîlcea). LEXIC REG. 84.

7. (Regional) Plută (Chizătău—Lugoj). ALR II 6 534/76.

— Pl.: *plaiuri* și (învechit și regional) *plaie*, (învechit, m.) *plai*. — Și: (popular) **plaiurea** (accentul necunoscut) subst.

— Din v. sl. ПЛАНЬ. Cf. bg. планина „munte", slovacul pľań, ceh. pľań.

PLAI[2] subst. (Ban.) Creion. Cf. ALR I 1 514/5, 12, ALR II 5 763/2.

— Pl.: ?

— Cf. germ. Blei, rom. plaivaz.

PLĂINIC, -Ă adj. (Regional) Supus, ascultător; liniștit, calm; impasibil, nepăsător. *În această atmosferă de răzvrătire nici tinerimea universitară n-a putut rămînea plainică. S-a apucat de harță cu polițaii.* LUC. II, 139, cf. SCRIBAN, D., GR. S. I, 138. *Îmi place de Niculăiță că-i un plainic fecior.* CV 1952, nr. 5, 41. ◇ Expr. **A se da plainic** = a înceta să mai lupte, să mai reziste, a se da învins; a ceda. *După primele sforțări desperate* [știuca] *se moaie, se apropie de mal, se dă plainică, învinsă.* ATILA, P. 307. *Nu era omul care se dă plainic cu una cu două.* COMȘA, N. Z. 4.

— Pl.: *plainici, -ce.*

— Etimologia necunoscută.

PLĂIȘTE s. f. (Într-o poezie populară) Plai[1] **(2)**. *Eu ședeam cu-a mea leliță, Ședeam pe plaișle Și grăiam de dragoste.* JAHRESBER. IX, 199.

— Pl.: ?

— **Plai[1]** + suf. *-ișle.*

PLAIUREA subst. v. **plai[1]**.

PLAIVÁIS s. n. v. **plaivaz.**

PLAIVÁN s. n. v. **plaivaz.**

PLAIVÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLAIVÁZ s. n. (Popular și familiar) Creion. *75 plaivais* (a. 1766). IORGA, S. D. XII, 80, cf. LM. *Scriu ... cu plaivaz.* CARAGIALE, O. VI, 163. *Subofițerul consultă o listă scrisă cu plaivasul, lista celor arestați.* MILLE, V. P. 152. *Puse rețeta la înălțimea ochilor, scoase un plaivaz lătăreț de zugrav și scrise sub iscălitura mediculuí.* CONV. LIT. XLIII, 399. *Pe mescioara mea, un plaivaz și-un petic de hîrtie vînătă.* DELAVRANCEA, O. II, 319. *O hîrtie pe care scrisese cu plaivazul.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 146. *Cîteva plaivasuri cu plumbul dinăuntru făcut numai din bucățele.* I. BOTEZ, B. I, 20. *Mașina de ascuțit plaivazu.* KLOPȘTOCK, F. 254. *Un lucrător încercase, cu degetele butucănoase strînse pe plaivazul muiat mereu în gură, să schițeze un plan.* G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 99, cf. P. CONSTANT, R. 108. *Mitrea a scris cu plaivaz ... rînduri cam strîmbe și cu slove prea mari.* SADOVEANU, O. XVII, 232. *Cărți deschise la pagini subliniate cu plaivaz roșu și albastru.* CAMIL PETRESCU, O. I, 589. *După asta, stă el un timp pe gînduri, cu plaivanul între dinți, se ridică și se apropie de mine.* CONTEMP. 1954, nr. 392, 4/2. *Îl văd pe lovarășul de la poliție că-i trage cu plaivazul ... Scrie, șefule, scrie, frumosule, tot ce-auzi!* PAS, Z. IV, 253. *Magazionerul stă cu plaivazul la ureche.* PREDA, D. 226. *Pînă azi știurăm să ne lucrăm doar locul Și ne erau străine plaivazele și tocul.* HOREA, P. 40. *Să nu văd manuale, plaivazuri și caiete.* VINEA, L. I, 108, cf. CABA, SĂL., COMAN, GL. *O plecat cătană, ș-o luat cu el un plivas de hîrtie ca să-i scrie la muma din cînd în cînd.* CV 1950, nr. 3, 35. *I face formă cu pleivasu.* ALR II 6 625/157, cf. MAT. DIALECT. I, 86. *A învățat carte Pe departe, Și condei Pe la Covei Și plaivas Pe la Islaz,* se spune despre cineva care n-a învățat nicăieri. ZANNE, P. V, 144. ◇ Fig. *Îi văzuse venind și-i notase cu plaivazul gîndului, care la el nu da greș.* CAMIL PETRESCU, O. II, 105. *„A vrut să-i sfîșie burta" boul lor de „ăis", ce are coarnele ascuțite, plaivase.* IOVESCU, N. 79. ✦ (Regional; de obicei determinat prin „de tăbliță") Condei (de tăbliță). *Dumnealor au răzdovedit, Albă pe neagră, Cu plaivazul pe placă.* DEȘLIU, G. 26, cf. CV 1950, nr. 3, 35.

— Pl.: *plaivaze* și *plaivazuri*. — Și: **plaivás**, (învechit) **plaiváis, blaivós** (PONTBRIANT, D.), (regional) **plaiván, plaváis** (ALR I 1 514/9), **plăibás** (GHEȚIE, R. M., MÎNDRESCU, UNG. 97), **plăivás** (ALR I 1 514), **plăiváz** (ib. 1 514/35, 40, 842, 856), **plebás** (ib. 1 514/229), **pleivás, pleváls** (ib. 1 514/45, 56, 69, 75, 79, TEAHA, C. N. 254), **plevás** (COMAN, GL., ALR I 1 514, TEAHA, C. N. 254), **plevástru** (ALR I 1 514/285), **pleváș** (ib. 1 514/90), **pliavás** (ib. 1 514/93), **plibás** (ib. 1 514/150), **plievást** (ib. 1 514/320), **pliváls** (ib. 1 514/24, 28, TEAHA, C. N. 254), **plivás, ploibás** (ALR I 1 514), **ploibáț** (ib. 1 514/138), **ploibáz** (ib. 1 514, MAT. DIALECT. I, 86), **ploivás** (ALR I 1 514/118, 280, 361), **privás** (COMAN, GL. 60), **blaivás** (LM, DDRF, ALEXI, W., TDRG, SCRIBAN, D.) s. n.

— Din germ. **Bleiweiss**, magh. **plajbász**, scr. **plajvaz.**

PLÁJĂ s. f. Țărm jos de mare acoperit cu nisip fin și cu scoici (pe care se fac de obicei băi de soare); p. gener. orice loc nisipos pe malul unei ape, unde se fac băi de soare. V. renie. *Nu se mai preîmblase bietul băiat din ziua cînd ... fusese aflat întins mai mort asupra plagei.* HELIADE, D.J. 164/5, cf. NEGULICI, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Se uita de sus ... și-i privea pe copii, cum se jucau pe plajă.* GALACTION, O. A. I, 50. *Lume amestecată, alungată de pe plajele și din stațiile balneare cosmopolite.* C. PETRESCU, Î. I, 12, cf. 28. *Viscolește alb nisipu-n lungul plajei fără lume.* D. BOTEZ, P. O. 50. *Plaja ... are ceva amical, deși locul e mai singuratic.* SADOVEANU, O. IX, 281. *Voioasă, ușoară, fragedă, a plecat seara spre plajă, să-l întîlnească pe Neagu.* BART, E. 162. *Cald e nisipul pe plajă.* BLAGA, P. 173. *Valuri mari, ca niște creste albe în goană, se formau numai aproape de tot de mal, venind să moară zdrobite și apoi retrase de pe plaja albă.* CAMIL PETRESCU, N. 91. *Venise deodată de undeva, din larg, suflare de gheață ... plaja era pustie.* STANCU, R. A. III, 263. *Ți-ai petrecut de multe ori vara pe plajă și te-ai scăldat cu voluptate în apa mării.* V. ROM. mai 1954, 259. *Titi vă vorbea de plajă, de turci cu fes.* PAS, Z. I, 240. *Plajele sînt, în general, netede și au o pantă lină către nivelul apei.* LTR[2]. *Fără să mai dea pe la plajă, se urcă în barcă.* PREDA, R. 427. *Pe plajă nu mai rămăsese nimeni.* BARBU, P. 227, cf. 78. *Am des-*

coperit o plajă splendidă. T februarie 1962, 25. *Eu rămîn pe plajă pînă la masă.* ib. februarie 1964, 33. *Pe plajele stațiunilor, echipe de muncitori revizuiesc și repară cabinele, dușurile, solariile.* RL 1967, nr. 6 997, 1/4. ✦ (De obicei în legătură cu verbul „a face") Expunere a corpului la acțiunea soarelui (în scop curativ); baie de soare. [Avea] *obrazul arămiu-mat după o lună de plajă.* C. PETRESCU, Î. I, 6. *A avut un atac de insolație, la plajă, astă-vară.* I. BOTEZ, B. I, 117. *Dacă faci plajă mîne dimineață, te privesc de la geam.* VLASIU, D. 183. *Sute de mii de muncitori au stat vara în vilele stațiunilor balneare și climaterice, au făcut plajă acolo unde eu vreau să ridic o stațiune maritimă.* CĂLINESCU, S. 497. *Am început să vînd pe ascuns pepeni ... la sezoniștii ce făceau plajă pe malul mării.* S ianuarie 1961, 43.

— Scris și: (după fr.) *plage.* — Pl.: *plaje.*

— Din fr. **plage.**

PLAJÍST, -Ă s. m. și f. (Rar) Persoană care face băi de soare. Cf. IORDAN, L. R. A. 183, L. ROM. 1961, nr. 4, 296.

— Pl.: *plajiști, -ste.* — Și: **plagíst, -ă** s. m. și f. IORDAN, L. R. A. 183.

— **Plajă** + suf. *-ist.*

PLÁJIȘTE s. f. v. **pajiște.**

PLÁMBICĂ s. f. v. **panglică.**

PLAN, -Ă s. n., adj. **1.** S. n. Desen tehnic care cuprinde reprezentarea grafică, la o anumită scară, a unui teren, a unei construcții, a unei mașini etc. V. schiță, chip, izvod. *Planul zidirii.* RÎND. JUD. 73/3. *El singur au dat plan ca să unească prin canalure gîrlele.* IST. CAROL XII, 14^{r}/19. *A locului a căruia plan sau hartă vei să faci.* GHEOM.-TRIGON. 196^{v}/3. *Tîlcuirea planului spre facerea uscătoriii de in.* ÎNV. IN. 49. *Hărțile sînt planuri ce arată suprafața pămîntului.* FABIAN-BOB, 2/10. *Acel inginer Mavru ... Poate face niscai planuri mai cu bună rînduială?* CONACHI, P. 294. *Propunîndu-se un plan la toate ținuturile săsești.* CR (1848), 5^{2}/7. *Vatra tîrgului cu toate mahalalele, precum și imașul de prin pregiur ... rădicîndu-să în plan topografic* (a. 1852). URICARIUL, III, 250/27. *S-ar fi putut face* [orașul] *pe un plan mai nou.* NEGRUZZI, S. I, 70. *Ridica planuri de moșii pe un șanț stînjenul masă, cum se zice.* GHICA, S. 334. *Într-acea biserică întemeiată de Ghiculești, pînă a nu se dărîma cea veche, ca să se reclădească de pe planul fantastic ce-i dă astăzi înfățișarea unui templu ..., se vedea pe pereți portretul lui Iănăchiță Văcărescu.* ODOBESCU, S. I, 261. *Nu era încă gata planul casei mari.* SLAVICI, N. I, 330, cf. 255. *Încredință pe un arhitect să facă planurile pentru noile clădiri.* AGÎRBICEANU, A. 356. *Ne vei face planurile acestui pavilion.* CAMIL PETRESCU, T. III, 43. *Istoria cu planul casei era destul de interesantă.* SADOVEANU, O. V, 243. *Planul aparatului nu era indicat suficient.* CĂLINESCU, S. 326, cf. id. E. O. II, 142. *Pe plan sînt însemnate canalele, bulevardele, piețele, edificiile publice principale.* STANCU, U.R.S.S. 115. *Încep cu planurile clădirii. Iată, priviți!* V. ROM. iulie 1954, 291. *Planurile unui strung.* ib. octombrie 1954, 103. *Arhitectul mi-a arătat planul.* T septembrie 1962, 3. *Că planu l-am zăuitat Pă masă verde rotată.* ALEXICI, L. P. 86. ◇ Expr. (Regional) **A face plan de inginer chior**=a spune ceva, dorind să se înțeleagă altceva. Cf. ZANNE, P. V, 338. ✦ (Regional) Bucată de pămînt primită de țărani potrivit schițelor de comasare; p. gener. ogor **(II 2).** *Peste drumul care despărțea planurile, se deschidea o mirișie ... largă.* PREDA, Î. 149, cf. ȘEZ. V, 116, VICIU, GL. *Ba pă min badîea mă ia, Că-n dă tata dgo oi Și planu hăl dzin zăvoi.* DENSUSIANU, Ț. H. 170. ✦ (Prin sudul Transilv.) Curătură (într-o pădure). Cf. CHEST. IV 99/174, ALR I 956/178. ✦ (Regional) Carte funciară. Cf. ALR SN I h 148.

2. S. n. Distribuție metodică a părților componente ale unei lucrări științifice, literare, ale unei expuneri etc.; formă abreviată, rezumată a unei asemenea lucrări, expuneri etc., cuprinzînd punctele, ideile ei esențiale. V. schemă. *Planul și părțile cele de căpetenie a pedagoghiei.* MAN. ÎNV. 6/3. *Planul unei cuvîntări trebuie să aibă întregimea ..., simplitatea, îmbielșugarea, unirea și proporția.* MARCOVICI, R. 133/22. *Această „poemă dramatică" ... nu este clădită pe un plan de dramă, ci pe un plan de poveste.* CARAGIALE, O. V, 248. *D-sa de la această concepție primă trage un plan pentru o dramă.* GHEREA, ST. CR. II, 267. *Avem și planul scrierii, care trebuia să fie scurtă ... dar foarte complectă.* IORGA, L. I, 503. *Trebuia să-și facă și un plan al conferinței.* MIHALE, O. 258.

3. S. n. Proiect cuprinzînd de obicei o suită ordonată de operații, de acțiuni etc. destinate să ducă la atingerea unui scop; (rar) plănuială. V. program. *Face planuri înțelepte Cum ce-i rău să se-ndirepte.* MONTAN, S. 21/7. *Plan sau o formă de oblăduire republicană* [Titlu] (a. 1817). URICARIUL, IV, 281/2. *Grecii ... Planuri fac, dau hotărîre, fără de veste a lovi Părțile Turciei toate.* BELDIMAN, E. 2/19. *Nenorocitul ... făcea în zădar mii de planuri ca să mîntuie de moarte pre Mirvan și pre Zuma.* CHREST. ROM. 36/17. *Planul lui Licurg îi vrednic de mirare.* MOLNAR, I. 237/14. *Acest om primise ... sume mari de bani ca să-i vestească toate planurile aliaților.* PLEȘOIANU, T. III, 107/27. *Dar am rămas statornic în cugetările și planurile mele, ca să văz odată patria mea ajunsă la acest căpătîi.* CR (1830), 43^{2}/19. *De cîte ori ziua am făcut planuri de fericire mai ciudate decît visurile cele mai sperioase.* MARCOVICI, C. 15/3, cf. id. D. 7/21, 3/28. *Să nu puneți îndată în lucrare planurile care puteți a le schimba pînă a doua zi.* DRĂGHICI, R. 163/15. *Trebuie să vă las să mai iscoditi vrun plan asupra mea.* KOGĂLNICEANU, în PR. DRAM. 434. *Însumeții de patima sa, urzește planul de a merge pe ascuns în Moldova.* ASACHI, S. L. II, 6, cf. id. PED. 26/5. *Ș-au făcut planul.* BĂRAC, T. 19/4. *Alegînd a-și croi planul cu deplină săvîrșire, Au vrut a face o lume pentru a sa proslăvire.* CONACHI, P. 260. *Planurile lui Sigismund întîmpinară o mare opoziție.* BĂLCESCU, M. V. 42. *Domnul îl întrebă despre numărul vrăjmașului și planurile lui.* id. ib. 126. *Se zice că refugiații italieni ce se află în străinătate au aminat esecuția planurilor lor pînă la primăvară.* CR (1848), 22^{2}/1, cf. 13^{2}/3. *Șezînd cu dînsa la vorbă și sfat Își deteră planul în chipul urmat.* PANN, P. V. I, 49/2, cf. id. E. II, 67/7. *Acesta era planul lui Moțoc ca să se poată lipi de Lăpușneanu.* NEGRUZZI, S. I, 142, cf. 144. *Fără a renunța la ideile lui și la speranța de a-și realiza planul, a îmbrățișat ... meseria de inginer topograf și hotarnic.* GHICA, S. 333. *A lucra cu hotărîre, pe un plan ce îmi croiesc ... La sfîrșit s-ajung de-a dreptul, fără să mă mai abat.* ALEXANDRESCU, O. I, 177, cf. 297. *Diferite planuri i se prezintă în imaginațiune.* FILIMON, O. I, 96. *Planul nostru era de a vizita toată coasta Spaniei.* ALECSANDRI, O. P. 289, cf. id. T. II, 108. *El aflase de la Maria planul infernal al Zoiei.* BOLINTINEANU, O. 448. *Lăsîndu-i să-și urzească planurile sub cort, puse mîna pe arme.* ODOBESCU, S. I, 15. *Vezi un rege Ce-mpînzește globu-n planuri pe un veac.* EMINESCU, O. I, 130, cf. 31. *Cine știe să-și facă un plan bine hotărît nu se rătăcește niciodată.* CARAGIALE, O. II, 3. *Tu nu-mi vorbești niciodată de planurile noastre.* DELAVRANCEA, S. 147. *Și toată ziua aceea am stat împreună și-am făcut planuri.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 203. *Adeseori în ceasurile de studiu își făcuse planuri serioase.* AGÎRBICEANU, A. 42. *Cei doi logodnici stau liniștiți ... făcîndu-și planurile viitoarei lor gospodării.* BUJOR, S. 103. *Planul nostru de luptă era însă mai dinainte hotărît.* HOGAȘ, DR. I, 56. *Începu să-și desfășoare planurile de viitor.* REBREANU, I. 173, cf. id. R. I, 159, GALACTION, A. 86. *Cu ochii plini de mută resemnare Își face planuri extraordinare.* TOPÎRCEANU, P. O. 63. *Cînd te-ai convins că n-ai să-ți poți pune planul în aplicare?* CAMIL PETRESCU, T. II, 493, cf. id. U. N. 19. *Acum să vedem*

părerea fiecăruia, ca să hotărîm un plan de acțiune. C. PETRESCU, Î. II, 105, cf. id. C. V. 111. *Îmi făcui planul să păstrez nouă lei de drum și restul să-l cheltuiesc cu socoteală.* BRĂESCU, O. A. II, 104. *Îmi făceam planuri mari și totul mi se părea cu putință.* VLASIU, A. P. 451. *Bătrînii își urmăreau ... planurile lor, zimbind în taină.* SADOVEANU, O. II, 178, cf. IX, 323. *Povestitorul nu uită să amintească și împotrivirile pe care îndrăznețul plan le trezea în sufletul intimilor săi.* VIANU, A. P. 31. *Tudor Vladimirescu a ridicat steagul răscoalei ca membru afiliat al Eteriei grecești, în clipa, după planul și cu mijloacele stabilite de aceasta.* OȚETEA, T. V. 115, cf. 126. *Munca și lupta lor se desfășoară după planuri bine chibzuite, temeinic susținute de studii și cercetări științifice.* CONTEMP. 1948, nr. 113, 1/1. *Elevele discută acum despre planurile lor de viitor ..., despre visurile și dorințele lor.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 361. *Otilia rugă ... să nu-și mai facă planuri în privința ei.* CĂLINESCU, E. O. II, 122. *Întocmise un plan de rezistență și de atac.* id. S. 724. *Cine ne-a răsturnat nouă toate planurile?* STANCU, R. A. III, 322. *Am niște planuri grozave în cap.* H. LOVINESCU, C. S. 99. *Acolo au pus la cale planul cu plecarea lui Achim.* PREDA, M. 75. *Ne făcusem planul cum o să locuim.* BARBU, P. 26. *Cînd vă îndurați să țineți adunarea generală pentru discutarea planului de măsuri?* T martie 1962, 29. *S-au dat îndrumări în legătură cu alcătuirea planurilor de muncă.* GÎ 1963, nr. 691, 2/1. *Iacă v-am chemat Vorbă să vorbim Sfat să sfătuim, Plan să plănuim.* TEODORESCU, P. P. 463. *Împăratul au început să-i spuie toate planurile și cugetele sale.* SBIERA, P. 121. *Și-și făcu plan să vie a doua zi să vineze ceva.* STĂNCESCU, B. 221. ◇ Expr. **A face planul ca țiganul** = a-și propune lucruri, fapte etc. nerealizabile. (Regional) **A se da la plan** (cu cineva) = a cădea la învoială, a se pune de acord cu cineva, a se înțelege. [Bucătarul] *a îmbrăcat hainele stăpînului meu, iar apoi s-a dat la plan cu mine, să omorîm stăpînul.* VISSARION, B. 122. (Rar) **Plan de ofițer chior**, se spune despre o acțiune nereușită (fiindcă a fost organizată greșit). Com. IORDAN.

4. S. n. Spec. (Adesea urmat de determinări) Totalitatea prevederilor de dezvoltare a economiei naționale în ansamblu, a unei ramuri sau a unei unități economice, concretizate în sarcini și obiective care trebuie realizate într-o anumită perioadă de timp; (de obicei în sintagma *plan de stat*) plan **(4)** unic de dezvoltare a economiei naționale socialiste, prin care statul socialist își realizează principalele sale obiective politice și social-economice. *Nu există fabrică ... care să nu-și fi afișat ... cît a împlinit la sută din al doilea plan cincinal.* SAHIA, U.R.S.S. 23. *Planul de stat reprezintă legea de dezvoltare a economiei naționale.* LEG. EC. PL. 471. *Autorul dovedește prin numeroase exemple că planurile cincinale sînt pași spre comunism.* CONTEMP. 1948, nr. 107, 12/2. *Eforturile depuse ... îngăduie acum trecerea la forma superioară a conducerii economice care este planul.* ib. 1948, nr. 108, 3/5. *Fiecare capitol din noul nostru plan de stat ... reprezintă noi pași în drumul nostru spre socialism.* ib. 1950, nr. 170, 1/1. *Planul de stat al economiei naționale este o lege de stat, obligatorie pentru toate întreprinderile și organizațiile economice.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 402. *Planul de stat este un tot unitar: îndeplinirea lui depinde de felul în care fiecare întreprindere în parte își realizează sarcinile de producție ce-i revin.* ib. 1953, nr. 2 696. *Planul de stat este obligatoriu pentru toate organele administrative și unitățile economice și social-culturale subordonate lor.* PR. DREPT, 953. *Sarcina economică fundamentală a celui de-al doilea plan cincinal a fost făurirea economiei socialiste unitare.* CF 1962, nr. 1, 36.

5. S. n., adj. (Suprafață) care conține, în întregime, orice dreaptă care trece prin două puncte oarecare ale ei. *Plan sau suprafață este o față întinsă fără adîncime, pe care se pot trage linii drepte oriîncotro.* GENILIE, G. 69/15, cf. 69/21, ASACHI, E. III, 5/8. *Orice plan care trece prin direcțiunea verticalei este un plan vertical.* CULIANU, C. 10. *Cea mai simplă din toate suprafețele este ... planul.* MELIK, G. 2. *Planul este o suprafață astfel încît, luînd pe dînsa două punturi oarecare și unindu-le printr-o linie dreaptă, toată linia este așezată pe suprafață.* id. ib. 160, cf. IONESCU-MUSCEL, ȚES. 237, CIȘMAN, FIZ. I, 226. *Același unghi îl formează și planul ecuatorului față de planul eclipticei.* GEOLOGIA, 6. *Planul este o suprafață nemărginită pe care se poate așeza o linie dreaptă în orice direcție.* GEOM. SP. 4, cf. 3. *Locul geometric al punctelor comune la două plane este dreapta de intersecție a planelor.* ib. 27. *Se numește plan sau suprafață plană o suprafață pe care putem așeza o dreaptă cu toate punctele pe ea.* GEOMETRIE VIII, 14. ◇ *Plan de simetrie* = plan **(5)** al unei figuri în raport cu care punctele figurii se află de o parte și de alta, la depărtare egală. *Două figuri se zic că sînt simetrice față cu un plan P, cînd în fiecare punct dintr-o figură corespunde în cealaltă figură un punct simetric față cu acel plan. Planul P se numește plan de simetrie.* MELIK, G. 213. *Plan de simetrie P se numește planul care poate împărți cristalul în două părți identice, ce se aseamănă între ele ca obiectul și imaginea dintr-o oglindă.* MURGOCI-LUDWIG, M. 13. *Planele de simetrie sînt totdeauna fețe posibile ale cristalului.* LTR². *Planele de simetrie ale formelor cristalografice se referă nu numai la simetria formei exterioare, ci ele reprezintă plane de simetrie pentru toate proprietățile fizice ale cristalului respectiv.* ib. *Figură plană* = figură care poate fi așezată cu toate punctele pe același plan **(5)**. *Figură plană este un plan mărginit de toate părțile prin linii.* POENARU, G. 3/12, cf. GEOM. SP. 4. *Unghi plan* = porțiune dintr-un plan **(5)** cuprinsă între două semidrepte (cu aceeași origine) ale planului. Cf. DL. *Geometrie plană* = ramură a geometriei care studiază figurile ale căror elemente sînt situate în același plan **(5)**; (astăzi rar) planimetrie **(1)**. *După numărul de dimensiuni ale figurilor studiate, geometria se împarte în: geometria cu o singură dimensiune, geometria plană (sau pe o suprafață) sau cu două dimensiuni.* GEOM. SP. 5. *Plan de proiecție* = plan **(5)** pe care, prin metoda proiecțiilor, se pot obține imaginile obiectelor din spațiu. Cf. DL, LTR², DM, DER. *Plan orizontal* = plan **(5)** perpendicular pe verticala locului. *Plan înclinat* = **a)** dispozitiv simplu alcătuit dintr-un corp cu o suprafață dreaptă care formează un unghi cu planul orizontal și care servește la ridicarea, la coborîrea sau la deplasarea obiectelor, folosind forțe mai mici decît greutatea acestora. *Decoruri care pătrund în sală pe plan înclinat.* T septembrie 1962, 42. *Principiul planului înclinat e folosit în construcția de mașini la îmbinările cu pană oblică, cu șuruburi etc., iar în practică sub forme foarte variate.* LTR²; **b)** galerie de mină cu axa longitudinală înclinată față de orizontală, care face legătura între două niveluri. Cf. DER. *Plan culminant* = meridian care cuprinde poziția stelelor în momentul trecerii lor prin acest meridian. *Înălțimei aparente a unei stele în minutul trecerii sale la meridian i se dă uneori numirea de culminațiune, și meridianului care cuprinde aceste poziții ale stelelor i se mai dă ... numirea de planul culminant.* CULIANU, C. 19.

6. S. n. (Învechit) Etaj. *Avem apartament în planul întîi, constînd din cinci încăperi.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 115. *O bătrînă negreșă deschise ușa unui mic salon în planul de jos.* CR (1848), 11³/47. *Fabrica aceasta de bere este așezată într-un palat vechi cu patru planuri.* FILIMON, O. II, 163.

7. Adj., s. n. (Suprafață) care este fără ridicături, fără inegalități, fără asperități, care este netedă, dreaptă; (corp, obiect) care are suprafața netedă. *Trebuiră să se mute la locuri șeste sau plane.* BOJINCĂ, A. I, 18/8. *Oglinzile se împart în două clase principale: în plane și strîmbe.* STAMATI, F. 76/15. *Întinderea unei oglinzi plane.* id. ib. 76/24. *Cîmpiile plane, monotone, fără variațiile terenului, nu sînt prea favorabile pentru asemenea institute.* BARASCH, I. F. 14/8. *Țară măcar cît de plană și fără munte.* id. M. II, 45/24. *Luna rîul îl ajunge și oglinda lui cea plană Ca-ntr-o mîndră feerie străluce*ște *vioriu.* EMINESCU, O. IV, 127. *O stea din*

cer albastru Trecu a ei icoană Din fața apei plană În fundul diafan. id. ib. 317. *Cruciferele* [au]*... cotiledoni plani.* GRECESCU, FL. 49. *Dori dintr-o dată iarăși să vadă o pasere măiastră a întîmplării, alcătuită din două planuri, două foi, două aripi.* SADOVEANU, O. XII, 458. *S-a spus deci ... că pentru pozitivist lumea este o suprafață plană, nu o structură adîncă.* VIANU, M. 125. ◇ *Mașină plană* = mașină tipografică care imprimă coli separate (nu suluri lungi de hîrtie). *De cînd au fost născocite linotipurile și rotativa ... s-a scris cît poate nu s-a scris în toate celelalte veacuri, cînd oamenii foloseau „mașina plană".* BOGZA, A. Î. 629. ✦ (Mașină, dispozitiv) care netezește suprafața unui obiect. *Mașinile de șlefuit plan sînt de patru categorii.* IOANOVICI, TEHN. 337.

8. S. n. Fiecare dintre planurile **(5)**, în general verticale, perpendiculare pe direcția privirii, în care se găsește sau pare că se găsește un obiect sau o ființă și care reprezintă adîncimea sau depărtarea în perspectivă; s p e c. element al filmării care reprezintă poziția de apropiere sau de depărtare a obiectului față de aparatul de filmat. *Niște plante agățate a căror verdeață viguroasă se întinde cu niște fețe albastre peste planurile depărtate.* CR (1848), 8²/68. [Casele] *au început a ieși în fața ulițelor, părăsind fundul ogrăzilor unde se ascundeau mai înainte ... au început, într-un cuvînt, a se ridica pe planuri elegante și plăcute ochilor.* ALECSANDRI, O. P. 179. *Pe întîiul plan se află vînătorul cu calul și cîinii săi.* ODOBESCU, S. III, 59. *Scena reprezintă pivnița hatmanului Baltag: două buți mari, una în planul întîi, alta în planul II.* CARAGIALE, O. VI, 389. *Lîngă* [casă], *... pe-același plan, Pomi albaștri.* MACEDONSKI, O. I, 204. *Pe latura din stînga, planul al doilea, o ușă.* DELAVRANCEA, O. II, 43. *Tovarășul meu stătuse dinaintea focului ... și nu înfățișa căldurii focului decît palmele sale late cu degetele răsfirate; iar în intervalul dintre ele și pe același plan își vîrise mica lui figură.* HOGAȘ, DR. I, 58. *În primul plan, în dreapta, o masă cu două locuri.* CAMIL PETRESCU, T. I, 381. *A urcat între timp spre planul II și s-a oprit lîngă măsuța de nuiele.* SEBASTIAN, T. 88, cf. 104. *Sinan trece în primul plan al scenei și Bălcescu începe a nara și faptele lui.* VIANU, A. P. 37. *Sculptura nu-i lipsită de cea de a treia dimensiune, obiectele sau personajele din primul plan fiind mai în relief decît cele din planurile următoare.* OPRESCU, S. 110. *În loc de o singură bobină se înfășură mai multe, dispuse simetric, în plane diferite.* CIȘMAN, FIZ. II, 482. *Obiectul sau personajul se poate afla în primul, în al doilea sau în al treilea plan al compoziției cadrului.* DER. ◇ F i g. *Perspectiva cere gradarea episoadelor în așa fel încît din fondul situației generale, abia estompate, să înainteze planurile din ce în ce mai luminoase, în raport cu importanța lor pentru povestire.* VIANU, A. P. 140. *Întregul evenimentului narat trebuie despicat în mai multe planuri succesive.* id. M. 255. (Cu determinări care indică ordinea, importanța etc. într-o ierarhie) *În conștiința lui actuală stă pe primul plan al atenției o singură idee.* MAIORESCU, CR. II, 140. *A-l da pe planul al nouălea.* ZANNE, P. V, 499. *Și dascălul și obiectul stăteau, pe la alte școli, pe planul al doilea.* GALACTION, A. 39. *Femeile acestea erau prea șterse ca să vorbească istoria de ele, prea alungate din planul întîi al vieții.* C. GANE, TR. V. 304. *Burghezia cu preocupările ei pozitive ridică afacerile lumești pe planul întîi.* OȚETEA, R. 328. *Spre deosebire de fizica clasică ..., acum apare pe primul plan aspectul unității dialectice a celor două proprietăți contradictorii.* CF 1962, 47. ◇ E x p r. (Învechit, rar) **A ieși pe plan** = a ieși în evidență, a se remarca. *Tot în acel an mai ieși pe plan un alt atlet de un temperament opus la al lui Ciopariu.* BARIȚIU, P. A. III, 127. ✦ F i g. Domeniu, sector; loc (într-o ierarhie), treaptă; zonă. *Așezăm lucrurile pe un plan superior.* GALACTION, A. 389. *Omul ... a pus viața socială pe alt plan.* SADOVEANU, O. IX, 229. *Dintr-o dată se simți sigur de sine, mutat pe un alt plan al vieții.* id. ib. XI, 413. *Cînd revenim de la narațiunile scriitorului la scenele dialogate avem impresia de a trece ... de la articulațiile cu valoare artistică redusă la planul viu al creației.* VIANU, A. P. 55, cf. 131. *Maturitatea ... selectează faptele și le traduce cîteodată pe un plan situat între real și simbol.* s ianuarie 1961, 4. ◇ L o c. a d v. **Pe plan ...** sau (l o c. p r e p.) **pe planul ...** = în domeniul ..., în cadrul ..., la nivelul ...; în ce privește ..., din punct de vedere ... *Ziditi din dărmături gigantici piramide Ca un memento mori pe al istoriei plan.* EMINESCU, O. I, 60. *Dragostea lui Tristan și a Isoldei depășește jugul destinului, se realizează pe planul ideilor platonice.* H. LOVINESCU, C. S. 16. *Aceste contribuții au fost recunoscute de oamenii de știință pe plan mondial.* MG I, 20. *Argumentele dumitale sînt ale unui om pe care îl interesează mai puțin dacă sistemul său de gîndire e vulnerabil pe planul ideilor.* PREDA, R. 34. *După instaurarea dictaturii proletariatului, după lichidarea claselor exploatatoare din țara noastră, lupta de clasă pe plan ideologic a căpătat o deosebită însemnătate.* CF 1961, 14. *În scopul perfecționării cadrelor didactice își desfășoară activitatea, pe plan raional, și cercurile pedagogice.* GÎ 1963, nr. 691, 3/2. *Confruntările și dezbaterile dramatice se desfășoară acum mai ales pe plan etic.* T februarie 1964, 5.

9. S. n. (Cinema) Delimitare a mărimii încadrării în raport cu mărimea omului în cadru. Cf. DER. ✦ Element al montajului care constă în porțiunea de peliculă imprimată într-o singură filmare, între momentul pornirii aparatului de filmare și cel al opririi lui. Cf. DER.

10. Adj. (Rar; în poetică; despre silabe) Plină, întreagă. *Pentru ca un vers să fie bun, el trebuiește să posede un număr de silabe egal cu cel cu care rimează ... și cezura să-l despartă în două emistihuri egale, căzînd imediat după o silabă plană.* MACEDONSKI, O. IV, 42.

— Pl.: (s. n.) *planuri* și (rar) *plane*, (adj.) *plani, -e.*

— Și: (învechit) **plános** s. n. GÁLDI, M. PHAN. 230.

— Din lat. **planus,** fr. **plan,** germ. **Plan, plan.**

PLANÁ[1] vb. I. I n t r a n z. **1.** (Despre păsări) A pluti sau a se menține în aer cu aripile întinse, (aproape) nemișcate. *Acvila plană pe sus în zbor.* BOLLIAC, O. 161. ◇ F i g. *Plana pe lîngă dînșii, pe norii lor purtate, Eroicele umbre a morților din urmă.* HELIADE, O. I, 356. *Pe buzele lui plana un suris încîntător.* FILIMON, O. I, 339. *Pe zenitul adînc, înflăcărat, Mărețul soare plană.* ALECSANDRI, POEZII, 322. *Luna ... Varsă peste taberi rîuri de lumină. Somnul dulce plană pe combătători.* BOLINTINEANU, B. 85/4. *Este îngeru-i de pază ... Peste viața-i inocentă, viața lui cea sîntă plană.* EMINESCU, O. I, 51. *Cuvinte de o înduioșare neasemuită planau peste capul lui.* ANGHEL, PR. 62, cf. BACOVIA, O. 51. *Ca niște aripi uriașe, Stau zările planînd peste cîmpii.* V. ROM. iulie 1954, 223. *Tăcerea ... plana în aer ca o aripă frîntă.* s iunie 1960, 51. (T r a n z. f a c t.) *Erau văzuți mereu ... planîndu-și pe deasupra lor un larg zîmbet.* CAMILAR, N. I, 116. ✦ F i g. A constitui o prezență apăsătoare, primejdioasă, supărătoare. *Plană întristarea pe cugete senine.* BOLINTINEANU, O. 64. *Niște oameni asupra cărora planează acțiunea procurorului.* MAIORESCU, D. II, 166. *Misterul ce plana asupra clăditorilor acestei minune artistice.* ODOBESCU, S. II, 506. *Dacă află șeful sau nevasta că planează deasupra mea o astfel de bănuială?* P. CONSTANT, R. 65. *Din trebuința de a nu lăsa să planeze nici un echivoc se explică generalizarea pronumelui.* PUȘCARIU, L. R. I, 52. *Demnitatea mea îmi comandă să nu las să planeze calomnia asupra ei.* CĂLINESCU, E. O. II, 132. *Existența satelor este aceea asupra căreia planează cele mai multe și mai substanțiale mistere.* BOGZA, C. O. 238. *Răul va plana deasupra mea mereu.* PREDA, R. 488. *Rămîn ... aspecte asupra rezolvării cărora planează incertitudinea.* RL 1967, nr. 7 041, 2/4.

2. (Despre planoare) A pluti în aer; (despre avioane) a zbura cu motorul oprit sau a coborî cu motorul redus sau oprit pe o traiectorie cu pantă mică și cu viteză redusă. *Zeci de avioane și-au luat zborul ... Răsăritul soarelui le găsește planînd la două mii de*

metri, peste cîmpiile, pădurile și fluviile bătrînei Rusii. BOGZA, M. S. 143.

3. (Rar) A întrece prin înălțime lucrurile sau ființele înconjurătoare; a domina. *Deasupra noastră Măgura planează uriaș.* CAMIL PETRESCU, V. 80. ✦ Fig. A se ridica deasupra altora (prin importanță, prin însușiri etc.). *Dracula Voievod, Vlad Țepeș, Ioan Huniad cu fiiul său Matiaș și în sfîrșit Ștefan cel Mare; ei plană asupra acestui secol glorios.* BĂLCESCU, M. V. 15. *Elemente adunate mai sus ne permit acum a atribui minunile lui Ion Vodă ... la trei cauze mari și generale care planează deasupra tuturor celorlalte, mici și speciale.* HASDEU, I. V. 122. *Eminescu planează deasupra acestor nimicuri ale vieții.* T iunie 1964, 13.

— Prez. ind.: *planez*; pers. 3 (învechit) și: *plánă*.
— Din fr. **planer**, idem.

PLANÁ² vb. I. Tranz. (Complementul indică suprafețe ale unor obiecte, piese etc. sau, p. gener., obiecte, piese etc.) A prelucra prin așchiere sau prin deformare plastică, pentru a face neted, plan. Cf. DL. ◇ Refl. pas. *Cu ajutorul rabotezelor și al polizoarelor se planează suprafața.* IOANOVICI, TEHN. 214. ✦ (Complementul indică terenuri) A nivela, a netezi, a îndrepta. Cf. DL.

— Prez. ind.: *planez*.
— Din fr. **planer**, idem.

PLANÁRE¹ s. f. Acțiunea de a plana¹ și rezultatul ei. Cf. DL. *Forțele care intervin în planare sînt: greutatea avionului, portanța și rezistența la înaintare.* DP, cf. DER.

— Pl.: *planări*.
— V. **plana¹**.

PLANÁRE² s. f. Acțiunea de a plana². *Freza servește pentru tăierea scobiturilor laterale și pentru planare.* IOANOVICI, TEHN. 303, cf. 15, DL. *Planarea se execută fie prin operații de așchiere, fie prin operații de deformare plastică.* LTR², cf. DER.

— Pl.: *planări*.
— V. **plana²**.

PLANÁT, -Ă adj. (Mai ales despre zbor) Care se efectuează fără a mișca din aripi sau fără a folosi motorul; p. ext. lin, potolit. Cf. LTR², DL, DM. *Erau reptile în general mai mici ... Zborul lor era greoi, mai mult planat.* GEOLOGIA, 84. ◇ Fig. (Adverbial) *Un fel de pălărie de pînză ale cărei colțuri flutură planat, deasupra urechilor.* V. ROM. iulie 1962, 69.

— Pl.: *planați, -te*.
— V. **plana¹**. Cf. fr. plané.

PLANATÓR s. n. Piesă componentă a unor matrițe pentru tablă, în formă de placă sau de inel, care presează marginea tablei pentru a împiedica formarea cutelor în timpul prelucrării ei. *Planatorul elastic permite alunecarea ușoară a tablei în timpul operației de tragere.* LTR², cf. DL, DM, DER. ✦ Ciocan cu o formă specială, folosit pentru a face plană suprafața unui obiect. Cf. LTR², DL, DM.

— Pl.: *planatoare*.
— **Plana²** + suf. *-tor*.

PLANCÁRDĂ s. f. v. **placardă**.

PLÁNCĂ s. f. **1.** Drum în pantă podit cu prăjini sau cu trunchiuri de copac și mărginit pe laturi, pe care se transportă, prin alunecare, sub acțiunea greutății proprii, bușteni și alte sortimente de lemn; p. ext. (regional) jilip. *Se folosesc: plănci de vară, cu calea uscată sau umezită, și plănci de iarnă, cu calea acoperită de zăpadă sau gheață.* LTR², cf. DL, DM, ALRM SN I h 421/551, A II 4, 6, 8, III 1, ARVINTE, TERM. 160. ◇ *Plancă într-o ureche* = jilip cu o margine construită și cu cealaltă înlocuită de înclinația pantei. Cf. ARVINTE, TERM. 160. *Plancă moartă* = uluc construit în mod provizoriu de-a lungul unui torent. id. ib.

2. Podea (făcută din butuci) pe care se depozitează bușteni înainte de a fi antrenați la vale pe jilip sau înainte de a ajunge la ferăstrău, într-o fabrică de cherestea. *Plăngile de la fabrica Prooroca au putrezit de vechi ce sînt.* Com din PIATRA—NEAMȚ, cf. CHEST. IV 30/556, ARVINTE, TERM. 160.

3. (Regional) Chinga căpriorilor casei (Somova—Tulcea). Cf. ALR II/I h 226/682.

— Pl.: *plănci*. — Și: (regional) **plángă** s. f.
— Din germ. **Planke**, ucr., rus. **планка**.

PLÁNCE s. f. (Regional) Secure mare (Holod—Beiuș). LEXIC REG. II, 90.

— Pl.: *plănci*.
— Etimologia necunoscută.

PLANCTOLOGÍE s. f. Știință care se ocupă cu studiul planctonului. Cf. LTR².

— Din fr. **planctologie**.

PLANCTÓN s. n. Totalitatea organismelor vegetale și animale, în general microscopice, care trăiesc în apă pînă la o adîncime de 200 m și care formează hrana peștilor și a altor animale. *Planctonul se întinde orizontal peste tot cît apa are o adîncime de cel puțin un metru.* ANTIPA, P. 54. *Mărind planctonul sau materiile hrănitoare din aceste ape, acești pești s-ar răspîndi și înmulți din nou.* id. ib. 452, cf. SCRIBAN, D. *Planctonul, fiind consumat de pești ..., are o mare importanță în economia unei ape.* LTR², cf. DM, DN². *Făcîndu-se studii asupra planctonului marin (viețuitoarele minuscule care trăiesc la suprafața apei) ... misterul a fost lămurit.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 845, cf. DER. ◇ *Plancton atmosferic* = ansamblul particulelor solide și lichide care se găsesc în suspensie în atmosferă. Cf. LTR², DM.

— Pl.: (rar) *planctoane* și *planctonuri*. SCRIBAN, D.
— Din fr. **plancton**.

PLANCTÓNIC, -Ă adj. Care aparține planctonului, care formează planctonul, privitor la plancton. *Organismele planctonice se înmulțesc ... aproape numai prin diviziune celulară.* LTR² XII, 533.

— Pl.: *planctonici, -ce*.
— Din fr. **planctonique**.

PLANCUÍ vb. IV. Tranz. (Prin Bucov.: complementul indică bușteni, trunchiuri etc.) A da drumul, a împinge, a antrena pe plancă **(1)**. Cf. SFC V, 194, LEXIC REG. 106.

— Prez. ind.: ?
— **Plancă** + suf. *-ui*. Cf. germ. planken.

PLANEITÁTE s. f. (Tehn.) Însușirea unui lucru de a fi plan, neted; netezime **(1)**. *Cu ajutorul comparatoarelor ... se controlează planeitatea suprafețelor.* ORBONAȘ, MEC. 79. *Planeitatea suprafețelor reale ... se verifică realizînd un plan geometric de referință.* LTR².

— Pronunțat: *-ne-i-*.
— Din fr. **planéité**.

PLANÉT s. m. v. **planetă**.

PLANETÁR, -Ă adj. **1.** Care aparține planetelor **(1)**, alcătuit din planete, privitor la planete. *De la al nostru așăzămînt planetariu, lumina însuși de sine este.* AMFILOHIE, G. F. 55ʳ/8. *Despre întăririle planetare.* M. DRĂGHICI, F. III, 3ᵛ/26, cf. VALIAN, V. *Materia nu este împrăștiată de toate părțile, ci este reunită, grămădită, concentrată în globurile planetarii, și în formele cele variabile și schimbătoare ce iau cometele.* MARIN, F. 31/12, cf. POLIZU, BARCIANU, ALEXI, W. *În evoluția energiei planetare diversele specie ale materiei au derivat unele din altele.* MARINESCU, P. A. 40, cf. CADE, SCRIBAN, D., DM, DN². *Studierea directă mai amănunțită și concretă a lumii planetare a devenit, însă, posibilă abia în zilele noastre.* GEOLOGIA, 6. ◇ *Sistem planetar* sau (învechit) *sistemă planetară* = totalitatea planetelor **(1)** care se mișcă în jurul soarelui

sau al unei stele. *Sateliții cu un planet fac o sistemă planetară.* GENILIE, P. 82/1. *Galilei ... descopere că tot sistemul planetar se învirteşte împrejurul soarelui.* PROPĂŞIREA, 211¹/41. *Un soare împreună cu tot complessul corpurilor cosmice ce depind de la dînsul se cheamă sistemă solariă sau planetariă.* FONTANIN, C. **64**/12, cf. DDRF, DM, DN². *O stea izolată ar putea da naştere unui sistem planetar fără o intervenţie dinafară.* GEOLOGIA, 10. ✦ (Rar) Mondial, universal. *Cînd orice aşteptare s-ar părea Deşartă, cu putinţă-i draga mea, Un zumzet planetar, de stupi, în vară.* BLAGA, P. 160.

2. (Tehn.: în sintagmele) *Mecanism planetar* = mecanism cu roţi dinţate format din cel puţin trei elemente mobile, în care axa uneia dintre roţi se roteşte în jurul celeilalte roţi. Cf. LTR² X, 643, DM, DER III, 303. *Arbore* sau *ax planetar* ori *axă planetară* = arbore asamblat cu roata centrală a unui diferenţial, prin intermediul căreia se transmite mişcarea la roata motoare a unui automobil. Cf. LTR² II, 11, DM, DER I, 172.

— Pl.: *planetari, -e.* — Şi: (învechit) **planetáriu, -le,** (învechit, rar) **planetário adj.**

— Din fr. **planétaire.** — **Planetario** < it. **planetario.**

PLANETÁRIO adj. v. **planetar.**

PLANETÁRIU[1] s. n. Construcţie specială, de obicei în formă de cupolă, pe care se proiectează stelele şi constelaţiile, reproducîndu-se astfel bolta cerească. Cf. LTR², DM, DER, DN².

— Pl.: *planetarii.*

— Din lat. **planetarium,** fr. **planétarium.**

PLANETÁRÍU[2], **-IE** adj. v. **planetar.**

PLANÉTĂ s. f. (Cea mai veche atestare la ST. LEX. 231ʳ/22) **1.** Corp ceresc fără lumină proprie care se roteşte în jurul soarelui sau al unei stele; s p e c. corp ceresc din sistemul solar, locuit de oameni, p ă m î n t **(2)**. *Părintele planetelor şi ochiul lumii (soarele) razele ... îşi sloboade şi lumina supt pămînt îşi ascunde.* CANTEMIR, IST. 73. *Acei tătari se închină unii planite ce se cheamă Aris.* POV. ŢĂR. 63ʳ/16. *Pornirile şi mişcările cerurilor ..., închipuirile planitelor, stările zodiilor şi altele ca acelea den cari acei astrologhi scot şi iş fac meşteşugul lor* (a. 1694). FN 22. *Sînt stele şi se numesc planite.* VĂCĂRESCUL, IST. 258. *Soarele să fie chentrul ... şi nu o planetă el singur.* AMFILOHIE, G. F. 95ᵛ/13. *Pămîntul este o planetă care să întoarce împregiurul soarelui.* id. ib. 96ʳ/17. *Cea mai neaşăzată între planete.* CRITIL, 17/13. *Cît iasă din lume această planetă, vezi că s-au stins îndată toată frumuseţea zidirii.* MOLNAR, RET. 77/1. *Ceriul care încungiură pămîntul iaste o mărime necuprinsă, pre carea vedem soarele, luna, planitele şi cealelalte stele.* GREGEANU, Î. 49/10. *Trupurele lumeşti se împart în stele ..., în planeţi şi în cometi.* GEOGR. MAT. 214ʳ/8. *Acest duh ... iaste strein planetului pămîntului nostru.* PISCUPESCU, M. 10/3. *Cerul cu stelile ... în care se coprinde şi planitul pămîntul nostru.* EPISCUPESCU, O. Î. 286/10. *Acest soare ... întrece toată mulţimea şi mărimea planiţilor lui cu lunile lor, de opt sute de ori.* id. ib. 316/9. *Planeţii se osebesc de stelele cele statornice, pentru căci se învirtesc împrejurul soarelui.* PLEŞOIANU, C. 16/13. *Pămîntul ... este ... şi el un planet, au o stea mişcătoare.* id. ib. 17/15. *Universul întreg, pămînt, stele şi toţi planeţii se văd supuse la a mea dărăpănare.* HELIADE, O. I, 264. *Fieştecare planetă după mărimea sa, după greutatea sa şi după puterea sa cea atractivă, umblă.* SIBINEANU, C. 8/8. *Priveşte armonia planeţilor.* MARCOVICI, C. 14/7. *Pămîntul ..., lumea, planeţii şi comiţii.* MN (1836), 70¹/33. *Pămîntul este un planet ci are o formă rătundă numită sferă.* SĂULESCU, HR. I, 22/8. *Deci aceste au fost începutul organizaţiei pe planeta noastră.* J. CIHAC, I. N. 466/6. *Pămîntul este un planet ce se roteşte în osia sa şi împregiurul soarelui într-un an.* GENILIE, P. 63/22. *Planeţii sau luceaferii sînt nişte stele opace care strălucesc numai pentru că răsfring lumina sorească.* id. ib. 71/2. *Planitele să însămnează aşa.* GS 17ʳ/14. *Cînd atunce al tău nume, nemurirei consfinţit, Va luci la fiii patriei, chiar ca-n ceriu un nou planit!* ASACHI, S. L. I, 48. *Soarele mai era şi chentrul călătoriei planetelor cunoscute pe atunce.* FABIAN-BOB, 6/4. *Precum pămîntul trage toate trupurile către sine, de aseminea soarele trage toate planetele ce să rotesc împregiurul său.* IC. LUM. (1841), 329¹/9, cf. RUS, I. I, 4/28. *Va lucra ... spre a preveghea marşul stelelor, al planetelor şi al cometilor.* CH (1846), 34¹/14. *Nu numai pămîntul se mişcă împregiurul soarelui, ci mai sînt şi alte corpuri, cari fac asemine revoluţiuni împregiurul soarelui şi se numesc planete.* LAURIAN, M. IV, 199/8. *Una numai din planete de ar rumpe armonie ... Curînd cereştele sfere una pre alta s-ar trage.* CONACHI, P. 271. *Ceruri, stele şi planite.* PANN, E. II, 22/7, cf. FONTANIN, C. 63/25. *Planetelor şi lunei El zice să-mprumute lumina lor din soare.* NEGRUZZI, S. II, 275. [Unele corpuri cereşti] *reflect numai lumina ce primesc de la soare* [şi] *se numesc planete sau stele retăcinde.* DRĂGHICEANU, C. 7. *Viaţa se face frumoasă prin frumuseţea ta, precum aerul se luminează prin lumina planetelor.* BOLINTINEANU, O. 452. *Elementele constitutive sînt aceleaşi în toate planetele sistemului nostru solar.* MAIORESCU, L. 158. *Vede ... Cum planeţii toţi îngheaţă şi s-azvîrl rebeli în spaţ.* EMINESCU, O. I. 135. *Se tot ducea cu gînd cu tot ... Cînd spre-o planetă, cînd spre alta.* MACEDONSKI, O. I, 229. *Ea crede că vede un om dintr-un alt planet, venit pe pămînt numai de dragul lui Dan.* VLAHUŢĂ, D. 212. *După 17 milioane de ani rezervorul de căldură a soarelui* [va fi] *aşa de slăbit, încît nu va mai putea fi vorba de o viaţă organică pe planetul nostru.* F (1888), 355. *Acestor corpuri cari difer astfeliu de stele, atît sub aspectul subt care ni se prezintă, cît şi prin mişcarea proprie de care se văd că sînt animate, li se dă numele de planete.* CULIANU, C. 323. *Era fără îndoială cel mai nefericit comandant de regiment de pe planetă.* C. PETRESCU, Î. I, 3, cf. 113. *Se poate, domnişoară, să spui d-ta că Orion este o planetă?* SEBASTIAN, T. 212, cf. 318. *Aici omul ... a pus viaţa socială pe alt plan — ca şi cum totul s-ar petrece într-o altă planetă.* SADOVEANU, O. IX, 229, cf. 508. *Ce este-n planetele şapte Se-ascunde în elemente.* CĂLINESCU, L. L. 9. *Mai bine de 3/4 din suprafaţa planetei este acoperită cu deşerturi.* CONTEMP. 1954, nr. 386, 5/4. *Parcă m-aş mişca pe o planetă străină.* V. ROM. decembrie 1954, 115. *Cafeneaua scînteia de lumina mată a marilor globuri care atîrnau din plafon, din loc în loc, ca nişte uriaşe fructe pîrguite la soarele tînăr al altor planete.* VINEA, L. II, 315. *I se părea ... ca şi cum printr-o fereastră deschisă spre altă planetă cu alt soare şi altă lumină respira şi vedea alt aer.* DEMETRIUS, A. 55. *Temperatura planetelor depinde de depărtarea lor de la soare, de prezenţa sau de absenţa unei atmosfere.* LTR². *O iarnă cum de mult n-a mai fost Pe-această planetă bătrînă.* s ianuarie 1961, 38. *S-au întîlnit reprezentanţii cei mai luminaţi ai umanităţii, sosiţi de pe toate meridianele planetei* T aprilie 1962, 1. *Păşesc ca pe-o altă Planetă, imensă, străină şi grea.* LABIŞ, P. 37. *Pămîntul este una din cele nouă planete care se rotesc în jurul soarelui.* GEOLOGIA, 6, cf. DER. ✧ F i g. *Urăsc războiul, însă nu şi lupta. Spinarea mea e-un arc subpămîntean Ce-azvîrle lumii Planetele de fier şi de cărbuni.* JEBELEANU, S. H. 81.

2. (Învechit şi popular) Zodie (în care se naşte cineva). *Cine să va naşte supt această planetă va fi drept şi adevărat.* CALENDARI (1733), 12/4. *Calendariu aşezat pe şapte planete* (a. 1823). BV III, 406/29. *Se vede că Ileana se născuse în planeta cea bună.* RETEGANUL, P. I, 58. *Cei mai mulţi ziceau însă că rari copii se nasc într-o zodie, într-o planetă bună ca copiii badei Ion.* id. ib. IV, 62. ✦ (Popular) Bilet pe care sînt scrise preziceri naive de viitor şi pe care îl vînd flaşnetarii, extrăgîndu-l pentru amatori la întîmplare, dintre altele de acelaşi fel (cu ajutorul unui papagal sau al unui şoarece alb dresat). *Pe urmă trag toţi planeta de la o italiancă cu papagalul.* CARAGIALE, M.

164. *Se opri să scoată un planet.* C. PETRESCU, Î. II, 121. *Omul cu planete soseşte tîrziu, legănîndu-se.* id. ib. 122. *Servitoarele au cultul înfiorat al planetei. Mîinile lor roşii iau cu evlavie fiţuica tipărită din pliscul papagalului, silabisind-o cu glas tare.* TEODOREANU, M. U. 224.

— Pl.: *planete.* — Şi: (învechit) **planét, planít** s. m., **planítă** s. f.

— Din lat. **planeta,** fr. **planète,** germ. **Planet.** — **Planit(ă)** < ngr. **πλανήτης.**

PLANETOÍD s. n. Planetă **(1)** mică din sistemul solar. *Din variaţia periodică a strălucirii se deduce că planetoizii nu sînt sferici, ci poliedrici.* LTR², cf. DM, DN².

— Pl.: *planetoizi.*

— Din fr. **planétoïde.**

PLÁNGĂ s. f. v. **plancă.**

PLÁNIC, -Ă adj. Conform unui plan dinainte stabilit, bazat pe un plan; privitor la un plan. *Revoluţia socialistă ... creează bazele dezvoltării planice.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 9, 30, cf. ib. 1954, nr. 12, 32, DM, DN².

— Pl.: *planici, -ce.*

— **Plan** + suf. *-ic.*

PLÁNIE s. f. (Regional) Făţuitor mare (pentru scînduri). *Cel mai mare dintre toate* [făţuitoarele] *e plania, care atinge un metru.* PAMFILE, I. C. 120. *Unelte de dulgherie sînt: topor ..., lingură, planie.* H III 118, cf. 228.

— Pl.: *planii.*

— Din scr. **planja.**

PLANIFICÁ vb. I. Tranz. **1.** A organiza potrivit unui plan **(3, 4).** *Statul îndrumează şi planifică economia naţională în vederea dezvoltării puterii economice a ţării.* CONTEMP. 1948, nr. 108, 3/5. [Guvernul] *coordonează ... şi planifică economia naţională, realizează bugetul statului.* LEG. EC. PL. 22, cf. 317. *Toate lucrările sînt planificate.* CV 1949, nr. 6, 27, cf. DL, DM, DN². ◇ Refl. pas. *S-a planificat munca ştiinţifică în colectiv.* CV 1950, nr. 4, 59. ✦ Tranz. şi refl. A(-şi) folosi timpul (de muncă) potrivit unui plan **(3),** unei prevederi. *S-a planificat să vadă un film.*

2. (Complementul indică materiale, materii prime, fonduri etc.) A determina cantitatea necesară unei activităţi (pe o anumită perioadă de timp). [Ministerul Agriculturii] *planifică şi organizează înzestrarea agriculturii cu maşini, unelte.* LEG. EC. PL. 83. *Ministerul ... va planifica din aceste fonduri numai acele lucrări care se vor termina.* BO (1954), 309.

— Prez. ind.: *planific.*

— După fr. **planifier.**

PLANIFICÁRE s. f. Acţiunea de a (se) planifica şi rezultatul ei. *Rezoluţia primului Congres al Partidului Muncitoresc Român ... a trasat perspectiva planificării.* CONTEMP. 1948, nr. 108, 3/5. *Planificarea economiei naţionale devine nu numai posibilă, dar şi absolut necesară.* ib. *Directorii ... stabilesc planificarea operativă şi exercită controlul realizării planului.* LEG. EC. PL. 101. *În era planificării se va evita risipirea plumbului şi hîrtiei pentru tipărituri care nu folosesc la nimic.* CV 1949, nr. 2, 27. *Planificarea economiei naţionale porneşte de la nevoile vieţii materiale a societăţii.* LTR². *Planificarea constă într-un ansamblu de măsuri, înfăptuite de organe administrative şi întreprinderi şi organizaţii economice, în concordanţă cu legea dezvoltării planice proporţionale a economiei naţionale.* PR. DREPT, 15, cf. DER.

— Pl.: *planificări.*

— V. **planifica.**

PLANIFICÁT, -Ă adj. Care a fost supus unei planificări, care se execută conform unei planificări, unui plan **(3, 4),** bazat pe un plan, prevăzut într-un plan. *Norme ... în legătură cu tot ce poate fi considerat propriu şi caracteristic economiei planificate.* LEG. EC. PL. 5, cf. 421. *Sprijinindu-se pe cunoaşterea legii dezvoltării planificate a economiei naţionale, partidul şi guvernul stabilesc direcţia, ritmul şi proporţiile creşterii diferitelor ramuri ale industriei.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 538. *Comerţul socialist se desfăşoară pe baza dezvoltării planificate, proporţionale a producţiei socialiste.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 3—4, 82. *În socialism se realizează conducerea planificată a economiei.* ib. nr. 10, 93. *Societatea comunistă, în ambele ei faze, este prima societate care se construieşte în mod conştient şi planificat.* CF 1961, 9. ◇ (Adverbial) *Economia ... se dezvoltă planificat, în interesul satisfacerii maximale a necesităţilor materiale şi culturale crescînde ale societăţii.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 589.

— Pl.: *planificaţi, -te.*

— V. **planifica.**

PLANIFICATÓR, -OÁRE adj., s. m. şi f. **1.** Adj. Care planifică. [În economia socialistă] *legile economice se manifestă ca legi cunoscute şi conştient aplicate prin activitatea planificatoare a statului.* CONTEMP. 1948, nr. 108, 3/5. *Statul are în mîinile sale pîrghii puternice care-i permit să-şi exercite rolul planificator şi regulator.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 564.

2. S. m. şi f. Specialist în întocmirea planurilor de producţie. *Se vor înfiinţa institutele de ştiinţe economice şi planificare pentru pregătirea cadrelor de planificatori şi contabili.* LEG. EC. PL. 448. *Alţi vorbitori, printre care ... Florica Tănase, planificatoare, au făcut propuneri.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 863.

— Pl.: *planificatori, -oare.*

— **Planifica** + suf. *-tor.*

PLANIGLÓB s. n. Hartă a globului terestru în care cele două emisfere sînt reprezentate pe o suprafaţă plană; planisferă, (astăzi rar) mapamond. *Planiglob unde se arată toată faţa pămîntului pe două părţi rotunde.* GEOGR. MAT. 219/20. *Planiglobul ... prezentează toată faţa pămîntului pe un glob plan în două emisfere rotunde, fiecare cuprinzînd jumătate faţa globului.* GENILIE, G. 66/13. *Hărţile înfăţoşitoare a două emisfere de pămînt se numesc planigloburi au mapemonde.* FABIAN-BOB, 2/15. *Spre a putea vedea pămîntul cu o singură căutătură de ochi, se desemnează şi pre două planuri închise în cercuri. Atari desemnări se numesc planiglobi.* LAURIAN, M. IV, 190/2, cf. STAMATI, D. *Planiglobul ne reprezentează toată superfaţa pămîntului pre un glob plan în două emisfere rotunde.* FONTANIN, C. 8/7, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Planiglobul serveşte la studiul relaţiilor şi al fenomenelor generale de pe întregul glob pămîntesc.* LTR², cf. DM, DER, DN².

— Pl.: *planigloburi* şi (învechit, m.) *planiglobi.*

— Din lat. **planiglobium,** germ. **Planiglob.**

PLANIMÉTRIC, -Ă adj. Care aparţine planimetriei, privitor la planimetrie.

1. Cf. planimetrie **(1).** *O figură planimetrică închisă în patru laturi.* MAIORESCU, L. 33, cf. CADE, DL, DM, DN².

2. Cf. planimetrie **(2).** *Ansamblul operaţiilor de ridicare planimetrică ... a poziţiilor punctelor de pe o porţiune de teren.* LTR² XII, 536, cf. DL, DM, DN².

— Pl.: *planimetrici, -ce.*

— Din fr. **planimétrique.**

PLANIMETRÍE s. f. **1.** (Astăzi rar) Geometrie plană, v. plan **(5).** *Algebra pînă la ecvaţiile gradului al doilea, cuprinzîndu-se geometrie, planimetrie şi stereometrie.* FM (1847),193²/23, cf. STAMATI, D., BARCIANU, ALEXI, W., SCRIBAN, D., LTR², DL, DM, DN².

2. Parte a topografiei care studiază metodele şi instrumentele necesare pentru a reprezenta pe un plan **(1)** sau pe o hartă proiecţia orizontală a obiectelor de pe o porţiune de teren. *Planurile topografice constau din lucrări de ridicare în plan a tuturor terenurilor şi clădirilor ... cuprinzînd date complete asupra*

planimetriei cît și reliefului acestora. LEG. EC. PL. 488, cf. LTR², DM, DER, DN².
— Din fr. **planimétrie**, germ. **Planimetrie.**

PLANIMÉTRU s. n. Instrument care servește la măsurarea suprafețelor pe hărți, planuri sau diagrame. Cf. I. GOLESCU, C., CADE. *Planimetru polar.* ENC. TEHN. I, 469. *Planimetrele sînt constituite din diverse mecanisme, la cari un vîrf de urmărire parcurge conturul suprafeței de măsurat.* LTR², cf. DM, DER, DN².
— Pl.: *planimetre.*
— Din fr. **planimètre.**

PLANISÁ vb. I v. **planisi²**.

PLANISFÉR s. n. v. **planisferă.**

PLANISFÉRĂ s. f. Hartă a globului terestru în care cele două emisfere sînt reprezentate pe o suprafață plană; planiglob, (astăzi rar) mapamond. *Planisferium pămîntesc sau mapa de obște.* GS 23v/5, cf. NEGULICI. *Planisfer sau mapemond.* CULIANU, C. 109, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., LTR², DM, DN², SFC V, 194.
— Pl.: *planisfere.* — Și: (învechit) **planisfér** s. n., **planisférium** subst.
— Din fr. **planisphère**, germ. **Planisphäre.** — **Planisferium** < lat. **planisphaerium**, germ. **Planisphärium.**

PLANISFÉRIC, -Ă adj. Care aparține planisferei, privitor la planisferă. Cf. CADE, DM, DN².
— Pl.: *planisferici, -ce.*
— Din fr. **planisphérique.**

PLANISFÉRIUM subst. v. **planisferă.**

PLANISÍ¹ vb. IV. Tranz. (Învechit și regional) A ademeni, a amăgi, a înșela pentru a supune voinței sale; a încînta (pentru a înșela), a seduce; p. ext. (regional) a îndupleca. *Cine, de ce este planisit și orice lucru îi place, Aceluia strîmtorat rob și slugă să face* (sec. XVIII ?). ap. PAMFILE, D. 7. *S-a întîmplat cîteva morți de oameni într-această primăvară trecută, după cum și la alte părți s-a întîmplat și palnisiți fiind, că trupurile cele moarte făcîndu-se ... vircolaci, au fost dezgropat două trupuri* (a. 1801). GÁLDI, M. PHAN. 229. *Cumplit ceas afurisit Acel ce m-au planisit.* MUMULEANU, ap. GÁLDI, M. PHAN. 229. *Această voatră bună au încercat ... a planisi pre dușmana odihnei mele ... la voia mea.* BĂRAC, ap. TDRG. *Cînd [amorul] ... pe noi putu să ne rănească, Ce greu a fost pe fiica-ne să nu o plănisească.* PANN, E. IV, 3/2. *Vinerea ..., zeița dragostelor, începu să vorbească ... cu niște cuvinte mieroase ... de ar fi planisit nu numai pe zmeu, dară și însuși pietrele.* ISPIRESCU, U. 8, cf. DDRF, CADE, LEXIC REG. II, 30. ✦ Refl. A se supune voinței cuiva, a se lăsa ademenit, sedus. *După aceea vine alaiul lui Emilian, feciorul împăratului Traciei. Acesta foarte se planisise la nevasta unui boier, Fevronie* (a. 1710). ap. DR. I, 46. [Dragostea] *o închipuiesc zugrăvind-o în feluri de chipuri, unii o fac oarbă, căci cei ce să jervesc ei ca un orb este nevăzînd nici putînd înțelege ce iubește și la ce s-au planisit* (a. 1837). CAT. MAN. I, 441. *Nu prin niște ... cîntece nebunești Să te planiseșți cu totul și inima să-ți robești.* PANN, E. I, 56/23. *Filosofii povățuiesc să fugim de greșeală, Și-n urmă chiar singuri ei se plănisesc, se-nșală.* id. îb. III, 14/21. *Zmeul se lingușea pe lîngă muma băiatului și cu ispite și ... umbla să o dea în cap să se planisească lui.* ISPIRESCU, L. 125, cf. DDRF, CADE.
— Prez. ind.: *planisesc.* — Și: **plănisí, palnisí** vb. IV.
— Din ngr. **ἐπλάνισα** (aor. al lui *πλανῶ*).

PLANISÍ² vb. IV. Tranz. (În dicționarele din trecut; complementul indică suprafețe) A nivela, a netezi. Cf. PONTBRIANT, D., DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W.
— Prez. ind.: *planisesc.* — Și: **planisá** vb. I. ALEXI, W.
— Din ngr. **πλανίζω.**

PLANISÍRE¹ s. f. (Învechit) Proiect; concepție. Cf. GÁLDI, M. PHAN. 229.
— Pl.: *planisiri.*
— Cf. planisi¹.

PLANISÍRE² s. f. (În dicționarele din trecut) Acțiunea de a planisi² și rezultatul ei; nivelare, netezire. Cf. PONTBRIANT, D., LM, BARCIANU, ALEXI, W.
— Pl.: *planisiri.*
— V. **planisi²**.

PLANÍT s. m. v. **planetă.**

PLANÍTĂ s. f. v. **planetă.**

PLANÓR s. n. **1.** Aparat de zbor fără motor, care se poate menține în aer un timp mai mult sau mai puțin îndelungat folosind curenții ascendenți provocați de relieful sau de temperatura solului. *Se construiesc și planoare cu dimensiuni mari, pentru transporturi civile.* LTR, cf. MDT. *Decolarea planorului e posibilă numai prin lansare.* LTR². *Propulsiunea unui planor se obține prin greutatea sa proprie.* îb. *Lîngă hangarul unde cîțiva ani în urmă se adăposteau planoarele, două fete culeg urzici.* s iunie 1960, 72. *Flutură ... ca aripile unui planor în derută.* V. ROM. iulie 1962, 69.
2. Osatura generală a unei aeronave, cuprinzînd în special organele asupra cărora se exercită forțele aerodinamice. *Planorul cuprinde, în special, organele asupra cărora se exercită forțele aerodinamice, datorite mișcării aeronavei.* LTR², cf. DL, DM, DN².
— Pl.: *planoare.*
— Din fr. **planeur.**

PLANÓRBIS subst. Nume dat mai multor specii de melci de apă dulce cu cochilia spiralată într-un singur plan *(Planorbis).* Cf. LTR², DER.
— Din **Planorbis**, numele științific al speciei de melci.

PLANORÍSM s. n. **1.** Sport practicat cu planorul **(1).** Cf. DL, DM. *Un nou record mondial de planorism a fost stabilit.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 830, cf. DER, DN².
2. Îndeletnicirea de a construi planoare **(1).** Cf. DN².
— **Planor** + suf. *-ism.*

PLANORÍST, -Ă s. m. și f. **1.** Pilot sau constructor de planoare **(1).** Cf. IORDAN, L. R. A. 183, DL, DM, DN². ◇ (Adjectival) *Poartă cu mîndrie însemnele ... de piloți planoriști.* s iunie 1960, 71.
2. Sportiv care practică planorismul. **(1).** Cf. L. ROM. 1959, nr. 2, 85.
— Pl.: *planoriști, -ste.*
— **Planor** + suf. *-ist.*

PLÁNOS s. n. v. **plan.**

PLÁNȘĂ s. f. **1.** Foaie de hîrtie (groasă) sau de carton pe care sînt reproduse fotografii, desene sau picturi sau pe care s-a executat un desen tehnic, o hartă etc. *Vezi moneta lui Ion Vodă, planșa 2.* HASDEU, I. V. 17, cf. ALEXI, W. *Pe planșele fototipice ce însoțesc acest studiu am reprodus ... scrisoarea lui Ștefan.* BUL. COM. IST. I, 160, cf. CADE. *Ținînd în brațe atlasul, ca pe o planșă de capital interes științific, Bobircă citește, sub becul cu capișon.* GALACTION, O. A. I, 71. *O planșă cu fotografii adună lume pestriță.* CAZIMIR, GR. 29. *Planșe cu desenuri microscopice.* BRĂESCU, O. A. I, 259. [Cartea] *d-tale are poze? — Da. Adică nu ... Niște planșe, niște hîrtii.* SEBASTIAN, T. 226, cf. 268, LEG. EC. PL. 491. *Era o monografie ... cu excelente planșe în culori.* CĂLINESCU, B. I. 79. *Pe mese și pe pereți erau înșirate mari planșe.* STANCU, U.R.S.S. 202. *I se vedeau limpede cele două maxilare, ca pe o planșă de anatomie.* TUDORAN, P. 385. *Își scoase un sul de hîrtie, din care desfășură o planșă colorată.* MIHALE, O. 256.

2. Placă de metal sau de lemn pe care se gravează litere, note muzicale, desene etc. spre a fi reproduse prin tipar Cf. ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., DM, LTR².

3. Placă de lemn, de obicei în formă dreptunghiulară și nu prea groasă, având diferite întrebuințări. *Cărți de noapte Mai citesc ... Țăcănă un ceas pe-o planșă.* BACOVIA, O. 162. *Culcată, întinsă ca o planșă, cu mîinile sub cap ... fără să miște un deget, plutea ceasuri întregi.* BART, E. 102.

4. Ficcare dintre porțiunile dintr-o îmbrăcăminte rutieră de beton sau de ciment, limitată de rosturile de dilatație longitudinale și transversale. *Împărțirea îmbrăcămintei în planșe e necesară pentru a preveni fisurarea betonului.* LTR², cf. DM. *Planșele sînt prevăzute cu ancore speciale, pentru a preveni alunecarea lor laterală.* DER, cf. DN².

— Pl.: *planșe.*

— Din fr. **planche.**

PLANȘÉTĂ s. f. **1.** Placă dreptunghiulară, făcută din lemn sau din metal, uneori montată pe un suport care permite fixarea ei în diferite poziții, folosită pentru ridicarea topografică a unui plan, ca suport pentru un desen ori pentru diferite lucrări tehnice etc. *Planșeta, adecă măsuța geometrică.* ASACHI, G. 160. *Într-o mare parte a aplicațiilor figurilor asemenea la ridicarea planurilor, se întrebuințează un instrument foarte simplu, căruia i s-a dat nume de planșetă (masă).* CONV. GEOM. 92/16. *Comunicațiile între pilă și circuit sînt întocmite prin mijlocirea unei planșete B care alunecă pe o linie.* MARIN, F. 300/3. *O fetiță lăsase secera și venise lîngă planșetă.* GHICA, ap. CADE, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *I-au murdărit planșeta, i-au rupt compasul.* BASSARABESCU, V. 82. *Am văzut ieșind de acolo băieți chipeși cu planșete din cele inginerești.* I. BOTEZ, ȘC. 229. *Călătoria ... era tot atît de greoaie ca a inginerului dus la Moși cu planșeta subsuoară.* ARGHEZI, B. 67. *În birourile tehnicienilor, privea cu evlavie liniile trase cu tuș de pe planșetele de desen.* V. ROM. octombrie 1954, 125. *Pe trei vîrfuri ascuțite ... se poate așeza o planșetă dreptunghiulară.* GEOM. SP. 6. ◇ *Planșeta șnururilor* = placă orizontală, perforată, făcută din lemn tare, folosită la unele războaie de țesut mecanice pentru repartizarea cocleților pe întreaga lățime a țesăturii. *Șnururile trec printr-o placă perforată orizontală, denumită planșeta șnururilor.* IONESCU-MUSCEL, ȚES. 395, cf. LTR². ✦ Scîndură lată pe care se întind (cu vergeaua) foile de aluat. Cf. DM. *Se simte lipsa unor bunuri de larg consum ... cum sînt planșetele pentru tăiței.* SCÎNTEIA, 1959, nr. 4 831, cf. DN².

2. (Învechit, rar; la pl.) Dușumele. *Stam de vorbă așezați grecește pe planșete.* BOLINTINEANU, O. 285. *Abia se ridică, și căzu pe o sobă de fier, apoi de-aici pe planșete, trăgînd după dînsul soba în brațe.* id. ib.

— Pl.: *planșete.*

— Din fr. **planchette.**

PLANȘÉU s. n. Element de construcție, de grosime relativ mică față de celelalte două dimensiuni, care servește ca suport (orizontal) pentru fixarea unei mașini, formează partea carosabilă a unui pod, separă etajele unei clădiri (constituind dușumeaua sau acoperișul) etc. *Transmisie ajutătoare cu un ax orizontal, susținut de brațe fixate în planșeu.* IONESCU-MUSCEL, FIL. 438. *De pe ultimul planșeu al noii fabrici în construcție, cartierul se vede ca-n palmă.* V. ROM. februarie 1955, 216. *Vila nu fusese finisată, un mare salon la etaj rămăsese numai tencuit, însă fără parchet deasupra planșeului.* CĂLINESCU, S. 139. *Alegerea tipului de planșeu depinde de destinația încăperii.* LTR².

— Pl.: *planșee.*

— Din fr. **plancher.**

PLANT subst. v. **plantă¹.**

PLANTÁ vb. I. Tranz. **I. 1.** (Complementul indică puieți, răsaduri etc.) A înfige cu rădăcinile în pămînt la locul definitiv pentru a se dezvolta; (complementul indică terenuri) a înfige cu rădăcinile puieți, răsaduri etc., a acoperi cu puieți sau cu răsaduri etc.; a sădi, (învechit, prin Ban.) a plăntălui. *Iar grădina? E livadă, ce-a plîntat a mea străbună.* ASACHI, S. L. I, 218. *Cum plantă cineva mai obicinuit cartofii.* BREZOIANU, R. 247/6. *O grădină imensă plantată de platani, salcîmi și alți arbori tufoși.* BARASCH, I. 181/10. *Neofit plănta o viță de vie la fereastra chilioarei sale.* NEGRUZZI, S. I, 313, cf. POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Privea arbuștii exotici plantați în cutii de lemn pe marginea terasei.* C. PETRESCU, Î. I, 4. *Plantară grădinița din față.* SADOVEANU, O. VII, 662, cf. IX, 248. *Bărbați și femei plantau arbuști.* CĂLINESCU, S. 854, cf. STANCU, U.R.S.S. 155. *Fiecare gospodărie ... are posibilitatea să planteze vii sau livezi.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 754. *Amenajăm terase și plantăm vie și pomi.* T martie 1962, 26. (Refl. pas.) *Acest arbur, pentru frumoasa sa creștătură și floare, să plinteză adeseori prin grădini și alee.* J. CIHAC, I. N. 291/15. *Cartofii care se plantează astfel trebuie a se alege să fie cei mai sănătoși.* AGRONOMIA (1861), 182/31. *De-a lungul drumurilor asfaltate s-au plantat pomi fructiferi și trandafiri.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 657. *Materialul săditor pomicol și viticol se plantează toamna, după căderea frunzelor.* DER III, 774. ◇ Fig. *Frumoasă-i a ta lege, O, splendidă natură! Plîntală-n fiecare din oameni muritori.* MUREȘANU, P. 29/15. *Dorințe nemărginite plîntînd într-un atom.* EMINESCU, O. I, 64. *Lucrăm o pădure de blocuri pe litoral. Plantăm aici, între două clipite, un geam îngust.* S februarie 1961, 6. ✦ Fig. A așeza, a instala. *Mai tare era poziția moldovenilor plantați pe un munte șănțuit.* HASDEU, I. V. 160.

2. P. anal. (Complementul indică stîlpi, pari etc.) A fixa în pămînt. Cf. DL, DM, DN². ◇ Expr. (Refl.) **A se planta în fața cuiva** = a se opri în mod inoportun sau ostentativ în fața cuiva.

3. (Complementul indică mine¹) A îngropa după un anumit sistem, pe o porțiune de teren, pentru a face să explodeze. V. mina. Cf. DM, LTR².

II. (Franțuzism, rar) A abandona, a părăsi (brusc). *Cu Otilia, dacă ai bani, bine, dacă nu, te plantează.* CĂLINESCU, E. O. I, 142, cf. 245.

— Prez. ind.: *plantez*, pers. 3 (învechit) și *plîntă.*

— Și: (învechit) **plîntá,** vb. I.

— Din fr. **planter,** lat. **plantare.**

PLANTAGEÁ s. f. v. **pătlagină.**

PLANTAGINACÉE s. f. (La pl.) Familie de plante erbacee cu frunze eliptice sau lanceolate dispuse, de obicei, în formă de rozetă bazală, cu flori hermafrodite, rar unisexuate, formînd spice sferice sau cilindrice și cu fructe capsule sau nucule; (și la sg.) plantă din această familie. Cf. DER.

— Pl.: *plantaginacee.*

— Din fr. **plantaginacées.**

PLANTÁGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLANTÁGIU s. n. v. **plantaj.**

PLANTÁJ s. n. (Învechit) Plantare **(1).** Cf. LM, BARCIANU, ALEXI, W.

— Pl.: *plantaje.* — Și: **plantágiu** s. n. LM, BARCIANU.

— Din fr. **plantage,** germ. **Plantage.**

PLANTÁN s. n. v. **platan¹.**

PLANTÁR¹, -Ă adj. (Învechit, rar) Vegetal. *Într-adevăr, omul n-a putut să găsească în regnul plantar o imagină plină de venerațiune, mărime și noblețe, altfel decît la palmiere.* **Isis** (1859), 22/2.

— Pl.: *plantari, -e.*

— De la **plantă¹.**

PLANTÁR[2], -Ă adj., s. m. (Anat.) **1.** Adj. Care aparține plantei[2], din regiunea plantei[2], care se referă la **plantă[2]**. *Mușchii de la fața planteră sau de la talpa piciorului.* KRETZULESCU, A. 259/10. *Artira planteră cea internă se dirigează pe marginea de din afară a mușchiului abductor al degetului celui mare.* id. ib. 401/3. *Arcada planteră.* id. ib. 401/16. *Mușchii planteri se împart în ... interni ..., externi și ... mijlocii.* POLIZU, P. 75/7. *Tendonul se scoboară îndărătul chișiței lățindu-se din ce în ce mai mult și intră în copilă, unde formează ceea ce se cheamă aponevroza plantară.* ENC. VET. 29, cf. 30.

2. S. m. (În forma *planter*) Mușchi al plantei[2]. *Planterul cel subțire nu este decît un mușchi foarte subțire ce începe la partea superioară a condilului estern al femurului, se schimbă numaidecît într-un tendon subțire.* KRETZULESCU, A. 255/1, cf. POLIZU, P. 74/3.

— Pl.: *plantari, -e.* — Și: (învechit) **plantér, -ă** adj., s. m.

— Din fr. **plantaire**.

PLANTÁRE s. f. Acțiunea de a p l a n t a.

1. Sădire, sădit, plantat[1], (învechit) plantație **(1)**, plantaj. Cf. p l a n t a **(I 1)**. *Semănarea sau plintarea copacilor de crini.* MIHALIC, O. 15/1, cf. STAMATI, D., POLIZU. *O arătură adîncă înaintea iernei și o altă arătură prin plug ... în timpul plantării cartofilor.* AGRONOMIA (1860), 182/19. *Plantarea perdelelor de protecție.* LEG. EC. PL. 84. *Plantarea se face cu mîna sau cu mașina.* DP. *Elevii pot executa lucrări practice privind săpatul gropilor în vederea plantării pomilor.* GÎ 1962, nr. 685, 3/2. *80 de colectiviști sapă gropi în vederea plantării pomilor.* SCÎNTEIA, 1962, nr. 5 467. *Timpul cel mai favorabil pentru plantarea pomilor e toamna, după căderea frunzelor.* LTR[2].

2. Fixarea în pămînt a unui stîlp, a unui par etc. Cf. p l a n t a **(I 2)**. *Plantarea stîlpilor.* LTR[2].

3. Îngropare a minelor[1] pe o porțiune de teren, după un anumit sistem, pentru a le face să explodeze la atingere. Cf. p l a n t a **(I 3)**. Cf. LTR[2].

— Pl.: *plantări.* — Gen.-dat. și: (învechit) *plantăreĭ.*

— Și: (învechit) **plîntáre** s. f.

— V. **planta**.

PLANTARISÍ vb. IV. T r a n z. (Învechit, rar) A abandona, a părăsi (brusc). *Un nestatornic, un infam care mi-a mîncat o mulțime de bani și pe urmă m-a plantarisit.* ALECSANDRI, T. 1 731.

— Prez. ind.: *plantarisesc.*

— Cf. fr. p l a n t e r.

PLANTÁT[1] s. n. Plantare **(1)**. *S-a pregătit o mare parte de teren pentru plantatul legumelor, îndată ce timpul va fi prielnic.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 589.

— V. **planta**.

PLANTÁT[2], -Ă adj. (Rar) Pe care s-au plantat puieți, răsaduri etc. *Urci un crîmpei de stradă plantată, un chip de bulevard.* GALACTION, O. A. II, 392.

— Pl.: *plantați, -te.*

— V. **planta**.

PLANTATÓR, -OÁRE subst. **I. 1.** S. m. și f. Persoană care se ocupă cu plantarea puieților, a răsadurilor etc. sau care îngrijește de o plantație **(2)**. *Ploile sămănătorilor, vara plîntătorilor, toamna culegătorilor și iarna de-a gata mîncătorilor place.* CANTEMIR, I. I. I, 106, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D.U. *Ion Ozun vedea cu stranie limpezime bărci fugărind pe oceanul brumos bancurile de sardele, plantatori cu pălării conice.* C. PETRESCU, C. V. 119. *Plantator de puieți.* NOM. PROF. 14.

2. S. m. Proprietar al unei plantații **(2)**. *Deveni unul din cei mai înavuți plantatori ai Luizianei.* CODRESCU, C. I, 229/11, cf. CADE, SCRIBAN, D., DM.

II. 1. S. n. Unealtă de lemn sau de fier, în formă de baston scurt, ascuțit la un capăt și îndoit la celălalt, folosită la plantarea răsadurilor, a puieților etc.; săditor. *Plantele se pun sau în urma plugului sau făcîndu-se găuri c-un plantător (un lemn ce are forma unui cep de saca).* AGRONOMIA (1859), 127/15. *Apucară și ele plantatoare și rămaseră un timp la răzoare, lucrînd.* SADOVEANU, P. M. 257, cf. DS. *Plantatorul e confecționat din lemn uscat, de esență tare ... sau din oțel.* LTR[2].

2. S. n. Un fel de cazma cu partea metalică lungă și îngustă, montată pe o coadă de lemn prevăzută cu mîner, cu care se sapă gropile în care se introduc puieții. Cf. LTR[2].

3. S. f. Mașină de plantat (cu tracțiune animală sau mecanică). Cf. DM.

— Pl.: *plantatori, -oare.* — Și: (învechit) **plantătór** s. n., **plîntătór, -oáre** s. m. și f.

— **Planta** + suf. *-tor.* Cf. lat. p l a n t a t o r.

PLANTÁȚIE s. f. **1.** (Învechit) Plantare **(1)**; p. e x t. semănare. *Iată vremea de a se semăna mai toate legumile și de a se săvîrși plantațiile.* MN (1836), 1/8. *Plantațiile înainte de vremea cuviincioasă nu sînt niciodată cele mai bune.* BREZOIANU, R. 246/27. *Regulele ce trebuie să urmeze cultivatorii în plantația și cultura pomilor și copacilor de pădure.* id. ib. 358/24, cf. STAMATI, D. *Plantațiunea lui se urmează prin semințe și buturuge.* BARASCH, B. 140, cf. POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

2. (De obicei urmat de determinări introduse prin prep. „de" care indică planta cultivată) Totalitatea plantelor de același fel cultivate (prin puieți, răsaduri etc.) după o anumită metodă pe un teren amenajat în acest scop; teren cultivat cu aceste plante; mare gospodărie agricolă caracterizată prin monocultura unor plante tehnice și alimentare care cer condiții speciale de climă (tropicală sau subtropicală). *În posesiile lor ... caută agricultura, plantațiile de zahăr ..., bumbacul.* FABIAN-BOB, 83/3. *Ținerea în bună stare a unei plantații în curgere de mai mulți ani.* PENESCU, PR. 38/12. *Plantații de arburi roditori.* BREZOIANU, A. 296/9. *Proprietarul este dator a-l despăgubi de casa și plantațiunile lui.* KOGĂLNICEANU, S. A. 159. *O pătură ce se află pe costișa unui munte au lunecat la vale pre glodul format subt dînsa, cu satul și cu plîntăciunele ce purta, fără ca locuitorii să fi simțit ceva.* COBÎLCESCU, G. 55/1. *Plantația era prea tînără.* GALACTION, O. A. II, 335. *Porniră pe poteca prăfoasă, printre plantațiile firave de salcîmi.* C. PETRESCU, Î. I, 79. *Pe alocuri plantațiuni sărace de dafini distrează ochiul.* BRĂESCU, O. A. II, 177. *În vremea asta, Manlache tîra ca fulgerul pe bătrîn spre plantația de salcîmi a lui Balș.* POPA, V. 128. *Vila ... cu parcul plin de plantații de brazi și de plopi.* P. CONSTANT, R. 155. *Vom întemeia o plantație de orez.* SADOVEANU, O. III, 559. *Vlaga românească ... se prefăcea în noi „afaceri" peste ocean, plantații, culturi de cauciuc.* ARGHEZI, B. 136. *Apa e vărsată în lungi rigole printre plantațiile de bumbac.* RALEA, S. T. I, 252. *În fața noastră se întindeau plantațiile de orez.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 394. *S-au ivit plantațiile de trestie de zahăr începînd de la țărmul fluviului, acoperind cîmpiile.* V. ROM. octombrie 1955, 130. *Plantațiile de bumbac din Sud.* BOUREANU, S. P. 20. *Eu, om negru, am fost foarte bun, Mai întîi într-o plantație de tutun.* DEȘLIU, G. 42. *Nu va putea fi autorizat pășunatul în plantații.* BO (1962), 236, cf. CHEST. IV 102/198. ◇ F i g. *Sute de turle ... întind peste oraș o plantație de cruci.* SAHIA, U.R.S.S. 29.

— Pl.: *plantații.* — Și: **plantațiúne,** (învechit) **plîntăciúne** s. f.

— Din fr. **plantation.** — **Plîntăciune:** prin apropiere de *plîntă* (varianta lui *plantă[1]*).

PLANTAȚIÚNE s. f. v. **plantație.**

PLÁNTĂ[1] s. f. Nume generic dat viețuitoarelor din regnul vegetal, care trăiesc fixate în pămînt, ca parazite pe alte viețuitoare ori pe suprafața unor obiecte, avînd însușirea de a se hrăni, de a se dezvolta, de a se reproduce și de a muri, precum și însușirea

de a transforma substanţele minerale din sol în materii organice, asimilabile pentru animale; vegetală. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Iară planta sau sadul de aci înainte înceată a lua sporire.* ÎNV. ZĂH. 3/11. *De unde se poate căpăta seminţă bună sau plante (sade) de feliu bun de frăgari albi.* TOMICI, C. B. 10/9. *Să curăţim locul de toate buruienile ... fără de a vătăma aceste plante.* ÎNV. FRĂG. 14/10, cf. CULT. C. 3/2. *Copacii, ierburile şi toate sadurile sînt înţelese subt un nume general de plante.* PLEŞOIANU, C. 56/4. *S-au înturnat la Europa cu o adunare de 6 300 feliuri plinte (ierburi).* AR (1829), 23[1]/28, cf. 43[1]/41. *Cu un cuvînt duhanul este plantă veninoasă.* DIETET. 41/16, cf. AR (1830), 3[2]/50. *Un nou fel de ceai ... carele se face din plantele (sadurile) ţărei.* CR (1831), 352[1]/36. *Vom însămna aici plintele (buruienile) oloioase ce se cuvine a se cultivi.* AR (1832), 44[1]/33. *Trupurile cele organice se împart în plante şi în animale.* ANTROP. 10/5. *Plintele (cele ce cresc) au început a slobozi colţuri.* AR (1834), 76[1]/40. *Se opreşte pe la Insulele Canare de mulţimea plantelor marine, şi se întoarce înapoi.* GENILIE, G. 13/17. *Plant, sau plantă, trup crescut din pămînt, ce are rădăcină, piele sau scoarţă, pori, şi mizgă.* VEISA, I. 173[1]/13. *Producturile naturale se împărţesc ... în organice, la care să cuvin vietăţile şi plintele.* J. CIHAC, I. N. 3/20. *Plintă, se numeşte tot aceea ce creşte din pămînt.* ALBINEŢ, M. 226/25. *Planta ce a produs această floare este acvatică (de apă).* CR (1838), 8[3]/6. *În cinstea lui au numit o plintă Aitonia.* ASACHI, L. 64[1]/42. *Această plintă* [cafeaua], *care este totdeauna verde, se trage din Arabia.* IC. LUM. (1840), 39[1]/30. *Înlăuntrul Africei se află o plintă în forma unui şerpe pestriţ.* ib. (1841), 1/5. *Plintele cu rădăcini sau sadurile de prăşit.* FILIPESCU, D. I, 158/10. *Pămîntul ... creşte miriade de plinte şi milioane de vietăţi ca să ne nutrească.* RUS, I. I, 14/19, cf. 89/16. *Viiaţa este prin care vegetează plinta, simte şi lucră vietatea.* VASICI, M. I, 3/15. *Însă de se va lăsa omul în voia soartei cu această plintă delicată şi şugubaţă, apoi se va alege mai cu nimica.* I. IONESCU, C. 170/13. *Pămîntul acestei peninsule ... produce tot genul de plante.* LAURIAN, M. IV, 99/3. *Trage miere dintr-o plintă făr-a beteji pe floare.* CONACHI, P. 278. [Procedee] *trebuitoare culturei plantelor ierboase şi lemnoase.* BREZOIANU, A. 8/14. *Coastele negre ale stîncei se acopere de nişte plante agăţate.* CR (1848), 8[2]/66, cf. 13[2]/61. *Imperia plintelor ... cuprinde în sine producturile naturale organice, ce nu au mişcare de singură voinţă.* STAMATI, M. 23/1. *Nemic iar nu se poate ca să n-aibă vrun cusur, Arburi, plante, flori şi oameni, astfel şi acest răsur.* PANN, P. V. I, 6/27. *În clima temperată vegetaţiunea nu mai are acea strălucită frumuseţe a plantelor tropicali.* DRĂGHICEANU, C. 116. *Într-un pămînt gras, gunoios, unde plugul n-a trecut şi sapa nu s-a înfipt, năpădesc plantele rele.* DELAVRANCEA, T. 108. *Vedem plutind aproape de suprafaţă o mulţime de plante.* ANTIPA, P. 53. *Gospodinele române au deosebită grijă de a stringe de cu vreme diferite plante mirositoare.* PAMFILE, I. C. 248. *O plantă de un gust acrişor şi foarte plăcut, care taie setea.* HOGAŞ, DR. I, 227. *Lasă pe copii să bată maidanele, să crească acolo, printre plantele veninoase.* GALACTION, A. 410. *Înaintea ochilor îi apăru Simon, cu figura palidă, stinsă, ca o plantă lipsită de soare.* SAHIA, N. 101. *Vorbeai adineaori de pomi, de plante, de fluturi.* SEBASTIAN, T. 70. *Planta îşi are rădăcina în fundul apei, şi floarea s-a urcat pe luciu adusă de o viţă lungă.* SADOVEANU, O. VI, 129, cf. II, 588. *Oameni, dobitoace, păsări zburătoare, insecte, peşti, amfibii, plante stătătoare se nasc, trăiesc, sînt, ş-apoi mor.* CĂLINESCU, N. 27. *Obţinerea unei recolte bogate de plante furajere are o însemnătate hotăritoare pentru dezvoltarea creşterii animalelor.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 719. *Cînd plantele sînt asigurate la timp cu substanţele nutritive de care au nevoie, producţia poate să se dubleze.* CONTEMP. 1954, nr. 387, 5/2. *Să mă-mbuib De seva nouă care curge-n toate Plantele duios aplecate Către pămînt.* ISANOS, Ţ. L. 13. *Seva urcă în plante, în florile roşii, sălbatice.* S iulie 1960, 33. *În zonele de reproducere a peştelui este interzisă recoltarea papurii, rogozului şi a altor plante acvatice.* VÎN. PESC. decembrie 1961, 14. *Acest imens număr de specii de plante şi de animale populează toate mediile de viaţă.* B. DARW. 13. *Lucrări de păstrare a bulbilor, de îngrijire a plantelor de cameră.* GÎ 1962, nr. 685, 3/2. ◇ (La sg. cu valoare de pl.) *Toată planta frumoasă trebuie oare să aibă şi miros?* BOLLIAC, O. 59. ◇ Fig. *Singele de martiri e plantă ce rodeşte.* ALEXANDRESCU, O. I, 79.

— Pl.: *plante.* — Şi: (învechit) **plant** subst., **plintă** s. f.

— Din lat. med. **planta, fr. plante,** idem.

PLÁNTĂ[2] s. f. Faţa inferioară a labei piciorului, uşor boltită, care ia contact cu solul; talpa piciorului, (învechit, rar) **plintă[1]**. Cf. LTR[2], DER.

— Pl.: *plante.*

— Din lat. **planta, fr. plante,** idem.

PLANTĂTÓR s. n. v. **plantator.**

PLANTÉR, -Ă adj., s. m. v. **plantar.**

PLÁNTICĂ s. f. v. **panglică.**

PLANTICÉLE s. f. pl. v. **panglicea.**

PLANTICÚŢĂ[1] s. f. v. **panglicuţă.**

PLANTICÚŢĂ[2] s. f. v. **plăntieuţă.**

PLÁNTIGĂ s. f. v. **panglică.**

PLANTIGRÁD, -Ă adj. (Despre animale) Care umblă călcînd pe toată talpa piciorului. Cf. BARCIANU, ŞĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., DM, DN. ◇ (Substantivat, n.) *Plantigradele ... îmblă pe plantă sau talpa piciorului.* BARASCH, I. N. 251, cf. ENC. ROM., ALEXI, W., CADE, SCRIBAN, D., DL, DM.

— Pl.: *plantigrazi, -de.*

— Din fr. **plantigrade.**

PLANTIVÓR, -Ă adj. (Rar; despre animale; în opoziţie cu carnivor) Erbivor. [Animalele] *puţine care sînt plantivoare se nutresc de muşchi şi de puţine fire triste de iarbă care creşte acolo.* ISIS (1856), 34/2, cf. ALEXI, W.

— Pl.: *plantivori, -e* şi (învechit, f.) *plantivoare.*

— De la **plantă[1]**, după modelul unor cuvinte ca *erbivor, carnivor.*

PLANTÓN s. n. Soldat care face serviciu de pază (mai ales în timpul nopţii) într-un sector limitat al cazărmii ori al unui obiectiv militar; p. gener. orice persoană care face de pază într-un loc (de obicei într-o instituţie). *Vagmistrul intră injurînd şi plantonul, pricepînd că e „băut", strigă: drepţi!* SANDU-ALDEA, A. M. 223. *Aşa sfătuia pe furiş plantonul de la uşă cu Sandu Hurmuzel.* MIRONESCU, S. A. 75. *Puneam totdeauna două plantoane; unul la uşa clasei şi altul în capul coridorului.* I. BOTEZ, ŞC. 109. *Planton! ... Unde-i plantonul?... Unde umbli, mă!* BRĂESCU, O. A. I, 292. *De îndată ce plantonul anunţa inspecţia, duşul amuţea, risetele începeau.* TEODOREANU, M. II, 252. *Plantonul umbla ca o umbră prin semiîntunericul camerei, şi pasu-i suna regulat ca o limbă de ceasornic.* SADOVEANU, O. II, 360. *Un potentat de moravuri dictatoriale ar voi să puie un planton cu vipuşcă la uşa anticamerei lui.* ARGHEZI, B. 55. *Plantonul îl băgă în odaia mare în care se găsea colonelul şi ... aproape toţi ofiţerii.* PAS, Z. III, 285. *Şi cum ai ajuns pînă la mine? Te-au lăsat plantoanele?* DEMETRIUS, C. 59. *Nu vrea să vie, biigui plantonul.* VORNIC, P. 206. *Dacă or fi pus jandarmii plantoane şi cordoane la răscruci şi omul ei nu mai putea să răzbată încoace?* BARBU, P. 174. ◇ Loc. adv. şi adj. **De planton** = (care face) de pază, de strajă. *M-am pus colea de planton, cu prăjina-n mînă.* PETICĂ, O. 231. *Şi ca să fim siguri că nu ne prinde directorul ..., unul făcea de planton la uşă.* I. BOTEZ, ŞC. 108. *De planton şedeau doi soldaţi.* CĂLINESCU, S. 623. *L-a pus să facă de*

planton toată noaptea. PAS, z. III, 45. □ *Soldat de planton.* ✦ P. ext. Pază (mai ales în timpul nopții) făcută de un soldat sau de altcineva într-un anumit loc. *Era scutit de planton, de gardă, de instrucție.* BRĂESCU, O. A. I, 82.
— Pl.: *plantoane.*
— Din fr. **planton.**

PLÁNTOȘ, -Ă adj. (Prin Bucov.; despre oameni) Mare și prost. Cf. ȘEZ. III, 84.
— Pl.: *plantoși, -e.*
— Etimologia necunoscută.

PLANTÚLĂ s. f. Plantă tînără în perioada de dezvoltare de la faza embrionară pînă la deplina formare a părților ei. *Iese din sămînță o parte verde ierboasă ce se înalță către atmosferă și în același timp din aceeași sămînță pleacă o rădăcinelă ce se înaintează în pămînt spre a căuta sucul necesar pentru hrana părței ierboase, ce o numim plantulă.* AGRONOMIA (1859), 172/13. *Cînd se pune o sămînță în pămînt, aceasta, sub influența căldurei, ... își formă mai întîi păiulețul sau plantula care se înaintează către suprafața pămîntului.* ib. 189/9, cf. LM, DS, DM, DN. *Plantulele se introduc din nou în rumeguș, dîndu-le toate condițiile favorabile de creștere.* BOTANICA, 23, cf. 19.
— Pl.: *plantule.*
— Din fr. **plantule.**

PLANTURÓS, -OÁSĂ adj. (Despre oameni sau despre părți ale corpului lor) Cu forme (prea) pline, gras; zdravăn, voinic, masiv. Cf. ALEXI, W. *Un nud de femeie planturoasă.* CAMIL PETRESCU, T. II, 7, cf. 43. *Doamna surise cochet, socotind privirea un omagiu adresat frumuseții sale planturoase.* C. PETRESCU, C. V. 124, cf. 210. *Fac copii albi, planturoși, cu pielița ca de chiparoasă și crin.* CĂLINESCU, E. O. II, 28. *Maiorul era înalt, planturos ... și osos.* id. S. 477. *Își legănă șoldurile planturoase.* STANCU, R. A. V, 49.
— Pl.: *planturoși, -oase.*
— Din fr. **plantureux.**

PLÁPAN s. n. v. **plapumă.**

PLÁPĂMĂ s. f. v. **plapumă.**

PLÁPĂNĂ s. f. v. **plapumă.**

PLÁPCĂ s. f. v. **placă**[1].

PLÁPÎMĂ s. f. v. **plapumă.**

PLÁPÎNĂ s. f. v. **plapumă.**

PLÁPOMĂ s. f. v. **plapumă.**

PLÁPON s. n. v. **plapumă.**

PLÁPONĂ s. f. v. **plapumă.**

PLÁPUMĂ s. f. Obiect confecționat din două bucăți de pînză, de mătase, de stofă etc. de formă dreptunghiulară, între care este introdus și fixat (prin matlasare) un strat de lînă, de puf sau de vată și care se folosește ca învelitoare a corpului, la dormit; (regional) ogheal. *Plapan.* ANON. CAR. *Și să știi că au luoat ... o ladă și un sipet ... și o plapomă și un covor vechi* (a. 1720). IORGA, B. R. 327. *Am dat...pe fața plapomei...* (a. 1745). id. S. D. V, 156. *Las lui Dumitru o plapomă* (a. 1775). id. ib. XII, 91. *Un om ... ținînd în spinarea lui un pat cu paplome* (a. 1805). GRECU, P. 158. *1 paplomă de tulpan* (a. 1809). URICARIUL, X. 254. *Un poplon cu lepedeu și mătreață* (a. 1811). IORGA, S. D. XII, 227. *Una plapumă* (a. 1813). id. ib. XIV, 234. *Putea să iaie și nește pierne sau vro paplonă sau vreun țol* (a. 1817). id. ib. XII, 173. *Fiecare să-și aducă așternut de pat, cearșafuri și plapomă.* DESCR. AȘEZ. XXXII/11. *Așternutul paturilor se cuprinde de ... o cergă suptire albă înfățată cu prostire drept plapomă (ogheal).* CUCIURAN, D. 5/23. *Despre unchiul, ar fi în stare să ne puie să lucrăm plăpămi cu dinsul în prăvălie.* PR. DRAM. 246. *Moaie o prostire în apă ..., întinde-o peste un ogheal (paplămă) sau peste o cergă.* C. VÎRNAV, H. 118/26. *Învălindu-se grabnic și bine cu o plapomă.* PENESCU, M. 27/7. *Lăzi de Brașov ... cu paplomi și cu o mulțime de perine.* I. IONESCU, D. 206. *Un pat, adică cîteva scînduri pe doi căprini, acoperite c-un mindir și c-o plapomă roșie.* EMINESCU, N. 58. *Și uite! zice nevasta și ridică plapuma.* CARAGIALE, O. III, 21. *Era întins și acoperit cu pătura de lînă ce-i servea drept plapomă.* SLAVICI, N. I, 259. *Tu îți iei nu numai plăpomi călduroase, dară încă și saltele de puf.* ISPIRESCU, U. 25. *Pe lacra de sub icoane-s așezate, cu rînduială, două plapăme groase.* DELAVRANCEA, S. 8. *S-a sculat cu plapima în cap.* id. T. 141. *Arghir se vîrî îmbrăcat sub plapomă și suflă în luminare.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 7, cf. 30. *Iarna* [paturile] *să acopăr ... cu ... paploame sau iorgane împlute cu pămucă.* LIUBA-IANA, M. 98. *M-am așezat în pat și mi-am tras plapuma peste ochi.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 198. *Exasperat deodată, dînd plapuma-ntr-o parte, Tiptil înaintează spre micul lui vecin.* id. C. M. I, 175. *Pe prispa unei case albe, gospodarul și gospodina dormeau duși sub o plapomă.* HOGAȘ, DR. I, 2. *Se ascunse sub plapumă de nu i se mai vedea decît virful nasului.* REBREANU, I. 160, cf. 65. *Pe un pat de tablă, nestrîns, o plapomă veche, albastră.* BASSARABESCU, V. 29, cf. 122. *Vlad ... a fost ani de zile ... jeraticul așternut sub plapuma mea.* GALACTION, O. A. I, 38. *Liana este într-un pat îngust, alb ..., cu o plapumă foarte subțire de mătasă.* CAMIL PETRESCU, T. III, 183. *S-a urcat în pat și a tras plapoma pînă la bărbie.* C. PETRESCU, C. V. 215. *M-am învelit cu plapoma.* I. BOTEZ, ȘC. 68. *Alcaz mări lumina, dete plapuma la o parte.* BRĂESCU, O. A. I, 214. *Puica adormise trîntită peste plapumă, cu capul lunecat de pe albul perinei.* G. M. ZAMFIRESCU, M.D. II, 370. *Dormea ... cu capul în piept, acoperit de plapumă.* TEODOREANU, M. II, 219. *Plapoma era ridicată pînă peste bărbie.* SADOVEANU, O. VIII, 250. *Doctorul ridică ușor un colț de plapomă.* BART, E. 388. *Citeau în plapumă romanele bulevardiere.* ARGHEZI, B. 144. *Nu se vedea nici o umbră de plapumă ori de întocmire pentru dormit.* CĂLINESCU, E. O. I, 32, cf. 301. *Stinse lumina și se vîri ... sub plapumă.* STANCU, R. A. V, 112. *De alt perete era lipit un pat de metal, plin de perne, deasupra căruia se întindea o plapumă de un roșu aprins.* V. ROM. martie 1954, 117. *Pușa-i în pat, învelită pînă sub bărbie cu plapuma.* ib. iunie 1957, 81. *Încărca plăpumi, haine, ceasuri.* T. POPOVICI, SE. 140. *Dormea încă sub plapoma roșie.* S august 1960, 11. *Unde stringeam plapăma Credeam că ești dumneata.* TEODORESCU, P. P. 303. *Mi-ai făcut plapon de lînă, Fășie de mătrăgună.* MARIAN, NA. 313. *String în brațe plapoma, Crezînd că-ți string talia.* BIBICESCU, P. P. 21. *Că eu l-am lăsat Pe plapomă-n pat Și mi-e nescăldat.* PĂSCULESCU, L. P. 191. *Îi întindi lăișeri di la prag în ogradă, și placumi.* ALR II/I MN 89, 2 712/520, cf. ALRM II/I h 358, A I 35, V 15. *I-a făcut fetei două poploane de lînă.* MAT. DIALECT. I, 187, cf. GLOSAR REG. *Pentru un purice își arde plapoma.* PANN, P. V. III, 14/24. ◇ Fig. *Aceste brîne de zidărie ... dezvelite de sub seculara lor plapomă de lut ..., mai tîrziu era să atingă adevărate monumente arheologice.* GALACTION, O. 115. *Un titlu trebuie să fie, pe cît cu putință, o plapomă caldă și bine potrivită pentru subiectul învelit.* id. O. A. II, 278. ◇ Expr. (Rar) **A trage plapuma** = a lua partea cea mai bună din ceva. Cf. ZANNE, P. III, 304. **Întinde-te cît ți-e** (sau **cît te ajunge, cît te ține**) **plapuma** = nu acționa decît în limitele posibilităților tale. Cf. id. ib. II, 590. **A-și lua o plapumă** = a se pune la adăpost de răspunderi; a-și lua măsuri de prevedere.
— Pl.: *plăpumi* și (regional) *plapumi* (ALR II/I MN 137, 3 897/682), *plăpimi* (ib. 137, 3 897/728)
— Și: (învechit și popular) **plápoma** (accentuat, regional, și *plapómă*, A III 16; pl. și *plapome*), (popular) **plápămă** (pl. și *plapăme*) s. f., (învechit și regional) **poplón** (pl. și *poploane*), (învechit) **plápan** s. n., **páplămă, páplomă, páplonă,** (regional) **plápănă** (ALR

II/I MN 137, 3 897/605), **plăplmă, plăpînă** (ib. 137, 3 897/769) s. f., **plăpon** s. n., **plăponă** (ib. 137, 3 897/172; accentuat și *plapónă*, A III 16; pl. *plapone*, ALR II/I MN 137, 3 897/172), **plăcumă** s. f., **ploplón** (ALR II/I MN 137, 3 897/349; pl. *ploploane*, ib.), **plopón** (ib. 137, 3 897/64, 102, 105, 235, 250, 284; pl. *ploponuri*, ib. 137, 3 897/105, 250 și *plopoane*, ib. 137, 3 897/64, 102, 235, 284) s. n., **păcloma** (A I 36), **paploámă** (pl. *paploame*), **păplumă** (ib. II 12) s. f., **poclón** (ALR II/I MN 137, 3 897/272; pl. *pocloane*, ib.), **pótlón** (A I 13) s. n.

— Din ngr. *πάπλωμα*. — **Poplon, potlon** etc. < magh. **paplon.**

PLAS[1] s. n. v. **plastă[1].**

PLAS[2] s. n. v. **plaz[1].**

PLÁSA[1] s. f. (art.) v. **plăsea.**

PLASÁ[2] vb. I. **1.** Tranz. (Complementul indică sume de bani, capitaluri) A investi (într-o marfă, într-o întreprindere, într-un obiect etc.) cu scopul de a obține un cîștig sau de a conserva valoarea. *Puțini dintre numeroșii moșneni plasează economiile muncei lor în cumpărare de pămînt.* I. IONESCU, M. 139, cf. BARCIANU. *Am un capital mai mare și voiesc să cumpăr efecte, ca să plasez mai rentabil banii mei.* I. PANȚU, PR. 17, cf. ALEXI, W. *Căuta să-și plaseze banii în valori stabile.* CĂLINESCU, S. 42. *A strîns parale pe care le-a plasat apoi în moșie.* id. ib. 64. *Își plasase cea mai mare parte din avere în aur.* V. ROM. iulie 1954, 13. ✦ (Complementul indică mărfuri, bunuri etc.) A vinde; a distribui, a repartiza (în schimbul unei sume de bani și în vederea obținerii unui cîștig). *Plasez bilete ici, plasez bilete colo.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 109, cf. CADE, DM, DN.

2. Tranz. și refl. A (se) așeza, a (se) situa, a (se) stabili într-un anumit loc, într-un anumit spațiu, într-o anumită ierarhie, într-o anumită situație etc. *Metafizicul transcendentist ... plasează totdeauna această lume transcendentă în locuri nelumi-nate încă de știință.* GHEREA, ST. CR. II, 20. [În revistă] *avem pe azi o deraiere, cinci sinucideri, șase drame ... Unde mai vrei să aflu spațiu să te plasez pe dumneata!* ANGHEL-IOSIF, C. M. II, 10. *Tot ce a avut de pus natura în el, i-a plasat în ochi și în mînă.* C. PETRESCU, O. P. I, 90. *Regimul la care am supus-o... o plasează ceva mai sus, de unde poate vedea mai bine în viață.* SADOVEANU, O. XI, 441. *Orașul ... ar fi putut pînă mai acum vreo 15 ani să fie plasat în fruntea localităților insalubre.* ARGHEZI, B. 83. *Îmi mărit surorile și plasez pe mătușa la vreun cumnat.* CĂLINESCU, E. O. II, 17. *Mihail Sebastian se plasa într-un alt mod în contemporaneitate.* T iunie 1964, 60. ✦ A face sau a reuși să fie numit într-o funcție, într-un post. *Te asigur că ... după ce sosesc în București, tînărul va fi plasat.* REBREANU, R. I, 172. ✦ Tranz. (Rar) A introduce într-un grup, într-o categorie (socială) superioară; a căpătui. *Luă în căsătorie pe altă Caragea ..., una din multele fete pe care Nicolaie Vodă căuta să le plaseze conjugal.* IORGA, L. II, 137. ✦ Refl. A se situa pe o anumită poziție, a lua o anumită atitudine. *În cercetările lor, Marx și Engels s-au plasat fățiș și fără rezerve pe terenul proletariatului.* CONTEMP. 1949, nr. 122, 3/2.

3. Tranz. (Complementul indică cuvinte, ironii, afirmații etc.) A introduce într-o conversație, într-o relatare, a spune la timpul sau la locul care i se pare potrivit. *Ce mai ocazie pentru un tînăr cavaler ... să-și plaseze cele mai galante ... complimente.* VLAHUȚĂ, ap. CADE. *Ne-a plasat cîteva ironii, care nu au supărat pe bătrîn.* CAMIL PETRESCU, U. N. 27. *Ion Ozun nu poate plasa un cuvînt.* C. PETRESCU, C. V. 66. *Tocmai cînd erau așteptate aplauzele, a parodiat versul, plasînd o ironie.* VLASIU, D. 62. *Va plasa și el cîteva anecdote abia culese din tribunal.* STANCU, R. A. V, 393.

4. Tranz. (Complementul indică mingi, proiectile etc.) A trimite, a îndrepta către un punct determinat. *Din observator plasez și eu un foc printre tufe și ursul nu mai mișcă.* VÎN. PESC. septembrie 1962, 13.

— Prez. ind.: *plasez.*

— Din fr. **placer.**

PLASAMÉNT s. n. **1.** Investire a unei sume de bani, a unui capital într-o întreprindere, într-o afacere, într-un bun etc., cu scopul de a obține un cîștig sau de a conserva o valoare; plasare **(1).** *Acesta este plasamîntul cel mai productiv ce se poate face capitalului material.* I. IONESCU, P. 121. *Au găsit plasament în niște întreprinderi ... cu beneficii fabuloase.* C. PETRESCU, Î. II, 238, cf. id. R. DR. 211. *Capitalistul a făcut un simplu plasament al banilor săi.* SADOVEANU, O. IX, 329. *Vizită o sumedenie de construcții recente sau neterminate spre a găsi un plasament pentru banii ei.* CĂLINESCU, S. 376. ◇ Fig. *Cu timpul s-a experimentat însă că e mai comod să faci binele cu forța, decît răul ... E un plasament cu mai puțin risc, pe care l-a adus îmblînzirea moravurilor.* RALEA, S. T. II, 301.

2. Faptul de a găsi, de a procura cuiva o slujbă, un post; p. ext. slujbă, post. Cf. CADE, DL, DM, DN[2].

3. (Sport) Așezare, situare pe teren a unui jucător în locul cel mai potrivit. Cf. DM, DN[2].

— Pl.: *plasamente.* — Și: (învechit) **plasemînt** s. n.

— Din fr. **placement.**

PLASÁRE s. f. Acțiunea de a (se) plasa[2]. **1.** Investire a unei sume de bani, a unui capital într-o întreprindere, într-o afacere, într-un bun etc., cu scopul de a obține un cîștig sau de a conserva o valoare; plasament **(1).** Cf. plasa[2] **(1).** Cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. [Ministerul] *organizează plasarea și rambursarea împrumuturilor de stat.* LEG. EC. PL. 73. ✦ Vînzare; distribuire, repartizare (în schimbul unei sume de bani și în vederea obținerii unui cîștig). *Eu voi sosi în curînd la Iași și voi da tot ajutorul pentru plasarea biletelor.* ALECSANDRI, S. 53. *O mișcare teatrală n-are ca unic scop plasarea biletelor.* L 1965, nr. 17, 1/1.

2. Așezare, situare, stabilire într-un anumit loc, într-o anumită împrejurare etc. Cf. plasa[2] **(2).** *Plasarea subiectului în Moldova se cunoaște după limba personagiilor.* IBRĂILEANU, S. L. 85. *Plasarea stației automate pe traiectoria de zbor a fost efectuată de pe o orbită intermediară de satelit artificial.* SCÎNTEIA, 1968, nr. 7 884. ✦ Instalare, repartizare, numire a cuiva într-un post, într-o funcție. *Direcția reeducării și plasării în muncă a deficienților.* LEG. EC. PL. 117. *În unele țări plasarea tineretului în funcții remunera-toare va întîmpina dificultăți din ce în ce mai mari.* V. ROM. noiembrie 1962, 85.

— Pl.: *plasări.*

— V. **plasa[2].**

PLASATÓR, -OÁRE s. m. și f. **1.** Persoană care conduce pe spectatori la locurile lor în sălile de spectacol. Cf. NOM. PROF. 81. *O cunoșteau de-acum și plasatorii și casierița.* BARBU, P. 152. *O plasatoare vru să-i arate drumul cu lanterna.* id. ib. 178.

2. Persoană care (în schimbul unei sume de bani) distribuie, plasează mărfuri, bunuri etc. *Directorii de teatru ... nu-i vor reduce pe secretarii literari la simpla funcție de plasatori de bilete.* CONTEMP. 1950, nr. 184, 7/3, cf. DM, DN.

— Pl.: *plasatori, -oare.*

— **Plasa[2]** + suf. *-tor.*

PLĂSĂ[1] s. f. **I. 1.** Împletitură din fire textile naturale ori sintetice sau din fire metalice, lucrată cu ochiuri și avînd aspectul unei pînze rare, folosită ca atare sau servind la confecționarea unor obiecte; numele mai multor obiecte făcute dintr-o asemenea împletitură:

a) Unealtă de pescuit făcută dintr-o împletitură de fire de cînepă, de iută, de bumbac etc., lucrată cu ochiuri a căror dimensiune variază în funcție de

mărimea peștelui care urmează a fi pescuit, și de obicei fixată la ambele capete de cîte un lemn (gros), de care țin pescarii. V. v o l o c, n ă v o d[1]. *Aruncă mreaja și plasa ... întinsă.* HERODOT (1645), 25. *2 plăși dă pește* (a. 1802). DOC. EC. 68. *Ș-amu plasele înoată; Trag plutașii tot virtos.* ASACHI, S. L. I, 178, cf. URICARIUL, X, 404. *Pescarii dar dînd cu plasa și ... Văzînd că este grea foarte s-a bucurat.* PANN, Ș. II, 11/15. *Pescuitul Dunărei se face cu ... plășile.* I. IONESCU, M. 85. *L-am trimis să-mi aducă plasa cu pește.* SLAVICI, N. II, **72.** *Fata aruncă ... un volog (plasă).* ISPIRESCU, L. **179, cf.** 280. *Plasa ... se întrebuințează la pescuitul peștilor mari.* DAMÉ, T. 123. *Se numește plasă ... o pînză mai lungă decît lată, țesută mai rar, ori ... în ochiuri, cu capetele ... întinse pe cîte un băț.* ANTIPA, P. **146, cf.** 448. *Plășile de prins pește, năvoadele, voloacele și alte măiestrii se împletesc din bumbac tare răsucit sau din fuior.* PAMFILE, I. C. 318, cf. 66. *Plasa ... e o pînză de rețea în forma unui gard, cu pari la capete de lungime felurită și de lățimea adîncimii apei în care se pescuiește de regulă.* ATILA, P. 117. *Să mi-l cauți și prinzîndu-l precum prinde plasa pești Să mi-l strîngi și, de se poate, pe vecie să-l stîrpești.* EFTIMIU, Î. 34. *Reeditează întîmplarea cu bietul naiv, care s-a învelit cu plasa de prins pește.* GALACTION, A. 278. *Erau bărcile mici și negre ale pescarilor ce se duceau la plasele și cîrligele așezate departe în mare.* BART, S. M. 70. *La mal un om își trage plasa goală.* PILLAT, P. 44, cf. ARGHEZI, VERS. 190. *În gestul lor pescarii încremeneau o clipă Privindu-ne și plasa o scufundau în pripă.* PERPESSICIUS, S. 7. *Să trag cu voi din baltă de pește plasa plină.* CĂLINESCU, L. L. 8. *În plăși se zbăteau scrumbiile ca o grămadă de cuțite.* V. ROM. februarie 1956, 71. *I-am plătit plasele cît nu face.* DAVIDOGLU, O. 87. *De cîte ori ridicăm plasa, numai broaște și mormoloci.* PREDA, M. 19. *Lăsară în urmă plasele pescărești.* BARBU, P. 228. *Plasele pescarilor nu mai putrezesc.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 849. *O mie înnodate, O mie deznodate, O mie să vorbești, O mie nu ghicești (Plasa).* GOROVEI, C. 293. ✧ F i g. *Parfumul* [rozelor] *... întinde-a lui subțire plasă.* MACEDONSKI, O. I, 195. *În plasa gîndurilor mele de lumină, Ți-am prins imaginea.* TOPÎRCEANU, B. 82. *Aveam totuși în plasa logicei un fapt precis.* CAMIL PETRESCU, U. N. 123. *Te-ai aruncat în plasa verde-a zilei.* ARGHEZI, V. 39. *Pe țărm, sub sălcii, cădeau în apă, plase De umbră și reflexe de solzi, tremurătoare.* PERPESSICIUS, S. 7. *Tu, noapte blîndă, ... întinzi o plasă De stele.* JEBELEANU, S. H. 12. *O plasă de cuvinte ... ah, cîte discursuri, cît scepticism.* BARBU, P. 304. ✧ E x p r. **A prinde** (pe cineva) **în plasă** = a înșela (pe cineva), a amăgi, a ademeni. *Gîndește-te mai bine, nu te lăsa prins în plasa chiaburilor.* PREDA, D. 53. **A cădea în plasă** = a intra într-o încurcătură, a cădea în cursă; a fi amăgit, înșelat. ✦ (În e x p r.) **A se afla în plasa cuiva** = (la unele curse sportive) a se afla imediat în spatele unui adversar (așteptînd momentul prielnic pentru a ataca și a-l depăși). **A lua plasa** (sau **o plasă**) = (inițial legat de cursele de cai) a fi păcălit, înșelat.

b) Cursă pentru prins păsări, animale etc., făcută dintr-o împletitură de sfoară, de sîrmă etc. *Stă ... pîndind nerăbdător Să treac-o căprioară de ciini-i alungată, Ori vrun mistreț să scape din plasa sfîșiată.* OLLĂNESCU, H. O. 26. *Cerbul, după ce a izbutit Ochiul plasei să-l desfacă, inima o să-și ascută.* id. ib. 195, cf. ȘĂINEANU, D. U. ✧ F i g. *Nu poți să-ți mai smulgi capul prins în ale morții plase.* OLLĂNESCU, H. O. 250.

c) Un fel de poliță făcută din împletitură de sfoară sau de sîrmă groasă, pe care se așază bagajele (mai mici) în tren, în autobuz etc. *Intru într-un compartiment, unde văd loc gol, îmi pun sacul în plasa de sus.* CARAGIALE, O. II, 106. *Doctorul Taifun își ia din plasă trusa și ghiozdanul ... și coboară din trenul asediat de hamali.* GALACTION, A. 54, cf. C. PETRESCU, C. V. 8. *Ea continua ... să-și întoarcă geamantanul în plasa de deasupra canapelei.* ARGHEZI, S. IX, 83. *Plasa de deasupra canapelelor era plină de pachete, cutii și geamantane.* V. ROM. ianuarie 1957, 87. *Călător, numai cu o rană în plasa țeapănă de fier ..., mă bucuram pentru zilele furate ocupațiilor sterile.* BARBU, P. 7.

d) Rețea de frînghie groasă, de sîrmă etc., folosită pentru a îngrădi porțiunea din spatele porții, la jocurile de fotbal, de handbal, polo, hochei etc. pentru a opri obiectul de joc (mingea, pucul etc.) și a pune în evidență marcarea punctului, sau prinsă la partea inferioară a coșului de baschet, prin care mingea cade după marcarea încercării. Cf. DL. *Jucătorul ... trimite mingea în plasă.* SCÎNTEIA, 1966, nr. 6 943. ✦ Împletitură de sfoară sau de alte materiale, de formă dreptunghiulară, bine întinsă și fixată între doi stîlpi, între două suporturi etc., care desparte în două terenul de joc la volei, la tenis etc.; fileu.

e) Săculeț de mînă, de obicei împletit, în care se cară diferite obiecte. *Arătă o plasă în care erau îndesate efecte de îmbrăcăminte.* CĂLINESCU, S. 788. *Are în mînă o plasă cu cutii de conserve.* H. LOVINESCU, C. S. 46. *Mama, cu plasa încărcată cu alimente, o luă spre bucătărie.* PREDA, R. 220.

f) Împletitură cu ochiuri rare de sfoară, de sîrmă etc., din care se fac îngrădituri, cuști etc. *Împrejmuirea de la uliță e de plasă de sîrmă.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 175. ✧ F i g. *De la poartă pîn' la ușe te acoperă o plasă de frînghii întinse, gata să-ți primească ... povara de rochii, covoare, jachete.* BASSARABESCU, V. 93. *Un arbust prolific și tenace, care a făcut sub pămînt plasă de rădăcini, iar deasupra a întins încă o plasă de flori năvălitoare, cu miros îmbătător.* GALACTION, A. 70. *A închis ochii pe jumătate, ca să se uite, prin plasa genelor împreunate.* CAZIMIR, GR. 36. *Trecu o suflare de vînt și desprinse o plasă sonoră de frunze.* C. PETRESCU, Î. II, 98.

g) Un fel de cutie făcută din sfoară împletită, pentru prinderea suveicilor la războiul de țesut; paravan **(5).** *Plasele sau paravanele vor fi așezate la ambele capete ale războaielor.* PREV. ACCID. 13. ✦ *Plasa ițelor* = element al războiului de țesut țărănesc, format din cocleți paraleli și verticali, prin ochiurile cărora trec, în general, unu sau două fire de urzeală. Cf. DAMÉ, T. 135, CADE, LTR[2] XIV, 103.

2. P. a n a l. Ansamblu de fire cu aspect de pînză **(1 1)** produse prin secretarea de către glandele sericigene ale păianjenului a unui lichid vîscos care se solidifică în prezența aerului; pînză **(1 4).** *Abia întinde păianjenul plasa, și firul s-a și rupt, adiat de o frunză.* ARGHEZI, S. VII, 95. *Natura ne-a trimis ... și păianjenii, care-și întind plasa pe unghere.* id. ib. VIII, 65. *Toate stau la locul lor, Stă păianjenul în plasă Ca-ntr-o lume de mătasă.* BLAGA, P. 204.

3. (Popular) Împletitură de nuiele, de scînduri etc. din care se fac garduri; gard făcut dintr-o astfel de împletitură; porțiune dintr-un gard (cuprinsă între doi stîlpi). *După starea plasei gardului, de ce merge, de ce se îngustează* (a. 1783). URICARIUL, V, 319/26, cf. SĂGHINESCU, V. 100. *Îngrăditurа livezilor ... se face cu răzlogi și druci ... Răzlogii de la o plasă se pun cu cei din altă plasă capăt pe capăt închiotorați.* PAMFILE, I. C. 447. *Strunga ... era făcută din plăși de răzlogi.* VUIA, PĂST. 37. *O ... parte alcătuită din 3 pari prinși laolaltă cu 4 fire de răzlogi forma o plasă.* id. ib. *Au deschis o plasă de gard.* SBIERA, P. 269. *Fluieraș de-argint frumos Să-mi puie-n plasă-n gard jos.* SEVASTOS, C. 296, com. MARIAN, DENSUSIANU, Ț. H. 329, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, T. PAPAHAGI, M. 35. *Marginile* [staulului] *se numesc plese ... și în plese mai lungi se lasă ... deschizături pentru strungi.* CHEST. V 8/27, cf. II 135/219, 403/15, 78, V 8/53, 50/101, A V 15, VI 26, UDRESCU, GL. ✦ Împletitură de nuiele avînd diferite întrebuințări. *Luă copilul, îl dezbrăcă în pielea goală și-l puse cu fața în jos pe o leasă (plasă) de nuiele, deasupra cazanului.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 9.

4. (Mold. și prin Bucov., Maram., nord-vestul Transilv.) Staul (pentru oi). Cf. ARH. FOLK. I, 235, ALR I 1 792/278, 402, A V 33, 34, VI 21, GLOSAR REG. ✦

(Regional) Spațiul, locul dinaintea strungii (unde se odihnesc oile după muls). Cf. CHEST. V 49/22, GL. OLT. ✦ (Regional) Colibă în care dorm ciobanii noaptea. Cf. CHEST. II 39/9, V 35/38.

5. (Regional) Versant al acoperișului casei sau al unui adăpost; șița împreună cu lații și cu căpriorii acoperișului. *Acoperișul era construit din stuf în două plăși, adică în două ape sau cline și era proptit de-a dreptul pe pământ.* VUIA, PĂST. 45, cf. H XVIII 144, RĂDULESCU-CODIN, CHEST. II 250/18, A VI 9, 19, 26. ✦ Streașină (la acoperișul casei). *Casele cele din vechime, înaintea ușii de intrare de către avlie, au tirnațe, adecă o plasă (streșină) răzimată pre coarda casei și pre altă coardă sprijinită de stîlpi.* LIUBALANA, M. 96. *Radu ... Într-o casă că intra, Sus în pod că se suia ... Și plășile că săreau.* PAMFILE, C. Ț. 33, cf. 352.

II. 1. (Învechit) Porțiune de teren, de obicei arabil, aflată în proprietatea unei singure persoane sau care se cuvenea unui proprietar. *Să-i fie lui otcină ... dă în plasa dă sus, a patra parte* (a. 1604). CUV. D. BĂTR. I, 135/25, cf. DR. IX, 516, DER. ✦ (Regional) Porțiune de pădure pe care o taie o echipă de lucrători forestieri (Poiana Grințieșului—Borsec). ARVINTE, TERM. 160.

2. Subdiviziune a unui județ, în vechea organizare administrativă a țării, condusă de pretor. V. o c o l **(1 6)**, p l a i[1] **(4)**. *Deputați de pin plăși* (a. 1817). URICARIUL, IV, 287/9. *Cei ce vor veni de la Călărași și din plasa Ciocănești-lor ... vor face carantină de unsprezece zile la Obilești.* CR (1831), 168[1]/14. *Aceste carantine sînt în trei plase împărțite.* GT (1838), 15[2]/49. *Fu ... subprefect la o plasă.* NEGRUZZI, S. I, 111. *Județul Teleorman este unul din cele mai bogate: are zece plăși ... și schelă la Dunăre.* FILIMON, O. I, 169. *Această plasă era cu mult mai mare.* HASDEU, I. C. I, 54. *Stăpînirea să-ndatoreze satu, plasa, plaiu și județu a-și căpui și căpăta prăsitori.* JIPESCU, ap. GCR II, 259/22. *Sînt născut la 1 martie 1837 în satul Humulești, județul Neamțului, plasa de sus.* CREANGĂ, O. 253. *Pînă zilele trecute student în medicină și astăzi doctor de plasă.* CARAGIALE, O. II, 119. *Țăranii, cu popa și pomojnicul plăsei în cap, au aprins de-a lungul Oltețului focuri sub ripa lui.* MACEDONSKI, O. III, 36, cf. DDRF. *Primesc un ordin ... să răspund telegrafic cîte gropi sînt în plasa mea.* PETICĂ, O. 294. *Trecerea din capitala unui județ, din tribunal, la o judecătorie de plasă, e o adevărată retrogradare.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 189. *Cel mai sililor ... din toată clasa ajunsese funcționar de plasă.* VLASIU, D. 49. *Umblă, în inspecțiile plășii lui, c-o trăsură cu arcuri.* SADOVEANU, O. XI, 475. *Administratorul plășii și judecătorul s-au arătat încîntați de venirea mea.* ULIERU, C. 1. *Plasa este o unitate administrativă.* LEG. EC. PL. 130. *Curba mare s-a ramificat în curbe fragmentare, pe județe, plăși, comune și sate.* ARGHEZI, B. 147. *A dus 711 copii ... din Iași în satele din plasa Tinca.* GALAN, B. I, 108. *Îl dusese la gară pe ... secretarul de atunci al plășii.* PREDA, D. 174. *Era o comună mare, fostă reședință de plasă.* id. R. 302. *Carnetul o să-l primești prin secretarul plășii.* T. POPOVICI, SE. 87. *M-a făcut mama frumoasă: Mă iubesc zapcii din plasă.* FOLC. MOLD. II, 305.

3. (Regional) Porțiune din cursul unei ape de munte unde apa e domoală și pe care pot merge plutele. Com. din PIATRA—NEAMȚ. *Cînd a venit puhoiul, plutele din plasă au fost ușor de păzit.* ib.

III. 1. (Învechit, rar) Lamă, foaie de metal. *Îi legară deasupra focului pre plase de her înfocate tăvălindu-i goli.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 90[v]/15. *Îl arseră cu plase la coaste.* id. ib. noiembrie 119[r]/28. *Îi arseră și pieptul cu plase înfocate.* id. ib. 119[r]/30.

2. (Regional) Limbă, tăiș (de cuțit). Cf. CADE. *Că de grea moarte-au murit, De plasa cuțitului, De pușca-mpăratului.* MARIAN, Î. 354, cf. BÎRLEA, B. 69.

3. (Învechit și regional) Mîner al unui cuțit; plăsea **(1)**. *Cuțite cu plase de cerb* (a. 1761). N. A. BOGDAN, C. M. 159, cf. CADE, SCRIBAN, D., ALR II 6 613/365.

4. (Regional) Bîrsă (Marginea—Rădăuți). ALR SN I h 21/386. ✦ Plaz[1] **(1)**. ALRM SN I h 16, cf. A II 8.

5. (Regional) Talpă (la sanie). Cf. DAMÉ, T. 21, SCRIBAN, D.

— Pl.: *plase* și **(II,** popular **I)** *plăși*. — Gen.-dat. și: (rar) *plăsei*. — Și: (regional, **I) pleásă** s. f.

— Din v. sl. **плаща**.

PLÁSĂ[2] s. f. **I. 1.** (Învechit, mai ales în Transilv.) Fel, gen, soi, categorie, clasă. *Un lanțuh cu șese nasturi cu jmalțu de șese plăși* (a. 1740). IORGA, S. D. XI, 83. *Să vadă ... ce plasă de oameni sînt lăcuitorii lui.* MAIOR, IST. 70/3. *De două plase au fost limba cea latinească.* id. ib. 233/11. *Pre vremea lui Plinie știa doftorii trei sute de plase de boale.* id. P. 23/9. *Strîngîndu-și de toată plasa de peane, s-au împestrit.* ȚICHINDEAL, F. 155/4. *Despre cele trei plase de albini ce se află în fieștecare stup.* TOMICI, C. A. 9/4. *Iubitorii albinelor au aflat pănă acuma multe plase de lăcașuri pentru ținerea albinelor cu folos.* id. ib. 43/4. *Cei mai mulți socotiră femeile ca pe o nație deosebită, ca pe o plasă despărțită de ceilalți muritori.* FL (1838), 41[2]/24. *El avea mai mult spirt [=spirit] și isteții decît alții de plasa lui.* BĂRAC, ap. TDRG. *Nu mai încetau a cere reforme de toată plasa, de care credeau ei că ar fi absolut necesarie.* BARIȚIU, P. A. II, 7. *Că toată plasa care are ghearele, precum: lupii, vulpile ...* CUPARENCU, V. 41/5.

2. (Prin Transilv.) Fel de mîncare (ce se servește la masă). *Multe plese nu mîncăm, fiind nelacomi.* SADOVEANU, O. X, 382. *Între multele mîncări (de comun trei plese, dintre care curechi cu carne se pune întîi) nu-i iertat să lipsească păsatul cu brînză.* DENSUSIANU, Ț. H. 253, cf. 329.

II. (Geom.; învechit) Latură. *Paralilogramon este o shimă cu patru plăsi, din care cele dinprotivă sînt paralila.* GHEOM.-TRIGON. 14[v]/10. *Trigonon cu plăsile întocma.* ib., ap. URSU, T. Ș. 229.

— Pl.: **(I 1)** *plase* și *plăși*, **(I 2)** *plese*, **(II)** *plăsi*.

— Din ngr. **πλάσι**. Cf. DR. III, 1 088.

PLÁSĂ[3] s. f. v. **plăsca**.

PLÁSCĂ s. f. v. **plașcă[1]**.

PLĂSCHE s. f. v. **plașcă[1]**.

PLASEMÍNT s. n. v. **plasament**.

PLASMÁTIC, -Ă adj. Care se referă la plasmă[2], care aparține plasmei[2], de plasmă[2]. *Parazitul paludismului se prezintă sub formă de corpusculi plasmatici.* BABEȘ, O. A. I, 342. *Schematic, constituenții plasmatici se împart în trei mari grupuri.* LTR[2] XII, 560.

— Pl.: *plasmatici, -ce*.

— Din fr. **plasmatique**.

PLÁSMĂ[1] s. f. (Învechit) Plăsmuire **(1)**. *Tu ești plasma și zidirea a vecinicului împărat.* CANTEMIR, ap. GÁLDI, M. PHAN. 230, cf. DRLU, LB, POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

— Pl.: (rar) *plăsmuri*. POLIZU.

— Din ngr. **πλάσμα**, lat. **plasma**.

PLÁSMĂ[2] s. f. **1.** Produs lichid intercelular format din apă, săruri minerale, glucide, lipide, protide etc., care se găsește în sînge, în limfă și în mușchi. *Celula nervoasă are proprietatea de a-și fabrica substanțele constitutive din elementele simple ce se află în plasma tuturor speței animale.* MARINESCU, P. A. 55. *În plasma sanguină ar circula elementele fabricate gata de celelalte celule.* id. ib. *Se pierde o mare cantitate din lichidul sanguin, sub formă de plasmă.* BELEA, P. A. 81, cf. 175. *Serul este plasmă fără fibrinogen.* ABC SĂN. 100. *Plasma ... stabilește corelațiile dintre organe și e un factor important al asigurării unității funcționale a organismului.* LTR[2]. *Plasma ... conține fibrinogen.* D. MED. ✧ F i g. *Te naști din plasma zării cu limpezimi de-albuș.* LABIȘ, P. 209. ✧ (Biol.) *Plasmă germinativă* = germen, sămînță. *Numai unele*

celule rezultate din diviziunea oului posedă o parte de plasmă germinativă pe care o transmit descendenței. SANDU-ALDEA, s. 133.

2. Substanță aflată într-o stare de agregare asemănătoare celei gazoase, formată din electroni, ioni pozitivi și particule neutre, care se găsesc într-o continuă mișcare dezordonată. *Marea majoritate a substanței din univers se găsește în stare de plasmă.* LTR². *Stelele sînt mari configurații de plasmă.* ib. *Plasma va reprezenta sursa de energie a motoarelor rachetă.* LUPTA DE CLASĂ, 1962, nr. 1, 54. *Plasma, considerată astăzi drept a patra stare a materiei ..., este intens studiată de fizicieni.* CONTEMP. 1964, nr. 959, 7/1. *Plasma ... este forma cea mai generală în care este răspîndită substanța în univers.* ib. 1965, nr. 999, 8/2.

3. (Rar) Pastă, material moale, ușor de frămîntat și de modelat. *E un pămînt deosebit acela din care se fac țiglele ... E o plasmă moale și maleabilă.* BOGZA, C. O. 216.

— Pl.: *plasme.*

— Din lat. med. **plasma**, fr. **plasma.**

PLASMODÉSME s. f. pl. (Bot.) Firișoare microscopice de protoplasmă care străbat prin porii membranelor dintre două celule vecine și care ușurează schimburile de substanțe dintre aceste celule. Cf. ENC. AGR., DER.

— Din fr. **plasmodesme.**

PLAST s. n. v. **plastă¹.**

PLÁSTĂ¹ s. f. **1.** (Popular) Claie sau căpiță de fîn, de cereale, a cărei mărime variază după regiuni. *El a avut luate 4 pogoane din care a scos 3 plastre și din acestea a dat una arendașului.* I. IONESCU, M. 549. *Grîul, finul ... se cosesc cu coasa, ... se adună cu furca și grebla, se grămădesc în jirezi ..., plaștii sau boghii.* LIUBA-IANA, M. 108. *Din mai multe pale puse una lîngă alta și acoperindu-le cu alte pale, se face o grămadă care se numește porcoi ..., căpiță, ... plastă sau clăiță.* PAMFILE, A. R. 158, cf. CADE, SCRIBAN, D. *Copițele strînse mai multe fac un porcșor; mai mulți porcșori fac plaștii.* ZANNE, P. IX, 446. *Sus pe plaste o urca, Vîrful la plastă că făcea.* MAT. FOLK. 170. *A scos șarpele un cap cît un plas de fîn.* RĂDULESCU-CODIN, I. 173, cf. 355. *Astă-vară am cosit, Nouă plaste c-am făcut.* PĂSCULESCU, L. P. 287. *Anu ăsta n-am făcut decît vreo cinci plaste de fîn.* BOCEANU, GL., cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 159. *Îl întindem, facem plaste mici, apoi mari.* ALR I 934/860, cf. ib. 934/254, 926, ALR II 5 270, ALRM SN I h 91, LEXIC REG. 31. *Patru resteie duc o plastă de fîn* (Oaia). CIAUȘANU, V. 126.

2. (Regional) Fiecare dintre bețele dinăuntrul unui stup de nuiele, de papură etc. care servesc la susținerea fagurilor (Vad — Sighetu Marmației). Cf. CHEST. VI 111/32.

— Pl.: *plaste* și **(2)** *plăști.* — Și: (regional) **plast** (ALR SN I h 131/812) s. n., **plástră** s. f., **plas** s. n., **pláștie** (pl. *plaștii*) s. f.

— Din bg. **пласт,** scr. **plast.**

PLÁSTĂ² s. f. (Regional; în superstiții) Arătare, fantomă, nălucă. *Ciinii negri îi iai pentru că, se zice, îți iesă înainte o plastă, și dacă sînt ciinii amîndoi negri o pot birui.* PAMFILE, DUȘM. 262.

— Din ngr. **πλάστης.**

PLÁSTIC¹ subst. sg. Masă de exploziv fabricată cu un amestec de cauciuc sintetic și un plastifiant. *Bombe cu plastic.*

— Din engl., fr. **plastic.**

PLÁSTIC², -Ă adj., s. f. **I.** Adj. **1.** (Despre unele materiale solide) Care are însușirea de a se deforma sub acțiunea unei forțe exterioare și de a păstra (parțial sau total) forma nouă și după ce forța încetează să mai acționeze. V. f l e x i b i l, m a l e a b i l. Cf. DRLU. *Materia plastică mai puțin statornică și ușor stricătoare.* ANTROP. 40/22. *Aici peste țeranul cridos se află lut plastic, citeodată alb.* COBÎLCESCU, G. 85/14. *Cînd pămîntul este foarte argilos ... atunci pămîntul fiind prea plastic (adică făcîndu-se ca o cocă) îi trebuie mult timp ca să se înmoaie.* AGRONOMIA (1859), 187/10. *Nisipul întrebuințat la confecționarea tiparelor trebuie să fie: plastic, să se poată imprima cu ușurință forma modelului.* IOANOVICI, TEHN. 81. *Prin încălzire ... metalul devine mai plastic, ușurînd în felul acesta lucrul la forjare.* id. ib. 110. *Un moșneag ... mi-a deschiat ușa de la intrare, scobită în lemn plastic.* ARGHEZI, B. 35. *O libertate relativă de alunecare a moleculelor ... permite acestor corpuri să fie plastice, adică să capete deformații permanente.* CIȘMAN, FIZ. I, 226. *Corpurile asupra cărora forțele exterioare mici produc deformări permanente, cum este ceara, plumbul etc. se numesc neelastice sau plastice.* MARIAN-ȚIȚEICA, FIZ. I, 135. *Plasticitatea se datorește apei absorbite ... deosebindu-se din acest punct de vedere: pămînturi plastice (de ex. pămînturile argiloase) ...* LTR² XII, 577. ◇ *Masă plastică* sau *material plastic* (și substantivat, n.) = produs sintetic macromolecular de natură organică, anorganică sau mixtă care se poate prelucra ușor (sub acțiunea presiunii și temperaturii) și transforma în diferite obiecte. *Întreprinderile producătoare și prelucrătoare de materiale plastice.* LEG. EC. PL. 486. *Din gaz metan se poate face ... cloroform, mase plastice.* CONTEMP. 1949, nr. 120, 10/2. *Bărbatul își pusese în picioare niște labe de material plastic.* BARBU, P. 227. *Masa e capitonată cu un plastic roșu aprins.* V. ROM. iulie 1960, 67. [Chimia] *a creat noi materiale sintetice, mase plastice, fibre, piei și blănuri artificiale.* LUPTA DE CLASĂ, 1962, nr. 3, 56. *Fabrica de mase plastice ... a produs țevi și tuburi de scurgere.* SCÎNTEIA, 1963, nr. 5 791. *Prelucrarea maselor plastice în produse semifabricate (foi, plăci, bare etc.) sau fabricate (obiecte de consum, piese pentru construcții) se face prin turnare directă, presare directă.* LTR² X, 485. *Penare din plastic.* RL 1967, nr. 7 120, 2/4. ◆ (Despre obiecte) Care este făcut, realizat sau reprodus după un anumit model, prin modelarea unor materiale. *Aceste lucrări* [de sistematizare] *conțin piese de reprezentare grafică, piese scrise și machete plastice.* LEG. EC. PL. 486. *El face în momentul de față reconstituiri plastice după cranii preistorice.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 659.

2. Care se referă la sculptură sau la pictură, care se face prin sculptură sau pictură, care aparține sculpturii sau picturii; care se ocupă cu aceste arte; care este asemănător cu o sculptură sau o pictură, care sugerează o sculptură sau o pictură. V. p i c t u r a l, s c u l p t u r a l. *Reprezentări plastice ale scenelor de vînătoare.* ODOBESCU, S. III, 50. *Surprinsesem frumusețea ei în forma ei cea mai plastică și mai divină.* EMINESCU, G. P. 68. *Blonzii* [păstori] *cu plastice forme.* MACEDONSKI, O. I, 79. *Educația plastică și educația muzicală le lipsește cu desăvîrșire.* PETICĂ, O. 404. *Să vază, pe o masă de morgă, ruina rigidă și glacială a acestui trup atît de armonios, atît de plastic și de scăldat în nuanțele ambrului.* GALACTION, O. A. I, 76. *Privea grav hîrtia unde chipul prindea rapid viață, ca un foarte autorizat cronicar plastic.* G. PETRESCU, R. DR. 74. *Am să-l învăț cum se scrie o cronică plastică.* VLASIU, D. 291. *Intrînd în atelierul tînărului sculptor ... am găsit o imagine plastică a unui Eminescu tînăr.* SADOVEANU, E. 73. *Toate considerațiile plastice ale lui Babighian erau deci suspecte de a fi provocate mai degrabă de tablou decît de prezența Sultanei.* CĂLINESCU, S. 336, cf. 438. *Producția plastică din preajma anului 1907 se leagă cu întreaga tematică a picturii inspirate de viața țărănească.* V. ROM. martie 1957, 16. *Despre poezie și cronică — fie ea literară, muzicală sau plastică — se scrie cu condeie deosebite.* S iulie 1960, 29. *Face interesante aprecieri și incursiuni în mișcarea plastică contemporană.* ib. ianuarie 1961, 65. *Înălțimile tot mai mari și suspensiunile considerabile cer interpretări plastice corespunzătoare.* V. ROM. martie 1961, 149. *Metafora piesei s-ar fi cuvenit slujită cu*

mai multă fantezie de cadrul plastic. T iulie 1964, 77. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Poporul nostru este înzestrat ... cu un deosebit simț plastic pentru formă și culoare.* CONTEMP. 1956, nr. 487, 1/6. ◇ (Adverbial) *Gura lui, croită plastic pentru surîsuri de garoafă, ... își pierde linia și expresia.* ARGHEZI, S. VII, 61. ◇ *Artă plastică* (și substantivat, f.) = (mai ales la pl.) artă al cărei mijloc specific și exclusiv de exprimare este imaginea vizuală (obținută prin culori, modelare etc.). *La Viena s-au format o societate de expoziții artistice de pictură și plastică.* BARIȚIU, P. A. I, 565. *Aș caracteriza-o, pe rînd, prin trei capete d-operă ale artelor plastice.* ODOBESCU, S. III, 52. *În artele de pură creație, cum sînt artele plastice și muzica, femeile sînt și mai slab reprezentate.* IBRĂILEANU, S. L. 45. *Mă pricep mai puțin în plastică, aș spune însă că ritmurile tale nu pun probleme decît de formă.* VLASIU, D. 316, cf. OȚETEA, R. 264. *Serviciul artelor plastice.* LEG. EC. PL. 127. *Orientul ne-a dat feericul. Și în plastică, și în literatură.* RALEA, S. T. I, 295. *Au reușit să adune o serie de tablouri interesante din arta mai veche și piese cu totul remarcabile din plastica contemporană.* V. ROM. noiembrie 1954, 69. *Dacă îmi place muzica ... atunci trebuie să-mi placă și literatura și artele plastice.* PREDA, R. 120. *Plastilina se folosește în arta plastică, la modelarea diferitelor figuri și obiecte, mai ales a celor cu dimensiuni mici.* LTR² XII, 581. *Grecia este relativ recentă printre țările care s-au remarcat prin opere de plastică fundamentale în arta veche.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 657. *Artist plastic* (și, rar, substantivat, m.) = artist care activează în domeniul artelor plastice. *Prin el, preocupările artistului plastic se îmbogățesc cu un domeniu nou.* OPRESCU, S. 32. *Cît despre plastici, acela care murise ... acela, da, avusese ceva talent.* STANCU, R. A. I, 181. *Pretutindeni, ... printre muncitori și țărani, se ivesc tot mai mulți artiști plastici amatori.* CONTEMP. 1956, nr. 487, 1/6. *Începea să se stabilească în expoziții o anarhică schismă a harababurii, și plasticii nu vedeau de multe ori dincolo de vîrful nasului.* ib. 1962, nr. 805, 1/5.

3. Care are o deosebită putere de evocare a realității; viu, sugestiv, expresiv, evocator. *O demonstrațiune homagială, cum am zice, mai plastică abia va fi întîmpinat ... la alt popor.* BARIȚIU, P. A. II, 689. *Rezumăm aci, prin cîteva cuvinte, într-un mod plastic, tot mersul acțiunii.* HASDEU, I. V. 152. *Foarte plastic în descrierile sale este Bolintineanu.* MAIORESCU, CR. I, 22, cf. II, 261. *Un asemenea muzeu ... ar avea marele avantagiu de a ne înfățișa o istorie plastică și figurată a artelor, a industriei și a negoțului țărei noastre.* ODOBESCU, S. I, 338. *Și dacă-ți trebuie un exemplu plastic, gîndește-te la amicul nostru Costel, care e profesor.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 25. *Arta, adevărata artă, e în general plastică, fie ea clasică, fie romantică.* GHEREA, ST. CR. II, 106, cf. III, 370. *În chip interesant și plastic e expus și drumul spre străinătate și moarte al temutului domn.* IORGA, L. I, 256. *Găsim* [în volum] *toate însușirile plastice ale poeziei parnasiene.* LOVINESCU, C. IV, 16, cf. 17. *Poezia era ... foarte avîntată, cu imagini plastice.* VLASIU, D. 66. *Limba devine plastică în mîinile sale.* VIANU, A. P. 264. *Mama ... ține gata pentru toate împrejurările cîte un cuvînt plastic și plin de sevă.* BLAGA, H. 45. *Se simte o tot mai concentrată atenție îndreptată în direcția unei expresii plastice, subordonate gîndirii.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 680. ◇ (Adverbial) *O lume vie pe care poetul o vede deslușit ... și de aceea ne-o descrie așa de plastic.* VLAHUȚĂ, ap. CADE. *Nimeni n-a descris mai filozofic, mai social, mai plastic epopeea acestui rege al omenirii care se numește banul.* DEMETRESCU, O. 167. *„Pe lîngă cetate", spune el aiurea, plastic, „erau mulți din prostime".* IORGA, L. I, 230. *Plastic descrie el trecerea lucrurilor în contrariul lor.* V. ROM. august 1958, 136. *Avem cîteva lucrări de artă ... care dovedesc plastic marile posibilități de inspirație dintr-o probă sportivă.* ib. iulie 1962, 159.

4. (În sintagma) *Chirurgie plastică* = ramură a chirurgiei care se ocupă cu îndreptarea unor deformări congenitale sau accidentale ale trupului (în special ale feței). Cf. DL, DM, D. MED. I, 290.

5. (Învechit, rar) Care este susceptibil de a intra în constituția țesuturilor vii. *El ne învață a deosebi între mijloacele nutritoare plastice și indirepte.* NEP. VIND. 29/29.

II. S. f. Tehnica executării unor obiecte de artă prin modelarea de substanțe maleabile; tehnica, arta de a sculpta, de a picta, de a desena, de a grava etc.; domeniul artelor plastice. Cf. STAMATI, D., POLIZU. *Picturile de aci sînt mai toate slabe în plastică și invențiune.* FILIMON, O. II, 86. *Ceea ce-l interesează mai presus de toate e plastica figurii omenești.* OȚETEA, R. 295, cf. DL, DM. *S-a subliniat faptul că plastica e un factor determinant în crearea unui spectacol de păpuși.* T septembrie 1962, 67, cf. LTR,² DN². ✦ Ansamblul calităților de volum și de aspect exterior ale unei lucrări de arhitectură, de urbanistică etc. Cf. LTR². ✦ Parte din studiul unei opere de artă care se ocupă cu raportul armonios al volumelor și al reliefului. Cf. LTR².

— Pl.: *plastici, -ce.*

— Din lat. **plasticus**, fr. **plastique**.

PLASTICITÁTE s. f. Însușirea de a fi plastic².

1. Însușire a unui material solid de a se deforma sub acțiunea unei forțe exterioare și de a păstra (parțial sau total) forma nouă și după ce forța încetează să mai acționeze. Cf. plastic² **(I 1)**. *Asemenea pămînturi este bine a li se adăoga alte substanțe precum var, nisip, care micșorează plasticitatea sa.* AGRONOMIA (1859), 187/16, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *Unele aliaje de fier cu nichel capătă, în urma unei întinderi peste limita de plasticitate, o curbă ... aproape rectangulară.* CIȘMAN, FIZ. II, 409. *Pentru a stabili ecuațiile plasticității pentru un anumit tip de corp, sînt necesare ... trei grupuri de relații.* LTR², cf. DER.

2. Însușirea de a fi plastic² **(I 2)**. *A pus o reproducere fotografică a statuiei lui Moise a lui Michel Angelo, după ce mai întîi o mîngîie, încercînd parcă să-i simtă plasticitatea formei pe chiar fața hîrtiei.* ARDELEANU, U. D. 68.

3. Însușirea de a evoca în mod viu, expresiv realitatea; expresivitate. Cf. plastic² **(I 3)**. *Poemele „Călin" și „Luceafărul", cu umorul, plasticitatea, cu naturalismul lor, ar fi putut să fie scrise de un poet al Greciei antice.* GHEREA, ST. CR. I, 123, cf. 220, BARCIANU, ALEXI, W. *În unele versuri muzicalitatea se unește ... cu plasticitatea versului.* PUȘCARIU, L. R. I, 94. *Manualele de poetică denunță ... un material lipsit de valoare literară, fără plasticitate și putere de sugestie.* VIANU, A. P. 232, cf. BLAGA, G. 169. *Plasticitatea graiului și geniul său verbal exprimă o relație nemijlocită cu natura.* V. ROM. martie 1958, 74. *Economia, densitatea și plasticitatea ... sînt condiții pentru o bună transpunere muzicală.* M 1962, nr. 4, 9. *Trebuie relevat caracterul adesea viguros al muzicii ..., pregnanța și plasticitatea imaginilor.* ib. 35.

4. Spec. Proprietate a materiei vii de a se adapta la mediu. [Apele minerale] *ameliorează amestecarea sîngelui, pune în energie plasticitatea și reproducțiunea organismului întreg și în genere împuternicește.* DESCR. APE, 128/27. *Principala cauză a longevității speciilor pare a fi plasticitatea.* V. ROM. iulie 1958, 119.

— Din fr. **plasticité**.

PLASTICIZÁ vb. I. Tranz. **1.** A face ca un material să devină plastic² **(I 1)**, să poată fi modelat, a aduce un material în stare plastică. Cf. DL, DM, DN².

2. A exprima, a reda ceva prin imagini plastice² **(I 3)**, expresive, evocatoare; a reda sugestiv realitatea. *Lupta neîntreruptă cu condițiunile vieței e admirabil reprezentată, plasticizată prin: o mare fără început și fără sfîrșit.* GHEREA, ST. CR. I, 204. *Principala condiție a artei e să plasticizeze idealul.* PETICĂ, O. 364. *Cuvintele expresive ... concretizează, plasticizează, mate-*

rializează oarecum noțiunile respective. IORDAN, STIL. 14, cf. DL, DM, DN[3].
— Prez. ind.: *plasticizez.*
— **Plastic**[2] + suf. *-iza.*

PLASTICIZÁRE s. f. Acțiunea de a plasticiza. Cf. plasticiza **(2)**. *Întreaga mișcare imensă a acestei mulțimi ... e redată cu o putere admirabilă de plasticizare.* GHEREA, ST. CR. III, 317. *Remarcabila lui putere de plasticizare îl ajută ... să creeze, cu puține mijloace figurative, o bogată atmosferă.* V. ROM. martie 1957, 145. *În ce privește plasticizarea, scriitorul a făcut mai puțin decît alții.* VARLAAM-SADOVEANU, 307, cf. DL, DM. *Pentru plasticizarea peisajului nocturn imaginea poetică este exprimată uneori prin întregi contexte figurate.* L. ROM. 1965, 49.
— Pl.: *plasticizări.*
— V. **plasticiza.**

PLASTÍDĂ s. f. (Mai ales la pl.) Constituent celular caracteristic plantelor superioare, cu rol important în procesele biochimice și de sinteză. *Provenind din segmentări succesive ale unei aceleiași plastide, aceste organisme rămîn în afară de orice caracter diferențial.* RALEA, S. T. II, 86. *Plastidele se găsesc numai în citoplasmă și se prezintă sub formă de corpuscule specifice mici.* LTR[2]. *În celula vegetală se mai pot observa: plastide, vacuole.* BOTANICA, 8. *Plastidele sînt niște corpușoare incolore, verzi sau de alte culori.* ib. 10, cf. DER, DN[2].
— Pl.: *plastide.*
— Din fr. **plastide.**

PLASTÍE s. f. Intervenție chirurgicală prin care se înlocuiește o porțiune de țesut cu un alt țesut (luat, de obicei, de la același individ), în scopul corectării unui defect anatomic. Cf. DER, D. MED.
— Pl.: *plastii.*
— Din fr. **plastie.**

PLASTIFIÁ vb. I. Tranz. A trata cu un plastifiant.
— Pronunțat: *-fi-a.* — Prez. ind.: *plastifiez.*
— Din fr. **plastifier.**

PLASTIFIÁNT s. m. Substanță care are proprietatea de a mări plasticitatea, elasticitatea și ductilitatea unor materiale cu care este amestecată. Cf. NOM. MIN. II, 210. *Pentru ca un plastifiant să poată conferi materialului plastic în care e incorporat proprietățile dorite, trebuie să îndeplinească unele condiții de calitate.* LTR[2]. *O mare utilizare au plastifianții în finisarea textilă.* ib. *Spre deosebire de solvenți, plastifianții au punctul de fierbere ridicat.* ib., cf. DM, DN[2].
— Pronunțat: *-fi-ant.* — Pl.: *plastifianți.*
— Din fr. **plastifiant.**

PLASTIFIÉRE s. f. Acțiunea de a plastifia. *Plastifierea poate fi efectuată fie prin creșterea temperaturii ..., fie prin adaos de plastifianți.* LTR[2], cf. DM, DER.
— Pronunțat: *-fi-e-.* — Pl.: *plastifieri.*
— V. **plastifia.**

PLASTILÍNĂ s. f. Material plastic[2] ușor maleabil, constînd dintr-un amestec de caolin, substanțe grase, rășini naturale sau sintetice și diverși pigmenți, folosit la lucrări de modelare de mici dimensiuni. *Mască de plastilină.* ANGHEL, PR. 40, cf. IORDAN, L. R. A. 36. *Plastilina se folosește în arta plastică, la modelarea diferitelor figuri și obiecte, mai ales a celor cu dimensiuni mici.* LTR[2], cf. DER. *Argila plastică este o argilă moale. Amestecată cu ulei, dă plastilina.* GEOLOGIA, 29. ◇ Fig. *Ar fi găsit un cuvînt de spirit care să destindă toate acele mutre de plastilină într-un ris lărgit pînă la urechi.* VINEA, L. I, 35.
— Pl.: *plastiline.* — Și: (regional) **pastilínă** s. f. BL. X, 41.
— Din germ. **Plastilin,** it. **plastilina.** — **Pastilină:** prin etimologie populară după **pastă.**

PLASTOGRÁF, -Ă subst. **1.** Subst. (Învechit) Document, act, text etc. falsificat; plastografie. *Acesta zapis ca un dovedit de plastograf și aducător de mai multă tulburare, divanul înțeleaptă a să lua de la mîna lor și a să rumpe* (a. 1738). GÁLDI, M. PHAN. 230. *Tot cîte un paragraf, l.ămurit să se înscrie pe hîrtie timbruită, Să se publice prin foaie nu cumva vrun plastograf.* CALENDAR (1862), 130/3. ◇ (Adjectival) *Hîrtia pomenită mai sus ... nu este scrisă de mine ..., carile să adeverez plastografă* (a. 1839). GÁLDI, M. PHAN. 230. *Hîrtiile plastografe sînt acum în mînile procurorului crăiesc.* NEGRUZZI, S. III, 175.
2. S. m. și f. (Astăzi familiar și peiorativ) Persoană care falsifică documente sau semnături pe documente, dîndu-le drept autentice; falsificator. *Dovedit de viclean și plastograf* (a. 1810). GÁLDI, M. PHAN. 230. *Nu sînt primiți spre mărturie ... cei ce s-au dovedit plastografi.* MAN. JUR. (1814), 77. *Plastografi zicem celor ce fac scrisori mincinoase.* CARAGEA, L. 85/3, cf. VALIAN, V., STAMATI, D. *Advocat rău s-a putea face, și dacă va mai cîștiga și rele deprinderi va veni în rele fapte; se va face un înșelător, un necinstit, un plastograf.* NEGRUZZI, S. I, 298, cf. POLIZU. *Cum putem noi să punem candidatura unui plastograf?* CARAGIALE, O. VI, 138. *În schimb însă e un plastograf, un falșificator de polițe, om fără cel mai mic scrupul.* GHEREA, ST. CR. I, 342, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Documentele sînt scrise de același plastograf și cu același scop.* BUL. COM. IST. I, 135, cf. CADE. *S-a descoperit mai tîrziu ... că scrisorile veneau de la un plastograf.* ARGHEZI, B. 113, cf. DM, DN[2].
— Pl.: *plastografi, -e.*
— Din ngr. **πλαστόγραφος.**

PLASTOGRAFIÁ vb. I. Tranz. (Astăzi familiar și peiorativ; complementul indică documente sau semnături pe documente) A falsifica. V. contrafface, plăsmui. *Drept aceia plastografiind subscrierea lui Aurelian, au compus o listă de proscripție.* CALENDAR (1858), 117/8. *Fănică are în mînă o poliță ale cărei giruri le-ai plastografiat, ca să ridici cinci mii de lei de la societate.* CARAGIALE, O. VI, 160, cf. DL, DM, DN[2].
— Pronunțat: *-fi-a.* — Prez. ind.: *plastografiez.*
— V. **plastografie.**

PLASTOGRAFIÁRE s. f. v. **plastografiere.**

PLASTOGRÁFIC, -Ă adj. (Învechit) Care aparține plastografiei, privitor la plastografie; falsificat. *Scrisori plastografice.* ASACHI, P. XV, cf. LM.
— Pl.: *plastografici, -ce.*
— De la **plastografie.**

PLASTOGRAFÍE s. f. (Astăzi familiar și peiorativ) Falsificare a semnăturii cuiva sau a unui document; fals în acte publice; (concretizat) document, act, text etc. falsificat, (învechit) plastograf **(1)**. *Vina de plastografie* (a. 1792). GÁLDI, M. PHAN. 230. *Cei ce fac plastografii și mărturii mincinoase ... să se surgunească.* MAN. JUR. (1814), 144. *Pentru plastografie, giurămînt mincinos și mărturie mincinoasă și vicleană* (a. 1826). CAT. MAN. I, 339. *Două documenturi a d-sale ... căzute supt clevetire de plastografie* (a. 1838). GÁLDI, M. PHAN. 230, cf. VALIAN, V. *Pentru plastografia iscălirei răzășilor în jalobă ... să nu mai fie priimit pe viitorime.* BULETIN, F. (1843), 378[1]/26. *Asupra pricinii de judecată ... pentru bănuiala plastografiei unui inscris de zestre.* BULETIN, G. (1844), 338[1]/28, cf. STAMATI, D. *Bancherul ... vede plastografia, oprește hîrtiile.* NEGRUZZI, S. III, 179. *Mi-au furat iscălitura, pentru ca să facă o plastografie cu gînd de a mă calici.* ALECSANDRI, ap. CADE. *Înțeleg plastografie pînă unde se poate.* CARAGIALE, O. VI, 86. *Este atît de naiv, încît crede că e plastografie un*

document olograf. id. ib. 148, cf. DDRF, TDRG, ŞĂINEANU, D. U., DL, DM, DN².
— Pl.: *plastografii.*
— Din ngr. **πλαστογραφία.**

PLASTOGRAFIÉRE s. f. (Familiar şi peiorativ) Acţiunea de a plastografia şi rezultatul ei; falsificare. Cf. SFC IV, 284.
— Pl.: *plastografieri.* — Şi: (rar) **plastografiáre** s. f. SFC IV, 284.
— V. **plastografia.**

PLASTÓN s. n. v. **plastron.**

PLÁSTOR s. m. v. **plasture.**

PLÁSTORĂ s. f. v. **plasture.**

PLÁSTORE[1] s. m. v. **plastură**[1].

PLÁSTORE[2] s. m. v. **plasture.**

PLÁSTRĂ[1] s. f. v. **plastă**[1].

PLÁSTRĂ[2] s. f. v. **plasture.**

PLASTRÓN s. n. **1.** Un fel de cravată lată care acoperea pieptul, purtată în trecut. *Legătoare — întrebă apoi — doriţi plastron ori fundă?* SLAVICI, N. II, 278. *Maestrul, purtînd în privirile lui seduse apele unui briliant care îi sugrumau un plastron de muşchetar, mă primea pufăind.* KLOPŞTOCK, F. 206. ◇ (Atribuind calitatea ca un adjectiv) *Un guler îngust şi-o cravată plastron de modă veche.* SADOVEANU, O. IX, 450.
2. Piept scrobit, fix sau detaşabil, al unei cămăşi bărbăteşti. Cf. ALEXI, W. [Nasturii de diamant] *clipeau pe plastronul parvenitului.* ANGHEL, PR. 47. *Domnu Tase în haine negre şi cu plastron din rochia Frosii.* BASSARABESCU, V. 46. *În incintă străluceau plastroanele, cheliile şi decoraţiile.* REBREANU, R. I, 195. *Spunea că şi-a făcut un plastron din carton.* CAMIL PETRESCU, U. N. 234. *Un bărbat frumos, cu părul şi mustaţa tunsă englezeşte complet albe, confundîndu-se cu culoarea gulerului, cravatei şi plastronului, însoţit de o doamnă în rochie albă.* CĂLINESCU, S. 273. ✦ Partea din faţă (detaşabilă) a unei bluze, rochii etc., care constituie o garnitură. Cf. DL, DM. *Au reapărut garniturile albe la gît şi mineci — gulere, manşete, plastroane, eşarfe.* RL 1968, nr. 7 242. ◇ Fig. *O veveriţă brună, cu plastron alb şi cu coada înfoiată dată pe spate.* CAZIMIR, GR. 186.
3. Bucată de piele, căptuşită, cu care îşi acoperă pieptul jucătorii de scrimă. Cf. ŞĂINEANU, D. U., CADE, DL, DM, DN². ✦ Partea dinainte a unei platoşe. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U., CADE, DN².
— Pl.: *plastroane.* — Şi: (rar) **plastón** s. n. ALEXI, W.
— Din fr. **plastron.**

PLASTRONÁ vb. I. Intranz. (Franţuzism, rar) A se făli, a se mîndri, a poza, a face pe grozavul. *Nu recunoscuse la început în tînărul acesta plastronind în smoching, ras, pudrat şi pomădat, băieţandrul timid de odinioară.* C. PETRESCU, C. V. 244.
— Prez. ind.: *plastronez.*
— Din fr. **plastronner.**

PLÁSTRU s. m. v. **plasture.**

PLÁSTUR s. m. v. **plasture.**

PLASTURÁŞ s. n. (Rar) Diminutiv al lui plasture. DDRF.
— Pl.: *plasturaşe.*
— **Plasture** + suf. *-aş.*

PLÁSTURĂ[1] s. f. (Prin sudul Transilv. şi prin nordul Olt.) Grămadă de fîn (care se poate încărca într-un car). Cf. VICIU, S. GL., LEXIC REG. 46.
— Pl.: *plasturi.* — Şi: **plástore** s. m. LEXIC REG. 46.
— De la **plastă**[1].

PLÁSTURĂ[2] s. f. v. **plasture.**

PLÁSTURE s. m. **I.** (Învechit şi popular) Pastă medicinală care se aplică pe o parte bolnavă a corpului; pansament, bandaj pe care se întinde această pastă, pentru a fi aplicate pe corp, cataplasmă; (sens curent) fîşie îngustă de pînză pe care s-a întins o pastă medicinală densă şi lipicioasă, care se aplică pe o rană pentru a o feri de infecţie sau cu care se fixează un pansament, emplastru. *Ia păpuşă de smochine şi freacă şi fă blastru deasupra şi sănătos vei fi.* BIBLIA (1688), 475²/57. *Nu numai fumuri şi pleasturi pentru să deschiză ranele şi bubele, ci şi leacuri curăţitoare ... către cealelalte adaog.* N. COSTIN, ap. IORGA, L. I, 76, cf. CAT. MAN. I, 355. *Amestecătoriu de ierburi şi făcătoriu de bleasturi.* VARLAAM-IOASAF, 129ʳ/6. *Plastrul stomahicesc care ungîndu-le pe pînză să le oblojască.* MEŞT. DOFT. II, 205ʳ/11. *Să facă blastor.* ÎNSEMNARE, 3ʳ/14. *Blastru de rană.* CARIBOLU, C. 22ᵛ/5. *Pentru plastru ce au trimis madama Catinceai, cum şi cipcele le-au adus* (a. 1795). IORGA, S. D. VIII, 30. *Să pisezi pelin, să faci blastor şi noaptea să pui la ochi.* LUCR. FOL. 21/6. *Unsoare sau plastor pentru ... rană.* ib. 77/10, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Să potrivească cu bune măsuri doftoriile, alifiile şi blasturile ... din buruieni ... proaspete.* GRECEANU, Î. 114/6. *Doftorul au tăiat-o puind plastură.* DIONISIE, C. 210, cf. DRLU. *Să se premenească pe toată ziua de două ori, cu alifie de terpentină pusă pe scamă de cîrpă şi cu blastor de diafilon, pînă să va vindeca.* PISCUPESCU, O. 289/13. *Bleastor pentru ochi.* DRĂGHICI, D. 50/14. *Din acesta să face bleasturul de vizicatoare.* J. CIHAC, I. N. 182/8. *Să-l pui la moalele capului după ce vei unge părul cu untdelemn ca să nu să lipească bleasturul de păr.* MANOLACHE DRĂGHICI, I. 93/20. *Pleastru pentru bătătură.* AR (1840), 92¹/38. *La urmă pui dasupra un blastur ... şi hirurgul va lega rana după cum trebuie.* KRETZULESCU, M. 163/15. *Rana ... se va coasă, puindu-să deasupra un bleastru.* FILIPESCU, D. II, 102/7. *Facem pe urmă a se scuti acel loc ... printr-un cataplasm sau blastor d-o alifie.* PENESCU, PR. 53/23. *Toate prafurile, hapurile, picăturile ..., bleasturile şi alte asămine doftorii.* C. VÎRNAV, H. 66/21. *Plastoră de muiet bătătura.* CORNEA, E. II, 56/20. *Păstrează această materie pentru a face cu ea plastore.* id. ib. 57/7. *Compoziţiune pentru ... plastore prea lipicioase.* MAN. SĂNĂT. 171/15. *Compoziţiuni pentru plastori mai puţin lipicioşi.* ib. 171/31. *Perniţe groscioare de scamă unse cu pomadă camforată şi ţinule în loc printr-un plastor.* ib. 275/11. *Peste vînături i-aş pune plastor frunză de lipan.* PANN, E. V, 132/8. *Muştariul şi hreanul se întrebuinţează mai cu samă pentru facerea blastrului, atît de folositor.* CALENDAR (1855), 161/24. *Se iviteză cu aceasta durerea provenită din tragerea părului la scoaterea plastorului.* PARAB. 128/22. *Ducîndu-mă să-l văd, l-am găsit înfăşat piste tot într-un pleaster.* NEGRUZZI, S. I, 207. *Punem deasupra* [rănii] *... o bucăţică de plastore.* POLIZU, H. 53/15. *Plastorul lipicios este de neapărat trebuincios şi folositor la bandaj.* id. ib. 99/19. *Plasturii cei negri.* GHICA, ap. ŞĂINEANU, D. U. *Plasturele cele negre cu care îşi făcea murse sau benghiuri false.* FILIMON, O. I, 131. *Am pus, fără să-ntreb doctorul, un plastur, care mi-a aprins rana.* CARAGIALE, O. VII, 58. *Îl obloji cu un plastur ce luase de la ele.* ISPIRESCU, ap. TDRG. *Un ochi i-a sărit şi în locul lui (se vede) un rotocol de plastore roşietic.* DELAVRANCEA, ap. TDRG. *Din răşină, seu de vită ... amestecate împreună şi pisate, se face un blastur care se pune la coptură, ca să tragă toată răutatea (puroiu) care se stringe acolo.* N. LEON, MED. 25. *Să pisezi pelin, să faci blastor (blastru, cataplasmă) şi noaptea să pui la ochi.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 6. *Se tămăduieşte dacă să ... pune un plastur făcut din albuş de ou.* id. ib. 163, cf. BIANU, D. S. *Un ochi era acoperit cu plasture negru.* TEODOREANU, M. II, 66. *Un buboi ... îl*

acoperim cu o bucățică de plastură încălzit, tăiat ceva mai mare decît buboiul. VOICULESCU, L. 224. *Cu un plastur acoperise mușcătura pe care i-o lăsase pe gît o femeie.* PAS, Z. II, 246. *Ca să coacă tusa, pune pe pieptul bolnavului un plastură de ceapă.* ȘEZ. IV, 28, cf. VIII, 153. *Ca un blastur la rană se lipește.* ZANNE, P. IX, 83, cf. UDRESCU, GL. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Împlintă ramul în trupina cea selbatecă așa ca să cadă coajă în coajă, și cu vîrvul la deal ..., apoi ungîndu-l cu flaștrom îl leagă.* ECONOMIA, 136/5.

II. (Învechit; în forma *plastru*) Ghips. *Această pulbere de gips se numește plastru ... și servește sculptorilor a lua modele de statuie și de alte obiecte cari voiesc a lucra.* BARASCH, I. N. 40/24. *Cristalele de gips ce se găsesc în abondință în carierile de plastru, în formă de cruce ..., lesne se despart în fețe ... fine și paralele.* id. ib. 72/22.

— Pl.: *plasturi* și (rar, n.) *plastură.* — Și: **plástur** (pl. și, n., *plastură*, DDRF), **plástore,** (învechit și regional) **blástor, blástru, blástur** (pl. și, n., *blastură*) s. m., (învechit) **plástură** s. f., **plástor** (pl. și, n., *plastore*) s. m., **plástoră** (pl. *plastore*), **plástră** (DRLU) s. f., **plástru** (pl. și, n., *plastură*, DDRF) s. m., **plăștură** (LB; pl. *plăștură*, ib.) s. f., **pleáster, pleástru, pleástur, pflástur** (NICA, L. VAM. 191), **bleástor, bleástru, bleástur** (pl. și, n., *bleastură*), **flăștrom,** (regional) **pleástur** (BL III, 43) s. m.

— Din **(I)** ngr. **μπλάστρι,** lat. **plastrum,** germ. **Pflaster, (II)** după fr. **plâtre.** — **Flaștrom** < magh. **flastrom.**

PLĂȘCĂ[1] s. f. **I. 1.** (Învechit) Pelerină lungă, mantie, hlamidă; veșmînt lung. *Împărțîră cămeșile mele șie și de plașca mea lepădară sorți.* PSALT. 37, cf. CORESI, PS. 53/2. *Luară o plașcă, puseră pe umere și înderăt mergînd coperiră trupul de rușine.* PALIA (1581), 41/6. *Și-l înbrăcară în plașcă ierusalemlenească.* VARLAAM, C. 77. *Ești îmbrăcat cu plașcă mohorîtă.* id. ib. 78. *Sacosul iaste pleașca cu carea purtară pre Hristos la groaznicele patime ale lui* (a. 1652). ap. CADE. *Le luară depregiur grumaz plășcile și-i îmbrăcară în haine muierești.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 50[r]/18. *Plașca cu care s-au învălit trupul lui* (a. 1680—1700). GCR I, 245/7, cf. ANON. CAR. *Și ea l-au acoperit cu plașca.* CALENDARIU (1814), 110/8. *Plașcă și papuci de piele.* BĂRAC, A. 69. *Ia plașca și să înbracă.* id. ib. 71. *Și scoaseră plașca lui Selevkie împăratul făcută din ochi de șarpe.* ALEXANDRIA, 65/4. *Alexandru învăli stîlpul cu plașca, să nu cetească nimenea.* ib. 93/7, cf. DDRF, BUL. FIL. II, 186.

2. (Învechit, rar) Platoșă. *Deci la multele lui arme cu grabă mare a mers, Și din toate ... ș-a ales. Își luă un coif, o plașcă (piept de fier împletit).* PANN, E. III, 122/16.

3. (Transilv. și Olt.) Plasă de pescuit, asemănătoare prostovolului, cu care se pescuiește de obicei în apele de munte; p. gener. prostovol. Cf. LB, POLIZU, ALEXI, W. *Cu plașca se pescuiește numai la apă turbure și la anafoare ... În Transilvania, la români, plașca (pe unele locuri pleașca) este foarte răspîndită.* ANTIPA, P. 161. *Plașca, vîrșa și toate celelalte unelte de prins pești ... au avut în trecut o mare însemnătate.* PĂCALĂ, M. R. 460, cf. 459. *Plașca e potrivită apelor repezi, iar prostovolul numai acelora domoale.* ATILA, P. 113. *Partea de sus a plăștii e legată de luntre cu o frînghie.* id. ib. 114, cf. LTR[2], H XVI 90, XVII 232, 310. *Plec sara pînă cînd întunecă cu plașca după păstrăvi.* VÎRCOL, V. 28, cf. ALR I 1 734/109, 125, 138, 160, 249, 795, 798, 803, 820, ALR SN III h 741/250.

4. (Prin Bucov.) Bandaj, pansament; cataplasmă. Cf. MARIAN, D. 170, DDRF.

5. (Regional) Acoperișul casei (Moiseiu—Vișeu de Sus). GLOSAR REG.

II. 1. (Regional) Loc în care se păstrează nutrețul pentru vite (Răcășdia—Oravița). Cf. CHEST. II 419/9.

2. (Regional) Obiect care servește la susținerea fagurilor (Vad—Sighetul Marmației). Cf. CHEST. VI/32.

3. (În dicționarele din trecut) Praștie de aruncat pietre. Cf. LB, POLIZU.

III. (Bot.; regional) **1.** Crețișoară *(Alchemilla vulgaris).* Cf. COTEANU, PL., LB, POLIZU, LM, BARCIANU, GHEȚIE, R. M., PANȚU, PL., CADE, ENC. AGR., BORZA, D. 13, 14.

2. Compus: **plașca-ciobanului**=pungulița *(Thlaspi arvense).* Cf. DDRF, BARCIANU, GHEȚIE, R. M.

— Pl.: *plăști* și *plașe* (POLIZU), *plașce* (LB, DDRF), *plășci, plești* (LTR[2]). — Gen.-dat. și: (rar) *plașcăi.* — Și: **pláșeă** (PANȚU, PL., BORZA, D. 13), **plásche** (BORZA, D. 13), **pleáscă** (id. ib.), **pleáșcă, pălăscă** (LB), **pălășcă** (BORZA, D. 13) s. f.

— Din slavonul **плащь.**

PLĂȘCĂ[2] s. f. (Învechit) Răsplată, recompensă; dar. *Purceasără toți grecii ... pentru ca să dea acolo plașcă căruia fu mai viteaz dintru greci.* HERODOT (1645), 461. *Și cum aducea cineva la divan ori fără divan și striga „Doamne, ia, și iesta au fost săiman", în locu-l înțepa și cine-l aducea lua plașcă, cum dzic muntenii.* M. COSTIN, O. 174. *Va primi plașca vitejiei.* DOSOFTEI, MOL. 84. *Au dat tuturor plășci și i-au boierit.* C. CANTACUZINO, CM I, 150. *Le deate lefi și plașce împărătești.* ALEXANDRIA, 156/22.

— Pl.: *plășci* și *plașce.*

— Din slavonul **плащь.**

PLĂȘCĂ[3] s. f. (Regional) Trompetă (Sabasa—Vatra Dornei). GLOSAR REG.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PLĂȘCĂ[4] s. f. v. **pleașcă[1].**

PLAȘTI s. m. pl. v. **plaz[1].**

PLĂȘTIE s. f. v. **plastă[1].**

PLĂȘTURĂ s. f. v. **plasture.**

PLAT[1] s. n. **1.** (Prin sudul Transilv. și prin nord-estul Olt.) Sobă (de gătit); p. restr. plită a acestei sobe. Cf. CADE, LEXIC REG. II, 30. *[Turta] o cuațem pă plat.* GL. OLT.

2. (Regional) Vagon-platformă cu care se transportă lemne de foc pe căile ferate forestiere (Deda—Reghin). MAT. DIALECT. I, 186. *Am încărcat patru platuri cu meteri.* ib.

— Pl.: *platuri.*

— Cf. germ. Platte.

PLAT[2], -Ă adj. **1.** Care are o suprafață plană, netedă; care nu este bombat; al cărui fund este plan sau puțin adînc. *Fața plată (lată), ochii înguști și umerii feței ieșiți.* IC. LUM. (1841), 389[1]/18, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Pe o masă din apropiere stă un pachet dreptunghiular și plat.* GALACTION, O. A. I, 113. *Uriașul scoase din buzunarul paltonului o sticlă plată de coniac.* C. PETRESCU, Î. II, 138, cf. id. C. V. 253. *C-un puf plat își tampona gîtul înălțat ca să fie pielea întinsă.* TEODOREANU, M. II, 228. *Colecția de sîni mici sau puternici, puțintei sau opulenți, bombați sau plați, și totuși feminini.* id. ib. 443. *Mai există și cabluri plate (cu secțiune dreptunghiulară).* SOARE, MAȘ. 121. cf. 45. *Cîmpia era așa de plată și de întinsă încît nu i se zărea nici o margine.* CĂLINESCU, E. O. I, 103. *Ajungem într-o regiune plată, care însă urcă încet.* RALEA, O. 82. [Șesul] *se arată vederii noastre ca o imensă tipsie plată, de la zare la zare, cenușie, fără un pîlc de arbori, fără un tufiș.* STANCU, U.R.S.S. 180. ◇ *Picior plat*=picior uman cu talpa insuficient scobită. ✦ (Adverbial) **Vertical, drept.** *M-am proptit plat în ușă, cu brațele ridicate, străduindu-mă să-mi feresc capul și să primesc izbitura cu tot restul trupului.* TUDORAN, O. 124.

2. Fig. (Despre producții literare, artistice, stil etc.) Lipsit de expresie, de culoare; fad, banal. *Ienachi afirmă că acest lung șirag de versuri indicibil de plate sînt de proveniență munteană.* IORGA, L. II, 482.

Sub a cărui plată până s-au pus bieții oameni să-și povestească amintirile. LOVINESCU, C. V, 97. *Cercetînd cu atenție tema pe care ți-o alegi și debarasîndu-te de tendința spre retorism plat.* CONTEMP. 1949, nr. 165, 5/4. *Părintele Potra răspundea chinuitoarelor sale întrebări prin predici plate.* T. POPOVICI, S. 247. ✦ (Despre mediul înconjurător, modul de viață etc.) Mediocru, meschin; lipsit de variație, monoton. *Dacă ar fi fost cultivat, trăit în alt mediu decît cel plat și neînsemnat în care s-a mișcat mai toată viața, ar fi putut lăsa o operă ... cu o semnificație mult mai înaltă.* OPRESCU, S. 136. *Pe dumneata te jignește atmosfera aceasta de provincie plată.* SADOVEANU, O. XI, 436. ✦ (Despre oameni) Fără personalitate, fără valoare, neinteresant, îngust, fără imaginație; prost. *Eu sînt un tip ... plat.* SEBASTIAN, T. 67. *Un prost pedant, cu fanatismele semidoctului ..., în sfîrșit un mic burghez ... plat.* H. LOVINESCU, C. S. 14. *Pomanagiu și totuși înfumurat, plat, plîngăreț și totuși impertinent, acest personaj ... este un rol de mare compoziție.* V. ROM. noiembrie 1962, 154.

3. (Sport; despre alergări atletice de obicei urmat de determinări care indică distanța) Care se desfășoară pe un teren neted, special amenajat. *Campion olimpic la 5 000 metri plat.* T decembrie 1962, 23. *Cel mai bun rezultat la 100 m plat bărbați l-a obținut cubanezul Enrique.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 835.

— Pl.: *plați, -te.*

Din fr. **plat,** germ. **platt.**

PLATAGEÁ s. f. v. **pătlăgea.**

PLATAGÍCĂ s. f. v. **pătlăgea.**

PLATÁGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLATÁN[1] s. m. **1.** Nume dat mai multor arbori exotici cu scoarța trunchiului exfoliată, lăsînd vizibilă scoarța internă, netedă și gălbuie, cu frunze lungi pețiolate, palmat-lobate, cu fructe compuse, sferice, cultivați la noi ca plante ornamentale *(Platanus). Platanul, carile dinaintea capiștii lui Apollon easte sădit.* CANTEMIR, IST. 119. *Grădina nu are saduri, așadară nu are nici plantanuri.* MOLNAR, RET. 45/18. *Istorisesc încă și pentru Xerxe că iubind un copaci ce să numește platan, îl împodobea ca pre o mireasă* (a. 1819), în L. ROM. 1965, 230, cf. CLEMENS. *În chioșc, sub un vechi platan, să pot dulce eu visa.* ASACHI, S. L. I, 218. *Voi da-n laturi ramurile de platană Ce acopere în baie pe drăgălașa sultană.* NEGRUZZI, S. II, 132. *Stejarul, fagul, mesteacănul, plopul, salcia, platanul ... sînt arborii mari cei mai respîndiți în ținuturile temperate.* DRĂGHICEANU, C. 116. *Să ascultăm cu dinsul convorbirea plină de grație și de adîncime a lui Socrat cu Fedru, umbriți amîndoi sub un platan.* ODOBESCU, S. I, 187, cf. DDRF. *În toată țara ... singuratecii platani ulmi înlocui-vor.* OLLĂNESCU, H. O. 157, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Fanfarele sunau cu zgomot înfiorînd prelung platanii.* ANGHEL, Î. G. 30. *Sub aleele de platani, luna bătea de-a curmezișu.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 33, cf. id. C. M. II, 37. *Acum 55 de ani, frumusețea grădinii noastre se reducea la platanii cu frunza lată.* GALACTION, A. 479. *Platanul ... îți pare icoana arborelui fericit, crescut în voie.* SIMIONESCU, FL. 383. *S-a așezat cu majestate la umbra unui platan.* TEODOREANU, M. I. 91. *Beizade înaintă pe sub rîndurile de chiparoși și platani către ziduri.* SADOVEANU, O. X, 331, cf. id. ib. XII, 33. *Prin văi adînci umbresc platanii cu frunza lată și smochinii încărcați cu roade.* BART, S. M. 47. *Creșteau platani și lotuși, Iar tu, Til, nu erai.* CĂLINESCU, L. L. 108. *Lemnul de platan e destul de greu și de tare, însă e inferior celui de fag.* LTR[2]. *Platanul e un arbore ornamental foarte apreciat.* ib. *Făptura ta cea chipeșă e ca o platană.* ȘEZ. XII, 17.

2. (Regional) Cenușar *(Ailanthus altissima).* Cf. BORZA, D. 13.

— Accentuat și: (învechit) *plátan.* CANTEMIR, IST. 119. — Pl.: *platani.* — Și: (învechit și regional) **platánă** s. f., (învechit) **plantán** (pl. *plantanuri*) s. n., (regional) **plátă** (H IX 4) s. f.

— Din lat. **platanus,** ngr. **πλάτανος,** fr. **platane.**

PLATÁN[2] s. n. **1.** Fiecare dintre cele două suporturi plane ale unei balanțe, pe care se așază obiectul de cîntărit sau greutățile; taler. *Balanța va sta orizontală cînd ponderile puse în platane vor fi egale.* PONI, F. 39. *Încărcăm apoi platanul cu greutăți din ce în ce mai mari, pînă gradăm toată scala cadranului.* ENC. TEHN. I, 327, cf. LTR[2].

2. (Într-o poezie populară) Vas în care se duce mîncare la cîmp. *Turetențe de buhai Din ia sară pe loc să stai. Să fie încă de vacă De dus în platan la coasă.* SEVASTOS, N. 125.

— Pl.: *platane.*

— Cf. germ. Platte (n), fr. plateau.

PLATÁNĂ s. f. v. **platan**[1].

PLATÁNGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLATÁRNIȚĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLÁTĂ[1] s. f. **1.** Ceea ce se plătește **(1)** cuiva pentru munca depusă, pentru prestarea unui serviciu etc.: (învechit și popular) preț. V. salariu, leafă, simbrie, remunerație, remunerare, retribuție. *Tinde mîna sa pre plată și spurca porăncita lui.* PSALT. HUR. 46[r]/23. *Cine va săcera, plată va lua* (a. 1643). GCR I, 109/7. *Aceia nu dau bir nimărui, nu ascultă de altul, nici în oaste iaste datoriu să meargă, fără numai de bunăvoie, cînd va încălica craiul și cu voia tuturora și cu plată.* URECHE, L. 113. *Să vor tocmi pre tot anul, ca să-i facă plată ori mult, ori puțin.* PRAV. 55. *Cela ce-ș va da fata la o dăscăliță ... să o învețe carte ... i va da și plată să o învețe.* ib. 172. *Prețurele (plata* N. TEST. 1648) *lucrătorilor celora ce au lucrat agrele voastre.* COD. VOR. 131/14. *Cheamă pre lucrători și le plătește lor plata.* N. TEST. (1648), 26[r]/2. *Le-ai dat* [tipografilor] *plată din vistiarul măriei tale.* ib., ap. GCR I, 175/6. *Încă n-au luat plată pentru slujba lor.* CHEIA ÎN. 5[v]/13. *De-u pus niște slujitori ca aciia, cu plată, de n-au luat tare sama.* NECULCE, L. 153. *Fără de plată să lucreze la cetate, atît carăle, cît și oamenii.* R. GRECEANU, CM II, 160, cf. 164. *Apoi dregătoriile în țară să fie așezate fără plată.* BUDAI-DELEANU, Ț. 383, cf. 397. *L-au rugat să-i aducă și plata ce are să-i mai dea.* BĂRAC, T. 19/31. *Plățile deputaților ... dietali să se tragă din casa provincială.* CR (1848), 5[1]/16. *Așa e și săracul mîndru. Plată dă la om anume Ca să-l laude în lume.* PANN, P. V. I, 163/4. *Vrei plată? Uite, ai trei fragi, Și din cosiță-ți dau bujorii.* COȘBUC, P. I, 183. *Pe lîngă meseria lui de profesor, mai făcea încă una, aceasta fără plată: dregea ceasornicele stricate ale cunoscuților.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 303. *În caietul acela ... erau incluse ... plățile săptămînale ale băieților.* AGÎRBICEANU, A. 222. *Lăutarii ... se scularâ, cerînd plata de la George.* REBREANU, I. 38. *Cerea numai plata cuvenită, așa cum fusese înțelegerea.* CAMIL PETRESCU, O. I, 82. *Că eu nu sînt învățată Ca să-mi țiu drăguț pe plată!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 243. *Las' să vadă orișicare ... Cătana ce plată are. Pe cinci zile, trei piițule.* DOINE, 113, cf. COMAN, GL. *Cum îi plata, așa-i lucrul.* ZANNE, P. V, 500. *Treabă fie, nu fie, Plata babii să se știe.* id. ib. 375.

2. Ceea ce se dă drept contravaloare a unui obiect obținut sau cumpărat, a folosinței unui lucru, pentru achitarea unei datorii etc.; spec. chirie, taxă pentru folosirea unui lucru. *Am văzut de a lor bunăvoie tocmală și plată deplin* (a. 1591). GCR I, 38/35. *De va lua neștine vreun dobitoc, cal sau bou, fără de știrea stăpînului a cui iaste, și să va duce în vreo cale undeva, ce va fi plata, ce să dzice chiria, ca să-i plătească îndoit.* PRAV. 6. *Poate-să ospăta la dumneata fără plată?* BĂRAC, T. 31/19. *Dă-ne vin, dă-ne piftie ... Dă o vuteă, o iahnie, Na băiete! Ține plată.* PR. DRAM. 285. *Dar ce-mi dai?*

bătrîna întreabă ... — Pe loc voi fi gată Să-ți dau o pereche papuci galbeni plată. PANN, P. V. I, 54/18, cf. 152/25. *Într-o zi ne-a cere .. Plată p-aer și pe soare.* BOLLIAC, O. 182. *Noi n-am avut de gînd să luăm plată de la drumețul străin.* CREANGĂ, A. 146. *Persoană însărcinată într-un local public de consumație cu încasarea plăților de la consumatori.* CARAGIALE, O. II, 144. *Cînd cel ce a primit plata a fost de rea-credință, este dator a restitui ... capitalul.* HAMANGIU, C. C. 234. *Portarul îi ceru plata camerei înainte.* C. PETRESCU, C. V. 39, cf. id. Î. I, 110. *Trimetea toamna, cu plată bună, un car de păpușoi pentru păsări.* BRĂESCU, A. 84. *Toată marfa își așteaptă plata.* ZANNE, P. V, 401. ◇ Fig. *Vînd pe dragoste și vis Și numai pe datorie. Plata la Sfînta Mărie.* ARGHEZI, VERS. 245. ◇ Expr. **A fi bun** (sau **rău**) **de plată** = a (nu)-și onora la timp datoriile, a (nu) fi bun platnic. (Învechit și regional) **A-și face** sau **a i se face cuiva plată** = a se despăgubi sau a fi despăgubit. *Să-i dea boul cela ce l-au împuns* [pe al său] *de l-au stricat; iară de nu-i va plăcea acela să i să facă plată după cum va fi fost dobitocul lui.* PRAV. 19. *De să va prileji să să despartă sau să-i moară muiarea, atunce bărbatul să-ș facă plată den dzestrele ei.* ib. 52. (Prin lărgirea sensului) *Iaca stăpînul călare Că-mi aduce deminecare ... N-apucai să-mbuc o dată, Ciocoiul își face plată.* ALECSANDRI, P. P. 259.

3. Răsplată (morală) cu care cineva este recompensat pentru faptele sale bune; pedeapsă care se dă cuiva pentru faptele sale rele; (învechit) plătire **(3)**. *Cu ochii săi căuta-veri și plata greșiților vedea-o-veri.* PSALT. HUR. 78[r]/16, cf. 9[v]/12. *Că drepții plată au, iară nemilostivii, nemiluire.* CORESI, EV. 40. *Iată amu plata voastră multă e la ceriure.* TETRAEV. (1574), ap. GCR I, *9/4. *Ca mai multă plată să ia de la D*[u]*mn*[e]*zeu.* PRAV. GOV. 36[r]/3. *Artavane, ești frate tătîni-meu și acest lucru te va mîntui pre tine pentru ca să nu pați plata a cuvinte deșarte.* HERODOT (1645), 363. *Și veni ... vreamea morților să se giudece și să dai plată slugilor tale.* N. TEST. (1648), 311[v]/32. *La sfîrșit vei da celor buni plata.* DOSOFTEI, PS. 45/10, cf. 15/22. *Și din inimă rugînd, Cerească sa plată Vei cîștiga îndată.* DRĂGHICI, R. 47/23. *Deci pentru faptele și mucenicia sa, aceasta îi era plata!* SADOVEANU, O. XII, 361. *Vezi, după faptă, Plată.* DONICI, F. I, 26/14. *Nu e nici o faptă fără plată.* NEGRUZZI, S. I, 248, cf. CREANGĂ, O. 100. *Pentru o faptă este numai o plată.* SADOVEANU, O. X, 659. *Osînda trage la plată* (= pedeapsa trebuie să atingă pe cel vinovat). Cf. ZANNE, P. V, 462. ◇ Loc. vb. (Învechit) **A face plată** = a răsplăti, a recompensa; a pedepsi. *Dumnezeu să facă plată fieștecăruia dintr-înșii după faptele lor.* ANTIM, P. XXVII. *Va face plată izbîndirii tale.* MINEIUL (1776), 187[r1]/9. **A-și lua plata** (sau **plată**) = a fi pedepsit. *Deadevăr grăiescu voao că lua-ș-vor plata lor.* TETRAEV. (1574), ap. GCR I, *7/34. *Păcătoșii ... să-și ia plata.* DOSOFTEI, PS. 12/18. *Și-i sili de i-au dat pre cine avură mai mare, carele și-au luat plată după vina sa.* N. COSTIN, L. 561. *Și așa și-au luat plata după fapta lui.* NECULCE, L. 62. *Le-au și tăiat tuturor capetile, de ș-au luat plata, pentru care au omorît și ei pă stăpînul lor.* R. POPESCU, CM I, 289, cf. 233. *După ale lui lucruri și faple să-și ia plată.* R. GRECEANU, CM II, 181. *El și-a luat plata, o să ți-o iai și tu.* GÎRLEANU, N. 16. ◇ Expr. **A lăsa** (sau, rar, **a da, a părăsi** pe cineva) **în plata Domnului** (sau **a lui Dumnezeu, a sfîntului**) = a nu se mai ocupa de cineva, a lăsa în pace, a lăsa în voia soartei. *Nițule, lasă-l în plata lui Dumnezeu.* ALECSANDRI, T. 1533. *Mai bine taci și lasă-l în plata lui Dumnezeu.* CREANGĂ, P. 28, cf. 116. *Unul cîte unul se cărară, pe la casele lor, și-i lăsară fetele în plata Domnului.* ISPIRESCU, L. 233. *Se gîndise să-l lase în plata Domnului, că-i beat.* REBREANU, I. 28, cf. 115. *Oamenii îl priveau ... și-l lăsau în plata lui Dumnezeu.* SADOVEANU, O. I, 377, cf. 590, ULIERU, C. 61. *Cel mai cuminte lucru li se păru hotărîrea ... de a o părăsi acolo, în plata Domnului.* CAMIL PETRESCU, O. II, 150. *Las-o-n plata Domnului.* SEVASTOS, P. 161, cf. BIBICESCU, P. P. 187, MAT. DIALECT. I, 86. **A se duce** (sau **a pleca, a merge** etc.) **în plata Domnului** (sau **a lui Dumnezeu**) = a se duce (sau a pleca, a merge etc.) unde-i place, unde vrea, unde vede cu ochii, unde-o știi. *Să se ducă în plata lui Dumnezeu.* CREANGĂ, P. 293. *Mergeți în plata lui Dumnezeu sfîntul.* RETEGANUL, P. V, 42.

4. Faptul de a plăti; achitare. *Încetase plățile arîștilor și-i lăsase muritori de foame pe străzi.* GHICA, S. 62. *Prin urmare, îți poruncesc ... să te supui îndată la plata contribuției.* ALECSANDRI, T. I, 258, cf. 216. *Părinții nu mai aveau nici grijă, nici plata pregătirii în particular.* GALACTION, A. 160, cf. id. O. A. I, 276. *Întîrzie la plata cărăușiei și porni sara spre casă.* SADOVEANU, O. I, 435. *Direcțiunea plăților externe.* LEG. EC. PL. 91. *N-aveți nimic de plată!* CĂLINESCU, E. O. I, 249. *Introducerea plății în acord pentru lucrătorii din comerț.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 825. *19 milioane de oameni achitau nota ta de plată.* T 1 martie 1964, 13. *Cînd te-apuci de judecată, Pregătește-te de plată.* ZANNE, P. V, 364. ✦ (Art.; cu valoare de interjecție) Cuvînt cu care este chemat cel care primește banii pentru consumație, într-un local; cuvînt cu care cineva cere să i se plătească pentru un serviciu. *Plata, domnule! Ai uitat să-mi plătești cursa.* STANCU, R. A. IV, 126.

— Pl.: *plăți* și (învechit) *plate* (TDRG).

— Postverbal de la **plăti**. Cf. bg. ПЛАТА, scr. plata.

PLÁTĂ[2] s. f. (Regional) Bucată de slănină. Com. din SĂLIȘTE—SIBIU.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PLÁTĂ[3] s. f. v. **platan[1]**.

PLÁTBANC subst. (Prin vestul Mold. și prin Maram.) Geală cu care se fac canturi și tăblii la uși. Cf. A V 33, GLOSAR REG.

— Pl.: ?

— Din germ. **Plattbank** [**hobel**].

PLATBÁNDĂ s. f. **1.** Fîșie îngustă de teren, de obicei plantată cu iarbă, cu flori sau cu arbuști. *Toată grădinuța mea ... începe într-o singură plat-bandă a grădinei d-voastre.* NEGRUZZI, S. I, 96, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., LTR[2].

2. (Arhit.) Ciubuc lat și neted. ȘĂINEANU, D. U.

3. (Tehn.) Semifabricat de oțel obținut prin laminare, avînd secțiunea dreptunghiulară. *În comerț tabla se găsește sub următoarele forme: subțire sau tinichea, ... mijlocie, ... striată ..., ondulate și platbande.* IOANOVICI, TEHN. 147, cf. 158. *Platbandele se utilizează în construcții metalice, de exemplu pentru inima sau tălpile grinzilor.* LTR[2].

— Scris și: (după fr.) *plat-bandă*. — Pl.: *platbande*.

— Din fr. **plate-bande**.

PLÁTCĂ[1] s. f. Partea de sus a unei cămăși bărbătești, a unei bluze, a unei rochii etc., croită separat și de care se prinde gulerul. Cf. DDRF, MANOLESCU, I. 171, SĂGHINESCU, V. 100. *Petrece prin haină sau prin cămășuță un ban de argint, pe care-l bagă prin guler, pe mineci și pe la platcă.* CANDREA, F. 247. *Cămeșile sînt de două feluri: cu platcă și fără platcă.* PAMFILE, I. C. 351. *Fata cu părul lung, cam bălai, și cu rochie cu platcă, garnisită cu dantelă, avea trăsăturile lui.* CĂLINESCU, E. O. I, 43. *Mor păduchii înțesați în cămașă, în platcă, la brîu.* STANCU, D. 385, cf. H IX 124. *Platca nu-i altăceva decît ca o continuare a mînecilor, de care se prind piepții sau dinainte și spetele, prin crețuri.* ȘEZ. IX, 37, cf. III, 84, RĂDULESCU-CODIN, com. din TURNU-MĂGURELE, ALR II 3 295/414, ALR SN IV h 1 165.

— Pl.: *plătci*. — Și: (regional) **plápcă** (ALR SN IV h 1 165/876), **pleápcă** (ib. h 1 165/791), **preátcă** (ib. h 1 165/812) s. f.

— Din bg. ПЛАТКА.

PLÁTCĂ[2] s. f. (Învechit; în expr.) **A pune** (sau **a face** pe cineva) **platcă** = **a)** a face (pe cineva)

să piardă la jocul de cărți. *La un joc ce a făcut, am pus-o platcă ... și se scoală zicînd că ea nu plătește, că nu mai joacă.* BOLINTINEANU, O. 367, cf. CADE; **b)** a păcăli (pe cineva). *Era destul să pui o platcă cît de mică pe potrivnicul său, ca să facă un haz nespus.* GANE, N. III, 171, cf. ZANNE, P. IV, 552. **A pune** (pe cineva) **platcă peste platcă** = a înșela (pe cineva), a trage pe sfoară; a distruge (pe cineva). *Boierii din opoziție mă pun platcă peste platcă, zise prefectul zimbind.* I. NEGRUZZI, ap. DDRF. **A intra** (sau **a fi**) **platcă** = a pierde la jocul de cărți. *Nu mă pot scula o dată* [de la cărți] *fără ca să nu intru platcă.* ALECSANDRI, T. 1 102. *Într-una din odăi se juca prefa în trei: doi coloneli și un maior stau tăcuți, pînă ce sfîrșeau cărțile din mînă, iar la urmă izbucneau în rîs sau înjurături, după cum intrau platcă sau nu.* D. ZAMFIRESCU, Î. 202, cf. CADE. **A intra în platcă** sau **a fi de platcă** = a fi obligat să plătească o datorie, a rămîne dator. *Am intrat în platcă de 250 fr., căci am trebuit să iau o datorie a lui pe seama mea.* BĂLCESCU, ap. GHICA, A. 537, cf. POLIZU. **A rămîne platcă** = a rămîne de rușine, a se face de rîs. *Însă ... dacă s-ar întîmpla să mă pălmuiască el dinaintea duducăi, atunci eu rămîn platcă.* ALECSANDRI, T. 1 413.

— Din pol. **platka.**

PLÁTCĂ[3] s. f. v. **placă.**

PLATELÁJ s. n. Element de construcție al unui pod, executat din metal, din lemn, din beton etc., care susține direct calea podului și transmite greutatea acesteia și încărcările mobile la grinzile podului. Cf. LTR[2], DER.

— Pl.: *platelaje.*

— Din fr. **platelage.**

PLATFÓRMĂ s. f. **I. 1.** Suprafață de teren plană, orizontală, de obicei amenajată în vederea folosirii în diverse scopuri, p l a t o u **(2)**; construcție plană, orizontală, amenajată pe o asemenea suprafață. *Îndată ce garda iese pe platformă, să fie în cea mai bună ordine și în absolută tăcere.* MO (1860), 71/12. *Au folosit cimentul și betonul, pentru a ridica platforme moderne, pe care au strîns gunoiul necesar ogoarelor sărace.* BOGZA, C. O. 270. *Platforma servește ... la instalarea permanentă sau la așezarea temporară a unor obiecte.* LTR[2], cf. DER. ◇ *Platformă de lansare* = suport plan, orizontal, de pe care rachetele teleghidate decolează vertical; rampă de lansare. Cf. LTR[2]. (F i g.) *Cuvintele-s platforme de lansare Imaginilor care-n noi palpită.* BRAD, O. 10.

2. Formă de relief plană, situată la o altitudine oarecare. V. p l a t o u **(1)**. *Pe un deal mare se află un loc numit Cetățuia, unde se vede o platformă patrulateră de 8 prăjini.* ODOBESCU, S. II, 176. *Pătrunderea feudalilor — boieri și mănăstiri — s-a produs totuși și în zona de deal, pe platforma care se întinde la poalele munților.* PANAITESCU, O. Ț. 86. ✦ (Geol.) Unitate structurală veche a scoarței pămîntului, cu fundamentul cutat, peste care sînt depuse depozite sedimentare aproape orizontale. *A doua regiune importantă de platformă din țara noastră e platforma ... care se întinde asupra Dobrogei.* LTR[2]. *Platforma moldovenească ... se caracterizează prin monotonia reliefului.* GEOLOGIA, 13. *Caracterul de platformă apare evident și deosebește profund Dobrogea sudică de cea nordică.* ib. 64. ◇ *Platformă continentală* = regiune a fundului bazinelor oceanice cuprinsă între linia de țărm și povîrnișul continental. Cf. LTR[2], DER.

3. Element de construcție al unei clădiri, cu o suprafață plană. V. t e r a s ă. *Sfinxi pe soclu de-alabastru ... De la scara care duce pe platforma de porfir ... S-odihnesc ... printre flori de trandafiri.* MACEDONSKI, O. I, 103, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Pe platforme, sus, străjerii, cu cască și halebardă, privegheau măreți lumea pașnică.* SADOVEANU, O. XI, 29, cf. 283. ✦ Palier[1] **(2)**. *De la mijlocul ei, unde e o mică platformă de odihnă tot de marmură, scara se desface în două brațe.* CAMIL PETRESCU, O. II, 402. *La întîia platformă a scării, se afla statuia în mărime naturală a unei amazoane.* CĂLINESCU, S. 69. ✦ Acoperiș al unei clădiri, făcut în formă de terasă. Cf. CADE.

4. Suprafață orizontală, plană, a unui vehicul, a unui aparat de ridicat etc. pe care se încarcă ceva; p. e x t. vagon sau camion deschis, fără pereți și fără acoperiș, utilizat pentru transporturi. *Acești stîlpi susțin diferitele platforme necesare încărcării cuptorului înalt.* IOANOVICI, TEHN. 34. *Motorul ascensorului e pus în mișcare, ne suim pe platformă și începem să coborîm.* BOGZA, Ț. 67. *Tancurile înțepenite pe platformele vagoanelor păreau monștri adormiți.* CAMILAR, N. II, 101. *Se descarcă de pe platforme mașini moderne de construcție.* CONTEMP. 1954, nr. 384, 6/4. *Altul descoperă că zidarii ar lucra mai cu spor dacă s-ar construi o platformă ce se ridică automat.* V. ROM. februarie 1954, 119. *Mormanul de mărfuri de pe platformă era descărcat chiar atunci, cu o grabă îndrăcită.* ib. martie 1954, 14. *Toți ... țineau să fie în același timp și la platformă, ca să poată pipăi căpățînele de varză, ... și la ușa prăvăliei.* GALAN, B. I, 18. *Opt platforme metalice, cu linii ușor curbate, care urcă la diferite niveluri.* T decembrie 1962, 51. ◇ *Vagon-platformă* = vagon prevăzut cu o platformă **(4)** de mari dimensiuni. *Se aflau în vagoane-platforme lîngă tunuri sau lîngă chesoane.* STANCU, R. A. V, 96. *Va pleca de aici, din gară, un vagon-platformă cu trei tractoare.* MIHALE, O. 303. ✦ Parte a unui tramvai, a unui autobuz, a unui vagon de cale ferată, orizontală și plană, de obicei mai înălțată sau mai coborîtă față de rest, situată la cele două capete ale vehiculului, unde pasagerii stau în picioare. *Doi tineri eleganți de pe treapta platformei de dinainte se dau jos.* CARAGIALE, O. I, 279. *Bagă de seamă că s-a mai urcat cineva în tramvai, un domn care stă pe platformă.* REBREANU, N. 144, cf. C. PETRESCU, Î. II, 158. *Era un tren ... cu struguri de oameni pe platforme și acoperișuri.* SADOVEANU, O. VII, 7. *Pe platforma dinapoi* [a vagonului] *abia încap doi inși.* BOGZA, A. Î. 246. *Se urcă pe platforma unui vagon și le vorbi.* VORNIC, P. 211. *În tramvai ... un grup de studenți urcară gălăgioși și rămaseră pe platformă, nevoind să scoată bilete.* PREDA, R. 185. *Femeia trecu în ultimul vagon, străbătînd platforma de fier.* BARBU, P. 212. ✦ Locul de pe locomotivă unde stă mecanicul. CADE.

5. (Sport) Instalație prevăzută cu o suprafață plană și orizontală, rigidă, de 2—6 m lungime, acoperită cu un strat antiderapant, de pe care se execută sărituri în apă. Cf. DER.

II. F i g. **1.** Program ideologic, de activitate sau de revendicări politice al unui partid, al unei grupări, al unui om politic etc. *Ar fi dat guvernului o mai bună platformă electorală.* MAIORESCU, D. I, 581, cf. CONTEMP. 1949, nr. 161, 3/3. [Poetul] *receptează din realitate acele date care confirmă sentimentul că se află pe o platformă solidă, în continuă și fermă înaintare.* V. ROM. iulie 1962, 170. *Structura organizatorică a Internaționalei I era elastică ..., permițînd apropierea și unirea pe o platformă cît mai largă a celor mai diferite organizații din mișcarea muncitorească.* SCÎNTEIA, 1964, nr. 6 394.

2. (Rar) Obiectul, problemele, nivelul, punctul de vedere al unei discuții. *Ambii adversari aleg și recunosc deopotrivă platforma discuțiunii.* GALACTION, O. 232.

— Pl.: *platforme.*

— Din fr. **plate-forme.**

PLATÍCĂ s. f. v. **plătică**[3].

PLÁTIE s. f. v. **plachie**[1].

PLÁTIN s. n. v. **platină.**

PLATINÁ vb. I. T r a n z. **1.** (Complementul indică obiecte metalice sau alte materiale) A acoperi cu un strat subțire de platină **(1)**, a sufla cu platină. *A platina o statuie.* CADE.

2. (Complementul indică părul capului) A decolora prin mijloace chimice, dînd o nuanță de blond foarte deschis. Cf. DL, DM, DN^2. ◇ Refl. *S-a platinat ieri.*
— Prez. ind.: *platinez.*
— Din fr. **platiner.**

PLATINÁRE s. f. Acțiunea de a (se) platina. Cf. platina **(1)**. Cf. ENC. ROM. *Platinarea se poate executa prin deplasare chimică sau prin depunere electrochimică.* LTR^2, cf. DM, DER.
— Pl.: *platinări.*
— V. **platina.**

PLATINÁT, -Ă adj. **1.** (Despre metale sau alte materiale) Acoperit cu un strat subțire de platină **(1)**, suflat cu platină; de platină. *Cu țigarea de foi între dinții ca semințele de floarea-soarelui, pe alocuri tărcați de plombe platinate.* C. PETRESCU, A. 460, cf. MACAROVICI, CH. 295. *Piesele platinate au culoare plăcută și o mare rezistență la coroziune și la oxidarea la temperaturi înalte.* LTR^2 XII, 591. *Azbestul platinat a fost folosit drept catalizator.* ib.
2. (Despre păr) Care este blond foarte deschis, cu luciu ca de platină **(1)**; (despre culoarea blondă) foarte deschis, aproape alb. *Ochii ... rîdeau cu nevinovăție sub pletele de un blond platinat.* CĂLINESCU, S. 20. *Rămase pe cap cu o calotă albă ... din care ieșea părul blond platinat.* id. ib. 789. ◆ (Despre femei) Cu părul blond foarte deschis. *La un capăt, trei stenodactilografe, sclivisite și platinate, își împărțeau ... cîteva pagini de text.* VINEA, L. I, 35.
— Pl.: *platinați, -te.*
— V. **platina.** Cf. fr. platiné.

PLÁTINĂ s. f. **1.** Metal prețios, cu luciu caracteristic, element chimic de culoare albă-cenușie, dur, inoxidabil și foarte rezistent la căldură, folosit la fabricarea unor aparate de laborator, a unor instrumente de precizie, a unor obiecte de valoare, în tehnica dentară etc. *Platinul este aur alb și este mai scump decît cel galben.* LAZĂR, P. T. 52/24. *Vrednic de însămnat este că ... nu se află așa multă platină precum în prăvalul dinspre apus al Evropei.* AR (1829), 194^2/28, cf. I. GOLESCU, C. *De la 1824 pînă la 1834 cîtățimea de aur și de platină numai au crescut din productele minelor.* CR (1836), 30^1/8. *Este un metal mai greu* [decît aurul] *ce se numește platin, însă este puțin întrebuințat.* ROMANO, B. II, 54/21, cf. NEGULICI, STAMATI, D., POLIZU, DDRF, PONI, CH. 29, BARCIANU. *Conține, pe lîngă platină, fier, osmiu, iridiu, paladiu.* MURGOCI-LUDWIG, M. 63, cf. ALEXI, W., NICA, L. VAM. 196. *Juvaer de zmalț și aur Cu sclipiri de platină.* TOPÎRCEANU, B. 51. *Observă că dansatorul Anei poartă la mîna stîngă un lanț subțire de platină.* C. PETRESCU, C. V. 203, cf. 311. *În loc de platină se întrebuințează ca masă de contact și oxid de fier.* MACAROVICI, CH. 296. *Se prezintă Dudescu, ducînd spre cozorocul șepcii un deget împodobit cu un inel de platină.* CĂLINESCU, S. 458. *Platinul are multiple întrebuințări, ca metal pur, aliaj sau preparat în mod special.* LTR^2. *Platinul se găsește în scoarța pămîntului ... aproape exclusiv în stare nativă.* ib. ◇ Fig. *La iazul de platină Cumpăna se clatină.* ARGHEZI, VERS. 247. *Lacul Tei, cu malurile lui verzi, puțin umblate, își întindea tremurul de platină al valurilor în soarele după-amiezii.* BENIUC, M. C. I, 465.
2. Nume dat mai multor piese de mașini care altădată se fabricau din platină **(1)** ori cu platină **(1)** sau care au luciul caracteristic acestui metal. *Canalul transversal stabilește comunicațiunea între platină și corpurile de pompă.* PONI, F. 86. *Un cap laminor cuprinde: ... platina cu ochiuri, care se mișcă lateral în ambele sensuri ...* IONESCU-MUSCEL, FIL. 151. *Un însemnat ajutor ... l-am putea obține din partea colectivului fabricii de ace și platine.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 853. *Platinele sînt lame de oțel ștanțat și foarte bine șlefuite.* LTR^2.
3. Laminat semifabricat plat, cu secțiune dreptunghiulară, cu dimensiuni mici, care se folosește ca materie primă la laminarea tablei subțiri. *Platinele se întrebuințează la laminarea tablelor.* IOANOVICI, TEHN. 146, cf. 145, LTR^2.
— Accentuat și: (rar) *platină.* SCRIBAN, D. — Pl.: **(2, 3)** *platine.* — Și: **plátin** s. n.
— Din fr. **platine.** Pentru sensul **3**, cf. omonimul fr. platine.

PLATÍNIC, -Ă adj. Care conține platină **(1)**, care este bogat în platină; platinifer, platinos. *Clorura platinică.* LTR^2. *Platinul și metalele platinice se găsesc în nisipuri aluvionare.* ib. XII, 587, cf. DER III, 779.
— Pl.: *platinici, -ce.*
— Din fr. **platinique.**

PLATINIFÉR, -Ă adj. Care conține platină **(1)**, care este bogat în platină; platinos, platinic. Cf. CADE. *Nisipul platinifer care se extrage se prelucrează ... prin spălare cu apă.* LTR^2 XII, 587, cf. DN^2.
— Pl.: *platiniferi, -e.*
— Din fr. **platinifère.**

PLATINÍT subst. Aliaj de oțel cu o cantitate mare de nichel, avînd un coeficient de dilatație termică egal cu cel al platinei și al sticlei, folosit la fabricarea electrozilor unor lămpi electrice, la unele piese de radio etc. *Platinita ... posedă o dilatație foarte aproape cu sticla.* ENC. TEHN. I, 402, cf. LTR^2, DM, DER, DN^2.
— Și: **platinítă** s. f.
— Din fr. **platinite,** germ. **Platinit.**

PLATINÍTĂ s. f. v. **platinit.**

PLATINOÍD subst. Aliaj de cupru, nichel și zinc, de culoarea platinei **(1)**, care se folosește la fabricarea rezistențelor electrice sau ca înlocuitor al materialelor prețioase pentru obiecte de ornament. Cf. ENC. ROM., LTR^2, DER, DN^2.
— Din fr. **platinoïde,** germ. **Platinoid.**

PLATINÓS, -OÁSĂ adj. Care conține platină **(1)**, care este bogat în platină; platinic, platinifer. Cf. MACAROVICI, CH. 420. *Clorura platinoasă se obține prin încălzirea pulberii de platin.* LTR^2 XII, 589.
— Pl.: *platinoși, -oase.*
— Din fr. **platineux.**

PLATINOTIPÍE s. f. Procedeu de imprimare fotografică bazat pe acțiunea luminii asupra sărurilor de platină **(1)**. Cf. ENC. ROM., CADE, DM, DN^2, FORM. CUV. I, 141.
— Din fr. **platinotypie.** Cf. germ. Platinotipie.

PLATITÚDINE s. f. **1.** Faptul sau însușirea de a fi plat^2 **(2)**, lipsit de expresie, de originalitate, banal, șters, prozaic sau (învechit) prostesc; (concretizat; mai ales la pl.) vorbă, idee, operă etc. banală, plată^2. *A spune acoperit sau pe ascuns ceea ce se poate spune, fără pericol și fără a călca cuviințele, de față, este curat o platitudine, o nerozie.* HELIADE, O. II, 80. *Asemenea lucruri sînt platitudini prozaice, dar nu concepțiuni de artă.* MAIORESCU, CR. I, 80. *Cine ar fi crezut că asemenea platitudine de mahala să se îmbrace vreodată în veșmîntul poeziei?* id. ib. 100. *Niște platitudini platonice scoase de curînd iar la modă.* CARAGIALE, N. S. 34. *Opera ca atare ... nu e decît o platitudine incomparabilă.* id. O. III, 102. *Platitudinea-i ne uimește ca și imaginația lui.* GHEREA, ST. CR. I, 14. *După atîta experiență pe care au făcut-o muncitorii, declamările „Patriei" rămîn simple platitudini, ba încă rău întrebuințate.* IONESCU-RION, C. 33, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Vorbește mult, platitudini încălecate, asociate la întîmplare.* CAMIL PETRESCU, U. N. 429. *Îi găsise însușiri și de o jalnică platitudine.* C. PETRESCU, C. V. 15 *Nivelul multor versuri ce se publică este adesea atît de scăzut, încît el e una cu ceea ce se poate numi platitudine, dacă nu și mai rău.* CONTEMP. 1949, nr. 138, 4/2. *Un aer de platitudine femi-*

nină stingea totul. CĂLINESCU, E. O. II, 320, cf. id. S. 72. *Platitudinea fotografiilor retușate și inexpresive de pe coperta revistelor la modă de odinioară.* V. ROM. iulie 1953, 265. *Sînt pagini care abundă în platitudine și monotonie.* CONTEMP. 1953, nr. 349, 3/4. *Spirit voluntar, se vindecă de un exces de vitalitate interioară prin adaptarea la platitudinea vieții moderne.* CONSTANTINESCU, S. II, 502. *Toate în jurul lui i se păreau de-o ucigătoare platitudine: cancanurile, lecțiile, colegii.* T. POPOVICI, S. 108, cf. M 1962, nr. 2, 13, T iunie 1964, 76. *Acești tineri își fac un cifru artificial sub care descoperi îndată platitudinea.* CONTEMP. 1965, nr. 954, 1/6.

2. (Franțuzism, rar) Slugărnicie, josnicie. CADE.

— Pl.: *platitudini.*

— Din fr. **platitude.**

PLATITUDINÍST, -Ă s. m. și f. (Neobișnuit; peiorativ) Persoană care manifestă platitudine **(1).** *Ce urmăresc redactorii acestor „Anale", cînd o sumă de platitudinișli s-au plimbat demult prin ce scriu dumnealor?* VLAHUȚĂ, S. A. II, 557.

— Pl.: *platitudinișli, -ste.*

— **Platitudine** + suf. *-ist.*

PLÁTIȚĂ s. f. v. **plătiță.**

PLÁTMĂ s. f. (Regional) **1.** Element de construcție, la acoperișul unei case, care constă din doi căprior încheiați (Smîrdan — Galați). Cf. CHEST. II 226/114.

2. Gheară de fier, la mașina de secerat, care oprește coasa să se ridice. Com. din ȚEPEȘ VODĂ — CERNAVODĂ.

— Pl.: *platme.*

— Etimologia necunoscută.

PLÁTNIC, -Ă adj., s. m. și f. **1.** Adj. (Învechit; despre divinitate) Care răsplătește sau pedepsește pe cineva pentru faptele sale. *Ce, de este vina din dumneata că nu faci în știre împăratului să ne caute la nevoile noastre, Dumnezeu îți va fi platnic, cum te-ai jurat cu noi* (a. 1614). IORGA, C. I. II, 241. *Domnul Hristos ... sufleteaște mare și îndurat platnic iaste.* VARLAAM, C. 348. *Deci cită plată socotești ... să iai de la bogatul dătătoriu și platnicul Dumnezeu pentru tipăritul dumnezeeștii aceștiia ... cărți al Noului Testament?* (a. 1703). GCR I, 348/15. ◆ (Substantivat) Dumnezeu, Isus Hristos (considerați din punctul de vedere al felului cum răsplătesc faptele oamenilor). *Pentru ca să se învrednicească fiștecarele dintru voi să auziți glasul cel fericit al dreptului platnic, al lui Il*|*risto*|*s* (a. 1710). BV I, 550.

2. Adj. (Învechit) Care este dator să răspundă (din punct de vedere moral) de faptele sale sau ale altcuiva. *Nice tatăl pentru fapta feciorului de vîrstă nu-i platnic.* M. COSTIN, LET. I, 244/29, cf. DDRF.

3. S. m. și f. (Învechit) Datornic, debitor. *Dat-am scrisoarea mea ... precum să să știe că m-am rugat de dumnealui de mi-au făcut bine cu lei 300 ... și m-am iscălit eu mai jos ... Eu, Ivan platnic* (a. 1680). IORGA, S. D. XII, 3, cf. 44. *Eu, Ilinca ..., împreună cu toți copiii miei, platnică* (a. 1736). id. S. N. 99. *Popa Ioan ot Pietrari, platnic* (a. 1827). DOC. EC. 394. ◇ Expr. **A da** (pe cineva) **platnic** = a obliga (pe cineva) să plătească o datorie; a declara dator. *Deci i-au părăt ... la măriia-sa vodă și i-au dat platnici și i-au pus la închisori* (a. 1651). GCR I, 151/7. *Fără vină mă dederă platnic.* DOSOFTEI, PS. 222/18. *Pre unii can rar îi da platnic turcilor, iar nu deplin, pre cît cere ei, iar pre uni-i închide.* NECULCE, L. 268. *L-am dat rămas și platnic* (a. 1718). URICARIUL, III, 54/10. *Mai arată Șerban c-au avut 9 nuci pe parte de moșie ce iaste în sama lui și, bătindu-i Ilie, au luat 18 000 nuci, cu care l-au dat platnic* (a. 1766). IORGA, S. D. VI, 103. *Îi da domnul platnici ..., puind de-i ducea la casele de beilic la ciauș* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 224/10. **A se da platnic** = a se recunoaște dator, a fi de acord să plătească o datorie. *Dacă a văzut așa, el s-a dat platnic și i-a plătit* (a. 1651). IORGA, B. R. 148. *Și la toată cheltuiala ce-a făcut Gheorghe Goian, s-a dat platnică Parascheva Gălculiască* (a. 1769). id. S. D. VI, 135. *Însărcinîndu-să vremelnicește cu povara averilor, s-a dat platnic către frații săi.* MARCOVICI, D. 138/3. *Dumnealui pă urmă nu s-au dat platnic ... și ne-au purtat cu minciuni* (a. 1836). DOC. EC. 644.

4. Adj., s. m. și f. (De obicei determinat prin „bun" sau „rău") (Persoană, instituție) care plătește, care trebuie să plătească (în schimbul unei mărfi, al unui serviciu etc.), plătitor **(1)**; (învechit) (persoană) care garantează pentru plata unei sume de bani, garant, (învechit și popular) chezaș. *Acea datorie n-a fost a mortului, ci a fost a lui Iordache acestuia și ... mortul a fost chizeș platnic pentru dînsul* (a. 1793). URICARIUL, XIV, 329. *Dacă nu va avea chip îndată să plătească, ... va da chezaș răspunzătoriu platnic pentru sine.* PRAVILA (1814), 180/13, cf. POLIZU. *Am vrut îndată să mă arăt bun platnic și să mă achitez de o datorie.* ALECSANDRI, S. 39. *Să-i scrii și d-ta o vorbă, arătîndu-i că va avea în mine un bun mușteriu și bun platnic.* CARAGIALE, O. VII, 111, cf. DDRF. *Și dacă tu pe dînsa o crezi neplătitoare, Eu însumi mă fac platnic ș-o scap de ce-i datoare.* COȘBUC, S. 15, cf. PAMFILE, J. II, 160. *Munceșle bucuros și azi, cutreieră ulițele orășelului cu cobilița în spinare și se hărțuiește cu platnicii răi.* REBREANU, NUV. 156. *Le cade și lor, din cînd în cînd, cîte o fărămitură ... din slabul prisos a două-trei reviste literare platnice.* GALACTION, A. 112, cf. 465. *Trebuie să știi că eu sînt bun platnic.* SADOVEANU, O. VIII, 262. *Firma nu făcea greutăți clienților răi platnici.* PAS, Z. I, 243. *Corăbierii, văzînd că-i platnic bun, i-au făgăduit că or abate pe-aici pe timpul acela.* SBIERA, P. 244. *De la un rău platnic și cu cenușa după vatră sau cu un sac de paie să te mulțumești.* PANN, P. V. III, 111/13, cf. ROMÂNUL GLUMEȚ, 28, ZANNE, P. V, 502. ◇ Fig. *Voi, platnici de sudori și singe, Voi, cei bogați și totuși goi ... Veniți cu noi!* GOGA, POEZII, 221.

5. Adj. (Învechit) Plătibil. *El propune ca proprietarul să fie autorizat să emită ... bilete platnice la o scadență determinată.* GHICA, S. 607. *Cînd cele două datorii nu sînt platnice într-același loc, nu se poate opera compensațiune decît plătind cheltuielile remiterei.* HAMANGIU, C. C. 276.

— Pl.: *platnici, -ce.*

— **Plată**[1] + suf. *-nic.*

PLATONEÁLĂ s. f. (Argotic; în expr.) **A face platoneală** = a iubi platonic **(2).** Com. din BUCUREȘTI.

— **Platoni** + suf. *-eală.*

PLATONÉR s. m. v. **plutonier.**

PLATONÍ vb. IV. Intranz. (Argotic) A iubi platonic **(2).** Cf. BUL. FIL. III, 186, 189, SFC IV, 296.

— Prez. ind.: *platonesc.*

— Derivat regresiv de la **platonic.**

PLATONIÁN, -Ă adj. (Rar) Platonic **(1).** *Dovadă că cunosc teoria platoniană e că am expus întrucîtva această teorie.* GHEREA, ST. CR. III, 206.

— Pronunțat: *-ni-an.* — Pl.: *platonieni, -e.*

— **Platon** (n. pr.) + suf. *-ian.*

PLATÓNIC, -Ă adj. **1.** Care aparține platonismului **(1),** privitor la platonism; platonician **(2),** (rar) platonian, (învechit) platonicesc. *Platon, începătoriul eresului platonic sau academic.* POTECA, F. 27/13, cf. VALIAN, V., STAMATI, D., DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Alături de vocabularul împrumutat misticei platonice, el găsește și pe acela neaoș.* VIANU, A. P. 254, cf. V. ROM. aprilie 1958, 95, s ianuarie 1961, 83. *Filozofia platonică a influențat întreaga dezvoltare a idealismului de mai tîrziu.* DER III, 780. ◆ (Substantivat; învechit) Platonician **(1).** *Mari cu adevărat au fost platonicii și stoicii.* POTECA, C. P. 38/3. *Și pre cele dintîi erminii le învață platonicii.* id. F. 16/4.

2. (Despre sentimente) Care are un caracter pur, ideal; neprihănit; spiritualizat. *Un amor platonic și perfect.* HELIADE, D. J. 32/24, cf. CONTEMPORANUL, VI$_1$, 488. *În luceafăr poetul a vrut să simbolizeze iubi-*

rea platonică. GHEREA, ST. CR. I, 161. *Așa o iubeam eu,—dragoste platonică, măi băieți!* SADOVEANU, O. I, 122. *Don Quijote este îndrăgostit de himerica Dulcinee cu o pasiune, nu platonică, ci teoretică, de principiu.* LL I, 123. *Prin urmare, amorul e încă platonic.* T iunie 1964, 14. ◇ (Adverbial) *Ce adolescent, zărindu-ți ochii ... Nu te-ar admira platonic în simțirea-i arzătoare?* DEMETRESCU, O. 50. *Este ... înamorat—și anume platonic.* GALACTION, A. 124. *Ea știe că o iubești platonic.* CĂLINESCU, S. 506.

3. Care are un caracter teoretic, care este fără efect practic, care nu se poate realiza, care nu se concretizează. *Nici rezoluția ..., nici platonica amenințare cu rezistența armată nu schimbă situația.* MAIORESCU, D. II, 116. *O recunoaștere cît de platonică a unei mici calități, ce poate cu bunăvoință mi s-ar găsi și mie, m-ar mîngîia de umilirea ce am îndurat-o o viață întreagă.* CARAGIALE, O. VII, 247, cf. 328. *Reducîndu-i* [criticii literare] *toată puterea ..., o face să se mărginească la o menire platonică ce trebuie să rămînă întotdeauna în afară de marile lupte ale vieții literare.* PETICĂ, O. 442. *Nu trebuia să-i dea lui Platamon nici măcar asigurarea platonică.* REBREANU, R. I, 190. *Nu se putea însă liniști cu asemenea consolări platonice.* id. ib. II, 47. *Vedea însă cu oroare toate aceste compătimiri platonice.* CAMIL PETRESCU, O. II, 500. *Dragostea lui Tristan și a Isoldei depășește jugul destinului, se realizează pe planul ideilor platonice.* H. LOVINESCU, C. S. 16. ◇ (Adverbial) *Intenția prințesei era de a-l lăsa pe Filip moștenitor al titlurilor hangerlițești și, deci, platonic, pretendent la scaunul voievodal.* CĂLINESCU, S. 23.

— Pl.: *platonici, -ce.*

— Din fr. **platonique.**

PLATONICÉSC, -EÁSCĂ adj. (Învechit) Platonic **(1).** Cf. CANTEMIR, I. I. II, 324.

— Pl.: *platonicești.*

— Din lat. **platonicus,** ngr. **πλατωνικός.**

PLATONICIÁN, -Ă s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Adept al platonismului **(1)**; (învechit) platonic **(1).** *Erik ... era un platonician de modă nouă.* VLASIU, D. 79.

2. Adj. Care aparține platonismului **(1),** privitor la platonism; platonic **(1),** (rar) platonian, (învechit) platonicesc. *Golescu se ridică pînă la speculația de idei în dialoguri de tipic platonician.* CĂLINESCU, S. C. L. 17. *Față de orice idealism de orientare platoniciană, Clain ia o atitudine „realistă".* BLAGA, G. 143.

— Pronunțat: *-ci-an.* —Pl.: *platonicieni, -e.*

— Din fr. **platonicien.**

PLATONÍSM s. n. **1.** Concepție filozofică idealist-obiectivă a lui Platon și a adepților săi, după care lumea ideilor ar fi singura realitate obiectivă, iar lumea materială o copie sensibilă și schimbătoare a celei dintîi. Cf. POTECA, F. 31/10, I. GOLESCU, C., VALIAN, V., NEGULICI, CADE, SCRIBAN, D., DM.

2. Iubire platonică **(2).** Cf. SCRIBAN, D. *Erminia luase platonismul în serios și rămăsese credincioasă imaginii lui Ioanide.* CĂLINESCU, B. I. 57, cf. DN².

3. (Rar) Caracterul abstract, formal al unei acțiuni, al unei atitudini etc. Cf. SCRIBAN, D.

— Din fr. **platonisme.**

PLATONIZÁ vb. I. Intranz. (Rar) A fi adept al platonismului **(1)**; a imita, a urma platonismul. Cf. BUL. FIL. III, 186.

— Prez. ind.: *platonizez.*

— De la **platonic.**

PLATONIZÁNT, -Ă adj. (Rar) Care aparține platonismului **(1),** privitor la platonism, inspirat din sau bazat pe filozofia lui Platon. V. platonic **(1).** Cf. V. ROM. aprilie 1958, 95.

— Pl.: *platonizanți, -te.*

— Din fr. **platonisant.**

PLÁTORIȚĂ s. f. (Regional) **1.** Lătunoaie (scîndură groasă, plană) (Șercaia — Făgăraș). Cf. LEXIC REG. II, 52.

2. Fiecare dintre cele două jumătăți ale miezului de nucă (Arpașu de Jos—Victoria). ALR II/172.

— Accentuat și: *platoriță.* ALR II/172.—Pl.: *platoriți.*

— Cf. plată².

PLÁTOȘĂ s. f. Armură de zale, de fier, de piele etc., de forma unui pieptar, cu care se îmbrăcau oștenii în antichitate și în evul mediu spre a se apăra de loviturile dușmanilor; (învechit, rar) plașcă¹ **(I 2).** V. cuirasă, zale. *Platoșele și toate armele lui era mai dragi decît mease tinse.* MOXA, 395/8. *Nu le dă platoșe, nice arc, nice sabie, nice suliță, nice altă nemică de armele voinicilor.* VARLAAM, C. 44. *I-au trimis o platoșă de aur și o suliță de aur cu totul.* HERODOT (1645), 21, cf. 477. *Mulți pun și aripi tocmite ... și cei mai de hire cu pardoși peste platoșe.* M. COSTIN, LET. I, 224/28. *Dîndu-i în loc de platoșe cămeașa cea de păr de s-au îmbrăcat.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 10ᵛ/28. *În loc de platoșă îmbrăcîndu-te cu credința, ai ieșit la luptă.* MINEIUL (1776), 102ᵛ¹/14, cf. KLEIN, D. 400. *Și-l îmbracă cu platoșă și-l încinse preste îmbrăcăminte cu sabia sa.* CALENDARIU (1814), 121/16, cf. LB. *Sub manta poartă lorică (platoșă, ...), în mîna dreaptă un topuz și la coapsă sabie.* BĂLCESCU, M. V. 532. *Scoase hangerul și-l lovi supt suptsioară prin închieturile platoșelor și-l junghie.* ALEXANDRIA, 123/5, cf. 122/5, POLIZU. *Căpitani, ostași cu zale și cu platoșe de fier, Pe-ai lor cai sirepi stau mîndri.* ALECSANDRI, P. I, 32. *Vulcan ... îl dărui ... cu o platoșă sau pieptar de fier nerăzbătut.* ISPIRESCU, U. 46, cf. DDRF. *Platoșă mare-mpletită ... din sîrmă De-aur.* COȘBUC, AE. 60, cf. BARCIANU. *Ghica Vodă ... e încins într-o platoșă tocmai ca acele ce se obișnuiau încă de către generalii din apus.* IORGA, C. I. I, 126. *Apoi, ca să-și apere pieptul, El și-l încinge cu platoșa fratelui tînăr Licaon.* MURNU, I. 60. *În platoșa lui, Mihai privește hotărît și impune.* ANGHEL, PR. 174, cf. CHIRIȚESCU, GR. 253. *Sub platoșa ta, d-ar fi și de 50 de oca, stă un suflet bun și moleșit.* DELAVRANCEA, O. II, 178. *Pe calul de bronz, craiul Matei, învelit în platoșă, sta țeapăn înfruntînd întunericul.* VLASIU, D. 24. *Îl împinse cu pieptul înaintea sa, lovindu-l cu platoșa.* SADOVEANU, O. XII, 146, cf. 344. *A ieșit un străin înaintea lor, acoperit cu platoșă și coif înlănțuit.* V. ROM. august 1954, 68. *Îmbrăcați ... Platoșa de fier, Lăncile de luptă.* BARANGA, V. A. 24. *Vrem pace, De ne-or da război, Ne-om pune platoșe călite.* BANUȘ, P. 385. *Sub dubla platoșă de carton i se zăreau spențerul peticit și pantalonii sumeși.* BARBU, P. 170. *Iar la masă cine-mi șede Cu bărbile Resfirate Și cu pletele Lăsate, Cu armele Lustruite, Cu platoșe zugrăvite?* TEODORESCU, P. P. 478. ◇ (Glumeț) *Cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cocoș.* GÎRLEANU, L. 14. ◇ (Ca termen de comparație) *Îmbrăcîndu-te în dragostea lui Dumnezeu, ca într-o platoșă, să ieși cu veselie la boierii tăi.* NEAGOE, ÎNV. 236/15. *Frica, asemenea unei platoșe cu țepi, se așază între el și gloanțe.* CAMILAR, N. I, 116. ◇ Fig. *Vă îmbrăcați în platoșele Domnului ca să puteți sta împotriva ... diavolului.* CORESI, L. 432/18. *Îmbrăcîndu-vă întru platoșa dereptății.* N. TEST. (1648), 262ᵛ/8. *Înfășurîndu-te pre tine cu platoșa cea înțelegătoare a credinței.* MINEIUL (1776), 167ʳ²/21. *Că n-ai putut spre el întinde-o mînă, Din greaua platoș-a trufiei tale.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 40. *Soarele juca în mii de strălucири din sloii, din platoșele grele de gheață cari țineau încremenite roțile piuelor.* AGÎRBICEANU, A. 430, cf. CAMIL PETRESCU, T. III, 427. *Îi era milă de ea ... Mila, platoșă iezuită a neputinței noastre.* VLASIU, D. 369. *Noi culegem ... vîrfurile prea depărtate ale plopilor, frînte de greutatea platoșelor de stele.* ARGHEZI, S. VII, 8. *Obișnuiți să chiuim la chefuri ... Cînd sîntem cu dușmanul față-n față Ne împietrim sub platoșă de tei.* LABIȘ, P. 312.

— Accentuat și: (neobișnuit) *platóșă.* CIHAC, II, 262.—Pl.: *platoșe.*—Și: (învechit) **plátușă** s. f. DDRF.

— Etimologia necunoscută. Cf. germ. Platte.

PLATÓU s. n. **1.** Formă de relief cu aspect de regiune întinsă, aproape plană (înconjurată de munți sau de văi adînci), situată la o altitudine relativ mare și făcînd tranziția între cîmpii și dealuri sau între cîmpii și munți; podiș **(1).** V. t ă p ș a n. *Pe platourile cele mari mai către sud găsim Mesopotamia și Siria.* ISIS (1859), 49/1. *Orașul doarme sub poalele platoului.* DELAVRANCEA, T. 117. *M-am suit pe platoul Bughii, m-am dus pînă la Mățău.* id. ib. 195. *Valea se îngustează iar, în dreapta un părete verde ..., dar în stînga începe să s-așeze un platou la poalele brădișului din care iese gol masivul Bucegiului.* VLAHUȚĂ, O. A. III, 33, cf. BARCIANU. *I se părea că brigada de pe platoul Bucovei nu știe ce face.* D. ZAMFIRESCU, R. 234. *Am ajuns pe un platou și m-am odihnit.* GALACTION, O. 345. *Toate dealurile, toate platourile sînt pleșuve și roșcate.* id. O. A. II, 421. *Sus, ne găsim în marginea unui platou, ușor adîncit în mijloc.* CAMIL PETRESCU, U. N. 350, cf. 370. *Dealul Spirii, gara de lemne, așezată pe un platou cu copaci și peluze.* ARGHEZI, B. 96. *Platoul în care mii de milenii natura a săpat apelor un drum nestăvilit, e un pustiu izolat, la o altitudine de două mii și ceva de metri.* V. ROM. noiembrie 1954, 71. *Mi-au sărit, aproape simultan, doi iepuri, de pe un platou care fusese direct supus acțiunii vîntului.* VÎN. PESC. decembrie 1961, 7, cf. H IX 387.✧F i g. *Nu ne-am putea imagina omenirea ajunsă pe platoul unei perfecțiuni și fericiri paradisiace.* S ianuarie 1961, 79.

2. Suprafață de teren plană, orizontală, de obicei amenajată în diverse scopuri; platformă **(I 1).** *În ziua hotărîtă, recruții, adunați pe platou ... așteptau îngrijorați.* BRĂESCU, O. A. II, 318. *Pe platou ... au ieșit recruții la instrucție.* SADOVEANU, O. IX, 570. *Pe un platou larg ... poți admira silueta impunătoare a noii fabrici de beton.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 758. *În ovațiile miilor de oameni aflați pe marele platou ..., conducătorii de partid și de stat se îndreaptă spre locul mitingului.* ib. 1964, nr. 6 373.

3. Dispozitiv cu o față plană, care prinde diferite piese în vederea prelucrării lor la o mașină-unealtă. *Platoul permite o prelucrare mai precisă decît la strungurile plane.* IOANOVICI, TEHN. 281. *Platou universal pentru strung.* NOM. MIN. I, 101, cf. LTR[2].

4. Un fel de farfurie mare de porțelan, de metal etc., pe care se așază unele mîncăruri pentru a fi servite la masă. *Era un mare platou circular de argint, adînc și masiv, însă de o grosime inegală spre margini.* CĂLINESCU, S. 244. *Lipseau vreo cincisprezece bucăți, printre care, bineînțeles, platoul, solnița, ceainicul și besacteaua.* id. ib. 249. *Fursecurile le lăsă pe platou să se servească fiecare.* PREDA, R. 154. *„Regele vrea gustarea". Sînt aduse platourile de către valeți.* T iulie 1964, 34.

5. (Și în sintagma *platou de filmare*, LTR[2], DER) Încăpere special amenajată pentru filmare într-un studiou cinematografic, în care se execută filmări cu actori în decoruri adecvate, filmări combinate etc. *Numărul platourilor, suprafața și dotarea lor tehnică determină numărul de filme pe care un studiou îl poate produce anual.* LTR[2], cf. DER.

— Pl.: *platouri.*

— Din fr. **plateau.**

PLATOVIȚĂ s. f. (Învechit) Bucată, fîșie; șuviță. Cf. PRAV. 91, 405.

— Accentul necunoscut. — Pl.: *platovițe.*

— Cf. p l a t ă[2].

PLÁTRU subst. (Franțuzism învechit) Ghips. *Ghipsul sau platru (sulfat de var) se deosibește de calcar și de cretă.* BREZOIANU, A. 18/7.

— Din fr. **plâtre.**

PLÁTUȘĂ s. f. v. **platoșă.**

PLAȚ s. n. **1.** (Regional, mai ales în Ban. și Olt.) Loc pe care se poate construi o casă, loc de casă; loc (împrejmuit) în jurul unei clădiri, al unei gospodării, al unei amenajări etc. V. c u r t e, o g r a d ă. *Plaful cel mare al țarcului fiind deșert, înfățoșa o tristă privală.* AR (1830), 7[1]/16. *Í s-au și adus poftire a trimite inginer ca să însemneze locul clădirii și cîtățimea plațurilor ce ar fi trebuincioase* (a. 1850). DOC. EC. 970, cf. 975. *Plațurile încep a fi căutate și mai ales cele din fața Dunării și din piață și ajung la prețuri însemnate.* I. IONESCU, M. 595. *Plațuri o să ne dea primăria pe gratis.* P. CONSTANT, O. 56. *Fiecare loc de casă (plaț) e de 400 orgii pătrate și plațurile sînt îngrădite cu garduri de nuiele.* LIUBA-IANA, M. 3. *Mi-am cumpărat plaț ca să-mi fac o casă.* SCRIBAN, D., cf. CHEST. II 27/20, 393/22, ALR I 648/1, 5, 18, 846, ib. 674/5, 18, ALR II/I h 178/76. ✦ (Regional) Grădină de zarzavat (Secășeni—Oravița). ALR SN I h 187/29.

2. (Regional) Răspîntie, răscruce (de drumuri). *Trage omul într-un pleaț, într-o încrucișare de drumuri în iarmaroc, pe unde-i trecere mai multă.* CONTEMP. 1949, nr. 126, 8/3, cf. A V 15.

3. (Prin Bucov. și prin Transilv.) Piață **(I 1, 2).** *La crișma lui Z. în Păscărie, ... în colțul pleațului.* în SCL 1971, 401, cf. ALR SN III h 904/95, A V 15.

4. (Învechit, prin sudul Transilv.; astăzi rar) Rampă la galeria unui puț minier. Cf. FD I, 165.

5. (Prin sudul Transilv.) Depozit de materiale, în special de lemne, necesare construcțiilor miniere. Cf. FD I, 165.

— Pl.: *plațuri.* — Și: **pleaț** s. n.

— Din germ. **Platz,** scr. **plac.**

PLAȚÉNTĂ s. f. v. **placentă.**

PLÁUR s. m. Formație vegetală compactă, constituită dintr-o acumulare de rădăcini, rizomi de stuf și diverse elemente organice și minerale, care plutește la suprafața apei (în Delta Dunării), (regional) p l a v[1], p r u n d o i; p. e x t. plavie **(1).** *O mare parte din aceste bălți sînt acoperite cu stufării imense, din cari cele mai multe sînt stufuri plutitoare-plaur.* ANTIPA, P. 198. *E vorba de un ostrov plăpînd, înfiripat încet și greu din acele ostroave plutitoare, din acel „plaur".* GALACTION, A. 471. *Verdele coclit de pe turlele lipovenești se îngîna încă cu liliachiul cerului din plauri.* I. BOTEZ, B. I, 52. *În plaurul plutitor, adică în pămîntul nou alcătuit din aluviuni, stuhuri, plante și tot ce adună și preface moartea,—o viață nouă și înfrigurată fremăta.* SADOVEANU, O. VIII, 321, cf. XIII, 341. *Umbrele ostroavelor de plaur Albastrul Cenușiu îl împinzesc.* PILLAT, P. 126. *Aștepta zadarnic ... ivirea insulelor de plaur.* GALAN, B. I, 45. *La marginea bălților și a ghiolurilor (lacurilor) apare plaurul.* MG I, 671. *Mașini grele au străbătut stufărișul, au trecut prin japșe și au început să se cațere pe plauri.* V. ROM. iunie 1960, 64. *Era și plaurul—o pîslă imensă întinsă peste baltă, înăbușind peștele de sub ea.* ib. 66. *Plauri plutitori își schimbă locul cu o încetineală greu sesizabilă.* VÎN. PESC. iunie 1960, 20, cf. ib. mai 1964, 5. *Plaurul reprezintă rezultatul interacțiunii vegetației stuficole și a factorilor microbiologici într-un mediu acvatic.* LTR[2]. *Întinderile de plaur ... caracteristice Deltei Dunării, formează rezerva principală de materie primă fibroasă.* ib.

— Pl.: *plauri.*

— Sg. refăcut după **plavuri** (pl. lui *plav*[1]).

PLAUZÍBIL, -Ă adj. Care pare a corespunde realității, care pare că merită a fi luat în considerație, admis, crezut; admisibil, verosimil. *Cu un pretext plauzibil o șterse dintre oaspeți.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 52. *Găsiți declarațiunile acestea plauzibili, cel puțin în literă, dacă nu de tot canonice* (a. 1865). URICARIUL, X, 372. *Cătunele de pre acea vale ... s-au trecut fără cuvînt plauzibil la Glogova.* I. IONESCU, M. 103. *Cum s-a putut prezenta cetitorilor ca să pară plauzibilă?* MAIORESCU, CR. II, 352, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Ipoteza unei suprimări intenționate nu e plauzibilă.* BUL. COM. IST. II, 166. *Explicația cea mai plauzibilă e că avem de-a face cu o dregătorie dublă.* ib. V, 158. *Singurul început de răspuns plauzibil este o nuveletă pe care o scriau atunci.* GALACTION, A. 84. *Pentru a avea un motiv plauzibil de război, Rusia trebuie să aștepte intrarea*

trupelor turcești în Principate. OȚETEA, T. V. 243.◇(Adverbial) *A se scuza plauzibil.* SCRIBAN, D.
— Pronunțat: *pla-u-*. —Pl.: *plauzibili, -e.*
— Din fr. **plausible.**

PLAUZIBILITÁTE s. f. (Rar) Caracterul a ceea ce este plauzibil; verosimilitate. DICȚ.
— Pronunțat: *pla-u-.*
— Din fr. **plausibilité.**

PLAV[1] s. n. (Prin Dobr.) Plaur. *Crapul ... trăiește aci prin bălți și prin stufării, iar exemplarele bătrîne pe sub plavuri.* ANTIPA, P. **239,** cf. 521, L. ROM. 1969, 268.
— Pl.: *plavuri.*
— Din rus., ucr. **плав.**

PLAV[2], -Ă adj. (Prin Ban.; mai ales despre boi) Care are părul de culoare albă sau albă-gălbuie. Cf. LIUBA-IANA, M. 115, com. din ORAVIȚA.
— Pl.: *plavi, -e.* —Și: **plăv, -ă** adj. CIHAC, II, 262.
— Din scr. **plav.**

PLAVÁIS s. n. v. **plaivaz.**

PLAVÁȘCĂ s. f. v. **plevașcă.**

PLÁVĂ[1] s. f. (Și în sintagma *plavă de scrumbițe*) Un fel de plasă de pescuit, plutitoare, făcută din ață subțire, folosită la pescuitul scrumbiilor. *Se pescuiește cu plăși plutitoare mobile numite plava de scrumbițe.* ANTIPA, F. I. 229, cf. 249. *Și această specie* [scrumbiță] *se pescuiește cu plăși plutitoare mobile, numite plava de scrumbițe.* ATILA, P. 372, cf. 401. *Plava se întinde în latul fluviului sau al riului.* LTR[2].
— Pl.: *plave.*
— Din bg. **плава.**

PLÁVĂ[2] s. f. v. **plavie.**

PLÁVĂZĂ s. f. v. **pavăză.**

PLÁVEZĂ s. f. v. **pavăză.**

PLÁVIE s. f. **1.** Insuliță plutitoare (sau lipită de malul apei) formată din stuf, ierburi, rizomi, rădăcini de arbori, crengi etc. întrate în putrefacție și amestecate cu nămol; plaur, (regional) cocioc, năcladă **(2).** *Fiece lucru ... carile va fi aruncat apa ca o plavie, acesta de nu-l va mărturisi, nu va avea nici o certare.* PRAV. 39. *Să fie oamenii gata să lucreze „la podul domnesc, la plăvii ..., cînd vor veni apele mari"* (a. 1649). PANAITESCU, O. Ț. 205. *Prutul pusese Neculai Vodă ... de-l curăție, cu multe sute de oameni, de copaci și de plahii.* NECULCE, L. 276. *Preste undele muginde le-arăta cu grozăvie Cum plutea ca niște plagii leșile fraților lor.* NEGRUZZI, S. II, 7, cf. BARONZI, L. 125. [Apa] *va veni mare și îngroșată cu plăvii.* SLAVICI, V. P. 57. *Turburi, gălbui, spumegate curgeau apele Dunărei, cărînd la vale plăvii de stuf, lemne.* SANDU-ALDEA, A. M. 16. *Peștele stă întotdeauna la ... plavie ..., adică stă ascuns între rădăcinile pomilor de pe mal.* ANTIPA, P. 137. *Plavia sau plaghia—adică tot felul de stuf și de resturi vegetale semiputrede, amestecate cu cadavre de animale și alte materii organice în putrefacție.* id. ib. 214, cf. PAMFILE, J. I, 131. *Pe maluri ... zăceau, ca niște pești uriași fără viață, plăghii, aduse și zvîrlite de apa crescută.* LUNGIANU, CL. 207. *Noaptea asta aș sta la pîndă pe o plagie.* SADOVEANU, O. I, 126. *Sîntem ... pe o plavie mișcătoare deasupra apei.* id. ib. IX, 260. *L-am alungat în lume ca pe-o lotcă uitată în desiș de plavie.* DAVIDOGLU, O. 45. *Cele mai multe plavii se întîlnesc în Delta Dunării.* LTR[2]. *Oltule ..., Aduci plăghii și butuci.* ALECSANDRI, P. P. 291, cf. H IV 155, SEVASTOS, C. 289, VASILIU, C. 205, PAMFILE, C. Ț. 168, I. CR. VII, 154, CHEST. IV 59/198, ALR II/551, 605.◇ Expr. (Regional) **A (se) lăsa sau a (se) lungi plavie**=a (se) întinde (la pămînt), a (se) lungi cu toată suprafața. *Dar pernele umplute cu paie i se păreau prea tari ... și fata cerea să i se ia și se lăsa iar plavie.* SANDU-ALDEA, D. N. 269. *Înoată mereu: voinicește, într-o rînă, se lasă plavie cu fața-n sus.* SĂM. VI, 331. *M-a lungit plavie la soare, pînă s-or dospi frigurile din mine.* KLOPȘTOCK, F. 224. **A face** (pe cineva sau ceva) **plavie** = a doborî, a face una cu pămîntul. *Vîntul de azi-noapte mi-a făcut ovăzul plaghie.* AN. DOBR. IV, nr. 4, 101. **A pluti** (sau **a merge**) **plavie** = a aluneca pe suprafața unei ape. *Țechea începe să plutească plavie sau să stea pe loc.* ATILA, P. 38, cf. VÎRCOL, M. 87.✦(Adverbial; pe lîngă verbe de mișcare) În cantitate sau în număr mare. *Crengușele de salcie ..., buturugi treceau, cînd și cînd, plavie în jurul apei.* SĂM. VI, 326. *Mai multe lemne, răgălii ... se zice că vin plavie pe Olt la vale.* I. CR. VI, 253, cf. ARH. OLT. XXI, 272. *Vine lumea plăvii-plăvii de la bilci.* UDRESCU, GL.✦(Adverbial; pe lîngă verbe de mișcare) Pe neașteptate, brusc, deodată. *Mă pomenii cu Ion că veni plavie peste noi.* VISSARION, FL. 177.

2. (Învechit, rar; în forma *plavă*) Navă **(1)**; corabie. *Cînd* [marea] *se umflă de vînt, fiind ploai și trăsnit, atunce cîrmaciul înfricoșîndu-să de valuri, își*[i] *lasă cîrma, neputîndu-să a să mai îmbărbăta ... și pe plave-i aruneîndu-o o răsăpești, sau într-o adîncul mării valurile băgîndu-o o îneacă* (cca 1800). GCR II, 181/33, cf. 502.✦(Prin sudul Transilv. și nord-estul Munt.) Plută. *La noi se zice plaghie, în alte părți plută.* H I 287, cf. A II 8.

3. (Prin Bucov.) Pădure doborîtă de vînt; (regional) palancă[1] **(1),** picătură **(8).** Cf. ARVINTE, TERM. 160, A V 20.

4. (Regional) Rînd, șir de trestii înfipte în pămînt, din care își fac ciobanii adăpost (Catanele—Băilești). H V 111.

5. (Prin nordul Mold.) Limbă de foc; (regional) plavină **(2).** Cf. SCRIBAN, D.
— Pl.: *plavii* și (popular) *plăvii.*—Și: (regional) **plághie, plágie,** (învechit) **plávă** (pl. *plave*), **pláhie** s. f.
— Cf. ucr., rus. плавня „stufăriș", ucr. плавня „luncă cu bălți".

PLÁVINĂ s. f. (Regional) **1.** Cantitate de fîn cît se ia o dată cu furca; pală[1] de fîn. Cf. SCRIBAN, D.
2. Plavie **(5).** Cf. SCRIBAN, D.
— Pl.: *plavine.*
— Etimologia necunoscută. Cf. plavie.

PLÁVIȚ, -Ă adj. v. **plăviț.**

PLAVIȚĂ s. f. (Regional) **1.** Nuia cu care se leagă snopul (Bucoșnița—Caransebeș). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 152.
2. Lînă de culoare albă (Cireșa — Caransebeș) Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 152.
— Accentul necunoscut.—Pl.: *plavițe.*
— Cf. scr. plavica „soi de grîu".

PLÁVIU adv. (Rar) Domol, lin, încet (așa cum plutește o plavie **1).** *Dacă malul e jos și lins, și dacă struna crezi că rezistă, profită de ocazie și-l trage plaviu* [peștele] *pînă pe sec, la mal.* ATILA, P. 75.
— De la **plavie.**

PLÁVNĂ s. f. (Regional) Loc mlăștinos acoperit cu stuf. *Acești oameni ... poporează toate plavnele Dunărei.* CONTEMPORANUL, VI[1], 26. *Ei ... simt că plavnia e mormîntul lor și de aceea beu ... pînă uită.* ib., cf. DDRF.
— Pl.: *plavne.* —Și: **plávnie** s. f.
— Din rus., ucr. **плавня.**

PLÁVNIE s. f. v. **plavnă.**

PLAZ[1] s. n. **1.** Piesă de sprijin la plugul cu brăzdar, așezată în partea inferioară a trupiței și care servește la asigurarea stabilității plugului în timpul aratului; talpă, călcîi, (regional) bîrsă, piept **(II 5 d),** plasă[1] **(III 4),** pod[3], plughiță, nadă[1] **(I 2 a).** *Plugul ... are aceste părți: grindei, coarne, plas.* ECONOMIA, 20/5, cf. LB, POLIZU, LMȘ *Plazul ... partea pe care se tîrăște plugul cînd lucrează.* DAMÉ, T. 36. *Pe-acele vremuri, vechi și bune, Cînd n-avea plugul încă plaz, Jupînul Pipăruș viteaz*

Făcea minuni. COȘBUC, P. II, 251, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Plazul este talpa sau călcîiul plugului.* PAMFILE, I. C. 42. *Plazul e, în general, de oțel, și servește la asigurarea stabilității plugului în serviciu.* LTR². *Eu știu unde mergi cu plugul aist de aur, ... cu plazul de aur, cu cotiga de aur.* POP., ap. HEM 1 626, cf. MARIAN, D. 54. *Eu cu ochii după dînsa, Mi s-a rupt plazu și birsa.* ȘEZ. I, 175, cf. III, 58, ȚIPLEA, P. P. 114. *Din grindei prin capul de jos al coarnelor ... se leagă plasul, în vîrful căruia se află feru-lat.* BREBENEL, GR. P. *Ș-o-nchiriat om plugușor Cu plazu di molil, Cu grindeiu zugrăvit.* VASILIU, C. 173, cf. ALRM SN I h 16, A II 12, V 33. *Ș-o făcut un plug zugrăvit, Cu plazuri de molift.* FOLC. MOLD. I, 295.✦ P. g e n e r. (Regional) Trupiță (la plug) (Măceșu de Jos—Băilești). ALR II 5 011/872. ✦(Prin Mold.) Bîrsă (la plug). Cf. ALRM SN I h 15.✦(Prin Mold. și prin Maram.) Fierul plugului. Cf. ALR I 891/355, 516, 542.

2. (Olt. și Munt.; mai ales la pl.) Talpă (la sanie). *Niște tălpi pe care alunecă sania pe zăpadă; după localități li se zic plăși, fălcele, tălpeți și tălpice.* DAMÉ, T. 21. *Plas de sanie.* IOVESCU, N. 140. *Plașii de la sanie se numesc fălcele.* H II 239, cf. ALR SN II h 356, LEXIC REG. 84. *Să taie lemne la banțig, un lemn adus, din care i să fac* [saniei] *plasurile.* GL. OLT.

3. (La pl.) Lemnele groase care alcătuiesc patul sau trupul războiului de țesut; butuci, craci, drugi, fofeze, grindeie, lemne, tălpi, tălpeți. Cf. DAMÉ, T. 134, SCRIBAN, D., ȘĂINEANU, D. U. *Războiu are doi plași mari, două blane mari, de să pun de prinde războiu.* GL. OLT.

— Pl.: *plazuri.* — Și: (regional) **plas** (pl. și *plăși*, m. *plași*) s. n., **plașți** (GL. OLT.) s. m. pl.

— Din v sl.* **plazъ**. Cf. bg. плаз, scr. **plaz**.

PLAZ² s. n. (Învechit) Prezicere (făcută de un oracol), profeție, prorocire, prevestire. *Luară acest plaz, deci sosiră la acel cîmp și feaceră colibi.* MOXA, 354/25. *Să ... prăznuim sărbătoare care ne aduce aminte plazurile și făgăduințele ce s-au dat.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 204ʳ/16. *Acestea ce să feceră plazuri era și chipuri celor d-apoi.* id., ap. TDRG.

— Pl.: *plazuri.*

— Etimologia necunoscută.

PLĂCĂCIÓS, -OÁSĂ adj. v. **plecăcios.**

PLĂCEÁ vb. II. **I.** I n t r a n z. și t r a n z. **1.** A se bucura (în ochii cuiva) de o impresie favorabilă, de prețuire, de simpatie sau a produce (cuiva) o impresie favorabilă, un sentiment de prețuire, de simpatie; a fi agreat, simpatizat sau a agrea, a simpatiza (pe cineva sau ceva); a simți sau a produce un sentiment de delectare, de mulțumire, de satisfacție, a-i fi pe plac. *Și mearse fata aceaia a Irodiadei, și juca, și plăcu lui Irod și ședătorii cu nusul.* CORESI, EV. 541. *Bine am ispitit și socotit și am aflat ... și mie tare plăcură.* id., în BV I, 518/11. *Plăcu de-a firea lu Faraon acest cuvînt.* PALIA (1581), 169/14. *Era cu suflet curat ... și cuvinte deșarte nu-i plăcea.* MOXA, 371/34. *Celuia ce nu-i plac bucatele ce-i face muiarea sau cămeșile și alte ca aceastea, să cheamă că are vrăjmășie spre dînsa.* PRAV. 155. *Socotiți-vă de cărtularii carii le place a îmbla în veșminte lungi.* N. TEST. (1648), 58ʳ/18. *Cu tine-n veaci să petreacă, Bucurie să le placă.* DOSOFTEI, PȘ. 22/6. *Eu voiu face toate cîte vor plăcea ochilor tăi și minții tale* (a. 1691). GCR I, 288/12. *Și încă mai bine le place vinul cel cu pelin.* NECULCE, L. 227. *Învățătura îi place.* CALENDARI (1733), 57/8. *Să-i pui prune uscate de-ț vor plăcea* (a. 1749). GCR II, 42/26. *Pentru ce ... să voiască acum să mă supuie la ale sale, oprindu-mă de toate acelea ce-m plac și silindu-mă ca s[ă] îmbrățișăz toate acelea pentru care mă simt a avea o uriciune de moarte?* (a. 1750). id. ib. 46/32. *Și mie mi-ar plăcea A bea vin bun și a juca* (a. 1818). id. ib. 226. *Plăcu craiului său această minciună.* GORJAN, H. II, 156/32. *O femeie frumoasă place ochilor, o femeie bună place inimei.* CR (1846), 24²/41. *Filozofului zadarnic placă-i să tot vorovească.* CONACHI, P. 277. *Cui nu-i place un cîntec poporal edital de prietenul meu Alecsandri?* RUSSO, S. 15. *Îmi place a privi sumeția lui, pe care nu se silește a o tăinui.* NEGRUZZI, S. I, 141. *Îmi place a naturei sălbatecă mînie.* ALEXANDRESCU, O. I, 99. *Îmi place a sta singur pe o stîncă dărîmată S-aud pe maluri vîntul cu groază șuierînd.* ALECSANDRI, P. I, 194. *Care muzică vă place mai mult, doamna mea? ... Cea italiană sau cea germană?* id. T. 875. *Povățuiri înțelepte și ... fapte interesante care pot să placă și să folosească oricărui cititor.* ODOBESCU, S. III, 11. *Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, i-au plăcut palatul și socrii.* CREANGĂ, P. 86. *Îmi place că te văz chefliu și vesel.* CARAGIALE, O. II, 258. *Și murăturile foarte îi plăceau.* SLAVICI, N. I, 5. *Atît de mult plăcură acestor bucatele, încît își lingeau și degetele cînd mîncau.* ISPIRESCU, L. 22. *Citise ceva de mine și-mi spuse că i-am plăcut, cu acea gentilețe supărătoare a oamenilor care se cred grozavi și îndreptățiți să te încurajeze.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 191. *Am o liră și-un izvor de poezie ... Bogații mă cat și mă plac.* OLLĂNESCU, H. O. 166. *Cu voinicii-mi place traiul, Ori îi văd cu spada-n mîni, Ori cu naiul.* COȘBUC, P. I, 84. *Îi cam plăcuse bătrînului rachiul, iar munca nu prea îl îndemnase.* REBREANU, I. 47. *Ne place să rîdem de alții, și unora dintre noi, dacă nu sîntem prea proști, chiar de noi.* IBRĂILEANU, S. L. 40. *Mi-a plăcut ... sinceritatea ta.* GALACTION, O. A. I, 112. *N-am fost băut fără să-mi fie sete Nici am mîncat vrodată ce nu-mi place.* TOPÎRCEANU, P. O. 151. *Se strîmbă ca în fața unui fel de mîncare care nu i-ar place.* CAMIL PETRESCU, T. I, 537. *Mănăstirea îi plăcu în valea îngustă, împresurată de păduri.* C. PETRESCU, Î. II, 242. *M-o trimis duduca să-ți spun matale c-o făcut nișle curechĭ cu rață și știe că-ți placi matali.* BRĂESCU, O. A. I, 115. *Babei îi plăcea ... să povestească istorii urîte cu strigoi și cu draci.* SADOVEANU, O. I, 496. *Omul îmi plăcea, cu toate că vorbea așa de puțin.* id. O. II, 560. *Dacă ochilor tăi le-ar plăcea Nevăzutul și neștiutul, ai putea Veni la mine.* ARGHEZI, V. 223. *E un acrobat drăgălaș, care place grozav unora.* CĂLINESCU, S. 790. *Îmi place să te văd făptură clară Răsfrîntă-n iezerul de munte.* BLAGA, P. 103. *Nici pădurile nu-i plăcuseră.* STANCU, R. A. III, 23. *Negustoria ca atare nu i-ar fi plăcut dacă cîștigul ar fi fost lipsit de peripeții.* PREDA, M. 69. *Mi-a plăcut munca, n-am pregetat niciodată.* id. Î. 166. *Repetaseră vizita pentru că le plăcuse primirea.* BARBU, P. 163. *Vai de mine! ce m-oi face? Ce iubesc mamei nu-i place.* ALECSANDRI, P. P. 307. *Aide să-ți dau eu o vacă de aur cu vițelul de aur, de care ți-a plăcea.* ȘEZ. I, 6. *Multu-mi place palinca Și departe-i Bistrița.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 388. *Oi mere la maică-mea Și-oi mînca ce mi-a plăcea!* FOLC. TRANSILV. I, 162. *Săraca baba mea, Bine-i place mazărea.* FOLC. MOLD. I, 71. *Și pisicii îi place peștele, dar cînd trece puntea închide ochii.* ZANNE, P. I, 601. *Porcul, ori încotro face, Lui tot noroiul îi place, Din ce e nu-l poți preface.* id. ib. 608. *Nu este frumos ce este frumos, (ci) este frumos ce-mi place mie.* id. ib. II, 562, cf. 758. ◇ (Popular; construit cu prep. „de") *Țurlea ... i-a plăcut de Ilie mai mult decît se așteplase.* PREDA, D. 101. ◇ (Fără precizarea obiectului sau a subiectului logic) *Cresc rodii ... și-alămîi, Și tot feliu dă pom ce la gust place.* BUDAI-DELEANU, Ț. 325. *Așea ciudate frumusețe, Care plac la tinerețe.* BĂRAC, ap. GCR II, 176/10. *Cu lucrările lui nu ne uimește, dar place.* BOLINTINEANU, O. 358. *Sper că articolele mele să placă; eu cel puțin îmi dau toată osteneala să le fac după puterile mele cît pot mai bine.* CARAGIALE, O. VII, 339. *Istorisirea lui place.* IORGA, L. II, 622. *Cupletul cu puica de drac care se suia în copac plăcuse.* STANCU, R. A. IV, 332. *Lecția ei plăcu.* PREDA, R. 79. *La bătrînețe place vinul vechi și nevasta tînără.* ZANNE, P. II, 491.◇ E x p r. **Știi că-mi placi (?)** sau **(știi că) mi-ai plăcut (?)(!)** etc. ori **asta-mi place!**, exprimă mirarea și dezaprobarea în fața unei propuneri, a unei afirmații etc. care nu-ți convine, cu care nu ești de acord. *Ei, știi că-mi placi? Auzi vorbă ... Cum n-o să mă intereseze?* SEBASTIAN, T. 33. *Ei, bravo, mi-ai plăcut. Cum să nu știu.* id. ib. 34. *Știi că-mi placi! Păi cînd l-oi vedea,*

pici jos. Ăla sucește mintea fetelor într-un minut. CĂLINESCU, E. O. II, 101. ✦ A fi în asentimentul, pe voia cuiva, a fi aprobat de cineva; a corespunde cerințelor, dorințelor celui în cauză, a p r e f e r a, a - i c o n v e n i. *Derept aceaia foarte plăcu lu H*[risto]*s cel samarean ce se întoarse și deade har lui e pre ceia alalți se mănie.* CORESI, ap. GCR I, 27/18. *Iar noi să ne nevoim acicea cu lucrurile cealea bunele cu toate, cealea ce plac lu Dumnezeu.* CORESI, EV. 113. *Deci cumu-i voia Domnului, ce caută să le placă tuturor, ori cu folos ori cu paguba țării, care obicei până astădzi trăiaște.* URECHE, L. 61. *Mergînd pre apa Bîrladului în sus și plăcîndu-i locul ... au început a zidire biserica.* id., ap. GCR I, 72/36. *Să-i dea boul cela ce l-au împuns de l-au stricat; iară de nu-i va plăcea acela, să i să facă plată.* PRAV. 19. *Să îmblați cum să cade Domnului, întru toate să-i plăceți, întru tot lucrul bun rodind.* N. TEST. (1648), 269^{r}/12. *Ne pornesc către învățăturile cealea ce plac lui D*[u]*mn*[e]*zeu și ne învață să alegem binele de în rău* (a. 1652). GCR I, 158/2. *Au socotești cu mintea ta că-m' placu faptel(e) tal(e) ceale făr de leage?* (a. 1691). id. ib. 294/20. *De nu i-ar place acolo ..., volnic să fie a merge.* NECULCE, ap. GCR II, 35/14. *Duca Vodă, nevoindu-se în tot chipul să facă slujbă turcilor să le placă, și aceasta au făcut.* R. POPESCU, CM I, 440. *Fără credință nu e cu putință a plăcea lui D*[u]*mn*[e]*zeu* (a. 1774). GCR II, 99/23. *Menelau afla cu cale ... să purceagă cu toții; dar hotărire aceasta n-au plăcut lui Agamemnon* (a. 1750—1780). id. ib. 83/34. *Cum vă place dar a mea părere? Și dă aveți împrotivă a zice?* BUDAI-DELEANU, Ț. 115. *Sfatul acestora tuturor place, Toți în pădure descălecară.* id. ib. 283. *O să iau pe miss Margareta, de e plăcut lui Dumnezeu și ție.* CR (1848), 6^{3}/69. *Ne place a ne zice nobili români! Dar nu facem nimic pentru români.* BOLINTINEANU, O. 443. *Boierilor de dincoace nu le plăcea a fi mai prejos.* ODOBESCU, S. I, 70. *Cel de sus varsă darul său și peste cei neputincioși; se vede că așa place sfinției sale.* CREANGĂ, P. 190. *Au purtarea noastră nu-ți place? îi zise ea ..., de-ți pricinuiește atita mîhnire?* ISPIRESCU, L. 12. *Îi plăcea mai bine să rămîie, așa cum e, redactor.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 191. *La București ți-ar plăcea?* BRĂESCU, O. A. I, 13. *Ei duduie, văzuși? Îți place?* SEBASTIAN, T. 29. *Am știut de la început că n-o să le placă vagonul.* BARBU, P. 8. *Murguleț tare-mi place, Spune-mi mie cîți bani face?* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 487. ✧ (Popular; construit cu prep. „de") *S-a boierit, nu-i mai place de noi!* PREDA, D. 110. ✦ I n t r a n z. (Despre plante) A-i prii. [Grădinilor] *tare le place căldura.* ECONOMIA, 120/8.

2. S p e c. A avea sau a trezi un sentiment de admirație, de plăcere, de simpatie, de iubire față de o persoană de sex opus sau față de ceea ce aparține unei persoane de sex opus, a atrage (prin calitățile sale) o persoană de sex opus sau a simți atracție față de o persoană de sex opus; a(-i) fi drag, a fi îndrăgit sau a îndrăgi. *Care-i plăce, o ține cîte douo, trei luni la dinsul.* NECULCE, L. 158. *Cel rău știa că a Romicii față Mai la mulți tineri Țigani plăcusă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 123. *Ce faci acolo, giupîneaso? Îți plac ofițerii?* ALECSANDRI, T. 519. *D-ta să te prinzi în joc ling-o fată care ți-a plăcea.* CREANGĂ, P. 163. *A-și alege ... pe acela care îi va plăcea.* ISPIRESCU, L. 3. *Iar cu noi o lume-ncepe Dacă ochii mei îți plac.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 55. *Dar cu pămîntul ce să faci? Și ce folos de boi și vaci? Nevasta dacă nu ți-o placi, Le dai în trăsnet toate!* COȘBUC, P. I, 119. *Cum ai făcut să te placă? Nu prea te știam meșter la fete.* BASSARABESCU, V. 109. *Tata, bunul și puternicul Albu-Împărat și-a dat cuvîntul atunci, să fac ce oi voi, să iau pe cîn' mi-o place.* VISSARION, B. 62. *Barbatul, ca să placă muierii, nu trebuie să fie numaidecît frumos și tînăr.* SADOVEANU, O. XI, 226. *Fata-i plăcea pentru că era tînără, frumușică și destul de vioaie.* id. ib. 422. *Era limpede că femeia îi plăcea nespus de mult.* CAMIL PETRESCU, O. III, 86. *Eu vroiam să mă căsătoresc, și cum știam că nu mă înșel că fata îmi place, vroiam s-o cunosc bine.* PREDA, R. 46. *Pentru mîndra care-mi place, Trei zile la domni aș face.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 10. *Buze rumeioare, Care plac la fetișoare.* id. ib. 374. *Cine m-o văzut, I-am și plăcut Și m-o și iubit.* MARIAN, V. 104. *Cine place vecina, Cunoaște ce-i hodina.* DOINE, 211. *Atita o plac, de nu știu Ce să mă fac.* BIBICESCU, P. P. 179. *Noi, urîții, ce ne-om face Că nimenea nu ne place?* FOLC. TRANSILV. II, 25. *Măi, bădiță, ochi birnaci, Negru ești și mult îmi placi.* id. ib. 27. *Caută muierea să-ți placă ție, iar nu altora.* ZANNE, P. IV, 463. ✧ (Popular; construit cu prep. „de") *Să nu le placă fetelor de noi, Veniamine, răspunse rizînd Vasile.* AGÎRBICEANU, A. 36. *Mi-am dat seama că-mi place de ea.* PREDA, Î. 48. *Fetei-i plăcu de băiat.* RETEGANUL, P. IV, 74. *Și-mi dă alta mai săracă, Numai ca de ea să-mi placă.* DOINE, 253. *Bine-mi place de mîndru.* FOLC. TRANSILV. I, 276. ✧ (Fără precizarea obiectului) *Femeile ... cele tinere și frumoase se ocupă numai de a plăcea.* BOLINTINEANU, O. 376. ✧ R e f l. r e c i p r. *Ba din una, ba din alta și de cole până colea, și-au plăcut unul altuia.* CREANGĂ, P. 168. *Ei cum se văzură se și plăcură.* ISPIRESCU, L. 102. *Întîlnindu-se să se placă și plăcîndu-se să se căsătorească.* SEVASTOS, N. 27.

3. A găsi, a crede de cuviință; a vrea, a dori; a pofti. *Iată slujnica ta în mîna ta iaste, fă cu ea ce ție place.* PALIA (1581), 59/14. *Dzică cît le place ceia ce n-au minte, Ce vor să mă sparie cu a lor cuvinte.* DOSOFTEI, PS. 35/11. *Turcii au întrat în țară de o au prădat și o au arsu și au robit cum le-au plăcut.* R. POPESCU, CM I, 321. *Împărți vinalul și făcu 3 părți tocmai și zise să-ș ia ce-i va plăcea fieștecarele din ei* (cca 1705). GCR I, 353/9. *Dar cum? Voi uitarăți dă porunci Și dă hele ce Vlad Vodă scrise Socotind c-ați îmbla cum vă place Dă capul vostru încolea și încoace?* BUDAI-DELEANU, Ț. 111. *Pot trăi Fără d-a mai osteni, Ș-într-aceste fumuri fac Cu cei mici orice le plac.* MUMULEANU, ap. GCR II, 249/24. *Inima lui, nădăjduind tot ceeace-i place, uită îndată de cîte ori nădejdile ei au rămas înșelate.* MARCOVICI, D. 8/7. *Mie mai bine îmi place să aib un cîne.* DRĂGHICI, R. 103/22. *Că a meserilor soartă Lui i place-a apara.* ASACHI, S. L. I, 122. *Ia-ți o lună, două, șase luni, oricît îți va plăcea.* CR (1846), 32^{1}/28. *Pentru dumneata fă cum îți place.* ib. (1848), 6^{1}/67. *Eu sînt gata să fac ce ți-a plăcea.* ALECSANDRI, T. 449. *Mi-ar place să străbat ... codrii umroși.* ODOBESCU, S. III, 77. *Cum îți vine, cum îți place pe copilă s-o dezmierzi.* EMINESCU, O. I, 155. *Are ... în mînă și pînea și cuțitul și taie de unde vrea și cît îi place.* CREANGĂ, P. 248. *Sînt într-o situațiune desperată, și nu pot conta pe alt sprijin decît pe devotamentul tău amical, care-mi place a crede că nu se va dezminți nici de astă dată.* CARAGIALE, O. VII, 464. *Ești cu cine-ți place în singurătate.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 175. *Uite, ți-am adus și ție un bariz frumos, albastru, cum îți place ție.* BUJOR, S. 84. *Mi-ar place chiar să și vorbești.* CAMIL PETRESCU, T. II, 469. *Dau întîi o raită prin toată piața, așa ca să-mi fac o idee, și pe urmă iau de unde-mi place.* BRĂESCU, O. A. I, 221. *Zapis rămase acum liber să citească ce i-o place.* VISSARION, B. 203. *Tata nu era om rău, dar îi plăcea să asculte toți de el.* VLASIU, A. P. 73. *Dă-mi durere și prigoană, Dă-mi otravă cît îți place.* ARGHEZI, VERS. 346. *Nu-mi plăcea să mai trăiesc pe locurile astea.* STANCU, R. A. I, 25. *Îmi place să cred că acum ne cunoaștem destul de bine ca dumneata să-mi poți spune mie orice.* id. ib. III, 332. *Mi-ar fi plăcut să nu stăm ca niște caraghioși.* BARANGA, I. 152. *Ți-ar fi plăcut să fim împreună?* T decembrie 1962, 26. *Fă-mă, Doamne, cumu-ți place, Numai popă nu mă face.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 467. *M-aș face de-un neguslor Și l-aș cumpăra pe dor, Dorului așa i-aș face Și l-aș vinde cui i-ar place.* CIAUȘANU, V. 52. *Mămuca m-a făcut Tocmai ei cum i-o plăcut.* FOLC. TRANSILV. I, 305. *Mîna altuia nu te scarpină cum îți place.* ZANNE, P. II, 235. *Care vorbește ce-i place, acela să audă și ce-l supără.* id. ib. 841. *Din orice lemn îți place Fluier nu se poate face.* id. ib. IV, 363. ✧ R e f l. (Învechit) *Inema-i grăiește precum i să place.* DOSOFTEI, PS. 33/19. *Umblăm de capetele noastre făcînd fieștecarele ce ni se pare și ce ni se place.* ANTIM, P. 23. ✦ R e f l. (Învechit, rar) A se complăcea. *Nimine nu poate să găsască rău ca să mă plac în adunarea damelor.* KOGĂLNICEANU, S. 139.

II. (Cu valoare de interj.; Transilv. și Maram.; în forma *placă*) Termen de politețe care se folosește: **a)** pentru a invita o persoană să vină, să intre, să se așeze etc. Cf. p o f t i. Cf. ALEXI, W. *(Bate cineva la ușă, bătrînul răspunde:) Slobod! Placă și intră!* BENIUC, V. CUC. 16. *Placă, jupîne cătană, înlăuntru, că te cheamă înălțatul împărat.* RETEGANUL, P. III, 18. *Dar la noi locul e cam strîmt, d-voastră sînteți poate mulți, totuși, placă, veniți înlăuntru.* SEVASTOS, N. 55, cf. FD I, 194. *Placă-vă de hodin'iț.* ALR I 1 500/350, cf. 1 380/347, A I 12, 22, GLOSAR REG., TEAHA, C. N. 253. *Placă-n casă, hai la masă.* FOLC. TRANSILV. I, 93; **b)** pentru a răspunde cînd nu s-a auzit sau nu s-a înțeles întrebarea; ce? cum? mă rog? aud? Cf. p o f t i. Cf. ALR I 349/51; **c)** pentru a se adresa cuiva, cerîndu-i stăruitor îndeplinirea unui serviciu; te rog! GLOSAR REG. *Placă-mi da o suveică!* ib.

— Prez. ind.: *plac.* — Și: **pláce** vb. III.

— Lat. **placere.**

PLĂCÉRE s. f. **1.** Stare afectivă fundamentală determinată de satisfacerea unor tendințe, a unor cerințe vitale; sentiment, senzație, stare de mulțumire, de bucurie, de încîntare produse de ceva care satisface gustul sau dorința cuiva, p l a c; emoție produsă de un lucru agreabil; (concretizat) ceea ce produce o asemenea stare afectivă, un asemenea sentiment etc. *Dar ca să poată mai cu plăcere Călători țiganele gloate, Au pus în frunte să meargă bucate.* BUDAI-DELEANU, Ț. 105. *Iată ... de ce îndemnu am făcut aceste satire socotind... să fac doao folosuri, adecă și să-și mai îndrepteze unii năravurile lor, și aflînd plăcere să se deprinză mai mult la cetit.* MUMULEANU, ap. GCR II, 247/14. *O norocire neașteptată sau vreo plăcere nenădăjduită ți să înfățișează.* MARCOVICI, D. 12/19. *Plăcerea cum de repede Pasă și-n pripă moare.* ASACHI, S. L. I, 243. *Păstoriul afla plăcere, în zi de răpaos, a arăta baciului său trofeile dregerilor sale militare.* id. ib. II, 36. *Am priimit cu o vie plăcere buchetul.* NEGRUZZI, S. I, 98. *Un glas cînta cu plăcere Un cîntic obicinuit.* ALEXANDRESCU, O. I, 134. *De vrei plăcere-a-mi face Ca poet adevărat, Fă în viiață o minune Hotărîndu-te a-mi spune Adevăr neprelucrat.* ALECSANDRI, P. I, 211. *Dupe ce am răsfoit cartea ta, m-am luat în adevăr cu plăcere de pe urmele tale de vînător.* ODOBESCU, S. III, 3. *Nebună copilă, ce-amesteci plăcerea Cu lacrimi pe care le naște durerea.* EMINESCU, O. IV, 18. *Nu a avut plăcerea să întîlnească pe vechii lui prieteni.* CARAGIALE, O. II, 42. *Ai în fiece zi plăcerea să primești la masă ... un om de treabă.* id. ib. 259. *Noi căutam castane sălbatice printre frunze, ca să vedem care știe să arunce mai departe, ceea ce copiilor le făcea multă plăcere.* SLAVICI, N. I, 174. *Nu știu ce e durerea, căci n-am cunoscut plăcerea.* DELAVRANCEA, S. 70. *A doua zi le aștepta lucrul, de dimineața pînă seara, și ele îl așteptau cu plăcere.* id. ib. 266. *A doua zi gazetele anunțau cu plăcere sosirea lui în țară.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 220. *Începu să se gîndească cu sfială, cu plăcere la sat.* AGÎRBICEANU, A. 45. *Domnule, faceți-ne plăcerea și poftiți la masa noastră.* GÎRLEANU, N. 65. *Simțea o plăcere atît de mare văzîndu-și pămîntul, încît îi venea să cadă în genunchi.* REBREANU, I. 49. *Nu-mi face nici o plăcere să stau de vorbă cu d-ta.* CAMIL PETRESCU, T. II, 488. *Băieții începură să joace de probă între ei și, îmblînzindu-se, fetele, roșii de plăcere, se lăsară tîrîte cu silă prefăcută, și jocul se încinse sub ochii bătrînilor.* BRĂESCU, O. A. II, 251. *Ei, ... e o plăcere a mea. Strică? Un obicei vechi.* SEBASTIAN, T. 30. *Fă-mi plăcerea și lasă-mă să-ți spun așa, d-ră Esmeralda.* id. ib. 372. *Mi-ar face mare plăcere să-mi faceți o vizită.* VLASIU, D. 124. *Eu am plăcere că v-ați oprit aicea, pe grindul meu.* SADOVEANU, O. VIII, 422. *Cinele nu arătase plăcere pentru asemenea joc.* id. ib. XI, 141. *Crezi că dumnealui o să-i facă plăcere să-și piardă vremea cu oameni de vîrsta mea?* CĂLINESCU, E. O. I, 48. *Mi-ai făcut plăcerea să mă inviți la dumneata acasă.* STANCU, R. A. III, 26. *Iar dînsa, cu plăcere, Nebănuind nimic, Primi, cum el îi cere, Să-i fie bun amic.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 60, cf. 113. *Hai să nu mai vorbim de asta, Irina; nu-mi face nici o plăcere.* H. LOVINESCU, C. S. 48. *N-am timp acum să analizez plăcerea pe care ți-a făcut-o ție sonetul lui.* BARANGA, I. 166. *Simțind aerul cald și mirosul de ierburi crude, caii începură să sforăie de plăcere.* PREDA, M. 105. *Îți mulțumesc, Gore, mi-a făcut multă plăcere.* T decembrie 1962, 26. *Poate că bătrînei îi făcea într-un fel plăcere ... să vorbească tare cu cineva despre toate aceste lucruri.* V. ROM. noiembrie 1962, 64. *Să faci salbă puicii mele, Ca s-o poarte cu plăcere.* FOLC. MOLD. I, 108. *Rara vedere E mai cu plăcere.* ZANNE, P. IV, 240. (Urmat de determinări care indică obiectul, cauza, felul plăcerii) *Plăceri ale iubirei, plăceri încîntătoare!* ALECSANDRI, P. I, 120. [Poezia] *... ne poate atrage și interesa prin plăcerea estetică.* MAIORESCU, CR. I, 49. *Înfățișarea-i fastuoasă și elegantă răpoartă mintea către timpii cînd plăcerile vînătorii ... era numai petrecerea favorită a regilor.* ODOBESCU, S. III, 57. *Sufletul și mintea au putut aievea să-și însușească plăcerile și farmecul artei.* id. ib. *Dumneata nefiind vînător, bineînțeles că n-o să pricepi plăcerea vînătorii.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 155. *Orală este la Creangă și plăcerea pentru cuvinte.* VIANU, A. P. 113. *O tovărășie ca a dumneavoastră e o plăcere intelectuală.* CĂLINESCU, S. 113. ◇ L o c. a d j. (Învechit, rar) **Plin de plăcere** = plăcut. *Mintea-i este șugubață, vorba-i plină de plăcere.* ASACHI, S. L. I, 160. ◇ L o c. a d v. **Cu plăcere** = **a)** (în formule de politețe) bucuros! *Curios! — zise ea — mie, ginerele meu mi-a spus că s-a plătit tot. Am să-l întreb și dacă n-a plătit, cu plăcere.* CĂLINESCU, E. O. II, 54. *Domnu Ionică, am o treabă cu dumneata ... — Cu plăcere, te ascult, domnișoară.* BARBU, P. 152; **b)** formulă de răspuns la mulțumirile exprimate de cineva pentru un serviciu; **c)** împăcat, liniștit. *Să te văd încaltea, vrednic ești de comoara ce ți-o las și apoi să mor cu plăcere.* CREANGĂ, P. 226. ◇ E x p r. **Fă-mi plăcerea ...** = (în formule de politețe) fii bun ..., te rog ... Cf. DM. ✦ (Mai ales la pl.) Distracție, petrecere, desfătare, veselie; satisfacere, desfătare a simțurilor, v o l u p t a t e. *Slobozenia legii care hărăzește credincioșilor ei toate bunătățile cerești fără depărtarea plăcerilor lumești.* VĂCĂRESCUL, IST. 247. *Era om foarte drept și priimitoriu, însă dat la dezmierdări și plăceri.* id. ib. 262. *Din abaterea femeii cîte rele-n lume vin Cînd ea cumpără și vinde ale sale frumusețe, Mestecînd înșălăciunea ș-a plăcerilor venin!* ASACHI, S. L. I, 65. *Omul dar să osebească ... Din plăceri primejdioase pe acea nevinovată.* CONACHI, P. 278. *Noul sultan era un prinț crud, afemeiat și muiat de tot prin plăcerile care îl făcură să piardă înfocarea ce avea mai întîi spre război.* BĂLCESCU, M. V. 79. *Alții spuneau că e o vînturătoare ce cutrieră lumea pentru plăcerile ei.* NEGRUZZI, S. I, 44. *Ea se afla într-unul din aceste momente ... cînd te simți învins de plăcere.* id. ib. 78. *Se dusese la oglindă ca să-și puie în regulă grațiile maltratate de voluptoasele plăceri ale nopții.* FILIMON, O. I, 131. *Într-o noapte furtunoasă Prințul, cu-ai săi cavaleri Într-o sală luminoasă Se-mbătau de dulci plăceri.* BOLINTINEANU, O. 93. *Aceasta negreșit caracterizează foarte bine pe acel tînăr stăpînitor, inteligent și luminat, dar iubitor de plăceri și de lux.* ODOBESCU, S. I, 322, cf. 383. *În priviri ceteam o veșnicie De-ucigătoare visuri de plăcere.* EMINESCU, O. I, 200. *Știu cît de mult preț punea pe plăcerile materiale ale vieții.* CARAGIALE, O. III, 8. *C-o umezeală de plăcere în ochi care-i lustruia genele răsfrînte, întinse brațele goale spre el.* DELAVRANCEA, S. 156. *Rîsul lor e fără ironie, plăcerile lor elementare.* C. PETRESCU, C. V. 201. *Tu erai făcut să ceri vieții plăcere. Tot felul de plăceri.* id. Î. II, 156. *Fu o posesiune scurtă, stingace, dar de o acuitate de plăcere pe care ea n-o cunoscuse încă.* BRĂESCU, O. A. I, 7. *Mamaia, femeie tînără, cochetă, s-a lăsat pradă plăcerilor ușoare.* id. ib. II, 15. *A gustat și ea plăceri oprite.* SADOVEANU, O. III, 564. ◇ *Călătorie* (sau *navigație* etc.) *de plăcere* = călătorie (sau navigație etc.) care se face în scop recreativ. *Te pot încredința că mușcă rău și adînc, deși de altfel e un înger din ceruri în călătorie de plăcere pe pămînt.* HOGAȘ, M. N. 33. *După ce ancorează în port, aflăm că e iahtul*

lui Roischild în navigaţie de plăcere prin Orient. BART, S. M. 49. (Ieşit din uz) *Tren de plăcere* = tren special pentru excursii. *Madam Georgescu — Miţa Georgescu — cu d. Georgescu — Mihalache — pleacă la Sinaia cu trenul de plăcere.* CARAGIALE, O. II, 1.

2. (De obicei construit cu diverse prepoziţii) Dorinţă, voinţă, voie; chef, poftă, gust. *Aceasta amu iaste fericită viaţă şi bine tocmită pre plăcearea lui Dumnezeu.* CORESI, EV. 123. *Mare veselie ... s-au făcut de domnie noao carea dup[ă] plăcearea a toată[ă] obştea să făcusă* (a. 1700). GCR I, 333/19. *Cuvint carele să nu fi fost pre plăcerea măriei tale.* ANTIM, P. XXIV. *Dar apoi fiind voia şi plăcearea domnului nostru Is*[us] *H*[risto]*s, după o puţină vreame muiarea craiului au fost îngrecată* (a. 1764). GCR II, 77/7. *Din dreaptă parte me am zălojit o ... falce şi giumătate loc bun şi în plăcere, la bordeiul ce avem d*[u]*m*[i]*sale mai sus-numitului* (a. 1794). ŞTEFANELLI, D. C. 247. *Să vă deprindeţi a vă lipsi de lucrul ce aţ iubi cît de mult, ... şi să vă puneţi în lucrare un alt ce ... nu v-ar fi de plăcere.* DRĂGHICI, R. 157/4. *Pre Dumnezeu în idoli cu mînule lor cioplirâ Şi-i făcură pe plăcere slabi, minioşi, nestatornici.* CONACHI, P. 303. *Vedem pe domniţă întorcînd curtea şi ţara întreagă dupe plăcerea ei.* FILIMON, O. I, 126. *Chiar şi eu m-aş tocmi la d-ta dacă ţi-a fi cu plăcere.* CREANGĂ, P. 202. *Hagi Tudose, fă plăcere domnişoarei Fifica. Dorinţa dumneaei e ordin.* DELAVRANCEA, O. II, 307. *Ştim noi că musafirii nu vin ... di plăcere pe la bordeiele noastre.* C. PETRESCU, Î. I, 277. *De stat oi sta ... După ce ţi-oi face această plăcere, tot m-oi duce în lume, de pe unde am venit.* SADOVEANU, O. VII, 293. *Dar domnia voastră de ce-aţi vinit pe-aici, pin Deva? Aşa, de plăcerea dumneavoastră?* id. ib. X, 381. *Maică, uritul mă cere, Nu mă da fără plăcere.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 274. *Bade-n casă nu ţi-oi mere, Că n-ai ochi p-a mea plăcere.* FOLC. TRANSILV. I, 276. ◇ Expr. (Învechit, rar) **A-l avea** (pe cineva) **la plăcere** = a agrea, a aprecia (pe cineva). *Îl are la plăcere toţi, şi împăratul.* PANN, E. III, 107/23.

— Pl.: *plăceri.*

— V. **plăcea.**

PLĂCHIÓI s. m. (Regional) Om greoi (Hănţeşti — Suceava). I. CR. VI, 154.

— Pl.: *plăchioi.*

— **Plachie**[1] + suf. *-oi.*

PLĂCINCIOÁRĂ s. f. v. **plăcintioară.**

PLĂCINTÁR s. m., s. n. **1.** S. m. Persoană care face sau vinde plăcinte[1] **(1).** *Au zis ... să cheame plăcintariul să-l bată, că au făcut plăcintele reale* (a. 1705). GCR I, 352/23. *Lei ... 20 de la starostele de plăcintari* (a. 1776). URICARIUL, XIX, 326, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Cu ce nerăbdare aşteptam să-şi puie plăcintarul jos tablaua din cap şi cît de iute i-o deşertam!* NEGRUZZI, S. I, 285. *Şi petrecea timpul mai mult la poarta şcoalei, între plăcintari şi salepcii, decît în clasă.* GHICA, ap. DDRF, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U. *Mai încolo, stătea un cizmar ..., apoi un plăcintar bulgar cu dugheana în vecini.* REBREANU, R. I, 28. *Un negustor venit de curînd ..., cofetar sau plăcintar ..., umblă, de asemeni, după o prăvălie cu vad bun.* G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 56, cf. SCRIBAN, D. *Veniseră acolo şi nenumăraţi plăcintari, simigii cu covrigi, bragagii.* CAMIL PETRESCU, O. III, 255.

2. S. n. (Regional) Sucitor (pentru întins foi de aluat). Cf. SFC III, 145, com. din ŢEPEŞ VODĂ — CERNAVODĂ, ALR SN IV h 1 054/723.

— Pl.: **(1)** *plăcintari,* **(2)** *plăcintare.*

— **Plăcintă**[1] + suf. *-ar.*

PLĂCÍNTĂ[1] s. f. **1.** (Adesea urmat de determinări introduse prin prep. „cu" sau „de" care indică natura umpluturii) Preparat de patiserie făcut din aluat (în foi suprapuse) şi umplut cu brînză sau cu fructe, legume, carne etc. *Făceră danţuri de voinici şi feţi acolo la biserică, şi, aducîndu-le acelora plăcinte, apuca şi copiii, robii, de mînca.* HERODOT (1645), 166. *10 zloţ ungureşti ... s-au dat să puie în plăcintă în zioa de s*[fe]*ţti Vasilie* (a. 1695). IORGA, S. D. V, 361. *Pre urmă au pus în masă plăcinte, şi au zis Xanl să cheame plăcintariul să-l bată, că au făcut plăcintele reale* (a. 1705). GCR I, 352/22. *Le pune în tigaie cu untu ... de le prăjaşte şi le fă plăcintă.* MÎNCĂRILE, 80/13, cf. 26/7. *Să apuca a plămădi un feli de plăcintă.* IST. AM. 46[v]/2. *Mamă-sa-i dete în calde plăcinte Farmece.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 212, cf. 321. *Patisier sau făcător de plăcinte, de gugoşi şi altele.* CR (1848), 24[2]/40. *Astăzi plăcintele au pierdut valoarea lor şi plăcintarul poezia lui.* NEGRUZZI, S. I, 285. *Pentru plăcintele mîncate, rămase bun plătit numai cu cîntecelul dascălului.* ODOBESCU, S. III, 10. *Trec furnici ducînd în gură de făină marii saci, Ca să coacă pentru nuntă şi plăcinte şi colaci.* EMINESCU, O. I, 87. *Cuptoriul ... era plin de plăcinte crescute şi rumenite.* CREANGĂ, P. 290, cf. 189. *Ţin apoi minte că i-am dat o bucată de plăcintă.* SLAVICI, N. I, 148, cf. 45. *Două lumînări de seu ard p-o masă rotundă şi funducă, bună pentru întins foi de plăcintă şi scovergi.* DELAVRANCEA, S. 40, cf. id. T. 145. *Darurile care se aduc în această ocaziune ... constau în ... plăcinte, vărzări, scoverze.* MARIAN, NA. 136. *Curgea friptura şi plăcintele ca la masa călugărilor.* ADAM, R. 193. *Plăcintele se string, se acoper şi se dau în cuptior de se coc.* ŞEZ. VII, 34. *Înghiţi o bucată de plăcintă în pripă.* GÎRLEANU, N. 78. *Grigoriţă se muncea şi nu nimerea să-şi scoată pe farfurie o bucată de plăcintă de foi cu brînză.* HOGAŞ, DR. II, 36. *Cucoana Nenuţa a mîncat, cît a ţinut nunta, fripturi gustoase de cîţă, plăcinţi cu nuci şi alune.* AL LUPULUI, P. G. 77. *Pe birou o farfurioară cu resturi de plăcintă cu carne.* BASSARABESCU, V. 31. *O problemă gravă nu se limpezeşte între un şniţel vienez şi o plăcintă cu mere.* REBREANU, R. I, 38, cf. id. N. 183. *Au mîncat două plăcinte cu brînză şi două cu carne.* C. PETRESCU, Î. II, 124. *Pe masă erau felii de cozonac, plăcinte şi sticle de vin.* BRĂESCU, O. A. II, 54. *O singură dată a întrebat, cu gura plină de plăcintă.* SAHIA, N. 57. *Buna făcea plăcinte subţiri, cu urdă, lăudîndu-se că le face mai bune decît mama.* VLASIU, A. P. 33, cf. 17. *Un rînd de plăcinte şi un rînd de vin, — pînă ce picioarele se muiară şi glasurile se înduioşară.* SADOVEANU, O. I, 55. *Cu aceste plăcute clipe ale tihnei de seară în minte, cum să nu iasă bună din mîinile mamei plăcinta pentru cină?* V. ROM. martie 1954, 227. *Aurica întrebă odată pe Felix dacă îi place plăcinta cu cireşi.* CĂLINESCU, E. O. I, 72. *Se aduseră aci cîteva tăvi cu plăcinte.* CAMIL PETRESCU, O. III, 125, cf. I, 125. *Femeia ... stătea la vatră şi cocea plăcinte în cuptor.* PREDA, R. 206. *Pe masă stătea un blid plin cu plăcinte.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 21. *La fel de gustoasă este plăcinta făcută cu carne fiartă în supă.* S. MARIN, C. B. 201, cf. 218, H II 89. *Asta-i lelea care-o vezi, Care ne făcea scoverzi, Asta-i lelea dinainte, Care ne făcea plăcinte.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 431. *Cei mai iuţi pe dinainte De daţi la fişpan plăcinte: Cei mai moi Pe dinapoi, Minaţi domnii ca pe oi.* RETEGANUL, TR. 45. *Au să se ducă cu popa ... şi or s-aducă acasă plăcinte, vărzări, chiroşte şi turte.* PAMFILE, CR. 2. *Şi-n plăcinte n-aţi pus brînză, Şi zăgnată să se prinză?* FOLC. TRANSILV. I, 246. *O plăcintă ş-o-nvîrtită; Cînd s-a coace, zvîrle-o-ncoace.* FOLC. MOLD. I, 376. *La plăcinte înainte şi la război înapoi.* PANN, P. V. III, 51/26, cf. CREANGĂ, P. 189, com. din PIATRA NEAMŢ. *La plăcinte mulţi se adună.* ZANNE, P. IV, 91. *E lesne a zice plăcinte, dar mult e pîn'se fac* (= este mai uşor să spui decît să faci un lucru). Cf. NEGRUZZI, S. I, 249, ŞEZ. I, 219, ZANNE, P. IV, 86. *Bună-i plăcinta, dar dacă nu-i, e bună şi pita.* ZANNE, P. IV, 85. *Cu gogoşi nu se fac plăcinte* (= cu minciuni, cu laude nu poţi întreprinde nimic). Cf. id. ib. 86. *Nu se mănîncă în toate zilele plăcinte.* id. ib. 91. *De plăcinte rîde gura, de vărzare şi mai tare,* se spune despre cei lacomi la mîncare. Cf. CREANGĂ, A. 10, ZANNE, P. IV, 87. *Dracu a mîncat plăcintele şi cărpătorul stă de faţă,* se spune despre cei care neagă un lucru pe care l-au săvîrşit. Cf. PANN, P. V. I, 53/1, ZANNE, P. VI, 563, 564. *Am o plăcintă şi-aşa frumos cîntă* (Gura). GOROVEI, C. 183. *Roş e, măr nu e, pături sînt, plăcintă nu-i* (Ceapa). id. ib. 166. *Ce-i pătură şi nu-i plăcintură?* (Varza).

COM. SAT. V, 19. ◇ *(Plăcintă cu) poale-n brîu* v. p o a l ă. (Regional) *La plăcinte* = ospățul și datinile care au loc la țară (la casa mirelui), a doua zi după cununie; uncrop. *În unele părți ale Moldovei se numește datina aceasta, pe lîngă uncrop sau încrop, încă și la plăcinte.* MARIAN, NU. 695, cf. H XII 205. ◇ E x p r. **A găsi plăcinta gata** = a profita de munca altuia. Cf. ZANNE, P. IV, 91. **A aștepta** (pe cineva) **cu plăcinte calde** = a aștepta (pe cineva) cu mari pregătiri și cu deosebită plăcere. id. ib. **A se vinde** (sau **a se căuta) ca plăcinta caldă** = a se vinde repede, a fi foarte căutat. id. ib. **A-i veni** (sau **a-i pregăti)** (cuiva) **o plăcintă** = a-i veni (sau a-i pregăti) (cuiva) o surpriză neplăcută. *Acesta cum văzu ce plăcintă i se pregătește, înfipse sabia în pămînt.* ISPIRESCU, L. 138, cf. ZANNE, P. IV, 91. **A se pune** (sau **a se trînti, a se așeza** etc.) **ca o plăcintă (țigănească)** = a se tolăni, a se lungi cît e de mare. Cf. ZANNE, P. IV, 92. **A număra foile la plăcintă** = a pierde vremea inutil. Cf. id. ib. 89. **A socoti cîte foi intră în** (sau **într-o) plăcintă** = a ține prea mult seama de toate amănuntele, a se pierde în amănunte. Cf. PANN, ap. GCR II, 374. **Ce-i plăcintă, să-mi placă?** replică glumeață dată cuiva care întreabă dacă îți place un om. Cf. BUL. FIL. V, 170. **A face plăcinte** = a face cercuțe pe suprafața apei, aruncînd în ea pietricele plate; a face pînișoare. Cf. GLOSAR REG. **Alivanta-plăcinta** v. a l i v a n t a. ✦ F i g. (Glumeț) Bătaie (dată cu palma). *Biata preuteasă, numai să-i fie de bine cîte plăcinte au mîncat și ea din mîna preutului, că au ținut minte pentru totdeauna.* SBIERA, P. 243. ✦ P. a n a l. (Ironic) Hîrtie oficială, cerere, memoriu etc. care se întinde pe (prea) multe pagini (și care are, de obicei, un conținut neplăcut). *Cristache se înfățișă în pridvor cu hîrtiile întinse ... — Loc — să vă-ntind plăcintele! Le întinse și le înfipse în cuiele din stîlpii pridvorului.* PAS, L. I, 269, cf. BUL. FIL. IV, 146. ✦ (Regional) Aluat (uns cu grăsime și rulat) prăjit sau copt; turtă; lipie. Cf. CHEST. VIII 26/15, 27, ALR II 4 024, 4 028, ALR SN IV h 1 075. ✦ (Prin estul Transilv.) Gogoașă. ALR SN IV h 1 078. ✦ (Prin Transilv. și Maram.; și în sintagma *plăcintă subțire*, ALR SN IV h 1 077) Clătită. ib.

2. C o m p u s e: (Bot.; regional) **plăcinta-vacii** = urechea-ursului *(Primula auricula)*. Cf. H XIV 436; **plăcinta-porcului** = talpa-ursului *(Heracleum palmatum)*. Cf. MORARIU, PL. 463, BORZA, D. 83.

3. (Regional) Numele unui joc de cărți nedefinit mai îndeaproape (Teregova—Caransebeș). Cf. H XVIII 284.

— Pl.: *plăcinte* și (rar) *plăcinți*, (regional) *plăcinturi* (ALR SN IV h 1 081). — Și: (regional) **plăcinte** (UDRESCU, GL.), **plăcintură** s. f.

— Lat. **placenta.** — **Plăcintură:** sg. refăcut după **plăcinturi** (pl. lui *plăcintă*[1]).

PLĂCÍNTĂ[2] s. f. v. **placentă.**

PLĂCINTĂRÉSC, -EÁSCĂ adj. Care aparține plăcintarului **(1)**, privitor la plăcintar, de plăcintar. Cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *plăcintărești.*

— **Plăcintar** + suf. *-esc.*

PLĂCINTĂRÉȘTE adv. (Rar) Ca plăcintarii **(1)**, în felul plăcintarilor. Cf. SCRIBAN, D.

— **Plăcintar** + suf. *-este.*

PLĂCINTĂRÍE[1] s. f. Magazin unde se prepară sau se vînd (și se consumă) plăcinte[1] **(1)** sau alte produse de patiserie **(1)**; patiserie **(2).** Cf. POLIZU. *Plăcintării, mustării, simigerii cu ușile deschise, cu tarabe puse la iveală, te ademeneau să guști din toate.* VLASIU, D. 313. *Te-ai mai zgîit o dată în plăcintăria cu tăvi rumene și cu mușterii mulți, dar pofta de-a te înfrupta din plăcintă ți se dusese.* PAS, Z. I, 15, cf. 230.

— Pl.: *plăcintării.*

— **Plăcintar** + suf. *-ie.*

PLĂCINTĂRÍE[2] s. f. (Rar; cu sens colectiv) Diverse sortimente de plăcinte[1] **(1).** *Halal, zău, de cine știe Să facă plăcintărie, S-o dospească, plămădească, În cuptor s-o rumenească.* ALECSANDRI, T. 142.

— **Plăcintă**[1] + suf. *-ărie.*

PLĂCÍNTE s. f. v. **plăcintă**[1].

PLĂCINTIOÁRĂ s. f. (Rar) Plăcințică **(1).** *Simigiul îi pregătea ... plăcintioare numai în unt.* I. BOTEZ, ȘC. 112. *Ce-aduci puică de mîncat? — Plăcincioare cu groșcior, Că de tine mi-a fost dor.* I. CR. II, 301.

— Pl.: *plăcintioare.* — Și: (regional) **plăcincioáră** s. f.

— **Plăcintă**[1] + suf. *-ioară.*

PLĂCINTÓR s. n. **1.** (Prin Maram. și prin nord-vestul Transilv.) Sucitor (pentru întins foi de aluat). *Împungi cu plăcintoriu acolo unde-i buba și păsăiești acolo unde-i buba.* ARH. FOLK. I, 205, cf. 235, ALR SN IV h 1 054/346.

2. (Regional) Bucată dreptunghiulară de lemn cu una dintre suprafețe brăzdată de șanțuri, cu care se calcă rufele de pînză groasă (înfășurate în prealabil pe un sul de lemn); (regional) **mîngălău (1)** (Negrești—Baia Mare). Cf. ALR II 3 386/346.

— Pl.: *plăcintoare.*

— **Plăcintă**[1] + suf. *-tor.*

PLĂCINTÚCĂ s. f. (Regional) Plăcințică **(1)** (Moișeni—Sighetul Marmației). Cf. ARH. FOLK. I, 166. *Bea, mininică, mîndrulior, Plăcintucă cu groștior, Că de astea ț-o fost dor.* ib.

— Pl.: *plăcintuci.*

— **Plăcintă**[1] + suf. *-ucă.*

PLĂCÍNTURĂ s. f. v. **plăcintă**[1].

PLĂCINTÚȚĂ s. f. (Regional) Plăcințică **(1).** *Una îi aduce un puiuț fript, alta niște plăcintuțe numai cu lapte și cu ouă frămîntate.* MARIAN, NA. 139. *Eu la joc, mama la joc, Plăcintuța arde-n foc.* ȘEZ. II, 218, cf. CHEST. VIII 8/17.

— Pl.: *plăcintuțe.*

— **Plăcintă**[1] + suf. *-uță.*

PLĂCINȚÍCĂ s. f. **1.** Diminutiv al lui p l ă c i n t ă[1] **(1)**; (rar) plăcintioară, (regional) plăcintuță, plăcintucă. *Deschide-te, pungulițâ, Să plătești plăcințelele.* ODOBESCU, S. III, 10. *Se face aluatul și se coc la fel ca plăcințelele cu carne.* S. MARIN, C. B. 202.

2. (Bot.; regional; la pl.) Numele a două plante erbacee: **a)** bulbuci *(Trollius europaeus)*. Cf. BORZA, D. 172; **b)** *Geum replans*. Cf. BORZA, D. 77, H XVIII 41. *Mîndrei mele așa-i place: Să se poarte cu mărgele, Și pe piept cu plăcințele.* DOINE, 146. ◇ C o m p u s: **plăcinția-vacii** = pătlagină **(1)** *(Plantago major)*. Cf. BORZA, D. 132.

— Pl.: *plăcințele.* — Și: (rar) **plăcințeá** s. f. S. MARIN, C. B. 202.

— **Plăcintă**[1] + suf. *-ică.* — **Plăcințea:** cu schimbare de suf.

PLĂCÍȚĂ s. f. (Regional) Bucată mică de pămînt de formă pătrată (Vișinelu—Reghin). VICIU, GL.

— Pl.: *plăciță.*

— **Placă** + suf. *-iță.*

PLĂCÚT, -Ă adj. **1.** Care place **(I 1),** care produce o impresie favorabilă, agreabilă sau un sentiment de delectare, de mulțumire, de satisfacție, care este pe placul cuiva; (învechit) ogodit[1], (regional) omenos, pișin **(2).** *Sufletul legănat în brațele unei nădejdi plăcute și măglisitoare pierde puterea sa și nu este în stare a suferi nenorocirea.* MARCOVICI, D. 8/27. *Cînd în codru vechi stejarul a răpus de bătrînețe, Din a sa mănoasă țărnă cresc plăcute floricele.* ASACHI, S. L. I, 61. *Să mă ducă-n ceea lume cu plăcuta mea durere.* CONACHI, P. 83. *Începuturile războiului adesea sînt plăcute, dar sfîrșitul e totdauna funest.* BĂLCESCU, M. V. 43. *O scriere*

atît de plăcută și interesantă. CR (1848), 4²/70. *Ea găsi că păcatul este plăcut.* NEGRUZZI, S. I, 79. *Puține suvenire din ele am plăcute.* ALEXANDRESCU, O. I, 85. *Să ai tu parte De un trai plăcut și lin.* ALECSANDRI, P. II, 98. *Un foc vesel răspîndea căldură plăcută în salon.* id. O. P. 95. *Clima ta-i plăcută! Cerul e senin!* BOLINTINEANU, O. 23. *Zilele treceau mai plăcute pentru noi.* id. ib. 266. *Fraza întreagă ar deveni mai simplă, mai clară și mai plăcută la auz, înlăturînd acele demonstrative.* MAIORESCU, CR. I, 178. *Se înjunghiau numeroase jertfe de cîni și de miei, spre a alina jalea cu răzbunări plăcute.* ODOBESCU, S. I, 202. *Dacă vorba-i e plăcută, și tăcerea-i încă place.* EMINESCU, O. I, 159. *Mai bine să ne vedem de petrecerea noastră așa de plăcută.* CARAGIALE, O. II, 278. *Vîntul se mișcă leneș în răcoarea dimineții și calea are să fie plăcută.* SLAVICI, N. I, 59. *În urma lui nu rămăsese decît o plăcută aducere aminte.* id. ib. 132. *Vorbele ei mieroase, versul ei plăcut de pare că te ungea la inimă.* ISPIRESCU, L. 37. *O impresie plăcută, primită repede, pentru ea era o adevărată durere.* DELAVRANCEA, T. 223. *Mi-aduc aminte că aveai un glas așa de plăcut.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 63. *O moleșire plăcută i se răspîndea în tot trupul.* AGÎRBICEANU, A. 42. *Cît merserăm prin umbră, drumul fu plăcut.* HOGAȘ, DR. I, 9. *Doar pe buze filfîie zîmbete plăcute și fugare.* REBREANU, I. 12. *Un glas plăcut răsună la spatele lui.* id. ib. 54. *Erau plăcute sălile de acum patruzeci de ani.* GALACTION, A. 76. *Sorbi paharul încet, ca o otravă ucigașă dar plăcută.* C. PETRESCU, Î. II, 192. *Ce plăcută ai făcut camera aceasta, Sabina! se miră Ana.* id. C. V. 360. *O sculptură poate fi ca o floare plăcută vederii.* VLASIU, D. 278. *Toamna se făgăduia lungă și plăcută.* SADOVEANU, O. IX, 156. *Însuși Cazimir crai a ieșit cu curtenii săi șleahtici întru întîmpinarea domniței de la Moldova, spunîndu-i vorbe plăcute și înfățișîndu-i daruri de nuntă.* id. ib. XII, 340. *Își va găsi o ocupație sedentară plăcută.* CĂLINESCU, s. 816. *Plăcut e somnul lîngă o apă ce curge, Lîngă apa care vede totul, dar amintiri nu are.* BLAGA, P. 175. *Pentru mulți din noi ceva frumos înseamnă ceva plăcut.* RALEA, S. T. I, 218. *Casa dumneavoastră e primitoare și conversația plăcută.* STANCU, R. A. III, 342. *Menajul lor, așa plăcut, Din vina lui a început Cam prost să meargă.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 98. *Palul era cald și plăcut.* PREDA, Î. 174. *Vremea ne plăcea pentru că traversam o iarnă plăcută, aproape primăvăratică.* BARBU, P. 36. *Trebuie să fie o meserie plăcută, dar foarte obositoare.* T septembrie 1962, 4. *Faguri de miere sînt vorbele plăcute.* ZANNE, P. II, 811. *Vizitele cele mai plăcute Sînt cele mai rar făcute.* id. ib. IV, 242. ◇ (Învechit și regional, construit cu prep. „de") *Nu gîndi doar că doresc în lume să mai trăiesc Și că mi-au fost de plăcut Viața cît-am petrecut.* CONACHI, P. 125. *Calu ăla mi-i dă plăcut.* ALR I 255/295. ◇ (Adverbial) *Chemînd cei 12 mulțimea ucenicilor, ziseră: nu e plăcut noi părăsînd cuvîntul lui D[u]mn[e]zău a sluji la mease.* BIBLIA (1688), ap. GCR I, 283/24. *Ce plăcut suna la fereastră vuietul crivățului.* DEMETRESCU, O. 122. *O să petrecem plăcut toți împreună.* REBREANU, I. 414, cf. BLAGA, P. 73. ◇ (Substantivat) *Ferice care în versuri știe c-un glas înlesnit Să treacă din greu în dulce, din plăcut în mai năsprit.* HELIADE, O. I, 120. ✦ Spec. (Despre oameni sau despre înfățișarea lor) Atrăgător, agreabil, simpatic. *Să margă la Țarigrad una ca să arăte pe domn că este bun și plăcut* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 203/4. *Sînt prieteni, cavaleri plăcuți, care umplea aerul de cîntice voioase.* ASACHI, S. L. II, 28. *Cală să fii foarte ferice și foarte orgolios avînd un copil așa de plăcut.* CR (1848), 25²/60. *Chipul său era de nu frumos, dar plăcut.* NEGRUZZI, S. I, 16. *Deși nu era frumos, avea însă o fizionomie spirituală și plăcută.* id. ib. II, 157. *Dorințele se manifestă în noi abia ce zărim o jună femeie plăcută.* FILIMON, O. I, 114. *Te du, copiliță cu coam-aurită, Cu chipul plăcut, Căci dup-a ta frunte Cununa-nflorită Acum a căzut.* BOLINTINEANU, O. 85. *Avea un nepot de frate, june plăcut, mîndru și bine învățat.* ODOBESCU, S. I, 123. *Ridicîndu-și căciula cea mițoasă, vedem o frunte atît de netedă, albă, corect boltită care coincide deplin cu fața plăcută a tînărului.* EMINESCU, N. 35. *Harap-Alb, sluga lui, are o înfățișare mult mai plăcută și semănă a fi mult mai omenos.* CREANGĂ, P. 210. *Era tot atît de plăcut și de bun pe cît de voinic și de viteaz.* CARAGIALE, O. II, 242. *Ei de felul lor erau niște copii nu se poate mai plăcuți.* id. ib. 292. *Știa să se facă plăcut tuturora și necesar oamenilor de cari avea nevoie.* VLAHUȚĂ, S. A. II, 340. *Plăcută ești ca luna, Ca soarele curată ești, Tu singură-a mea una!* COȘBUC, P. II, 216. ✦ Gustos, delicios, apetisant. [Amforele] *stau gata ca să verse plăcutul lor nectar În cupe mari de aur, de jasp, de chilimbar.* ALECSANDRI, T. II, 244. *Ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută numai în vase de aur.* ISPIRESCU, L. 7. *Îmi era sete, Natalie, și am dat aici peste ... o plantă de un gust acrișor și foarte plăcut, care taie setea.* HOGAȘ, DR. I, 227.

2. Care este pe voia, pe gustul, în asentimentul cuiva. *Și făcîndu-s[ă] sarac pentru Domnul, au petrecut via[ț][ă] plăcut[ă] lui [Dumne]zău și adormi întru Domnul* (a. 1692). GCR I, 301/17. *Să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.* ANON. CANTAC., CM I, 89. *Nu doară c-are să [să] arate mai plăcuț prențipului acestuia, ce pentru ca să să despărțască de tovărășiile celoralalți* (a. 1750—1780). GCR II, 84/20. [Retorica] *deșteaptă* [pe tînăr] *să să prefacă într-un om nou și bine plăcut lui D[u]mnezeu* (a. 1798). id. ib. 162/28. *Numai virtutea va fi plăcută sufletului meu.* MARCOVICI, D. 2/8. *Spre a se face mai plăcut lui Dumnezeu.* DRĂGHICI, R. 153/13. *Acest domn urzi așezăminte plăcute lui Dumnezeu.* ASACHI, S. L. II, 5. *Poartă-te frumos ca să fii plăcut oamenilor.* VLASIU, D. 6. *Cu ce-aș putea fi plăcut și folositor iubitului meu oaspete? întrebă vizirul.* SADOVEANU, O. X, 296. ◇ (Substantivat; învechit) *De vei auzi cu auzire glasul D[o]mnului D[u]mn[e]zeului tău și plăcutele înaintea lui vei face și vei băga în urechi poruncile lui ...* BIBLIA (1688), 50²/10. *De vei face bunul și plăcutul înaintea D[o]mnului D[u]mn[e]zăului tău.* ib. 135²/42. *Marele întru patriarși Noe, plăcutul al tatălui celui fără început și făcătoriului a toată făptura* (a. 1750). GCR II, 49/36. *Cele bune și plăcute Pentru bătrîni sînt făcute.* ZANNE, P. II, 488.

— Pl.: *plăcuți, -te.*
— V. **plăcea.**

PLĂCÚȚĂ s. f. Diminutiv al lui p l a c ă. Cf. p l a c ă **(1)**. *S-au confecționat burghiuri spirale avînd aplicate în vîrf plăcuțe din metal dur.* IOANOVICI, TEHN. 217. *Pentru o mai perfectă etanșare s-a fixat ... și o plăcuță de acoperire.* SOARE, MAȘ. 114. *Plăcuțe de fier.* NOM. MIN. I, 46.

— Pl.: *plăcuțe.*
— **Placă** + suf. *-uță.*

PLĂGUÍ vb. IV. T r a n z. și r e f l. (Învechit) A (se) răni. *Din ostașii romani încă așa mulți cădea și se pleguia de armele protivnicilor.* MAIOR, IST. 4/12, cf. BARONZI, L. 116, DDRF.

— Prez. ind.: *plăguiesc.* — Și: **pleguí** vb. IV.
— **Plagă**[1] + suf. *-ui.*

PLĂGUÍT, -Ă adj. (Învechit) Rănit. *Cu aceale să se leage tăieturile celor pleguiți.* MAIOR, IST. 4/16. *Lupul tot pleguit (rănit) fiind de cîni, zăcea mai mort.* ȚICHINDEAL, F. 50/5, cf. DDRF. ◇ F i g. *Iubita sa verișoară ... a cărei inimă simțitoare era adînc pleguită prin pierderea ireparabilă a mamei sale.* F (1872), 159.

— Pl.: *plăguiți, -te.* — Și: **pleguít, -ă** adj.
— V. **plăgui.**

PLĂHÍT, -Ă adj. v. **plăviț.**

PLĂIÁȘ s. m. v. **plăieș.**

PLĂIBÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLĂIÉȘ s. m. **I. 1.** Locuitor al unui plai[1] **(2)**, de la plai[1]. *Între munți și codrul verde, De furtuni surpat, Plăieș român nu-s-o pierde Cît va fi Carpat.* ASACHI, S. L. I, 135, cf. 134, II, 17. *Unii fiind plăiași și ceilalți*

cîmpeni. HASDEU, I. C. I, 245. *Hai cu mine-n codrul verde S-auzi doina cea de jale, Cînd plăieșii trec în vale.* ALECSANDRI, P. I, 17, cf. LM, ODOBESCU, S. III, 83. *Plăieșii spuneau că n-au mai apucat așa primăvară devreme.* CREANGĂ, O. 194. *Curgeau plăieșii roiuri de pe sub poalele codrilor.* VLAHUȚĂ, S. A. III, 304, cf. TDRG, I. BRĂESCU, M. 69. *Zi să vie țara, și va dudui muntele de plăieși, și se va clăti valea de joseni.* DELAVRANCEA, O. II, 236. *Un bucium, după obiceiul plăieșilor, jelea în singurătatea locurilor.* SADOVEANU, O. III, 233. ✦ P. ext. (Regional) Pădurar (al unui plai[1]). Cf. I. BRĂESCU, M. 69. *Îl întîmpinară, într-o poieniță, plăieși cu topoarele pe brațe.* SADOVEANU, O. IX, 79, cf. VII, 423, ARVINTE, TERM. 160, A V 15, 33, 35, LEXIC REG. II, 30.

2. Locuitor de la graniță (din Țara Românească) însărcinat cu paza frontierei țării, în regiunile de munte, străjer; p. ext. grănicer. *Să fie vătah de plăiaș[i], să poarte grij[ă] să păzească plaiurile de hoți și de oameni răi și de oameni birnici, să nu treac[ă] în Țara Ungurească* (a. 1653). IORGA, S. D. V, 120. *Plăiașii l-au prins și l-au întors îndărăt.* IST. Ț. R. 126. *Pă urmă prind plăiașii și pă Ilie armaș.* R. POPESCU, CM I, 415, cf. 416. *Au poruncit la Odor căpitanul de au mers cu tîrgoviștenii și cu toți plăiașii Ialomiții, să prinză pre acești ce scriu mai sus.* ANON. CANTAC., CM I, 175. *Fiind eu ispravnic ..., am chemat pe toți plăiași[i], oameni[i] cei de ispravă și bătrînii* (a. 1732). BUL. COM. IST. II, 249. *Ș[i] măriilor voastre veț da poruncă plăiașilor ... ca să fie cu bună pază* (a. 1760). IORGA, B. R. 222. *Plăieși ot Bicazi* (a. 1803). URICARIUL, VII, 276. *Ispravnici, vătafi și dă hăi care Urmează pănă la mica spiță Dă panțiri și plăiași.* BUDAI-DELEANU, Ț. 398. [20 taleri] *la plăiași și potecași, pentru osteneala lor* (a. 1811). DOC. EC. 128. *Hatmanul scriind la plaiuri au adus cîțiva plăieși.* BELDIMAN, E. 27/27, cf. DRLU. *Fu trimis la Deva cu ... 2 companii de plăieși.* BARIȚIU, P. A. II, 445, cf. I, 370, NEGRUZZI, S. I, 169. *N-a trecut mult și a fost chemat și Magheru la București, care, după mai multe convorbiri cu vodă Bibescu, a fost numit comandant șef al tuturor dorobanților și plăieșilor de peste Olt.* GHICA, S. 712, cf. 101. *Și tu, Mirceo, plimbă-te cu plăieșii de-a lungul zidului și fiți tot cu mîna pe cuoșul puștii.* ALECSANDRI, T. 1493. *Asculta-vom ... voiosul și semețul cîntic al plăieșului elvețian.* ODOBESCU, S. III, 80, cf. DDRF. *Cît despre plăieși, ei erau un fel de păzitori ai potecilor munților.* XENOPOL, I. R. IV, 156. *Dar se-ntorc spre zid plăieșii, Văd pe șes un nor de oști.* COȘBUC, P. I, 326, cf. 328. *Vameșii au drepturi în ceea ce privește alegerea, supravegherea, pedepsirea plăiașilor.* IORGA, B. R. 342. *Iar plăieștii, cu căpetenițile lor, vătavii, erau puși să străjuiască plaiurile și trecătorile.* PĂCALĂ, M. R. 45. *Tudor chema pe panduri, pe plăieși.* GALACTION, O. A. II, 100. *Plăieșii înturnau furiș capul către mărițile lor și se bucurau.* SADOVEANU, O. XI, 280, cf. 79. [Vătaful] *avea în sfîrșit să strîngă banii în pălși, dar numai prin plăieșii săi.* OȚETEA, T. V. 75. *Pîrcălabu și-a lăsat din nou plete, s-a îmbrăcat în straie de plăiaș al lui Ștefan cel Mare și a venit iarăși în București.* PAS, Z. IV, 168. *Pe dealurile unde plăieșii-au bucinat Clădiri roșcate urcă cu aburi în spinare.* LABIȘ, P. 366. *Instituția plăiașilor este una din instituțiile vechi ale statului feudal.* STOICESCU, C. S. 142. *Gheorghe, Gheorghieș, Făt de bun plăieș!* MARIAN, D. 208. *A mînat* [împăratul] *pe un plăieș după babă, ca să se ducă acolo.* ȘEZ. II, 50. *Cuza a pus plăiaș de pază becheturile.* GRAIUL, I, 118.

3. (Regional; în trecut) Administrator la curtea boierească (Chiril—Cîmpulung Moldovenesc). Cf. GLOSAR REG.

4. (Ban. și prin Bucov.) Paznic, portar sau om de serviciu (la o instituție). Com. din ORAVIȚA, cf. COMAN, GL., CHEST. II 489/1, ALR II/36, ALR SN III h 902/386, LEXIC REG. II, 41.

II. (Ornit.; prin Olt.; cu sens neprecizat, probabil) Lăstun *(Apus apus).* Cf. BĂCESCU, PĂS. 134.

— Pronunțat: *plă-ieș.* — Pl.: *plăieși.* — Și: (învechit) **plăiáș** s. m.

— **Plai**[1] + suf. *-aș.*

PLĂIEȘÉSC, -EÁSCĂ adj. Care aparține plăieșilor **(I 1,2)**, privitor la plăieși, de plăieși. *Oamenii carii vor fi șăzători pre moșiele plăișăști și în sat plăieșăsc* (a. 1729). IORGA, S. D. V, 371. *Printre atribuțiile vătafilor de plai din secolul al XVIII-lea era și aceea de a păzi satele plăieșești să nu fugă.* STOICESCU, C. S. 153.

— Pronunțat: *plă-ie-.* — Pl.: *plăieșești.* — Și: (învechit) **plăișésc, -eáscă** adj.

— **Plăieș** + suf. *-esc.*

PLĂIEȘÍE s. f. (Învechit, rar) Corpul, organizația plăieșilor **(I 2)**. *Codrii era odată așezare de apărare ca plăieșia munților.* RUSSO, S. 99.

— Pronunțat: *plă-ie-.* — Pl.: *plăieșii.*

— **Plăieș** + suf. *-ie.*

PLĂIÉT subst. (Învechit, rar) Plai[1] **(5)**. *Ne-am tocmit pentru hotarăle acestor doao pămînturi, din munții plăietului [=pămîntului] rumânesc și din munții plăietului [=pămîntului] Ardealului* (a.?). IORGA, S. D. V, 473.

— Pronunțat: *plă-iet.* — Pl.: ?

— **Plai**[1] + suf. *-et.*

PLĂIÉȚ s. n. **1.** (În dicționarele din trecut) Plai[1] **(2)**. Cf. LB, ALEXI, W., BARCIANU.

2. (Regional) Cărare lăturalnică, prin pădure, care trece peste un deal (Arpașu de Sus—Victoria). CHEST. IV 24/172.

— Pronunțat: *plă-ieț.* — Pl.: *plăiețe.*

— **Plai**[1] + suf. *-eț.*

PLĂIȘÉSC, -EÁSCĂ adj. v. **plăieșesc.**

PLĂIȘÓR s. n. Diminutiv al lui plai[1]. Cf. DL, DM.

— Pronunțat: *plă-i-.* — Pl.: *plăișoare.*

— **Plai**[1] + suf. *-ișor.*

PLĂÍȚ, -Ă adj. v. **plăviț.**

PLĂIȚÁ vb. I v. **plăvița.**

PLĂIȚÚȚ s. n. Diminutiv al lui plai[1] **(2)**. Cf. DR. XI, 125. *Pare-mi, mîndră, că te-aud Pe plăiuț, pe la Ieud, Aducînd vin și borcut.* BUD, P. P. 34, cf. 81, CHEST. IV 24/356.

— Pronunțat: *plă-iuț.* — Pl.: *plăiuțuri.*

— **Plai**[1] + suf. *-uț.*

PLĂIVÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLĂIVÁZ s. n. v. **plaivaz.**

PLĂMÁDĂ s. f. **1.** Amestec de făină, apă și drojdie, folosit la fermentarea aluatului, plămădeală **(1)**; bucată de aluat dospit, purtătoare a fermentului care face să crească aluatul, plămădeală **(1)**; p. ext. drojdie; maia[1] **(1)**. Cf. BARCIANU. *Pînea pentru colaci se plămădește ... cu plămadă făcută din drojdii de vin.* PAMFILE, CR. 5, cf. CADE, SCRIBAN, D., DL, DM, com. MARIAN, ALR I 769/582, 800, 773/576, ALR II/605, 791. ◇ Fig. *În sufletul meu crîncen port secolii grămadă Și cerul sterp și lutul fecund într-o plămadă.* LESNEA, I. 58. *Nu bănuisem în jurul meu plămada aceasta a nenorocirii.* SADOVEANU, O. III, 377. *Această plămadă istorică a răscoalei, cu care copiii ardeleni creșteau acasă la focul vetrei, l-a și apropiat pe Mustea de Becu.* BENIUC, M. C. I, 188. ✦ P. gener. (Regional) Amestec (de mai multe substanțe) (Ștefănești—Drăgășani). Cf. ȘEZ. IV, 23. *Această amestecătură (plămadă) o bea bolnavul cu apă.* ib. ✦ Masă[2] **(1)** pregătită în vederea fermentării; porțiune dintr-o masă fermentată. *Sladul, amestecat cu productul ce se transformă în rachiu, se ferbe cu aburii ce vin prin țevi ... și se face plămada.* I. IONESCU, D. 254. *Plămada, răcită, se aduce prin uluci, în căzile unde se pune ca să dospească.* id. ib., cf. DP. *După materia primă se deo-*

sebesc plămezi de porumb, de cartofi, de melasă etc. LTR[2]. ✦ Element, substanță pusă la macerat. *Florile de siminoc ... se pun plămadă în borș unde stau pînă a doua zi.* PAMFILE-LUPESCU, CR. 36. ✦ (Prin nordul Munt.; probabil prin confuzie) Pomadă. Cf. RĂDULESCU-CODIN.

2. Substanță din care este format oul de albină; larva dezvoltată de oul albinei; (învechit) **plămăditurâ (2).** Cf. HEM 744, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., H X 355, 374, CHEST. VI/31 supl., 45/26.

3. F i g. Element care dă naștere la ceva, s ă m î n ț ă, g e r m e n; p. e x t. alcătuire, structură; (neobișnuit) plămăd. [Vărsatul] *nu este materie streină afară din trup precum să zice și să învață în unile cărți, asemănînd plămada lui cu duhul ciumii, ci să zămislește din singele fieștecăruia.* PISCUPESCU, O. 239/1. *Omul are în plămada lui Plămada a luminei.* I. VĂCĂRESCUL, P. 41/13. *Din plămada singelui strămoșilor a crescut o rasă nouă.* D. ZAMFIRESCU, Î. 158. *Aceia din subordinea dumitale sînt din plămadă slabă.* STANCU, R. A. IV, 35. *Crescut-am din aceleași rădăcini, Și cu plămadă din același lut.* V. ROM. decembrie 1954, 146. *Ați vorbit apoi de misiunea poetului, această plămadă omenească uimitoare, în stare să ghicească miraje acolo unde oamenii de rînd nu văd decît întîmplări familiare.* CONTEMP. 1957, nr. 538, 1/6. ✦ Odraslă **(2),** progenitură. *E fericită bătrîna. Plămada ei a ajuns cineva.* STANCU, D. 93. ◇ (În imprecații) *Fi-ți-ar plămada* [a] *dracului!* ARH. OLT. XXI, 272.

4. (Prin Ban.) Reproducere, prăsilă. *Berbec de plămadă.* ALR I 1 769/30, cf. ib. 1 769/45.

5. (Regional) Epitet pentru un om moale și prost. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Pl.: *plămezi.* — Și: (regional) **plomádă** s. f. CHEST. VI/26 supl., 89/26.

— Postverbal de la **plămădi.**

PLĂMĂD subst. (Neobișnuit) Plămadă **(3).** *Dihănii în cojoace cu gheare, colți și coarne Pîndeau să te răstoarne: O lingură de sînge într-un plămăd de carne.* ARGHEZI, VERS. 382.

— Pl.: ?

— Postverbal de la **plămădi.**

PLĂMĂDEÁLĂ s. f. **1.** Amestec de făină, apă și drojdie, folosit la fermentarea aluatului, p l ă m a d ă **(1);** bucată de aluat dospit, purtătoare a fermentului care face să crească aluatul, p l ă m a d ă **(1);** p. e x t. drojdie; maia[1] **(1);** (rar) plămăditurâ **(1),** (regional) plămădeț **(1).** Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, POLIZU. *Mirele trimite ... o turtiță de plămădeală la mireasă, iar de la mireasă o femeie duce o turtiță de plămădeală la casa mirelui.* SEVASTOS, N. 76. *Nu este bine a să lăsa plămădeala pînei peste noapte.* MARIAN, S. R. II, 44. *În altă covățică mai mică se face plămădeala, cu aluat din țîrg.* ȘEZ. VII, 33. *În bucătăria cu miros de lapte și de plămădeală dospită.* CAZIMIR, GR. 98. *Cînd plămădeala a crescut, se răstoarnă în vasul cu făină.* S. MARIN, C. B. 202, cf. CHEST. VIII 22/15, 27, ALR I 769, 770, 773, A VI 26. ✦ Masă[2] **(1)** pregătită în vederea fermentării; porțiune dintr-o masă fermentată; s p e c. cantitate mică de lapte care conține fermenți și care se amestecă în lapte fiert, pentru a obține iaurt, lapte covăsit etc. *Plămădeala acea mai potrivită este 2 părți popușoi și una săcară, din care această una să fie o a patra parte slad de orz* (a. 1834). ap. TDRG. *Le moaie* [pieile] ... *cu apă caldă cu tărîță, cu un feliu de plămădeală și cu leșie.* DRĂGHICI, R. 142/24, cf. CHEST. V/85, 88, ALR I 779/61, 1 066/59, 61, ALR II 6 351/551. ✦ Macerare; masă macerată. *Se pune borș pe foc, se fierbe, se împietrește cu piatră acră și cînd aceasta s-a topit se pun și plămădelele de cîrmiz și prafuri roșii.* PAMFILE-LUPESCU, CR. 112, cf. N. LEON, MED. 157.

2. (Prin sudul Transilv. și prin Ban.) Materie apătoasă care umple celulele fagurilor de albine, după trei zile de la depunerea ouălor în ele. Cf. CHEST. VI 93/21, 95/8.

3. F i g. (Rar) Alcătuire, structură (cu aspect de amestec). *Din burta aurie se răsturnă un val de icre, care umplu castronul cu o plămădeală pămîntie.* BRĂESCU, O. A. II, 302.

4. (Prin nordul Transilv.) Epitet dat unei persoane slabe. Cf. COMAN, GL., CHEST. VIII 22/27.

5. Boală (de copii) despre care se crede că este adusă de strigoi; plămădire **(4).** *Se string pentru descîntecu de plămădeală cîte trei muguri din fiecare pom.* ȘEZ. IV, 151, cf. PAMFILE, B. 53.

— Pl.: *plămădeli.* — Și: (regional) **plomădeálă** (A I 24), **plumădeálă** (ib. 17, 22, 23, 24) s. f.

— **Plămădi** + suf. *-eală.*

PLĂMĂDÉȚ s. m. **1.** (Sudul Mold.) Plămădeală **(1);** p. e x t. aluat. Cf. CHEST. VIII 27/29, ALR I 770/592, 594, 600, 610, 773/596.

2. (Regional; în forma *plomădeț)* Copaie în care se frămîntă aluatul. *Să-l duci tot faptul de la casa noastră și să-l lepezi ... în plomădeț cu pîine.* PAMFILE, CER. 187.

3. F i g. (Învechit, rar; în forma *plomădeț)* Persoană care deformează realitatea, care scornește, exagerează. *Și alții mulți sînt de acest feliu de plomădeți.* CANTEMIR, HR. 101.

— Pl.: *plămădeți.* — Și: (învechit și regional) **plomădéț** s. m.

— **Plămadă** + suf. *-eț.*

PLĂMĂDÍ vb. IV. **1.** I n t r a n z. A pregăti un amestec de făină, apă și drojdie, în vederea preparării aluatului; p. e x t. a frămînta aluatul. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *De va fi să nu voiască Muierea să plămădească, Șade, cerne pînă mîine Și tot nu frămîntă pîine.* PANN, P. V. II, 158/3. *De-i vedea-o* [pe femeie] *că nu vra să plămădească și toată ziua cerne, cercetează-ți casa.* NEGRUZZI, S. I, 251. *Mîni, pe vremea asta, zise ea, plămădesc de pîine.* SADOVEANU, P. M. 246. *Hai, mă, ce faceți? Că trebuie să plămădesc, să vă fac niște pîine.* PREDA, M. 227. *Apoi mama plămădea Ș-o lăsa pînă dospea, Apoi colaci învîrtea Pe lopată mi-i culca Și-n cuptor îi arunca!* ALECSANDRI, P. P. 390. *Apoi iute-a plămădit, Aloatul a dospit.* FOLC. MOLD. I, 270. *Cine nu vrea să plămădească cerne toată ziua.* ZANNE, P. IV, 92. ◇ T r a n z. *Ei plămădesc oareșcare aluat.* IST. AM. 94[v]/2. *Halal! Zău de cine știe Să facă plăcintărie, S-o dospească, plămădească, În cuptor s-o rumenească.* ALECSANDRI, T. 142. *Iău plomod'esc pinea.* ALR I 773/831, cf. ib. 1 846/825. ◇ R e f l. p a s. *Colacii se fac așa: se ie făină de grîu, se plămădește de colaci cu aluat anume pregătit.* ȘEZ. V, 138. *Se plămădește aluatul de sara.* CHEST. VIII 25/28. ◇ I n t r a n z. și t r a n z. F i g. *Svatul lui cel necurat care era plămădit în inima lui* (sfîrșitul sec. XVII). MAG. IST. IV, 351. *Sămăna vrajbă mare ... între Matei Vodă și între Vasilie Vodă și între Racoți, craiul Ardealului, zicînd către unul și către altul multe minciuni și cuvinte ficlene, pîn' i-au prilăstit și au plămădit pizma mare în mijlocul lor.* ANON. CANTAC., CM I, 189. *Ochi-i se-necau în lacrămi, peptu-i gemea de suspine, Și durerea-i plămădită cu minia la un loc Îmi striga din gura-i moartă.* HASDEU, R. V. 152. *Sînge mai curat ca al meu era cu greu de găsit; nici o boală n-am avut, care să-și fi vărsat și plămădit în el elementele morții.* DELAVRANCEA, T. 199. ◇ E x p r. (T r a n z.) **A plămădi inima cuiva** = a face cuiva descîntece pentru a vindeca de o boală. *Babele ... plămădesc inima copilului.* ȘEZ. IV, 22. *Inima (cutăruia) plămădesc Ca aluatu-n căpistere, Ca fagurile de miere.* ib. *Ciocănesc, bocănesc, inima lui (X) plămădesc.* FOLC. MOLD. I, 223. (R e f l.) **A (i) se plămădi inima cuiva = a)** a se îmbolnăvi de o boală nedefinită mai de aproape. *Bolnavului cînd i s-a plămădit inima i-e rău la stomac, n-are poftă de mîncare, amețește și-l doare grozav capul.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 150; **b)** a se vindeca (prin descîntece). Cf. ȘEZ. IV, 191. ✦ T r a n z. P. g e n e r. A face un amestec în vederea obținerii unui preparat; (complementul indică

alimente) a pregăti, a prepara (prin amestecare). *Își petrecea zilele plămădind cantaride și visind chinchină.* NEGRUZZI, S. I, 205. *Cucoana Marghioala plămădea pe prispă, la umbră, gogoși de ristic pentru suliman.* CARAGIALE, ap. CADE. *Ce e? Îmi pui la foc cvas plămădit de bunică-ta?* SADOVEANU, O. VI, 81. ◇ Refl. pas. *Cînd se despoaie urechile la copii, se prinde o urechelniță, se arde, se pisează, se plămădește cu unt proaspăt și se face un fel de alifie.* CANDREA, F. 320. *Borșul pescăresc ca să iasă așa de bun, precum a ieșit într-adevăr, trebuie să se plămădească în apa din baltă.* GALACTION, A. 472. ◇ Expr. (Regional) **A plămădi curechi** = a pune varza la acrit. ALR I 753/320. ✦ Tranz. și refl. (Popular) A (se) macera. [Iarba-dulce] *plămădită cu fuică, se bea de arsătură la inimă și umflătură în capul peptului.* N. LEON, MED. 42. *Să furi flori de iievă și să le pui să se plămădească în apa necepută.* MUSCEL, 82. *Se lasă ... ca frunzele să se plămădească bine, adică să-și lase în zeamă toată materia lor colorantă.* PAMFILE-LUPESCU, CROM. 21. *Rădăcina de iarbă-mare ... se pune în rachiu de drojdie ca o oca și stă de se plămădește trei zile.* MAT. FOLK. 700, cf. GL. OLT. ✦ Tranz. (Regional) A mistui **(1)** (Peștișani—Tîrgu Jiu). ALR II/I h 101/836. ✦ Refl. (Rar) A pătrunde, a se infiltra. *Niciodată nu i-au crescut bătături în palmă de muncă, nici nu i s-a plămădit pămîntul în piele.* REBREANU, I. 48.

2. Refl. pas. (Prin Ban. și prin Transilv.; despre albine) A depune plămadă **(2)** (pentru a se înmulți). *Fagurii în carii se plămădesc și scot albinele ceale lucrătoare.* ECONOMIA, 181/5, com. NOVACOVICIU, com. din FĂGET—LUGOJ.

3. Tranz. (Folosit și absol.) A purta rod și a da urmași, a zămisli, a concepe; (adesea fig.) a crea, a constitui, a alcătui, a forma (prin frămîntare, amestecare). *Se nu adaugă-se ție scaunul fărălegiei, ce face (plămădește D, făurește B 1938) munci.* PSALT. 197. *Tu m-ai plămădit în mațe De m-ai dat maică-mea-n brațe.* DOSOFTEI, ap. TDRG. *Nu ai creasce, nici plămădi, ci să ți se prăpădească vița și sămînța și să pieri de pre pămînt.* ȚICHINDEAL, F. 438/11. *Eu nu te-am plămădit de flori de cuc ... Am să te pui la lucru, ia-ți săgețile.* PR. DRAM. 402. *Lectorii de astăzi să citească de cîte două ori actele sus-citate, cu care bătrînii au plămădit, ca să zicem așa, institutul Asociațiunii transilvane.* BARIȚIU, P. A. III, 29. *Cum putea ei să înțeleagă românească, adică: o limbă plămădită de două mii de ani.* RUSSO, S. 36. *Marele compozitor italian a știut să plămădească acest cap d-operă al muzicei de vînătorie.* ODOBESCU, S. III, 94. *De ce ai plămădit din lut acest sărman ulcior al fărturii noastre?* GALACTION, O. 195. *Să vezi un arbust plăpînd întremîndu-se sub îngrijirea ta ..., să-l plămădești cu mîna ta într-o formă nouă.* CAMIL PETRESCU, T. III, 313. *Măi, al dracului om! Din ce ești tu plămădit, măi? ... îl întrebă rîzînd Dănilă.* SADOVEANU, O. II, 507. *Blestemată să fie muierea care te-a plămădit în pîntecul ei și te-a adus pe lume.* STANCU, R. A. III, 98. *Ciinii erau plămădiți sau dresați în tiparele sufletești ale stăpînilor.* PAS, Z. I, 148. *Minuni plăpînde plămădim din tină.* BENIUC, V. 7. *Holda ... plămădită și coaptă din luminile vieții.* DEȘLIU, G. 27. *Sînt vinovat c-aș fi putut și eu Țintind în timp a visului pupilă, Să plămădesc, cum nu am plămădit, Minuni modeste, simple din argilă.* LABIȘ, P. 122, cf. 19. *Dar n-au izbutit profesorii să plămădească, în laborator, ființe care au respirat patru săptămîni?* T decembrie 1962, 21. ◇ Refl. pas. *Să se plămădească o legiuire nouă.* N.A. BOGDAN, C. M. 115. ◇ Refl. *Sufletele mari se plămădesc în valurile răstriștei.* ODOBESCU, S. I, 261. *Nu-i venea să creadă că în pîntecele ei se plămădește o ființă din sîngele lui.* REBREANU, I. 255. *De mii și mii de ani, s-a plămădit aici ca într-o înfrigurare viața.* SADOVEANU, O. VI, 75. *De pretutindeni, umerii ... de titan se zăresc în marea furtună a istoriei din care s-a plămădit cel dintîi stat al muncitorilor.* BOGZA, M. S. 91. *Dumneata ai să ai impresia că te dezvolți, că te plămădești ca autor.* T septembrie 1962, 51.

— Prez. ind.: *plămădesc.* — Și: (regional) **plomădi** (ALR I 773/45, 65, 75, 77, 835), **plomodi** vb IV.

— Etimologia necunoscută. Cf. v. sl. ***po-mladiti.**

PLĂMĂDÍRE s. f. Acțiunea de a (se) plămădi și rezultatul ei; plămădit[1].

1. Cf. plămădi **(1).** Cf. POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. ✦ (Concretizat) Masă[2] **(1)** rezultată prin plămădire **(1).** *Cu sîngele care au curs ... ar fi udat pămîntul și din această masă, ca dintru o plămădire, au răsărit oameni.* MOLNAR, I. 97/13. ✦ P. gener. Amestecare (prin frămîntare). *Din plămădirea nouă a smîrcului cu ceața Se va stîrni, pesemne, fierbinte, iarăși viața.* ARGHEZI, VERS. 376. ✦ Preparare (prin frămîntare, amestec). *Amestecarea și plămădirea lor* [a momelilor pentru pește] *cu diferite droguri, esențe, parfumuri chiar.* ATILA, P. 54.

2. (Prin Transilv.; la albine) Cf. plămădi **(2).** *Căsulii ... gătite spre plămădirea albinelor celor lucrătoare.* ECONOMIA, 178/5.

3. Cf. plămădi **(3).** *Neaducîndu-ți aminte de neputința plămădirii noastre că s-au făcut din tină.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 209[r]/2. *S-a neglijat un motiv de inspirație deosebit de prețios, punctul culminant al unei plămădiri de viață nouă.* T februarie 1962, 55.

4. (Și în sintagma *plămădirea inimii*, PAMFILE, S. T. 129, id. B. 53) Boală despre care se crede pe alocuri, în popor, că este adusă de strigoi; plămădeală **(5),** (regional) plămădítul[1] inimii. Cf. PAMFILE, S. T. 129, id. B. 53, ȘEZ. XIV, 111.

— Pl.: *plămădiri.*

— V. **plămădi.**

PLĂMĂDÍT[1] s. n. Plămădire. Cf. DL, DM. ◇ (Regional) *Plămădítul inimii* = plămădire **(4).** Cf. GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 150.

— V. **plămădi.**

PLĂMĂDÍT[2]**, -Ă** adj. (Despre aluat) Preparat din făină, apă și drojdie; p. ext. fermentat. Cf. LB, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., DL, DM. ◇ (Prin vestul Transilv.) *Lapte plămădit*=lapte acru preparat din lapte fiert. Cf. A I 17, 22, 35. *Curechi plămădit*=varză acră. ALR I 754/320. ✦ (Popular) Macerat. Cf. DDRF.

— Pl.: *plămădiți, -le.*

— V. **plămădi.**

PLĂMĂDITÚRĂ s. f. **1.** (În dicționarele din trecut) Plămădeală **(1).** Cf. LB, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

2. (Învechit) Plămadă **(2).** *De va fi plămădítură de albine lucrătoare în faguri, albinele își vor face și mateă dintr-însa.* ECONOMIA, 193/19.

— **Plămădi**+suf. *-tură.*

PLĂMĂDÍȚĂ s. f. (Regional) Diminutiv al lui plămadă **(1).** *Să-l arunci ... în covata cu plămădiță.* GR. S. VI, 135.

— **Plămadă** + suf. *-iță.*

PLĂMĂI s. m. v. **plămîn.**

PLĂMĂIE s. f. v. **plămîn.**

PLĂMĂNĂRÍCĂ s. f. v. **plămînărea.**

PLĂMĂNĂRÍȚĂ s. f. v. **plămînăriță.**

PLĂMĂTÚC s. n. v. **pămătuf.**

PLĂMÍNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLĂMÍI s. m. v. **plămîn.**

PLĂMÍIE s. f. v. **plămîn.**

PLĂMÍIȘĂ s. f. (Prin Bucov.) Pistrui **(II).** *Cine are alunele sau plămiișe, acela să ia untura aceasta ... să ungă alunelele sau plămiișele și apoi se vindecă de dînsele.* MARIAN, INS. 57.

— Pl.: *plămîișe*.
— Etimologia necunoscută.

PLĂMÍN s. m., s. f. **I.** S. m. (Anat.) **1.** (Și, învechit și regional, în sintagma *plămîni albe*, ALRM I/I h 68) Fiecare dintre cele două organe anatomice situate simetric în cavitatea toracică, cu aspect spongios, care alcătuiesc aparatul respirator principal la om și la animalele vertebrate; pulmon, (popular) bojoc. Cf. CUV. D. BĂTR. I, 297. *Prin inemile lor ..., prin plămîne, prin mănuntăi să le bată cuie de her.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 103r/34. *Împăratul nostru ... Taie pre pizmașii și-i giunghe-n plămîni.* id. PS. 148/8. *Plăminele cele albe au fost arse de sete.* N. COSTIN, LET. II, 37/2. *De multă căldură i-au ars creierii în cap și s-au stricat și dinlăuntru plămînii.* R. POPESCU, CM I, 543. *Noi încă avem cîte doao mîni, Inimă în sîn și duh în plumîni!* BUDAI-DELEANU, Ț. 84, cf. id. LEX.. CALENDARIU (1814), 164/5. *Deschizîndu-se trupul ... s-au aflat în piept pluminile întregi.* AR (1829), 236²/29. *Plăminile sînt stricate, și peste puțin va fi sprijonit numai trupul mort.* GT (1839), 172¹/47. *Socoți, poate, că, de ciudă, voi lua cuțit în mîni Spre-a-mi curma a mele zile, înfigîndu-l în plămîni?* PR. DRAM. 360. *Doctorii mă asigură că am numai plăminul stîng atacat.* BĂLCESCU, ap. GHICA, A. 578. *Începu a-l tracta pentru plămîni.* NEGRUZZI, S. II. 154. *Examina genunchele, apoi asculta plăminile și inima.* SLAVICI, N. I, 289. *Cînd răsufla, aerul i se prăbușea în plămîni ca ceva tare și rece care-l lovea și făcea să-l doară ca o bubă.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 104. *Și plămîiele dumnezeilor de pe pămînt simt horcăitul morții.* I. NEGRUZZI, S. VI, 93. *Lulelele de trestie ... cuprind cît trebuie pentru o singură sorbire de fum, care să țină apoi mai mult timp în plămîi.* SĂM. III, 189, cf. ALEXI, W. *La canonicie nu trebuiesc cine știe ce plămîni puternici.* AGÎRBICEANU, A. 32. *Tovarășul meu privea țintă înainte, respira ușurat pînă în adîncul plămînilor, croia planuri înfrigurate și nerăbdătoare.* C. PETRESCU, S. 191. *Aveau drept să năzuiască numai cutezătorii cu glezna tare și cu plămînii largi: oamenii înălțimilor.* id. C. V. 10. *Simon ... a răcit la plămîni și acum zace cît e de lung, ocupînd singur patul copiilor.* SAHIA, N. 97. *Vasiliad începu acum să facă auscultația plămînilor, ducîndu-și urechea deasupra spinării bătrînului.* CĂLINESCU, E. O. I, 149. *Ca de obicei, sorbea fumul. Îl trăgea adînc în plămîni și apoi îl slobozea către tavan.* STANCU, R. A. I, 124. *Eliberați de greaua povară a urcușului, plămînii se odihneau.* BOGZA, C. O. 27, cf. 65. *Cît de arzător umplea plămînii Ozonul curs pe palele de vînt!* LABIȘ, P. 264, cf. FD III, 200. *Domnul Besent are o tumoră la plămîni.* T septembrie 1962, 31. *Anatomic, plămînii au aspectul unor saci plini cu aer.* DER. *Șamca-n brațe prinsu-l-o, De pămînt izbitu-l-o, Carnea vîlcezitu-i-o ... Plămîile leșinatu-i-o, Ciolanele sfărîmatu-i-o.* TEODORESCU, P. P. 390. *Din moalili capului ..., Din rarunchi Și din plomîni.* ȘEZ. III, 137. *Zvirle buzduganul Și-l lovește peste umerii lui de voinic De i-au rupt plămîii.* ib. IV, 211. *Tu să-l străpungi ... Prin mai, Pe sub mai, Prin plomîi, Pe sub plomîi.* PĂSCULESCU, L. P. 135. *Nu mi-i de plămîie, Cum mi-i de mai, Că din mai Făceam un buhai.* PAMFILE, J. II, 60, cf. ALRM I/I h 68, ALR SN IV h 1 122. ✧ Fig. *Domnul Dumnezeul părinților noștri ... înduratu-s-au de durerea plămîilor tale, țara mea?* RUSSO, S. 125. *Cartea era acum tot plăminul meu, toată rațiunea mea de a fi.* GALACTION, O. A. I, 39. ✦ Tuberculoză pulmonară. *Suferă de plămîni.* ✦ (Prin Transilv. și prin Dobr.) Epitet dat unui om plăpînd, slab, prăpădit sau, p. ext., leneș. Cf. ALR I/I MN h 45/107, ALR I 1 557/675.

2. (Învechit și regional; și în sintagmele *plămîni negre*, BL IX, 84, ALR I/I h 46, ALRM I/I h 69) Ficat. Cf. LEX. MARS. 214, BL IX, 88, ALR I/I h 46, ALRM I/I h 69.

II. S. f. (Bot.) **1.** (Popular; în formele *plămînă, plumimă* etc.) Numele a două plante erbacee acvatice: **a)** (și în sintagmele *plămînă albă*, DR. V, 560, BORZA, D. 117, *plămîne albe*, DR. V, 560) nufăr **(1 a)** *(Nymphaea alba)*. Cf. LB, POLIZU, BRANDZA, FL. 115, BORZA, D. 117; **b)** (și în sintagma *plămînă galbenă*, COTEANU, PL. 23, LB, LM, BIANU, D. S. 516, PANȚU, PL., BORZA, D. 117) nufăr **(1 b)** *(Nuphar luteum)*. Cf. LB, POLIZU. *Se aflau o mulțime de ochiuri, lacuri și iazuri ... împînate cu trestie, papură, pipirig, plămînă și alte diferite plante.* MARIAN, O. II, 289, cf. GHEȚIE, R. M., ALEXI, W. *Nufăr alb ... numit încă și plută, plumieră albă, plumimă albă, tivă de apă.* ȘEZ. XV, 95, cf. H I 34, com. din TURNU—MĂGURELE, ALR II 6 280/682, 872.

2. (Regional; în forma *plomună*) Cuscrișor *(Pulmonaria officinalis). Cînd seacă apele ... se scoate rădăcina plomunei, care este mare cît buturuga de tufă.* PAMFILE-LUPESCU, CR. 159.

3. (Regional; în forma *plămînă*) Mătasea-broaștei (Mircești—Pașcani). ALR SN III h 832/537.

4. (Regional; în sintagma) *Plumuna de pe baltă* = limbariță *(Alisma plantago aquatica)* (Bistrețu—Băilești). ALR I 1 918/870.

— Pl.: *plămîni*. — Și: (învechit și regional) **plămînă, plumînă, plumúnă,** (învechit) **plămínă** (COTEANU, PL. 23) s. f., **plumín** s. m., **plumoánă** (POLIZU, GHEȚIE, R. M., ALEXI, W.) s. f., (regional) **plămínd** (BL IX, 87, DR. IX, 407, ALRM I/I h 68/278; pl. *plămînzi*, BL IX. 87, COMAN, GL., *plămînji*, BL IX, 87, n., *plămînde*, ib., ALRM I/I h 68/278), **plămînj** (VÎRCOL, V. 97), **plămíi** s. m., **plămíie** s. f., **plămăi** s. m., **plămăie, plămúnă** GRECESCU, FL. 44, BIANU, D. S. 516) s. f., **plîmîn** (ALR SN IV h 1 122/346), **plomíi, plomín** s. m., **plomínă** (ALR I/I h 45/107), **plomúnă, plumímă** s. f., **plumíi** (ib. h 1 122/531), **plumíor** (ib. h 1 122/95) s. m., **prumínă** (TEAHA, C. N. 257) s. f., **prumíne** (ALRM I/I h 68/80) subst. pl.

— Din lat. **pulmo, -onis** (=**plumonis*). Cf. ngr. πλεμόνι.

PLĂMÎNÁR, -Ă adj. (Prin nord-vestul Transilv.; despre oameni) Molatic **(I 3)**, bolnăvicios. Cf. CABA, SĂL. 91, VAIDA.

— Pl.: *plămînari, -e*.
— **Plămîn** + suf. *-ar*.

PLĂMÎNÁRĂ s. f. v. **plămînare.**

PLĂMÎNÁRE s. f. (Bot.; regional) **1.** Cuscrișor *(Pulmonaria officinalis)*. Cf. LB, POLIZU, GHEȚIE, R. M., ENC. ROM., ALEXI, W., BORZA, D. 140.

2. Trifoiște *(Menyanthes trifoliata)*. Cf. BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 111.

— Pl.: *plămînări*. — Și: **plămînără** (POLIZU, BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U., BORZA, D. 140), **plumănáre** (BUJOREAN, B. L. 389), **plumînáre** (LB, BARCIANU, BORZA, D. 111), **plumonáre** (GHEȚIE, R. M., ALEXI, W.) s. f.

— **Plămîn** + suf. *-are*.

PLĂMÎNÁRIȚĂ s. f. (Regional) **1.** Cuscrișor *(Pulmonaria officinalis)*. Cf. GRECESCU, FL. 407, BORZA, D. 140.

2. Mușchi[1] **(I 2 b)** *(Lobaria pulmonaria)*. Cf. BARCIANU.

— Pl.: *plămînarițe*. — Și: **plîmănáríță** s. f. BORZA, D. 140.

— **Plămîn** + suf. *-ariță*.

PLĂMÍNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLĂMÎNĂREÁ s. f. (Învechit și regional) **1.** Cuscrișor *(Pulmonaria officinalis)*. Cf. BRANDZA, FL. 375, BARCIANU, N. LEON, MED. 51, ȘEZ. XV, 86, PANȚU, PL. BORZA, D. 140.

2. Mierea-ursului *(Pulmonaria mollissima)*. Cf. BARONZI, L. 141, BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 139.

— Pl.: *plămînărele*. — Și: **plămînăríeă** (BRANDZA, FL. 375, PANȚU, PL., BORZA, D. 140), (învechit) **plemînăríeă** (BARONZI, L. 141), (regional) **plămănăríeă** (BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 139), **plumănăreá** (BORZA, D. 140), **plumănăríeă** (id. ib. 139, 140), **plumînăreá** (BRANDZA, FL. 375, ȘEZ. XV, 86, PANȚU, PL.,

BORZA, D. 140), **plumînărícă** (BRANDZA, FL. 375, ŞEZ. XV, 86, PANŢU, PL.), **plumunărícă** (BORZA, D. 140), **pulmănărícă** (id. ib.), **pulmînăreá** (id. ib.), **pulmnărícă** (N. LEON, MED. 51) s. f.
— **Plăminare** + suf. *-ea*. — **Plăminărică** etc.: cu schimbare de suf.

PLĂMÎNĂRÍCĂ s. f. v. **plăminărea.**

PLĂMÎNĂRÍŢĂ s. f. (Bot.; regional) **1.** Cuscrişor *(Pulmonaria officinalis)*. Cf. BARCIANU, V., GRECESCU, FL. 407, PANŢU, PL., BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 140.
2. Cuscrişor *(Pulmonaria rubra)*. Cf. PANŢU, PL. 86, BORZA, D. 140.
3. Muşchi[1] **(I 2 b)** *(Lobaria pulmonaria)*. Cf. GHEŢIE, R. M., ALEXI, W.
— Pl.: *plăminăriţe*. — Şi: **plămănărí ţă** (BUJOREAN, B. L. 389), **pluminărí ţă** (ALEXI, W.), **pluminărí ţă** (GHEŢIE, R. M., BARCIANU, V., PANŢU PL.) s. f.
— **Plăminare** + suf. *-iţă*.

PLĂMÍND s. m. v. **plămîn.**

PLĂMÎNIC, -Ă adj., subst. **1.** Adj., s. m. şi f. (Învechit, rar) (Persoană) care suferă de tuberculoză pulmonară. Cf. VALIAN, V.
2. S. f. (Bot.; regional; în forma *plominică*) Plutică[1] *(Nymphoides peltata)*. BORZA, D. 117.
— Accentul necunoscut. — Pl.: *plăminici, -ce*. — Şi: **(2) plominícă** s. f.
— **Plămîn** + suf. *-ic*.

PLĂMÎNÍE s. f. (În dicţionarele din trecut) Tuberculoză pulmonară. Cf. VALIAN, V., BARCIANU, V., GHEŢIE, R. M., ALEXI, W.
— Pl.: *plăminii*. — Şi: **pluminíe** s. f. BARCIANU, V., GHEŢIE, R. M.
— **Plămîn** + suf. *-ie* (după *pneumonie*).

PLĂMÎNÍŢĂ s. f. (În dicţionarele din trecut) Diminutiv al lui plămîn **(I 1)**. Cf. LB, POLIZU, BARCIANU.
— Pl.: *plăminiţe*. — Şi: **pluminíţă** (BARCIANU, V.), **pluminúţă** (LB) s. f.
— **Plămîn** + suf. *-iţă*.

PLĂMÍNJ s. m. v. **plămîn.**

PLĂMÎNÓS, -OÁSĂ adj. (Regional; despre oameni) Fără putere, slab (Ineu—Arad). Cf. ALR II/1 MN 50, 2 272/64.
— Pl.: *plăminoşi, -oase*.
— **Plămîn** + suf. *-os*.

PLĂMÚNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLĂNĂRÍT s. n. (Prin sud-vestul Transilv.) Operaţie de nivelare a cărbunilor în vagoane sau în silozuri. Cf. LTR[2], SFC V, 194.
— Cf. plana[2].

PLĂNISÍ vb. IV v. **planisi**[1].

PLĂNTÁ vb. I v. **planta.**

PLĂNTĂLUÍ vb. IV. Tranz. (Învechit, prin Ban.) A planta **(I 1)**. Cf. ANON. CAR.
— Prez. ind.: *plăntăluiesc*.
— Din magh. **palántál.**

PLĂNTÍCĂ[1] s. f. (Iht.; prin vestul Olt.) Sorean *(Leucaspius delineatus)*. BĂCESCU, P. 154.
— Pl.: *plantici*. BĂCESCU, P. 154.
— **Plantă**[1] + suf. *-ică*.

PLĂNTÍCĂ[2] s. f. v. **panglică.**

PLĂNTICÚŢĂ s. f. (Iht.; prin Olt.) Sorean *(Leucaspius delineatus)*. BĂCESCU, P.154, cf. ALR I 1 746/810.
— Pl.: *plănticuţe*. — Şi: **plantícúţă** s. f. ALR I 1 746/810.
— **Plántică**[1] + suf. *-uţă*.

PLĂNTÚŢĂ s. f. Diminutiv al lui plantă[1]; plantă mică, tînără. Cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Boabele ... nu pierd facultatea germinativă, dar plăntuţele pe care le produc sînt mici, pipernicite*. SĂVULESCU, M. U. I, 143. *Orezăria ... avea o înfăţişare jalnică. Plăntuţele firave şi gălbui păliseră*. V. ROM. august 1954, 22. ◇ Fig. *Voi, plăntuţe tinerele, Mieluşei nevinovaţi, Ce-aţi fost sub grijile mele*. MUREŞANU, P. 19/14. *Iar voi, plintuţe crude, Ce-acum păşiţi în lume, Păstraţi cu reverinţă acest act omenos Săpînd profund în inimi al bravilor fraţi nume*. id. ib. 74/15.
— Pl.: *plăntuţe*. — Şi: (învechit), **plíntúţă** s. f.
— **Plantă**[1] + suf. *-uţă*.

PLĂNUÍ vb. IV. Tranz. (Adesea urmat de un verb la conjunctiv) A face, a pregăti un plan **(3)**, un proiect în vederea atingerii unui scop, a-şi propune, a avea intenţia să facă ceva, să acţioneze sau să procedeze într-un anumit fel, a proiecta; p. ext. a unelti, a urzi. *N-au încetat a plănui mii mijloace de a o putea mîntui din sclăvie*. ASACHI, S. L. II, 5. *Plănuiră în ce chip să vie spre seară, la casa lui Neago, şi să omoare pe litvan*. id. ib. 38. *Se vede că Chiriţa plănuieşte ca să te mărite mai tîrziu cu Guliţă*. ALECSANDRI, T. 495. *Era, parcă, peste putinţă ca lucrurile să se sfîrşească atît de frumos cum el le plănuise*. SLAVICI, O. II, 255. *Le puse gînd rău şi tot plănuia cum ar face ca să-i răpuie*. ISPIRESCU, L. 67, cf. DDRF, ALEXI, W. *Plănuieşte în gînd cum să-şi îngrădească mai bine ograda largă*. GÎRLEANU, N. 109. *Se gîndea numai la pămînturile lui, plănuia cum să le muncească mai bine*. REBREANU, I. 254. *Plănuise chiar să scrie un volum despre femeia română*. BASSARABESCU, V. 55. *Ştiu bine Că-n sărutarea asta care-nşală Ai plănuit vînzarea criminală*. TOPÎRCEANU, P. O. 93. *Cum plănuise el de ani întîlnirea aceasta, şi cum se petrecea!* C. PETRESCU, C. V. 146. *Plănuisem să mă omor*. BRĂESCU, A. 90. *Oanea a întors capul spre cireadă şi parcă plănuieşte ceva*. VLASIU, A. P. 27. *Cu cei trei tovarăşi ai lui a plănuit scăparea*. SADOVEANU, O. I, 543, cf. VII, 532. *Plănuise să meargă în Scandinavia*. CĂLINESCU, S. 34. *Plănuisem să plec în ziua aceea pe la rubedenii*. STANCU, D. 87. *Plănuiau amîndoi viaţa lor de mîine*. CAMILAR, N. I, 227. *Stau şi tot privesc, Planuri plănuiesc*. TEODORESCU, P. P. 468. *Turcii, dacă mi-l vedea, ... Bine mult că le părea Şi la planuri plănuia*. id. ib. 567. ◇ Absol. *Dacă omul se gîndeşte şi plănuieşte şi le pune pe hîrtie, se adună destule venituri*. SADOVEANU, O. XXI, 377. *Deivos şi Dincă intrară peste cei care mai plănuiau încă în odaia din faţă*. CAMIL PETRESCU, O. II, 13. ◇ Refl. (Popular) *El s-a plănuit Şi el s-a vorbit ... Ca ei să trăiască Şi să pribegească*. TEODORESCU, P. P. 34. *Mă tot trudesc De mă tot gîndesc Şi mă plănuiesc Încotro să-ncap*. id. ib. 59. *Şi io m-am gîndit Şi m-am plănuit Să te iau soţie*. id. ib. 457. *Dacă aşa vă-i obiceiul, zise ciobanul, — dă-mi voie numai două zile să mă plănuiesc*. RĂDULESCU-CODIN, L. 41. ✦ (Rar) A determina, a preciza, a stabili, a fixa; a hotărî. *Bietul meu tovarăş ... plănuia, cu mintea şi cu ochiul, un loc unde să-şi poată şi el aşeza imensa sa persoană*. HOGAŞ, DR. I, 103, cf. 144. *Agapa ... era într-adevăr plănuită pe seară*. CĂLINESCU, B. I. 84. *Să te duci la Piteşti, acolo unde aţi plănuit să se întîlnească ... Comitetul executiv*. CAMIL PETRESCU, O. II, 142. *M-am gîndit, M-am răzgîndit, Şi iată ce-am plănuit*. ANT. LIT. POP. I, 272. ◇ Refl. impers. *Se plănuise ... ca absolvenţii şcoalelor militare să nu treacă fără concurs la cele superioare din Bucureşti*. BRĂESCU, A. 137.
— Prez. ind.: *plănuiesc*.
— **Plan** + suf. *-ui*.

PLĂNUIÁLĂ s. f. (Rar) Plan **(3)**. *Cugetări, plănuieli, socoteli, copilării, poveţe ..., nimic nu le scapă necercetat şi nejudecat*. JIPESCU, O. 149, cf. TDRG.

— Pronunțat: -nu-ia-. — Pl.: *plănuieli*.
— **Plănui** + suf. *-eală*.

PLĂNUÍRE s. f. (Rar) Acțiunea de a p l ă n u i. Cf. LM, DDRF. *După o scurtă plănuire, ne rînduirăm în front în fața mînăstirii.* BRĂESCU, O. A. II, 87.
— Pl.: *plănuiri*.
— V. **plănui**.

PLĂNUÍT, -Ă adj. (Regional; despre oameni) Priceput; șiret (Secuiu—Craiova). H V 147.
— Pl.: *plănuiți, -te*.
— V. **plănui**.

PLĂNÚȚ s. n. (Regional) Diminutiv al lui p l a n **(1)**; bucată mică de pămînt primită de țărani potrivit schițelor de comasare. Cf. DENSUSIANU, Ț. H. 329.
— **Plan**+suf. *-uț*.

PLĂPĂMÁR s. m. v. **plăpumar**.

PLĂPĂMĂREÁSĂ s. f. v. **plăpumăreasă**.

PLĂPĂMĂRÉȘTE adv. (Învechit, rar) În felul plăpumarilor, ca plăpumarii. *Vă fac eu să înțelegeți plăpămărește.* PR. DRAM. 270.
— **Plăpămar** + suf. *-ește*.

PLĂPĂMĂRÍE s. f. v. **plăpumărie**[2].

PLĂPĂMEÁ s. f. v. **plăpumea**.

PLĂPĂMIOÁRĂ s. f. v. **plăpumioară**.

PLĂPẮU s. m. (Învechit) **1.** (Și adjectival) (Om) prostănac, nătărău, tont. Cf. URICARIUL, X, 404, POLIZU, DDRF, GHEȚIE, R. M., ALEXI, W., JAHRESBER. XVII, 30.
2. Om plăpînd **(1)**. Cf. CIHAC, II, 260, HEM 2 221.
— Pl.: *plăpăi*. — Și: **plăpíu** s. m. URICARIUL, X, 404, POLIZU.
— Etimologia necunoscută.

PLĂPÎMĂRÍE s. f. v. **plăpumărie**[2].

PLĂPÍNĂ s. f. Numele unei plante nedefinite mai de aproape. Cf. BUJOREAN, B. L. 389. *Bei zeamă de plăpină; prinzi putere și trăiești mult.* PAMFILE, B. 62.
— Etimologia necunoscută.

PLĂPÍND, -Ă adj. **1.** (Despre ființe sau despre părți ale corpului lor) Lipsit de rezistență fizică, de vitalitate, d e b i l, f i r a v; p. e x t. care are o structură fragilă, delicată, fină. *Își concentraseră esistința în ființa acestei creature plăpînde și micșoare.* CR (1846), 26[2]/40. *Au doar poplănd mielușorul ... Ar fi așteptat în pace sîngeroasa sa jertfire?* CONACHI, P. 262. *Nici o ființă în lume Nu e plăpîndă ca omul, El poartă mai mare nume Și el e tocma ca oul.* PANN, P. V. II, 82/3, cf. POLIZU, BARCIANU, V. *E tatăl lui Grui-Sînger! ... plăpînd fără putere.* ALECSANDRI, POEZII, 302, cf. BOLINTINEANU, O. 301, LM. *Ce-ți pare mai blînd, mai plăpînd ca oițili, berbeci, mieoarile?* JIPESCU, O. 48. *Omul, care are pielea trupului mai plăpîndă decît toate celelalte viețuitoare, a născocit ... îmbrăcămintea pentru trup.* ap. TDRG. *Andrei cel plăpînd și moleșit se cutremură.* SLAVICI, N. I, 238. *Se făcu zînă gingașă și plăpîndă.* ISPIRESCU, L. 35, cf. 352, id. U. 94. *Întotdeauna fusese slab, plăpînd, lurburat.* DELAVRANCEA, T. 14. cf. 247. *Plăpînd, bolnăvicios de mic, suferind într-una de friguri și de dureri de cap, stam zile-ntregi la fereastră.* VLAHUȚĂ, O. A. II. 176, cf. 29, id. D. 198. *Umerii săi plăpînzi și albi.* DDRF. *Boul poate fi: iute, trăgaci ..., iar vaca poate fi: plăpîndă, sperioasă.* DAMÉ, T. 29, cf. ALEXI, W. *Tocmai ca pruncii plăpînzi ori tocmai ca niște vădane Ei se jelesc și se plîng.* MURNU, I. 33. *De-ai fi acum, plăpîndă față, Măcar o clipă lîngă mine.* GOGA, POEZII, 264. *Mi se pare că Petrișor e cam plăpînd.* REBREANU, I. 389. *Abia de se mai recunoaște în silueta slabă și plăpîndă a unui tuberculos.* ARDELEANU, U. D. 139. *Judecătorul meu, plăpînd cum se știa, s-a înfășurat în șubă-i.* GALACTION, O. 104. *Manolaș, mai plăpînd decît ceilalți, a răcit și s-a îmbolnăvit.* id. O. A. II, 310. *Era plăpînd, Cu ochi albaștri, cu privirea clară, Cu fața supță, pală.* D. BOTEZ, F. S. 29. *Haide, intră în casă ... Ești așa de plăpîndă.* SADOVEANU, O. II, 288. *Cine ar fi bănuit vreodată că o plăpîndă ființă venită pe lume, ... un fraged vițel de lapte, ar putea dezlănțui furtuni de patimi omenești.* BART, S. M. 84. *Strein în pribegie, plăpînd și venetic, Erai cît o fărîmă de fulg și de nimic.* ARGHEZI, VERS. 381, cf. 379. *Dezvelește pe copil, îi vîră o mînă pe sub mijlocul lui plăpînd și îl ridică în brațe.* PREDA, M. 323. *Nu-i el pentru aviație, e prea plăpînd.* S mai 1960, 28. *Era cam plăpîndă și cam firavă.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 61. ◇ F i g. *Plăpînda-i lină rază A copilei dulce frunte cu vii umbre colora.* ALEXANDRESCU, M. 19. *Vede plăpînda fericire Pierind ca visul d-aur.* BOLINTINEANU, O. 17. *A apărut ... Revista Contimporană ... 40 de redactori colaboratori insuflețesc tinerețea acestei plăpînde ființe.* MAIORESCU, CR. II, 7. *Cetirea literaturilor străine face ca publicul nostru cetit să devie foarte exigent față cu literatura română plăpîndă.* GHEREA, ST. CR. III, 194. *Orașul bătrîn părea plăpînd ca o jucărie de copii.* REBREANU, I. 324, cf. BASSARABESCU, V. 83. *În zboru-i molatic, plăpîndul meu vis M-atinge cu aripa lui.* GOGA, POEZII, 237. *Minuni plăpînde plămădim din tină.* BENIUC, V. A. I, 10. ◇ (Învechit, rar) *Plăpînd de zile* = tînăr. *Păși-și la tron, Cezare, Geniu plăpînd de zile, cărunt însă de sfat.* MUREȘANU, P. 110/2. ✦ (Despre trăsături ale omului) Care arată, trădează lipsa de rezistență fizică, de vitalitate a omului. *O față cu trăsături plăpînde.* BASSARABESCU, V. 70. ✦ (Despre puteri) Secătuit, slab, slăbit. *Osteneala ce fărîma plăpîndele sale puteri.* BOLINTINEANU, O. 267. ✦ (Regional) Dificil la mîncare; lingav. Cf. SCRIBAN, D., ALR I 1 557/200. ✦ (Regional) Moale[1] **(I 5)**, bleg (Grădiștea—Rîmnicu Vîlcea). ALR II 3 721/812.

2. (Despre plante sau despre părți ale lor) Slab dezvoltat, lipsit de sevă; p. e x t. subțire, gingaș. *Floarea cea plăpîndă ce crește pe-un țerm sec.* NEGRUZZI, S. II, 20, cf. I, 100. *Arunca plăpînde flori.* ALECSANDRI, P. II, 60, cf. I, 223. *Florile plăpînde din cîmpurile noastre ... Sînt mult mai rizătoare ca sufletele noastre.* BOLINTINEANU, O. 19. *Roatele briștei tăiau făgașe subțiri pe iarbă plăpîndă a pămîntului jilav.* ODOBESCU, S. I, 381, cf. 27. *Plăpîndele lui ramuri abia înmugurite ... Nainte de-a-și da rodul mureau înviniețile.* MACEDONSKI, O. I, 114. *Viața ... palpită În fagi cu scoarța aspră și masivă Ca și-n plăpîndul fir de mărgărită.* CAZIMIR, L. U. 23. *Nu e plăcere mai ucigătoare decît să vezi un arbust plăpînd întremîndu-se sub îngrijirea ta.* CAMIL PETRESCU, T. III, 313. *Plăpînde firicele în mănunchi Spre cer ridică frunzulițe vii.* D. BOTEZ, F. S. 84. *Flori de pădure și de început de primăvară. De spumă. Plăpînde.* STANCU, R. A. I, 235. *Căldura pătrunsese și mai în jos, în împărăția stufărișului și către jepci, unde apăruseră deja vîrfuri plăpînde de trestie și de rogoz.* V. ROM. iulie 1954, 181. *În umbră jilavă de pădure, Unde-și tăinuie ființa brînduși plăpînde.* BENIUC, C. P. 85.

3. F i g. (Despre oameni) Care se lasă ușor impresionat; sensibil. *Curgeau duioase lacrimi din ochii lui țintiți Și-n inima-i de tată, plăpîndă, simțitoare ... Era dulce răcoare.* ALECSANDRI, POEZII, 343, cf. 290. ✦ (Despre voce) Puțin intens, s l a b; p. e x t. duios, blînd, suav. *Glasul lor cel dulce, plăpînd, melodios, Ți-a mîngîia auzul.* NEGRUZZI, S. II, 126. *Un glas plăpînd și jalnic ... Blînd a cuvîntat.* ALECSANDRI, POEZII, 359.

4. (Învechit, rar; despre boli) Care se agravează ușor la condiții nefavorabile. *Pojarul acesta ... este cu mult mai plăpînd de vînt și de frig decît vărsatul cel mare.* PISCUPESCU, O. 255/7.

5. F i g. (Învechit, rar) Ușor, superficial, frivol. *Inima ... să-nece-a ei durere, Se dă în deznădejdea-i plăpîndelor plăceri.* BOLINTINEANU, O. 118.
— Pl.: *plăpînzi, -de*. — Și: (învechit) **plipánd, -ă**

(BARCIANU, V.), **pălpând, -ă** (CIHAC, I, 223), **poplând, -ă, poplînd, -ă** (DDRF, BARCIANU) adj.
— Etimologia necunoscută.

PLĂPÎNZIÓR, -OÁRĂ adj. (Învechit, rar) Diminutiv al lui plăpînd. Cf. plăpînd **(1)**. *Unde sînteți, dragii mei Plăpînziori și mititei?* BOLINTINEANU, O. 90.
— Pl.: *plăpînziori, -oare.*
— **Plăpînd** + suf. *-ior.*

PLĂPÍU s. m. v. **plăpău.**

PLĂPOMÁR s. m. v. **plăpumar.**

PLĂPOMĂRÍE s. f. v. **plăpumărie**[1].

PLĂPOMEÁ s. f. v. **plăpumea.**

PLĂPOMIOÁRĂ s. f. v. **plăpumioară.**

PLĂPUMÁR s. m. Persoană care se ocupă cu confecționarea (și cu vînzarea) **plăpumilor**. *Am făcut ... întocmire de îndreptare la unile ponturi ce era în vechile cărți ale breslii plăpomarilor pămînteni* (a. 1824). DOC. EC. 330. *„Nu trebuie să ne întindem mai mult decît ne este plapoma, că degerăm!“ ... Poftim cuvinte de plăpămari.* PR. DRAM. 246. *Nu pot să ajungă a fi nici plăpumari.* BOLINTINEANU, O. 151, cf. POLIZU, BARCIANU, V., DDRF, ALEXI, W., TDRG. *I-au tăiet bielului plăpomar funia pe care întinsese cîteva fețe de plapomă.* GÎRLEANU, ap. CADE. *Să iei și tu măcar un ofițer, da' nu băiatul plăpumarului.* BRĂESCU, O. A. II, 248, cf. NOM. PROF. 36, SCRIBAN, D., DL, DM, H XII 118, XIV 87.
— Pl.: *plăpumari.* — Și: (învechit și regional) **plăpămár, plăpomár,** (învechit) **plopomár** (JAHRESBER. VII, 136), **plopumár** (ib.), **plupumár** (ib.) s. m.
— **Plapumă** + suf. *-ar.*

PLĂPUMĂREÁSĂ s. f. Femeie care se ocupă cu confecționarea (și cu vînzarea) **plăpumilor**; soția **plăpumarului**. *Îngîmfata plăpămăreasă* [Titlu]. PR. DRAM. 243, cf. POLIZU, DL, DM.
— Pl.: *plăpumărese.* — Și: (învechit și regional) **plăpămăreásă** s. f.
— **Plăpumar** + suf. *-easă.*

PLĂPUMĂRÍE[1] s. f. Meseria **plăpumarului**. *La meșteșugul plăpomării*[i] *alt rufet al altui meșteșug să nu se amestece a lucra* (a. 1824). DOC. EC. 330, cf. POLIZU, ALEXI, W., CADE, DL, DM, H II 146, III 155.
— Și: (învechit) **plăpomărie** s. f.
— **Plăpumar** + suf. *-ie.*

PLĂPUMĂRÍE[2] s. f. Atelierul sau prăvălia în care se fac sau se vînd **plăpumi**. *Lumea toată este Chiar o prăvălie, Unde tot se vinde Ca-n plăpămărie.* PR. DRAM. 252, cf. CADE, SCRIBAN, D., DL, DM, SFC III, 167.
— Pl.: *plăpumării.* — Și: (învechit și regional) **plăpămărie,** (regional) **plăpimărie** (H II 146) s. f.
— **Plapumă** + suf. *-ărie.*

PLĂPUMEÁ s. f. (Regional) Plăpumioară. Cf. DM. *Copiii mici în legănele Și boierii în plăpumele.* GR. S. VI, 121.
— Pl.: *plăpumele.* — Și: **plăpămeá** (MAT. FOLK. 580), **plăpomeá** (ib. 609) s. f.
— **Plapumă** + suf. *-ea.*

PLĂPUMIOÁRĂ s. f. Diminutiv al lui plapumă; (regional) plăpumea. Cf. CADE, DM. *Am fost bolnav ș-am zăcut Pi prisp-afară Pi-un șerșaf ș-o plăponioară.* GRAIUL, I, 309.
— Pl.: *plăpumioare.* — Și: (regional) **plăpămioáră** (CADE), **plăpomioáră** s. f.
— **Plapumă** + suf. *-ioară.*

PLĂSÁ[1] s. f. v. **plăsea.**

PLĂSÁ[2] vb. I. Intranz. (Învechit) A bate din palme. *Toate limbile plesați cu mănrule.* PSALT. HUR. 39[v]/18, cf. PSALT. 90, 454. *Toți împreună să cîntăm lui, și să plăsem cu mîinile și să strigăm.* CORESI, EV. 117, cf. id. PS. 123/2, COD. TOD. 192, CADE. ◇ Fig. *Riurile plăsa-vor* (sălta-vor v, tropoti-vor D) *cu mărule depreură, codrii bucura-se-vor de fața Domnului.* PSALT. 203.
— Prez. ind.: *plăsez.* — Și: **plesá** vb. I.
— Din slavonul ПЛѢСАТИ (< v. sl. ПЛѢСАТИ).

PLĂSÁLĂ s. f. v. **plăsea.**

PLĂSCÁVIȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLĂSCIOÁRĂ s. f. (Rar) Diminutiv al lui plasă[1]. Cf. DDRF.
— Pl.: *plăscioare.*
— **Plasă**[1] + suf. *-cioară.*

PLĂSEÁ s. f. (Mai ales la pl.) **1,** Înveliș de lemn, de os, de baga etc. care acoperă mînerul unui cuțit, al unui briceag, al unui pumnal etc.; fiecare dintre cele două părți din care se compune mînerul acestor instrumente; p. gener. **miner (1)** al acestor instrumente. Cf. IORGA, S. D. IV, 69. *Cuțite cu plase de cerb, o teste: 19 bani* (a. 1726—1733). N. A. BOGDAN, C. M. 159, cf. LB. *Îi băgă sabia toată pînă-n plăsele în git.* PANN, E. II, 73/16. *Nici o armă nu avea alta decît un mic junghiu cu plăselele de aur.* NEGRUZZI, S. I, 148, cf. II, 48. *La briu pistoale cu plăselele de os.* GHICA, ap. DDRF. *Măi voinice, voinicele, Ie-ți tăiușul de plăsele ... Că se primblă pe potici Trei desagi de irmilici.* ALECSANDRI, P. II, 51. *12 cuțite cu plăsele de argint.* ODOBESCU, S. I, 422. *Daca se prăpădea fetica, eu, uite, vezi hangerul ăsta? ... pînă-n prăsele mi-l băgam în piept!* CARAGIALE, O. II, 242. *Chimirul îngust, din care ieșeau plăselele groase ale unui cuțit.* SLAVICI, N. I, 136, cf. II, 38. *În coarne de cerb stau atîrnate carabine cu guri largi și pistoale cu plăsele de argint.* DELAVRANCEA, S. 165, cf. 233, id. T. 200. *Mîinile-i albe și slabe netezesc inconștient penele de struț ale unui evantaliu cu plăselele de baga.* VLAHUȚĂ, D. 8. *C-un braț în șold și pe prăsea Cu celălalt.* COȘBUC, P. I, 56, cf. DDRF, BARCIANU. *Aprinși feciorii string prăseaua Cuțitului din cingătoare.* GOGA, P. 24. *Unii sînt foarte meșteri în gravarea plăselelor.* PAMFILE, I. C. 116, cf. 63, 117. *Tăia mlădițele netrebuitoare ale vreunui copac, fie cu foarfecele de grădină, fie cu cuțitașul său totdeauna nou și cu plăsele de sidef.* HOGAȘ, DR. II, 94. *I-am dăruit un briceag ... cu prăseaua de sidef.* GALACTION, O. 67. *Mîini pipăiră fierbinți plăselele cuțitelor încovoiate din cingătoare.* C. PETRESCU, A. 18. *Cele trei săbii înfipte pînă la plăsele în trup — inspirau dezgust publicului.* SAHIA, N. 67. *A tras din cingătoare un junghi subțire cu plăsele de fildeș.* SADOVEANU, O. XI, 334, cf. VII, 551. *Puse mîna încet ... pe plăselele întoarse ale pistolului.* CAMIL PETRESCU, O. II, 23. *Dacă trebuia să înfigă baioneta în cineva, o înfigea pînă în prăsele.* VORNIC, P. 192. *Haine jerpelite Și pistoale Ruginite, Plăsele Nepoleite, Hangere Neascuțite.* TEODORESCU, P. P. 552 *Să-ți ungi cuțitele și furculițele pînă la plăsele.* SBIERA, P. 289. *Cuțit ... fără plăsele.* ȘEZ. II, 225, cf. IV, 125. *Paloș ... în pămînt îl înfigea, Îl înfigea cu prăseaua.* RĂDULESCU-CODIN, L. 86, cf. ALR SN IV h 949/130, 1 051, A I 23, II 12, III 3, IV 5, V 14, 15, 27, VI 26. ◇ Expr. (Rar) **A i se mișca** (cuiva) **plăselele** = a muri. Cf. ZANNE, P. V, 499.

2. (Dulgherie) Matcă **(12)**. Cf. DAMÉ, T. 113, PAMFILE, I. C. 117, LTR[2].

3. (Regional; în forma *pleasă*) Fiecare dintre cei doi montanți **(1)** ai unei scări (Bocșa—Zălau). Cf. ALRM II/I h 343/279, ALR II/I MN 134, 3 888/279.

4. (Regional) Fiecare dintre brațele vatalei (la războiul de țesut) (Prundu Bîrgăului—Bistrița). ALRM SN I h 304/219.

5. (Învechit, rar) Șild. *Broasca acelor uși, cu plăsele mari de aramă gravate cu chipuri, poartă încă inscripțiunea numelui său.* ODOBESCU, S. I, 456.

6. (Neobișnuit) Ramă (la ochelari). *Tătuțu punea ochelarii cu plăselele groase și cu sticla rotundă.* ARGHEZI, C. J. 127.

7. (Glumeț; în forma *prăsea*) Dinte. *Și mirii printre prăselele gurii: — Ia vezi, fă Mariță, cine ne strică deranjul somnului.* IOVESCU, N. 60.

— Pl.: *plăsele* și (regional) *plăsăli* (A II 12). — Și: **prăseá**, (învechit și regional) **plásă** (pl. *plase* și *plăs*, ALR SN IV h 1 051/362, *plesă*, ib. h 1 051/272, *plese*, ib. h 1 051/325), (regional) **plăsá** (ib. h 1 051/130), **plăsálă** (ib. h 1 051/219) s. f., **plásа** (ib. h 1 051/353; pl. *plăs*, ib.) s. f. (art.), **pleásă** (ib. h 1 051/260, 279, 334, 346, 349, A I 31), **plésă** (A I 13, 17, 34, 35, 36; pl. *plesă*, ib. I 17 și *plesăle*, ALR SN IV h 1 051/250) s. f., **pléste** (A I 12) s. f. pl., **prásă** (ALR SN IV h 1 051/102), **prăsáuă** (A II 7, 8; pl. *prăsăle*, ib. și *prăsauă*, ib. III 18), **prăsă** (ALR SN IV h 1 051/833, A II 6; pl. *prăsăle*, ALR SN IV h 1 051/833, A II 6), **presáuă** (ALR SN IV h 1 051/105; pl. *presăle*, ib.), **preseá** (ib. h 1 051/172) s. f.

— **Plasă**[1] + suf. *-ea*.

PLĂSELÁ vb. I. Tranz. (Regional) A pune plăsele **(1)** la un cuțit, la un briceag etc. Cf. TDRG, SCRIBAN, D., DM. *Cuțit, cuțitașule, De cînd te-am alămat Și te-am plăsălat ... Nici o slujbă nu ți-am dat.* MAT. FOLK. 691.

— Prez. ind.: *plăselez*.

— V. **plăsea**.

PLĂSELÁT, -Ă adj. (Regional; despre cuțite, bricege etc.) Care are plăsele **(1)**. *Cuțit alămat, Plăselat.* MAT. FOLK. 576, cf. 579. *Cuțit plăselat.* GR. S. VI, 95.

— Pl.: *plăselați, -te*.

— V. **plăsela**.

PLĂSMÍ vb. IV. Tranz. (Rar) A plăsmui[1] **(1)**. *Fețele-n lut ars și smălțuială Li se vedeau plăsmile cu migală De mîna aspră-a unor semizei.* LABIȘ, P. 265.

— Prez. ind.: *plăsmesc*.

— V. **plasmă**[1].

PLĂSMUÍ[1] vb. IV. Tranz. (Folosit și absol.) (Astăzi de obicei livresc) **1.** (Adesea fig. **sau** în contexte figurate) A da înfățișare, formă, viață, ființă; a forma; a crea, a făuri; a alcătui; (rar) a plăsmi. *Cela ce-au plăzmuit din lut pre omul.* DOSOFTEI, ap. TDRG. *Aceasta au făcut și pre Orighen tare ca diamantul, măcar că era mai nainte plesmuit cu trup.* MOLNAR, RET. 7/10. *La cea mai întîiași plăzmuire a părului lui Hristos, pune cerneală și umbră; și plăzmuiașle așijderea și la ceilalți sfinți tineri* (a. 1805). GRECU, P. 392. *Unui dălăloriu de lege Mai întîia silință și pază Este obiceaiurile a direge Ș-a plăzmui cetățeni întregi.* BUDAI-DELEANU, Ț. 377. *Omul nu este plăsmuit să petreacă sengur.* SĂULESCU, HR. I, 44/5. *Crede că chiar pentru dînsul a lui Adam urzitor Plăsmui din altă coastă o femeie cu credință.* ASACHI, S. L. I, 221. *Făptura plăsmuită cu însăși mîna sa.* NEGRUZZI, S. II, 275. *Unde-i femeia ce-și plăsmuiește un rai și-ntr-însul nu locuiește Din clipa-aceea ce-l va crea?* BOLLIAC, O. 142. *Constituția plăsmuită de Midhat pașa.* MAIORESCU, D. II, 57. *Parcă-i spunea inima ... că Joe are să joace vreun renghiu bieților codănei plăsmuiți de dînsul din humă.* ISPIRESCU, U. 90. *Rînduiala domnitoare e de meșter plăsmuită.* MACEDONSKI, O. I, 104. *Însă pe cînd plăsmuit din bîrne, sta calul acesta Gata, dodată-ncepu să geamă văzduhul de vifor.* COȘBUC, AE. 32. *Cît de frumoasă te-ai gătit, Naturo ... Aș vrea să plîng de fericit ... Că pot să văd ce-ai plăsmuit.* id. P. I, 176. *Zîna florilor și toate zeițățile femeiești ale apelor și ale pădurilor, plăzmuite de închipuirea păgînă a celor vechi.* HOGAȘ, DR. I, 184, cf. RESMERIȚĂ, D., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Dacă știința a născut creiere, vom plăsmui și inteligență.* T decembrie 1962, 21. ◇ Refl. pas. *Numai în această Italie a putut să se plăzmuiască „Divina Comedia".* GHEREA, ST. CR. II, 75. ◇ Refl. [Omul] *care s-a plăsmuit în Europa, s-a alcătuit cu lipsurile și neajunsurile mediului social și ale tradiției culturale și religioase.* RALEA, S. T. III, 22.

2. (Complementul indică lucruri închipuite, inexistente în realitatea concretă, neadevărate) A imagina; a inventa, a născoci **(2)**, a scorni. *Prepusurile ... de nu din singură grijea sînt, ce altul cineva din crieri le-au plăzmuit.* CANTEMIR, IST. 294. *Plăsnuiesc la născociri, Ca s-arate-ndatoriri.* MUMULEANU, C. 95/1. *Ei iubesc a să plînge neîncetat și a-și plăzmui supărări în duhul lor.* MARCOVICI, D. 13/6. *O mare minciună a plăzmuit.* PANN, H. 76/14. *Priviți-i ... reduși la nimicie Prin chinuri plăsmuite de-a voastră mișelie.* ALECSANDRI, POEZII, 477. *Nu este însăși ideea ce-și plăsmuise antichitatea despre moarte?* ODOBESCU, S. I, 212. *Chipul demonului se va deosebi după vremea în care a fost plăzmuit, după poporul la care s-a creat.* GHEREA, ST. CR. I, 87. *Și-au adus aminte de întîmplări trecute și au plăsmuit întîmplări viitoare.* C. PETRESCU, C. V. 372. *Fantazia plăsmuiește, transformă, inovează și, ca atare, stă la un pol opus față de așa-numita obiectivitate.* VIANU, A. P. 403. *Ungurean de pe silițe Șede jos și pușcă-n gițe; De pălea ori nu pălea El zicea că nimerea, Tot o zamă plăzmuia.* ȘEZ. II, 218.

3. A falsifica, a contrafăce. Cf. DDRF. *Se poate însă ca atît textul cît și titlul să fie plăzmuite pe de-a-ntregul.* BUL. COM. IST. I, 31, cf. RESMERIȚĂ, D., ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Cunoșteai că a fost plăsmuită iscălitura?* SADOVEANU, O. X, 136, cf. SCRIBAN, D., DL, DM. ◇ Refl. pas. *Calitatea mărfurilor s-a plăzmuit prin cărțulia de încărcare* (a. 1840). ap. TDRG. *Partea care ... transportă materialele din care au a se plăsmui monetele ... se consideră coautor de falsificare de monete.* COD. PEN. R.P.R. 414.

— Prez. ind.: *plăsmuiesc*. — Și: **plăzmuí, plesmuí** vb. IV.

— **Plasmă**[1] + suf. *-ui*.

PLĂSMUÍ[2] vb. IV v. **plăzui**.

PLĂSMUÍRE s. f. (Astăzi de obicei livresc) Acțiunea de a (se) plăsmui[1] și rezultatul ei.

1. Creare, făurire, întruchipare, alcătuire; (mai ales concretizat) ceea ce este creat, făcut, produs; (învechit) plasmă[1]. Cf. plăsmui[1] **(1)**. *Eu sînt fapta și plăzmuirea a veaciniculuí împărat.* CANTEMIR, ap. GCR I, 324/1. *În anul de la plăsmuirea lumei 6906.* ȘINCAI, HR. I, 372/11. *La cea mai întîiași plăzmuire a părului lui Hristos, pune cerneală și umbră* (a. 1805). GRECU, P. 392. *Moarlea e vrăjmaș silnic carele strică plăsmuirea trupului omenesc.* MAIOR, P. 99/18, cf. DRLU. *Fost-ai fi în fericire Prin darurile ce ceriul le-au dat lor la plăsmuire?* CONACHI, P. 267, cf. 268. *Zărit-am pe Neera cu pieptu-i voluptos Ce pare o plăsmuire în piatră de Paros.* ALECSANDRI, ap. DDRF. *Cei puțini care se îndeletniceau cu cetirea istoriei țării sau a altor plăzmuiri literare își scoteau fiecare copie de pe manuscrisul original.* CONV. LIT. VII, 325. *Văd cu ochii plăsmuirea veșnicelor idealuri.* COȘBUC, P. II, 135, cf. ȘĂINEANU, D.U., CADE. *Iarna palidă-și arată Plăzmuirile de fum.* TOPÎRCEANU, B. 15. *Melcul (smerindu-se s-asculte) Privi într-un strop de rouă, către sine Și ce văzu? O plăsmuire șuie, Trup lungăreț, viscos, și cenușie.* V. ROM. ianuarie 1954, 131.

2. Imaginare, inventare, născocire, scornire; (mai ales concretizat) ceea ce este inventat, născocit, scornit (fără a corespunde unei realități concrete), invenție, scornitură. Cf. plăsmui[1] **(2)**. *Se simte dus pe aripile vînturilor în mijlocul unei mulțimi de plăsmuiri a fantasiii.* MARCOVICI, C. 14/5, cf. ODOBESCU, S. III, 49. *Viața lui întreagă se scurge într-o vecinică plăsmuire de întîmplări neîntîmplate.* VLAHUȚĂ, S. A. II, 110. *Nu mai e o plăsmuire născocită pentru a afipi bănuielile.* C. PETRESCU, A. R. 56. *În scrisorile interceptate de Poartă, el nu voia să vadă decît plăsmuiri menite să turbure bunele raporturi între Rusia și Poartă.* OȚETEA, T. V. 205. *O linie esențială a acțiunilor sale constituie plăsmuirea unor false acuzații.* CONTEMP. 1956, nr. 484, 2/4. *Plăsmuirile lui*

Jules Verne se bazau pe ipoteze și teorii științifice. îb. 1961, nr. 785, 1/3.

3. (Adesea concretizat) Falsificare, fals, contrafacere. Cf. p l ă s m u i[1] **(3)**. *Sînt diferite specii de plăsmuiri, după natura obiectului la care se aplică: fals în scripte private, ... falsificare de bilete de bancă ...* ENC. ROM. *Plăzmuiri de sigilie ale statului ..., de bileturi de bancă, de efecte publice.* ap. TDRG. *Corespondența dintre Ștefan cel Mare și patriarhul Ohridei e o plăzmuire tîrzie.* BUL. COM. IST. I, 36, cf. RESMERIȚĂ, D., CADE, SCRIBAN, D., DL, DM.

— Pl.: *plăsmuiri.* — Și: **plăzmuire** s. f.

— V. **plăsmui[1]**.

PLĂSMUÍT, -Ă adj. **1.** (Învechit, rar) Concret, real. *Să aibă și boierii mei dovadă plăsmuită.* ODOBESCU, S. I, 80.

2. (Astăzi de obicei livresc) Inventat, născocit **(2)**, scornit (fără a corespunde unei realități concrete). Cf. p l ă s m u i[1] **(2)**. *Neîngăduindu-i pe primitori a asupri pe lăcuitori ... subt vreun plăzmuit cuvînt* (a. 1822). URICARIUL, V, 175/27. *Țăranul fiind mai depărtat de trebuințele cele plăzmuite, este mai puțin supus mîhnirilor.* MARCOVICI, D. 212/3. *De a dragostei plăcere inimile stăpînite O dovedesc sau aievea sau prin idei plăsmuite.* CONACHI, P. 279. *Capul vinovatului se spînzura în poarta curții cu o țidulă vestitoare greșalei lui, adevărate sau plăsmuite.* NEGRUZZI, S. I, 143. *O simplă propoziție literară, mai mult sau mai puțin plăsmuită.* CAMIL PETRESCU, O. II, 344. *Dialogul din care am extras această frază e fără îndoială plăzmuit.* OȚETEA, T. V. 90.

3. (Astăzi de obicei livresc) Falsificat, fals. Cf. p l ă s m u i[1] **(3)**. Cf. DL, DM.

— Pl.: *plăsmuiți, -te.* — Și: **plăzmuít, -ă** adj.

— V. **plăsmui[1]**.

PLĂSMUITÓR, -OÁRE adj., s. m. și f. (Astăzi de obicei livresc) **1.** (Persoană) care plăsmuiește[1] **(1)**; creator, făuritor; alcătuitor. *D[u]mn[e]zău plăzmuitoriul tău pre pămînt.* CANTEMIR, ap. GCR I, 326/1, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DRLU, LB. *Ființe plăsmuitoare și insuflețitoare totului.* SĂULESCU, HR. I, 43/16, cf. POLIZU, IORDAN, L. R. A. 508.

2. (Persoană) care plăsmuiește[1] **(2)**; inventator, născocitor **(2)**, scornitor. *Eu lăsînd asupra plăsmuitorilor această închipuire de mulțămită, rog ... pre milostivul Dumnezeu ca să lungească anii prea sfinției tale* (a. 1798). BV II, 410. *Ea se bizuise nu pe o ispravă știută, ci pe o taină sufletească, pe o pornire a inimii, plăsmuitoare.* ARGHEZI, C. J. 6. *Bunica l-a numit atunci plăsmuitor de miraje.* H. LOVINESCU, C. S. 49.

3. Falsificator. Cf. p l ă s m u i[1] **(3)**. Cf. ALEXI, W., CADE, DM.

— Pronunțat: *-mu-i-.* — Pl.: *plăsmuitori, -oare.* — Și: **plăzmuitór, -oáre** adj., s. m. și f.

— **Plăsmui[1]** + suf. *-tor.*

PLĂSNUÍ vb. IV v. **plăsmui[1]**.

PLĂSTOÁIE s. f. pl. (Regional) Augmentativ al lui p l a s t ă[1] **(1)** (Scoarța—Tîrgu Jiu). GL. OLT.

— Pronunțat: *-toa-ie.*

— **Plastă[1]** + suf. *-oaie.*

PLĂSUÍ vb. IV. T r a n z. (Regional; complementul indică cereale) A vîntura (Cerna—Măcin). Cf. MAT. FOLK. 1476. (A b s o l.) *Ș-o cumpărat nouă iepi, tot sirepi, Cari cu copitili trierau, Cu coada plăsuiau, Cu dinții sacu țineau.* ib.

— Prez. ind.: *plăsuiesc.*

— **Plasă[1]** + suf. *-ui.*

PLĂȘCÁR s. m. (Prin nord-estul Olt.) Persoană care pescuiește cu plașca[1] **(I 3)**. Cf. VÎRCOL, V. 97.

— Pl.: *plășcari.*

— **Plașcă[1]** + suf. *-ar.*

PLĂȘCĂU s. m. v. **prașcău.**

PLĂȘTÁICĂ s. f. (Iht.; regional) Plătică[1] mare. Cf. BĂCESCU, P. 47.

— Pl.: *plăștaice.*

— Etimologia necunoscută.

PLĂTÁGEN s. n. v. **pătlagină.**

PLĂTÁGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLĂTÁNGEN s. n. v. **pătlagină.**

PLĂTÁNGER s. n. v. **pătlagină.**

PLĂTÁNGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLĂTĂGEÁ s. f. v. **pătlăgea.**

PLĂTĂGEÁN s. m. v. **pătlăgea.**

PLĂTĂGÍNĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLĂTĂGÍNE s. f. v. **pătlagină.**

PLĂTÍ vb. IV. **1.** T r a n z. (Folosit și a b s o l.) A da o sumă de bani (dinainte stabilită) pentru o muncă efectuată, pentru un serviciu prestat etc.; a retribui, a remunera. *Cheamă pe lucrători și le plătește lor plata.* N. TEST. (1648), 26[r]/2. *Să mă piriți la judecători, cum nu voiu să vă plătesc simbriile* (a. 1650). GCR I, 144/13. *Au plătit pre slujitori.* ANON. CANTAC., CM I, 164. *Cine nu plătească slugilor sale, nu esti om drept* (a. 1779). GCR II, 121/36. *Va căuta să plătească din banii publici oștile.* BĂLCESCU, M. V. 54. *Și-au împlinit misiunea fără a fi plătiți de nimini.* CR (1848), 8[2]/30. *O gvardie numeroasă de lefecii ..., izgoniți pentru relele lor fapte, își aflaseră scăpare lîngă Alexandru, care, plătindu-i bine, îi avea hărăziți.* NEGRUZZI, S. I, 143. *Plătiți ca vai de ei cu un codru de pîne, trăiau și mureau necunoscuți.* GHICA, S. 52. *Lui dascălul Vasile a Vasilcăi plăteau numai cîte un sorcovăț pe lună.* CREANGĂ, A. 16. *Nouă ne plătește statul leafă, să lucrăm.* CARAGIALE, O. II, 37. *Pentru asta vă plătesc eu simbrie?* ISPIRESCU, L. 44. *N-am putut să-i plătesc pe două luni trecute.* DELAVRANCEA, S. 115. *Flăcăul grabnic se ridică: „Ei, iacă spinul! Ce-mi plătești?"* COȘBUC, P. I, 183, cf. 63. *Alți flăcăi strigă poruncitor: Trage, țigane! ... De ce te plătim?* REBREANU, I. 16. *Pentru cine joci comedia asta? ... Și cum te plătește?* CAMIL PETRESCU, T. I, 254. *Ci-i dai mata pe lună? — Opt lei, cum am plătit totdeauna.* BRĂESCU, O. A. I, 211. *Era plătit cu zece ori cincisprezece lei pe lună.* SADOVEANU, O. VII, 563. *Redacția nu mă plătește pentru articol.* CĂLINESCU, S. 266. *Fetele erau folosite la munci pentru care un bărbat, plătit de două ori atît, ar fi prea scump.* BOGZA, A. Î. 46. *Statul ... asigură și garantează fiecărui cetățean dreptul de a fi plătit după cantitatea și calitatea muncii depuse.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 11, 21. *Bădița numai c-o vacă, I-așI plăti ca să tot treacă.* FOLC. TRANSILV. I, 126. ◇ R e f l. p a s. *I se plătea puțin, atît cît să trăiască și să-și ajute și calul.* DEMETRESCU, O. 116. *Multă alergare, multă zoală pe cai! Dar fie, că i se plătește.* AGÎRBICEANU, A. 49. ◇ R e f l. (Învechit) *Luați de acolo toată avuția ce veți găsi și plătiți-vă din ea.* BĂLCESCU, M. V. 50.

2. T r a n z. (Folosit și a b s o l.) (Complementul indică bunuri obținute, cumpărate sau folosite, consumații etc.) A achita contravaloarea (în bani sau în natură). *Nici un soldat nu pute îndrăzni a nu plăti ceva ce cumpăra.* IST. CAROL XII, 18[v]/10. *Era nu numai tiparii plătit, dară și autorul îndestul dăruit.* BUDAI-DELEANU, LEX. *Împăratul va plăti sumele trebuincioase pentru întărirea cetăților Transilvaniei.* BĂLCESCU, M. V. 70. *După ce mîncă și își plăti carta, cumpără de la ospătar două șervete.* CR (1848), 3[2]/9. *Își aprinse pipa cu scrisoarea, plăti șerbetul.* ib. 33[2]/36. *Plătesc locul de bordei Și n-am nici mălai de mei.* BOLLIAC, O. 182. *Am să-l duc la bal masché să-mi plătească bileturile.* ALECSANDRI, T. I, 83. *Aduce piatra la mine și i-o plătesc cît nu face.* CREANGĂ, P. 218.

Dar cum să plece? Nu şi-a plătit socoteala. CARAGIALE, O. II, 19. *A băut un pahar mare, îl plăteşte, apoi întinde cu multă bunăvoinţă mîna tuturor inferiorilor.* id. ib. 62. *Dă-mi şi ţi-oi plăti cît mi-i cere.* ISPIRESCU, L. 54. *Mă sculai de la masă fără să-mi plătesc mîncarea şi mă repezii după acel domn ciudat.* DELAVRANCEA, T. 189. *Găseşti editori care să-ţi plătească de la o mie pînă la trei mii de lei pe volum.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 23. *Cum se îndreptă spre uşă, domnul Seneca îşi aminti că nu plătise.* GÎRLEANU, N. 57. *E destul doi ani de cînd aştept să-mi plătiţi suma ... ce daţi magazinului meu.* BASSARABESCU, V. 33. *Mai luăm încă un rînd, dar îl plăteşte şeful tău.* GALACTION, A. 383. *Plăti un bilet pentru copil şi altul pentru dînsa.* C. PETRESCU, Î. II, 121. *Predecesorul dumneavoastră l-a pus să plătească mesele luate cu noi la popotă.* BRĂESCU, O. A. I, 50, cf. II, 297. *Mergem acum şi vorbesc cu el să ţi-o dea fără să plăteşti nici un ban.* VLASIU, D. 14. *Cercau caii ..., îi luau cu ei şi uitau toldeauna să plătească.* SADOVEANU, O. I, 276. *Cutreiera birturile ca să găsească pe cineva să-i plătească şi lui o masă.* CAMIL PETRESCU, O. II, 126. *Plătea casieriţei şi îşi lua farfuria şi paharul de rom.* BARBU, P. 31, cf. 292. *Că io* [sulimanul] *îl plătesc c-un zlot.* TEODORESCU, P. P. 132. *Tot mîncă şi tot sorbi, Dar nimica nu-mi plăti.* BALADE, II, 10. ◇ Refl. pas. *Ştii că tatăl tău te-ar vinde, dacă i s-ar plăti preţul ce-l cere.* EMINESCU, P. L. 76. ✦ (Complementul indică despăgubiri) A da (în bani sau în natură) pentru o pagubă făcută, pentru o stricăciune etc. *De să va prileji să piară aceale dobitoace, sau să le mănînce lupii, acesta să le plătească, să dea dobitoc pentru dobitoc.* PRAV. 60. *De va fura neştine viţel sau oaie ..., cinci viţei să plătească pentru viţel şi patru oi pentru oaie.* BIBLIA (1688), 54²/40. *I-au plătit lucrurile toate acele de la senatori ce-i luasă.* NECULCE, L. 28. *Stricăciunea se făcuse şi vinovatul trebuia să plătească.* CREANGĂ, A. 50. ✦ (Învechit; cu pronumele în dativ) A lua ca despăgubire, în compensaţie. *Dintr-acel lucru a feciorului poate tatăl să ia să-şi plătească furtuşagul.* PRAV. 179. *Eu asupra neprietenului voi izbîndi şi preţul înzecit şi însutit îmi voi plăti.* CANTEMIR, ap. TDGR.

3. Tranz. (Folosit şi absol.) (Complementul indică taxe, impozite, datorii etc.) A achita; a lichida. *Că grăieşte acum mişelul: „... cum voi face eu dajdea şi datul domnu-mieu să-l poci plăti"?* CORESI, EV. 399. *Cum au fost luat Miloş log 2 vaci cu viţei păntru o dealorie ce au fost plătit Miloş Radului* (a. 1626). GCR I, 74/4. *Ce nemică nu folosi, ce-l aruncă în temniţă pînă cînd plăti toată datoriia.* VARLAAM, C. 214. *Oricine va îmbla cu amăgituri şi nu va plăti vama cea domnească, acela iaste ca un fur.* PRAV. 46. *Plăteşte-mi cu ce-mi eşti deatoriu.* N. TEST. (1648), 24ʳ/22. *Plătind datorie pentru oarecine.* CHEIA ÎN. 6ʳ/5. *Gîndie că vor găsi la dînşii multe averi, să-ş plătească ... datoria ce ave.* NECULCE, L. 154, cf. 175. *Ci toţi nemeşi să cheamă Care nici dare nu plătesc, nici vamă.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 363, cf. 199. *Domnul, silit fiind a plăti o dobîndă grea la creditorii turci ..., urcă datoriile unei ţări sleite cu totul.* BĂLCESCU, M. V. 27. *Se jurase de cu seara a pune să plătească amenda pe cel dăntăiu ce nu va veni la timp.* CR (1846), 31²/23, cf. NEGRUZZI, S. I, 86. *Ajunsese să plătească el camătă din ce în ce mai pipărată.* CARAGIALE, O. II, 231. *Daloria să ţi-o plăteşti la timp.* SLAVICI, O. II, 120. *Iaca eu, am, n-am mămăligă, imi plătesc birul.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 97. *Dădu însă atîta aur, cît să-şi plătească ... o mare parte din datorii.* AGÎRBICEANU, A. 209. *Trebuia să-şi plătească rata chiriei.* BASSARABESCU, V. 87. *Datoria şi-o plătea pentru el, nu pentru alţii.* C. PETRESCU, Î. I, 261. *Atîta numai că-şi plăteşte chiria.* VLASIU, A. P. 419. *Dările către stat le plătesc la epoci finite.* SADOVEANU, O. IX, 501, cf. XII, 178. *Mi-a dat Pascalopol să-i plătesc chiria.* CĂLINESCU, E. O. I, 45, cf. id. S. 96. *Nu plătise chiria de două luni!* CAMIL PETRESCU, O. II, 126, cf. I, 76. *O să ducem un trai mai bun ... într-o ţară care nu mai plăteşte bir osmanlîlor.* STANCU, D. 212. *Foametea, lipsa de pămînt obligau pe ţărani să plătească marelui latifundiar ... arendă.* LUPTA DE CLASĂ, 1954, nr. 12, 69. *Ţi-am aprobat împrumuturi comerciale cîte mi-ai cerut; plăteşti un fleac de dobîndă.* VORNIC, P. 26. *Nu mai putea să plătească ratele împrumutului.* PREDA, M. 108. *Îmi intră în casă zbirul, Vîndui vaca, plătii birul.* BALADE, II, 311. □ *Am fost la chirie. — Ai plătit?* (Fig.) *Poetul deseori plăteşte biruri grele multor patimi.* GALACTION, A. 176. *Răstignită ţara plătea tributul greu de sînge şi de lacrimi, de sevă şi sudoare.* LABIŞ, P. 268. ◇ Refl. *Împresurase turcii Ţara Românească cu datorii multe ..., încît nu mai avea să să plătească ţara şi să scape din gurile vrăjmaşilor.* ANON. CANTAC., CM I. 120. *Să lucreze să cîştige bani să să plătească.* DIONISIE, C. 193. *Şi acu, de să vor strînge toţi datornici*[i], *pote să dau un copil ca să mă plătesc* (a. 1835). IORGA, S. D. VII, 20. *Caută să vii regulat la muncă, să te plăteşti de datorie.* BRĂESCU, O. A. II, 256. *N-am leţcaie la chimir Să mă pot plăti de bir.* ALECSANDRI, P. P. 228. *Eu cu doina mă plătesc De bir şi de boieresc.* TEODORESCU, P. P. 276, cf. 670. *Eu silind să mă plătesc Mai tare mă-ndatoresc.* JARNÎK-BÎRSEANU, D. 460. *Vîndu-şi vii, Vîndu-şi moşii Şi de bir Nu te plătişi.* BIBICESCU, P. P. 276. *M-am plătit de unde-am fost dătoriu.* ALR SN IV h 1 004/272. ✦ Refl. A se achita de o obligaţie (morală), a îndeplini o îndatorire faţă de cineva. *Cînd va putea păcătosul să să plătească de datorie?* VARLAAM, C. 212. *Amiciţia ce mi-arătaţi mă atinge atît, că nu voi putea niciodată cu nimic să mă plătesc.* BOLINTINEANU, O. 332. *Eu îi sînt dator lui Costică o scrisoare; sper să mă plătesc săptămîna asta.* CARAGIALE, O. VII, 61, cf. II, 259.

4. Intranz. A răsplăti, a recompensa pe cineva (pentru sau după faptele sale). *A ta, Doamne, e domnia, că tu plăti-vei cuişi după lucrul lui.* PSALT. HUR. 51ᵛ/7. *Te veri cutremura cumu-ţi va plăti Dumnezeu pre faptele tale* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 451/15. *Că plăteaşte Dumnezeu acelora ce-l laudă.* CORESI, EV. 449, cf. 176. *Va plăti fiecăruia după faptele lui.* N. TEST. (1648), 22ʳ/4. *Pentru slujbe ce-au făcut, i-au plătit cu mazilia.* NECULCE, L. 153, cf. 107. *Celor ce le-am făcut bine mi-au plătit cu cele mai negre şi infame fapte.* HELIADE, O. II, 16. *Şi tu, Moldovă, plăteşti cu bine, La toţi aceia care-ţi fac rău.* ALECSANDRI, P. II, 117, cf. id. T. II, 188. ◇ Tranz. *Binele ce mi l-ai făcut mie nu ţi-l pot plăti nici cu lumina ochilor.* EMINESCU, N. 12. ✦ Tranz. şi intranz. A suporta consecinţele nefaste ale unei fapte, ale unei atitudini (proprii sau aparţinînd altuia) etc.; a ispăşi; a expia. *Orcare diregătoriu va lăsa şi nu va opri să nu îmble banii cei răi, acela numai cu capul să plătească.* PRAV. 77. *Că numai unul Hristos singur cu sine au plătit lui Dumnezeu ... pentru oamenii cei păcătoşi.* CHEIA ÎN. 6ʳ/10. *Cu capul în urmă, vina-şi plăteşte.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 368. *Acum iată că plătesc foarte scump rătăcirea mea.* MARCOVICI, C. 18/25. *Şi ceasurile repezi, şi scumpa ta zîmbire, Cu suflet, cu viaţa sînt gata să plătesc.* ALEXANDRESCU, O. I, 148. *Mavrogheni plătise cu ruşinea învingerii nesocotitul său devotament către turci.* ODOBESCU, S. I, 318. *Pentru un păcat, două, ori zece, un om tot cu o viaţă plăteşte.* CARAGIALE, O. VI, 270. *Cu capul o să plătească.* SEVASTOS, N. 95. *Într-o zi am plătit scump această ipocrizie.* BRĂESCU, A. 16. *Vom pune mîna pe el şi-l vom face să plătească scump dragostea lui pentru adevăr.* GALACTION, A. 271. *Şi unii aţi plătit atunci cu moarte Greşeala de-a fi fost încă departe De marea forţă care e poporul.* D. BOTEZ, F. S. 51. *Momentele mele de visare le-am plătit scump.* SEBASTIAN, T. 136. *Mai rămînea o nădejde: să plătească numai unul pentru toţi, cu sînge.* SADOVEANU, O. X, 182. *Întîrzie suspinul şi, la plată, Să nu plăteşti cu lacrimi niciodată.* ARGHEZI, VERS. 304. *Pentru tot ce ucideţi, trădaţi şi striviţi, V-o spun muncitorii, o să plătiţi.* BANUŞ, P. 211, cf. PREDA, M. 91. *Dacă m-or urî Şi m-or omorî, Vina lor o fi, Păcalu şi-or plăti.* TEODORESCU, P. P. 436. ◇ Refl. *Ziua următoare plînseră atîtea lacrimi, încît se*

plătiră cu ele pe toată viața de pînă acum. AGÎRBICEANU, A. 479.

5. Intranz. A avea sau a reprezenta o anumită valoare; a face, a prețui, a valora. *20 de veadre de vin carele plătesc 15 galbeni* (a. 1642). GCR I, 95/34. *Să dea și prețul cît va plăti acel lucru.* PRAV. 58. *Eu am în gușă o piatră scumpă, carea ... plătește o mare comoară* (a. 1764). GCR II, 77/35. *Zicea că el este dintr-o sămînță cu Rucsandra ... și aceea vrea să o arete cu o cărticea tipărită, ce mult au plătit la neamul neînvățat.* ȘINCAI, HR. II, 208/24. *Un lanț de aur ce plătea o mie de galbeni.* id. ib. 291/2. *Știți cît e de frumoasă; știți ce plătește într-o adunare.* NEGRUZZI, S. I, 75. *De ce vrei să arzi globul ce noi îl locuim? El, drept, mult nu plătește.* ALEXANDRESCU, O. I, 269. *Am cunoscut ce plătesc moldovenii la luptă, cînd își apără țara și neatîrnarea lor.* ALECSANDRI, T. 1 489. *Nouă plătești români plătesc cît nouăzeci de voinici.* id. T. II, 9. *Viața nu plătește nimic dacă nu vom face noi să prețuiască ceva.* EMINESCU, G. P. 140, cf. id. N. 74. *După un asemenea moment, restul vieții ce mai plătește.* GANE, N. III, 120, cf. 78. *Pe arșițele estea o răcoreală ca asta mult plătește.* CREANGĂ, P. 205. *Iată cît plăteau jurămintele tale.* CARAGIALE, O. VI, 112. *Știți, ... dragii moșului, cît plătește mintea unor împărați.* ISPIRESCU, U. 111. *Nime nu voia să-i dea nici măcar o fărîmă de pîne. Pe semne că-l cunoșteau ce plătește.* MARIAN, O. II, 316. *Dacă civilizația ne poate da astfel de tipuri, atunci nu plătește nimic.* AGÎRBICEANU, A. 82, cf. 147. *Îi știa pe toți și într-o clipire încercă să-și facă socoteala cît plăteau, mai ales așa afumați cum erau.* T. POPOVICI, SE. 143. *Un cal sprinten, voinicesc ... Plătea cît un cal domnesc.* ALECSANDRI, P. P. 73. *Sărutatul de om drag Plătește mare iosag.* H XVIII 123. *Lasă șaua, sai pe mine ... Ca s-arăt la bătrînețe Ce-am plătit la tinerețe.* TEODORESCU, P. P. 583. *Cine știe ce-o fi și ce-o plăti calul acesta.* RETEGANUL, P. I, 70. *Să se mire și lumea Ce plătește dragostea.* MARIAN, Î. 236. *Să vadă și pămîntu Ce plătește urîtu.* FOLC. TRANSILV. I, 320. *Lasă, bade, că-i vedea Ce-a plătit dragostea mea.* ib. II, 47. *Un ceas al dimineții plătește cît trei după prînz.* PANN, P. V. I, 151/20. (Tranz.) *Nu plătiți vorba ce o pierd cu voi.* ODOBESCU, S. I, 111. *Este-o piatră nestimată Ce plătește lumea toată.* ALECSANDRI, P. P. 202. ◇ Expr. **A nu plăti (nici) o ceapă (degerată)** sau **(nici) două parale (ori doi bani, un ban, doi creițari)** sau (regional) **nici o pară putredă** (ori **un fir de tort, un baraboi**) sau **nici de-un potroc** = a nu valora nimic, a nu avea nici o valoare. *Toate aceste nu plătesc o ceapă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 85. *Să hie în țară O tocmală, dar nu dă hele Care nu plătesc nice o piară Putrădă.* id. ib. 335. *Mintea lui nu plătește o ceapă degerată.* PANN, P. V. III, 154/21. *Acum toate la un loc Nu plătiți nici de-un potroc.* ALECSANDRI, P. I, 207. *Un amorez care voiește să izbutească cu ajutorul tatălui, nu plătește nici un ban.* I. NEGRUZZI, S. VI, 13. *Toată istețimea lui nu plătește o ceapă degerată dacă n-are și el pămînt.* REBREANU, I. 79, cf. 147. *Dreptatea dumitale, tată, nu plătește doi creițari, pentru că nu mai cred în ea.* VLASIU, A. P. 306. *Știa că această politețe și acest zîmbet nu plătesc o ceapă degerată.* VORNIC, P. 175. *Ea crede că omul muncitor și harnic trebuie să ajungă la bunăstare, oricum, iar dacă nu izbutește, înseamnă că el e de vină și nu plătește două parale.* T. POPOVICI, S. 137. *Fetele din Vereșmont Nu plătesc un fir de tort.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 451. *Cîte fete-s pi la noi Nu plătesc un baraboi.* MÎNDRESCU, L. P. 141. ✦ Refl. pas. (Regional) A merita, a face. *Pentru viața asta nu se plătește să-ți faci o carieră.* AGÎRBICEANU, L. T. 400.

— Prez. ind.: *plătesc.*

— Din v. sl. ПЛАТИТИ.

PLĂTÍBIL, -Ă adj. Care trebuie plătit, care poate fi plătit (la un anumit termen); (învechit) platnic **(5).** *100 lei plătibili peste 270 zile.* CLIMESCU, A. 271. *Se hotărî a se pune în circulație bilete la purtător, plătibile la vedere.* N. A. BOGDAN, C. M. 171. *Sumă plătibilă în rate.* ap. SCRIBAN, D., cf. DM.

— Pl.: *plătibili, -e.*

— **Plăti**+suf. *-bil.*

PLĂTÍCĂ[1] s. f. Pește de apă dulce, cu corpul plat, turtit lateral, acoperit cu solzi mari și moi, lung de 30—40 cm, cu capul mic și scurt; cîrjancă *(Brama brama).* Cf. CUV. D. BĂTR. I, 297. *În Dunăre se găsește ... pește mic și anume: robii, cosac, plătici.* I. IONESCU, M. 93, cf. BARONZI, L. 94. *Îi înduplecai a pune să scoată din cotețe o minunată plătică lățăreață, vie și grasă.* ODOBESCU, S. I, 462. *A-ncălecat, spunînd argatului că merge pînă la Snagov după plătică proaspătă.* CARAGIALE, O. II, 232, cf. DAMÉ, T. 127. *Întinșu-s-au curse diavolești, dinsul însă scăpa ca plătica prin ochiurile năvodului.* ADAM, R. 110. *Din lacul Znagov se aduc plătice cu corpul ... negru.* ANTIPA, F. I. 141. *Plătica, deși are multe oase, are o carne foarte gustoasă.* id. ib. 142, cf. 139. *Plătica trăiește în aceleași locuri și ape ca crapul.* ATILA, P. 335. *Prindeam frumoase ochene cu pana roșie, plătici și cosătași.* SADOVEANU, O. IX, 358, cf. XIII, 736, BĂCESCU, P. 47. *Solzul de plătică, de lin și albișoară.* ARGHEZI, VERS. 386. *Crapii grași, plăticile gustoase au fost trimise cu alte care la Turnu.* STANCU, D. 510. *O plătică sau un mihalț își caută, pe fundurile adînci sau noaptea, viermișorii sau larvele de insecte cu care se hrănește.* C. ANTONESCU, P. 47. *Sîntem în zona unde se prind crapul, somnul, plătica, obletele mare și știucile bătrîne.* VÎN. PESC. octombrie 1962, 11. *Vine cioful de la baltă Cu plătica-mbăiată.* ALECSANDRI, P. P. 384. *Cam la fundu matiței Găsi știucă Și plătică.* TEODORESCU, P. P. 95. *În elăștău nostru se găsește numa crachi și caracude, da în ăl di la Oghilești e-n tot felu de pește: somn, știucă, alghișoară, plătică, ghiban.* POP., ap. HEM 756. *Mă duc sara la baltă, Să prind pește și o svîrlugă, Deseară să ne ajungă; Să prind smorlă și plătici.* ȘEZ. VIII, 85, cf. BOCEANU, GL. *Plătică toldauna nu poți găsi d-a gata.* ZANNE, P. I, 606. ◇ (Cu determinări care indică aspectul sau specia) *Plătică răpănoasă.* ANTIPA, F. I. 141. *Plătică rîioasă.* BĂCESCU, P. 47. *Plătică ruginoasă.* id. ib. ✦ (Regional) Caracudă *(Carassius carassius).* Cf. BĂCESCU, P. 47. ✦ (Prin nordul Mold.; în forma *plutică*) Boarcă *(Rhodeus sericeus).* ANTIPA, F. I. 138.

— Pl.: *plătici* și (rar) *plătice.* — Și: (regional) **plotícă** (com. MARIAN), **plutícă** (ANTIPA, F. I. 138) s. f.

— Din bg. **платика.**

PLĂTÍCĂ[2] s. f. Arbore din familia leguminoaselor, originar din America de Nord, înalt pînă la 30 m, cu coroana rară și cu spini mari ramificați pe ramuri (și pe tulpină), cu frunzele compuse din foliole mici, ovale și cu florile mici, verzui, grupate în panicule, cultivat și la noi pentru a forma perdele de protecție, garduri vii etc.; glădiță, (regional) roșcovar, roșcov-sălbatic *(Gleditschia triacanthos).* Cf. ENC. ROM., GRECESCU, FL. 194, TDRG, ARHIVA, XXIII, 293, CADE. *Atrag atenționea și trunchiurile groase de plătică (Gleditschia triacanthus), de loc din America de Nord.* SIMIONESCU, FL. 387, cf. LTR[2], DM, BORZA, D. 78.

— Pl.: *plătici.*

— Etimologia necunoscută.

PLĂTÍCĂ[3] s. f. (Munt.) Fiecare dintre cele două jumătăți de slănină (cu șorici) care se scot după tăierea porcului; bucată mare de slănină; (regional) plătiță **(3).** *După desprinderea slăninii, numită la sing*[ular] *slănină sau plătică, se curmă capul.* PAMFILE, CR. 202. *Tu să-mi prăjești plăticile astea.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 39, cf. 355, ALR I 743/746, ALR SN IV h 1 126.

— Pl.: *plătici.* — Și: **platícă** s. f., **peletíc** (ALR SN IV h 1 126/928) subst.

— **Plată**[2]+suf. *-ică.*

PLĂTICIÁT, -Ă adj. (Prin Ban.; despre lucruri) Turtit sau foarte întins. Com. LIUBA.

— Pl.: *plăticiați, -le.*
— Etimologia necunoscută. Cf. p l a t[2].

PLĂTICÚȚĂ s. f. Diminutiv al lui p l ă t i c ă[1]. Cf. ANTIPA, F. I. 142. ✦ (Regional) Boarcă *(Rhodeus sericeus)*. Cf. ANTIPA, F. I. 138, ATILA, P. 504.
— Pl.: *plăticuțe.*
— **Plătică**[1] + suf. *-uță.*

PLĂTÍRE s. f. Acțiunea de a (s e) p l ă t i și rezultatul ei.
1. Cf. p l ă t i **(1).** *De-abia aveau cu ce plăti hîrtia și tiparul .. Cine se mai gîndea și la plătirea colaboratiei!* GALACTION, A. 108.
2. Cf. p l ă t i **(2).** Cf. DDRF.
3. Cf. p l ă t i **(3).** Cf. DRLU. *Pentru plătirea sumei care o făgăduise împăratul Fridiric III, de la fieștecare gazdă au cules căte un florint de aur.* ȘINCAI, HR. II, 44/11.
4. (Învechit) Plată[1] **(3).** Cf. p l ă t i **(4).** *E însă cu ochii tăi previ-veri și plătire* (p l a t a H, d a r e a V) *păcătoșilor vedea-veri.* PSALT. 191. *Înțeleș că face-va Domnul giudețu mișeilor și plătire* (r ă s c u m p ă r a r e a D, d e s c u m p ă r a t H) *meserilor.* ib. 292. *E însă cu ochii tăi previ-veri Și plătirea păcătoșilor vedea-veri.* CORESI, PS. 253/6. *Face-va Domnul județu mișeilor Și plătire measerilor.* id. ib. 383/7.
— V. **plăti.**

PLĂTIȘOÁRĂ s. f. (Învechit, rar) Diminutiv al lui p l a t ă[1]; (învechit) plătuță. Cf. LB.
— **Plată**[1] + suf. *-işoară.*

PLĂTÍT s. n. Faptul de a p l ă t i. Cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U.
— V. **plăti.**

PLĂTITÓR, -OÁRE adj., s. m. și f. **1.** Adj., s. m. și f. (Persoană fizică sau juridică) care plătește, care trebuie să plătească; platnic **(4).** *Am văzut pe altă carte care mi s-au dat de către plătitoriu* (a. 1792). CAT. MAN. I, 275, cf. LB, POLIZU. *Clasele plătitoare de dări erau clăcașii ..., dezrobiții.* I. IONESCU, D. 117, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Întreprinderile și organizațiile economice de stat, care funcționează pe principiul gospodăririi socialiste, sînt plătitoarele cotelor-părți din beneficii.* BO (1953), 460. *Politica fiscală a statului nostru ține seama de puterea reală a fiecărui plătitor în parte.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 807. *A rămas în dormitor să aștepte sosirea casierului plătitor.* IL septembrie 1961, 48. *De la un rău plătitor primește și un sac de paie.* BARONZI, L. 60.
2. Adj. (Învechit, rar) Care răsplătește, care recompensează. *Acest veac e de pocaanie, iară celalalt de plată; acesta e de lucrare, iară celalalt de preț plătitoriu; acesta e de răbdare, iară celalalt de mîngîiare.* CORESI, EV. 480.
3. Adj. (Învechit, rar) Compătimitor; iertător. *Sfîrșitul, toți întru ura mîndrie plătitori* (r ă b d î n d s u p ă r ă r i l e N. TEST. 1648, i e r t ă t o r i BIBLIA 1688). COD. VOR. 154/4, cf. 225.
— Pl.: *plătitori, -oare.*
— **Plăti** + suf. *-tor.*

PLĂTÍȚĂ s. f. **1.** (Regional) Bucată mică din ceva. Cf. BARCIANU, ALEXI, W. *În tiocul ferestrit viu așezate plătițele cu ochiuri de sticlă.* PĂCALĂ, M. R. 410, cf. GR. S. VI, 242.
2. (În dicționarele din trecut; în forma *platiță*) Porțiune îngustă de teren. Cf. ANON. CAR., LB, LM, DDRF.
3. (Regional) Plătică[3] (Poiana Sibiului—Sebeș). Cf. ALR SN IV h 1 126/130. *O plătiță de slănină.* ib.
— Pl.: *plătițe.* — Și: (în dicționarele din trecut) **plátlță** s. f. ANON. CAR., LB, LM, DDRF.
— **Plată**[2] + suf. *-iță.*

PLĂTNICÍE s. f. (Rar) Calitatea celui care plătește sau care poate plăti (cu promptitudine); solvabilitate. *Mai multe procese de rea plătnicie avea ... proprietarul cu pufurile de păcură.* ap. TDRG, cf. SCRIBAN, D.
— **Platnic** + suf. *-ie.*

PLĂTUÍ vb. IV. T r a n z. (Prin Transilv.; complementul indică suprafața unor lemne sau a unor obiecte de lemn) A rindelui, a netezi; a subția. Cf. MÎNDRESCU, I. G. 72.
— Prez. ind.: *plătuiesc.*
— Din germ. **plätten.**

PLĂTUÍRE s. f. (Prin Transilv.) Acțiunea de a p l ă t u i; rindeluire, netezire; subțiere. [Plătuitorul] *servește la plătuirea, adică la subțiarea tablelor ... de la uși, dulapuri, lambriuri și de la alte asemenea lucrări.* I. APOLZAN, U. 14.
— Pl.: *plătuiri.*
— V. **plătui.**

PLĂTUÍT s. n. (Prin Transilv.) Faptul de a p l ă t u i. *Rîndea mobilă pentru plătuit ... drept.* MÎNDRESCU, I. G. 72.
— V. **plătui.**

PLĂTUITÓR s. n. (Prin Transilv.) Rîndea specială care servește la subțierea plăcilor de lemn de la uși, dulapuri, lambriuri etc., pentru trasarea uluciului. *Plătuitorul poate fi simplu ori dublu.* I. APOLZAN, U. 14.
— Pronunțat: *-tu-i-.* — Pl.: *plătuitoare.*
— **Plătui** + suf. *-tor.*

PLĂTÚȚĂ s. f. (Învechit) Diminutiv al lui p l a t ă[1]; (învechit, rar) plătișoară. Cf. DRLU, LB.
— Pl.: *plătuțe.*
— **Plată**[1] + suf. *-uță.*

PLĂV, -Ă adj. v. **plav**[2].

PLĂVÁI, -ÁIE adj. **1.** (Popular; despre animale, mai ales despre oi) Care are părul sau lîna de culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie; (despre părul sau lîna animalelor) de culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie. *Nu mă gîndeam nici la căsuța noastră din sat, nici la oița cea plăvaie.* GANE, N. I, 44, cf. CANDREA, F. 53. *Pe o costișă de un verde metalic, au apărut oi plăvăi.* SADOVEANU, O. XIV, 537. *O n'ioriți lai, Cu lîna plăvai Di trii zîli-n-coași Gurița nu-i măi lași.* DIACONU, VR. 41, cf. CHEST. V 75/74. ✦ (Regional; despre oameni sau despre părul lor) Blond. *După culoare omul e alb ..., plăviț (plăviu, plăvan, plăvai) ... la față.* CANDREA, F. 53.
2. (Și în sintagma *poamă plăvaie;* adesea substantivat, f.) (Strugure) care are boabele sferice și bătute, de culoare albă sau albă-verzuie, folosit mai ales pentru producerea vinului; (regional) plăvan **(3).** *Soiurile de struguri cele mai spornice sînt la noi: poama grasă, poama plăvaie și poama galbenă.* I. IONESCU, ap. CADE, cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U. *Prin cultură s-au obținut numeroase varietăți, subvarietăți și rase, dintre care menționăm: ... gordană, joiană, merlească, plăvaie.* PANȚU, PL. 339, cf. ENC. AGR., DL, DM, DER. *Era apoi tămîioasa neagră, un vechi soi reputat românesc, și mai ales plăvana sau plăvaia.* C. GIURESCU, P. O. 95. *Strugurii albi se zic plăvaie ..., din care se extrage cel mai curat vin alb.* H II 269, cf. III 65, XII 19, 169, 215, XVI 95, 224.
— Pl.: *plăvăi.* — Și: (regional) **plevái, -áie** adj. H XVII 224.
— **Plav**[2] + suf. *-ai.*

PLĂVÁLĂ s. f. (Regional) Năvod[2]; setcă. Cf. DAMÉ, T. 123, ANTIPA, P. 511. *Năvodul, numit și plăvală, jegsniță sau jigajnie, este o plasă mare, lungă de 150 m și lată de 5 m.* PAMFILE, I. C. 66, cf. PASCU, S. 275, ȘĂINEANU, D. U.
— Pl.: *plăvale.*
— Cf. p l a v ă[1].

PLĂVÁN, -Ă adj. **1.** (Popular; despre boi și vaci) Cu părul alb-gălbui sau alb-cenușiu; (despre părul boilor și al vacilor) de culoare albă-gălbuie sau

albă-cenușie. *Boi plăvani în cîte șese trag, se opintesc în juguri.* ALECSANDRI, POEZII, 41. *Atît iarna cît și vara se duc cu sania ... și la sanie se înjugă boi negri sau plăvani.* MARIAN, Î. 251, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Carele încărcate se fereau cu boii plăvani în șanțuri.* C. PETRESCU, R. DR. 101. *La cară greoate rumegau boi plăvani.* SADOVEANU, O. VIII, 287. *Se vedeau pluguri cu boi plăvani arînd.* id. ib. XVII, 403, cf. H I 39, II 49, X 151, 465, 535, XII 5, CHEST. V 76/5, 24, 45, 75, 94. *Pe pintece bălani, Pe spate plăvani.* ANT. LIT. POP. I, 621. ✦ P. ext. (Despre lînă) Care are culoarea albă-gălbuie sau albă-cenușie. *Fusul Kirei s-aruncă în lungul firului ca la doi coți depărtare de degete și suge de sub pămînzalcă caierul plăvan.* DELAVRANCEA, S. 166. ✦ (Substantivat, m.) Bou (cu părul alb-gălbui sau alb-cenușiu). *Plăvanii amîndoi, Cu ochi plini de blîndețe pe dînsul capul pleacă.* ALECSANDRI, POEZII, 633. *Plăvanii troianul despică Și-ntind, să se rupă, din greu.* VLAHUȚĂ, ap. CADE. *Veneau domol ... plăvanii cuminți, și-n vîrf de car Țăranul.* PILLAT, P. 104. *Bătrînii au adunat, printre plăvani, Sudoarea muncii sutelor de ani.* ARGHEZI, VERS. 19. *Se ducea puhoiul plăvanilor, agale.* id. ib. 289, cf. id. S. P. 121. *Vorbea cu plăvanii sfătos, ca în bătătura lor de-acasă.* C. PETRESCU, A. R. 7. *Noroc bun!... Cum spun și pe la noi țăranii, Cînd se-ntîlnesc mînînd plăvanii.* BENIUC, V. A. II, 104. *Plăvanul îl urma liniștit, blînd.* GALAN, Z. R. 145. *Strigă rar către plăvan Și pășește îndesat și cîntă.* LABIȘ, P. 199. ✧ (Ca epitet depreciativ adresat unui om) *Te superi că îți zice plăvan? De cînd munceștî și umbli desculț și dezbrăcat pe degeaba?! Plăvane.* PREDA, M. 58.

2. (Regional; despre oameni sau despre părul lor) Blond. *Omul e alb ..., bălan (bălai), plăviț (plăviu, plăvan, plăvai) ... sau roșcovan la față.* CANDREA, F. 53.

3. (Mold.; și în sintagma *poamă plăvană*, H I 33; adesea substantivat, f.) Plăvaie, cf. plăvai **(2)**. Cf. ENC. AGR. IV, 666. *Plăvana este o varietate de viță autohtonă.* C. GIURESCU, P. O. 99, cf. H I 33.

— Pl.: *plăvani, -e.* — Și: (regional) **pleván, -ă** adj.

— **Plav²** + suf. *-an.*

PLĂVĂÍ vb. IV. Intranz. (Prin vestul Olt.) A sporovăi. Cf. BOCEANU, GL. *Plăvăi așa fără nici o socoteală.* id. ib.

— Prez. ind.: *plăvăi.*

— Cf. pleavă.

PLĂVĂU adj. (Regional; în sintagma) *Strugure plăvău* = varietate de struguri cu boabe sferice, de culoare verde-gălbuie (Brehuiești—Botoșani). Cf. H I 19.

— Pl.: *plăvăi.*

— **Plav²** + suf. *-ău.*

PLĂVÍ vb. IV v. **plivi.**

PLĂVÍCI adj. v. **plăviț.**

PLĂVII s. f. pl. (Regional) Acțiuni, fapte lipsite de seriozitate; fleacuri, prostii. Cf. I. CR. V, 376, LEXIC REG. 50.

— Și: **plévii** s. f. pl. I. CR. V, 376.

— Cf. pleavă.

PLĂVILĂ s. f. v. **plevilă¹.**

PLĂVIOÁRĂ s. f. (Popular) Diminutiv al lui plavie **(1)**. *Pe luciul tălazului ... Nu-i dalba plevioară, Ci dalbă-i corabioară.* PĂSCULESCU, L. P. 18. *Oltu' mic, mare-a venit ... Și de mare, margini n-are. Plăvioare ce-mi aduce? Tot căpestre de cai murgi Și chivere de haiduci.* I. CR. III, 166. *Jiu-i mic, mare-a venit ... Plăvioara ce-mi aduce? Brazii nalți, măline verzi.* PAMFILE, CR. 85. *Păsărică pestricioară, Ce le sui pe plăvioară?* GR. S. VI, 131.

— Pronunțat: *-vi-oa-.* — Pl.: *plăvioare.* — Și: (rar) **plevloáră** s. f.

— **Plavle** + suf. *-oară.*

PLĂVITÚRĂ s. f. v. **plivitură.**

PLĂVÍȚ, -Ă adj. **1.** (Învechit) De culoare galbenă. *Rădicați ochii voștri și căutați pămînturile, că sînt plăvițe spre seceriș.* CORESI, EV. 153. *Ridicați ochii voștri și vedeți holdele că sînt plăvițe amu către seacere.* VARLAAM, C. 115, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB.

2. (Învechit și popular; despre oameni sau despre părul lor) Blond; (despre oameni) care are pielea foarte albă, părul blond (și ochi albaștri). *Era svinția sa uscăcios cu totul la stat. Plăvîi la față, părul plăviț și cărunt.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 120ʳ/12. *Și a celor plăviți mult să vor buba cu rane.* FL. D. (1680), 5ʳ/17, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Bărbații și fămeile plăviți, cei cu ochi albaștri, cu părul moale ..., albi la piele, sînt blînzi.* PISCUPESCU, O. 140/23, cf. 141/17. *Văzu un tînăr ... nobil la vorbire, rumen, sprîncenat și cu părul plăviț.* GORJAN, H. IV, 179/2. *Înaripații îngeri plăviții D-amor porumbii blagosloviții Se nasc acolo.* I. VĂCĂRESCUL, P. 95/17. *Doină! doiniță! Zînă plăviță, Vino cu noi.* NEGRUZZI, S. II, 23. *O chică lungă și cam plăviță Unul sumete sub căciuliță.* BOLLIAC, O. 158. *Ancuța, cu cosițele-i plăviție răsfirate, învălită numai într-o ie subțire ..., căzu pe năsipu jilav.* ODOBESCU, S. I, 141. *Unii* [copii] *erau plăviți, cu pielea obrazului ca floarea de zarzăr.* MACEDONSKI, O. III, 94, cf. DAMÉ, T. 27, ALEXI, W. *După culoare, omul e alb ..., bălan (sau bălai), plăviț ... sau roșcovan la față.* CANDREA, F. 53, cf. ARH. OLT. XXI, 272, ALR II/I h 6, 92. ✦ (Despre animale sau despre părți ale lor) Care are părul sau lîna de culoare albă-gălbuie sau albă-argintie; (despre părul sau lîna animalelor) de culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie. Cf. GRECU, P. 112. *Oițe, oițe, Cu plete plăviție, Ca niște fetițe!* BOLINTINEANU, O. 80. *Ce-ți pare mai blînd, mai plăpînd ca oițili ... buzați, buzate, oacheși, oacheșe, plăghiți, plăghițe.* JIPESCU, ap. GCR II, 258. *Cerbul ... iese din cring ..., cu trupul șui și elegant, cu părul plăviț.* ODOBESCU, S. III, 136, cf. DAMÉ, T. 27, PAMFILE, J. II, 160. *Ghiță era un țap de toată frumusețea: capul mare, negru și trupul plăviț.* SADOVEANU, O. II, 101. *În alt loc al baladei dintr-o dată miorița e cu lînă plăviță, adică albă.* CONTEMP. 1955, nr. 436, 3/1. *Dar cea mioriță, Cu lînă plăviță, De trei zile-ncoace Gura nu-i mai tace.* ALECSANDRI, P. P. 1. *Frunză verde peliniță ... Dragă-mi e oaia plăviță.* id. T. 613, cf. H II 87, 131, 185, III 14, IX 193. *Cere plug cu boi plăvici, cu pogonici.* PĂSCULESCU, L. P. 55, cf. CHEST. V 75/6, 98. *La lînă plăviță, Ciută la corniță.* FOLC. MOLD. I, 87. ✧ (Prin lărgirea sensului; despre obiecte) *Cer 500 de oi șute ... Și-un pluguț plăhit de boi.* VICIU, COL. 146. ✦ (Substantivat) Animal cu părul sau lîna plăviță **(2)**. *Are laica șese boi, ... Doi mi-i dă mie de zestre, Pe roșul și pe plăviț Cumpărați din Mehedinți.* MARIAN, NU. 146.

3. (Regional; în sintagma) *Viță plăviță* = varietate de viță de vie care face struguri cu boabe de culoare foarte deschisă. Cf. DM. ✧ Expr. **A fi de viță plăviță** = a se pretinde, a se crede de neam mare. *A, vezi bine, dumnealui e de viță plăviță; cum ar putea el să ție secera de coadă?* UDRESCU, GL.

— Pl.: *plăviți, -e.* — Și: (regional) **plăvíci, plăhít, -ă, plăíț, -ă** (H IX 193), **plăvíț, -ă** (BUDAI-DELEANU, LEX.) adj.

— **Plav²** + suf. *-iț.*

PLĂVIȚÁ vb. I. Refl. (Regional) **1.** (Despre holde) A se îngălbeni, a da în copt (Sebeșel—Sebeș). Cf. A II 3.

2. (Despre țesături) A se decolora. Com. din SĂCELE. *Aș lua stambă d-asta, dar se plăițează.* AN. DOBR. IV, nr. 4, 102.

— Prez. ind. pers. 3: *plăițează.* — Și: **plăițá** vb. I.

— V. **plăviț.**

. **PLĂVIȚĂ** s. f. v. **pleviță**[1].

PLĂVÍU, -ÍE adj. (Învechit și regional; despre oameni sau despre părul lor) Blond; (despre oameni) care are pielea foarte albă, părul blond (și ochi albaștri). *Pruncul meu cu cosicioare Cine mi l-a deocheat? Sora Ana cea plăvie?* BOLINTINEANU, O. 57, cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U. *După culoare omul e alb, ... plăviț (plăviu, plăvan, plăvai) sau albineț, negru, negricios ori smead.* CANDREA, F. 53. *Atunci a oprit pe un băiețaș plăviu, care i se părea mai de înțeles.* POPA, V. 171. ✦ (Învechit) Palid **(1)**. *Ea desface vălul, fața-i e plăvie.* BOLINTINEANU, ap. TDRG.
— Pl.: *plăvii.*
— **Plav**[2] + suf. *-iu.*

PLĂVÍI, -ÍIE adj. (Învechit; despre oameni sau despre părul lor) Blond; (despre oameni) care are pielea foarte albă, părul blond (și ochi albaștri). *Sv[i]nt[u]l Ioan era ... plăvii, albineț.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 46[v]/16. *Plăvii la față, părul plăviț și cărunt.* id. ib. noiembrie 120[r]/11, cf. octombrie 88[r]/3, SCRIBAN, D.
— Pl.: *plăvii, -iie.*
— Din slavonul **плавъıи.**

PLĂVÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit, rar) Alb (la față). *Toți într-un chip și într-un obraz vor învia. Acolo nu e p[lă]voși, nice mai n[e]gri, nice ma[i] varo[și].* COD. TOD. 231, cf. 187, DHLR II, 560.
— Pl.: *plăvoși, -oase.*
— **Plav**[2] + suf. *-os.*

PLĂVÚICĂ s. f. v. **plevuică.**

PLĂVÚȘCĂ s. f. v. **plevușcă**[1].

PLĂZMUÍ vb. IV v. **plăsmui**[1].

PLĂZMUÍRE s. f. v. **plăsmuire.**

PLĂZMUÍT, -Ă adj. v. **plăsmuit.**

PLĂZMUITÓR, -OÁRE adj., s. m. și f. v. **plăsmuitor.**

PLĂZUÍ vb. IV. Tranz. (Învechit și regional; complementul indică de obicei o împrejurare nefastă) A prevesti, a prezice, a proroci. *Alerga asupra lui Solomon, plăzuind că-l vor scoate din minte muierile.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 121[v]/29. *Care lucru însămna plăzuind răstignirea lui de pre lume.* id. ib. decembrie 206[v]/7, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., SCRIBAN, D., ALB I 1 403/215, 285, LEXIC REG. 9. ◇ Intranz. *Cînd iese un corb înaintea vitelor și croncănește, nu-i bine, căci atunci el plăsmuiește a moarte, să piară vitele omului.* MARIAN, O. II, 9. *Vaca se duce sub scut, plăzuiește a vreme rea.* VICIU, GL.
— Prez. ind.: *plăzuiesc.* — Și: (învechit, rar) **plăsmuí** vb. IV.
— **Plaz**[2] + suf. *-ui.*

PLĂZUÍT s. n. (Învechit, rar) Prezicere, prorocire, profeție. *Enea cu cărți ... cu nusul feaceră vraje și luară plăzuit.* MOXA, 354/21.
— V. **plăzul.**

PLĂZUITÚRĂ s. f. (Învechit) Prezicere, prorocire, profeție. *Aduse o muiare 9 cărți de avea plăzuiturile Seviliei.* MOXA, 359/9. *Care plăzuituri și nainte vești aducîndu-le la cap și arătîndu-le.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 204[v]/32, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— Pronunțat: *-zu-i-.* — Pl.: *plăzuituri.*
— **Plăzul** + suf. *-tură.*

PLEÁDĂ s. f. v. **pleiadă.**

PLEÁFTURĂ s. f. v. **praftură.**

PLEĂGĂ s. f. v. **plagă.**

PLEÁMĂ[1] s. f. (Învechit) Neam, seminție, familie. *Galiia, fata lui Ion lui Fulger, ... dă moșia ei ... lui Istratie și Păladie. „Nepoților miei și pleamei noastre"* (a. ?). IORGA, S. D. VI, 30. ✦ (Prin vestul Mold.) Fel, soi. *I-o pleamă rea, Seamănă tat-so.* I. CR. II, 277.
— Din slavonul **плѣмѧ** (< v. sl. **плѣмѧ**), ucr. **плем'я.**

PLEÁMĂ[2] s. f. (Învechit) Semn, pată sau aluniță. pe piele. *Pleamă pe partea stîngă a gurii ... însemnează ... acel noroc* (a. 1785). GCR II, 144/35, cf. TDRG, BL I, 17, SCRIBAN, D.
— Pl.: *plemi.*
— Din ucr. **пляма.**

PLEAN s. n. (Învechit și popular) Pradă, captură (de război). *Luară turcii plean mult.* MOXA, 402/2. *La o dumbravă ... i-au lovit Ștefan Vodă cu oastea sa, avgust 20, și dîndu războiu vitejaște, i-au răspit și multă moarte și perire au făcut într-înșii și mulți au prinsu în robie și le luo tot pleanul.* URECHE, L. 87. *Bogdan Vodă i-au lovit cu oaste proaspătă și au scos tot pleanul de la dînșii.* SIMION DASC., LET. 124. *Unii veniia cu plean îngreuiați.* M. COSTIN, O. 116. *Dusără haldeii toată averea și tot pleanul la Vavilon.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 105[r]/5. *S-au întors îndărăt luînd mulți robi și mult plean.* IST. Ț. R. 36. *Tătarăi cu mult plean să întorsese fără de nici o grijă.* N. COSTIN, L. 304. *Mult plean de dobitoace au luat.* id. ib. 426. *De acolo n-au putut merge, că au dat de oști moschicești. Și s-au întorsu iar la Crîm cu multu plean.* NECULCE, L. 208. *Încărcîndu-să de plean, cu pace s-au întors acasă-ș.* CANTEMIR, HR. 369. *Fu biruit Velicico și periră toți haiducii și-și luară turcii tot pleanul înapoi?* ANON. CANTAC., CM I, 127. *Le-au luat toate pleanurile și caii.* R. POPESCU, CM I, 420, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., BARONZI, L. 116. *Luîndu-și partea De plean ... plecă pe mare.* MURNU, O. 196. *Fiecare dintre biruitori își avu partea. Tatarii se mulțămiră cu robii și pleanul.* SADOVEANU, O. V, 501, cf. DER. *La plean d-ajungea, Bacii Că-și chema, Banii Ș-încărca, Turmele-și stringea Și cu plean pleca.* TEODORESCU, P. P. 672. ✦ Ceea ce se ia prin rechiziție; p. ext. jaf. *Această sistemă de aprovizionare expeditivă se cheamă pe grosolana limbă bătrînească plean și pleașcă.* ODOBESCU, S. III, 578, cf. ALEXI, W. *Cînd de pleanuri se apucă, Vîlcănaș e o nălucă De nu-l știe Dunărea.* TEODORESCU, P. P. 552. ✦ Ceată, grup de oameni (capturați, luați ca pradă de război, ca robi sau ca prizonieri). *Și cu sine duse patriiarșii și prorocii și toți dreptii aceia pre cari-i scoasă din robiia iadului, și cu mult plean să întoarsă la părintele său de unde ieșisă.* VARLAAM, C. 127. *Și robi el în trei zile ... vro trei pleanuri.* TEODORESCU, P. P. 54. *Robi un plean de juni voinici Și alt plean de fete mari Și altul de nevestele Că-s în țară multicele.* PAMFILE, CR. 87. ◇ Expr. **A lua (pe cineva) plean** = a face prizonier, a robi. *Turcii De alegea Plean pe babă Mi-o lua.* TEODORESCU, P. P. 564. ✦ (Învechit) Robie, captivitate. *Bine vrut-ai, Doamne, pămîntul tău, turnat-ai prădarea (pleanul* H, robiia D) *lu Iacov.* PSALT. 174. *Turma lui cea slabă Să-o-ntoarcă Domnul din plean și din pradă.* DOSOFTEI, PS. 41/11. *Acmu veni Domnul să te miluiască, Să le ia cu sine din plean, din șerbie.* id. ib. 218/9.
— Pl.: *pleanuri.*
— Din slavonul **плѣнъ.**

PLEÁNĂ s. f. **I. 1.** (Învechit și regional) Sfărîmătură, spărtură ce se desprinde dintr-un corp turnat din fier. V. span. *La ferării iaste pleana aceea ci la lemnării înțălegem prin aschie.* POGOR, HENR. 231/17, cf. H IX 87, 93.
2. (Regional) Pană[1] **(II 2)**. Cf. SCRIBAN, D.
3. (Prin Bucov.) Flegmă. ȘEZ. XIX, 42. *Stupesc pleană.* ib. *Mi s-a pus pleană în gît și tot îmi dreg glasul.* ib.
II. 1. (Prin Ban.) Defect. Cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 17.

2. (Regional) Boală internă. Com. din SASCA MONTANĂ—MOLDOVA NOUĂ.
— Etimologia necunoscută.

PLEÁNȚĂ s. f. (Prin Transilv.) Zdreanță. Com. din LUPȘA—ABRUD. *Am văzut că haina lui T. e toată plenție.* CV 1950, nr. 4, 33. *A tras cîinele o haină și-a făcut-o toată plenție.* ib.
— Pl.: *plenție.*
— Cf. fleanță, zdreanță.

PLEÁPCĂ s. f. v. **placă**[1].

PLEÁSĂ[1] s. f. v. **plasă**[1].

PLEÁSĂ[2] s. f. v. **plăsea.**

PLEASC interj. Cuvînt care imită zgomotul produs de lovirea limbii de cerul gurii. *Șterpelește icrele de cosac. Rupe o bucățică, îi face vînt. Pleasc, pleasc,* DELAVRANCEA, H. T. 11, cf. BUL. FIL. II, 186.
— Onomatopee. Cf. pleosc.

PLEÁSCĂ[1] s. f. v. **pleașcă**[1].

PLEÁSCĂ[2] s. f. v. **plașcă**[1].

PLEÁSNĂ s. f. **I.** (Atestat prima oară la ANON. CAR.) **1.** (Popular) Șfichi (la bici); p. gener. bici. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Supt pleasna de mătasă a faetonului ... unicul cal, în scurt timp, curmă distanța.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 166, cf. POLIZU. *Pleasne de mătasă.* F (1874), 182. *Pe atunci se chema la nuntă de vineri ..., da cu pleasna în poartă, în straștna porții.* PITIȘ, ȘCH. 108. *Bicele și harapnicele le fac din fuior de cînepă groasă și mai adeseori cu pleasnă de mătasă.* MARIAN, S. R. I, 24. *Păcurarii, cu sine, mai poartă și un sbici din lînă cu pleasnă.* LIUBA-IANA, M. 113. *Cu bici în patru plesne s-o smicure pe fată.* COȘBUC, P. II, 201. *Zinele mers-au pe poartă din pleaznă zorind telegarii.* MURNU, I. 107. *Cînd sf. Petru plesnește din bici, din sflichiul sau pleasna biciului sar scîntei.* PAMFILE, S. V. 117, cf. id. I. C. 212. *Ardea mereu cu pleasna lungă, ardea cu furie trupurile pline de noroi, înspumate ale cailor.* AGÎRBICEANU, A. 370. *Vreun ștrengar de băiat încerca să-l urnească la fugă, îl zburătorea cu pietre, îl atingea cu pleasna biciului.* id. S. P. 170. *Aveam și un bici cu pleasnă de mătasă.* AL LUPULUI, P. G. 33. *Cuvintele bătrînului Iuga șerpuiau amenințător peste capetele mulțimii surprinse, ca pleazna unui bici în mîna îmblînzitorului.* REBREANU, R. II, 194. *Flăcăii pocnără din bicele lungi cu pleasnă roșie.* V. ROM. februarie 1952, 130. *Mă așezam între bătrîni, pe prispă, mai cu seamă cînd ne băteau la picioare, ca niște plezne, bulbucii ploilor repezi.* CAMILAR, C. P. 140. *Atinse viteii scurt și aspru cu pleazna biciului.* IL august 1960, 7. *Și fă pleasnă de mătasă Și pocnește-n boi tussase.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 82. *Pogănici cu pleasnă mare, Mînă boii cît de tare, Să sosim în sat cu soare.* MARIAN, NA. 617, cf. ȘEZ. VII, 182. *Măru roșu-i pădureț, Badea-i slugă și-i măreț Și nimică nu-i a lui Numai pleasna biciului.* ȘEZ. XII, 150. *Si-ț faci pleasnă di matasî, Si ti-aud pocnin din casî.* VASILIU, C. 127, cf. GR. S. VI, 242, CHEST. II 489/1, ALR I 1 094, A I 17, 35, II 12, III 2, 5, 17, 19, V 15, 16, 20, VI 22, 26. ◇ (În imprecații) *Bată-te pleazna lui Dumnezeu.* MAT. DIALECT. I, 186. ◇ Fig. *Mi-e foame de vînturi și de pleasne de ploi.* BRAD, T. 50. ◇ Expr. **A lua** (pe cineva) **în pleasnă** (sau **în pleasna biciului**) = a ironiza, a satiriza (pe cineva), a lua peste picior. *Pe acele fete cari numai de ochii lumii umblă cu capul gol ..., lumea le ia în pleasna biciului, cu vorbe pișcătoare.* MUSCEL, 54, cf. COMAN, GL. ✦ Lovitură, plesnitură de bici. *După ce gîfîie acilea cinci ani, mă-nțelegi, or să-l ia în pleasnă la oaste.* SADOVEANU, O. XVII, 183. *Nașa Uța repezi pe Ana la Cernet acasă, s-o aducă în pleasnă de bici pe Sofia lui Stoica.* id. ib. 340. *Prinse iapa de căpăstru și-i trase cu sete o pleazna de bici.* CONTEMP. 1953, nr. 344, 4/2. [Vitele] *le-a luat în pleasnă și le-a minat iute către casă.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 10. ✦ (Rar) Zgomot produs de plesnirea biciului. Cf. ȘĂINEANU, D. U. ✦ Fig. (Regional) Vorbă usturătoare, sarcastică (Drăgușeni—Tîrgu Neamț). A VI 26. ✦ (Regional) Fiecare dintre cele trei cureluțe, mai înguste, cu care se încheie cureaua (la cioareci) și care se prind în trei catarame (Beclean—Zălau). Cf. ALR SN IV MN h 1 172/260. ✦ (Regional) Șuviță de păr (Toplița). ALR II 3 286/228. *Cosița-mpletită-n trii plesne și dată piste cap.* ib.

2. (Prin Transilv.) Fir de in sau de cînepă. Cf. A I 35, III 1.

3. (Pescuit; regional) Fir de strună, legată la capătul sforii undiței, de care se prinde cîrligul. *În ochiurile acestora* [nodurilor] *băgăm pe al nadei, într-al acesteia tragem unghița și pleasna.* ATILA, P. 97, cf. 98.

4. (Prin sud-estul Transilv.; în forma *plesnă*) Disc, verigă care se pune pe osia roții căruței, între umeri și roată sau între roată și leucă, pentru a le apăra de frecare. *După ce-o uns osia, împinge plesna de la umere la loc, bagă roata, pune plesna de la cap.* BREBENEL, GR. P.

5. (Regional) Bucată mică, țandără, așchie desprinsă din ceva. *Licuriciul e scînteia ieșită din pleasna sărită din sbiciul lui Sîn-Petru.* MARIAN, INS. 51. *Pleazna ori vreo tereață cît de mică de ardei.* PLOPȘOR, C. 45. *O pleasnă de mălai mi s-a pus în gît.* CIAUȘANU, GL. *I-a intrat o pleazna sub unghie.* L. ROM. 1959, nr. 1, 63, cf. LEXIC REG. 31. ✦ (Mai ales Olt.) Mătreață[1] **(I)**. *Tu ai capul plin de plesne.* CIAUȘANU, GL., cf. TOMESCU, GL., CV 1951, nr. 9—10, 47, ALR II/I h 121/812, LEXIC REG. 55.

6. (Popular; de obicei la pl.; la sg. cu sens colectiv) Afte (mai ales la copiii mici); p. gener. stomatită. *Spală nu numai corpul copilului, ci și gurița acestuia, anume ca să nu capete plesne.* MARIAN, NA. 114, cf. 395, DDRF, N. LEON, MED. 141, CANDREA, F. 221, BIANU, D. S., PAMFILE, B. 55. *Nu te mai zgîndări să nu faci vreo pulează.* SCRIBAN, D., cf. H III 333, com. MARIAN. *Soarele răsare pe deal, Și plesnile se duc în baligă de cal.* ȘEZ. XIV, 112, cf. NOVACOVICIU, C. B. I, 16. *Să nu se joace cu piepteneie că i se fac pleazne în gură.* ARH. FOLK. VI, 164.

7. (Regional; în forma *pleazna*) Stîncă, piatră pe cale să se despice într-o mină; crăpătură în stîncă (Crișcior—Brad). Cf. PAȘCA, GL.

II. (Entom.; regional; în forma *pleazna*) **1.** Șvab (*Periplaneta orientalis*) (Cloșani—Tîrgu Jiu). ALR I 1 900/837.

2. Cîinele-babei (*Oniscus murarius*) (Borșa—Vișeu de Sus). Cf. ALRM SN II h 573/362.
— Pl.: *plesne* și (învechit) *pleasne,* (regional) *plesni.* — Și: (popular) **pleáznă,** (regional) **plésnă, pléznă** (ALR I 1 094/9, 18, 190, 840), **ploáznă** (ib. 1 094/295, 298), **plózną** (ib. 1 094/278), **puleáznă** s. f.
— Postverbal de la **plesni.**

PLEÁSTER s. m. v. **plasture.**

PLEÁSTRU s. m. v. **plasture.**

PLEÁSTUR s. m. v. **plasture.**

PLEÁSTURE s. m. v. **plasture.**

PLEÁȘCĂ[1] s. f. **1.** (Învechit) Pradă, jaf, captură (de război); (ceea ce se ia prin) rechiziție. *S-au zidit cu plească din păduri și cu beilic de săteni.* BOLLIAC, ap. TDRG. *Măsurile aspre luate de Tudor nu aveau alt efect decît să irite și să nemulțămească pe unii din comandanți în contra lui, făcîndu-i să rîvnească la libertatea de pleașcă de care se bucurau în prezent căpitanii din oștirea lui Ipsilante.* GHICA, S. 107, cf. CANELLA, V. 241, CIHAC, II, 262. *Această sistemă de aprovizionare expeditivă se cheamă pe grosolana limbă bătrînească plean și pleașcă; acum i se acordă termenul onest, legal și elegant rechiziții.* ODOBESCU, S. III, 578, cf. DDRF, ALEXI, W. *Apoi se risipiră pe plaiul românesc ... cît după haraci și după pleașcă.* GALACTION,

o. 276. ◇ Loc. vb. **A face pleașcă** = a jefui. *Servitorii au făcut pleașcă tot ce au putut.* id. o. a. II, 186.

2. (Popular și familiar) Noroc (neașteptat), chilipir; (concretizat) ceea ce se obține prin noroc, prin chilipir (pe gratis sau extrem de convenabil). Cf. CREANGĂ, GL. *E o pleașcă acum, cît e lipsă de popi, că dacă or începe să iasă din școli, nu te mai lovește norocu' ăsta!* STĂNOIU, C. I. 37. *Nu s-a mai întîlnit niciodată cu asemenea pleașcă.* I. BOTEZ, B. I, 17. *Unii chiaburi, în sat la noi, s-au virit peste tot și umblă numai după sforării și după pleașcă.* V. ROM. mai 1954, 25. *Unii aveau încă o rază de noroc ... Fiecare cu pleașca lui.* PAS, Z. I, 195. *Tu ce-ai făcut, năucule, cînd ți-a căzut pe cap atîta pleașcă?* GALAN, Z. R. 39. *Popa, auzind că dă o așa pleașcă peste el, se îmbracă frumos ... și pornește cu finu-său spre comoară.* ȘEZ. IV, 2, cf. IX, 65, XIX, 12. ◇ Expr. **A umbla în** (sau **cu, după**) **pleașcă** sau **a căuta pleașcă** = a umbla după situații avantajoase. Cf. ZANNE, P. IV, 552. *Pe boierul cel adevărat eu îl cunosc, că scoate și plătește. Iar ceilalți umblă numai în pleașcă.* SADOVEANU, O. XIII, 830, cf. A VI 26. ◆ (Adverbial) Pe nemuncite, gratis, degeaba; în schimbul unui preț extrem de convenabil, aproape pe gratis. *Suma de bani ce le pica pleașcă, se înțeleseră repede, cu toate roșelile domnișoarei Ghighi, s-o întrebuințeze pentru trusoul ei de mireasă.* REBREANU, I. 397. *Ai paisprezece pogoane de pămînt și din paisprezece pogoane, auziți, nu e în stare să plătească loturile pe care i le-a dat statul, pleașcă.* PREDA, M. 160, cf. A VI 26. (În loc.) *Cei care au băut pe pleașcă de la mine se vor fi gîndind: Bre! cumplit s-a îmbătat Luca Stroescu!* SADOVEANU, O. I, 120, cf. ȘEZ. XVIII, 268, A V 16, VI 26.

— Pl.: *plășci* și *plașce*. — Și: (învechit) **pleáscă, plášcă** (ODOBESCU, S. III, 371) s. f.

— Din bg. **плячка.**

PLEÁȘCĂ[2] s. f. (Mold.) Bucată de lemn sau de fier cu care se umple o scobitură a unei bîrne (strîmbe) sau care se adaugă pentru a întări o grindă slabă ori pentru a prelungi o bîrnă scurtă. Cf. CHEST. II 125/110, 182, CV 1951, nr. 6, 28.

— Cf. **plașcă**[1].

PLEÁȘCĂ[3] s. f. v. **pleșcă.**

PLEÁȘCĂ[4] s. f. v. **plașcă**[1].

PLEÁTĂ s. f. **1.** (Mai ales la pl.) Părul capului unei femei (mai rar al unui bărbat), lăsat să crească mai lung și adesea să atîrne (răsfirat) pe spate; p. gener. **păr**[1] **(I 1)** (nearanjat, necoafat); p. ext. (regional) coadă (din păr împletit). *Că-i suduia* [pe preoți] *de plete și mai rău, cum nu se cădea.* N. COSTIN, LET. II, 42/14. *Ți-oi rade pletele.* id. ib. 62/9. *Pe mulți preoți îi scotea de plete de unde făcea liturghie și-i bătea.* R. POPESCU, CM I, 371, cf. GCR II, 90/28, BUDAI-DELEANU, LEX, LB. *Ș-o glugă monahală acoperea cărunte Și cuvioase plete.* HELIADE, O. I, 221. [Popii] *barba i s-aprinde, Din plete iese pară.* NEGRUZZI, S. II, 243, cf. POLIZU. *Grămezi, grămezi, copiii cu plete aurite, Cu grase piciorușe.* BOLLIAC, O. 68, cf. 154. *Trei ostași ... se urcă ... Cu-a lor lungi și negre plete.* ALECSANDRI, P. I, 33. *Voi lua pletele doamnei mele spre a-l sugruma.* ODOBESCU, S. I, 328. *Miroase florile-argintii Și cad o dulce ploaie, Pe creștetele-a doi copii Cu plete lungi, bălaie.* EMINESCU, O. I, 179. *Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete mari, negre.* CARAGIALE, O. III, 2. *Veni un vîntișor lin și ușor, de-i resfiră pletele.* ISPIRESCU, L. 352, cf. id. M. V. 44. *Las' să fie, răspunse Căliman, și-și scuturâ pletele.* DELAVRANCEA, T. 167, cf. MACEDONSKI, O. I, 256, DDRF. *Priviți-l bine; este un artist. Asta se cunoaște după pletele sale albe, pieptănate peste cap.* DEMETRESCU, O. 142. *Parcă-l văd: înalt și oacheș, cu pletele negre și mari, pînă în umeri.* PĂUN-PINCIO, P. 103. *Pe albii tăi umeri jucînd A pletelor galbene valuri.* NECULUȚĂ, Ț. D. 59. *Pe umeri pletele-i curg rîu.* COȘBUC, P. I, 118, cf. 14. *Pletele ninse îi cerneau fruntea într-un ram de lumină.* ADAM, R. 48. *Dumnet zeițile-i plete din creștetul cel fără moarte S-au revărsa-ca un val.* MURNU, I. 19. *Fetele toate erau cu capetele dezvălite. Plete groase, bogate, cădeau pe spate.* AGÎRBICEANU, A. 114. *Bătrînul avea pletele albe.* GÎRLEANU, N. 110, cf. 10. *Dinu ..., luîndu-și căciula de pe cap, își netezi puțin pletele.* BUJOR, S. 26. *Ciobanii, cu plete lungi și unsuroase ..., se găseau foarte bine în cămeșile lor impermeabile.* HOGAȘ, DR. I, 57, cf. id. M. N. 203. *Lupu Chirițoiu, cel mai bătrîn dintre toți, cu pletele crescute pînă pe umeri ..., întrebă cu glas plin de îngrijorare.* REBREANU, R. I, 131. *Și plîng și eu, și tremurînd Pe umeri pletele-i resfir.* BACOVIA, O. 26, cf. 22. *Purta pe atunci plete de poet.* GALACTION, O. 130, cf. id. A. 298. *Dar flăcăii largi în spete, Cu ochi mari, cu negre plete, Calcă mîndri și tăcuți.* TOPÎRCEANU, P. O. 36. *Venea ... la noi un moșneag cu barba încîlcită, cu plete argintate și opinci mari.* BRĂESCU, O. A. II, 37. *Portul bărbaților cu șubă, cămașă lungă, cioareci, șerpar la brîu și plete mari.* PRIBEAGUL, P. R. 36. *Pletele copilului miroseau plăcut a fum.* SADOVEANU, O. XI, 189, cf. IX, 18. *Un unchiaș scorojit ..., după ce-și descoperi cuviincios pletele cărunte, îndrăzni să vorbească.* BART, S. M. 82, cf. CONTEMP. 1948, nr. 112, 14/1. *Vîntul îi arunca pletele, ținute într-un pieptene lat, peste urechi.* CĂLINESCU, E. O. I, 103, cf. id. L. L. 20. *De sub căciulă părul le curge în plete, pînă aproape de umeri.* BOGZA, C. O. 371. *Erau țigănci ... Cu galbeni prinși în plete.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 150. *Prin pletele negre, pe care le purta ca pe la sfîrșitul celuilalt secol, îi răsăriseră fire albe.* STANCU, R. A. II, 36. *Purta o pălărie neagră ... de sub care abia se zăreau pletele albite și fața micuță, uscată.* V. ROM. august 1954, 20. [Tatăl] *e solemn, cu chelie și un rest de plete pe ceafă.* H. LOVINESCU, C. S. 11. *Asemenea Soarelui, plecasem pletele, a rugă.* LABIȘ, P. 152. *Eu am plete strălucite, Tu ai plete aurite.* ALECSANDRI, P. P. 27, cf. 294. *Vochița ... Zvîrle pleata pe spinare.* POMPILIU, B. 70. *Călugăr de munte, Cu plete cărunte.* TEODORESCU, P. P. 34, cf. 143. *Cîlu-i moșu dalb la plete, Totu-i stă firea la fete!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 467. *Cresc ... Pletele flăcăilor Ca coamele cailor.* MARIAN, S. R. II, 52. *Și-s poftiți mai mulți flăcăi ... cu pletele pe spate.* ȘEZ. I, 75, cf. IV, 134. *Tu ești un vară-pierde Care porți păru în plete.* HODOȘ, P. P. 121. *Frumos, frate, mi-o lega, Cu pleata din cap De stîlp de cătarg.* MAT. FOLK. 88. *Di-a hi di fată mari, Să-i chiși pletili, S-o riză fetili.* GRAIUL, I, 295, cf. PĂSCULESCU, L. P. 76, ALRM I/I h 14, A II 5, 10. *Plete lungi și minte scurtă.* PANN, P. V. II, 108/2. *Cei cu plete le-au pierdut și cei chelboși le împletesc,* se spune despre cei care țin de moda veche. Cf. ZANNE, P. II, 422. *Moșul stă-nchis în cămară Și pletele-i sînt afară* (Pătrunjelul). PĂSCULESCU, L. P. 93. *Șade doamna în cămară Cu pletele afară* (Ceapa). GOROVEI, C. 67. *Șade popa în cămară Cu pletele afară* (Cartofiul). PAMFILE, C. 19. *Plete împletite, capete spînzurate, în pod aruncate* (Usturoiul). id. ib. 34. ◇ Fig. *Codrului că plete-i crește, Pe voinic că mi-l umbrește.* BOLLIAC, O. 183. *A serii aripioară, muiată-n lăcrămioare, Pe pletele cîmpiei ici, colo se lățea.* BOLINTINEANU, O. 204. *În pletele acestui fin mătăsos, sub aceste valuri de flori, mișuie, colcăie, se muncesc aceleași patime.* DELAVRANCEA, T. 62. *Pomule cu multe plete și cu alb vestmînt de flori.* COȘBUC, B. 225. *Codrule, bătrînule! Scutură-ți tu pletele Să s-adune cetele.* IOSIF, PATR. 69. *Adevărat Abesalom, cu pletele sufletului încîlcite.* GALACTION, O. A. I, 272. *Sălciile revărsau în toate părțile plete verzi-gălbii.* SADOVEANU, O. VI, 542. *Era tîrziu de tot cînd apăru o semilună scînteietoare, prinsă anume parcă în pletele argintii ale răchitei de pe mal.* BART, S. M. 80. *Vîntul ... Abia de-a-nvățat să știe ... Pletele să-și depene Prin zăbrele țepene.* ARGHEZI, VERS. 235. *Para focului înaltă se despletea în plete roșii.* CAMILAR, N. I, 91. *Și primăvara dulce de floare și alint ... Și viforele iernii cu plete de argint.* DEȘLIU, G. 51. *Fiece pom își flutură pletele-n vînt.* LABIȘ, P. 371. *Salcie pletoasă ... Ce pe mal creștea, Pletele-și*

lăsa, Apa c-ajungea, Dor d-o săruta. TEODORESCU, P. P. 455. ◇ Expr. (Regional) **A se da (sau a umbla) cu pletele în vînt** = a căuta cu înfrigurare, a se agita. *Părintele Ioan umbla acum cu pletele în vînt să găsească alt dascăl.* CREANGĂ, O. 183, cf. ZANNE, P. II, 423. ✦ (Regional) Coadă falsă atașată la părul natural (pentru a-l completa sau a-l înfrumuseța). V. meșă **(1)**. Com. din BRAȘOV. ✦ (Învechit, rar; la animale) Blană. *Un vulpoi cu plete sure Întîlnind într-o pădure O momiță mititică ... Se opri.* ALECSANDRI, P. III, 124. ✦ (Regional; la cai) Moț[1] **(1)** (Sebeș—Făgăraș). DR. V, 281. ✦ (Regional) Smoc de păr la pintenii calului (Andrid—Carei). DR. V, 303. ✦ (Învechit, rar) Panglică cu care se leagă părul. Cf. POLIZU.

2. Compuse: (Bot.) **pletele-muierii** = lichen filamentos de culoare cenușie-verzuie, care crește mai ales pe brazi, atîrnat pe ramurile acestora ca niște mănunchiuri de firișoare; (regional) mătreața-bradului, mătreață-de-arbori, barba-ursului *(Usnea barbata)*. Cf. PANȚU, PL., BORZA, D. 198; **pletele-doamnei**=plantă nedefinită mai de aproape. Cf. H X 496.

3. (Vestul Transilv.) Mănunchi de fuior. *Ana rămase pe laiță, ținînd capătul pletei, iară Lică stetea înaintea ei și, împărțind fuiorul în opt șuvițe, începu să împletească în opt coarde.* SLAVICI, O. I, 187, cf. A II 8, 12.

4. Compus: (Astron.; învechit, rar) **pletele-Verenicăi** = părul Berenicei, v. păr[1] **(III 3)**. *Pletele Verenicăi să să pleșuvească.* CANTEMIR, I. I. II, 138.

— Pl.: *plete.*

— Din v. sl. плѣть.

PLEAȚ s. n. v. **plaț.**

PLEÁVĂ s. f. **I.** (La sg. cu sens colectiv) **1.** (Resturi de) spice, (de) coji de boabe de cereale, (de) păstăi etc. rezultate (ca deșeu) la treieratul cerealelor și al leguminoaselor, la vînturatul cerealelor etc.; p. restr. resturi mărunte de paie, de fîn sau sfărîmăturile tecilor de leguminoase. *Acela ține lopata în mîna sa și vîntură pleavele din grîu.* VARLAAM, C. 412. *Va aduna grîul lui în jilnițâ, dară pleavele le va arde în focul nestins.* N. TEST. (1648), 5r/28. *Au pus lease împletite bine, așternînd paie și pleavă peste lease.* N. COSTIN, LET. I A, 64/22, cf. ANON. CAR., BUDAI-DELEANU, LEX. *Măgariul ... pre lîngă atîta povară și muncă: nici pleavă din destul nu are să mănînce.* ȚICHINDEAL, F. 106/10. *Cum spulbără vîntul pravul și pleava de pre fața pămîntului, așa vor lua ... pre toate slugile lui și-i vor arunca în iazărul cel de foc* (a. 1815). GCR II, 218/37, cf. LB. *Se cuvine ca să se ciuruiască sămînța spre a o despărți cu desăvîrșire de pleavă.* I. IONESCU, C. 122/20. *Grîul ... numit ciacîr are ... bobul învălit în hoaspă (pleavă).* id. P. 239, cf. LM. *Țărani despoiați, cu pieptul uscat și păros ..., cu capul acoperit de pleavă, mișună, ca într-un infern.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 70. *Ș-apoi frunză de mohor, De ai, suflete, vrun dor, Pleavă fă-l și dă-l pe vînt.* BELDICEANU, P. 112, cf. DAMÉ, T. 56, GRECESCU, FL. 9, ALEXI, W. *Bobul grîului, secării și ovăzului este învelit în cămașă, ghioace, găoace sau pleavă.* PAMFILE, A. R. 96. *Cînd se bate cînepa, pleava, care se mai numește și buc, poi ..., goz, gozomat, hue sau posconiță, rămîne în ciur și se aruncă.* id. ib. 173. *Uneori bolnavii se aburesc cu pleavă de fîn sau cu vin.* PĂCALĂ, M. R. 267, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Scatiul mîhnit... a piruit în burlanele sobii, împroșcîndu-l* [pe învingător], *cu pleava cînepii.* KLOPȘTOCK, F. 31. *Ajunseră în ograda largă, plină de grămezi de pleavă și de resturi de instrumente agricole.* SADOVEANU, O. XI, 518. *Se și văzu ... măturînd cheiul Dunării de pleavă și de bălegar.* STANCU, R. A. III, 282. *Mesteca aceeași mămăliguă din făină necernută, amestecată cu nisip și pleavă.* CAMILAR, N. I, 31. *Țăranii munceau de zor la treier, cu obrazurile înnegrite de soare și de pleavă.* VORNIC, P. 233. *Smulg cîte un spic, îl sfărîmă în palmă și îi suflă pleava; aruncă în gură boabele pîrguite.* PREDA, M. 325. *Curtea imensă era plină de căruțe, de țărani; caii mîncau paie uscate, copiii se jucau în pleavă.* T. POPOVICI, S. 77. *Prindeam presuri cu lațul, la paie și la pleavă.* LĂNCRĂNJAN, C. II, 342. *Cum să vîntură pleava-n vînt, Așa să se zobească albeața.* ȘEZ. II, 86, cf. ALR SN I h 85, 88, 132, A I 12, 20, 26, 35, II 3, 6, 7, III 2, 12. *De la un datornic rău e bine să iai și un sac de pleavă.* ZANNE, P. V, 263. *Bălan sare peste gard, dar Galbăn rămîne (Pleava* și *grăunțele).* SBIERA, P. 323. *Am o cireadă de boi: Cei slabi sar gardul Iar cei grași cad jos (Pleava* și *grîul).* GOROVEI, C. 181. ◇ (Ca termen de comparație) *Voi, necuraților, ca pleava, De sînt veți cunoaște-vă isprava.* DOSOFTEI, PS. 12/9. *Cuvintele Brehnacii cele ca grîul alese și ca spicul culese, ca pleava suflîndu-le, într-acest chip i le întoarse.* CANTEMIR, IST. 97. *Să vinture ca pleava oștirile dușmane.* ALECSANDRI, POEZII, 281. *Peste-un ceas păginătatea e ca pleava vinturată.* EMINESCU, O. I, 148. *Cutremurat ușor și fără vlagă, ca pleava în vînt.* GALACTION, O. 242. *Nu-ți bizui nădejdea de mîine niciodată Pe zilele ca zoana și pleava vinturată.* ARGHEZI, VERS. 397. *Toată nădejdea lui să se fi spulberat ca o mînă de pleavă în bătaia vîntului.* V. ROM. februarie 1955, 174. *Vai ș-amar de biet român Cînd e domnul rău stăpîn! N-are loc în țeara lui Și-i ca pleava cîmpului!* ALECSANDRI, P. P. 228. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de", sugerează ideea de număr mare, de mulțime de elemente mici sau fără valoare) *Această pleavă de secături pe care o vîntură de atîta vreme și n-o mai isprăvește.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 200. *Pleava aurie de albine a fost deasupra noastră.* SADOVEANU, O. XVIII, 637. *Răsună glasul meu ... Și-mparte lumii ... O pleavă de reclame comerciale.* JEBELEANU, C. 24. ◇ Fig. *Barba mare ... a sfinției sale se înfundase de omăt; pleava măruntă pătrundea pe sub gulerul giubelei.* SADOVEANU, O. I, 507.

2. Fig. Ceea ce este lipsit de importanță, de valoare, de semnificație; lucru de nimic. *Porunci și pravile ... toate le dărmonără și le aleaseră de neghină și de pleavă* (a. 1652). GCR I, 163/7. *Doamne, rău am isprăvit în partea noastră, că acolo am dus pleve și gunoaie ci fu tot sfatul nostru biruit.* NEAGOE, ÎNV. 224/5. *Tu în cap nu ai grăunțe, numai pleavă și puzderii.* EMINESCU, O. I, 83. *Apoi voind să vînturi nămolul de cuvinte Ce autorii cei de astăzi au stors din a lor minte ... Am dat de pleavă numai, dar, vai, nici de-un grăunte!* I. NEGRUZZI, S. II, 87. *Erai cît o fărîmă de fulg și de nimic, O coajă de tărîțe, o țandără, o pleavă.* ARGHEZI, VERS. 381. ◇ Expr. (Regional) **A vorbi (sau a spune, a grăi, a vorovi) pleve**=a spune fleacuri, prostii sau minciuni. *Dintre cărturarii românești încă mulți nu le înțeleg, ci numai pleve vorbesc.* ȘINCAI, HR. II, 136/30. *Drag — zisă — coconaș, o clipită Numa văzui pă ha frumoasă! Dară ca să nu-ți vorovesc pleve, Însumi nu știu: în vis sau aieve.* BUDAI-DELEANU, Ț. 182, cf. ZANNE, P. I, 256. *Nu-mi grăi pleve.* ȘEZ. IX, 148. *Aș avea si-ț spui multi, d-apăi dumneata si-ț spui plevuri di-a meli?* DIACONU, P. 44, cf. ALR SNV h 1 477/130. ✦ (Adesea cu sens colectiv) Epitet pentru un om de nimic; lepădătură. *Cunosc în pleava Romei un brav gladiator, Ce are meserie de crunt omorîtor.* ALECSANDRI, T. II, 300. *Despre ce îndrăzneală e vorba? — Despre a pleavei orașului și despre a neguțitorilor care și-au dat mîna cu ea.* MACEDONSKI, O. II, 311. *Pleava tavernei niciodată nu îndrăznea să ocupe vreun scaun la masa din fund.* BART, E. 324. *Nu mi s-au părut a fi oameni de soi, ci adunătură, pleavă.* STANCU, R. A. V, 111. *Mie floarea florilor Și scumpa feciorilor, Ție, răul răilor Și pleava oamenilor!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 66.

3. (Învechit; adesea fig.) Neghină **(1)** *(Agrostema githago).* *Și semănă pleavele pre mijlocul grîului și se duse.* TETRAEV. (1574), 222. *Spune noao pilda pleaveei a grîului.* CORESI, ap. C. GR. 2/21. *Oareunde sînt ceale pleave semănate de dracul.* PRAV. GOV. 117v/4. *Pornînd sămănătoriul pleavelor războiu fără leage.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 173v/30, cf. DDRF.

4. (Regional) Floarea cînepii (Cîlnic—Sebeș). A II 12. ✦ (La porumb) Polen (Glimboca—Caransebeș).

ALR SN I h 107/27. ✦ Lamura făinii (Unirea — Călăraşi). ALR I 772/980.

II. (Iht.; regional) Plevuşcă[1] **(1)** (*Leucaspius delineatus*). Cf. POLIZU, ANTIPA, F. I. 170, ATILA, P. 505, CADE, BĂCESCU, P. 154, C. ANTONESCU, P. 124.

— Pl.: (învechit şi regional) *pleve* şi *pleave*, (rar) *plevi* (SCRIBAN, D.), *plevuri*.

— Din v. sl. ПЛѢВА.

PLEÁVILĂ s. f. v. **plevilă**[1].

PLEÁVNIŢĂ s. f. (Învechit) Loc în care se ţine pleava; magazie, şopron (pentru pleavă). *Diocliţian arse ascuns într-o pleavniţă.* MOXA, 363/31. *Ascunzind moştiile sfîntului într-o pleavniţă.* DOSOFTEI, V. S. februarie 77[r]/3. *Intrînd în pleavniţă să ia pleave să-şi dea vitelor.* id., în JAHRESBER. V, 123, cf. TDRG, SCRIBAN, D.

— Pl.: *pleavniţe*.

— Din bg. **плявница**.

PLEÁZNĂ s. f. v. **pleasnă**.

PLEBÁN s. m. v. **plebanuş**.

PLEBÁNUŞ s. m. (Învechit, în Transilv.) Paroh (catolic). Cf. DRLU, LB, BARCIANU, V., CIHAC, II, 264, LM, ALEXI, W., BL II, 151, DR. X, 329, L. ROM. 1962, nr. 3, 323.

— Pl.: *plebanuşi*. — Şi: **plebán** (LB), **plebeán** (CIHAC, II, 264) s. m.

— Din magh. **plébános**.

PLEBÁS s. n. v. **plaivaz**.

PLÉBĂ s. f. v. **plebe**.

PLÉBE s. f. (Cu sens colectiv) **1.** (În evul mediu) Pătura cea mai săracă a populaţiei orăşeneşti, aflată în afara ierarhiei feudale; p. g e n e r. pătură socială asuprită, exploatată; (adesea peiorativ) poporul de jos, oameni de rînd, mulţime, norod, gloată. *Plebea, după cum îi e originea, îşi exprimă puţinele idei sîrbo-bulgăreşte, germano-ungureşte.* CODRU-DRĂGUŞANU, C. 16. *Foarte deseori camela au cumpărat pe astă plebă şi s-au intitulat nobleţă.* CALENDAR (1861), 75/26. *Trămitea clienţii să iasă-n afară ... Să cerceteze de-a lungul prin ţeară, Ce vorbeşte plebea, populul cel prost?* MUREŞANU, P. 144/10, cf. PROT. - POP., N. D. *Pleba trimisă de turburători era adunată dincolo de cordonul turcesc şi ... forma un zid.* LĂCUSTEANU, A. 166, cf. 167. *Se mişc batalioane a plebei proletare.* EMINESCU, O. I, 62, cf. 56. *Cu-a înfrîngerii mînie luptă plebea singerală.* MILLE, V. P. 60. *O! geniul, la puternici ai zilei nu se-nchină, Nici linguşeşte plebea.* I. NEGRUZZI, S. II, 25, cf. DDRF. *De-obol să-ntrebi poporul prost, Să-ntrebi nedemna plebe.* COŞBUC, P. I, 308, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U. *Toţi aceşti soldaţi, însă, din batalioanele plebei proletare, ţi-ar fi dat acelaşi răspuns.* GALACTION, A. 448. *Se căţărase pe scara tramvaiului, făcîndu-şi loc cu coatele ... prin plebea remorcei.* C. PETRESCU, Î. II, 180. *De-o bucală de vreme plutea ceva suspect şi bătăios în văzduh. Nu era de joacă cu sculele tăioase de la brăcinarii plebei.* id. A. R. 19. *O, cum ai răscula norodul, „Sărmana plebe care-asudă" —, Ai da nebun cu calapodul În rînduiala asta crudă!* TOPÎRCEANU, B. 67, cf. SCRIBAN, D., T iulie 1964, 36. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Am cugetat atunce Mizeria cum poate de lesne ca s-arunce Pe căile pierzării, sălbatici şi pustii Desmoşteniţii soartei, o plebe de copii!* DEMETRESCU, O. 58. ✦ (Rar) Origine socială umilă, de rînd. *În locul acesta a fost tăiat bravul Dragomir, care cutezase a se înamora cu fiica lui Radu Mihne, pingărind cu plebea lui sîngele patrician.* NEGRUZZI, S. I, 184. ✦ (Peiorativ) Pătură socială declasată; drojdia societăţii. *Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi, Să ajungă-a fi stăpînă şi pe ţară şi pe noi!* EMINESCU, O. I, 150.

2. (În antichitatea romană) Pătură socială din care făceau parte oameni liberi de la oraşe şi sate, şi care era lipsită de anumite drepturi politice şi civile. Cf. NEGULICI, ARISTIA, PLUT. *Pe-ascuns din a ta parte La plebea de pe strade mari sume se împarte.* ALECSANDRI, T. II, 336. *Începe epoca democratică a republicii romane: nu numai poporul întreg, ca în comiţii, ci şi plebea în parte cîştigă puterea legislativă, plebiscitele devin legi.* MAIORESCU, CR. III, 103, cf. 114, ENC. ROM., RESMERIŢĂ, D. *Pilcuri-pilcuri, oamenii din plebe stăteau şi se odihneau pe jos.* GALACTION, O. A. II, 245.

— Şi: (învechit) **plébă** s. f.

— Din fr. **plèbe**, lat. **plebs**.

PLEBEÁN s. m. v. **plebanuş**.

PLEBEIÁN, -Ă s. m. şi f., adj. (Livresc) **1.** S. m. şi f., adj. Plebeu **(1)**. *Tu vei lăsa patrichienilor dreptul cel prea dă laudă a umbri, a apăra şi ajutora la neputinţă pă plebeieni.* CANTACUZINO, N. P. 152[r]/23. *Acest prinţep adaosără o sută de senatori plebieni la corpusu senatului.* VÎRNAV, F. 28[r]/5. *Să aducă înapoi pe plebeieni, ce să trăseseră în muntele Aventiu.* HELIADE, GR. P. 58/27, cf. ARISTIA, PLUT. *Plebeienii, pre carii nimine nu-i răscumpăra cînd avea nenorocirea de a cădea prinşi, era în adevăr în obligaţie de a răscumpăra mădulările aristocratice.* ROM. LIT. 72[2]/41.

2. S. m. şi f., adj. Plebeu **(2)**. Cf. NEGULICI. *Rareori un plebeian putea să străbată zidurile cetăţii în care sta închisă boierimea Moldovei şi Ţării Româneşti.* KOGĂLNICEANU, S. A. 201. *Statul român ... va lua toate moşiile din mîna proprietarilor actuali şi va institui tribuni plebeiani traianezi, care să facă împărţirea pămîntului între toţi locuitorii.* MAIORESCU, D. I, 78. *Plebeianul tînjind de slăbăciune şi sceptical cădeau pradă unei melancolii timpurii.* GHEREA, ST. CR. I, 58, cf. 63. *În literatura noastră istorică ce tratează această temă se vorbeşte atît de puţin de lupta comună a ţărănimii şi a păturilor sărace de la oraşe, a orăşenimii plebeiene.* V. ROM. ianuarie 1954, 209.

3. Adj. Care este specific plebeienilor **(2)**, care exprimă gîndurile, aspiraţiile etc. plebeienilor. *Umorul şi fantezia interpreţilor se dezvoltă în direcţia tendinţelor plebeiene ale comediei dell' arte.* T mai 1964, 5.

— Pronunţat: *-be-ian*. — Pl.: *plebeieni*, *-e* şi (învechit, m.) *plebeiani*. — Şi: (învechit) **plebián, -ă** s. m. şi f., adj.

— Din fr. **plébéien**.

PLEBEIÁT subst. (Rar) Stare, calitate de plebeu **(1)**. *Comiţiele tribute sînt adunări de „proprietari", fără distingere de patriciat sau plebeiat.* MAIORESCU, CR. III, 117.

— Pronunţat: *-be-iat*.

— **Plebe** + suf. *-(i)at* (după *patriciat*).

PLEBÉIC, -Ă adj. (Rar) Care aparţine plebei **(1)**. privitor la plebe, de plebe. *În aceste adunări ale asociaţiunii plebeice toţi plebeii votează.* MAIORESCU, CR. III, 118. *Burghezimea plebeică cu proprietate de pămînt cîştigă preponderenţa şi exclude pe plebeii fără proprietate.* id. ib.

— Pl.: *plebeici*, *-ce*.

— Din germ. **plebejisch**.

PLEBÉU, -ÉE s. m. şi f., adj. **1.** (În antichitatea romană) (Persoană) care făcea parte din plebe **(2)**, care aparţinea plebei; (livresc) plebeian **(1)**. *Lăcuitorii Romei se împărţiră în trei clase (stări), în patricii, cavalerii şi plebei.* NICOLAU, P. 29/6. *Ştim că dintîi au fost poporul despărţit în patricii şi plebei.* BOJINCĂ, A. I, 37/9. *Nu era slobod patricilor să se însoare cu fete plebee.* id. ib. 204/18, cf. STAMATI, D. *Această revoluţie, departe de a produce vreo fericire plebeilor, a fost deocamdată numai în favorul patricilor.* ROM. LIT. 373[1]/13. *Patricii, ca şi plebeii, au egal drept la vot, cu restricţiunea că în comiţiile tribute votează numai patricii.* MAIORESCU, CR. III, 117, cf. 116. *Încă o dovadă de spiritul de critică al plebeilor împotriva celor mai mari lor, este acest vestit vers al poetului Nevlu.* ODOBESCU, S. I, 42. *Bietul poet plebeu, scăpînd*

din fundul bolților luliane, își sfîrși viața pe țărmurile pribegiei. id. ib., cf. DDRF. *Ca un furnicar cu ațe nenumărate, plebeii mișunau de prelutindeni să vadă minunile aduse în pintecele corăbiilor.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 6, cf. ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Plebeii constituiau o importantă masă de manevră politică.* DER.

2. (Persoană) care face parte din plebe **(1)**, care aparține plebei; (livresc) plebeian **(2)**. *Destul, ei sînt plebei (prostime).* CR (1834), 38[1]/20. *El s-a purtat ca cel mai fără caracter plebeu.* LĂZĂRESCU, S. 126/11. *Chiar și mirenii de condițiune plebee (nenobilă, țărănească), dacă trec la unire, să fie considerați ca indigeni.* BARIȚIU, P. A. I, 216, cf. FILIMON, O. I, 365, PROT.-POP. N. D., BARCIANU, V. *Cu tot monoclul lui, un aer de plebeu îi sta întipărit pe figură.* D. ZAMFIRESCU, A. 22, cf. ALEXI, W. *Se înalță, în adevăr, în cele mai mari situații, zgomotoși, plebei, dar energici.* LOVINESCU, C. IV, 9, cf. 147. *Lucrurile au fost scoase la mezat și pasărea a devenit ... cu tarif moderat, pentru toate pungile plebee.* C. PETRESCU, Î. II, 122, cf. 154. *Costea dădu din umeri, cu ostilitate de plebeu pentru toată umanitatea din clasa întîi.* id. C. V. 17. *Esteți ai veacului XIX negau posibilitatea unei literaturi care să se ocupe de plebei: țărani și muncitori.* SADOVEANU, E. 193. *Era, dincolo de erudiția și indeletnicirile sale savante, un plebeu cu o organizare senzorială robustă, cu fibra nervoasă teafără.* V. ROM. martie 1958, 74. (Prin analogie) *Nu culezam a mă coborî în grădinuța mea, unde nu sînt decît flori plebee, cum le zic eu.* NEGRUZZI, S. I, 96. *Țînte mici de liliac plebeu.* CAZIMIR, GR. 176. ◇ (Adverbial) *Toți rideau cu hohote, grosolan, plebeu.* CAMIL PETRESCU, O. II, 601.

— Pl.: *plebei, -ee.*

— Din lat. **plebeius.**

PLEBIÁN, -Ă s. m. și f., adj. v. **plebeian.**

PLEBISCÍT s. n. **1.** (În antichitatea romană) Decizie, lege făcută și votată de plebe **(2)**. *A rezultat că dritul roman se compunea atuncea din legile regilor culese și cuprinse în legea „douăsprezece tabule" ... din plebiscite, adecă legiurile votate de comitii prin triburi.* ROM. LIT. 395[2]/31, cf. PROT.-POP., N. D. *Plebisciturile, deși făcute numai de plebeiani, obligă însă și pe patricii.* COSTINESCU. *Plebea în parte cîștigă puterea legislativă, plebiscitele devin legi.* MAIORESCU, CR. III, 103, cf. 114, ENC. ROM., RESMERIȚĂ, D., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.

2. Formă de consultare prin vot a voinței poporului, cu privire la un proiect de lege sau la un anumit act de stat de o importanță deosebită, asupra căruia cetățenii sînt chemați să-și exprime părerea. V. referendum. Cf. BARCIANU, V. *Prin camerele sale, cum și prin plebiscit, Această națiune căderea i-a primit.* BOLINTINEANU, O. 168. *Un popor întreg, ca la un plebiscit.* CARAGIALE, O. I, 76, cf. DDRF, ALEXI, W., RESMERIȚĂ, D., CADE, SCRIBAN, D., DM, DN[2], DER. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Sperăm că nimeni nu va mai recurge la plebiscit în materie literară.* LOVINESCU, C. VI, 11.

— Pl.: *plebiscite* și (rar) *plebisciturí.*

— Din fr. **plébiscite.**

PLEBISCITÁR, -Ă adj. (Rar) Care ține de plebiscit **(2)**, privitor la plebiscit, care are loc în urma unui plebiscit. *În conferința de la 2 mai 1866, convocată ad-hoc, declarase alegerea plebiscitară nevalabilă.* MAIORESCU, D. I, 11, cf. CADE, SCRIBAN, D., DL, DM, DN[2].

— Pl.: *plebiscitari, -e.*

— Din fr. **plébiscitaire.**

PLEC s. n. v. **pleu.**

PLECÁ vb. I. **A. I. 1.** Tranz. (Complementul indică lucruri flexibile, părți flexibile ale unor lucruri, ființe sau părți ale lor) A îndrepta în jos sau într-o parte; a îndoi, a încovoia, a curba; a apleca. *După aceia-și va pleca H[risto]s capul către maica sa* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 460/22. *La ce eșit în pustie să vedeți? Au trestie de vînt plecată?* CORESI, EV. 522. *După Adam a șasea zi,* [Eva] *plecă capul său și-și deade sufletul său* (a. 1600—1625). GCR I, 65/10. *Spămîntîndu-să plecară fețele la pămînt.* N. TEST. (1648), 102[v]/34, cf. LEX. MARS. 206. *Dar cînd sosi vrăjmașul în față, Toți la pămînt căzînd își plecară Grumazi și tînsără brață.* BUDAI-DELEANU, Ț. 197, cf. DRLU. *A oftat cu jale, plecîndu-și capul.* DRĂGHICI, R. 140/2. *Plecînd capul cîteodată ... Se părea cuprins de patimi.* ASACHI, S. L. I, 75. *În mîna mea cea slabă plecam galbena-mi frunte.* ALEXANDRESCU, O. I, 336. *În cîmpul veșted, iată, un fir de iarbă verde Pe care-ncet se urcă un galbin gîndăcel Și sub a lui povară îl pleacă-ncetinel.* ALECSANDRI, POEZII, 25. *Dar Mihai Viteazul șade-ngenuncheat Și își pleacă capul spre a fi tăiat.* BOLINTINEANU, O. 39. *Încet se lăsă să cază în genunchi, ca o viță ce-și pleacă sub lovitura din urmă grumazul.* CARAGIALE, O. I, 65. *Harap Alb și ceilalți, nemaiavînd ce zice, pleacă capul rușinați.* CREANGĂ, P. 269. *Plecă capul între mîni ... și tăcu cîtva timp.* DELAVRANCEA, S. 147. *Plecară capetele în jos, ținîndu-și respirarea.* VLAHUȚĂ, O. A. III, 85. *Tu să-ți ... pleci grumazul.* GOGA, P. 72. *Nu v-am băgat de seamă, zise tînărul plecîndu-și capul.* AGÎRBICEANU, A. 32. *Cîteva sălcii își plecau ramuri subțiri, în vîrf cu canafuri cenușii.* C. PETRESCU, Î. I, 252. *Coroiu a plecat capul în pămînt.* VLASIU, D. 107. *Caii ... își plecară capetele și începură să pască.* PREDA, M. 105. *Dară maica cucului Șade-n vîrful nucului, Ș-așa de tare cîntă, Crengele în jos pleca.* SEVASTOS, C. 11. (Refl. pas.) *Omlituitul ... se face ca și la alți pomi, adecă se pleacă crengile frăgariului.* ECONOMIA, 210/21. (Refl.) *Grăindu Pavelu de multe, plecă-se giurele de somn.* COD. VOR. 16/23. *Cela ... ce va arunca cu vreo piiatră, iară vrăjmașul să va pleca, piiatra va nemeri pre altul și-l va ucide ..., să nu aibă nice o certare.* PRAV. 88. *Plecîndu-să împăratul căută din fereastră de-l văzu pre acest.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 101[v]/35. *Și tot sălta, giuca și să pleca, să închina lui Rareș.* NECULCE, L. 13. *S-au întors de șapte ori și s-au plecat preste dînsul.* MINEIUL (1776), 66[r1]/10. *Pe loc făcui să-mi cază jos șapca din cap și, plecîndu-mă ca să mi-o iau, ștersei dimpreună cu dînsa și biletul.* PR. DRAM. 126. *Vede ... frageda trestioară după vînturi cum se pleacă.* CONACHI, P. 262. *La stînga, o pădure de spini se pleca asupra abisului.* CR (1848), 12[3]/69. *Se plecă și ridicînd pre Rucsanda de jos: — Doamna mea! îi zise.* NEGRUZZI, S. I, 146. *Mii de cerbi și ciute În riuri de cristale se plec ca să se uite La păstrăvi.* BOLLIAC, O. 134. *Mă plec, cat, și mîna-mi grea piatră-ntîlnește.* ALEXANDRESCU, O. I, 91. *Linda ... Pe-a fontînei apă lină, Cristalină, Se pleca, se oglindea.* ALECSANDRI, P. II, 60. *El stă, ascultă plînsul, se pleacă și privește.* BOLINTINEANU, O. 53. *Ce te legeni, codrule, Fără ploaie, fără vînt, Cu crengile la pămînt? ... Și de ce să nu mă plec, Dacă păsările trec!* EMINESCU, O. I, 214. *Începu a curge de prin încrețiturile hainei sale mărgăritare de umplu locu; iară mesenii ... se plecară și le adunară.* ISPIRESCU, L. 40. *Mă plecai spre dînsa.* DELAVRANCEA, T. 36. *Apoi se plecă la vatră și mai puse cîteva găteje pe foc.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 41. *Cînd te pleci să rupi o floare, Pentru ce zîmbești?* COȘBUC, B. 209. *Era un ciomag pe bătătură pe care s-a plecat de l-a luat.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 120. *Ruja se plecă și-i vorbi ca-n taină.* GÎRLEANU, N. 31. *Florile se pleacă la suflarea vîntului.* HOGAȘ, DR. I, 31. *Se apropie tiptil de fereastră, plecîndu-se ca să nu-l vadă cineva.* REBREANU, I. 80. *Domnii eleganți ... nu-ți răspund la salut, decît dacă te și pleci puțin.* CAMIL PETRESCU, T. I, 133. *Se plecă peste marginea ferestrei și zvîrli bucățile rupte de carton.* C. PETRESCU, Î. I, 78. *Se pleacă lipindu-și urechea de buzele mele.* SAHIA, N. 50. *Încovoiat sub cele două ranițe, se pleca înainte la fiecare pas.* SADOVEANU, O. II, 394. [Secerătorii] *se ridicau și se plecau regulat.* V. ROM. ianuarie 1957, 6. *Crengile se plecau la poame s-ajungem.* ISANOS, Ț. L. 5. *Cînd se ducea împăratul pe acolo, ramurile să plecau în jos, către*

împăratul. RETEGANUL, P. II, 31, cf. ANT. LIT. POP. I, 290. *Trestia care se pleacă vîntului niciodată nu să frînge.* PANN, P. V. II, 51/3. ◇ Loc. vb. **A-şi pleca genunchii** = a îngenunchea. *Şi acealea deca dzise plecă-şi genrunchiele sale cu toţi şi se rugă.* COD. VOR. 24/13. *Omul cînd face pocaanie pentru păcatele sale pleacă genunchele sale la pămînt.* CHEIA ÎN. 18ʳ/21. *Plecîndu-şi genunchile au dat laudă lui Dumnezeu.* DRĂGHICI, R. 40/14. ◇ Expr. **A(-şi) pleca capul** (sau **fruntea, grumazul, genunchiul** sau, învechit, **cerbicea**) = a (se) supune; a (se) umili; a renunţa sau a face să renunţe. *Derept aceaia plecă capul Avraam înaintea oamenilor acelui pămînt.* PALIA (1581), 85/17. *De totu-i sfîrşi şi-i pierdu pentru ce se lepădase de a-şi plecarea cerbicea supt jugul Rîmului.* MOXA, 361/21. *Am plecat capul la poala dumnelui să fiu iar rumân cum am fost* (a. 1650). GCR I, 134/22. *Deci saraschériul oştilor au scris cărţi la acel soltan să-şi plece capul să margă la Poartă.* NECULCE, L. 306. *Alţi boiari, ciţi rămaseră, plecară capetele toţi la Alexandru Vodă.* ANON. CANTAC., CM I, 144. *Au voit cu toţii să meargă domnul la Poartă să plece capul la poala împăratului.* R. POPESCU, CM I, 274. *Voi să-ţi arăt ... Că nici mîna lui Vlad a să întinde, Nici cap să să plece Sînt făcute la robie.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 169. *Nu şi-a plecat capul la jug.* CR (1848), 18²/27. *Sîntem iară p-aci a pleca genunchiul.* ib. 22¹/71. *Veacuri multe de durere au trecut cu vijelie Sub asprime plecînd capul unui neam în osîndire.* ALECSANDRI, P. I, 200. *Capul ce se pleacă, paloşul nu-l taie, Dar, cu umilinţă, lanţu-l încovoaie!* BOLINTINEANU, O. 58. *Norodul şi-a plecat iar grumazul sub piciorul păginului.* SADOVEANU, O. I, 184. *El, faţă de noi, cată să-şi plece grumazul dacă doreşte să-l ascultăm.* id. ib. XI, 268. *Şi totuşi cucoana Catinca nu plecase fruntea.* TEODOREANU, M. II, 54. **A(-şi) pleca capul** sau (mai ales în construcţii negative) **a avea unde să(-şi) plece capul** (sau **trupul, oasele**) = a se odihni sau a avea unde să se odihnească, să se adăpostească. *Fiiul omenesc n-are unde să-şi pleace capul.* N. TEST. (1648), 10ᵛ/20. *La alta năcaz, mişelătate şi nevoie au ajuns cît nemica nu avea unde să-şi pleace trupul său cel bolnav, fără gunoiul.* MAIOR, P. 52/5. *Unde ne-am mai pleca oasele?* DELAVRANCEA, S. 199. *Sub brazi, la rădăcină, bolnavul cap să-l pleci!* COŞBUC, P. I, 135. *Fericit să-mi fac culcuşul în vreo rece văgăună Şi să-mi plec pe-un colţ de piatră capul greu, întunecat.* EFTIMIU, Î. 24. *N-are în lume săracul unde să-şi plece nici capul.* ZANNE, P. V, 562. **A(-şi) pleca inima** = a) a (se) dedica, a (se) închina. *Plecaiu înrema mea să facă dereptatea ta.* PSALT. 261. *Să-ş pleace toată inima lor tocmealeei şi grijiei şi de oameni iubireei lu Dumnezeu.* CORESI, EV. 399. *Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inimi.* EMINESCU, O. I, 115. *Cine firea să-şi aprindă, Ş-a lui inimă să-şi plece La o frumuseţe rece.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 66; **b)** a se lăsa convins sau a convinge, a arăta înţelegere; a (se) înduioşa. *Nu pleca înrima mea în cuvente hicleane.* PSALT. HUR. 119ʳ/22. *Eu nu sînt aşa nemilostiv cum îţi pare ţie, ci-ţi pleacă inima şi te închină mie şi-mi trimite haraciu.* ALEXANDRIA, 72/20. (Cu schimbarea construcţiei) *Am iubit! auziţi, inimi, cuvîntul vostru cel mare, Ce vă pleacă la durere şi vă face simţitoare.* CONACHI, P. 80. **A(-şi) pleca urechea** (sau **urechile**) = a) a asculta cu atenţie, a lua în considerare; p. ext. a se îndura. *Pleacă urechea ta mie.* PSALT. HUR. 10ᵛ/11. *Plecaţi ureachea voastră în graiurile rostului mieu.* ib. 65ʳ/13. *Plecă ureachea sa mie.* PSALT. 245. *Să căutăm sprinsul cu ochii milostivi, să plecăm urechile noastre şi să luom aminte greimea suspinilor lui.* CORESI, EV. 395. *Pleacă-ţi urechea-n vreame de scîrbă.* DOSOFTEI, PS. 46/15. *O slugă asculătoare acelui ce ş-au plecat ţie ureachea.* MINEIUL (1776), 74ʳ¹/23. *Împăratul ... [l]şi plecă urechea la rugăciunea fiei sale.* ISPIRESCU, L. 46, cf. ZANNE, P. II, 469; **b)** a da crezare vorbelor de nimic, calomniilor, bîrfelilor etc. *Mai bine este a urma acestor svaturi decît a pleca urechea la zadarnicele făgăduieli ale unor oameni venetici.* BĂLCESCU, M. V. 43. *Focul juneţii şi simplitatea creşterii sale o făcură să plece urechea la măgulirile desfrînaţilor.* NEGRUZZI, S. I, 20. *Palavre franţuzeşti. Las' pe alţii să plece urechea la ele.* ALECSANDRI, T. 954. *Multe ai suferit tu pînă acum pentru că ai plecat urechile tale la şoaptele altora.* SBIERA, P. 48. ◇ (Prin analogie) *Vîntul ... pleca într-o parte timbile focului.* SADOVEANU, O. I, 193. ◇ Refl. (Învechit; cumulează şi sensul de „a privi") *Celora ce binre vestescu voao cu d[u]hul s[fi]ntu ceale ce su tremise din ceriure ce întru iale jeluiescu şi îngerii a se pleca* (şi îngerii au dorit să privască N. TEST. 1648). COD. VOR. 142/8. *Domnul din ceriu plecă-se* (previ H) *spre fiii oamerilor.* PSALT. 19. *Plecă-se de-n nălţul sfinţiei sale Domnul den ceriu spre pămînt căută.* CORESI, PS. 277/1. ✦ Spec. (Complementul indică genele, ochii, privirea) A lăsa (în jos); a coborî (ca urmare a unui sentiment de jenă, de sfială etc. sau din cauza oboselii). *Ochii săi îi puseră a-i plecarea pre pămînt.* DOSOFTEI, ap. GCR I, 247/14. *Bătrînul pleacă geana şi iar rămîne orb.* EMINESCU, O. I, 98. *A plecat ochii în jos şi a început a lăcrima.* CREANGĂ, P. 99. *Plecă ochii în jos, nu zise nici circ şi se întoarse acasă.* ISPIRESCU, L. 185. *Aşteptam să-ţi pleci privirea Şi un semn să-mi faci oftînd.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 179. *Mai bine ochii-n jos să-i pleci Să vezi pămîntul pe-unde treci.* COŞBUC, P. I, 151. *Pentru ce te-opreşti mirată Şi pleci ochii?* id. ib. 169. *Apoi, lăsîndu-şi capul pe umărul stîng, adăogi, plecînd genele. ...* SADOVEANU, O. I, 41. ◇ Tranz. fact. *Ochii trufaşilor pleci.* CORESI, PS. 39/14. ✦ Refl. A se înclina înaintea, în faţa cuiva în semn de respect, de admiraţie, de devotament, de supunere etc.; a se prosterna, a se închina. *Ca neşte ceară să ne plecăm către dragostea lu Dumnezeu.* CORESI, EV. 198. *Oamenii să slujască ţie şi rudele să se pleace înaintea ta.* PALIA (1581), 107/9. *Înaintea ta se vor pleca feciorii tătîni-tău.* ib. 206/8. *Să vie ei şi să să pleace înaintea picioarelor tale.* N. TEST. (1648), 306ʳ/4. *Domnul descălica şi îngenunchea şi cînd trecea împăratul se pleca cu capul la pămînt.* IST. Ţ. R. 69. *La pămînt plecîndu-se, s-au închinat împăratului.* C. CANTACUZINO, CM I, 17. *Contele Orlof plecîndu-se evropieneşte înaintea sultanului, se apropie de acoperemîntul sub carele şidea.* AR (1830), 26¹/20. *Iubesc ... să vază norodul plecîndu-să înainte-le şi linguşindu-i.* MARCOVICI, D. 137/3. *I fac curte şi-i să pleacă, Ca protectoră s-o facă.* ASACHI, S. L. I, 255. *Cum intră la împăratul îndată i s-a plecat Cu respect, cu cuviinţă şi mîna i-a sărutat.* PANN, E. I, 113/21. *Apropiindu-se de racla sf. Ioan cel Nou, s-a plecat cu mare smerenie.* NEGRUZZI, S. I, 148. *Moşneagul ... se pleacă pînă la pămînt, apoi iese şi porneşte spre casă, ca să-şi aducă feciorul.* CREANGĂ, O. 43, cf. id. P. 81. (Tranz.; complementul indică fruntea, capul) *Iară deacă sosî amu la sv[î]nt[u] l altariu plecă ş-acolea capul de feace rugă.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 11ᵛ/10. *Cu mare şi cu mic ori cînd tu te întîlneşti, să-l cinsteşti c-o-nchinăciune, plecînd capul către el, şi căciula din capu-ţi cu dragoste să ţi-o scoţi.* ZANNE, P. VIII, 226. ◇ Fig. *Mă plecam adînc, cum mă voi pleca întotdeauna, înaintea crezului tău socialist.* GALACTION, A. 377. ✦ (Prin Transilv.; complementul indică miei) A pune să sugă; a alăpta. Cf. ALR I 1 806/61. ◇ Refl. pas. *N'iei să pleacă.* ib. 1 806/156.

2. Tranz. (Complementul indică lucruri neflexibile care obişnuit au o anumită poziţie, de obicei verticală) A lăsa într-o parte, a da o poziţie oblică, piezişă; a înclina, a povîrni, a apleca. *Se scurge* [apa] *plecînd talgerul.* I. IONESCU, C. 19/17. *Timpul care vecinic clădirile le sapă Apasă peste turnuri, le pleacă şi le crapă.* MACEDONSKI, O. I, 24. *Înţeleg ... că dacă nu trag scurt cucoaşele, dacă nu plec iute ţeava armei într-o clipă numai şi dacă nu trag, — totul s-a sfîrşit.* SADOVEANU, O. II, 589. (Refl.) *Corabia într-o parte de-ar fi a se pleca, Ne-am duce-n fundul apei şi toţi ne-am îneca.* MACEDONSKI, O. I, 165. *Cumpăna unei fîntîni se pleacă şi se înalţă, ca un cocostîrc care bea apă.* VLAHUŢĂ, R. P. 11. *Cînd grinda de sus se pleacă în jos, ce poate face cea mai de jos?* ZANNE, P. III, 175. (Refl. fig.) *Birutnţa s-au plecat spre Matei Vodă.*

DDRF. (Intranz. Fig.) *Războiul în cumpănă toată acea zi până în noapte stă, nici spre o parte, nici spre alta plecînd.* C. CANTACUZINO, CM I, 76. ◇ Expr. (Regional) **A pleca ușa** = a închide ușa pe jumătate. Com. din BRAȘOV. ✦ Tranz. (folosit și absol.) și refl. A (se) culca la pămînt; a (se) răsturna. *Stîlpii din față ... s-au plecat spre răbdătorul pămînt, trăgînd cu sine întreaga alcătuială.* SLAVICI, N. I, 9. *Cînd s-o băgat [tătarii] în pădure, uno o fișcăit din cela vîrf și o plecat pădurea pă ei.* T. PAPAHAGI, M. 157. *Și cel mai tare stejar la topor se pleacă.* ZANNE, P. I, 289. ✦ Absol. (Învechit, rar) A împinge. *Plecă cu vîrtute și căzu casa pre boiari.* BIBLIA (1688), 187¹/46. ✦ Refl. (Rar) A descrește în înălțime. *De la Vîrciorova, malurile se pleacă și se nelezesc.* VLAHUȚĂ, ap. CADE.

3. Refl. (Despre aștri) A coborî (spre apus), a apune; p. ext. (învechit; despre zi) a se sfîrși. *Zioa amu începea a se pleca e nărodul era flămînd.* CORESI, EV. 259. *Ziua se-au plecat de către seară și soarel(e) încă se-au pogorît la apusul lui* (cca 1633). GCR I, 80/34. *Au însărat și s-au plecat zuoa și intră să mîie cu ei.* N. TEST. (1648), 103ᵛ/18. *Soarele se pleacă spre apus.* ODOBESCU, S. III, 17. ✦ Fig. (Învechit) A decădea. *S-au despărțit cînd au început împărăția romană a să pleca și a să mai îngusta.* C. CANTACUZINO, CM I, 44. *Așa mare și tare au stătut* [împărăția romană] *mai mult de 200 ani, pănă cînd începînd și ea a să pleca și împărații între dînșii a să certa.* id. ib. 58. *Puterea colosală a romanilor începu a se pleca spre apus.* NEGRUZZI, S. I, 201.

4. Tranz. (Învechit, rar; complementul indică o masă, un material moale) A modela. *Ca nește lut moale cîndu-l pleci în voia ta.* CORESI, EV. 198.

II. 1. Tranz. A supune unei influențe, unei puteri (care modifică, transformă); a subjuga. *Toate-ai plecatu suptu picioare lui.* PSALT. HUR. 5ʳ/9. *Plecă oamerii suptu mere* (supusăș D). PSALT. 30. *Cu zăpretire micșurași pămîntul și cu mănie plecași limbile.* ib. 322. *Cuvîntul lu Dumnezeu ... să pleace neplecații.* CORESI, EV. 106. *Mîndriile trupului sufletului să le plecăm.* id. ib. 261. *Bătu pre șcheai de-i plecă subt sine.* MOXA, 394/32. *Că toți sîntem plecați supt păcate.* PRAV. GOV. 119ʳ/18. *Împăratul ... plecă multe țaturi supt împărăția Rîmului.* VARLAAM, C. 372. *Împăratul ... Pre clevetnic și piriș să pleace Și putearea strîmbilor să seace.* DOSOFTEI, PS. 236/1. *În zadar, Mariio, cerci, După cum odinioară, iar supt giugu-ți să mă pleci.* PR. DRAM. 359. *Murad ... Vrea sub călcîi Să plece pe omenirea întreagă?* ALECSANDRI, POEZII, 378. *Pînă cînd să ne tot plece cruda, oarba tiranie!* id. P. II, 7. ✦ Refl. A ceda în fața unei influențe, a unei presiuni, a unei forțe, a unei cereri etc., a se supune; a da ascultare, a asculta; a se preda. *Mie alte semențe plecară-se.* PSALT. HUR. 50ʳ/15. *Să se pleace de ce le va veni reale și nevoi.* CORESI, EV. 201. *E* [ea] *să biruire spre zmieu și să no perire de el, plecane-vrem și închinare-vrem și noi ei* (cca 1580). CUV. D. BĂTR. II, 151/20. *Diaconul preotului să i se pleace.* PRAV. GOV. 66ᵛ/20. *Au fugitu Ștefan fratele cel mai mare la Cazimir, craiul leșescu, poftindu ajutoriu împotriva frățîne-său, lui Pătru și să să plece cu toată țara.* URECHE, L. 67. *Cela ce nu să va pleca supt învățătura giudețului, face greșeală cum ar fi suduit pre domnie.* PRAV. 69. *Mai bine-i iaste lui să-ș lase scaunul cel de giudeț, ce ține, decît să să pleace învățăturii domnu-său cea cu asupreală.* ib. 277. *Muierilor, plecați-vă bărbaților voștri ca și Domnului.* N. TEST. (1648), 261ᵛ/18. *Plecați-vă mai marilor voștri și ascultați de ei.* CHEIA ÎN. 102ᵛ/4. *Marcomanii au trimis sol la împărați, cum să vor pleca fără arme supt împărăția Rîmului.* N. COSTIN, L. 149. *Nu știu cum, atunci cînd cu gura înălțăm dreptatea pînă la cer, cu inima la strîmbătăți ne plecăm* (cca 1770). ARHIVA R. I, 54/8. *Moscalii fiindcă se plecase, turcul au priimit să facă pace* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 279/31. *Plecîndu-te poruncii stăpînului ..., ai lăsat moșia ta și de rude n-ai băgat seamă.* MINEIUL (1776), 48ᵛⁱ/5. *Fătul meu! Vii fi om mare, iar tu la toți ti placă* (a. 1784). GCR II, 135/26. *Însă de ar vedea că nu să pleacă, De sîrg la Vidin să deie știre.* BUDAI-DELEANU, Ț. 157. *Tăria și puterea ... să apară pînă la o vreme, apoi mai pre urmă trebuie să zică vala, și să se plece.* ȚICHINDEAL, F. 31/4. *Plecu-me spre voie altuie.* DRLU. *Tot omul la a sa lege trebuie a se pleca.* HELIADE, O. I, 409. *Au trebuit să se plece voinții tatălui.* DRĂGHICI, R. 105/28. *Așadar toate se pleacă la puterea prea înaltă.* CONACHI, P. 262. *Turcii, cu toate că erau mai numeroși, trebuiră a se pleca furiei românilor.* BĂLCESCU, M. V. 61. *Românii ... se plecară numărului celui prea covîrșitor al dușmanului.* id. ib. 120. *P-a cui voie să fac nu știu și cui să mă plec mai mult.* PANN, E. I, 95/21. *Ca să-ți culeagă darul și-a la pomană seacă, Ar fi ca să se plece românul ... Nu se pleacă!* ALECSANDRI, T. II, 189. *Nu m-oi pleca nicidecum, vezi bine, poruncilor tale.* MURNU, I. 12. *El ... de ce a trăit atîția ani singur și nu s-a plecat nici unei femei?* GÎRLEANU, N. 142. *Mai bine așa decît să se plece în fața lilharului și să-i dea moșia.* REBREANU, I. 299. *Crezu că-i mai nimerit să se plece fatalității.* SADOVEANU, O. V, 593. *După ce s-a dat mare război la Pîrâul Alb, unde domnul meu a trebuit să se plece și să se tragă din vifor, au urmat alte întîmplări.* id. ib. XII, 335. *În fața înjoncțiunilor severe ale bisericii, umaniștii se pleacă sau emigrează.* OȚETEA, R. 322. ◇ Refl. recipr. *Teamă n-ai, căta-vor iarăși între dînșii să se plece, Nu te prinde lor tovarăș.* EMINESCU, O. I, 196. ✦ Tranz. fact. și refl. Spec. (Învechit) A (se) supune preceptelor religiei (creștine), autorității lui Dumnezeu, a face să aibă sau a avea o atitudine smerită, cucernică în fața divinității, a (se) smeri; a (se) converti la o religie, a face să recunoască sau a recunoaște autoritatea unei divinități (creștine). *Pleacă-te lui D[u]mn[e]dzeu și roagă el.* PSALT. HUR. 31ʳ/6. *Amărît fuiu și plecaiu-me foarte.* PSALT. 72. *Ce preimi blănzii Domnul și plecă* (smerește H) *păcătoșii pără la pămîntu.* ib. 303. *Derepce că mulți oameni creștinești întru multe chipuri de credințe și de învățături noauo pleacă-se.* CORESI, EV. 3. *Că nărav avea amu oamenii la praznice și sîmbăta să se adune ca de legea să se învețe și să se pleace legiei dumnezeești.* id. ib. 407. *Pleca cu ajun sufletul mieu.* id. PS. 87/10. *Nu grăi așa, ce mai bine te pleacă Dumnezeului mieu* (cca 1580). CUV. D. BĂTR. II, 147/13. *Apostolii au învățat lumea și atîta au plecat oamenii cît nice moartea n-au socotit.* VARLAAM, C. 147. *Schimbîndu-și neștine firea și viața cea rea ce au fost avînd și plecîndu-să către Dumnedzău, îndeamnă pre giudeț de-i mai micșureadză certarea.* PRAV. 292. *N-au vrut să se pleace lui H[risto]s; n-au vrut să crează întru H[risto]s.* CHEIA ÎN. 91ʳ/1. *Te-ai depărtat pre sineți de rudeniile ceale după trup, plecîndu-te Dumnezeului nostru.* MINEIUL (1776), 178ʳ²/5.

2. Tranz. fact. (Învechit) A îndupleca, a convinge, a determina, a decide, a hotărî. *Să-l pleace să-i fie rob.* PRAV. GOV. 68ᵛ/4. *Xerxis ... socoti să însoare pre ficioru-său, pre Darie, cu fata aceștiia muieri ... socotind cum cu acesta mijlocu doar o va pleca.* HERODOT (1645), 507. *Ungurii lui Despot încă îi plecase Tomșa spre sine.* URECHE, LET. I, 182/28. *Cu dare și cu multe meșteșuguri vor fi plecat muiarea să dzică acest cuvînt.* PRAV. 187. *Pre unii cu giuruințe umplîndu-i, pre alții cu bani ungîndu-le ochii ... i-au plecat.* SIMION DASC., LET. 238. *Nepulîndu-l pleca să facă jărtvă lui.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 101ᵛ/2, cf. BIBLIA (1688), 229¹/49. *Ci nu l-au putut să-l plece cu de acest fel de cuvinte nicicum.* IST. Ț. R. 21. *Cu dăruri ce i-au dat, l-au plecat și s-au rădicat și s-au dus în Ardeal.* ib. 29. *Pildele acelor vechi și de demult cetiți mai de folos sîntu spre a-i deștepta, a-i pleca și a le aprinde inimile.* N. COSTIN, L. 38. *Tu și priiatenii tăi cu multe rugăciuni m-ați plecat de m-ați adus în țara noastră.* ANON. CANTAC., CM I, 89. *Întrînd la mijloc solul englezu și olandezu ..., au plecat pre împăratul dă au priimit iarăși pacea cu moscalii.* R. GRECEANU, CM II, 204. *L-au plecat Vasilie împăratul dă au mers la mănăstirea sf[î]ntului Foca.* MINEIUL (1776),

52^{v2}/18. *Minunata fămeaie ... plecă pre împăratul ivirilor să trimiță solie.* ib. 169^{v1}/9. *Nimic alt nu-l pleacă mai lesne a răspunde la întrebările ce-i fac.* IST. AM. 77^{v}/3. *Au avut întru agiutoriu patru oameni înțelepți, carii au plecat norodul spre aceasta.* ȘINCAI, HR. II, 212/7. *Ceale ce se văd mai tare deșteaptă și pleacă simțirea.* MAIOR, P. III/21, cf. MACEDONSKI, O. I, 109. ✦ Refl. (Învechit și regional) A accepta, a consimți, a se îndupleca. *Toate acestea voiu da ție de te vei pleca să te închini mie.* N. TEST. (1648), 5^{v}/32, cf. M. COSTIN, ap. GÎDEI, 269. *Turcii înfrînți ... văzîndu-se numai ce au căutat a se pleca la pace.* MUSTE, LET. III, 39/11. *Și prin poruncă să se îndatorească: și deacă se va vedea că nici într-un chip nu să poate a să pleca, atuncea să se strice* [logodna]. PRAV. (1814), 97/16. *Mexicanii nu voiesc a să pleca la condiții de pace.* GT (1839), 33^{2}/19. *Tînăra aceste auzind să pleacă Ș-ascultați pe baba ce-nvață să-i facă.* PANN, P. V. I, 56/3. *Niciodată în viață nu putea el socoti Că s-o pleca la-nsoțire cu alt bărbat Areli.* id. E. V, 74/15. *Dacă m-aș pleca dorinților tale, n-aș fi mamă bună?* I. NEGRUZZI, Ș. V, 4. *Măi, firtați, de-ar vrea și-ar vrea Mama să se plece, Am să fac la nunta mea Vinul, cît îl poate bea Satu întreg, să secel* COȘBUC, P. II, 279. *Părintele Tihon se plecă sfatului.* SADOVEANU, O. IX, 77. *S-a plecat la sfatul împărăției.* FUNDESCU, L. P. I, 86. *Pleacă-te la cei ce întind mîinile către tine.* ZANNE, P. VIII, 226. ✦ Tranz. A conduce, a îndruma, a călăuzi. *Doamne, pleacă-me la dereptatea ta.* PSALT. 6. *Firea noastră să o drepteze și să o pleace spre lucrurile cealeă bunele.* CORESI, EV. 64.

3. Refl. (Învechit) A înclina (spre) ..., a fi gata să ..., a fi dispus să (sau la) ..., a se simți atras spre ...; a lua drept bun, a lua în considerare. *Cine se pleacă în răzvrătire duce domnul cu ceea ce fac fără lege.* CORESI, PS. 358/2. *Să fie direpț întru tot, tare la fire, să nu să pleace fie după ce cuvînt.* EUSTRATIE, PRAV. 8/6. *Cătră zavistu jeluiaște (să pleacă* N. TEST. 1648, pohteaște BIBLIA 1688) *d[u]hul la ce se sălășuiaște întru voi?* COD. VOR. 128/22. *Dacă nu s-ar teme de robie la care îi aduc portughezii, ei s-ar pleca a să statornici pe lîngă colonii.* IST. AM. 74^{v}/11. *Pre lesne ne plecăm a nădăjdui cum că și noi vom ajunge la aceleași bătrînețe.* MAIOR, P. 3/20. *Puțini se află carii să se plece a-și lăsa patriia.* id. IST. 30/3, cf. 43/7. *Plecîndu-să a crede că focul de supt pămînt cu totul s-au stins.* DRĂGHICI, R. 120/6. *Noi ne plecăm a crede ... că fără dreptate a fost el azvîrlit după tron în temniță.* BĂLCESCU, M. V. 91.

III. Refl. (Gram.; învechit) A avea flexiune, a se schimba potrivit flexiunii; spec. a se declina. *De cîte fealuri sînt părțile voroavei? De doauo fealiuri: plecătoare și neplecătoare ... Ceale plecătoare cresc prin căderi schimbîndu-să și plecîndu-să.* EUSTATIEVICI, GR. RUM. 27^{r}/1.

IV. Refl. (Regional) A face indigestie; a i se face greață (din cauza unei mîncări indigeste); (popular) a i se apleca. Cf. ALR SN V 1 479/192. *Nu mai mănîncă mîța oțel! O dată a mîncat Și-i s-a plecat.* ZANNE, P. IV, 33.

B. 1. Intranz. (De obicei cu determinări locale, mai rar finale) A se pune în mișcare pentru a se duce (de) undeva, a părăsi pe cineva sau ceva spre a se duce în altă parte, a porni (**I 1**), a se duce, a merge (**I 2**); a se îndrepta (spre ...); a se îndepărta; a se retrage. *Să o amăgească, pănă va pleca singură cu sine.* PRAV. 173, cf. ANON. CAR. *Doamna au plecat la Țarigrad, cu Toader Sturzea spătar, frate-său.* R. POPESCU, CM I, 423. *Au plecat la Ierusalim cu atîte mii de oști păgîne* (cca 1750). GCR II, 55/34. *Văzînd trista cădere A Bratului, într-acolo pleacă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 409, cf. DRLU. *Acela le-au spus că s-au dus, au plecat încă de astă-dimineață.* BĂRAC, T. 30/19. *El plecă din București luînd cu sine soția și copilul său.* BĂLCESCU, M. V. 67. *Marchizul ... pleacă spre a-și lua fonctiile diplomatice la Paris.* CR (1848), 2^{3}/9. *Plecasem să mă duc la vro sihăstrie.* NEGRUZZI, S. I, 67. *Nu puteam să plec din Severin fără să merg la Topolnița.* BOLLIAC, O. 289. *În lacrimi cufundate Plecau de la adunare.* ALEXANDRESCU, O. I, 298. *Hai iute să ne gătim, ca să plecăm cu ziuă.* ALECSANDRI, T. 485. *Toți martorii plecară rușinați.* BOLINTINEANU, O. 450. *Ea piciorul pune-n scară Și la codru pleacă iarăși.* EMINESCU, O. I, 103. *Harap le mulțămește ș-apoi pleacă liniștit.* CREANGĂ, P. 275. *A plecat spunînd că se-ntoarce la trei.* CARAGIALE, O. II, 66. *Dragomir pleacă cu lampa înainte spre chepengul beciului.* id. ib. VI, 287. *Badea Stan a plecat cu un car de scînduri.* SLAVICI, N. I, 34. *Pe fiul cel mai mic nu-l trăgea inima a pleca în pețit.* ISPIRESCU, L. 33. [Nurorile] *plecară umilite în cămările lor ca să se schimbe.* id. ib. 40. *Și ce de lume pleca din București.* VLAHUȚĂ, O. A. III, 13. *Cînd mă vezi pe drum, tu pleci, Nu mă lași în casă.* COȘBUC, P. I, 179. *Străinul parcă se gătea să plece.* id. ib. 228. *Și-a luat rămas bun și a plecat iar în lume.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 144. *Din Piatra am plecat ieri; astăzi venim de la Bisericani.* HOGAȘ, DR. II, 8. *Toamna* [rîndunica] *plecă slăbită, cu inima strînsă.* BASSARABESCU, V. 51. *Tînărul, de cînd plecase conductorul, se uita pe fereastra vagonului.* REBREANU, R. I, 13. *Astfel, turmă după turmă Pleacă toamna de la stîni.* TOPÎRCEANU, B. 22. *Pleca ... de fiecare dată chinuit de gelozie.* BRĂESCU, O. A. I, 410. *Că n-om fi venit ca să plecăm.* SEBASTIAN, T. 109. *Jurații au plecat să se sfătuiască.* SADOVEANU, O. VIII, 188. *Dar cînd voi pleca într-acolo Pot să iau cu mine O carte groasă?* ARGHEZI, VERS. 207. *Rugă pe cele două prietene să plece.* CĂLINESCU, S. 795. *Am vrut să plec la Craiova.* CAMIL PETRESCU, O. II, 129. *Pleacă! Pleacă, n-auzi? Dacă nu pleci, te omor.* STANCU, R. A. III, 98. *Cînd ai plecat, urma-ți vedeam pe zăpadă.* ISANOS, Ț. L. 48. *Numeroși navigatori români pleacă cu vasele din port, străbătînd mările și oceanele lumii.* SCÎNTEIA, 1963, nr. 5 791. *Am rămas singuri. Toată lumea a plecat, că programul s-a terminat.* SORESCU, U. 8. *Dorul meu pe unde pleacă, Nu-i pasăre să-l întrecă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 90. *Hai mîndră să te sărut, Că îndată plec la plug.* id. ib. 381. *Plecă dar către locuința tată-său.* RETEGANUL, P. II, 47. *Să pleci îndată la drum.* SEVASTOS, C. 25. *Prinde șase boi la car Și pleacă după amar.* DOINE, 189. *Cînd ești plecat undeva și îți iese înainte cu cofa goală ..., îți merge rău.* ȘEZ. II, 196. *Bărbații pleacă la cîștig în cîrduri, ca rîndunelele.* ib. IV, 16. *Apoi încărca nouă care cu povară Și plecă la moața di moară.* MAT. FOLK. 1 476. *Îmi luai șuba și cavalul Și trecui, la puica, dealul: Așteptai cît așteptai, Îmi luai șuba și plecai.* CIAUȘANU, V. 31. *Să nu mai pleci cu tîrcoața după tine.* CV 1949, nr. 8, 34. *Trei fele surori Pleca după flori.* ANT. LIT. POP. I, 318. *Spargă-se blidul la fund, Să văd urîtul plecînd.* FOLC. TRANSILV. I, 127. *Cine pleacă de dimineață departe ajunge.* PANN, P. V. I, 151/18. *Cînd ești poftit la vreo masă, Pleacă sătul de acasă.* ZANNE, P. III, 646. *Cine pleacă în sat rămîne nemîncat.* id. ib. 303. ✧ (Construit cu dativul etic) *În țeară de moarte plecatu-me-ai.* PSALT. 37. *Ptcioru în scară punea ... Și-n vînat că mi-și pleca.* TEODORESCU, P. P. 72. *Murgușorii înșeală Și la luncă îmi plecă.* SEVASTOS, C. 79. *Ea că mi-și pleca, Iar cînd se-ntorcea, Departe-mi zărea Ciungur dărimat, Cuibul ei stricat.* BALADE, I, 296. ✧ (Popular; precedat de pron. „o" cu valoare neutră) *Se răcoșise și oastea Litvei, numai să o plece den tabără.* M. COSTIN, ap. TDRG. *Își pune spanga la briu și o plecă să facă vizită oficială.* GHICA, S. XI. *Mă iau și eu după glas ș-o plec într-acolo.* ISPIRESCU, L. 244. *Cînd luară înțeles să-l ierte și întoarseră caii s-o plece, ceaușiul și-aprinse ciubucul.* DELAVRANCEA, S. 207. *Înainte de răsărit el își lua pușca și torba în spate și o pleca la vînat.* I. NEGRUZZI, S. III, 86. *Omul ... se furișă și o plecă la sănătoasa.* ȘEZ. I, 66. (Construit cu dativul etic și precedat de pron. „o" cu valoare neutră) *Mocănaș descăleca, Codrenaș încăleca Și la fugă mi-o pleca.* SEVASTOS, C. 324. ✧ (Cu determinări care arată modul de deplasare) *Ce-o să mă fac? ... Plec, vai! pe jos!* ALEC-

SANDRI, T. I, 351. *Ades călare pleacă în mîndre nopți cu lună.* EMINESCU, O. I, 96. *A plecat călare și se întoarce cu șaua în spinare.* ZANNE, P. I, 651. ◇ (Cu determinări care arată ritmul de deplasare) *După ce căzu de peri Mardonie și toată oastea cîtă era pregiur, dînsul peri și să surpă, așa și ceilanți toți plecară fuga.* HERODOT (1645), 491. *Moldovenii noștri pre obiceiu ce au, îndată au plecat fuga.* M. COSTIN, ap. GÎDEI, 323. *Să repezi cu sabia să o omoare, iară ea plecă fuga.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 191r/30. *Moldovenii au și plecat fuga înapoi asupra obuzului.* NECULCE, L. 239. *Apoi plecă în grabnic pas.* COȘBUC, P. I, 281. (Compus; regional) **pleacă-fuga** sau **pleacă-fugă** subst. (și adjectival)=(om) lăudăros care, atunci cînd e vorba să acționeze, să treacă la fapte, o ia la fugă. *În zbierături vedea numai poltroni, oameni pleacă-fuga.* BARIȚIU, P. A. II, 358. *Un pleacă-fugă lăudăros.* DDRF. ◇ (Cu determinări care arată direcția) *Plec înainte.* DRLU. *Mihai apucă steagul și plecă înainte.* CR (1848), 17³/29. *El supărat plecă înainte fără a băga de seamă că barba și părul îi albise.* ISPIRESCU, L. 9. *Apoi nevasta-și lua Și-napoi cu ea pleca.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 490. *Pleacă înapoi, prostule.* ȘEZ. I, 228. ◇ (Prin extensiune; despre vehicule) *De la Viena pînă la Pești pleacă pă fiește care săptămînă cîte o corabie.* CR (1836), 32/36. *Trenul de plăcere pleacă din Gara de nord simbătă după amiazi.* CARAGIALE, O. II, 1. *Trenul pleca la opt.* BASSARABESCU, V. 45. *Peste zece minute pleacă ultimul tren de sezon.* GALACTION, O. A. I, 47. *În zori mașina plecă.* C. PETRESCU, Î. I, 144. *Tot corăbii ferecate Ce pe mare stau plecate.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 321. *Pleacă trenu șuierînd, Rămîn mîndrele plîngînd.* FOLC. TRANSILV. I, 116. *Pleacă trenul din oraș încărcat cu concentrași.* id. ib. 264. ◇ (Prin analogie) *Pe fiecare poloboc era scris cu boia roșie veleatul și locul de unde plecase vinul.* HOGAȘ, DR. II, 28. *Parcă tot sîngele îmi plecase spre capătul lumii.* CAMIL PETRESCU, U. N. 229. *Cîte-o insulă desprinsă de continent Pleca în largul ocean.* ISANOS, Ț. L. 5. ✦ (Eufemistic) A muri[1] **(1)**. *Oare cine dintre oameni căutătura sa duioasă, Pân'să plece, nu aruncă peste lumea cea frumoasă?* ASACHI, S. L. I, 74. ✦ Spec. A porni într-o cursă sportivă. ✦ Refl. Fig. (Învechit, rar) A nu respecta, a se abate. *De la giudecarile tale nu mă plecaiu.* PSALT. HUR. 106v/8. ✦ Refl. (Învechit, rar) A părăsi **(1)**. *Nu întoarce fața ta de mere și nu te pleca* (nu lepăda mene c², nu mă părăsi d) *cu mînie de șerbul tău.* PSALT. 46. ✦ Refl. (Învechit, rar) A renunța la ..., a părăsi **(6)**. *Pleacă-te de la rău și fă bine.* CHEIA ÎN. 59v/5.

2. Tranz. (Învechit și regional) A îndrepta, a duce, a trimite. *Plecatu-n-ai în locu reu și coperi-nă umbra morții ei.* PSALT. 85. *Spre mere învîrtoșe-se mînia ta și toate undele tale plecași spre mere.* ib. 180. *Harabalele-ncărca Și la moară le pleca.* TEODORESCU, P. P. 146. *După dînsul alergați, Pe sus îl luați, Spre N îl plecați.* MARIAN, V. 24. *Turcii cum îl legară, La temniță că-l plecară.* FRÎNCU-CANDREA, M. 208. *Cîntă cucul sus pe toacă, Pre Vălean la groapă-l pleacă.* BALADE, III, 181.

3. Intranz. (Învechit și regional; urmat de verbe la infinitiv sau conjunctiv) A fi pe punctul de a ..., a începe (să) ..., a porni (să) ... *Împensu plecaiu-me a cădea și Domnul priimi-me.* PSALT. 248. *Eu plecaiu a mearge.* MINEIUL (1776), 137v²/37. *Plecă a fugi, să scape în Țara Leșească.* ANON. CANTAC., CM I, 134. *Por plecă a fugi la Indiia cetate și plîngea cu amar.* ALEXANDRIA, 119/18. *Plecînd ea să meargă și ieșind în tindă, Zise craiul iară ...* PANN, P. V. I, 9/1. *A pliecat să plîngă.* ARH. FOLK. VI, 382. ✦ Spec. (Regional) A începe să curgă (Isbiceni-Corabia). Cf. ALR SN V h 1 368/886. *I-a pleca sîngele din nas.* ib. ✦ Spec. (Prin Olt.) A începe să crească. Cf. GL. OLT. [Vița de vie] *să munceșți-mprijur pănă cînd pleacă lăstaru.* ib. ✦ Spec. (Învechit) A începe să treacă dintr-o stare în alta, a evolua către ...; a avea tendința spre ... *Nu iaste a opri boala cu vreun lucru ... ca cînd pleacă pre sănătate atunce scade ea și tocmealele și firile trupului se întăresc și se sănătoșesc.* CORESI, EV. 82. *16-18* [mai] *plecat la grindine și la tunet.* CALENDARI (1733), 31/2. *Sfîrșitul* [lunii] *plecat spre ger și zăpadă.* ib. 33/10. *Curechiuri, oțături și alte materii plecate spre dospire.* I. IONESCU, C. 206/11.

4. Intranz. A avea începutul, a avea punctul de pornire, a lua ca punct inițial. *Netezea cutele dese ce plecau de la un guleraș încondeiat.* DELAVRANCEA, S. 46. *Un drumeac îngust ... pleacă din coasta Novacilor și urcă ... pînă la Titvele.* VLAHUȚĂ, ap. CADE. *Arterele pleacă de la inimă.* ȘĂINEANU, D. U. *O atelă o așezăm sub braț, plecînd de la subțioară pînă la cot.* BELEA, P. A. 115. ◇ Fig. *Dar Napoleon e un personagiu istoric; creatorii cei mai mulți nu l-au văzut; l-au studiat în cărți. Deci nu puteau decît să plece de la o concepție despre el.* IBRĂILEANU, S. L. 50. *Pleca mereu de la pilda soției.* GALACTION, O. A. I, 101. *A plecat el de la o concepție critică, de la o teorie, ca să ajungă la arta lui de azi?* id. A. 145.

5. Tranz. absol. (Învechit, rar) A turna, a vărsa. *Că scafa în mărule Domnului viru nemestecat împlu de mestecare. Pleacă din ceasta în ceasta e însă drojdiile lui nu vărsară-se.* PSALT. 150.

— Prez. ind.: *plec.*

— Lat. **plicare.**

PLECĂRE s. f. **1.** Îndreptare în jos sau într-o parte a ceva flexibil; îndoire, încovoiere, curbare, aplecare. Cf. pleca **(A I 1)**. *Plecarea genuchelor.* PRAV. GOV. 135v/15. *Plecarea capului.* CANTEMIR, IST. 96, cf. DRLU. ✦ Lăsare (în jos), coborîre a ochilor, a privirii (ca urmare a unui sentiment de jenă, de sfială etc.). *Mdel o îngînă bătrînul, imitîndu-i vocea și plecarea ochilor în jos.* CONV. LIT. XLIII, 1 261. ✦ (Învechit) Plecăciune **(1)**. *Boierii, făcînd plecare către domn, se suie pin stranile lor.* GHEORGACHI, LET. III, 299/28. *Intrînd în spătărie fac plecare către domn.* id. ib. 300/22. ✦ (Astron., Geogr.; învechit) Înclinare, înclinație. *Chipul sferii ... trage și de la plecarea osiilor sale în clătirea cea de toate zilele.* AMFILOHIE, G. F. 109v/13. *Această ecliptică taie pe ecvator în plecare cheziș subt un unghi de 23 grade și giumătate.* AR (1830), 73²/32. *Alt fenomen nu mai puțin interesant înfățoșază înclinația (plecarea) ... acului magnetic.* ASACHI, L. 65¹/51. *Axa (osia) cea mare a planetelor este pururea tot aceea excentrilate a lor, a lor înclinații (plecări).* AR (1844), 387²/53. ✦ (Fiz.; învechit, rar) Refracție. *Curcubeiele ... făcîndu-să din lovirea și plecarea au frîngerea razilor soarelui asupra particelilor îngrăunțite ... de la ploaie.* AMFILOHIE, G. F. 162r/4, cf. 26r/15. ✦ Fig. (Învechit, rar) Decădere. *Toate lucrurile cîte sînt în lume au și aceste trei stepene ... urcarea, starea și pogorîrea, au, cum le zic alții, adaogerea, starea și plecarea.* C. CANTACUZINO, CM I, 63.

2. (Învechit și popular) Supunere; ascultare; consimțire. Cf. pleca **(A II 1, 2)**. Cf. PRAV. MOLD. 83v/8. *Pentru ca mai mare dragoste și plecare spre dînsul să arete, și pre fiica-sa Levania i-au dat.* CANTEMIR, HR. 95. *Atîta ascultare și plecare să aibă de la toată besearica* (a. 1699). GCR I, 329/28. *Cine aleargă la turci cu făgadă Că, deaca-l va pune la domnie, Țara-i va supune și în dovadă De plecare cu haraci îmbie?* BUDAI-DELEANU, Ț. 300, cf. 303, DRLU. *Aș suferi și cele mai mari certări ... și cu plecarea mea i-aș îndemna să mă iubească.* DRĂGHICI, R. 80/12. *Răbdarea și buna plecare ... sînt foarte de trebuință fiește-căruia om.* id. ib. 110/29. ✦ (Mai ales în limbajul bisericesc) Smerenie, umilință. *Vezi plecarea mea și truda mea și lasă toate păcatele meale.* PSALT. 43. *Toate sufletele cealea ce iubesc plecarea ... de la Dumnezeu sînt învățate.* CORESI, EV. 198. *Să-i facă lui metanii cu plecare.* PRAV. GOV. 119v/5. *Vin la pocăință cu plecare și cu fapte bune.* VARLAAM, C. 344, cf. CHEIA ÎN. 10v/7. *Destul era proorocului Elisei plecarea cea multă.* MINEIUL (1776), 66r¹/6. *Cît iaste foarte de minunată plecarea și unirea cea către Dumnezeu.* ib. 132v²/28. *Nu știu cu care cuvinte ... vom lăuda părîn-*

teasca înălțimii tale plecare (a. 1814). URICARIUL, I, 216. *Dreapta pregătire și plecarea inimii cu care popa Toma deschidea ... ușile bisericii.* GALACTION, o. 170.

3. (Învechit) Pornire, predispoziție, aplicație; înclinare, atracție; fire, instinct; p. ext. simpatie, afecțiune; aplecare. Cf. pleca **(A II 3)**. *Cui n-au făcut Dumnezeu ascultare, nice au semănat lor bună plecare.* CORESI, EV. 319. *Lipsindu-să el de slobozenie, are încă oarecare plecări și putere ce pot să turbure liniștea neamului* (a. 1773). GCR II, 87/25. *Negelul deasupra nasului spre partea dreaptă ... însemnează plecare spre curvie* (a. 1785). id. ib. 144/30. *Priimesc numai pe aciia a cărora plecare și daruri s-au cercetat.* IST. AM. 19[r]/18. *Citeodată le lipsește pîn'și acea plecare a firii ce o au dobitoacele spre ... ținearea vieții lor.* ib. 63[r]/18. *Pre români și numele și făptura, împreună cu toate plecările lor cele firești, îi vedește a fi viță de romanii cei vechi.* MAIOR, IST. 262/10. *Ar avea plecare spre vreuna din zidirile cele însuflețite.* KOTZEBUE, U. 9[r]/16. *Acela are plecare spre apoplexie.* I. PAȘCA, M. 176. *Pofta cea mare și dorirea învățăturilor ... asupra acestora avea cea mai mare plecare.* BELDIMAN, N. P. I, 6/1. *Plecarea ce am asupra surorii tale nu are asemănare.* id. ib. II, 111/11. *Țirculează o veste ... asupra plecărilor ce ar fi arătat mărirea sa împăratul Nicolai de a face tractații de pace cu Turcia.* AR (1829), 42[2]/27. *Dorind a mă folosi ... de aceste bune plecări ale lăcuitorilor din Erzerum, am ieșit din Hasan-Kale.* ib. 51[2]/29. *Dacă și voi aveți plecare către faptele bune, vă sfătuiesc și eu ca să-i urmați întru aceasta.* DRĂGHICI, R. 153/14. *Această plecare către versuire să însamnă și între români.* ASACHI, S. L. I, 41. *Plecarea ce au toți domnitorii de gios înălțați de a se alia cu vechii nobili.* id. ib. II, 13, cf. 14. *N-am văzut vreun fel de plecare către împreuna viețuire și unire* (a. 1839). URICARIUL, XIV, 216. *Panteri și lei ... urmează instinctului lor (plecare firească).* AR (1839), 55[1]/47. *Întru a dragostei cei gingașe plecare, Pe amorașul său chema.* DONICI, F. I, 49/14. *Să găsească în soția sa o plecare de a lucra spre înaintirea lor.* I. IONESCU, C. 12/7. *Omule, slabă ființă și la patimi cu plecare, Unde ți-i înțelepciunea, unde ți-i mintea cea mare?* CONACHI, P. 109. *Din copilăria lui avusese plecare către călugărie.* BĂLCESCU, M. V. 390. *Prințul socoate că toată Moldova merge după plecările lui* (a. 1848). URICARIUL, X, 4. *Trebuie luat în privire constituția bolnavului, gustul său, ... ba încă și plecarea sa.* C. VÎRNAV, H. 107/25. *Animalele celelalte au în loc de rație numai instinct, iară unele și o plecare spre industrie.* STAMATI, M. 65/21. *Obiceiurile care dizvoltesc plecările bune sau rău.* RUSSO, S. 15. *Toate plecările generoase și duioase capătă un nuou lustru.* CALENDAR (1854), 16/1. *Inima mea n-are plecare a se robi.* NEGRUZZI, S. I, 25. *Îndemnat de plecarea sa ... a zidit pînă și biserici.* id. ib. 253. *Nu-i vezi crestată-n frunte plecarea d-a se teme De „frunză" și de „umbră".* MUREȘANU, P. 56/7. *În plecările și chiar în exteriorul lui Ioan se resfrînse tiparul părinților.* HASDEU, I. V. 6, cf. MAIORESCU, CR. I, 346. *Eu am venit Ca să-mi urmez plecarea ș-al sufletului dor, Cerîndu-te pe tine ca dornic pețitor.* I. NEGRUZZI, S. II, 146, cf. III, 36. *Cu toată această plecare a lui Radu către turci, el făgăduiește în ascuns ajutor creștinilor.* XENOPOL, I. R. IV, 191. ◇ Expr. **A fi** (sau **a-i veni**) **în plecare** = a fi gata să ... *Au venit în plecare de a-i omorî pe toți, dar iarăși cuvîntul cel drept l-au făcut să să slăpînească.* DRĂGHICI, R. 261/12. *Mândica era în plecare să se deie în dragoste cu pușchiu cel de Pepelea.* ALECSANDRI, T. 826. ✦ Intenție. *Făpturile ei au fost pornite din bune plecări și ambiția nu se atingea de inima sa.* ASACHI, I. 385/23. *Adăogi, spre a pipăi și mai bine plecările deputaților, ... că speră că nu i se vor cere înapoi cetățile Ardealului.* BĂLCESCU, M. V. 421.

4. (Gram.; învechit) Flexiune; spec. declinare. Cf. pleca **(A III)**. *Plecare altă nimic nu iaste, numai schimbare cuvîntului întru sfârșire ... prin căderi.* ST. LEX. 237[r]/17. *Plecări sînt cinci.* id. ib. 237[r]/19, cf. LB.

II. Deplasare dintr-un loc pentru a se duce în altă parte, pornire; despărțire de cineva sau de ceva; p. ext. moment cînd cineva pleacă **(II 1)**. Cf. pleca **(II 1)**. Cf. DRLU. *După șapte săptămîni de la plecarea sa din Constantinopole, Ferhat-pașa sosise acum.* BĂLCESCU, M. V. 100. *Se duse în voiaj ... trimeițînd foastei sale soții, în ajunul plecării, o frumoasă ediție.* NEGRUZZI, S. I, 79. *Copaci tineri ..., La a mea tristă plecare v-am lăsat îngălbeniți.* ALEXANDRESCU, O. I, 341. *Se însărcină să aducă trăsuri de plecare.* BOLINTINEANU, O. 269. *Măcar că-i era dragă mama, parcă avea acum necaz pe ea că-i prea întîrziază plecarea.* CARAGIALE, O. I, 22. *Se cerca ... să-i taie pofta de plecare.* ISPIRESCU, L. 15. *I se părea că nu mai este cum era la plecare.* id. ib. 30. *Și-acum, dă-mi mînaI A sunat Cornistul de plecare.* COȘBUC, P. I, 79. *Înainte de plecare se mai abătură la un pahar de vin.* AGÎRBICEANU, A. 359. *Carele cu boii înjugați stăteau gata de plecare.* BUJOR, S. 135. *La plecare, îi conduceau cu toții pînă la colțul străzii.* BASSARABESCU, V. 8. *După plecarea de la școală ... am rămas neholărît, confuz.* GALACTION, O. 59. *Un buchet de flori ... La plecare să-l ții falnic într-o mînă.* TOPÎRCEANU, B. 44. *Cele două ceasuri pînă la plecare ținu să și le treacă singur.* C. PETRESCU, Î. I, 146. *Pe bord, observă neclintit manevra de plecare, binoclă provocător malul opus.* BRĂESCU, O. A. I, 324. *S-a născut după plecarea lui.* SAHIA, N. 48. *Golul pe care îl lăsa plecarea Tatii aveam să-l simt ceva mai tîrziu.* VLASIU, A. P. 121. *Abia la plecare îți aduceai aminte de el.* TEODOREANU, M. U. 28. *Bătrînul Nour dădu porunca de plecare.* SADOVEANU, O. I, 14. *Nu putea să bage de seamă venirile și plecările mele.* id. ib. II, 582. *Pînă la vremea plecării toți ofițerii trecem pe chei.* BART, S. M. 13. *Eu nu luasem la plecare provizii.* CĂLINESCU, S. 825. *Nu-i răspunsesese vărului Zapateu la bună ziua, cînd a venit. Nu i-a răspuns nici la plecare.* STANCU, R. A. I, 50. *După plecarea lui Vlad se apucă de lucru.* V. ROM. august 1954, 130. *Nu vorbește decît de plecare.* H. LOVINESCU, C. S. 81. *Aproape toată familia lua parte la plecarea lui.* PREDA, M. 180. *O mașină ambreia afară, gata de plecare.* BARBU, Ș. N. II, 148. *Mai sînt trei ore pînă la plecarea vaporului.* T februarie 1962, 19. *Pregătirile plecării fură lungi și tîrzii.* POPESCU, B. I, 28. *Cine are gînd de plecare se cîrpește.* ZANNE, P. V, 139. ◇ *Punct de plecare* = începutul unui lucru, al unei acțiuni etc. *Dezbaterile au avut drept punct de plecare un bogat material faptic.* GÎ 1963, nr. 692, 1/3. *Cît privește punctul de plecare al prezentului studiu ..., el trebuie considerat ca un capitol introductiv.* PANAITESCU, O. Ț. 14. ◇ Expr. (Regional) **A duce (oile) în plecare** = a duce (oile) la pășunat. Cf. H XVI 296. ✦ (Eufemistic) Moarte **(2)**. *Azi cînd se împlinesc patru ani de la plecarea-i dintre noi, se cuvine ca, pomenindu-l, să vorbim și de alții.* GALACTION, A. 188. ✦ Spec. Pornire într-o cursă sportivă; (concretizat) loc de unde se pornește într-o cursă sportivă; start. ✦ Părăsire a unei slujbe, a unei instituții (unde era angajat) etc. pentru a se duce în altă parte.

— Pl.: *plecări.*

— V. **pleca.**

PLECÁT[1] s. n. Faptul de a (se) pleca.

1. (Învechit) Umilință, smerenie. Cf. pleca **(A II 1)**. *Bucură-mă și mă veselesc în mila ta Că căutaiu în plecatul mieu.* CORESI, PS. 73/9. *Veade toate fățarile tale și plecatul tău* (a. 1619). CUV. D. BĂTR. II, 121/3.

2. (Popular; la pl.; în forma *plecate*) Indigestie; greață. Cf. pleca **(A IV)**. Cf. KLEIN, D. 400, LB. *Stricarea stomahului, adică plecatele ce se pricinuiește din lăcomia mîncării și a băuturii.* EPISCUPESCU, PRACTICA, 103/14, cf. PANN, P. V. I, 127/13, POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., CANDREA, F. 221, ȘEZ. XXIII, 1. *Acasă mama Ivăncioaia, descîntătoarea, mi-a găsit niște semne care s-ar fi ivit dintr-un vărsat porcesc luat din scăldătoare sau din plecatele.* KLOPȘTOCK, F. 224. *Poporul de aici zice că frigurile vin din plecate.*

H II 67, cf. 83, IV 163, XIV 380, XVII 22. *Plecate din sete, Plecate din foame, Din 99 de feluri.* ŞEZ. II, 89, cf. PĂSCULESCU, L. P. 148. *Acest leac este bun cînd inima te doare din plecate.* PAMFILE, B. 38.

— Pl.: **(2)** *plecate.*

— V. **pleca.**

PLECÁT², -Ă adj. **A. I. 1.** (Despre lucruri flexibile, părţi flexibile ale unor lucruri, fiinţe sau părţi ale lor) Îndreptat în jos sau într-o parte; îndoit, încovoiat, curbat; aplecat. Cf. p l e c a **(A I 1).** *Că acelu lemn plecat iaste şi scundicel şi iaste în chipul smochinului.* CORESI, EV. 452. *Cu plecăciune dară şi cu genunche plecate* (a. 1700). GCR I, 337/5, cf. DRLU, LB. *Ars-au fost de soare fruntea şi plecata lor cerbice.* ASACHI, S. L. I, 111. *Te rugăm cu capetele plecate pînă la pămînt.* ALEXANDRIA, 3/1. *Vino-n codrul la izvorul care tremură pe prund, Unde prispa cea de brazde crengi plecate o ascund.* EMINESCU, O. I, 75. *Pieptul întotdeauna cam plecat îţi dă arătarea unui înţelept din vechime.* id. N. 52. *Plecat, mă strecurat printre mulţime şi p-aici ţi-i drumul.* CONV. LIT. XVII, 5. *Ard flăcări ochii ei crăieşti Cum stă la zid plecată.* COŞBUC, P. I, 67. *Din coprinsul fărinei se ridicau glasuri de fete mari care cîntau plecate pe seceră.* SANDU-ALDEA, U. P. 164. *Vîntul spune crengilor plecate Povestea ta.* GOGA, P. 31. *Sub arţar, plecat moşneagul Şade cu luleaua-n gură.* IOSIF, PATR. 20. *Dacă pînea nu-i în picioare, dreaptă, ridicată, ci-i culcată ..., plecată, trîntită, pălită, învăluită ..., plugarul iarăşi se întristează.* PAMFILE, A. R. 116. *Se întoarse printre spinii şesului, cu capul plecat, retezînd din mers, cu nuiaua, vîrful fraged al ierburilor.* C. PETRESCU, S. 38. *Curînd, în pragul bătrînei capitale, se ivi Cetăţuia, cu acelaşi cal flămînd, încremenit parcă de veacuri, cu capul plecat în poarta mănăstirii.* BRĂESCU, O. A. II, 7. *M-am întristat amar şi am intrat cu fruntea plecată la cetate.* SADOVEANU, O. XI, 308. *Mitrache rămîne cu capul plecat, şoptind de unul singur vorbe neînţelese.* GALAN, Z. R. 59. *Mergea cu fruntea plecată.* PREDA, R. 144. ✦ (Despre gene, ochi, pleoape, privire) Lăsat (în jos), coborît (ca urmare a unui sentiment de jenă, de sfială etc. ori din cauza oboselii). *Rîdeam de dînsul că şede ca o fată mare cu ochii plecaţi.* NEGRUZZI, S. I, 63, cf. FILIMON, O. I, 124. *Scurt a vorbit ... ţinîndu-şi plecate privirile.* COŞBUC, AE. 24. *Atanasie tăcuse tot timpul cu pleoapele plecate.* SADOVEANU, O. IX, 159. ✦ (Despre lucruri neflexibile care în mod obişnuit au o anumită poziţie, de obicei verticală) Lăsat într-o parte; înclinat, povîrnit; oblic, pieziş. Cf. p l e c a **(A I 2).** *Ucideţi toţi voi, ca în păreate plecatu* (p o v o r t i t D) *şi gardu căzut?* PSALT. 117. *Turnul plecat de la Piza.* TDRG. *Peste tot şi peste toate se înalţa crucea veche, ruginită şi plecată a bisericii.* HOGAŞ, DR. I, 24. *Uşile mici, plecate într-o parte.* SADOVEANU, O. I, 40. *Vezi? Corabia din zare pluteşte lin, plecată pe sfert.* ARGHEZI, VERS. 200. *La Focşani între hotară Este-un bordeiu cam plecat, De copaci încungiurat.* ALECSANDRI, P. P. 156. ✦ S p e c. (Învechit) Înclinat faţă de o dreaptă sau faţă de un plan; oblic **(1).** [Linie] *oblicfă, adecă plecată.* AMFILOHIE, E. 140/16. *Dacă vom observa direcţiunea axului canalului către orizontală, vom avea dări orizontale, dări înclinate sau plecate şi dări elevate sau ridicate.* MO (1860), 361/18. *O casă-n deal, cu straşine plecate.* GOGA, P. 27.

2. (Despre aştri) Coborît (spre apus); p. e x t. (învechit; despre zi) sfîrşit. Cf. p l e c a **(A I 3).** *Şi ventră pînă la Evus, aceasta iaste Ierusalimul, iară zioa plecată foarte.* BIBLIA (1688), 189¹/28.

II. 1. Subordonat, supus unei autorităţi, unei persoane etc.; p. g e n e r. supus, ascultător. Cf. p l e c a **(A II 1).** Cf. URECHE, L. 240. *Au scris la hanul cum că şi el este rob plecat sub puterea lui.* MUSTE, LET. III, 10/16. *Ifia fiind blîndă şi plecată la voinţele Vitregului ... se afla slobodă.* BELDIMAN, O. 3/16. *De ce altă osîndă la nişte nevinovaţi, Cînd ei nu rădică arme şi cu toţii sînt plecaţi?* id. E. 6/2. *Mitropolia Moldaviei nu este plecată nici unui patriarh* (sec.?). URICARIUL, I, 402. *Această arhiducesă cu totul plecată la interesele împăratului ... se sili, prin fiica sa, ca să facă pe rege să cheme înapoi pe Zamoisky.* BĂLCESCU, M. V. 208, cf. 43. *Oi fi roaba ta plecată.* ALECSANDRI, P. I, 191. *E mult de cînd bătrînul Taie capete plecate.* BOLINTINEANU, O. 9. *Şi de unde vine atunci acel îndelungat zbucium, acele multe schimbări de ocupaţie, care au speriat şi pe cei mai plecaţi credincioşi ai lui?* IORGA, P. A. II, 26. *Urmaşii toţi acuma, în faţa ta plecaţi, Un imn de preamărire îţi cîntă fermecaţi.* EFTIMIU, Î. 169. *A ajuns rîndul Şi l-aceste două mlădiţe, Ce stau plecaţi, Ca dumneavoastră părinţi Să-i iertaţi.* TEODORESCU, P. P. 167. *Capul plecat nu-l taie sabia.* NECULCE, L. 134, cf. ALEXANDRIA, 33/4, NEGRUZZI, S. I, 250. *Plecat dă te vei arăta, puţini te vor supăra.* ZANNE, P. VIII, 226. (Substantivat) *Cel plecat, pururea nevătămat.* id. ib. ✧ (În formule explicite de politeţe, cumulează adesea şi ideea de smerenie, evlavie) *Sluga mai mică şi plecată a măriii tale, Simion Ştefan.* N. TEST. (1648), ap. GCR I, 125/12. *Ai măriei tale mici plecaţi şi direapte slugi, Şărban al doilea logofăt şi Radul logofăt.* GRECEANU, ap. GCR I, 290/34. *Sîntem ai înaltei excelenţii voastre prea plecaţi slugi* (a. 1832). DOC. EC. 496. *Tuturor plecat Dionisie Eclesiarcu.* DIONISIE, C. 162. *Ca o slugă plecată a înălţimei tale voi asculta.* FILIMON, O. I, 112. *Prea plecat şi dorit al domniei tale fiu.* id. ib. 127. *Te rog prea plecat să-mi faci cinstea să poftească la cină cu mine.* CARAGIALE, O. II, 257. *Cu credinţă nestrămutată rămîi de veci plecat rob Luca Arbore.* DELAVRANCEA, O. II, 140. ✦ (Peiorativ) Supus cuiva în mod exagerat; servil. *Buni şi străbuni, toţi ciocoi zăcaşi şi răi, slugi plecate a tuturor puternicilor.* GHICA, S. 90. *Dumnezeu să te ferească De-acele slugi plecate ce se-nchin, te linguşesc.* ALECSANDRI, T. 414. *Om te socoteşti, Şi nu mişel, nu laş plecat.* NECULUŢĂ, Ţ. D. 54. *Fiul împărătesei este mai sumeţ..., al coteicii este mai plecat şi mai gudurătoriu.* SBIERA, P. 121. *Multe rînduri de oameni s-au mai perindat ... domni mari şi slugi plecate, frumoşi şi urîţi.* RETEGANUL, P. IV, 61. ✦ (Mai ales în limbajul bisericesc) Smerit, umil, cucernic, evlavios; care arată, exprimă smerenie, umilinţă, evlavie. *Înremă frămtă şi plecată* (s m e r i t ă D H) *Dzeul nu chinuiaşte.* PSALT. 100. *Nu văm fi plecaţi de nu văm auzi cuvîntul lu Dumnezeu.* CORESI, EV. 179. *Ceia ce să fin mari, să fie plecaţi.* id. ib. 200. *Să rugă arapca aceea cu inimă înfrîntă şi plecată.* VARLAAM, C. 254. *A noastră osteneală ... o închin cu bună priinţă şi voie plecată.* M. COSTIN, L. 45. *Cu plecatele meale slove în ştire a face îndrăznesc.* CANTEMIR, IST. 159. *Şi eu, mic şi mai plecat între robii lui, ... văzui şi sfîrşitul* [cărţii] (a. 1694). GCR I, 314/8. *Plecate închinăciune* (a. 1703). GCR I, 347/20, cf. POLIZU. *Ducerea colacilor se sărbătoreşte cu multă curăţenie şi duh plecat de către săteni.* ŞEZ. I, 37. *Spune că-s oameni supuşi, plecaţi înlru Domnul.* ib. II, 29. (Substantivat) *Se giudece a săracu şi plecatul* (s m e r i t u l u i H D). PSALT. 16. *Aproape e Domnul cu înrema şi plecaţii* (s m e r i ţ i i H) *cu duhul spăşeaşte.* ib. 60. *Pogoriţi silnicii despre scaun şi înălţaşi plecaţii.* CORESI, EV. 492. *Înaltu e Domnul şi plecaţii vede.* id. PS. 377/3. *Pentru noi cei plecaţi ... te împeliţaşi.* PRAV. GOV. 37ʳ/13.

2. (Învechit şi popular) Care simte atracţie pentru cineva sau ceva, care înclină spre cineva sau ceva. Cf. p l e c a **(A II 3).** *Ceia ce au fost învăţaţi păcatelor şi voroaveei lumiei plecaţi.* CORESI, EV. 14. *Om plecat cu toată firea spre zburdăciune.* M. COSTIN, ap. TDRG. *Şi atunceş să cunoscu Ştefan Vodă că va fi plecat mai mult spre războaie decît spre pace.* N. COSTIN, L. 242. *Sînt mai plecaţi spre învăţătură.* IST. AM. 17ʳ/7. *Omul e plecat spre lăcomie Din leagăn.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 222. *Am voi ... ca inima plecată la a legii împlinire Să nu fi fost tulburată de-a patimilor pornire.* CONACHI, P. 266. *El era fireşte mai plecat către nobili.* BĂLCESCU, M. V. 137. *Firea lui nu era plecată deznădejdei.* GÎRLEANU, N. 161. ✦ (Învechit) Înclinat să accepte ceva (cu uşurinţă). *Toţi primiră acest sfat, fiind mai*

nainte toți plecați către sfatul lui Miltiad. HERODOT (1645), 252. [Părinții] *nici iarăși să fie atît de plecați, încît să fie gata de a asculta toate cuvintele și voințele tinerilor.* PANN, E. I, VII/1.

III. (Gram.; învechit) Flexibil; spec. declinabil. Cf. pleca **(A III)**. *Părțile acestuia sînt opt ... Dintre acestea plecate adecă sînt cinci: numele, graiul, împărtășirea, încheiarea, în loc de numirea* (a. 1772). MANUSCRIS.

B. Care a părăsit pe cineva sau ceva spre a se duce în altă parte; (învechit) mers[2]. Cf. pleca **(B 1)**. (Substantivat) *Sosit-va el, de mult plecatul, oare Pe față sau pe-ascuns?* MURNU, O. 243. *Nu trecu mult și cei doi plecați se întoarseră.* SADOVEANU, O. I, 194. *Tudor, plecatul în lume ..., se întorsese la Iercani.* DEMETRIUS, A. 8. ◇ Fig. *Elencuța se uită la el. Părea plecat.* D. ZAMFIRESCU, R. 134.

— Pl.: *plecați, -te.*

— V. **pleca.**

PLECĂCIÓS, -OÁSĂ adj. **1.** (În dicționarele din trecut) Care se poate ușor apleca, înclina; flexibil. Cf. DRLU, LB, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W. **2.** (Învechit și regional) Supus, ascultător. Cf. GHEȚIE, R. M., ȘEZ. II, 90.

— Și: (regional) **plăcăcíos, -oásă** adj. ȘEZ. II, 90.

— **Pleca** + suf. *-ăcios.*

PLECĂCIÚNE s. f. **1.** Îndoire, aplecare, înclinare a capului (și a trupului) în semn de respect, de veneрație, de supunere etc., (învechit) plecare **(1 1)**, (regional) plocon **(3)**; p. ext. (act, manifestare de) supunere, ascultare, respect, devotament; modestie. *Cu mare plecăciune le priimia cărțile perșii.* HERODOT (1645), 196. *Îl întîmpinară pre densul toț mai marii și boiarii cetății, cu plecăciune și cu cucerie sărutîndu-l pre dînsul* (a. 1691). GCR I, 287/20. *Soli de închinăciune și de plecăciune au trimis.* CANTEMIR, HR. 105. *Cu plecăciune dară și cu genunche plecate, aducu și puiu înainte* [cartea aceasta] (a. 1700). GCR I, 337/5. *Ungurii iar către turci plecăciune mare făcea.* ANON. CANTAC., CM I, 175. *Îndată au trimis cu scrisori la domnul nostru ... arătînd multă dragoste, supunere și plecăciune.* R. GRECEANU, CM II, 197. *S-au învîrtejit iar înapoi la Tîrgoviște ... trimițînd pașii multe daruri scumpe cu cinste și cu plecăciune mare* (sfîrșitul sec. XVII). MAG. IST. IV, 322. *Cu multe vorbe dulci și cu plecăciuni au mîngîiat pe sol.* AMIRAS, LET. III, 130/29. *Printr-acest alaiu merge domnul la biserică făcînd toți plecăciune către domn.* GHEORGACHI, LET. III, 298/12. *Vine însărcinat și cu a noastră prea supusă plecăciune* (a. 1774). URICARIUL, I, 174. *Îndată ducîndu-mă ... mă închinai cu plecăciune.* MINEIUL (1776), 28[v2]/23. *Au cerut cu multă plecăciune voie ca să margă să-l găsască.* IST. CAROL XII, 36[r]/16. *Au trimis soli la Amurat II, ca ... să-și arate plecăciunea sa.* ȘINCAI, HR. I, 383/32. *Cu mare plecăciune se rugară lăudatului împerat.* MAIOR, IST. 178/2. *Tu viind la Poartă, cu căzute Plecăciuni să te închini celui mare Sultan Muhomet.* BUDAI-DELEANU, Ț. 158. *Lui vodă cu multă plecăciune Cade înainte și să supune.* id. ib. 171. *Ți-a slujit norocul mult și plecăciunea tu către mine.* DIONISIE, C. 190. *Să-i dea cîte trei mii de bani roșii spre semn de plecăciune pe an.* ZILOT, CRON. 333. *Să vă purtați cu plecăciune și smerenie* (a. 1822). URICARIUL, XI, 356, cf. DRLU, LB. *Cu fiască plecăciune sărut mîna dumitale, băbacă.* KOGĂLNICEANU, S. 1. *Viața mea, cu plecăciune, la poalele tale-nchin!* CONACHI, P. 180. *Cu plecăciune mă închin d-voastră.* PR. DRAM. 250. *Rog cu plecăciune pînă la pămînt, Mulța-ți bunătate, pentru crezămînt.* PANN, P. V. I, 123/7. *Vorba-ți, plecăciunea, Mă fac să-ți cunosc curat Puterea.* id. E. II, 126/9. *Cu toată plecăciunea rog pe damele care nu vor avea o talie frumoasă să mă ierte dacă le prefer pe cele nalte și subțiri.* NEGRUZZI, S. I, 38. *Cu plecăciune apoi i-arată cum că din suflet s-a bucurat De întîmplarea cea minunată.* ALEXANDRESCU, O. I, 228. *Ei! ... Dumneata ești, frate Abu-Hasan? mă-nchin cu plecăciune.* CARAGIALE, O. II, 275. *Și chiar cazacii mîndri din țara depărtată ... Trimisu-ne-au cu carte de multă plecăciune.* PETICĂ, O. 111. *C-un fel de adîncă plecăciune mormăi ceva.* HOGAȘ, DR. I, 25. *Răspunse doar cu o înclinare din cap plecăciunii studentului.* REBREANU, I. 100. *Cînd îl ocărăști îți face plecăciune, iar cînd îl lauzi își împreună mîinile pe piept.* STĂNOIU, C. I. 84. *Erau doamne și domni din Cluj ... plimbîndu-se, salutîndu-se între ei cu plecăciuni.* VLASIU, D. 52. *Abatele își sfîrși plecăciunea prelungită.* SADOVEANU, O. X, 303. *Intră în încăpere micul Filip făcînd plecăciuni sfioase către cei de față.* CĂLINESCU, S. 170. *După o adîncă plecăciune de pinguin, Giuseppe continuă.* VINEA, L. II, 307. *Judecătorul de instrucție se retrase, făcînd plecăciuni.* STANCU, R. A. IV, 310. *Acolo îl salută și îi făcu o plecăciune.* id. ib. V, 292. *Fu primit cu plecăciuni și urale.* VORNIC, P. 227. *Închinîndu-i-se cu mare plecăciune.* SBIERA, P. 74. *Plecăciunea, muma faptelor celor bune.* ZANNE, P. VIII, 226. *Cu plecăciunea biruiești pi cel mai mare tiran.* id. ib. ◇ (În formule de salut; de obicei cu valoare de interjecție) *Mamzel, cu plecăciune! ș-încă iertăciune cer Să-ți recomanduiesc astăzi pă tînărul ofițer.* PR. DRAM. 98. *Cu un glas micșor foarte ... Îi zise: — cu plecăciune!* PANN, E. III, 27/4. *Plecăciune, stăpîna mea, iată că am venit.* id. ib. 50/2. *Plecăciune, cucoană.* NEGRUZZI, S. III, 60, cf. I, 199. *Plecăciune, boieri!* ALECSANDRI, T. 69. *Cu multă plecăciune, îi zise.* ISPIRESCU, L. 130. *Sluga d-tale. — Plecăciune.* BRĂESCU, A. 125. *Plecăciune, coane Pascule!* GALAN, Z. R. 6. *Plecăciune, părinte! spuse el cu pălăria în cap.* PREDA, M. 409. ✦ (În limbajul bisericesc) Smerenie, umilință. *Vezi-mi greul și de plecăciune, Și-mi trimite, Doamne, iertăciune.* DOSOFTEI, PS. 78/7. *De vei căotînd căota pre plecăciunea șearbei tale.* id. V. S. decembrie 205[v]/15. *Vino de mă boteză ... ca să se împlinească purtarea mea de grije și toată plecăciunea mea.* ANTIM, P. 114. *Spăimîntatu-s-au tot auzul de plecăciunea lui D[u]mnezeu.* MINEIUL (1776), 147[v2]/25, cf. 149[v2]/35. ✦ (Rar) Lăsare în jos a privirii, a ochilor. *Străfulgerările flămînde care răzbăteau prin obișnuita plecăciune a privirilor lor.* REBREANU, R. I, 144.

2. (Învechit, rar) Înclinare, atracție. *Cum ai pra ca omul scuturat de slăbiciune La patimi să nu aibă nici un fel de plecăciune.* CONACHI, P. 266.

— Pl.: *plecăciuni.*

— **Pleca** + suf. *-ăciune.*

PLECĂTÍ vb. IV. Refl. unipers. (Regional) A face o indigestie; a i se face greață (din cauza unei mîncări indigeste); (popular) a i se apleca (Aninoasa—Petroșeni). Cf. A III 9. *Nu știu ce i s-o plecătit lui.* ib.

— Prez. ind. pers. 3: *plecătește.*

— De la **plecate** (v. plecat[1] **2**).

PLECĂTÓR, -OÁRE adj., s. f. **I.** Adj. (Învechit, rar) **1.** Care se îndoaie, se curbează. Cf. pleca **(A I 1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX.

2. Smerit, umil. Cf. pleca **(A II 1)**. *Eu adevărez ei ca ei domnilor și mai marilor să fie ascultători și plecători să fie.* CORESI, L. 527/19.

3. Care are înclinația, tendința pentru ... Cf. pleca **(A II 3)**. *Ei plecători spre pace și poftitori de prietășug s-au arătat.* CANTEMIR, ap. DDRF.

II. 1. Adj. (Rar; despre miei) Care suge. Cf. DDRF.

2. S. f. (Popular) Oaie care dă lapte, (popular) mînzare **(1 1)** (HEM 1 326, DDRF, DRAGOMIR, O. M. 202, H IX 438, XVIII 277, CHEST. V 65/40, 68, ALR I 1 778/160, 255, 710, 770, 960, A III 17); oaie care a rămas fără miel sau care alăptează un miel străin (LB, BARCIANU, STOIAN, PĂST. 46, 56, PAMFILE, C. Ț. 352, com. din FRATA—TURDA, PAȘCA, GL., CHEST. V 71/3, 6, 12, 17, 29, 30, 34, 58, 62, 65, 76, 79, 81, 82, 83, 84, 86, 95, ALR I 1 778/231); aplecătoare. *Ce urăști plecătorile, sugari și sugările?* JIPESCU, O. 48. *Erau cu turmele de oi la munte ... cîte-o mie de plecători.* AGÎRBICEANU, P. M. 219. *S-a dus Costea la Galați, Să ia sare la mioare, Tărițe la plecătoare.* PAMFILE, C. Ț. 85.

3. Adj., s. f. (Prin sud-vestul Transilv.) (Vacă) fără viţel, care dă lapte. Cf. DENSUSIANU, Ţ. H. 329. *Dacă n-are ghiţăl, îi zicem vacă plecătoare, că dă lapte mult.* A II 7.

4. Adj. (Gram.; învechit) Flexibil. Cf. p l e c a **(A III)**. *Părţile voroavei [sînt] ... plecătoare şi neplecătoare.* EUSTATIEVICI, GR. RUM. 26[r]/1. ✦ (Învechit; despre moduri) Conjunctiv. *Plecări sînt cinci: hotărîtoare, adecă batu, poruncitoare, adecă bate ..., supuitoare sau plecătoare, adecă să batu.* MACARIE[1], GRAM. 17[v]/34.

— Pl.: *plecători, -oare.*

— **Plecа** + suf. *-ător.*

PLECĂTÚRĂ s. f. **I.** (Învechit, rar) Faptul de a (se) pleca.

1. Faptul de a (se) îndoi, de a (se) încovoia, de a (se) curba. Cf. p l e c a **(A I 1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX.

2. Înclinare spre ceva, atracţie pentru ceva. Cf. p l e c a **(A II 3)**. *Pentru ce omenirea nu-şi alină Întîia porneală, ci-ş arată Plecătura inimii vederată?* BUDAI-DELEANU, Ţ. 268.

II. (Regional) Plecătoare, v. p l e c ă t o r **(II 2)** (Felmer—Făgăraş). CHEST. V 65/31.

— Pl.: *plecături.*

— **Plecа** + suf. *-ătură.*

PLECĂŢÉL, -EÁ, -ÍCĂ adj. **1.** (Învechit şi regional) Diminutiv al lui p l e c a t[2] **(A I 1)**; puţin aplecat, puţin înclinat într-o parte, lăsat puţin în jos. *La peliţă frumos ..., la nas plecăţăl, podobit la falcă.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 17[v]/12. *Mai încet cu copilaĭ Că nu-i nora mîni-la, Ci e [a] istui di colea Cu căciulea plecăţea.* MAT. FOLK. 1 376. *Foaileana di sipicî, În cei casî militicî Cu streşina plecuticî ... Nevastuica-i frumuşicî.* VASILIU, C. 171. *La căsuţa tulpiţică Cu streşina plecăţică, Zace-un voinic de se strică.* PAMFILE, C. Ţ. 102.

2. (Regional; despre miei) Care este dat să sugă la altă oaie decît cea care l-a fătat. Cf. T. PAPAHAGI, C. L. *Alege-mi d-un mieluşel La două oi plecăţel.* TEODORESCU, P. P. 593. *La fiu-său miei s-aducă, Miei sugaci şi plecăţei Şi berbeci d-ăi măricei, D-uspeteze Dumnezeu, Cu să-l d-uspetez şi eu.* PAMFILE, CR. 77, cf. I. CR. IV. 101.

— Pl.: *plecăţei, -ele.* — Şi: **plecăţică** adj.

— **Plecat**[2] + suf. *-el, -ea.* — **Plecăţică**: cu schimbare de suf.

PLECĂŢÍCĂ adj. v. **plecăţel.**

PLECĂÚDZ, -ÚDZĂ adj. (Regional; despre oameni) Supărat, mohorît (3) (Jina—Sebeş). Cf. GR. S. VI, 242. *Ce stai, mîndro, plecăudză.* ib.

— Etimologia necunoscută.

PLECENÍC s. n. v. **pletenic.**

PLECOPTÉR s. n. (La pl.) Ordin de insecte cu aripile membranoase, avînd nervuri dese, ca o reţea, şi cu corpul lăţit, terminat cu două filamente lungi; (şi la sg.) insectă din acest ordin. Cf. DER, M. D. ENC.

— Pl.: *plecoptere.*

— Din fr. **plécoptères.**

PLECOŞÁT, -Ă adj. v. **plecozat.**

PLECOZÁT, -Ă adj. (Prin Transilv.; despre urechi) Bleg. *Aveam capul prea mare, nişte urechi plecozate şi eram buzat.* VLASIU, A. P. 10, cf. ALR II 3 721/172.

— Pl.: *plecozaţi, -te.* — Şi: **plecoşát, -ă** adj. ALR II 3 721/172.

— Etimologia necunoscută. Cf. p l e c a t[2], b l e g o ş a t.

PLECTICÓS, -OÁSĂ adj. v. **pleticos.**

PLECTISÍ vb. IV v. **plictisi.**

PLECTISÍRE s. f. v. **plictisire.**

PLECTISÍT, -Ă adj. v. **plictisit.**

PLECTISITÓR, -OÁRE adj. v. **plictisitor.**

PLECTRÍDIUM subst. Bacil la care sporul este aşezat la unul dintre capetele celulei, ca gămălia unui ac. Cf. DER.

— Din fr. **plectridium.**

PLÉCTRU s. n. Placă mică de metal, de os, de celuloid etc., cu care se ciupesc coardele la unele instrumente muzicale; pană[1] **(II 5)**. Cf. PROT.-POP., N. D., TIM. POPOVICI, D. M. *Instrument cordofon asemănător unei ţitere mari, cu coardele ciupite fără plectru.* M 1965, nr. 3, 41/2.

— Pl.: *plectre.*

— Din fr. **plectre.**

PLED s. n. Bucată dreptunghiulară dintr-o ţesătură (deasă şi uşoară) de lînă (fină), de fire sintetice etc., de obicei ecosez în culori vii, care serveşte la învelit. V. p ă t u r ă **(II)**, c e r g ă, v e l i n ţ ă, ţ o l, p l o c a t. *Îi aduse o haină blănită, ca să nu răcească, şi-un pled să puie pe picioare.* VLAHUŢĂ, D. 285, cf. ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U. *Tăceau ... amîndoi, înveliţi cu pledurile pînă la gît.* BASSARABESCU, S. N. 189. *Acoperiţi cu pleduri groase şi îmblănite, sfidau gerul aspru.* REBREANU, R. I, 214. *Să-i aducă de sus un pled şi o perniţă.* GALACTION, O. A. I, 92, cf. 118. *Se făcea ghem sub pleduri.* CAZIMIR, GR. 98, cf. 123. *Se întinse pe bancă, învelindu-se peste cap cu pledul.* C. PETRESCU, Î. I, 250, cf. id. R. DR. 220. *Aruncă pledul şi şuba cît colo.* BRĂESCU, O. A. I, 89, cf. id. A. 167. *Îşi ridică valizele, pledurile, pachetele.* SEBASTIAN, T. 126. *S-a repezit feciorul la puşti ..., iar fata din casă la mantale şi pleduri.* SADOVEANU, O. X, 479, cf. VII, 30, SCRIBAN, D. *Înfăşură cu grijă pe Filip în pledul lui.* CĂLINESCU, S. 518. *Femeia se acoperi toată cu pledul.* STANCU, R. A. IV, 61. *Se ducea acolo cu pledul sub braţ.* DEMETRIUS, A. 127, cf. 180. *Pledul galben nu-l mai iau.* T. februarie 1962, 26. *Părea un copil ghemuit între pleduri.* V. ROM. noiembrie 1962, 57.

— Pl.: *pleduri.*

— Din fr. **plaid,** germ. **Plaid.**

PLEDÁ vb. I. I n t r a n z. **1.** (Urmat de determinări introduse prin prep. „pentru" sau „în") A susţine o cauză, o idee; (despre stări de fapt, acţiuni, activităţi, realizări etc.) a constitui o dovadă, un argument; a influenţa favorabil. V. m i l i t a. *Depun pana, îmi fac reverinţa către cititor şi las lui don Juan ... cura de a pleda pentru sine şi pentru mine.* HELIADE, D. J. 179/4. *Un şir întreg de argumentări ca astea, şi altele, cari pledează pentru moarte.* GHEREA, ST. CR. I, 209. *Şi motivele estetice şi cele morale pledează pentru el.* IBRĂILEANU, S. L. 103. *Am lăsat manuscrisul să pledeze în numele meu.* C. PETRESCU, C. V. 148. *Un plan de război întocmit la Bucureşti ... pleda pentru aceeaşi soluţie.* OŢETEA, T. V. 126, cf. 82, V. ROM. ianuarie 1954, 269. *Există ... şi alte probe care pledează în favoarea priorităţii folosirii aceloraşi argumente.* S. C. ŞT. (IAŞI), 1957, 249. *Pledează pentru zugrăvirea eroului reprezentativ, a eroului ideal.* S augustˇ 1960, 61. *Analiza lucrărilor de control ... a dat rezultate care pledează în favoarea experimentului.* GÎ 1963, nr. 692, 1/4. ✧ T r a n z. (Cu complementul „cauza") *Pledarăm cauza unde s-a cuvenit, după cum ştiţi şi din cele ce vi s-au scris şi zis.* ap. GHICA, A. 803. *Episcopul se duse însuşi la Viena pentru a pleda cauza poporului său.* IORGA, L. II, 64. (Cu pronumele în dativ) *Junele înamorat începe a-şi pleda cauza.* FILIMON, O. II, 254. *O carte de cercetări serioase ... va trebui să-şi pledeze cauza cu o admirabilă vervă.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 236.

2. A vorbi în faţa unei instanţe judecătoreşti (ca avocat), pentru a apăra cauza uneia dintre părţi. Cf. ARISTIA, PLUT., PROT.-POP., N. D. *Judecătorii s-au adunat ... Daţi-mi voie mie să pledez în numele*

domniei voastre. ALECSANDRI, T. 1 452, cf. LM. *Pledam într-un proces mare la Casație.* VLAHUȚĂ, S. A. II, 272. *Pleda în cite-un proces neînsemnat.* id. ib. 339, cf. DDRF, ALEXI, W. *Pledînd o dată pe lună la judecătoria din Vălenii ..., urmase timp de opt ani o viață tihnită.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 178. *Nu pleda decît prea arareori și privea chiar cu puțin dispreț pe confrații de bară.* REBREANU, R. I, 34. *A fost la Iași să pledeze în procesul ceferiștilor.* CAMIL PETRESCU, T. I, 180. *L-am rugat ... să-mi pledeze într-un proces.* id. ib. 190. *Pledezi ca cel mai elocvent avocat.* C. PETRESCU, Î. I, 181. *Trase concluzii de parcă ar fi fost avocat și ar fi pledat în fața unui tribunal.* STANCU, R. A. IV, 114. ◇ Tranz. (Complementul indică un proces) *Am studiat și am pledat procesul cît nu se putea mai bine.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 198, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Radu Comșa ... pledă cîteva procese fără însemnătate.* C. PETRESCU, Î. II, 179. ◇ Refl. pas. *Procesul se pledează ..., nimeni nu se îndoiește de dreptatea hotărîrii.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 197.

— Prez. ind.: *pledez.*

— Din fr. **plaider.**

PLEDÁNT, -Ă adj. Care pledează **(2)**; autorizat să pledeze. Cf. CADE. *Nu mai putem suporta ... pleava de vorbărie a avocaților pledanți.* TEODOREANU, M. U. 50, cf. DL, DM, DN².

— Pl.: *pledanți, -te.*

— Din fr. **plaidant.**

PLEDÁRE s. f. Acțiunea de a pleda.

1. Cf. pleda **(1)**. *Îmi veți ierta numai o mică pledare pentru națiа mea.* KOGĂLNICEANU, S. A. 64, cf. DM.

2. Cf. pleda **(2)**. Cf. ARISTIA, PLUT., DDRF, DM.

— Pl.: *pledări.*

— V. **pleda.**

PLEDÍ vb. IV. Tranz. (Regional; în expr.) **A o pledi la drum** = a o lua la fugă, a fugi (Boiu Mare—Baia Mare). ALR SN V h 1 429/272.

— Prez. ind.: ?

— Etimologia necunoscută.

PLEDOARÍE s. f. **1.** Apărare, susținere, argumentație orală sau scrisă a unei cauze, a unei idei, a unei teze etc. Cf. pleda **(1)**. *Această propunere este una din pledoariile cele mai elocvente în favoarea țăranilor.* KOGĂLNICEANU, S. A. 223. *Pledoariile lui Aeschyl și Euripid sînt și azi de un mare interes estetic.* GHEREA, ST. CR. III, 154. *Dimitrie Cantemir nu ni dă decît o pătimașă pledoarie de partizan politic.* IORGA, L. I, 314, cf. 322. *Importanța „Oficiului universitar" vorbește de la sine, fără vreo pledoarie stilistică.* D. GUSTI, P. A. 195, cf. BUL. COM. IST. II, 25. *O pledoarie pentru o stăpînire absolutistă.* BLAGA, G. 154. *Constatarea unei disoluții a eului întovărășită de pledoarii pentru o totală despersonalizare.* RALEA, S. T. II, 85. *E o pledoarie înfocată împotriva feudalismului.* V. ROM. octombrie 1955, 141. *Pledoaria dramaturgilor se comunică intim spectatorului.* S iunie 1960, 59. *Mesajul piesei ..., pledoaria autorului pentru modestie și integritate umană au fost pe de-a-ntregul împărtășite de spectatori.* T iunie 1964, 77. *Ceea ce se impune astăzi nu mai este ... pledoaria pentru valabilitatea calculului logico-matematic.* L. ROM. 1965, 207.

2. Expunere orală a faptelor unui proces, făcută de un avocat în fața unei instanțe judecătorești, cu scopul de a susține cauza uneia dintre părțile implicate în proces. Cf. pleda **(2)**. Cf. BARCIANU, ALEXI, W. *El n-a venit la mine ca să-mi asculte pledoaria, el a venit ca să-i cîștig pricina.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 199. *După pledoaria avocatului, ... președintele se adresă locuitorilor, întrebîndu-i dacă au un apărător.* BUJOR, S. 145, cf. ȘĂINEANU, D. U. *După pledoria fără convingere a unui apărător din oficiu, îl condamna la cîteva luni închisoare.* BRĂESCU, A. 220. *După rechizitoriu au urmat pledoariile avocaților.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 386. *Ne-am cunoscut . . la recurs, în procesul Dobrotă. Îmi amintesc foarte bine pledoaria dumitale.* GALAN, Z. R. 149.

— Pl.: *pledoarii.* — Și: (rar) **pledorie** s. f.

— Din fr. **plaidoirie.**

PLEDORÍE s. f. v. **pledoarie.**

PLEDUCEÁ s. f. v. **preducea.**

PLEDUCÍCĂ s. f. v. **preducea.**

PLEF s. n. v. **pleu.**

PLÉFTURĂ s. f. v. **praftură.**

PLEFTUREÁLĂ s. f. (Prin Mold.) Ocară **(1)**. Cf. praftură. *I-am tras o pleftureală, de are să mă ție minte!* CV 1951, nr. 9—10, cf. GLOSAR REG.

— Pl.: *plefturele.*

— **Pleftur**+suf. *-eală.*

PLEFTURÍ vb. IV v. **praftori.**

PLEGIȚÁ vb. I. Intranz. (Regional; despre grîu) A se coace mai mult decît trebuie; a se răscoace (Răchita—Sebeș). A II 6.

— Prez. ind.: ?

— Etimologia necunoscută. Cf. plejiță.

PLEGNÍT, -Ă adj. (Prin sud-vestul Transilv.; despre vite) „Fără voie, abătut". DENSUSIANU, Ț. H. 329.

— Pl.: *plegniți, -te.*

— Cf. scr. pregnuti „a apăsa".

PLEGUÍ vb. IV v. **plăgui.**

PLEGUÍT, -Ă adj. v. **plăguit.**

PLEH s. n. v. **pleu.**

PLEHÁR s. m. v. **pleuar.**

PLEHĂRÍȚĂ s. f. v. **pleuăriță.**

PLÉHIU subst. (Regional) Vătrai (Streza Cîrțișoara—Victoria). ALR I 685/170.

— PL: ?

— Cf. magh. pléh „tablă, tinichea".

PLEHÓRNIȚĂ s. f. (Regional) Femeie cicălitoare (Drăgușeni—Pașcani). A VI 26.

— Pl.: *plehorniță.*

— Etimologia necunoscută.

PLEHÚB, -Ă adj. (Regional; despre oameni) Surd (Hangu—Piatra Neamț). GLOSAR REG.

— Pl.: *plehubi, -e.*

— Etimologia necunoscută.

PLEHÚP subst. v. **pleoapă.**

PLEHÚPĂ s. f. v. **pleoapă.**

PLEHÚȘ, -Ă adj. (Regional) Clăpăug (Sibiu). ALR I 1 090/125.

— Pl.: *plehuși, -e.*

— Etimologia necunoscută.

PLEI[1] s. n. v. **pleu.**

PLEÍ[2] vb. IV v. **plivi.**

PLEIÁDĂ s. f. **1.** (Mai ales la pl. art.; la sg. cu sens colectiv) Roi de stele din constelația taurului; cloșca-cu-pui. *Al doile palat era a lui Venus, a pleadelor și a altor stele.* IST. AM. 45r/17, cf. I. GOLESCU, C. *Luceferii Pleadei agiunsăse amu deasupra creștetului Pionului.* ASACHI, S. L. II, 74, cf. NEGULICI, STAMATI, D. *Pleada, numită Cloșca, constelație compusă din șesă stele, în vechime s-au văzut 7, însă una mai în urmă au dispărut.* CALENDAR (1860), 113/22, cf. PROT.-POP., N. D. *Ca exemplu de ... aglomerațiuni stelare ... se pot cita Pleiadele și Hiadele din constelațiunea Taurului.*

CULIANU, C. 55, cf. BARCIANU, ALEXI, W., LTR². DL, DM, DN², DER. *Pe lîngă Templul Vestei cel rotund, Cînd ies femeile romane, seara, Pleiadele pe ceruri se ascund.* BRAD, T. 90, cf. H II 126.

2. Grup de oameni (iluștri) care activează de obicei în același domeniu și care adesea sînt legați între ei prin concepții, năzuințe sau sarcini comune. *Beldiman face parte din pleiada de poeți ce s-au ivit în Moldova pe la începutul veacului acestuia.* ROM. LIT. 61¹/28. *Pleiada europeană, De puternici regi compusă, Reda naftei geminde Antici drepturi și tărie.* ALEXANDRESCU, O. I, 262. *Figurează ... ca o maiestoasă pleiadă de eroi în baladele poporane.* HASDEU, I. C. I, 83. *Costache Negruzzi ... va rămînea în pleiada pionierilor intelectuali ai neamului nostru.* ALECSANDRI, S. 37, cf. 31. *S-a stins vechea pleiadă și din puținii cîți ne-au mai rămas dintr-însa, puțini mai cîntă.* MACEDONSKI, O. IV, **4.** *Ce mai pleiadă de oameni tineri talentați: poeți, critici, oameni de știință.* GHEREA, ST. CR. II, 98, cf. I, 237, DDRF. *A fost unul din acea pleiadă glorioasă, care mai întîi a dat zbor literaturii.* F (1891), 301. *Fără nemurirea pleiadă a luptătorilor de la 48 ..., [România] ar fi îndurat încă multă vreme dorul de libertate.* DEMETRESCU, O. 162. *S-a născut o pleiadă de pesimiști nesinceri.* JUN. LIT. 1904, nr. 4, 51. *O întreagă pleiadă literară se aduna odată.* ANGHEL, PR. 12. *Măreția zilelor noastre ... poate că va fi interpretată, dincolo de mormintele noastre, de o pleiadă de artiști.* GALACTION, A. 352, cf. 70. *Ajutat de o pleiadă, a reușit să facă școală.* RALEA, S. T. III, 139. *La mijlocul secolului trecut apare o strălucită pleiadă de scriitori.* CONTEMP. 1953, nr. 361, 3/1. *La pleiada cărturarilor ruși ... mulți erau absolvenți ai colegiului întemeiat de Petru Movilă la Kiev.* VARLAAM-SADOVEANU, 131. *E o mare pleiadă în care își dau mîna ... toate generațiile.* T iulie 1964, 2. ◇ (Ironic) *Războiul a scos la iveală o pleiadă de savanți nebănuiți, care fac ravagii în rîndurile ofițerilor.* BRĂESCU, O. A. I, 259.

3. (Rar; urmat de determinări) Mulțime, totalitate. *Păcatul iaste neam pentru că cuprinde pre pizmă și pre mîndrie ..., în scurt pre toată pliada păcatelor.* MOLNAR, RET. 45/3. □ *O pleiadă de probleme.* ✦ Spec. (Fiz.) Totalitatea izotopilor unui element. Cf. LTR². ✦ Spec. (Chim.) Ansamblu de elemente cu proprietăți chimice foarte asemănătoare. Cf. MACAROVICI, CH. 193. *Pleiada elementelor din familia pămînturilor rare.* LTR².

— Pronunțat: *ple-ia-.* — Pl.: *pleiade.* — Și: (învechit) **pleádă, pliádă** s. f.

— Din fr. **plélade.**

PLEIĂRÍȚĂ s. f. v. **pleunăriță.**

PLEIÉR s. m. v. **pleuar.**

PLEISTOCÉN, -Ă adj., subst. **1.** Adj. Care aparține primei epoci a cuaternarului, care se referă la această perioadă, care datează din sau este caracteristic pentru această perioadă. *În subsolurile pliocene și pleistocene ale Americii, s-au găsit oseminte de equidee.* ENC. VET. 1. *Epoca pleistocenă sau glaciară, subdiviziune inferioară a perioadei cuaternare.* LTR² VI, 415. *Glaciația pleistocenă a cuprins numai vîrfurile înalte ale Călimanilor.* MG I, 187.

2. Subst. Prima epocă a cuaternarului, în care a apărut omul. *Prezența circurilor suspendate ... arată clar că cel puțin două glaciații au cuprins Carpații în pleistocen.* MG I, 214. *În perioada cuaternară se disting două diviziuni: pleistocenul ... și holocenul.* LTR² V, 483.

3. Subst. Serie de straturi geologice din pleistocen **(2).** DICȚ.

— Pronunțat: *ple-is-.* — Pl.: *pleistoceni, -e.*

— Din fr. **plélstocène.**

PLEÍT s. n. v. **plivit¹.**

PLÉIȚĂ s. f. v. **pleviță¹.**

PLEIVÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLEJIȚĂ s. f. (Regional; într-un descîntec, cu sens neprecizat, probabil) Mîncare **(3)**; fiertură (Crucea—Vatra Dornei). Cf. ȘEZ. IV, 18. *Acasă l-o dus, mare plejiță o făcut, în nouă oale l-o pus, la nouă focuri l-o fiert.* ib.

— Accentul necunoscut.

— Etimologia necunoscută. Cf. p l e g i ț a.

PLEJNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLEMÎNĂRÍCĂ s. f. v. **plămînărea.**

PLEMNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLÉMNIȚĂ s. f. (Regional) Scoabă (bătută în ușorul ușii, în care intră zăvorul) (Chizătău—Lugoj). Cf. ALR II/1 MN 121, 3 809 bis/76.

— Pl.: ?

— **Plev** + suf. *-niță.*

PLEN s. n. Totalitatea membrilor unei organizații sau ai unei adunări constituite; p. e x t. adunare la care participă totalitatea membrilor. *Plenul comitetului se întrunește cel puțin o dată pe lună.* CONTEMP. 1949, nr. 158, 5/5. *Un subaltern nedisciplinat ... își permitea să-l sfideze chiar în plenul consiliului.* VINEA, L. I, 37. *Comisia instituită de plenul Academiei ... are drept sarcină cercetarea și rezolvarea concomitentă a problemei formării poporului român și a limbii lui.* CONTEMP. 1956, nr. 483, 1/1. *Consiliul de Miniștri este convocat în plenul său în ședințe ordinare de două ori pe lună.* PR. DREPT, 50.

— Și: (rar) **plénum** s. n. DN².

— Din lat. **plenum.**

PLENÁR, -Ă adj. **1.** (Despre ședințe, adunări, reuniuni etc.) Care se ține cu participarea tuturor membrilor. *Să facem în ședință plenară și publică ceea ce n-am făcut în secțiuni.* KOGĂLNICEANU, S. A. 135. *Trimisul moldovenesc le mai citi în ședință plenară următoarea ironică scrisoare ...* HASDEU, I. V. 57. *Trebuie simbătă să țin ... o conferință în ședință plenară.* CARAGIALE, O. II, 135. *Nu ne putem întruni ca să avem numărul regulamentariu spre a putea ține ședință plenarie.* SBIERA, F. S. 206. ✦ (Substantivat, f.) Consfătuire, ședință, adunare la care participă toți membrii unui for de conducere, ai unei organizații etc. *Plenara aprobă lucrările de pregătire a naționalizării întreprinderilor industriale.* STUDII, 1948, nr. 3, 5. *O întruchipare vie a conducerii colective o constituie convocarea regulată a plenarelor comitetelor de partid.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 9, 6, cf. SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 762. *După-amiază aveau plenară sindicală.* PREDA, R. 140, cf. 115. *Comitetul executiv asigură conducerea activității partidului între plenare.* SCÎNTEIA, 1965, nr. 6 689. ◇ *Plenară lărgită* v. l ă r g i t.

2. (Livresc) Întreg, complet, total; desăvîrșit. Cf. BARCIANU, V. *Maestru plenar în poema sa „Iov".* MACEDONSKI, O. IV, 116, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Este cu neputință a distinge toate tipurile formale ale metaforei cîtă vreme nu obținem conceptul ei plenar.* VIANU, M. 96. *Arta românească, în înțelesul plenar al cuvîntului, are largi perspective.* CONTEMP. 1956, nr. 509, 6/3. *Exprimă la modul ... cel mai plenar nivelul posibilităților atins de societate.* CF 1962, 20. *Un poet în sensul adevărat, plenar al cuvîntului.* V. ROM. decembrie 1964, 171. *La această imagine plenară ... contribuie în parte și scenografia.* T iunie 1964, 74. *Responsabilitatea plenară a artistului față de poporul său.* V. ROM. iunie 1965, 6. ◇ (Adverbial) *Piesa nu reușește să transmită plenar ... resorturile ascunse ale marii ... prieteniei.* T iulie 1964, 72.

— Pl.: *plenari, -e.* — Și: (învechit) **plenáriu, -ie** adj.

— Din lat. **plenarius, -a, -um.** Cf. fr. p l é n i e r, **(1)** rus. п л е н а р н ы й.

PLENÁRIU, -IE adj. v. **plenar.**

PLENCÁCI s. n. (Prin Transilv.) Secure lată, cu coadă lungă, pentru dulgheri. Cf. CV 1951, nr. 9—10, 44, LEXIC REG. II, 113.

— Pl.: *plencace*.
— Din ucr. **плянкач**.

PLENCEÚR, -Ă adj. v. **panceaur**.

PLÉNCHER s. m. (Germanism, prin Transilv.) Tiralior. *Am ajuns ... La mijlocul pădurii, Unde erau plencherii, Plencheri de-ai Praisului, Ca copacii codrului.* RETEGANUL, TR. 71.
— Pl.: *plencheri*.
— Din germ. **Plänkler**.

PLENCHIȚĂ s. f. (Regional) „Bucată de carne cu pieliță, care nu se poate mînca". I. CR. V, 183.
— Accentul necunoscut. — Și: **flenchiță** s. f. I. CR. V, 183.
— Etimologia necunoscută. Cf. p l e a n ț ă.

PLÉNCHIU s. m. (Prin vestul Mold.) Persoană care acționează numai după bunul său plac. Cf. I. CR. VII, 252.
— Pl.: *plenchii*.
— Etimologia necunoscută.

PLENILÚNIE s. f. v. **plenilunlu**.

PLENILÚNIU subst. (În dicționarele din trecut) Lună plină. Cf. STAMATI, D., BARCIANU, V., GHEȚIE, R. M., ALEXI, W.
— Și: **plenilúnie** (STAMATI, D.), **plinălúnie** (id. ib.) s. f.
— Din lat. **plenilunium**.

PLENIPOTÉNT s. m., adj. (Învechit) Plenipotențiar. *Protocolul din 10 martie, iscălit de plenipotenții puterilor.* AR (1829), 47²/19. *Deputații plenipotenți, carii au a informa al patrulea național congres.* ib. 138²/23. *După înștiințări particulare ..., tractația păcei între plinipotenții MSÎR și între ai Porții otomane s-ar fi început.* CR (1829), 192¹/17. *Această corabie de linie este hotărîtă de a transporta pe plenipotentul Rosiei.* AR (1830), 49²/17. *La 1772 s-a făcut congresul între plenipotenții Austriei, Rosiei și Turciei.* GENILIE, G. 203/10. *Hatmanul cel înfricoșat au pus de a ferestruit pe ambasadorii plenipotenți.* ASACHI, S. I., II, 9, cf. 94. *Plenipotenții cei orînduiți din partea Prințipatului Moldavii*[i] (a. 1843). DOC. EC. 808. *Tractatul ... se închiăie între plenipotenții români și unguri la Alba-Iulia.* BĂLCESCU, M. V. 95. *Prezentară diploma imperială ca plenipotenți ai primatelui cardinal.* BARIȚIU, P. A. I, 186. *Fu numit ministru plenipotent lîngă curtea Petersburgului.* NEGRUZZI, S. II, 148. *Numește plenipotenți, ca să se înțeleagă ... cu murahașii Porții.* GHICA, S. 478.
— Pl.: *plenipotenți*. — Și: **plenipotínte** (ALECSANDRI, T. 706), **plinipotént** s. m.
— Din lat. **plenipotens, -ntis**.

PLENIPOTÉNȚĂ s. f. Putere (deplină), împuternicire dată cuiva pentru a acționa într-o anumită chestiune (în special în probleme care interesează două state); (concretizat) act prin care se dă o astfel de împuternicire. *Împăratul de la Odrii dete ... toată plenipotența vezirului.* VĂCĂRESCUL, IST. 267. *Carte de plenipotenție.* EUSTATIEVICI, I. 23/9. *Atunci iată sosi și Naghiseghi cu plenipotența și cu soții săi.* ȘINCAI, HR. III, 200/27. *Avînd toată plenipotența în mînă de a cerceta și de a orîndui* (cca 1800). URICARIUL, IV, 293/5, cf. I, 265/16, DRLU. *Ca o dovadă a mulțămirei și a încredirei i s-au întărit și pe mai diparte plinipotența.* AR (1829), 150¹/19. *Își ceruse și instrucțiuni cu plenipotențe mult mai largi decît au fost ale predecesorului său.* BARIȚIU, P. A. II, 679, cf. 654, I, 41, POLIZU. [Avea] *fiecare actele de plenipotență de la suveranii lor respectivi.* GHICA, ap. CADE, cf. BARCIANU, V., LM. ALEXI, W. *Marele vizir avînd plenipotență Ne roagă să uzăm de-a noastră influență Spre-a stăvili războiul.* T iulie 1964, 55.
— Pl.: *plenipotențe*. — Și: (învechit) **plenipotínție, plinipotínție** s. f.
— Din it. **plenipotenza**, lat. **plenus** + **potentia**.

PLENIPOTENȚIÁL s. m., adj. v. **plenipotențiar**.

PLENIPOTENȚIÁR s. m., adj. (Persoană) care reprezintă în anumite împrejurări conducerea unui stat pe lîngă guvernele altor țări și care are în această calitate puteri depline; p. g e n e r. (învechit) (persoană) care este învestită cu puteri depline de un stat, de o organizație, de o colectivitate etc. (într-o împrejurare dată); (învechit) plenipotent. *Au trimis scl mare și plenipotențial pre Petre Șaftrov.* R. GRECEANU, CM II, 186. *Las în locul mieu plenipotențial pe nepotul mieu* (a. 1762). IORGA, S. D. XII, 75. *Iscălit și pecetluit de plenipotențiarii rînduiți ... de la înalta otomanicească împărăție* (a. 1792). URICARIUL, IV, 269/17. *Întîmpinîndu-se cu ... plenipotențiarii lui Sigismund, au făcut hrisovul.* ȘINCAI, HR. II, 258/11. *La ... seim împăratul n-a mers, ci numai plenipotențiarii săi.* id. ib. III, 269/25. *Plenipotențiarii ... un fundamentalnic temei spre o mai îndelungată pace cu zăslăm să pună.* MANIFEST (1813), 17/26. *Tocmeala cea din 30 martie ... între ministrii curților celor împreunate și între plenipotențiarii lui Napoleon în Paris făcută.* LP 14/14. *Prezidentul nostru plenipotențiar au scris caimacamului.* CR (1829), 67²/10, cf. 77¹/22. *Plenipotențiariul prezident al îmbelor noastre prințipaturi ... se află foarte bine.* AR (1830), 9¹/13. *S-a ținut un congres între plenipotențiarii Rusiii, Austriii, Prusiii și Turciii.* EG 47/1. *Un tractat formal ... se iscăli în București între Mihai și plenipotențiarii domnilor Transilvaniei și Moldovei.* BĂLCESCU, M. V. 49, cf. NEGULICI. *Președinții plenipotențiari ai divanurilor Valahiei și Moldovei.* BOLINTINEANU, O. 254, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., DM. *Plenipotențiarii ambelor părți contractante au semnat prezenta convenție.* BO (1962), 225. *Căsătoria noastră e afacere de stat ... Negociată prin plenipotențiari.* T iulie 1964, 47. ◇ *Ministru plenipotențiar* = agent diplomatic imediat inferior în grad ambasadorului, care reprezintă un stat la negocieri, la încheierea unui tratat, la o conferință internațională etc., pe baza deplinelor puteri încredințate de acel stat; agent diplomatic care conduce o legație. *Abia o poate scoate-n capăt cu cheltuielile impuse unui ministru plenipotențiar.* ALECSANDRI, S. 12, cf. NOM. PROF. 67. *Apăru un om nalt ..., grav ca un ministru plenipotențiar.* SADOVEANU, O. VII, 702. *Nu pot să plătesc conturile personale ale miniștrilor plenipotențiari.* CĂLINESCU, S. 356.
— Pronunțat: *-ți-ar*. — Pl.: *plenipotențiari*. — Și: (învechit) **plenipotențiáriu, plenipotențiál, prenepotențiál** (IORGA, S. D. XII, 157) s. m., adj.
— Din lat. **plenipotentiarius**, fr. **plénipotentiaire**.

PLENIPOTENȚIÁRIU s. m., adj. v. **plenipotențiar**.

PLENIPOTENȚIÁT s. m. (În dicționarele din trecut) Plenipotențiar. Cf. BARCIANU, ALEXI, W.
— Pronunțat: *-ți-at*. — Pl.: *plenipotențiați*.
— **Plenipotenție** + suf. *-at*.

PLENIPOTÉNȚIE s. f. v. **plenipotență**.

PLENIPOTÍNTE s. m. v. **plenipotent**.

PLENISÓN, -Ă adj. (Despre vocale; în opoziție cu s e m i s o n) Care are caracter silabic. Cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Distincțiu ce se făcea între i și u plenison și ĭ și ŭ semivocalic ... ne dădea mijlocul de a distinge în scris ... diftongii și grupurile vocalice repartizate pe două silabe.* PUȘCARIU, L. R. I, 97. *Pare să avem a face cu u final care a devenit vocală plenisonă.* SCL. 1955, 227, cf. DL, DM, DN². *Substantivele masculine și neutre terminate în consoană, u plenison sau u și ĭ semivocalici.* L. ROM. 1959, nr. 1, 89.
— Pl.: *plenisoni, -e*.
— Din lat. **plenus** + **sonus**.

PLENISONÍE s. f. (Fon.; rar) Polnoglasie.
— **Plenison** + suf. *-ie*.

PLENITÚDINE s. f. Calitate, stare a ceea ce este deplin, complet, la apogeu; gradul, stadiul cel mai înalt, cel mai complet, cel mai amplu de dezvoltare; deplinătate, plinătate, desăvîrșire. *Legile cîte s-au dat acestei țări pe cale absolutistică ... din plenitudinea puterii monarhice.* BARIȚIU, P. A. II, 692, cf. BARCIANU, V. *Cuvinte reci care nu silesc imaginația a-și reproduce persoana în plenitudinea ei de viață palpabilă.* MAIORESCU, CR. I, 20. *Bunul trai îi păstrase toată plenitudinea, rotunzimea și frăgezimea formelor.* HOGAȘ, DR. I, 116. *Fără de literatura mea, n-aș fi fost eu ..., ci o simplă tentativă de a ajunge pînă la plenitudinea mea.* TEODOREANU, M. U. 49, cf. id. L. 293. *Realismul povestitorilor români din veacul al XIX-lea atinge neașteptata lui plenitudine în opera lui I. L. Caragiale.* VIANU, A. P. 123. *Renașterea s-a dezvoltat în toată plenitudinea ei ... în Italia.* OȚETEA, R. 299. *După citirea acestor mici capodopere rămînem cu acel sentiment de plenitudine ... care întovărășește desăvîrșirea.* RALEA, S. T. III, 227, cf. I, 34, 116. *Un popor ... nu se poate numi civilizat atîta vreme cît oamenii nu se bucură de plenitudinea drepturilor lor.* S. C. ȘT. (IAȘI), 1957, 260. *Plenitudinea verbului și vigoarea descriptivă se-ntîlnesc într-o fericită fuziune.* CONSTANTINESCU, S. II, 409. *Nu trăise clipa delectabilă, vrednică să fie reținută, plenitudinea în fericire.* S mai 1960, 80. *Această pagină a începuturilor manifestă o plenitudine.* VARLAAM-SADOVEANU, 454. *Publicul a plecat cu sentimentul plenitudinii.* GL 1961, nr. 6, 6/6. *Sculptorul a atins ... plenitudinea maturității.* V. ROM. martie 1963, 125. ◇ *Plenitudine vocală* = perceptibilitate sau audibilitate a unei vocale, putere sonoră a unei vocale. *Cele trei foneme vocalice românești se distingeau numai prin gradul de plenitudine vocală.* CL 1957, 113.

— Din fr. **plénitude**, lat. **plenitudo, -inis.**

PLENTÍCĂ s. f. v. **panglică.**

PLENTÍV, -Ă adj. (Franțuzism învechit, rar) Tînguitor. *Notele cele plentive din care se compune această arie ... îmi cauză atîta emoțiune.* FILIMON, O. II, 110.

— Pl.: *plentivi, -e.*

— Din fr. **plaintif,-ive.**

PLENUÍ vb. IV. Tranz. (Învechit și regional) A face plean; a jefui, a prăda. *Deade ei în miluire între toți ce prădară ei* (c e i c e *plenuiră* e i H). PSALT. 227, cf. 455. *Vor prăda pre ceia ce au plenuit pre ei.* BIBLIA (1688), 563[1]/45. *Șăzu Mihai Vodă în loc trei zile și tot plenuia țara turcească.* ANON. CANTAC., CM I, 131. *Arseră orașul și plenuiră țara împrejur.* BĂLCESCU, M. V. 290, cf. DDRF, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., SFC I, 209. *Acum, babo, am găsit, Plean bogat de plenuit, Negustorii încărcați De postavuri unguresti, De arme persienești.* TEODORESCU, P. P. 552.

— Prez. ind.: *plenuiesc.*

— **Plean** + suf. *-ui.* Cf. v. sl. ПЛѢНИТИ „a robi".

PLÉNUM s. n. v. **plen.**

PLEOÁPĂ s. f. **I.** Fiecare dintre cele două cute mobile ale pielii, mărginite de gene, care acoperă și protejează partea anterioară a globului ocular, (rar) c l i p ă, (învechit) p a l p e b r ă; p. e x t. (rar) ochi[1] **(A 11).** *Ș-au deschis pleupele ochilor săi.* MINEIUL (1776), 95[v1]/23, cf. KLEIN, D. 56, LB. *Somnul ... aromează mai întîi capul, cu atîrnarea plopilor ochilor.* PISCUPESCU, O. 203/9. *Bubile vărsatului ... da în copt cu oarecare umflătură ... a pliopilor ochilor.* id. ib. 245/9. *I-au tăiat pleopile ochilor.* CR (1834), 34[2]/6. *Se preîmbla în tăcere ... cu pleoapa umedă de o lacrămă.* ib. (1848), 28[2]/77. *O lacrimă din pleoapa-i luci.* BOLLIAC, O. 97, cf. BARCIANU, V. *Deschise încetinel pleoapele.* ODOBESCU, S. I, 166. *Să-nghețe sub pleoape a ochilor lumini.* EMINESCU, O. I, 127, cf. 120. *Pleoapele fetei de împărat nu putură da în gene.* ISPIRESCU, L. 377, cf. 10. *El închise repede pleoapele ochilor.* DELAVRANCEA, T. 16. *Pe pleoape, cînd somnul se lasă în vis, îmi clădesc cîte o casă.* MACEDONSKI, O. I, 197, cf. 51. *Peste ochii mari și tulburi cad pleoapele-obosite.* VLAHUȚĂ, O. A. 25. *Ochii s-acopăr, stinși, sub pleoape.* id. S. A. I, 50, cf. DDRF. *O pînză eu simt pe pleoape.* COȘBUC, P. II, 22. *Observă ... mărimea curioasă a pleopelor.* D. ZAMFIRESCU, R. 171. *Tu-ți întorci grăbită fața, Să nu-ți văd plînsul din pleoape.* GOGA, POEZII, 259. *Dă-i raza soarelui de vară Ploapei mele ostenite.* id. P. 6. *Al munților vaier mă zbuciumă-n piept Și-mi tremură plinsu-n pleoape.* id. C. P. 53. *Îmi strecurai în suflet foc și visuri Și mă lăsai cu umede pleoape.* ÇERNA, P. 93. [Ochiul] *este apărat de două perdele, pleoape sau clipe cari să închid și să deschid.* BIANU, D. S. 521. *Pleoapele îi se lăsau grele, somnoroase.* AGÎRBICEANU, A. 467. *Prin ploapa închisă încă, parcă zărește un foc.* GÎRLEANU, N. 207. *Somnul începuse a-mi atîrna greu pleoapele peste ochi.* HOGAȘ, DR. II, 15, cf. 190. *Medita, senin și palid, sub pleoapele închise.* GALACTION, A. 235, cf. id. O. 46. *Privirea fixă ... îl neliniștea, silindu-l să plece pleoapele.* C. PETRESCU, C. V. 20. *Închise pleoapele să-și amintească cum sînt ochii lui Radu.* id. Î. II, 50. *Avea ochii mari, încercuiți de umbra ... unor pleoape pătate de plîns.* KLOPȘTOCK, F. 322. *Simți pe ploape-ntîii viermi?* LESNEA, C. D. 56. *Mi se îngreunau pleoapele și adormeam îmbrăcat.* VLASIU, D. 18, cf. 302. *Pleoapele i se lăsară grele pe luminile ochilor.* SADOVEANU, O. I, 207. *Închise pleoapele și rămase liniștit.* id. ib. IX, 139. *Ochii mici, cu pleoapele roșii, umflate.* ARGHEZI, B. 26, cf. id. VERS. 386. *Avea de altfel aceeași mișcare moale a pleoapelor.* CĂLINESCU, E. O. I, 17. *Nimic nu mișcă-n aer. Nici pleoapele.* BLAGA, P. 73. *Își șterse pleoapele cu basmaua.* CAMIL PETRESCU, O. I, 17, cf. 102. *Clipi des din pleoapele de sub ochelari.* STANCU, R. A. IV, 348, cf. I, 142. *Nici măcar pleoapele nu-i clipiră.* V. ROM. iulie 1954, 160. *Deschise niște ochi spălăciți, cu pleoape striate trandafiriu.* VINEA, L. I, 33, cf. II, 307. *Cum stau cu-nchisele pleoape, Simt o mînă că m-atinge rece.* BENIUC, V. A. I, 122. *De sub pleoapele plecate, ochii licăriră oblic, ciudat.* DEMETRIUS, A. 273. *Mică, subțire, cît o pleoapă, Cîte nu pot pe-o foiță să-ncapă?* BANUȘ, P. 208. *I se închideau pleoapele și alipea.* PREDA, R. 6. *Vom adormi cu pleoapele deschise.* ISANOS, Ț. L. 32, cf. 23. *Strîngea pleoapele și buzele.* V. ROM. mai 1958, 76. *Cu pleoapele strînse, încercă să închege trăsăturile Soniei.* T. POPOVICI, S. 39. *Izvorul poartă murmure pe ape Și toarnă, plin de lună, unduind, Răsfrîngerile-i ritmice pe pleoape.* LABIȘ, P. 111. *Pleoapele abia s-au dezlipit.* S ianuarie 1960, 21. *Lumina, printre pleoape, încet, încet, se-ascunde.* HOREA, C. 65. *Ochii peștilor sînt veșnic deschiși, lipsindu-le de regulă pleoapele.* VÎN. PESC. iunie 1962, 12. *Umflătura țesutului are loc mai spre mijlocul pleoapei.* ABC SĂN. 374. *Să-l scoți din mîini, Din picere ..., Din zgîrciul nasului, Din plopile ochilor.* MAT. FOLK. 655. *Plopa oichiului.* ALR I/1 h 17/795. *Pleopi în pleope, Scînduri în gropi, Frînghii întinse, Gheme strînse* (Dovleacul). PĂSCULESCU, L. P. 81. *Ochi în plochi, Scînduri în grochi, Funii întinse, Gheme strînse* (Pepenele verde). GOROVEI, C. 185. ◇ F i g. *Pleoapa soarele-și închide Sus pe-o căpiță de otavă.* GOGA, POEZII, 16. *Amurgul palid închidea din pleoape.* D. BOTEZ, P. O. 72. *Întinderile Dobrogei ... se stinseră încet sub pleoapele amurgului.* GALACTION, O. A. I, 48. *Zorile noi își deschid pleoapele.* TULBURE, V. R. 20. *Horbotele mai ușoare Decît pleoapele de floare.* ARGHEZI, VERS. 244. *Să se-nchidă, Ca s-adoarmă, Nici un lac n-are pleoapă.* BLAGA, P. 172. *Restaurantul își ridică pleoapele obloanelor, lîrziu.* PAS, L. II, 60. *Soarele negru, neagră pleoapă-nchidea.* BOUREANU, S. P. 11.

II. 1. (Învechit și popular) Capac (pentru diverse recipiente). Cf. POLIZU. *Donițele (cofele) cu sau fără capac (clapă sau ploapă) au o coadă ce se cheamă mănușă.* DAMÉ, T. 85, cf. GR. S. I, 144. ✦ S p e c. Capac de sicriu; (regional) procovăț, v. p o c r o v ă ț.

Deasupra pe plehupă scrise chipul sfîntului întreg. ANON. CANTAC., CM I, 103, cf. POLIZU. *Mergeau cerniți ... ținînd pe mîni plioapa pe care sta încrucișate sabia și buzduganul domnesc.* ODOBESCU, S. I, 107. *Veți țintui în piroane groase pleoapa coșciugului.* DELAVRANCEA, T. 51. *Bulgări ... vor cădea pe pleoapa de brad uscat.* id. S. 153. *De-a lungul capacului, care în Țara Românească se numește „pleopa cosciugului" ..., se face și o cruce albă.* MARIAN, Î. 237. *Capacul poartă numele de procovăț, capac sau pleoapa coșciugului.* PAMFILE, I. C. 157. *Pleoapa sta ulături, iar în racla cu fundul în chip de grătar înțepenise de veci ... Stan Argint.* I. BOTEZ, B. I, 168, cf. H IV 160. *Luosei sapa și lopata, Dătei țărîna-ntr-o parte Și plehupa jumătate, Să văz fața cea curată.* GR. S. I, 145.

2. (Învechit, rar; în forma *pliupă*) Coajă, găoace a alunei. *Pentru poșghița sau învălitoarea alunei, ieromonahul ... numeră următorii sinonimi: fașa alunei, pliupa sau găoacea alunei.* HEM 952.

3. (Regional; în forma *pleupă*) Cupă la fusul morii de apă. Com. din RUNCU—PUCIOASA.

4. (Prin nord-estul Munt.) Parte a cimpoiului nedefinită mai de aproape. *Cimpoiul are un foiu și plioapele.* H I 240, cf. XII 142.

III. 1. (Regional) Varietate de struguri cu boaba mare, rară și albicioasă. Cf. JIPESCU, O. 54, DDRF, H V 102, XVII 60, XVIII 301. *Era trei neamuri d'e struguri: negri pă urmă cu boamba măi măruntă, lunzi apăi cu boamba mare, li zîșea ploapă.* DENSUSIANU, Ț. H. 117, cf. 329.

2. (Prin Mold.; la pl.; în forma *ploape*) „Fiertură de fructe". H X 261.

— Pronunțat și: *ple-oa-*. — Pl.: *pleoape*. — Și: **ploápă**, (învechit și regional) **pleópă** (pl. și *pleopi*), **plehúpă**, **pleúpă** s. f., **plop** s. m., **plópă**, (învechit) **pliópă** (pl. și *pliopi*), **pliúpă** (HEM 952) s. f., (regional) **plehúp** (DB. XI, 157) subst., **plioápă**, **plohúpă** (GR. S. I, 145), **pluhópă** (H XII 142) s. f.

— Cf. bg. похлупка.

PLEOÁSCĂ s. f. v. **pleosc**.

PLEOÁȚĂ s. f. (Regional) Femeie depravată, stricată (Păușești Otăsău—Băile Govora). Cf. COMAN, GL.

— Pl.: *pleoațe*.

— Etimologia necunoscută. Cf. fleoartă.

PLEOCROÍSM s. n. (Fiz.) Fenomen de modificare a culorii anumitor cristale, cînd sînt privite prin transparență din diferite direcții; policroism. Cf. MURGOCI-LUDWIG, M. 18, LTR². *Pleocroismul se întîlnește la cristalele birefringente.* DER.

— Pronunțat: *ple-o-*.

— Din fr. **pléochroïsme**.

PLEOHĂÍ vb. IV. Intranz. (Regional) „A împușca în zadar". Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Prez. ind.: *pleohăiesc*.

— Etimologia necunoscută.

PLEONÁSM s. n. Eroare de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii sau propoziții cu același înțeles. Cf. VĂCĂRESCUL, în CONTRIBUȚII, III, 198. *Acest pleonasm, cînd, pus pentru însușirea limbii face frasul mai cu putere și mai frumos, atunci se numește legiuit.* HELIADE, GR. ROM. 125/29, cf. 125/20, I. GOLESCU, C., GB. R. -N. I, 127/1, VALIAN, V., STAMATI, D., RUSSO, S. 55, ROM. LIT. 203²/5. *Dacă limba ar fi rămas precum ... se aude în gura poporului ..., am fi scăpat de toate aceste pleonasme, fioriturĭ și cacofonii.* NEGRUZZI, S. I, 258, cf. POLIZU, PROT.-POP., N. D., BARCIANU, V. *„Gloria memoriei numelui" sînt un nonsens și un pleonasm.* MAIORESCU, CR. II, 15, cf. DDRF, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Pleonasme cu teme diferite există și astăzi în limba română.* CV 1949, nr. 9, 22. *Am greșit însă dacă l-am învinuit pe Mumuleanu de pleonasmele create prin alăturarea cuvintelor sinonime.* CONTRIBUȚII, I, 18, cf. L. ROM. 1959, nr. 6, 83, DL, DM, DN².

— Pronunțat: *ple-o-*. — Pl.: *pleonasme* și (învechit, m.) *pleonasmi* (POLIZU). — Și: (învechit) **pleonázm** s. n. VĂCĂRESCUL, în CONTRIBUȚII, III, 198.

— Din ngr. **πλεονασμός**, fr. **pléonasme**.

PLEONÁST subst. Minerai de culoare neagră, care se prezintă sub formă de mase granulare sau în cristale cu multe fațete și care conține fier. Cf. CANTUNIARI, L. M. 109, LTR².

— Pronunțat: *ple-o-*.

— Din fr. **pléonaste**.

PLEONÁSTIC, -Ă adj. Care conține, constituie un pleonasm. Cf. STAMATI, D., ȘĂINEANU, D. U. *A putut să atragă după sine și alte întrebuințări pleonastice.* PUȘCARIU, L. R. I, 119. *Sînt pleonastice următoarele fragmente de propoziție ...* CV 1949, nr. 9, 38. *Este vorba de construcții sintactice pleonastice, ca de exemplu repetarea subiectului substantival.* L. ROM. 1959, nr. 3, 104. *Uneori derivatul și cuvîntul de bază au un sens foarte apropiat, ceea ce ne-ar putea face să credem că folosirea prefixului e pleonastică.* SFC II, 33.

— Pronunțat: *ple-o-*. — Pl.: *pleonastici, -ce*.

— Din fr. **pléonastique**.

PLEONÁZM s. n. v. **pleonasm**.

PLEONCIÓS, -OÁSĂ adj. (Prin nord-estul Transilv.; despre oameni) Prost, nătărău (**1**). Cf. BUGNARIU, N. 262/61.

— Pl.: *pleoncioși, -oase*.

— Etimologia necunoscută.

PLEONEXÍE s. f. (Grecism învechit, rar) Lăcomie, cupiditate. Cf. CANTEMIR, IST. 17.

— Pronunțat: *ple-o-*. — Pl.: *pleonexii*.

— Din ngr. **πλεονεξία**.

PLEOP s. m. v. **plop**¹.

PLEOPÁNĂ s. f. (Rar) Ochelari (**I 2**). *Cai cu pleopane la ochi.* În SCL 1971, 401.

— Pl.: *pleopane*.

— **Pleoapă** + suf. *-ană*.

PLEÓPĂ s. f. v. **pleoapă**.

PLEÓRĂ s. f. v. **pleură**¹.

PLEÓSĂ s. f. (Rusism regional) Cot al unei ape curgătoare. *Morunul și nisetrul trăiesc întotdeauna după o „pleosă" (adică la vale de un cot al Dunării sau după o taolă).* ANTIPA, P. 342, cf. 787.

— Pl.: *pleose*.

— Din rus. плёс „sector al unei ape curgătoare".

PLEOSC interj., s. f. **1.** Interj. (Popular) Cuvînt care redă zgomotul produs de căderea unui corp (moale) sau de lovirea unui corp (de obicei moale sau elastic) de altul. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., BL III, 41, BUL. FIL. V, 231, FORM. CUV. I, 230. *Despoia carnea de pe ea, iar cu oasele: pliosc! la zmeu în frunte.* RETEGANUL, P. V, 30, cf. II, 17. *Pleosc! peste falcă, de-i sare un dinte.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 139. *Împăratul roșește de mînie și pliosc! cu o drăguță de palmă și la el.* MERA, L. B. 48, cf. ALR SN V h 1 468. ◇ (În corelație cu trosc, jart etc.) *Cu cai de poștă să le pornești ... Hi, pliosca, trosca, Hi, trosca, pliosca!* ALECSANDRI, T. 397, cf. 49. *Trosc! pliosc! mîna ei greoaie lovi amîndoi obrajii nenorocitului Urdilă.* GANE, ap. CADE. *N-apuc să răspunz, domnule, și șart! part! trosc! pleosc! patru palme.* CARAGIALE, O. VI, 302. *S-auzea cîte un: „jart, trosc, pleosc, aoleo! hai tătarule".* DELAVRANCEA, H. T. 106. ✦ Cuvînt care redă zgomotul produs de apă în căderea ei sau al apei în care se aruncă ceva. (Cu valoare verbală) [Cineva] *scoase limba din gură și atunci piatra — pleosc, în apă.* PĂCALĂ, M. R. 152. *Cînd la chingă, plosc părău,* se spune cuiva care vorbește „pe negîndite". ZANNE, P. V, 168.

2. S. f. (Prin Ban.; în forma *pleoască)* Lovitură dată cu palma. Cf. MAT. DIALECT. I, 139.
3. S. f. (Bot.; regional; în forma *pleoască)* Ciumăfaie *(Datura stramonium)*. Cf. BORZA, D. 57.
— Și: (regional) **pleoáscă** (BORZA, D. 57, MAT. DIALECT. I, 139) s. f., **pliosc, pliósca, plosc** interj. — Onomatopee. Cf. v. sl. ПЛЄСК Ъ.

PLEÓSCĂ s. f. v. **ploscă**[1].

PLEOSCĂÍ vb. IV. Intranz. 1. A scoate un sunet caracteristic, prin pocnirea sau plesnirea unui corp solid de alt corp solid sau prin lovirea de ceva tare; a plescăi **(2)**. Cf. LB, POLIZU, BARCIANU. *S-a dus singură iară Din papuci tot pleoscăind,* TEODORESCU, P. P. 153. *S-a sculat De pe un pat Mîndru rotat, Din papuci pleoscăind.* MARIAN, S. B. I, 31. *Dacă n-aș fi făcut așa cu biciu, nu pliuscăiam, tu la mine nu ișeai.* ABH. FOLK. III, 96, cf. CARDAȘ, C. P. 91. ✦ (Rar) A aplauda. *Încep să pleoscăiască din palme, strigînd toți: Ura!* CARAGIALE, O. III, 143.
2. (Despre lichide, substanțe vîscoase etc.) A se lovi sau a fi lovit de sau cu un corp tare, producînd un zgomot caracteristic; a plescăi **(3)**, (regional) a plescăni **(2)**. *Norul țipă, marea latră Pliosc̆ăind de stînci în veci.* EMINESCU, O. IV, 22. *Era frumos, mare minune, cum pleoșcăia apa.* SLAVICI, N. I, 261. *Apa pleoșcăia mereu în liniștea nopții.* id. O. II, 57. *De afară se auzeau pleoscăind picături mai mari și mai dese.* VLAHUȚĂ, O. A. 136. *Glodul pleoscăia cît colo de pe picioare.* CONTEMPORANUL, V_1, 293, cf. DDRF.
3. A desprinde (brusc) buzele una de alta sau limba de cerul gurii (în semn de plăcere), producînd un zgomot caracteristic; a minca cu zgomot; a plescăi **(1)**, (regional) a plioscăni **(1)**. Cf. KLEIN, D. 400, POLIZU, ALEXI, W. *Pleoscăi din limbă și-și spori și mai tare gustul de vorbă.* SADOVEANU, O. IX, 29. ✧ (Glumeț) *Ai fi zis că nu vorbește, dar că descleie, mai degrabă, fiece cuvînt ce pleoscăia sub truda anevoioasă a dezlipirii.* HOGAȘ, DR. II, 10.
— Prez. ind.: *pleóscăi* și *pleoscăiesc.* — Și: (regional) **pleoșcăi, pliosc̆ăi, pliuscăi** vb. IV.
— **Pleosc** + suf. *-ăi.* Cf. scr. pljuskati.

PLEOSCĂÍRE s. f. Acțiunea de a pleoscăi și rezultatul ei. Cf. POLIZU, LM.
— Pl.: *pleoscăiri.*
— V. **pleoscăi.**

PLEOSCĂÍT[1] s. n. Faptul de a pleoscăi; zgomot produs de ceva care pleoscăie. Cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U. *Nu se auzea decît pleoscăitul cadențat al valurilor lovite de chei.* BART, S. M. 61, cf. SCRIBAN, D.
— Pl.: *pleoscăituri.*
— V. **pleoscăi.**

PLEOSCĂÍT[2], **-Ă** adj. Care pleoscăie; zgomotos. *Se ridicau ici-colo izbucniri de rîsete ..., cîte-o pupătură mai pleoscăită și mai ales țipete stăruitoare după hamali.* REBREANU, R. I, 16.
— Pl. *pleoscăiți, -te.*
— V. **pleoscăi.**

PLEOSCĂITÚRĂ s. f. 1. Zgomot produs de un lichid sau de o substanță vîscoasă care se lovește sau care este lovită de un corp tare; plescăit **(2)**, plescăitură **(1)**, (rar) plescăire. *Pescarii cutreieră toată stufăria ... speriind peștii cu „pleoscăiturile".* ANTIPA, P. 558.
2. (În dicționarele din trecut) Zgomot produs prin lovirea de degetul mare a celorlalte degete. Cf. LB, POLIZU, BARCIANU.
— Pronunțat: *-că-i-.* — Pl.: *pleoscăituri.* — Și: (regional) **pleoșcăitúră** s. f. ALEXI, W.
— **Pleoscăi** + suf. *-tură.*

PLEOSCĂNÍȚĂ s. f. 1. (Bot.; prin Mold. și prin Bucov.) Rostopască *(Chelidonium majus)*. Cf. BIANU, D. S., TDRG, PANȚU, PL., BORZA, D. 45.
2. (Prin sud-estul Transilv.; în forma *plioscăniță)* Floarea sau mugurul ciumăfaiei. Cf. BREBENEL, GR. P.
3. (Regional; în forma *plosconiță)* Numele unui dans popular în care jucătorii prinși în horă bat la un moment dat din palme unii către alții (Brădișorul de Jos—Oravița). Cf. H XVIII 151.
— Pl.: *pleoscănițe.* — Și: **plescăníță** (BORZA, D. 45), **pliosc̆ăníță** (BREBENEL, GR. P.), **plosconíță** (H XVIII 151) s. f.
— **Plioscăni** + suf. *-iță.*

PLEOSCĂRÍȚĂ s. f. (Bot.) Rostopască *(Chelidonium majus)*. Cf. BORZA, D. 45.
— Pl.: *pleoscărițe.*
— Cf. pleoscăniță.

PLEÓSNET s. n. v. **plesnet.**

PLEOSNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLEOȘCĂÍ vb. IV v. **pleoscăi.**

PLEOȘCĂÍTURĂ s. f. v. **pleoscăitură.**

PLEOȘTÍ vb. IV. (Atestat prima dată în ANON. CAR.) 1. Refl. și tranz. A (se) lăsa (inestetic) în jos sau într-o parte; p. ext. a (se) deforma, a (se) lăbărța; a (se) turti, a (se) strivi. *Chivăra lui voinicească Pe frunte-i să plușt ca s-o broască.* BUDAI-DELEANU, Ț. 418, cf. I. GOLESCU, C. *Căzînd elefantul jos pleșt și capul celalalt al bălaurului.* GORJAN, H. II, 26/24, cf. POLIZU. *Un măgar ... Capul pleoștise.* ALEXANDRESCU, O. I, 207, cf. LM. *Nevoiul ... se pleoștea în stropi galbeni pe pantalonii trecătorilor.* MACEDONSKI, O. III, 81, cf. DDRF, BARCIANU. *Împrejmuirile păinjinite de ceață se pleoștesc de greutatea umezelii.* ADAM, R. 77, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., IORDAN, STIL. 86, SCRIBAN, D. *Tot pleoștindu-și streașina căciulii către vîrful nasului, s-a lăsat împins.* GALAN, Z. R. 205. *Sprîncenele ... se pleoștiră pe ochi.* id. B. II, 125. *Claia s-a ploștit.* REV. CHIT. III, 165, cf. CANDREA, Ț. O. 51. *Și-i mai dete una-n cap și mi-l ploști ca p-un drac.* PĂSCULESCU, L. P. 258, cf. CIAUȘANU, V. 189. *Mi-o plnștit colopu.* PAȘCA, GL., cf. CHEST. II 13/9, 20. ✦ Refl. (Prin nord-estul Transilv.; în forma *pleșt)* A cădea pe gheață cu picioarele depărtate unul de celălalt. Cf. BUGNARIU, N. 53/474. ✦ Refl. (Prin Ban.; în formele *pleșt* și *pliști)* A se ascunde, a se piti. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 160. *Pleștește-te iepurește.* id. ib. *Am stat pliștit în o tufă pînă a trecut.* Com. din ORAVIȚA. ✦ Refl. (Prin Bucov.) A se pleca **(A I 1)** înaintea cuiva (în semn de respect). Cf. LEXIC REG. 106.
2. Refl. Fig. (Familiar) A-și pierde vigoarea, entuziasmul sau buna dispoziție, a deveni istovit, abătut sau deprimat. V. dezumfla. *Tînărul se pleoști parcă ar fi primit un duș rece.* REBREANU, R. I, 221. *Iarăși m-am pleoștit și-am trecut înapoi, la îngrijorare și la teamă.* LĂNCRĂNJAN, C. III, 113.
— Prez. ind.: *pleoștesc.* — Și: (învechit și regional) **pleșt, ploșt, pluștí,** (regional) **pliștí** (L. COSTIN, GR. BĂN. 160, com. din ORAVIȚA) vb. IV.
— Din scr. **pljoštiti.**

PLEOȘTÍRE s. f. Faptul de a (se) pleoști; (rar) pleoștitură. Cf. pleoști **(1)**. *Ploștirea sau lipsa nasului cu așăzarea unui de ceară.* PISCUPESCU, O. 155/9, cf. POLIZU, DM. ✦ (Prin Bucov.) Reverență, temenea. Cf. LEXIC REG. 106.
— Pl.: *pleoștiri.* — Și: (învechit) **ploștíre** s. f.
— V. **pleoști.**

PLEOȘTÍT, -Ă adj. (Atestat prima dată în ANON. CAR.) 1. Lăsat (în mod inestetic) într-o parte sau în jos; p. ext. deformat, lăbărțat; turtit, teșit, strivit. *Intrînd, se lovi: pocl de pragul pleoștit.* CODRU-DRĂGUȘANU, C., 123. *Cu urechea pleoștită, cu coada-ntre picioare, Ctinele ... mergea pe o cărare.* ALEXANDRESCU, O. I, 240. *Cati ... cu urechile pleoștite, fumegau de sudoare.* ALECSANDRI, O. P. 92, cf. LM. *Pălăria lui ...*

cia, ce-i dreptul, pleoștită din cale-afară și vechile pălării pleoștite au întotdeauna ceva din strîmbăturile unei figuri omenești. VLAHUȚĂ, S. A. II, 323. *Într-un fund de mahala văd o cocioabă veche, pleoștită.* id. O. A. II, 92. *Casa văduvei vine chiar peste drum de biserica bătrînă, pleoștită și dărăpănată.* REBREANU, I. 11. *Își smuci mustața groasă, pleoștită.* id. R. I, 11. *Negoiță apuca de urechile pleoștite și trăgea, din răsputeri.* GALACTION, O. A. II, 177. *Toți* [cîinii] *erau triști cu urechile pleoștite.* I. BOTEZ, B. I, 25. [Hiene] *ce ne urmăreau cu gura căscată, cu urechile pleoștite.* BRĂESCU, O. A. II, 142. *Rînjea trist ..., cu mustățile ude, pleoștite.* SADOVEANU, O. II, 513. *Doi băiețănași ... cu pălării pleoștite ca niște ciuperci în cap.* id. ib. IX, 172. *Trist și umil ... cu șapca pleoștită și cravata strîmbă.* BART, E. 240. *Avea mustăți pleoștite.* CĂLINESCU, E. O. I, 19. *Un omoi voinic, desculț, cu chipul acoperit de borurile unei pălării pleoștite.* V. ROM. martie 1954, 15; cf. CAMILAR, N. II, 239, LEXIC REG. II, 30. ✦ (Substantivat; regional) Epitet dat unui om cu nasul mic și turtit; (regional) plut **(1)** (Brad). Cf. VICIU, GL. ✦ (Prin nord-estul Olt.; în forma *pluștit*) „Culcat la pămînt"; „întins". LEXIC REG. II, 30.

2. Fig. (Familiar) Care și-a pierdut vigoarea, entuziasmul sau buna dispoziție; istovit; abătut, deprimat. V. dezumflat. *Ion fugi pleoștit.* GANE, N. II, 215. *Se întorceau pleoștiți, zgribuliți de frig.* REBREANU, I. 151. *Două pînă la Salva — zise Nicolae pleoștit.* id. N. 267. *Umblă pleoștiți doi cîte doi, ținîndu-se de deget.* V. ROM. mai 1954, 63. *Ce rămăsărăți pleoștiți, sau o fi băgat frica în voi?* T martie 1962, 27, cf. REV. CRIT. III, 165.

— Pl.: *pleoștiți, -te.* — Și: (învechit) **pleștit, -ă** (ANON. CĂR.), (regional) **plioștit, -ă** (ALR II/I h 18/886), **ploștit, -ă** (DDRF, REV. CRIT. III, 165), **pluștit, -ă** (VICIU, GL., LEXIC REG. II, 30) adj.

— V. **pleoști.**

PLEOȘTITÚRĂ s. f. (Rar) Pleoștire. Cf. POLIZU. ✦ (Regional; concretizat; în forma *pluștitură*) Casă dărăpănată, pleoștită **(1)** (Dobra—Deva). Cf. CHEST. II 16/4.

— Pl.: *pleoștituri.* — Și: (regional) **pluștitúră** s. f. CHEST. II 16/4.

— **Pleoști**+suf. *-tură.*

PLEOT s. n. v. **ploatăn.**

PLÉPELIȚĂ s. f. v. **prepeliță.**

PLEROFORÎ vb. IV v. **pliroforisi.**

PLEROFORÍE s. f. v. **pliroforie.**

PLES s. n. v. **plex.**

PLESÁ vb. I v. **plăsa**[2].

PLÉSĂ s. f. v. **plăsea.**

PLESCÁIȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLESCÁNIȚĂ s. f. v. **pleseaviță.**

PLESCÁVIȚĂ s. f. **I.** (Popular) Nume dat mai multor boli de piele caracterizate prin erupții, eczeme etc. (în special pe picioare sau în jurul gurii); erupție, eczemă etc. care apare ca urmare a acestor boli. V. spuzeală. Cf. POLIZU. *Întîi i-a ieșit ca o plescaghiță, era cît un pitac, și de ce-o scărpina, de ce se lățea.* VLAHUȚĂ, ap. TDRG. *Cine gustă apoi din borșul acesta, acela capătă plescaiță.* MARIAN, S. R. II, 7. *Plescaița se face de obicei la fluierele picioarelor.* ȘEZ. III, 12, cf. BARCIANU, N. LEON, MED. 141, ALEXI, W., GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 152. *Se ung bubele numite „plescaiță".* CANDREA, F. 415. *De plescăniți (coji) prin cap e bună alifia.* I. CR. III, 142. *Numește boalele astfel: ... pocitură, verme, plăscaghiță, rîie.* ap. HEM 218, cf. H II 155, III 333, X 548, XII 303, XIV 439. *Chemai toati bubili, Toati buboatli, Toate plescaiții.* GRAIUL, I, 504, cf. PAMFILE, B. 54. ✦ P. anal. (Regional; cu sens colectiv; în forma *plescaniță*) Părticele lemnoase rămase în fuiorul de cînepă (Mățău—Cîmpulung). COMAN, GL.

II. (Bot.) **1.** Plantă erbacee cu frunze ovale, cu tulpina întinsă pe pămînt și cu flori albe, care crește prin locuri umede și umbroase *(Malachium aquaticum).* Cf. TDRG. *Contra acestei boale e bună buruiana plescaița.* ȘEZ. XV, 106, cf. XIV, 134, BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 105.

2. (Regional; în formele *plescaiță, pleșcaiță*) Șopîrlaiță albă *(Parnassia palustris).* Cf. PANȚU, PL., BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 124.

3. (Regional) Gușa-porumbului *(Cucubalus baccifer).* Cf. TDRG, PANȚU, PL., BORZA, D. 54.

4. Compus: (regional) **plescaviță-roșie** = arăriel *(Cynoglossum officinale).* Cf. TDRG, BIANU, D. S., PANȚU, PL., BORZA, D. 56.

III. (Ornit.; regional; în forma *pleșcaiță*) Codobatură *(Motacilla alba)* (Nemțișor—Tîrgu Neamț). Cf. BĂCESCU, PĂS. 134.

— Pl.: *plescavițe.* — Și: (regional) **plescáiță, plescániță** (COMAN, GL.), **plescăiță** (BORZA, D. 56, 105), **plescăjiță** (id. ib. 54), **plescăniță** (pl. *plescăniți*), **plescăvíță** (ALEXI, W.), **pleșcăiță** (PANȚU, PL., BĂCESCU, PĂS. 134, BORZA, D. 124), **pleșcăviță** (BARCIANU, TDRG), **plăscăviță** s. f.

— Din scr. **pljuskavice.**

PLESCĂÍ vb. IV. Intranz. **1.** (De obicei cu determinările „din limbă", „din buze") A desprinde (brusc) buzele una de alta sau limba de cerul-gurii (în semn de plăcere), producînd un zgomot caracteristic; a mînca cu zgomot, a cleflăi, (regional) a plescăni **(3)**; a pleoscăi **(3)**, (regional) a plioscăni **(1)**. Cf. POLIZU. *Plescăia din limbă și închidea poznaș dintr-un ochi.* SĂM. III, 53. *Uneori plescăia din buze, întredeschizîndu-și gura.* SAHIA, N. 106. *Redactorii ucenici plescăiră din limbă admirativ.* C. PETRESCU, C. V. 339. *Sorbi un gît de vin, plescăi din limbă și-mi făcu cu ochiul.* SADOVEANU, O. I, 442. *Plescăi din limbă, închise o clipă ochii și întinse din nou paharul.* BART, S. M. 98. *Prima-ntîi! — și plescăi din limbă cu admirație.* GALAN, Z. R. 139. *Plescăi din buze și puse mîna pe o bucată groasă de salam.* CĂLINESCU, E. O. II, 240. *Ți-a fost rușine să mănînci și-ți era ciudă că plescăiești cînd sorbi.* PAS, Z. I, 69. *Începu să citească plescăind ușor din buze.* V. ROM. decembrie 1953, 73. *Plescăind admirativ din buze, porni mai departe.* CONTEMP. 1955, nr. 477, 3/1. *Bău vin plescăind din limbă.* VORNIC, P. 153. *Asculta, plescăia din limbă, gusta din țuică.* T. POPOVICI, SE. 69, cf. CHEST. VIII 102/11, 15; ALR II/I h 37. (Tranz.) *Sorbea cafeaua ..., plescăindu-și limba de cerul-gurii.* KLOPȘTOCK, F. 210. *Povestește ..., plescăind buzele, cum s-a ospătat la domnișoara cu supă.* PAS, Z. I, 67. ✧ Fig. [Focul] *creștea tot mai roșu, plescăind și lingînd cerul vînăt cu limbile lui gigantice.* CAMILAR, N. I, 182.

2. A scoate un sunet caracteristic, prin pocnirea sau plesnirea unui corp solid de alt corp solid sau prin lovirea de ceva tare; a pleoscăi **(1)**. *Opincile lui plescăiau pe ulița uscată.* REBREANU, I. 381. *Din vale de Severin, Vine amanta lui Mărin, Cu papucii plescăind, Cu fustele fîlfîind.* ȘEZ. XIII, 189. ✧ Tranz. fact. *Papucii roșiori ... Mult sînt jucători; Și știe să-i poarte Și să-i plescăiască.* TEODORESCU, P. P. 78. ✦ (Rar) A aplauda. Cf. CIHAC, II, 264, BARCIANU.

3. (Despre lichide, substanțe vîscoase etc.) A se lovi sau a fi lovit de sau cu un corp tare, producînd un zgomot caracteristic, a pleoscăi **(2)**, (regional) a plescăni **(2)**; (despre corpuri solide) a lovi un lichid sau o substanță vîscoasă, producînd un zgomot caracteristic, (regional) a plescăni **(2)**. *Trenul nostru trece pe sub o ploaie; rîpiie pe acoperișul vagonului și plescăte pe geam.* CARAGIALE, O. II, 110. *Valul cade plescăind pe-o lespede lată de piatră.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 153. *Vîslașii repeziră luntrile ... lopețile făceau zgomot, plescăind degeaba.* D. ZAMFI-

RESCU, R. 121. *Bat valuri plescăind la țărmul Pustiu.* IOSIF, T. 95. *Cele dintîi picături căzură plescăind pe trupul ei.* GÎRLEANU, L. 110. *Trei scuipați ... plescăiră pe dușumea.* ARDELEANU, D. 190. *Valurile răscolite plescăiau la mal.* DUNĂREANU, CH. 94. *Sicriul căzu ... plescăind în apa noroioasă ce se adunase acolo în urma ploii.* REBREANU, NUV. 55. *Nici motoarele nu se mai aud! Doar apa cum plescăie la proră.* SEBASTIAN, T. 94. *Priveam la apa care se strecura lină și limpede plescăind domol.* SADOVEANU, O. III, 12. *Voi, copiii, intrați goi pușcă și plescăiați în apă ca broțacii.* PAS, Z. I, 236. *Sub tufele de ardei plescăia lipicios cîte o coadă de crap.* GALAN, Z. R. 45. *Se auzea cineva plescăind prin apă și apropiindu-se.* PREDA, M. 18. *Prinseră a cădea picuri mari de ploaie, plescăind zgomotos pe frunze.* V. ROM. mai 1963, 24. ◇ Tranz. *În luntre-un copil de pescar Tot plescăie undița-n apă.* IOSIF, T. 134. *Se topi îndată în întuneric, plescăind repede fața Borcii cu vîslele.* V. ROM. martie 1954, 88. ✦ (Rar) A gîlgîi. *În spate se auzea cum plescăie băutura în gîtul soldatului.* GALAN, Z. R. 269.

— Prez. ind.: *pléscăi* și (popular) *plescăiesc.* — Și: (învechit) **pleșcăi** (CIHAC, II, 264, BARCIANU), (regional) **pliscăí** (ALR II/I h 37/705) vb. IV.

— **Plească** + suf. *-ăi.* Cf. v. sl. ПЛЕСКАТИ.

PLESCĂIÁLĂ s. f. **1.** (Rar) Plescăire. Cf. POLIZU. ✦ (Prin vestul Munt.; în forma *pliscăială*) Plescăit **(2).** *S-aud pliscăieli de ploaie, toarnă cu găleata.* UDRESCU, GL.

2. (Prin vestul Munt.; în forma *pliscăială*) Lovitură dată cuiva cu palma; zgomot produs de această lovitură. Cf. UDRESCU, GL.

— Pronunțat: *-că-ia-.* — Pl.: *plescăieli.* — Și: (învechit) **pleșcăiálă** (POLIZU), (regional) **pliscăiálă** s. f.

— **Plescăi** + suf. *-eală.*

PLESCĂÍRE s. f. Acțiunea de a plescăi și rezultatul ei; (rar) plescăială **(1).** Cf. DL, DM. ✦ (Rar) Plescăit **(2).** *Valurile apei se zbăteau de maluri în plescăiri regulate.* DUNĂREANU, CH. 233. *Pămîntul clisos se desfăcea cu plescăiri — și calea începea să semene cu două brazde de arătură.* SADOVEANU, O. X, 200. *Erau îmbrăcați cu costume speciale ... ca să nu se stropească omul de plescăirile apei.* id. ib. XIV, 478.

— Pl.: *plescăiri.* — Și: (învechit) **pleșcăíre** s. f. POLIZU.

— V. **plescăi.**

PLESCĂÍT s. n. **1.** Zgomot făcut de cineva cu gura cînd mănîncă repede și lacom, clefăit; zgomot produs prin desprinderea (bruscă a) limbii de cerul gurii sau a buzelor una de alta (exprimînd mirare, plăcere, admirație etc.), plescăitură **(3);** zgomot produs de buze în timpul sărutatului. *Plescăitul lacom a optzeci de tovarăși ..., iaca ce mă înfioară și astăzi cînd mă gîndesc la acea viață.* DELAVRANCEA, H. T. 164. *Mîinile grele ... strînseră pe rînd mîinile slabe ale femeii, lipindu-și de ele buzele umede în plescăitul unui sărut.* ARDELEANU, D. 29. *Îndemna iepele arar cu un plescăit de limbă energic.* REBREANU, R. I, 215.

2. Zgomot produs de un lichid sau de o substanță vîscoasă care se lovește sau care este lovită de un corp tare; pleoscăitură **(1),** plescăitură **(1),** (rar) plescăire. *Ascult plescăitul somnoros al valurilor.* VLAHUȚĂ, S. A. III, 232. *De afară venea plescăitul valurilor în coastele șlepului.* DUNĂREANU, CH. 97. *S-aude plescăitul mării la țărmuri.* SADOVEANU, O. II, 430. *Am auzit un plescăit ... Am văzut cum vine cineva tăind apa cu brațele.* STANCU, R. A. I, 13. *Heil — scînci pe pod un răspuns slab, acoperit de plescăitul valurilor.* V. ROM. martie 1954, 30. *O cărămidă aruncată provoacă un plescăit greu și surd de apă.* CONTEMP. 1956, nr. 483, 3/1. *Brazii uriași ... cădeau în apă cu plescăit sonor.* S iunie 1960, 14.

3. (Rar) Pocnet[2] **(1).** *Cîte-un plescăit de copită răsuna ca-ntr-o catedrală.* VLAHUȚĂ, O. A. III, 47.

— Pl.: *plescăituri.*

— V. **plescăi.**

PLESCĂITÚRĂ s. f. **1.** Zgomot produs de un lichid sau de o substanță vîscoasă care se lovește sau care este lovită de un corp tare; plescăit **(2),** pleoscăitură **(1),** (rar) plescăire. *Se dezvelise o boltă roșie ... rumenind toată fața orașului îngenuncheat sub plescăiturile reci ale ploii.* REBREANU, N. 10. *Pliscăituri de ploaie.* UDRESCU, GL.

2. (Rar) Fîlfîit. *Clopotul zîngănea lung ... sub mulțimea plescăiturilor de aripi.* CAMILAR, N. I, 204.

3. Zgomot produs prin desprinderea (bruscă a) buzelor una de alta sau a limbii de cerul-gurii; plescăit **(1).** *Pliscătură din buze.* UDRESCU, GL. *Pliscături cu limba.* id. ib.

4. Zgomot produs prin pălmuire. *Să auziră dinăuntru numai plescături de palme și răbufniri de ghionturi.* REBREANU, R. I, 112. ✦ (Prin vestul Munt.; în forma *pliscătură*) Palmă[1] **(2).** *I-a ars niște pliscături de i-au trosnit fălcile.* UDRESCU, GL.

— Pronunțat: *-că-i-.* — Pl.: *plescături.* — Și: (învechit) **pleșcăitúră** (POLIZU), (regional) **pliscăitúră** s. f.

— **Plescăi** + suf. *-tură.*

PLESCĂÍȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLESCĂJÍȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLESCĂNÍ vb. IV. Intranz. **1.** (Rar) A pocni **(1-1).** *Boabele înfierbîntate pliscănesc și se învîrtesc cu zor prin spuza înroșită.* SĂM. I, 386. *Cuiburi de mitraliere viclene plescăneau învrăjbit.* BRĂESCU, O. A. I, 149.

2. (Regional) A plescăi **(3).** *Picurau mereu stropi grei în bălțile de jos, plescănind.* AGÎRBICEANU, A. 187. *Se văzu mic de tot, jucîndu-se în nisip cu frățiorii ..., plescănind desculți prin bălțile din curte.* id. L. T. 340.

3. (Prin nordul Munt.) A clefăi, a plescăi **(1).** Cf. ALR II/I h 37.

— Prez. ind.: *plescănesc* și (regional) *pléscăn* (ALR II/I h 37). — Și: (regional) **pliscăní** vb. IV.

— **Plească** + suf. *-ăni.*

PLESCĂNÍȚĂ[1] s. f. v. **pleoscăniță.**

PLESCĂNÍȚĂ[2] s. f. v. **plescaviță.**

PLÉSCĂT s. n. (Rar) Zgomot produs de lovirea unui corp (elastic) de altul. V. pocnet[2]. *Bubuie cu fulger pușca: prăbușiri de pene, plescăt ...* ap. IORDAN, L. R. A. 248.

— **Plescăi** + suf. *-et.*

PLESCĂVÍȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLESIOSÁURUS s. m. v. **plesiozaur.**

PLESIOZÁUR s. m. (La pl.) Gen fosil de reptile reprezentat prin forme adaptate la viața acvatică, cu o lungime de 3—5 m, cu membrele transformate în palete înotătoare și cu numeroși dinți mici, înfipți în alveole; (și la sg.) reptilă care face parte din acest gen. *Genul plesiosaurus a trăit din liasic pînă în cretacic.* LTR[2], cf. DM, DER, DN[2].

— Pronunțat: *-si-o-za-ur.* — Pl.: *plesiozauri.* — Și: **plesiosáurus, pleziozáur** s. m.

— Din fr. **plésiosaure,** lat. **plesiosaurus.**

PLESMUÍ vb. IV v. **plăsmui**[1].

PLESNÁIE s. f. (Învechit) Idee neașteptată și ciudată; trăsnaie. *Îi veni cîte o trăsnaie sau plesnaie.* BARONZI, L. 42, cf. GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W.

— **Plesni** + suf. *-aie* (după *trăsnaie*).

PLÉSNĂ s. f. v. **pleasnă.**

PLESNEÁLĂ s. f. (Rar) Plesnire; plesnitură **(2).** Cf. DDRF, ARH. OLT. XXI, 272.

— Şi: **plezneálă** s. f. ARH. OLT. XXI, 272.
— **Plesni**+suf. *-eală*.

PLESNÉL s. n. v. **prisnel**.

PLÉSNET s. n. **1.** (Învechit) Zgomot produs de lovirea palmelor (pentru a exprima bucuria, veselia etc.); bătaie din palme. *În jucări şi în plesnete.* PRAV. GOV. 71r/15. *Plesnetele şi alăutele şi cîntecele mirăneşti şi alte răotăţi cătă sînt.* ib. 116r/8, cf. BUDAI-DELEANU, LEX.

2. (Regional) Lovitură; spec. lovitură dată cu palma[1], palmă[1] **(2)**. *I-a luat la plesnete dă bici şi i-a blestemat.* ŞEZ. III, 32. *L-a luat la plesnete.* CIAUŞANU, GL. ◇ Fig. *Merg încovoiaţi sub urgia şi plesnetele viscolului.* GALACTION, O. A. I, 278.

3. Zgomot (de intensitate mare) de scurtă durată, produs de ceva care izbeşte aerul sau alte corpuri; plesnitură **(3)**. *Tunete, sunete, trăsnete, plesnete.* CANTEMIR, IST. 169. *Alteori să schimba în multe fealiuri de fheară sălbatece ... făcînd înfricoşată răcnire şi plesnet.* VARLAAM-IOASAF, 175r/19, cf. POLIZU. *Auzii trăsnete şi pleosnete şi doi surugii bătăioşi cari urlau.* GHICA, S. 8. *Se învîrtea sfîntul Ilie încurajîndu-şi armăsarii cu tunete şi cu plesnete.* ODOBESCU, S. III, 182. *Apărură nişte broaşte ... şi începură a sări înspre mine, căzînd pe pămînt cu un plesnet umed.* DELAVRANCEA, T. 26. *Deodată s-auzi un plesnet sec în toată casa: căzuse călăşul.* id. ib. 48. ◇ (Urmat de determinări indicînd instrumentul sau obiectul care produce zgomotul) *Vin săgeţi de pretutindeni Vijîind ca vijelia şi cu plesnetul de ploaie.* EMINESCU, O. I, 148. *Un chiot lung în depărtare, un lătrat de cîine, un plesnet de bici.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 177. *S-a auzit un ţipăt slab, un plesnet uşurel de harapnic.* CAMILAR, C.P. 49.

4. (Rar) Zgomot produs de un obiect care plesneşte **(II 1)**. *Plesnetul scurt al unui dulap care a pocnit uscat.* POPA, V. 31.

5. (Regional; la pl.) Mătreaţă[1] **(1)** (Stejarul—Roşiori de Vede). Cf. MAT. FOLK. 699. *Pentru căderea părului (chelie sau plesnete în cap) întrebuinţează o buruiană pe care o numeşte areu.* id. ib.
— Pl.: *plesnete*. — Şi: (învechit) **pleósnet** s. n.
— **Plesni**+suf. *-et*.

PLESNEVEÁLĂ s. f. (Regional) Mucegai **(1)** (Bocşa). Cf. LEXIC REG. II, 37.
— Pl.: *plesneveli*.
— **Plesnevi**[1]+suf. *-eală*.

PLESNEVÍ[1] vb. IV. Intranz. (Regional) A mucegăi (Bocşa). Cf. LEXIC REG. II, 37.
— Prez. ind. pers. 3: *plesneveşte*.
— Din scr. **plesniviti**.

PLESNEVÍ[2] vb. IV v. **plesni**.

PLESNEVÍT[1], **-Ă** adj. (Regional) Mucegăit (Bocşa). Cf. LEXIC REG. II, 37.
— Pl.: *plesneviţi, -te*.
— V. **plesnevi**[1].

PLESNEVÍT[2], **-Ă** adj. v. **plesnit**[2].

PLESNÍ vb. IV. (Exprimă o acţiune de scurtă durată, momentană) **I. 1.** Intranz. (Cu determinări ca „din palme", „în palme", „din degete", „din buze" etc.) A lovi cu zgomot unul de altul (pentru a chema pe cineva, pentru a aplauda, pentru a exprima bucuria, veselia, nerăbdarea etc.). *Apele plesnească cu mănule* (sec. XVI). JAHRESBER. III, 179. *Piraole să plesnească-N palme, să se veselească.* DOSOFTEI, PS. 336/13. *Şi împăraţi pre el şi-l unse pre el şi plesniră cu mîna şi ziseră trăiască împăratul.* BIBLIA (1688), 274[2]/37. *În mîini plesnind şi în masă bătînd, cîntă* (cca 1750). GCR II, 51/26. *Bravo! bravo! oaspeţii strigară, Plesnind în palme juni şi fecioare.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 134, cf. DRLU. *Şi tot toarce, cloanţa, toarce Din măsele clănţănind Şi din degete plesnind.* ALECSANDRI, P. I, 6. *Jucători de cărţi, oameni cu părul în dezordine, ţinînd cărţile într-o mînă ce tremura, plesnînd din degete cu cealaltă.* EMINESCU, N. 37. *Zicînd aceste, plesni de trei ori din palme.* ISPIRESCU, L. 113. *A plesnit din buze cu încîntare şi fericire.* POPA, V. 216. *Voinicii jucau, plesnind din degete.* SADOVEANU, O. I, 308. *Plesneşte numai din palme şi bolnavul se face sănătos.* CANDREA, F. 357, cf. ALR II/I h 51. *Dar Bula cînd auzea, Măreaţă că îmi era, O dată din pălmi plesnea, Două slugi că îmi veneau.* BALADE, II, 45. (Tranz.) *Şi, tu, fiul omului, proroceaşte şi plesneaşte mîna preste mînă.* BIBLIA (1688), 548[2]/35. *După ce-şi plesniră palmele, Pruncul îl privi surîzător.* AGÎRBICEANU, A. 461. *Doamna Teodosia şi-a plesnit palmele şi a înălţat ochii la cer.* SADOVEANU, O. XI, 301. *Întinse mîinile şi şi le plesni una de alta.* STANCU, R. A. III, 236. ◇ Expr. **Cît ai plesni în** (ori **din**) **palme** (sau, regional, **în pălmi**) sau (regional) **cît plesneşti în pălmi** = foarte repede, imediat. *Şi cît plesneşti în pălmi au fost carul iarăşi la loc cum au fost.* SBIERA, P. 11, cf. ALR SN V h 1 408.

2. Tranz. şi (rar) intranz. A lovi, a izbi, a bate cu mîna sau cu un obiect (care produce un zgomot caracteristic); spec. a pălmui **(1)**. *De sălbateca aceiaia hiară ... meşteşugul îşi bate joc şi cu lopată vîrtoasă o plesneaşte.* MOLNAR, RET. 5/16, cf. LB. *Pe cine m-o supăra cu atîtica măcar, îl plesnesc.* CARAGIALE, O. II, 224. *Înhaţă biciul şi plezni de cîteva ori în spinarea cailor.* DELAVRANCEA, S. 208. *Hîrşti, o palmă mă plesneşte.* CONTEMPORANUL, II, 759. *Nu-şi isprăvi vorba că Dinu o şi plesni cu palma.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 53. *Şi ridicînd dreapta plesni în palma lui Ion Albu.* AGÎRBICEANU, L. T. 211. *M-a plesnit cu lingura peste mînă şi peste gură, numai ca să mă înveţe să mănînc frumos.* HOGAŞ, DR. I, 176. *Dacă-l plesneam, poate-l omoram şi înfundam temniţele.* REBREANU, I. 37. *Plutonierul îl plesni cu dosul palmei peste gură.* id. R. I, 100. *Îl plesni cu palma peste obraz.* MIRONESCU, S. A. 49, cf. GALACTION, O. 315. *În geam plesnea ploaia cu picături spulberate de vînt.* SAHIA, U.R.S.S. 7, cf. id. N. 82. *Se apropie de mine şi ridică palma să mă plesnească.* VLASIU, D. 169, cf. DUMITRAŞCU, STR. 15. *Mă tem să nu mă plesnească vreo schijă.* SADOVEANU, O. II, 23. *Tatăl tău bătea pe maică-la: dacă te vedea plîngînd, răcnea şi te plesnea şi pe tine.* id. ib. 51. *Simt răceala picăturilor ca nişte sfîrcuri de bici plesnindu-mi obrajii.* BART, S. M. 15. *Muscalul îl plesni cu biciul.* CĂLINESCU, E. O. II, 273. *Palma grea a tatii a plesnit cu sete obrazul bătrînului.* VORNIC, P. 17. *Se îndoi ca o prăjină şi-o plesni pe femeie peste cap cu toată puterea.* PREDA, M. 178, cf. DEŞLIU, G. 18. *Cînd îţi apucă mîna, plesneşte-l.* T decembrie 1962, 36. *Să luaţi un bici şi o să plesniţi o dată calul.* SBIERA, P. 32. *Cu ochi-l ochieşte, Cu coada-l plesneşte, Spre mine-l porneşte.* MARIAN, V. 31. *Toţi în bice că-i plesnea, Sîngele din ea sărea.* ŞEZ. I, 14, cf. IV, 20. (Refl.) *S-a pleznit cu amîndouă palmele peste obraz.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 146. *Se plesneşte cu palmele peste nădragii lui de călăraş.* GALACTION, O. A. I, 258. *Stoluri de fluturi ... se îmbulzeau plesnindu-se de cristalele fierbinţi.* BABŢ, E. 251. *Ioanide se plesni cu mănuşa de antilopă peste mînă.* CĂLINESCU, B. I. 61. *Se plesni cu mîna peste frunte.* STANCU, R. A. III, 176, cf. CAMILAR, N. I, 140. (Refl. recipr.) *Se înşiră în faţa casei, departe unul de altul, ca să nu se plesnească cu bicele.* MARIAN, S. R. I, 25. ◇ Tranz. Fig. *Vorbele grele, ce o plesneau în faţa oamenilor, o chinuiau.* REBREANU, I. 58. *Veni lîngă Vasile ... avînd pe faţă un zîmbet compătimitor care-ţi plesnea obrajii.* id. ib. 195. *Neobrăzarea asta l-a plesnit peste ochi, ca o palmă.* POPA, V. 11. ◇ Expr. (Tranz.) **A plesni pe cineva în pălărie** v. pălărie **(I)**. **Unde-o plesneşti şi unde crapă,** se zice cînd spusele cuiva nu au nici o legătură cu discuţia purtată, cînd cineva înţelege cu totul altfel, pe dos spusele cuiva sau cînd rezultatele sînt cu totul altele decît cele aşteptate; unde dai şi unde crapă. *Ei, apoi! unde-o plesneşte mama şi unde crapă.* CREANGĂ, O. 203, cf. ZANNE, P. IV, 552. ✦ Tranz. A aşeza, a împinge printr-o miş-

care bruscă; (popular) a tufli. *Își plesneau capelele pe-o sprinceană.* SADOVEANU, O. II, 390. *Și-a plesnit pălăria pe-o ureche și s-a dus în munte.* id. ib. VII, 349. ✦ Tranz. Fig. (Rar) A spune răspicat în față (condamnînd, demascînd); a imputa cu hotărîre. *Falsificări de monetă, adulterii și altele multe, pe care toate i le-au plesnit în față episcopului, în ședință publică.* BARIȚIU, P. A. I, 349. *Îi și plesnește în față desele denunțări infame înaintate la monarh.* id. ib. III, 116. ✦ Intranz. Fig. (Regional; construit cu pronumele „o" cu valoare neutră) A o nimeri **(1)**, a o potrivi. *Bine-o mai plesnișî dinioare cu cuvinte din scriptură.* CREANGĂ, O. 19, cf. ARH. OLT. XXI, 272. ✦ Intranz. (În corelație cu a trăsni, a trînti etc.) A face zgomot (din cauza mîniei); a-și manifesta, a-și exterioriza zgomotos supărarea, nemulțumirea. *Mult trăsni, plesni, blăstemînd gîndul ce-l lovise să se însoare.* NEGRUZZI, S. I, 79. *Se sculă cu noaptea în cap și începu a trînti și a plesni prin casă.* CREANGĂ, P. 7. *Și cum zice, pornește cu ciudă, trăsnind și plesnind.* id. ib. 291.

3. Intranz. și tranz. (Popular; în expr.) **A-i plesni (ceva) în** (sau **prin**) **cap** (sau **în minte, prin gînd**)=**a)** a-i veni (pe neașteptate) o idee (năstrușnică), a avea (pe neașteptate) intenția ...; a-i trece (deodată) prin minte. *Ți-ar plesni în cap să te măriți.* CR (1846), 30²/44. *Iar îți plesnește vro drăcie pîn cap?* PR. DRAM. 348. *Îi plesni prin cap ca să încunjure pe Bem la Sighișoara.* BARIȚIU, P. A. II, 468. *I-ar fi plesnit în minte această obscură idee.* EMINESCU, N. 55. *A doua zi iarăși așa făcu, fără să-i plesnească prin cap ceva.* ISPIRESCU, L. 34. *Nici prin gînd nu-i plesnea că întru aceasta era o viclenie.* id. ib. 63. *Cum i-ar fi putut românului plesni prin minte să compuie și să cînte ... doina.* MARIAN, O. I, 41. *Ce-i plesnește prin minte? ... se pune și face de mîncare.* id. S. R. II, 242. *I-a plesnit prin minte un nou meșteșug.* ȘEZ. VIII, 65; **b)** (rar) a simți (deodată) atracție pentru cineva de sex opus. *I-a plesnit în cap pentru unul pe care nici nu cutez a-l numi.* CR (1848), 26²/73. **Cum îi plesnește în** (sau **prin**) **cap**=cum crede, cum se pricepe, cum știe; cum îi trăsnește. *Atunci am văzut scriind fiecare cum îi plesnea în cap.* NEGRUZZI, S. I, 340.

4. Intranz. (Predominînd ideea de zgomot; de obicei cu determinări introduse prin prep. „din") A produce un zgomot caracteristic lovind (aerul) cu ceva (flexibil). *Cu penele răschierate ... zboară Plesnind în arepi cu aur suflate.* BUDAI-DELEANU, Ț. 92. *Plesni de cîteva ori din bici.* FILIMON, O. I, 100. *Conduce herghelia unde voiește, plesnind într-un fel cu harapnicul.* I. IONESCU, D. 533. *Îi mînau din călărie ... plesnind din bicele lor ce se împleteceau.* ODOBESCU, S. I, 161. *Îi ieși înainte balaurul plesnind din coadă.* ISPIRESCU, L. 18. *Plesni de patru părți ale curților cu un bici.* id. ib. 197. *Cei care îi mînau plezneau din bice.* MACEDONSKI, O. III, 36. *Spano plesni din bici, caii plecară sforăind.* VLAHUȚĂ, S. A. III, 164. *O pornită spre orizont plesnind din bice.* CĂLINESCU, S. 289. *Surugiii plesneau avan din biciușle.* C. PETRESCU, A. R. 9. *Veneam seara cu caii, mînîndu-i vijelios cu harapnicul din care plesneam.* STANCU, R. A. II, 112. *Zmeul albastru se ridică plesnind semeț din coada murdară de cîrpă.* S IULIE 1960, 12. *A plesnit o dată din bici.* H IV 76. *Și-a-nceput Mărioara Cu biciul a trăsni Și-a plesni.* MARIAN, V. 72. *Cu vergeaua aceasta poți face ce vrei ... numai să plesnești cu ea.* CĂTANĂ, P. B. I, 20. *În biîz dîi foc plisna.* ARH. FOLK. III, 124. *Tartor de vedea, Biciu-n mînă-l loa, O dată că-mi pleznea, Marea trămura.* BALADE, I, 447. (Instrumentul este subînțeles) *Apoi au încălecat și chiuind și plesnind au purces.* NEGRUZZI, S. I, 307. *Boul fiind sacat ... Măgarul nenvățat ... Stăpînul lor din car Striga, plesnea-n zadar.* ALEXANDRESCU, O. I, 311. ✧ Expr. **Cît ai plesni din bici** = foarte repede, imediat. *Se sculă-n revărsat de zori, și, cît ai plesni din bici, — casa pahar.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 274. ✦ A pocni, a trosni, a produce un zgomot caracteristic în urma unei explozii, în urma unei arderi etc. *A rămas cu capul în palme, lîngă cărbunii care plesneau ușor.* GALACTION, O. 146. *Plesnește arar un foc de armă.* C. PETRESCU, Î. II, 14. *Pîndarul trase. Aerul parcă plesni și ciocîrlia amuți.* PREDA, M. 112.

II. Intranz. **1.** A crăpa, a se sparge (cu violență și de obicei cu zgomot) din cauza unei presiuni interioare, din cauza unei apăsări, a unei loviri etc.; spec. a crăpa la suprafață căpătînd fisuri, a căpăta fisuri, a se fisura; a exploda. *Iarna era foarte grea și geroasă cît și lemnele plesnea de ger.* N. COSTIN, LET. II, 66/13, cf. LB. *O mașină cu vapor a plesnit în zilele acestea și 9 oameni au pierdut viața.* CR (1830), 432²/21. *Am auzit deodată plesnind ca cum s-ar fi sfărîmat corabia.* DRĂGHICI, R. 33/22. *Tunurile lor salutînd curmară aceste cîntări jalnice, făcînd să plesnească geamurile chioscului.* BĂLCESCU, M. V. 79. *Cînd voi pune eu mîna mea cea dreaptă pe mijlocul tău, atunci să plezneasc cercul acesta.* CREANGĂ, P. 47. *Începu să bată mînzații cu codrișca de ... le plesneau pielea.* DELAVRANCEA, S. 205. *Se aude-n horn nebunul Viscol, aprig vijîind, Și din strășini, cîte unul, Cum cad furturii plesnind.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 82. *Plesnesc obrajii rumeni de largă lovitură.* COȘBUC, P. II, 201. *O pocnitură grozavă îl trezi ... plesnise căuciucul.* BRĂESCU, O. A. I, 413. *Se apucă cu mîinile enorme de capul aproape chel, pipăindu-și-l încet ... ca și cum ar fi simțit că i-a plesnit într-un loc.* CĂLINESCU, S. 73. *Piatra plesnea, se scorojea și dintre fărîmiturile ei se alegeau bucățile prețioase de aur.* BOGZA, Ț. 14. *Un măr zbîrcit, căruia acum îi plesnise de tot coaja.* STANCU, R. A. II, 13. *A plesnit cazanul!* DEMETRIUS, C. 39. *Butoaie mari plesnesc cu detunare, butoaiele cu vinul de Cotnar.* LABIȘ, P. 82. *Cînd din nebăgare de seamă vei vărsa un pahar cu apă sau cercurile vreunui butoi vor plesni, bucurie și cîștig înseamnă.* ȘEZ. III, 47, cf. CANDREA, F. 367, ALR II 2 445/47, 76, 95, 812, 836, 3 994/762, 848, 4 006/762, ALRM II/I h 282/105, A II 12. (Tranz. fact.) *Își smulse mănușile plesnind nasturii.* C. PETRESCU, Î. I, 116. ✧ Expr. **A-i plesni obrazul de rușine** v. obraz **(2)**. ✧ (Despre oameni, despre animale și despre părți ale corpului lor; prin exagerare) *Fracul îl stringe de-i plesnesc ochii.* NEGRUZZI, S. I, 283. *Am crezut că mi-a plesnit pîntecele, nu altăceva.* CREANGĂ, A. 61. *Inima lui Toma începu a zvîcni să plesnească.* REBREANU, N. 48. *Vezi că-i mămăliga pe masă ... și oala cu lapte pe vatră! Du-te și crapă pînă-i plezni.* id. R. II, 30. *Suflă în tăciune pînă îi plesnește coșul pieptului.* C. PETRESCU, Î. II, 3. *Mi-e sufletul plin, mi-e capul greu, trebuie să plesnească.* SADOVEANU, O. I, 149. *E voinic, aproape să plesnească.* BOGZA, Ț. 32. *Lasă-mă să mă liniștesc, că simt că-mi plesnește capul.* STANCU, R. A. III, 166. *Alergase astăzi ca niciodată ..., se mira cum nu plesnise splina în el.* PREDA, D. 213. *Dada știu că împingea Pînă ce ochii îi plesnea.* MARIAN, SA. 318. (În imprecații și în jurăminte) *Să-mi plesnească ochii dac-am vrut s-o rup!* ALECSANDRI, T. 346. *Rău l-a mai deocheat cineva, plesni-i-ar ochii să-i plesnească!* id. ib. 403. *Plezni-ți-ar timpanul, Să n-auzi cînd trece traivanul.* TOPÎRCEANU, P. O. 155. *Plesni-le-ar fierea.* VLASIU, A. P. 107. *Nia d-acolo, plesni-ți-ar ochii.* PREDA, M. 292. *Plesnească-i țîțele, Să-i curgă laptele.* MARIAN, NA. 355. *Plesnească ochii rîmnitorului, Plesnească ochii deochitorului.* FOLC. MOLD. I, 217. ✧ Fig. *Tot curajul adunat în drum plesni, risipindu-se ca o bășică de săpun.* BRĂESCU, O. A. I, 184. *Familia voastră o să plesnească ... la prima izbitură.* H. LOVINESCU, C. S. 36. ✧ Expr. **A plesni de ...** = a nu mai putea de ..., a(-i) fi foarte ...; a fi plin de ... *Văzînd așe, numai să trîntie și plesnie de ciudă.* NECULCE, L. 138. *Iar el mai nu plesni de mînie.* BUDAI-DELEANU, Ț. 77. *Era bun, de treabă, harnic și cinstit de plesnea de ciudă.* RUSSO, S. 28. *Știu că Lăpușneanul de ciudă-o să plesnească.* ALECSANDRI, T. II, 127. *Cînd a văzut unele ca aestea ..., plesnea de ciudă.* CREANGĂ, P. 69. *Cînd Doamna îi puse în deșt inelul cu matostat, plesnea de trufie.* DELAVRANCEA, O. II, 99. *Simțindu-se gîtuit, plesnea de mînie.* REBREANU, I. 229. *Are o droaie de*

copii, o casă țărănească neaoșă; care plesnește de mulțimea stăpînilor. GALACTION, A. 170. *A înțeles că se întîmplă ceva și plesnește de ciudă dacă nu află ce-i anume.* SADOVEANU, O. XIII, 128. *Un ofițer neamț ... cu fața roșie și grasă, plesnind de sănătate, s-a întors către el.* BENIUC, M. C. I, 28. *Preoții ... plesnesc de grași.* CAMILAR, N. II, 30. *Un om foarte tînăr, grăsuț, cu niște obraji albi, rași proaspăt, plesnind de sănătate.* PREDA, D. 51. *Era îmbrăcat de sărbătoare și plesnea de sănătate.* T. POPOVICI, s. 160. ✦ (Despre muguri, boboci) A începe să iasă, a se desface. *Vede mugurul cum crește Și mai apoi cum plesnește.* BĂRAC, A. 11/6. *Mugurii liliacului din fața ferestrei plesneau.* SANDU-ALDEA, A. M. 40. *În noaptea asta călduță, de primăvară, plesnesc pe rînd mugurii.* CAMIL PETRESCU, T. II, 579. *Mugurii plesneau sub grămădirea vieții.* SADOVEANU, O. II, 149, cf. VII, 379. *Dezgropăm vița de vie de sub pămînt, Mugurii să-i plesnească în lumina ce cîntă.* BRAD, T. 61.

2. (Popular; despre vite) A muri prin pocnirea pîntecului, datorită gazelor acumulate în organism; a crăpa. Cf. ALR I 1 086, A II 8, 12. ✦ Fig. (Învechit, popular și familiar, de obicei peiorativ) A muri[1] **(1)**. *Au prins vii fiii Iudii ... și-i răsturna pre ei de la marginea rîpii și toți plesnea.* BIBLIA (1688), 324[1]/59. *Mai bine voi să pleznesc ... Decît s-ajung vreodată să merg la teatrul lor!* PR. DRAM. 115. *Dacă se văzu înfruntat pînă într-atît, iasma plesni.* ISPIRESCU, L. 48. *Caii pleznră; căruța se sfărîmă.* DELAVRANCEA, T. 35. *De apă sfințită plesnește împielițatul.* CĂLINESCU, E. O. II, 300. *Din afacerea asta nu-ți dăm nimic, măcar să plesnești.* STANCU, R. A. I, 310. *Să-i plesnească copilul De foame.* TEODORESCU, P. P. 369. *Lasă pînea să dospească! Și urîtul să plesnească!* DOINE, 170. *Luă pe vulpe, o trînti d-un copac încît plesni.* ȘEZ. III, 96, cf. ARH. FOLK. III, 112. *Chemă moroii, strigoii ... Care cum veniră, plesniră.* CANDREA, F. 361. ✦ Fig. (Regional, familiar, peiorativ) A mînca foarte mult; a crăpa. Cf. PAMFILE, J. II, 160.

3. A se rupe (prin întindere, prin suprasolicitare, prin uzare etc.). *Ai paturi și mîndire ... Dar cum o să mă pun pe ele ... fără să-mi plesnească supielele de la pantaloni!* (a. 1846). N. A. BOGDAN, C. M. 142. *Mi-o plesnit șireturile de la rochie.* ALECSANDRI, T. 396. *Două coarde îi plesniră una după alta.* DELAVRANCEA, T. 50. *Prunii voștri sînt vineți și le plesnesc crăcile de încărcați ce sînt.* id. ib. 134. *La subsuori, jacheta-i plesni.* AGÎRBICEANU, A. 37. *Încheie învîrtita cu o apăsare zdravănă de arcuș încît îi și plesnește o strună la vioară.* REBREANU, I. 16. *Soldatul Omir întinse gîtul să-i plesnească vinele.* C. PETRESCU, Î. II, 46. *Cămașa lui cea mai bună ... nu ținuse la spălat, plesnise la umeri.* PREDA, D. 6. *Cînd dam cu vătălele, Plesnea toate firele.* MARIAN, SA. 60. ✧ Tranz. *Gruia se dezmeticea, Tare ca un leu răcnea, Legăturile își plesnea.* POP., ap. GCR II, 302. ✦ (Despre haine) A fi foarte strîns pe corp. *Era strînsă în corset; hainele plesneau.* SADOVEANU, O. V, 69. *Are opinci și colțuni roși și o catrință care plesnește pe șolduri.* id. ib. VII, 419.

— Prez. ind.: *plesnesc.* — Și: **plezní,** (învechit) **plesneví** (ANON. CAR.), (regional) **plejní** (A II 8, 12), **plemní** (DENSUSIANU, Ț. H. 220), **pleosní** (LEXIC REG. 114), **plești** (A II 12), **pliosní** (ARH. FOLK. III, 112), **plisní, plosní** (LEXIC REG. 9), **plozní** (VAIDA, CABA, SĂL. 91) vb. IV.

— Din v. sl. ПЛЕСНАТИ.

PLESNICÁR s. n. **1.** (Transilv.) Construcție mică de lemn, ridicată lîngă șură; p. ext. șopron. *În dosul grajdurilor, adăpostite sub plești̦nicare, se află cîte un grăjdeț pentru viței.* PĂCALĂ, M. R. 114. *În plești̦nicare se țin ... îmblăcii și coase.* id. ib. 433, cf. L. ROM. 1961, nr. 6, 535, VICIU, GL., CHEST. II 429/57, 58, ALRM II/I h 293/157.

2. (Regional) Lemn în formă de triunghi, care se așază între acoperiș și căpriori pentru a ridica streașina casei și a feri pereții de ploaie (Cornești—Tîrnăveni). CHEST. II 246/283.

— Pl.: *plesnicare.* — Și: **plesnicér** (VICIU, GL., CHEST. II 429/58), **plești̦nicăr, pleznicér** (ALRM II/I h 293/157) s. n.

— Etimologia necunoscută.

PLESNICÉR s. n. v. **plesnicar.**

PLESNIE s. f. (Prin Ban.) Stomatită. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 159.

— Accentul necunoscut.

— **Plesni** + suf. *-ie.* Cf. plesniță.

PLESNÍRE s. f. Acțiunea de a (se) plesni și rezultatul ei.

1. (Învechit, rar) Cf. plesni **(I 1)**. Cf. DBLU.

2. (Învechit; în forma *pleznire)* Plesnitură **(3)**. Cf. plesni **(I 4)**. *Să fulgere cu pîrjol și să tune cu pleznire.* MOLNAR, RET. 33/7.

3. Cf. plesni **(II 1)**. *Orz, orez ... fierte pînă la plesnire.* ATILA, P. 54. *Rondăia ... floricele, fabricate în fundul ceaunului prin plesnirea boabelor de porumb pe foc.* ARGHEZI, B. 68. *Mușchii i se răsuceau neputincioși sub pielea întinsă pînă la plesnire.* CAMILAR, N. II, 388.

4. Cf. plesni **(II 3)**. *Rezistența țesăturilor față de forțele ce tind să-i producă crăpături, plesnire.* IONESCU-MUȘCEL, ȚES. 47.

— Și: **pleznire** s. f.

— V. **plesni.**

PLESNÍT[1] s. n. **1.** Faptul de a plesni. Cf. DDRF.

2. (Regional; art.) Plugușorul **(2)** (Zimnicea). ALRM II/I h 256/899. *Seara, în ajunu lui sfîntu Vasile, umblă cu plesnitu.* ALRT II 300.

3. (Regional) Boală nedefinită mai de aproape (Bala de Sus—Tîrgu Jiu). Cf. CHEST. II 247/16.

— V. **plesni.**

PLESNÍT[2]**, -Ă** adj., s. m. **1.** Adj. Care e crăpat, spart; care are fisuri, fisurat. Cf. plesni **(II 1)**. Cf. LB. *Marea ușă gotică avea geamurile plesnite.* CĂLINESCU, E. O. II, 321. *Îl durură buzele umflate și plesnite.* STANCU, R. A. III, 42. *Erau cu pielea pleznită, cu răni deschise de un roșu vînăt.* V. ROM. august 1955, 31. *Foaie verde lemn plesnit, Eu pe dracu l-am jupuit.* ȘEZ. II, 217.

2. Adj. Care s-a rupt (din cauza întinderii, suprasolicitării, uzurii etc.). Cf. plesni **(II 3)**. *Pe o distanță ... a cablului sînt ... fire plesnite.* PREV. ACCID. 78. *Purta pe umeri un cojoc vechi și plesnit.* BOGZA, C. O. 25, cf. 28.

3. Adj. Fig. (Prin nord-estul Transilv.) Ametit (de băutură). Cf. CHEST. VIII 109/7, 15.

4. S. m. (Regional) Capsă (de încheiat) (Bogdana—Vaslui). Cf. LEXIC REG. 62.

— Pl.: *plesniți, -te.* — Și: **pleznít, -ă,** (învechit) **plesnevít, -ă** (ANON. CAR.) adj.

— V. **plesni.**

PLESNITOÁRE s. f. **1.** (Regional) Șfichi (la bici). Cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., ALR I 1 094/335, 337, 339, A III 18. ✦ P. anal. Ceea ce plesnește ca șfichiul unui bici. *Șerpii cei veninoși cu plesnitori la coadă.* ODOBESCU, ap. CADE.

2. Obiect, jucărie care produce un zgomot puternic prin lovire, atingere, întindere etc. Cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Oameni de toată mîna și de toate vîrstele rătăceau ... pocnind plesnitori, sporind vacarmul produs de flașnetari.* BRĂESCU, O. A. I, 277.

3. Plantă erbacee din familia cucurbitaceelor, al cărui fruct, ajuns la maturitate, se desprinde de pedunculși aruncă cu putere și cu zgomot semințele cuprinse în el; (regional) pocnitoare (v. pocnitor **II 5)**, castravete-sălbatic *(Ecballium elaterium).* Cf. GRECESCU, FL. 389, BIANU, D. S., PANȚU, PL., ȘĂINEANU, D. U., CADE, SIMIONESCU, FL. 238, SCRIBAN, D., BORZA, D. 63. *Ierburi și flori sînt: ... scînteioară, plesnitoare, săpunașu.* H IV 84.

4. (Învechit și regional) Verigă, disc care se montează între capătul osiei carului și roată, cu scopul de a împiedica frecarea acestora. Cf. LB, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., H XVIII 4, VICIU, GL. 79.
— Pl.: *plesnitori*. — Și: (regional) **plesnitór** (H XVIII 4) subst., **pleznitoáre** (VICIU, GL.), **ploznitoáre** (ALR I 1 094/335, 337, 339) s. f.
— **Plesni**+suf. *-toare*.

PLESNITÓR subst. v. **plesnitoare.**

PLESNITÚRĂ s. f. Faptul de a plesni.
1. Cf. plesni **(I 1)**. Cf. LB, DDRF. *Se întreba și el ce-o fi însemnînd plesnitura aceea de degete.* SADOVEANU, O. IV, 479. ◇ (Învechit) *Plesnituri în palme*=aplauze. *Cît sunet vesel a fost, Cîte plesnituri în palme și strigări.* PANN, E. II, 157/8.
2. Lovitură, izbitură. Cf. plesni **(I 2)**. Cf. POLIZU, ALEXI, W. *Vorbele astea care-l usturaseră ca o plesnitură de gîrbaci.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, ap. TDRG. *Inima îi bătea atît de năvalnic că nici nu simțea pleznîturile ploaiei.* REBREANU, P. S. 90. *Bozan simți o plesnitură în cap.* SAHIA, N. 37. *Vestea se află la Iași la începutul lui august și fu pentru separatiști ca o pleznitură de codiriște peste obraz.* V. ROM. ianuarie 1959, 14. ✦ Fig. (Învechit, rar) Învinuire, imputare (hotărîtă, violentă). *Mailath își permisese ca să-i plesnească lui Șaguna în față că ... și el este un jumătate de garibaldian ... Episcopul nu i-a rămas lui Mailath datoriu cu plesnitura.* BARIȚIU, P. A. III, 10.
3. Zgomot caracteristic (de intensitate mare) de scurtă durată, produs de ceva care izbește aerul sau alte corpuri; plesnet **(3)**, (învechit) pleznire (cf. plesnire **2**). Cf. plesni **(I 4)**. *Cînd ieșeam din Focșani, răsărea luna; nici gură de suruțiu, nici plesnitură de bici.* GHICA, S. 38. *Șuierăturile lui ... se amestecau cu plesniturile ca din tun ale valurilor uriașe.* CONTEMPORANUL, IV, 44. *Scotea un sunet împuținat, rebegit și ridicol, ca plesnitura unui pistol de soc.* C. PETRESCU, Î. I, 132. *O păreche de hulubi sălbatici s-au înălțat cu plesnituri de aripi.* SADOVEANU, O. VIII, 337. *Plesniturile de bici răsunară din nou.* CĂLINESCU, S. 290. *O plesnitură teribilă răsună în apropiere.* id. ib. 345.
4. Crăpătură, fisură. Cf. plesni **(II 1)**. Cf. LB, BIANU, D. S. 213, CANDREA, F. 223. *În colțurile gurii se poate forma o plesnitură adîncă, dureroasă ... denumită zăbăluță.* ABC SĂN. 80, cf. ALRM II/I h 282/284.
— Pl.: *plesnituri*. — Și: **pleznitúră** s. f.
— **Plesni**+suf. *-tură*.

PLÉSNIȚĂ s. f. (Popular) Stomatită. Cf. N. LEON, MED. 142, CANDREA, F. 221, BIANU, D. S. 447. *Plesniți sînt la oameni crăpături la limbă.* GOROVEI, CR. 271, cf. DR. IV, 962.
— Pl.: *plesniți*.
— **Plesni**+suf. *-iță*. Cf. plesnie.

PLÉSTE s. f. pl. v. **plăsea.**

PLESURÁ vb. I. **1.** Tranz. și refl. (Prin Transilv.) A (se) lovi, a (se) răni, a (se) sluți. Cf. FRÎNCU-CANDREA, M. 104, COMAN, GL.
2. Tranz. (Regional; complementul indică arbori sau trunchiul lor) A tăia și a înlătura un inel din scoarță pentru a împiedica circulația sevei elaborate de la coroană la rădăcină și a provoca astfel uscarea lentă, în picioare, a arborelui; a inela, (popular) a secui. Com. din TULGHEȘ—BORSEC.
— Prez. ind.: ? — Și: **plezărí** vb. IV. COMAN, GL.
— Etimologia necunoscută. Cf. germ. blessieren.

PLESURÁRE s. f. (Prin Transilv.) Acțiunea de a (se) plesura. Cf. plesura **(2)**. Cf. REV. PĂD. XXVII, 615.
— Pl.: *plesurări*.
— V. **plesura.**

PLEȘ[1], PLEÁȘĂ adj., s. f. **1.** Adj. (Învechit și popular; despre oameni) Pleșuv **(1)**, chel. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Omul pleș nelegîndu-și bine paroca sa pre cap.* ȚICHINDEAL, ap. DDRF, cf. LB, CIHAC, II, 262. *Era pleș la cap ca un genunchi.* GANE, N. III, 28, cf. BARCIANU, ALEXI, W., CANDREA, F. 35, TDRG, SCRIBAN, D., CABA, SĂL. 91. *D-o fi din față mare, Să-i pice cosițele, Pleașă să rămînă.* CHEST. V 178/78, cf. ALRM I/I h 16, ALR II/I MN 3, 6 815/2, 27, 29, 36, 47, 284, 514, 520, 537, 605, L. ROM. 1959, nr. 6, 48. ◇ (Prin analogie) *Da lupu era tăt pleș, căci apa fierbinte i-o dus tăț perii jos.* ALEXICI, L. P. 236. ✦ (Despre cap, creștet etc.; p. restr. despre frunte) Care nu are păr[1] **(I 1)**; chel, pleșuv **(1)**. *Fruntea-i lată și acum pleașă.* F (1867), 9. *Un popă ... smolit la față, cu capul pleș.* CREANGĂ, O. 259, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Își netezi cu latul palmei fruntea osoasă și pleașă.* C. PETRESCU, Î. II, 185, cf. id. O. P. II, 268, id. R. DR. 258.
2. S. f. (Învechit și regional) Pleșuvie **(1)**. Cf. BIBLIA (1688), 79[2]/4, ANON. CAR., BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Am ... o pleașă în creștet.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 31, cf. CIHAC, II, 262, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ARH. OLT. XXI, 272.
3. Adj. (Regional; despre cai) Care are o pată albă în frunte. Cf. H IV 176, com. MARIAN.
4. Adj. P. anal. (Rar; despre munți, dealuri, soluri etc.) Pleșuv **(2)**. *Strig turbații urieși Alergînd unul spre codri, celalalt spre munții pleși.* ALECSANDRI, POEZII, 237. *Trebuia ... să ocolească dîmburile pleșe.* GALACTION, O. 294. *Aci fusese pădure; e acum pămînt pleș.* C. PETRESCU, Î. II, 202, cf. SCRIBAN, D.
5. S. f. Pleșuvie **(3)**. *Polica ... în pleașa muntelui prea în lesne închizîndu-se.* CANTEMIR, IST. 203. [Hotarul merge] *tot spre amiazăzi și păn în pleșa dialului* (a. 1755). URICARIUL, XI, 229. *Ici-colea tot se mai văd pleșuri neacoperite cu verdeață.* CONTEMPORANUL, VI[1], 44. *Spinările munților împăduriți și pleșurile de gresie.* ARDELEANU, V. P. 11, cf. CHEST. IV 98/22, 132, 136.
— Pl.: *pleși, -e* și **(5,** n.) *pleșuri*. — Și: **pléșă** s. f.
— Din v. sl. плѣшь.

PLEȘ[2], PLEÁȘĂ adj. (Regional; despre vite) Care are coarnele plecate spre spate; (despre coarnele vitelor) care au crescut asimetric, unul în sus și celălalt în jos. Cf. DAMÉ, T. 28, LEXIC REG. II, 71.
— Pl.: *pleși, -e*.
— Cf. pleș[1].

PLEȘÁT, -Ă adj. (Regional) Pleșcan[2] (Gologanu—Focșani). CHEST. V 76/38.
— Pl.: *pleșați, -te*.
— De la **pleș[2].**

PLÉȘĂ[1] s. f. (Regional) Fîntînă cu apă (minerală) sărată (Marginea—Rădăuți). Cf. CHEST. II 462/241, ALR II 4 096/386.
— Pl.: *pleșe*.
— Etimologia necunoscută.

PLÉȘĂ[2] s. f. v. **pleș[1].**

PLEȘCÁIȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLEȘCÁN[1] s. m. (Rar) Jefuitor. *Pleșcanul de Joe, zeul zeilor păgînești, o îndrăgise grozav.* ISPIRESCU, U. 15, cf. BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U.
— Pl.: *pleșcani*.
— **Pleașcă[1]** + suf. *-an*.

PLEȘCÁN[2], -Ă adj. (Prin Bucov.; și substantivat) (Vită) cu fruntea lată și cu coarne scurte, plecate spre spate. Com. MARIAN, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Pl.: *pleșcani, -e*.
— De la **pleș[2].**

PLEȘCÁR s. m. (Familiar și peiorativ) Persoană care umblă după pleașcă[1] **(2)**; chilipirgiu, (rar) pleșcaș **(2)**. *Ziseși pleșcarului ăstuta că-i însemni ziua cînd să-ți dea banii înapoi.* GÎRLEANU, N. 55. *Scotea la iveală fap-*

tele săvîrșite de Lascăr Catargiu și de ... pleșcarii din preajma lui. PAS, L. I, 280. *Mici și aprigi pleșcari ... erau gata să cumpere, să vîndă și să transporte oricînd, orice.* GALAN, B. I, 20, cf. SFC IV, 185, 195, A V 20, 34, VI 4, 26. ✦ (Regional) Om mincinos. Cf. CREANGĂ, GL. 416. ✦ (Regional) Om cicălitor (Baia—Fălticeni). ALR I 1 564/552.
— Pl.: *pleșcari.*
— **Pleașcă**[1] + suf. *-ar.*

PLEȘCÁȘ s. m. (Rar) **1.** Jefuitor. *Acești pleșcași stingheri ... nu erau așa cruzi.* GALACTION, O. 279. **2.** Pleșcar. *Era tot atît de vestit și de căutat printre pleșcașii chefului.* GALACTION, O. A. I, 360.
— Pl.: *pleșcași.*
— **Pleașcă**[1] + suf. *-aș.*

PLEȘCÁT, -Ă adj. (Regional) Pleșuv **(1)**, chel. *Ba-i chiar el, mamă dragă ! Uite-l că-i pleșcat așa la cap, curat ca tata !* FURTUNĂ, v. 41, cf. ALRM I/I h 16/387.
— Pl.: *pleșcați, -te.*
— **Pleșcă** + suf. *-at.*

PLEȘCÁVIȚĂ s. f. v. **plescaviță.**

PLÉȘCĂ s. f. (Regional) **1.** Chelie, pleșuvie **(1)**. Com. MARIAN. ✦ (În forma *pleașcă)* Epitet dat unui om chel. Cf. CIHAC, II, 262, ȘĂINEANU, D. U.
2. „Cap, schelet" (Bonț—Gherla). COMAN, GL.
— Pl.: ? — Și : **pleășcă** s. f. CIHAC, II, 262, ȘĂINEANU, D. U.
— **Pleș**[1] + suf. *-că.*

PLEȘCĂÍ vb. IV v. **plescăi.**

PLEȘCĂIÁLĂ s. f. v. **plescăială.**

PLEȘCĂÍRE s. f. v. **plescăire.**

PLEȘCĂITÚRĂ s. f. v. **plescătură.**

PLEȘCUÍ vb. IV. Intranz. **1.** (Învechit și regional) A prăda, a jefui. *Acesta căuta A găsi să pleșcuiască, și din boieri a prăda.* BELDIMAN, E. 46/30, cf. CIHAC, II, 262, DDRF, CADE, SCRIBAN, D., A VI 4, 33.
2. (Regional) A umbla după pleașcă[1] **(2)**. Cf. CADE.
— Prez. ind.: *pleșcuiesc.*
— **Pleașcă**[1] + suf. *-ui.*

PLEȘCUÍT s. n. (Regional) Faptul de a pleșcui. Cf. pleșcni **(2)**. *Vezi ... citu-i de-a dracului lumea asta? numai după pleșcuit umblă.* CREANGĂ, ap. CADE.
— V. **pleșcui.**

PLEȘCUITÓR adj., s. m. (În dicționarele din trecut) Jefuitor. Cf. DDRF, BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D.
— Pronunțat: *-cu-i-.* — Pl.: *pleșcuitori.*
— **Pleșcui** + suf. *-tor.*

PLEȘCÚȚĂ s. f. (Regional) Diminutiv al lui plașcă[1] **(1 3)**. *Cînd boiesc poduții ei nu fug deloc, așa că se prind ușor și cu grămada, mai cu seamă cu pleșcuța.* BĂCESCU, P. 151.
— Pl.: *pleșcuțe.*
— **Plașcă**[1] + suf. *-uță.*

PLEȘÍ vb. IV. Intranz. (Învechit) A pleșuvi **(1)**, a cheli. Cf. DDRF.
— Prez. ind.: *pleșesc.*
— V. **pleș**[1].

PLEȘÍE s. f. (Învechit) Pleșuvie **(2)**, chelie. Cf. CIHAC, II, 262, LM, DDRF.
— Pl.: (rar) *pleșii.*
— **Pleș**[1] + suf. *-ie.*

PLEȘITÚRĂ s. f. (Regional) Pleșuvie **(2)**, chelie (Chizătău—Lugoj). ALR II/I MN 3, 6 815/76.
— Pl.: *pleșituri.*
— **Pleși** + suf. *-tură.*

PLEȘÍV, -Ă adj. v. **pleșuv.**

PLÉȘMĂ s. f. (Prin Ban.; cu sens neprecizat, probabil) Stomatită. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 159.
— Pl.: *pleșme.*
— Etimologia necunoscută.

PLEȘNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLEȘNICÁR s. n. v. **plesnicar.**

PLÉȘNIȚĂ s. f. (Regional) **1.** Obiect moale (Stîlpeni—Cîmpulung). UDRESCU, GL. *O pleșniță de mămăligă.* id. ib.
2. Epitet dat unui om moale, leneș, lipsit de putere (Stîlpeni — Cîmpulung). UDRESCU, GL. *O pleșniță de om; unde cade, nu se mai scoală.* id. ib. ✧ Expr. (Adverbial) **A sta pleșniță** = a sta degeaba. id. ib.
— Pl.: *pleșnițe.*
— Etimologia necunoscută. Cf. meșniță.

PLEȘÓI adj. (Prin sud-vestul Munt.; despre boi) Cu coarnele „crescute în părți". LEXIC REG. II, 71.
— Pl.: *pleșoi.*
— **Pleș**[2] + suf. *-oi.*

PLEȘTANIȚĂ s. f. (Învechit) Aer (cu care se acoperă vasele liturgice). *Zugrăvitu-s-au această sf[î]ntă pleștaniță în zilele preaosfințitului* (a. 1812). IORGA, S. D. XIII, 198.
— Accentul necunoscut. — Pl.: *pleștanițe.*
— Din slavonul ПЛАЩАНИЦА.

PLEȘTÍ vb. IV v. **pleoști.**

PLÉȘTINĂ s. f. (Învechit, rar) Loc neted și fără vegetație. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX.
— Pl.: *pleștine.*
— **Pleș**[1] + suf. *-ătină.*

PLEȘTÍT, -Ă adj. v. **pleoștit.**

PLEȘÚG, -Ă adj. v. **pleșuv.**

PLEȘUGÍ vb. IV v. **pleșuvi.**

PLEȘUGÍE s. f. v. **pleșuvie.**

PLEȘUGÍRE s. f. v. **pleșuvire.**

PLEȘÚH, -Ă adj. v. **pleșuv.**

PLEȘÚV, -Ă adj. **1.** (Despre oameni) Care nu are păr[1] **(1 1)** pe cap, căruia i-a căzut (tot) părul[1]; chel, (învechit și popular) pleș[1] **(1)**, (regional) pleșcat, peleag **(1)**, tîrcav. [Oameni] *care zic să fie toți din naștere pleșuvi, și bărbați și femei.* HERODOT (1645), 217. [Era] *can pleșiv.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 120[r]/12. *Pleșiv iaste.* BIBLIA (1688), 79[2]/1, cf. ANON. CAR., LEX. MARS. 211, BUDAI-DELEANU, LEX. *Omul pleșug (pleș) sau fără păr.* ȚICHINDEAL, F. 355/15. *Bătrînul care este pleșuv și fără dinți.* NEGRUZZI, S. II, 244, cf. POLIZU. *Te-am văzut pleșug și gîrbovit de suferințele multe prin care ai trecut.* F (1872), 125. *Moșneagul a rămas pleșuv și spetit.* CREANGĂ, P. 294. *Bancherul cel pleșuv.* DELAVRANCEA, T. 228, cf. DDRF. *Se întîmplă adesea ca bărbaților să le cadă părul cu totul și să rămînă che(l)i sau pleșuvi, pleșivi, pleși sau pelegi.* CANDREA, F. 35, cf. 36. *Va căpăta un bărbat pleșuv.* GOROVEI, CR. 190. *Gros și pleșuv, avea totuși părul de după urechi adus cu măiestrie.* HOGAȘ, M. N. 32. *Bătrîn și pleșuv.* SADOVEANU, O. V, 403, cf. SCRIBAN, D. *Chiar pleșuvul moș Axinte ... Nu își mai aduce aminte.* V. ROM. ianuarie 1954, 71. *Era un bărbățel palid și cam pleșuv.* S martie 1960, 41, com. MARIAN. *Fata aceea era ... pleșugă (pilegă).* RETEGANUL, P. II, 67, cf. ALRM I/I h 16, ALR II/I MN 3, 6 815/102, 192, 219, 235, 250, 272, 279, 362, 386, 414, 551, 833, A II 3,

8, 9, 10, III 2. (Substantivat) *Suie-te, pleşuvule!* BIBLIA (1688), ap. TDRG. *Cu pleşuvul cînd vorbeşti, Tigvă să nu pomeneşti.* PANN, P. V. I, 5/11. ✦ (Despre cap, creştet etc., p. restr. despre frunte) Care nu are păr[1] **(I 1)**, lipsit de păr[1]; chel, (învechit şi popular) pleş[1] **(1)**. *Au scuipat pe creştetul lui cel pleşug.* ŞINCAI, HR. III, 118/28. *Odată mă trezesc cu un cap pleşuv al unui simigiu.* PR. DRAM. 229. *Zări pe bătrînul armaş uscat şi galbin, cu fruntea pleşuvă.* ODOBESCU, S. I, 66. *Fruntea sa pleşuvă ... era norată de durere.* EMINESCU, G. P. 50, cf. id. N. 59. *Zarea lustruită a creştetului său pleşuv.* HOGAŞ, DR. I, 174. *Fruntea largă care se pierdea în creştetul pleşuv şi lucitor.* REBREANU, I. 478. *Băteau mătănii cu capetele pleşuve.* BRĂESCU, O. A. II, 53. *A ridicat fruntea pleşuvă.* SADOVEANU, O. XI, 321, cf. XII, 381. *Creştetul capului îl avea cu totul pleşuv.* CAMIL PETRESCU, O. II, 19. *Se ivea feaşta pleşuvă a lui Pălălău.* GALAN, Z. R. 299. ✧ *Vultur pleşuv* v. vultur. ✦ (Substantivat, f.; regional; în forma *pleşugă*) Pleşuvie **(2)**, chelie (Dobra—Deva). ALR II/I MN 3, 6 815/105.

2. P. anal. (Despre munţi, dealuri, soluri etc.) Lipsit cu totul de vegetaţie, golaş; p. ext. uscat, sterp, arid; (rar) pleş[1] **(4)**. *Plantaţiunile s-ar putea înmulţi pe acele dealuri pleşuge şi golaşe.* BARIŢIU, P. A. I, 459. *În depărtare domneşte Pionul, spărgînd norii cu pleşuvul său creştet.* NEGRUZZI, S. I, 195. *Lemnul fiind rar şi scump în cîmpia cea pleşuvă a Dobrogii.* HASDEU, I. C. I, 235. *Cîteva stînci ... îşi mai ridicau, din desişul verde, capetele pleşuve.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 116. *Pe la Capîlna dealurile sînt în parte mare pleşuge, lipsite de păduri.* MOLDOVAN, Ţ. N. 384. *Din culmea pleşuvă, cu creştetul alb, Privirea mea zboară departe.* GOGA, C. P. 52. [Popuşoii] *se pot muta, luîndu-i pe dedesupt, cu sapa ... şi punîndu-i în locurile goale sau pleşuve.* PAMFILE, A. R. 74. *Pe coastele pleşuve ale dealurilor, haina iernii era ... imaculată.* AGÎRBICEANU, A. 348. *Înaintea noastră, lungă, largă şi pleşuvă, se întindea Şeştina.* HOGAŞ, DR. I, 93, cf. 105, 280. *Priveliştea era monotonă. Aceeaşi cîmpie pleşuvă, pustie.* REBREANU, R. I, 75, cf. id. NUV. 48. *Toate dealurile, toate platourile sînt pleşuve şi roşcate.* GALACTION, O. A. II, 421, cf. id. O. 314. *Dincolo de valea Ţicăului se ridică dealurile pleşuve ale Şorogarilor.* SADOVEANU, E. 94, cf. id. O. X, 7. *Muntele pleşuv.* ARGHEZI, VERS. 359, cf. 238. *Coada de deal a rămas pleşuvă şi spălată de puhoaie.* V. ROM. februarie 1954, 15, cf. CHEST. IV 98/172. ✦ (Despre plante, mai ales despre arbori) Cu ramurile ori tulpinile goale, fără frunze; desfrunzit. *Sumbra vegetaţiune a unor cedri seculari, Cu crengi pleşuge, frînte.* F (1875), 5.

— Pl.: *pleşuvi, -e.* — Şi: (învechit şi regional) **pleşúg, -ă, pleşiv, -ă**, (regional) **pleşúb, -ă** (ALR II/I MN 3, 6 815/219) adj.

— Din bg. плешив.

PLEŞUVEÁLĂ s. f. (Regional) Pleşuvie **(1)**, chelie (Şercaia—Făgăraş). Cf. LEXIC REG. II, 52.

— Pl.: *pleşuveli.*

— **Pleşuv** + suf. *-eală.*

PLEŞUVÍ vb. IV. **1.** Intranz. (Despre oameni) A rămîne fără păr[1] **(I 1)** pe cap, a deveni pleşuv **(1)**; (despre capul, creştetul etc. oamenilor) a rămîne fără păr[1]; a cheli, (învechit) a pleşi. Cf. LB. *Ce? ai pleşuvit?* NEGRUZZI, S. I, 68, cf. POLIZU, DDRF, BARCIANU, TDRG, ŞĂINEANU, D. U. *De-acu am să pleşuvesc de istov.* SADOVEANU, O. VIII, 44, cf. SCRIBAN, D. *Pleşuvise şi mustaţa îi atîrna sub nări ca un fuior nescărmănat.* T. POPOVICI, SE. 16. *Că de holca ce-ai holcit, Capul tot ţi-a pleşuit.* RETEGANUL, CH. 164. ✧ Tranz. fact. (Ironic) *Taci din gură! Că-ţi pun o mînă-n păr, Te pleşuvesc de-a una.* COŞBUC, S. 132. ✦ Refl. (Despre păr[1]) A cădea lăsînd capul chel. *Pletele Verenicăi să se pleşuvească, coroana frumoasă nu le-mpodobească.* CANTEMIR, IST. 308.

2. Refl. P. anal. (Despre munţi, dealuri, soluri etc.) A rămîne fără vegetaţie, a deveni golaş, sterp, uscat. *Toamna bătea la uşă ... Hotarul se pleşuvea mereu.* REBREANU, I. 90. ✧ Tranz. fact. *Boierimea, care posedă munţi întregi împăduriţi, i-a concesionat unor societăţi străine, care i-au pleşuvit cu totul.* CAMIL PETRESCU, T. I, 25.

— Prez. ind.: *pleşuvesc.* — Şi: (regional) **pleşugí** vb. IV.

— V. **pleşuv.**

PLEŞUVÍE s. f. **1.** Lipsă a părului[1] **(I 1)** de pe cap, la oameni, ca urmare a căderii lui; boală care produce această cădere; chelie, calviţie, (învechit şi regional) pleaşă (v. pleş[1] **2)**, (regional) pleşcă **(1)**, pleşuveală. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., CANDREA, F. 223. *Pleşuvia predispune la guturai, la durere de cap.* BIANU, D. S. 557, cf. TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Flăcăii loviţi prea timpuriu de pleşuvie îşi întăresc rădăcina părului cu fierturi.* V. ROM. martie 1954, 52.

2. (Concretizat) Porţiune a capului omului rămasă fără păr[1] **(I 1)** (în urma pleşuviei **1)**; chelie, (învechit) pleşie, (regional) pleşugă (v. pleşuv **1)**, pleşitură. *Iulie Chesariul ... au fost pleşug, însă el au slugărit altitea aducătoare de biruinţă cununii, cît au avut prea slăvit pleşugia sa cu ce acoperi.* ŢICHINDEAL, F. 399/1. *Bătrînul mă asculta ... mîngîindu-şi pleşuvia arsă de soare.* SADOVEANU, O. XVIII, 624, cf. VIII, 314.

3. P. anal. Porţiune a unui munte lipsită cu totul de vegetaţie; (învechit şi regional) pleaşă, v. pleş[1] **(5)**. *Desluşeam ... proeminenţele Ceahlăului, pleşuviile Ciungilor.* GALACTION, O. A. II, 267.

— Pl.: *pleşuvii.* — Şi: **pleşugíe** s. f.

— **Pleşuv** + suf. *-ie.*

PLEŞUVÍRE s. f. (Rar) Acţiunea de a pleşuvi şi rezultatul ei. Cf. pleşuvi **(1)**. *Pleşuvirea capului de păr.* PISCUPESCU, O. 155/14, cf. POLIZU, DDRF.

— Pl.: *pleşuviri.* — Şi: (învechit) **pleşugíre** s. f. POLIZU.

— V. **pleşuvi.**

PLEŞUVÍT, -Ă adj. (Despre oameni) Care a devenit pleşuv **(1)**, căruia i-a căzut părul[1] **(I 1)** de pe cap; (despre cap, frunte etc.) rămas fără păr[1], chelit. *Timpul acela ferice a căruia suvenire singură ... mai poate să le descreţească fruntea pleşuvită.* NEGRUZZI, S. I, 344. *Bătrîn, cu barba albă şi cu frunte pleşuvită.* BELDICEANU, P. 127, cf. DDRF. *Nici nu-mi pasă De Năstasă, Că am capul pleşuvit Şi picioru-nţepenit* (Bita). SADOVEANU, P. C. 8. ✧ Fig. *Pe cerul sur se înălţau acoperişurile albe, fuguiate şi pleşuvite-n coamă, de unde lunecase omătul.* V. ROM. noiembrie 1953, 126. ✦ (Neobişnuit; despre vegetaţie) Ars de soare; pîrjolit **(1)**, uscat. *Doi cîini se hîrjoneau pe iarba pleşuvită.* IL martie 1961, 6.

— Pl.: *pleşuviţi, -te.*

— V. **pleşuvi.**

PLEŞUVITÚRĂ s. f. (Învechit, rar) Parte a capului de pe care s-a ras părul[1] **(I 1)**. *Să nu puneţi pleşuvitură întru mijlocul ochilor voştri pre mort.* BIBLIA (1688), 136[2]/29.

— **Pleşuvi** + suf. *-tură.*

PLETÁR s. n. (Prin sud-vestul Mold.) Podoabă feminească nedefinită mai de aproape. Cf. pleter **(3)**. Cf. H XI 491, 507.

— Pl.: *pletare.*

— Probabil de la **pleată.**

PLÉTCURI s. f. pl. (Regional) Bîrfeli (Girişu de Criş—Oradea). LEXIC REG. 72.

— Din magh. **pletyka.**

PLETEÁNCĂ s. f. (Nordul Transilv. şi Bucov.) Panglică îngustă sau fir de lînă cu care de obicei femeile îşi împletesc şi îşi împodobesc cozile sau le prelungesc pînă în talie. *Scoate-ţi cuţitul din teacă Şi-ţi taie, frate-o pleteancă, Să-ţi faci aţe la găleţi.* F (1887), 282. *Părul ei galbin ca grîu Desprins din pletenci ...*

Se varsă val blond. COȘBUC, P. II, 204, cf. TDRG. *Fetele ... împletesc în coade niște fire de lînă numite pleteancă ... cu care completează coadele pînă la cingătoare.* CANDREA, Ț. O. 6, cf. CADE, ȘEZ. III, 85, BUGNARIU, N. 264/199, com. din ZAHAREȘTI—SUCEAVA. *Cine are puține oi le pune o pleteancă mică (cercală roșie) să nu se deoache.* CHEST. V 178/66, cf. II 70/232. [Fetele] *își lasă coadă cu două pletence.* ALR II 3 288/279, cf. 3 288/334, MAT. DIALECT. I, 286. ✦ (Regional) Șuviță de păr[1] (**I 1**) care se adaugă la cozi, împletindu-se odată cu acestea. Com. din ZAGRA—NĂSĂUD.

— Pl.: *pletenci* și *pletence.* — Și: **pliteáncă** s. f. PASCU, S. 232, ȘEZ. III, 85.

— **Pleată** + suf. *-eancă.*

PLETENÍC s. n. (Regional) **1.** Salbă de bani (care se poartă pe frunte și pe umăr) (Ghilad—Timișoara). ALR II 3 287/36.

2. (În forma *plecenic*) Sîrmă pe care se înșiră monedele unei salbe (Banloc—Timișoara). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 159.

— Pl.: *pletenice.* — Și: **plecenîe** s. n. L. COSTIN, GR. BĂN. 159.

— Cf. pleteancă.

PLÉTER s. n. **1.** (Munt., Olt. și Ban.) Împletitură de nuiele. V. leasă. Cf. DDRF. *A tăiat pleturile făcute.* LUNGIANU, ap. CADE. *Împletitura păreților ... poartă numirea de pleteră.* CHEST. II 135/72. *Pleter se numește o bucată de îngrăditură de nuiele pentru a acoperi podul sau a închide stîna de oi.* ib. 137/4. *Pleter de nuiele.* ALR II/I MN 125, 3 838/848. *Mai trage două-trei pletere peste mărăcini, ca să-i întărească.* UDRESCU, GL. ✦ Spec. Împletitură de nuiele (mai groasă) care se face în partea de sus a unui gard de lemn. Cf. CADE, SCRIBAN, D. *Acest șir de nuiele împletite peste vîrfurile lor (a parilor țepligi) se numește pleteru gardului.* H IX 84. *Un gard, care are pletere.* MAT. FOLK. 701, cf. RĂDULESCU-CODIN, CIAUȘANU, V. 189, ARH. OLT. XXI, 272. *Pe pleteru gardului să cocoțară, în picioare să-nălțară.* GR. S. V, 103. ✦ P. ext. (Prin nord-vestul Munt.) Porțiune de gard (din nuiele împletite). *Am făcut un pleter bun de la coșarea vacilor pînă la grajdul iepei; ce zici?* UDRESCU, GL. ✧ Expr. **A se uita prin pletere** (sau **prin pleter**) = a cerceta, a spiona. id. ib. ✦ P. ext. Gard pescăresc construit din stuf, din nuiele de alun ori de salcie și instalat de-a lungul malurilor, în albia majoră a rîurilor etc. pentru a opri ieșirea peștelui dintr-o anumită zonă. *Iarna l-a prins făcînd pleter în spărturile țărmurilor.* SLAVICI, V. P. 5, cf. TDRG. *Se face închiderea generală a bălții ... cu un gard continuu zis pleter.* ANTIPA, P. 574, cf. 579. *În unele cazuri se construiesc din pleter mai multe grupuri de cotețe ... în cari se prinde de obicei somnul mic.* LTR[2].

2. P. restr. (Olt.) Nuia (**1**) (mai ales pentru împletit garduri). *Se punea să-i tragă cu pleterul la spate.* IOVESCU, N. 126, cf. CHEST. II 135/42, ALR II/886, CV 1951, nr. 1, 36.

3. (Olt.) Șnur sau panglică cu care își împletesc femeile cozile. Cf. GR. S. V, 122, CHEST. II 137/72, 87, LEXIC REG. II, 30. ✦ (Prin sud-vestul Transilv.) Părul[1] (**I 1**) femeilor împletit în cozi (și adus de o parte și de alta a capului). *În loc de doi pleteri se poartă numai unul, la stînga.* DENSUSIANU, Ț. H. 9, cf. 56, 329, A III 2.

4. (Rar; cu sens colectiv) Crengile care sînt lăsate în jos la salcie sau la mesteacăn. Cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pletere* și (rar, m.) *pleteri.* — Și: (regional) **pléteră** s. f., **plétur** s. n.

— Din scr. **pleter.**

PLÉTERĂ s. f. v. **pleter.**

PLETEREÁLĂ s. f. (Prin vestul Munt.) Împletitură de nuiele. *Mai trage-i o pletereală-două, ca să iasă gardul mai nălluț.* UDRESCU, GL.

— **Pleter** + suf. *-eală.*

PLETÍ vb. IV. Tranz. (Învechit și regional) A împleti. Cf. DRLU, SCRIBAN, D.

— Prez. ind.: *pletesc.*

— De la **plete** (pl. lui *pleată*). Cf. împleti.

PLÉTINĂ s. f. Navă mică, fără propulsie proprie, folosită pentru transportul mărfurilor pe căi de navigație cu adîncimi mici. *O plétină pe care erau îmbarcați mai mulți oameni, căruțe și vite.* ap. SCRIBAN, D., cf. NOM. MIN. I, 115, LTR[2], DN, DER.

— Accentuat și: *pletínă.* DM, DN. — Pl.: *pletine.*

— Cf. pilotină.

PLÉTINIȚĂ s. f. (Prin sud-vestul Transilv.) Întăritură făcută în malul unui rîu, pentru ca apa să nu surpe malul. Cf. CHEST. IV 41/106, 110.

— Pl.: *pletinițe.*

— Din scr. **pletenica.**

PLETIȘOÁRĂ s. f. (Iht.; regional) Boarcă *(Rhodeus sericeus amarus)* (Rășinari—Cisnădie). Cf. PĂCALĂ, M. R. 32.

— Pl.: *pletișoare.*

— **Plăt[ică**[1]] + suf. *-ișoară.*

PLETITÚRĂ s. f. (Învechit și regional) Împletitură. Cf. COD. VOR., ap. ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 48, SCRIBAN, D., ALR II 3 288/353.

— Pl.: *pletituri.*

— **Pleti** + suf. *-tură.*

PLETÍȚĂ s. f. **1.** (Învechit) Diminutiv al lui pleată (**1**); codiță. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX.

2. (Regional; la pl.) Grămezi de snopi (Crăguiești—Drobeta Turnu Severin). Cf. GL. OLT.

— Pl.: *pletițe.*

— **Pleată** + suf. *-iță.*

PLÉTOARE s. f. v. **pletoră.**

PLÉTOR subst. v. **pletoră.**

PLÉTORĂ s. f. **1.** Cantitate de sînge sau de umori depășind valorile normale din întreg organismul sau din anumite părți ale lui; stare morbidă provocată de această supraîncărcare și care se manifestă prin roșeața pielii și a mucoaselor, palpitații, puls accelerat, respirație scurtă etc.; (rar) pletorie. [Prafurile] *sînt foarte priincioasă împotriva pletorilor de sînge.* VEISA, I. 39/17, cf. 173/18. *Apele sulfuroase ... nu sînt potrivite, și anume: a) la pletoră de sînge, la emoragie activă ...* FĂTU, D. 101/21. *Bolnavul ... să eviteze tot ceea ce i-ar putea pricinui o pletoare (înmulțirea sîngelui).* PARAB. 210/5. *Semnele pletoriei sînt: roșeața pielei, ochii înjectați, fața purpurie.* BIANU, D. S., cf. ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Pletora predispune la arterioscleroză, diabet, gută, obezitate.* DER, cf. DN[2], D. MED.

2. Cantitate (prea) mare de obiecte, de produse, de ființe. V. prisos, surplus, exces. *În pletora asta de produceri „originale" care se aruncă de pe grătarele mașinilor tipografice ... e o imensă, covîrșitoare majoritate de secături.* VLAHUȚĂ, O. A. 329, cf. SĂM. I, 243. *În literatura noastră ... ceea ce ne-ar încurca nu e lipsa de producțiuni ..., ci pletora lor.* GHEREA, ST. CR. III, 93. *Pletora de candidați la un post.* SCRIBAN, D. *S-a dus și acea pletoră de scribi care nu vedeau mai departe de bătaia unor ochelari pentru mare miopie.* CONTEMP. 1948, nr. 105, 4/5. ✧ *Pletoră semantică* = aglomerare (excesivă) de sensuri la un cuvînt. V. polisemie. *Sinonimia bogată ne întîmpină mult mai des decît pletora semantică.* IORDAN, STIL. 344, cf. 345. *Avem a face, în mai toate cazurile, cu așa-numita pletoră semantică.* L. ROM. 1959, nr. 2, 93, cf. DN[2].

— Accentuat și: *pletóră.* — Pl.: *pletore.* — Și: (învechit) **plétoare** s. f., **plétor** subst.

— Din fr. **pléthore.**

PLETÓRIC, -Ă adj. **1.** (Despre oameni) Care are pletoră **(1)**; care este roșu din cauza pletorei, sanguin. Cf. ALEXI, W. *Om pletoric.* CADE, cf. SCRIBAN, D., DM, DN[2].

2. Care este în cantitate (prea) mare; supraabundent. V. excesiv. *Pletoric prin exces de adjective ..., stilul d-nei H. Papadat-Bengescu poate fi lipsit de calitățile obicinuite.* LOVINESCU, C. VII, 118, cf. IV, 99.

— Pl.: *pletorici, -ce.*

— Din fr. **pléthorique.**

PLETORÍE s. f. (Rar) Pletoră **(1)**. Cf. ALEXI, W.

— Pl.: *pletorii.*

— **Pletoră** + suf. *-ie.*

PLETÓS, -OÁSĂ adj., s. f. **1.** Adj. **1.** (Despre oameni sau despre capul lor) Cu plete **(1)** mari, cu păr[1] **(1 1)** lung (despletit) și bogat; (despre bărbați sau despre capul lor; peiorativ) cu părul[1] lăsat să crească excesiv de lung. *Fimeile lor ... fiind iale pletoasă.* HERODOT (1645), 262. *Un cinovnic pletos și bărbos.* NEGRUZZI, S. I, 322, cf. LM. *Mii de capete pletoase, Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă.* EMINESCU, O. I, 148. *Rideau izbind pământul după hihăitul flăcăilor pletoși.* DELAVRANCEA, S. 55. *Auzi bine vocea țăranului pletos de-afară.* REBREANU, N. 256. *Trec iar printr-o grădină cu copii pletoși și guvernante.* BACOVIA, O. 227. *Nu era bucuros să se întîlnească cu acei tineri prea simpatici, pletoși.* GALACTION, A. 92. *Neculai Racoviță se frămînta în locul său ... Acuma găsi prilej să se desfacă în sus, greoi și pletos.* SADOVEANU, O. X, 173. *Un vagabond pletos ... cîntînd cu acompaniament de armonică.* C. PETRESCU, A. R. 55. *Emilian Chifa, pletos, cu mustăcioară subțire ..., îl urmă.* STANCU, R. A. IV, 104. *Pletos, cu ochii plini ca de-un fior de spaimă, o întîmpina între focuri.* CAMILAR, N. I, 108. *Hoțomanul nalt, pletos Cum e un stejar frunzos, Era Mane cel spătos.* ALECSANDRI, P. P. 73. *Ajunsă la o arie unde vîntura un popă pletos.* ȘEZ. I, 208. (Fig.) *Mai simțeam în mine cum se strîng Pletoase neguri.* LABIȘ, P. 263. ◇ (Substantivat; peiorativ) *Pletosul slinos se mai învîrti de cîteva ori.* STANCU, R. A. III, 100. *Habar nu avea ce-a mai făcut pletosul.* PAS, Z. IV, 168. ✦ (Despre păr[1]) Bogat, abundent; lățos. *Își sacrificase chica pletoasă.* C. PETRESCU, C. V. 46. *De-ai fi din casă-aleasă, N-ai purta chica pletoasă.* SEVASTOS, C. 142. ✦ (Substantivat, de obicei la pl.; depreciativ) Epitet dat unui țigan nomad. Cf. ALR II/I h 260/723, com. din ȚEPEȘ VODĂ—CERNAVODĂ. ✦ (Despre animale, în special despre cai) Cu coama lungă, bogată. *Armăsarii voștri cu coama lor pletoasă Alerg și scapăr iute.* BOLLIAC, O. 90. *Are un cîrd pletos de zimbri în codri de arini.* ALECSANDRI, POEZII, 202, cf. DR. V, 294.

2. P. anal. (Despre plante sau părți ale lor) Cu tulpinile, ramurile sau frunzele lungi, stufoase (și aplecate în jos). *Crucele aste de lemn umbrite de salcii pletoase.* NEGRUZZI, S. I, 192. *O salcie pletoasă lin pe baltă se coboară.* ALECSANDRI, POEZII, 51. *Acolo salcia pletoasă, socul mirositor ... cresc amestecați cu falnici jugastri.* ODOBESCU, S. I, 147. *Trunchiul cel plecat Al salciei pletoase.* EMINESCU, O. I, 63. *Poposesc la umbra unei răchiți pletoase.* CREANGĂ, A. 143. *Vede o căsuță umbrită de niște lozii pletoase.* id. P. 288. *Zicea din fluier ... sub mlădițele moi ale unei sălcii pletoase.* DELAVRANCEA, S. 98, cf. 253. *Bucolica undă adoarme în tihna de salcii pletoase.* MACEDONSKI, O. I, 79. *Sub o salcie pletoasă, valul doarme și suspină.* BELDICEANU, P. 57. *Tot mai cu mirare Pletoșii ulmi s-apleacă.* COȘBUC, P. II, 52. *La umbra ulmilor pletoși Veneam zile de-a rîndul.* PETICĂ, O. 94. *Mesteacănii bătrîni și pletoși ... atingeau cu vîrful celor din urmă ramuri crestele fugătoare ale undelor.* HOGAȘ, DR. I, 69. *Pe țărm, pletoase sălcii ca-ntr-o luncă.* D. BOTEZ, F. S. 40. *Colivițile lor se arătau prin învălmășagul unor plante pletoase.* GALACTION, O. 328. *Finețele pletoase se legănau grele, pline de apă.* SADOVEANU, O. I, 297. *Vîntoasa vînzolea sălciile pletoase.* C. PETRESCU, A. R. 6. *Cîteva sălcii pletoase ciudate ... ies Oltului înainte.* BOGZA, C. O. 101, cf. V. ROM. martie 1954, 28. *Canale nesfîrșite, tăiate sub bolți de salcie pletoasă.* GALAN, B. I, 45. *Am umblat toată ziua prin codrii pletoși.* LABIȘ, P. 348. *Cînta în crîngul verde Sub ramura pletoasă.* TEODORESCU, P. P. 280. *Frunza e umbroasă Și iarba pletoasă.* id. ib. 435. ◇ (Substantivat) *I-adastă codrii vechi, pletoșii, Doinind minuni din vremuri legendare.* CERNA, P. 35. ✦ (Rar; despre regiuni, teritorii etc.) Acoperit de o vegetație bogată. *O, țară de mari doruri, de mare strălucire! ... Cosița ta bălaie cu roze semănată În văile pletoase pe călători îmbată!* BOLINTINEANU, O. 23. *Vîrfu-i peste stînci pletoase De departe îl vedem.* id. ib. 182.

II. S. f. (Regional) Nume dat unei plante nedefinite mai de aproape. Cf. ȘEZ. XV, 106.

— Pl.: *pletoși, -oase.*

— **Pleată** + suf. *-os.*

PLÉTUR s. n. v. **pleter.**

PLEU s. n., s. m. **1.** S. n. (Regional, mai ales în Transilv. și Ban.) Tablă, tinichea (din care sînt confecționate obiecte sau părți de obiecte). Cf. ANON. CAR. *Cofa cea de udat ... trebuie să aibă în vîrful țevei ceii de pleu un ciur.* ECONOMIA, 119/8, cf. 205/11, LB, SCRIBAN, D. *Nescari linguri de pleu Să mănînce cu ele oleu.* MARIAN, NU. 666. *Un turn acoperit cu pleu (tinichea).* RETEGANUL, P. I, 16, cf. VICIU, GL., GR. S. VI, 242. *Sodă caustică ... se toarnă în doboaze de pleu.* CV 1951, nr. 3—4, 42, cf. ib. 1950, nr. 11—12, 38. *Strecurătoare de plev.* CHEST. V 90/1, cf. II 323/5, 309. *Uală di plev.* ALR I 695/80. *Veadră de lemn sau pleu.* ib. 784/118, cf. 784/243. *Găliată de pliev.* ib. 1 059/270, cf. 1 061, 1 533. *Blid mare de pleu,* ALR II 3 535/235, cf. 3 955, 3 974, ALR II/I h 232, 233, ALR SN IV h 1 042. *Străcătoare de pleu.* A III 3, cf. I 22, 23, 26, 31, 34, 35, II 12, III 2, 4, 5, 16, 17, 19, IV 5, 18, V 15, 19, 22. *Oală de plec.* GL. OLT.

2. S. n. (Regional, mai ales în Transilv. și Ban.; de obicei urmat de determinări care indică destinația) Obiect confecționat din tablă. Cf. ȘĂINEANU, D. U., ȘEZ. VIII, 89, GREGORIAN, CL. 149, com. din BLAJ, ALR I 685/45, 69, 77, 93, 109, 136, 138, 247, 571, 694/98, 131. *Piei de unsoare.* ALR SN IV h 1 042/157, cf. ib. h 1 030/353, A I 20, III 2, 4, 5, 17, 19, V 15, LEXIC REG. 21, GLOSAR REG.

3. S. m. (Prin Maram.) Unitate de măsură pentru capacitate nedefinită mai de aproape. Cf. LEXIC REG. 15.

4. S. n. (Transilv. și prin Ban.) Cositor. Cf. H XVIII 282, ALR SN II h 575.

5. S. n. (Regional) Plumb **(1)** (Valea Vinului—Satu Mare). ALR I 1 532/339.

— Pl.: (n.) *pleuri* și *pleie,* (m.) *plei.* — Și: **plec, plef** (LB, SCRIBAN, D.), **pleh** (ANON. CAR., ALR I 1 533/170), **plei, plev, plic** (LEXIC REG. 55), **plit** (GL. OLT.) s. n.

— Din scr. **pleh,** magh. **pléh.** Cf. rom. bleau, germ. Blech.

PLEUÁR s. m. (Transilv., prin Maram. și prin Bucov.) Tinichigiu. Cf. JAHRESBER. X, 203, SCRIBAN, D. *Muierea pleuariului.* ALR II 6 528/235, cf. ALR SN II h 535.

— Pronunțat: *ple-uar.* — Pl.: *pleuari.* — Și: **plehár** (ALR SN II h 535/172), **pleiér** (ib. h 535), **plevár** (ib. h 535), **bleahár** (ib. h 535/386), **blehár** (ib. h 535/182) s. m.

— **Pleu** + suf. *-ar.*

PLEUĂRÍȚĂ s. f. (Transilv.) Tinichigerită. Cf. ALR II 6 528/105, 130, 228, 250, 833.

— Pronunțat: *ple-uă-.* — Pl.: *pleuărițe.* — Și: **plehărîță** (ALR II 6 528/172), **pleiărîță** (ib. 6 528/157), **plevărîță** (ib. 6 528/102, 219, 260, 279, 284, 310) s. f.

— **Pleuar** + suf. *-iță.*

PLEÚPĂ s. f. v. **pleoapă.**

PLEURÁL, -Ă adj. Care aparţine pleurei[1], privitor la pleură[1], format de pleură[1], care se face în pleură[1]. *Se adună sînge în cavitatea pleurală.* BELEA, P. A. 130. *Puncţie pleurală efectuată în scop explorator sau terapeutic.* ABC SĂN. 357.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleurali, -e.*
— Din fr. **pleural.**

PLÉURĂ[1] s. f. Membrană seroasă care învelește plămînii şi, în continuare, căptuşeşte pereţii cavităţii toracice. Cf. AMFILOHIE, G. F. 257[r]/11. *Toată goliciunea pieptului iaste învălită de un sac, carele se numeşte plevra.* TEODORI, A. 65/18. *Sacul plămînilor sau pleura.* ANTROP. 99/8. *Plevra este o membrană seroasă ... care pe de o parte acopere pereţii pieptului, iar pe de alta plămînii.* KRETZULESCU, A. 310/17. *Plevritul este inflamaţia plevrei, adică a pungei sau a sacului care ţine plominele.* CORNEA, E. I, 125/18. *Adunătură de puroi între plevră şi plămîni.* MAN. SĂNĂT. 258/10, cf. 222/24, 256/15. *Pleura este o membrană seroasă ce pe de o parte căptuşeşte toraxul pe dinăuntru, iar pe de alta învăluie fiecare plămîn.* POLIZU, P. 116/30, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., BIANU, D. S. 588, ENC. VET. 54, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Condiţiunile anormale ale inimei şi ale pleurei victimei.* COD. PEN. R.P.R. 512. *Abcesul ... se poate deschide ... în pleură, dînd pleurezii cu puroi.* BELEA, P. A. 134. *Bacilul Koch ... poate însămînţa pleura şi da naştere la pleurezie.* ABC SĂN. 363, cf. D. MED.
— Accentuat şi : (rar) *pleúră.* ALEXI, W. — Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleure.* — Şi: (rar) **pleóră** (ALEXI, W.), (învechit) **plévră** s. f.
— Din it. **pleura,** lat. **pleura,** ngr. **πλευρά,** fr. **plévre, pleure.**

PLÉURĂ[2] s. f. v. **plevură.**

PLEURÉTIC, -Ă adj., s. m. şi f. v. **pleuritic.**

PLEUREZÍE s. f. Boală care constă în inflamaţia acută sau cronică a pleurei[1], însoţită adesea de o abundentă secreţie de lichid seros, purulent sau hemoragic; (învechit) pleuritide. *Boalele de piept: inflamaţiune în piept, junghi, pleurezie.* MAN. SĂNĂT. 222/15. *Călătorii cari nu se apără ... contra pernicioasei influinţe a nopţilor sînt expuşi a căpăta felurite friguri şi pleurezie.* HASDEU, I. C. I, 169, cf. DDRF, ALEXI, W., BIANU, D. S. *Pleurezie. Este inflamaţia pleurii.* ENC. VET. 58, cf. ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Am avut pleurezie.* CĂLINESCU, S. 827. *Abcesul ... se poate deschide ... în pleură, dînd pleurezie.* BELEA, P. A. 134. *Bacilul Koch ... poate însămînţa pleura şi da naştere la pleurezie.* ABC SĂN. 363, cf. DER, D. MED. ◇ *Pleurezie purulentă*=piotorax. Cf. DER III, 755, D. MED.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleurezii.*
— Din fr. **pleurésie.** Cf. lat. p l e u r i s i s.

PLEURÍT s. n. v. **pleurită.**

PLEURÍTĂ s. f. Boală care constă în inflamaţia uscată a pleurei[1], fără prezenţa lichidului în cavitatea pleurală. *Plevritul este inflamaţia plevrei.* CORNEA, E. I, 125/18. *La junghi (pleurit şi peripneumonie).* id. ib. II, 101/2, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Aprinderea sau inflamaţiunea pleurei se numeşte ... pleurită.* BIANU, D. S. 590, cf. DM, DER, DN[2], D. MED.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleurite.* — Şi: (învechit) **pleurít, plevrít** s. n.
— Din ngr. **πλευρίτης,** fr. **pleurite.**

PLEURÍTIC, -Ă adj., s. m. şi f. **1.** Adj. Specific pleureziei; provocat de pleurezie. Cf. DRLU, CADE. *Punct pleuritic.* SCRIBAN, D., cf. DM, DN[2].
2. S. m. şi f., adj. (Persoană) care suferă de pleurezie. Cf. SCRIBAN, D., DN[2].
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleuritici, -ce.* — Şi: **pleurétic, -ă** adj., s. m. şi f. SCRIBAN, D.
— Din fr. **pleurétique.**

PLEURÍTIDE s. f. (Învechit) Pleurezie. *Muri din boală de coaste, ce se zice pleuritide.* MAIOR, IST. 227/25.
— Pronunţat: *ple-u-*.
— Din it. **pleuritide.**

PLEURODINÍE s. f. Durere acută, de natură inflamatorie, în regiunea nervilor intercostali. *Pleurodinia vine repede, pe neaşteptate, fără căldură, fără fiori, ceea ce o deosebeşte de pneumonie şi de pleurezie.* BIANU, D. S., cf. D. MED.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleurodinii.*
— Din fr. **pleurodynie.**

PLEUROPNEUMONÍE s. f. Boală care constă din asocierea unei pleurezii cu o pneumonie. Cf. BARCIANU, BIANU, D. S., SCRIBAN, D., D. MED., FORM. CUV. I, 32, 34, 141.
— Pronunţat: *ple-u-ro-pne-u-*. — Pl.: *pleuropneumonii.*
— Din fr. **pleuropneumonie.**

PLEUROSCÓP s. n. Instrument format dintr-un tub de metal cu sistem optic şi de iluminare, cu ajutorul căruia se examinează vizual cavitatea pleurală. Cf. DER III, 783, D. MED.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleuroscoape.*
— Din fr. **pleuroscope.**

PLEUROSCOPÍE s. f. Procedeu de explorare vizuală a cavităţii pleurale cu ajutorul pleuroscopului. Cf. DER, D. MED., FORM. CUV. I, 141.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleuroscopii.*
— Din fr. **pleuroscopie.**

PLEUROTOMÍE s. f. Secţionare a cavităţii pleurale în scopul evacuării puroiului colectat acolo sau în vederea explorării acestei cavităţi. Cf. DN[2], D. MED.
— Pronunţat: *ple-u-*. — Pl.: *pleurotomii.*
— Din fr. **pleurotomie.**

PLEŬŢ s. n. (Regional) Diminutiv al lui p l e u. Cf. p l e u **(2)** (Oarda de Sus—Alba Iulia). CHEST. II 323/297.
— Pl.: *pleuţuri.*
— **Pleu** + suf. *-uţ.*

PLEV s. n. v. **pleu.**

PLEVÁI, -ÁIE adj. v. **plăvai.**

PLEVÁIS s. n. v. **plaivaz.**

PLEVÁIŢĂ s. f. Numele a două plante erbacee din familia compozeelor, cu tulpina albă-lînoasă ramificată de la bază şi cu flori roz-violacee sau roşii-purpurii care se păstrează vreme îndelungată; imortelă, (regional) pleviţă[2], tavnică, tavniţă, pelin **(I 4)** *(Xeranthemum annuum şi foetidum).* Cf. BARONZI, L. 141, DDRF, GHEŢIE, R. M., BRANDZA, FL. 307, GRECESCU, FL. 326, TDRG, PASCU, S. 256, PANŢU, PL., ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., BORZA, D. 187.
— Pronunţat: *-va-i-*. — Pl.: *plevaiţe.* — Şi: (rar) **plevăiţă** s. f. BARCIANU, ALEXI, W.
— Cf. p l e a v ă, p l ă v a i.

PLEVÁN, -Ă adj. v. **plăvan.**

PLEVÁR s. m. v. **pleuar.**

PLEVÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLEVÁSTRU s. n. v. **plaivaz.**

PLEVÁŞ s. n. v. **plaivaz.**

PLEVÁŞCĂ s. f. **1.** (Prin Transilv. şi prin Maram.) Jgheab (cu apă) pentru coborît lemnele de la munte; scoc. Cf. CHEST. IV 30/356, com. din BAIA MARE, MAT. DIALECT. I, 186.

2. (Prin Maram.; în forma *plavașcă)* Procedeu de transportare a buștenilor pe apă, lăsîndu-i să vină la vale singuri, în dezordine, nelegați în plute. Cf. ARVINTE, TERM. 160.
— Pl.: *plevăști*. — Și: **plevîșcă** (CHEST. IV 30/356), **plevúșcă** (com. din BAIA MARE), **plavášcă** (ARVINTE, TERM. 160) s. f.
— Etimologia necunoscută. Cf. p l a v i e.

PLEVĂÍȚĂ s. f. v. **plevaiță.**

PLEVĂRÍE s. f. (Regional, mai ales în Ban. și vestul Transilv.) Loc, construcție unde se ține pleava, nutrețul, finul. V. șură, șopron, pătul[2]. Cf. CV 1952, nr. 3, 42, com. din ȚEPEȘ VODĂ—CERNAVODĂ, CHEST. II 414/9, ALR I 689/30, 56, ALR SN I h 138.
— Pl.: *plevării*.
— **Pleavă** + suf. *-ărie*.

PLEVĂRÍȚĂ s. f. v. **pleuăriță.**

PLÉVELĂ s. f. v. **plevilă[2].**

PLÉVERE s. f. v. **plivire.**

PLEVÍ vb. IV v. **plivi.**

PLEVICIOÁRĂ s. f. (Regional; la jug) Poliță (Brîheni—Dr. Petru Groza). Cf. TEAHA, C. N. 254.
— Pl.: *plevicioare*.
— Cf. p l e v.

PLEVICIOÁRE s. f. pl. (Rar) Părticele de piele crescută neregulat în jurul unghiilor. Cf. BIANU, D. S. *Plevicioarele nu trebuie rupte sau smulse*. id. ib.
— **Pleve** (pl. lui *pleavă)* + suf. *-icioare*. Cf. p l e v i ț ă[2].

PLÉVII s. f. pl. v. **plăvii.**

PLÉVILĂ[1] s. f. (Învechit și regional) **1.** Plivit[1] **(1)**. *Florile se iviră pre pămînt, vremea plevilii au sosit*. BIBLIA (1688), ap. TDRG, cf. LB. *Sculați, vere, c-a zis boieru să mergeți azi la prașilă și mîine la pleghilă*. JIPESCU, O. 38, cf. DDRF, COMAN, GL., LEXIC REG. II, 52.
2. Plivit[1] **(2)**. *La pleavila viii, la Golești*, [am] *mai luat mălai de la moară* (a. 1745). IORGA, S. D. XIV, 65. *Viile mănăstirii trei s-au lucrat ... iar la plevilă ... nu s-au plătit* (a. 1802). DOC. EC. 72. *Vii cu răzoare de viță paralele ... printre care se zăresc ici și colo puncte albe: muncitori la plevilă*. BRĂTESCU-VOINEȘTI î. 61, cf. SCRIBAN, D. *Plevila face parte din seria lucrărilor de tăieri în verde aplicate viei. LTR[2]. În Oltenia, se face în timpul verii plevila, adică se plivesc sau se înlătură o parte din frunzele butucului*. C. GIURESCU, P. O. 106. ✦ (Regional) Legare a viței de vie de araci. *Încinsul care se face strîngînd coardile din toate părțile și le leagă cu tei, care în alte părți se zice plevilă*. H II 58.
3. (Suspect) Unealtă cu care se plivește. ȘĂINEANU, D. U.
— Pl.: *plevile*. — Și: (regional) **plăvilă** (DDRF), **pleávilă, plévelă** (COMAN, GL.) s. f.
— **Plevi** + suf. *-ilă*.

PLÉVILĂ[2] s. f. (Învechit și regional) Neghină **(1)** *(Agrostemma githago)*; p. g e n e r. buruiană (care crește prin semănături). *Să plevească de cea pleavilă rea*. CORESI, EV. 355. *Să nu cumva zmulgînd plevila să rupeți împreună cu ea și grîul*. id., ap. TDRG, cf. DHLR II, 521, SCRIBAN, D. *Să plivesc plevile*. A II 12.
— PL: *plevile*. — Și: (regional) **pléviră** (ALRM SN I h 31/362) s. f.
— Din bg. **плевел.**

PLEVIOÁRĂ s. f. v. **plăvioară.**

PLÉVIRĂ s. f. v. **plevilă[2].**

PLEVÍT s. n. v. **plivit[1].**

PLEVÍTE s. f. v. **pleviță[1].**

PLEVITÓR, -OÁRE subst., adj. v. **plivitor.**

PLEVITÚRĂ s. f. v. **plivitură.**

PLÉVIȚĂ[1] s. f. (Popular) **1.** Placă de fier care îmbracă partea de jos a leucii. Cf. DAMÉ, T. 11, PAMFILE, I. C. 134, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., H II 81, 132, 186, XI 390, 418, XII 31, FRÎNCU-CANDREA, M. 104, A I 17. ✦ (Prin vestul Transilv.) Fierul din capătul leucii care se bagă pe osie. TEAHA, C. N. 254.
2. Bucată de fier sau de lemn care servește pentru a uni două obiecte, două părți ale aceluiași obiect, pentru a repara o spărtură etc. Cf. SCRIBAN, D., ȘEZ. XVIII, 167, CIAUȘANU, V. 189, CHEST. II 154/84, ALR SN I h 20/551, A I 31, V 33. ✦ S p e c. Scoabă. Cf. LB, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., ȘEZ. III, 84, A I 36, TEAHA, C. N. 254. ✦ (Rar) Crampon. Cf. CIHAC, II, 265, DDRF. ✦ (Regional) Cîrlig. Cf. TDRG, A I 36. ✦ (Rar) Agrafă. CIHAC, II, 265.
— Accentuat și: *pleviță*. CIHAC, II, 265, BARCIANU, ALEXI, W., A I 17. — Pl.: *pleviște*. — Și: (regional) **plevite** (TEAHA, C. N. 254), **plétiță** (H XI 390), **pláviță** (ib. II 81) s. f. **previt** (A I 31) subst., **prevítă** (ib. 12), **préviță** (TDRG, PAMFILE, I. C. 134, SCRIBAN, D., FRÎNCU—CANDREA, M. 104), **príviță** (SCRIBAN, D.) s. f.
— **Plev** + suf. *-iță*.

PLÉVIȚĂ[2] s. f. **1.** (Bot.; regional) Plevaiță *(Xeranthemum annuum* și *foetidum)*. Cf. BRANDZA, FL. 307, DAMÉ, T. 185, GRECESCU, FL. 326, TDRG, PANȚU, PL., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., BORZA, D. 187, ȘEZ. XV, 106.
2. (Prin nord-estul Munt.; cu sens colectiv) Nume dat puieților și peștilor mărunți de orice specie; plevușcă[1] **(1)**. Cf. ARHIVA, XXIII, 293, SCRIBAN, D.
— Pl.: **(1)** *pleviște*.
— **Pleavă** + suf. *-iță*.

PLEVÍȘCĂ s. f. v. **plevașcă.**

PLEVNEÁN s. m. Persoană care locuiește la Plevna sau care este originară de acolo. *Frunză verde siminoc ... Numai Plevna arde-n foc ... Of, plevnenii cei vestiți Tare-s negri și pîrliți!* FOLC. MOLD. I, 535.
— Pl.: *plevneni*.
— **Plevna** (n. pr.) + suf. *-ean*.

PLEVÓRNIȚĂ s. f. (Regional) Furcă sau lingură prevăzută cu o rețea pentru pleavă **(I 1)** (Larga—Iași). Cf. ALR II 5 223/520.
— Pl.: *plevorniște*.
— **Pleavă** + suf. *-orniță*.

PLEVÓS, -OÁSĂ adj. Care are (multă) pleavă **(1 1)**, cu pleavă. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, LM, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, SCRIBAN, D. *Grîu plevos*. A II 12.
— Pl.: *plevoși, -oase*.
— **Pleavă** + suf. *-os*.

PLÉVRĂ s. f. v. **pleură.**

PLEVRÍT s. n. v. **pleurită.**

PLEVUÍ vb. IV T r a n z. (Regional) A trece prin ciur, a cerne (pentru a curăța de pleavă) (Purcăreți—Sebeș). Cf. A II 7.
— Prez. ind.: *plevuiesc*.
— **Pleavă** + suf. *-ui*.

PLEVÚICĂ s. f. (Iht.; rar) Plevușcă[1] **(1)** *(Leucaspius delineatus)*; p. g e n e r. (cu sens colectiv) pește mărunt de orice specie. Cf. POLIZU, CIHAC, II, 263.
— Și: **plăvúică** s. f. POLIZU.
— **Pleavă** + suf. *-uică*.

PLEVUÍNĂ s. f. (Regional) Podul şopronului (pentru nutreţ) (Jena—Lugoj). Cf. CHEST. II 415/6.
— De la **pleavă**. Cf. scr. p l e v n j a.

PLÉVURĂ s. f. (Regional) Pleavă **(I 1)** mărunţă; (regional) plevuşcă[1] **(3)** (Săpata de Sus—Piteşti). Cf. UDRESCU, GL. *Fugi din bătaia vîntului, că-ţi intră pleura-n ochi.* id. ib. ◇ F i g. *Ca şi fala codrului Trece viaţa omului. Astăzi stîncă pe pămînt, Mîine plevură la vînt.* id. ib.
— Şi: **pléură** s. f.
— Sg. refăcut după **plevuri** (pl. lui *pleavă*).

PLEVUŞCÁR s. m. (Învechit, rar) Om tînăr şi lipsit de experienţă, începător într-un domeniu oarecare. *Din această foaie ce scot plevuşcarii de aici ... să dai două* [exemplare] *lui Zane.* BĂLCESCU, ap. GHICA, A. 587.
— Pl.: *plevuşcari.*
— **Plevuşcă**[1] + suf. *-ar.*

PLEVÚŞCĂ[1] s. f. **1.** Specie de peşte de apă dulce din familia ciprinidelor, cu corpul lung de 6—10 cm, acoperit cu solzi mărunţi, cu capul verde-cafeniu, spinarea galbenă-verzuie şi cu luciu metalic pe restul corpului; (rar) plevuică, (regional) pleavă **(II)**, chişoarcă, fiţă, sîrmă, sîrmuliţă *(Leucaspius delineatus).* Cf. POLIZU, BARONZI, L. 94, ANTIPA, F. I. 172. *Se credea că plevuşca n-ar fi decît un pui al unui ... soi de peşte mai mare.* ATILA, P. 351, cf. ŞĂINEANU, D. U., SIMIONESCU, F. R. 222, SCRIBAN, D. *Ochiurile de apă ... adăpostesc sumedenie de peştişori mici, plevuşte, blehniţe.* C. ANTONESCU, F. 97, cf. 124, LTR[2], DER. ◇ C o m p u s: **plevuşcă-de-baltă** = peşte mic, cu corpul foarte subţiat spre coadă, avînd pe burtă şi de-a lungul şirii spinării spini puternici cu care se apără de peştii mai mari *(Gasterosteus platygaster).* Cf. SIMIONESCU, F. R. 222. ✦ P. g e n e r. (Cu sens colectiv) Nume dat puieţilor şi peştilor mărunţi de orice specie; caracudă, albitură, mărunţiş **(I 2)**, (rar) plevuică, (regional) pleviţă[2] **(2)**. Cf. VALIAN, V., DDRF. *Am examinat ... cantităţi mari de plevuşcă ... şi am văzut că se compune în majoritate din Leucaspius şi puţin Rhodeus, împreună cu pui de Luciscus rutillus.* ANTIPA, F. I. 172, cf. TDRG, CHIRIŢESCU, GR. 253. *Cînd plodurile s-au transformat în plevuşcă, adică după ce le-a pierit guşa de icră, le putem da drumul într-un loc mai larg.* ATILA, P. 157, cf. 66, SCRIBAN, D. *Dec! şi plevuşca peşte,* se spune despre un om de nimic, care îşi dă importanţă. Cf. DDRF, ZANNE, P. I, 606.
2. F i g. (Cu sens colectiv) Grup de oameni fără importanţă, fără însemnătate. *Ofiţerii de rînd, plevuşca, trăiau ceva mai bine.* PAS, Z. III, 249, cf. II, 182. ◇ (Glumeţ) *Bietul Aghiuţă! Ştia el de ce sta pitit printre plevuşcă, măcar că era un drac şi jumătate.* CARAGIALE, O. II, 218.
3. (Regional) Pleavă **(I 1)** mărunţă; (regional) plevură (Săpata de Sus—Piteşti). Cf. UDRESCU, GL. *Mi-a intrat o plevuşcă-n ochi şi-aşa mă glodorel* id. ib.
— Pl.: **(1)** *plevuşte* şi *plevuşti.* — Şi: **(1,** învechit) **plăvúşcă** (pl. *plevuşce)* s. f. VALIAN, V., POLIZU.
— **Pleavă**+suf. *-uşcă.*

PLEVÚŞCĂ[2] s. f. v. **plevaşcă.**

PLEX s. n. (De obicei cu determinări care arată felul) Ţesut anatomic format din reţele de fibre nervoase, artere, vene sau vase limfatice, care se găseşte în diferite puncte ale organismului. [Nervii] *în drumul lor ... să împreună, să îmbucă şi alcătuiesc un fel de ţesături ce s-au numit plexuri.* KRETZULESCU, A. 491/23, cf. ALEXI, W. *Plexul renal aortic.* ENC. VET. 43. *Plexu lumbar.* SCRIBAN, D. *Fibrele care formează plexul brachial încep să iasă din măduvă în partea superioară a celui de al patrulea segment cervical.* PARHON, O. A. I, 12. ✦ (Şi în sintagma *plex solar)* Regiune anatomică situată în partea superioară şi anterioară a abdomenului (unde se află nervii şi ganglionii care inervează această regiune). [Nervii] *se împleticesc formînd plexul solar.* POLIZU, P. 179/29. *Plexul solar anterior.* ENC. VET. 43. *Culai ... s-a dus cu capul înainte izbind pe hojmalău în plexus.* SADOVEANU, O. XVII, 525, cf. IORDAN, L. R. A. 497. *Simţea un gol în stomac, ca după o lovitură în plex.* V. ROM. septembrie 1958, 52.
— Pl.: *plexuri* şi (învechit, m.) *plexi* (POLIZU, P. 179/29). — Şi: (rar) **plécxus,** (învechit) **ples** (KRETZULESCU, A. 307) s. n.
— Din lat. **plexus,** fr. **plexus.**

PLÉXI subst. v. **plexiglas.**

PLEXIGLÁS subst. Masă plastică transparentă, incasabilă, din care se fac diferite obiecte rezistente la şocuri şi la trepidaţii; sticlă organică, stiplex. *Din plexiglas se pot confecţiona ... rame şi sticle de ochelari, cum şi proteze dentare.* LTR[2], cf. DM. *Poetul ... vrea să cînte sticla organică, plexiglasul, negrul de fum.* V. ROM. august 1960, 81, cf. DER, DN[2].
— Accentuat şi: *pléxiglas.* — Şi: (prescurtat) **pléxi** subst. L. ROM. 1959, nr. 5, 19.
— Din germ. **Plexiglas,** fr. **plexiglas.**

PLEXÚDĂ s. f. (Grecism învechit, rar) Coadă, cosiţă. *Părul fimeilor de la Lima iaste de obşte negru, îl fac plexude pe care le unesc dinapoia capului.* IST. AM. 8[r]/10.
— Pl.: *plexude.*
— Din ngr. **πλεξοὐδα.**

PLÉXUS s. n. v. **plex.**

PLEZANTERÍE s. f. (Franţuzism rar) Lucru amuzant Cf. DN[2].
— Pl.: *plezanterii.*
— Din fr. **plaisanterie.**

PLEZĂRÍ vb. IV v. **plesura.**

PLEZIOZÁUR s. m. v. **plesiozaur.**

PLEZÍR s. n. (Franţuzism învechit, rar) Plăcere **(1).** *Cin-e fericit ca mine! June, galant, cît se poate, Şi să trăiesc-aşa bine, Cu plezirurile toate.* PR. DRAM. 128.
— Pl.: *pleziruri.*
— Din fr. **plaisir.**

PLÉZNĂ s. f. v. **pleasnă.**

PLEZNEÁLĂ s. f. v. **plesneală.**

PLEZNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLEZNICÉR s. n. v. **plesnicar.**

PLEZNÍRE s. f. v. **plesnire.**

PLEZNÍT, -Ă adj. v. **plesnit**[2].

PLEZNITOÁRE s. f. v. **plesnitoare.**

PLEZNITÚRĂ s. f. v. **plesnitură.**

PLIÁ vb. I. F r a n z. (Complementul indică hîrtie, ţesături etc.) A îndoi suprapunînd părţile într-o anumită ordine; a împături. Cf. DL, DM, DN[2]. ◇ R e f l. F i g. *Simţul său muzical, fin, i-a permis să se plieze de minune după partenerii săi.* M 1962, nr. 4, 39.
— Pronunţat: *pli-a.* — Prez. ind.: *pliez.*
— Din fr. **plier.**

PLIÁBIL, -Ă adj. Care poate fi pliat, uşor de pliat. Cf. DM, DN[2].
— Pronunţat: *pli-a-.* — Pl.: *pliabili, -e.*
— Din fr. **pliable.**

PLIÁDĂ s. f. v. **pleiadă.**

PLIÁFTURĂ s. f. v. **praftură.**

PLIÁJ s. n. (Rar) Pliere.
— Pronunțat: *pli-aj*.
— Din fr. **pliage**.

PLIANÍT, -Ă adj. (Regional) Flămînd, lihnit (Drobeta-Turnu Severin). Cf. N. REV. R. VIII, nr. 6, 87.
— Pronunțat: *pli-a-*. — Pl.: *plianiți, -te*.
— Etimologia necunoscută.

PLIÁNT, -Ă adj., s. n. **1.** Adj. (Despre obiecte flexibile) Care poate fi îndoit și împăturit (micșorîndu-și astfel suprafața). *Scaun pliant*. ALEXI, W. *Un scaun pliant foarte comod*. SADOVEANU, O. X, 482. *Umbrelă pliantă*. ENC. TEHN. I, 460. *Un pat pliant pentru helioterapie*. CĂLINESCU, S. 321, cf. 34, DM, DN[2].
2. S. n. Tipăritură conținînd fotografii, prospecte, cataloage, imprimate pentru reclamă, informații etc., îndoită de mai multe ori și împăturită, pentru comoditatea utilizării. Cf. LTR[2], DN[2]. *Mă uit pe un pliant „Tarife și orarii". O reclamă din pliant îmi atrage atenția*. SCÎNTEIA, 1967, nr. 7 460.
— Pronunțat: *pli-ant*. — Pl.: *plianți, -te*.
— Din fr. **pliant, dépliant**.

PLIÁNTĂ s. f. (Regional) Piesă care fixează măseaua (II 1 f) coasei. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Pl.: *pliante*.
— Etimologia necunoscută. Cf. p l a n c ă.

PLIÁT, -Ă adj. Care este îndoit și împăturit (pentru a-și micșora suprafața). *Imprimate ... de orice fel (foi volante și pliate)*. NOM. MIN. I, 362.
— Pronunțat: *pli-at*. — Pl.: *pliați, -te*.
— V. **plia**.

PLIÁȚ s. n. v. **piață**.

PLIAVÁS s. n. v. **plaivaz**.

PLIBÁN s. m. (Rar) Numele unei plante exotice decorative nedefinite mai de aproape. *Vîntul fierbinte alinta lin clopoțeii argintii ai pagodelor, înclina foile late de plibani*. M. I. CARAGIALE, C. 41.
— Pl.: *plibani*.
— Etimologia necunoscută.

PLIBÁS s. n. v. **plaivaz**.

PLIC[1] s. n. Obiect confecționat din hîrtie împăturită în chip special (în forma unui buzunar) și lipită pe trei părți, în care se introduc scrisori, acte etc., de obicei în vederea expedierii lor prin serviciul poștal; p. e x t. obiectul împreună cu scrisoarea, actele etc. pe care le conține. *Ceale plicuri* (a. 1694). FN 27. *Văzînd plicul, cine știe ce au socotit* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 256/17. *Un plic în mitropolia din Țarigrad s-au primit*. BELDIMAN, ap. DDRF. *În plicuri pecetluite li să vor trimite sub numele fieștecăruia*. AR (1829), 4[2]/4. *Să nu să facă vre o împiedecare la trimiterea acestor plicuri*. CR (1829), 64[2]/18. *Plicurile ce vor intra la departament ... să vor despecetlui de director*. BULETIN, F. (1833), 59[1]/19. *Ar fi pierdut un plic pecetluit cu niște hîrtii*. ib. (1843), 101[1]/19. *Un dorobanț îi aduse un plic*. NEGRUZZI, S. I, 111, cf. III, 295. *Banul deschise plicul și găsi într-însul scrisoarea*. FILIMON, O. I, 105. *Categoria plicurilor de poștă*. ALECSANDRI, S. L. 140/4. *Tu citești scrisori din roase plicuri*. EMINESCU, O. I, 119. *Nu s-a găsit nimic alta decît un plic*. CARAGIALE, O. II, 67. *Avocatul deschide plicul repede*. VLAHUȚĂ, O. A. I, 211, cf. 210, TDRG. *De zece ori s-a uitat la plic și la adresa din josul ordinului*. BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 186. *Desfăcu domol plicul și ceti*. GÎRLEANU, N. 77. *Plicuri de hîrtie pentru corespondență*. NICA, L. VAM. 199. *Luă plicul și citi*. BASSARABESCU, V. 12. *E un plic oficial, care te interesează*. C. PETRESCU, Î. I, 37, cf. 32, II, 151. *Plicurile sale mototolite, scrise încîlcit cu cerneală violetă*. SAHIA, N. 116, cf. 60. *Închise plicul. Îi scria Adinei în fiecare zi*. TEODOREANU, M. II, 144. *Numele și adresa cuiva pe plic*. SADOVEANU, O. IX, 337, cf. XI, 482. *Un soldat îi aduse un plic*. BART, E. 214, cf. SCRIBAN, D. *Un porumbel cu plic în cioc*. ARGHEZI, B. 51, cf. id. VERS. 283. *Otilia luă scrisoarea, o răsuci, o scoase din plic*. CĂLINESCU, E. O. I, 231, cf. II, 206, id. S. 76. *Vezi plicul ăsta, poți să-l iei, În el ai zece mii de lei*. PARASCHIVESCU, C. Ț. 98. *Căută printre hîrtii după un plic, scrise adresa și-l lipi cu băgare de seamă*. V. ROM. aprilie 1955, 150. *Isprăvi o carte poștală, luă a doua, a treia ..., le numerotă, le puse pe toate alături într-un plic*. GALAN, B. I, 110. *I-am adus eu plicul*. H. LOVINESCU, C. S. 98. *Văzu ... pe noptieră un plic gros*. PREDA, R. 449. *Lasă plicul pe masă și du-te*. T martie 1964, 15. *Și-o trimis plic înapoi, Să cate ciobani la oi*. FOLC. MOLD. II, 522. ✦ Pungulință specială care se închide (lipindu-se, pecetluindu-se etc.) la gură și care servește ca ambalaj pentru diverse produse comerciale folosite în cantități mici; p. e x t. pungulița împreună cu conținutul ei. *După aceea scoasă un pachet ermetic închis, în care se afla în plicuri sigilate pulberea*. CALENDAR (1854), 85/30.
— Pl.: *plicuri*.
— Din ngr. **πλίκος**, it. **plico**.

PLIC[2] s. n. v. **pleu**.

PLICÁR s. m. (Prin Mold.) Factor poștal. Cf. SCRIBAN, D., CV 1950, nr. 4, 45, ALR SN III h 874/414.
— Pl.: *plicari*.
— **Plic[1]** + suf. *-ar*.

PLÍCĂ s. f. Cută a pielii sau a mucoaselor peretilor anatomici. *Plica cotului*. DER. *Plica inghinală*. ib. *Plica sinovială*. ib., cf. D. MED.
— Pl.: *plice*.
— Din lat. **plica**.

PLICI[1] interj. Cuvînt care imită zgomotul produs de apă (cînd se izbește sau este izbită de un corp solid), de o lovitură (aplicată cuiva pe piele), de un sărut zgomotos etc. *Tu să mă bați? ... Na, dar, plici!* PANN, P. V. III, 29[2]/28, cf. POLIZU. *Era ... tuns ca-n palmă, „Cînd s-o izbi musca, să facă: plici!"* BACALBAȘA, ap. TDRG, cf. DDRF. *Două lacrimi ... au picat făcînd plici!* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 116, cf. ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Bălțatu a rupt o gură de grîu. Mesteca grîul ... Vijjj ... Fiuu ... Plici ...* STANCU, D. 188. *A plîns și, plici! i-a sărutat mîna*. PAS, L. I, 41. ◇ (Cu „i" intervocalic prelungit) *Se umflă de necaz odată, și: pliiici! ... plesni în două*. VISSARION, B. 177. ◇ E x p r. (Regional) **Cît ai zice plici** = îndată, numaidecît, într-o clipă. *A suflat toată mămăliga de pe cîrpător, cu lapte bătut, cît ai zice plici!* UDRESCU, GL.
— Onomatopee.

PLICÍ[2] vb. IV. I n t r a n z. (Rar) A face plici[1]; (rar) a pliciui. *Nu mai auzi ... nici picurii de ploaie care pliceau în geamuri*. REBREANU, I. 337. ◇ T r a n z. f a c t. *Plicii limba în cerul gurii*. G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 18. *Pliciia palmele sub bărbie, uimit de ce auzea*. id. M. D. I, 29.
— Prez. ind.: *plicesc*. — Și: **plicíi** vb. IV.
— V. **plici[1]**.

PLÍCICĂ s. f. v. **plișcă[1]**.

PLICIÍ vb. IV v. **plici[2]**.

PLICIUÍ vb. IV. I n t r a n z. (Rar) A face plici[1]; rar a plici[2]. *A pliciui în apă*. DDRF, cf. SCRIBAN, D. *Limbi de pară se ridicau furioase, trosnind și pliciuind*. CĂLINESCU, S. 836, cf. SFC IV, 119, 125. ◇ T r a n z. f a c t. *Pune întîi tocurile pe asfalt, apoi pliciuie talpa pantofului de lac*. BUL. FIL. II, 186.
— Prez. ind.: *pliciui*.
— **Plici[1]** + suf. *-ui*.

PLICIUÍRE s. f. (Rar) Acțiunea de a p l i c i u i și rezultatul ei. *Valurile se ridică și se scufundă. Pliciuiri*. MACEDONSKI, O. II, 276.

— Pl.: *plicsiuri.*
— V. **plicsul.**

PLÍCSIS subst. (Învechit) Plictiseală **(1)**. Cf. POLIZU, LM. *E plicsis mare în Bucureşti.* GANE, ap. CADE, cf. DDRF, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.
— Scris şi: *plixis.*
— Din ngr. **πλῆξις.**

PLICTICÓS, -OÁSĂ adj. **1.** Care produce plictiseală **(1)**, plictisitor **(1)**; p. ext. neinteresant, searbăd, anost, monoton, uniform. Cf. I. GOLESCU, C., POLIZU. *Lungi sînt numai scrisorile urîte şi plicticoase.* CARAGIALE, O. VII, 351. *Mi-e groază de bărbaţii cei buni; căci au totdeauna calităţi plicticoase.* CONV. LIT. XV, 193, cf. DDRF, BARCIANU. *Astea sînt reviste speciale, de cele mai multe ori plicticoase.* D. ZAMFIRESCU, V. Ţ. 62, cf. ALEXI, W. *Ce cîntec urît! Ce plicticos.* GORUN, F. 88. *Situaţia ... i se părea mai mult plicticoasă decît tristă.* REBREANU, I. 248, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Se anunţa o noapte plicticoasă.* C. PETRESCU, Î. II, 227, cf. id. C. V. 9. *Viaţa se scurgea plicticoasă.* BRĂESCU, O. A. II, 135, cf. SCRIBAN, D. *O carte plicticoasă.* V. ROM. aprilie 1956, 177. *Duminicile erau plicticoase.* BARBU, P. 148. *Teatrul de idei e deseori caracterizat drept plicticos.* Ţ iunie 1964, 46.
2. Care supără, enervează, agasează; supărător, enervant, plictisitor **(2)**, agasant, sîcîitor. *Ce plicticos eşti cînd îţi iei aere de aslea.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 239. *Prin neastîmpărul firesc al vîrstei lor* [copiii] *nu pot fi decît plicticoşi şi antipatici, cînd nu-i iubeşti.* IBRĂILEANU, SP. CR. 247.
— Pl.: *plicticoşi, -oase.* — Şi: (învechit) **plecticós, -oásă** adj. DDRF.
— Din ngr. **πληκτικός.**

PLICTÍS s. n. (Învechit, astăzi familiar) Plictiseală **(1)**. *Plictis odihnitor, lectură plăcută.* IBRĂILEANU, A. 8. *Într-o asemenea după amiază de plictis.* C. PETRESCU, R. DR. 104. *Este o tortură şi un plictis chiar pentru membrii comisiunii.* I. BOTEZ, B. I, 30, cf. id. ŞC. 64. *Plictisul bunicului.* KLOPŞTOCK, F. 289. *Uitînd de treburi, de muncă şi joacă, de plictis.* G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 30. *Glasul cu care fură rostite vorbele acestea, glas de nepăsare şi plictis.* SADOVEANU, O. V, 62, cf. SCRIBAN, D. *Indiferenţă şi plictis boieresc.* ARGHEZI, B. 146, cf. id. S. VIII, 32. *O consolare pentru plictisul iremediabil al proprietarilor satisfăcuţi.* V. ROM. aprilie 1954, 58. *Viaţa ... Şi-aşa ... ni-i revoltător de scurtă, Ca s-o mai dăm pe lene şi plictis.* LABIŞ, P. 311, cf. 278.
— Accentuat şi: *plictis.*
— Postverbal de la **plictisi.**

PLICTISEÁLĂ s. f. **1.** Stare sufletească apăsătoare, depresiune morală provocată de singurătate, de lipsă de ocupaţie, de o activitate lipsită de interes, de monotonie etc.; gol sufletesc, urît; împrejurare care provoacă o asemenea stare sufletească; (astăzi familiar) plictis, (învechit) plicsis, (învechit, rar) plictă. Cf. POLIZU. *Te pomeneşti că din două adînci plictiseli să iasă cîteva momente de veselie.* CARAGIALE, O. VII, 263, cf. II, 212, BARCIANU. *Plictiseala şi stenahoria erau adevăraţii duşmani ai societăţii aceştia.* D. ZAMFIRESCU, ap. CADE, cf. ALEXI, W., TDRG. *Vii să ne mai scuturi din plictiseala asta.* REBREANU, I. 152, cf. ŞĂINEANU, D. U. *A voi să spui ceva şi a nu spune nimic e un stil ... al plictiselii.* BACOVIA, O. 226, cf. 103. *Ce să faci în plictiseala asta?* CAMIL PETRESCU, T. II, 65. *Se uită lung, cu plictiseală, la pereţii de birne.* C. PETRESCU, Î. II, 22, cf. I, 23, id. C. V. 259. *Lipsa de ocupaţie aduce plictiseală.* BRĂESCU, O. A. I, 410. *Un gest de plictiseală.* SEBASTIAN, T. 131. *Făcu o mişcare de plictiseală.* CĂLINESCU, E. O. I, 132. *Pentru ce le duceai la curse? ... — Din plictiseală.* STANCU, R. A. IV, 303, cf. II, 330. *Surîse apoi în silă, un surîs izmenit, plin de plictiseală.* VINEA, L. II, 307. *Plictiseala era întreruptă vinerea seara.* BARBU, P. 135. *M-apucă plictiseala.* ALR SN V h 1 246/784.
2. Stare de enervare, de supărare, de agasare. *Rîse cu o uşoară plictiseală.* CĂLINEŞCU, S. 452, cf. DL, DM.
— Pl.: *plictiseli.*
— **Plictisi** + suf. *-eală.*

PLICTISÍ vb. IV. **1.** Refl. A suferi, a fi cuprins de plictiseală **(1)**, a avea un gol sufletesc; a-i fi urît. Cf. I. GOLESCU, C., POLIZU. *Uf! ... mă plihtisisem cu sfetnicii tronului.* ALECSANDRI, T. 1 404, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U. *Plictisindu-se singur ... a chemat înlăuntru cele două străji.* REBREANU, R. II, 147. *Se plimbă şi se plictisesc.* C. PETRESCU, Î. II, 105. *O femeie tînără se plictiseşte.* BRĂESCU, O. A. I, 410. *Te plictiseşti? — Da, dragul meu.* SEBASTIAN, T. 141, cf. 48. *Nu m-am plictisit defel.* SADOVEANU, O. III, 34. *Cristea, care în viaţa lui nu-şi pusese şi nu-şi punea probleme, se plictisea.* V. ROM. martie 1952, 150. *Se plictisea continuu, găsea că nimic nu mai prezintă nici un interes.* CĂLINESCU, S. 367. *Cu răcanii ăştia mă plictisesc.* BARBU, P. 235. *Fără tine mă plictisesc de moarte.* T septembrie 1962, 13. *M-am prictisit.* ALR II 3 700/727. ✦ A nu-i mai face plăcere, a se sătura (de ceva sau de cineva). *Se plictisise plimbîndu-se colo pînă colo.* REBREANU, I. 41. *Nu te-ai plictisit ... de cînd îl porţi?* SEBASTIAN, T. 65. *Nu e bine ca soţii să aibă aceeaşi vîrstă ... bărbaţii se plictisesc repede.* CĂLINESCU, E. O. I, 163, cf. 63. *N-avea de gînd să stea decît trei, patru zile ... credea că se va plictisi.* DEMETRIUS, A. 191. *Cînd se plictisea de zăcut ... se mai uita la revistele cumpărate.* BARBU, P. 148, cf. 12. ◇ Tranz. *Se întîmplă că eşti plictisit de toate.* C. PETRESCU, Î. II, 156, cf. LABIŞ, P. 293.
2. Tranz. A crea, a determina o stare de supărare, de enervare, de iritare; a supăra, a indispune, a enerva, a agasa, a irita; a sîcîi, a bate la cap; a deranja. *Îl plictiseam, probabil.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 238. *Uf! tare l-a mai plictisit.* GÎRLEANU, N. 195. *Scrisorile stăruitoare ale lui Pintea au început s-o plictisească.* REBREANU, I. 85, cf. id. R. I, 162. *Şeful de laborator în fiecare zi mă plictiseşte că pleacă.* CAMIL PETRESCU, T. III, 169. *Cineva îl plictisea mereu, încercînd să intre pe uşa compartimentului.* C. PETRESCU, Î. I, 251, cf. id. C. V. 135. *Afacerile diplomatice îl plictiseau.* SADOVEANU, O. X, 298, cf. I, 701. *Am plictisit pe băiat cu atîta morală.* CĂLINESCU, S. 709. *Crezu că bătrînul ... îl va plictisi cu cine ştie ce suplică banală.* STANCU, R. A. IV, 201, cf. PAS, Z. III, 20. *M-ai plictisit cu filozofiile tale de adolescent.* H. LOVINESCU, C. S. 8. *Avea atîtea de făcut Dumnezeu, Şi oamenii îl plictiseau mereu.* ISANOS, Ţ. L. 18. *Vulturul Îl plictisea, ciocnindu-l monoton.* LABIŞ. P. 278. *Tăcerea îl plictisea.* BARBU, P. 248. ◇ Refl. *Ger! ... zise distrat ... şi se plictisi că Lina nu se aslimpără.* ap. GÁLDI, M. PHAN. 230.
3. Refl. (Regional) A obosi (Răchita — Sebeş). A II 6.
— Prez. ind.: *plictisesc.* — Şi: (învechit) **plihtisi, plectisí** (DDRF), (regional) **prictisi** vb. IV.
— Din ngr. **πλήκτω, πλήκτω.**

PLICTISÍRE s. f. (Rar) Acţiunea de a (se) plictisi. Cf. POLIZU, LM, DDRF.
— Pl.: *plictisiri.* — Şi: (învechit) **plectisíre** s. f. DDRF.
— V. **plictisi.**

PLICTISÍT, -Ă adj. **1.** Care este cuprins, stăpînit de plictiseală **(1)**. Cf. plictisi **(1)**. *Eu, foarte plictisit, mă lungesc pe canapeaua din faţa cocoanii.* CARAGIALE, O. II, 95. *Îşi lăsă plictisit capul pe mînă.* VLAHUŢĂ, O. A. II, 82, cf. DDRF. *Se simţea obosit şi mai ales plictisit.* REBREANU, R. I, 43. *Ofiţerii ... trăiau plictisiţi, prelungind masa de la popotă.* BRĂESCU, O. A. I, 266, cf. SEBASTIAN, T. 87. *Încep plictisiţi*

o partidă de table. SADOVEANU, O. IX, 352. *Olimpia fu nepăsătoare, plictisită.* CĂLINESCU, E. O. I, 127. *Mă găsea obosit, plictisit, fără chef de vorbă.* STANCU, R. A. I, 46, cf. III, 203. *Arcăduș dădu din umeri, plictisit.* CONTEMP. 1953, nr. 349, 4/2. ◇ (Glumeț) *Un cucoș plictisit a-nceput să cînte lung.* D. BOTEZ, P. O. 26. ✦ Care exprimă, trădează plictiseală **(1)**. *Un domn gras, cu figura plictisită.* VLAHUȚĂ, O. A. III, 45. *Zeflemisea cu înfățișarea plictisită și obosită.* C. PETRESCU, Î. I, 58. *Un copil mărunt ... c-o expresie comică și plictisită.* SADOVEANU, O. VIII, 429. *Se îndepărtă cu o expresie plictisită.* PREDA, R. 185. ◇ Fig. *Cîntece arabe care se tărăgănează obosite și plictisite.* PETICĂ, O. 250. ✦ Care este dezgustat, scîrbit, sătul (de ceva sau de cineva). *Plictisit, avocatul repetă de cîteva ori vorba „bine".* VLAHUȚĂ, O. A. I, 211. *Era un om bătrîn ..., plictisit de meserie.* I. BOTEZ, B. I, 11. *Aglae ... plictisită, se-nvoi cu chiriașul.* CĂLINESCU, E. O. I, 126. *Am forțat uși deschise, se gîndi plictisit.* VORNIC, P. 189. ✦ Care exprimă, trădează dezgust, scîrbă, lipsă de plăcere. *Făcu un cap plictisit, amărît, îndurerat.* STANCU, R. A. III, 351.

2. Care este enervat, supărat, agasat. *E idiot rău căpitanul ăsta! zise ea plictisită.* REBREANU, R. I, 219. *Părea foarte plictisit și se uita nervos, în dreapta și în stînga.* CĂLINESCU, S. 22. *Par plictisiți că i-am sculat din somn.* RALEA, S. T. I, 259. *Plictisit să le tot aud ciorovăiala, mă ridicai.* STANCU, R. A. I, 140. *Omul plătea gloaba plictisit.* PREDA, M. 109.

— Pl.: *plictisiți, -te.* — Și: (învechit) **plectisít, -ă** adj. DDRF.

— V. **plictisi.**

PLICTISITÓR, -OÁRE adj. **1.** Care produce plictiseală **(1)**, plicticos **(1)**; p. ext. neinteresant, searbăd, anost, monoton, uniform. Cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Chestiuni care trebuie să li se pară grozav de plictisitoare.* C. PETRESCU, Î. I, 16. *Nimic nu este mai plictisitor decît un individ care înlătură din convorbire tot ce nu e despre el.* CĂLINESCU, S. 502. *Am plictisit adunarea cu elogiile mele ... Ce li s-a părut lor plictisitor?* PREDA, R. 373. ◇ (Adverbial) *A vorbit plictisitor.* SCRIBAN, D.

2. Care supără, enervează, agasează; supărător, enervant, plicticos **(2)**, agasant, sîcîitor. *Ploaia ... țîrîia cu o monotonie plictisitoare.* REBREANU, NUV. 6, cf. 231. *Veți putea călători cu dînșii ceasuri întregi și n-are să le cadă de pe buze nici un cuvînt ... Asta-i ceva cu totul plictisitor.* SADOVEANU, O. IX, 223. *Chestiunea devenea cam plictisitoare.* CĂLINESCU, E. O. I, 316.

— Pl.: *plictisitori, -oare.* — Și: (învechit) **plectisitór, -oáre** adj. DDRF.

— **Plictisi** + suf. *-tor.*

PLICUÍ vb. IV. Tranz. (Astăzi rar; complementul indică scrisori, acte etc.) A pune, a închide într-un plic[1]. *Să nu plicuiască și alte cărți din partea corespondenții.* CR (1833), 97[2]/24. *Plicui și pecetlui această scrisoare.* FILIMON, O. I, 128, cf. ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SFC IV, 141.

— Prez. ind.: *plicuiesc.*

— **Plic**[1] + suf. *-ui.*

PLICULÉȚ s. n. Diminutiv al lui plic[1]; (rar) plicușor. Cf. I. VĂCĂRESCUL, P. 517/4, DDRF. *Rupse niște pliculețe pe care le scosese din cutie.* V. ROM. august 1954, 55, cf. DM.

— Pl.: *pliculețe.*

— **Plic**[1] + suf. *-uleț.*

PLICUȘÓR s. n. (Rar) Pliculeț. *Lucrările vor fi trimise în plic ..., în alt plicușor mai mic, tot sigilat, numele autorului.* CARAGIALE, O. IV, 399. *Să-mi aduci o scrisoare Scrisă bine-n plicușor.* FOLC. TRANSILV. II, 17, cf. UDRESCU, GL.

— Pl.: *plicușoare.*

— **Plic**[1] + suf. *-ușor.*

PLIÉRE s. f. Acțiunea de a plia; (rar) pliaj. Cf. LTR[2], DL, DM.

— Pronunțat: *pli-e-.* — Pl.: *plieri.*

— V. **plia.**

PLIESCIȘ adv. (Regional) Pe ascuns, fără să fie văzut. Com. din BRĂDIȘORUL DE JOS—ORAVIȚA. *A îmbla pliesciș.* ib.

— Accentul necunoscut.

— Etimologia necunoscută.

PLIÉȘCĂ s. f. (Regional) Praștie (Petrova—Vișeu de Sus). ALR I 1 697/348.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PLIEVÁST s. n. v. **plaivaz.**

PLÍFTURĂ s. f. v. **praftură.**

PLIGITOÁRE s. f. v. **privighetoare.**

PLIHTISÍ vb. IV v. **plictisi.**

PLIMB s. n. v. **plimbă.**

PLIMBÁ vb. I. **1.** Tranz. (Învechit; complementul indică teritorii, suprafețe de teren, așezări etc.) A străbate, a trece prin ..., a cutreiera. *Dzise lu Pavelu duhul: preaîmblă* (să treacă pren N. TEST. 1648, trecînd BIBLIA 1688) *Machiedonia și Ahaiia.* COD. VOR. 8/5, cf. DHLR II, 467. *Iară împăratul, de nimene oprit, preumbla toată Misia (Bulgaria).* ȘINCAI, HR. I, 223/24. *Preumblînd singur satele, veți cunoaște ... că ... vor fi dăstoinici să poarte și mai multe laude* (a. 1819). DOC. EC. 225. ✦ (Învechit, rar) A cerceta, a examina cu atenție (deplasîndu-se printre ...). *Preîmbla-voiu astăzi toate oile tale și voi aleage oacărăle și pistruile oi.* PALIA (1581), 121/4, cf. DHLR II, 467.

2. Refl. A merge, a se deplasa dintr-un loc în altul pentru a lua aer, pentru a se distra, pentru a se relaxa, pentru a face mișcare etc., (familiar, glumeț sau ironic) a se plimbarisi; p. ext. a se deplasa din loc în loc, a colinda, a cutreiera. Cf. ST. LEX. 173[r1]/16. *Și ieși Isaac ca să se primble la cîmp.* BIBLIA (1688), 17[1]/56, cf. ANON. CAR. *Acolo cîteva zile preumblîndu-se ... au venit măriia-sa la București.* R. GRECEANU, CM II, 168, cf. LEX. MARS. 216. *Se iasă neoprit din palaturile lui, ori de cîte ori va vrea, ca să să plimbe* (sec. XVIII). CAT. MAN. I, 31. *S-au prinblat numai vizirul tiptil prin tîrg* (a. 1788). ib. II, 50. *Au jucat cu cătanele și s-au prinblat cu ele de mînă* (a. 1803). IORGA, S. D. XII, 195. *Să prîmbla pe după casă.* BUDAI-DELEANU, T. V. 137, cf. 117, id. Ț. 215. *Mă plimbam în mijlocul mărețului lăcaș.* MARCOVICI, C. 15/20. *I-au venit poftă ... să se preumble puțin, ca să se răcorească.* DRĂGHICI, R. 88/20. *Plimbîndu-se singur pîn palatul său.* GORJAN, H. I, 4/26, cf. ASACHI, S. L. I, 78. *Se preămbla în lung și în larg în salon.* CR (1846), 31[1]/31. *Păduri stufoase în care ursul se prîmblă în voie.* BĂLCESCU, M. V. 308. *Ieși și el ... a se preîmbla singur.* CR (1848), 1[1]/55. *Se primblă prin poiene.* RUSSO, S. 26. *Preîmblîndu-mă pe malurile unui eleșteu, am văzut o știucă.* ISIS (1856), 16/1. *El se primbla singur prin sala palatului domnesc.* NEGRUZZI, S. I, 143. *Dinaintea unui cort se primbla un om de o vîrstă de mijloc.* BOLLIAC, O. 216, cf. POLIZU. *Se primbla cu pași repezi.* FILIMON, O. I, 116. *Am ieșit puțin ca să mă primblu afară din tîrg.* ALECSANDRI, T. I, 123. *Frumusețea naturii mă îndemna să mă preumblu încă cîtva timp.* BOLINTINEANU, O. 354. *Ne preumblam pe pustiile strade.* CONV. LIT. XI, 98. *Am ieșit să mă primblu la port.* ODOBESCU, S. III, 247. *Am început să mă primblu desculț, ca să nu fac zgomot.* EMINESCU, G. P. 55. *Au ieșit amîndouă împărătesele în grădină ca să se primble.* CREANGĂ, O. 46, cf. 208. *Mă plimbam încet pe Calea Victoriei.* CARAGIALE, O. II, 210. *Pleca diminețile în piață și se plimba*

prin hală. SLAVICI, N. I, 253, cf. 93. *Unii se plimbă, vorbesc și rîd.* DELAVRANCEA, S. 140, cf. id. T. 192. *Mă primblu prin aleele tăcute ale parcului.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 131, cf. I, 210. *În faptul dimineții, prin parc, îngînduratâ Se plimbă visătoarea Fatma.* COȘBUC, B. 14, cf. id. P. I, 88, GHEȚIE, R. M., TDRG. *Se plimba pe peron.* AGÎRBICEANU, A. 41, cf. 227. *Un băietan ... se plimba cu mîinele în buzunar.* GÎRLEANU, N. 178, cf. 240. *Ieșii, deci, să mă preumblu puțin.* HOGAȘ, DR. II, 13. *Merse ... încet, plimbîndu-se.* REBREANU, I. 38, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Privesc mulțimea care se preumblă serioasă.* BACOVIA, O. 238, cf. 17. *A veghcat pînă tîrziu, plimbîndu-se prin cameră.* GALACTION, O. A. I, 50, cf. 34. *De aseară citește sau se preumblă prin cameră.* CAMIL PETRESCU, T. I, 235, cf. 184, 332. *Începu să se plimbe.* C. PETRESCU, Î. II, 117, cf. 105. *Se plimba în papuci, cu mîinile în buzunar.* BRĂESCU, O. A. I, 127, cf. II, 36. *Erau domni și doamne ... pe care-i puteai vedea ... plimbîndu-se, salutîndu-se între ei.* VLĂSIU, D. 52, cf. 23, 80. *Mă primblu pe la coada unei bălți, unde-i apa mică.* SADOVEANU, O. IX, 433, cf. XI, 271, XII, 376. *Se plimba ... cu mîinile la spate.* id. ib. X, 180. *Pe puntea de comandă se plimba singur, tăcut, un ofițer.* BART, S. M. 50, cf. id. E. 315, SCRIBAN, D. *Ioanide se plimba cu Elvira.* CĂLINESCU, S. 799, cf. id. B. I. 34. *Ne plimbam pe bulevarde.* BLAGA, P. 184. *Începu să se plimbe cu mîinile la spate.* STANCU, R. A. III, 321, cf. I, 26. *Te preumbli cu cine vrei, dar nu singură.* DAVIDOGLU, M. 54. *Se plimba de colo pînă colo prin prăvălie.* V. ROM. august 1955, 68. *Pe alei se plimba puțină lume.* PREDA, R. 175, cf. 146. *Se plimbă noaptea cerbii în ozonata vale.* ISAC, O. 111. *Vrei să te plimbi puțin cu mine prin grădină?* BARBU, P. 276. *Și pe cînd se preumbla, Fetișoara mi-l zărea.* POP., ap. GCR II, 295, cf. 298. *Pe uliță, prin Bistriță, Să preumbl-o copiliță.* MÎNDRESCU, L. P. 96. *Fata ... e învățată să se preîmble prin grădină.* ȘEZ. IV, 175, cf. I, 11. *Și au început a se plimba, Prin oraș a întreba.* MAT. FOLK. 1 473, cf. ȚIPLEA, P. P. 114. *El se preumblă prin casă Și io strig de la fereastră.* ANT. LIT. POP. I, 142. *Și pe Gruia îl afla Cum prin bir se preumbla Că nu mai avea ce bea.* BALADE, II, 12. *Mula se plimbă prin casă Și mă tot cheamă la masă.* FOLC. TRANSILV. II, 54. *A găsit sat fără cîini și se plimbă fără ciomag.* BARONZI, L. 15, cf. ZANNE, P. VI, 304. *S-au plimbat o săptămînă și au plîns o sută de ani,* se spune despre cei care sacrifică întreaga viață pentru o plăcere de scurtă durată. Cf. ZANNE, P. II, 676. ◇ (Cu determinări care indică — explicit sau implicit — mijlocul de locomoție folosit) *Încăleca de se prembla pușinel.* MOXA, 363/8. *Primblîndu-se pe la Prut Cu bute'a, cu patru cai* (a. 1774). GCR II, 104/19. *În toate zilele se primblă pe străzi într-o sănioară.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 191. *Flota franțăzească stă la Mitilene, iar cea englezească să primblă împrejur de Siria priveghind.* GT (1839), 87. *Mă întreba de ce nu mă plimb cu sania.* CR (1848), 16^3/20. *Vor fi popriți de a se preumbla în birje.* MO (1860), 8/16. *Să se primble pe lac la lumina lunei.* GHEREA, ST. CR. I, 170. *S-ar fi primblat pe lac amîndoi.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 150. *Pe linia de la vale, Mă plimbam voios călare.* FOLC. MOLD. I, 103. ◇ Fig. *Cerul era turbat; nori groși se primblau ca niște munți pe el.* NEGRUZZI, S. I, 57. *Privește cu-ntristare Cum se primblă prin răstoace larnă pe un urs călare.* ALECSANDRI, POEZII, 21. *Pale de lumină ce se plimbă ca secera morții iscodeau necontenit cerul plumburiu.* BRĂESCU, O. A. II, 190. *Dunărea se plimbă capricios printre dealuri și lunci.* SADOVEANU, O. VI, 114. ◇ Expr. (Familiar) **Du-te de te plimbă** = ocupă-te de treburile personale, nu te amesteca în treburile altuia, du-te și lasă-mă în pace. ✦ P. gener. (Învechit și regional) A merge, a se duce; a ieși. *Și aceste grăind întru sine și primblîndu-să afară din chilie, văzu pre un om.* POP., ap. GCR II, 198/30. ◇ Intranz. *Dacă nu-mi credeți cuvîntul Plimbați dă-i vedeți mormîntu.* ȘEZ. III, 211.

3. Tranz. (Complementul indică oameni sau animale) A duce, a purta cu sine; a scoate și a însoți la plimbare **(1)**. [Pe cal] *îl preumblăm încoace și încolea.* CALENDARIU (1814), 170/19. *Feciorii primbla încă chingați, înșelați caii.* HELIADE, O. I, 219. *Îi preîmbla prin tîrg în vederea sultanului și a locuitorilor.* BĂLCESCU, M. V. 102. *Ne va duce caii în capătul văii, ca cum s-ar duce să-i preîmble.* CR (1848), 8^2/53. *Vizitiii lui vodă preîmblau armăsarii îmbrăcați.* FILIMON, O. I, 109. *Să-mi urei și să-mi plimbi turma ... pă munți.* JIPESCU, ap. GCR II, 259. *L-au plimbat așa toată ziua pînă a-nceput să însereze.* CARAGIALE, O. II, 270. *Stăpînul își plimbă calul.* PAMFILE, J. I, 6. [Pe cal] *să-l plimbe în fitece zi pînă m-oi întrema.* DELAVRANCEA, O. II, 32. *Îl plimbă prin toate colțurile.* REBREANU, I. 438. *Mini fu plimbată peste tot.* CĂLINESCU, S. 115. *Îl văzui pe bulevarde, plimbîndu-și cîinii în lanț.* STANCU, R. A. III, 257. *A plimbat Gheorghe Dima calul de la un cap la celălalt al punții.* GĂLAN, Z. R. 59. *Nu vă poate cina, Adăpa Și plimba.* TEODORESCU, P. P. 365. ◇ Fig. *Pe la ferestre-și plimbă vîntul Tristețile sfîrșitului de vară.* MINULESCU, V. 19. ◇ Expr. (Familiar) **Plimbă ursul** = pleacă! du-te și vezi-ți de treabă! cară-te! ✦ (Despre vehicule) A transporta, a purta. *Gondola, leagăn dulce, ne primblă împreună.* ALECSANDRI, ap. CADE.

4. Tranz. (Complementul indică obiecte, rar ființe) A mișca încoace și încolo, a deplasa, a trece dintr-o parte în alta; p. gener. (urmat de determinări locale) a deplasa, a mișca. *Luă un pesmecior și i-l plimbă în glumă pe sub nas.* BASSARABESCU, V. 81. *Ridică scrisoarea între două degete ... plimbînd-o în sus și în jos.* GALACTION, O. A. I, 93. *Piesa de verificat este plimbată pe platoul aparatului.* IOANOVICI, TEHN. 376. *Se privi în oglinda din față ... cu o oglindă ovală, plimbată de sus în jos.* C. PETRESCU, C. V. 167. *Sofia lui îi plimbă pe față o frunză de lipan.* SAHIA, N. 41. *Silion îi plimbă pe sub nas tabachera sa deschisă.* VINEA, L. I, 40. (Refl. pas.) *Orice lege votată în dietă numai așa avea putere obligatoare, dacă se preîmbla de cîte două ori la curtea suveranului.* BARIȚIU, P. A. III, 251. *Din mînă-n mînă sceptrul se plimbă.* ALEXANDRESCU, M. 347. ◇ (Construit cu dativul; complementul indică părți mobile ale corpului sau privirea) *Își plimbă ochii pe nemărginitele cîmpiei.* MARCOVICI, C. 86/3. *Își preumbla ochii privind frumusețea stelelor.* DRĂGHICI, R. 52/18. *El își preîmblă privirea pe cîmpul bătăliei.* BĂLCESCU, M. V. 120. *Își preumblă iute ochii săi albicioși pe toată întinderea.* HOGAȘ, DR. I, 100. *Își plimbă degetele prin pulbere ... subțire.* BASSARABESCU, V. 97. *Tăcea liniștit, plimbîndu-și privirile peste invidioșii ce urmăreau nepăsîncioși prosperitatea lui.* BRĂESCU, O. A. I, 280. *Își plimbă ochii asupra întregii lui oștiri.* SADOVEANU, O. I, 354, cf. II, 651. *Își plimbă mîinile pe pian.* CAMIL PETRESCU, O. III, 91. *Își plimbă degetele pe obrazul meu.* STANCU, R. A. I, 41. *Plimbă o ultimă privire de stăpînă prin odaie.* VINEA, L. II, 315. *A rămas așa, plimbîndu-și privirile prin curtea pustie.* GĂLAN, B. I, 52. *Subprefectul își plimbă ochii roată.* VORNIC, P. 220. (Refl.; rar) *Ai mei ochi se preumblă pe dealuri.* ALEXANDRESCU, M. 102. *Nodul brîului se lăsă și brațele i se plimbară în voie.* GALACTION, O. 300. ◇ Fig. *Îmi plimb a mele gînduri.* BOLLIAC, O. 82. *Minlea cititorului, preumblată prin spațiu și prin răstimpi.* ODOBESCU, S. III, 51. *Să mai văd pe sfîntul soare, Cum își plimbă razele, Cum îmi coace ierbile.* FOLC. MOLD. I, 76. ◇ Expr. (Popular) **A-și plimba urechea** = a-și încorda auzul pentru a prinde zgomotele ușoare, vorbele șoptite; a trage cu urechea. Cf. ZANNE, P. II, 463.

— Prez. ind.: *plimb.* — Și: (învechit și regional) **preămblá, preîmblá, preumblá, primblá** (prez. ind. *primblu,* ALRM I/I h 136), **prînblá, prîmblá,** (învechit) **preaîmblá, premblá,** (regional) **porumblá** (ALRM I/I h 136), **prăîmblá** (ib., ALR II/I h 74/29), **prăumblá** (ALRM I/I h 136), **preimblá** (ALR II/95), **priîmblá** (ALRM I/I h 136), **priumblá** (TDRG, SCRIBAN, D.), **proîmblá** (ALRM I/I h 136) vb. I.

— Lat. **perambulare.**

PLIMBÁC subst. Drum pe care coboară porcii mistreți spre o curmătură. Cf. STOICA, VÎN. 20.
— Cf. p l i m b a.

PLIMBÁRE s. f. **1.** Acțiunea de a s e p l i m b a; deplasare în spațiu în scop recreativ, curativ etc.; promenadă, (rar) plimbet **(1)**. Cf. p l i m b a **(2)**. *Au păzit cînd au ieșit împăratul la primblare.* M. COSTIN, ap. DDRF. *Era ieșit Duca Vodă la primblare cu toată casa.* NECULCE, L. 38, cf. 26. *Băuturile, primblările și alte necurății, acelea le căuta bine.* R. POPESCU, CM I, 331, cf. 281. *Cînd vrea să iasă afară la prinblare ..., el ședea într-acea carătă scumpă* (a. 1760). GCR II, 72/36, cf. 114/18. *Fimeile ... la primblare ies adesăori.* IST. AM. 70v/18. *Vodă cu căpitanii de frunte într-acolo mersă la prăimblare.* BUDAI-DELEANU, Ț. 88, cf. 427. *Vulpea ... ieșise la primblare.* HELIADE, O. I, 124. *Era o grădină ... pentru preumblarea și petrecerea împărătesei.* GORJAN, H. I, 4/10. *În primblare am ieșit La Copou.* ASACHI, S. L. I, 272, cf. 190. *Toți amicii ... ce întîlnea în preămblare era invitați ... la masa lui.* CR (1846), 32[1]/35. *Mergînd în plimbare ... s-au dus să-ș vază grădina.* BĂRAC, T. 59/25. *Vino să facem un gir de preimblare.* CR (1848), 35[3]/59. *De să duce la primblare, umblă singur ca un cuc.* PANN, P. V. II, 115/7, cf. I, 41/25, POLIZU. *Unchiu se scoală, pleacă la plimbare.* ALEXANDRESCU, O. I, 231. *Armăsarii ... cu care se servea domnitorul ... în preimblările sale.* FILIMON, O. I, 108. *Dintr-o preumblare afară din Ierusalim nu mai aflarăm ... bagajele noastre.* BOLINTINEANU, O. 296. *Dumneata vrei să mergem la plimbare.* CARAGIALE, O. II, 250. *A ieșit cu copiii Agatei la plimbare.* SLAVICI, N. I, 324. *S-a pornit odată Ca să facă p-o cîmpie o plimbare-ndatinată.* COȘBUC, P. II, 125, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Mergînd odată la plimbare ... văzu ... un șir lung de costume cenușii.* AGÎRBICEANU, A. 53. *Nevastă-mea s-a dus la plimbare pînă-n Armadia.* REBREANU, I. 64, cf. 38, 52, ȘĂINEANU, D. U. *Să-l duci la plimbare.* BASSARABESCU, V. 128. *L-am făcut tovarăș plimbărilor și reveriei mele.* GALACTION, O. A. II, 251. *Cînd te duci pe drumul mare, La plimbare, Este praf de nu te vezi.* TOPÎRCEANU, P. O. 22. *O plimbare care să nu-l obosească.* C. PETRESCU, Î. I, 230. *Ne-a pus remorcherul la dispoziție, să facem o plimbare pe Dunăre.* BRĂESCU, O. A. II, 173, cf. I, 6. *Colonelul își întrerupse plimbarea.* SAHIA, N. 78. *Trece prin fața ușii ... continuîndu-și plimbarea.* SEBASTIAN, T. 202. *Nu scăpau nici un prilej de preumblare.* VLASIU, A. P. 234. *După plimbare a fost altă petrecere la curte.* SADOVEANU, O. XI, 344, cf. SCRIBAN, D. *Mergem la plimbare mai departe.* ARGHEZI, C. J. 28, cf. id. B. 89. *După ce își făcea plimbările, se întindea.* STANCU, R. A. III, 113. *De la versuri la plimbarea de seară ... n-a fost decît un pas.* BARBU, P. 38. *Eu, mîndruță, plec, mă duc, Pleacă-te să te sărut, Să te sărut de călare, Să-mi paie drumu-n plimbare.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 111. *Și-au zărit craiul și-o floare Într-a sa preumblare.* FOLC. TRANSILV. I, 434. ◇ E x p r. (Familiar) **A trimite** (pe cineva) **la plimbare** = a nu vrea să stea la discuție (cu cineva); a da afară; a concedia (din serviciu); a se dispensa de serviciile cuiva, a se descotorosi de cineva. *Fiecare își cunoaște socotelile lui ... A trebuit să-l trimit la plimbare.* CAMIL PETRESCU, T. III, 53. *Atelierul nu-l părăsim, așa că poți să trimiți garda ... la plimbare.* PAS, Z. IV, 153. *Îl trimiteam la plimbare c-o vorbă scurtă.* SADOVEANU, O. II, 554, cf. SCRIBAN, D. ✦ P. g e n e r. Deplasare în spațiu, d r u m; călătorie. *La Tîrgoviște, la scaunul mărtii-sale au sosit, făcînd toată preumblarea acestor zile 20.* R. GRECEANU, CM II, 142. *Preimblările cazacilor pe la fruntarie au înfuriat ... pe ungurime.* BARIȚIU, P. A. II, 341. *O plimbare în toată Pocuția.* DELAVRANCEA, O. II, 21. *Dascălul ne îngăduia uneori să ne ducem la Merișani ... și să cumpărăm de la o dugheană anilină ... Aceeași plimbare la aceeași comună am mai făcut-o.* GALACTION, A. 28. ✦ Deplasare în spațiu încoace și încolo, dintr-o parte în alta. Cf. p l i m b a **(4)**. *Ofițerul ... după cîteva plimbări prin fața imobilului, dispăru.* CĂLINESCU, E. O. I, 69.
2. (Învechit; concretizat) Loc de promenadă; (învechit) plimbătoare, v. p l i m b ă t o r **(2)**. *Alte locuri de odihnă, ce vor fi ... ori alte primblări aseamenea acestora.* PRAV. 175, cf. LB. *O plimbare de zioa și noaptea, fiindcă o luminează cu felinare,* [e] *foarte frumoasă și romantiicească.* GOLESCU, Î. 133. *Sînt multe, frumoase piețe și primblări.* KOGĂLNICEANU, S. 65, cf. 12. *Podul Mogoșoaiei și al Tîrgului de Afară erau cele de căpetenie preîmblări ale boierilor.* FILIMON, O. I, 177, cf. ȘĂINEANU. D. U.
3. (Învechit) Closet. Cf. POLIZU.
— Pl.: *plimbări.* — Și: (învechit și regional) **plimbáre** (IST. Ț. R. 86), **prăimbláre, preămbláre, preimbláre, preumbláre, primbláre, prînbláre,** (regional) **prămbláric** (ALR II/I h 74), **prăumbláre** (BUDAI-DELEANU, Ț. 36, ALR II/I h 74/76), **prembláre** (ALR II/I h 74) s. f.
— V. **plimba.**

PLIMBARISÍ vb. IV. R e f l. (Familiar, glumeț sau ironic) A se plimba **(2)**. Cf. ȘFC IV, 188. *Pe unde v-ați plimbarisit, mă rog?* UDRESCU, GL.
— Prez. ind.: *plimbarisesc.*
— **Plimba** + suf. *-arisi.*

PLIMBÁT s. n. Faptul de a s e p l i m b a. Cf. p l i m b a **(2)**. *Doctorul Sîrbu se opri din plimbat.* PREDA, R. 149, cf. SFC IV, 306.
— V. **plimba.**

PLÍMBĂ s. f. **1.** (Prin Transilv. și prin Munt.) Partea de deasupra a unei balustrade, a unei scări (de care se prinde cu mîna); p. e x t. balustradă, pălimar[1] **(2)**. *O femeie scoboară scările ... O mînă îi alunecă pe plimbul scării.* DELAVRANCEA, ap. TDRG, cf. PAMFILE, I. C. 439, DR. III, 685, CADE, SCRIBAN, D., FRÎNCU-CANDREA, M. 104, CHEST. II 220/54, 60, LEXIC REG. II, 52. *Mîndro, de dragostea ta, Îmi vine-a mă spînzura, Cu ciucurii brîului, De plimba pîrtului.* UDRESCU, GL.
2. Nume dat unor obiecte sau părți ale acestora care servesc la fixare, la susținere, la sprijinire: **a)** (prin sud-vestul Transilv., prin nord-estul Olt. și prin vestul Munt.) prăjină, stinghie pe care se așază sau se sprijină ceva. Cf. DDRF. *În jurul sobei este un stativ de lanțuri numit țeglе ... și primble ... pe care se atîrnă obiectele și rufele, ca să se usuce.* VUIA, Ț. H. 112, cf. CADE, SCRIBAN, D., RĂDULESCU-CODIN, ALR I 1 001/85, LEXIC REG. 84, LEXIC REG. II, 16, UDRESCU, GL.; **b)** (regional; în forma *primblă)* fiecare dintre bețele care se pun de-a curmezișul în interiorul unui stup primitiv (Hîrseni—Făgăraș). CHEST. VI 112/14; **c)** (prin sudul Transilv.; în forma *primblă)* stinghie care fixează picioarele unei mese, ale unui scaun etc. Cf. PĂCALĂ, M. R. 410, ALR II/172; **d)** (regional; în forma *primblă)* vergea de fier care fixează cele două brațe ale unei letci. Com. din MICĂSASA—MEDIAȘ; **e)** (regional; în forma *plimb)* grinda superioară a unei case. Cf. SCRIBAN, D.; **f)** (regional; în forma *primblă)* pîrghie care servește la umflarea foalelor (Clopotiva—Hațeg). GREGORIAN, CL. 61; **g)** (regional; în forma *primblă)* fiecare dintre scîndurile (așezate orizontal) de la spătarul unui scaun (Rășinari—Cisnădie). Cf. PĂCALĂ, M. R. 484. *Colorile ... se aplică pe toate membrele: spete, primble, crace, șezut și picioare.* id. ib., cf. 411; **h)** (prin sudul Transilv.; în forma *primblă)* scîndură care leagă cele două părți laterale ale războiului de țesut. *Subt sulu dindărapt este o primblă care ține războiu bine încheiat, să nu se miște.* BREBENEL, GR. P., cf. ALRM SN I h 302/157; **i)** (prin vestul Munt.) prăjină scurtă de care se atîrnă dîrlogii, ițele și vatalele la războiul de țesut. Cf. UDRESCU, GL.; **j)** (prin sudul Transilv. și prin Ban.) bucată de lemn prinsă

la încheietura căpriorilor pentru a-i consolida. Cf. VICIU, GL., CHEST. II 221/7, 230/6, A III 3; **k)** (regional; în forma *primblă)* pervaz **(2b)**. CHEST. II 180/60.
— Pl.: *plimbe.* — Și: (regional) **plimb (pl.** *plimburi)* s. n., **plimbie** (LEXIC REG. II, 16), **primbă** (SCRIBAN, D., VICIU, GL.), **primblă** s. f., **primblu** (SCRIBAN, D.; pl. *primbluri)* s. n.
— Postverbal de la **plimba.**

PLIMBĂREÁLĂ s. f. (Familiar, glumeț sau ironic) Plimbare **(1)** (scurtă); (regional) plimbuș. *Iar a plecat la plimbăreală?* UDRESCU, GL. *Fac o plimbăreală până la Trivale.* id. ib.
— Pl.: *plimbăreli.*
— **Plimbare** + suf. *-eală.*

PLIMBĂRÉȚ, -EÁȚĂ adj. (Adesea peiorativ) Căruia îi place să se plimbe (mult), să umble (fără rost), să hoinărească; (învechit; peiorativ) plimbătareț. *O umbră primblăreață.* CONACHI, ap. TDRG. *Un nor de vară ... vărsînd din el o ploaie cu bolboroși peste plimbăreața lume.* MACEDONSKI, O. III, 40, cf. DDRF. (Fig.) *Apele plimbărețe.* CONACHI, ap. TDRG. ◇ (Substantivat) *Le venea în față un alt grup de plimbăreți.* ARDELEANU, D. 130. *Plimbăreții ... se opriseră.* CAMIL PETRESCU, N. 5, cf. id. O. II, 224. *Seara, mai bătură plimbăreții trotuarul.* PAS, Z. II, 248.
— Pl.: *plimbăreți, -e.* — Și: (învechit și regional) **preumblăréț, -eáță** (BARCIANU, ALEXI, W.), **primblăréț, -eáță** adj.
— **Plimba** + suf. *-ăreț.*

PLIMBĂRÍCĂ s. f. (Familiar) Diminutiv al lui plimbare **(1)**. *Vremea, de ieri seară, este splendidă: ... senin, calm, căldurică, tocmai bine de plimbărică.* CARAGIALE, O. VII, 40, cf. DM.
— **Plimbare** + suf. *-ică.*

PLÍMBĂT s. n. v. **plimbet.**

PLIMBĂTÁREȚ, -Ă adj. (Învechit; peiorativ) Plimbăreț. *Mai lesne va fi a se bizui cineva să răstoarne pămîntul cu umerii, decît să mai poală da pe cale o muiere ce s-a obicinuit o dată plimbătareață.* PR. DRAM. 166.
— Pl.: *plimbătareți, -e.*
— **Plimba** + suf. *-ătareț.*

PLIMBĂTÓR, -OÁRE subst. **1.** S. m. și f. (Învechit) Persoană care se plimbă. Cf. plimba **(2)**. Cf. DRLU, LB, BARCIANU, ALEXI, W. ✦ (Regional; în forma *primblător)* Numele unui jucător dintr-un joc de copii cu mingea nedefinit mai de aproape (Săcele). ALB II 4 381/182. *Doi primblători aruncă mingea peste găuri.* ib.
2. S. f. (Învechit) Loc de promenadă; (învechit) plimbare **(2)**. *Copaci de alee seau plimbătoare frumoase ... stau smulși din rădăcinile lor.* AR (1829), 32[1]/21.
3. S. f. (Popular) Closet. Cf. POLIZU, DDRF. *Curățirea pufurilor și a plimbătorilor este în sarcina locatarului.* HAMANGIU, C. C. 371, cf. CADE.
— Pl.: *plimbători, -oare* și **(3,** f.) *-ori.* — Și: **(1) prelmblătóriu, -oáre** (LB), **preumblătór, -oáre** (DRLU, BARCIANU, ALEXI, W.), (regional) **primblătór, -oáre** s. m. și f.
— **Plimba** + suf. *-ător.*

PLÍMBET s. n. **1.** (Rar) Plimbare **(1)**. *Făceau frumoase plimbete.* ap. DDRF. *L-a găsit plimbălul acu-n toiul ariei.* UDRESCU, GL.
2. Fig. (Prin vestul Munt.; la pl.) Ciudățenii, toane, capricii. *Are plimbetele lui. N-ai ce-i face!* UDRESCU, GL.
— Pl.: *plimbete.* — Și: (regional) **plímbăt** (pl. *plimbete)* s. n.
— **Plimba** + suf. *-et.*

PLÍMBIE s. f. v. **plimbă.**

PLIMBULÍȚĂ s. f. (Regional) Plimbuță (Săpata de Sus—Pitești). UDRESCU, GL.
— Pl.: *plimbulițe.*
— **Plimbă** + suf. *-uliță.*

PLIMBÚȘ s. n. (Prin nord-vestul Munt.) Plimbăreală. Cf. UDRESCU, GL. *Are plimbușurile lui de fiecare zi; dacă nu se duce undeva, și le face prin casă.* id. ib.
— Pl.: *plimbușuri.*
— **Plimba** + suf. *-uș.*

PLIMBÚȚĂ s. f. (Regional) Diminutiv al lui plimbă; (regional) plimbuliță (Cepari—Curtea de Argeș). UDRESCU, GL.
— Pl.: *plimbuțe.*
— **Plimbă** + suf. *-uță.*

PLIMÉZ s. n. v. **pecmez.**

PLÍMIȚĂ s. f. v. **pivniță.**

PLIMNICÉR s. n. (Transilv.) Încăpere sau despărțitură într-o magazie, într-o șură etc. în care se țin uneltele agricole, pleava etc. Cf. CADE, VICIU, GL., LEXIC REG. II, 52, com. din DĂIȘOARA—RUPEA.
— Pl.: *plimnicere.* — Și: **plinicér** s. n. LEXIC REG. II, 52.
— Cf. bg. плевник.

PLIN, -Ă adj., s. n. **I.** Adj. **1.** (Despre vase, încăperi, recipiente, spații etc.) Care este umplut până sus, în întregime, până la refuz cu ceva, care conține toată cantitatea pe care o poate cuprinde, în care se află ceva până la limită. *Hrănilnițele lor împlute (pline* D, *plinri* H). PSALT. 298. *Mîncară toți și se săturară, și luară den rămășițele bucatelor 12 coșure pline.* CORESI, EV. 256, cf. 191. *Avea jitnițe prea mari pline de pîne.* MOXA, 294/4. *Împleți veadrele cu apă, și le împlură pline.* N. TEST. (1648), 107[r]/4. *Un mormînt plin de oase.* DOSOFTEI, PS. 21/16. *Și i-au dăruit un blid plin de pietri scumpe.* NECULCE, L. 28, cf. 12. *De beut cîndu-mi vine dor, Tu să mi te îmbii cu plinul urcior.* BUDAI-DELEANU, Ț. 134, cf. 331. *Și-au aninat traista în umăr, care era plină de cartofle.* DRĂGHICI, R. 97/6. *Doi cazaci găsiră două traiste pline de aur.* BĂLCESCU, M. V. 55. *Tu n-ai deșărtat cupa ce încă este plină.* ALEXANDRESCU, O. I, 153. *Cazane pline cu uncrop.* CREANGĂ, P. 256, cf. 198, 214, 305. *N-a venit ploaĭ, ci cu punga plină de la tîrg.* SLAVICI, N. I, 27, cf. 166. *Și de vreți coșare pline și de vreți pline hambare, Luna roadelor iubite o primiți voios, cu vin.* BELDICEANU, P. 54. *Naiu-n mîni și cupe pline, Pe-obiceiul din strămoși.* COȘBUC, P. I, 84, cf. 210. *Trimite mereu cănile pline.* GÎRLEANU, N. 114. *E o jalnică iluzie să crezi că talentul este ... ceva așa ca o butie plină.* GALACTION, A. 150. *Trecu prin antret ... cu două cofe pline.* BRĂESCU, O. A. II, 27, cf. 17. [Castroanele] *nu le-am văzut pline niciodată.* SAHIA, N. 32. *Chiose era cu gura plină de apă.* CAMIL PETRESCU, O. III, 243. *Puse la încălzit o tigaie mare plină cu fasole scăzută.* PREDA, M. 331. *Să mănînc o țechiră plină* [de mere], *Inima nu mi-o alină.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 155, cf. 83, 318. *Cuculeț di la pădure, Cu gura plină dă mure.* VÎRCOL, V. 42. *Plin pînă-n gură.* ALR II 3 513/605, cf. 3 513/682, 705, 728. *Numai mese-ntinse, Cu făclii aprinse, Cu pahare pline, În cîntece line.* BALADE, I, 287. *Am crezut că beau la vin, Ș-am beut paharul plin.* FOLC. TRANSILV. II, 14, cf. I, 273. *La omul bețiv iese și dracul cu ocaua plină.* ZANNE, P. III, 472, cf. V, 522. *Mese întinse, pahare pline,* se spune despre cei care fac mereu petreceri. Cf. id. ib. III, 631. *Foalele pline cîntă mai bine* (= omul îndestulat e întotdeauna vesel). id. ib. IV, 365. ◇ (Cu determinări restrictive) *Un vas plin pe jumătate. Un pahar pe trei sferturi plin.* ◇ (Prin analogie) *Vacile ne-or aduce ugerii plini Și vor mugi la poarta noastră.* ARGHEZI, VERS. 187. *Țîța plină de lapte.* ALR II 5 673/29, cf. 5 673/47, 53, 130, 250, 284, 316, 325, 334, 349, 514, 537, 551, 574, 791, 833. ◇ Fig. *Un suspin neîntrerupt se revărsa din adîncul inimei sale pline.* ODOBESCU, S. I,

141. *Mi-e plină inima.* I. NEGRUZZI, S. VI, 172. *Ce larg mă simt și lacom și niciodată plin Sorb prin pupile lumea.* LABIȘ, P. 151, cf. 161. ◇ (Regional) *Mațe pline* = caltaboși. Cf. ALR I 747/870, 898. ◇ Expr. **Cu gura plină** = **a)** cu mîncare în gură. *Ce înseamnă grijile noastre ..., strigă Titu cu gura plină.* REBREANU, I. 239. *Vorbea cu gura plină.* C. PETRESCU, Î. II, 140; **b)** (învechit, rar) cu satisfacție răutăcioasă. *Cu gurele pline vestesc protivnicii cuvintele aceale.* MAIOR, IST. 73/2. **(A fi) plin de sine (însuși** sau **de el** etc.) = (a fi) încrezut, îngîmfat, înfumurat; (a fi) sigur de capacitatea, de forțele etc. sale. *Era atît de plin de sine însuși, încît se gîndea numai la pămînturile lui.* REBREANU, I. 254, cf. id. R. I, 58. *Plin de el ca un pepene.* ARDELEANU, U. D. 36. *A venit într-o zi profesorul meu ..., om foarte plin de sine.* VLASIU, D. 103, cf. SCRIBAN, D. *Cînd [tinerețea] e prea plină de sine, i se pare că a descoperit ea literatura.* SCÎNTEIA, 1962, nr. 5 418. **A-i fi** (cuiva) **paharul plin,** se spune despre cineva care a suferit mult, a îndurat multe necazuri, și nu le mai poate suporta. *Multe, Doamne, l-au bătut, l-a fost paharul plin.* COȘBUC, F. 71. ✦ (Despre arme de foc) În care au fost introduse cartușe; încărcat. *Caută pistoalele. Unul e încă plin.* NEGRUZZI, S. I, 28. *El are o pușcă plină Cu trei gloanți la rădăcină.* ALECSANDRI, P. I, 36. *De vrei o flintă bună, Am, uite, una plină: cînd trag, cocoșul sună.* COȘBUC, P. II, 95. *E plin? întreabă deodată Florea cu vocea limpede, arătînd revolverul.* AGÎRBICEANU, L. T. 407. *Dar culcat, și cum culcat? Cu pușca plină la cap.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 308. ✦ (Regional; despre femelele unor animale) Care urmează să nască; (popular) borțoasă, (regional) groasă, depusă. *Ce-am auzit io, că vrei să vinzi o vacă plină?* CAMIL PETRESCU, O. I, 44, cf. ALR SN II h 328/987. ✦ (Învechit) Care este (complet) ocupat. *Voi să intru în caretă, dar tot locul este plin.* ASACHI, S. L. I, 217.

2. Care este fără goluri în interior, care este format dintr-un material compact; compact, masiv. *Visă și văzu cum șapte spice de grîu creștea sus de într-un fir, frumoase și pline.* PALIA (1581), 165/15. *Grîul, ghirca ... [au] paiul întreg, adică plin, negăurit.* I. IONESCU, P. 240. *Dezlegă gura unui sac ... să poată lua un pumn și să laude bobul plin.* SLAVICI, N. I, 94. *Să-mi spui dacă ... pot nădăjdui Să secer grîne coapte și pline-n spic.* COȘBUC, P. II, 190. *Un zid plin.* ap. CADE, cf. DS. *Pentru iuțeli foarte mari se construiesc volanți plini.* SOARE, MAȘ. 202. ✦ Întreg, deplin, neștirbit. Cf. LB. *Nu se codi să scrie patru pagini pline.* BASSARABESCU, V. 15. *Ai trei ceasuri pline.* GALACTION, O. A. I, 66. ◇ Fig. *Întreg era acest domn la toate, plin la minte* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 262/19. *Era trimiși cu plină și destulă putere.* ȘINCAI, HR. II, 120/3. ◇ *Profesor plin* = profesor universitar titular, beneficiind de toate titlurile și drepturile prevăzute de lege. Cf. DM. *Catedră plină*=catedră care are numărul complet de ore prevăzut de regulament. *Perspectiva înaintării la o catedră definitivă și plină.* C. PETRESCU, R. DR. 300, cf. DM. ✦ (Învechit; despre vise) Care se îndeplinește; realizat, împlinit. *Craiu Filipe! Să știi că visul tău plin va fi* (a. 1799). GCR II, 166/34. ✦ (Rar; despre flori) Învolt. Cf. LB. *Un vișen cu flori pline.* NEGRUZZI, S. I, 96. *Pentru tine, rujă plină, Nici n-am somn, nici n-am odihnă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 16. ✦ P. anal. (Rar) Des, stufos. *Idealul de bărbat al Calincuței era un om mare, cu musteți și barbă plină.* I. NEGRUZZI, S. I, 131.

3. (De obicei urmat de determinări introduse prin prep. „de") Care cuprinde, conține, posedă, are ceva în cantitate sau în număr mare, înțesat; care posedă ceva din belșug, din abundență (depășind așteptările); p. ext. copleșit, covîrșit. *Pliru e pămîntul.* PSALT. 56. *Veseliți-vă astăzi, că masa plină iaste.* CORESI, EV. 118. *Că iaste un feal de meare pline de sîmburi.* ST. LEX. 173[r1]/16. *Au rămas ... cu o casă plină de copii.* NECULCE, L. 82, cf. 191, 303. *Au rămas plin de datorii.* AXINTE URICARIUL, LET. II, 140/1. *Ardealul încunjurat de munți ... plin de oameni era.* C. CANTACUZINO, CM I, 79. *Sfetnici ai domnului, plini de bani, de sate, de vii.* R. POPESCU, CM I, 481. *Să zice Că ar hi dă tîlhari căile pline.* BUDAI-DELEANU, Ț. 99, cf. 178. *Se înșiră înaintea noastră ... cuverte pline de privitori.* AR (1830), 23[1]/25. *Toată tabăra lor era plină de focuri mari.* BĂLCESCU, M. V. 115. *Stradele ce ducea de la închisoare pînă la supliciu era pline de curioși.* CR (1848), 2[1]/54, cf. 5[2]/51. *Sala era plină.* NEGRUZZI, S. I, 5. *Poporul, plin de sîrbă, ... Era uimit de spaimă.* BOLLIAC, O. 202. *Salonul era plin de lume.* BOLINTINEANU, O. 418. *Cu mîinile pline de aur, ceruse înapoi pe fiul ei cel robit.* ODOBESCU, S. I, 158, cf. 15. *Își încheie haina plină de șireturi.* EMINESCU, O. I, 87, cf. 85. *Să ia cucoșul, să-l azvîrle într-un cuptior plin cu jăratic.* CREANGĂ, O. 21, cf. id. P. 284. *Zecile de prepeliște împușcate alătădată în meiurile și în porumburile pline de mohor.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 137. *Opt mese pline, deasupra cărora glasurile și chiotele se amestecă.* GÎRLEANU, N. 115. *Usturoiul ... se arătă la iveală și el cu căpățînele lui zdrențăroase, pline de noduri.* HOGAȘ, DR. I, 299. *Capu-i plin de plete.* id. ib. 313. *Două perne ... pline de dantele.* BASSARABESCU, V. 29, cf. 23. *Le era casa plină de musafiri.* GALACTION, A. 303, cf. 414. *Tot cîmpul viran ... era plin de trăsuri.* CAMIL PETRESCU, U. N. 180. *Camera era plină de fotografiile colonelului.* C. PETRESCU, Î. I, 117. *Grădina Cișmigiului, plină de bone, de zgomot, de copii.* BRĂESCU, O. A. I, 6, cf. 9. *Hotarul ăsta era plin de pîraie și rupturi.* VLASIU, A. P. 90. *Tîrgul fusese plin ca un stup.* SADOVEANU, O. XI, 488, cf. XII, 239. *Ștubeiele sînt pline de căpuși.* ARGHEZI, VERS. 307, cf. 232, id. B. 127. *Îi puse repede mîna albă și plină de inele, la gură.* CĂLINESCU, E. O. I, 297, cf. id. S. 795. *Era plin de soldați satul.* STANCU, R. A. I, 48, cf. id. D. 257. *Din puterea ta a plină ... Să rămîi sfrijit ca paiul.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 69. *Odaia era plină de parfumul trandafirilor.* VORNIC, P. 130. *Sînt plin de datorii.* PREDA, M. 412. *Aruncau cu afișe mici spre trotuarele pline acum de o lume îngrijorată.* BARBU, P. 171, cf. 87. *De poamele coapte pămîntul e plin.* HOREA, P. 46. *În codrul cu copaci Și cu lunci pline cu fagi.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 290. *Frunza cîtu-i plină-n vie, Mîndrii mîndrele-și îmbie.* PAMFILE, C. Ț. 150. *Acolo-i plir d'e șt'ir.* ALR SN III h 633/95. *Și frați n-am niciunu, De tismași plinu-i drumu.* FOLC. TRANSILV. I, 308, cf. 116. *Ce folosește celui sătul o masă plină de bucate?* ZANNE, P. IV, 110. *Îi plin de bani Ca rîpa de bolovani.* id. ib. V, 72. *Îi plin de parale ca cînele de pureci.* id. ib. 482. *Am un cojoc plin de pdice* [Varza]. GOROVEI, C. 128. ◇ (Adverbial) *Pe străzi e plin de patrule.* VLASIU, A. P. 445. ◇ (Prin lărgirea sensului sau în contexte figurate; adesea cu valoare de superlativ) *Pliină e amu de veriru omorului.* COD. VOR. 124/26. *De blăsteme rostul lui pliru iaste.* PSALT. 14. *Limba ... e plină de venin, moarte purtătoriu* (a. 1569—1575). GCR I, *10/6. *Acest praznic plin e de bucurie și de veselie.* CORESI, EV. 179, cf. 78, 101. *Plini de toate nedreptățile* (a. 1618). GCR I, 50/27. *4 dascali plini de toată înțelepciunea.* MOXA, 380/12. *Gura i-i plină de amărăciune.* DOSOFTEI, PS. 33/3. *Șapte oameni dentru voi, mărturisiți fiind, plini de duhul sfînt.* BIBLIA (1688), ap. GCR I, 283/27. *Era sufletul lui plin de frică.* ANON. CANTAC., CM I, 92. *Era plin dă vorbele și minciunele hanului.* R. GRECEANU, CM II, 200. *Obraze mari bisericești și mirenești, pline de zavistii și răutate.* ANTIM, P. XXIII. *Oamenii mult gînditori și plini de ani.* CALENDARI (1733), 56/11. *Vedeniia cea plină de taine negrăite* (a. 1775). GCR II, 106/19. *Și aceasta e mintea cu sfat plină.* BUDAI-DELEANU, Ț. 226, cf. 211, HELIADE, O. I, 436. *Plin de spaimă, caut asupră-mi și mă cutremur.* MARCOVICI, R. 16/10, cf. 14/7, id. D. 5/24. *Tot portul său era plin de mîndrie.* DRĂGHICI, R. 59/29. *Povestiri ... pline de băgări de seamă și de întîmplări.* GORJAN, H. I, 1/4. *O, tu, ce-ai auzit Cest uric plin de minune.* ASACHI, S. L. I, 183. *Sufletul ... plin de mîhnire.* CONACHI, P. 288, cf. 87. *Sinan se uita plin de mirare la puținul număr al creștinilor.* BĂLCESCU, M. V. 114,

cf. 208. *Este o persoană afabilă, plină de natural.* CR (1848), 11¹/17. *Cel ce veni mai nainte de multă mîndreţe plin.* PANN, E. II, 8/3, cf. 116/7. *Amorul ei e exaltat, nobil, plin de foc.* NEGRUZZI, S. I, 48, cf. 7. *Îţi urează De mari fapte viaţă plină.* ALEXANDRESCU, O. I, 262. *Ore pline de dragoste fierbinte.* ALECSANDRI, P. I, 139, cf. 121, 198. *Toţi, plini de furie, fac irupţie pe scările palatului.* BOLINTINEANU, O. 249. *Orăţiu, scriitor plin de spirit şi de graţie.* ODOBESCU, S. I, 48. *Iară cornul plin de jale Sună dulce, sună greu.* EMINESCU, O. I, 104, cf. 130, IV, 106, id. G. P. 32. *Cît era de tinără, de frumoasă şi plină de vină-ncoace.* CREANGĂ, P. 275. *În tăcerea aceea plină de lumina lunii, s-a auzit ... glas de privighetoare.* CARAGIALE, O. II, 252, cf. 177. *Toată împărăţia era plină de jale.* ISPIRESCU, L. 4. *O podideau lacrămile ... privind acareturile mari, arătoase şi pline de sărăcie.* DELAVRANCEA, S. 4. [Rozele] *au fost atît de viaţă pline Şi azi se sting aşa uşor.* MACEDONSKI, O. I, 192. *Şi gura lui e plină de blesteme.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 38. *Ei sînt plini de putere.* BELDICEANU, P. 62. *Zările, de farmec pline, Strălucesc în luminiş.* COŞBUC, P. I, 47, cf. II, 19. *Plin de grije, peană nouă moaie popa-n călimară.* GOGA, POEZII, 103. *E o dimineaţă frumoasă de iunie, plină de mirezme de flori de tei.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, Î. 61. *Urmărea ostenelile lui Rogojinaru cu o curiozitate plină de admiraţie.* REBREANU, R. I, 13, cf. 211. *Toată noaptea, plin de grijă, n-a închis ochii.* BASSARABESCU, S. N. 19. *Amintirile poetului îi spun de un oraş însufleţit, plin de voie bună.* GALACTION, A. 14, cf. 172. *Toţi se ridicară la fereastră cu priviri pline de mirare.* C. PETRESCU, Î. I, 230. *Un cavaler din elită, plin de zel.* BRĂESCU, O. A. I, 119, cf. 283. *Uzina a regăsit-o mai plină de viaţă.* SAHIA, N. 35. *Alămurile fanfarei de roşiori dădeau o fremătare surdă şi veselă, plină de aer sărbătoresc.* POPA, V. 209. *Aceeaşi mişcare leneşă fără grabă, plină de nepăsare.* SEBASTIAN, T. 41. *Flăcările-i luminau obrazul plin de bunătate.* SADOVEANU, O. V, 237, cf. I, 162. *Replica rapidă şi plină de miez.* VIANU, A. P. 124, cf. 216. *Şubred vas de lut ... Tu, plin de taine şi ştirbit la gură.* ARGHEZI, VERS. 250, cf. 362, 393. *Viaţa i se păru plină de sens.* CĂLINESCU, E. O. I, 165, cf. id. S. 301. *Lumea e plină de mişcare.* RALEA, S. T. I, 348. *Caii sînt odihniţi şi flăcăii plini de voie bună.* CAMIL PETRESCU, O. III, 180. *Mormăituri pline de o surdă ameninţare.* BOGZA, C. O. 54, cf. 51. *Dimineaţa e vînătă, urîtă şi plină de viscol.* STANCU, R. A. V, 259. *Îi aruncă un surîs în doi peri, plin de ameninţări.* VINEA, L. I, 47. *E o chimistă plină de calităţi.* BARANGA, I. 154. *Ce e, fa? o întrebă el cu un glas închis, plin de uimire.* PREDA, D. 81. *Voi, lucruri mărunte, nimicuri pline de sens.* S ianuarie 1961, 10. *Mi-e sufletul plin de splendorile simplităţii, De iubire şi cînt.* V. ROM. noiembrie 1962, 69, cf. 153. *Inspecţia specială reprezintă o acţiune plină de răspundere.* GÎ 1962, nr. 685, 2/2. *Era atît de plină de forţă şi de elan!* T septembrie 1962, 17. *Şi rămîn boi în ocol, Casele pline de dor.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 323, cf. 75. *Dar doru-i mai puţinel Şi-i plină lumea de el.* FOLC. TRANSILV. I, 141, cf. 212. *Trei lulele, trei dughene, Capul plin de socotele,* se spune despre negustorul sărac. Cf. ZANNE, P. III, 208. (Eliptic) *Măi, bădiţă, satu-i plin Că amîndoi ne iubim.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 69. ◇ (Adverbial) *Barbar cînta femeia-aceea, Tîrziu, în cafeneaua goală, Barbar cînta, dar plin de jale.* BACOVIA, O. 32. ✦ Spec. (Despre ochi; de obicei cu determinarea „de lacrimi") Învăluit (de ...), bogat (în ...), năpădit, inundat (de ...). *A căzut pe la amiază, întristat şi singurel, Ţintind ochii plini de lacrimi în plăcutul rîurel.* ASACHI, S. L. I, 75. *Ochii i-s plini de lacrimi.* EMINESCU, O. IV, 82, cf. id. G. P. 50. *Fata, cu ochii plini de lacrămi, îi mulţumi.* ISPIRESCU, L. 86. *Bătrînul, slab, cu ochii plini de lacrămi şi bănat.* COŞBUC, P. I, 233. *S-a despărţit de mine cu ochii plini de lacrimi.* GALACTION, O. 90. *Se plecă înainte ... cu ochii plini de lacrimi reţinute.* BRĂESCU, O. A. I, 28. *Maria îşi simţi ochii plini de lacrimi de umilinţă.* SADOVEANU, O. XII, 94. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Te iubeam cu ochi păgîni Şi plini de suferinţi.* EMINESCU, O. I, 192, cf. id. N. 12. *Întoarse spre dînsul doi ochi plini de spaimă.* REBREANU, R. I, 200. *Îi văzu ochii plini de gînduri.* C. PETRESCU, Î. I, 218. *Mă privi un timp cu ochii măriţi şi plini de ură.* SADOVEANU, O. IX, 478. *Avea ochii mari, ... , plini pînă în adîncimi de un mare foc negru.* STANCU, R. A. I, 13. *Ochi-mi lăcrimau Plini de-a ninsorii jocuri rotitoare.* LABIŞ P. 118. *E cu ochii plini de somn.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 433. *Pînă-n ziuă-i la oblon Cu ochiţii plini de somn.* FOLC. TRANSILV. I, 165.

4. (Urmat de determinări introduse prin prep. „de" sau, rar, „cu") Care este acoperit cu ceva, pe întreaga suprafaţă sau pe o parte determinată a ei. *Un laz strein părăsit, să fie spinos şi plin de pădure.* PRAV. 4. [Cîmpul] *era plin de oase de oameni* (a. 1673). GCR I, 215/5. *Pomi plini de roadă.* CANTEMIR, ap. GCR I, 324/2. *Mulţi turci se vedeau plutind pe unde ... plini de răni.* BĂLCESCU, M. V. 169, cf. NEGRUZZI, S. I, 39. *Lat e cîmpul celei lupte, Lat şi plin de arme rupte.* ALECSANDRI, P. II, 18. *Amîndoi sîntem plini de apă.* BOLINTINEANU, O. 427. *Toţi erau cu părul, cu barba şi cu mustefele pline de promoroacă.* CREANGĂ, P. 256. *Se arătă şi armăsarul ... plin de spume.* ISPIRESCU, L. 28, cf. 77. *Dealul plin cu flori era.* COŞBUC, P. I, 259. *Salcîmii plini de floare Se uită lung spre sat.* TOPÎRCEANU, S. A. 45. *În vale lăsăm caii plini de spume.* BART, S. M. 23. *Straiele lui erau pline de păr de urs.* STANCU, R. A. III, 55. *Părea că pomii toţi sînt plini De flori.* PARASCHIVESCU, C. Ţ. 16. *Picioarele goale erau pline de zgîrieturi.* PREDA, M. 11, cf. 150. *Plir de rîie.* ALRM II/I h 168/95. *Cînd îi pe la cîntători, Plină-i trupa de-asudori.* FOLC. TRANSILV. I, 171. ◇ (Prin lărgirea sensului sau în contexte figurate) *Un colţ de cer s-a luminat Şi codru-i plin de soare.* IOSIF, PATR. 17. *Acum noaptea e plină de fulgere.* C. PETRESCU, Î. II, 30. *O noapte plină de stele.* BRĂESCU, M. B. 19. *Curtea goală plină de lumina fierbinte a soarelui.* PREDA, M. 166. ✦ Spec. Acoperit, uns, îmbibat cu o substanţă, cu o materie care păteazâ, murdăreşte, strică; pătat, murdar, mînjit. *Plin de tină şi cu haina udă.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 179, cf. 187. *Arme pline de sîngiuri.* CONACHI, P. 263. *Se zicea ... că el se născuse cu mîna plină de sînge.* BĂLCESCU, M. V. 40. *Plin de pulbere.* CR (1848), 8¹/53. *Un arc, nişte săgeţi, un paloş şi un buzdugan, toate pline de rugină.* CREANGĂ, P. 194, cf. 75. *E plin de pete negre pe tot obrazul.* CARAGIALE, O. VI, 231. *Armăsarul ... hărtănit de sus pînă jos şi plin de sînge.* ISPIRESCU, L. 28. *Chipurile uscate şi pline de praf ale celor viteji.* VLAHUŢĂ, R. P. 19. [Cocoşii] *plini, amîndoi, de sînge, tremurînd, stătură aşa.* GÎRLEANU, N. 237. *Plini de sînge, plini de scrum, se luptară iară voinicii.* EFTIMIU, Î. 120. *Văzui o mutră plină de cerneală.* TOPÎRCEANU, B. 98. *Ofiţerii ... intrară pe nerăsuflate şi plini de praf în cabinetul comandantului.* BRĂESCU, O. A. I, 154. *Erau plini pe degete de grăsime.* SAHIA, N. 57. *Sînt plină de funingine, de la gară.* SEBASTIAN, T. 265. *Se întorceau în oraş plini ... de colb.* CĂLINESCU, E. 311, cf. id. E. O. I, 10. *Plină de ţărînă toată, Am purtai-o binişor, Pîn-acasă.* PARASCHIVESCU, C. Ţ. 46. *Sînt plin de praf, de funingine ... Aş face un duş.* BARANGA, I. 161. *Parcă mîinile pline de sînge pe piept mi le-am şters.* LABIŞ, P. 38. *O pereche de cizme scunde, pline de noroi.* S august 1960, 17. *Noi aveam mîinile pline de sîngele lui.* V. ROM. noiembrie 1962, 60. *Cine umblă prin moară iese plin de făină.* ZANNE, P. III, 233.

5. (Despre fiinţe, despre corpul sau părţi ale corpului lor) Cu forme rotunde; durduliu, grăsuţ, rotund. *Plini la trup.* CALENDARI (1733), 5/7. *El era mare şi plin la trup, gras la faţă.* BĂLCESCU, M. V. 409. *Figura îi e plină, animată, colorată.* CR (1848), 14¹/35. *După pînza de păianjăn doarme fata de-mpărat, ... Al ei chip se zugrăveşte plin şi alb.* EMINESCU, O. I, 79. *Cu pieptul plin, uşor pornit în afară ... , nu puteai zice decît că e femeie bine zidită.* DELAVRANCEA, S. 109. *Pe umeri, pe plinele-i sînuri de zînă.* NECULUŢĂ, Ţ. D. 76. *Obrajii ei erau plini şi înfloriţi.* AGÎRBICEANU,

A. 389. *Şerbescu e plin la faţă.* GÎRLEANU, N. 64. *Faţa lui plină şi roşie.* HOGAŞ, DR. I, 22. *Buzele roşii, umede şi pline.* REBREANU, I. 255, cf. 55. *Mersul acelaşi, doar trupul mai plin.* C. PETRESCU, Î. II, 247. *Era cum trebuie să fie o femeie foarte tînără: plină, îmbelşugat voinică, dar avîntată.* TEODOREANU, M. II, 261. *Era un om mare şi plin.* SADOVEANU, O. X, 530. *Şoldurile pline, grase, i se legănară.* STANCU, R. A. III, 72. *Cînd mă uit la sînu-i plin, M-apucă dor şi suspin.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 31.

6. Care are amploare, intensitate, profunzime deplină. *Că luna, cînd i-e lumina plină, fire are lumina ce iase den ea să turbure udăturile trupului.* CORESI, EV. 81, cf. 212, 275. *Lumina plină a lunei.* EMINESCU, N. 39. *Fă sunetele goale să mi se pară pline.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 56. *Aceste vocale se pronunţă întregi sau pline, sînt, adică, sonante.* IORDAN, G. 5. *Începură ... a tremura vibrările clopotului ... Cînd mai slăbite, cînd mai pline.* SADOVEANU, O. II, 180, cf. V. 558, VIII, 403. *Pămîntul, cu viaţa lui plină şi bogată, rămînea departe în urmă.* BART, S. M. 65. *Se auzi grav, prea plin, clopotul cel mare, zguduind ferestrele.* CAMIL PETRESCU, O. II, 325. *Tăcerea din sală era atît de plină, încît s-auzea limpede foşnetul hîrtiilor.* V. ROM. martie 1956, 141. *Mitrică avea un glas plin, bărbătesc.* PREDA, D. 47. *Mă primeşte în clocotu-i firesc, Ca într-o-mbrăţişare, viaţa plină.* LABIŞ, P. 380. ◇ Expr. **În** (sau, rar, **la, din**) **plin** ... (ori **plină** ..., **plina** ...) = în (sau din) mijlocul ..., miezul ..., toiul ..., culmea .... *Căpitanel ... nu merge la plina mare, trage la mal.* BOLINTINEANU, O. 270. *Acolo revoluţia trebuie să izbucnească în plină zi.* CAMIL PETRESCU, O. II, 140, cf. id. T. I, 268. *Eram în plină retragere.* BRĂESCU, O. A. I, 290, cf. 20. *Mă striga cineva, aici, în plin cîmp.* SAHIA, N. 120, cf. 92. *Aş fi făcut „poezii" în plină şedinţă.* KLOPŞTOCK, F. 315. *Nu poţi să rămîi aşa, în rochia asta, în plină zi.* SEBASTIAN, T. 328, cf. 283. *Ca porumbeii călători împuşcaţi în plin zbor.* VLASIU, D. 157. *Să te pudrezi în tren, în plină noapte.* TEODOREANU, M. II, 227. *Portul era în plină sărbătoare.* BART, E. 140. *Eu sînt strigoiul Din plină zi.* JEBELEANU, C. 32. *A debutat ca poet francez în plină maturitate literară.* V. ROM. februarie 1957, 205. *În legumicultură ..., producţia se hotărăşte încă de pe acum, în plină iarnă.* SCÎNTEIA, 1962, nr. 5 413. (Învechit) **A fi plin de neam** = a face parte dintr-o familie nobilă, bogată, a fi de neam mare. *Mihălachi era plin de neam.* NECULCE, L. 162. ✦ Spec. (Despre lună) Care are forma perfect rotundă şi maximum de luminozitate; care se află în faza maximă, cînd devine perfect rotundă. *Acum o dată scăzusă luna Şi crescînd iară să făcea plină.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 162. *Lună plină şi voioasă Ca o frunte de mireasă!* ALECSANDRI, P. I, 101, cf. id. O. 120. *Atuncea luna plină ... În pulbere ascunde al ei disc aurit.* BOLINTINEANU, O. 52. *Printre zăbrele văzu luna plină.* ODOBESCU, S. I, 140. *Între ziduri, printre arbori ce se scutură de floare, Cum revarsă luna plină liniştita ei splendoare.* EMINESCU, O. I, 136, cf. 111, 211, IV, 25. *E o noapte caldă cu lună plină.* CARAGIALE, O. II, 7. *Luna plină, rotundă, cu o faţă argintie, plutea în văzduhul plumburiu.* DELAVRANCEA, T. 156. *Sub luna plină Oricare acoperiş de casă E baltă de lumină.* MACEDONSKI, O. I, 27. *Ce-o fi aici, că-i strașnică lumină: Se vede, bre, de parcă-i lună plină.* PĂUN-PINCIO, P. 90. *Ieşi din neguri, lună plină, Să mă vezi!* COŞBUC, P. I, 50. *Iat-o! Plină, despre munte, Ieşe luna din brădet.* id. B. 9. *Spre răsărit, cuviosă, se înalţă luna plină.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 326. *Aseară, sub luna plină ..., pilpîiau timide şi întrebătoare lumînările din veacul celălalt.* GALACTION, A. 397, cf. 133. *E o lună plină în fiecare baltă.* TOPÎRCEANU, B. 36. *Cine poate dormi într-o astfel de noapte a lunii pline?* TEODOREANU, M. U. 64. *Îmi aduceam aminte de nopţile cu lună plină.* SADOVEANU, O. II, 469. *Într-un lac alb de lumină, A ieşit o lună plină.* ARGHEZI, VERS. 251, cf. 340. *Nori grei se îngrămădeau în jurul lunei pline.* CĂLINESCU, E. O. II, 93. *În lumina curată a lunii pline se zăreau, ca ziua, casele albe.* V. ROM. ianuarie 1956, 45. *Sub luna plină Vă strălucesc armurile ca noi.* ISANOS, T. L. 35. *În seri cu lună plină stă sub brazi Privind cum licurici pe cer s-aninä.* LABIŞ, P. 110. *Nopţile cu lună plină.* S ianuarie 1961, 43. *Că-i cu-a stelelor lumină Şi cu dalbă lună plină.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 76, cf. ALR SN III h 804.

II. S. n. **1.** Cantitate din ceva cît umple un vas, un recipient, o încăpere, o cavitate etc.; conţinut, cuprins. *A Domnului iaste pămîntul şi plinul lui.* PSALT. 40. *Să se rădice marea şi plinul ei.* CORESI, PS. 268/14, cf. 56/11, 132/5. *Clătească-se marea şi plinul ei* (a. 1680). GCR I, 249/13. *Şampanie la Capşa beau mulţi făcînd paradă De golul cel din creieri, de plinul cel din ladă.* MACEDONSKI, O. I, 48, cf. DDRF, COŞBUC, AE. 13. *S-a risipit pe drumuri Plinul pivniţelor tale.* GOGA, POEZII, 217. (Fig.) *Din plinul inimii gura grăieşte.* N. TEST. (1648), 16r/10. *Pe buze năvăleşte Numai ceea ce din plinul inimei creşte.* CAMIL PETRESCU, T. III, 360. ◇ *Plinul conductei* = cantitate de fluid care rămîne în permanenţă într-o conductă de transport. Cf. DL, DM. ◇ **Din plin** = **a)** loc. adv. din belşug, din abundenţă, cu prisosinţă; în mare cantitate ori număr, foarte mult; cu intensitate maximă. *Şi-n tîrgurile cele mari ... cheltuiesc din plin.* GÎRLEANU, N. 129. *Decoraţia aia o meriţi din plin.* CAMIL PETRESCU, T. III, 130. *Lumina cădea din plin în obrazul lui.* C. PETRESCU, A. 332. *Felix se bucură din plin de darurile pe care i le putea oferi fata.* CĂLINESCU, E. O. I, 285, cf. id. S. 78, 360, 395. *Lumina zilei pătrunde din plin.* BARANGA, I. 179. *Statul îl plătea din plin pentru aceste produse.* PREDA, D. 84, cf. 102, 174. *Are să trăiască din plin fiecare clipă a vieţii.* T. POPOVICI, S. 165. *Nu-i încă ora odihnei din plin meritată.* LABIŞ, P. 286. *Trăieşte ziua de-azi din plin Şi crede-n ziua cea de mîne.* BRAD, O. 49. *Poporul român ... se bucură mai din plin de roadele noii orînduiri.* LUPTA DE CLASĂ, 1962, nr. 4, 10. *Profesorii ... sînt angajaţi acum din plin în lupta pentru o cît mai bună pregătire a elevilor.* GÎ 1962, nr. 683, 3/1; **b)** loc. adj. (regional) puternic, solid, voinic. *Român din plin.* CIAUŞANU, V. 189. ◇ Loc. adj. şi adv. **În plin** = (care atinge, loveşte) exact în ţintă, drept în corpul, în masa cuiva sau a ceva. *Panţîru a şi auzit două lovituri grele în plin.* SADOVEANU, O. VII, 295. *Lovit în plin, tramvaiul se răsturnă.* V. ROM. ianuarie 1955, 103. *Apa fu luminată de un incendiu puternic. — Un petrolier atins în plin.* BARBU, P. 327. (Fig.) *Domniţa Catrina primi în plin lovitura şi inima i se ghemui.* SADOVEANU, O. X, 264. ◇ Loc. prep. **În plinul** ... = în mijlocul ...; p. ext. în toiul ... *Pasagerii ... nu prea obişnuiesc a ieşi pe acoperiş cînd sîntem în plinul mării.* F (1882), 16. *Cînd aduse gîrbaciul îl plesni pe cel călare în plinul obrazului.* CAMIL PETRESCU, O. II, 385. *S-au temut apoi, în plinul ospăţului, să nu se năpustească o ceată de călăi.* C. PETRESCU, R. DR. 8. ◇ Expr. **A-i merge cuiva în** (sau **din**) **plin** = a-i merge cuiva bine, a izbîndi, a reuşi în (tot) ceea ce întreprinde, a avea (deplin) succes. *În plin să-ţi meargă vrerile tale.* ALECSANDRI, P. III, 45. *Ziua ne-a mers în plin.* GANE, N. I, 128. *Fără muncă, fără zbucium, Toate cele-i merg în plin.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 171. *Copilului lor să-i meargă toate în plin.* MARIAN, NA. 409. *Cînd cineva pleacă la drum, presară-i făină pe prag, ca să-i meargă în plin.* GOROVEI, CR. 43. *Era vesel parcă toate i-ar fi mers în plin.* REBREANU, R. I, 231. *Unii oameni au asemenea noroc în viaţă ... Orice ar face, toate le merg din plin.* SADOVEANU, O. XIII, 101. (A **ieşi** cuiva) **cu plin** (sau **plinul**) = **a)** (a ieşi înaintea cuiva în mod accidental) cu un vas plin (**I 1**), fapt care în credinţe şi în superstiţii este considerat un semn prielnic pentru cel fără vas. *De întîlneşte un om cu plinul, îi de bun augur.* SEVASTOS, N. 50, cf. GOROVEI, CR. 13. *Rodica mea iubită ... Îmi ieşi cu plin şi-acum ca şi odinioară.* EFTIMIU, Î. 166. *Cînd ... se întîlnea dimineaţa cu popa Tonea, era ca şi cum i-ar fi ieşit cu plin.* GALACTION, O. 173, cf. H II 5, III 26, IV 16; **b)** cu re-

zultate pozitive, cu reușită. *Să vezi că avem să ne întoarcem cu plinul.* SADOVEANU, O. I, 224. **A face plinul** = a umple cu benzină pînă la refuz rezervorul unei mașini.

2. (În opoziție cu g o l) Spațiu, suprafață compactă, masivă, fără goluri (în interior). *Cartoane dreptunghiulare, avînd înșirate linear perforațiuni și plinuri.* IONESCU-MUSCEL, ȚES. 296. *Noi putem codifica literele făcînd ca fiecărei litere să-i corespundă un sistem de găuri și plinuri.* L. ROM. 1960, nr. 1, 4. *Nu totdeauna există un echilibru între plinuri și goluri.* V. ROM. martie 1961, 148.

3. (Învechit, rar) Fast, ceremonial (cuvenit într-o anumită împrejurare). *L-au provodit cu tot plinul împărătesc și besericesc.* DOSOFTEI, V. s. ianuarie 9^{v}/36.

4. (Învechit, rar) Înălțime, desăvîrșire, slavă. *I au rădicatu-i* [pe călugări] *în plinul lui H*[risto]*s.* DOSOFTEI, V. s. ianuarie 14^{r}/18.

— Pl.: **(I)** *plini, -e,* **(II 1, 2)** *plinuri.*

— Lat. **plenus.**

PLINĂCIÚNE s. f. (Învechit) Plinătate. *Plinăciunea, amu den hrana ta și poama ta să dai pîrga den primă.* PO 254/2, cf. ANON. CAR.

— Pl.: *plinăciuni.* — Și: **plinleiúne** s. f. JAHRESBER. XI, 56.

— **Plin**+suf. *-ăciune.*

PLINĂLÚNIE s. f. v. **plenilúniu.**

PLINĂTÁTE s. f. Calitate, stare a ceea ce este deplin, complet, întreg; gradul, stadiul cel mai înalt, cel mai complet, cel mai amplu de dezvoltare; deplinătate, plenitudine, (învechit) plinăciune, plineală **(1)**. Cf. BABCIANU, ALEXI, W. *Visurile acestea ... se desfăceau în toată plinătatea lor în grădina aceea fermecată.* PETICĂ, O. 347, cf. 459. *Plinătatea și bogăția naturii se îmbrățișează cu meticulozitatea și exactitatea execuției.* GALACTION, A. 356, cf. SCRIBAN, D. *Ajunge la plinătatea măsurii lui.* VIANU, A. P. 375, cf. 54. *Din plinătatea obrajilor ... se vedea că trăiesc altfel decît copiii micilor burghezi.* CĂLINESCU, S. 309. *Înregistrăm ... revărsarea unei plinătăți sufletești care ne subjugă.* L. ROM. 1953, nr. 1, 32, cf. 52. *Bărbat în plinătatea anilor tinerești.* CONTEMP. 1954, nr. 404, 2/5. *Lucian regăsea uneori senzația de plinătate încercată.* T. POPOVICI, S. 217. *Starea aceasta, de plinătate a sufletului, dura așa cîteva zile.* V. ROM. septembrie 1962, 55.

— Și: (învechit) **plinitáte** s. f. BARCIANU, ALEXI, W.

— **Plin**+suf. *-ătate.* Cf. lat. p l e n i t a s, -t a t e m.

PLINBÁRE s. f. v. **plimbare.**

PLINEÁLĂ s. f. **1.** (În dicționarele din trecut) Plinătate. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., SCRIBAN, D.

2. (Învechit) Îndeplinire, executare silită (a unei hotărîri). *Ce ar fi drept pe zapis cu zi să-i plătească, iară nu cu plineală sau cu închisoare.* M. COSTIN, LET.^{2} II, 78, cf. SCRIBAN, D.

3. (Învechit) Achitare (a unei datorii). *Pre așezarea și plineala ce le veți face, să faceți și o mărturie* (a. 1719). URICARIUL, VI, 350.

— Pl.: *plineli.*

— **Plini**+suf. *-eală.*

PLINÍ vb. IV. = **împlini.**

1. T r a n z. (Învechit) A face să fie plin **(I 1)**, a umple; a completa. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Poslujnici la doao sute ... Unii schimbă taterile Alții plinesc păharăle.* BĂRAC, A. 80/16.

2. T r a n z. (Învechit și regional) A face să fie întreg; a întregi, a completa. *În ce au scăzut din calea vredniciii, urma și bărbăția lor rîvnind, lipsele să-și plinească.* CANTEMIR, HR. 180. *Cu preasf*[i]*nțită ceata ucenicilor lui H*[risto]*s Iacove le-ai împreunat, plinind numărul celor doisprezece.* MINEIUL (1776), 48^{r2}/21. *Ți-om plini pînă la trei!* TEODORESCU, P. P. 522. *Lasă, bade, gîndurile Și-ți plinește rîndurile.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 120. *Să doarmă Să odihnească Somnu să-și plinească.* MARIAN, D. 201. ◇ R e f l. p a s. *Plinitu-s-au biruințele romane de robi varvari.* C. CANTACUZINO, CM I, 66. ✦ (Învechit) A-și desăvîrși. *Păn-a-și plini frumusețile* [*floarea*] *De soare arsă piere.* ASÁCHI, S. L. I, 243. ✦ (Învechit) A răscumpăra. *Pre Dimitrie să-l cinstim ... cel ce prin sînge au plinit curgerea pătimirii.* MINEIUL (1776), 166^{r1}/7.

3. T r a n z. (Învechit și regional; complementul indică timpul, termenul exprimat prin ani, zile etc.) A ajunge, a atinge un anumit număr, termen. *Mihnea Vodă, plinind în domnia de a doao 5 ani, l-au mazilit turcii.* R. POPESCU, CM I, 310. *Minzii, pînă nu plinesc trei ani,* ECONOMIA, 77/20. *Al doilea an plinește.* PANN, P. V. II, 17/15. *Cum se împlinesc trei zile de la naștere, merge moașa la nepoată-sa ... acesta se chiamă ospățul, cînd își plinește moașa serile.* MARIAN, NA. 282. *La oaste c-am slujit Nouă ani Și nouă luni ... Și la oaste c-am plinit.* SEVASTOS, C. 246. *Ea pe-acolo-a zăbovit, Pînă anul și-a plinit.* BUD, P. P. 7, cf. 72. ◇ R e f l. *Începură-a veni datornici ... și a-și cere datoriile, că li se plinisă dzua.* NECULCE, L. 121. *Plinitu-se-au cu ajutoriul, lui Dumnezeu și anul nouăsprăzecele al domniii măriii-sale.* R. GRECEANU, CM II, 156. *Plinindu-se o mie de ani de la zidirea Romei.* ȘINCAI, HR. I, 21/9. *În noaptea asta, după cinsprezece ani, se plinește judecata.* SADOVEANU, O. VII, 339.

4. R e f l. (Popular; despre prorociri, prevestiri, evenimente etc.) A se realiza, a se adeveri. *Plinitu-s-au acea făgăduială a lui D*[u]*mnezeu.* CHEIA ÎN. 86^{v}/13. *La rumâni s-au plinit cuvîntul apostolului Filip.* BIBLIA (1688), [prefață] 8/3. *S-au plinit atunce un cuvîntu prost ce dzice: cu iarba ce uscată, arde și cea verde.* NECULCE, L. 266. *Ieșirea lui, care vrea să se plinească în Ierusalim.* ANTIM, P. 18. *Iată acum s-au plinit prorocia Isaiei, celui grăitoriu.* MINEIUL (1776), 20^{r1}/2. *În chipul următoriu cuvîntează: „ ... Mila cerească Dee ce zic să nu să plinească".* BUDAI-DELEANU, Ț. 299. *Scriptura se plinisé: „O turmă, un păstor".* MUREȘANU, P. 27/6. *Dacă se plinește voia lui Dumnezeu atunci domnița se duce.* SADOVEANU, O. XI, 321. *Ce pătimesc părinții primesc pruncii lor, în bine ... ca să se plinească și năcazurile și bucuriile scrise.* T. POPOVICI, SE. 151.

5. T r a n z. (Învechit și popular) A duce la îndeplinire; a îndeplini, a executa. *Cugetă bine și cearcă de Domnul, plinindu-i porunca.* DOSOFTEI, PS. 40/12. *Au dzis că-i pre lesne a plini măria ta giurămîntul.* NECULCE, L. 14. *Călutatu-ni-au a plini pravila și învățătura lui Platon.* CANTEMIR, HR. 179. *Cum mai în grabă să plinească ce iaste porunca împărăției.* R. GRECEANU, CM II, 122. *Ștefan Vodă Petreceico ... neputînd plini o poruncă a pașăi ... au fugit la leași.* R. POPESCU, CM I, 424. *Lenevirea celora ce n-au plinit legea.* ANTIM, P. 13. *Scoțîndu-se afară din cetate îl uciseră cu pietri, și așa plinindu-și mucenia s-au petrecut către cerești lăcașuri.* MINEIUL (1776), 4^{v2}/35. *Au venit în Țarigrad un neam necunoscut, carele după aceea plinea slujbele în curtea cea împărătească.* ȘINCAI, HR. I, 53/14, cf. DRLU. *Groaznica lege-ai plinit?* HELIADE, O. I, 449. *Fiecare din noi ... avem a plini o datorie.* ASÁCHI, S. L. II, 59. *Însărcinarea asta plinind, de multe ori Spinarea-mi gîrbovisem.* NEGRUZZI, S. II, 233. *Ei și-au plinit chemarea lor. Și i-am văzut murind ușor.* COȘBUC, B. 155. *Sînt robul mărei tale, am zis, ș-am să plinesc întocmai porunca.* SADOVEANU, O. XI, 283. *De cînd io te-am armășit Nici o slujbă n-ai plinit.* TEODORESCU, P. P. 474. *Prinzîndu-se ... să plinească cele orînduite de sîhastru.* ȘEZ. V, 35. *Marcu robia-și plinește Și de plecat se gătește.* CĂTANĂ, B. 35, cf. ALR I 1 362. *Fie ce-o da Dumnezeu Plini-oi cu capul meu!* ANT. LIT. POP. I, 265. ◇ R e f l. p a s. *Plinindu-să și porunca ce era cu adaosul haraciului...au mers la divanul împărătescu.* R. GRECEANU, CM II, 127. *Erai chemat cu mare grabă, pentru ca să se plinească hotărîrile.* SADOVEANU, O. IX, 154. ✦ (Învechit; complementul indică dorințe) A satisface, a realiza.

Să nu-şi plinească dorinţele ei. GORJAN, H. I, 11/5. *Iacă primăvara lină Dorul nostru e plinit.* ASACHI, S. L. I, 92. *Dar sluga să năcăjeaşte ... Căci nu poate să-ş plinească Voia, ca să-l amefească.* BĂRAC, A. 53/17. ◇ Refl. *Iară sf[i]ntul ... auzi glas de la ceriu zicînd: plinitu-ţi-s-au cererea şi vei grăi.* MINEIUL (1776), 115v2/7.

6. Tranz. (Învechit şi regional; complementul indică datorii, obligaţii băneşti etc.) A achita, a plăti. *Ni-au plinit dumnealui banii deplin întru mînile noastre* (a. 1661). URICARIUL, XXV, 60. *Şi toată paguba ţărîi şi cheltuială ce-ar hi făcut Grigorie Vodă cu oastea să i-o plinească de la tătari.* NECULCE, L. 307. *Măriia-sa vodă cu boiarii au plinit acei bani, 100 de pungi.* R. GRECEANU, CM II, 146, cf. DRLU, ALR I 1 451/283.

7. Tranz. (Învechit) A face, a săvîrşi. *Cu adeverinţă pliniră lucru apostolesc.* DOSOFTEI, V. s. octombrie 60/14. *Longhin ... cîrma oştii purta şi toate lucrurile lui Traian, după vreare le pliniia.* CANTEMIR, HR. 82. *S-au dat desmierdărilor şi toate blăstămăţiile le-au plinit.* ŞINCAI, HR. I, 13/36. *Dumnezeu ... toate le plineşte şi de toate are mai înainte ştiinţă.* DRĂGHICI, R. 200/27. *Prin vizunii adunîndu-să, preoţii plineau leturghii sfinte.* ASACHI, S. L. II, 52. *Doamne şi stăpînul vieţii mele, ... carele pretutindenea eşti şi toate le plineşti.* T. POPOVICI, S. 22.

— Prez. ind.: *plinesc.*
— V. **plin.**

PLINICÉL, -EÁ adj. (Rar) Plinuţ **(2)**. *Un copil plinicel.* DDRF.
— **Plin**+suf. *-icel.*

PLINICÉR s. n. v. **plimnicer.**

PLINICIÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit, rar) Realizabil. Cf. DRLU.
— Pl.: *plinicioşi, -oase.*
— **Plini**+suf. *-icios.*

PLINICIÚNE s. f. v. **plinăciune.**

PLINÍNŢĂ s. f. (Învechit, rar) Îndeplinire, realizare. Cf. ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 130.
— **Plini**+suf. *-inţă.*

PLINIPOTÉNT s. m. v. **plenipotent.**

PLINIPOTÉNŢIE s. f. v. **plenipotenţă.**

PLINÍRE s. f. (Învechit) Acţiunea de a (se) plini.
1. Completare, întregire. *De va fi Crăciunul înainte de plinirea lunei, anul roditori.* CALENDARI (1733), 62/7, cf. DRLU.
2. Adeverire, realizare. *Rodul pîntecelui tău, preacurată, iaste plinirea proorocilor şi a legii.* MINEIUL (1776), 209v2/28.
3. Îndeplinire, executare. *Dator eu mă judec să-ţi duc în plinire porunca.* COŞBUC, AE. 13. ✦ Satisfacere, realizare. *A cugetelor sale Plinire-şi vede-ntreagă.* HELIADE, O. I, 334. *Nimic nu mai împedeca plinirea dorinţilor lui Timuş.* ASACHI, S. L. II, 28.
4. Achitare a unei datorii. Cf. DRLU.
— Pl.: *plinîri.*
— V. **plini.**

PLINIŞÓR, -OÁRĂ adj. (Într-o poezie populară) Plinuţ **(1)**. *Ce folos de cuşma lungă, Dacă nu-s parale-n pungă; Mai bine mai rotunjoară, Cu punguţa plinişoară.* ŞEZ. II, 214.
— Pl.: *plinişori, -oare.*
— **Plin**+suf. *-işor.*

PLINÍT s. n. (Învechit) Faptul de a (se) plini. *Înaintea plinitului lunei.* CALENDARI (1733), 56/1, cf. DDRF.
— V. **plini.**

PLINITÁTE s. f. v. **plinătate.**

PLINITÓR, -OÁRE s. m. şi f. (Învechit) Persoană care îndeplineşte ceva, care duce ceva la bun sfîrşit. *Ş-acum sfătuia pe cine ar pune Plinitoriu ceştii deobşte voinţă.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 385, cf. id. LEX., DRLU. *În multe au fost plinitoriu orb a nelegiuirilor sale numai pentru amoriul fiului său.* ASACHI, S. L. II, 65, cf. L. ROM. 1961, nr. 6, 600.
— Pl.: *plinitori, -oare.*
— **Plini**+suf. *-tor.*

PLÍNTĂ s. f. **1.** Piesă de lemn, de piatră, de material plastic etc. care se montează la partea de jos a pereţilor unei încăperi pentru a-i apăra împotriva loviturilor şi a umezelii sau pentru a acoperi rostul dintre pardoseală şi perete. *Plintele de lemn sînt confecţionate din scînduri şi pot fi simple sau profilate.* LTR2, cf. DM.
2. Partea de jos a unei clădiri, a unei sobe, a unui zid, ieşită mai în afară, care formează un mic soclu. Cf. DL, DM. ✦ Bloc paralelipipedic de piatră sau de zidărie pe care se sprijină o coloană sau un piedestal. *Coloana dorică n-are plintă.* NAUM, IST. ART. 173, cf. DL, DM.
— Pl.: *plinte.*
— Din fr. **plinthe.**

PLINŢUÍ vb. IV. Tranz. (Regional) A lovi cu palma udă (Păuşeşti Otăsău—Băile Govora). COMAN, GL.
— Prez. ind.: *plinţui.*
— Formaţie onomatopeică.

PLINÚŢ, -Ă adj. Diminutiv a lui plin.
1. Cf. plin **(I 1)**. *Un săcuşor mic, dar rotund şi plinuţ.* ALECSANDRI, T. 1 209. *Cu ulcuţă noauă, Plinuţă de roauă.* ALEXICI, L. P. 198. ◇ (În corelaţie cu „plin", pentru a întări ideea de umplere pînă la refuz) *Ad-o cofiţă Plină-plinuţă, De fragi, frăguţe!* MARIAN, S. R. II, 113. *Trei părechi de desagi plini-plinuţi cu galbini de aur.* RETEGANUL, P. IV, 20. ✦ Fig. (Regional; despre oameni) Înstărit, avut. *Pe-amiazi, se face dinaintea lor o masă ca de om o lecuţă mai plinuţ.* VASILIU, P. L. 74, cf. 261.
2. Cf. plin **(I 5)**. *O femeie nostimă ... cu forme mlădioase şi plinuţe.* REBREANU, I. 104, cf. id. R. I, 128. *Era cam scundă, cam plinuţă şi totuşi uşoară.* CAMIL PETRESCU, O. I, 85. cf. id. U. N. 128. *Ce nepoată plinuţă am!* CĂLINESCU, E. O. II, 98. *Bine făcută, plinuţă chiar, nu prea înaltă.* BENIUC, M. C. I, 130. *Era un bărbat ... brun, plinuţ.* VORNIC, P. 104. *Sîntem hămeşite de foame şi nu căpătăm un om plinuţ, acesta ar fi numai bun.* RETEGANUL, P. I, 51.
— Pl.: *plinuţi, -e.*
— **Plin**+suf. *-uţ.*

PLIOÁPĂ s. f. v. **pleoapă.**

PLIOCÉN, -Ă adj., subst. **1.** Adj. Care aparţine celei de-a doua epoci a neogenului **(2)**, care se referă la această epocă, care datează din sau este caracteristic pentru această epocă. *În subsolurile pliocene şi pleistocene ale Americii s-au găsit oseminte de equidee.* ENC. VET. 1, cf. CADE, SCRIBAN, D. *Există şi terase mai vechi de vîrstă pliocenă.* MG I, 49.
2. Subst. A doua epocă a neogenului **(2)**, urmînd după miocen şi precedînd perioada cuaternară, reprezentată, în partea de vest a Europei, prin depozite marine, iar în cea de est prin depozite lacustre. Cf. BARCIANU. *Erupţiunea petroliferă s-a întîmplat către finele pliocenului.* SĂM. VI, 388, cf. SCRIBAN, D., LTR2. *Lacul panonic a dăinuit în tot timpul pliocenului.* MG I, 133, cf. 108, DER.
3. Subst. Serie de straturi geologice din pliocen **(2)**. *Geologii au împărţit acest sistem de strate în două serii: miocen şi pliocen.* GEOLOGIA, 95.
— Pronunţat: *pli-o-.* — Pl.: *plioceni, -e.*
— Din fr. **pliocène.**

PLIOCOȘÁT, -Ă adj. (Regional; despre urechile porcilor) Clăpăug (Calbor—Făgăraș). ALR I 1 090/166.

— Pl.: *pliocoșați, -te.*

— Etimologia necunoscută. Cf. pleoștit, blegoșat.

PLIONT subst. (Prin Bucov.) Etaj. *Să-l pui cu fiica noastră ... tocma-ntr-a treilea pliont.* I. CR. II, 35, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PLIOP s. m. v. **plop**[1].

PLIÓPĂ s. f. v. **pleoapă.**

PLIOSC interj. v. **pleosc.**

PLIÓSCA interj. **pleosc.**

PLIOSCĂÍ vb. IV v. **pleoscăi.**

PLIOSCĂNÍ vb. IV. Intranz. **1.** (Regional) A plescăi **(1)** (Micăsasa—Mediaș). ALR II/I h 37/141. *Plioscăne cu gura tare.* ib.

2. (Prin sud-estul Transilv.) A pocni **(I 1).** *Floarea, — mugur — de la planta veninoasă ciumăfaia o iau copiii în gură, o umflă suflînd în ea și plioscănesc cu ea, lovind-o cu palma.* BREBENEL, GR. P.

— Prez. ind.: *plioscănesc* și *plióscăn.*

— **Pliose**+suf. *-ăni.*

PLIOSCĂNÍȚĂ s. f. v. **pleoscăniță.**

PLIOSCOTÍ vb. IV v. **pliscoti.**

PLIOSCÚȚĂ s. f. v. **ploscuță.**

PLIOSNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLIOȘTÍT, -Ă adj. v. **pleoștit.**

PLIREXĂSIÓTITĂ s. f. v. **plirexusiotită.**

PLIREXÚSIOS s. m., adj. (Grecism învechit) (Persoană) care are o împuternicire, un mandat, o delegație. *Ca un plirexusios ce ești, pedepsindu-i după faptele lor* (a. 1783). GÁLDI, M. PHAN. 231. *Divanul de aici, cu care este dator și plirecsusios dumnealui a corespondarisi necontenit* (a. 1811). id. ib. *Va cere a să judeca cu jăluitor, să-și orînduiască vechil plirecsusios* (a. 1823). DOC. EC. 280.

— Scris și: *plirecsusios.*

— Din ngr. **πληρεξούσιος.**

PLIREXUSIÓTICĂ s. f. v. **plirexusiotită.**

PLIREXUSIÓTITĂ s. f. (Grecism învechit) Putere deplină; împuternicire. *Oameni ce ședea pe moșăile dumnealor avea toată plirexusiotita* (a. 1775). GÁLDI, M. PHAN. 231. *Se pornise dumnealui vornicul Samurcaș cu desăvîrșita plirexusiotita* (a. 1821). id. ib. *M-am iscălit eu, cel ce sînt unul din tovarăși cu plirexusiotică și de la ceilalți* (a. 1825). DOC. EC. 358. *Acest sfat al boierilor ... avînd săvîrșitoarea perecsusiotită a domnului* (a. 1840). URICARIUL, VI. 132.

— Și: **plirexusiótică, plirexăsiótită** (GALDI, M. PHAN. 231.), **perexusiótită** (scris *perecsusiotită*) s. f.

— Din ngr. **πληρεξουσιότητα.**

PLIRIFORISÍ vb. IV v. **pliroforisi.**

PLIROFERÍE s. f. v. **piroforie.**

PLIROFONISÍ vb. IV v. **pliroforisi.**

PLIROFORÍ vb. IV v. **pliroforisi.**

PLIROFORÍE s. f. (Învechit) Informație; lămurire, deslușire; veste, știre; situație informativă, lămuritoare. *Aleasă piroforie și ... întărită încredințare să vede la toți a fi* (a. 1756). URICARIUL, X, 210. *Cu cea mai largă a mea pliroforie* (a. 1771). GÁLDI, M. PHAN. 231, cf. CĂLĂTORIE, IV, 28[v]/16. *Să ne dai pliroforie numai de la leat 1775 încoace* (a. 1791). GÁLDI, M. PHAN. 231. *Și ieșind de acolo le-au lăsat spre pliroforie* (sfîrșitul sec. XVIII). CAT. MAN. I, 634. *Pentru deplina adivărata știință și pliroforie a vistieriii de starea locuitorilor* (a. 1804). URICARIUL, I, 22, cf. 15. *Spre mai adevărata pliroforie, să trimise și osebită socoteală* (a. 1809). DOC. EC. 83, cf. 139, CONTRIBUȚII, III, 78, 79, 85. *Vei lua înălțimea ta pliroforie din alăturata socoteală* (a. 1814). URICARIUL, I, 219. *Cercetarea și pliroforia ce au luat, cum au mers războiul.* DIONISIE, C. 219. *Pe toate vi le-am dat ca să luați pliroforie* (a. 1818). BUL. COM. IST. V, 298. *Ci fără de zăbavă aștept pliroforiie* (a. 1820). IORGA, S. N. 146. *Deaca dar ne străduim noi a ținea pre această pliroforie (întreagă pricepere) totdeauna vie întru înșine.* POTECA, G. 165/23, cf. I. GOLESCU, C., BULETIN, F. (1833), 110[1]/17. *Poate lua o pliroforițiune din atestațiunile alăturate.* ALECSANDRI, T. 95. *El se face foc Și cheamă dorobanțul să-ți dea pliroforie.* BOLINTINEANU, O. 131, cf. TDRG, I. BRĂESCU, M. 70, SCRIBAN, D.

— Pl.: *pliroforii.* — Și: **pliroforițiúne, pliroferie** (GÁLDI, M. PHAN. 231), **pleroforie** (id. ib.), **priroforie, prororie** (T. PAPAHAGI, C. L.) s. f.

— Din ngr. **πληροφορία.**

PLIROFORISÍ vb. IV. Tranz. și refl. (Învechit) A aduce la cunoștință sau a afla; a (se) informa, a (se) documenta; a (se) lămuri; p. ext. a (se) convinge. *Cu alt părlej voi pliriforisi pre măria ta* (a. 1713). GÁLDI, M. PHAN. 231. *Ni-am preroforisit cu încredințare, că această dajdie urîtă este o ră pricinutre tuturor* (a. 1757). URICARIUL, IV, 8/15. *Să slujască sfănta leturghie, pliroforisindu-se și măria sa vodă de sfănta icoană* (a. 1779). IORGA, S. N. 130. *Am văzut și ne-am pliroforisit cu toții că rău umblă* (a. 1783). BUL. COM. IST. IV, 113. *O înnoire ... ce făcuse aceste două curți, de care mă pliroforisii pe larg.* VĂCĂRESCUL, IST. 289. *Nici de sumă, nici de preț nu te putem pliroforisi pe dumneata* (a. 1787). GÁLDI, M. PHAN. 231. *Ne-am pliroforisit, domniia mea întăiu, de această orînduire* (a. 1797). IORGA, S. D. I, 244. *De credința căreia țări pliroforisindu-să, cu lesnire va putea birui.* IST. CAROL XII, 68[v]/14. *Celor ce vor dori să se pliroforiască.* ÎNȘTIINȚARE, 3/12. *Să ne pliroforisim pre larg de toată curgerea pricinii aceștia* (a. 1805). URICARIUL, IV, 141, cf. GRECEANU, I. 117/15. *Pliroforisindu-să dă patimile și necazurile ce au pătimit ... le-au iertat rămășița dăjdiilor* (a. 1811). DOC. EC. 88, cf. 169. *Pliroforisind pe împăratul că dajdea văcăritului este oprită.* DIONISIE, C. 194. *Din periclisita notă în limba nemțească te vei pliroforisi* (a. 1821). IORGA, S. N. 153. *Venirea mea vă va pliroforisi pentru adevăratul ziselor mele* (a. 1821). GÁLDI, M. PHAN. 231. *Din partea fieșcăruia să iau tacrir spre a mă pliroforisi* (a. 1835). DOC. EC. 573. *Pentru bilanțul m-am priloforisit, însă aș vrea a ști și pentru contul casii în ce chip să ține?* NICHIFOR, P. 19/1. *Am cunoscut-o ... de aceea vreau să mă pliroforisesc de ființa adevărului.* PR. DRAM. 169. *Te-ai pliroforisit că am prins o simpatie foarte mare pentru dumneata* (a. 1853). GÁLDI, M. PHAN. 232. *Hîrtiile acestea te vor pliroforisi mai bine decît mine.* FILIMON, O. I, 283. *Cine te-a pliroforisit?* ALECSANDRI, T. 1 376, cf. DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRBIAN, D.

— Prez. ind.: *pliroforisesc.* — Și: **plirofori** (GÁLDI, M. PHAN. 232), **pliroforosi** (id. ib.), **plirofonisi** (id. ib.), **pliriforisi, plerofori** (BUL. COM. IST. II, 147), **plorofonisi** (DR. I, 40), **poliroforisi** (GÁLDI, M. PHAN. 232), **preroforisi, priloforisi** (SCL 1973, 45), **prirofori** (IORGA, S. D. XII, 152), **priroforisi** (GÁLDI, M. PHAN. 232) vb. IV.

— Din ngr. **πληροφόρησα** (aor. al lui *πληροφορῶ*).

PLIROFORISÍRE s. f. (Învechit) Acțiunea de a (se) p l i r o f o r i s i și rezultatul ei. Cf. DDRF, GÁLDI, M. PHAN. 232.
— Pl.: *plirоforisiri*.
— V. **pliroforisi.**

PLIROFORIȚIÚNE s. f. v. **pliroforie.**

PLIROFOROSÍ vb. IV v. **pliroforisi.**

PLISÁ[1] vb. I. T r a n z. (Complementul indică țesături, confecții, hîrtii etc.) A îndoi în cute regulate și dese (care capătă caracter permanent); (regional) a băzări. V. c u t a. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., PUȘCARIU, L. R. I, 393, SCRIBAN, D. [Șabloanele] *se aplică pe materialul de plisat.* LTR[2] XII, 600, cf. DM, DN[2].
— Prez. ind.: *plisez*.
— Din fr. **plisser.**

PLISÁ[2] vb. I. R e f l. (Regional; despre apă) A se aduna într-un loc, formînd o baltă (Cîrlibaba—Gura Humorului). Cf. ARVINTE, TERM. 160.
— Prez. ind. pers. 3: *plisează*.
— V. **plisă[3].**

PLISÁJ s. n. (Rar) Pliseu. *Poalele plisajului.* CĂLINESCU, S. 70.
— Pl.: *plisaje*.
— Din fr. **plissage.**

PLISÁRE s. f. Acțiunea de a p l i s a[1] și rezultatul ei; s p e c. operație de deformare plastică a unei țesături pentru a obține cute regulate și permanente. *La plisarea mecanizată a textilelor e necesară plisarea prealabilă a unor modele de hîrtie.* LTR[2], cf. DL, DM, DN[2].
— Pl.: *plisări*.
— V. **plisa[1].**

PLISÁT, -Ă adj. (Despre țesături sau confecții) Care are pliseuri. *N-am nevoie de rochia plisată.* CAMIL PETRESCU, T. II, 139, cf. 138. *Știe să calce ... și rochiile plisate.* TEODOREANU, M. II, 174. *Se înfățișase în seara precedentă îmbrăcată într-o rochie plisată.* CĂLINESCU, S. 331.
— Pl.: *plisați, -te*.
— V. **plisa[1].**

PLÍSĂ[1] s. f. 1. (Bucov. și Maram.) Loc adînc (și liniștit) în albia unui rîu. Cf. SCRIBAN, D., H XVIII 15. *Du-te, voinice, și cată, Unde-a hi plisa mai lată.* ȚIPLEA, P. P. 20, cf. 114. *Mă uitai pe lîngă plisă Și văzui mîndra descinsă.* BUD, P. P. 18, cf. 81. *Astăzi ne-am scăldat în plisa cea mare.* Com. din BILCA—RĂDĂUȚI și din STRAJA—RĂDĂUȚI. *M-am țipat în plisă.* Com. din MARAM. *Pentru tine, struf de tisă, Fost-am să m-arunc în plisă.* BÎRLEA, C. P. 313. *Să vin să-ți iau cămașa ... Unde-a fi mai mîndră plisa.* T. PAPAHAGI, M. 66, cf. 229, ARVINTE, TERM. 160. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Afară e plisă de rouă.* Com. din BILCA—RĂDĂUȚI.

2. (Regional) Loc în pădure unde se adună lemnele pentru a fi transportate cu mașinile sau cu căruțele (Neagra Șarului—Vatra Dornei). Cf. ARVINTE, TERM. 160.

3. (Bucov.) Lemn pus de-a curmezișul unei ape curgătoare, pe care se așază butucii cînd se construiește o plută. Cf. ARVINTE, TERM. 161.
— Pl.: *plise*.
— Din ucr. **плесо.**

PLÍSĂ[2] s. f. (Învechit) Țesătură de bumbac asemănătoare cu catifeaua, avînd părul mai lung pe față. V. p l u ș. *23 coț plisă pentru 2 canapele* (a. 1807). IORGA, S. D. VI, 205. *O șapcă de plisă neagră cu cozoroc de piele.* CARAGIALE, O. II, 16, cf. IV, 180, DDRF, BARCIANU. *Pe cap o căciuliță de plisă cu fireturi.* DELAVRANCEA, H. T. 280, cf. 5, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U. *Croitorul ... mi-a lipit două benți de plisă urzicie.* KLOPȘTOCK, F. 306, cf. 288, SCRIBAN, D.
— Pl.: *plise*.
— Din rus. **плис.**

PLISC[1] s. n. 1. Partea anterioară, terminală, lunguiață și cornoasă a capului păsărilor, servind pentru apucarea (și sfîșierea, fărîmițarea) hranei, c i o c, c l o n ț, (învechit și regional) r o s t[1], (regional) c i u p, c l o b a n ț; p. g e n e r. gură a păsărilor. *Papagalul ... Al său plisc cînd au deschis.* ASACHI, S. L. I, 259, cf. 205, POLIZU. *Iaca ... crestatul! că nu-i mai tace pliscul.* ALECSANDRI, T. 176, cf. LM. *Măi! ia dă-le jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc?* CREANGĂ, O. 20. *Vulturoaica ... cu pliscul începu a ciocni în pieptul copilului.* ISPIRESCU, L. 390, cf. MARIAN, O. I, 51. *Cu pliscul negru înfipt în piept.* ANGHEL, PR. 45, cf. TDRG. *Cocoșul ... își udă pliscul în mărgăritarul de rouă.* GÎRLEANU, N. 194, cf. 237. *Ghionoaie cu pliscuri de oțel tocau în arbori.* HOGAȘ, DR. I, 204, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Un stiglete vine-n pripă ... netezindu-și pliscul sub aripă.* CAZIMIR, L. U. 37. *Le tăie drumul o găină ... tîrînd în plisc un tampon.* C. PETRESCU, Î. II, 42, cf. 170. *Văzu cum vine un corb ..., aducîndu-i pîine în plisc.* STĂNOIU, C. I. 154. *Rațele ... întoarseră pliscurile spre omul care venea.* SADOVEANU, O. VIII, 334, cf. III, 274. *Rămase acolo cu pliscul în sus.* BART, S. M. 70, cf. STOICA, VÎN. 20, SCRIBAN, D. *L-au rîs și papagalii cu pliscurile cîrne.* ARGHEZI, VERS. 292, cf. 193. *Nasul luase profil de plisc.* CĂLINESCU, S. 15. *Berzele ... se întorceau cu șerpii în pliscuri.* STANCU, R. A. II, 394. *Cocostîrcii ... își înfigeau din cînd în cînd în nămol pliscul lung.* V. ROM. februarie 1954, 50. *A ciocănit din pliscul sclipitor Un cocostîrc.* LABIȘ, P. 83. *Să-mi aduci cu pliscul tău Cinci fuioare de mătase.* ALECSANDRI, P. P. 142, cf. TEODORESCU, P. P. 375. *Corbul că se mînia Și din plisc așa grăia.* JARNÍK—BÎRSEANU, D. 204. *Cu aripile să-l plesnești, Cu pliscul să-l ciupești.* PĂSCULESCU, L. P. 135, cf. ARHIVA, XXVIII, 194, ALR I 67/508, 510, 512, 522, 528, 530, 590, 596, 600, 614, 618, 675, 677, 679, ALRM SN I h 252. *Corbușorul se-ntorcea Și cu pliscul aducea Cinci fuioare de mătasă.* BALADE, II, 181. *Din plisc de cioară n-auzi decît: crr!* ZANNE, P. I, 416, cf. JI, 526. *Găinușă Cu gușă Poartă-n plisc Cenușă* (Luleaua). PAMFILE, C. 25. ◇ (Prin analogie) *Și numai un pic De n-a făcut plisc La fîntariu în flisc.* MARIAN, SA. 330. ✦ C o m p u s e: **pliscul-cocorului** (sau **-cucoarei, -berzei**)=**a)** mică plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pămînt și acoperită de peri aspri, cu flori roșii sau albe dispuse în umbele și cu fructul ascuțit ca un cioc de barză; (regional) bănat, cucute, cumătră, greghetin, ciocul-berzei, clonțul-cocostîrcului, floarea-vinului *(Erodium cicutarium)*. Cf. DDRF, GRECESCU, FL. 138, BRANDZA, D. 91, id. FL. 178, 180, ALEXI, W., PANȚU, PL., SIMIONESCU, FL. 147, BORZA, D. 65; **b)** (regional) ciocul-berzei *(Geranium lucidum)*. Cf. BORZA, D. 76; **c)** (regional) greghetin *(Geranium pratense)*. Cf. PANȚU, PL., BORZA, D. 76; **d)** (regional) pălăria-cucului *(Geranium phaeum)*. BORZA, D. 76; **e)** (regional) priboi[1] **(II 1 a)** *(Geranium macrorrhizum)*. id. ib; (regional) **plisc-păsăresc**=**a)** bălușcă *(Ornithogalum gussonei* și *umbellatum)*. Cf. POLIZU, DDRF, BRANDZA, FL. 438, BARCIANU, PANȚU, PL., BORZA, D. 121; **b)** laptele-păsării *(Gagea lutea)*. BORZA, D. 73; (regional) **pliscul-ciorii**=bălușcă *(Ornithogalum pyrenaicum)*. Cf. id. ib. 121. ✦ (Impropriu) Bot; s p e c. rît. [Știuca] *să-mi spuie din plisc vorbele care se pun în poveste.* SADOVEANU, O. IX, 371, cf. A V 15, 16, 19, VI 3, GLOSAR REG. ✦ (Depreciativ) Gură (la om). *Baba ridică pliscul în sus.* DUNĂREANU, CH. 79, cf. C. PETRESCU, A. R. 8. *Muierile ... își vîrau pliscurile una în urechile alteia, șoptind.* SADOVEANU, O. XI, 165, cf. XII, 36. ◇ E x p r. (Regional) **A fi bun de plisc**=a fi bun de gură, v. g u r ă. *Era bun țiganul de plisc.* I. CR. III, 349.

2. P. a n a l. (Prin Mold.) Vîrf (al unui obiect). *Pliscurile sulițelor deschid izvoare roșii.* SADOVEANU, O. I, 331. *Trase spre el pliscul cimpoiului.* id. ib. VIII,

560. *Cu pliscul ciocanului de pietrar înlătură tencuiala.* d. ib. XIII, 794, cf. I, 214, 664, VI, 590.
3. (Regional) Coastă sau deal steril, acoperit cu piatră (Brădișorul de Jos—Oravița). Cf. LIUBA-IANA, M. 82.
— Pl.: *pliscuri.* — Și: (învechit) **pisc** (CIHAC, I, 206, TDRG) s. n., **pîseă** (CIHAC, II, 257) s. f., (regional) **flisc** s. n.
— Etimologia necunoscută.

PLISC[2] interj. v. **plist.**

PLISCÁR[1] s. m. (Ornit.; regional) Codobatură sură *(Motacilla cinerea).* Cf. BĂCESCU, PĂS. 135, SFC IV, 167.
— Pl.: *pliscari.*
— **Plisc[1]+suf.** *-ar.*

PLISCÁR[2] ș. m. (Regional) Papuc[1] **(I)** (Măgura—Bacău). ALR SN IV h 1 196/531.
— Pl.: *pliscari.*
— **Plisc[2]+suf.** *-ar.* Cf. p î s l a r.

PLISCÁRIȚĂ s. f. (Bot.; regional) **1.** Pălăria-cucului *(Geranium phaeum).* Cf. GRECESCU, FL. 135, PANȚU, PL., BORZA, D. 76.
2. Ciocul-berzei *(Geranium lucidum).* Cf. BORZA, D 76.
— Pl.: *pliscarițe.*
— **Plisc[1]+suf.** *-ariță.*

PLÍSCĂ s. f. v. **plișcă.**

PLISCĂÍ vb. IV v. **plescăi.**

PLISCĂIÁLĂ s. f. v. **plescăială.**

PLISCĂÍT, -Ă adj. (Prin vestul Munt.; despre oameni) Lovit, bătut cu palma. Cf. UDRESCU, GL.
— Pl.: *pliscăiți, -te.*
— V. **plescăi.**

PLISCĂITÚRĂ s. f. v. **plescăitură.**

PLISCĂLĂU subst. (Regional) **1.** Rît (la porc) (Chiril—Cîmpulung Moldovenesc). GLOSAR REG.
2. Băț care se întrebuințează în locul cleștelui, pentru a așeza lemnele în foc (Tîrgu Neamț). GLOSAR REG.
3. Lemn gros care arde toată noaptea la stînă, ca să întrețină focul (Tîrgu Neamț). GLOSAR REG.
— Pl.: ?
— **Plisc[1]+suf.** *-ălău.* Cf. p i s c ă l ă u.

PLISCĂNÍ vb. IV v. **plescăni.**

PLISCĂU s. n. (Regional) Deal nu prea înalt, de forma unei căciuli (Stejar—Lipova). Cf. CHEST. IV 91/89.
— Pl.: *pliscăie.*
— **Plisc[1]+suf.** *-ău.*

PLISCHI interj. v. **plist.**

PLISCÓI s. n. (Regional) Muștiuc **(1).** Cf. CONV. LIT. XX, 1 015. *Carabă de prun, corn sau cireș, cu pliscoaie de soc înlăuntru.* PAMFILE, J. II, 79, cf. CADE, H XVIII 78.
— Pl.: *pliscoaie.*
— **Plisc[1]+suf.** *-oi.* Cf. p i s c o i.

PLISCOLÁT, -Ă adj. (Mold. și Transilv.) Cu vîrf ascuțit, țuguiat. Cf. CONV. LIT. XX, 1 015. *Cioboțelele ... au vîrf ornat cu șiruri și flori de găurele, fiind pliscuiet, adică ascuțit.* PAMFILE, I. C. 349, cf. CADE, ȘEZ. IX, 35.
— Pl.: *pliscoiați, -te.* — Și: **pliscuiát, -ă** adj. CADE.
— **Pliscoi+suf.** *-at.*

PLISCOTÍ vb. IV. **1.** Intranz. (Regional; despre păsări) A piui[1] **(1)** (Boiu Mare—Baia Mare). Cf. ALR II 5 741/272.
2. Tranz. (Prin vestul Transilv.) A clefăi, a plescăi **(1)** (cînd mănîncă). Cf. TEAHA, C. N. 254.
3. Tranz. (Prin vestul Transilv.) A lovi (cu bățul sau cu palma). Cf. TEAHA, C. N. 254.
— Prez. ind.: *pliscotesc.* — Și: **plioscotí** vb. IV. TEAHA, C. N. 254.
— **Plisc[1]+suf.** *-oti.*

PLISCUÍ vb. IV. (Învechit) **1.** Intranz. (Despre păsări) A piui[1] **(1).** *Abia ieșiți din ouă, goli, cruzi, fără putere ... Ei casc din pliscușoare, cer milă pliscuind.* DONICI, F. 92, cf. TDRG.
2. Tranz. A bate cu ciocul; a ciuguli. *Filfiind din aripioare ... Pliscuiesc cu ghibăcie încreștitele talazuri.* CONV. LIT. XI, 344, cf. BARCIANU, ALEXI, W.
— Prez. ind. pers. 3: *pliscuiește.*
— **Plisc[1]+suf.** *-ui.*

PLISCUIÁT, -Ă adj. v. **pliscoiat.**

PLISCUȘÓR s. n. Diminutiv al lui p l i s c[1] **(1).** *Casc din pliscușoare.* DONICI, F. 92, cf. DDRF, CADE. *Își netezea penele cu pliscușorul.* CAZIMIR, GR. 85, cf. DM. *Voi rupe pliscușorul.* ALECSANDRI, P. P. 298.
— Pl.: *pliscușoare.*
— **Plisc[1]+suf.** *-ușor.*

PLISÉU s. n. (De obicei la sg. cu valoare de pl.) Cută sau grup de cute înguste, paralele sau în formă de raze, regulate și dese, obținute prin plisare; (rar) plisaj. Cf. CADE. *Aceste cute (pliseuri) variază după modă ... și se execută de obicei pe țesături de lînă.* LTR[2] XII, 600, cf. DM, DN[2].
— Pl.: *pliseuri.*
— Din fr. **plissé.**

PLISNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLIST interj. **1.** (Regional) Cuvînt care redă zgomotul produs de o lovitură (puternică). *Hi, șargo! Plist, plist!* ap. TDRG, cf. BUL. FIL. II, 186. *A luat de gios Barosul ăl mic și numai un pic De n-a făcut plisc La țînțariu în flisc.* MARIAN, S A. 330, cf. UDRESCU, GL.
2. (Prin vestul Munt.; în forma *plisc)* Cuvînt care redă zgomotul produs de plescăitul **(1)** cu limba sau cu buzele. Cf. UDRESCU, GL.
3. (Prin vestul Munt.; în forma *plisc)* Cuvînt care redă zgomotul produs de plescăitul apei cînd este lovită cu un corp tare. Cf. UDRESCU, GL.
— Și: **plisc, plischi** (PAMFILE, J. II, 160), **plișchi** (id. ib). interj.
— Onomatopee.

PLIȘ s. n. v. **pluș.**

PLÍȘCĂ[1] s. f. (Ornit) **1.** (Ban.; și în sintagma *plișcă de munte,* DOMBROWSKI, P. 212, BĂCESCU, PĂS. 135) Codobatură sură *(Motacilla cinerea).* Cf. BUL. FIL. II, 191, BĂCESCU, PĂS. 135, PASCU, C. 86.
2. (Regional; în forma *plicică)* Codobatură *(Motacilla alba).* Cf. CADE, BĂCESCU, PĂS. 135.
3. (Regional) Cinteză *(Fringilla coelebs)* (Berzasca—Moldova Nouă). ALR I 1 047/5.
— Și: **plícică** (CADE, BĂCESCU, PĂS. 135), **plíscă** (DOMBROWSKI, P. 212, BUL. FIL. II, 191, CADE, PASCU, C. 86) s. f.
— Din scr. **pliska.**

PLÍȘCĂ[2] s. f. **1.** (Maram. și Bucov.) Cui de lemn cu ajutorul căruia se fixează sîrma cînd se leagă pluta la mal. Cf. ARVINTE, TERM. 161.
2. (Regional) Băț înfipt într-unul din butucii plutei, servind plutașului drept cuier (Coverca—Vatra Dornei). Cf. ARVINTE, TERM. 161.
— Pl.: *plișe.*
— Din ucr. **плішка.**

PLIȘCHI[1] interj. v. **plist.**

PLIȘCHÍ[2] vb. IV v. **plișcui.**

PLIȘCÓCI s. n. (Prin sud-estul Olt. și prin sud-vestul Munt.) Pușcoci. ALR I 1 696/887, cf. ALR SN V h 1 305/899.
— Pl.: *plișcoace*. — Și: **pliușcóci** s. n. ALR I 1 696/922.
— Cf. p l i ș c[2], p u ș c o c i.

PLIȘCUÍ vb. IV. T r a n z. (Prin Ban. și prin Maram.) A fixa două lemne (cap la cap sau alăturea) cu ajutorul unor cuie de lemn. Cf. ARVINTE, TERM. 161, SFC IV, 141.
— Prez. ind.: *plișcuiesc*. — Și: **plișchi** (ARVINTE, TERM. 161), **prișcuí** (id. ib.) vb. IV.
— **Plișcă**[2]+suf. *-ui*.

PLIȘTÍ vb. IV v. **pleoști**.

PLIT s. n. v. **pleu**.

PLITÁR s. m. (Învechit, rar) Persoană care face plite **(1)**. BUDAI-DELEANU, LEX.
— Pl.: *plitari*.
— **Plită**+suf. *-ar*.

PLÍTĂ s. f. **1.** Placă de fontă, cu unul sau cu mai multe ochiuri acoperite cu rotițe, care constituie partea de deasupra a unei mașini de gătit; p. g e n e r. mașină de gătit. Cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Sobă cu plită*. MON. IST. I, 176. *Ascultă ... pîrpîitul surcelelor din plită*. ap. TDRG. *După ce foaia sau turta s-a subțiat îndeajuns ... se pune pe plită*. PAMFILE, CR. 4, cf. id. J II, 160. *O izbi de plită*. AGÎRBICEANU, S. P. 45, cf. CADE. *Oftează ... la focul din plită*. CAZIMIR, GR. 120, cf. 15. *Pe plită fierbeau mocnit două oale*. BRĂESCU, A. 78, cf. 101, id. O. A. II, 30. *La o plită înaltă nemțească, o femeie ... își purta mîinile, trebăluind*. SADOVEANU, O. V, 324, cf. SCRIBAN, D. *Puse o oală de fier cu apă ... pe plită*. CĂLINESCU, S. 509. *Se duse din nou în tindă, unde era plita*. CAMIL PETRESCU, O. I, 77, cf. 617, II, 519, id. T. III, 410. *Puse ibricul plin cu apă pe o mică plită rotundă*. STANCU, R. A. II, 240. *Mamă-sa îi aștepta, lîngă plită*. T. POPOVICI, S. 36. *Am pus-o pe plită, la uscat*. V. ROM. martie 1954, 45. *Se așează pe scaunul de lîngă plită*. ib. mai 1958, 60. *Bagă un braț de coceni sub plită*. ib. august 1962, 48, cf. H VI 235, ȘEZ. III, 89, A V 15. ✦ (Rar) Sobă. *O mare plită țărănească cu cuptor ... avea un rost mai mult decorativ*. CĂLINESCU, E. O. I, 112.
2. Dispozitiv metalic în formă de plită **(1)**, fixat pe un postament, care servește la gătitul mîncării, la încălzirea unor lichide etc. cu ajutorul gazului metan sau al curentului electric. Cf. LTR[2].
3. (Regional; în forma *prită*) Poliță (la cuptor, la sobă, sub fereastră etc.). Cf. DDRF, H IX 144, com. I. PANȚU, COMAN, GL. *Hainele se pun să se usuce pe prită; aceasta e o ridicătură de jos cam o palmă lățime pînă la înălțimea sobei*. CHEST. II 314/67.
— Pl.: *plite*. — Și: (regional) **prítă** s. f. SCRIBAN, D.
— Din rus., ucr. **плита**, ceh. **plita**.

PLÍTCĂ adj. (Regional) „Slabă, ruptă" (Păușești Ostășău—Băile Govora). COMAN, GL.
— Etimologia necunoscută.

PLITEÁNCĂ s. f. v. **pleteucă**.

PLITOCÍ vb. IV v. **pritoci**.

PLITON subst. (Regional) Pieptănătură bărbătească; frezăă (Țepu—Tecuci). CV 1950, nr. 4, 44.
— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PLITÚȚE s. f. pl. (Bot.; prin vestul Transilv.) Tătăiș *(Chrysanthemum cinerariaefolium)*. Cf. BORZA, D. 47.
— Etimologia necunoscută.

PLIȚĂNÍ vb. IV v. **pliuțăni**.

PLIȚIGÚȘ s. m. v. **pițiguș**.

PLIU s. n. Cută care se execută la unele confecții pentru a da amploare unei anumite părți a obiectului de îmbrăcăminte. V. f a l d, c u t ă, p l i s e u. Cf. ALEXI. W., LTR[2], DM. ✦ (Rar) Pliseu. *Se îmbarcară. Annie la mijloc, pe marginea banchetei, să nu-și șifoneze pliurile de mătase*. C. PETRESCU, C. V. 173, cf. KLOPȘTOCK, F. 43, BUL. FIL. II, 131.
— Pl.: *pliuri*.
— Din fr. **pli**.

PLIÚCĂ s. f. v. **plută**[2].

PLIÚHĂ s. f. **1.** (Transilv. și Bucov.) Rachiu de calitate inferioară; (regional) pliuhău, pliuhniță **(1)**, pliușcă. Cf. PASCU, S. 415, DR. VI, 302, CADE, H XII 289, BUGNARIU, N. 54/497, ȘEZ. III, 85, PAȘCA, GL., CHEST. VIII 103/27.
2. (Bucov.) Cățea; haită (de câini). Cf. PASCU, S. 415, DR. VI, 302, ȘEZ. III, 85. ✦ Epitet depreciativ pentru o femeie (de moravuri ușoare) (Drăgușeni—Tîrgu Neamț). Cf. GLOSAR REG.
— Pl.: ?
— Din ucr. **плюха**.

PLIUHĂU subst. (Bucov.) Pliuhă **(1)**. Cf. PASCU, S. 415, DR. VI, 302, SFC IV, 186, ȘEZ. III, 85.
— Pl.: ?
— **Pliuhă**+suf. *-ău*.

PLIÚHNIȚĂ s. f. **1.** (Bucov.) Pliuhă **(1)**. Cf. PASCU, S. 268, DR. VI, 302, ȘEZ. V, 117.
2. (Regional) Epitet depreciativ pentru o femeie de moravuri ușoare. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Pl.: ?
— **Pliuhă**+suf. *-niță*.

PLIÚPĂ s. f. v. **pleoapă**.

PLIURD, -Ă adj. (Despre oameni) I. (Regional) Lipsit de judecată; prost, bleg; zăpăcit, uituc. *Să nu dea foc la casă, căci-i de pliurd și tîntălău*. C. PETRESCU, R. DR. 21, cf. BUL. FIL. II, 186, IORDAN, STIL. 86, SCRIBAN, D., H XII 302, COMAN, GL.
2. (Bucov. și prin nordul Mold.) Surd. Cf. ȘEZ. III, 86, XX, 139, I. CR. VI, 30, A V 15, 34, GLOSAR REG.
— Pl.: *pliurzi, -de*.
— Formație expresivă.

PLIURZÍ vb. IV. I n t r a n z. (Regional) A surzi (Păltiniș—Vatra Dornei). ALR I 50/214. *O-nceput să pliurzască*. ib.
— Prez. ind.: *pliurzesc*.
— V. **pliurd**.

PLIUSCĂÍ vb. IV v. **pleoscăi**.

PLIUȘ s. n. v. **pluș**.

PLIÚȘCĂ s. f. (Prin Bucov.) Pliuhă **(1)**. Cf. PASCU, S. 415, ȘEZ. V, 117.
— Pl.: ?
— Cf. p l i u h ă.

PLIUȘCÓCI s. n. v. **plișcoci**.

PLIÚTĂ[1] s. f. v. **plută**[1].

PLIÚTĂ[2] s. f. v. **plută**[2].

PLIUȚ interj. (Prin Olt.) Cuvînt care imită zgomotul produs prin izbirea biciului de corpul animalelor. Cf. COM. SAT. III, 51. *Pliuț, voi chei de luncă, Vestea să ni se ducă; Prin toate satele, Prin toate orașele*. CIAUȘANU, V. 135.
— Onomatopee.

PLIUȚĂNÍ vb. IV. I n t r a n z. **1.** (Regional) A aplauda (Strehaia). ALR II/I h 51/848. *Pliuțănim din palme*. ib.
2. (Prin Olt.; despre papuci; în formele *plițăni, pluțăni*) A produce un zgomot caracteristic în timpul

mersului. V. l i p ă i. *Cu papucii pliţănind, Cu maţele-nghiorţătnd.* I. CR. II, 301. *Cu sălbile zdrăncănind, Cu papucii pluţănind.* CIAUŞANU, V. 98.
— Prez. ind.: *pluţănesc.* — Şi: **pilţăní, pluţăní** vb. IV.
— **Pliuţ**+suf. *-ăni.*

PLIVÁIS s. n. v. **plaivaz.**

PLIVÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLIVEÁLĂ s. f. (Rar) **1.** Plivit[1] **(1).** Cf. DRLU, POLIZU, DDRF, SCRIBAN, D.
2. Plivit[1] **(2).** Cf. DDRF, GL. OLT.
— Pl.: *pliveli.*
— **Plivi**+suf. *-eală.*

PLIVÍ vb. IV. T r a n z. (Folosit şi a b s o l.) **1.** (Complementul indică plante sau terenuri cultivate) A curăţa de buruieni (folosind mijloace manuale, mecanice sau chimice). *Iase amu lucrătoriul ... să plevească de cea pleavilă rea.* CORESI, EV. 355, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, POLIZU. *Nu vrei, fiule-n grădină Floricele să pleveşti?* MUREŞANU, P. 202/2. *Atît de drag îi era florile ... încît însuşi cu multă tragere de inimă le plivea.* ISPIRESCU, L. 72. *În locul straturilor plivite, cucuta crescuse cît casa.* CONTEMPORANUL, V_1, 107, cf. BARCIANU. *Unii agricultori îşi plivesc holdele înainte de darea spicului.* PAMFILE, A. R. 95. *În fiecare zi plivea, răsădea în straturile din grădină.* AGÎRBICEANU, A. 240. *Zgîrîia ... cu gestul să sădească sau să plivească.* GALACTION, A. 474, cf. DS. *Straturi cu legume curat plivite.* SADOVEANU, O. VI, 553, cf. XII, 80. *Să dai mereu cu sapa şi să plivești.* V. ROM. iulie 1954, 160. *Busuiocul l-aş plivi, Mă tem că m-oi zăbovi.* ALECSANDRI, P. P. 49. *Umblu să pligesc ale brazde.* H II 25. *Creşteţi flori şi nu-nfloriţi ... Că n-am fraţi să vă-ngrădească, Nici surori să vă plivească.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 210. *Ele te-or întreba Cum ţi-ai plivit grădina?* MARIAN, Î. 127, cf. 288, MAT. FOLK. 1 311. *O mînat-o-n grădinuţă Să pleiască bosîioc.* ŢIPLEA, P. P. 20, cf. 18, ALR I 838, LEXIC REG. 13, GL. OLT. *Şi să ştiu eu c-ai veni, Cărăruşă ţi-aş plivi.* FOLC. MOLD. I, 499. *Florile să le plivim, Laolaltă-n veci să fim.* FOLC. TRANSILV. I, 463, cf. 332. *Unii sapă şi plivesc, Alţii beau şi chiuiesc.* PANN, P. V. III, 92/25, cf. ZANNE, P. I, 279. (Fig.) *Să au vrut da Dumnezău să vă plevească carii vă turbură pre voi.* N. TEST. (1648), 255[r]/12. *Fetelor! O să pliviţi pînă la scăpătat ... Stelele întîrziate, încolţite în pămînt.* ARGHEZI, VERS. 208. ◇ R e f l. p a s. [Marulele] *se plivesc şi se prăşesc.* I. IONESCU, C. 45/7. *Grădina se plivește de buruieni.* BĂRAC, T. 4/10, cf. TDRG. ✦ (Complementul indică buruieni) A distruge, a stîrpi (prin smulgere sau tăiere); a smulge, a tăia (pentru a distruge, a stîrpi). *N-ai sămănat sămînţă bună în pămîntul tău? Dară de unde are neghine? ... Vrea-vei să meargem să le plevim.* N. TEST. (1648), 17[v]/13, cf. ANON. CAR. *Florile rare ... se pierd înăbuşite în belşugul vast al buruienilor, cari trebuiau plivite.* CARAGIALE, O. III, 76. *Ici are de plivit o buruiană, dincolo are de tuns o ramură.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 176. *În vacanţă, pierdea vremea ... plivind cîte o buruiană.* REBREANU, I. 66, cf. ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., GRAIUL, I, 455, A IX 5. (Fig.) *Se căznea să plivească din mişcările, ... şi din tot modul lui de a fi, părţile aspre, greoaie, lipsite de graţie.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 180. ◇ R e f l. p a s. *Buruieni ... cîte să plivesc.* ECONOMIA, 11/19. (Fig.) *Acele lucruri carele nu să unesc cu scriptura sfîntă şi cu tocmeala beserecei noastre ... am fost poruncit cum să să plevască* (a. 1675). GCR I, 220/14. ✦ F i g. A separa, a izola, a lua (dintre ...). *Dacă pămîntul a ajuns în stăpînirea dracilor ... de ce nu mă plivești pe mine dintre ei.* VISSARION, B. 132. ✦ (Rar) A culege (rupînd, smulgînd). *Prin iarba mare trece ... Plivește flori albastre şi fire de pelin.* EMINESCU, O. IV, 319, cf. 125.
2. (Complementul indică plante de cultură ori părţi ale lor) A rupe sau a tăia circeii, lăstarii sau frunzele de prisos; a copili. [Via] *aceea nice tăiată, nice săpată, nice plevită.* VARLAAM, C. 225. *Să plivească trandafirii şi pomii.* SLAVICI, N. I, 251. *Nu făcuse decît ... să plivească frunzele uscate pe la florile din pridvor.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 271. *Mă duc la vie ... s-o mai priesc (plivesc).* H II 289. *Voi... Codrul părăsiţi Vii ca să pliviţi.* TEODORESCU, P. P. 496, cf. ALR SN I h 104, BALADE, II, 272. *Hai ruguţul să-l plivim.* FOLC. TRANSILV. I, 298. *Viţa, cînd vei s-o plivești, să n-o tai din rădăcină, ca să poată să-ţi mai dea rod.* ZANNE, P. I, 307. ✦ S p e c. (Popular; complementul indică spice de secară) A tăia cu foarfecele; (regional) a secărăţi. Cf. ALR II 5 192/47, 53, 172, 346, 386, 723, 769.
— Prez. ind.: *plivesc.* — Şi: (rar) **plăví** (DDRF), (învechit şi regional) **pleví** (ALR I 838), (regional) **pleí, pilví** (ib. 838/412), **prií, priví** vb. IV.
— Din bg. **плевя.**

PLIVIGITOÁRE s. f. v. **privighetoare.**

PLIVÍRE s. f. Acţiunea de a p l i v i.
1. Cf. p l i v i **(1).** *Despre plivirea holdelor.* ECONOMIA, 46/18, cf. DRLU, LB, POLIZU, LM, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., DS, DM.
2. Cf. p l i v i **(2).** Cf. LB, DDRF, DM.
— Pl.: *pliviri.* — Şi: (regional) **plévere** s. f. MAT. DIALECT. I, 265.
— V. **plivi.**

PLIVÍT[1] s. n. Faptul de a p l i v i.
1. Curăţatul de buruieni (prin mijloace manuale, mecanice sau chimice) al unui teren cultivat sau al unor plante cultivate; operaţie agrotehnică prin care se realizează această curăţare; timpul cînd se efectuează această operaţie; (rar) pliveală **(1),** (învechit şi regional) plevilă[1] **(1),** (învechit) plivitură **(1),** (regional) pălămizit. *Vremea plivitului iaste pînă cînd sînt mai tinere holdele.* ECONOMIA, 46/19, cf. 123/9. *Se începe prăşitul de trei ori la fiecare plantă şi numai o dată plivitul.* I. IONESCU, M. 357. *Felele stau frînte-n două, Că plivitul e în toi.* D. BOTEZ, F. S. 81. *Cînd a fost pe la plivit, Dragostea mi s-a topit.* DOINE, 94. *Hai, nevastă, la plivit! Aoleo, m-am bolnăvit!* ZANNE, P. III, 475. *Pe cînd o fost la plezit (plivit), Mămuca m-o-ncredinţit.* ŞEZ. XXI, 84. *Am fo la pleit.* T. PAPAHAGI, M. 17. ✦ Distrugere, stîrpire a buruienilor (prin smulgere sau prin tăiere); smulgere, tăiere a buruienilor (pentru a le distruge, a le stîrpi). *Săpatul şi plivitul buruienilor dintre legumi.* ECONOMIA, 123/11, cf. DDRF.
2. Curăţire de circei a viţei de vie, de frunze inutile şi de lăstari a plantelor şi a pomilor; copilit, copilire, (rar) pliveală **(2),** (învechit şi regional) plevilă[1] **(2).** *Lucrul viei se împarte în: tăiatul ..., plivitul ...* H IV 83, cf. GL. OLT.
— Pl.: *pliviturí.* — Şi: (regional) **pleít, plevít, privít** (GL. OLT.) s. n.
— V. **plivi.**

PLIVÍT[2]**, -Ă** adj., s. f. 1. Adj. (Despre plante sau terenuri cultivate) Curăţat de buruieni. Cf. DDRF. ◇ F i g. *Dicţionarul cel cu vorbe numai plivite, alese.* ODOBESCU, S. III, 173.
2. Adj. (Despre plante de cultură sau părţi ale lor) Curăţat de circeii, de lăstarii, de frunzele etc. care sînt de prisos. Cf. DL, DM.
3. S. f. (Regional) Legătură la snopul de grîu (Glimboca—Caransebeş). ALRM SN I h 46/27.
— Pl.: *pliviţi, -te.*
— V. **plivi.**

PLIVITÓR, -OÁRE subst., adj. 1. S. m. şi f. Persoană care plivește. Cf. ANON. CAR., DRLU, LB, POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U. ◇ F i g. *Leliţa-i bun odor, De noroc sămănător Şi de chinuri plivitor.* BELDICEANU, P. 87.
2. Adj. (Rar) Care plivește. BUDAI-DELEANU, LEX.

3. S. f. (Rar) Instrument cu care se plivește. Cf. POLIZU, DDRF, SFC III, 185.
— Pl.: *plivitori, -oare.* — Și: (învechit) **plevitór, -oáre** subst., adj. BUDAI-DELEANU, LEX.
— **Plivi**+suf. *-tor.*

PLIVITÚRĂ s. f. 1. (Învechit) Plivit[1] **(1)**. Cf. ANON. CAR., LB, POLIZU.
2. (Concretizat) Mulțime de buruieni plivite și adunate grămadă. Cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Cînd să iei al doilea braț de plivitură, îți vine același gînd.* LUC. V, 376, cf. ȘĂINEANU, D. U.
— Pl.: *plivituri.* — Și: (învechit) **plăvitúră** (BUDAI-DELEANU, LEX.), **plevitúră** (id. ib.) s. f.
— **Plivi**+suf. *-tură.*

PLIVÍȚĂ s. f. v. **privită.**

PLÍZNĂR s. n. v. **prisnel.**

PLÎMĂNÁRIȚĂ s. f. v. **plăminariță.**

PLÎMÎN s. m. v. **plămîn.**

PLÎNGÁCI, -CE adj. (Rar) 1. Plîngăreț **(1)**. Cf. CADE, L. ROM. 1961, nr. 6, 534.
2. (Despre voce, glas, sunete etc.) Tînguitor, jalnic, trist. *Aud, ca prin vis, sunetul arămiu și plîngaci al vechiului clopot.* ap. CADE.
— Pl.: *plîngaci, -ce.*
— **Plînge**+suf. *-aci.*

PLÎNGĂCIÓS, -OÁSĂ adj. (Adesea depreciativ) Care plînge **(1)** ușor, care plînge mult, care este (mereu) gata să plîngă; plîngăreț **(1)**, (rar) plîngaci **(1)**. Cf. DRLU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., DM, SFC II, 128, IV, 186.
— Pl.: *plîngăcioși, -oase.*
— **Plînge**+suf. *-ăcios.*

PLÎNGĂRÉȚ, -EÁȚĂ adj. 1. (Adesea depreciativ) Care plînge **(1)** ușor, care plînge mult, care este (mereu) gata să plîngă; plîngăcios, (rar) plîngaci **(1)**. *Nu e lucru mai urît decît femeia plîngăreață.* SLAVICI, O. II, 75. *Anghelina ... atît de amărîtă și de plîngăreață.* REBREANU, R. II, 231. *Nu-s umanitarist plîngăreț.* C. PETRESCU, Î. II, 108. *Plai, plîngăreț și totuși impertinent.* V. ROM. noiembrie 1962, 154, cf. SFC II, 128, IV, 187. ◇ (Substantivat) *Parcă tu, cînd erai ca el, nu făceai la fel? a zîmbit prietenos mama plîngărețului.* GALAN, Z. R. 306.
2. (Despre voce, glas, sunete etc.) Tînguitor, jalnic, trist. *Se auzi chemat de o voce plîngăreață.* CĂLINESCU, S. 107. *În bucătărie se auzi glasul plîngăreț al nevestei.* T. POPOVICI, S. 38. ◇ (Adverbial) *Deodată bătrînul strigă plîngăreț.* CĂLINESCU, E. O. II, 182. *Obișnuia să ridice ochii către cer și să rostească plîngăreț.* GALAN, Z. R. 120. *Gemea în somn ușor, plîngăreț, ca un copil.* T. POPOVICI, SE. 249. (Fig.) *Trenul o luă alături, pe un podeț de scînduri care se lăsă, scîrțîind plîngăreț.* id. ib. 60.
— Pl.: *plîngăreți, -e.*
— **Plînge**+suf. *-ăreț.*

PLÎNGĂTÓR, -OÁRE adj., s. m. și f. 1. Adj. Care plînge **(1)**, care varsă lacrimi; p. ext. plîngăreț **(1)**. Cf. ANON. CAR. *Plîngătoare și jelnecă.* VARLAAM-IOASAF, 129[v]/25, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Maica pre pruncul ei cel nepacinic și plîngătoriu voiaște la întunearec să-l înpace.* ȚICHINDEAL, ap. GCR II, 215/1, cf. DRLU, DDRF. *I-am văzut murind ușor, N-a fost niciunul plîngător.* COȘBUC, P. I, 151, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Îi căzuse, caldă, la picioare, Maria Magdalena, plîngătoare.* LESNEA, I. 26, cf. SFC I, 247, III, 211. *Ai milă de surioare, Că-mi sînt mici și plîngătoare.* TEODORESCU, P. P. 434. *Să nu mă lași gînditoare, După tine plîngătoare.* MARIAN, Î. 123. (Fig.) *Viorică plîngătoare, Dintre flori mai mîndră floare.* CONV. LIT. XI, 426. *Și doru-i plîngător mereu Creștea, de presimțiri hrănit, Din ce în ce mai greu.* COȘBUC, P. I, 282. ◇ (Substantivat) *Pre cela ce se căiaște elu-l priimește și plîngătorîul elu-l mîngîie.* CORESI, EV. 5. ✦ Spec. (Substantivat, f.; regional) Bocitoare. *Dacă mortul n-are rude ... se năimesc femei străine din sat ... cari poartă adevăratul nume de bocitoare, plîngătoare.* MARIAN, Î. 117, cf. TDRG.
2. Adj. (Despre sunete, glas, voce etc.) Tînguitor, jalnic, trist. *Țipătul cel plîngător al mierlei.* CR (1848), 8[3]/55. *Vorbe dulci și plîngătoare.* BOLINTINEANU, O. 51. *Răspunde atunci cu glas plîngător.* CREANGĂ, O. 271. *În zadar vom mai înălța strigăte plîngătoare.* PETICĂ, O. 403. *Vorbi mult cu glasu-i plîngător.* REBREANU, I. 196. *Se jăluie cu glas plîngător.* BART, S. M. 33. ◇ (Adverbial) *Plîngător și dulce îi răsună glasul.* VLAHUȚĂ, S. A. II, 19. *Sirenele de muncă vibrează plîngător.* BACOVIA, O. 130. ✦ (Despre sălcii; p. gener. despre alți arbori) Cu ramuri lungi, foarte flexibile, lăsate în jos. *Un vînt ușor legăna molatec coamele despletite și plîngătoare ale mesteacănilor.* HOGAȘ, DR. I, 137. *Sălcii plîngătoare și podgorii vesele de struguri.* I. BOTEZ, ȘC. 87. *Alei de trandafiri, un lac, sălcii plîngătoare.* ARGHEZI, B. 93. *A rămas în urma noastră ... grădina cu sălcii plîngătoare.* STANCU, R. A. I, 165. *Te vei plimba pe drumuri cu sălcii plîngătoare.* HOREA, P. 114. *Ce rămăsăși acolo răzleț, ca o salcie plîngătoare?* T martie 1962, 41. (Prin analogie) *Barba lui căruntă ... se prelingea spre pămînt în lungi și plîngătoare șuvițe de lînă încîlcite.* HOGAȘ, DR. I, 244. ◇ (Substantivat) *Și va fi cînd vei auzi tu glasul clătirei desișului plîngătoriului.* BIBLIA (1688), 223[2]/43.
3. S. m. și f. (Învechit) Reclamant. *Ajutat ... de o deputație de plîngători moldoveni.* IORGA, L. I, 344.
— Pl.: *plîngători, -oare.*
— **Plînge**+suf. *-ător.*

PLÎNGĂTUÍ vb. IV. Refl. (Regional) A se plînge **(3)**. Cf. TDRG, SCRIBAN, D., SFC IV, 135, 136. *Mere la sfîntul soare să să plîngătuiască puțin.* RETEGANUL, P. III, 25.
— Prez. ind.: *plîngătuiesc.*
— **Plînge**+suf. *-ătui.*

PLÎNGE vb. III. 1. Intranz. (Despre oameni) A vărsa lacrimi (din cauza unei dureri, a unei supărări, a unei emoții, a unei bucurii etc.). V. lăcrima. *Chenuiți și lăclămați, plîngeți.* COD. VOR. 130/4. *Îmbla și plîngea.* PSALT. 273. *Grăiră că mearge la mormînt să plîngă acolo.* CORESI, EV. 96. *Căzu cu fața la pămînt și plînse* (cca 1580). CUV. D. BĂTR. II, 150/11. *Și întorcîndu-se către ei, plînse.* PALIA (1581), 175/19. *Eu plînșu și dzișu către îngeru.* COD. TOD. 211. *Se cade a se veseli de dînsele, iară a nu plînge.* PRAV. GOV. 139[v]/17. *Plîngea toți ca după un părinte.* URECHE, L. 111. *Ieșind afară plînse cu amar.* N. TEST. (1648), 36[v]/9. *Veniți acuma, o, voi, bogaților, de plîngeți și vă tînguiți.* CHEIA ÎN. 10[r]/16. *Au început a suspina și a plînge cu amar.* NECULCE, L. 80. *Doamna plîngea mult.* ANON. CANTAC., CM I, 160. *Plînse de dînșii.* MINEIUL (1776), 180[v1]/30. *De durere nici putu plînge.* BUDAI-DELEANU, Ț. 281. *Un dor nespus m-apucă și plîng.* HELIADE, O. I, 187. *O ținu plîngînd și suspinînd.* AR (1830), 23[1]/7. *Nu trebuie să plîngi neîncetat asupra mormîntului.* MARCOVICI, D. 15/10. *Unii plîngea de bucurie.* DRĂGHICI, R. 20/31. *Este de prisos ca în răvașele sale să-mi mai scrie că ... plînge după mine.* KOGĂLNICEANU, S. 202. *Ana plînge în cămară.* ASACHI, S. L. I, 195. *Plîngeți pentru jalnica lor stare?* CONACHI, P. 87. *Începură a ieși din cetate ... plîngînd.* BĂLCESCU, M. V. 74. *Cum le ucise Alexandru împăratul, și cu mare jale plîngea.* ALEXANDRIA, 109/6. *Plîngînd întreabă: răposatul care lăsat-au bani?* CR (1848), 24[2]/2. *Știu că nu voi rîde, ci tot o să plîng.* PANN, P. V. I, 33/16. *Voiam să plîng și nu puteam.* NEGRUZZI, S. I, 57. *Plînge și în a sa țară se întoarce.* ALEXANDRESCU, O. I, 76. *Taci, copile, nu plînge.* ALECSANDRI, T. II, 30. *Începu a plînge.* ODOBESCU, S. I, 8. *Nime-n urma mea Nu-mi plîngă la creștet.* EMI-

NESCU, O. I, 221. *Toți plîngeau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor.* CREANGĂ, O. 9. *A plîns toată lumea.* CARAGIALE, O. IV, 130. *Îi venea să plîngă.* SLAVICI, N. I, 102. *Începu a plînge cu foc.* ISPIRESCU, L. 25. *Nu mai plînge.* DELAVRANCEA, S. 20. *O! cît ar fi plîns ... De n-ar fi fost atîția în juru-i adunați.* MACEDONSKI, O. I, 249. *Îmi vin lacrimile în ochi și plîng.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 177. *Mama și surorile lui plîng de se risipesc.* SEVASTOS, N. 90. *Și plîngeam de supărată, Că tu nu te-ai priceput.* COȘBUC, P. I, 51. *Plînge mama pe ceaslov.* GOGA, POEZII, 22. *Tot codru e-un vîrtej acum Și eu pornesc a plînge.* IOSIF, PATR. 16. *Plîngea zguduindu-se.* AGÎRBICEANU, A. 375. *Două lucruri îl făceau ... să plîngă ușor.* BASSARABESCU, S. N. 15. *Povestea și plîngea.* REBREANU, R. II, 58. *Și nu mi s-o jăluit și n-o plîns cu zece rînduri de lacrimi?* MIRONESCU, S. A. 93. *O, dar cum plîngeai asară, Cînd te-ai înțepat la deget!* TOPÎRCEANU, B. 57. *Nimic nu-l împietrea mai mult ca o femeie plîngînd.* C. PETRESCU, Î. I, 254. *Îmi vine să plîng.* BRĂESCU, O. A. II, 11. *Cei doi muncitori nu plîng.* SAHIA, N. 45. *Îmi venea să plîng.* SEBASTIAN, T. 37. *Începu a plînge cu hohote.* SADOVEANU, O. I, 18. *Plînge și rîde de sine însuși.* VIANU, A. P. 216. *Ai plîns și tu, suava mea domniță.* ARGHEZI, VERS. 303. *Începu să plîngă încet.* BOGZA, C. O. 32. *Nu plînge, mi-a spus portarul.* STANCU, R. A. I, 27. *Plîngea încet, prelung, jelindu-se prostește.* PREDA, M. 285. *Nu plîngeam chiar de-mi zdreleam genunchiul, Ci soarelui-părinte-i surîdeam.* LABIȘ, P. 164. *Plîngea tare, cu mintea rătăcită.* BARBU, P. 211. *Să cînți, cuce, cînd m-oi duce ... Tu-i mere pe sus cîntînd, Iară eu pe jos plîngînd.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 301. *Făt-Frumos plîngea din adîncul inimei.* POPESCU, B. I, 43. *Și începu a plînge ca un copil mic.* RETEGANUL, P. III, 59. *Începu să plîngă de bucurie.* RĂDULESCU-CODIN, L. 6. *Taci ... nu mai plîngea, Că mă duc pînă colea.* CIAUȘANU, V. 47. *Plînge de udă lemnele.* id. GL. *Taci, ... nu plîngea.* GR. S. VI, 81. *Iară maică-sa plîngea Și din gură că-i zicea.* BALADE, III, 174. *Nu plînge, măicuța me, Dacă noroc n-oi ave.* FOLC. TRANSILV. I, 272. *Norocul întîi rîde, apoi plînge.* CANTEMIR, IST. 94. *Cine astăzi rîde, mîine plînge.* ZANNE, P. II, 695, cf. PREDA, R. 87. *Satul plînge, baba se piaptănă.* ZANNE, P. III, 300. *Cine nu învață la tinerețe, va plînge la bătrînețe.* id. ib. V, 342. *Copilul pînă nu plînge, țîță nu suge.* id. ib. II, 83. *Cu un ochi rîde și cu altul plînge.* id. ib. 347. *Plînge pămîntul sub el,* se spune despre cineva fără îndemn la muncă și veșnic trist. COMAN, GL. *Am cinci voinici, Șed sub straștină și plîng Și cinci aleargă-n vale șuierînd* (Furca și degetele, cînd torc). GOROVEI, C. 162. *Dacă-l iei de jos, Plînge, Dacă-l pui jos, Tace* (Lanțul). id. ib. 196. ◇ (Cu complement intern) *Să plîngi tu plînsul tulurora.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 51. *Parcă ... își plînsese toate lacrimile.* CAMIL PETRESCU, O. II, 476. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Poate că le plînge fața De-o lăuntrică durere.* BLAGA, P. 201. *Trandafir în cornu mesii, Mîndru plîng ochii miresii.* FOLC. TRANSILV. I, 212. ◇ Fig. *De va fi vreame ploioasă poate să zică cum că ... plînge și ceriul.* MOLNAR, RET. 116/18. *Și părea că inima le plînge Scîrbindu-să de bătăi și sînge.* BUDAI-DELEANU, Ț. 236. *Inima lui plînge.* BOLINTINEANU, O. 41. *Hai în codrul cu verdeață, Und-izvoare plîng în vale.* EMINESCU, O. I, 54. *Nu mă întreba, că-mi plînge și acum inima în mine.* GANE, N. I, 93. *În castelul cel cernit, Plîng și zidurile mute.* CARAGIALE, O. IV, 322. *Printre valuri care plîng ... Felinare se răsfrîng.* MACEDONSKI, O. I, 200. *Salcîmii se scutură, frunzele cad, vîntul plînge.* DEMETRESCU, O. 115. *Pe sus cocorii plîngînd se adună.* PĂUN-PINCIO, P. 47. *Cîniecele tale plîng.* NECULUȚĂ, Ț. D. 42. *Și clopotele-n limba lor Plîngeau cu glas tînguitor.* COȘBUC, P. I, 153. *Casa voastră, unde-n umbră, Plîng doinele și rîde hora.* GOGA, P. 11. *E toamnă. Plîng teii pe cărare.* PETICĂ, O. 76. *Pentru ea de-atîta vreme plînge sufletu-mi sărman.* EFTIMIU, Î. 110. *De-atîtea nopți aud plouînd, Aud materia plîngînd.* BACOVIA, O. 13. *Cînd îl văd și-l aud îmi plînge inima.* GALACTION, O. A. II, 48. *În ziua inspecției, cazarma plînge cu lacrimi de unsori proaspete.* BRĂESCU, O. A. I, 65. *Viscolele plîngeau prin casa veche.* SADOVEANU, O. I, 494. *Clopotul a plîns toată seara deasupra împrejurimilor.* ARGHEZI, B. 35. *A pierit salcia care plîngea lîngă fîntînă.* STANCU, R. A. I, 8. *Plîng viorile nebune, Vîntul li se-ncurcă-n strune.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 159, cf. 34. *În tine umilit a plîns un vis.* BRAD, T. 48. *Au plîns stelele astă-noapte.* T septembrie 1962, 3. *Manea mi-o videa, Inima-i plîngea Și iar se-nchina.* ALECSANDRI, P. P. 189. *Eu holtei, mîndra nevastă, Dorul plînge sub fereastră.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 104. *De soarta vieții mele Plîng pietrele în vîlcele.* FOLC. TRANSILV. II, 20. *Să cunoaște uni-i izvoru, că iel plînge.* GL. OLT.

2. Tranz. (Complementul indică oameni) A boci, a jeli (pentru situația grea în care se află, mai ales pentru moarte). *Nu mă plînge, maică.* MINEIUL (1776), 200^{r2}/6. *M-or fi plîngînd părinții!* BOLLIAC, O. 129. *De-o să mor la primăvară, Să mă plîngeți tu și mama.* GOGA, P. 47, cf. T. PAPAHAGI, M. 229. *Oleoleo, frate răsneț, Ai murit ori ești drumeț? Că te plîng surorile Pe toate cărările.* ANT. LIT. POP. I, 39. *Plînge-mă, maico, cu dor, Că ți-am fost dulce ficior.* FOLC. TRANSILV. II, 10. ◇ Fig. *Oili s-or strînge, Tot pă cap m-or plîngi.* DIACONU, VR. 32. *Du-mă la măicuța-n țară, Să mă plîngă clopotile.* FOLC. TRANSILV. I, 173. *Pe cei vii îi chem. Pe cei morți îi plîng. Fulgerele le frîng* (Clopotul). GOROVEI, C. 89. ✦ (Învechit și popular; complementul indică păcatele, greșelile etc. proprii) A regreta, a se căi de ... *Derept aceaia, pasă de te pocăiește și plîngi derept păcatele tale.* CORESI, EV. 5. *Cu osîrdie o dumerește să-și plîngă faptele greșealelor.* MOLNAR, RET. 4/3. *Sufletu-mi să-mi meargă-n rai, Și din rai să te privească În căldarea cea drăcească Cum îți plîngi păcatele.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 260. ✦ (Complementul indică ființe, lucruri, ocazii etc. pierdute) A regreta (vărsînd lacrimi). *Apoi știi cum Parpangel rămasă Singur singurel în cea pădure, Plîngîndu-și pe Romica.* BUDAI-DELEANU, Ț. 126. *Plîng visurile tinereților mele.* MARCOVICI, C. 20/20. *Toată ziua parcă-i sară Încît ziua prin tuneric eu plîng soarta cea amară.* ASACHI, S. L. I, 218. *Te plîng, scumpa mea amică.* CR (1848), 44^{2}/56. *Din lumea în care te găsești întoarce-te tar ... ca să vezi cum te plîngem.* ALECSANDRI, T. 980, cf. BOLINTINEANU, O. 143. *Înger venit din ceriuri, oi plînge al tău nume.* EMINESCU, O. IV, 40. *Înțeleg să plîngă o femeie pe bărbat dacă e văduvă.* CARAGIALE, O. VI, 258. *Fata plînge pe băiet.* PĂUN-PINCIO, P. 52. *Să-i spui, te rog, de-l vei afla, Că-l plîng și că-l sărut.* COȘBUC, P. I, 283. *O iubise și el cîndva ... iar acum o plîngea în taină.* VLASIU, D. 369. *Fratele mort ... pe care îl plîngea Eminescu într-o încercare de poezie.* CĂLINESCU, E. 36. *Nu cumva acum își plîngea propria ei viață?* STANCU, R. A. III, 190. *Plînge rîsul de-astă vară.* ZANNE, P. II, 675. ✦ A compătimi, a deplînge. *Cît te plîng că ești înamorat!* CR (1848), 8^{3}/67. *De Haridim l-era milă, îl plîngea și îl căia.* PANN, E. II, 66/8. *Plîngeam pe acea nenorocită femeie ... care ... era silită să bea un nou pahar de durere!* NEGRUZZI, S. I, 49. *Eu plîng bogatul care în bani tot prefuiește.* BOLLIAC, O. 69. *Vă plîng, Mario, zise Elena.* BOLINTINEANU, O. 448. *Doamne ferește de omul nebun ... Pe de-o parte îți vine a rîde și pe de alta îți vine a-l plînge.* CREANGĂ, P. 243. *O, te plîng, sărmană țară!* VLAHUȚĂ, O. A. I, 176. *Nimeni nu te crede, nimeni nu te plînge.* SADOVEANU, O. II, 350, cf. BART, E. 256. ◇ Expr. (Intranz.) **A-i plînge** (cuiva) **de milă** v. milă^{1} **(I 1).**

3. Refl. (Despre oameni) A-și arăta prin vorbe (oral ori în scris) nemulțumirea, necazul, durerea etc.; a se văita, a se jeli, a se tîngui, a se lamenta, a se căina, (regional) a se plîngătui. *Acmu, bogații, plîngeți-vă! ... de chinurile voastre.* COD. VOR. 132/5. *Numai ce suspină și se plîng de al lor rău.* CORESI, EV. 455. *Te plîngi, arhon logofete, că pierzi ceea ce n-ai avut?* I. GOLESCU, în PR. DRAM. 65. *Încetează dar a te mai plînge.* MARCOVICI, D. 10/21. *Continesc dar de-a mă plînge, că ce-am fost, acum nu sînt.* CONACHI, P. 213. *Nu mă plîng despre soarta mea.* CR (1848), 22^{1}/53.

Numai d-atît te plîngi? ALEXANDRESCU, O. I, 240. *O să se tot plîngă că nu i-ai dat mezelicuri şi trufandale.* ODOBESCU, S. III, 39. *Despre aceasta nu mă plîng eu, tată.* CREANGĂ, P. 194. *Mă plîng unui amic.* CARAGIALE, O. II, 162. *Se plînge c-a rămas văduvă.* SLAVICI, O. II, 4. *N-am să mă plîng de nici o mîhnire.* ISPIRESCU, L. 8. *Începură ... a să plînge copiilor cari ascultau triști.* DELAVRANCEA, T. 144. *Trăiesc acei ce vreau să lupte, Iar cei fricoşi se plîng şi mor.* COŞBUC, F. 11. *Se plîngeau ... de lipsa unui lac pentru patinaj.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 163. *N-a zis nimic, nu s-a plîns nimănui.* REBREANU, I. 248. *Bătrîna se tot plîngea.* BASSARABESCU, V. 150. *Mi se plînge că suferă de palpitații.* GALACTION, O. A. I, 43. *Nimeni nu se poate plînge de mine.* CAMIL PETRESCU, T. II, 204. *Se plîngea că nu poate lucra în aceeaşi cameră cu fratele mai mic.* C. PETRESCU, C. V. 85. *Comercianții se plîng că nu-i vînzare.* BRĂESCU, O. A. II, 382. *Se plînge că i-a murit nevasta.* SADOVEANU, O. I, 59. *Copiii nu fac progrese, se plîngea contesa.* CĂLINESCU, S. 27. *Mi se plînseră de primar.* STANCU, R. A. I, 194. *Măi, flăcău, eu nu mă plîng, Aş face cu tine tîrg.* PARASCHIVESCU, C. Ţ. 121. *Pe nava veacului, rapidă, Nu poți fi simplul pasager Ce vrea-n cabină să se-nchidă, Plîngîndu-se de „mal de mer".* LABIŞ, P. 399. *Tot de noroc să se plîngă omul!* CREANGĂ, P. 91, cf. BRĂTESCU-VOINEŞTI, Î. 57. *De păr şi de coate goale nu se plînge nimene.* CREANGĂ, P. 203. ◇ Fig. *S-ar zice că-n grădină Se plînge o durere.* PETICĂ, O. 174. *Zbuciumat se plînge fluierul de fag.* LABIŞ, P. 298. ✦ Spec. A face o reclamație, a înainta o plîngere, o jalbă; a reclama. *Poate tată-său să vie la giudeț, să să plîngă pre dăns.* PRAV. 236. *Şărban logofătul încă le-au ieşit înainte ... plîngîndu-se şi jăluindu-se de toate nevoile lor.* ANON. CANTAC., CM I, 206, cf. BĂLCESCU, M. V. 71. *Am să mă plîng căpitanului.* SEBASTIAN, T. 148. *Acu la cine să ne plîngem noi?* SADOVEANU, O. VIII, 176. *Se plînseră că bolnava ţipa uneori noaptea.* CĂLINESCU, S. 670. ◇ Tranz. (Învechit) *Se duse la Ţarigrad şi-şi plîngea strîmbătatea înaintea Polhireei.* MOXA, 366/20. *Să meargă la giudeț să-ş plîngă sudalma feciorului său.* PRAV. 236. *Pre nime nu lăsa să intre în casă să-şi plîngă jalobele.* NECULCE, L. 300.

— Prez. ind.: *plîng*; perf. s. şi: (învechit) *plînşu*; imper. pers. 2 sg. (în formă negativă) şi: (regional) *nu plîngea*.

— Lat. **plangere.**

PLÎNGERE s. f. Acțiunea de a (se) plînge şi rezultatul ei.

1. Vărsare de lacrimi (ca urmare a unei dureri, a unei supărări, a unei emoții, a unei bucurii etc.); bocire, jeluire; tînguire, lamentare; regret; căință; întristare, supărare, tristețe; (concretizat) lacrimi; plînsoare **(1)**, plînset, (învechit şi regional) plînsătură, (învechit, rar) plînsare, plînget. *Audzi Domnul glasul plîngeriei mele.* PSALT. HUR. 4^{v}/5. *Multă fu plîngere luturoru.* COD. VOR. 24/14. *Nece eu voiu ascul[ta] plîngere şi tînguire voastră* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 458/11. *Adăpatu-n-ai cu viru de plîngere.* PSALT. 114. *Plîngere şi suspinare şi strigare multă.* TETRAEV. (1574), 203. *Ieri eram întunecați, iară astăzi luminați; ieri întru suspini şi în plîngeri.* CORESI, EV. 15. *Împlut de plîngere şi cu suspini.* id. ib. 36. *Ieri ... în pliceri (plîngeri), iară astăzi întru ves[e]lie şi în bucurie.* COD. TOD. 191. *Că sînt zile de plîngere, iară nu de praznic.* PRAV. GOV. 144^{r}/1. *L-au îngropat ţara cu multă jale şi plîngere.* URECHE, L. 111. *Se auzi plîngere şi suspin şi ţipet mult.* N. TEST. (1648), 4^{v}/17. *Se mingîia de acea plîngere multă.* GAVRIL, NIF. 10/24. *Plîngere[a] mîne-ta şi a priiatinilor o domolește* (a. 1669). GCR I, 184/15. *Întoarce veselia întru plîngere şi dragostea întru urîciune.* FL. D. (1680), 76^{r}/4. *Rămase între toți frații plîngere şi tînguială.* ANON. CANTAC., CM I, 92. *Mare jale şi plîngere era într-înşii.* R. POPESCU, CM I, 304. *Nu era casă fără plîngere* (a. 1784). GCR II, 140/22. *Tînguirea şi plîngerea păcătoşilor.* VARLAAM-IOASAF, 87^{r}/25. *Cu plîngere ne rugăm ca să fim scoşi de sub jugul acesta* (a. 1797). URICARIUL, I, 147. *Au auzit ... glasul plîngerii meale* (a. 1801). GCR II, 185/15. *O amară plîngere cu suspinuri aude.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 296. *Plîngerile se înălțau pînă la ceruri.* BĂLCESCU, M. V. 62. *Aceste plîngeri nicicum cinste nu vă fac.* PR. DRAM. 359. *Zburat-ai între îngeri, O! copilaş iubit, Şi m-ai lăsat în plîngeri, Cu dor nemărginit.* ALECSANDRI, P. III, 165. *Varsă plîngeri înfocate.* BOLINTINEANU, O. 9. *Ascultă-a noastre plîngeri ... O, maică prea curată.* EMINESCU, O. IV, 360, cf. VLAHUȚĂ, O. A. I, 26. *Cînd moartea-ți mă cuprinse de plîngeri fără margini, Erai cu mine-alături.* DEMETRESCU, O. 48. *Şi rîdeți voi, cei nenduraţi, De plîngerile noastre.* NECULUȚĂ, Ţ. D. 48. *Aş mai dori Ca zeii cei puternici să nu mă mai renască În acest cuib de plîngeri.* COŞBUC, S. 175. *Niciodată n-am văzut plîngere şi durere mai cumplită.* SADOVEANU, O. VII, 562, cf. SCRIBAN, D. ◇ Fig. *Vîntul ... scoate ... nişte mari plîngeri ascuțite.* CR (1848), 20^{2}/54. *Vîntul căzu şi plîngerea pădurii conteni.* SADOVEANU, O. VIII, 377. *În plîngerea buhnei însăşi el recunoaşte ceva, ca o chemare omenească.* VIANU, A. P. 226. ◇ Fig. *A lor suflete curate zbor vărsînd dulcoase plîngeri.* ALECSANDRI, P. I, 122. ◇ *Valea plîngerii* sau (învechit) *vale de plîngere* = **a)** lumea, pămîntul (considerate ca loc de suferință). *În vale de plîngere (plîngeriei* H). PSALT. 173. *E bărbăție şi curagiu ... a voi să trăiască cît de mult în astă vale a plîngerii.* NEGRUZZI, S. I, 211. *Alții, mai fericiți, s-au înapoiat la ceruri, evadînd din această vale a plîngerii.* GALACTION, O. A. I, 136. *Scriitorii şi gînditorii, trecuți şi ei, cum trecem noi, prin valea aceasta a plîngerii.* SADOVEANU, E. 23; **b)** (în basme) loc al suferințelor, unde domneşte plînsul şi jalea. *Numai pe o vale ... îi ziseră să nu meargă ..., acea vale se numea valea plîngerii.* ISPIRESCU, L. 8. *Ai trecut, nefericitule, în valea plîngerii.* id. ib.

2. (De obicei concretizat) Exprimare a unei nemulțumiri, a unei revendicări etc. adresate unei autorități (mai ales în scris); reclamație, jalbă, (învechit şi regional) plînsoare **(3)**, (învechit) pitac^{2} **(3)**, (turcism învechit) ruca. *Li s-au dat ruptori după plîngerea lor.* R. POPESCU, CM I, 530. *A adresat o plîngere către ministerul francez.* CR (1848), 10^{3}/37. *La cea mai mică plîngere ce i se arăta, capul vinovatului se spînzura.* NEGRUZZI, S. I, 143. *Plîngeri ale boierilor, în contra lui Petru Şchiopul.* ODOBESCU, S. I, 426. *Se gîndi un moment să mărturisească copistului că el e autorul plîngerii.* REBREANU, I. 183. *Justiția nu se poate amesteca, dacă nu este o plîngere.* C. PETRESCU, C. V. 260. *Ne-am gîndit să facem o plîngere.* SADOVEANU, O. V, 310. *Am să fac plîngere.* CĂLINESCU, S. 248. *Le ascultam, cu infinită răbdare, plîngerile.* STANCU, R. A. I, 246. *Am făcut plîngere la ghinărarii cei mari.* CAMILAR, N. I, 214. *A înaintat o plîngere către toate subprefecturile din țară.* GALAN, Z. R. 51. *Plîngerea este un mijloc de sesizare pentru asigurarea respectării legalității de către organele statului.* PR. DREPT, 753. ✦ Pretenție, revendicare, doleanță (formulată în scris). *Prinții aliați trămiseră sultanului o lungă listă de plîngerile lor.* BĂLCESCU, M. V. 49.

— Pl.: *plîngeri*.

— V. **plînge.**

PLÎNGERÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit) **1.** Jalnic, trist, tînguitor; melancolic. *Ascultați! ... glas plîngeros Se naltă.* HELIADE, O. I, 102. *Privirea tristă, ochii plîngeroşi.* I. IONESCU, D. 484. *Vocea sa era frîntă, plîngeroasă ... şi amorțită de durere.* EMINESCU, G. P. 53.

2. Care este vrednic de compătimire, care este lamentabil. *Au pus scoalele întru așa plîngeroasă stare, încît numai numele îşi poartă* (a. 1846). ap. BARIȚIU, P. A. III, 133.

— Pl.: *plîngeroşi, -oase*.

— **Plîngere** + suf. *-os*.

PLÎNGET s. n. (Învechit, rar) Plîngere **(1)**. *Şi de năprasnă să audzi sunet şi țipăt şi plînget de la bodzii capiştei.* VARLAAM, C. 449.

— Pl.: *plingele.*
— **Plînge** + suf. *-el.*

PLÎNGÎND, -Ă adj. (Învechit) Care produce sunete tînguitoare, triste. *Plîngîndele izvoare.* EMINESCU, în SFC IV, 259.
— Pl.: *plîngînzi, -de.*
— V. **plînge.**

PLÎNGOÁCE adj. v. **plîngocea.**

PLÎNGÓCE s. m. v. **plîngocea.**

PLÎNGÓCEA s. m. art. **1.** (Regional) Persoană căreia îi curg mereu ochii (Scărișoara—Abrud). Cf. ALR II/I h 17/95.
2. (Transilv. și prin Ban.; depreciativ) Om (în special copil) **plîngăcios.** Cf. PAȘCA, GL., ALR II/284, MAT. DIALECT. I, 26, LEXIC REG. II, 81. ◇ (Adjectival) *Banală și plîngoace.* în SCL 1971, 403.
— Pl.: *plîngoci.* — Și: **plîngóce** (PAȘCA, GL., LEXIC REG. II, 81) s. m., **plîngoáce** adj.
— **Plînge** + suf. *-ocea.*

PLÎNGURÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit, rar) Regretabil. *Și mai virtos aceasta și den neînvățătiură și den neînțeleagerea limbii pogoară, care noauo jalnic și plănguros lucru iaste într-atîta micșorare și călcare rodului nostru cestui rumănesc* (cca 1680). BV I, 234, cf. PASCU, s. 76.
— Pl.: *plînguroși, -oase.*
— **Plînge** + suf. *-uros.*

PLÎNS[1] s. n. **1.** Faptul de a plînge **(1, 2)**, de a vărsa lacrimi, de a boci, de a jeli; zgomot produs de cel care plînge; (concretizat) lacrimi. *Asculta plînsul și tînguirea* (a. 1600). GCR I, 67/22. *Și să vă părăsi de plînsul vostru.* PRAV. GOV. 144[v]/11. *În loc de bucurie, suspini și plînsuri.* VARLAAM, C. 284. *Să îngroapă în mîiare, și plînsurile le sînt ca și la Misiru.* HERODOT (1645), 82. *Văzîndu-i cu plînsuri, le zisă ...* DOSOFTEI, V. S. octombrie 45[v]/24. *Alergară toți pre la svinte[e]le besearici cu lacrămi și cu rugă și plînsuri cu jale.* id. ib. noiembrie 110[r]/16. *Plînseră cu plînsuri.* BIBLIA (1688), 63²/14. *Fără de plîns nu poate fi pocăință* (a. 1689). GCR I, 285/19. *Mult plîns să făcu pentru Drăghici.* ANON. CANTAC., CM I, 190. *Vaiete și țipete, plînsuri, despărțiri unul dă altul și altele ca acestea.* R. POPESCU, ÇM I, 251. *Muma lui Ladislav ... nu s-au dat la plîns și la vaiete.* ȘINCAI, HR. II, 28/20. *Mireasa abia-și ținea plînsul.* BUDAI-DELEANU, Ț. 311. *Palatul răsună de vaiete și plînsuri.* AR (1829), 39¹/34. *Într-un cruda sa durere Începu cu plîns să țipe.* ASACHI, S. L. I, 87. *Să sfătuia să fugă, de nu l-ar fi rugat ... cu plîns de-au rămas la ei.* BĂRAC, ap. GCR II, 241/42. *Soarele ce eu cu plînsul îl întîmpin cînd răsare.* CONACHI, P. 100. *Auzind stăpînul de ce i-a fost plînsul, Începu să zică astfel către dînsul.* PANN, P. V. I, 27/7. *Fie-ți milă ... de-al meu plîns.* NEGRUZZI, S. II, 9. *Plăceri și plînsuri, Dureri și rîsuri, Ce fac viața p-acest pămînt.* ALEXANDRESCU, O. I, 284. *Să trecem dar la examinul plînsului.* ALECSANDRI, T. 296. *Maica noastră, nu mai plînge, Plînsu-ți inima ne frînge!* BOLINTINEANU, O. 91. *Prin văietări și plînsuri, muierile și fetele jăleau pe junele păstor.* ODOBESCU, S. I, 202. *Tainic genele le plec, Căci mi le împle plînsul.* EMINESCU, O. I, 175. *Era și îmbojorată Maica ... din pricina plînsului.* CREANGĂ, P. 114. *Nu s-a mai putut stăpîni ... a biruit-o plînsul.* CARAGIALE, O. I, 22. *Îl podidi un plîns de nu se mai putea sfîrși.* ISPIRESCU, L. 146. *Tresăream din somn, speriat, cu ochii calzi de plîns.* DELAVRANCEA, T. 18. *Se stinse în plîns și suferințe.* MACEDONSKI, O. I, 251. *M-a podidit plînsul.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 101, cf. DDRF. *Și pe plîns ea nu mai poale fi stăpînă.* NECULUȚĂ, Ț. D. 26. *Nimic nu-i mai de rîs ca plînsul În ochii unui luptător.* COȘBUC, P. I, 194. *Vezi-mi plînsul Și-nțelege că ne costă pe-amîndoi.* DAVILA, V. V. 144. *Și tu-ți întorci grăbită fața, Să nu-ți văd plînsul din pleoape.* GOGA, POEZII, 259. *Să nu cunoști ce-i plînsul, copilă fără pată.* CERNA, P. 68. *Îndată ce-și părăsea fata ... o înecă plînsul.* AGÎRBICEANU, A. 373. *Amîndoi rămîn ca doi copii cărora le potolești plînsul.* BUJOR, S. 27. *Rîsul și plînsul sînt două lucruri curat omenești.* HOGAȘ, DR. II, 60. *Izbucni brusc într-un hohot de plîns.* REBREANU, I. 209. *Abia stăpînindu-și plînsul, îl îndepărtă puțin.* BASSARABESCU, V. 23. *Graiul i se stinse de plîns.* MIRONESCU, S. A. 86. *Culori și fum de toamnă, plîns de poet, Apa e rece, frunzele plouă.* BACOVIA, O. 121. *Izbucni în plîns de-a binelea.* GALACTION, O. A. I, 60. *M-a bufnit plînsul.* C. PETRESCU, Î. II, 67. *Ușurată de un ropot de plîns ..., turnă apa în lighean.* BRĂESCU, O. A. II, 235. *Deodată izbucnește în plîns.* SAHIA, N. 19. *Își înghiți într-o clipă plînsul.* SADOVEANU, O. VI, 522. *O înecă plînsul pe soră-mea.* STANCU, R. A. I, 59. *Dragostea noastră ... A murit Ca un plîns înăbușit.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 23, cf. 107. *Viers de doină, trist ca un plîns.* CAMILAR, N. I, 107. *Pe Sultana o umflase plînsul.* DEMETRIUS, A. 15. *Pe fața femeii trecu o urmă de durere auzind plînsul de afară al copilului.* PREDA, M. 26. *Toate durerile lumii le-am strîns prea curînd În perlele plînsului.* LABIȘ, P. 285. *Femeile izbucniră în plîns.* BARBU, P. 195. *De plîns ochii li se strică, Frunza-n codru se despică.* ALECSANDRI, P. P. 379. *Să n-am prînz Fără de plîns.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 195. *Nu mai vedeai bucurie, ci numai lacrimi, plînsuri și suspine.* SRIEBA, P. 91. *M-a cuprins așa un plîns, Dor de casă m-o ajuns.* ȘEZ. III, 158. *Iacătă-te ce-am ajuns, Că nu pot hori de plîns.* FOLC. TRANSILV. I, 267. *După rîs vine plîns.* ZANNE, P. II, 699. *Cu plînsul nu se înviază morții.* id. ib. 674. *Nuntă fără rîs și moarte fără plîns nu se poate.* id. ib. IV, 526 (Fig.) *În zare se pierde un plîns de cocori.* PETICĂ, O. 289. *Ajunge Plînsul apei din havuzele-nnoptate.* BACOVIA, O. 59. *Plînsul streșinii suspină ca un cîntec de vioară.* TOPÎRCEANU, S. A. 40. *Urezul își trimite plînsul.* ISAC, O. 112. ◇ (Regional) *Plînsul țigăncii* = numele unei hore. Cf. VARONE, D. 124. ◇ Loc. adj. **De plîns** = vrednic de milă; lamentabil, jalnic. *Orașul ... se află într-o stare de plîns.* SADOVEANU, O. V, 10. ◇ Expr. (Familiar) **Plînsul crocodilului,** se spune despre cei ipocriți care plîng fără să verse lacrimi. *Lacrime de acelea ce ... în realitate nu sînt decît plînsul crocodilului.* FILIMON, O. I, 126. ◇ Compus: (Bucov. și prin Transilv.) **plînsul-cel-rău** sau **plîns-rău** = plînsoare **(2).** Cf. MARIAN, NA. 357, PĂCALĂ, M. R. 262. ✦ (Învechit) Rugăciune. *Acum e vreamea lacrămelor și a suspinarei și a plînsului.* CORESI, EV. 349. *Vezi plînsul nostru și fă milă cu noi* (a. 1633). GCR I, 86/20. *Chinuindu-și trupul cu post și cu plînsuri și cu jale.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 221[r]/13.
2. (Învechit) Faptul de a se plînge **(3)**, de a fi nemulțumit de ceva sau de cineva; nemulțumire (exprimată în scris sau oral). *Scriind domnul și o carte către toți boierii ca să arăte măriei sale ce le este plînsul* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 229/27.
— Pl.: *plînsuri.*
— V. **plînge.**

PLÎNS[2]**, -Ă** adj. (Despre oameni) Care a plîns **(1)** de curînd, care mai păstrează urma lacrimilor în ochi, pe obraz etc. *Văzîndu-i pre ei foarte întristați și plînși.* MINEIUL (1776), 28[r1]/11. *Olga e pururе tristă, pururе plînsă.* NEGRUZZI, S. I, 47. *Ne suim în căruță, supărați și plînși ca vai de noi.* CREANGĂ, O. 247. *Anca ... e plînsă.* CARAGIALE, O. VI, 256. *Mă aștepta, sărmana ..., plînsă și deznădăjduită.* GALACTION, O. A. I, 153. *Numai ea biata era plînsă.* SBIERA, P. 88. ◇ Fig. *Vîntul c-o suflare plînsă Codrii negri îi pătrunde.* EMINESCU, O. IV, 138. ✦ (Despre ochii, fața etc. oamenilor) Care arată, trădează pe cel care a plîns **(1)** de curînd. *Cu ochi plînși, Cu jale amară.* ALECSANDRI, P. I, 26. *Ea închide surîzîndă lungi genele ei plînse.* EMINESCU, O. IV, 82. *A văzut ochii cei plînși ai văduvei.* SLAVICI, O. II, 19. *Ochii plînși cer să te vadă.* CERNA, P. 106. *De cîte ori n-o prinz cu ochii plînși?* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 350. *Ședea cu ochii plecați și*

plînși. REBREANU, I. 371. *Vrei să te vadă tăticul cu obrajii plînși?* CAMIL PETRESCU, T. I, 227. *O mulțime de obrazuri plînse.* SADOVEANU, O. XI, 281. *Priviri speriate și plînse.* PAS, Z. I, 193. ◇ Fig. *Cu ochii plînși, stelele toate se duc.* GOGA, P. 53. ✦ (Despre lacrimi) Care au fost vărsate. *Lasă-a ta privire de mătasă Să cadă ... Pe ruga care tremură sfioasă Din lacrimile plînse altădată.* PETICĂ, O. 64. ✦ (Despre voce, glas) Tînguitor, jalnic, trist. *Plîns e glasu-i?* BOLLIAC, O. 195. *Expuse cu mutră amărîtă și glas plîns pățania copilașului.* REBREANU, R. II, 94. *Glasul lui era plîns.* SADOVEANU, O. I, 135.

— Pl.: *plînși, -se.*

— V. **plînge.**

PLÎNSÁRE s. f. (Învechit, rar) Plîngere **(1)**. *Craiul este domn bun, milostiv și ascultă plînsările tuturor* (a. 1799). GCR II, 169/22, cf. SFC IV, 285.

— Pl.: *plînsări.*

— **Plîns**[1] + suf. *-are.*

PLÎNSĂTÚRĂ s. f. (Învechit și regional) Plîngere **(1)**. Cf. ANON. CAR. *Di la nouăzeci și nouă de muieri Cu jilituri; De copii Cu plînsături; Lăutari Cu cîntături.* MAT. FOLK. 1 559, cf. GR. S. VI, 156.

— Pl. *plînsături.*

— **Plîns**[1]+suf. *-ătură.*

PLÍNSET s. n. Vărsare de lacrimi (ca urmare a unei dureri, a unei supărări, a unei emoții, a unei bucurii etc.); bocire, jeluire; tînguire, lamentare; regret; căință; întristare, supărare, tristețe; zgomot produs de cel care plînge; (concretizat) lacrimi; plînsoare**(1)**, plîngere**(1)**, (învechit și regional) plînsătură, (învechit, rar) plînsare, plînget. *Zadarnice sînt plînsetele mele.* MARCOVICI, C. 28/25. *Lacrimi, plînsete, suspinuri.* CONACHI, P. 122. *Preoții și cîntărețele nu-și puteau face slujba lor de plînsete.* BOLINTINEANU, O. 355. *Inima îți sîngera ... cînd vedeai plînsetele mumelor.* SLAVICI, O. II, 221. *Viața e plînset sau oftare.* MACEDONSKI, O. I, 224. *Două luni de neodihnă, de plînset.* VLAHUȚĂ, S. A. II, 314, cf. DDRF. *La vornic e plînset în casă Și fum de făclii.* COȘBUC, P. I, 292. *Cu ochii plini de plînset Privea gloata cum se duce.* id. ib. II, 81. *Și uite-mi trec pe dinainte ... toate plînsetele mele.* GOGA, P. 21, cf. TDRG. *Se aude Un zgomot ca un plînset pe lespezile reci.* PETICĂ, O. 178. *Sînt plînsete cînd înainte de cinci ceasuri vrea să-l trimeată acasă.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 248. *Izbucni în plînsete mari.* AGÎRBICEANU, A. 464. *Auzea ... foarte lămurit plînsetul femeii.* REBREANU, I. 327, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Copacii, pe stradă, oftează; E luse, e plînset, e gol ... Și-i frig și burează.* BACOVIA, O. 31. *Surprins peste fire de acest torent de plînsete.* GALACTION, O. 82. *După cinci zile de agitație și plînsete continue, de ieri e foarte liniștită.* CAMIL PETRESCU, T. III, 202. *Se aude iarăși ... un plînset înfundat.* SAHIA, N. 22. *Auzi plînsetul înăbușit al stăpînei sale.* SADOVEANU, O. XI, 98, cf. SCRIBAN, D. *Noaptea aud țipete și plînsete.* CĂLINESCU, S. 724. *Și bătea un vînt de seară Subțirel, pe ulicioară, Ca un plînset în suspine.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 91. *Plînsetele se-nălțau odată cu glasul molcom ... al goarnei.* CAMILAR, N. I, 92. *Se auzeau plînsete și blesteme.* BARBU, P. 304. *Mîndra isprăvea Și din plînset înceta.* TEODORESCU, P. P. 625. *Izbucnește în plînsete, că nu știe cum să facă.* MERA, L. B. 30. ◇ Fig. *Farmecul iubirii la plînsetul de vînt Părea-va o poveste ce frunzele o cînt.* PĂUN-PINCIO, P. 82. *Îmi adormi cu-al strunei plînset iadul sufletului meu.* NECULUȚĂ, Ț. D. 106. *La urechi îți sună plînsetele vîntului.* SADOVEANU, O. I, 507. *Pădurea nu te-nșele cu plînsetele-i vane.* CĂLINESCU, L. L. 13. *Scrîșnet de piatră și plînset de undă.* LABIȘ, P. 187. *După motivul eroului și al luptelor lui, urmează plînsetul viorilor.* S mai 1960, 84. ◇ Expr. (Regional) **A-și plînge plînsetul** = a-și destăinui păsurile, necazurile. Cf. CIAUȘANU, V. 189.

— Pl.: *plînsete.*

— **Plîns**[1] + suf. *-et.*

PLÎNSOÁRE s. f. **1.** Vărsare de lacrimi (ca urmare a unei dureri, a unei supărări, a unei emoții, a unei bucurii etc.); bocire, jeluire; tînguire, lamentare; regret; căință; întristare, supărare, tristețe; zgomot produs de cel care plînge; (concretizat) lacrimi; plîngere **(1)**, plînset, (învechit și regional) plînsătură, (învechit, rar) plînsare, plînget. *Împăratul lor ... murind fără vreme, cu această plînsoare și cîntare să-l fie cinstit.* HERODOT (1645), 115. *Fiind mare plînsoare.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 28[v]/31. *Cu plînsori striga într-agiutoriu pre maica lui,* id. ib. noiembrie 149[r]/29. *Mi-au auzit Domnul glasul de plînsoare.* id. PS. 23/17, cf. LEX. MARS. 206. *Cu vaiete mari și cu plînsoare Căuta ... scăpare.* BUDAI-DELEANU, Ț. 195, cf. LB. *După ce au încetat Copilașu-a lui plînsoare, În leagăn l-a aninat.* ASACHI, S. L. I, 189. *Îl petrece cu plînsoare, Toată fața muritoare.* BĂRAC, A. 33/15. *Se omora de plînsoare și nencetat suspina.* PANN, E. III, 122/9. *Această jalnică poveste ... deveni cu timpul plînsoarea unei blînde soții.* ODOBESCU, S. II, 508, cf. EMINESCU, O. I, 83, DDRF. *Sfîrșește aste femeiești plînsori.* OLLĂNESCU, H. O. 141. *Erau plînsorile celor pe care viața îi înșelase prea de timpuriu.* PETICĂ, O. 344, cf. SCRIBAN, D. *Mi-l pling-surorile Cu toate plînsorile.* TEODORESCU, P. P. 206. *Așa-mi vine uneori Să mă sui la munți cu flori, Să mă jeluiesc la nori, Să-mi mai treacă de plînsori.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 201, cf. GRAIUL, I, 465. *Copilul cu plînsori dobîndește de mîncare.* ZANNE, P. II, 84. ◇ Fig. *În cursul nopții o harp-eoliană Și-amestecă cu unda plînsoarea-aeriană.* HELIADE, O. I, 112. *Sosi-vei, timp ferice, cînd trista Românie, Ștergînd a sa plînsoare ... Își va vedea feciorii slăviți.* ODOBESCU, S. I, 29. *Cerul peste noi se-ndoaie Cu plînsori alinătoare.* CERNA, P. 137. *Vine Iarna cu plînsori de piculine.* BACOVIA, O. 34. ✦ (Rar) Rugăminte fierbinte (cu lacrimi). *Dacă* [tata] *n-o vrea seama să fie de plînsori, Atuncea pe Romeo să-mi dea.* MACEDONSKI, O. II, 160.

2. (Bucov. și Mold.; mai ales la pl.) Colici intestinale (mai ales la nou-născuți), care provoacă insomnii și plîns necontenit; (regional) plînsul-cel-rău, v. plîns[1] **(1)**. V. mătrice **(II 2)**. *Băbătia lui ... începuse a scîrții ... ba că-i e făcut de ursită, ba că-i e făcut de plînsori.* CREANGĂ, O. 278, cf. id. GL. [Copilul] *capătă plînsori și nu poate defel dormi.* MARIAN, NA. 113. *Studiu asupra plînsorilor.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 151. *Cea mai supărătoare pentru mame e acea suferință a prunciloor care se cheamă plînsori.* SADOVEANU, O. XIII, 400. *Cînd copilul plînge noaptea și nu să poate odihni ... are plînsori.* ȘEZ. I, 121, cf. ib. IV, 135. *Și si pototească și si si stringi tăt beteșugu și tăti plînsoarea și diochiu.* GRAIUL, I, 462.

3. (Învechit și regional) Plîngere **(2)**. *Multe scrisori din Constantinopol sînt pline de plînsori asupra stării comerciale.* GT (1839), 176[2]/19. *Să se facă plînsoare la maiest. sa.* CR (1848), 5[1]/33. *S-au mai ascultat alte plînsori și reclamațiuni parțiale.* BARIȚIU, P. A. III, 245. *Lucrătoarele ... aveau multe plînsori.* F (1870), 155, cf. SCRIBAN, D., LEXIC REG. II, 52.

— Pl.: *plînsori.*

— **Plîns**[1] + suf. *-oare.*

PLÎNTÁ vb. I v. **planta.**

PLÎNTÁRE s. f. v. **plantare.**

PLÍNTĂ[1] s. f. (Învechit, rar) Plantă[2]. *În loc ce stătusă au rămas tipărite plintele lui.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 239[v]/16.

— Pl.: *plinte.*

— Lat. **planta.**

PLÍNTĂ[2] s. f. v. **plantă**[1].

PLÎNTĂCIÚNE s. f. v. **plantație.**

PLÎNTĂTÓR, -OÁRE s. m. și f. v. **plantator.**

PLÎNTÍCĂ s. f. v. **panglică.**

PLÎNTÚȚĂ s. f. v. **plăntuță.**

PLÎPĂND, -Ă adj. v. **plăpînd.**

PLÎTÁNGINĂ s. f. v. **pătlagină.**

PLOÁCTĂN s. n. v. **ploatăn.**

PLOÁDĂ s. f. v. **plod.**

PLOÁIE s. f. **1.** Precipitație atmosferică sub formă de picături de apă provenite din condensarea vaporilor de apă din atmosferă și unirea picăturilor mai mici sau din topirea fulgilor de zăpadă și a cristalelor de gheață care trec printr-o pătură de aer mai cald și cad pe suprafața pămîntului; (învechit) plouare **(2).** *Găleaște pămîntului ploaie.* PSALT. HUR. 123v/15. *Era ploaie și frigu.* COD. VOR. 96/20. *Ceriul deade ploaie și pămîntul răsări rodul său.* ib. 136/11. *Nice va lipsi ploaie, nice căldură de soare* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 462/15. *Cel ce înveștI ceriul cu nuorii, ce gotovi pămîntului ploaie.* PSALT. 304. *Da-voi voauo ploaie în vreame destoinică* (a. 1560). GCR I, 3/32. *De nu se-ar adăpa pămîntul de multe ori cu ploaia ce deștinge den ceriu, n-ar fi răsărit ierbi.* CORESI, EV. 87. *Da-voiu ploaie în vreamea ei și pămîntulu-ș va da griul său.* id. ib. 459. *Domnul în chip de ploaie trimease din ceriu ... pietră pucioasă și foc.* PALIA (1581), 72/11. *Cînd stătu ploaia și scăzură apele, ieși Noe de în corabie.* MOXA, 348/9, cf. 360/19. *Noori ce fac ploaie* (cca 1633). GCR I, 83/40. *Au fostu ploi greale și povoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut.* URECHE, L. 112. *Pre denainte-ți nuorii fac cale. — Cu ploaie aprinsă cură ca o vale.* DOSOFTEI, PS. 51/2. *Numărate-i sîntu lui picăturile ploii.* BIBLIA (1688), 379[1]/10, cf. GCR I, 281/18. *Nuorii peste măsură ploaie slobozîră.* N. COSTIN, L. 59. *Multe ploi reci fiind, nu le-au dat îndemînă să bată Livovul.* R. POPESCU, CM I, 420. *Noaptea frig și ploaie.* CALENDARI (1733), 8/6, cf. 6/9. *După vînt cu ploi, negură și ceață, Soare mai frumos strălucind s-arată!* BUDAI-DELEANU, Ț. 140. *A doua zi către amiazi zi, încelind ploaia, se pogorî împărăteasa.* AR (1830), 23[1]/42. *Ploaia răsuna tocma ca un șuvoiu de apă.* DRĂGHICI, R. 9/15. *Stau sub ceriu înnourat, Pîn'la pele-udat de ploaie, Și de brumă-s înghețat.* ASACHI, S. L. I, 90. *Deodată varsă ploaie cerul încărcat de nor.* id. ib. 208. *Instinctul ... Învață pe dobitoace ... A prooroci ploaia.* CONACHI, P. 293. *Ei nu simțea ploaia ce cădea în picături rare.* CR (1848), 21[1]/60. *Pe vremea asta am avut și ploaie.* ib. 25[2]/21. *Vîntul și ploaia ne siliră să intrăm în această groapă.* BOLINTINEANU, O. 265, cf. 138. *Hainele ei umede de ploaie se lipise de membrele dulci și rotunde.* EMINESCU, N. 11. *Las' ploaia doar să bată în ferești.* id. O. IV, 243. *Pune deasupra niște captălani să nu răzbată soarele și ploaia înlăuntru.* CREANGĂ, P. 239. *Afară e o ploaie teribilă.* CARAGIALE, O. II, 19. *Începură însă niște ploi care părea că nu vor mai înceta.* SLAVICI, N. I, 26. *Unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu găleata.* ISPIRESCU, L. 28, cf. id. U. 12. *Codrii aburesc ca după ploaie.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 135. *Fac buraticii a ploaie.* BELDICEANU, P. 57, cf. DDRF, PONI, F. 191. *Ploaia cade-n repezi picuri, repezi fulgerele cad.* COȘBUC, P. I, 119, cf. 91, PAMFILE, DUȘM. 133, 191, 232. *Și-a făcut un cuib pe un moșoroi de pămînt, mai sus, ca să nu i-l înece ploile.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 225. *Sorbea cu lăcomie ... mireasma pajiștei tinere, a pămîntului umezit de ploaie.* AGÎRBICEANU, A. 43. *Ploaia mai încetase.* GÎRLEANU, N. 41. *O pălărie neagră și mare putea ... să mă apere și de ploaie și de soare.* HOGAȘ, DR. I, 1, cf. id. M. N. 153. *Fugi afară, în ogradă, în ploaia bătută de vînt.* REBREANU, I. 337. *Și s-a pornit ... pe ploi.* BASSARABESCU, V. 100. *Țîrîie ploaia ...; Nu-i nimeni pe drum.* BACOVIA, O. 10, cf. 61. *Nu era ploaie, nu era vînt, nu era zăpadă.* GALACTION, A. 259. *Ne încolonăm apoi pe o ploaie rece și pătrunzătoare de toamnă.* CAMIL PETRESCU, U. N. 387, cf. 392. *Trecătorii se încrucișau zgribuliți, surprinși de ploaie în haine subțiri.* C. PETRESCU, Î. II, 129, cf. 242. *O ploaie ca prin sită ... cerne gînduri negre.* BRĂESCU, O. A. I, 54. *Te pomenești că-i apucă și ploaia.* SEBASTIAN, T. 150. *Pămîntul era neîngrijit, săpaseră ploile piraie prin el.* VLASIU, A. P. 74. *O ploaie măruntă presăra peste sat o cenușă.* id. ib. 405. *Ploaia ciuruie domol deasupra.* SADOVEANU, O. III, 93, cf. V, 585, IX, 175. *Tîrît în ploaie de ciubote grele, Drumețul, noaptea, poate să se-nșele.* ARGHEZI, VERS. 284, cf. 370. *Strada era pustie ... în urma unei ploi generale.* CĂLINESCU, E. O. I, 7. *Ploaia inundase groapa cu var.* id. ib. II, 141. *Ploaia începe temeinic.* BOGZA, C. O. 62, cf. 65. *Ploaia bună a înviorat pămîntul.* STANCU, D. 166, cf. id. R. A. III, 33. *Ploaia se cernea ca prin sită.* V. ROM. septembrie 1953, 182. *Amurgul se lăsase greu, a ploaie.* BENIUC, M. C. I, 89. *Dar ploaia prinse iarăși un scîncet monoton.* id. V. A. I, 46. *Pe mine mă bate ploaie, Da' ea șade la odaie.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 106, cf. 34. *Căzu o ploaie scurtă.* PREDA, M. 199. *Ploaie caldă de vară.* BRAD, T. 65. *În întîia jumătate a lunii iunie fînuseră ploi necurmate.* S aprilie 1960, 46. *Iar pămîntul își spune încet fiecare cuvînt, să nu lei fure vîntul ori ploile.* ROMÂNIA LITERARĂ, 1971, nr. 133, 19/3. *Dă o ploaie liniștită, Să-ncolțească, Să rodească Și lumea să-mbogățească.* TEODORESCU, P. P. 211. *De drum nai să te-ngrijești, Nici de ploi să te scutești.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 80, cf. 218, 509, ȘEZ, I, 186, II, 3, III- 48. *Ț-oi face grajd de piatră, Vîntul să nu mi te bată,, Nici ploaia Să nu te ploaie.* HODOȘ, P. P. 47. *Fugi ploaie trecătoare Că te-ajunge sfîntul soare.* ȘEZ. XIV, 112. *Nu văd ploaia să mă ploaie. Nici necaz ca să mă-ndoaie.* FOLC. TRANSILV. I, 323, cf. 139. *Cu sumanul lăi, Mîncat de nevoi Și bătut de ploi, Ce nu vii la noi?* FOLC. MOLD. I, 86. *Cu o stropitură de ploaie pămîntul nu se moaie.* ZANNE, P. I, 239. *După ploaie manta,* se spune despre un lucru, o situație etc. care vine cu întîrziere, cînd nu mai este de folos. Cf. id. ib. III, 222. *Întoarce umbrela dincotro vine ploaia* = îndreaptă-ți atenția în direcția de unde vine o p(mejdie, o nenorocire). id. ib. 419. *Iuși, iuși Prin păirișI, Taci, taci Prin copaci (Ploaia).* ȘEZ. III, 28. ◇ (în imprecații) *Iau colea busuiocul și-l vîr în agheasmă și-l ard cu ea de-i iese sufletul, maica ploii lui.* CĂLINESCU, E. O. II, 300. ◇ (Ca termen de comparație) *Împroșca pietrile ca ploaia.* DRĂGHICI, R. 112/12. *Supărările iubirii sînt ca ploile cu soare.* TOPÎRCEANU, B. 56. *Palme ce curgeau ca ploaia.* BRĂESCU, O. A. I, 28. ◇ (Cu aluzie la zgomotul produs de căderea picăturilor de apă) *Într-o odăiță alăturată se auzea ploaia dușului biciuind trupul gol.* STANCU, R. A. IV, 407. ◇ Fig. *Vijelii, ispite au trecut Cum trec vara norii peste boltă; Ploaia lor de mi-a căzut pe holdă, Eu am rîs.* BENIUC, V. 9. ◇ (Regional) *Ploaie mocănească* = ploaie măruntă, de lungă durată. V. mocănesc **(1).** Cf. LEXIC REG. II, 30. ◇ Loc. adv. **Pe ploaie** = în timp ce plouă. *Gogu și Eugenia plecară pe ploaie.* REBREANU, R. I, 173. **În** (sau **sub**) **ploaie** = în bătaia ploii **(1).** *Stăteau zile și nopți în ploaie.* GÎRLEANU, L. 33. *În căciuli de stuh și paie, Stupii stau pitiți în ploaie.* ARGHEZI, VERS. 253. *Dormeam pe brazdă cu bruma pe noi, sub ploaie.* MIHALE, O. 32. ◇ Expr. (Familiar) **Apă de ploaie,** se zice despre ceva lipsit de conținut, de temei, de perspective, de seriozitate. *Ordinul dat de dumneavoastră e apă de ploaie.* CAMIL PETRESCU, O. II, 370. (Familiar) **A(-și** sau **a-i) aranja** (cuiva) **ploile** = a(-și) crea condiții favorabile spre a obține (fără să merite) ceva, a(-și) pregăti terenul; a(-și) rezolva treburile, afacerile (pe căi lăturalnice). *Caută și aranjează-ți singur ploile, băiete.* STANCU, R. A. IV, 401. *Hai, mă că ți s-au (sau ți-am) aranjat ploile; mîine te prezinți, la post.* UDRESCU, GL. (Regional) **A căsca** (sau **a face**) **a ploaie** = a fi cuprins de moleșeală, de lene; a picoti. PAMFILE, J. II, 408. (Familiar) **A lăsa** (pe cineva) **în ploile lui** = a lăsa (pe cineva) în voia lui, a lăsa în pace; a lăsa în apele lui. Cf. UDRESCU, GL. (Familiar) **A lega ploile** v. lega.

2. P. anal. (De obicei urmat de determinări introduse prin prep. „de" sau în genitiv; adesea prin exagerare) Cantitate mare din ceva care cade, se

revarsă, vine pe neașteptate etc. *Și nu trimite ploaie de foc spre îngrozirea lumei.* ANTIM, P. 1. *Și ploaie dă scîntei arzînd pică.* BUDAI-DELEANU, Ț. 315. *Prin tunuri și pușți începu a vărsa o ploaie de gloanțe și ghiulele.* BĂLCESCU, M. V. 167. *Au căzut sub o cumplită ploaie de gloanțe.* ALECSANDRI, T. 1 303. *Nu pot rezista ploaiei de proiectile.* MAIORESCU, D. II, 102. *Miroase florile-argintii Și cad, o dulce ploaie, Pe creștetele-a doi copii.* EMINESCU, O. I, 179. *Schițele* [de pictură] *le-a culeș ... sub ploaia de gloanțe.* GHEREA, ST. CR. II, 89. *O ploaie de scrisori anonime a căzut asupră-mi.* DEMETRESCU, O. 104, cf. CONV. LIT. XLII, 222. *Bat tina pe loc în ploaia săgeților.* DELAVRANCEA, O. II, 194. *O ploaie de lovituri îl făcu să-și ia seama la mers.* GÎRLEANU, L. 30. *O ploaie de pumni ... căzură pe capu și spetele lui Vasile.* BUJOR, S. 92. *Ploaia de bețe și de pumni începea a curge de ambele părți.* id. ib. 172. *Noaptea tîrziu ..., în mijlocul ploii de oțel, tocmai atunci își mai veni în fire.* REBREANU, NUV. 307. *În ploaie de confeti saltă Părechile dănțuitoare.* TOPÎRCEANU, B. 66, cf. id. P. O. 156. *Ploaia de gloanțe ridică praful șoselei.* CAMIL PETRESCU, U. N. 319. *O ploaie de scîntei.* id. O. II, 227. *O ploaie de proiectile ... porni să cadă, fără cruțare, pe capul năvălitorilor.* BRĂESCU, O. A. II, 90. *Într-o seară de toamnă i-a surprins pe plajă o ploaie de prepelițe.* BART, E. 167. *Am stat în ploaia de gloanțe ca să te apăr pe dumneata.* CĂLINESCU, S. 545. *O ploaie de bucăți de beton și fiare îndoite căzu deasupra lor.* BARBU, P. 313. *De-ar ploua ploaie de foc, Călana nu stă pe loc.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 5. ◇ *Ploaie de stele* = apariție a unui mare număr de stele căzătoare venind din aceeași regiune a bolții cerești într-un mic interval de timp. *Nouri de scîntei se împrăștiau ... licărind în văzduh ca o ploaie de stele căzătoare.* REBREANU, I. 445. ◇ Fig. *Cînd frumoasa copilă ridică ochii asupra* [lui] ... *i se păru acestuia că o ploaie de fericire cade de sus.* GANE, N. I, 144. *A plecat grăbit de sub ploaia de risete.* CARAGIALE, O. I, 32. *O ploaie de note ne întîmpină ca o grindină.* PETICĂ, O. 256. *Dădu buzna afară în ploaia de lumină.* GÎRLEANU, L. 11. *O ploaie de priviri sentimentale S-abat asupra frumuseții tale.* TOPÎRCEANU, P. O. 61. *Mușul se simțea rău sub ploaia de prevestiri.* VLASIU, A. P. 307. *Trăgeam cîte o ocheană care se zbătea scînteind prin ploaia de soare.* SADOVEANU, O. IX, 359. *Asudînd sub ploile luminii, Numai anii mei mi-i secerai.* BENIUC, V. 9. ◇ (Adverbial) *Atunci loviturile moșneagului înfuriat curseră ploaie.* GÎRLEANU, N. 14. ✦ Alice mărunte pentru împușcat animale mici și păsări. *Oare ce dihanie se vede colo? ... am s-o hultuiesc cu ploaie (întinde pușca și trage).* ALECSANDRI, T. 368. *Spuneai că ai tras o dată cu ploaie într-însa și n-ai nimerit-o bine.* CONTEMPORANUL, IV, 302. *Omoară un urs năstrușnic și-l doboară cu pușca încărcată pentru prepelițe (numai cu ploaie, spune autorul!).* GHEREA, ST. CR. I, 271, cf. STOICA, VÎN. 20, IORDAN, STIL. 368, H X 107, COMAN, GL., ALR I 1 412/530, 550, 582, 588, 592, 815, ALR SN III h 724.

— Pl.: *ploi.* Gen.-dat. sg.: *ploii* și (învechit) *ploaiei.* — Și: (regional) **ploáuă** (GL. OLT.), **plóuă** (ib.) s. f.

— Lat. **plovia.*

PLOÁPĂ s. f. v. **pleoapă.**

PLOÁPE s. f. pl. (Regional; în expr.) **A umbla după ploape** = a pierde vremea degeaba, a umbla după cai verzi (Săpata de Sus—Pitești). Cf. UDRESCU, GL.

— Etimologia necunoscută. Cf. ploapă.

PLOÁPTĂN s. n. v. **ploatăn.**

PLOÁPTEN s. n. v. **ploatăn.**

PLOÁȘCĂ s. f. v. **ploscă**[1].

PLOÁTĂN s. n. (Transilv.) Plită **(1)**; p. gener. instalație de încălzire a caselor țărănești prevăzută cu plită pentru gătit; mașină de gătit (din fier sau tuci). Cf. H XVIII 60. *Ploatănele sîn mai bune, dau căldură.* DENSUSIANU, Ț. H. 117, cf. 329, IZV. IV, nr. 7—8, 8, CHEST. II 308/283a, 295, 345, 309/294, 338, 340, ALRM II/I h 318, A II 8, LEXIC REG. 93. *Am scos ploatănu-n tindă, că-i vară.* MAT. DIALECT. I, 186, cf. 87, 265.

— Pl.: *ploatăne.* — Și: **ploáten** (LEXIC REG. 93), **ploáctăn** (CHEST. II 308/345, 309/302, MAT. DIALECT. I, 87), **ploáptăn** (CHEST. II 308/295, 309/294, 338), **ploápten** (ib. 309/340, LEXIC REG. 93), **pleot** (A III 2), **vloátăn** (IZV. IV, nr. 7—8, 8) s. n.

— Din germ. [Herd]**platte.**

PLOÁTEN s. n. v. **ploatăn.**

PLOÁUĂ s. f. v. **ploaie.**

PLOÁZNĂ s. f. v. **pleasnă.**

PLOCÁD s. n. v. **pocladă.**

PLOCÁDĂ s. f. v. **pocladă.**

PLOCÁDIȚĂ s. f. (Regional) Diminutiv al lui plocadă. V. pocladă. (Bănița—Petroșeni). A III 18.

— Pl.: *plocădițe.*

— **Plocadă** + suf. *-iță.*

PLOCÁT[1] s. n. v. **placat**[1].

PLOCÁT[2] s. n. v. **pocladă.**

PLOCÁTĂR s. m. v. **procator.**

PLOCÁV s. n. v. **pocladă.**

PLOCÁZ s. n. v. **pocladă.**

PLOCĂU s. n. v. **poclău.**

PLOCIONTÍ vb. IV. Refl. (Regional; despre pomii fructiferi) A se apleca și a i se rupe crengile din cauza greutății fructelor (Păușești Otăsău—Băile Govora). COMAN, GL.

— Prez. ind. pers. 3: *plocionțește.*

— Etimologia necunoscută. Cf. cionț.

PLOCIÚMB s. m. v. **poclumb.**

PLOCIÚN s. m. v. **poclumb.**

PLOCOÁNĂ s. f. v. **plocon.**

PLOCÓG s. n. v. **potlog.**

PLOCÓN s. n. **1.** (Învechit) Jertfă, ofrandă, prinos (aduse divinității). *El însuș se-au dat pentru noi ca un poclon ... lu Dumnezeu.* CORESI, L. 427/8. *Eu aș fi poclonit prespre acela poclon fări slujba Domnului.* id. ib. 443/18, cf. 274/1, 452/9, 576/3, DHLR II, 465.

2. (În orînduirea feudală, în țările române) Dar omagial intrînd în obligațiile vasalilor către Poartă sau a supușilor către curtea domnească sau către stăpînul moșiei; denumire generică dată unor daruri și unor dări, devenite în timp obligații ale birnicilor; (astăzi familiar sau peiorativ) ceea ce se dă cuiva în schimbul unui serviciu făcut ori pentru a obține o favoare, un privilegiu; p. gener. dar. *Pentru poclon, pentru pămînt și pentru apă, îți voi trimite daruri.* HERODOT (1645), 248. *Ispravnic pre beciurile domnești, pre unt și pre miere ..., adică pocloane, ce vin de la oraș.* URECHE, L. 240. *I-au trimis la Țarigrad cu bani ca să dea și pocloanile domniei.* IST. Ț. R. 118. *Au trimis la Poartă plocon de au mulțămit împăratului.* NECULCE, L. 17, cf. 326. *Călugării de acolo dederă lui Neagoe Vodă poclon capul sfîntului.* ANON. CANTAC., CM I, 103, cf. 150, 164, 190. *Mehmet ... vrea să mărească ploconul rumânilor și al moldovenilor.* R. POPESCU, CM I, 241. *Venitia și pocloane la toate conacile ... și pentru mărita-sa nimica nu opriia.* id.

ib. 572. *Coslandin Vodă au socotit de au trimis boiari la Poartă şi cu pocloane, după obiceiu.* R. GRECEANU, CM II, 121. *Noi pohtim să ne cinstească toţi, să ne dea toţi plocoane.* ANTIM, P. 21, cf. 123. *Un săpătoriu au cules smochine de ceale bune şi le duse poclon la stăp(î)nu-său* (a. 1705). GCR I, 351/12. *Apără de pocloane şi alte dări pe călăraşii menzilului* (a. 1734). CAT. MAN. I, 502. *Ieşiră înainte vlădicii lui Apolon cu poclonu auru şi zmernă şi tămîie.* ALEXANDRIA (1784), 29r/6. *Trimise Archidon împărat pre feciorul său sol cu poclon şi cu cartea lui Alexandru.* ALEXANDRIA (1794), 52/4, cf. 15/15, 75/11. *Să dea fieştecare poclonu ce s-au arătat* (a. 1820). IORGA, S. D. XXII, 24. *Au plătit în tot anul haraciul, ploconul bairamului.* BĂLCESCU, M. V. 597. *Auzi, vine boierul ..., degrabă să aducem ceva plocoane boierului.* PR. DRAM. 353. *Ia şi el un plocon face Ş-în sat la zapciu se duce.* PANN, P. V. I, 108/2. *Lupul în urmă spre tron se duce ..., Măriii sale plocon îi duce Şi înainte-i pune doi miei.* ALEXANDRESCU, O. I, 228. *După ce le-a luat plocoanele, i-a dat afară din casă cu înjurături.* FILIMON, O. I, 158, cf. 162, 169, ALECSANDRI, POEZII, 121. *Închinarea consista în oarecare plocoane .... pe care vasalul trebuia să le dea căpeleniei sale morale.* ODOBESCU, S. II, 17. *Galbeni, stupi, oi, boi ... trebuia să ducă dascălii poclon catihetului.* CREANGĂ, A. 81, cf. id. GL. *Primind împăratul plocon nişte purceluşi, i-a dat bucătarului să-i găletească.* VLAHUŢĂ, R. P. 76. *Tot felul de oameni vin cu un miel în braţe să-l aducă plocon.* I. NEGRUZZI, S. I, 293. *Şi plecau fără merinde, Căci aşa era bonton, Să mănince tot plocon.* COŞBUC, P. I, 327. *M-a trimes părintele stareţul cu plocon.* ADAM, R. 180. *O să-i vie în curte de treizeci de ori, întotdeauna cu mîna plină de plocoane.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 201. *Aducea plocon, din partea lui tătîne-său, un crap.* BRĂESCU, O. A. II, 300. *Nu numai că nu cereau, dar nici nu luau ploconul care li se aducea de bunăvoie.* CAMIL PETRESCU, O. I, 431, cf. II, 97. *Ploconul steagului ... se plătea la urcarea domnului în scaun.* OŢETEA, T. V. 54. *Primeşte plocoane, cum primeau şi ceilalţi primari.* STANCU, R. A. I, 194. *Ispravnicului, judecătorului, vătafului li se fac plocoane.* V. ROM. noiembrie 1954, 143. *Şi-şi mai rotunjeşte starea şi cu plocoane.* PAS, Z. I, 155. *Du-le, mamă, şi-i du plocon împăratului.* ŞEZ. VI, 13, cf. GRAIUL, I, 179, I. CR. III, 74. *Da' pentru că-mi lipsea ploconu, N-avea vreme nici coconu!* BALADE, II, 312, cf. ZANNE, P. VI, 389. ◇ (Prin analogie) *Pentru a face un poclon literar domnului, Matei reluă lucrarea sa anterioară, îmbogăţind-o şi împodobind-o.* IORGA, L. II, 610. ◇ Expr. **A duce** (sau **a aduce, a trimite, a încredinţa** etc. pe cineva) **plocon** (cuiva) sau (rar) **a se duce plocon** = a duce, a oferi etc. pe cineva cuiva (în semn de omagiu, de preţuire, de supunere etc.); p. ext. a (se) preda. *Robea pe turci şi-i ducea poclon ghenărariului de Braşov* (a. 1857). URICARIUL, IV, 317/10. *Ţi-am curăţit şi eu casa de draci, şi vi-i aduc poclon dis-de-dimineaţă.* CREANGĂ, P. 305. *Ostaşii îl prinseră şi-l aduseră la Mihai plocon.* ISPIRESCU, M. V. 28. *Va creşte pe Lya, o va face femeie desăvîrşită ... şi pe urmă i-o va încredinţa plocon.* GHEREA, ST. CR. I, 274. *Era boierul gata să-l trimită pe Mură plocon domnului său.* GALACTION, O. A. II, 50. *Le-a trimis procurorul citaţii să vină la parchet. S-au dus singuri, plocon, în loc să se ascundă.* PAS, Z. IV, 236. *Termină prostiile! Vrei să te trimit plocon căpitanului?* s ianuarie 1961, 34. **A-i pica plocon** = a-i veni cuiva pe neaşteptate ceva sau cineva (nesuferit). Cf. UDRESCU, GL. ✦ Spec. Dar care se dă naşilor (la nuntă, la botez), miresei ori tinerilor căsătoriţi (la nuntă) etc. *În ziua de logodnă ... veneau plocoanele de la ginere.* MARIAN, NU. 185, cf. 315, id. NA. 135. *Cînd şi-a gătit ploconul şi era să plece ... în peţit ..., a spus ... lui Constantin proiectul lui de căsătorie.* GALACTION, O. 124. *Era obicei ca la nunta unei fete de împărat fiecare locuitor ... să ducă cîte un plocon fetei.* FUNDESCU, L. P. I, 149. *Bună sara, domnu mire, Iaca v-am adus Pocloane ... De la domnişoara mireasă dăruite.* ŞEZ. XXI, 5, cf. CHEST. VIII 27, ALR II 2 686/605, 762, 769, 784, 812, 872.

3. (Regional) Plecăciune **(1)**. *Începură din nou a face pocloanele lor profunde.* F (1872), 16. *Şi la el cum ajungea, Departe poclon făcea.* BUGNARIU, N. 49/336. *Şi cum zise cuvintele acestea, făcu iarăşi un plocon şi se întoarse să iasă.* MARIAN, T. 160, cf. BÎRLEA, B. 8. ✦ Mătanie **(1)**. *Şi fă plocoane şi-ş fă cruce, în mijlocu căsii.* ARH. FOLK. I, 200, cf. ALR II/I MN 101, 2 766/334, 346, 353.

— Pl.: *plocoane.* — Şi (învechit şi popular) **poclón** s. n., (regional) **plocoánă** (ALR II/I MN 101, 2 766/334) s. f.

— Din slavonul ПОКЛОНЪ.

PLOCONÁŞ s. n., s. m. **1.** S. n. (Rar) Diminutiv al lui plocon. Cf. DDRF.

2. S. m. (Regional) Persoană care duce sau dă plocon **(2)** la o nuntă (Rîmnicu Vîlcea). LEXIC REG. 84.

— Pl.: (n.) *ploconaşe*, (m.) *ploconaşi*.

— **Plocon** + suf. *-aş*.

PLOCONEÁLĂ s. f. Faptul de a se ploconi. **1.** Înclinare profundă a capului (şi a trupului) în semn de respect, de supunere etc. Cf. ploconi **(2)**. Cf. POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U. *Aga ... se prezenta grav, cu ploconeli rituale.* BRĂESCU, A. 229, cf. SCRIBAN, D. *Judecătorul de instrucţie îl primi cu ploconeli.* STANCU, R. A. IV, 318. *Trecînd peste stingherealа pe care i-o provocaseră ... ploconelile bătrînului, le zîmbi amîndurora.* GALAN, B. II, 277.

2. Atitudine, manifestare care arată servilism faţă de cineva sau de ceva. Cf. ploconi **(3)**. *Destul acum cu vorba goală, Aş vrea şi fapte în sfîrşit! În loc de-atîta ploconeală, Ceva cu rost de împlinit.* GORUN, F. 11, cf. CV 1950, nr. 5, 27. *Cînd e vorba de pîinea lor, de viaţa lor, nu mai umblă cu ploconeală.* PAS, Z. IV, 203.

— Pl.: *ploconeli*.

— **Ploconi** + suf. *-eală*.

PLOCONÍ vb. IV. **1.** Tranz. (Învechit; în forma *pocloni*) A aduce jertfă, ofrandă, prinos (divinităţii); a jertfi, a sacrifica. *Pren credinţă pocloni Avraam pre Isac.* CORESI, L. 566/5. *Acum noi să poclonim pre el.* id. ib. 575/21, cf. 556/16. ◇ Intranz. *În deşert am muncit ..., aş fi poclonii prespre acela poclon fără slujbă Domnului.* id. ib. 443/17, cf. 545/10.

2. Refl. A se înclina, a se pleca (adînc şi) cu respect, cu supunere etc. înaintea cuiva; a saluta cu politeţe (exagerată). *Cuviosul urs veni Şi cu smerenia toată-naintea-i se ploconi.* PANN, P. V. III, 56/12. *Intră respectuos în odaie la boieri, ploconindu-se în dreapta şi în stînga.* GHICA, ap. TDRG, cf. LM. *Intră în biserică, se ploconi în dreapta, se ploconi în stînga şi ieşi afară.* ISPIRESCU, ap. CADE, cf. PAMFILE, J. II, 160. *Sarutam mîna, parinte, ... zicea Buruiană, ... ploconindu-se pînă la pămînt.* HOGAŞ, DR. II, 106. *Întorcîndu-se către un domn îmbrăcat bine, se ploconi zîmbind.* REBREANU, NUV. 266, cf. CAZIMIR, L. U. 190. *Călugărul se ploconi uşor în faţa ei.* STĂNOIU, C. I. 60, cf. 11, 79. *Chelnerii ... se grăbiră, ploconindu-se, să-l îmbrace.* BRĂESCU, A. 254. *Bună seara, domnule profesor, m-am ploconit eu după tipicul lui moş Neculai.* TEODOREANU, M. U. 83. *S-a ploconit înaintea mea cu smerenie.* SADOVEANU, O. IX, 429, cf. XI, 296. *Vodă Ghica şi nepoata lui stau în două jilţuri ... Cei care intră se ploconesc de la uşă.* CAMIL PETRESCU, O. I, 348. *Şi facem, mi se pare, şi tîrla de ocară, Stînd pe la uşe, ploconit la scară.* ARGHEZI, VERS. 295. *S-au ploconit mai mult înaintea trăsurii decît înaintea călătorului.* GALAN, Z. R. 5. *Echipa chelnerului se ploconi şi rămase nemişcată.* VORNIC, P. 129. *Mireasa Se ploconea, Frumos mîna-i săruta.* TEODORESCU, P. P. 621. *Aguşiţă că-mi sosea, La domnie să ploconea.* MAT. FOLK. 57, cf. VASILIU, C. 13, BÎRLEA, B. 8, ALR I 587/350. ◇ Fig. [Sălciile] *se ploconesc, şoptesc şi fac felurite graţii.* SADOVEANU, O. VII, 278. ✦ Intranz. şi refl.

A da, a înclina din cap (în semn de salut). Cf. DDRF. *S-a ploconit din cap.* ALR II/I h 3/769.

3. Refl. (Peiorativ) A manifesta supunere, umilință, admirație (exagerată și interesată), servilism față de cineva sau de ceva. V. căciuli. *Să te ploconești la toate secăturile de alegători.* JIPESCU, ap. CADE. *Da ce, mă, numai Vîntului te ploconești?* ISPIRESCU, L. 130. *Cu toții se ploconeau la flăcăiandrul cu coama neagră.* DELAVRANCEA, S. 100. *Se ploconesc ca să nu li se turbure situația.* ULIERU, C. 59, cf. CAMIL PETRESCU, O. II, 222. *Aștaptă să mă ploconesc înaintea lui.* STANCU, B. A. IV, 373. *De-oi sta să mă căciulesc, La toți să mă ploconesc, La ce naiba haiducesc?* ANT. LIT. POP. I, 441.

— Prez. ind.: *ploconesc.* — Și: (învechit și regional) **pocioní** vb. IV.

— Din slavonul ПОКЛОНИТИ СѢ.

PLOCONÍRE s. f. Acțiunea de a se ploconi.

1. Înclinare, plecare (adîncă și) respectuoasă, supusă etc. înaintea cuiva; salut executat cu o politețe exagerată. Cf. ploconi **(2)**. Cf. POLIZU. *Poclonire-naltă De la cinstitu-mpărat.* SEVASTOS, N. 138, cf. DDRF, ALEXI, W., DHLR I, 257.

2. Atitudine de supunere, de umilință, de admirație (exagerată și interesată), de servilism față de cineva sau de ceva; (rar) ploconitură. Cf. ploconi **(3)**. Cf. CV 1950, nr. 5, 27. *Oamenii de știință și artă din țara noastră, îndrumați de partid, înfrîng ... ploconirea ... în fața formalismului ... în artă.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 7, 55. *Lenin a combătut ... ploconirea în fața literaturii decadente.* CONTEMP. 1954, nr. 394, 5/2.

— Pl.: *ploconiri.* — Și: (regional) **poelonire** s. f.

— V. **ploconi.**

PLOCONÍT, -Ă adj. (Rar) Adus de spate; aplecat, încovoiat. *Servitoarea ... , ploconită ca o martiră, ținea tava grea de metal prețios.* BRĂESCU, A. 65.

— Pl.: *ploconiți, -te.*

— V. **ploconi.**

PLOCONITÚRĂ s. f. (Rar) Ploconire **(2)**. Cf. DDRF. *Destul cu atîta ploconitură.* Com. din SĂLAȘ—HAȚEG.

— Pl.: *ploconituri.*

— **Ploconi** + suf. *-tură.*

PLOCÓT s. n. v. **pocladă.**

PLOCÓV s. n. v. **pocrov.**

PLOCOVĂȚ s. n. v. **pocrovăț.**

PLOCÚȚ s. n. v. **pocruț.**

PLOD subst. **1.** S. n. (Învechit) Sămînță. *Pămîntul răsări plodul său.* CORESI, L. 158/3. ✧ Fig. *Plodul dereptației întru împăcare seamără-se, făcăndu pace.* COD. VOR. 126/30. *De plodul faptelor tale sature-se pămîntul.* CORESI, PS. 284/2. ✦ (Popular) Ou, germene, embrion; larvă. *Se întîmplă să piară matca* [albinelor] *cînd plodul tînăr se află în stup* (a. 1844). ap. TDRG. *Pe spinare[a vitelor] se fac niște umflături în care se încuibează plodul strechiilor.* id. ib., cf. DM. ✦ (Regional) Drojdie (folosită ca ferment). Com. din FÎNTÎNA—RUPEA.

2. S. n. (Învechit) Capacitate de procreare; fecunditate. *Al ei pînlece neroditoriu mult plod arătă.* CORESI, EV. 224. *Dă și noao plod să fie și să nască* (cca 1580). CUV. D. BĂTR. II, 145/8. *Giuruințele cuvintelor fără plineala lucrurilor ca ouăle fără plod și ca semințele fără roadă sînt.* CANTEMIR, IST. 384. ✧ Loc. adj. **Fără plod** = sterp. Cf. PO 99/8. *Pentru credință însuși acesta Avraam întru adîncul bătrînețelor den pîntece fără plod născu pre Isaac.* CORESI, EV. 17. (Fig.) *Besereca creștinească ... nainte de Hristos au fost fără plod, n-au născut svenți.* VARLAAM, C. 147.

3. S. n. (Învechit; la sg. cu sens colectiv) Rod; fruct. *Leamneloru vă dedu plod de rodescu* (cca 1550). GCR I, 8/28. *Pămîntul dede plodul său.* PSALT. SCH. 197/9. *Derep ce smochinele plodu nu facu, și nu iaste rodire în vin.* PSALT. 323, cf. 125, 232. *Tot amu lemnul ce nu face plod bun, tăiat va fi și în foc aruncat.* TETRAEV. (1574), 4. *Ca și cînd ar fi o iarnă, leamnele ... în mugur țin plodul ascuns.* CORESI, EV. 100, cf. 398. *De în plodul pomului ce este în mijlocul raiului, porunciț-au noauo ... să nu mîncăm.* PALIA (1581), 20/15. *Nu poate pomul păduref plod bun face* (a. 1652). ap. TDRG. *Dachia ... cu ploada pămîntului, cu frumusețea cîmpilor.* CANTEMIR, HR. 16, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DDRF. ✧ Compus: (învechit) **plod-purtător** adj. = fructifer. *Lemnele plod-purtătoare.* CORESI, PS. 401/11, cf. FORM. CUV. I, 168, 180, 235. ✦ (Rar) Puiet, prăsilă. *În a șaptea zi încep (icrele) să facă ochi: sînt ploduri.* ATILA, P. 156, cf. 66.

4. S. m. și n. (Învechit și popular) Prunc; (sens curent; astăzi de obicei peiorativ) copil. V. vlăstar, odraslă. *Plod frumos priimi, pre Samuil,* CORESI, EV. 224, cf. DOSOFTEI, MOL. 84, BARONZI, L. 161. *Am fost la Paris de mi-am așezat plodu la școală.* ALECSANDRI, T. 70, cf. 100. *Am să te înfăș ca pe plozi.* id. ib. 274. *De te-ai potrivi plodului, mori în casă de foame.* CONTEMPORANUL, IV, 391, cf. LUC. III, 344, GORUN, F. 180. *Plodurile ... ies pe uliță.* PAMFILE, J. I, 55. *Un plod răsfățat.* DELAVRANCEA, O. II, 186. *O musculiță ... intră în potcapul cel nou pe care plodurile îl așezaseră pe pat.* GÎRLEANU, L. 21. *S-a deprins cu mămăliguța, ca plodul cu lapte.* ADAM, R. 45. *Ne face plăcere să ne scîncească plodul la ureche.* CAZIMIR, GR. 153. *Intră Anica, mînînd de la spate plodurile culese de pe drum.* C. PETRESCU, Î. II, 162. *Clăcaș cu nouă ploduri.* id. R. DR. 192, cf. 151. *Eram cu toții ploduri de oameni nevoiași.* I. BOTEZ, ȘC. 15. *Ce-ți pui mintea cu un plod.* BRĂESCU, O. A. II, 16. *Zări plodul care o servise toată iarna.* id. V. 87. *Joaca plozilor fără stăpîn.* G. M. ZAMFIRESCU, SF. M. N. II, 34. *Scăzutul soare se scaldă ca un plod.* LESNEA, I. 105. *Afară! Plozi afurisiți!* VLASIU, A. P. 31. *Asemănarea năprasnicului lor plod cu-n strămoș.* TEODOREANU, M. U. 161. *Măi, plodule! ... să nu înfrunți lumea cu vorba.* SADOVEANU, O. IX, 416, cf. X, 526. *N-am vrui să-ți tulbur liniștea, nici plozii.* TULBURE, V. R. 13. *Popa parcă uitase că mireasa are un plod.* CAMIL PETRESCU, O. I, 103. *Erau întotdeauna două-trei ploduri mici.* PAS, Z. I, 174, cf. 108. *Erau acum gospodari așezați, cu plozi și cu greutăți.* CAMILAR, C. 42. *Îmi scoate stăpînul casei nevasta și plozii în drum.* id. N. I, 166, cf. II, 28, 105. *La zece metri de baricada plozilor ... a simțit frica.* GALAN, Z. R. 8. *I-aduce acum plozii ei de la școală să-i învețe să cînte.* H. LOVINESCU, C. S. 84, cf. ȘEZ. V, 40, ALR II/605.

5. S. n. (Regional) Nume dat organelor genitale feminine interne (v. uter) sau externe (v. vulvă), la oameni și la unele animale. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, LM, CADE, T. PAPAHAGI, M. 229, DR. V, 278, 314, 321, ALR I 1 099/96, 320. ✦ (Mold. și prin Transilv.) Placentă **(2)**. Cf. LEXIC REG. 21, ALRM I/II h 289. ✦ Organ intern la păsări, în care stă oul de la formare pînă la expulzarea lui (Bogdana—Vaslui). Cf. LEXIC REG. 62. ✦ Materie apătoasă care umple celulele fagurelui la cîteva zile după depunerea ouălor în ele (Streja Cîrțișoara—Victoria). Cf. CHEST. VI 95/28.

6. Subst. (Maram. și prin Transilv., în expr.) **Ține-ți plodu!** = nu mai vorbi! taci din gură! Cf. ALR I 69/259, 348, 350, 351, 354, 361, 1 383/347.

7. S. n. (Regional) Strat de mucegai **(1)** care se formează deasupra vinului; floare (Groși—Baia Mare). Cf. ALR SN I h 244/349.

— Pl.: (n.) *ploduri* și (m.) *plozi.* — Și: (învechit) **ploádă** s. f.

— Din v. si. ПЛОДЪ.

PLODÁN s. m. (Mold., Transilv.) Augmentativ al lui plod **(4)**; copil mai mărișor. *Numai să nu auzi certele, chiotele și jalea plodanilor după un codrișor de pită.* F (1889), 361, cf. DDRF, SCRIBAN, D. *Familia*

lui reumatică, alcătuită din una nevastă și patru plodani. SCL 1971, 403, cf. COMAN, GL.
— Pl.: *plodani.*
— **Plod** + suf. *-an.*

PLODÁRNIC, -Ă adj. (Neobișnuit; despre ființe) Fecund, prolific. Cf. MIRONESCU, s. 619.
— Pl.: *plodarnici, -ce.*
— **Plod** + suf. *-arnic.*

PLODÉȚ s. m. (Rar) Diminutiv al lui plod **(4)**. *Scrie-i că s-a îmbolnăvit plodețul.* GALACTION, O. A. I, 89.
— Pl.: *plodeți.*
— **Plod** + suf. *-eț.*

PLODÍ vb. IV. Refl., intranz. și tranz. (Învechit și regional) A (se) naște **(1)**; a (se) prăsi; a (se) înmulți (prin naștere). *Oile lor multu se-au plodit, mulțindu-se.* PSALT. HUR. 121ᵛ/12. [Tătarii] *mai plodindu-se ... s-au tins de au trecut peste munți la Ardeal.* SIMION DASC., LET. 9, cf. 12. *Au luat Noe în corabie pe toate dobitoacele pentru ca să se plodească pre pământ după potop.* N. COSTIN, LET. I, 46/10. *Au fost și al cincele fecior a lui Gim, den care zic unii că s-au plodit neamurili lidiianilor în Asia.* id. L. 74. *Ianuș i-au plodit și au înmulțit pe greci.* id. ib. 80. *Ca o maică ar fi plodit și născut pre alte pre toate.* CANTEMIR, HR. 61, cf. 138. *Partea femeiască le adună acele icre și le mănîncă; apoi să plodesc* (a. 1777). GCR II, 110/29. *Să-mi spui cum vă plodiți, că muieri la voi nu văzui.* ALEXANDRIA (1784), 65ʳ/7, cf. PAMFILE, CR. 5, 246. *I-au tăiat ... și celalalt cap, ca nu cumva rămînînd ea, să plodească alți zmei.* SBIERA, P. 96, cf. ALR II 3 567/365, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. ◇ Fig. *Primăvara-i de tine făcută Să plodească roaua roadă multă.* DOSOFTEI, PS. 247/10. *Atunci între ei se plodea geniul.* NEGRUZZI, S. I, 3, cf. ALECSANDRI, S. 133. ✦ Intranz. (Despre plante) A lega rod, a face roade. [Semințele] *ieșiră, crescură și plodiră* (au legat rod B 1938) *la treizeci.* CORESI, TETR. 78.
— Prez. ind.: *plodesc.*
— V. **plod.** Cf. v. sl. ПЛОДИТИ.

PLODICIÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit și regional; despre ființe) Fecund, prolific. *Oile lor le sînt plodicioase.* DOSOFTEI, ap. TDRG. *Partea femeiască este foarte plodicioasă.* CUPARENCU, V. 44, cf. CADE, SCRIBAN, D. *Plodicioși sînt oamenii aceștia, în zece ani, de cînd s-au cununat, au făcut nouă băieți.* Com. din PIATRA NEAMȚ, cf. PAMFILE, C. 49. ✦ (Despre plante) Productiv. *Cartofii de lună îs plodicioși, se fac mulți.* GLOSAR REG.
— Pl.: *plodicioși, -oase.*
— **Plodi** + suf. *-(i)cios.*

PLODICIÚNE s. f. (Învechit) Fecunditate, prolificitate. *Pentru mulțimea tătărască, nu putui să înțăleg cît să fie; pentru că și mulți sînt, iar și puțini după felul tătărăsc, pentru plodiciunea lor.* HERODOT (1645), 233.
— **Plodi** + suf. *-ciune.*

PLODÍRE s. f. (Rar) Acțiunea de a (se) plodi. *Odată plodirea terminată se aridică clocitoarea, se dublează debitul și nivelul apei și se acoperă la loc.* ATILA, P. 163.
— Pl.: *plodiri.*
— V. **plodi.**

PLODÍT, -Ă adj. (Învechit; despre ființe) Fecund, prolific. *Oile lor multu plodite umnojescu în ieșirile sale.* PSALT. 299. *Tare plodit face-voiu tine.* PO 53/22, cf. BUDAI-DELEANU, LEX.
— Pl.: *plodiți, -te.*
— V. **plodi.**

PLODITÓR, -OÁRE adj. (Învechit; despre ființe) Fecund, prolific. *Iaca blagoslovi-voi pre el și-l voiu face ploditoriu, și prea tare voiu înmulți.* PALIA (1581), 63/15, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. ◇ Fig. *Biserica ... cea ploditoare slăbi și sterpi.* VARLAAM, C. 147.
— Pl.: *ploditori, -oare.*
— **Plodi** + suf. *-tor.*

PLÓDNIC, -Ă adj. (Învechit; despre ființe) Fecund, prolific. *Nici o fiară nu este așa plodnică.* HERODOT (1645), 189. *Alte stearpe femei, cu ruga, plodnice le feace.* DOSOFTEI, V. s. ianuarie 20ᵛ/15, cf. id. MOL. 84, BUDAI-DELEANU, LEX., SCRIBAN, D., BL. X, 106.
— Pl.: *plodnici, -ce.*
— Din slavonul ПЛОДЬНЪ.

PLODNICÍE s. f. (Învechit) Prolificitate, fecunditate. [Feciorii] *după moartea părinților lor, cu aceeași plodnicie în locul lor urma.* N. COSTIN, L. 64, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— **Plodnic** + suf. *-ie.*

PLODÓS, -OÁSĂ adj. (Regional; despre ființe) Fecund, prolific. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., SCRIBAN, D. *Neam de oameni plodoși.* UDRESCU, GL.
— Pl.: *plodoși, -oase.*
— **Plod** + suf. *-os.*

PLODÚȘCĂ s. f. v. **produșcă**[1].

PLOFÍR s. n. v. **profir.**

PLOHÚPĂ s. f. v. **pleoapă.**

PLOHÚZ subst. (Regional) **1.** Rotilă sau împletitură rotundă de nuiele care se pune între buciumul roții și cuiul osiei de la car (Sighetu Marmației). PAȘCA, GL.
2. Nuia flexibilă, pîrlită în foc și răsucită, care servea în trecut la legatul plutelor; gînj (Moiseiu—Vișeu de Sus). ARVINTE, TERM. 161.
— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PLOIÁ vb. I v. **ploua.**

PLOIÁN s. m. (Regional) Numele unei păsări nedefinite mai de aproape. Cf. BĂCESCU, PĂS. 135.
— Pronunțat: *plo-ian.*
— Cf. ploaie.

PLOIÁR s. m. v. **ploier.**

PLOIBÁR s. m. v. **podbal.**

PLOIBÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLOIBÁȚ s. n. v. **plaivaz.**

PLOIBÁZ s. n. v. **plaivaz.**

PLOICÍCĂ s. f. Diminutiv al lui ploaie **(1)**; ploaie puțină și de scurtă durată; ploiță, (rar) ploișoară. Cf. DDRF, TDRG. *Ploicica ... ține puțin și are stropii potrivit de mari.* PAMFILE, VĂZD. 108, cf. SCRIBAN, D. *E nevoie de-o ploicică ... măcar așa să se mai umezească praful.* MIHALE, O. 198. *E de ajuns o ploicică.* T martie 1962, 20.
— Pronunțat: *plo-i-.* — Pl.: *ploicele.*
— **Ploaie** + suf. *-icică.*

PLOICIÓS, -OÁSĂ adj. (Transilv., prin Maram. și prin Mold.) Ploios. Cf. ALR I 1 228/257, 268, 273, 345, 350, 357, 590.
— Pronunțat: *plo-i-.* — Pl.: *ploicioși, -oase.* — Și: (regional) **ploieciós, -oásă** (ALR I 1 228/268, 273), **plouăciós, -oásă** (ib. 1 228/257) adj.
— **Ploaie** + suf. *-icios.*

PLOIECIÓS, -OÁSĂ adj. v. **ploicios.**

PLOIÉLE s. f. pl. (Regional) Alice mai mari decît ploaia **(2)** (Piatra Neamț). COMAN, GL.

— Pronunțat: *plo-ie-*.
— **Ploaie** + suf. *-ele*.

PLOIÉR s. n., s. m. **I.** S. n. (Ban. și Transilv.) Umbrelă. *Putem să urmăm a spune „umbrelă" cînd obiectul îl folosim pentru ploaie? Moldovenii au „cortel" și ardelenii „ploier".* SADOVEANU, E. 38. *Porni cu ploierul în mînă, deși nu era nici cel mai vag semn de vreme rea.* BENIUC, M. C. I, 117, cf. CV 1952, nr. 4, 34, FD II, 233, com. din TIMIȘOARA, ALR I 1 879/51, 63, 65, 80, 158, 159, 270, 290, 298, 337, LEXIC REG. II, 81.
II. S. m. (Ornit.) **1.** (Și în sintagmele *ploier auriu*, BĂCESCU, PĂS. 135, *ploier auriu mare*, id. ib., *ploier pestriț*, id. ib.) Pasăre călătoare de mărimea unei turturele, cu fruntea bombată, cu coada scurtă, cu pene negre și albe și cu picioarele prevăzute numai cu trei degete, care trăiește în stoluri la marginea bălților și se hrănește cu viermi, insecte etc.; (regional) ploieșe, puhoier *(Charadrius apricarius)*. Cf. ALEXI, W., SIMIONESCU, F. R. 81, BĂCESCU, PĂS. 135, 136, DER. *Vin în stoluri albe-cenușii ... ploierul și fugaciul.* V. ROM. iunie 1960, 63, cf. VÎN. PESC. iunie 1962, 10, TOMESCU, GL. ◇ (Regional) *Ploier de mare* = *Charadrius alexandrinus*. Cf. BĂCESCU, PĂS. 135. (Regional) *Ploier mic* (sau *de noroi, gulerat, gulerat mare*) = *Charadrius hiaticula*. Cf. id. ib. *Numărul ploierilor mici a fost mai mare ..., de unde deducem că acestea erau păsări migratoare.* VÎN. PESC. august 1961, 4. (Regional) *Ploier gulerat mic* (sau *de rîu*) = prundăraș *(Charadrius dubius)*. Cf. BĂCESCU, PĂS. 135. *Ploier de munte* = pasăre din ordinul picioroangelor, cu cap negru pătat cu roșu, cu spinarea cenușie-verzuie împestrițată cu pete roșcate, cu gît cenușiu-ruginiu cu o dungă neagră și un guler alb, piept roșcat și pîntece negru; (regional) porcușor *(Charadrius morinellus)*. Cf. id. ib. ◇ Compuse: **ploier-comun** (sau **-argintiu, -degetat**) = fluierar-argintiu *(Squatarola squatarola)*. Cf. BĂCESCU, PĂS. 135, DER; **ploier-ochios** = *Burhinus oedicnemus*. Cf. id. ib.
2. (Regional) Culic *(Numenius tenuirostris)*. Cf. BĂCESCU, PĂS. 135. ◇ *Ploier mare* = *Numenius arquata*. id. ib.
3. (Rar) Prigoare *(Merops apiaster)*. Cf. DDRF, BĂCESCU, PĂS. 280.
4. (Regional) Șorecar *(Buteo buteo buteo)* (Tarcău—Bicaz). Cf. BĂCESCU, PĂS. 135.
5. (Regional) Mierlă sură *(Turdus torquatus)* (Movilenii—Slatina). Cf. ALR I 1 029/890.
— Pronunțat: *plo-ier*. — Pl.: **(I)** *ploiere* și *ploieruri* (ALR I 1 879/298), **(II)** *ploieri*. — Și: **(I) ploiéră** (ALR I 1 879/159) s. f., (rar, **II) ploiár** (ALEXI, W.) s. m.
— **Ploaie** + suf. *-ar*.

PLOIÉRĂ s. f. v. **ploier**.

PLOIÉRNIȚĂ s. f. (Regional) Bură, burniță (Săpata de Sus—Pitești). UDRESCU, GL. *S-a așezat o ploierniță, de te taie la oase.* id. ib.
— Pronunțat: *plo-ier-*. — Pl.: *ploiernițe*.
— **Ploaie** + suf. *-arniță*.

PLOIÉȘTE s. m. (Regional) **1.** Ploier **(II 1)** *(Charadrius apricarius)* (Padina Mare—Strehaia). Cf. BĂCESCU, PĂS. 136.
2. Prigoare *(Merops apiaster)*. Cf. BĂCESCU, PĂS. 280.
— Pronunțat: *plo-ieș-*. — Pl.: *ploiești*.
— De la **ploaie**.

PLOIEȘTEÁN, -Ă s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Persoană care face parte din populația de bază a Ploieștiului sau este originară de acolo; (la m. pl.) populație care locuiește în Ploiești. *Eu cu sufletul sînt mai mult ieșean decît bucureștean, deși de fel sînt ploieștean.* CARAGIALE, O. VII, 425. *Un ploieștean se mută ... la Brăila.* GRAUR, N. P. 93. *Am fost ploieștean vreme de cîteva luni.* S ianuarie 1961, 16. *Spre bucuria ploieștenilor, echipa lor favorită a trecut în frunte.* SCÎNTEIA, 1966, nr. 6 926, cf. SFC II, 97.
2. Adj. Care aparține Ploieștiului sau ploieștenilor **(1)**, privitor la Ploiești sau la ploieșteni, originar din Ploiești, caracteristic Ploieștiului; (rar) ploieștenesc.
— Pronunțat: *plo-ieș-*. — Pl.: *ploieșteni, -e*.
— **Ploiești** (n. pr.) + suf. *-ean*.

PLOIEȘTEÁNCĂ s. f. **1.** Femeie care face parte din populația de bază a Ploieștiului sau este originară din Ploiești. *Ai uitat că sînt ploieșteancă.* CARAGIALE, T. II, 110.
2. (De obicei art.) Numele unui dans popular. Cf. VARONE, D. 124, H XII 142.
— Pronunțat: *plo-ieș-*. — Pl.: *ploieștence*.
— **Ploiștean** + suf. *-că*.

PLOIEȘTENÉSC, -EÁSCĂ adj. (Rar) Ploieștean **(2)**. *Ați fost toți atinși de așa-numita troahnă ploieșteneasă.* CARAGIALE, O. VII, 182.
— Pronunțat: *plo-ieș-*. — Pl.: *ploiești*.
— **Ploiștean** + suf. *-esc*.

PLOIÉTE s. m. (Regional) Prigoare *(Merops apiaster)*. BĂCESCU, PĂS. 136, cf. 280.
— Pronunțat: *plo-ie-*. — Pl.: *ploieți*.
— **Ploaie** + suf. *-ete*.

PLOÍNTE adj. (Regional) Ploios. Cf. SCRIBAN, D. *Anul e plointe.* CIAUȘANU, GL. ✦ (Substantivat) Ploaie multă și deasă; p. ext. timp ploios. *Nimeni ... nu se plînge de plointe, dar de secetă se plînge toată lumea.* I. IONESCU, P. 301, cf. BARONZI, L. 117, MUSCEL, 59. *A se vedea în care luni ale anului o să fie secetă, în care plointe.* PAMFILE, VĂZD. 106, cf. CADE, DR. IX, 258, SCRIBAN, D., SFC III, 136, 137, VÎRCOL, V. 97, TOMESCU, GL., ALR I 1 228/790, 805, 810 846, 856, 874, 878, 885, 896.
— Lat. **plovens, -entis**.

PLOIÓN subst. sg. (Regional) Ploaie mare cu grindină (Pârteștii de Jos—Gura Humorului). L. ROM. 1963, nr. 2, 40.
— De la **ploaie**.

PLOIÓS, -OÁSĂ adj. De ploaie **(1)**, al ploii; care aduce ploaie; (mai ales despre vreme, ani, anotimpuri, zile sau subîmpărțiri ale lor) bogat în ploi, favorabil ploilor, umed, (învechit și regional) plouros, (regional) ploicios, plointe, plouas, (franțuzism rar) pluvios. *Vară va fi ploioasă.* PARACLIS (1639), 30, cf. HERODOT (1645), 99. *Un nor ploios ... să ivi dăspre austru.* ANON. CANTAC., CM I, 159. *Va fi ... primăvara ploioasă* (cca 1750). GCR II, 59/36. *Anul în care iaste acea planetă: friguros, ploios.* CĂLENDARI (1733), 6/5. *La un cuvînt de îngropare, de va fi vreame ploioasă, poate să zică cum că ... plînge și ceriul.* MOLNAR, RET. 116/16. *Primăvara ... va fi plooasă.* CALENDARIU (1814), 72/26, cf. 64/10. [Buruienile] *înădușă pe cele semănate și le împedecă creșterea, mai ales dacă timpul este ploos.* I. IONESCU, C. 73/7, cf. 87/6. *Era vremea cam ploioasă.* SLAVICI, N. I, 13. *Părțul era aproape toată vara sec și nu se umplea decît pe vremi ploioase.* id. ib. 109. *Precum se luptă somnul cu jalea ce te-apasă În liniștea ploioasă.* IOSIF, PATR. 72. *O zi ploioasă și rece.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 330. *Sosi spre seară, pe o vreme ploioasă.* REBREANU, I. 131, cf. 332. *După o săptămînă ploioasă și murdară ... răsări o zi aurită.* id. ib. 290. *La casa iubitei de-ajung, O chem ca să vadă cum plouă Frunzișul, în tîrgul ploios.* BACOVIA, O. 19. *O seară ploioasă de început de toamnă.* GALACTION, O. A. I, 145. *Pe-o vreme ploioasă Mi-am pus geamantanu-n tramvai.* TOPÎRCEANU, B. 62. *Tristeți de după-amiezi ploioase Și de nostalgice obsesii.* id. P. O. 142. *A fost vreme urîtă și ploioasă.* SADOVEANU, O. I, 254. *Vara aceea, foarte ploioasă, îi era îndeosebi neprielnică.* id. ib. XII, 325. *Era un martie ploios.* CAMIL PETRESCU, O. I, 46. *Într-o seară ploioasă ...*

te-om așteptat. id. T. III, 106. *Era o seară ploioasă.* BOGZA, A. Î. 557. *În zilele ploioase, bătrînii se strîngeau în casă.* V. POM. martie 1954, 259. *Îi plăceau zilele ploioase.* ib. aprilie 1958, 54. *Fiind vremea nouroasă, Nouroasă și ploioasă ..., Nimerii la altă casă.* MARIAN, SA. 18, cf. ALR I 1 228/218, 280, 343, 345, ALR II 5 053/2, 414.

— Pronunțat: *plo-ios.* — Pl.: *ploioși, -oase.* — Și: (învechit) **ploós, -oásă** adj.

— **Ploaie** + suf. *-os.*

PLOÍȘ subst. (Regional) Ploaie **(1)** (mare, intensă). Cf. T. PAPAHAGI, C. L. 36. *De cu seară-un visforiș, mai la munte de-un ploiș, despre ziuă de-un soriș.* id. ib. 44.

— Pl.: ?

— **Ploaie** + suf. *-iș.*

PLOIȘOÁRĂ s. f. (Rar) Ploicică. Cf. KLEIN, D. 400, LB, DM.

— Pronunțat: *plo-i-.* — Pl.: *ploișoare.*

— **Ploaie** + suf. *-ișoară.*

PLOÍȚĂ s. f. **1.** Diminutiv al lui ploaie **(1)**; ploaie puțină și de scurtă durată; ploicică, (rar) ploișoară. *Și o ploiță cît de mică, de va bate ogoarele prășite, le străbate foarte adînc.* I. IONESCU, C. 98/2. *O ploiță n-ar strica.* SLAVICI, N. I, 69. *Pentru popușoi ne-ar trebui o mică ploiță.* I. NEGRUZZI, S. III, 77, cf. DDRF. *O ploiță caldă stropise fîșia de drum.* DELAVRANCEA, A. 48. *Cădea din senin ... o ploiță repede, binefăcătoare.* BRĂESCU, A. 227. *După ploița asta ... tot găsim noi pasajul, în mladă.* SADOVEANU, O. VIII, 377. *Ne izbește ... o ploiță rece.* id. ib. IX, 201. *Dădu în clipa aceasta și o ploiță.* SBIERA, P. 279. *Bradule, ... Ce te legeni făr' de-vînt ..., făr' de-ploiță, Făr' de leac de neguriță?* MARIAN, Î. 105. *Se îndură Dumnezeu și trimite o ploiță.* ȘEZ. V, 129. *Ploi, ploiță, cu bulbuci, C-aceea-i bună d'e slugi.* T. PAPAHAGI, M. 20. *Colo-n pădurea cea deasă, Doamne, ce ploiță varsă.* FOLC. TRANSILV. I, 127. ✧ (Ca termen de comparație) *Umbra părului ... își întinde ramurile ca niște brațe și își scutură florile pe inima mea ca o ploiță răcoroasă.* RUSSO, S. 100. *Lumina lunii începu a curge în poieni ca o ploiță.* SADOVEANU, O. VII, 512. ✧ (Prin analogie) *Auzea ploița impetuoasă a dușului.* TEODOREANU, M. II, 141. *În afară că vorbea pripit și peltic, mai făcea și „ploiță" la gură.* P. CONSTANT, O. 5.

2. (Regional) Dantelă (făcută cu igliță). Cf. CIAUȘANU, GL., ALR SN IV h 1 208/520.

3. (Regional; cu sens colectiv) Cofeturi mici, colorate, folosite, de obicei, la ornatul colivei. *Mutierea lui Cotelici aștepta ... cu un colac mare și frumos, învîrfuit cu colivă plină cu ploiță și bomboane.* PREDA, M. 150, cf. UDRESCU, GL.

4. (Bot.; regional) Năfurică *(Artemisia annua).* Cf. BORZA, D. 24.

— Pl.: *ploițe.*

— **Ploaie** + suf. *-iță.*

PLOIVÁS s. n. v. **plaivaz.**

PLÓJNIȚĂ s. f. v. **ploșniță.**

PLOMÁDĂ s. f. v. **plămadă.**

PLOMĂDEÁLĂ s. f. v. **plămădeală.**

PLOMĂDÉȚ s. m. v. **plămădeț.**

PLOMĂDÍ vb. IV v. **plămădi.**

PLOMB subst. v. **plumb.**

PLOMBÁ vb. I. Tranz. **1.** (Complementul indică dinți ori măsele cariate) A trata și a astupa cu o plombă **(1)**, a pune o plombă. Cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, BART, E. 36, DM, DN². ✧ Fig. *E cel ce cariază Măselele pămîntului Și le plombează-apoi Cu cranii, cu rotule omenești, Cu tibii, c-un ciment de cimitire.* JEBELEANU, S. H. 77.

2. P. anal. (Complementul indică spațiul gol dintre două construcții) A completa printr-o nouă construcție; (complementul indică imobile) a construi completînd spațiul dintre alte două clădiri. Cf. DN². ✦ A astupa gropile dintr-o îmbrăcăminte rutieră cu agregate minerale legate, de obicei, cu un liant bituminos.

— Prez. ind.: *plombez.*

— Din fr. **plomber.**

PLOMBAGÍNĂ s. f. **1.** (Ieșit din uz) Grafit. Cf. I. GOLESCU. C., PROT.-POP., N. D., DDRF. *Tiparul ... este uns cu o pătură subțire de plombagină.* PONI, F. 67, cf. BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *Se fixează o coală de hîrtie albă sub o coală de hîrtie cu plombagină.* ENC. TEHN. I, 191, cf. CANTUNIARI, L. M., LTR², DM, DN².

2. Hîrtie acoperită cu grafit, folosită pentru multiplicarea textelor la mașina de scris; indigo. Cf. DM. *Printre rîndurile mînjite de plombagină sau sub cerneala violetă a grefierului se citesc cîteodată drame reale.* SCÎNTEIA, 1966, nr. 7 160.

— Pl.: *plombagine.* — Și: (învechit) **plumbágină** (PROT.-POP., N. D., DDRF, BARCIANU, ȘĂINEANU, D, U., CADE), **plumbágine** (SCRIBAN, D.) s. f.

— Din fr. **plombagine.**

PLOMBÁJ s. n. (Rar) Plombare. Cf. D. MED.

— Pl.: *plombaje.*

— Din fr. **plombage.**

PLOMBÁRE s. f. Acțiunea de a plomba și rezultatul ei; (rar) plombaj. Cf. DM, D. MED. ✦ Astupare a gropilor dintr-o îmbrăcăminte rutieră. Cf. LTR².

— Pl.: *plombări.*

— V. **plomba.**

PLÓMBĂ s. f. **1.** Material alcătuit din amalgam, porțelan etc. folosit, în stomatologie, pentru astuparea cavității unui dinte cariat, care a fost în prealabil tratat. Cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Buzele subțiri dezveleau cîteodată dinții lungi și lați, ca semințele de floarea-soarelui, pe alocuri tărcați de platina plombelor.* C. PETRESCU, A. 421, cf. 460. DM, DER, DN².

2. Lucrare executată de un dentist pentru a astupa cavitatea produsă de o carie dentară. Cf. DM, DN².

3. P. anal. Construcție care completează spațiul gol dintre alte două construcții. ✧ (Ca apoziție) *Bloc-plombă.*

— Pl.: *plombe.*

— Din germ. **Plombe.**

PLOMÍI s. m. v. **plămîn.**

PLOMÎN s. m. v. **plămîn.**

PLOMÎNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLOMÎNICĂ s. f. v. **plămînic.**

PLOMÓD s. n. v. **podmol.**

PLOMODÍ vb. IV v. **plămădi.**

PLOMÓȘTINĂ s. f. v. **ploștină.**

PLOMP¹ s. m. v. **plop¹.**

PLOMP² subst. v. **plumb.**

PLOMÚNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLONJÁ vb. I. Intranz. **1.** A executa un plonjon, a sări efectuînd un plonjon. Cf. DL, DM, DN. *A plonjat în zadar după mingea expediată.* SP. POP. 1965, nr. 4 840, 1/3. *Copiii foarte mici pot plonja cu ușurință în apă.* RL 1971, nr. 8 293. ✧ Fig. *Trenul plonjează literalmente către lacul Brateș.* CONTEMP. 1960, nr. 715, 2/1. (Tranz. fact.) *Au plonjat*

conferința într-o situație critică. L. ROM. 1959, nr. 5, 55.

2. A se cufunda în întregime în apă, a coborî la fundul unei ape (v. s c u f u n d a). *Submarinul ... care a plonjat zilele trecute a găsit doar ancore vechi.* SCÎNTEIA, 1967, nr. 6 894. *Momentul amerizării a fost apreciat ... ca cel mai dificil, nava plonjînd la 27 kilometri de locul prevăzut inițial.* RL 1968, nr. 7 467.

— Prez. ind.: *plonjez.*

— Din fr. **plonger.**

PLONJÁRE s. f. Acțiunea de a p l o n j a și rezultatul ei. Cf. DN².

— Pl.: *plonjări.*

— V. **plonja.**

PLONJÉU s. n. (Rar) Plonjare; plonjon. Cf. DN².

— Pl.: *plonjeuri* și *plonjee.*

— Din fr. **plongée.**

PLONJÓN s. n. Formă specială de salt (în aer, în apă), practicat în unele sporturi. Cf. IORDAN, L. R. A. 499, DM, DN. *Plonjon ... circulă numai în sporturile de colectiv.* L. ROM. 1959, nr. 2, 86. *Reprimește mingea și o trimite în poartă făcînd inutil plonjonul lui Albertosi.* SCÎNTEIA, 1966, nr. 7 043, cf. DN².

— Pl.: *plonjoane.*

— Din fr. **plongeon.**

PLONJÓR s. m., s. n. **I.** S. m. (Rar) Scafandru. ALEXI, W. *Doi plonjori americani ... vor coborî în apele Atlanticului.* RL 1973, nr. 8 936.

2. S. n. (Și în sintagma *plonjor electric*, LTR²) Aparat electric confecționat din oțel inoxidabil, care servește la încălzirea, în timp foarte scurt, a unei cantități (mici) de lichid, prin scufundare în acel lichid. *Plonjoarele se fabrică de puteri foarte variate, de la 100 la 600 w.* LTR².

— Pl.: **(1)** *plonjori,* **(2)** *plonjoare.*

— Din fr. **plongeur.**

PLOÓS, -OÁSĂ adj. v. **ploios.**

PLOP[1] s. m. Numele mai multor specii de arbori din familia salicaceelor, cu frunzele ovale-lanceolate și cu flori dispuse în amenți, care apar înaintea frunzelor: **a)** (și în sintagmele *plop alb,* LB, POLIZU, BRANDZA, D. 385, GRECESCU, FL. 534, ALEXI, W., CADE, SIMIONESCU, FL. 224, 255, DS, LTR², BORZA, D. 136, com. MARIAN, *plop argintiu,* BORZA, D. 136, regional, *plop bălan,* id. ib.) arbore cu scoarța netedă și albicioasă, cu frunze acoperite pe dos cu un puf argintiu; plută² **(1 b)** *(Populus alba).* Cf. SIMIONESCU, FL. 224, 255, BORZA, D. 136; **b)** (și în sintagmele *plop tremurător, plop de munte,* BRANDZA, FL. 168, DAMÉ, T. 183, CADE, BORZA, D. 136, regional, *plop tremuriciu,* BORZA, D. 136, rar, *plop de pădure,* GRECESCU, FL. 740, BORZA, D. 136) arbore de mărime mijlocie, cu scoarța netedă, de culoare albă-verzuie, ale cărui frunze tremură ușor în bătaia vîntului; (regional) plută² **(1 c)** *(Populus tremula).* Cf. SIMIONESCU, FL. 256; **c)** (și în sintagmele *plop negru, plop adevărat,* GRECESCU, FL. 535, BIANU, D. S., *plop algerian,* BORZA, D. 136, rar, *plop de luncă,* GRECESCU, FL. 742, regional, *plop de pădure,* com. MARIAN) arbore cu scoarța crăpată, de culoare închisă, folosită la tăbăcitul pieilor, și cu flori roșietice; (regional) plută² **(1 d),** plopotaș *(Populus nigra).* Cf. PANȚU, PL., SIMIONESCU, FL. 255; **d)** (popular; și în sintagmele *plop piramidal,* PANȚU, PL., SIMIONESCU, FL. 330, 368, DS, *plop negru piramidal,* BORZA, D. 136, regional, *plop plutaș, plop înalt,* com. MARIAN) plută² **(1 a)** *(Populus pyramidalis).* Cf. PANȚU, PL., SIMIONESCU, FL. 330; **e)** (și în sintagmele *plop negru hibrid, plop euramerican,* BORZA, D. 136, *plop de Canada,* ENC. AGR., BORZA, D. 136, *plop canadian,* BORZA, D. 136) arbore cu tulpina cilindrică neramificată, cu scoarța cenușie, cu coroana largă *(Populus canadensis);* **f)** (și în sintagmele *plop de munte,* BORZA, D. 136, *plop cenușiu,* ENC. AGR., BORZA, D. 136) arbore cu frunzele acoperite pe fața inferioară cu un puf cenușiu; (regional) plută² **(1 e)** *(Populus canescens). Plopul, chiparisul și paltinul, copaci fără roadă.* CANTEMIR, IST. 170, cf. ANON. CAR., GCR I, 357/8. *Plopul negru crește așijderea înalt, se face și la loc bun și la loc prost.* COD. SILV. 19, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Cînd pleopul a sa frunză o tremulă ușor ..., Eu parcă-mi auz scrisul pe sus cu vîntu-n zbor.* HELIADE, O. I, 187. *Parcul meu se compune de doi plopi plutași.* NEGRUZZI, S. I, 96, cf. 223, POLIZU. *Aci plopii ca frunza o vale-n coronează.* ALEXANDRESCU, O. I, 250. *În partea dinspre răsărit domnește mai mult pliopul și fagul.* I. IONESCU, D. 419. *Săniuța e durată Dintr-un lemn ușor de plop.* ALECSANDRI, POEZII, 357. *Eu cînt Cum fîșîie plopul, cum murmură valul, Cum geme un vînt.* BOLINTINEANU, O. 78, cf. 86. *Pe lîngă plopii fără soț Adesea am trecut.* EMINESCU, O. I, 191. *Am tras cu căruța sub un plop mare.* CREANGĂ, A. 128, cf. id. P. 316. *Printre toate, risipit, albul plopilor și al răchitei.* SLAVICI, N. I, 332. *Vîntul frînge pleopul, pluta, nucul.* DELAVRANCEA, T. 149. *Lungi s-așternu peste luncă umbrele plopilor.* VLAHUȚĂ, R. P. 109. *Plopii de frunze sînt dezbrăcați.* BELDICEANU, P. 60. *Am vîndut noi și livadă cu pomi, care iaste hotar un plop* (a. 1889). URICARIUL, XI, 299. *Pe plopii întinși Coboară corbii-n pîle de doliu.* DEMETRESCU, O. 63, cf. BRANDZA, FL. 168. *Plopii stau pe mal, la vad.* COȘBUC, P. I, 261. *În locul măslinului, portocalului, dafinului etc. apar ... ulmii, teii, sălciile, plopii.* MEHEDINȚI, G. F. 170. *Plopii începură să-și clatine frunzele nervoși.* DUNĂREANU, CH. 124. *Se recomandă ... frunze de „plop tremurător" ca leac contra frigurilor.* CANDREA, F. 303. *Și știu că n-au să-mi mai asculte În noapte plopii rari cuvîntul.* GOGA, POEZII, 267. *Artistul crease pentru răsfățul ochilor, sădind ... plopi gingași cu flori albe.* ANGHEL, PR. 58. *O undă de vînt abia simțit aruncă luciri de argint în creștetul plopilor.* ANGHEL-IOSIF, C. L. 116. *Tremură din vîrfuri plopi cu frunza rară.* IOSIF, P. 58. *Străjeri ai nopții, plopi se-nșiră Pe drumul tainic spre castel.* DENSUSIANU, L. A. 38. *Vedea și casa parohială ... înconjurată cu plopi înalți, drepți ca luminările.* AGÎRBICEANU, A. 480. *Se înalță plopi bătrîni.* GÎRLEANU, L. 34. *O foaie de plop ... se clătina repede.* HOGAȘ, DR. I, 83. *Un plop bătrîn îți chema ... ochii spre cer.* BASSARABESCU, V. 16. *Își sună-n zare plopii argintul frunzei lor.* EFTIMIU, C. 118. *Sărmanii plopi de lîngă moară Cum stau de singuri singurei.* BACOVIA, O. 170, cf. 16. *Plopi cu frunză rară S-au zbătut ușor în vînt.* TOPÎRCEANU, B. 10, cf. 83. *Cîțiva plopi întindeau crengi uscate.* C. PETRESCU, Î. I, 252. *Un singur plop ... apărea pe deal.* BRĂESCU, O. A. II, 254. *Mergeam pe o cărare, pe sub răchite bătrîne și plopi.* VLASIU, D. 200. *Un cuc întîrziat cîntă pe celălalt țărm, într-un plop.* SADOVEANU, O. IX, 354, cf. I, 161. *La geam foșnește plopul.* PILLAT, P. 79, cf. 86. *Un plop uscat și lîngă plop, o școală.* ARGHEZI, VERS. 285. *Plopii, turbați, se frămîntă.* CĂLINESCU, L. L. 40. *Stau ca săbii Severii plopi pe lîngă drumul ce-l umblă.* BLAGA, P. 86. *În locul sălciei ... a răsărit și s-a ridicat, înalt, un plop.* STANCU, R. A. I, 8. *Să-i păzesc pe cei sătui La marginea drumului Și c-o sfoară să mi-i sui Drept în vîrful plopului!* PARASCHIVESCU, C. Ț. 169. *Frunzișul codrilor ..., plopii și sălciile văilor ... sînt plini de cîntecul păsărilor.* V. ROM. februarie 1954, 301. *Plopul ... Simbolizează elanuri.* BENIUC, V. 99. *Pășeam spre ei și nu-i vedeam, Amurgul printre plopi ghiceam.* BANUȘ, P. 174. *O adiere ușoară făcea să foșnească un plop nevăzut.* PREDA, R. 362. *Rîndul de plopi cu mestecenii se salută.* ISAC, O. 111. *Se vedeau în depărtare niște plopi.* BARBU, P. 221. *Ascultați susurul plopului, ca un toiag înfrunzit.* S IANUARIE 1960, 20. *Plantăm ... și specii așa-zise repede crescătoare, cum e acest plop negru hibrid.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 854. *Leagănă-se bradu-n codru Ca și frunzulița-n plop.* POMPILIU, B. 15, cf. RETEGANUL, CH. 111. *Lată-i frunza bobului, Dar mai lată-a plopului.* ȘEZ. I, 76. *Foaie verde lemn de plop ... Adă fata să f-o joc.* ib. II, 218. *Frunză verde plop rotund.*

HODOȘ, P. P. 179. *Frumoasă masă-i întindea, La un pleop că mi-o-ntindea.* MAT. FOLK. 77. *Pui la măsele clei de plop.* PAMFILE, B. 46, cf. 12. *Alunul să-l aducă bun, Socul să-l aleagă cu noroc, Plopul să-l aducă pe loc.* id. CER. 65, cf. id. D 50, id. S. V. 36, COM. SAT. V, 110. *Mi-a șoptit frunza de plop Că dragostea nu-i noroc.* FOLC. TRANSILV. I, 242. *Foaie verde foi de plop, Toți cu mîinile-n mijloc.* FOLC. MOLD. I, 165. *Plopul e destul de mare, Da slabă umbră are.* ZANNE, P. IX, 512. *E mila de la bărbat Ca frunza de plop uscat.* id. ib. IV, 258. *Plopul e destul de mare, Dar pe dînsul poame n-are.* PANN, P. V. I, 105/11. *Dragostea junelui e ca umbra plopului.* DOINE, 49. ◇ (Ca termen de comparație sugerînd ideea de înălțime, mișcare continuă) *Intră și el după mine și stă legănîndu-se ca un plop.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 113. (Glumeț) *Frunză verde busuioc, Cum ne potrivim la joc. Eu mititel ca un plop Și ea mare ca un dop.* FOLC. TRANSILV. I, 75. ◇ Fig. *Fii stejar, să crești în lături, Nu înalt și slab, un plop.* COȘBUC, P. I, 156. *Și val-vîrtej aleargă un plop de praf pe drum.* LESNEA, A. 42. ◇ Loc. adj. (Regional) **De plop** = (despre rude, grade de rudenie) îndepărtat. *Cucoana Savastița, mătușă de plop a lui Andrei, o femeie mică, uscățică și nici tocmai urîtă, nici tocmai bătrînă.* HOGAȘ, DR. II, 68.

— Pl.: *plopi.* — Și: (regional) **plomp** (BORZA, D. 136), **plot** (id. ib.), **pleop, pliop, plup** (id. ib.) s. m.

— Lat. **populus.**

PLOP² s. m. v. **pleoapă.**

PLOPÁN s. m. **1.** (Prin vestul Munt.) Plop¹ mare și gros. *E un plopan numa bun de șiță.* UDRESCU, GL. **2.** (Prin Bucov.) Numele unei specii de bureți nedefinită mai de aproape. Cf. GLOSAR REG.

— Pl.: *plopani.*

— **Plop¹**+suf. *-an.*

PLOPÁNĂ s. f. v. **pulpană.**

PLOPÁR subst. **1.** S. m. (Entom.; regional) Scripcar *(Saperda carcharias). Se numește plopariu, pentru că petrece mai cu seamă pe plopi.* MARIAN, INS. 101, cf. 100, TDRG, ȘĂINEANU, D. U., CADE, ENC. AGR., SCRIBAN, D.

2. Subst. (Regional) Plopiș **(1)** (Cavnic—Baia Sprie). Cf. MAT. DIALECT. I, 265.

— Pl.: **(1)** *plopari.*

— **Plop¹**+suf. *-ar.*

PLÓPĂ¹ s. f. (Regional) Fructul plopului¹. Cf. SCL 1971, 403.

— Pl.: *plope.*

— **Plop¹**+suf. *-ă.*

PLÓPĂ² s. f. v. **pleoapă.**

PLOPĂRÍE s. f. Pădure de plopi¹; mulțime de plopi¹; loc unde cresc mulți plopi¹; plopiș **(1),** (regional) plopăriș, plopăriște, plopet, plopiște, plopar **(2).** Cf. IORDAN, L. R. A. 168, DR. XI, 65, 71, 77. *Michiduță își păștea totdeauna turma în plopărie.* CAMILAR, C. 48. *După ce turma se statornicea în poienițele din plopărie, mă întorceam la baltă singur.* id. C. P. 53, cf. SCF III, 54, 167.

— Pl.: *plopării.*

— **Plop¹**+suf. *-ărie.*

PLOPĂRÍȘ s. n. (Regional) Plopiș **(1).** Cf. DR. XI, 71, 82, UDRESCU, GL.

— Pl.: *plopărișuri.* — Și: **plopiríș** s. n. UDRESCU, GL.

— **Plop¹**+suf. *-ăriș.*

PLOPĂRÍȘTE s. f. (Regional) Plopiș **(1).** Cf. DR. XI, 65, 71, 83, SFC III, 60.

— Pl.: *plopărișt.*

— **Plop¹**+suf. *-ărișt.*

PLOPĂT s. n. v. **plopet.**

PLOPÉSC, -EÁSCĂ adj. (Învechit, rar) Plopos. Cf. DRLU.

— Pl.: *plopești.*

— **Plop¹**+suf. *-esc.*

PLOPÉT s. n. (Regional) Plopiș **(1).** Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DR. XI, 65, 71.

— Pl.: *plopeturi.* — Și: **plopắt** s. n. DR. XI, 71, 80.

— **Plop¹**+suf. *-et.*

PLOPIRÍȘ s. n. v. **plopăriș.**

PLOPÍȘ s. n. **1.** Pădure de plopi¹; mulțime de plopi¹; loc unde cresc mulți plopi¹; plopărie, (regional) plopet, plopăriș, plopiște, plopăriște, plopar **(2).** *Plopișul de luncă își tremură podoaba de argint în lina suflare a vîntului.* CIOCÎRLAN, P. P. 69, cf. CADE, DS, DR. XI, 71, DM, DL. *Plopișul ... e constituit din plop tremurător, eventual cu un amestec slab de salcie.* LTR².

2. Art. (Regional; în forma *ploptișul)* Numele unei hore vioaie și săltate (Lăureni—Tîrgu Mureș). VARONE, D. 124.

— Pl.: *plopișuri.* — Și: (regional, **2**) **ploptíșul** s. n. art.

— **Plop¹** + suf. *-iș.*

PLOPÍȘTE s. f. (Regional) Plopiș **(1).** *Îl legați țeapăn în plopiștea de lîngă rîu.* F (1883), 176, cf. DR. XI, 71, 83, SFC III, 59. *În plopiște au împuiat vulpile și și-au făcut vizuini.* UDRESCU, GL.

— Accentuat și: *plópiște.* — Pl.: *plopișt.*

— **Plop¹**+suf. *-iște.*

PLOPLÓN s. n. v. **plapumă.**

PLOPOMÁR s. m. v. **plăpumar.**

PLOPÓN s. n. v. **plapumă.**

PLOPONÓG s. m. (Bot.; regional) Slăbănog *(Impatiens noli-tangere).* Cf. BORZA, D. 87.

— Pl.: *ploponogi.*

— Probabil contaminare între **plăplnd** și **slăbănog.**

PLOPÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit, rar; despre suprafețe de teren) Cu plopi¹, care are plopi¹; (învechit, rar) plopesc. Cf. DRLU. *Loc plopos.* ib.

— Pl.: *plopoși, -oase.*

— **Plop¹**+suf. *-os.*

PLOPOTÁȘ subst. (Bot.; regional) Plop¹ **(c)** *(Populus nigra).* Cf. BORZA, D. 136.

— Cf. plop¹.

PLOPOVĂȚ subst. (Regional) Mreajă ai cărei ochi, împletiți cu lațuri, se strîng cînd intră peștele înăuntru. *Sînt ... unele mreje și mai rafinate numite mreajă cu lațuri ..., plopovăț.* ANTIPA, P. 500, cf. CADE.

— Pl.: ?

— Din ucr. **поплавець.**

PLOPȘÓR s. m. Diminutiv al lui plop¹; (regional) ploput. *A fost odată ca niciodată ... de cînd făcea plopșorul pere și răchita micșunele.* ISPIRESCU, L. 1, cf. CADE. *Plopușor cu creangă-n drum, Te-aș iubi și nu știu cum.* ȘEZ. I, 166. *Hai! plopușor cu frunza lată, Te-aș iubi și-mi ești cumnată.* ib. II, 214.

— Pl.: *plopșori.* — Și: **plopușór** s. m.

— **Plop¹**+suf. *-(u)șor.*

PLOPTÍȘUL s. n. art. v. **plopiș.**

PLOPUMÁR s. m. v. **plăpumar.**

PLOPUȘÓR s. m. v. **plopșor.**

PLOPÚȚ s. m. (Regional) Plopșor. Cf. SFC IV, 153. *Plopule, plopuțule, Ce te legini făr'de vînt?* ȘEZ. IV, 223.

— Pl.: *plopuți.*

— **Plop¹**+suf. *-uț.*

PLORÍCĂ s. f. v. **poreclă.**

PLOROFONISÍ vb. IV v. **pliroforisi.**

PLOSC interj. v. **pleosc.**

PLOSCÁN s. m. (Regional) Ploscar[2] **(1)** (Valea Timişului—Caransebeş). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 152.
— Pl.: *ploscani.*
— **Ploscă**[2]+suf. *-an.*

PLOSCÁNĂ s. f. v. **ploscoană.**

PLOSCÁR[1] s. m. **1.** Persoană care lucrează sau care vinde **ploşti**[1] **(1).** Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, DDRF, NOM. PROF. 34. *Era un ploscar în tîrg, cu fel de fel de ploşti.* UDRESCU, GL.
2. Ajutor al paharnicului **(1).** *El (paharnicul) avusese odinioară ca ajutor pe ploscar ..., pe urmă sarcina acestuia trecu asupra cupariului.* IORGA, C. I. II, 156, cf. BUL. COM. IST. V, 40. *La curtea domnească din Moldova a existat, în veacul al XV-lea, ... şi un ploscar: era dregătorul care avea grijă de plosca voievodului.* C. GIURESCU, P. O. 148.
3. (Regional) Vornicel (la nuntă). Cf. SCRIBAN, D., H XII 35, ALR II/I h 161.
4. (Rar) Palavragiu. Cf. DDRF, SCRIBAN, D.
5. (Argotic) Hoţ (de buzunare), pungaş. cf. CADE. *Poliţia zice că numai un ploscar ca tine e capabil de o lovitură atît de dibace.* DR. VII, 166, cf. IX, 326.
— Pl.: *ploscari.* — Şi: (învechit, **1) ploşcár** s. m. DDRF.
— **Ploscă**[1]+suf. *-ar.*

PLOSCÁR[2] s. m. **1.** (Transilv. şi prin Ban.) Par[1] cu care se cară grămezi de fîn (sau de otavă) pentru a face o căpiţă sau o claie; (regional) ploscan. Cf. PAMFILE, A. R. 159, VICIU, GL., L. COSTIN, GR. BĂN. II, 152, TODORAN, GL., A III 7.
2. (Regional) Cîrlig la samar, de care se atîrnă greutăţile (Răşinari—Cisnădie). Cf. PĂCALĂ, M. R. 457.
— Pl.: *ploscari.*
— **Ploscă**[2]+suf. *-ar.*

PLOSCÁŞ s. m. (Astăzi rar) Palavragiu. *Măi spioane, măi ploscaşe, Dă-ne pace şi le cară.* HELIADE, O. I, 135, cf. POLIZU. *Dar înţeleptul face şi tace ... În toată vremea au fost ploscaşi.* BOLLIAC, O. 157, cf. CIHAC, II, 263, JIPESCU, O. 56, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U.
— Pl.: *ploscaşi.*
— **Ploscă**[1]+suf. *-aş.*

PLÓSCĂ[1] s. f. **1.** Recipient de lemn, de lut ars, de metal etc. (cu înfloriturі), cu capacitate mică, rotund şi plat, cu gîtul scurt şi strîmt, folosit pentru păstrarea şi transportarea apei sau a altor băuturi şi care se poartă, de obicei, atîrnat de o curea; p. gener. vas în care se ţine băutură. *Şi luo pîine şi apă cu o ploscă.* PALIA (1581), 78/13. *Mi-am luat apă-n ploscă.* DOSOFTEI, ap. TDRG. *Începu a pribegi săracul Iacov, numai cu un toiag şi cu o ploscă cu uloi* (a. 1683). GCR I, 273/13. *Să le care apă cu poloboace, cu fedeleşe, ... cu ploşce.* NECULCE, L. 214, cf. LEX. MARS. 222, IORGA, B. R. 339, BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *O ploscă de vin aduce.* BĂRAC, A. 37. *Aşezîndu-se dar masa ... o-mprejurară, puind şi plosca în rînd.* PANN, P. V. III, 83/16, cf. 83/19. *Ia deci în braţe cea ploscă burduhoasă şi-ţi răcoreşte gîtlejul.* NEGRUZZI, S. I, 245, cf. II, 95. *Trămiteau pe slugi înainte cu ploştile şi cu blidele de mîncare.* FILIMON, O. I, 176, cf. 160. *Vin din Braşov ... lăzi, ploşte, mese.* I. IONESCU, P. 71. *Soldaţii o început ... a bea dintr-o ploscă.* ALECSANDRI, T. 1 497. *Te-ar zări vinindă la stînă pă munte, mititeluţ, cu plosca la oblînc.* JIPESCU, ap. GCR II, 258. *Ipate scoate plosca de la oblînc.* CREANGĂ, O. 72, cf. 84. *Moş Nichifor a tras o duşcă de rachiu din plosca lui.* id. P. 117, cf. 205. *Iată merindele mele şi plosca mea.* ISPIRESCU, L. 299. *Puse dăsagele pe şa, o înstrună bine, şi băgă pe după gît bătăile unei ploşti cu vin.* DELAVRANCEA, S. 242. *Şi ţăranii înainte ne ieşeau cu ploşti de vin.* MACEDONSKI, O. I, 10. *El bău din plosca de rachiu a surugiului.* I. NEGRUZZI, S. III, 67, cf. I, 153. *În părţile de la munte se întrebuinţează plosce în loc de ştipuri.* MARIAN, NA. 241. *Fă cu plosca-ncoa, voinice.* COŞBUC, P. II, 67. *N-apuca să se deşarte o ploscă şi alta îi lua locul.* ADAM, R. 193. *În ploscă se ţine rachiu ori vin.* ŞEZ. VIII, 92. *Plosca e rotundă, lată, cu fel de fel de flori încrustate în piele colorată.* PAMFILE, I. C. 170, cf. 64, 449, PĂCALĂ, M. R. 429. *Basmaua albă, legată de gîtul ploştii, fîlfîia în vînt.* BUJOR, S. 97, cf. 99. *Stăteam în jurul focului ... trăgînd în răstimpuri cîte o duşcă de rachiu dintr-o ploscă plină.* REBREANU, I. 168. *Tîmplarii de mobile exportau ... ploşti.* GOLOGAN, C. R. 28, cf. DIACONU, VR, 200. *Are o traistă ..., în ea o ploscă de rachiu.* BĂNUŢ, T. P. 81. *Cu grijă scoate Pîntecoasă plosca veche Din dăsaga de la spate.* TOPÎRCEANU, B. 17. *Treceau unul altuia o ploscă de bostan, care se cheamă tătarcă, în care era rachiu de tescovină.* SADOVEANU, O. V, 531, cf. IX, 356. *Începură să bea bine, trecîndu-şi cu îndemn ploscile de la unul la altul.* CAMIL PETRESCU, O. I, 113, cf. 125. *Se găseau acolo aruncate cazmale fără coadă ..., ploşti bătrîne cu pîntecul roşu.* STANCU, D. 486. *Scoase ... din buzunarul de la spate al pantalonilor o ploscă de metal, plată ca un revolver.* T. POPOVICI, S. 13. *Din cînd în cînd, oprindu-se-n răscruci, Trăgeau din ploscă cîte-o-nghiţitură.* LABIŞ, P. 108. *Pentru transportul unei cantităţi mai mici de vin ... s-a întrebuinţat plosca.* C. GIURESCU, P. O. 148, cf. GCR II, 369. *La masă se pun Şi se veselesc, Ploscele ciocnesc, Vesel chiuiesc.* ALECSANDRI, P. P. 66, cf. 73. *Lăcăt mare cît ploscă!* TEODORESCU, P. P. 673. *Cui e voia să trăiască, Plosca să n-o părăsească.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 386. *Să li deie două plosce pline de băutură tare.* SBIERA, P. 68. *Vinişorul cel mai bun se turna în ploscă ca să se plimbe din mînă în mînă.* POPESCU, B. III, 8. *Cum vedeţi, e o ploscă Cu vin de la Dealul Mare.* FUNDESCU, ap. GCR II, 315. *Ţine ploaşca, bea o dală.* ALEXICI, L. P. 35, cf. ŞEZ. V, 117. *Hoţul o pleoscă scotea: — Ţine nevastă şi bea.* MAT. FOLK. 1 069, cf. BUD, P. P. 81. *Lăutarii le cîntа Şi flăcăii că juca, Şi boierii că privea, Vin cu ploştile că da.* BALADE, I, 403. *Plosca la gură punea, Toată voinicul o bea.* ib. II, 163, cf. 200. *Şi mă închin şi la gura mea, Că ea ştie cum bea! Să facă gura ploscă, Gîtul leică, Pîntecele balercă.* FOLC. MOLD. I, 239. *Cînd e plosca la mijloc, Mare, mic e cu noroc.* ZANNE, P. IV, 92. *Nu căuta la ploscă, ci ce e în ploscă.* id. ib. 93. *Am o fată mare şi o atîrn de plete în cui (Plosca).* GOROVEI, C. 294. *Opt opinţele Şi-o ploscă de pele Şi-un ham tătăresc* (Plugul). id. ib. 297. *Am o ploscă cu miere, La cumătra-n buruiene* (Pepenele). SADOVEANU, P. C. 9. *Am un măluşor, în el se află două plosci şi din plosci curge apă* [Pieptul cu sînii]. PĂSCULESCU, L. P. 94. ◇ Fig. *Moşule, ţigan hain, Eşti o ploscă de venin.* ARGHEZI, VERS. 318. ◇ (Glumeţ) *Spălătură de ploscă* = băutură alcoolică. Cf. ZANNE, P. IV, 94. *Boală din ploscă*=beţie. CIAUŞANU, GL. ◇ Expr. **A umbla (de colo pînă colo) cu** (sau **a purta) plosca (minciunilor** sau **cu minciuni)** = a umbla cu vorbe, cu minciuni, cu bîrfeli de la unii la alţii. *Cine poartă plosca cu minciunile nu o duce mult.* PANN, P. V. I, 51/17. *Am şi eu o calitate — eu sînt discret ..., nu-mi place să umblu cu plosca.* CARAGIALE, M. 256. *Eu nu umblu niciodată cu plosca minciunilor.* id. O. II, 189. *Alţii umblă cu plosca cu minciunile de la unul pînă la altul.* ISPIRESCU, ap. CADE, cf. CIAUŞANU, V. 189. **Umblă cu plosca la nas** v. nas[1] **(1). A mîngîia ploscа** v. mîngîia **(II 4).** (Regional) **Ai noştri de la gura ploştii,** formulă de salut, mai ales între beţivi. Cf. UDRESCU, GL. **A se duce** (sau **a veni** etc.) **cu plosca** = a se duce (sau a veni etc.) în peţit. *Te duci la fata rumânului cu plosca şi pă urmă ... vin cu cinsturi, aşază nuntă.* GRAIUL, I, 138, cf. ALR II/I MN 78,2673/791. **S-a băut plosca,** se spune cînd s-a încheiat o logodnă. Cf. H II 275. ✦ (Peiorativ) Mamelă mare, lăsată,

moale; p. ext. uger (plin cu lapte). Cf. SCRIBAN, D. *Cită mai ploscă!* UDRESCU, GL. *Căprița a venit cu ploștile pline; ai ce lua de la ea.* id. ib. ✦ (Argotic) Geantă. Cf. CADE, BUL. FIL. IV, 200. ◇ Expr. **A scăpa laba-n ploscă** = a fura. Cf. BUL. FIL. IV, 136.

2. Recipient special în care vînătorul păs trează praful de pușcă. *Pușca, ... torba, cornul și plosca vînătorească.* CONV. LIT. XIII, 42. *Se aprindea la lumina ochilor lor, cum s-ar aprinde o ploscă de praf la focul unui chibrit.* GANE, ap. CADE. *Ploscă pentru praf de pușcă.* PAMFILE, I. C. 64.

3. Vas confecționat din tablă smălțuită, sticlă, material plastic etc., cu o deschizătură largă în partea de sus, întrebuințat pentru nevoile fiziologice de către bolnavii imobilizați la pat. *Surorile ... cărau ploștile de sub paturi.* PAS, Z. IV, 17. *Se întrebuințează ploștile, care sînt comode și ușor de introdus sub bolnav.* BELEA, P. A. 230. *Plosca însăși va fi dezinfectată cu antiseptice.* id. ib. 233.

4. (Regional) Furtun, țeavă cu care se trage vinul din butoi; (regional) tilv, trăgulă (Micăsasa — Mediaș). Cf. ALR II 6 161/141.

5. (Regional) Săniuță de copil avînd scîndurelele pe care se stă bătute direct pe partea superioară a tălpilor (Rîmnicu Vîlcea). Cf. LEXIC REG. 84.

6. (Regional) Numele unui dans popular (de la nuntă). Cf. VARONE, D. 124.

7. Compus: (Bot.; regional) **plosca-ciobanului** = traista-ciobanului *(Capsella bursa-pastoris)*. Cf. BORZA D. 39.

— Pl.: *ploști* și *ploște*, (rar) *plosci*, *ploșce*, *plosce*, (regional) *ploscuri* (A II 8). — Și: (regional) **ploășcă**, **pleóscă** s. f.

— Din bg. **плоска**. Cf. scr. ploska.

PLÓSCĂ² s. f. (Transilv. și Ban.) Căpiță (de fîn). Cf. REV. CRIT. III, 165, VICIU, GL. *Boanca aia ... era cît o ploscă de fîn.* GRAIUL, I, ap. CADE, cf. DENSUSIANU, Ț. H. 59, GREGORIAN, CL. 60, ALR SN I h 128/833, A III 7, 16, 18. ✦ (Regional) Cantitate de fîn pe care o pot duce doi oameni (Petrila). ALR II 5 273/833.

— Pl.: *ploște* și *ploști*. — Și: (sg. refăcut după pl.) **plóște** s. f. A IV 5.

— Cf. scr. plast, rom. **plastă¹**.

PLOSCĂNÍȚĂ s. f. v. **posconiță**.

PLOSCĂREÁSĂ s. f. (Rar) Palavragioaică. Cf. DDRF, SCRIBAN, D. 1 000.

— Pl.: *ploscărese*.

— **Ploscar¹** + suf. *-easă*.

PLOSCĂRÍE¹ s. f. Meseria ploscarului¹ **(1)**. Cf. SCRIBAN, D.

— **Ploscar¹** + suf. *-ie*.

PLOSCĂRÍE² s. f. (Cu sens colectiv) Articole lucrate de ploscar¹ **(1)**; mulțime de ploști¹ **(1)**. *Să lucrăm în fară piele, lînă ..., ploscărie, iască, ciubucărie, cofe.* JIPESCU, O. 70, cf. TDRG.

— **Ploscă¹** + suf. *-ărie*.

PLOSCHÍȚĂ s. f. **1.** Diminutiv al lui plosc ă¹ **(1)**; ploscuță **(1)**, (rar) plosculiță. Cf. LEX. MARS. 222. *30 de mii de ploschițe de lemn care să coprindă un litru de apă.* CR (1830), 18¹/22, cf. POLIZU, DDRF, TDRG, PAMFILE, A. R. 255, DR. VI, 238. *Întîi un păhărel de țuică dintr-o ploschiță pe care o lua totdeauna.* MOROIANU, S. 48. *Măi nepoate, măi Iovițel Ia mai adu o plosciță* (a. 1880). GCR II, 303. *Bea vinul Cu vedrița, Rachiul cu ploschița.* TEODORESCU, P. P. 602. *Cu ploschița după gît, veneau la fele-mpefit.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 355. *Punea masă și mînca D-o ploschiță că-mi scotea.* MATEESCU, B. 61. *Ploschița mea, iubit vas, Pasăre cu dulce glas, Eu în sus cînd te ridic, Tu îmi cînți cu glic-lic-lic.* CARAGIALE, O. VI, 400. *Bea cu oala, să fugă boala, Și cu ploschița, Să-și ude guriță.* ZANNE, P. III, 452. (Glumeț, prin exagerare) *Vin roșu aducea, O ploschiță De-o vedriță.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 489. *Mîndră masă că punea, O ploschiță în mînă lua, Ploschița de șapte oca.* MAT. FOLK. 38. *Mogoș pune șaua pă murg Ș-o ploșchiță mititică D-o vadră și cinci oca.* GRAIUL, I, 380. *Verde floare gutuiță, Și mai avea o ploschiță, D-o vadră și cinci oca.* PĂSCULESCU, L. P. 250. *Mireasa i-o arăta, Iar Novac dacă o vedea, Ploschița că o scotea, De 10 vedre și 8 oca.* ȘEZ. XII, 93.

2. (Învechit, rar) Biberon. *Cere 6 ploschiț[e] de sticlă din care sug copiii* (a. 1796). IORGA, S. D. VIII, 85.

— Pl.: *ploschițe*. — Și: **plosciță**, **ploșchiță** s. f.

— **Ploscă¹** + suf. *-iță*.

PLOSCÍȚĂ s. f. v. **ploschiță**.

PLOSCOÁIE s. f. (Prin vestul Transilv.) Ploscoană **(1)**. Cf. A II 6, 7, 12.

— Pl.: *ploscoaie* și *ploscoi*.

— **Ploscă²** + suf. *-oaie*.

PLOSCOÁNĂ s. f. **1.** (Transilv.) Căpiță joasă (de fîn); (regional) ploscoaie. Cf. LB, POLIZU, CIHAC, II, 266, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W. *Se clădește pe sărceriu ploscoana, uneori și bagheana.* PĂCALĂ, M. R. 458, cf. id. R. 78. *Fînul lăsat peste zi ca să se usuce e adunat seara în ploscoane.* GR. S. VI, 242, cf. ALR I 934/122, 125, 131, ALR SN I h 131/130, A II 3, 4, 8, 12.

2. (Prin vestul Transilv.) Pală¹ **(1)**. Cf. A II 8, 12.

3. (Regional) Prepeleac (de care se agață fînul). *Uscarea fînului ... se face pe prepeleciu, prepeleac, clenciu sau ploscoană.* PAMFILE, A. R. 157, cf. A II 12.

— Pl.: *ploscoane*. — Și: **ploscoávă** (PAȘCA, GL.) s. f., **ploscón** (H XVII 233) s. n., **ploscánă** (A II 8) s. f.

— **Ploscă²** + suf. *-oană*.

PLOSCOÁVĂ s. f. v. **ploscoană**.

PLOSCÓN s. n. v. **ploscoană**.

PLOSCONÍ vb. IV. Tranz. (Folosit și absol.) (Prin Transilv.; complementul indică brazde de fîn sau iarbă cosită) A aduna, a face căpițe. Cf. GR. S. VI, 242, ALR II 5 268/130.

— Prez. ind.: *plosconesc*.

— V. **ploscoană**.

PLOSCONÍȚĂ¹ s. f. v. **pleoscăniță**.

PLOSCÓNIȚĂ² s. f. v. **posconiță**.

PLOSCOTEÁLĂ s. f. (Regional) „Vorbărie neînțeleasă; ciorovăială“ (Bonț — Gherla). PAȘCA, GL.

— Pl.: *ploscoteli*.

— Cf. plosc ar¹.

PLOSCÓU s. n. (Regional) Augmentativ al lui plosc ă¹. Cf. plosc ă¹ **(1)**. Cf. SCL 1960, 41.

— Pl.: *ploscoaie*.

— De la **ploscă¹**.

PLOSCULÍȚĂ s. f. (Rar) Ploscuță **(1)**. Cf. ANON. CAR., POLIZU, DDRF, TDRG.

— Pl.: *plosculițe*.

— **Ploscă¹** + suf. *-uliță*.

PLOSCÚȚ s. n. v. **ploscuță**.

PLOSCÚȚĂ s. f. **1.** Diminutiv al lui plosc ă¹ **(1)**; ploschiță **(1)**, (rar) plosculiță. Cf. ANON. CAR., BUDAI-DELEANU, LEX., DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Oniță trase de la șold o tașcă de piele ... și scoase din ea o ploscuță lată de sticlă.* SADOVEANU, O. IX, 26, cf. SFC IV, 156. *Bea voios și ospăta, Cu ploscuța închina, De cinci vedre și-o oca.* ALECSANDRI, P. P. 153, cf. ȘEZ. VIII, 92. *Și el mai căta Prin neagra boltiță, Prin desiș de viță, Găsi de-o ploscuță, Nu așa micuță.* ANT. LIT. POP. I, 388. *M-aștepta dorul pe-afară, Pe-afară pe la fîntînă, Cu-o plioscuță mică, plină.* FOLC. TRANSILV. II, 64.

2. (Entom.; regional) Ploșniță (1) *(Cimex lectularius)*. Cf. MARIAN, INS. 430.
3. (Bot.; regional) Brumărea *(Phlox paniculata)*. *Cunoscutele brumărele numite și ploscuțe.* COMȘA, N. Z. 24.
— Pl.: *ploscuțe.* — Și: **ploscúț** (ANON. CAR.) s. n., (regional) **plioscúță** s. f.
— **Ploscă**[1] + suf. *-uță.*

PLOSNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLOSTOVÓL s. n. v. **prostovol.**

PLOȘCÁN subst. (Regional) Ciumăfaie *(Datura stramonium)* (Bogza—Rîmnicu Sărat). Cf. H XII 21.
— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PLOȘCÁR s. m. v. **ploscar**[1].

PLOȘCHÍȚĂ s. f. v. **ploschiță.**

PLOȘCÓCI s. m. (Regional) Căpușă (la oi) *(Ixodes)* (Gura Teghii—Buzău). ALR I 1 206/735.
— Pl.: *ploșcoci.*
— Etimologia necunoscută. Cf. ploșniță.

PLOȘNICÁR s. m. Numele a două plante erbacee din familia ranunculaceelor, cu frunzele divizate în lobi lineari și cu flori mici, galbene, care cresc prin locuri uscate; (regional) cornișor *(Ceratocephalus falcatus* și *testiculatus)*. Cf. BRANDZA, FL. 524, GRECESCU, FL. 30, PANȚU, PL., ENC. AGR., BORZA, D. 44.
— Pl.: *ploșnicari.*
— Etimologia necunoscută. Cf. ploșniță.

PLOȘNICIOÁRĂ s. f. (Regional) 1. Diminutiv al lui ploșniță (1). Cf. MARIAN, INS. 430. *L-am pus pe o policioară Și l-o mîncat o ploșnicioară.* ȘEZ. II, 61.
2. (Bot.) Tremurătoare *(Briza media)*. Cf. BORZA, D. 33.
— Pl.: *ploșnicioare.*
— **Ploșniță** + suf. *-ioară.*

PLÓȘNIE s. f. v. **ploștină.**

PLOȘNIȚÁR s. m. (Bot.; regional) Tremurătoare *(Briza media)*. Cf. BORZA, D. 33.
— Pl.: *ploșnițari.*
— **Ploșniță** + suf. *-ar.*

PLOȘNIȚÁRE s. f. (Bot.; regional) Orbalț (II a) *(Actaea spicata)*. Cf. CIHAC, II, 266, TDRG.
— Și: **ploșnițoáre** s. f. DDRF.
— **Ploșniță** + suf. *-are.*

PLÓȘNIȚĂ s. f. 1. Nume dat mai multor insecte parazite, cu corpul turtit și cu miros caracteristic urît, care se hrănesc cu sîngele omului *(Cimex lectularius)*, al porumbeilor *(Cimex columbarius)*, cu cereale *(Eurygaster maura)*, cu varză *(Eurydema ornata)* etc. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, CIHAC, II, 266. *Te-i fi mulînd de patru ori pe an dintr-o casă în alta, dacă te gonesc ploșnițele.* BOLINTINEANU, O. 273. *Pe părețl cu colb ... Roiesc ploșnițele roșii.* EMINESCU, O. I, 46. *N-a putut dormi diaconul de căldură și de ploșnițl.* CONTEMPORANUL, III, 658, cf. DDRF, BARCIANU, MARIAN, INS. 430, ALEXI, W., BIANU, D. S. *Este bine să se caute ... părăscuțe sau ploșnițe, să le prindă și să le afume.* PAMFILE, S. V. 36, cf. id. CER. 75, GOROVEI, CR. 276. *Părețele din prea jma culcușului meu dispăruse sub ... legiuni de ploșnițl late și pîntecoase.* HOGAȘ, DR. I, 143, cf. id. M.N. 13, ȘĂINEANU, D. U. *Pe albul peretului ... se urca laborios o ploșniță.* BRĂESCU, O. A. II, 50, cf. 138, COCEA, P. 30. *Hotelul meu e plin de ploșnițe.* ARGHEZI, C. J. 186. *De ce să dormi la un hotel cu ploșnițe?* CONTEMP. 1953, nr. 374, 4/1. *Noaptea luptam cu ploșnițele.* BARBU, P. 78. *De n-am fi aici, cum s-ar mai îngrășa ploșnițele?* s ianuarie 1961, 29. *Ploșnița este o insectă lacomă și rezistentă.* ZOOLOGIA, 78, cf. IORDAN, L. M. 194, ȘEZ. XXIV, 70. ◇ (Urmat de determinări care indică specia, genul, varietatea) *Ploșnița de cîmp.* MARIAN, INS. 421. *Ploșnița de casă.* id. ib. *Ploșnița de grădină.* id. ib. *Ploșnița de zmeură.* SIMIONESCU, F. R. 345. *Ploșnița de pom.* id. ib. 346. *Ploșnița sură.* id. ib. *Ploșnițele cerealelor.* LTR[2]. *Ploșnița de pat.* ZOOLOGIA, 78. ◇ Expr. **I-au fătat ploșnițele,** se spune despre cineva care, deși este lipsit de mijloace materiale, face risipă de bani. Cf. ZANNE, P. IX, 694. **A sta ploșniță** (sau **ca ploșnița**) = a sta degeaba. UDRESCU, GL. ✦ Epitet depreciativ pentru o persoană leneșă, parazită. Cf. UDRESCU, GL.
2. (Entom.; regional) Șvab *(Blatta orientalis)* (Pietrosani—Zimnicea). ALR I 1 900/922.
3. (Regional) Mămăligă moale care, atunci cînd e răsturnată, se întinde; (regional) ploștină (3) (Păușești Otăsău—Băile Govora). COMAN, GL.
— Pl.: *ploșnițe* și *ploșniți.* — Și: (regional) **plóștă** (PAMFILE, J. III, 92), **plójniță** (TDRG, SCRIBAN, D.) s. f.
— Din v. sl. ***plošta, *ploštbnica.** Cf. slovacul ploštica, ceh. ploštice.

PLOȘNIȚĂRÍE s. f. Mulțime de ploșnițe (1); p. ext. încăpere, casă plină de ploșnițe. *Se lasă la vale ... către ploșnițăriile din Tîrgul-Cucului.* CAMILAR, N. I, 112, cf. DM.
— Pl.: *ploșnițărit.*
— **Ploșniță** + suf. *-ărie.*

PLOȘNIȚOÁRE s. f. v. **ploșnițare.**

PLOȘNIȚOÁSĂ s. f. (Bot.; prin nordul Mold.) Specie de poroinic *(Orchis coriophora)*. Cf. BORZA, D. 120.
— Pl.: *ploșnițoase.*
— **Ploșniță** + suf. *-oasă.*

PLOȘNIȚÓI s. m. Augmentativ al lui ploșniță (1); spec. masculul ploșniței. *Cîțiva din ploșnițoii cei mai iscusiți erau trimeși în recunoaștere.* HOGAȘ, DR. I, 143.
— Pl.: *ploșnițoi.*
— **Ploșniță** + suf. *-oi.*

PLOȘPÁNĂ s. f. v. **pulpană.**

PLOȘPÁRĂ s. f. v. **pulpană.**

PLÓȘTĂ s. f. v. **ploșniță.**

PLÓȘTE s. f. v. **ploșcă**[2].

PLOȘTEÁCĂ s. f. v. **ploșteancă.**

PLOȘTEÁNCĂ s. f. (Învechit, în Mold.; probabil) Bucată de teren (mlăștinos); unitate de măsură pentru pămînt (nedefinită mai de aproape). *La 1643, la Buciumi, se vinde „o ploșteancă de treizeci de pași", iar în același an ... se întîlnește expresia „ce să va veni de în trei ploștence".* PANAITESCU, O. Ț. 171. *Au ales și pămînturile, anome: două ploșteci la vale pre lîngă olaltă și un pămînt prin piciurol gropiei* (a. 1651). IORGA, S. D. XVI, 160, cf. URICARIUL, XXIII, 233.
— Pl.: *ploștence.* — Și: **ploșteácă** (pl. *ploșteci*) s. f.
— Cf. ploștină.

PLOȘTÍ vb. IV v. **pleoști.**

PLÓȘTINĂ s. f. 1. (Mold., Bucov. și Transilv.) Mlaștină. Cf. CIHAC, II, 267, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, TDRG, I. BRĂESCU, M. 70. *Se zice că ploștina neagră a înghițit pe feciorul popii cu tot cu cai și cu plug.* CAMILAR, C. 17, cf. 18, H X 353, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, CHEST. II 73/200, 274, IV 63/546, A VI 26, PAMFILE, C. 49.
2. (Transilv. și prin nordul Munt.) Izlaz, pășune (situată în apropierea unei ape). *Aceste întinsori de fîn se vor mai numi și izlazuri ..., ploștine sau tabon.*

PAMFILE, A. R. 151, cf. H IX 387, VICIU, GL., A II 11, III 2.
3. (Regional) Ploșniță **(3)** (Păușești Otăsău—Băile Govora). COMAN, GL.
— Pl.: *ploștine*. — Și: **plóșnie** (ALEXI, W.), **plomóștină** (SCRIBAN, D.) s. f.
— Din ucr. **площина**. Cf. scr. p l o š t i n a.

PLOȘTINÓS, -OÁSĂ adj. (Prin Mold. și prin Transilv.; despre terenuri) Mlăștinos. Cf. CHEST. II 73/61, 263, A VI 26, GLOSAR REG.
— Pl.: *ploștinoși, -oase*.
— **Ploștină** + suf. *-os*.

PLOȘTÍRE s. f. v. **pleoștire**.

PLOȘTÍT, -Ă adj. v. **pleoștit**.

PLOT[1] s. n. Mică piesă de contact electric constituită dintr-un cilindru sau dintr-o prismă metalică fixate într-o placă de material electroizolant sau pe suprafața acesteia, și legată la un circuit electric. *Ploturile sînt folosite în construcția unor aparate pentru a realiza variația în trepte a parametrilor unui circuit.* LTR[2]. *Ploturile unui reostat*. ib., cf. DN[2], M. D. ENC.
— Pl.: *ploturi*.
— Din fr. **plot**.

PLOT[2] s. m. v. **plop**[1].

PLOTÁD s. n. v. **pocladă**.

PLOTÁGINĂ s. f. v. **pătlagină**.

PLOTAJÉRE s. f. pl. v. **pătlăgea**.

PLOTÁJNIȚĂ s. f. v. **pătlagină**.

PLOTÁNGER s. n. v. **pătlagină**.

PLOTÁNGINĂ s. f. v. **pătlagină**.

PLOTÍCĂ s. f. v. **plătică**[1].

PLOTOÁGĂ s. f. v. **potlog**.

PLOTOÁJNĂ s. f. v. **pătlagină**.

PLOTÓG s. m., s. n. v. **potlog**.

PLOTOGÁR s. m. v. **potlogar**.

PLOTOGĂREÁLĂ s. f. (Prin nord-vestul Munt.) Afacere măruntă, ocazională; cîrpeală. *Cu plotogăreli d-astea își mai duce și el viața*. UDRESCU, GL.
— Pl.: *plotogăreli*.
— **Plotogări** + suf. *-eală*.

PLOTOGĂRÍ vb. IV v. **potlogări**.

PLOTOGĂRÍE s. f. v. **potlogărie**[1].

PLOTOGĂRÍT, -Ă adj. (Prin nord-vestul Munt.) **1.** (Despre obiecte de îmbrăcăminte sau încălțăminte) Plin de petice; cîrpit. Cf. UDRESCU, GL. *Cămașă plotogărită*. id. ib. *Opinci plotogărite*. id. ib.
2. (Despre oameni) Îmbrăcat sau încălțat cu obiecte peticite ori zdrențuite; zdrențăros. Cf. UDRESCU, GL. *De ce-i fi umblînd așa plotogărit!* id. ib.
— Pl.: *plotogăriți, -te*.
— V. **plotogări**.

PLOTÓGEA s. m. art. (Regional) Plotogilă (Săpata de Sus—Pitești). UDRESCU, GL.
— **Plotog** + suf. *-ea*.

PLOTOGÉLE s. f. pl. v. **pătlăgea**.

PLOTOGÍ vb. IV v. **potlogi**.

PLOTOGÍLĂ s. m. (Prin nord-vestul Munt.) Om care umblă cu încălțămintea sau îmbrăcămintea peticită, ruptă; p. e x t. om care trăiește din afaceri mărunte; om de nimic; plotogea. Cf. UDRESCU, GL.
— **Plotog** + suf. *-ilă*.

PLOTOGITÚRĂ s. f. (Prin nord-vestul Munt.) **1.** Încălțăminte sau îmbrăcăminte ruptă, cîrpită; zdreanță, ruptură. *O plotogitură de cortel*. Cf. UDRESCU, GL.
2. Epitet dat unui om care umblă zdrențăros; p. e x t. om de nimic, c î r p ă. Cf. UDRESCU, GL.
— Pl.: *plotogituri*.
— **Plotogi** + suf. *-tură*.

PLOTOGOÁSE adj. (Regional; în sintagma) *Mere plotogoase* = specie de mere nedefinită mai de aproape (Zăgujeni—Caransebeș). DR. I, 360.
— **Plotog** + suf. *-os*.

PLOTOJEÁLĂ s. f. (Prin nord-vestul Munt.) Acțiunea de a p l o t o j i (v. p o t l o g i); cîrpeală. Cf. UDRESCU, GL. *I-am mai făcut (sau tras) o plotojeală; să vedem cît m-o mai ține*. id. ib.
— Pl.: *plotojeli*.
— **Plotoji** + suf. *-eală*.

PLOTOJÍ vb. IV v. **potlogi**.

PLOTOJÍT, -Ă adj. (Prin nord-vestul Munt.) **1.** (Despre obiecte de îmbrăcăminte sau încălțăminte) Care a fost cîrpit petic lîngă petic, foarte peticit; p. e x t. (despre lucruri) reparat, dres (pînă nu se mai poate face nimic). Cf. UDRESCU, GL. *O cămașă plotojită*. id. ib. *Opinci plotojite*. id. ib. *O căruță plotojită*. id. ib. *O coșare plotojită*. id. ib.
2. (Despre oameni) Care umblă îmbrăcat cu lucruri peticite, zdrențuite, cu vechituri; zdrențăros. Cf. UDRESCU, GL. ◇ (Substantivat) *Plotojitu-ăla umblă așa, (numai) de zgîrcit, de neam rău ce el* id. ib.
— Pl.: *plotojiți, -te*.
— V. **plotoji**.

PLOTÓN[1] s. m. v. **plotun**.

PLOTÓN[2] s. n. v. **pluton**[1].

PLOTONĂREÁSĂ s. f. v. **plutonierească**.

PLOTONÉR s. m. v. **plutonier**.

PLOTONIÉR s. m. v. **plutonier**.

PLOTÚN s. m. (Mold., Bucov.) Cerb *(Cervus elaphus)*; „un fel de animal sălbatic, foarte puternic și fioros" (MARIAN, V. 85). *Inorogul, a firii, iară nu a pizmei, urme căutînd, către Plotunul ... răspuns ca acesta dede* ... CANTEMIR, I. I. II, 219. *Din papuci de plotun descălțatu-o, Și-n cizme galbene încălțatu-o*. MARIAN, V. 71.
— Pl.: *plotuni*. — Și: **plóton** s. m. MARIAN, V. 85.
— Din slavonul **плотоүнъ**.

PLOUÁ vb. I. **1.** I n t r a n z. i m p e r s. A cădea ploaie **(1)**, a fi ploaie. *Și se rugă cu rugăciuri să nu fie ploaie și nu ploo spre pămîntu*. COD. VOR. 136/6, cf. PALIA (1581), 17/19. *Iarna niciodată nu ploauo, vara foarte puțin, și cînd ploauo de abiia jilăvește pămîntul*. URECHE, L. 115. *Au putere a închide ceriul să nu ploauo*. N. TEST. (1648), 311[r]/30. *Să ploauo pre pămînt*. BIBLIA (1688), 380[1]/6. *Strălucește soarele ... și ploauo și spre cei buni și spre cei răi*. ANON. CANTAC., CM I, 106. *De va și ploua, va fine puțin* (a. 1750). GCR II, 59/17. *Și ploauo preste dînsul pururea pre tot anul la vreame rînduită*. AETHIOPICA, 54[r]/25, cf. MOLNAR, RET. 18/17. *Acestor nici de vodă le pasă, Cînd ploauo să spele Aurul din apă*. BUDAI-DELEANU, Ț. 95. *Cîteva luni plouă neîncetat*. DRĂGHICI, R. 67/30. *Afară plouă*. ALECSANDRI, POEZII, 3. *În pădure a plouat grozav*. CREANGĂ, O. 30. *Afară plouă mărunțel*. CARAGIALE, O. I, 173. *Fetele moșneagului se rugau ... să plouă din destul ca să le crească mari zarzavaturile*. id. ib. III, 74. *Cît e de urît și de murdar pămîntul cînd plouă*. DELAVRANCEA,

T. 66, cf. id. H. T. 15. *Cînd plouă, vara, cîteodată Un brîu de foc pe cer s-arată, Iar noi îi zicem curcubeu.* COȘBUC, P. I, 125, cf. CANDREA, F. 232, STERESCU, N. 1 050, 1 053. *Într-o zi ploua strașnic.* HOGAȘ, DR. II, 121. *Afară stă să plouă.* BASSARABESCU, S. N. 98. *De-atîtea nopți aud plouînd, Aud materia plîngînd.* BACOVIA, O. 13, cf. 19. *A început să ploaie.* GALACTION, A. 192, cf. 380. *Plouă mărunt ca toamna.* C. PETRESCU, Î. II, 8. *Cînd începe să ploaie, putrezesc și pietrele.* id. ib. 242, cf. 129. *Ploua subțire, piezîș, o ploaie rece.* BRĂESCU, O. A. I, 290. *Ne-am făcut un adăpost de crengi — pentru că ploua.* SAHIA, N. 78. *Întinde o mînă, ca și cum ar încerca să vadă dacă plouă.* SEBASTIAN, T. 10, cf. 30, 310. *Afară ploua mărunt.* SADOVEANU, O. XI, 318, cf. VI, 347, id. E. 167. *Plouă, și singur mi s-a urît.* ARGHEZI, VERS. 209. *Pîrîul ... nu vine mare decît cînd plouă mult și se umflă apele.* CĂLINESCU, E. O. I, 106. *Afară ploua mereu.* CAMIL PETRESCU, O. I, 75. *A și început să plouă.* STĂNCU, R. A. III, 8, cf. id. U.R.S.S. 36. *Ploua și se înfundau roțile la jumătate.* PAS, Z. III, 8, cf. 16. *Noaptea începu să ploaie.* BENIUC, M. C. I, 495, cf. id. V. A. I, 43. *La noapte o să plouă.* PREDA, M. 10, cf. 20. *Ploua încă mărunt.* BARBU, P. 17, cf. ALECSANDRI, P. P. 141. *Pluase nu de mult.* SBIERA, P. 173. *Plouă cu piatră.* ȘEZ. II, 194, cf. GRAIUL, I, 4, ȘEZ. XII, 85, DENSUSIANU, Ț. H. 160. *Cît ce o ploiet, di loc s-o băgat apa în pămînt.* ALR I 424/61. *Pe la noi n-o ploiet.* ALR II 3 149/53. *Peste noapte că-mi ploua ..., Lacuri la genunchi făcea.* ANT. LIT. POP. I, 547. *Ziua plouă, noaptea ninge.* FOLC. TRANSILV. I, 124. *Cînd am fost nevastă nouă, Auzeam cînd cade rouă, Și-amu n-aud nici cînd plouă.* ib. 309. *De* (sau *dacă*) *nu plouă, măcar picură* (sau *pică*) (=chiar dacă cîștigul, de obicei suplimentar, nu este mare, tot te alegi cu ceva). Cf. CADE. *Parcă ar fi plouat cu piper între noi,* se spune despre doi oameni care s-au certat, s-au despărțit. Cf. ZANNE, P. I, 254. *De acu să știi că are să ploaie* (=va fi ceartă, discuție). id. ib. IX, 419. (Refl. impers.) *Da nu plouă cum să plouă.* ȘEZ. I, 106. ◇ Expr. **Se face că plouă,** se spune despre cineva care se preface că nu știe, nu observă un lucru (neplăcut). *Domnul Ionică Pară, vulpe bătrînă, pricepuse, dar se făcuse că plouă.* BARBU, P. 153. ✦ Intranz. unipers. (Despre ploaie) A cădea, a curge (în stropi). *Ploaia plouă, iarba crește, Dorul mîndrei mă topește.* F (1870), 307. *Cîtă ploaie-a tot plouat, Tot din ochi-mi a picat!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 218. *Căci ploaia, cînd ar ploua, Aurul ți l-ar strica.* id. ib. 509. *Plouați, ploi, pe toate văi.* MÎNDRESCU, L. P. 83. *De-ar ploua ploaie cu tină.* ȘEZ. I, 76. *Ploaie, Doamne, ploaie, Să curgă șiroaie.* ALEXICI, L. P. 198. *Că numa-o ploaie ce-o plouat, Mormîntu tot l-o mînat.* FOLC. TRANSILV. I, 205. ✦ Tranz. impers. (Complementul indică ființe sau lucruri) A-l uda, a-l bate ploaia **(1)**. Cf. LB. *Parcă te-a plouat, Așa stai de mîhnit.* ALEXANDRESCU, O. I, 240. *La Vaslui ne-a plouat.* BRĂESCU, O. A. I, 35. *Astă lină laie ... mult a mai plouat-o.* POP., ap. GCR II, 343. *N-am văzut verde frunzuță Ca la mîndra-n grădinuță, Cît o ninge, cît o plouă, Ea e tot mîndră și nouă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 21. *Nici m-a nins, nici m-a plouat, Nici floarea nu s-a uscat.* id. ib. 231, cf. MÎNDRESCU, L. P. 105. *Mi-a plouat fînul la moară Și otava pe hotară.* RETEGANUL, CH. 150. *Este apă și în ceriu ... că din aia ne plouă.* ȘEZ. III, 102. *Și cu ploaia m-a plouat.* HODOȘ, P. P. 238. *Geme că i-i greu, Că-l plouă mereu, Că-l plouă de-l varsă, Codrului nu-i pasă.* FOLC. MOLD. I, 66. *Da bine te-a mai plouat, frate, și pe tine la crîșmă,* se spune, glumeț, unei persoane care s-a amețit ușor de băutură. Com. din POIANA—VAȘCĂU. ◇ Tranz. unipers. (Cu subiectul „ploaia") *Făcînd foc priimiră pre noi pre toți pentru ploaia ce ne plooa.* N. TEST. (1648), 172r/10. *Să ne ploaie ploile.* TEODORESCU, P. P. 384. *Murgule, coamă rotată, Du-mă la mîndra odată, Că ți-oi face grajd de piatră ... Nici ploaia să nu te ploaie, Nici neaua să nu te ningă.* HODOȘ, P. P. 47. *Multe ploi că m-or ploiat.* ALEXICI, L. P. 89, cf. 48. ✦ Tranz. (Învechit) A da, a trimite ploaie **(1)**. *Nuori de pluară ploaie streină.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 110r/18. *Nor dătătoriu de ploae, ca una ce ai ploat ploi de bună credință.* MINEIUL (1776), 185r1/27. (Fig.) *Nouri de desfătare Ce plouă pe traiul nostru.* CONACHI, P. 287.

2. Intranz. P. anal. A cădea (de sus) sau a veni, a se produce etc. în număr, în cantitate mare, a se revărsa puhoi; a curge. *Mihai așeză tunurile pe un delușor vecin și ... făcu să ploaie un pîrîu de foc asupra turcilor.* BĂLCESCU, M. V. 166. *Ploua gloanțele din toate părțile ca grindina.* GHICA, S. 19. *De toate părțile, prin odăi, plouau pentru boieri zaharicale.* ODOBESCU, S. I, 77. *Sărutările plouau.* D. ZAMFIRESCU, A. 162. *De săptămîni Plouă raze ude, grele, mohorîte.* CAMIL PETRESCU, V. 59. *Flori albe plouă din cireși.* SADOVEANU, O. I, 459. *Printr-un geam opac din tavan ploua înăuntru o lumină albă.* DAN, U. 193. *Cînd larma se potoli, începură să plouă întrebările grăbite, repetate.* V. ROM. august 1955, 53. *La prima recrutare se află că repartizările plouaseră cu nemiluita.* PREDA, M. 33. ✦ Tranz. A arunca, a trimite fără întrerupere, a vărsa ploaie **(2)** de ... *Și ploo lor mană să mărânce și păre diin ceriu deade lor.* PSALT. 157. *Ploua-va spre păcătoși mreji, foc și piatră pucioasă.* CHEIA ÎN. 11r/10. *Iată eu voi plooa pîini den ceriu.* BIBLIA (1688), 16/3. *Infanteria din centru ploua nouri de săgeți.* HASDEU, I. V. 150. *Începea să ploaie asupra lor vorbe de batjocură.* AGÎRBICEANU, L. T. 254. *De sus, din colivie, sticletele plouă mereu la coji.* BASSARABESCU, S. N. 98. *Țipă cocostîrcii-n zare, Plouă fagul frunze rare.* CONTEMP. 1948, nr. 104, 11/3. ◇ Intranz. *Iaca leșii se suie pe scări! ... Plouați cu bolovani peste dînșii.* ALECSANDRI, T. II, 28. *Soarele, alb de ferbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre.* HOGAȘ, M. N. 14.

— Pronunțat: *plo-ua.* — Prez. ind. pers. 3: *plóuă;* conjunct. pers. 3 și : (regional) *să ploaie.* — Și: (regional) **ploiá,** (învechit) **pluá** vb. I.

— Lat. **plovere.**

PLOUÁR subst. (Învechit, rar) Umbrelă. *Flouarul și paltonul nu erau în mîna lui.* F (1886), 380.

— Pronunțat: *plo-uar.* — Pl.: ?

— **Ploua**+suf. *-ar.*

PLOUÁRE s. f. **1.** (Rar) Plouat¹. Cf. DDRF.

2. (Învechit) Ploaie **(1)**. Cf. POLIZU. ◇ Fig. *Cu plouarea umpleți besericile de apa dumnezeeștii.* MINEIUL (1776), 36r1/35.

— Pronunțat: *plo-ua-.*

— V **ploua.**

PLOUÁS, -Ă adj. (Prin nordul Transilv. și prin Maram.) Ploios. Cf. ALR I 1 228/218, 345.

— Pronunțat: *plo-uas.* — Pl.: *plouași, -se.*

— **Ploua**+suf. *-os.*

PLOUÁT¹ s. n. (Rar) Faptul de a **ploua (1)**; (rar) plouare **(1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX.

— Pronunțat: *plo-ual.*

— V. **ploua.**

PLOUÁT², -Ă adj. **1.** Stropit, udat, ud de ploaie **(1)**. Cf. DRLU, DDRF, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Pe fereastra plouată îl pîndea de-afară o zi moroșănoasă.* REBREANU, NUV. 171. *Intră ... cu căciula plouată și cu bunda întoarsă pe dos.* SADOVEANU, O. III, 290, cf. SCRIBAN, D., DM. (Substantivat) *Plouatului nu-i i-e frică de ploaie.* ZANNE, P. I, 60. ◇ Expr. (Glumeț) **(A fi** sau **a sta, a umbla) ca o curcă** (sau **ca o găină,** rar, **ca o pisică, ca o mîță** etc.) **plouată** sau **ca un cîine plouat** etc., se spune despre un om trist, abătut. *Umblă ca curca plouată.* ROMÂNUL GLUMEȚ, 41. *Nu mai sta ca o găină plouată.* CREANGĂ, P. 222. *Parcă-i un cîine ploual.* ȘEZ. II, 74.

2. Fig. (Despre oameni) Care este fără chef, rău dispus, descurajat, abătut; (despre aspectul, fizionomia oamenilor) care trădează o indispoziție sufletească, descurajare. *N-a venit plouat, ci cu punga*

plină de la tîrg. SLAVICI, N. I, 27. *Toți se ridicară de la masă: unii galeși, plouați și triști, alții nepăsători, veseli.* DELAVRANCEA, S. 136. *Ce ai, de arăți așa plouat?* I. NEGRUZZI, S. IV, 459. *Fetele și Mihai ... stau în balcon cam plouați.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 110, cf. 188. *Erau plouați c-au rămas bătuți și fără lăutari.* REBREANU, I. 31. *Andrei are o mutră plouată de tot.* CAMIL PETRESCU, T. I, 100. *Șeful s-a depărtat, iar personalul plouat și tăcut s-a îndreptat spre ușă.* ULIERU, C. 84. *M-ai înnebunit ... cu mutra dumitale plouată.* STANCU, R. A. IV, 87, cf. 285. *Deputatul veni la tribună plouat și ceru scuze.* PAS, Z. II, 211.

— Pronunțat: *plo-uat.* — Pl.: *plouați, -te.*

— V. **ploua.**

PLÓUĂ s. f. v. **ploaie.**

PLOUĂCIÓS, -OÁSĂ adj. v. **ploicios.**

PLOURÓS, -OÁSĂ adj. (Învechit și regional) Ploios. *Va fi iarna grea și plouroasă.* PARACLIS (1639), 255. *Începutul iernii plouros, mijlocul neguros.* CALENDARIU (1814), 69/8. *Cînd vremea e plouroasă.* POP., ap. DDRF, cf. ALR I 1 228/170, 178, 190, 231, 558, ALR II/157, 228, A V 15, 26. *Se strînge apă dacă ține timpul plouros.* GLOSAR REG.

— Pronunțat: *plo-u-.* — Pl.: *plouroși, -oase.*

— **Ploua**+suf. *-uros.*

PLÓVĂR s. n. v. **pulover.**

PLÓZNĂ s. f. v. **pleasnă.**

PLOZNÍ vb. IV v. **plesni.**

PLOZNITOÁRE s. f. v. **plesnitoare.**

PLUÁ vb. I v. **ploua.**

PLUG s. n. **I. 1.** Unealtă agricolă (cu tracțiune animală sau mecanică) folosită pentru aratul solului și pentru lucrări de dezmiriștire, de desfundare etc., (regional) p l u g n i ț ă **(1)**; p. e x t. (învechit) atelaj pentru această unealtă. *Altul zise: „Pluguri de boi cumpărai cinci".* CORESI, EV. 413. *Ară cu plugul în loc striin.* PRAV. GOV. 87v/6, cf. HERODOT (1645), 210. *Puind mîna lui spre plug.* N. TEST. (1648), 81v/4. *Oamenii lucrători cu plugul și cu sapa* (a. 1600—1680). GCR I, 178/19. *Unde mai nainte prindea pește, acolo ara cu plugul.* N. COSTIN, L. 560. *Au încărcat pîne de a lui, arată cu plugurile lui.* NECULCE, L. 84, cf. ANON. CAR. *Un om ave trii pluguri de boi* (cca 1750). GCR II, 62/31. *Plugul ... iaste de două feliuri: șucheat și schimbătoriu.* ECONOMIA, 20/7, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Eu merg în locu-ți cu plugul să ar.* PANN, P. V. II, 65/10, cf. NEGRUZZI, S. I, 246. *Aveam ... Vite-n bătătură și plugul lîngă casă.* BOLLIAC, O. 97. *Pe cîmpul neted ies românii cu-a lor pluguri!* ALECSANDRI, POEZII, 120. *Plugu, nou, ușor, lucrat în hier românesc, să hiie gata la timp.* JIPESCU, ap. GCR II, 259. *Cu plugul și cu spada ați întins moșia voastră.* EMINESCU, O. I, 149. *Boii lui au să uite a trage în plug.* GANE, N. I, 97. *Plug, grapă, teleagă, sanie ... și cîte alte lucruri ce trebuiesc omului.* CREANGĂ, P. 38. *În urmă sosiră ... și patru pluguri cu cîte patru boi.* SLAVICI, N. I, 91, cf. 23. *Un om ca toți oamenii, umbla după șapte pluguri ce ara.* ISPIRESCU, L. 320. *N-aveau nici plug, nici boi, nici sapă.* DELAVRANCEA, S. 164, cf. id. T. 108. *De cu ziuă pînă-n sară, Pe o coastă țelinoasă, adînc plugurile ară.* BELDICEANU, P. 64. *Din sate, în cîmpuri tu scoți Și doina și turma și plugul.* NECULUȚĂ, Ț. D. 56, cf. LIUBA-IANA, M. 107, DAMÉ, T. 35. *Pocnind din bici pe lîngă boi, În zori de zi el a trecut Cu plugul pe la noi.* COȘBUC, P. I, 93. *Îmi place să văz primăvara pămîntul aburind în urma plugului.* SANDU-ALDEA, U. P. 67. *În coapsa grăitoarei miriști Devreme plugul vostru ară.* GOGA, P. 9, cf. 32, PAMFILE, DUȘM. 161, 187, id. CR. 4. *Au venit țăranii cu plugurile și au arat mirișteа.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 228. *Ion opri vitele cu plugul, pregătindu-se de muncă.* REBREANU, I. 93, cf. BOCĂNEȚU, T. A. 138, ȘĂINEANU, D. U. *Ogoarele* ***își*** *întindeau fășiile proaspăt întoarse de plug.* C. PETRESCU, Î. II, 174. *Tot crește-n urma plugului ce scurmă O brazdă neagră, proaspătă și udă.* D. BOTEZ, P. O. 26. *Ce ar fi dacă aș inventa eu o mașină puternică, uriașă, care să răstoarne munții ... întocmai cum plugul răstoarnă brazdele?* BRĂESCU, O. A. I, 260, cf. DS. *Va intra plugul și va crește grîu.* SADOVEANU, O. IX, 251, cf. XII, 249. *Ne trudeam cu plugul, cu secera, cu snopii.* ARGHEZI, S. P. 95, cf. 124, id. VERS. 200. *Zvînta pămîntul ... pentru plugurile care aveau să-l are.* STANCU, R. A. I, 201. *Îmi știu și meșteșugul, Ca răposatul tata, plugul.* BENIUC, V. A. II, 104, cf. id. V. 133. *Cu ce-am cumpărat în vara aia plugul și rariță?* PREDA, M. 177. *Un plug ruginit am văzut în bătătură-*ISAC, O. 213. *Azi minuim o mașină, un plug ... , Mîi. ne-poimîine noi vom mînui Complexe întregi de mașini și o țară.* LABIȘ, P. 435. *Duminica trecută au băgat plugurile în pămînturile călugărilor.* BARBU, P. 170. *Plugul, făptură ciudată, Nu se odihnește niciodată.* HOREA, P. 26. *S-a uitat cum cații mergeau la pas trăgînd după ei plugul.* S ianuarie 1960, 18. *Abia aștept să intrăm cu plugurile-n brazdă.* T martie 1962, 16. *Badea c-un plug bine-mpănat Și tot cu fier ferecat.* TEODORESCU, P. P. 144. *Cîtu-i drumu de-a lungul, Ară badea cu plugul.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 270, cf. SBIERA, P. 322. *Douăsprezece pluguri de boi.* ȘEZ. III, 241. *Ia vezi, țeasta capului, Cît rotila plugului.* BALADE, II, 64. *Toate plugurile ară La holdă de primăvară.* FOLC. TRANSILV. I, 481, cf. II, 65. *Nu ți-e plugul de-așa brazdă* (=nu poți face un lucru peste puterile tale). ZANNE, P. V, 506. *Iasă el și plugul meu* (=îmi vine și mie odată apa la moară, v. m o a r ă **1**). CIAUȘANU, V. 189. *Doi trag, Doi împing, Doi mînă Și unul dărîmă (Plugul).* ȘEZ. XVI, 168. ◇ F i g. *Vîntul cel adevărat ... Pustnic și întărîtat, Plugul și l-a-ngenuncheat.* ARGHEZI, VERS. 243. *Plugul, strungul și condeiul Au pornit să chiuie.* BANUȘ, P. 240. *Am auzit ... de poieni întinse scormonite de „plugul" mistreților.* VÎN. PESC. noiembrie 1961, 19. ◇ E x p r. **A-i merge** sau **a-i umbla** (cuiva) **plugul (bine)**=a-i merge (cuiva) bine treaba, a avea succes; a fi bine dispus (din cauza reușitei unei acțiuni). Cf. ZANNE, P. V, 507, UDRESCU, GL. **A-i merge plugul în grădina altuia**=a munci la altul, a slugări. Cf. UDRESCU, GL. **A-i sta plugul**=a nu mai avea nici un folos de nicăieri. Cf. ZANNE, P. V, 507. **A nu-i fi plugul pe brazdă**=a nu fi cumsecade. Cf. PAMFILE, J. II, 160. **A băga** sau **a-și pune (boii, vițele** etc.) **în plug cu cineva** sau **a se pune în plug cu altul, a pune amîndoi în plug**=a se asocia, a se întovărăși, a-și face de lucru cu cineva. *Cu mine ți-ai pus boii în plug? Apoi ține minte că ai să-i scoți fără coarne!* CREANGĂ, P. 28, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Nici un drac nu se mai încumeta să-și pună în plug cu puterea cismarului.* ȘEZ. IX, 69. *Cu mai marele tău în plug să nu te pui.* ZANNE, P. IV, 430. (Regional) **Un plug de copii**=copii foarte mulți. PAMFILE, J. II, 160.

2. Faptul de a ara; arat, plugărit, plugărie, (rar) plugărire. *Va face aceasta la vremea plugului.* PRAV. 1. *Ș-au arat de mălai lor cît li-au fost voie, păr au trecut vreme plugului și din pricina lor au rămas Iordachi fără mălai* (a. 1771). IORGA, S. D. VII, 94. *Cucul cîntă, hai la plug.* I. GOLESCU, ap. DDRF. *La plug se cunoaște rămînul.* BARONZI, L. 66. *Precum văz, ați fost astăzi la plug.* SLAVICI, N. I, 93. *La plug, să steie-n ploaie, ca un cîne, Și-aluncea să vedem ce mai rămîne Din frumusețea lor de azi, pe mîne.* PĂUN-PINCIO, P. 91. *Eu mergeam la plug, în laz.* COȘBUC, P. I, 49. *Oamenii, la plug, răsturnau pămîntul în brazde mănoase.* BUJOR, S. 111. *Tocmai înjuga boii să pornească la plug.* REBREANU, I. 279. *Le-ajunge-o mămăligă, la plug, cu-o murătură.* ARGHEZI, VERS. 478. *Bun lucru, bade, la plug!* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 270, cf. DOINE, 113. *Frunză verde lemn de rug, Haideți, fraților, la plug.* ANT. LIT. POP. I, 145. *Și ne-om duce noi la plug, Și-om ara ogoarele.* FOLC. TRANSILV. I, 452. *Sărută-mă mîndro, lung, Că mîine mă duc la plug.* id. ib. II, 40

✦ Îndeletnicire, ocupaţie a plugarului **(1)**; plugărie, plugărit. *10 mii de ieniceri, răsipiţi pre la sate, ... se hrănesc cu plugul şi cu niguţătorii.* URECHE, L. 123. [Oameni] *a cărora alijveriş este plugul şi cărăuşie* (a. 1803). URICARIUL, VII, 332. *Ceilalţi s-au înapoiat la păzitul vitelor, la plug şi la seceră.* GALACTION, A. 28. *Tatu-său fusese plugar, dar el dase plugul pe covrigărie.* SADOVEANU, O. I, 621. ◇ Expr. (Regional) **Acesta (sau acela) mi-i plugul**=aceasta sau aceea îmi este ocupaţia, profesiunea. Cf. LB. *Mă aşteaptă nişte fii de duhovnicie, dragii mei, şi trebuie să mă duc mort, copt, că acesta mi-i plugul.* CREANGĂ, O. 231, cf. ZANNE, P. V, 507, PAMFILE, A. R. 33. ✦ Fig. Ogor, pământ; patrie, ţară. *În timpul voievozilor din trecut îşi purtau laolaltă războaiele îndîrjite, spre apărarea plugului.* ADAM, R. 50.

3. (Mold., Bucov., Transilv.) Pluguşor **(2)**. *La un sfîntul Vasile, ne prindem noi vreo cîţiva băieţi din sat, să ne ducem cu plugul.* CREANGĂ, A. 41. *Simbolul de avuţie, Plugul bine vestitor, Ne aduce bucurie, An de bunuri roditor.* BELDICEANU, P. 66. *Unul zice plugul, ceilalţi copii sună clopoţeii.* PAMFILE, A. R. 29, cf. id. I. C. 148. *Datină de Anul nou cunoscută sub denumirile de plug sau de pluguşor în Muntenia.* ALEXANDRU, I. M. 32. *Noi cu plugul ne-am luat De cu seara ce-a-nserat.* TEODORESCU, P. P. 148, cf. ALR II/I h 198/605, ALRM II/I h 256.

4. (Agric.; popular; în sintagmele) *Plug de săpat* (sau *de sapă, de prăşuit* etc.) ori *sapă de plug*=rariţă[1] **(1)**. Cf. ALR SN I h 99, A III 4. ✦ (Astron.; regional; art.) Rariţa, v. *rariţă*[1] **(2)**. Cf. PAMFILE, CER. 172, H II 283, IV 13, XI 235, XII 262.

5. (Învechit; cu sens neprecizat, probabil) Unitate de măsură pentru terenuri agricole, egală cu cantitatea de pământ pe care o poate ara un plug **(I 1)** într-o zi. *Acestora le-a dăruit ... un pământ din satul Nagefalău, ca de 20 pluguri.* ŞINCAI, HR. I, 267/21, cf. 272/12.

II. 1. (Şi în sintagma *plug de zăpadă*) Vehicul sau dispozitiv ataşat la un vehicul, care serveşte pentru a înlătura zăpada de pe o cale de comunicaţie, în vederea menţinerii sau restabilirii circulaţiei. *Un plug de desfundat liniile abia se mişca în faţa peronului.* C. PETRESCU, S. 149, cf. id. A. 277. *Apoi, după două zile, Îmi venea plugul pe şine, Taur greu, întăritat, de omăt înfometat.* V. ROM. februarie 1954, 215. *Construcţia plugului de zăpadă variază după calea pe care e folosit.* LTR[2]. *Plugurile de zăpadă pot fi echipate cu elice, ... cu rotor prevăzut cu pale-cuţite.* DER.

2. (Tehn.; în sintagmele) *Plug de cărbune*=agregat folosit la executarea mecanizată a operaţiilor de abataj şi de încărcare a cărbunelui, prevăzut cu lame sau cuţite care dislocă materialul. Cf. LTR[2], DL, DM, DER. *Plug nivelator*=maşină de lucru formată dintr-un şasiu cu patru roţi şi o lamă tăietoare lungă, înclinabilă, care serveşte la nivelarea suprafeţei terenurilor şi la împrăştierea (în scopul nivelării a) unui material pe o şosea sau pe un teren. Cf. LTR[2], DL, DM. *Plug pentru şanţuri*=maşină de lucru cu cuţite speciale, care serveşte la săparea şanţurilor. Cf. LTR[2], DL, DM.

III. Figură la schi, care constă în apropierea din mers a vîrfurilor schiurilor în formă de unghi, pentru a frîna sau a reduce viteza schiorului. Cf. DL, DM, M. D. ENC.

— Pl.: *pluguri.*

— Din v. sl. плоугъ.

PLUGÁR s. m. **1.** Persoană care trăieşte în mediul rural şi a cărei ocupaţie de bază este agricultura; p. gener. ţăran. V. agricultor. *Plugariul cu multă trudă ară.* CORESI, EV. 78. *Cade-să a tot plugariul să-şi are şi să-şi lucreze pămîntul* (a. 1646). GCR I, 119/27. *Lucrătorii pămîntului, anume plugarii.* PRAV. 1. *Plugariul aşteaptă bun rod al pămîntului.* N. TEST. (1648), 179[v]/15. *Plugarii carii lucrează pămîntul.* M. COSTIN, O. 300. *Căci iubitoriu de plugari era.* BIBLIA, (1688), 325[1]/36, cf. ANON. CAR. *Gheorghie ..., ca un plugariu prea înţelept, au sămănat aici pre pămînt.* MOLNAR, RET. 37/3. *Într-o clipită Strică truda plugariului dreaptă.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 170, cf. LB. *Am văzut şi nişte plugari cum ara.* DRĂGHICI, R. 8/18, cf. 78/4. *Evanghelia nu alege pe boier din plugar, pe împărat din rob.* PR. DRAM. 229. *Zări p-un plugar cioplind Şi la un gard împletind.* PANN, P. V. III, 10/5. *Plugarul bun ... curăţă de mărăcini ţarina sa.* NEGRUZZI, S. I, 8. *Breasla plugarilor ... singură sprijină tot satul pe grumajii ei.* BOLLIAC, O. 249. *Nu eşti fiu al poporului, ieşit din opincă, nepot, strănepot de plugar.* GHICA, S. 222. *Dar românii, fii ai celor ce-n vechime se luptară, ... Sînt plugari.* ALEXANDRESCU, O. I, 76. *Lumina amurgeşte şi plugarii către sat, Hăulind pe lîngă juguri, se întorc de la arat.* ALECSANDRI, POEZII, 42. *El este ca plugarul ce ară nencetat.* BOLINTINEANU, O. 155. *Se iveşte ... cîte un foc depărtat şi împrejuru-i chipurile obosite a vreo cîtorva plugari.* ODOBESCU, S. I, 24, cf. 253. *Plugarii continuă a se numi între ei „rumâni".* MACEDONSKI, O. IV, 114, cf. URICARIUL, XIV, 134. *Am voit să v-arăt Cum că şi plugaru-i om isteţ.* COŞBUC, P. II, 134. *Plugarii-n veci nu pier, Căci lor pămîntul sfînt li-e tată, Şi frate soarele din cer.* GOGA, POEZII, 221. *Plugarul, rămas peste noapte în cîmp, doarme învelit în nişte saci.* GÎRLEANU, N. 209. *Doina e cîntecul unei clase sociale, a plugarului.* IBRĂILEANU, SP. CR. 147. *Nu se interesează de soarta plugarilor.* REBREANU, R. I, 272. *Printre ei mai erau şi plugari.* GALACTION, A. 207. *Plugari, păstori sau orăşeni — în ochii nici unuia nu se mai oglindeau rîul şi pădurea veacurilor dintăi.* SADOVEANU, O. IX, 374, cf. XII, 23. *Erai, tăticule, plugar, Dar psalt bun şi lăutar.* ARGHEZI, VERS. 237, cf. id. H. 132. *Întinde frăţeasca ta mînă ... Plugarului vajnic ce ară.* BENIUC, V. A. II, 54, cf. DEŞLIU, G. 48. *Palme bătucite de plugar.* LABIŞ, P. 19. *Plugarul priveşte cadranul solar Şi cu calmă ncordare aşteaptă.* CONTEMP. 1961, nr. 786, 3/6. *Pîn-a nu agiunge plugar Aveam falnic harmăsar.* ALECSANDRI, P. P. 169. ◇ (Adjectival) *Omul plugari, ccla ce pămîntul lucrează, cade-i-se den rodul lui să guste.* CORESI, L. 514/16. *Isav fu om vănătoriu şi plugariu.* PALIA (1581), 98/16. ✦ (Adjectival; învechit) Alcătuit din ţărani, privitor la ţărani. *Clasa plugară este prea mulţumită de măsurile de acum ale guvernului.* CR (1846), 71[2]/12. ✦ (Regional) Persoană angajată de un ţăran înstărit pentru muncile agricole sau pentru treburile gospodăreşti; băiat care mînă vitele la arat, p o g o n i c i **(1)**; cel care ţine coarnele plugului la arat, c o r n a c i. Cf. PAMFILE, A. R. 51. *Au fost odată doi fraţi, unul bogat şi unul sărac, şi cel sărac era plugar la cel bogat.* MARIAN, S. R. II, 148. *Era odată un plugar la un bogătaş.* id. ib. 149. *Scoală, scoală, Pierde-vară! Că la tata eu mă duc Şi plugari o să-ţi aduc.* id. SA. 46, cf. ALR II 5 102/2, 36, 106, 172, 219, 284, 334, 346, 349, 353, 531, 551, 769, 784.

2. (Mold.) Flăcău care umblă cu pluguşorul **(2)** în ajunul Anului nou. V. u r ă t o r, c o l i n d ă t o r. *„Drele pe podele şi bureţi pe pereţi" ... cum obişnuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.* CREANGĂ, A. 42. *Cocea măluşa Săftica cuptioare ...de colaci pentru colindători, plugari, semănători.* CONTEMPORANUL, V[1], 100. *Orăşelul vuia de zgomotele plugarilor.* SADOVEANU, O. I, 122.

— Pl.: *plugari.*

— **Plug**+suf. *-ar.*

PLUGĂRÁŞ s. m. Diminutiv al lui p l u g a r.

1. (Popular) Cf. p l u g a r **(1)**. Cf. TDRG, CADE, DM. *Tot mă cere, maică, cere, Tot mă cere-un plugăraş.* ŞEZ. III, 59. *Banul îndată începea, La plugăraşi că striga ... Toţi, Doamne, îngenunchea ... Cîte-o bucătură lua.* PĂSCULESCU, L. P. 197. ✦ (Regional) Pogonici **(1)**. *Un băiat bun al gospodarului ... ori un băietan tocmit pentru ... a-i ajuta. Se numeşte ... plugăraş. Acesta are grije ca vitele să nu se oprească pe loc.* PAMFILE, A. R. 51.

2. (Mold., Bucov.) Cf. p l u g a r **(2)**. *Toţi aşteaptă cu nerăbdare pe colindători şi pe plugăraşi.* MARIAN,

s. R. I, 2, cf. 31. *Bade gazdă, cdihnești, Ori numai ne amăgești, Ori plugărași nu primești.* TEODORESCU, P. P. 148. *Cîțiva plugărași cu clopoțelul.* ȘEZ. III, 180, cf. V, 23. *Să ne dați două, trei parale bune, C-avem un plugăraș sărăcuț Și-a rămas de-i mai desculț.* MAT. FOLK. 1 469, cf. GRAIUL, I, 510, I. CR. III, 196. *Și l-o pus* [colacul] *în cuișorul cel de jos, Să le fie la plugărași de folos.* FOLC. MOLD. I, 286.

— Pl.: *plugărași.*

— **Plugar**+suf. *-aș.*

PLUGĂREÁSĂ s. f. (Regional) Țărancă (Arpașu de Jos—Victoria). Cf. DDRF, ALR II 2 874/172.

— Pl.: *plugărese.*

— **Plugar**+suf. *-easă.*

PLUGĂRÉL[1] s. m. (Popular) Diminutiv al lui plugar **(1)**; (popular) plugăraș **(1)**. *Cucă-te tu pititel Și te scoală plugărel.* MARIAN, NA. 324. *Glas de plugărel, Cu-al său zbicurel, Pe boi-și mînînd, Din gură cîntînd.* id. NU. 606. *Și-și luase bădișorul Tăvala și plugușorul, Cei doisprece bourei Și doisprezece plugărei.* TEODORESCU, P. P. 148. *Cînd eram eu mititel, Nu mă învățai plugărel, Ci mă învățai tîlhărel.* RETEGANUL, TR. 32, cf. BUD, P. P. 21, T. PAPAHAGI, M. 100.

— Pl.: *plugărei.*

— **Plugar**+suf. *-el.*

PLUGĂRÉL[2] s. n. (Mold.) Plugușor **(2)**. *Plugărel se cheamă urarea poemică ce o face tineretul în seara ajunului sfîntului Vasile.* PAMFILE, I. C. 148, cf. id. A. R. 29, 105.

— Pl.: *plugărele.*

— **Plug**+suf. *-ărel.*

PLUGĂRÉSC, -EÁSCĂ adj. Care aparține plugarilor **(1)**, privitor la plugari, specific plugarilor; (regional) păuresc. Cf. ANON. CAR. *Mai multe pravili criminalicești și plugărești* (a. 1819). URICARIUL, IV, 208/14, cf. LM, BARCIANU. *Prietenul lor rămas la portul și la treburile plugărești, îngăima cîteva cuvinte umile.* C. PETRESCU, R. DR. 39, cf. SCRIBAN, D. *O latură întreagă exterioară a halei de pește este ocupată de lucrul mîinilor plugărești.* ARGHEZI, B. 43. *Paralel cu mocnirea neadormită plugărească, trăia frămîntarea socialistă.* V. ROM. ianuarie 1957, 11, cf. DM.

— Pl.: *plugărești.*

— **Plugar**+suf. *-esc.*

PLUGĂRÉȘTE adv. (Rar) Ca un plugar **(1)**, în felul plugarului. *Întinse mîna lui Piru. Acesta i-o strînse tare, plugărește.* T. POPOVICI, SE. 497.

— **Plugar**+suf. *-ește.*

PLUGĂRÍ vb. IV. Intranz. **1.** A munci ca plugar **(1)**, a se îndeletnici cu munca cîmpului (în calitate de plugar); a efectua (cu plugul) muncile agricole; (regional) a plugui, a păuri. *Cela ce e plugari, el pre nădeajde să plugărească.* CORESI, L. 309/3, cf. ANON. CAR., BUDAI-DELEANU, LEX., LB, POLIZU, DDRF, ALEXI, W., TDRG. *Are de gînd să cumpere o moșie frumoasă și să plugărească.* SĂM. V, 10, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Populațiile care plugăreau ... au plecat către ei grumazul, ș-au dat zeciuială din toate ale holdelor.* SADOVEANU, O. X, 427, cf. DM, SFC IV, 198. *Toată ziua plugăresc, Brazdă neagră prăvălesc.* MARIAN, SA. 78. *Am să plugăresc cu calu lui.* ALR II 3 066/141. *Primăvara a sosit Și-i timpul de plugărit.* ANT. LIT. POP. I, 97. ◇ Fig. *Și gîndirea-i arătură, Peste care boi de zgură plugăresc.* ARGHEZI, VERS. 76.

2. (Regional) A prăși (Girișu de Criș—Oradea). LEXIC REG. 72.

— Prez. ind.: *plugăresc.*

— V. **plugar.**

PLUGĂRÍE s. f. Faptul de a ara, plug **(I 2)**, plugărit, (rar) plugărire; îndeletnicire, ocupație a plugarului **(1)**, plugărit. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, LM. *Tu ai să mă înveți pe mine ce-i plugăria?* CREANGĂ, O. 66. *Popa nu prea se pricepea la plugărie.* SLAVICI, N. I, 23. *Eram argat cu simbrie la un morar, care făcea și plugărie.* id. V. P. 12. *Cînd voiesc a începe plugăria ..., tămîiază împrejur și stropesc cu apă plugul.* MARIAN, S. R. II, 177. *Boii, frați de plugărie, trag, se opintesc în jug.* BELDICEANU, P. 64, cf. DDRF, ALEXI, W., TDRG. *Oul sau cojile de ouă cari se pun înaintea boilor însemnează că boilor li se va părea plugăria sau plugăritul mai ușor.* PAMFILE, A. R. 49, cf. ȘĂINEANU, D. U. *A făcut plugărie.* C. PETRESCU, A. 340. *Din clasele mijlocii de liceu se întorsese la plugăria părintească.* SADOVEANU, O. XI, 537, cf. SCRIBAN, D., BL XII, 117. *Și cu ce vă îndeletniciți? — Cu plugăria.* STANCU, R. A. I, 196. *S-au lăsat de plugărie și au început să facă fabrici.* PREDA, M. 312. *Păcat că dumneata te-ai ocupat de plugărie.* T. POPOVICI, SE. 200, cf. LTR[2]. *Că nu-i timp de plugărie, Și e timp de vitejie.* ALECSANDRI, P. P. 44, cf. 170, 254, H IV 56, ALRM SN I h 7. ◇ Fig. *Cu plugăria oslenealelor tale ai crescut spic de bunătăți.* MINEIUL (1776), 178[1r]/3. ◇ Expr. (Regional) **A sparge plugăria**=a se certa cu cineva, a rupe relațiile de prietenie cu cineva; a strica prietenia. Cf. UDRESCU, GL.

— **Plugar** + suf. *-ie.*

PLUGĂRÍME s. f. (Cu sens colectiv) Totalitatea plugarilor **(1)**, mulțime de plugari, (regional) păurie; p. gener. țărănime. *După împroprietărirea de la 1864, plugărimea s-a tot înmulțit și pămîntul de lucru s-a tot îngustat.* SADOVEANU, E. 27. *Răscoala plugărimii lor nu le e pe plac.* ARGHEZI, S. P. 68, cf. DL, DM, SFC I, 71, 72, III, 171, IV, 308.

— **Plugar** + suf. *-ime.*

PLUGĂRÍRE s. f. (Rar) Plugărit. Cf. POLIZU.

— V. **plugări.**

PLUGĂRÍT s. n. Acțiunea de a plugări **(1)**, plug **(I 2)**, plugărie, (rar) plugărire; îndeletnicire, ocupație a plugarului **(1)**, plugărie. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, POLIZU, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., PAMFILE, A. R. 49, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Îmi aduc aminte de Bacu. Nu era om rău! — Rău nu era, dar nu-i plăcea plugăritul.* VLASIU, D. 222, cf. ALRM SN I h 7, A I 17, IV 5.

— V. **plugări.**

PLUGĂRÍȚĂ s. f. **1.** (Transilv., prin Maram. și prin Dobr.) Țărancă. *Știi să te porți și ca o doamnă și ca o plugăriță.* T. POPOVICI, SE. 473, cf. ALR II 2 874/53, 95, 157, 346, 362, 987. ✦ (Învechit) Soție de plugar **(1)** sau de proprietar de pămînt agricol. Cf. DDRF. *Pe Mili ar fi voit să o mărite după vreun plugar, fiindcă Livia îl încredințase că nu e lucru mai frumos decît a fi plugăriță.* SLAVICI, N. I, 208.

2. (Ornit.; prin Transilv.) Codobatură *(Motacilla alba).* Cf. BĂCESCU, PĂS. 136, ALR I 1 042/339.

— Pl.: *plugărițe.*

— **Plugar** + suf. *-iță.*

PLUGHÍȚĂ s. f. (Regional) Plaz[1] **(1)**. BOCĂNEȚU, T. A. 178, cf. H XVIII 306.

— Pl.: *plughițe.*

— **Plug** + suf. *-iță.*

PLÚGNIȚĂ s. f. (Regional) **1.** Plug **(I 1)**. Cf. POLIZU, CIHAC, II, 267, FD II, 87, ALR II/928.

2. Rariță[1]**(1)**. Cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U. ✦ (Astron.; art.) Rariță, v. *rariță*[1]**(2)**. (Serdanu—Găiești). Cf. H IV 286.

— Pl.: *plugnițe.* — Și: (învechit) **plúșnițǎ** s. f. POLIZU.

— **Plug** + suf. *-niță.*

PLUGÓȘNIȚĂ s. f. (Regional) Plug **(I 1)** de lemn (Rîmnicu Vîlcea). LEXIC REG. 84.

— Pl.: *plugoșnițe.*

— De la **plug.**

PLUGȘÓR s. n. v. **plugușor.**

PLUGUÍ vb. IV. Intranz. (Prin Transilv. şi prin Olt.) A plugări **(1)**; spec. a prăşi cu plugul. Cf. LEXIC REG. II, 52, GL. OLT.
— Prez. ind.: *plúgui*.
— **Plug** + suf. *-ui*.

PLUGUIÁLĂ s. f. (Regional) Faptul de a plugui; arătură (Şercaia—Făgăraş). LEXIC REG. II, 52.
— Pronunţat: *-gu-ia-*. — Pl.: *pluguieli*.
— **Plugui** + suf. *-eală*.

PLUGUÍŢĂ subst. (Neobişnuit) Pluguşor **(1)**. ALEXI, W.
— De la **plug**.

PLUGULÉŢ s. n. Diminutiv al lui plug.
1. Cf. plug **(I 1)**. Cf. POLIZU. *Ajunse fruntaş al satului cu hărnicia lui, cu vitişoare, cu pluguleţ.* ISPIRESCU, L. 210, cf. DDRF. *Pentru ele mi-am lăsat Părinţii suspinelor Şi ogorul spinilor, Pluguleţul ploilor Şi casa nevoilor.* NECULUŢĂ, Ţ. D. 37, cf. TDRG, CADE, DM. *Numai pluguleţul meu L-a-nţelenit Dumnezeu.* ALECSANDRI, P. P. 285.
2. (Popular) Pluguşor **(2)**. *Băieţii se prinseră tovarăşi pentru colind şi pentru pluguleţ.* SANDU-ALDEA, D. N. 171, cf. PAMFILE, CR. 7, CADE, H II 35, 157, ALR II/I h 198, ALRM II/I h 256.
— Pl.: *pluguleţe*.
— **Plug**+suf. *-uleţ*.

PLUGURÉL s. n. (Regional) Diminutiv al lui plug.
1. Cf. plug **(I 1)**. *Coalea primăverile, Cîntă păsărelile, Iesu-mi plugurelile.* MÎNDRESCU, L. P. 109. *Pe holară plugurele, Şi pe prisme căierele.* MARIAN, S. R. II, 179.
2. Pluguşor **(2)**. Cf. PAMFILE, A. R. 29, 206. *Frăţiorii gemeni au fost cu plugurelul.* Com. din POIANA—VAŞCĂU.
— Pl.: *plugurele*.
— **Plug**+suf. *-urel*.

PLUGUŞÓR s. n. Diminutiv al lui plug.
1. Cf. plug **(I 1)**. Cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Pluguşorul înjugai, Neagră brazdă răsturnai.* GCR II, 345. *M-o făcut mama fecior, Să-i fiu tatei de-ajutor, Să-i scot boii din ocol Şi să-i pun la pluguşor.* ŞEZ. I, 76.
2. (Mai ales art.) Plug **(I 1)** împodobit cu hîrtie colorată, cu flori etc., cu care umblă flăcăii în ajunul Anului nou, recitînd colinde, făcînd urări etc; p. ext. urare tradiţională de Anul nou, făcută de flăcăii care însoţesc acest plug (şi acompaniată de instrumente muzicale, de pocnete de bici etc.); (popular) pluguleţ **(2)**, (regional) plug **(I 3)**, plugărel[2], plugurel **(2)**, plesnitul[1] **(2)**. *Întîmpină sosirea Anului nou ... mîind seara cu zgomot ... pluguşorul.* ODOBESCU, S. III, 228. *În seara zilei de 31 decembre spre 1 ianuar, copiii şi tinerii merg din casă în casă cu un plug în miniatură, zis pluguşor.* TEODORESCU, P. P. 138, cf. MARIAN, S. R. I, 22. *Flăcăii şi oamenii în vîrstă umblă ... în această seară cu uratul sau cu pluguşorul.* PAMFILE, CR. 39, cf. id. A. R. 29, 105, 117, 206, id. I. C. 148. *Umblă băieţii şi flăcăii straşnic cu pluguşorul.* SADOVEANU, O. I, 121. *Urătorul care rosteşte de Anul nou urarea pluguşorului poartă în mînă o talancă.* ALEXANDRU, I. M. 32, cf. ŞEZ. III, 241. *Mîine anul se-nnoieşte, Pluguşorul se porneşte Şi începe-a colinda, Pe la case a ura.* PĂSCULESCU, L. P. 22; cf. ALRM II/I h 256.
3. (Astron.; regional) Carul-mic. Cf. PAMFILE, CER. 163.
— Pl.: *pluguşoare*. — Şi: **plugşór** s. n. DDRF.
— **Plug** + suf. *-uşor*.

PLUGÚŢ s. n. (Regional) Diminutiv al lui plug **(I 1)**. Cf. DDRF, SCRIBAN, D., DM, SFC IV, 152. *Încătro cu plug pornea Toate coastele răsturna, Cîţi plugari, Doamne-l vedea Toţi pe el îl întreba: Cine ţie ţ-o făcut Acest plugut de d-aur?* FRÎNCU-CANDREA, M. 188. *Num-al meu plugut îmi şede Răzimat sub cel părete.* MARIAN, Î. 537. *Rămîne casa săracă, Cu plugutul prin obor, Cu casa plină de dor.* HODOŞ, P. P. 579. *Dă...Puşca cu oţelele Pă plugut cu s'erele, Şi te du tu a ara Cu soru-ta Mărieuţa.* T. PAPAHAGI, M. 89.
— Pl.: *plugute*.
— **Plug**+suf. *-uţ*.

PLUHÓPĂ s. f. v. **pleoapă**.

PLUHÚD, -Ă adj. (Prin nord-estul Olt.; despre oameni) Leneş. LEXIC REG. II, 30.
— Pl.: *pluhuzi, -de*.
— Etimologia necunoscută.

PLUJ s. n. v. **pluş**.

PLUM subst. v. **plumb**.

PLUMĂDEÁLĂ s. f. v. **plămădeală**.

PLUMĂNÁRE s. f. v. **plămînare**.

PLUMĂNĂREÁ s. f. v. **plămînărea**.

PLUMĂNĂRÍCĂ s. f. v. **plămînărea**.

PLUMB subst. **1.** Subst. Element chimic, metal moale şi greu, maleabil, de culoare cenuşie-albăstrie, lucios în momentul tăierii sau cînd este proaspăt aşchiat ori pilit, şi întunecat cînd este în contact cu aerul, rău conducător de căldură şi de electricitate, folosit la fabricarea ţevilor de canalizare, a tablelor pentru căptuşirea unor aparate în industria chimică, la confecţionarea plăcilor de acumulatoare etc.; (regional) pleu **(5)**. *Şi aşe au fost făcut mînăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită ... şi acoperită cu plumbu.* NECULCE, L. 8, cf. 19. *Biserica şi tinda o au învălit cu plumb.* ANON. CANTAC., CM I, 103, cf. ANON CAR., LB. *Nu cuprind metaluri scumpe afară de plumb şi cositoriu.* AR (1830), 4[2]/1. *Un cer în culoare de plumb.* CR (1848), 23[1]/69. *Întîi îi părea că zboară ... Ş-acum parcă-l încărcase cu plumb aşa-ncet mergea.* PANN, P. V. III, 121/25. *Talgere de plum de la Constantin Stolnic.* CUV. D. BĂTR. I, 193/23. *Pardoseala eru de cleştar, iară învălitoarea de acioaie şi de plumb.* ISPIRESCU, L. 294, cf. MARIAN, S. R. I, 68. *Să moară scăldaţi în plumb topit!* COŞBUC, P. II, 199. *La bobotează, topeau plumb în fiecare an.* BASSARABESCU, V. 5. *Podul rulant s-a prăbuşit ... peste cazanul de plumb.* SAHIA, N. 34. *Sicriul de plumb a fost scos afară.* SADOVEANU, O. IX, 265. *Mitropolia din Tîrgovişte ... era acoperită cu plumb.* OŢETEA, T. V. 254. *Pentru plumb, zinc şi cupru se exploatează zăcămintele.* MG I, 138. *Doi cerbi ... ucişi cu gloanţe mărunte de plumb.* S IULIE 1960, 12. *Încărcam vagoane cu plumb.* ib. ianuarie 1961, 5. ◇ *Apă de plumb* v. apă. ◇ (Ca termen de comparaţie, cu referire la greutatea metalului) *Tremease duhul său şi coperi ei marea, pogrăzniră ca plumbul întru apă foarte.* PSALT. 311. *Se afundă ca plumbul în apă mare.* BIBLIA (1688), ap. TDRG. *Eu l-aş fi dus, ca plumbul, tot mai adînc.* KOTZEBUE, U. 26[v]/4. *Ca plumbul surd şi rece, el doarme ziua toată.* EMINESCU, O. I, 96, cf. id. N. 24. *Trupul i se scufundase ca plumbul topit în apă.* GÎRLEANU, N, 151. *Fiecare vorbă îl lovea greu ca plumbul.* BASSARABESCU, V. 108. *Abia îşi ridică braţul la frunte şi-i căzu peste cap greu ca plumbul.* MIRONESCU, S. A. 37. *Îşi ţira prin hlei picioarele ca plumbul.* SADOVEANU, O. I, 493. *Începe să cadă primii stropi, grei ca de plumb, ai ploii.* BOGZA, C. O. 69. *Îl cuprinse, grea ca plumbul, neliniştea.* STANCU, R. A. IV, 143. *Cădeau ca plumbul în fundul fotoliilor.* V. ROM. ianuarie 1954, 194. ◇ Loc. adj. **De plumb=a)** plumburiu; închis, întunecat. *Noaptea ... întinde schiptrul său de plumb.* MARCOVICI, C. 8/2. *Sub cer de plumb.* ALECSANDRI, POEZII, 268. *Simt în jur cum creşte O negură, ce-n manta-i de plumb mă înveleşte.* PETICĂ, O. 152. *Nouri de plumb îşi ţirau ... umbra lor pe pămînt.* HOGAŞ, DR. I, 110. *Cu toate că se desprimăvărase, era vremea mohorîtă, cu cerul de plumb.* REBREANU, R. I, 319. *Nouri de plumb începură să se adune în văzduh.* SADOVEANU, O. VI, 52. *Îl privi cu ochi de plumb.* VORNIC,

P. 164. *Prin arborii de plumb își cerne luna Lumina deasă-n aerul fluid.* LABIȘ, P. 100; **b)** care dă o puternică senzație de greutate (v. greu), de apăsare (v. apăsător); p. ext. profund, adînc. *Simți cum se strecoară un somn de plumb prin toate vinele lui.* EMINESCU, N. 20. *Vestmintele o apasă, o doboară ca niște piei de plumb.* DELAVRANCEA, S. 31. *Pleoapele noastre de plumb ne cădeau fără voie peste ochi.* HOGAȘ, DR. I, 48. *Răspunse bilbiind cu limba de plumb, abia găsind cuvintele.* REBREANU, I. 189, cf. 232. *Un somn de plumb simțeam cum îmi cucerește clipă cu clipă toată ființa.* SADOVEANU, O. II, 426. *A căzut într-un somn de plumb.* GALAN, B. I, 80. *Marin căzu într-un somn de plumb.* BARBU, P. 203; **c)** prin care nu se poate răzbate, pătrunde; impenetrabil. *Se izbi de tăcerea de plumb a bătrînului.* CONTEMP. 1954, nr. 402, 4/1. ◇ (Adverbial; pe lîngă adjectivul „negru" sau, regional, „imos", cărora le dă valoare de superlativ absolut) *Vine Barbul de la plug ... Cu cămeșa neagră plumb.* ȘEZ. I, 143. *Vine neica cu cămașa plumb-imoasă.* CIAUȘANU, GL.

2. Nume dat unor obiecte, instrumente sau părți ale acestora făcute în întregime sau în parte din plumb **(1)**:

a) S. m. (Popular; adesea la sg. cu sens colectiv) Glonț; proiectil. *Împresurînd pre moldoveni cu focul puștilor și din sinețe cu plumbi ce pica ca ploaia.* SIMION DASC., LET. 189. *Pănă ce le-a ținut iarba de pușcă și plumbii, pe mulți a culcat și a omorît.* ȘINCAI, HR. III, 1/22. *Deodată de după stîncile muntelui ... s-au vărsat asupra ei plumbul francezilor.* ASACHI, I. 398/33. *Tu ai fost ca poarta nenvinsă d-aramă În care plumbul saracin fu moale.* CR (1848), 17¹/20. *Plumbul intrînd subt fața stîngă a frînt o coastă.* NEGRUZZI, S. I, 29. *La spitalul din Craiova ... mi-a scos plumbul de sub coastă.* GHICA, S. 20. *Plumbul său pătrunse gura ursului.* BOLINTINEANU, O. 331. *Plumbul trecu deasupra capului lui Mihai.* GANE, N. I, 81, cf. II, 104. *Grăbit, cînd prind ei pușca, Scoți plumbii de la brîu.* COȘBUC, P. I, 217, cf. II, 25. *Își cercetă plumbul din cartușierul cu care era încins.* D. ZAMFIRESCU, Î. 37, cf. TDRG. *Să ne pregătim a primi cu plumbi o turmă de mistreți.* SADOVEANU, O. I, 51, cf. 223. *În coburii de pînză ... erau ... plumbi și pulbere de pușcă.* CAMIL PETRESCU, O. II, 144. *Cînd întîlnea un iepure, băga treizeci de plumbi în el, de nici de mîncare nu mai era bun.* V. ROM. octombrie 1954, 146. *Bărbați mai vechi, trecuți cîndva prin plumbii turcului la Grivița și la Plevna.* GALAN, Z. R. 198. *Plumbii au deschis mii de ferestre în carne, Dar n-au putut mitralierele voința să-ntoarne.* VINTILĂ, O. 8. *Apoi or început puștăturile. Să vezi cum fluierau plumbii, ca grierii.* T. POPOVICI, S. 347. *Pălălăi dănțuind pe castele ... Peste cei ce-au trimis numai plumb În piept proletar.* BRAD, O. 12. *Las' să vie, c-am o flintă Pentru potiră gătită, Să-i pun plumbul subțioară, S-o străbală-n inimioară.* ALECSANDRI, P. P. 257, cf. DOINE, 267. *Trage podul mai de-a drept, Că-ți trimit un plumb în piept.* BALADE, II, 314. *Nu-l prinde plumbul nimic Că e fermecat de mic.* FOLC. TRANSILV. I, 424. ◇ (Ca termen de comparație) *Am tras, ce-i dreptul, în stol; au căzut două* [rațe] *ca plumbii pe mal.* SADOVEANU, O. VII, 340.

b) S. n. (Și în sintagma *plumb de garanție*, LTR²) Disc mic de plumb **(1)**, rotund, cu una sau mai multe găuri astfel făcute, încît să permită petrecerea capetelor firului (textil sau de metal) cu care a fost cusut sau legat un colet, și care e apoi turtit, cu niște clești, și de obicei imprimat, pentru a avea controlul că legătura coletului nu a fost desfăcută; pecete de plumb. *La margine ... să li se puie pecete de plumb și să fie îndreptate la vama centrală din Iași* (a. 1833). URICARIUL, VII, 224. *Unul din cele două plumburi cu care vin pecetluite de la vamă bucățile de postav.* ISPIRESCU, ap. TDRG, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., LTR², DL, DM.

c) S. m. Greutate (de plumb **1)** folosită pentru îngreunarea unor instrumente de pescuit, a unor cai de curse etc. *Sămt la nevod doauă coarde, una dîin gios grea cu plumbi și cu hiară.* VARLAAM, C. 157. *Celor mai ușori li se pune plumb pe șa pînă ce sînt toți deopotrivă grei.* NEGRUZZI, S. I, 40, cf. ATILA, P. 39. *Nu venea asupra lotrilor decît c-o furcă de fier cu coada lungă și c-o mreajă pe care o cumpăni din plumbi în stînga și o aruncă asupra lui Gogolea.* SADOVEANU, O. XII, 231. *Marea a început să se agite și, spre a nu-mi plimba cîrligul de colo-colo, am pus plumb greu.* VÎN. PESC. noiembrie 1961, 19.

d) S. m. (Ban. și vestul Transilv.) Greutate de cîntar. Cf. ALRM SN II h 830, LEXIC REG. II, 41.

e) Subst. (Și în sintagma *fir cu plumb*, LTR² VII, 646) Dispozitiv pentru determinarea direcției verticale, format dintr-o sfoară sau un cablu subțire avînd atîrnată la un capăt o greutate metalică (de plumb **1)**. *Cu plumb și cu mistrie urca-mă-voi pe schele.* CĂLINESCU, L. L. 8, cf. H XVIII 26.

f) S. m. și (rar) n. (Învechit și regional; și în sintagma *condei de plumb*) Creion. *Dacă nu găsește cerneală pe acolo, îmi poate trimite o salutare cu condeiul de plumb.* CARAGIALE, O. VII, 107. *A luat plumbul și a început să învețe a-și scrie numele.* SLAVICI, N. I, 153, cf. TDRG. *„Trage o dată" cu „plumbul de hîrtie", cerneală ori cretă ... și unește două puncte.* PAMFILE, J. I, 35, cf. CADE. *Se scufundă în socoteli ..., cu un plumb violet pe care îl ... muia în gură.* C. PETRESCU, Î. II, 209. *Nu mă mai săturam privind schița de plan trasă c-o margine de scîndură și cu un plumb de stoler.* SADOVEANU, O. V, 245, cf. SCRIBAN, D. *Tocindu-ți plumbul pe hîrtie, Încerci cuvîntul cum se scrie.* ARGHEZI, C. O. 90, cf. ALR I 1 514, A IX 5.

g) S. n. (Mold.; și în sintagmele *plumb de placă*, DM, ALR SN IV h 915, *plumb de piatră*, ALR SN IV h 915/551) Condei special cu care se scrie pe tăbliță de ardezie. Cf. DL, DM, ALR SN IV h 915.

h) S. n. (Regional) Pisălog **(1)** (Pecica — Arad). ALR II 3 979/53.

— Pl.: *plumbi* și *plumburi*. — Și: (învechit) **plum**, (regional) **plump** (ALR I 1 514/984, 1 532/675, 746, 984), **plomb** (ib. 1 514/388), **plomp** (ib. 1 532/677), (învechit, rar) **blumb** (CUV. D. BĂTR. II, 154/6) subst.

— Lat. **plumbum.**

PLUMBÁ vb. I v. **plumbi**.

PLUMBÁGINĂ s. f. v. **plombagină**.

PLUMBÁGINE s. f. v. **plombagină**.

PLUMBÁR s. m. (În dicționarele din trecut) **1.** Persoană care lucrează obiecte din plumb **(1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DRLU, LB, POLIZU, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.

2. Persoană care sigilează coletele cu plumb **(2 b)**. Cf. POLIZU.

— Pl.: *plumbari.*

— **Plumb** + suf. *-ar.*

PLUMBÁRE s. f. (Rar) Plumbuire. Cf. LTR².

— Pl.: *plumbări.*

— V. **plumba.**

PLUMBÁT s. m. Sare a plumbului **(1)** tetravalent, folosită la fabricarea chibriturilor, ca pigment în vopsitorie etc. Cf. LTR², DL, DM. *Plumbații se folosesc la fabricarea chibriturilor ..., ca pigmenți în vopsitorie.* DER, cf. M. D. ENC.

— Pl.: *plumbați.*

— Din germ. **Plumbat.**

PLUMBĂRÍE¹ s. f. (În dicționarele din trecut) Atelier în care se prelucrează plumbul **(1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, LM, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W.

— Pl.: *plumbării.*

— **Plumbar** + suf. *-ie.*

PLUMBĂRÍE² s. f. (Rar; la sg. cu sens colectiv) Lucruri făcute din (sau cu) plumb **(1)**. Cf. POLIZU

— Pl.: *plumbării.*
— **Plumb**+suf. *-ărie.*

PLUMBÍ vb. IV. Tranz. (Învechit, rar) 1. A plumbui **(2)**. Cf. DRLU.
2. (În forma *plumba*) A prăbuși, a dărîma. Cf. FILIMON, în CONTRIBUȚII, III, 157.
— Prez. ind.: *plumbesc.* — Și: **plumbá** vb. I. FILIMON, în CONTRIBUȚII, III, 157.
— V. **plumb.** — Pentru sensul 2, cf. și it. piombare.

PLÚMBIC, -Ă adj. Care conține plumb **(1)**, de natura plumbului; plumbifer, plumbos. *Pulberi plumbice.* PREV. ACCID. 91. *Clorură plumbică.* LTR[2].
— Pl.: *plumbici, -ce.*
— Din fr. **plombique** (după *plumb*).

PLUMBIÉRĂ s. f. v. **plumieră**[1].

PLUMBIFÉR, -Ă adj. Care conține plumb **(1)**, de natura plumbului; plumbic, plumbos. Cf. LTR[2], DL, DM, DN[2].
— Pl.: *plumbiferi, -e.*
— Din fr. **plombifère** (după *plumb*).

PLUMBIȘÓR s. m. Diminutiv al lui plumb **(2)**; (regional) plumbuț. Cf. DM. *De-ar fi pușca de scăiete ... Plumbișorii de burete.* HODOȘ, P. P. 223.
— Pl.: *plumbișori.*
— **Plumb**+suf. *-ișor.*

PLUMBÍȚĂ s. f. (În dicționarele din trecut) Nume dat unor obiecte făcute din (sau cu) plumb **(1)**:
a) Creion de plumb. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX.
b) Sticlă de plumb. Cf. LB, POLIZU, BARCIANU.
c) Capsulă de plumb pentru sticle. Cf. DDRF, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U.
— Pl.: *plumbițe.*
— **Plumb**+suf. *-iță.*

PLUMBÍU, -ÍE adj. (Învechit, rar) Plumburiu. *Pleoapele lui sînt galbene și plumbie.* I. NEGRUZZI, S. V, 182, cf. SFC VI, 76.
— Pl.: *plumbii, -ie.*
— **Plumb**+suf. *-iu.*

PLUMBÓS, -OÁSĂ adj. Care conține plumb **(1)**, de natura plumbului; plumbic, plumbifer. Cf. DRLU, LB, POLIZU, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. ✦ Fig. Greoi. *Versuri plumboase.* SCRIBAN, D.
— Pl.: *plumboși, -oase.*
— **Plumb**+suf. *-os.*

PLUMBOTIPÍE s. f. Tipar folosit pentru obținerea hîrtiilor decorative marmorate. *În plumbotipie, forma de tipar se obține prin turnarea aliajului tipografic (plumb cu stibiu) în tipare de lemn umed.* LTR[2].
— Din fr. **plombotypie** (după *plumb*).

PLUMBUÍ vb. IV. Tranz. 1. (Complementul indică suprafața unor obiecte de metal) A acoperi cu un strat subțire de plumb **(1)**, pentru a proteja împotriva agenților chimici, a coroziunii atmosferice etc. Cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Gioeul djeridului ... dă prilegiu a arăta dibăcie ... și în aruncarea lancei plumbuită la capete.* ALECSANDRI, P. P. 110, cf. ALR II 4 260/872. ✦ Fig. A întuneca, a mohorî. *De două zile, un nor dușman plumbuise văzduhul peste tot,* BASSARABESCU, V. 122.
2. (Complementul indică colete) A sigila cu plumb **(2 b)**; (învechit, rar) a plumbi **(1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, BARCIANU, V., ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, DL, DM, SFC IV, 141.
3. (Regional; complementul indică marginea unor haine de blană) A tivi cu piele de oaie sau de miel, în vederea brodatului (Sibiel—Sibiu). LEXIC REG. II, 62.
— Prez. ind.: *plumbuiesc.*
— **Plumb**+suf. *-ui.*

PLUMBUÍRE s. f. Acțiunea de a plumbui și rezultatul ei; plumbuit[1], (rar) plumbare. Cf. plumbui **(1)**. *Plumbuirea se aplică pe scară largă în industria chimică.* LTR[2], cf. DM, M. D. ENC.
— Pl.: *plumbuiri.*
— V. **plumbul.**

PLUMBUÍT[1] s. n. Plumbuire. Cf. DL, DM.
— Pl.: ?
— V. **plumbui.**

PLUMBUÍT[2], **-Ă** adj. 1. (Despre piese metalice) Acoperit cu un strat de plumb **(1)** sau de aliaj de plumb. *Tablă plumbuită.* DL. ✦ Fig. Întunecat, mohorît. *Noaptea păruse c-are să ploaie sau să ningă; ceriul era acoperit cu nouri mari, groși, cu o față plumbuită și frămîntată de un vînt aspru și rece.* CONTEMPORANUL, VI[1], 107. ✦ Care este întărit cu (bucățele de) plumb. *Marinarii ... escaladară în salturi balustrada punței înarmați cu lopeți de barcă, capete de frînghie împletite în noduri plumbuite.* BART, S. M. 91. *Și scoate-un bici plumbuit ..., răsplumbuit.* MARIAN, SA. 174.
2. (Despre colete, vagoane, lăzi) Sigilat cu plumb **(2 b)**. *Stătuseră două zile și o noapte într-un vagon plumbuit.* GALAN, Z. R. 338.
— Pl.: *plumbuiți, -te.*
— V. **plumbui.**

PLUMBUITÓR, -OÁRE s. m. și f. (Rar) 1. Persoană care lucrează cu plumb **(1)**, care plumbuiește **(1)**. Cf. DDRF, ALEXI, W., NOM. PROF. 24, LEG. EC. PL. 291, SFC III, 178.
2. Persoană care plumbuiește **(2)**. Cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE.
— Pronunțat: *-bu-i-.* — Pl.: *plumbuitori, -oare.*
— **Plumbui**+suf. *-tor.*

PLUMBURÍU, -ÍE adj. De culoarea plumbului **(1)**; cenușiu, sur, (învechit, rar) plumbiu; p. gener. întunecat, închis, mohorît. *Luna ..., cu o față argintie, plutea în văzduhul plumburiu.* DELAVRANCEA, T. 156. *Pe luciul plumburiu al apei, se ivește ... o coamă gălbuie și creață.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 115, cf. DDRF, BARCIANU. [Papagalul era] *... plumburiu, ca presurat cu cenușe.* ANGHEL, PR. 43, cf. ȘĂINEANU, D. U. *În zarea plumburie, satul se zugrăvea ca un mușuroi uriaș.* REBREANU, R. I, 70. *Apa se vedea în negură, opacă, plumburie.* C. PETRESCU, Î. I, 252. *O dimineață pală ... peste paturile acoperite cu cearceafuri plumburii.* BRĂESCU, O. A. I, 271. *Cine știe pe ce creastă de munți întîrzia el în acea toamnă plumburie?* VLASIU, D. 274. *Un nor plumburiu se îmbulzise deodată la asfințit.* SADOVEANU, O. VII, 344, cf. SCRIBAN, D. *Deasupra lui se prăbușește O plumburie, groasă, rouă.* CĂLINESCU, L. L. 86. *Ziua se anunță a fi mohorîtă, cu cer mărunt, plumburiu.* STANCU, U.R.S.S. 49. *Privi încă o dată bidoanele plumburii.* V. ROM. septembrie 1958, 16. *Flăcările celor două luminări ... se revărsau în apele plumburii ale argintului din sfeșnicul sfînt.* ROMÂNIA LITERARĂ, 1971, nr. 141, 18/3. ✧ (Substantivat) *Ridicau brațele chircite, negre și umezite spre plumburiul cerului.* ARDELEANU, U. D. 167. *Albul nesfîrșit al cîmpului se îmbina cu plumburiul cerului.* BRĂESCU, A. 37. *Stătuseră pîn-atunci ... căutînd în zadar soarele pierdut în plumburiul haosului.* CAMILAR, N. II, 208. *Trunchiuri negre ... mai mult ghicite pe plumburiul închis al cerului.* DEMETRIUS, A. 320. *Cerul s-a schimbat în plumburiu.* LABIȘ, P. 63.
— Pl.: *plumburii.*
— **Plumb**+suf. *-uriu.*

PLUMBUȘÓR s. m. (Regional; în sintagma) *Plumbușor de piatră*=condei special (mic) cu care se scrie pe tăbliță de ardezie (Furcenii Vechi—Tecuci). ALR SN IV h 915/605.
— Pl.: *plumbușori.*
— **Plumb**+suf. *-ușor.*

PLUMBÚŢ s. m. (Prin Transilv.) Plumbişor. *Pe Pintea omoriţi Cu trei fire de grîu sfînt, Cu-n plumbuţ mic de argint.* FOLC. TRANSILV. I, 424.
— Pl.: *plumbuţi.*
— **Plumb**+suf. *-uţ.*

PLÚME s. f. pl. (Grecism învechit, rar) Ornamente, podoabe. *Numai ipsosul pre carele îl pui, pentru ca să se rîdice plumele ori florile, să aibă deosebire de la ipsosul celalalt* (a. 1805). GRECU, P. 74.
— Din ngr. **πλουμί.**

PLUMETÍTĂ s. f. Material textil cu aspect de broderie avînd desene în relief. *Plumetită pe şolduri bine strînsă.* ALECSANDRI, ap. ŞĂINEANU, D. U., cf. ALEXI, W.
— Pl.: *plumetite.*
— Din fr. **plumetis.**

PLUMIÉR s. n. v. **plumieră**[1].

PLUMIÉRĂ[1] s. f. (Astăzi rar) Penar. *Scoţînd o plumieră de lac japonez, începu să caute cu mişcări de pianistă.* TEODOREANU, M. I, 63. *În pachet era o plumieră plină cu creioane Hardtmuth.* id. ib. II, 32; cf. BUL. FIL. VI, 36, IORDAN, L. R. A. 162, DL, DM, DN.
— Pronunţat: *-mi-e-.* — Pl.: *plumiere.* — Şi: **plumiér** (DN[2]) s. n., **plumbiéră** (BUL. FIL. VI, 36, IORDAN, L. R. A. 162) s. f.
— Din fr. **plumier.** — **Plumbieră:** prin apropiere de *plumb.*

PLUMIÉRĂ[2] s. f. (Rar; şi în sintagma *plumieră albă,* BRANDZA, FL. 115, BORZA, D. 117) Nufăr **(1 a)** *(Nymphaea alba).* Cf. BRANDZA, FL. 115, ŞEZ. XV, 95, ŞĂINEANU, D. U., BORZA, D. 117.
— Pl.: *plumiere.*
— Etimologia necunoscută.

PLUMÍMĂ s. f. v. **plămîn.**

PLUMINĂRÍŢĂ s. f. v. **plămînăriţă.**

PLUMÍI s. m. v. **plămîn.**

PLUMÍN s. m. v. **plămîn.**

PLUMÎNĂRE s. f. v. **plămînare.**

PLUMÍNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLUMÎNĂREÁ s. f. v. **plămînărea.**

PLUMÎNĂRÍCĂ s. f. v. **plămînărea.**

PLUMÎNĂRÍŢĂ s. f. v. **plămînăriţă.**

PLUMÎNEÁ s. f. (Bot.; regional) Trifoişte *(Menyanthes trifoliata).* Cf. BORZA, D. 111.
— Pl.: *plumînele.*
— **Plumîn**+suf. *-ea.*

PLUMÎNÍE s. f. v. **plămînie.**

PLUMÎNÍŢĂ s. f. v. **plămîniţă.**

PLUMÍNR s. m. v. **plămîn.**

PLUMÎNÚŢĂ s. f. v. **plămîniţă.**

PLUMOÁNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLUMÓN s. m. v. **pulmon.**

PLUMONÁRE s. f. v. **plămînare.**

PLUMONÍE s. f. v. **pulmonie.**

PLUMP subst. v. **plumb.**

PLÚMPOX subst. Boală a prunilor şi a altor pomi fructiferi, provocată de un virus şi manifestată prin apariţia unor pete galbene pe frunze şi a unor gropiţe pe fructe, în dreptul cărora pulpa se întăreşte şi se colorează ruginiu. Cf. DER, M. D. ENC.
— Scris şi: *plum-pox.* DER, M. D. ENC.
— Din engl. **plum-pox.**

PLUMÚLĂ s. f. Parte a embrionului vegetal care constituie rudimentul părţilor aeriene ale unei plante. *Aceasta-i plumula sau rudimentul hlujanului şi a tuturor părţilor ce au să egzisteze afară.* CAIET, 69[r]/7, cf. ENC. AGR. *Părţile componente ale embrionului sînt: mugurașul (plumula, gemula), format dintr-un vîrf rotund (punctul de creştere) ..., tulpiniţa ..., rădăciniţa.* LTR[2] VII, 216, cf. PRODAN-BUIA, F. I. 19.
— Pl.: *plumule.*
— Din lat. **plumula,** fr. **plumule.**

PLUMÚNĂ s. f. v. **plămîn.**

PLUMUNĂRÍCĂ s. f. v. **plămînărea.**

PLÚNDĂR s. m. (Prin Ban.) Pantalon **(1).** Com. din TIMIŞOARA, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 160. ✦ (Ironic) Pantalonar **(2).** Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 160.
— Pl.: *plundări.*
— Din germ. **Pluder**[hose]. Cf. scr. p l u n d r e.

PLUP s. m. v. **plop**[1].

PLUPUMÁR s. m. v. **plăpumar.**

PLURÁL, -Ă adj., s. n. **1.** Adj. (Gram.; despre număr, p. e x t. despre persoană, părţi de vorbire etc.) Care indică două sau mai multe fiinţe, lucruri, fenomene etc. de acelaşi fel. *Număr înmulţit (plural).* BUDAI-DELEANU, Ţ. 113, cf. STAMATI, D., ŞĂINEANU, D. U. *Şi mă-nfioară Să nu-i vorbesc cu sfială, La persoana a doua plurală.* ARGHEZI, VERS. 322. *Unele substantive au forme numai pentru numărul singular, iar altele numai pentru numărul plural.* GRAM. ROM.[2] I, 65. *Părţile de vorbire care au numărul singular şi plural.* ib. II, 549. ✦ F i g. Multilateral. *Cu toată silinţa lui de a fi personal, prin vocabular şi sintaxă, e poate cel mai plural dintre publiciştii români.* LOVINESCU, C. IV, 59. *Lipseşte complicaţia încordărilor dintre caractere variate şi, deci, interesul plural.* CONSTANTINESCU, S. I, 378. *Întrebarea este dacă viziunea plurală a scriitorului este atît de cuprinzătoare şi de adîncită.* id. ib. II, 506. ✧ (Rar) *Atenţie plurală*= atenţie distributivă, v. d i s t r i b u t i v. *Mi-a surprins privirea, căci avea atenţia plurală a femeilor, în coada ochiului.* TEODOREANU, M. U. 85.
2. S. n. Categorie gramaticală care arată că este vorba de două sau mai multe fiinţe, lucruri, fenomene etc. de acelaşi fel. *Cînd însă scriu „voi", înţelegeţi pe „tu" la plural.* CR (1848), 16[1]/42. *Nu l-am întrebuinţa decît ca să deosebim pluralul din singular.* NEGRUZZI, S. I, 348, cf. 259, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Atît numele cît şi verbele deosebesc ... singularul de plural.* PUŞCARIU, L. R. I, 148. *Observăm răspîndirea tot mai mare a pluralului în -i la feminine.* IORDAN, L. R. 9, cf. id. STIL. 143. *Orice plural trebuie să se deosebească de singularul corespunzător.* LL I, 103. *I-ar fi spus la plural „vă iubesc".* CĂLINESCU, S. 113, cf. id. E. O. I, 140. *Pluralul se exprima ... cu alt cuvînt decît singularul.* GRAUR, F. L. 169, cf. id. I. L. 145. *Pluralul substantivelor se poate forma fie cu ajutorul desinenţelor ..., fie prin fuziunea fostei desinenţe de plural cu tema ..., fie printr-un procedeu combinat.* GRAM. ROM.[2] I, 67. *Cele mai multe sate româneşti poartă nume la plural.* PANAITESCU, O. Ţ. 27. ✧ *Pluralul autorităţii (sau al maiestăţii)*=persoana 1 a pluralului **(2),** folosită în locul singularului în vechile acte oficiale, cînd autorităţile vorbeau despre sine. Cf. GRAM. ROM.[2] I, 37, 151, 245, DER. *Pluralul autorului*=persoana 1 a pluralului **(2),** folosită în locul singularului, în opere ştiinţifice, publicistice şi oratorice. Cf. GRAM. ROM.[2] I, 37, 151, 245, DER. *Pluralul modestiei*=plural (folosit mai ales în vorbirea populară în locul singularului) de referire la persoana proprie, în discuţia cu cineva considerat superior. Cf. GRAM. ROM.[2] I, 37, 151, 245,

DER. *Pluralul politeții* (sau *al reverenței*)=pluralul folosit în locul singularului, ca formă de adresare respectuoasă către cineva. Cf. GRAM. ROM.[2] I, 37, 245, DER.
— Pl.: *plurali, -e.*
— Din lat. **pluralis,** germ. **Plural, Pluralis,** it. **plurale.** Cf. fr. p l u r i e l.

PLURÀLIA TÁNTUM adj. pl. (Despre nume) Care au numai formă de plural **(2)**; (învechit, rar) plurativ. *Pluralia tantum sînt unele toponimice ..., unele nume de sărbători, cîteva substantive comune care desemnează obiecte alcătuite din mai multe (de obicei două) părți.* IORDAN, L. R. 291. *În cazul substantivelor pluralia tantum, întocmai ca la singularia tantum* [există] *destul de numeroase „abateri" de la regulă.* id. ib. 293, cf. SFC IV, 90.
— Din lat. **pluralia tantum** (pl. de la *plurale tantum*).

PLURALÍSM s. n. Concepție filozofică idealistă, opusă monismului, potrivit căreia universul ar fi format dintr-o pluralitate de realități independente, ce nu pot fi considerate manifestări ale unei singure substanțe; p. e x t. concepție (eclectică) ce admite o multiplicitate de factori echivalenți, de principii ce nu pot fi reduse la unitate; stare de lucruri caracterizată prin existența unei multiplicități de elemente. *Sentimentul pluralismului acestui univers se reduce la o înțelegere prealabilă a multiplicității.* RALEA, S. T. II, 294, cf. DL, DM, DER, DN[2], M. D. ENC.
— Din fr. **pluralisme.**

PLURALÍST, -Ă adj., s. m. și f. **1.** Adj. Care aparține pluralismului, care se referă la pluralism, de natura pluralismului. Cf. DL, DM, DN, M. D. ENC. **2.** S. m. și f. Adept, partizan al pluralismului. Cf. DL, DM, DN, M. D. ENC.
— Pl.: *pluraliști, -ste.*
— Din fr. **pluraliste.**

PLURALITÁTE s. f. **1.** Faptul, calitatea, însușirea de a fi în număr, în cantitate mare; număr, cantitate mare (de elemente, de ființe, de lucruri etc.), m u l ț i m e **(1)**, (rar) p l u r i t a t e; multiplicitate; diversitate. Cf. I. GOLESCU, C. *Despre pluralitatea lumelor.* NEGRUZZI, S. II, 157, cf. PROT.-POP., N. D. *Mișcare ce urmărea ... reducerea pluralității la unitate.* MACEDONSKI, O. IV, 155. *Sînt anumite ființe pe care nu le poți concepe decît ca o pluralitate.* ANGHEL, PR. 87, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Orice grupare socială implică o pluralitate de persoane.* TEODOREANU, M. II, 173, cf. PUȘCARIU, L. R. I, 237. *Prin această variată folosire a timpurilor verbale, narațiunea capătă o perspectivă, o pluralitate de planuri în adîncime.* VIANU, A. P. 38. *Funcțiunea ei* [a conștiinței] *e de a strînge într-un mănunchi bine închegat toată pluralitatea fenomenelor sufletești.* RALEA, S. T. II, 34. *Aceste cetăți de piatră ... se înșiră ... într-o splendidă pluralitate.* BOGZA, C. O. 334, cf. DM, DN[2].
2. (Rar) Majoritate **(1)**. *Pluralitatea voturilor.* BARCIANU, V., cf. ALEXI, W., CADE, SCRIBAN, D.
— Pl.: *pluralități.* — Și: (învechit) **pluraritáte** s. f. PROT.-POP., N. D.
— Din lat. **pluralitas, -atis,** fr. **pluralité.**

PLURARITÁTE s. f. v. **pluralitate.**

PLURATÍV, -Ă adj. (Învechit, rar; despre nume) Pluralia tantum. Cf. SFC IV, 90, 100.
— Pl.: *plurativi, -e.*
— **Plural**+suf. *-ativ.*

PLURI- Element de compunere care exprimă ideea de pluralitate și care servește la formarea unor adjective ca: p l u r i m i l e n a r, p l u r i n a ț i o n a l și a unor substantive ca: p l u r i v a l e n ț ă, p l u r i g l a n d o l; multi-, poli-. Cf. IORDAN, L. R. A. 194, DL, DM, DN[2], DER, FORM. CUV. I, 24, 146, 187, 191, 255.
— Din lat. **plus, pluris,** fr. **pluri-,** it. **pluri-.**

PLURICARPELÁR, -Ă adj. (Despre ovare și fructe) Care este format din mai multe carpele.
— Pl.: *pluricarpelari, -e.*
— **Pluri-**+**carpelă**+suf. *-ar.*

PLURICAVITÁR, -Ă adj. Care are mai multe caverne pulmonare. Cf. DM. *Pluri- ... se compune în românește ... cu un adjectiv ca în pluricavitar.* L. ROM. 1962, nr. 1, 112, cf. FORM. CUV. I, 191.
— Pl.: *pluricavitari, -e.*
— **Pluri-**+**cavitar.**

PLURICELULÁR, -Ă adj. Care este format din mai multe celule; policelular. *Organismele vii uni- sau pluricelulare au la baza lor o structură coloidală.* MARINESCU, P. A. 82, cf. SCRIBAN, D. *Fibra de in este pluricelulară.* IONESCU-MUSCEL, FIL. 328. *Prin această expresiune se înțelege o stare prin care trece orice organism pluricelular ce înaintează în vîrstă.* PARHON, B. 11. *Unele dintre ele sînt unicelulare ..., iar altele sînt pluricelulare.* B. DARW. 10. *Indivizii pluricelulari de ordinul al doilea, cînd se multiplică la rîndul lor, dau naștere la indivizi pluricelulari de ordinul al treilea.* RALEA, S. T. II, 88, cf. LTR[2], DM, DN[2], DER, FORM. CUV. I, 191.
— Pl.: *pluricelulari, -e.*
— **Din fr. pluricellulaire.**

PLURIDIMENSIONÁL, -Ă adj. Cu (mai) multe dimensiuni. (F i g.) *Universul socialist relevă în chip pregnant dezvoltarea omului pluridimensional ca efect și expresie a unei firești realizări a valorii umane.* RL 1972, nr. 8 625.
— Pronunțat: *-si-o-.* — Pl.: *pluridimensionali, -e.*
— **Pluri-**+**dimensional.**

PLURIDOTÁT, -Ă adj. (Rar) Înzestrat cu multe calități pregnante. *Personalitate complexă și pluridotată, profesoară, poetă, dramaturgă ..., evoluase către o concepție realistă și umanistă.* GL 1961, nr. 394, 2/7.
— Pl: *pluridotați -te.*
— **Pluri-**+**dotat.**

PLURIFLÓR, -Ă adj. (Rar) Care are (mai) multe flori; multiflor. Cf. GRECESCU, FL. 201, DN, FORM. CUV. I, 189.
— Pl.: *pluriflori, -e.*
— Din fr. **pluriflore.**

PLURIFÓRM, -Ă adj. Care are sau poate avea mai multe forme, aspecte, înfățișări; multiform. Cf. DN[2].
— Pl.: *pluriformi, -e.*
— Din lat. **pluriformis.**

PLURIGLANDÓL subst. Medicament preparat din extractul mai multor glande. Cf. SFC V 57, 63, 64.
— **Pluri-**+**gland**[ă]+suf. *-ol.*

PLURIGLANDULÁR, -Ă adj. Care aparține mai multor glande, care se referă la mai multe glande, care afectează mai multe glande; poliglandular. Cf. SFC V, 57, D. MED.
— Pl.: *pluriglandulari, -e.*
— **Pluri-**+**glandular.**

PLURIGLANDULARÍTĂ s. f. Inflamație a mai multor glande. Cf. D. MED.
— **Pluriglandular**+suf. *-ită.*

PLURILATERÁL, -Ă adj. (Rar) Multilateral. Cf. DN[2], FORM. CUV. I, 191.
— Pl.: *plurilaterali, -e.*
— **Pluri-**+**lateral.**

PLURIMILENÁR, -Ă adj. (Rar) Multimilenar. Cf. DN[2].
— Pl.: *plurimilenari, -e.*
— **Pluri-**+**milenar.**

PLURINAȚIONÁL, -Ă adj. (Despre țări, state, orașe) Multinațional. *Realitățile plurinaționale și totuși unitare din New-York.* D. GUSTI, P. A. 323.
— Pronunțat: *-ți-o-*. — Pl.: *plurinaționali, -e.*
— **Pluri-+național.**

PLURINUCLEÁR, -Ă adj. (Rar) Polinuclear. *La unele plante inferioare celulele au cîte doi sau mai mulți nuclei — celule plurinucleare.* ENC. AGR. IV, 201.
— Pronunțat: *-cle-ar.* — Pl.: *plurinucleari, -e.*
— **Pluri-+nuclear.**

PLURITÁTE s. f. (Rar) Pluralitate **(1)**. Cf. DN², M. D. ENC.
— Din lat. **pluritas, -atis.**

PLURIVALÉNT, -Ă adj. (Despre substanțe) Care are mai multe valențe; polivalent. Cf. DN². ✦ Fig. Multilateral.
— Pl.: *plurivalenți,-te.*
— Din fr. **plurivalent.**

PLURIVALÉNȚĂ s. f. (Rar) Polivalență. ✦ Fig. Multilateralitate. *Plurivalența și generalitatea de conținut emoțional ... constituie specificul unanim recunoscut al imaginei muzicale.* S ianuarie 1961, 77.
— Pl.: *plurivalențe.*
— **Pluri-+valență.**

PLURIVÓC, -Ă adj. (Despre cuvinte sau fraze) Cu mai multe înțelesuri. Cf. DN², M. D. ENC.
— Pl.: *plurivoci, -ce.*
— **Pluri-+[uni]voc.**

PLUS¹ - Element de compunere care însemnează „mai mult" și care servește la formarea unor substantive ca: p l u s p r o d u s, p l u s v a l o a r e. Cf. DL, DM.
— Din **plus²**.

PLUS² s. n., adv. **1.** S. n. Simbol matematic avînd forma unei cruci, folosit fie pentru a indica o adunare, fie, înaintea unei mărimi sau a unui număr, pentru a caracteriza acea mărime sau acel număr ca pozitiv. *+ e semnul adaogerei și se numește plus, mai mult.* ȘINCAI, Î. 69/10. *Al adaogerei semn ... se zice: mai mult cu (plus).* ARITM. (1806), 12/14, cf. ASACHI, G. 35v/6. *Această adunare se arată prin semnul ..., ce se pronunțează plus sau mai mult.* HELIADE, A. 1/19. *Al adunării semn este acesta ... + și să cetește ... și cu, sau plus.* A. TEODORESCU, A. 5/1. *Semnul + se citește plus. Pus între două cifre arată suma lor.* ELEM. ALG. 8/24, cf. STAMATI, D. *În operațiunile aritmetice ne agiutăm cu următoarele semne: voind a arăta că avem a aduna ... punem între dînsele semnul + (plus, sau și cu).* LAZARINI, M. 23/4. *Semnul + care se pronunță plus și servă a indica adițiunea a două sau mai multe numere.* CULIANU, A. 1, cf. ȘĂINEANU, D. U., V. MOLIN, V. T. 63. *Umplea toată tabla de cifre, litere, plusuri, minusuri și cu tot soiul de semne matematice.* HOGAȘ, DR. II, 124. ✧ (Cu valoare de prepoziție) *Patru plus trei fac șapte.* ✧ *Plus infinit*=simbol matematic care arată creșterea nelimitată a numerelor pozitive. *S-a pus să ne învețe cu tot dinadinsul matematica. Ne vorbea despre plus și minus infinit.* I. BOTEZ, ȘC. 40. ✦ Semn grafic în formă de cruce care se pune uneori pe lîngă o notă dată școlarilor, pentru a-i mări valoarea (cu o jumătate de punct). Cf. DL, DM. ✦ Semn grafic identic cu cel din matematică, indicînd mărimile fizice pozitive. Cf. DL, DM.

2. Adv. Mai mult, și încă, și pe deasupra; peste o anumită limită pozitivă (luată ca etalon de măsură). *O zăcime plus (mai mult) două unimi.* ASACHI, M. 11/16, cf. CR (1848), 4²/32. *D. Anghelache își plătește consumația plus un pahar, care trebuie să vie.* CARAGIALE, O. II, 61. *O scrisoare pierdută ține cîteva zile, se petrece la Trahanache, plus întrunirea.* IBRĂILEANU, S. L. 33. *Plantarea cartofilor se va executa cînd temperatura solului la adîncimea de 10 cm este de plus 7—8°C.* SCÎNTEIA, 1954, nr. 2 910.

3. S. n. Ceea ce depășește o cantitate dată, p r i s o s; p. g e n e r. ceea ce depășește o limită (intensivă, temporală, calitativă etc.) dată. *Plus de putere.* MAIORESCU, CR. II, 118. *Se spune că literatura e un plus al vorbirii, o sărăcie a oamenilor.* BACOVIA, O. 230. *Pe ce bază vii ..., să-ți fac favorul ca să îmbarci un plus de-un viței care vine fără forme vamale.* BART, S. M. 86. *Plusuri la inventar.* LEG. EC. PL. 357. *Un plus substanțial dintr-altă ordine a lucrurilor.* BLAGA, Z. 48. *N-aș putea să precizez în ce constă acest plus.* PREDA, R. 180. *Ce, ne-ar strica niște plusuri de recoltă și bani?* T martie 1962, 32. ✧ L o c. a d j. și a d v. **În plus** =(care este) peste ceea ce există în mod obișnuit, (care este) mai mult decît atît; (care este) pe deasupra. *Privire circulară asupra întregei încăperi, privire în care e cuprins și el, ca un obiect în plus.* SEBASTIAN, T. 260. *Spuse ... cu aceeași voce limpede, avînd însă ceva în plus, implacabil și inconștient.* PREDA, R. 10. ✧ L o c. a d v. (Familiar) **Plus de asta**=în afară de asta, pe lîngă asta, pe deasupra. *Nu pot pleca deoarece este frig și plus de asta și plouă.* GRAM. ROM². II, 202. ✧ L o c. c o n j. **Plus că ...**=pe lîngă că ..., în afară de faptul că ... *Dacă ne-om îndemna unii pe alții, stînd cu mîinile-n sîn ... Plus că avem grajduri de construit.* T martie 1962, 42.
— Pl.: **(1, 3)** *plusuri.*
— Din lat. **plus,** germ. **Plus,** fr. **plus.**

PLUSÁ vb. I. I n t r a n z. (La jocul de cărți) A miza mai mult decît cei care au mizat pînă în acel moment. Cf. BUL. FIL. II, 225, DL, DM, DN², M. D. ENC.
— Prez. ind.: *plusez.*
— V. **plus²**.

PLUSPRODÚS s. n. (Ec. pol.) Produs creat de lucrătorii din sfera producției materiale peste produsul necesar, prin cheltuirea de supramuncă. *Plusprodusul muncii celor ce muncesc în aceste întreprinderi intră în buzunarul acestui organism reprezentativ al burgheziei.* CONTEMP. 1948, nr. 105, 6/2. *Productivitatea muncii a crescut, a apărut un plusprodus, a apărut și a căpătat extindere schimbul.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 10, 88, cf. SFC I, 181. *În condițiile relațiilor de producție capitaliste, plusprodusul capătă formă de plusvaloare.* DER.
— Pl.: *plusproduse* și *plusprodusuri.*
— **Plus¹-+produs,** calc după germ. *Mehrprodukt.*

PLUSVALOÁRE s. f. (Ec. pol.) Valoare nou creată de către muncitorii salariați, în procesul de producție, peste echivalentul valorii forței lor de muncă și însușită gratuit de către capitaliști. *Stoarce ... de la dînșii plusvaloarea.* IONESCU-RION, S. 115. *Punînd capăt însușirii de către capitaliști a produsului muncii neplătite a muncitorului sub forma de plusvaloare, naționalizarea creează mari resurse pentru dezvoltarea industriei.* STUDII, I, nr. 3, 6. *Utilizarea lacomă și nemiloasă a brațelor de muncă de către capitaliști în goană după plusvaloare este un alt mijloc de degradare a muncitorului.* CONTEMP. 1948, nr. 110, 16/2. *Hotărîtor pentru capitalism sînt producerea și realizarea nu a valorii, ci a plusvalorii.* LUPTA DE CLASĂ, 1953, nr. 7, 67, cf. SFC I, 181. *Obținerea de plusvaloare este scopul și mobilul determinant al producției capitaliste.* DER. ✧ *Plusvaloare absolută*= formă a plusvalorii obținută prin prelungirea zilei de muncă peste timpul de muncă necesar. Cf. DM. *Producerea plusvalorii absolute este baza generală a sistemului capitalist de exploatare.* DER. *Plusvaloare relativă*=formă a plusvalorii care se obține ca rezultat al reducerii timpului de muncă necesar și al măririi corespunzătoare a timpului de supramuncă. Cf. DM. *Obținerea plusvalorii relative necesită ... schimbări în baza tehnică a producției.* DER. *Rata plusvalorii* v. r a t ă **(2)**. ✦ Fig. (Rar) Valoare suplimentară. *Numai la talente egale, superioritatea faptelor poate acorda o plusvaloare operei.* IBRĂILEANU, S. L. 67.

— Pl.: *plusvalori*.
— **Plus-[1]+valoare** (după fr. *plus-value*).

PLUŞ s. n. Ţesătură de bumbac, de lînă, de păr de capră, de mătase etc., asemănătoare cu catifeaua dar mai groasă decît aceasta, cu firul mai lung decît al ei şi care se întrebuinţează mai ales în tapiţerie; (regional) picler. Cf. I. GOLESCU, C., VALIAN, V., POLIZU, LM, ALEXI, W., TDRG, NICA, L. VAM. 200, ŞĂINEANU, D. U., CADE. *Se uită ... la scaunele cu plușul uzat*. C. PETRESCU, C. V. 226. *Potrivea inelele în culcușul de pluș al cutioarelor*. id. A. 103. *O perdea grea de pluș cu franjuri*. KLOPŞTOCK, F. 97. *Impersonalul compartiment cu canapele de pluș roșu ... se îmbibase de intimitate*. TEODOREANU, M. II, 241. *Toți tăceau ... privind plușurile și tapetele sfîșiate*. SADOVEANU, O. VII, 30, cf. SCRIBAN, D. *În semiobscuritate se zărea o canapea de pluș roșu*. CĂLINESCU, E. O. I, 19. *Paltonul de pluș era cîrpit*. id. S. 17. *Lăsă ... să-i cadă capa albă pe fotoliul englezesc de pluș vișiniu*. CAMIL PETRESCU, N. 117. *Tîrșul pe burtă, Încălecarea scurtă, Urcușul, alunecușul Ca plușul*. ARGHEZI, VERS. 159. *Perdelele sînt de pluș cenușiu*. STANCU, U.R.S.S. 10, cf. LABIŞ, P. 269. ◇ Fig. *Zac gîngavele gînduri în plușurile țestei*. LABIŞ, P. 273. ✦ (La pl.) Sortimente, varietăți din țesătura mai sus definită. *Din punctul de vedere al fabricației se deosebesc: plușuri cu smocuri tăiate și plușuri cu smocuri netăiate*. LTR[2]. *Plușuri netede. Plușuri cu dungi*. ib. ✦ (Prin Mold. și prin Munt.) Catifea. Cf. ALR SN IV h 1 207. ✦ (Prin nordul Mold. și prin Bucov.; în formele *pliș, pluj*) Pîslă **(1)**. Cf. ALR SN IV h 1 159.
— Pl.: *plușuri*. — Și: (regional) **plŭj** (ALR SN IV MN h 1 159/551), **pliș** (ib. IV h 1 159/386), **pliuș** (ALR SN IV h 1 207/899, SCRIBAN, D.) s. n.
— Din fr. **p(e)luche**, germ. **Plüsch**.

PLUŞÁ vb. I. Tranz. (Tehn.) A executa operația de plușare.
— Prez. ind.: *plușez*.
— V. **pluș**.

PLUŞÁRE s. f. (Tehn.) Operație finală prin care se obține un luciu mătăsos pe fața pieilor de mănuși și de haine, prin frecarea lor cu un pluș (aplicat pe un tambur rotativ). *Se pudrează cu talc, apoi se aplică pe suprafața cilindrului îmbrăcat în pluș ... deplasînd încet pielea, pînă cînd întreaga suprafață a suferit acțiunea de plușare*. LTR[2], cf. SFC IV, 315.
— Pl.: *plușări*.
— V. **pluș**.

PLUŞÁT, -Ă adj. 1. (Despre mobile; p. ext. despre obiecte) Tapisat cu pluș. *A dus scrinurile plușate cu bijuterii*. C. PETRESCU, C. V. 353. *Palma lui albă, întinsă pe brațul plușat al fotoliului, se ridică brusc*. PREDA, R. 285.
2. (Despre țesături) Care are fire lungi pe o față sau pe ambele fețe; (regional) piclerit. *Un cilindru subțire, îmbrăcat cu țesătură plușată, reține praful și tocătura de fibre*. IONESCU-MUSCEL, FIL. 132. *Prosoape plușate*. id. ŢES. 594. *Era o imitație de Tebriz, bine plușată, deasă, groasă*. CĂLINESCU, S. 48, cf. DM.
— Pl.: *plușați, -te*.
— **Pluș**+suf. *-at*.

PLÚŞNIŢĂ s. f. v. **plugniță**.

PLÚŞTĂR s. m. (Prin Ban.) „Porecla de batjocură" la adresa unei persoane. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153. *O venit pluștărul de Grigorie*. id. ib.
— Pl.: *pluștări*.
— Cf. germ. Verfluchter.

PLUŞTÍ vb. IV v. **pleoști**.

PLUŞTÍT, -Ă adj. v. **pleoștit**.

PLUŞTITÚRĂ s. f. v. **pleoștitură**.

PLUT, -Ă s. m. și f., adj. (Regional) 1. S. m. și f. Persoană cu nas mic și turtit, persoană cîrnă; (regional) pleoștit (1) (Brad). Cf. VICIU, GL. *Dă-te-ncolo dintre noi, plutule!* id. ib.
2. Adj. (Despre nasul omului) Coroiat (Feneș—Alba Iulia). ALR II/I h 18/102.
— Pl.: *pluți, -te*.
— Etimologia necunoscută.

PLUTÁR s. m. (Regional) Plutaș[1]. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DRLU, POLIZU, BARCIANU, ALR I 428.
— Pl.: *plutari*.
— **Plută[1]**+suf. *-ar*.

PLUTÁŞ[1] s. m. Muncitor care confecționează plute[1] sau care conduce plutele[1] pe apă; (regional) plutar. *Trag plutașii tot vîrtos, Ca s-ajungă pînă-n gios*. ASACHI, S. L. I, 178. *Ne ducem degrabă la plute și, plutașii ... și pornesc*. CREANGĂ, O. 194. *Trăgeau la ea plutașii și oamenii care veneau după sare*. SLAVICI, O. II, 179. *Am întrat plutaș la Cameneț*. CONTEMPORANUL, IV, 305. *Munții se învîrtesc, macină izvoare și le toarnă-n Bistrița. În vremea asta plutașii luptă*. VLAHUŢĂ, O. A. II, 165. *Un plutaș din Dorna îmi istorisi că acea stîncă e luată ... din vîrful Ceahlăului*. ŞEZ. III, 241, cf. ALEXI, W. *Plutașii dormeau lîngă focurile topite în spuză*. DUNĂREANU, CH. 207, cf. TDRG. *Întrebai pe niște plutași de pe mal*. HOGAŞ, DR. I, 84, cf. ŞĂINEANU, D. U., CADE. *Cît am întrebat eu printre plutași, nici unul n-a putut să-mi spună*. GALACTION, O. 67, cf. NOM. PROF. 64. *Un vechi loc de primejdie, pe care-l cunoșteau bine plutașii*. SADOVEANU, O. VII, 405. *Sîntem neam de plutași, am declarat cu mîndrie*. VORNIC, P. 137. *Curg plutele pe undele umflate, Prelung s-aude-un cîntec de plutaș*. LABIŞ, P. 367, cf. H X 572. *La vale de Prut, Zace-ntins pe lut ... Plutașul Mihai Dă treizeci de ai*. TEODORESCU, P. P. 437. ✦ (Învechit, rar) Negustor de plute[1]. Cf. LB.
— Pl.: *plutași*.
— **Plută[1]**+suf. *-aș*.

PLUTÁŞ[2] s. m. (Bot.; Mold.) Plută[2] **(1 a)** (*Populus pyramidalis*). *Plutele ... sînt făcute din scoarța unor plopi bătrîni care cresc prin luncă și ostroave, numiți ... plutași*. ANTIPA, P. 463, cf. 787, SCRIBAN, D., BORZA, D. 136, H VI 15, ARH. FOLK. IV, 214, CV 1950, nr. 5, 32.
— Pl.: *plutași*.
— **Plută[2]**+suf. *-aș*.

PLÚTĂ[1] s. f. Platformă plutitoare formată (de obicei) din trunchiuri de copac prinse împreună și servind la transportarea acestora pe apele curgătoare (spre fabricile de cherestea) sau ca ambarcație ușoară; (învechit) plutitoare, v. plutitor **(4)**. *Vom tăia lemne ... și le vom aduce pre iale plute pre marea*. BIBLIA (1688), 309[2]/12. *Și plute și șeici pe apa Nistrului le-au pornit*. NECULCE, L. 146. *Ca să poată pogorî fără primejdie plutele* (începutul sec. XVIII). MAG. IST. II, 351/16. *Nici munteanul nu conduce de la codru a sa plută*. ASACHI, S. L. I, 209. *Ostenit și îngreoiet de zaua de care era înarmat, n-au putut să ajungă la plute și s-au înecat*. id. I. 127/15, cf. POLIZU. *Apoi privesc adesea Pe unda la plutind, cînd barce încărcate, Cînd plute*. ALEXANDRESCU, M. 275. *Apărarea altor plute rusești*. MAIORESCU, D. II, 82. *Hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu*. CREANGĂ, O. 194. *Începu să alerge și să cheme oameni ca să deschidă podul ... cînd trec plute*. SLAVICI, O. II, 12. *Sprinten se aruncă pe plută*. VLAHUŢĂ, O. A. II, 164. *Subt un mal legată plută Se mai mișc-abia*. COŞBUC, P. II, 68. *Cum mă voi vedea în valea Bistriței, mă sui pe plută*. HOGAŞ, DR. I, 63. *Cherestele ce veneau cu plutele pe Bistrița și Siret*. N. A. BOGDAN, C. M. 134. *Pe dinaintea lui, copacul trecu repede, ca o plută*. C. PETRESCU, Î. II, 175. *Se priponeau plutele mici*. VLASIU, A. P. 180. *Coboară cu ajutorul plutei pe Bistrița*. CĂLINESCU, I. C. 7. *Purtară pluta ... spre mijlocul iazului*. SADO-

VEANU, O. III, 202. *Pe apele din munte umblau plutele.* id. ib. XII, 231. *Curg plutele pe undele umflate, Prelung se-aude-un cîntec de plutaș.* LARIȘ, P. 367. *El înoată ca un pește Și ca plutele plutește.* TEODORESCU, P. P. 551, cf. MAT. FOLK. 1 226. *Bastonașul i-l lua, Plută pe apă-l punea.* PĂSCULESCU, L. P. 205. *Am un uliu care zboară și nu se atinge de pămînt (Pluta).* GOROVEI, C. 300. (Adverbial) *Purceasă tepsia plută deasupra.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 117r/30. ✧ Expr. **A face pluta**=(despre oameni) a se menține la suprafața apei plutind pe spate. Cf. POLIZU. *Fana călca apa și știa să facă pluta.* G. M. ZAMFIRESCU, M. D. I, 41. *Am găsit-o la suprafață făcînd pluta.* STANCU, R. A. II, 64. *Micii înotători pot sta aproape nouă minute nemișcați pe apă, făcînd „pluta".* RL 1971, nr. 8 293. (Regional) **A ieși plută**=(despre pești) a ieși la suprafața apei, plutind. Cf. GL. OLT. (Rar) **A cădea de-a pluta**=a cădea întins la pămînt. *Lunecă și cade de-a pluta pe pămînt.* COȘBUC, P. II, 189. ✦ (Învechit și regional) Dispozitiv alcătuit din două prăjini sau doi răzlogi[1] legați la capete, pe care se așază mănușile de in sau de cînepă la topit. *Se cearcă starea topitului scoțînd din plută un smoc subțire de in sau de cînepă.* I. IONESCU, C. 154/26, cf. ȘEZ. IX, 141.

— Pl.: *plute.* — Și: **pliúță** s. f. MAT. FOLK. 1 226.

— Din bg. dial. **плута.** Cf. scr. p l u t a.

PLÚTĂ² s. f. **1.** Nume dat mai multor specii de arbori din familia salicaceelor, cu frunzele ovale-lanceolate și cu flori dispuse în amenți, care apar înaintea frunzelor: **a)** arbore ale cărui ramuri cresc aproape de la baza trunchiului, dînd coroanei o formă de piramidă lungă și îngustă; (popular) **plop[1] (d)**, (regional) **plutaș²** *(Populus pyramidalis).* BORZA, D. 136; **b)** arbore cu scoarța netedă și albicioasă, cu frunze acoperite pe dos cu un puf argintiu; **plop[1] (a)** *(Populus alba).* id. ib.; **c)** (regional) **plop[1] (b)** *(Populus tremula).* id. ib.; **d)** (regional) **plop[1] (c)** *(Populus nigra).* id. ib.; **e)** (regional) **plop[1] (f)** *(Populus canescens).* id. ib. Cf. DRLU. *O grădină frumoasă înconjurată de plute gigantice și sălcii mlădioase.* F (1871), 566. *Să caut liniște sub pluta bălrînă de lîngă rovină.* DELAVRANCEA, T. 64. *Vîntul frînge pleopul, pluta, nucul.* id. ib. 149. *Să fiu pînă și roua ce pică pe pămînt, Salcîm, răchită, plută, sub mine să-l umbresc.* MACEDONSKI, O. I, 270, cf. DDRF, BRANDZA, FL. 167, id. D. 385, GRECESCU, FL. 534, 742, ALEXI, W., ANTIPA, P. 463, CADE. *O plută stufoasă stătea mai jos, cu rădăcinile dezvelite.* GALACTION, O. 297. *Plute uriașe își tremurau în soare frunzele.* I. BOTEZ, ȘC. 113, cf. DS. *Îmi leg de-o plută murgul și bat în poartă silnic.* PILLAT, P. 145. *Un alt lemn de neamul salciei și răchitei ... este pluta.* ARGHEZI, B. 42. *Era o plută uriașă, cu brațe groase cît omul și scoarța crăpată.* CAMIL PETRESCU, O. II, 273. *Se înălțau spre cer, ca o barieră, un rînd de plute.* PREDA, M. 80, cf. H IV 83, IX 435, XI 230, 325, XIV 93, XVIII 138. *Păsăruică di pe plute, Spune lui Ion din curte...Să vină sara la mine.* MÎNDRESCU, L. P. 68. *Frunzuleană foi di pluti, Cînti cucu sus pi luncî.* VASILIU, C. 147. cf. DENSUSIANU, Ț. H. 329, L. COSTIN, GR. BĂN. 160, GR. S. V, 122. ✦ (Regional) Nufăr **(1)** *(Nymphaea alba* și *Nuphar luteum).* Cf. POLIZU, BARONZI, L. 141, BRANDZA, D. 3, id. FL. 115, GRECESCU, FL. 44, ALEXI, W., BIANU, D. S., ENC. AGR. IV, 203, BORZA, D. 117.

2. Țesut vegetal secundar de protecție format din celule moarte, cu membrane impermeabile și cu lumenul gol ori plin cu substanțe tanante sau cu rășini, apărut pe diverse părți ale plantei (în cazuri de rănire) și întrebuințat ca material izolant, la fabricarea dopurilor, a colacilor de salvare, a unor materiale de construcție etc.; suber. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DDRF. *Un dop de plută.* PONI, CH. 63, cf. BARCIANU. *Tălpi de plută.* ap. TDRG, cf. ȘĂINEANU, D.U., SCRIBAN, D. *Dogăria și rogojinăria erau reprezentate în Obor laolaltă cu lingurăria de plută.* ARGHEZI, B. 104. *Pluta de calitate bună e roșcată, compactă și omogenă, cu puține fisuri și cu porozitate cît mai mică.* LTR², cf. DER. *Arsenie trase afară dopul de plută și căută cu privirea paharele.* BARBU, P. 323. *Să știți că la circ animalele nu sînt de pîslă sau de plută, ci sînt autentice, sută la sută.* SORESCU, U. 8.

3. Obiecte confecționate din plută² **(2,** rar **1):**

a) Dop din plută² **(2).** Cf. DDRF. *Alege o plută, o șterge cu cîrpa, o apasă încet și mai șterge o dată flaconul întreg.* C. PETRESCU, C. V. 260. *A băut spirturi tari, din sticle cu forme ciudate, cu un pai înfipt în plută.* id. Î. II, 228, cf. ALR I 700/418, 420, 530, 588, 878.

b) Bucată de plută² **(2)** sau de alt material ușor (lemn, pană) care ține la suprafața apei sfoara undiței de care este legat cîrligul cu nada. Cf. POLIZU. *Aruncă undița și, nu trecu mult, și văzu pluta undiței mișcîndu-se.* ISPIRESCU, L. 380, cf. DDRF, DAMÉ, T. 123. *Făceam plute dintr-o bucățică de strujan și rîmele le căutam pe lac.* SADOVEANU, O. IX, 358. *Meșterea o plută pentru undiță.* V. ROM. august 1954, 56. *De cele mai multe ori, în timp ce recuperează năluca, una din plute se duce la fund.* VÎN. PESC. noiembrie 1961, 21, cf. ALR II 6 243/182, 334, 414, 514, 531, 682, 784, 848, 886. ✦ (Prin sudul Olt.) Odgonul cu plute² **(3 b)** de la năvod. Cf. ANTIPA, P. 787.

c) Bucățică de plută² **(2)** sau de lemn ușor în care se înfige fitilul candelei ca să plutească în untdelemn. Cf. POLIZU, SĂGHINESCU, V. 100, DM, M. D. ENC.

d) Adaos de plută² **(2),** de piele, de material plastic etc. care se pune în interiorul încălțămintei, sub talpa piciorului sau numai sub călcîi. V. b r a n ț, t a l o n e t ă. Cf. SĂGHINESCU, V. 100.

— Pl.: *plute* și (regional) *pluți* (A III 3, ALR I 700/420, 1 939/1, 815). — Și: (regional) **pliúcă** (ALR I 1 939/840), **pliúță** (H XVIII 138, GR. S. V, 122, A III 2) s. f.

— Din bg. **плюто.** Cf. scr. p l u t a, p l u t o.

PLUTĂRÍ vb. IV. I n t r a n z. **1.** A transporta bușteni pe apă (legați în plute[1]); a practica meseria de plutaș[1]; (regional) a plutăși. Cf. CADE, DM. *Oamenii de prin partea locului vor să plutărească.* TRIBUNA, 1961, nr. 211, 4/2, cf. ALR II 6 533/235, 414, 551.

2. A merge cu pluta[1] pe apă. *Ziua să vînăm, să pescuim, să plutărim.* GANE, N. II, 34, cf. TDRG, DM.

— Prez. ind.: *plutăresc.*

— **Plută[1]**+suf. *-ări.*

PLUTĂRÍE[1] s. f. **1.** (Rar) Plutărit **(1).** *Ajutorul cîrmaciului la plutărie ... stă în partea opusă cîrmei și îndreaptă pluta pe adevăratul drum.* ȘEZ. II, 24, cf. ALR II 6 533/141.

2. Îndeletnicirea plutașului[1]; plutărit **(2),** (rar) plutit[1] **(3),** (învechit și regional) plutășie. *Învățai de la Halunga tot rostul, toate chițibușurile și toate șiriciricurile plutăriei.* HOGAȘ, DR. I, 148, cf. DM, SFC III, 171.

— Pl.: *plutării.*

— **Plutar**+suf. *-ie.*

PLUTĂRÍE² s. f. (Rar; cu sens colectiv) Mulțime de plute[1]. Cf. DL, DM.

— Pl.: *plutării.*

— **Plută[1]**+suf. *-ărie.*

PLUTĂRÎT s. n. Faptul de a p l u t ă r i.

1. Transportul pe apă al buștenilor (legați în plute[1]); (rar) plutărie[1] **(1),** plutit[1] **(2).** Cf. BARCIANU, V., ALEXI, W., DS. *Navigația și plutăritul ... se vor face cu respectarea regulilor sanitare, de navigație, plutire și securitate.* BO (1953), 100, cf. LTR², DL, DM, ALR II 6 533/53, 102, 228, 260, 349, 353, 365, 723. ✧ (Regional) *Plutărit sălbatic*=transportul buștenilor pe un rîu de munte, în neorînduială, la întîmplare. Cf. ARVINTE, TERM. 161.

2. Îndeletnicirea plutașului[1]; plutărie[1] **(2),** (rar) plutit[1] **(3).** Cf. DM, com. din BOCȘA.

— V. **plutări.**

PLUTĂȘÉSC, -EÁSCĂ adj. (Regional) De plutaș[1], care aparține plutașului[1]. Cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *plutășești*.
— **Plutaș**[1]+suf. *-esc*.

PLUTĂȘÍ vb. IV. Intranz. (Regional) A plutări **(1)**. Cf. SCRIBAN, D., SFC IV, 200.
— Prez. ind.: *plutășesc*.
— V. **plutaș**[1].

PLUTĂȘÍE s. f. (Învechit și regional) Plutărie[1] **(2)**. Cf. URICARIUL, VII, 263, PASCU, S. 182, CADE, DL, DM, SFC IV, 196, PAMFILE, C. 49.
— Pl.: *plutășii*.
— **Plutaș**[1]+suf. *-ie*.

PLUTÉLNIC, -Ă adj. (Învechit, rar; despre ape curgătoare) Navigabil. Cf. DDRF, JAHRESBER. XVII, 79.
— Pl.: *plutelnici, -ce*.
— **Pluti**+suf. *-elnic*.

PLUTÉȚ, -EÁȚĂ adj. **1.** (Învechit; despre ape curgătoare) Navigabil. *Riuri plutețe*. DDRF, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U.
2. (Neobișnuit; despre nave) Care poate naviga **(2)**. *Dați-mi mie-un vas pluteț pe mare*. MURNU, O. 24.
— Pl.: *pluteți, -ețe*.
— **Plută**[1]+suf. *-eț*.

PLUTÍ vb. IV. Intranz. **1.** (Despre nave, ambarcații, corpuri plutitoare etc.; p. ext. despre ființe) A se menține la suprafața unui lichid (fiind parțial cufundat în acesta); a se deplasa pe suprafața unui lichid (fiind parțial cufundat în el); (despre oameni) a călători cu o navă **(1)**, cu o ambarcație, cu un obiect plutitor; a naviga, (învechit și regional) a nota[2] **(2)**. *Numai Noe cu ai săi rămase ferit în corabie, plutind pe deasupra-nalților munți*. N. COSTIN, ap. CADE, cf. COD. SILV. 45. *Muritoriul, pentru bogătate, Pluteșce pre mări primejdioase*. BUDAI-DELEANU, Ț. 368. *Corăbiile negustorești ale amîndurora puteri vor avea voie a naviga (pluti) pă Dunăre*. CR (1829), 284[2]/22. *Pluteșce acum corabia pe valurile cele sărate*. AR (1830), 8[2]/2. *Corabia plutea cu mare repejiune*. DRĂGHICI, R. 24/25. *Vasul purcede ... plutind prin marea de peire*. ASACHI, S. L. I, 144. *Mult mai mulți turci se vedeau plutind pe unde*. BĂLCESCU, M. V. 169. *Mărgăritarul stă în fundul mării și mortăcina pluteșce pe dasupra apei*. PANN, P. V. II, 81/2, cf. 30/8. *Iată, plutind pe-a mării spume, O sprintenă covertă*. ALECSANDRI, P. III, 4. *Plutirăm cîteva ore în liniște*. BOLINTINEANU, O. 270. *Pe Mureș plutea o moară a unui sas*. EMINESCU, G. P. 146. *Scoate apa rîului tot ceea ce pluteșce pe ea*. SLAVICI, O. II, 12. *Pluteau spre Triest*. DELAVRANCEA, S. 72. *Corabia spre stînci grăbit pluteșce*. COȘBUC, P. II, 300. *Plutisem patruzeci de zile și patruzeci de nopți peste toate valurile*. HOGAȘ, DR. I, 278. *Pluteșce un lanț de lebede albe*. BACOVIA, O. 37. *Astfel corabia-n fugă plutea cu ușoarele-i pînze*. TOPÎRCEANU, P. O. 9. *Pluteau rădăcini, bucăți de garduri împletite ... unde puhoiul a inundat*. C. PETRESCU, Î. II, 174, cf. 152. *Domnul colonel Merișor ... pluteșce aproape de mal*. BRĂESCU, O. A. I, 44. *Pe mare ... nu plutesc în largul ei decît corăbiile lor*. SADOVEANU, O. XII, 346, cf. X, 463. *Corabia din zare pluteșce lin*. ARGHEZI, VERS. 200, cf. CĂLINESCU, E. O. I, 107. *Plutim pe apă de cinci zile*. RALEA, S. T. I, 308. *Plutea ca o frunză de aur pe ape*. ISANOS, Ț. L. 75. *În donița lui cu bragă sau „limonată" plutea un bolovan de gheață*. S mai 1960, 8. *Lemnul nu pluteșce pe apă*. V. ROM. septembrie 1962, 57. *Ca plutele pluteșce*. TEODORESCU, P. P. 551. (Refl.; regional) *S-o dai pe apă, să meargă. De-i videa că se pluteșce, Nu mai trage-a mea nădejde*. FOLC. MOLD. I, 135. ◇ Fig. *Au dat știre și altora care într-acea primejdie plutea*. CANTEMIR, HR. 80. *Pe marea lină, stelele toate plutesc ușor*. ALECSANDRI, P. I, 157. *N-au prins rădăcini destul de adînci în sufletul nostru, ... ele pluteau la suprafața gîndurilor noastre*. VLAHUȚĂ, O. A. II, 28. *Ceahlăul pluteșce ca un uriaș transatlantic*. BOGZA, C. O. 86. ✦ Tranz. fact. (Rar) A face să se deplaseze pe suprafața unei ape. *Făceau negoț cu lemnul de construcție pe care-l pluteau pe Bistrița, Moldova, Siret*. OȚETEA, T. V. 43. ✦ (Despre mîncăruri sau despre părți solide ale unor mîncăruri) A fi scăldat, înecat în grăsime. *Mîncări grecești ... pluteau în unt*. NEGRUZZI, S. I, 151.
2. (Despre păsări, insecte etc.) A se menține suspendat sau a se deplasa lin prin văzduh (cu ajutorul aripilor). V. zbura, plana[1]. *Un vultur ... pluti cîtva timp în aer pe deasupra taberii*. BĂLCESCU, M. V. 140. *Pe cer, un vultur mare, Făcînd cercuri de zburare, Se vedea plutind cu fală*. ALECSANDRI, P. II, 11. *În susul văzduhului ... plutea cîte un vultur*. DELAVRANCEA, S. 60. *Gîza întinse aripioarele ... Pluti puțin*. GÎRLEANU, N. 218. *Urmăream înduioșat zborul unei berze ....ce plutea alb și negru în albastrul cerului*. BRĂESCU, O. A. II, 329. *Unghiuri de cocoare pluteau pe sub cer*. SADOVEANU, O. XII, 373. *Pîndea stolul acela de rîndunele, care plutea legănat*. BART, S. M. 67. *Aripile ... mai plutiră cîtva timp, încît se păru că pasărea n-a fost lovită*. CAMIL PETRESCU, N. 95. ◇ (Prin analogie; despre corpuri ușoare sau mai ușoare decît aerul) *I se părea că un nor plutea înaintea lui*. CR (1848), 12[1]/54. *O singură frunză acum mai pluteșce*. ALEXANDRESCU, O. I, 111. *Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi*. ALECSANDRI, POEZII, 9. *Un foc mare se stinsese și din el mai plutea în întunericul lumii o slabă scînteie*. DELAVRANCEA, T. 264. *Nori albi, scămoșiți, plutesc în albastrul cerului*. VLAHUȚĂ, O. A. II, 120. *Fum greu plutea în sală*. AGÎRBICEANU, A. 93. *Neguri fumegînde pluteau în văzduhul adînc*. HOGAȘ, DR. I, 48. *Funigei de toamnă începeau a pluti, pe adieri de vînt*. SADOVEANU, O. X, 193. *Norii plutesc de la un capăt la altul al cerului*. BOGZA, C. O. 50. *Norii plutesc deasupra noastră*. STANCU, D. 46. *În aer pluteau nori groși de fum de țigară*. V. ROM. septembrie 1955, 93. ◇ Fig. *Totul, pentru norocita pereche, pluteșce în visuri de plăcere*. ODOBESCU, S. III, 35. *Aș vrea ... Să plutesc deasupra nopții*. MACEDONSKI, O. I, 272. *Simt plutind prin fumul de tămîie Sfințenia cîntării*. GOGA, P. 28. *În zarea viitorului pierdută, Așa-mi pluteșci în taine-nveșmîntată*. CERNA, P. 90. *Numele poetului ... plutea, pentru mine, între numele haiducului omonim și numele altor scriitori de versuri*. GALACTION, A. 120, cf. 201. *Și sufletele noastre pluteau deasupra cuvintelor*. CAMIL PETRESCU, U. N. 137. *Multe din paginile sale plutesc într-o atmosferă de sinceritate*. VIANU, A. P. 195. *În aer pluteșce o primejdie*. STANCU, R. A. V, 33. *Pluteșce în aer ceva înnoitor*. V. ROM. februarie 1955, 202. *Speranța pluti cîteva clipe deasupra gropilor*. BARBU, P. 256. *Pluteșce în aer o vrajă grea*. T februarie 1962, 40. ✦ (Despre corpuri cerești) A se deplasa (aparent) pe bolta cerească. *O lună frumoasă plutea în cîmpia cea albastră a aerului*. EMINESCU, G. P. 114. *Luna pluteșce bălaie ... Pe-un nor de atlas*. MACEDONSKI, O. I, 15. *Eu mă tîrîi prin noroaie, ea* [luna] *pluteșce-n cer albastru*. VLAHUȚĂ, O. A. I, 11. *Stea, ce veselă pluteșci, Sus, în mările cerești*. BELDICEANU, P. 70. *Luna plină ... plutea în văzduhul plumburiu*. DELAVRANCEA, T. 156. *Pe cerul nopții plutea ... luna*. GALACTION, O. A. I, 244. *Luna plutea în ceruri*. SADOVEANU, O. VI, 350. *Trupul galben și rotund al soarelui plutise încă multă vreme în ceața depărtată*. BARBU, P. 222. ✦ (Învechit, rar) A atîrna. *Un candelabru plutea în mijlocul salonului*. DELAVRANCEA, S. 121. ✦ (Despre sunete, melodii, mirosuri etc.) A străbate prin aer, a se împrăștia, a se extinde, a se răspîndi (lin) în atmosferă. *În aer, parfumul florilor dalbe Plutea*. ALECSANDRI, P. I, 126. *Miresme plutesc prin grădină*. MACEDONSKI, O. I, 194. *Copacii înfloresc — în aer Plutesc miresme-mbătătoare*. VLAHUȚĂ, O. A. I, 60. *Sextetul, armonizat de ecoul lui trimis de dealuri, plutea în aerul cald*. IBRĂILEANU, A. 70. *Cînta un matelot la pupă Și imnul lui solemn plutea Pe-ntinsul Mării Marmara*. MINULESCU, V. 83. *Pluteșce-n atmosfera liniștită Parfumul vag de floare nenflorită*. CAZIMIR, L. U. 8. *Peste tot plutea un miros pătrunzător de arături întoarse*. BRĂESCU, O. A. I, 209. *Deasupra mortului*

pluteau șoapte. SADOVEANU, O. I, 18. *Un miros acrișor plutea deasupra butoaielor.* V. ROM. aprilie 1955, 158. *Plutea prin încăpere un miros de tutun bun.* ib. februarie 1956, 22. *Înăuntru plutea un aer înăcrit de fum de tutun.* ib. iulie 1962, 26.

3. Fig. A dăinui, a se menține; a stăpîni, a predomina. *Se pare că din ceruri, pe lumea adormită, Plutește-o lină, dulce, divină îndurare.* ALECSANDRI, POEZII, 288. *Noaptea plutește deasupra tuturora întunecimea liniștită.* DELAVRANCEA, T. 90. *Măreț pluti-va printre veacuri Maestrul dulce, Eminescu.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 23. *Plutea o-ntinsă dezolare Ca o mînie aruncată.* PETICĂ, O. 42. *Emanații solare vor pluti peste veacurile viitoare.* AGÎRBICEANU, A. 231. *Pe toată întinderea plutea tăcerea tainică a semințelor care germinează.* C. PETRESCU, Î. II, 174. *Peste grădini plutea o pace religioasă.* SADOVEANU, O. VIII, 288. *Gîndurile acestea pluteau mai mult în el, ca un sentiment.* id. ib. IX, 36. *Plutea o dulce seară de vară la Sienna.* PILLAT, P. 20. *O liniște imensă plutea pe ape.* BOGZA, A. Î. 311. *În jurul lor plutea fericirea rece, limpede, curată.* DEMETRIUS, A. 64. *Noaptea plutește încet peste crestele munților Rodnei.* V. ROM. martie 1956, 169. *Amenințarea plutea asupra familiei.* PREDA, M. 166. ✦ A se observa, a se vedea, a ieși (ușor, vag) în evidență. *Parfumul suspinelor tale, farmecul ochilor tăi plutesc încă.* NEGRUZZI, S. II, 47. *O jenă nespusă plutea peste întreaga situație.* D. ZAMFIRESCU, A. 119. *Peste veselia ei plutea totdeauna o umbră de melancolie.* REBREANU, I. 116. *O milă nespusă plutea pe toate fețele.* BASSARABESCU, V. 3. *Pe fața Margaretei plutea o umbră de bucurie.* REBREANU, N. 7. *O întunecime mare plutea în ochii lui.* SADOVEANU, O. I, 203. *Nu fi prost — adăugă ea — sărutînd încă o dată pe Felix, pe fața căruia plutea o ușoară incredulitate.* CĂLINESCU, E. O. I, 286. *Surîsul ... plutește Chiar și pe fața muribundului, Ce speră Să mai trăiască, Dacă nu o zi, Măcar un ceas.* JEBELEANU, S. H. 45. *Plutește în aceste piese atmosfera febrilă a căutărilor unui drum.* T iunie 1964, 69.

— Prez. ind.: *plutesc.*
— V. **plută**[1].

PLUTÍBIL, -Ă adj. (Rar; despre ape) Navigabil. *De la Tisoviț, Dunărea este plutibilă în orice timp.* I. IONESCU, M. 77, cf. DS, SFC I, 194.

— Pl.: *plutibili, -e.*
— **Pluti**+suf. *-bil.*

PLUTÍCĂ[1] s. f. Plantă erbacee acvatică cu rizom lung, cu frunze lucitoare care plutesc la suprafața apei și cu flori galbene; (regional) plutniță **(2)**, plomînică (v. PLĂMÎNIC **2)**, trifoi-amar, trifoi-de-apă *(Nymphoides peltata).* Cf. TDRG, PANȚU, PL., CADE, SCRIBAN, D., DM, BORZA, D. 117.

— Pl.: *plutici.*
— **Plută**[1]+suf. *-ică.*

PLUTÍCĂ[2] s. f. v. **plătică**[1].

PLUTINĂ s. f. (Prin vestul Transilv.) Femeie leneșă. FRÎNCU-CANDREA, M. 104.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PLUTÍND, -Ă adj. (Învechit) **1.** Plutitor **(1)**; care se leagănă pe apă. *Velele plutinde.* BOLINTINEANU, în SFC IV, 256. *Transportul lemnului plutind pe ape curgătoare sau necurgătoare.* LTR[2] XII, 632. ✦ Fig. (Despre oameni sau despre firea, sentimentele etc. lor) Schimbător, oscilant, nehotărît, ezitant. *Însă omul nestatornic, ce mintios l-ai giudecat ... A lui inimă plutindă între dumeriri o mie Nici aceea ce dorește, nice ce nu vra el să știe.* ASACHI, S. L. I, 221.

2. Care fîlfîie, care flutură în vînt. *Coama plutindă.* BOLINTINEANU, în SFC IV, 256.

— Pl.: *plutinzi, -de.*
— V. **pluti.**

PLUTÍRE s. f. Acțiunea de a pluti.

1. Menținere la suprafața unui lichid (în care se află parțial cufundat); deplasare pe suprafața unui lichid (în care se află parțial cufundat); călătorie cu o navă **(1)**, cu o ambarcație, cu un obiect plutitor. Cf. pluti **(1)**. *Pînă cînd plutirea este norocită, pentru ce să se teame neîncetat de furtune?* MARCOVICI, D. 13/25. *Corabia, în plutirea ei, să părea ca o pasere ce zboară.* DRĂGHICI, R. 9/7, cf. POLIZU. *Plutirea era foarte puțin îndemînatică.* N. A. BOGDAN, C. M. 12, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *După două ore de plutire pe lac ... reveneram spre mănăstire.* GALACTION, O. A. II, 290. *Măreața ondulare a acestui vast spațiu aduce în privitorul de deasupra sentimentul ... plutirii pe un ocean.* BOGZA, C. O. 19. *Plutiri peste adîncimi mai mari de două mii de metri.* V. ROM. februarie 1956, 28. ✦ Transport organizat de mărfuri sau de persoane care se face cu o navă, pe un itinerar determinat; trafic pe apă; navigație **(1)**. *Turcii totdeauna putea să împiedice negustătoria și plutirea Rosiii pe aceste mări.* ASACHI, I. 181/22. *În cursul împărăției sale ... s-au deschis plutirea vaselor pe canalul Ladoghii.* id. ib. 318/5. *Plutirea vapoarelor pe Dunăre.* CR (1848), 20[3]/13. *Agricultorii ... ar trebui să se asocieze ca să înființeze o plutire națională pe Dunăre.* I. IONESCU, M. 389. *Caută un grec, nu prea viclean, și fă legămînt cu el pentru plutirea pe mare.* SADOVEANU, O. XII, 29.

2. Menținere sau deplasare lină prin văzduh (cu ajutorul aripilor). Cf. pluti **(2)**. *Voioși, cocostîrcii, în slava senină, Trag hora-n plutire mișcîndu-se lin.* NECULUȚĂ, Ț. D. 65. *Plutirea liniștită a vulturului.* CAZABAN, V. 32. *Pe sus, ca umbre șui, trec șoimii în plutire.* STANCU, P. S. 46. ◇ Fig. *Plete Lăsate-n vînt plutirii!* COȘBUC, P. II, 52. *Dintr-acolo, venea spre mine, într-o plutire nostalgică, cîntecul.* V. ROM. august 1958, 51.

— Pl.: *plutiri.*
— V. **pluti.**

PLUTÍT[1] s. n. Faptul de a pluti. Cf. pluti **(1)**. *Marinarii moldoveni fură chemați ... de comandanți turci ..., fiind recunoscuți ca buni meșteri în arta plutitului și a evitării primejdiilor pe Dunăre și mare.* N. A. BOGDAN, C. M. 11, cf. DS, DM.

2. (Rar) Plutărit **(1)**. Cf. LTR[2].

3. (Rar) Plutărie[1] **(2)**. *Ocupațiunea principală a moților e fabricarea de ciubere, doniți, ... plutitul.* FRÎNCU-CANDREA, M. 61.

— Pl.: *plutituri.*
— V. **pluti.**

PLUTÍT[2]**, -Ă** adj. **1.** (Învechit și regional) Care este purtat de valuri, de apă (curgătoare). Cf. pluti **(1)**. *Vei afla secriul plutit cu trupul meu.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 130[r]/7. *Văzu racla de her plutită ca lemnul.* id. ib. 130[r]/9. *Lemnul plutit are o valoare coborîtă.* SADOVEANU, O. XIV, 558.

2. (Despre zborul păsărilor) Care se efectuează fără a mișca din aripi; planat. Cf. pluti **(2)**. *Berzele veneau în zbor plutit pe deasupra caselor și copacilor satului.* SADOVEANU, O. VI, 618.

— Pl.: *plutiți, -te.*
— V. **pluti.**

PLUTITÓR, -OÁRE adj., subst. **1.** Adj. Care plutește **(1)** la suprafața unui lichid; (învechit) plutind **(1)**. *Ia aminte dară, o, oame, cine ești pe lume, Ca o spumă plutitoare rămîi fără nume.* M. COSTIN, O. 323. *Vasul patriei plutitor, ... Să-l conduci ... La un fericit liman.* ASACHI, S. L. I, 105. *Inspectoratul o. c. priv. soțietății a vapoarelor plutitoare pe Dunărea.* CR (1848), 20[3]/29. *Ne îmbarcă în două vase plutitoare.* BOLINTINEANU, O. 264. *Din sus de Sărărie e șirul de mori plutitoare.* SLAVICI, O. II, 11, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Gheața mării clare se desparte În blocuri plutitoare de cristal.* TOPÎRCEANU, P. O. 131, cf. LEG. EC. PL. 445, LĂNCRĂNJAN, C. II, 40. *O lebădă plutitoare.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 160. ◇ *Pod plutitor*=platformă

plutitoare **(1)** care servește la transportul ființelor sau lucrurilor de la un mal la celălalt al unei ape (curgătoare); bac, pod umblător, (regional) brudină. *Le-au pus pe un pod de lemn plutitoriu.* IST. AM. 88[r]/9. *Trecem de partea cealaltă a Oltului, pe un pod plutitor.* VLAHUȚĂ, R. P. 92. *Ne ducem și noi pînă la podul plutitor.* VLASIU, A. P. 181. *Podurile plutitoare isprăviseră de pus oștimea pe țărmul sting al Dunării.* SADOVEANU, O. XII, 270. *Insulă* (sau *grădină) plutitoare* sau *ostrov* (sau *pămînt) plutitor*=îngrămădire de pămînt, nisip sau nămol (cu resturi vegetale), mai ales în apele curgătoare, formînd o insuliță acoperită cu vegetație (stuf, sălcii etc.). *Ostroavele — grădini plutitoare — își răsfrîng în valuri răchitele argintii.* VLAHUȚĂ, R. P. 16. *E vorba de un ostrov plăpînd, înfiripat încet și greu din acele ostroave plutitoare.* GALACTION, A. 471. *Pășesc pe pămîntul plutitor, între plante de apă cunoscute.* SADOVEANU, O. II, 588. *Ne căutam loc prin pupură și sălcii mărunte, la malul luciului, pe insula plutitoare.* id. ib. IX, 384. ✦ (Substantivat, n.) Corp care plutește la suprafața unui lichid (și care, fiind legat de un sistem de pîrghii, reglează și, uneori, indică nivelul lichidului dintr-un recipient). Cf. CIȘMAN, FIZ. I, 271, LTR[2], DM, DER. ✦ (Substantivat, n.) Corp alcătuit dintr-un material cu densitate mai mică decît a apei, servind la măsurarea unui curent de apă. Cf. DM. ✦ (Învechit; despre ape) Navigabil. *Moldoveni care din vremile cele mai vechi se îndeletnicea cu navigația pe rîurile plutitoare a Principatului ... începură a dura corăbii.* ARHIVA R. I, 103/8. *Mureș, rîu plutitor, care din țara săcuilor ... sosește la Lipova, în Banat, și se varsă în Tisa.* BĂLCESCU, M. V. 492. *Iată-ne ajunși la Vatra Dornei, ... unde trei văi se împreună cu trei rîuri plutitoare: Neagra, Dorna și Bistrița.* GANE, N. III, 98.

2. Adj. (Despre păsări, insecte etc.) Care se menține în văzduh sau care se deplasează lin prin văzduh (cu ajutorul aripilor) Cf. DM, M. D. ENC. ✧ (Prin analogie; despre corpuri ușoare sau mai ușoare decît aerul) *Pe senin călătorește Un nor tainic, plutitor.* ALECSANDRI, P. II, 126. *Lumînarea de ceară* [se prefăcu] *într-un cărbune plutitor în aer.* EMINESCU, N. 56. *Din stînga, din dreapta, din față ... Ies dungi plutitoare de ceață.* COȘBUC, P. II, 8. *Negurile plutitoare ... umpleau cupa imensă a adîncului.* HOGAȘ, DR. I, 107. *Ploaia devenise mai măruntă, Ca un abur plutitor și rece.* MIHALE, O. 264. ✧ Fig. *Pradă ... unui vis plutitor.* RALEA, S. T. I, 347. ✦ (Despre mers) Ușor (ca și cînd ar zbura). *Băietanul avea un mers plutitor și nesigur.* GALACTION, A. 405. *Mersul ei e plutitor, imaterial.* CAZIMIR, GR. 128.

3. S. m. (Învechit, rar) Navigator **(1)**; corăbier. *Doi plutitori, văzînd corabia lor aproape de a se zdrobi ..., să silesc ... a uni puterile.* MARCOVICI, D. 245/14.

4. S. f. (Învechit) Plută[1]. *Făcui o plutitoare foarte ieftină și tare cu două vîslișoare.* GORJAN, H. II, 73/15.

5. S. f. (Regional) Rourică **(11)** *(Glyceria fluitans).* Cf. DDRF, BRANDZA, FL. 495, BARCIANU, GRECESCU, FL. 1, PANȚU, PL., ȘĂINEANU, D. U., CADE, ENC. AGR., SCRIBAN, D., DM, BORZA, D. 78.

6. S. f. Compus: (regional) **plutitoare-dulce**=lemn-dulce *(Glycyrhiza echinata).* Cf. BORZA, D. 78.

— Pl.: *plutitori, -oare.*

— V. **pluti.**

PLUTNIȚĂ s. f. (Bot.; regional) **1.** Nufăr **(1 a)** *(Nymphaea alba). Tîrlașul se bagă în japșă, afundindu-se supt foile de plutniță.* SANDU-ALDEA, U. P. 48. *Nu avem decît să ridicăm ... o foaie de plutniță sau de nufăr ca să vedem pe partea ei inferioară o mulțime de animale.* ANTIPA, P. 53, cf. TDRG, CADE, SCRIBAN, D., DM.

2. Plutică[1] *(Nymphoides peltata).* Cf. BORZA, D. 117.

— Pl.: *plutnițe.*

— Cf. scr. plutnica „mușchi de fîntînă".

PLUTOCRÁT, -Ă s. m. și f. Persoană care aparține plutocrației **(2)**. Cf. CADE. *Relații fructuoase cu plutocrații vanitoși.* LOVINESCU, S. II, 54, cf. SCRIBAN, D., DL, DM, DN. ✧ (Ironic) *Sărmanii plutocrați bucureșteni! Cîte griji au ei pe capul lor!* GALACTION, A. 440.

— Pl.: *plutocrați, -ce.*

— Din fr. **ploutocrate.**

PLUTOCRÁTIC, -Ă adj. Care aparține plutocrației sau plutocraților, referitor la plutocrație sau la plutocrați. Cf. SCRIBAN, D., DN[2].

— Pl.: *plutocratici, -ce.*

— Din fr. **ploutocratique.**

PLUTOCRAȚÍE s. f. **1.** Regim politic în care puterea de stat se află concentrată în mîinile celor mai bogați reprezentanți ai claselor exploatatoare. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *O putere tradițională: gerontocrație, monarhie, plutocrație, oligarhie.* RALEA, S. T. II, 267, cf. DM, DER, DN[2].

2. Totalitatea persoanelor bogate care, în cadrul statelor bazate pe exploatare, acaparează conducerea statului și a treburilor obștești. *Ani și ani, plutocrația română a stors provinciile și neamurile îngenuncheate.* GALACTION, A. 434, cf. CONTEMP. 1949, nr. 156, 15/5, DM.

— Pl.: **(1)** *plutocrații.*

— Din fr. **ploutocratie,** germ. **Plutokratie.**

PLUTÓN[1] s. n. **1.** Subunitate militară mai mică decît compania, alcătuită dintr-un număr variabil de grupe; p. ext. persoanele care formează această unitate. Cf. CR (1830), 109/27, I. GOLESCU, C., VALIAN, V. *Mi-ți are la comandele sale un pichet de călărime și un pluton pedestrime.* CR (1846), 28[2]/45, cf. NEGULICI. *Pe cînd făceau planuri mari ...*, *un foc înfricoșat de pluton detuna asupră-le.* BARIȚIU, P. A. I, 311, cf. STAMATI, D., POLIZU. *Un pluton de soldați de linie.* DÎMBOVIȚA (1859), 132[1]/19, cf. LĂCUSTEANU, A. 55. *Două plutoane cu armele-încărcate se așezară-n rînd în fața castelului.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 149. *Un, doi, un! Și stați plutonul!* COȘBUC, P. I, 329, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Despre zarea dealului se lăsau, în galopul cailor, două plutoane de călărași.* BUJOR, S. 126, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Voi împărți deci plotonul în linie de trăgători și în rezervă.* CAMIL PETRESCU, U. N. 317. *Plutonul a trecut mai departe.* C. PETRESCU, R. DR. 24. *Există un soldat în plutonul lui Comșa, care păstrează necitită o scrisoare.* id. Î. II, 19. *Cînd sosea plutonul de gardă, dezastrul era complet.* BRĂESCU, A. 218. *Aștepta un pluton de soldați.* SAHIA, N. 86. *Punea pe cele drumuri plutonul sfărîmat de oboseală.* POPA, V. 89. *Ofițerii ... se mișcau agale printre zidurile plutoanelor.* SADOVEANU, O. II, 29. *Un pluton de soldați întinde puștile.* CĂLINESCU, S. 403. *Cîțiva* [soldați] *se strîngeau într-un pluton și încercau să reziste.* BOGZA, C. O. 319. *Autoritățile scoaseră două plutoane de jandarmi.* STANCU, R. A. V, 242. *La pluton cînta, în seară, Grănicerul lîngă foc.* V. ROM. iulie 1954, 213. *Plutonul abia deslușì fața unui bătrîn cu barbă albă.* CAMILAR, N. I, 72. *Spune lui Sachelarie să dea soldaților din pluton concedii.* BARBU, P. 305. *Se arăta un pluton, care prinse la fugă spre amiazi.* MARIAN, T. 43. *Dorobanții merg plutoane.* SEVASTOS, C. 273. ✧ *Pluton de execuție*=unitate militară care execută, prin împușcare, pe cei osîndiți la moarte. *Se așezase ... să potolească îndîrjirea oștirii sosită cu ordin de ucidere și pluton de execuție.* C. PETRESCU, R. DR. 23. *Căpitane, ia comanda plutonului de execuție.* STANCU, D. 162. *Ce fac dacă primesc ordin să fiu comandant de poliție sau chiar pluton de execuție?* CAMILAR, N. I, 162.

2. P. anal. Grup organizat de persoane (cu preocupări, ocupații comune). *Elevii au plecat ... pe ploioane, cu noaptea-n cap.* BRĂESCU, A. 137, cf. 139. *Se desfăceau în lături, făcînd loc unui pluton de lachei auriți.* KLOPȘTOCK, F. 298. ✦ Grup compact de sportivi care ocupă o anumită poziție în timpul desfă-

șurării unei întreceri. Cf. DM. *Imediat fug din pluton dinamoviștii.* SP. POP. 1965, nr. 4 649, 7/2, cf. DN², M. D. ENC. ✦ (Rar; în forma *ploton*) Stol, pîlc **(2)**. *Se înalță în aer plotoane colțurate de rațe sălbatice.* ODOBESCU, S. III, 160.
— Pl.: *plutoane.* — Și: (învechit și popular) **plotón, (învechit) pelotón** s. n.
— **Din fr. peloton, it. plotone.**

PLUTÓN² s. m. Corp de roci magmatice intrusive (de mari dimensiuni). *Plutonii mai vechi decît rocile sedimentare acoperitoare se recunosc prin faptul că ... lipsesc aureola de contact, apofizele și enclavele.* LTR², cf. M. D. ENC.
— Pl.: *plutoni.*
— **Din fr. pluton.**

PLUTONÁȘ s. n. Diminutiv al lui p l u t o n¹ **(1)**. *Un plutonaș de oameni în toată firea, înegriți de fum, de bărbi crescute în voie, trecu grăbit, sub comanda unui pușchi de sublocotenent cu mustățile rase.* BRĂESCU, O.A. I, 291.
— Pl.: *plutonașe.*
— **Pluton¹** + suf. *-aș.*

PLUTONÉR s. m. v. **plutonier.**

PLUTONIÁN, -Ă adj. (Geol.; rar) Plutonic. Cf. SCRIBAN, D.
— Pronunțat: *-ni-an.* — Pl.: *plutonieni, -e.*
— **Din fr. plutonien.**

PLUTÓNIC, -Ă adj. (Geol.) Format în adîncul scoarței terestre; care are loc, se manifestă, se produce în adîncul scoarței terestre; (rar) plutonian. *Acest foc supt pămîntănesc se cheamă foc plutonic.* BARASCH, M. II, 15/30. *Videm cum că deosebitele materii plutonice au început a să arăta de la început și revărsarea lor a urmat în toate timpurile.* COBÎLCESCU, G. 90/26, cf. BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U., CADE, DN². *Magmatism plutonic.* LTR² XII, 634. ✧ *Rocă plutonică* = nume generic dat rocilor abisale și intrusive. *Acești munți au fost centrurile de erupțiune ale acestor roci plutonice.* ARHIVA, I, 230, cf. M. D. ENC.
— Pl.: *plutonici, -ce.*
— Din fr. **plutonique.**

PLUTONIÉR s. m. Grad militar, în ierarhia subofițerilor, superior sergentului major și inferior plutonierului major; persoană care are acest grad. *Nevasta plutonierului se zicea că s-a ascuns la cineva în sat.* REBREANU, R. II, 220, cf. I, 354. *Un plutonier se apropie de mine.* CAMIL PETRESCU, U. N. 244. *Să trăiți, don plotoner, a fugit purcelu' lu' don colonel.* BRĂESCU, O. A. I, 196, cf. II, 282. *Cereau tot felul de lămuriri plutonierului de jandarmi.* POPA, V. 103. *Ce-ai făcut, nenorocitule! izbucni în fața plutonierului.* BART, S. M. 74. *Domnule plotonier Gîrneață ..., lasă-mă să apuc ceva cu gura, că mi-e foame.* SADOVEANU, O. XVII, 201, cf. id. E. 265. *Mituia plutonierii și sergenții.* STANCU, R. A. III, 24. *Plutonierul ... îi arătă, printr-o voltă elegantă a condeiului, un scaun.* V. ROM. mai 1954, 56. *Plutonierul era arțăgos.* PAS, Z. III, 17. *M-a luat un plutonier de piept.* PREDA, M. 143. *Plutonierul îi privi pe rînd.* BARBU, P. 198, cf. 242. *Am un fecior platoner de jandarmi.* MAT. DIALECT. I, 186. *Și-n cătane dac-oi me, Plotoner m-oi fa de-oi vre!* FOLC. TRANSILV. I, 251. ✧ *Plutonier major* v. m a j o r **(3)**.
— Pronunțat: *-ni-er.* — Pl.: *plutonieri.* — Și: (popular) **plutonér** (BUL. FIL. V, 215, SFC I, 194), **plotonér, plotoniér,** (neobișnuit) **platonér** s. m.
— **Pluton¹** + suf. *-ier.*

PLUTONIEREÁSĂ s. f. **1.** Soție de plutonier. Com. din ȚEPEȘ VODĂ — CERNAVODĂ.
2. Femeie care are gradul de plutonier.
— Pronunțat: *-ni-e-.* — Pl.: *plutonierese.* — Și: (regional) **plotonăreásă** s. f. Com. din ȚEPEȘ VODĂ — CERNAVODĂ.
— **Plutonier** + suf. *-easă.*

PLUTONÍSM s. n. **1.** Totalitatea fenomenelor și a proceselor geologice legate de mișcarea magmei la mari adîncimi în interiorul scoarței terestre. *Înaintea fazelor principale de cutări, plutonismul lipsește.* LTR², cf. DER, M. D. ENC.
2. Concepție care exagerează rolul fenomenelor magmatice în procesul de formare a rocilor, considerînd că formarea acestora ar avea loc exclusiv pe cale magmatică. Cf. DM, DN², DER, M. D. ENC.
— Din fr. **plutonisme.**

PLUTONÍST, -Ă adj., s. m. și f. (Persoană) care aderă la concepțiile plutonismului **(2)**. *Partizanii acestei teorii se chemă plutoniști.* BARASCH, M. II, 21/25, cf. ISIS (1859), 11.
— Pl.: *plutoniști, -ste.*
— **Pluton²** + suf. *-ist.*

PLUTÓNIU s. n. Element chimic transuranian radioactiv de sinteză, întrebuințat la obținerea energiei nucleare. *Dintre elementele transurane, plutoniul s-a dovedit a fi un element capabil ... să întrețină reacția în lanț.* MACAROVICI, CH. 204. *Permite obținerea plutoniului, precum și executarea cercetărilor ... legate de reacția în lanț.* CONTEMP. 1955, nr. 434. 5/1, cf. LTR², DL, DM, DN, DER. *Plutoniul este obținut astăzi în cantități relativ importante, în reactoare nucleare și extras în mod obișnuit din combustibili iradiați prin tratamente chimice.* SCÎNTEIA, 1971, nr. 8 911.
— Din fr. **plutonium.**

PLUTUÍ vb. IV. T r a n z. (Complementul indică pielile tăbăcite) A supune unei operații de finisare, tratînd cu săruri de crom și rulînd pe o scîndură rotunjită acoperită cu plută², pentru a le face moi și a le da un desen specific. *După această plutuire în lungime, pielea poate fi plutuită în lățime ... și în diagonală.* LTR² XII, 635. *Mașinile de pluluit reproduc acțiunea mecanică a plutuirii manuale.* ib. 636, cf. DM.
— Prez. ind.: *plutuiesc.*
— **Plută²** + suf. *-ui.*

PLUTUÍRE s. I. Acțiunea de a p l u t u i și rezultatul ei; plutuit. *Pielea se îndoaie cu fața înăuntru, în cazul plutuirii pe carne.* LTR², cf. DM, SFC IV, 320, M. D. ENC.
— Pl.: *plutuiri.*
— V. **plutui.**

PLUTUÍT s. n. Plutuire. Cf. LTR².
— V. **plutui.**

PLUȚĂNÍ vb. IV v. **pliuțăni.**

PLUVIÁL, -Ă adj., s. n. **1.** Adj. (Despre ape) Produs de ploaie, provenit din ploaie. *Altele sînt luate ... de apele pluviale.* BREZOIANU, R. 55/29, cf. PROT.-POP., N. D. *Cufundări parțiale a pămîntului provenite ... din mîncarea spinării sării de apele pluviale.* I. IONESCU, P. 31. *Apă pluvială.* SCRIBAN, D. *Ape mari de primăvară și viituri pluviale.* MG I, 453, cf. DM, DN², M. D. ENC.
2. S. n. Interval de timp din perioada cuaternară, caracterizat printr-o climă cu precipitații abundente, care a avut drept consecință extinderea vegetației și accelerarea procesului de eroziune. *Pluvialele s-au manifestat în regiunile tropicale și subtropicale actuale în timpul fazelor glaciare.* DER.
— Pronunțat: *-vi-al-.* — Pl.: *pluviali, -e.*
— Din fr. **pluvial.**

PLUVIOGRÁF s. n. Pluviometru pentru înregistrarea automată a cantității și intensității precipitațiilor atmosferice căzute într-un anumit interval de timp și pe o anumită suprafață. Cf. LTR², DM, DN², DER.
— Pronunțat: *-vi-o-.* — Pl.: *pluviografe.*
— Din fr. **pluviographe.**

PLUVIOMÉTRIC, -Ă adj. **1.** Referitor la ploi, la precipitații, care aparține ploilor, precipitațiilor. *Stare pluviometrică și higroscopică accentuată.* ENC. AGR. IV, 392. *În ce privește caracterul pluviometric și termic ... se prevăd precipitații apropiate de normal.* RL 1973, nr. 8 834.

2. Referitor la pluviometru, de pluviometru. Cf. DM, DN².

— Pronunțat: *-vi-o-.* — Pl.: *pluviometrici, -ce.*

— Din fr. **pluviométrique.**

PLUVIOMÉTRU s. n. Aparat utilizat pentru determinarea cantității de precipitații atmosferice căzute într-o regiune, într-un anumit interval de timp; (rar) ombrometru. Cf. BARASCH, M. III, 143/16, id. I. 68/13. *Cantitatea de ploaie care cade într-o localitate ... se face prin agiutorul unui aparat numit pluviometru.* PONI, F. 191, cf. ALEXI, W., CADE, SCRIBAN, D. *Aci aveți un metru, un pluviometru, un barometru, un densimetru și un termometru.* ARGHEZI, C. J. 184. *Cantitatea de apă, căzută într-un timp dat și într-un loc anumit, se măsoară cu pluviometrul.* CIȘMAN, FIZ. I, 560, cf. LTR², DM, DN², DER.

— Pronunțat: *-vi-o-.* — Pl.: *pluviometre.*

— Din fr. **pluviomètre.**

PLUVIÓS, -OÁSĂ adj. (Franțuzism rar) Ploios. Cf. ALEXI, W. *Marea ... agasantă, muntele ...pluvios.* TEODOREANU, M. II, 252.

— Pronunțat: *-vi-os.* — Pl.: *pluvioși, -oase.*

— Din fr. **pluvieux.**

PNEU s. n. Ansamblu format dintr-o cameră de aer comprimat și o anvelopă, fixat la roțile anumitor vehicule; p. restr. anvelopă. *La pîrîtul surd al pneurilor, fetele ar fi întors capul cu invidie.* CĂLINESCU, C. N. 76. *Trăsura se rostogoli dulce, fiindcă avea roți cu pneuri.* id. E. O. II, 96, cf. LTR², DL, DM, DN, DER.

— Pl.: *pneuri.*

— Din fr. **pneu,** germ. **Pneu.**

PNEUMÁTIC, -Ă adj., s. f. **1.** Adj. (Despre sisteme tehnice) Care funcționează cu aer, la o presiune diferită de presiunea atmosferică; care comprimă, deplasează, evacuează aerul. *Mahină pnevmatică.* AMFILOHIE, G. F. 28ʳ/8, cf. 132ᵛ/3, VALIAN, V. *Lemnul întîi se întinde într-un cilindru mare, din care se scoate aerul cu mașina pneumatică.* UNIVERSUL (1845), 66/31. *Oxigenul comprimat mult într-un brichet pneumatic, dă o temperatură ce trece peste 200°.* MARIN, PR. I, 1/22, cf. 163/17. *În acest tub asigurîndu-se aerul prin mașina pneumatică.* id. F. 39/28. *Un însemnat instrument spre rărirea aerului ... pumpa sau tulumba pneumatică.* STAMATI, F. 46/28. *Este destul rezultatul unei esperiențe făcută cu o mașină pneumatică.* BARASCH, M. II, 172/22, cf. III, 174/21, POLIZU. *Mașina pneumatică este un aparat destinat de a scoate aerul dintr-un corp sau dintr-un spațiu oarecare.* PONI, F. 82, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Poștă pneumatică.* SCRIBAN, D. *Transportul de la o mașină la alta, într-o instalație modernă, se face pe cale pneumatică.* IONESCU-MUSCEL, FIL. 121. *Se vor mecaniza lucrările de abataj, prin introducerea aerului comprimat și a uneltelor pneumatice.* LEG. EC. PL. 427. *Frîne pneumatice.* LTR². *Prese pneumatice.* ib., cf. DM, DN².

2. S. f. Parte a fizicii care studiază proprietățile aerului și ale altor gaze. *Au aflat tipografia, iarba de pușcă, pnevmatica ... sau scoaterea vîntului din trupuri.* ABEȚEDAR, 95/7, cf. POLIZU, BARCIANU, SCRIBAN, D., DN.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumatici, -ce.*

— Și: (învechit) **pnevmátic, -ă** adj., s. f.

— Din fr. **pneumatique,** germ. **pneumatisch,** lat. **pneumaticus,** it. **pneumatico.** — Pentru **pnevmatic,** cf. ngr. πνευματικός.

PNEUMATOLÍTIC, -Ă adj. Care aparține pneumatolizei, privitor la pneumatoliză. *Cînd lavele se revarsă la suprafața pămîntului, fenomenele pneumatolitice ating valori maxime.* LTR² XII, 636. ◇ *Fază pneumatolitică*=etapă în procesul de formare a mineralelor și rocilor în care topiturile magmatice se caracterizează printr-un conținut bogat în componenți volatili. *Faza pneumatolitică determină fenomene prin care se pot forma unele zăcăminte importante de stanin, wolfram, molibden etc.* DER, cf. M. D. ENC.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumatolitici, -ce.*

— Din fr. **pneumatolytique.**

PNEUMATOLÍZĂ s. f. Totalitatea fenomenelor provocate de acțiunea emanațiilor gazoase dezvoltate din magmă asupra rocilor înconjurătoare cu care ajung în contact, în timpul procesului de formare a unor minerale și roci. *Pneumatoliza se produce cînd topiturile saturate în componenți volatili cristalizează.* LTR², cf. DER, M. D. ENC.

— Pronunțat: *pne-u-.*

— Din fr. **pneumatolyse.**

PNEUMATÓZĂ s. f. Îngrămădire de gaze în unele cavități și organe ale organismului. Cf. BIANU, D. S., DN², D. MED.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumatoze.*

— Din fr. **pneumatose.**

PNEUMÍN s. m. v. **pulmon.**

PNEUMOCÓC s. m. Diplococ gram-pozitiv care provoacă, la oameni, pneumonia (și alte infecții ale aparatului respirator), iar la animale septicemia. Cf. DM, DN², DER, D. MED., M. D. ENC.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumococi.*

— Din fr. **pneumocoque.**

PNEUMOCÓCIC, -Ă adj. Care aparține pneumococilor, referitor la pneumococi, provocat de pneumococi. *Pneumonia tipică pneumococică are un debut brusc.* DER III, 791. *Pneumonie pneumococică.* D. MED. II, 391.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumococici, -ce.*

— Din fr. **pneumococcique.**

PNEUMOCONIÓZĂ s.f. Afecțiune pulmonară cronică, cu caracter profesional, cu evoluție lentă, provocată de inhalarea masivă și de fixarea unor pulberi (de silicați, fier, cărbune, azbest etc.), care determină inflamația și apoi scleroza plămînilor. *Pneumoconioza interesează protecția muncii în industriile cu praf.* CONTEMP. 1950, nr. 184, 7/5, cf. LTR², DL, DM, DN, DER, ABC SĂN. 287, D. MED. *În ce privește combaterea bolilor profesionale, între care și pneumoconiozele, au fost obținute, incontestabil, o serie de rezultate.* SCÎNTEIA, 1971, nr. 8 921. *A IV-a Conferință internațională asupra pneumoconiozelor ... va da, desigur, un nou impuls cercetărilor științifice în acest domeniu.* ib.

— Pronunțat: *pne-u-mo-co-ni-o-.* — Pl.: *pneumoconioze.*

— Din fr. **pneumoconiose.**

PNEUMOENTERÍTĂ s. f. (Med. vet.; rar) Pasteureloză **(2),** holera păsărilor. Cf. ENC. VET. 575.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumoenterite.*

— Din fr. **pneumo-entérite.**

PNEUMOGÁSTRIC adj. (În sintagma) *Nerv pneumogastric* (și substantivat, m.)=a zecea pereche de nervi cranieni, cu ramificații la cap, în cavitatea toracică și în cea abdominală; nerv vag. *Mănunchiul cel de jos compus de vreo zece, cincisprezece fire alcătuiește ... nervu pnevmogastric.* KRETZULESCU, A. 481/21. *N[ervul] vag sau pneumogastric răsare din măduva oblongată, iese din cran prin gaura ruptă cea mare și formează ganglion petros care dă ramura auriculară.* POLIZU, P. 185/4, cf. BIANU, D. S., ENC. VET. 42, 44, D. MED., M. D. ENC.

— Pronunțat: *pne-u-.* — Pl.: *pneumogastrici.*

— Și: (învechit) **pnevmogástric** adj.

— Din fr. **pneumogastrique.** — Pentru **pnevmogastric**, cf. ngr. πνευμογαστρικός.

PNEUMOGRÁF s. n. Aparat cu ajutorul căruia se înregistrează amplitudinea și frecvența mișcărilor respiratorii ale cutiei toracice. Cf. DER, D. MED., M. D. ENC.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumografe*.
— Din germ. **Pneumograph.**

PNEUMÓNIC, -Ă adj. (Învechit) Privitor la bolile de plămîni, propriu bolilor de plămîni. Cf. I. GOLESCU, C., VALIAN, V.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumonici, -ce*. — Și: **pnevmónic, -ă** adj. VALIAN, V.
— Din fr. **pneumonique.**

PNEUMONÍE s. f. Inflamație a unui lob sau a unui segment pulmonar, avînd cauze diverse, care se manifestă prin febră mare, frisoane, tuse și junghiuri; (regional) junghi. *Din anghină urmează pnevmonia și pătimașii mor în șepte zile.* CORNEA, E. I, 92/21, cf. VALIAN, V. *Orice catar este boală care poate trece ușor în pneumonii.* VASICI, M. II, 27/10, cf. MAN. SĂNĂT. 335/23, MAT. MEDIC. 116. *Pare că e scăpat de primejdie ... desigur a fost pneumonie.* CARAGIALE, O. VII, 85, cf. DDRF, BARCIANU, N. LEON, MED. 135, ALEXI, W., BIANU, D. S., ȘĂINEANU, D. U. *O gripă subversivă Îți poate-aduce vreo pneumonie!* TOPÎRCEANU, B. 93. *A fost o pneumonie foarte serioasă.* CAMIL PETRESCU, T. I, 530. *Pneumonia-i gata!* TEODOREANU, M. II, 251. *L-au slăbit reumatisme și pneumonii vînătorești.* SADOVEANU, O. VIII, 455, cf. SCRIBAN, D., DM, DN. *În pneumonie, sputa are o culoare ruginie.* ABC SĂN. 341. *Pneumonia tipică pneumococică are un debut brusc și se manifestă cu febră, frisoane, junghiuri toracice, tuse și prin spută ruginie.* DER, cf. D. MED.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumonii*. — Și: (învechit) **pnevmonie** s. f.
— Din fr. **pneumonie.** — Pentru **pnevmonie**, cf. ngr. πνευμονία.

PNEUMOPATÍE s. f. Nume generic dat bolilor pulmonare. Cf. DN². *În funcție de evoluție se poate vorbi de pneumopatii acute sau cronice.* D. MED., cf. FORM. CUV. I, 141.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumopatii*.
— Din fr. **pneumopathie.**

PNEUMOPERITONÉU s. n. 1. Pătrundere accidentală a aerului sau a altor gaze în cavitatea peritoneală. Cf. DER, D. MED., M. D. ENC.
2. Introducere de oxigen sau de alt gaz în cavitatea peritoneală, în scop terapeutic sau pentru stabilirea diagnosticului. Cf. DER, D. MED., M. D. ENC.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumoperitonee*.
— După fr. **pneumopéritoine.**

PNEUMOSÉPT subst. Medicament dezinfectant al aparatului respirator și excitant al centrilor respiratori. Cf. LTR². *În farmacii vom găsi fiole de pneumosept.* BELEA, P. A. 269.
— Denumire comercială.

PNEUMOTERAPÍE s. f. Metodă de tratament în unele boli pulmonare, care folosește inspirarea aerului comprimat sau rarefiat în camera pneumatică sau cu ajutorul unor aparate speciale. *Pneumoterapia se practică cu ajutorul ... aparatelor pneumatice individuale de respirație alternativă.* ABC SĂN., cf. D. MED.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumoterapii*.
— Din fr. **pneumothérapie.**

PNEUMOTOMÍE s. f. Incizie a unui plămîn făcută în scop terapeutic. Cf. DN², D. MED., FORM. CUV. I, 141.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumotomii*.
— Din fr. **pneumotomie.**

PNEUMOTORÁCE s. n. v. **pneumotorax.**

PNEUMOTORÁX s. n. 1. (Și în sintagmele *pneumotorax spontan*, ABC SĂN., D. MED., *pneumotorax accidental*, M. D. ENC. etc.) Pătrundere accidentală a aerului sau a altor gaze în cavitatea pleurală în urma perforării plămînului sau a peretelui toracic. Cf. BIANU, D. S. *Pneumotoraxul bilateral, cînd amîndoi plămînii sînt comprimați, este de obicei mortal.* BELEA, P. A. 130. *Tratamentul pneumotoraxului are la început un caracter de urgență.* ABC SĂN. *Pneumotorax cu supapă ... este varietatea cea mai gravă de pneumotorax traumatic.* D. MED.
2. (Și în sintagmele *pneumotorax artificial, pneumotorax terapeutic*, M. D. ENC.) Metodă de tratament a tuberculozei, constînd în introducerea artificială a aerului în cavitatea pleurală pentru a comprima și a imobiliza plămînul bolnav, pînă la însănătoșire. *Cînd era la sanatoriu i se făcea pneumotorax.* VLASIU, D. 280, cf. DL, DM, DN, DER. *Pneumotoraxul artificial se situează și astăzi printre principalele metode de tratament al tuberculozei pulmonare.* ABC SĂN. 165, cf. D. MED., FORM. CUV. I, 141.
— Accentuat și: *pneumotórax*. — Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumotoraxuri*. — Și: (rar) **pneumotoráce** s. n.
— Din fr. **pneumothorax.** — **Pneumotorace**<it. **pneumotorace.**

PNEUMOTRÓP, -Ă adj., s. m. (Microorganism) care manifestă o afinitate specială pentru țesutul pulmonar și al aparatului respirator (căruia îi provoacă leziuni). Cf. DER, M. D. ENC.
— Pronunțat: *pne-u-*. — Pl.: *pneumotropi*.
— Din fr. **pneumotrope.**

PNEVMÁTIC, -Ă adj., s. f. v. **pneumatic.**

PNEVMOGÁSTRIC adj. v. **pneumogastric.**

PNEVMÓNIC, -Ă adj. v. **pneumonic.**

PNEVMONÍE s. f. v. **pneumonie.**

PO-[1] Element de compunere care servește la formarea unor adjective și (mai rar) substantive sau verbe folosite de obicei în pereche cu adjectivul, substantivul sau verbul temă, ca: n e g r u - p o n e g r u, l c i t - p o l e i t, a c r e a l ă - p o c r e a l ă, r o b o t i - p o r o b o t i etc., avînd rolul de a întări sensul exprimat de acestea. Cf. TDRG, IORDAN, STIL. 206, SCRIBAN, D.
— Din bg. **по.**

PO[2] interj. (Regional; în corelație cu p u i) Cuvînt cu care se strigă găinile (Lupeni). A III 3. *Pui, pò, pui, pol* ib.
— Onomatopee.

PO[3] prep. (Slavonism învechit) Cîte. *Po taleri 6* (a. 1810). CONTRIBUȚII, III, 80.
— Din slavonul **по.**

POAC interj. v. **poc**[1].

POÁCĂ[1] s. f. (Regional; depreciativ) Persoană în vîrstă, bătrînă. V. h o a ș c ă. (Cotîrgași—Vatra Dornei). ȘEZ. V, 41. *Nu i-i lui rușine obrazului, poacă bătrînă!* ib.
— Etimologia necunoscută.

POÁCĂ[2] s. f. (Regional) 1. Lovitură (dată cu pumnul). *Ți-oi da o poacă-n cap!* ȘEZ. V, 117. *Hai, hai ... Cînd ți-oi da o poacă!* Com. FURTUNĂ.
2. Neînțelegere, conflict, ceartă, discordie. Cf. DDRF.
— Din **poc**[1].

POACĂ[3] s. f. v. **pocie**[1].

POACĂÍ vb. IV v. **pocăi**[1].

POÁCĂN, -Ă adj. (Regional) Plin pînă la refuz, foarte plin (Rîmnicu Vîlcea). LEXIC REG. 84.

— Pl.: *poacăni, -e.*
— Etimologia necunoscută. Cf. p o c n i.

POÁCINĂ s. f. (Regional) Papuc[1] **(I)** de lînă; cipic (Tincova—Caransebeș). L. COSTIN, GR. BĂN. 160.
— Pl.: *poacine.*
— Etimologia necunoscută.

POÁDĂ s. f. (Regional, mai ales prin Ban.) Păr care cade din blana unui cîine bătrîn sau jigărit (I. COSTIN, GR. BĂN. 160); lînă aspră, „fără păr" (COMAN, GL.); (în forma *pod*) „parte deasă, bătută, în lîna tunsă de pe oaie" (LEXIC REG. II, 71).
— Pl.: *poade.* — Și: **pod** s. n. LEXIC REG. II, 71.
— Etimologia necunoscută.

POÁFĂ s. f. (Regional) **1.** Sugativă (Oțelu Roșu). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153. *Cu poafa se suge cerneala.* id. ib.
2. Gogoașă (de mîncat) (Glimboca—Caransebeș). Cf. ALR SN IV h 1 078/27.
— Pl.: *poafe.*
— Din germ. **Puffer.**

POÁJGĂ s. f. (Prin nord-estul Olt.) **1.** Pojghiță care se formează la suprafața vinului. LEXIC REG. II, 30.
2. Scoarță a copacului. LEXIC REG. II, 30.
3. Crustă a unei răni. LEXIC REG. II, 30.
— Cf. p o j g h i ț ă.

POÁITĂ s. f. v. **poiată.**

POÁLĂ s. f. **1. 1.** (De obicei la pl.) Partea de jos a unui veșmînt femeiesc, a unei cămăși țărănești sau a unor obiecte de îmbrăcăminte încheiate în față; tivitură în partea de jos a unui obiect de îmbrăcăminte; (popular) partea de la talie în jos, de obicei mai largă și detașabilă, a unei cămăși purtate de femeile de la țară; p. e x t. fustă (țărănească). *Apropie-se de înapoia lui și se atinse de poalele veșmintelor lui.* CORESI, TETR. 18. *Feaceră ... poalele vășmîntului de mătase den giur împregiur.* PO 312. *Rugară pre el ca numai să să atingă de poalele veșmîntului lui.* N. TEST. (1648), 19[v]/22. *Trage-te cum poți pănă la cea mută și apucă de poale pre cea mută.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 118[r]/32. *Hlamida cea albă ... la poale era încunjurată cu șireturi vișinii* (a. 1773). GCR II, 90/7, cf. 98/38. *Îl sprijine de supțsisioară; iar alții îl ține de poale* (a. 1777). id. ib. 115/15. *Din papuci, picioare goale, Albe, să vedeau prin poale.* BĂRAC, A. 47/22. *Dete în laturi poalele antireului.* NEGRUZZI, S. I, 231. *Din vreme în vreme-și anina poalele anteriului în brîu.* ALECSANDRI, T. 82. *Cîteva gloanțe îi ciuruiesc poalele hainei sale.* BOLINTINEANU, O. 249. *Avea o hlamidă de sevai roșu cusută cu palme de fir pe poale.* ODOBESCU, S. I, 133, cf. III, 55. *Îi foșnea uscat pe frunze poala lung-a albei rochii.* EMINESCU, O. I, 85, cf. 117. *Doctorul îl opri de poala surtucului în loc.* GANE, N. I, 219. *Pune poalele-n brîu ... și s-apucă de făcut bucate.* CREANGĂ, O. 17, cf. 231. *Tînărul institutor poartă redingotă neagră foarte lungă-n poale.* CARAGIALE, O. I, 113. *Cu poalele aninate în brîu și cu ștergarul în cap, ea nici nu simte vremea lui cuptor.* SLAVICI, N. I, 34. *Cămeșile ... sînt compuse ... din două părți ... : partea de la brîu în jos ... se numește poală.* MARIAN, NU. 235. *Și cu poala prinsă-n brîu Vin cîntînd în stoluri fete De la grîu.* COȘBUC, P. I, 47, cf. id. AE. 60. *Își spălă mîinile și le șterse de poala cămeșii.* HOGAȘ, DR. I, 200, cf. II, 185. *Vai de mine, că ești mai rea ca copiii cei fără minte ... Uite ce ți-ai făcut poalele!* REBREANU, I. 16, cf. 12. *Observă o pată de medicament pe poalele dolmanului.* Ç. PETRESCU, Î. I, 206, cf. 252, II, 175, BRĂESCU, O. A. I, 34, STOIAN, PĂST. 69. *Femeile purtau: bluză ... , poale.* PRIBEAGUL, P. R. 38. *Umbla desculț, cu poalele rasei prinse în cingătoare.* SADOVEANU, O. IX, 77. *Lucrează grăbiți ... cu poalele mantalelor filfîind în vînt.* BART, S. M. 16. *Își ridică femeiește poalele sutanei.* CĂLINESCU, S. 8, cf. id. E. O. I, 163. *Să-i săruți poala scurteichii; Cu buze de micșunele, Mușcar-ar neica din ele.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 49, cf. STANCU, R. A. I, 295. *Vîntul îi flutura poalele mantăii lungi.* V. ROM. noiembrie 1953, 155, cf. martie 1954, 38. *Poalele capotului au prins a foșni.* GALAN, B. I, 54, cf. DEMETRIUS, A. 22. *V-ați furișat spre margini din cîmpul de bătaie Cu poala pelerinei adusă pe obraz.* LABIȘ, P. 272. *Rochiile ieșeau ori prea lungi, ori prea scurte, ori lăsate la poale.* BARBU, P. 133. *I-am croit D-un vestmînt ... Scris e-n șeale, Scris e-n poale.* TEODORESCU, ap. GCR II, 326. *Lele cu trei ruji la cap Și cu poalele de sac.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 443, cf. 34, 39, 442. *Mult mă uit din deal în vale, Să văd ca la mîndră poale, Așa albe și spălate.* MÎNDRESCU, L. P. 87. *Am fost să mor După poale de fuior.* DOINE, 29. *Foarte rău s-o spăimîntat, Poale albe și-o-mbrăcat.* ȘEZ. I, 108, cf. 44. *Și ridică poalele, De se văd picioarele.* HODOȘ, P. P. 52. *La cămeși poale nu-s, Da li am și nu li-am pus.* GRAIUL, I, 334. *Că de-ai fi femeie iute, Poalele ți-ar fi lăute.* BUD, P. P. 62, cf. 60. *Leliță, poale ciurate, Rău te-am visat astă-noapte.* BÎRLEA, C. P. 127, cf. GR. S. VI, 69. *Poalele mi-și sufulca, În mare să băga.* BALADE, I, 437, cf. II, 72, III, 223. *Mîndra, bat-o soarele, Și-o vîndut fuioarăle, Și i-s rele poalele De-i se văd picioarele.* FOLC. TRANSILV. I, 412. *Singurel mergea călare Cu sarica largă-n poale.* FOLC. MOLD. I, 79. *Poale lungi și minte scurtă,* se spune (depreciativ) despre o femeie (lipsită de judecată). Cf. ALECSANDRI, T. 1 086, DELAVRANCEA, S. 173, PHILIPPIDE, P. 98, ȘEZ. IV, 86, V, 136, ZANNE, P. III, 307, 308. *Taie poala și fugi* (=scapă-te, debarasează-te de omul rău sau suspect chiar cu riscul de a suferi o pierdere). Cf. CADE, ZANNE, P. III, 312, com. din PIATRA—NEAMȚ. *Nu ridica poalele pînă n-ajungi la rîu* (=nu te grăbi să faci un lucru prea devreme). Cf. ZANNE, P. I, 274. *În vîrf cumaș, La poală guleraș* (Pălăria). GOROVEI, C. 275. ◇ F i g. *Luna plină de o lumină moale Ce-atinge iarba verde cu albele ei poale.* ALECSANDRI, POEZII, 275. *Șerpii roșii rupeau trăsnind poala neagră a norilor.* EMINESCU, N. 11. *Sub mal, începea să crească poala sorii.* GALACTION, O. 62. *Tot mai jos apoi se lasă Poala norilor pe munte.* TOPÎRCEANU, B. 23. ◇ L o c. a d v. și p r e p. (În legătură cu verbe ca „a depune", „a închina", „a veni", „a cădea" etc.) **La poala** (sau **poalele) cuiva** ori **la poale**=înainte(a), la picioarele cuiva; la voia, la bunul plac al cuiva; sub autoritatea cuiva. *Am plecat capul la poala dumnealui să fiu iar român cum am fost la părintel(e) dumnealui* (a. 1650). GCR I, 134/23. *Și el au scăpat cum au putut și vine la poala împărății[i].* NECULCE, L. 50. *Ci iartă-mi să viu la tine, Să-ți cad cu lacrimi la poale!* CONACHI, P. 133. *Viața mea cu plecăciune la poalele tale-nchin!* id. ib. 180, cf. 86. *El te va trage la poalele scaunului celui vecinic ca să dai sama de două morți.* NEGRUZZI S. I, 20. [Regele] *coroana sa antică ... L-a ei poale-ar fi depus.* EMINESCU, O. I, 52. *Să vie aici, la poalele slăvitei măriri, să arate.* SADOVEANU, O. XV, 353. ◇ E x p r. **A-și da poalele peste cap** sau **a-și lua** (ori **a-și pune) poalele în cap** (sau, regional, **în dinți)**=a nu mai ține socoteala de nimic, a depăși orice limită (a bunei-cuviințe), a pierde orice rușine; a da pe față un caracter josnic, imoral, a-și da arama pe față. *Umblă ca o zănatică ... De rea, cîmpii nu o-ncap, Își ia poalele în cap.* PANN, P. V. II, 143/3. *Pentru că inima cere, nu-și pune cineva poalele în cap.* DELAVRANCEA, S. 45, cf. id. T. 148, PAMFILE, J. II, 160. *De cînd a plecat prințesa, dumnealui — iartă-mi vorba — și-a dat poalele peste cap.* GALAN, Z. R. 310. **A-l trage (pe cineva) copiii de poale**=a avea mulți copii; a fi copleșit, strîmtorat de greutăți familiale. *Mai îngăduiește puțin, tartarule, că nu te trag copiii de poale.* CREANGĂ, P. 56, cf. ZANNE, P. II, 75, CADE. **A se ține de poala (sau poalele) mamei**=(despre copiii mici) a se prinde de hainele mamei; a sta necontenit în preajma, sub ocrotirea mamei. *O sumedenie de femei, cu copii mici în brațe și cu alții mai măricei ținîndu-li-se de poale, se apropia,* STANCU, U.R.S.S. 165. *Întreg*

satul, de la cei ce se ţin de poala mamelor şi pînă la uncheşii spătoşi, proptiţi în toiag, e adunat să privească. CONTEMP. 1953, nr. 359, 1/3, cf. DL. **A se ţine de poala** (sau **poalele) cuiva**=a urmări cu insistenţă pe cineva, a nu da pace cuiva, a se ţine scai de cineva. Cf. ZANNE, P. III, 313. (Familiar) **A ţine pe cineva legat de poalele ei**=(despre femei) a dispune după bunul plac de cineva, a avea pe cineva la cheremul său. *L-a fi fărmecat, şi-l ţine legat de poalele ei.* ALECSANDRI, T. I, 421. **A săruta poala** (sau **poalele) cuiva**=a săruta, conform unui obicei ieşit din uz, partea de jos a hainei unui suveran, unui cleric, unei personalităţi, în semn de supunere şi respect; p. ext. a se prosterna. *Au purces a săruta poala turcului şi-a lui Dumitraşco.* NECULCE, L. 115. *Sărutat-au şi poala împăratului şi i-au dat domniia.* ANON. CANTAC., CM I, 190. *Boierii cei mari ... au mers de au sărutat cu toţii mîna şi poala domnului.* R. POPESCU, CM I, 535. *Trebuieşte să meargă să sărute poala împărătească.* R. GRECEANU, CM II, 124. *Apropiindu-se de Alexandru Vodă se închinară pînă la pămînt fără a-i săruta poala după obicei.* NEGRUZZI, S. I, 138. *Vroiam să-i cad la genunchi, să-i sărut poalele plîngînd şi s-o rog să nu se îndepărteze de mine.* ADAM, R. 228. *Sărutară poalele stăpînului lor ... şi porniră spre ţara lor.* VISSARION, B. 71. (Prin analogie) *Dunărea bătrînă, biruită de părinţii tăi, îţi sărută poala.* RUSSO, S. 126. (Învechit) **A purta poale**=a avea fire de femeie; a fi slab de fire, influenţabil. *Că usturoi dulce şi bărbat iar moale Nu să poate-n lume, el nu poartă poale.* PANN, P. V. I, 55/22, cf. ZANNE, P. III, 313. (Învechit) **A fi vrednic de poala cuiva**=a fi pe potriva, pe măsura cuiva, a fi demn de ... *Răposatul n-a fost vrednic De poala ta, bătrîne crai.* GOGA, P. 37. (Învechit) **A-şi aprinde poalele**=a se supăra foarte tare, a se înfuria, a se mînia, a se face foc. *Duca-Vodă ... să tulbură tare şi-ş aprinsă poaleli.* NECULCE, L. 156. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Ochiurile* [plasei] *... cu cît se scoboară mai în jos se fac mai mici, pînă ce la poale ajung numai de cîte 1 cm.* ANTIPA, P. 160. *Se lasă o cortină de catifea de culoarea prunei coapte, peticită pe la poale.* BARBU, P. 179. *Şi mă cată, mamă, cată Chiar la poala steagului.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 324. ✦ *(Plăcintă cu) poale* (sau *poalele)-n brîu*=plăcintă (cu brînză) făcută dintr-o foaie de aluat pătrată, ale cărei colţuri se aduc peste umplutură, formînd un fel de plic. *Făcînd mama un cuptior zdravăn de alivenci şi plăcinte cu poalele-n brîu ...cheamă pe mătuşa Măriuca.* CREANGĂ, A. 60, cf. DDRF. *Într-un chersin aducea plăcinte cu poalele-n brîu.* SADOVEANU, O. VII, 555. *Aduc plăcintele moi poale-n brîu, pe care le-am copt asară pentru tine.* id. ib. XIII, 674, cf. XVIII, 64, S. MARIN, C. B. 203, COMAN, GL., CHEST. VIII 26/29, 28/29. ✦ (Prin Transilv.) Tiv (la o ţesătură). Cf. ALR SN IV h 1 206. ✦ (Prin Mold. şi prin Transilv.) Bor (la pălărie). Cf. ALR I 1 859/283, 536.

2. Partea de îmbrăcăminte, din faţă, care acoperă corpul de la brîu pînă la genunchi, împreună cu partea corpului corespunzătoare, la o persoană (mai ales la o femeie) cînd stă jos; p. restr. partea din faţă a unei fuste, a unui şorţ etc. ridicată cu mîna sau prinsă în brîu, pentru a ţine sau a transporta anumite lucruri (împreună cu aceste lucruri). *Nu-şi împlu mănru sale secerătoriul şi pola sa adunătoriul cu mănrule-şi.* PSALT. HUR. 112^{v}/21. *Ca un mort iaste călugărul de va zăcea în poala muierească.* PRAV. GOV. 152^{v}/4. *Deade* [mere] *preutului în poală.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 14^{v}/23. *Un vultur mare trecu preste Filip şi ouă în poală-i.* ALEXANDRIA (1799), ap. GCR II, 160/30. *Ian ascultaţi voi pe mine, Voi, cari vreţi la muieri în poală Să alergaţi.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 282, cf. 116. *Şi-i pusei plicul domnesc în poală.* GHICA, S. 8. *Puse capul în poala ei şi adormi.* ISPIRESCU, L. 47, cf. 280. *Culegem poala plină de flori.* COŞBUC, S. 136, cf. id. AE. 28. *Fitece nevastă tinerică, fitece fată mare, ş-au făcut poala maldăr de fuioare.* DELAVRANCEA, S. 40, cf. 217, 239. *A adormit în lacrimi baba, Şi capul i-a căzut în poală.* GOGA, POEZII, 109, cf. id. P. 39. *Rămînea deseori cu mîinile în poală şi cu ochii în gol.* REBREANU, I. 185, cf. id. R. I, 245, DIACONU, P. 45. *Îl privi cu palmele în poală, aşezată pe scaun.* C. PETRESCU, C. V. 209. *Erau şi profesori dezinteresaţi la care copiam cu cărţile în poală.* BRĂESCU, A. 179. *Trecu peste lăptoc, ducînd în poală grăunţe.* SADOVEANU, O. I, 588, cf. III, 336, X, 220. *Ţinea copila calului în poala şorţului de piele şi-i făcea toaleta unghiei.* ARGHEZI, B. 105, cf. id. VERS. 332, 385. *Răstorn alunele din poală.* CĂLINESCU, L. L. 58, cf. 27. *Îl trase pe Grunz lîngă ea şi-i luă capul în poală.* STANCU, R. A. III, 166, cf. CONTEMP. 1954, nr. 406, 2/3. *Dragi îmi sînt şi fetele fecioare ... Cu poala şi cu sînul plin de mere.* BENIUC, M. 153. *S-aşează lîngă dînsul cu mîinile în poală.* CAMILAR, N. II, 125. *Apucă ciorapul din poală şi începu să împletească repezit.* PREDA, M. 225, cf. id. R. 68. *Somnul m-a prins uneori cu tîmpla în poala frumoaselor.* LABIŞ, P. 333. *Soliman se bucura, Bani-n poală-i număra.* ALECSANDRI, P. P. 135. *Dar pe unde o găsea? ... La cepele Din grădină De ridichi cu poala plină.* TEODORESCU, P. P. 539, cf. 151. *Haide, maică, haide dragă, Cu poala plină de zloţi.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 318, cf. 107, ŞEZ. I, 277. *Să scoală di dimineaţă Cu vro două boabi-n poală.* MAT. FOLK. 1 379. *I-o luat capu binişor în poală.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 355, cf. 353. *Într-o mînă-i duce bere, În poală turtă cu miere.* FOLC. TRANSILV. I, 278, cf. 142. *Să care bărbatul cu carul şi femeia să împrăştie cu poala, că tot se isprăveşte.* ZANNE, P. IV, 251. (Fig.) *Bine-a zis cine-a zis că nimeni nu ştie ce-i ascuns în poala vremilor.* GANE, N. II, 101. ◇ (La pl. cu valoare de sg.) *Îmbla cu minule prin poale-ş.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 45^{v}/17. *După ce buzunarile, sînul şi poalele îm împlui, iarăşi la capişte cum mai de sîrg mă întorsei.* CANTEMIR, IST. 136. *Şedeam lungit seri întregi cu capu-n poalele ei.* EMINESCU, G. P. 108, cf. id. N. 28. *Copilul casierului ... a dat fuga în curte la Elena, în poalele ei.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 230. *A început să înnoade o batistă mică în poale.* BARBU, P. 41. *Galbeni curge Şi jupînul cu căciula-mi stringea Şi jupînesei gazda în poale-mi turna.* POP., ap. GCR II, 333. (Fig.) *Trecură doar cîteva toamne Cu poalele pline de rod.* FRUNZĂ, Z. 12. ◇ Loc. adv. **Cu poala**=în cantitate mare, mult. *Şi-i duc vinu cu vadra Şi paralele cu poala.* ŞEZ. III, 160. ◇ Expr. (Învechit) **A fi în poala cuiva**=a depinde de cineva, a fi la bunul plac, la cheremul cuiva. *Aşa să-ţi fie milă dumitale şi dea capul miu că eu astăzi sîntu în poala dumitale* (cca 1609). CUV. D. BĂTR. I, 173/11, cf. ZANNE, P. III, 313. (Învechit) **A-şi lua capul în poală**=**a)** a porni (orbeşte) la fugă, a o lua la sănătoasa. *Unele* [dobitoace], *precum se zice zicătoarea, capul în poală luîndu-şi, în monarhia pasirilor au pribegit.* CANTEMIR, IST. 345, cf. ZANNE, P. II, 46; **b)** a se preface că nu vede sau nu aude nimic. Cf. ZANNE, P. II, 46. (Rar) **A duce pe cineva în poală**=a ocroti, a proteja, a favoriza. *Că domnii ăştia sau te duc în poală Sau te-alungă-n pielea goală.* ARGHEZI, VERS. 297. ✦ Cantitate de lucruri care pot fi duse într-o poală **(1 2)**. *Porneşte desculţă prin rouă, de culege o poală de somnoroasă.* CREANGĂ, O. 94. *Venii şi eu c-o poală de gogoşi.* DELAVRANCEA, O. II, 293, cf. id. T. 139. *M-am dus în pădure Să iau o poală de prune* (Porumbelele). PAMFILE, C. 30. ◇ Fig. *Timpul cel adevărat Vine-n aripi împrejur Şi pe capul meu plecat Varsă poale de azur.* ARGHEZI, V. 69. ✦ (Învechit; în concepţiile religioase creştine; şi în sintagmele *poala lui Avram, poala lui Dumnezeu)* Raiul; loc plin de fericire (în care trăiesc creştinii credincioşi după moarte). *De la răsărit şi de la apus veni-vor şi vor răposa în poala lui Avraam.* CORESI, EV. 229. *De se vor afla cu credinţă şi dragoste avîndu către Dumnezeu, în poala lui lăcuiesc fără de moarte.* id. ib. 236, cf. GCR I, 30/38. *Purcese în ceata măcenicilor, ca un măcenic, în poala lui Avraam, întru lăcaşurile svenţilor.* VARLAAM, C. 459, cf. 170. *Şi-l sălăşluieşte ... unde pohtescu sufletele, în poala*

părintelui patriiarhului lui Avram. MOLITVENIC (sec. XVII), 303, cf. BUDAI-DELEANU, LEX.

3. (De obicei la pl.) Bucată de pînză frumos lucrată cu care se împodobește (în partea de jos) o icoană sau cu care se acoperă analogul, masa din altar etc. *1 poale de icone de zarba pre margine c-urșinicu negru* (a. 1588). CUV. D. BĂTR. I, 197/10. *Au pus icoane prea-frumoase ... și alte poale de analoghi și odăjdii multe și frumoase.* ANON. CANTAC., CM I, 109. *Făcînd ... și trei rînduri poale de icoane, unele cu semnul țării.* ap. CADE. *Pentru polele iconii de la bisearica* (cca 1750). IORGA, S. D. XII, 54. *O poli di icoană la strana igumeniceascâ* (a. 1826). id. ib. XXII, 322, cf. POLIZU. *Erau mai cu seamă ... iconostase sau poale de altare.* ODOBESCU, S. I, 452, cf. DDRF, SCRIBAN, D., com. FURTUNĂ.

4. (Învechit, rar) Perdea **(I 1)**. *Făcu poală la ușa cortului de vînăt și de mohorît și roșu împletit și mătasă împletită.* BIBLIA (1688), 66²/18.

5. Parte marginală a unei piei (care a acoperit abdomenul și picioarele animalului). Cf. LTR².

II. P. a n a l. **1.** (De obicei urmat de determinări în genitiv) Margine a unei păduri (sau, rar, a unei plantații) situată, de obicei, mai în vale. *Un loc de hrană ... supt poalele codrului* (a. 1761). IORGA, S. D. VI, 61. *În poalele viei este heleșteu cu pește.* CR (1833), 80²/43. *O mică dumbravă de vechi tufani sub care se adăpostesc turmele de oi, la poale.* ODOBESCU, S. III, 17. *Împărat slăvit e codrul, Neamuri mii îi cresc sub poale.* EMINESCU, O. I, 100, cf. 93, 148. *La poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om.* CREANGĂ, O. 107. *Sub poale de codru-nverzit, E freamăt de glasuri.* COȘBUC, P. I, 142, cf. 133. *Cîinele ... luă binișor mămăliga și se duse cu ea mai în umbră sub poala pădurii.* HOGAȘ, DR. I, 201. *Să se răsufle caii, zise bătrînul, oprind trăsura în dreptul unui plic de verdeață, umbrit de poala pădurii.* MIRONESCU, S. A. 140. *Ne-am urcat pe sub poală de pădure.* SADOVEANU, O. IX, 203, cf. XI, 13. *Era sub poala unui codru de stejar un șleau.* CAMIL PETRESCU, O. II, 23. *Satul era răsfirat ... la poalele pădurilor de fag și de stejar.* s aprilie 1960, 46. *Sub poale de codru verde O zare de foc se vede.* ALECSANDRI, P. P. 262, cf. 365. *Sub poale de codru verde Frumos pui de lotru șede.* HODOȘ, P. P. 480, cf. 528, BUD, P. P. 3. *Codrul are poala lui Și io-s om a nimărui.* FOLC. TRANSILV. I, 21. *Și-am plecat pe deal în sus, Pe sub poala codrului.* FOLC. MOLD. I, 138.

2. (De obicei urmat de determinări în genitiv) Linie care reprezintă intersecția aparentă a suprafeței pămîntului cu bolta cerească; orizont **(1)**, zare. *Fulgeră dincolo de orizont, „la poalele cerului".* PAMFILE, VĂZD. 73. *Poalele cerului nu puturâ acoperi margenile pămîntului.* id. CER. 1. *Poala cerului prinde ființă parcă și lumina începe să se cearnă peste pămînt.* CÎRLEANU, L. 67. *Caută spre poalele cerului înnoptat coama de luminișuri.* GALACTION, O. A. I, 53. *În pădure ... veneau pînă jos Poalele cerului răcoros.* ISANOS, Ț. L. 59. *Sus în poarta raiului, Jos poalele cerului, Este-o piatră.* MARIAN, Î. 177. *Sub poalele cerului ... Frumoasă masă e-ntinsă.* BIBICESCU, P. P. 234.

3. (În opoziție cu v î r f; de obicei la pl. și adesea urmat de determinări în genitiv) Zonă mai largă de la baza unei forme de relief înalte (munte, deal, pisc etc.); picior **(II 3)**. V. b a z ă. *Laconii ... să ținea de țărmuri și de poala muntelui, iar athineii era la cîmp.* HERODOT (1645), 487. *Ajunsei la poalele muntelui* (a. 1783). GCR II, 132/5. *S-au tins pre supt poalele muntelui pînă în apa Oltului.* ANON. CANTAC., CM I, 83, cf. 542. *Și iată nimeri ... Toema su poalele unii măgure.* BUDAI-DELEANU, Ț. 127, cf. 141, 307. *Acestе cete de cîrjalii au apucat poala muntelui.* DIONISIE, C. 201. *Prin drumuri lăturalnice ... ajunge teafăr la poalele munților Carpați.* ASACHI, S. L. II, 10. *Stîncile ce făcea vîrfuri, pe poale sfărmate stau.* CONACHI, P. 212. *Era un deal mare tăiat prin mijloc, în poalele căruia curgea Dîmbovița.* BĂLCESCU, M. V. 144. *Vezi cele căsuțe grămădite sub poalele stîncoșilor munți?* NEGRUZZI, S. I, 195. *Poalele acestor dealuri ... sînt coperite cu vii.* I. IONESCU, P. 22. *Umbrele ... se ridicau pe poalele dealurilor.* ALECSANDRI, O. P. 283, cf. id. P. I, 54. *Pe o stîncă neagră, într-un vechi castel, Unde cură-n poale un riu mititel.* BOLINTINEANU, O. 33. *Scena se petrece la poalele unei stînci păduroase.* ODOBESCU, S. III, 59, cf. 16, I, 23, 226. *Departe munții ... cu poalele pierdute în văi.* EMINESCU, N. 49, cf. CARAGIALE, O. III, 17. *La poalele dealurilor, sat se-nșiră de sat.* SLAVICI, O. II, 90. *Orașul doarme sub poalele platoului.* DELAVRANCEA, T. 117. *Străbăteam codrul de brazi așternut pe poalele muntelui.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 150, cf. 132. *Rămăsese cu ochii pironiți spre-o poală de deal.* SANDU-ALDEA, U. P. 45. *Apăreau culmile cu pădurea rară de la poalele munților.* C. PETRESCU, Î. I, 268, cf. AGÎRBICEANU, A. 112. *Își revarsă valurile sale de case albe pe poalele colinelor.* HOGAȘ, DR. I, 33, cf. 64, BASSARABESCU, S. N. 85. *Izbutește să se oprească la poalele unor dealuri.* GALACTION, A. 302, cf. 290. *Ne duceam la scăldat la iazul de la poalele Ciricului.* BRĂESCU, O. A. II, 60. *La poalele coastei, umbla o moară.* SADOVEANU, O. VII, 635, cf. I, 224, VI, 334. *Poalele munților ... leagănă în văile lor firimituri de sate.* ARGHEZI, S. VII, 43, cf. BOGZA, C. O. 241. *Clima este ... relativ umedă în poala munților din sud.* MG I, 705, cf. 247. *La poală de munte, Pămîntul e treaz.* HOREA, P. 63. *Dragă-i țeara Oltului Sub poala Carpatului.* DOINE, 167. ◇ (Prin analogie) *La poalele grămezii de cărbuni, un mușețel rătăcit ... crește.* BASSARABESCU, V. 117. ✦ Partea de jos, de obicei masivă și mai ieșită în afară, a unei clădiri, a unui zid; bază, temelie. *Mergea atunci podul ... pînă la poalele castelului.* BĂLCESCU, M. V. 164. *La poalele chioșcului, codobaturile ... se așterneau, în zborul lor iute, pe fața apii.* ODOBESCU, S. I, 140, cf. 9. *De sub poalele geamiei ... se desprinde și pornește o barcă cu motor.* GALACTION, O. A. I, 400. *În curte, la poalele casei, sînt acareturile.* CAMIL PETRESCU, O. II, 238. *O motocicletă ... continuă să trosnească, jos la poalele blocului.* PREDA, R. 154. ✦ Partea de jos a coroanei unui copac. *Atunci eu mă dau iute pe-o creangă mai spre poale și o dată fac: zup!* CREANGĂ, A. 49. *După masă ieșim de sub poalele copacului și ne lăsăm în grădiniță.* ADAM, R. 58. *Nuc falnic ... O, de-ai putea să mai rechemi La poala ta și-acele vremi De trai patriarhal!* IOSIF, PATR. 7. *Un nuc bătrîn își lăsa poala pînă pe acoperiș.* SADOVEANU, O. V, 184, cf. H II 26, XI 115. *Fă-ți un divanaș afară Sub o poală de agud.* SEVASTOS, C. 148, cf. 98. *Măru-i mare și rotat Și de poale aplecat.* MARIAN, Î. 175. *S-aud muma cucului Cîntînd la poalele nucului.* BIBICESCU, P. P. 32. ✦ (Regional) Totalitate a frunzelor de la baza tulpinii unei plante. *Începe să se culeagă* [tutunul], *se ia întîi poala mică de jos.* GL. OLT.

4. (De obicei urmat de determinări în genitiv) Partea din lungul marginii inferioare a versanților unui acoperiș; jgheabul streșinii. *Prinzîndu-l l-au adus pre poalele besearicii și l-au oborît gios.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 78ʳ/12. *Îl deteră jos de pre poalele besearicii și-l omorîră.* MINEIUL (1776), 136ᵛ1/35. *Tărcuș nu se afla în locul știut, sub poala de acoperiș a bordeiului, lîngă ușă.* SADOVEANU, P. M. 147, cf. A VI 19. ◇ (Regional) *Pe sub poale de dugheană*=dans popular executat de perechi de dansatori care se prind de capetele unei basmale și se învîrtesc, din cînd în cînd, pe sub ea; melodie după care se execută acest dans. Cf. PAMFILE, J. III, 15, 92, VARONE, D. 123. ✦ (Regional) Partea de jos a unei șire sau a unui stog de grîu, puțin bombată spre a împiedica scurgerea apei la baza lor; parte a clăii de fîn rămasă după ce s-a luat din ea partea de sus; partea din mijloc, mai umflată, a clăii de fîn; latură a unei șire de grîu, ridicată ca un perete. *Bojbăi cu mîna într-un loc, sub poala stogului, scoase o sticlă și-o vîrî în buzunarul sumanului.* MIRONESCU, S. A. 46. *Lîngă peretele șurii era o claie de fîn, smulsă pe la poale și bătucită de vitele care se frecau acolo.* V. ROM. februarie 1952, 100, cf. ALR SN I h 70/514, h 71/514, h 135/987, h 136

5. (Regional) Bucată de tablă de mărimea unei țigle, de diferite culori, care servește la acoperit casele (Deda—Reghin). MAT. DIALECT. I, 186. (La sg. cu valoare de pl.) *Casă cu poală.* ib.

6. (Regional) Pridvor scund la unele case țărănești (Cutina—Lugoj). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153.

III. 1. (Învechit și regional; și în sintagmele *poală roșie, poale femeiești;* la pl. cu valoare de sg.) Menstruație. *Curgerea sîngelui trînjilor și a poalelor fămeiești.* PISCUPESCU, O. 72/22. *Se întîmplă însă ca unele femei „cu poală roșie" să uite să rostească aceste cuvinte.* CANDREA, F. 22, cf. COMAN, GL., ALR II 4 210/682, 762, 836.

2. (Învechit și popular; în sintagmele) *Poală albă* sau *poale albe*=leucoree. *Sînt unile* [femei] *și în ceilaltă vreme pătimașe de îngălăciunea cea numită de poală albă.* PISCUPESCU, O. 157/22. *Poate fi recomandată ... femeilor ce sînt supărate de flux leucoreic (poală albă).* CR (1829), 118²/17, cf. POLIZU. *Poporul ... numește boalele astfel: poală albă, rast.* HEM 218, cf. DDRF, N. LEON, MED. 142, ALEXI, W. *Să mai dau bolnavelor de scursoare (poală albă) ca să bea ceai de gherghină.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 166. *Pentru poală albă (leucoree) i se fac femeii infecții cu apă de var.* CANDREA, F. 298. *Poala albă se observă înainte și după regule (menstruație).* BIANU, D. S. 419, cf. H XII 303, ALR II A 212.

IV. 1. (Bot.; regional) Buberic *(Scrophularia nodosa)* Cf. DDRF, TDRG, PANȚU, PL., CADE, BORZA, D. 157.

2. Compuse: **poala-sfintei** (sau **-sîntei**) **Marii** sau **poala-sîntei-Mării, poala-sîntă-Măriei, poala-sf.-Mării,** (regional) **poala-sîntă-Măririi**=**a)** plantă erbacee din familia labiatelor, cu tulpină înaltă, dreaptă, cu frunze mici, aromate și flori albe dispuse în verticile de 10—20 de flori *(Nepeta nuda).* Cf. BRANDZA, FL. 391, id. D. 325, TDRG, PANȚU, PL., ȘĂINEANU, D. U., CADE, BUJOREAN, B. L. 389; **b)** (Bot.; regional) cătușnică *(Nepeta cataria).* Cf. BORZA, D. 115; **c)** plantă din familia labiatelor, cu tulpina dreaptă și cu florile violacee *(Nepeta pannonica).* Cf. PANȚU, PL., BORZA, D. 116; **d)** (Bot.; regional) granat *(Chrysanthemum parthenium).* Cf. LB, BARONZI, L. 142, LM, BRANDZA, FL. 285, BARCIANU, GRECESCU, FL. 317, TDRG, BIANU, D. S., ȘEZ. XV, 107, BULET. GRĂD. BOT. V, 56, PANȚU, PL., BORZA, D. 47; **e)** (Bot.; regional) talpa-lupului *(Chaiturus marubiastrum).* Cf. PAMFILE, S. V. 87, PANȚU, PL., BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 98; **f)** (Bot.; Transilv.) priboi[1] *(Geranium macrorrhizum).* Cf. BULET. GRĂD. BOT. V, 58, PANȚU, PL., BUJOREAN, B. L. 389, BORZA, D. 76; **g)** (Bot.; popular) roiniță[2] **(1)** *(Melissa officinalis).* Cf. BORZA, D. 109, H XVIII 17, ALR I 1 943/350, 370, 375, 388, 512, 532, 550, 595, 708; **h)** (Bot.; prin Transilv.) rechie[1] *(Reseda lutea).* Cf. MORARIU, PL. 464, BORZA, D. 146. [Stupul] *îl frecă pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină ..., cu poala-sîntă-Măriei și cu alte buruiene mirositoare și prielnice albinelor.* CREANGĂ, P. 238. *Se pune* [în scăldătoare] *sulcină, nalbă, poala-sîntă-Măriei.* MARIAN, NA. 278. *Se simțea în locuri umbroase mirezmele ascuțite de la mintă și poala-sîntă-Măriei.* SADOVEANU, E. 119, cf. H I 129, 235, 243, X 30, 354, 465, XII 203, XVI 103, XVIII 168, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI; **i)** (Ornit.; regional) scatiu *(Carduelis spinus).* Cf. DOMBROWSKI, P. 105, BĂCESCU, PĂS. 136; (Bot.) **poala-Maicii-Precestă** (sau **-Precista**) ori **poala-Maichii-Precistii**=**a)** mic arbust ornamental din familia labiatelor, cu frunze pețiolate și flori albastre *(Plectranthus fruticosus).* Cf. BULET. GRĂD. BOT. V, 65, PANȚU, PL.; **b)** (Transilv.) urzicuță *(Coleus blumei).* Cf. BULET. GRĂD. BOT. V, 57, PANȚU, PL., BORZA, D. 50; **c)** (regional) sunătoare, pojarniță *(Hypericum perforatum).* Cf. DAMÉ, T. 120; **d)** (regional) granat *(Chrysanthemum parthenium).* Cf. BORZA, D. 47, H IV 84, VII 148, XI 326; **e)** (regional) peliniță **(1 b)** *(Artemisia annua).* BORZA, D. 24. *Să lega la cap și-l aștepta la umbra deasă de măturică și de poala-Maichii-Precistii.* DELAVRANCEA, T. 153; (Bot.; regional) **poala-Maicii-Domnului**=**a)** lemnul-Maicii-Domnului *(Santolina chamaecyparissus).* Cf. GRECESCU, FL. 307, TDRG, PANȚU, PL., BORZA, D. 156; **b)** volbură *(Convolvulus arvensis).* Cf. GRECESCU, FL. 418, TDRG, PANȚU, PL., SIMIONESCU, FL. 170, BORZA, D. 51. *Cînd vom ieși puțin din grădina sălbatică, picioarele vă vor mirosi a poala-Maicii-Domnului.* ARGHEZI, C. J. 23; (Bot.; regional) **poala-rîndunicii** (sau **-rîndunicăi**)=volbură *(Convolvulus arvensis).* Cf. DDRF, GRECESCU, FL. 418, TDRG, PANȚU, PL., ENC. AGR., BORZA, D. 51, H II 125, XII 20; (Bot.; regional) **poală-albă** = trifoi alb *(Trifolium repens).* Cf. BORZA, D. 171; (Bot.; regional) **poala-vulpei**=dalac *(Paris quadrifolia).* Cf. id. ib. 124; (regional) **poală-de-fată-mare**=plantă nedefinită mai de aproape. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Pl.: *poale.* — Și: (învechit) **pólă** s. f.

— Din v. sl. **пола**.

POÁLCĂ s. f. v. **polcă**[1].

POÁLEȘ, -Ă adj. (Prin Mold. și prin Bucov.; despre oameni și animale) Mare[1] **(1 1)**, gras, voinic. *Era o vacă porumbă, poaleșă, cu coarne scurte.* V. ROM. noiembrie 1960, 48, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. ✦ (Regional; despre plante) Pletos **(1 2)**. *Vișinii mai poalești.* SCL 1971, 403, cf. ALRM SN I h 411/386.

— Pl.: *poaleși, -e.*

— **Poală**+suf. *-eș.*

POÁLTĂ s. f. (Prin nord-vestul Olt.) Streașină. PAȘCA, GL. 48.

— Pl.: *poalte.*

— Cf. **b o l t ă**.

POÁMĂ s. f. **I. 1.** Rodul comestibil al arborilor fructiferi; p. g e n e r. fruct al oricărei plante. *Arburele ... carele poamele sale dă-le în vremea sa.* PSALT. HUR. 1ᵛ/13. *Puseră Ierusalimul ca a poamelor cetariu* (c a o a p ă r ă t o a r e d e *poame* D). PSALT. 163. *Că finicul nu i-e lesne a-i fura furii poamele lui, căce că stau sus.* CORESI, EV. 107. *Să înfloreșți, iară poame să nu faci* (a. 1580). CUV. D. BĂTR. II, 287/11. *Și rodi pămîntul iarbă ... și pomi roditori cine întru sine rodiia poamele sale.* PALIA (1581), ap. GCR I, 34/18, cf. CUV. D. BĂTR. I. 206/13. *Cînd veri începe la făine noauo sau la părgă, au la poame, au la vie.* PARAGLIS (1639), 259. *Ceia ce vor întra în vie sau în pomăt, pentru să mănînce numai poame, să nu se cearte.* PRAV. 10, cf. 81, 280. *I*[su]*s zise smochinului ... nime din tine poame să nu mănînce pînă în veac.* N. TEST. (1648), 56ʳ/16, cf. 9ᵛ/15. *Iaste și pămînt rodnic și cu poame dulci* (a. 1660—1680). GCR I, 178/17. *Cu gîndacii i-au sterpit de poame, Cu lăcuste i-au băgat în foame.* DOSOFTEI, PS. 262/3, cf. GCR I, 265/20. *Din pomeții sei mănîncă poame putrede.* N. COSTIN, ap. GCR II, 12/12. *Vinde făr' nice o grije: ialoviță, miere, unt, poame de tot felul.* NECULCE, L. 43. *Toamna cu multă lipsă și pagubă ... în poame și în tot feliul dă bucate.* R. GRECEANU, CM II, 196. *Au cumpărat bucate, poame și orz de cai.* MUSTE, LET. III, 12/18. *Au cules smochine ... și-i plăcu frimseaja acelor poame* (cca 1705). GCR I, 351/13. *Poamele și finu să se stringă mai curînd.* CALENDARI (1733), 42/6, cf. 12/18. *Apoi să le fierbi întregi dău fălii cum vei vrea ca și cealelalte poame ce s-au zis.* MÎNCĂRILE, 91/9. *Poamele și toate alte roduri de la acest loc sînt foarte bune.* AMFILOHIE, G. 25/9. *Ave grădină cu pomi la Sănaia, poflindu-l ca să-i trimită puțintele poame* (a. 1808). GCR II, 200/4. *Nu primea toată ziua în gură Făr' ierburi cu rădăcini mărcre, Mure, bureți, alune și poame.* BUDAI-DELEANU, Ț. 332, cf. 78. *Poamele sînt: cireșele, vișinile, perile, merile, prunele, nucile.* GOLESCU, Î. 7. *Între alți mulți copaci au aflat și un soi ce avea multe poame.* DRĂGHICI, R. 155/9, cf. 51/11. *Primăvara cea frumoasă, Cu flori vara și cu poame, Nu-a fost d-agiuns mănoasă ?* ASACHI, S. L. I, 124, cf. 65, 110. *Paserele să te-nveție Care sînt poamele dulce, care sînt cele mistrețe.* CONACHI, P. 298. *Plopul e destul de mare, Dar pe dînsul poame n-are.* PANN, P. V. I, 105/13, cf. 19¹/15. *Partea cea*

mai admirabilă a acestui arbore este fructul său, poama sa. ISIS (1856), 43²/33. *Oamenii s-au hrănit numai cu poame.* NEGRUZZI, S. I, 167, cf. ALEXANDRESCU, O. I, 112. *Copacii ... îmi întind crengile lor încărcate de poame.* ALECSANDRI, O. P. 181, cf. id. P. I, 99. *Le-a adus fel de fel de poame de care se găseau în acea vreme a anului.* CARAGIALE, O. II, 258. *Ăsta duce un car de var, celălalt un car de poame.* SLAVICI, N. I, 29, cf. 251. *Toată megiesia se vaietă de furturile ce făcea ea poamelor de prin grădini.* ISPIRESCU, L. 75. *I să simte tot sînul pietros ca poama pîrguită.* DELAVRANCEA, S. 10, cf. id. T. 154, CANDREA, F. 71, 194, 388. *Vin din poame sălbatice, precum sînt afinele, murele etc., fac românii din Bucovina.* PAMFILE, I. C. 242. *Vara mănîncă poame verzi.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 348, cf. 279, TOPÎRCEANU, P. O. 90. *Dinspre grădina popii adiau miresme de poame coapte.* VLASIU, A. P. 113. *Poamele coapte ale lui august trimeteau pe boarea subțire mirodenia lor dulce.* SADOVEANU, O. I, 561, cf. II, 103. *Rămăsese luminoasă și senină ca o poamă pîrguită.* CAMIL PETRESCU, O. I, 130. *Poamele sale erau căutate de negustori.* BENIUC, M. C. I, 199. *Crengile se plecau la poame s-ajungem.* ISANOS, Ț. L. 5. *Grădinile mele au poamele coapte.* HOREA, P. 43, cf. 62. *Cîte poame sînt de vară, Nice una nu-i amară Ca maica de-a doua oară.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 209, cf. 82. *Nu m-oi face-o poamă dulce, Ci m-oi face-o poamă amară.* RETEGANUL, TR. 52. *De-ai fi poamă pădureață, Ai veni la mine-n brață.* ȘEZ. I, 174, cf. 166. *Găsi pomi plini cu poame și izvoare răcoroase.* POPESCU, B. II, 90. *În anu ăsta n-or fi poame, că le-o brumat floarea.* Com. din CRIȘCIOR—BRAD. *Inima-n mine nu-i bună, Ca poama de mătrăgună.* FOLC. TRANSILV. I, 268. *Cînd te văd nu m-aș mai duce, De dulceața poamelor, De mirosul florilor.* FOLC. MOLD. I, 240. *Poama bună nu se caută după față, ci după dulceață.* ZANNE, P. I, 265. *Poama nu cade departe de tulpina ei.* id. ib. 263. *După poamă se cunoaște pomul și după faptă, omul.* BARONZI, L. 55. ◇ (Cu sens colectiv) *La fiecare din ei belșugul bate, Cu brațele-ncărcate de poamă și bucate.* DEȘLIU, G. 49. *La noi de-abia se coace poama verii, îngălbenesc grînarele sub soare.* id. N. 37. *Din ce pricină eu cresc, înfloresc, dar poamă ca toți pomii nu rodesc?* RĂDULESCU-CODIN, Î. 109. ◇ Fig. *Să fiți împluți cu poama dereptății.* CORESI, L. 438/6, cf. id. EV. 111. *Poamele d[u]hului iaste dragostea, bucuria, pacea.* N. TEST. (1648), 255ᵛ/1. *Să agonisim poame destoinice pocăinței* (a. 1689). GCR I, 285/5. ◇ Expr. **Poamă acră** = persoană urîcioasă, cicălitoare, rea. *Soacră, soacră, Poamă acră.* PANN, P. V. III, 150/2, cf. CREANGĂ, P. 10, SCRIBAN, D., RETEGANUL, TR. 175, MAT. FOLK. 1 429, ZANNE, P. IV, 610. ◇ Compuse: (regional) **poamă-boierească** = coacăză. Cf. ALR I 1 209/596; (regional) **poame-de-rune** = zmeură. Cf. T. PAPAHAGI, M. 229, ALR I 867/347; (regional) **poamă (sau poame) -de-pămînt** = cartof *(Solanum tuberosum). Cartofuł: ... picioarcă, mere-de-pămînt, poame-de-pămînt.* HEM 2 462, cf. BRANDZA, FL. 342, BIANU, D. S. 142, DR. V, 562, PANȚU, PL., BORZA, D. 162. ✦ Spec. (Învechit și regional, mai ales în Mold.; și în sintagmele *poamă de struguri,* ALR SN I h 152/728, *poamă din vie,* ib. h 152, *poamă de vie,* AMIRAS, LET. III, 112/8; la sg. adesea cu sens colectiv) Strugure. *Culeagere struguri sau poamă.* ST. LEX. 169ᵛ/1. *Vii ... avînd cea mai aleasă poamă.* DRĂGHICI, R. 28/17. *Fructele comestibile să numesc struguri, poamă.* BIANU, D. S. 705. *Strugurii sau poama crudă se numește aguridă.* PAMFILE, I. C. 217, cf. id. J. I, 59, 60, N. A. BOGDAN, C. M. 138. *Ușa mare de la cramă Este scoasă din țîțini, Că-i în toi cules de poamă.* D. BOTEZ, F. S. 90. *Dulce ca boabele de poamă stafidite.* TEODOREANU, M. II, 242. *Se tescuiește ziua poamă stoarsă.* BENIUC, V. A. I, 129, cf. BORZA, D. 181, H III 47. *Poama-n gii s-o cules.* ȘEZ. IV, 137, cf. VI, 161, VIII, 37. *Am și io o lecșoară de poamă-n țiie ș-am să m-apuc s-o culeg.* GRAIUL, I, 423, cf. ALRM SN I h 152, A IX 1, 2, 4, 5. *Se duce la vie cu poamă în basma,* se spune despre o persoană care nu știe să folosească un lucru acolo unde trebuie. Cf. ZANNE, P. III, 18. (Fig.) *Strugurul lor, strugur de hiare, poamă de amărăciune.* BIBLIA (1688), 151¹/23. ◇ (Cu determinări care indică specia) *Cel mai bun vin alb se face din poama galbenă, păsărească și sainâ.* I. IONESCU, P. 254. *Țîța vacei este o poamă coarnă cu boabele în forma țîței.* id. ib. 264. *Din poamă grasă iese vinul cel mai bun și tare.* HEM 1 682. *Poamă albă.* DDRF. *Poamă roșie.* id. ib. *Poamă galbenă, plavană, păsărească, coarnă, tămîioasă, neagră moale, neagră vîrtoasă și babană* (a. 1900). C. GIURESCU, P. O. 171. *Must făcut din poamă văratecă.* PAMFILE, S. T. 4. *Poamă băbească.* id. I. C. 217. *Poamă boierească.* id. ib. *Poamă mare.* id. ib. *Poama vulpe.* id. ib. *Se duce la tufele de vie cu poamă coarnă, fragă, turcească și tămîioasă.* TEODOREANU, M. U. 261. *Dau cep la un butoiaș de vin de poamă fragă.* SADOVEANU, O. VIII, 453. *Vierul ... tot îndeasă la poamă grasă-n teascuri.* V. BOM. noiembrie 1954, 55. *Pe aici strugurii au numiri diferite: ... corna albă, corna neagră, poamă verde.* H II 11, cf. 219, 243. *Poama fetei este mică la boabe dulci și vîrtoase.* ib. III 305. *Poamă păsărică (bobițele negre, vîrtoase și mici).* ib. XII 136. *Vinișor de poamă neagră, Toamnă-n gură să s-aleagă.* ȘEZ. II, 30, cf. MAT. FOLK. 1 426. ✦ P. ext. (Regional) Viță de vie *(Vitis). Și au tăiat de acolo viță și un strugur de poamă.* BIBLIA (1688), 105¹/22. *Iar binele de la mamă Ca un struguraș de poamă.* SEVASTOS, C. 228, cf. id. N. 162. ✦ Spec. (Regional) Prună. *Poamele cu pește se pregătesc ... pe la praznice.* ȘEZ. VIII, 34. *Poamele verzi fierte bine dau o zamă acră ce slujește de multe ori în loc de borș.* ib. *Am mîncat mere, nuci și poame.* CV 1950, nr. 11—12, 40, cf. ALR SN I h 152, A V 25, 35, VI 16, 26, LEXIC REG. II, 76. ◇ (Cu determinări care indică specia) *Poame forcoșe.* MORARIU, PL. 464. *Poame sînt: poame goldane, albe, avrame, bardace, stănigele, curcudușe, ungurești, popești, tomnatice și porumbele.* ȘEZ. V, 69. *Poame grase.* Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. *Poame vinete; poame albe.* ALR I 872/361, cf. 872/835. *Poame cărnoase.* ALR II 6 082/260, cf. ALRM SN I h 152. ✦ Spec. (Bucov.) Fragă. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, ALR I 864/375, 388.

2. (La pl.) Fructe (tăiate felii) uscate la soare sau în cuptoare speciale și păstrate pentru iarnă. *Sînt pe alte tablale ... roșcove, poame din pere și mere uscate, stafide.* CAMIL PETRESCU, O. I, 197. *Se pune într-o oală un rînd de carne și un rînd de poame.* ȘEZ. VI, 80, cf. DENSUSIANU, Ț. H. 329. *Prunele uscate, perele, merele ș. a. se numesc poame.* CIAUȘANU, V. 38, cf. id. GL. *Uscași poame astă-vară.* Com. din CRIȘCIOR—BRAD, cf. CHEST. VIII 98/12, 32, ALRT II 322. ◇ Fig. *E făcut poamă.* CIAUȘANU, GL. ◇ (Adverbial; pe lîngă adjectivul „uscat", căruia îi dă valoare de superlativ absolut) *Ajunsei uscată poamă.* id. V 38. ✦ Spec. (Regional; mai ales la pl.; și în sintagma *poamă de strugure,* ALR I 1 720/30, 350, 831, ALR SN IV h 1 138/353) Stafidă. *La urmă, vornicelul le împarte poame (stafide).* SEVASTOS, N. 77. *Cinstesc fiecare din blidele cu poame și zahăr.* PÎRVESCU, C. 114, cf. 188, ALRM SN I h 152/987.

3. (Transilv. și prin Maram.; și în sintagmele *poama lui Adam,* A III 18, *poama grumazului,* ALR I/I h 37/361, *poama de la grumaz,* ib. h 37/217) Mărul lui Adam, v. **măr² (I 1)**. Cf. ALR I/I h 37. ✦ (Regional) *Poama obrazului* = pomeți. Cf. DDRF. *Ieși tu rău ... Din poama obrazului, Din vinele grumazului.* MARIAN, D. 194, cf. 87.

4. Fig. Persoană lipsită de seriozitate și de caracter; om de nimic, derbedeu, haimana, desfrînat; spec. femeie de moravuri ușoare, imorală, ușuratică. *Am îmbătrînit eu cu boierii ... Îi cunosc ce poame-s.* PR. DRAM. 384, cf. POLIZU. *O parte din mișeliile tale le cunosc ... Te cunosc ce poamă ești.* FILIMON, O. I, 172. *Ți-am aflat eu blăstămățiile, știu eu în sfîrșit ce poamă ești!* ALECSANDRI, T. 1 278. *Au doară nu cunoștea zeul ce poamă de oameni sînt elenii, că nu se țin de vorbă?* ISPIRESCU, U. 45. *Uite ce poamă e Mișu tău ... Ca mîine o să-l văz la Văcărești!* SANDU-

ALDEA, D. N. 256. *Ce mai poamă e și băiatul acesta!* ZANNE, P. IV, 96. *Era datoria mea ... să-ți deschid ochii, să-ți arăt ce poamă e Irena ta.* SĂM. VI, 450. *Ceva mai tînără, dar tot o poamă.* GÎRLEANU, N. 195. *Las-că știu eu ce poamă ești tu!* REBREANU, I. 123. *Așa poamă de cumnat, să te ferească Dumnezeu!* BASSARABESCU, ap. TDRG. *Aflase ea de mult ce fel de poamă-i boierul.* MIRONESCU, S. A. 92. *Cunosc eu ce poamă-i dumnealui, că numai zile fripte mi-a făcut de cînd a deschis ochii.* SADOVEANU, O. I, 456. *Cea mai morală dintre ai ei era o mătușă, care fusese o poamă în tinerețea ei.* CAMIL PETRESCU, O. II, 532. *Iată-l și pe Herghelegiu ... Și ăsta, ce mai poamă!* BARBU, P. 144. *Dădu fata cu ochii închiși fără să cerceteze ce poamă era acel Peneș împărat.* POPESCU, B. III, 109. *Îl primi bucuros dar și-i spuse ce fel de poamă este fi-sa.* ȘEZ. V, 84. *E și femeia asta o poamă! O sculă, un drac și jumătate, cine n-a văzut pe dracu, să se uite la ea.* CIAUȘANU, GL. ✧ (Cu determinări care întăresc sensul) *Nu știți dumneavoastră ce poam-a dracului e Harap Alb aista.* CREANGĂ, O. 102. *A dracului poamă femeia! zise el voios.* SLAVICI, N. II, 309. *Azi cunoaște toată lumea ce frumoasă poamă ești.* I. NEGRUZZI, S. I, 153. *Nime ... nu știa ce feli de poamă bun e, ce dă el oaspeților săi de mîncare.* MARIAN, O. II, 389. *Taehe ieșea poamă rea, după zisa tuturor.* D. ZAMFIRESCU, ap. TDRG. *Nu-i cine știe ce poamă bună!* PAMFILE, J. I, 131. *Femeia care merge legănîndu-se nu prea e poamă bună.* GOROVEI, CR. 113. *Fetele, poame bune și ele.* STANCU, D. 189. *Eu, dacă m-oi mărita, Bună poamă mi-oi lua.* ȘEZ. III, 20. ✦ (Prin lărgirea sensului) Lucru, fapt lipsit de trăinicie, de seriozitate, care nu prezintă garanție. *Îndrugînd la fleacuri pe leși o să-i amețească, Că-i știut ce fel de poamă-i înțelepciunea leșească.* HASDEU, I. V, 145. *Odată, umilința s-ar fi întîlnit cu desfrîul la feredeu și ... din scurta lor prietenie s-a născut această poamă* [fățărnicia]. CONTEMPORANUL, IV, 505. *Nevestele, cari prea bine știu ce poamă bună-i mărîtatul, cîntă o mulțime de doine de jale.* MARIAN, NU. 242.

II. 1. Compuse: (Bot.; regional) **poama-cîinelui** = **a)** verigar *(Rhamnus caihartica)*. Cf. TDRG, BORZA, D. 146; **b)** lăsnicior *(Solanum dulcamara)*. Cf. ȘEZ. XIV, 136, BORZA, D. 161; **c)** barba-caprei *(Tragopogon dubius* sp. *major)*. Cf. I. CR. IV, 24, ȘEZ. XV, 145; **d)** mutătoare, v. mutător **(7 a)** *(Bryonia dioica)*. Cf. BORZA, D. 34. *Așa, de pildă, foarte răspîndita poama-cîinelui ... din a cărei sămînță se capătă prea frumoase colori de negru și verde.* PAMFILE, I. C. 249. *Verdele se mai dobîndește și din poama-cîinelui.* PAMFILE-LUPESCU, CROM. 94, cf. H I 343, III 139, XVI 320; (regional) **poame-de-rune** = zmeur *(Rubus idaeus)*. Cf. BORZA, D. 150; (regional) **poama-vulpii** = **a)** dalac *(Paris quadrifolia)*. Cf. N. LEON, MED. 36, TDRG, PANȚU, PL., ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Poama-vulpei (Paris quadrifolia) te ademenește prin originalitatea înfățișării.* SIMIONESCU, FL. 18, cf. BORZA, D. 124; **b)** (regional) mărul-lupului *(Aristolochia clematitis)*. Cf. BORZA, D. 22; (regional) **poama-momîței** = vuietoare *(Empetrum nigrum)*. Cf. DDRF, BRANDZA, FL. 339, BARCIANU, GRECESCU, FL. 147, TDRG, PANȚU, PL., BORZA, D. 64; (regional) **poamele-mîței** = arăriel *(Cynoglossum officinale)*. Cf. PANȚU, PL., BORZA, D. 56; (regional) **poama-șoarecelui** = numele unei plante nedefinite mai de aproape. Cf. H XII 385.

2. (Regional; la pl.) Coacăz *(Ribes rubrum)* (Vatra Dornei). Cf. BORZA, D. 148.

— Pl.: *poame*.

— Lat. **poma**.

POÁMPĂ[1] s. f. (Regional) Pian (1) (Sîngeorz Băi—Năsăud). PAȘCA, GL.

— Pl.: *pompe*.

— Etimologia necunoscută.

POÁMPĂ[2] s. f. v. **pompă**[1].

POÁNCE s. f. v. **ponc**.

POÁNE[1] s. f. pl. (Învechit, rar) „Pleavă". Cf. LB.

— Etimologia necunoscută.

POÁNE[2] s. f. pl. (Regional) Necazuri, supărări, neplăceri (Răchitova—Hațeg). VICIU, GL. *Ieri fu Pantelimonul, nu prinserăm (nu lucrarăm) nimic ... să nu vină poane mari pe noi.* id. ib.

— Cf. ngr. πόνος.

POANSÓN s. n. **1.** Unealtă metalică alcătuită dintr-o tijă cu vîrful gravat în relief, care servește la perforarea ori la marcarea prin presare a unor obiecte de metal, la confecționarea unor matrițe, la baterea medaliilor etc. *Duritatea unui material se verifică în mod rudimentar prin zgîriere sau prin lovirea unui poanson cu ajutorul ciocanului.* IOANOVICI, TEHN. 390. *Din oțelul carbon se fac pile, poansoane, ace de trasaj, dălți.* ORBONAȘ, MEC. 64. *Se folosesc poansoane pentru marcarea bijuteriilor și a obiectelor de metale prețioase.* LTR[2]. *Poansoanele pot servi și la baterea medaliilor.* DER. *Policlinica de stomatologie declară nul ... ponsonul pentru marcat lucrări dentare.* RL 1967, nr. 7 205. ✦ Instrument ascuțit din oțel folosit în tehnica gravurii. Cf. M. D. ENC.

2. Piesă componentă a unei matrițe, cu un contur cu muchii tăietoare sau cu o suprafață plană ori profilată, utilizată la tăiere sau profilare prin deformare plastică. *Mașinile de perforat execută găurirea materialului prin presare, cu ajutorul poansoanelor care au forma găurii de executat.* IOANOVICI, TEHN. 343. *Părțile caracteristice ale unei mașini de perforat sînt: poansonul, confecționat din oțel călit, ... matrița ..., furca.* ib. ib. 344, cf. 138, 342, LTR[2].

3. Unealtă mică de formă cilindrică, de obicei din os, cu un capăt ascuțit, cu care se perforează pînza și se dă o formă rotundă unor puncte de broderie cu găuri. Cf. DL, DM, DN[2], M. D. ENC.

4. Obiect format din fire de păr (sau de material plastic) prinse într-un mîner, cu care se săpunește fața la bărbierit; pămătuf **(2 a)**, (regional) pomoci.

— Pl.: *poansoane*. — Și: (formă coruptă) **ponsón** s. n.

— Din fr. **poinçon**.

POANSONÁ vb. I. Tranz. A găuri sau a marca cu un poanson; a perfora prin ștanțare. *Foarfeci și mașini de poansonat.* ORBONAȘ, MEC. 111. *Pentru executarea trasajului, trasatorul se servește de ... scule de poansonat.* id. ib. 166. *Mașină de poansonat.* LTR[2], cf. DN[2].

— Prez. ind.: *poansonez*.

— Din fr. **poinçonner**.

POANSONÁJ s. n. Poansonare. Cf. DN[2].

— Pl.: *poansonaje*.

— Din fr. **poinçonnage**.

POANSONÁRE s. f. Acțiunea de a poansona și rezultatul ei; poansonaj. *Poansoanele sînt dornuri mici din oțel și carbon și servesc la poansonarea liniilor trasate.* ORBONAȘ, MEC. 171. *Pentru poansonare, poansonul poate fi acționat manual, prin lovire cu un ciocan, sau mecanizat.* LTR[2], cf. DL, DM.

— Pl.: *poansonări*.

— V. **poansona**.

POANSONÉZĂ s. f. Mașină de poansonat; presă de perforat. Cf. LTR[2], DM, DN[2].

— Pl.: *poansoneze*.

— Din fr. **poinçonneuse**.

POANTÁ vb. I v. **ponta**[3].

POÁNTĂ s. f. **I.** Momentul cel mai de efect, punctul culminant al unei glume, al unei anecdote, al unei conversații; ceea ce dă expresie, vioiciune unei opere literare sau artistice. *De poanta desenului (unei caricaturi) vorbește și L. Blaga.* DR. IV, 901. *Ride ... gata să lovească ... cu piatra umorului său fructul răscopt al glumei, al pointei.* CONTEMP. 1948, nr. 112,

4/2. *A aflat ... de neprevăzuta poantă a arhitectului.* CĂLINESCU, B. I. 44. *Ne farmecă mai mult prin calitatea tehnică a artei sale scriitoricești: vioiciunea lapidară a dialogului, magistral condus spre iruperea bruscă a poantei.* CONSTANTINESCU, S. I, 377. *Ce ghinion formidabil! ... Am pierdut o poantă grozavă.* V. ROM. februarie 1954, 256. *Umorul ... nu se declanșează dacă nu intervine neașteptatul, neprevăzutul, poanta.* CONTEMP. 1956, nr. 503, 4/1. *Replicile au poante fie forțate, fie scontate.* ȚT iunie 1964, 76.

II. (Cor.) **1.** Extremitatea anterioară a piciorului unei balerine; vîrf. *Cînd pășea mărunt pe poante, Cucly devenea o verticală prudentă.* CĂLINESCU, S. 223. ✦ Porțiune a piciorului unei balerine cuprinsă între gleznă și vîrful degetelor. *Balerina aceea are poante frumoase.*

2. Poziție în baletul clasic, executată de femei, care constă în ridicarea și deplasarea pe vîrful picioarelor și cu falangele bine întinse, cu ajutorul unor pantofi speciali legați de gleznă. *Pentru poante, balerina poartă papuci speciali.* DER.

3. (La pl.) Papuci speciali, cu vîrful alungit și întărit, pe care îi poartă balerinele legați de gleznă.

— Scris și: (după fr.) *pointă.* — Pl.: *poante.*

— Din fr. **pointe.**

POÁNTER s. m. Rasă de cîini de vînătoare, cu talie înaltă, picioare lungi, cu părul scurt și neted, cu urechile mari și clăpăuge; brac englez. *Bracul englez sau poanterul ... are buzele superioare mari, coada o ține totdeauna orizontală.* ENC. VET. 697, cf. STOICA, VÎN. 20. *Ogari, poanteri, seteri, brăci și grifoni.* VINEA, L. I, 99, cf. DN[2].

— Scris și: (după fr., engl.) *pointer.* STOICA, VÎN. 20, DN[2]. — Pl.: *poanteri.*

— Din fr. **pointer,** engl. **pointer.**

POANTILÍSM s. n. Procedeu, folosit în pictură, care constă în descompunerea petei de culoare în puncte și în liniuțe de culori pure, ca un mozaic, din al căror amestec optic rezultă tonul dorit, divizionism; școală de pictură modernă care folosește acest procedeu. *Neoimpresioniștii o vor duce* [metoda] *... pînă la consecințele ei extreme, la divizionism, la poantilism.* OPRESCU, A. M. 16. *Pointilismul a fost folosit de neoimpresioniști ... pentru obținerea unei luminozități maxime.* DER, cf. DN[2].

— Scris și: (după fr.) *pointilism.*

— Din fr. **pointillisme.**

POANTILÍST, -Ă adj., s. m. și f. 1. Adj. Care ține de poantilism, privitor la poantilism. Cf. DN[2].

2. S. m. și f. Adept al poantilismului. Cf. BLAGA, z. 43, DN[2].

— Scris și: (după fr.) *pointilist.* — Pl.: *poantiliști, -ste.*

— Din fr. **pointilliste.**

POANTÓU s. n. Ac de reglare al unui carburator, care servește la deschiderea și, respectiv, la închiderea accesului combustibilului în carburatorul unui autovehicul. Cf. LTR[2], DN[2], M. D. ENC.

— Pl.: *poantouri.*

— Din fr. **pointeau.**

POÁPĂ s. f. v. **popă**[1].

POAPÍR s. n. v. **papir.**

POÁRĂ s. f. **1.** (Învechit și regional) Opoziție, împotrivire; (construit mai ales cu verbul „a fi") ceartă, vrajbă; dispută, conflict, litigiu. Cf. LB, POLIZU, CIHAC, II, 244. *E în poară cu cîrmuirea.* DDRF, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., com. MARIAN. *Sîntem de un an în poară.* L. COSTIN, GR. BĂN. 160, com. BENIUC. ✧ Loc. adv. **În poară** = a) în contra, împotrivă; în ciudă. *Ea-mi sare-n drum că doară-doară M-apuc să-i spun o vorbă-n poară.* COȘBUC, P. I, 127. *Toată lumea-mi strigă-n poară Pîn' ce-mi țiu o drăgucioară.* BUD, P. P. 52, com. din CRIȘCIOR—BRAD; b) invers decît trebuie, decît este normal. *Deci, Ioane, hai te scoală Și pune plugul în poară.* SEVASTOS, C. 130. ✧ Loc. vb. **A se pune (în) poară** (sau **în pori**) cu cineva = (despre oameni) a se împotrivi cuiva, a face opoziție; a se contrazice cu cineva; a se lua la harță, a se certa. *Sumețul Tandaler în poară Să puse zicînd.* BUDAI-DELEANU, Ț. 117. *Dragă domnișoară, Ajută-ne și nu te pune în poară.* id. T. V. 68, cf. 121. *Moșii împărțite și învecinate cu moșnenii ce duc lipsă de pămînt puindu-se în poară cu toată lumea.* I. IONESCU, M. 602. *Nu te pune în poară, măi omule, cu împăratul iadului.* CREANGĂ, o. 31. *E pornit și, de ne-am pune în poară cu el, cine știe ce-o să-i trăsnească prin cap.* REV. CRIT. II, 36, cf. III, 165, GHEȚIE, K. M. *Nu te pune-n poară Cu noi cei rugători la-ndeplinirea Urărilor.* MURNU, O. 34, cf. id. I. 187, TDRG. *Apoi atunci, de ne-om pune în poară cu el pînă la sfîrșit, ne vîră sub masă.* HOGAȘ, DR. II, 32. *Ce era să facă? ... să se pună cu Ștefan în poară?* MARIAN, T. 123, cf. MAT. FOLK. 1 166. *Las', măi omule, nu te mai pune în poară cu unul ca dumneălui.* PAMFILE, D. 100, com. din TURNU MĂGURELE și din ZAGRA—NĂSĂUD, MAT. DIALECT. I, 87, LEXIC REG. II, 30. ✧ Expr. **A (se) pune poară** = (despre animale) a nu mai vrea sau a nu mai putea să tragă, a se opri. Cf. UDRESCU, GL. ✦ (Transilv. și prin Maram.) **Năravă (2)** (la cai). *Cal cu poară.* Com. din TĂRCĂIȚA—BEIUȘ. [Calul] *prinde poară.* ALR I 1 110/280, cf. 1 110/61, 80, 93, 285, 290, 295, 298, 308, 320, 361, A I 12, 13, 17, 20, 21, 26, 31, 34, 35, III 2, 12, 17, 18, LEXIC REG. II, 87.

2. (Învechit, rar; în expr.) **A pune poară** = a se strădui, a se sforța. *Eu păcătosul mult m-am silit ș-am pus poară să o fac aceasta.* DOSOFTEI, V. s. octombrie 81[r]/36, cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: (rar) *poare.* — Și: (regional) **pără** (CABA, SĂL.) s. f., **por** (LEXIC REG. II, 30) s. m.

— Din v. sl. **пора.**

POÁRĂZ, -Ă adj. v. **poroș**[1].

POÁRCĂ[1] s. f. **1.** (Popular) Scroafă. Cf. DRLU, POLIZU, BARCIANU, TDRG, BL V, 63. *Noul născut, la poarcă, se numește purcel.* H IX 244, cf. IV 153. *Ca un cîne s-a făcut ... Ca o poarcă guleratâ.* MARIAN, SA. 64. *Și s-au strîns țigancele, Cu troacele, Și mîncau ca poarcele.* id. ib. 247, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, ARH. FOLK. V, 125, ALR I 1 140/370, 428, 436, 440, 772. *Poarcă sălbatică.* ALRM SN II h 496/365, cf. A V 14, 16, 20, VI 4.

2. (De obicei art.; și în construcția *de-a poarca)* Joc de copii la care unul dintre jucători, numit porcar, împinge cu un baston o minge, o bilă, un os etc. spre o groapă, în timp ce ceilalți jucători caută să împiedice cu bastoanele trecerea. Cf. HEM 609. *Cine vrea d-a v-ați ascunselea? ...— Cine d-a poarca?* DELAVRANCEA, S. 225. *Puneam cărțile în ghiozdan ... ș-o luleam la poarcă, la arșice și la zmeu.* id. H. T. 108, cf. DDRF. *Te știu că nu ești om bătrîn, că ne jucam acum cîțiva ani poarca amîndoi.* ap. TDRG, cf. PAMFILE, J. I, 79, II, 39, III, 43. *Cutreiera ... maidanele Bucureștilor, jucînd arșice, țurca și poarca.* CAMIL PETRESCU, O. III, 157. *Copiii se joacă: „De-a poarca".* PRIBEAGUL, P. R. 147, cf. H I 281, II 32, 64, 245, 282, III 229, 312, 464, VII 9, 172, X 23, 70, 467, 572, 586, XII 132, 158, XVIII 269, ȘEZ. II, 62, com. din ORAVIȚA, ALR SN V h 1 302, A VI 26. ✦ Ext. Minge, bilă, os etc. folosite la jocul descris mai sus. *Se alege un os ... cît se poate mai gogonel, pe care-l numesc poarcă.* ISPIRESCU, ap. CADE, cf. DDRF. *Aduceți poarca ... Am o măciucă de corn, cînd oi izbi-o ... zbîrnîie.* DELAVRANCEA, O. II, 289. *Dă poarca la gogeri.* ALR II 4 361/419. ✧ Expr. **A bate poarca** = a) a juca jocul descris mai sus. *Se jucau cu arșice, ori băteau poarca pe maidan.* CAMIL PETRESCU, O. II, 50; b) (argotic) a fugi de la școală, a trage chiulul. BUL. FIL. IV, 141.

3. (Olt.) Vrană (la butoi). Cf. DAMÉ, T. 85, TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., PAŞCA, GL., ALR I 726/825.
— Pl.: *poarce*.
— Lat. **porca**.

POÁRCĂ² s. f. (Prin nord-estul Olt.) Pălărie sau căciulă uzată. Cf. cv 1951, nr. 1, 37.
— Pl.: *poarce*.
— Etimologia necunoscută. Cf. p e a r c ă.

POÁRCĂT s. m. (sg.) (Regional) Om cu comportare necuviincioasă, **grosolană**, obraznică. Com. MARIAN. *Oare ce mai vrea poarcătul acesta de la mine!* id.
— Cf. p o r c.

POÁRGA s. f. art. (Regional) Numele unui dans popular asemănător cu polca; melodie după care se execută acest dans. Cf. VARONE, D.
— Cf. p o l c ă.

POÁRÎŞ, -Ă adj. v. **poroş¹**.

POÁRÎŞTE s. f. v. **pajişte**.

POÁRNĂ s. f. 1. (Învechit şi regional) Pornire, curgere năvalnică, impetuoasă; (concretizat) şuvoi. *Cu poarnele apei* (p î r a i e l e l u i B 1938) *Domnul veseleşte Sfînta sa cetate*. DOSOFTEI, PS. 151/7, cf. TDRG. *De la început a luat-o aşa, ca într-o poarnă. Vrea omul ca să schimbe faţa lucrurilor*. AL. LUPULUI, P. G. 98, cf. SCRIBAN, D. ◇ F i g. *Am aşedzat năroadele toate, Păcătoşii i-am oprit de poarne*. DOSOFTEI, PS. 249/5, cf. LEXIC REG. 50.
2. (Prin Ban.) Pornire, plecare (la drum). *Rea poarnă am avut*. Com. din ORAVIŢA. *Poarna oilor*. MAT. DIALECT. I, 139.
3. (Prin nord-vestul Olt.) Ţuică tare care curge prima pe ţeava alambicului. Cf. GRAUR, E. 36. *Umbla cu sticla cu poarnă în pozinar şi zicea că-i alină năcazurile*. cv 1949, nr. 8, 35.
— Pl.: *poarne*. — Şi: (învechit) **pórnă** s. f. DOSOFTEI, ap. ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 131.
— Postverbal de la **porni**.

POÁRTĂ¹ s. f. 1. Deschidere amenajată într-o împrejmuire, pentru a permite trecerea din exterior în interior şi invers (împreună cu panoul ori panourile mobile care o închid); p. r e s t r. panou (sau ansamblu de panouri) care închide această deschizătură; p. e x t. intrarea, locul de acces într-o cetate, într-un oraş, într-un sat. *Vor deşchide porta cetăţiei* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 460/6. *Şi acîia se adunară mulţi, că nu putea încăpea nece pre porţi*. CORESI, EV. 54, cf. 345, 361. *Zăcea înaintea porţiei lui plin de puroi*. id., ap GCR I, 30/33. *Atonci duseră sf[î]nta Veneri în cetate şi deşchiseră portaa* (ante 1600). CUV. D. BĂTR. II, 152/6. *Mearseră drept aceaia ... în poarta oraşului şi grăiră orăşanilor*. PALIA (1581), 139/2. *Întra în cetate şi prinse porţile*. MOXA, 378/35. *Lăsară pe perşi de intrară în cetate şi deschiseră toate porţile*. HERODOT (1645), 271, cf. 307. *Au întratu Pătru Vodă în cetatea Ciceiului şi au închis porţile*. URECHE, L. 145. *Întraţi în cetate ... iacă că s-au deschis porţile*. DOSOFTEI, ap. GCR I, 255/3. *Şedea în poarte* (a. 1680). CP 127/16. *Nu vă vor deşchide porţile Ierusalimului pînă o dată cu soarele*. BIBLIA (1688), 348¹/2. *Le-au tăiat capeteli ... la fîntîna denaintea porţii domneşti*. NECULCE, L. 68, cf. 152, 217, 242. *Deasupra unii porţi ceastă epigrama (a) lu Traian să vede scrisă*. C. CANTACUZINO, CM I, 22. *Mersă drept la poartă Şi dede portarului bună sară*. BUDAI-DELEANU, Ţ. 127, cf. LB. *Au socotit ... să facă o poartă în păreţile ogrăzei lui*. DRĂGHICI, R. 101/4. *Un castel tăcui ... stă d-a stînga drumului cu porţile închise*. CR (1846), 4¹/16, cf. BĂLCESCU, M. V. 61, 102. *Să ieşim pe poarta ce dă spre rovină*. CR (1848), 8²/52, cf. 4¹/63. *I-am zărit caleaşca la poartă*. ALECSANDRI, T. I, 280, cf. 174. *Se văd mai multe porţi mari cu turnuri*. BOLINTINEANU, O. 306, cf. 198, 347. *Cîţiva călăreţi băteau tare cu paloşele în poartă*. ODOBESCU, S. I, 67. *Vede-un băiet că se acăţăra pe stîlpul porţii*. CREANGĂ, O. 59, cf. 23, 291, ISPIRESCU, L. 24, 44. *Merse cu el la poarta şcolii*. VLĂHUŢĂ, O. A. I, 99, cf. 29, II, 51, 98, 161. *E linişte. Stau moarte zăvoarele pe porţi Şi nu mai sar oştenii desculţi din aşternuturi*. COŞBUC, P. I, 159, cf. II, 61. *Nici o poartă-a curţii nu se va deschide nimănui*. DAVILA, V. V. 161. *Dintr-un sat ies două sau mai multe drumuri; la aceste ieşiri se face cîte o poartă*. PAMFILE, A. R. 28. *Pe porţile deschise larg nu mai conteneau sănîile încărcate cu musafiri*. BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 26, cf. 72, 258, GÎRLEANU, N. 14, 23, BUJOR, S. 50, 135. *Fruntaşii satului ieşiră în poartă*. REBREANU, I. 22, cf. id. R. I, 79, II, 48. *La poartă, un plop bătrîn îţi chema, fără să vrei, ochii spre cer*. BASSARABESCU, V. 16, cf. 132. *Întinde 5 lei celui ghemuit lîngă poartă*. GALACTION, A. 243, cf. 417, id. O. A. I, 47. *Am ţinut două zile oraşul cu porţile închise*. CAMIL PETRESCU, T. II, 426, cf. id. U. N. 303. *Poarta nu exista decît virtual; o indicau numai două gropi de stîlpi*. C. PETRESCU, Î. I, 221, cf. 160, 161, 220. *O trăsură neagră, ca un coşciug imens, aştepta la poartă*. SAHIA, N. 58. *Bătăi violente afară în poartă*. ŞEBASTIAN, T. 273, cf. 33, 338. *L-a alungat pîn' la poarta satului*. SADOVEANU, O. II, 422, cf. XII, 137, 332, 344. *Înaintea porţii aşteptau călăreţi cu şase aripi*. ISAC, O. 274. *La poarta de scînduri de la casa Vilmei se opri*. s iunie 1960, 11. *Deschisă-i poarta, aplecat salcîmul*. HOREA, C. 95, cf. T septembrie 1962, 23. *Feţele cînd m-auzeau, Porţile le deschideau Şi în uliţă ieşeau*. JARNÍK-BÎRSEANU, D. 168, cf. 66. 156, 316, RETEGANUL, CH. 155. *Să-mi deschidă porţile, Porţile şi uşile*. BIBICESCU, P. P. 165, cf. MAT. FOLK. 1 349, ALR SN III h 907. *La poartă cînd am ajuns, Poarta-n şepte mi s-a dus*. BALADE, III, 219, cf. 175, 311, 354. *Foamea se uită la poarta omului muncitor şi nu îndrăzneşte să intre*. ZANNE, P. III, 557. *Vorbele dulci deschid şi poarta cea de fier*. id. ib. II, 810. *Cine bate la poarta altuia, o să bată şi altul la poarta lui*. id. ib. III, 316. *Eu îţi deschid poarta şi tu îmi zici nebun*. id. ib. 315. *Pana cocostîrcului Bate-n poarta tîrgului* (Clopotul). GOROVEI, C. 86. ◇ (Prin analogie; în legătură cu noţiuni imaginate ca locuri îngrădite, împrejmuite, închise; de obicei urmat de determinări în genitiv) *Întră sufletul pre poarta ceriului* (cca 1550). GCR I, 3/13, cf. CUV. D. BĂTR. II, 456/1. *Cest nu e aicea altă, numai casa lui Domnezeu şi poarta ceriului*. PALIA (1581), 113/1, cf. MOLNAR, RET. 88/25. *Nu văd eu acum bujdind pe poarta iadului suflete ca nainte*. BUDAI-DELEANU, Ţ. 219, cf. 322. *Aceasta este o cheie cu care cineva deschide porţile raiului*. FILIMON, O. I, 126. *Şi atunci, ca prin minune, se şi trezeşte Ivan la poarta raiului*. CREANGĂ, P. 308, cf. DELAVRANCEA, O. II, 176. *Se poate întîmpla prea lesne să te trezeşti, ca Alexandru Machedon, la porţile raiului*. HOGAŞ, M. N. 104. *Străluceau, ornînd feerie, intrări de panorame, ca pe nişte porţi de rai*. BRĂESCU, O. A. I, 277, cf. MARIAN, V. 66. *De la un datornic rău nu vei lua nimic decît la puntea (poarta) raiului*. ZANNE, P. V, 264, cf. I, 116. ◇ F i g. (De obicei urmat de determinări în genitiv) *Sămînţa ta birui-va porţile aleanişilor săi*. PALIA (1581), 83/10. *Pe poarta întunerecului îl băga*. CANTEMIR, IST. 80. *Din poarta soarelui A răsărit*. ASACHI, S. L. I, 67, cf. 117. *Îmi deschide a veşniciei poartă*. ALEXANDRESCU, O. I, 154, cf. ALECSANDRI, P. I, 134, III, 4. *Căci în propria-ne lume ...*, [luna] *deschide poarta-ntrării*. EMINESCU, O. I, 136. *Ce-oi auzi, nici cîţelul-pămîntului din poarta mormîntului să n-auză*. DELAVRANCEA, S. 85, cf. MACEDONSKI, O. IV, 141. *Porţile zilei se deschid şi, în valuri, curge lumina pe văi*. VLĂHUŢĂ, O. A. II, 125. *Poarta nemuririi chiar moartea ţi-a deschis!* DEMETRESCU, O. 48. *Azi la poartă minţii mele nu mai bate nici un gînd*. PĂUN-PINCIO, P. 87. *Nu mai simţeam în mine ..., voinţa categorică şi onestă să stau la poarta conştiinţei mele*. GALACTION, O. A. I, 102. *Vorbele parcă se-necau, ... se îmbulzeau la poarta dinţilor*. GÎRLEANU, N. 79. *Crescuse un tînăr care*

bătea la porțile vieții. VLASIU, D. 301, cf. 387. *Au destulă minte care priveghează la poarta inimii.* SADOVEANU, O. IX, 334. *Pe nici o poartă-a vieții nu-mi văd numele pus!* CĂLINESCU, L. L. 29. *Ajunse la poarta inimii fiului ei.* STANCU, R. A. III, 226. *Dar văzui și-a vremii poartă Către secole de slavă.* BENIUC, M. 117, cf. CAMILAR, C. P. 106. *Efectele vătămătoare ale otrăvurilor se produc la nivelul porții de intrare (buze, limbă etc.).* BELEA, P. A. 148, cf. FRUNZĂ, Z. 60. *Pe-ngrozitoare porți de zare arsă, Compania intrat-a în război.* LABIȘ, P. 409, cf. 407. *În poarta poemii Se-oprește-ndrăznet Și platoșa vremii O dă la o parte.* HOREA, P. 17. *La porțile vîntului Vine Mama Prunculuí.* PAMFILE, VĂZD. 21. *Inimă, porți largi mai ai, Mult suferi și nu te dai.* FOLC. TRANSILV. II, 497. ◇ Loc. adv. **Poartă-n poartă** = față în față, peste drum, vizavi. Cf. CIAUȘANU, V. 189. **Din poartă-n poartă** sau (rar) **de la poartă la poartă** = de la unul la altul, dintr-un loc într-altul, din casă în casă. *Umbla fătul de la poartă la poartă, cătrănit, și cerea ajutor.* VLASIU, A. P. 202. *A rămas singur, strengar alungat din poartă în poartă.* SADOVEANU, O. I, 696. ◇ Expr. **A sta (sau a se uita, a rămîne) ca vițelul (sau vaca, boul) la poarta (ori la poartă) nouă** = a sta (sau a se uita, a rămîne) uimit, nedumerit, dezorientat, perplex în fața unei situații (noi sau neașteptate), a nu putea să reacționeze în nici un fel în fața unei situații (noi sau neașteptate). *Majoritatea a rămas ca vițelul la poarta nouă.* ap. TDRG, cf. ZANNE, P. I, 335, 688, 694. *Stă ca vițelul la poartă nouă.* PAMFILE, J. II, 160. **Poartă de scăpare** = mijloc de a ieși dintr-o situație dificilă. *Caută poarta de scăpare.* PAMFILE, J. II, 160, cf. DL. **A bate la porțile cuiva** (sau **la toate porțile**) = a solicita sprijinul sau concursul cuiva (într-o împrejurare grea), a se adresa tuturor cerînd sprijin. Cf. DL, DM. *Băteau din nou la porțile marilor boțătași de partea cărora era și piinea și ruftul* LUPTA DE CLASĂ, 1962, nr. 4, 72. (Regional) **A se pune poartă** = (despre lemne, la transportul pe apă) a se așeza de-a curmezișul apei împiedicînd, astfel, alunecarea lor la vale. Cf. ARVINTE, TERM. 161. ◇ Compus: (Bot.) **poarta-raiului** = **a)** (Mold. și prin Bucov.) maghiran **(1)** *(Origanum majorana).* Cf. FORM. CUV. I, 70, H X 205, 420, 489, XII 355, 385, ȘEZ. XV, 107, A V 15; **b)** (regional) vetrice *(Chrysanthemum vulgare).* Cf. BORZA, D. 168. ✦ Regiune periferică din imediata apropiere a unui oraș, a unui ținut, a unei țări. V. margine, hotar. *Așezată la porțile împărăției ..., Dacia noastră ... îi văzu trecînd și retrecînd pe pămîntul ei.* BĂLCESCU, M. V. 6. *Crezîndu-le ajunse la porțile Bucureștilor, la Urziceni și la Afumați, părăsesc capitala fără veste.* id., ap. GHICA, A. 28. *Se trimiseră mulțime de deputați în tabăra turcească, a cărei avangardă descălecase la porțile Cotrocenilor.* BOLINTINEANU, O. 262. *A răzbit la Marea Caspiei, de acolo la Volga și la poarta stepei.* SADOVEANU, O. XII, 210. *Iar această poartă* [Moldova] *a creștinătății căzînd, îndată vor veni și alte căderi ale altora cu mare sunet.* id. ib. 346. ✦ Fig. Mijloc, posibilitate de a realiza ceva. *Omul oriunde caută Alt loc și-o altă soartă, De-a trece către lineșe, Nu află altă poartă.* ASACHI, P. 25/4. *Nici o poartă, spre mărire, Pentru el închisă nu-i.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 171. *Porțile se deschid îndrăzneților, Celor ce-au preluat torța cunoașterii.* s. februarie 1961, 14. ✦ (Învechit) Cetate, oraș (întărit). *Că-l urîră unde oblici pre ei întru porți și cuvîntul derept urît le fu.* CORESI, EV. 173. *Să-ți povestesc, Doamne, laudele toate În mijloc de poarta a fiicei Sionului.* DOSOFTEI, PS. 31/3. *Să fie lăudat b[ă]rbatul ei în porțile* (a. 1694). GCR I, 313/27. *Ne-am pus deagitili și dumnealor vornicii de poarti au pus pecetia porții ca să să știe* (a. 1709). URICARIUL, XXIII, 270. *Pre feciorul lui Filip să-l trimiteți la mine ... să slujească porții meale.* ALEXANDRIA (1794), 44/5.

2. Ușă mare, monumentală, la intrarea sau în interiorul unei clădiri; p. gener. ușă. *Și deșchiseră poarta cea mare* [a bisericii] *și ieșiră.* PRAV. GOV. 110[r]/3. *L-au băgat în sfîntul altar pre poarta cea mare împărătească.* ANON. CANTAC., CM I, 218. *Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul, D-aceea orunde ... Mă dau îndată pe poartă afară.* PANN, P. V. I, 26/3. *Se vedea gîrliciul povîrnit al pivniței cu porțile-i de zăbrele.* ODOBESCU, S. I, 127. *S-au întîlnit drept în poarta clubului.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 206. *Arde-te-ar focul! murmură dînsul oprindu-se la poarta pivniței.* REBREANU, NUV. 96. *Porțile muzeelor.* VLASIU, D. 407. ◇ Loc. adv. **Cu porțile închise** = în secret. *Ați lucrat voi între voi cu porțile închise.* CAMIL PETRESCU, O. II, 528. ✦ P. ext. (Învechit și regional) Casă, gospodărie. *Nu face nece un lucru, nici tu ..., nici striinul carele va fi întru porțile tale* (cca 1580). C. CR. 19/10. *Trimisu-i-au și 2 pungi de bani, fără ce i-au dat și pe la poarta lui.* NECULCE, ap. TDRG. *I-au rînduit mare dare de bani și multă zăhărea pe sama ostașilor, de toată poarta căte 6 florinți.* ȘINCAI, HR. II, 276/14. *De fiecare casă sau poartă (cum se zice în Ardeal) să se dea cîte opt măsuri de făină.* BĂLCESCU M. V. 401. *Să vii să slujești și la poarta mea, că nu ți-a fi rău.* CREANGĂ, P. 300. *Pe la porți domnești n-am fost milog.* BENIUC, V. A. I, 13. ✦ (Învechit, în Transilv.) Unitate administrativă formată din reunirea mai multor familii sau case locuite, în vederea îndeplinirii în comun a unor obligații față de stat. *La o poartă se computau cîte zece familii sau case locuite de oameni.* BARIȚIU, P. A. I, 67. *În loc să arunce impozite pe porți, pe familii și pe capete, au aruncat pe pămînt și pe vite.* id. ib. 367.

3. P. anal. **a)** Instalație formată din două bare verticale unite la extremitatea superioară printr-o bară orizontală (de care atîrnă o plasă) și care este amplasată pe linia de fund a terenului la unele jocuri sportive (fotbal, handbal, hochei, polo), fiind ținta adversarilor pentru introducerea mingii, a pucului etc. Cf. DL, DM. *Ratează deschiderea scorului, trăgînd din apropiere pe lîngă poartă.* SP. POP. 1966, nr. 4 916, 4/3. *Mingea a intrat în poarta oaspeților, fără ca nici unul dintre aceștia să fi putut schița vreun gest.* SCÎNTEIA, 1966, nr. 6 943. ✦ Instalație formată din două bețe verticale care indică puncte obligatorii de trecere pe traseul unor probe la schi. Cf. DER.

b) (Prin vestul Mold. și prin Bucov.) Urdiniș. A V 22, cf. 33.

c) Deschizătură îngustă la strungă prin care trec oile la muls; p. gener. strungă. Cf. CHEST. V 51/73, 83, 97, ALRM SN I h 261.

d) (Regional) Deschidere, special amenajată, la gardul de pescuit, care permite trecerea bărcilor precum și pătrunderea peștelui. Cf. ANTIPA, P. 645.

e) (Prin Mold. și prin Transilv.) Stăvilar la moară pe care se scurge apa cînd debitul ei este prea mare sau cînd moara nu funcționează. Cf. ALR II 6 431/833, ALR SN I h 152/551.

f) (Rar) Vale îngustă, între două șiruri de munți, prin care trece o apă; loc îngust între doi pereți muntoși de stîncă, prin care se poate trece pe alt versant. V. pas, trecătoare, defileu, chei. *Pe la poarta munților calul îi iese înainte.* CREANGĂ, P. 273. *Pe alocurea munții se desfac și lasă ochiului visător o poartă de trecere către adîncurile fără fund ale spațiului.* HOGAȘ, DR. I, 21, cf. ȘĂINEANU, D. U. ◇ (În toponimice) *Porțile de Fier.* SCRIBAN, D.

g) Arc pe care îl formează o conductă de aer comprimat cînd traversează galeria unei mine. Cf. M. D. ENC.

h) (Regional) Poziție, în formă de boltă, realizată cu ajutorul (dosului) mîinii (stîngi), la jocul de-a pietricelele. Cf. ALR SN V MN h 1 289.

i) (Învechit) Foaia de titlu a unei cărți. *Ieșiseră din tipografia de la Blaj mulțime de cărți rituale cu care unii brașoveni făceau comerciu bun în Moldova, căci ... le rupeau poarta ca să nu se vază că sînt de la Blaj.* BARIȚIU, P. A. I, 558, cf. POLIZU, DDRF.

4. (Mai ales în epoca suzeranității turcești asupra țărilor române; adesea determinat prin „înalta", „sublima" etc.; folosit de obicei ca nume propriu) Reședința, curtea sultanului sau a unui pașă din

Imperiul otoman; p. ext. Imperiul otoman. *Pe taină să gătie să prindză pre Brîncovanul Vodă precum îi poroncise Poarta.* NECULCE, L. 207, cf. 70. *Cu caftan împărătesc, de la poartă, ca să îmbrace pe craiul, venis(ă)* (a. 1700), GCR I, 334/27. *A venit veste de la Poartă cum că împărăţiia au mazilit pre vizirul.* R. GRECEANU, CM II, 137, cf. 130. *S-au vestit în ţara toată Cum că vine de la poartă Un capegiu rînduit* (a. 1777). GCR II, 112/34. *Lăsînd pre greci, trecuse la poarta turcească.* ŞINCAI, HR. II, 24/19. *Vodă vra ţara să înveţe Asupra Porţii cu răzvrătire.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 154, cf. 156, 259. *După cererea ţerei prin jalbă către poartă ..., el s-au întors iar la Moldova, la scaunul său.* ZILOT, CRON. 65. *Pacea s-a încheiat între a mea înaltă poartă şi curtea rusască.* AR (1830), 51/8. *Poarta otomană a declarat războiul împotriva paşii de Eghipt.* CR (1832), 3[1]/3. *Se adresază către Poartă şi patriarhul de Constantinopoli.* ASACHI, S. L. II, 24. *Poarta începu a numi singură domnii.* BĂLCESCU, M. V. 17, cf. 33, 41. *Sucesorul lui în consiliurile Porţii este Reuf-paşa.* CR (1848), 13[1]/12, cf. 2[3]/18. *Planul lui Cantemir ... izbutise numai a da prepusuri Porţei.* NEGRUZZI, S. I, 179, cf. 142. *Poarta nu mai avea încredere în fanarioţi.* GHICA, S. 6, cf. 472, FILIMON, O. I, 102. *Peste cifra de 30 000 oameni ... nu se va trece niciodată fără de cazul vreunei înţelegeri prealabile cu Sublima Poartă* (a. 1866). URICARIUL, X, 365. *Soli trimişi de poartă vin la adunare.* BOLINTINEANU, O. 36, cf. 262. *Potoli exigenţele nemăsurate de tribut ale Porţii.* ODOBESCU, S. I, 255. *Aflăm Muntenia trecută ca ţară tributară pe registrele Porţei otomane, în anul 1391.* XENOPOL, I. R. III, 79, cf. V, 35, ALEXI, W., TDRG. *Pe Radu Rău l-am lăsat La poartă la Ţărigrad, Unde turcii l-or tăiat.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 497.

— Pl.: *porţi* şi (învechit) *poarte*. Gen.-dat. şi: (învechit) *porţiei, porţei*.

— Lat. **porta**.

POÁRTĂ[2] s. f. (Regional) Nume dat unui cal mătăhălos şi urît (Roadăş—Rupea). DR. V, 219.

— PL.: *porţi*.

— Etimologia necunoscută.

POÁRTĂ[3] s. f. (Prin Transilv.) Mal[1] **(3)**. *Pe poarta Crişului trece ghiorşul.* CV 1949, nr. 3, 34.

— Pl.: *porţi*.

— Din magh. **part**.

POARTÍŢĂ s. f. v. **portiţă**.

POÁS subst. v. **poias**.

POÁŞCĂ[1] s. f. 1. (Mold. şi prin Bucov.) Pieptar sau cojoc făcut din piele de oaie de calitate inferioară, (regional) poşcalău, poştin; cojoc vechi şi rupt. Cf. PAMFILE, I. C. 48, ŞEZ. V, 118. *Mie nu mi-e frig că am o poaşcă pe dedesupt.* CV 1951, nr. 9—10, 46, cf. A V 15, VI 26, GLOSAR REG. ✦ (Regional) Piele de oaie uscată, scorţoasă (Drăguşeni—Tîrgu Neamţ). Cf. GLOSAR REG.

2. (Prin sudul Munt.) Epitet depreciativ dat unei persoane bătrîne şi slabe. V. hoaşcă. Cf. I. CR. VII, 51. *Poaşcă bătrînă.* IB.

— Pl.: *poaşte*.

— Etimologia necunoscută.

POÁŞCĂ[2] s. f. (Regional) Vin de proastă calitate. V. poşircă. Cf. SCRIBAN, D., C. GIURESCU, P. O. 15.

— Pl.: *poaşte*.

— Cf. lat. posca, rom. poşircă.

POÁŞCĂ[3] s. f. v. **paşcă**.

POÁŞOŞ, -Ă adj. (Regional) „Vrednic, care se descurcă în orice împrejurare" (Girişu Negru—Salonta). LEXIC REG. II, 87. *Om poaşoş ca el iese de oriunde.* IB.

— Pl.: *poaşoşi, -e*.

— Cf. magh. pasas „tip, ins".

POBDEÁL s. m. v. **podbal**.

POBEDÍ vb. IV. Tranz. (Învechit) A învinge; a supune; a cuceri. *Şi tăia-voiu de faţa lui dracii lui şi urîţii lui pobedescu* (biruiescu C, C[2], vence-i-voiH). PSALT. 184. *Voinicește se luptă de povedi atîta mulţime de păgîni ce nepădise în ţară* (sec. XVI ?). N. A. BOGDAN, C. M. 33. *Pobedi fără de număr multe limbi şi ţări şi lărgi tăriia Rimului.* MOXA, 357/18. *Purceasă la războiu şi să lovi cu Maxentiie şi-l pobedi.* VARLAAM, C. 363, cf. 76, 198. *Diaderă război cu tătarii şi biruiţi fură ... Iar tătarii toată Asia o pobediră.* HERODOT (1645), 44, cf. 361, 393, DOSOFTEI, V. S. decembrie 229[v]/31. *Cu acel meşterşug poate să biruiască pedestrimea moschicească, iar într-altu chip aiamintere nu poate nime să-i pobedească.* NECULCE, L. 201, cf. CIHAC, II, 219, DDRF, TDRG, CADE, SCRIBAN, D.

— Prez. ind. *pobedesc*. — Şi: **povedí** vb. IV.

— Din slavonul **побѣдити**.

PÓBILĂ s. f. v. **povilă**.[1]

POBÍR s. m. v. **poghireă**.

POBÍRCI[1] s. m. v. **poghireă**.

POBIRCÍ[2] vb. IV v. **poghirci**.

POBIRCÍRE s. f. v. **poghireire**.

POBIRCITÓRIU, -OÁRE s. m. şi f. v. **poghireitor**.

POBÎRCI[1] s. m. v. **poghireă**.

POBÎRCÍ[2] vb. IV v. **poghirci**.

POBÎRCÍRE s. f. v. **poghireire**.

POBÎRCÍT s. n. v. **poghireit**[1].

POBÎRCITÓR, -OÁRE s. m. şi f. v. **poghireitor**.

PÓBLIC s. n. v. **public**.

POBLICÁN s. m. v. **publican**.

POBÓRNIC s. m. (Învechit, rar) Luptător (pentru o cauză). *Stătu pobornic şi nevoitor cu puteare de cuvînt şi cu răspunsuri din svi*[n]*te cărţi de-i birui.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 9[v]/7.

— Pl.: *pobornici*.

— Din slavonul **поборьникъ**.

POBOTEÁZĂ s. f. v. **bobotează**.

POBRÁJENI s. f. v. **preobrajenie**.

POBRAJÉNIE s. f. v. **preobrajenie**.

POBRATÁNIE s. f. (Termen arhaizant) Prietenie, frăţie. *Ne-am încuscrit cu pămînteni de la apa Siretului, trăind cu ei în pobratanie, adică în frăţie.* SADOVEANU, O. XVIII, 170.

— Din slavonul **побратание**.

POBRĂZUÍ vb. IV v. **probăzui**.

POBREÁJEN subst. v. **preobrajenie**.

POBREGÁNIE s. f. v. **pogrebanie**.

POBRÉJĂ s. f. v. **preobrajenie**.

POBRÉJENI subst. v. **preobrajenie**.

POBREJÉNIE s. f. v. **preobrajenie**.

POBRIGÁNIE s. f. v. **pogrebanie**.

POBRIJÉNIE s. f. v. **preobrajenie**.

POC[1] interj. (Adesea repetat sau în corelaţie cu alte interjecţii) Cuvînt care redă un zgomot (înfundat) produs de lovirea cu (sau de) un obiect tare, de o

izbitură (puternică), de descărcarea unei arme de foc, de ceva care cade cu putere, care plesnește sau crapă, de bătăile (repetate) în ușă etc. *Un huiet mare, pîrrrrrr-poc! s-au auzit deasupra capului său.* DRĂGHICI, R. 74/5. *Ce dai tu în mine, mă! ... Na, poc! — mă! plici, șap!* PANN, P. V. III, 30/3. *Poc! poc! trosc! se aude în toate părțile.* SEVASTOS, N. 82, cf. DDRF. *Noi ... cu biciușca: poca, poca într-amîndoi.* ZANNE, P. III, 218, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U. *În odaie trist sună mut lemnul: Poc.* BACOVIA, O. 64. *Palme bine cumpănite, date cu tact ... întăreau fiecare întrebare ... (Poc!) — Unde-i castravetele, mă?* BRĂESCU, O. A. I, 147. *Numai ce-l vedeai pe popa că ridică pușca la ochi și, poc!* VLASIU, A. P. 47. *Și noi de ici poac! poac! poac! trăsneam din toate părțile.* SADOVEANU, O. V, 29, cf. I, 243, VIII, 21, SCRIBAN, D. *Cînd* [broaștele] *încep să facă poc-poc, le scot afară și le mănîncă cu furculița.* PREDA, M. 19. *Poc! mă pomenesc cu un picior în spate.* s ianuarie 1961, 51. *Poc! și iepurele rămîne în foc.* VÎN. PESC. mai 1964, 2. *Vorbind ei așa, iată c-aud deodată pîr, poc, hop, buzduganul pe masă și țup în cui.* SBIERA, P. 54. *Fata sloboade pușca și face poc!* RETEGANUL, P. III, 14. *Nici una nici două, poc cu maiul în capul tîlharului.* ȘEZ. III, 23. *Poc, poc, în ușă bate.* ALEXICI, L. P. 185, cf. 244. *Cînd a mai zis din nou „nu rabd", odată s-a auzit: poc!* RĂDULESCU-CODIN, Î. 199, cf. 355, ALR SN V h 1 468. *Unuma, Dunuma, Zaia, Paia, Chicura, Cucura, Hurduc, Burduc, Sacalie, Pic, Poc* (Pușca). GOROVEI, C. 313.

— Și: **póca**, (regional) **poac** interj.

— Onomatopee.

POC² s. n. (Transilv.) Boală la cai care constă din umflături foarte dure la picioare. Cf. PĂCALĂ, M. R. 265. *Calul ... are poc[ă] cînd are umflături la genunche ..., la picioare ori la pînten.* DR. V, 219, cf. 217, 220, MAT. DIALECT. I, 265, TEAHA, C. N. 254.

— Pl.: *pocuri.* — Și: **pócă**, **pănc[ă]** (PĂCALĂ, M. R. 265) s. f.

— Din magh. **pók.**

POC³ subst. (Regional) Nuia **(1)** (Mehadia — Orșova). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

POC⁴ s. n. (Regional) Favorit (pe obraz); p. ext. mușcă **(II 1)** (Roșia — Beiuș). ALR II/I MN 18, 6 932/310.

— Pl.: *pocuri.*

— Cf. p o c u m p ă r.

POC⁵ s. n. v. **pac²**.

PÓCA interj. v. **poc¹**.

POCAÁNIE s. f. v. **pocaianie.**

POCAIÁNIE s. f. 1. (Învechit) Pocăință **(1)**. *Mărîarusiiu iudeiloru și eleniloru ceea ce e către D[um]n[e]dzeu pocaanie* (p o c ă i n ț ă N. TEST. 1648). COD. VOR. 20/9. *Așa ne amegească și ne zăbovească diavolul de către pocaanie, pînă vine, de năprasnă, moartea.* CORESI, EV. 74, cf. 15, 29. *Propoveduia botejunea, pocaianiia întru lăsăciunea păcatelor* (cca 1580). C. CR. 10/10. *Nu cumva să-mi usuce matca feciului sîngele meu, ce-m dă vreame de pocaanie, că nu-ți tribuiește moartea păcătosului* (cca 1633). GCR I, 82/22. *Către ceaia ce au născut pre D[u]mnezeu ... să alergăm acmu noi păcătoșii ... cu pocaanie.* PARACLIS (1639), 244. *Și aceastea aduc pre păcătoși la pocaanie* (a. 1642). GCR I, 99/39, cf. 101/24. *Iară de vor veni spre pocaanie priimește-i și-i îmbrățișază* (a. 1642). C. CR. 172/26. *N-am venit să chem pre cei derepți, ce pre păcătoși la pocaanie.* N. TEST. (1648), 11ᵛ/19. *Văzînd atîta pocaanie și spovedind-o o-ntrebă cumu-i numele.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 53ᵛ/31. *Pocaania, închinăciunile, postul puțin să arată cu scîrbă, iară apoi aduc rodul bucuriei* (a. 1689). GCR I, 285/9. *Pocaianie n-au priimit-o, ce sufletul pierdut să fie, adevărește.* CANTEMIR, HR. 347. *Așteaptă bunul Dumnezeu întoarcerea și pocaiania păcătoșilor* (a. 1750). ARHIVA, I, 243. *Să ne curățim sufletul cu adevărată mărturisire, cu adevărată pocăianie.* MAIOR, P. 17, cf. LB, LM, DDRF, ARHIVA, XXIX, 354, SCRIBAN, D. ✦ (Art.) Una dintre cele șapte taine ale bisericii creștine, care constă în mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului, în regretul de a le fi făcut și în străduința de a nu le mai face; pocăința **(1)**. *Șapte taine sînt a legei noauo: botezul, ungerea cu mir, liturghiia, pocaaniia ...* PARACLIS (1639), 252. *Tainele sînt șapte: ... preoția, pocaania* (a. 1680—1700). GCR I, 243/19.

2. (Învechit) **Pocăință (2)**. *Pocăiască-se și se întoarcă-se către D[um]n[e]dzeu făcîndu lucru ... de pocaanie.* COD. VOR. 80/4. *Dumnezeu să le dea ... pocaanie.* CORESI, L. 51ᵛ/1, cf. id. EV. 23, 36. *Ai născut și stîlp de tărie și ușe de pocaanie.* PARACLIS (1639), 248. *Tuturora acestora le-am dat pocaianie și nu o băgară în seamă* (a. 1691). GCR I, 289/26, cf. 292/23.

3. (Învechit și regional) Penitență **(2)**; p. g e n e r. pedeapsă **(2)**; suferință, chin. *Fie și aceluia 1 an pocaanie.* PRAV. GOV. 27ᵛ/5, cf. 39ᵛ/17. *Unii ca aceia 1 an să aibă pocaaniia și metanii 100* (a. 1640). GCR I, 91/3, cf. 90/19. *Care popă va cununa ... făcători de rău, care nu ș-au plinit pocanie, să i să ia popie* (a. 1675). id. ib. 217/29. *Să tocmești pocaianie a bogatelor păcate* (a. 1754). IORGA, S. D. XII, 295. *Aice scriu iubitului cetitoriu acea mare pocăianie ce au rînduit și au ținut turcii la vălețul 1686* (a. 1772). CAT. MAN. I, 350, cf. TDRG. *Își așează mărăcinii de jur împrejur, ca pe un cuib de barză, și ... acolo, între ei, își făcea pocania.* VISSARION, B. 14. *Și după ce-și ia* [împăratul] *pocania, vine și împărăteasa să se spovedească.* PAMFILE, DUȘM. 89. *Și așa l-a lăsat să-și facă pocania atît amar de timp, nebăut și nemîncat.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 152, cf. 355, LEXIC REG. 93. *Ce pocanie ți-a dat?* UDRESCU, GL. *Eu mi-am făcut pocania.* id. ib. ✦ (Regional; în forma *pocainâ*) Moarte **(1)** (Armeniș — Caransebeș). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153. ✧ L o c. v b. **A-și face de pocainâ** = a se sinucide, a-și face de petrecanie. *Mă duc și-mi fac de pocainâ.* id. ib.

4. (Transilv.) Seamăn, pereche; măsură, limită în comportare. Cf. POLIZU. *N-are pocanâ.* Com. din FRATA — TURDA. *Doar noi sîntem harnici de n-avem pocanie.* COM. SAT. V, 30. *Om fără pocanie la fapte.* PAȘCA, GL.

5. (Prin nord-vestul Munt.; în forma *pocanie*) Muncă stăruitoare, intensă, făcută cu devotament și pasiune; (regional) pocăita, v. p o c ă i t **(3)**. *Asta-i pocania lui: toată ziua la atelier.* UDRESCU, GL. *Așa-și face el pocania.* id. ib. ✦ (Regional) Muncă grea (Crihalma — Rupea). LEXIC REG. II, 46.

— Pronunțat: *-ca-ia-.* — Pl.: *pocaianii.* — Și: (învechit și regional) **pocánie**, (învechit) **pocanâie**, **pocăiánie**, (regional) **pocáină** (L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153), **pocánă** s. f.

— Din slavonul ПОКАЯНИЕ.

POCÁINĂ s. f. v. **pocaianie.**

POCÁL s. n. Vas de sticlă, de metal, de lut etc., cu deschizătură largă, de diferite forme și mărim. (de obicei cu picior), folosit mai ales pentru băuti. V. c u p ă, p o t i r, p a h a r. Cf. LB. *Abia o dată, de două ori atinsese bocala cu vin, era însă amețit.* SLAVICI, O. I, 219, cf. GHEȚIE, R. M., CADE. *Erau ... la masa lor de belșug, cu pocale de aur și tipsii de argint.* C. PETRESCU, R. DR. 3, cf. 12. *La mănăstire este un pocal din care a băut Ștefan Vodă.* SADOVEANU, O. III, 168, cf. SCRIBAN, D. *Turnați-mi iute în pocal.* CĂLINESCU, L. L. 182. *Afară era o căldură de iad Și-o muzică-a iadului — scripci și pocale.* LABIȘ, P. 182. *Vinul se bea din pocal.* DOINE, 269. *Adă bocatul cel verde, să punem smîntînă în el.* VICIU, GL. ✧ F i g. *Mîine, cînd s-aprinde-n zare Pocalul rubiniu al dimineții.* V. ROM. ianuarie 1954, 138. *Timpul ne umple în grabă pocalele, Mintea-ne-și scapără spada și zalele.* LABIȘ, P. 314. ✦ (Adesea urmat de determinări introduse prin prep. „de") Conținutul vasului definit

mai sus; conținutul împreună cu vasul respectiv. *Caută ... fericirea lor în blid și în bocal.* ȚICHINDEAL, F. 167/19. *La toasturile ... ce s-au rădicat ... Duca au răspuns cu un pocal de mied.* AR (1829), 62²/33, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Fraților! zise el, să bem pocalul acesta în sănătatea cui știu eu.* SADOVEANU, O. I, 164, cf. IX, 202, XI, 394. *Să-mi dai un bocal dă bani.* ALEXICI, L. P. 47. *Pocalele multe de-ți plac, Te face om sărac.* ZANNE, P. IV, 94. ✦ (Regional; în forma *bocală*) Butoiaș sau hîrdău mic folosit la păstrarea sau la transportarea lichidelor (Ponoarele—Vașcău). L. ROM. 1959, nr. 3, 70.

— Pl.: *pocale.* — Și: (regional) **bocái, bocăl** (pl. și *bocalurĭ*, CADE, m. *bocalĭ*, LB) s. n., **bocálă** s. f.

— Din germ. **Pokal.** — **Bocal**<scr. **bokal.**

POCÁNĂ s. f. v. **pocaianie.**

POCÁNIE s. f. v. **pocaianie.**

POCÂNZÉR s. m. v. **pocînzeu**[1].

PÓCAȘ, -Ă adj. v. **pocoș.**

POCÁT, -Ă adj. (Regional) Lovit (Sîncraiu—Cluj). COMAN, GL.

— Pl.: *pocați, -te.*

— Etimologia necunoscută. Cf. p o c[1].

POCÁZ s. n. v. **poghiaz.**

POCAZĂU s. m. v. **pocînzeu**[1].

POCAZÉR s. m. v. **pocînzeu**[1].

PÓCĂ[1] s. f. v. **poc**[2].

PÓCĂ[2] s. f. v. **pocle**[1].

POCĂGÍ vb. IV v. **pogăzni.**

POCĂÍ[1] vb. IV. Refl. 1. (În concepțiile religioase) A mărturisi (duhovnicului) păcatele săvîrșite, a se căi și a căuta să obțină iertare prin post și rugăciune; a face penitență, v. p e n i t e n ț ă **(2)**; p. g e n e r. (sens curent) a manifesta părere de rău, regret pentru o faptă (rea), o greșeală etc. *Și limbiloru spuniu se pocăiască-se și se întoarcă-se.* COD. VOR. 80/1. *Nu să pocăiește, ce să lasă focului de vecu!* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 464/6, cf. 451/4. *Pocăiți-vă că se apropie împărăția ceriului!* CORESI, EV. 5, cf. 18, 109, 213. *No vă pocăit* [sic!], *nece cuvîntul îngerului meu n-ați ascultatu* (a. 1600). CUV. D. BĂTR. II, 44/10. *Ai făcut păcat și te pocăiești.* PARACLIS (1639), 259, cf. PRAV. GOV. 62ᵀ/10, 131ᵀ/8. *Veniți toți drepții, veniți păcătoșii cari v-ați pocăit* (a. 1642). GCR I, 100/6. *Cei cu erese, de nu să va pocăi de tot și cu totul și să părăsească eresele, nu să vor ierta.* PRAV. 149, cf. 200, 203. *De demult în saci și în cenușă s-ar fi pocăit.* N. TEST. (1648), 14ᵛ/17, cf. 20ᵛ/5, 310ᵛ/9. *Să vor ispovedi de păcatele lor pocăindu-se pentru iale.* CHEIA ÎN. 20ᵛ/25, cf. 2ᵛ/17, 37ᵛ/1. *De ... nu s-ar fi pocăit ... ar fi perit* (a. 1683). GCR I, 270/11, cf. 284/26. *De acum înainte să te pocăiești de răutățile tale.* ANON. CANTAC., CM I, 99, cf. C. CANTACUZINO, CM I, 28, GCR II, 39/19. *Fii milostiv D[oa]mne celor ce cu-bună-credință să pocăiesc către tine.* MINEIUL. (1776), 114ʳ¹/12. *Vom călca poruncile sale și nu ne vom pocăi.* VĂCĂRESCUL, IST. 249. *De nebunia trecută însuși a se pocăi.* BELDIMAN, O. 34/16. *Nu s-au pocăit, nu li s-au înduplecat scîrnavele lor inimi spre milostivire.* I. GOLESCU, în PR. DRAM. 84. *Mai hărăzește-mi un minut ca să mă poci pocăi.* MARCOVICI, C. 120/11. *Din tot sufletul trebuie să te pocăiești pentru greșalile tale.* DRĂGHICI, R. 94/21, cf. 14/21. *Dă-mi un canon cum îți place și eu să mă pocăiesc.* PANN, P. V. I, 77/17, cf. 139/3. *Ea găsi că păcatul este plăcut și că are vreme să se pocăiască.* NEGRUZZI, S. I, 79, cf. 211. *De urma lui i-e frică, dar nu se pocăiește.* BOLLIAC, O. 189, cf. CIHAC, II, 37, DDRF, BARCIANU. *Eu de-oi hi fost vinovat, m-am pocăit.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 150, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Vreau să mă pocăiesc și să mă fac călugăr.* GALACTION, O. 251, cf. id. O. A. I, 95. *Și Magdalena a fost păcătoasă, dar a suferit și s-a pocăit.* BRĂESCU, O. A. I, 414. *Are să se pocăiască și rugăciunea lui are să fie mai bine primită.* SADOVEANU, O. XI, 274. *Treci la colț ca să te pocăiești.* ARGHEZI, S. VII, 170, cf. 120. *M-am pocăit cît am putut mai repede.* V. ROM. ianuarie 1954, 109. *Luîndu-și însă seama îndată, își făcea cruce și se pocăia.* GALAN, Z. R. 178. *S-a dus în pustie și acolo rugîndu-se s-a pocăit.* H IV 76. *Apoi mi se pocăia, Băutură nu mai bea.* TEODORESCU, P. P. 667. *Tare aș voi să mă pocăiesc și eu, că nici nu știi cînd sosește oara morții.* SBIERA, P. 8. *Vă veți preface în clipita aceasta încă în boi și boi rămîneți pînă ce vă veți pocăi.* CĂTANĂ, P. B. II, 9. *Dacă te-i călugări Și aspru te-i pocăi, Cu tilharii nu-i trăi.* BUD, P. P. 7, cf. 27, BALADE, II, 73. ✦ Tranz. fact. (Complementul indică oameni) A face să-și mărturisească, să-și recunoască păcatele sau greșelile și să se căiască de ele, să regrete ceea ce a făcut. Cf. LB, TDRG. *Așteapt-o că vine amuș* [sfînta Vineri] *ori vîrî-te să te pocăiască.* ȘEZ. II, 188. *Arză-te focul urît, Pe toate le-ai norocit, Pe mine m-ai pocăit.* BIBICESCU, P. P. 202. ✧ (Ironic) *Lasă-l, că nu se sfințește el cu mine, jupîne, îl pocăiesc eu!* CARAGIALE, O. VI, 10.

2. A deveni adept al unor secte religioase creștine.

3. (Prin Ban. și prin vestul Olt.; despre oameni neastîmpărați, zburdalnici, zvăpăiați) A se astîmpăra, a se potoli. *Poacăie-te!* VÎRCOL, M. *Pocăi-ce, dragule!* GR. BĂN.

4. (Prin nord-estul Olt.) A dormita. LEXIC REG, II, 30.

— Prez. ind.: *pocăiesc* și (regional) *pócăi.* — Și: (regional) **poacăí** vb. IV.

— Din slavonul ПОКАЯТИ СѦ.

POCĂÍ[2] vb. IV. Intranz. (Învechit) A ciocăni. Cf. DDRF. *Pocăie la ușă.* id. ib.

— Prez. ind.: *pócăi.*

— **Poc**[1] + suf. *-ăi.*

POCĂIÁLĂ s. f. (Rar) Pocăință **(1)**. Cf. DDRF. *A umblat căhui o vreme, pe urmă l-au apucat pocăielile.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 80.

— Pronunțat: *-că-ia-.* — Pl.: *pocăieli.*

— **Pocăí**[1] + suf. *-eală.*

POCĂIÁNIE s. f. v. **pocaianie.**

POCĂÍNȚĂ s. f. **1.** (În concepțiile religioase) Mustrare de conștiință, căință pentru păcatele săvîrșite și îndreptare prin post și rugăciune; p. g e n e r. (sens curent) părere de rău, regret pentru o greșeală făcută, o faptă (rea) etc.; (rar) penitență **(1)**, pocăială, (învechit) pocaianie **(1)**. *Cum ne-m pierdut vreame de pocăințe* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 456/30, cf. 450/27. *Nu venii a chema derepții, ce păcătoșii la pocăință!* CORESI, EV. 5, cf. CUV. D. BĂTR. II, 352/6. *Nu știi că dragostea lui D[u]mn[e]zău spre pocăință te trage?* (cca 1618). GCR I, 51/3. *Cu pocăință și precum să cade unui bun creștin an plătit datoria cea obștească.* URECHE, LET. II, 191/4, cf. PRAV. 221, 226. *Tuturor le arată în toate felurile calea pocăinții.* EUSTRATIE, ap. GCR I, 76/17, cf. 79/27. *Și vine să-ntoarce, Doamne-n pocăință, Îl primești.* DOSOFTEI, PS. 82/15, cf. 26/5, id. V. S. octombrie 96ʳ/32, CHEIA ÎN. 18ʳ/7. *Fără de plîns nu poate fi pocăința* (a. 1689). GCR I, 285/20. *Era nevoitoriu spre slujbe și spre ispovedanii și spre pocăință.* ANON. CANTAC., CM I, 91, cf. MAG. IST. IV, 241. *Nu iaste alt lucru ca să poată lua mai în pripă iertăciune decît pocăința.* ANTIM, ap. GCR II, 6/27. *Învățînd proastele gloate Calea cea spre pocăință* (a. 1802). GCR II, 194/9. *Cugetul în toată puterea sa aduce pe om sau la deznădăjduire sau la pocăință.* HELIADE, O. II, 15. *Pocăința te duce în cer după pămînt.* I. GOLESCU, ap. ZANNE, P. VIII, 263. *Mă legam cu lanțul mîhnirei și al pocăinței.* MARCOVICI, C. 16/2. *Prin pocăință s-au mîntuit vameșul.* DRĂGHICI, R. 94/24, cf. 90/5, 116/23,

BĂLCESCU, M. V, 38. *Crez că pocăința mea o să întoarcă inimile dv.* PR. DRAM. 295. *Lacrimi de pocăință din ochii ei șiruind.* PANN, P. V. I, 143/10. *Asta e adevărul ce pocăința-l naște.* ALEXANDRESCU, O. I, 295, cf. id. M. 93. *Crezu că e momentul nimerit spre a-l aduce la o deplină pocăință.* ODOBESCU, S. III, 47. *Ce fi-i bună pocăința după moarte?* CREANGĂ, O. 206, cf. SLAVICI, N. I, 10, ALEXI, W., TDRG. *Nu-i timp de pocăință și remușcări! De-acum Nu mai schimbăm cuvîntul și arma cu petarde.* LABIȘ, P. 344. *Văzînd Petrea pocăința și mai ales dragostea lor cea mare, i-au iertat.* SBIERA, P. 271. *Omul cu știință are pocăință.* ZANNE, P. V, 585. ◇ Loc. vb. **A face pocăință** = a se pocăi[1] **(1)**. *Voi face pocăință de păcatele meale.* MINEIUL (1776), 99[v2]/11. (Cu schimbarea construcției) *D[u]mn[e]zău nu o au părăsit ... știind ce pocăință va să facă mai apoi.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 51[v]/19. ✦ (Art.) Una dintre cele șapte taine ale bisericii creștine, care constă în mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului, în regretul de a le fi făcut și în străduința de a nu le mai face; (învechit) pocaianie **(1)**. *Întâia taină taste botezul ..., a cincea pocăința* (a. 1645). GCR I, 115/5. *Cîte părți are pocăința? Trei* (a. 1645). id. ib.115/21.

2. Dezlegare de păcate (în urma pocăinței **1)**; iertare, (învechit) pocaianie **(2)**. *Eu amu botez voi cu apă întru pocăință.* TETRAEV. (1574), 4. *Îngerii ... deaca greșesc n-au pocăință.* VARLAAM, C. 377, cf. CHEIA ÎN. 10[r]/32. *Să nu te mieri de mulțimea sau mărimea păcatelor ... să tocmești pocăința și îndreptare lor prin canonisire* (a. 1828). URICARIUL, X, 270. *Tu cauți pocăința și vrei să începi cu o fărădelege?* GALACTION, O. A. II, 145.

3. (Învechit; în practicile creștine) Penitență **(2)**. *Această pocăință făcea ei pentru păcatele lor.* IST. Ț. R. 123. *Întîi trebuie pîn iad să treacă Și lungă pocăință să facă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 323. *În codru sfînt trăia, În sfîntă pocăință.* COȘBUC, S. 116.

4. (Prin Maram.) Epitet dat unei persoane lipsite de valoare, unui om de nimic. *Eu altul mi-am aflat ... Mai hireș și mai de cinste, Nu ca tine-o pocăință.* T. PAPAHAGI, M. 37, cf. 229.

— Pl.: *pocăințe.*

— **Pocăi[1]**+suf. *-ință.*

POCĂÍRE s. f. Faptul de a se pocăi[1] **(1)**; p. ext. pocăință **(2)**; penitență **(2)**. *Dar cine ar fi socotit vreodată ... Ca diavolul pentru pocăire Și el să bage în mănăstire.* BUDAI-DELEANU, Ț. 288, cf. POLIZU, LM, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Cuvioșii rîd cu poftă, încredințînd pe musafir că pocăirea îi va fi ușoară.* ADAM, R. 81. *Leagă-l cobză și-l pune pe capră la pocăire, a strigat părintele egumen la vizitiu.* id. ib. 209, cf. DL, DM.

— V. **pocăi[1]**.

POCĂÍT, -Ă adj., subst. **1.** Adj. (În concepțiile religioase) Care și-a mărturisit (duhovnicului) păcatele săvîrșite, se căiește pentru ele și care, pentru a și le ispăși, se supune unor privațiuni, pedepse etc.; p. gener. (sens curent) care manifestă părere de rău, regret pentru o faptă (rea) săvîrșită, o greșeală etc. V. penitent **(1)**. *Oricine va răpi curvă pocăită certa-să-va cu moartea.* PRAV. 191. *Singuri cerbul miraculos și vînătorul pocăit produc contrast prin pozele lor.* ODOBESCU, S. III, 59. *Mergeau pocăite, cu capul în jos, gîndindu-se cum o să înceapă vorba.* DELAVRANCEA, T. 160, cf. DDRF, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Sabina își încrucișă brațele pe piept, pocăită.* C. PETRESCU, C. V. 12, cf. id. A. R. 31. *Lîngă mine se așezară, pocăite, surorile mele.* BRĂESCU, A. 18, cf. 125, 232, SCRIBAN, D. *Așternuse din nou, pocăit, scoarța.* CAMIL PETRESCU, O. II, 214, cf. id. V. 19. *S-ar fi întors la lucru, pocăiți.* PAS, Z. IV, 154, cf. I, 226.

2. S. m. și f. Adept al unei secte creștine apărute în Ungaria, și care consideră virtutea supremă pocăința **(1)**; p. gener. adept al oricărei secte religioase creștine, sectant. *În timpul din urmă mulți, foarte mulți s-au făcut adventiști, baptiști, pocăiți etc.* MOLIN, R. B. 420. *S-a însurat cu o pocăită și s-a liniștit.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 80. *O femeie o băgat d'e slugă pe un pocăit.* T. PAPAHAGI, M. 173, cf. 229, ALR II/I h 192. *Astă-vară-am văcărit C-o fată de pocăit,* FOLC. TRANSILV. I, 70. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *După ea mai vin o grămadă. Neamurile ei și pocăiții așttia de baptiști.* BENIUC, V. CUC. 47.

3. S. f. art. (Prin nord-vestul Munt.) Muncă stăruitoare, intensă, făcută de cineva cu pasiune și dăruire, (regional) pocaianie **(5)**; fel de a munci. *Așa-și face pocăita, toată ziua la birou.* UDRESCU, GL. *Asta e pocăita lui.* id. ib.

— Pl.: *pocăiți, -te.*

— V. **pocăi[1]**.

POCĂITÓR, -OÁRE adj., s. m. și f. (Rar) (Persoană) care se pocăiește[1] **(1)** sau care face penitență **(2)**. Cf. DDRF, ALEXI, W.

— Pronunțat: *-că-i-.* — Pl.: *pocăitori, -oare.*

— **Pocăi[1]**+suf. *-tor.*

POCĂLÍ vb. IV v. **pocoli.**

POCĂLUÍ vb. IV v. **pocoli.**

POCĂNÁIE s. f. (Prin sud-estul Transilv.) **1.** Mică farfurioară de lut, de mărimea unei cești, pe care o pregătesc copiii pentru jocul de-a pocănaia (v. pocănaie **2)**. Cf. BREBENEL, GR. P. *Pocănaie, Naie, Bade Nicolae, Sparge oale și ulcele Și mai multe blidicele.* id. ib. *Pocnește, și, după sunet și gaura din fund, judecă care e mai meșter de pocănăi.* id. ib.

2. (În construcția) *De-a pocănaia*=joc în care mai mulți copii fac din lut moale o pocănaie **(1)**, o țin în palmă și după ce li spun, în cor, un descîntec, o trîntesc de o lespede pentru ca, după sunetul scos și felul în care plesnește, să se aleagă cel mai meșter dintre ei. Cf. BREBENEL, GR. P. *Să joacă de-a pocănaia.* id. ib.

— Pronunțat: *-na-ie.* — Pl.: **(1)** *pocănăi.*

— De la **pocăni.**

POCĂNEÁ s. f. (Regional) Pîrghia joagărului. Cf. DAMÉ, T. 175, TDRG, PAMFILE, I. C. 111, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.

— Pl.: *pocănele.*

— Etimologia necunoscută. Cf. poc[3].

POCĂNEÁLĂ s. f. v. **pocneală[1].**

POCĂNEÁȚĂ s. f. (Regional) Talangă pentru oi (Florești—Adjud). Cf. CV 1950, nr. 11—12, 41.

— Pl.: ?

— **Pocăni**+suf. *-eață.*

POCĂNÍ vb. IV v. **pocni.**

POCĂNÍCI s. m. v. **poponici.**

POCĂNÍT s. n. v. **pocnit[1].**

POCĂNITOÁRE s. f. v. **pocnitor.**

POCĂNITÚRĂ s. f. v. **pocnitură.**

PÓCĂR s. n, v. **pocher.**

POCĂRÁIE s. f. (Ban.; de obicei la pl.) Nume dat unor dulciuri, preparate de patiserie, prăjituri etc. *Împăratul i-a pregătit de cale pocărăi și plăcinte.* ap. DDRF, cf. JAHRESBER. X, 203, H XVIII 5, CHEST. VIII 8/20. *Plășintă, pocărate.* ALR II/I MN 80, 2 686/47, cf. ALR SN IV MN h 1 081/36.

— Pronunțat: *-ra-ie.* — Pl.: *pocărăi.* — Și: **păcărăie** s. f. LEXIC REG. II, 41.

— Din germ. **Bäckerei.**

POCĂRÁȘ[1] s. m. v. **păcurăraș.**

POCĂRÁȘ[2] s. n. v. **pocheraș.**

POCĂRÍE s. f. (Prin nordul Munt.) Loc acoperit cu pocii[1] (2). Cf. PASCU, s. 186, RĂDULESCU-CODIN.
— Pl.: *pocării*.
— **Poc㠲**+suf. *-ărie*.

PÓCĂȘ, -Ă adj. v. **pocoș**.

POCĂZÁICĂ s. f. v. **pocinzelcă**.

POCĂZÍ vb. IV v. **pogăzni**.

POCĂZÍT, -Ă adj. (Regional) Iscusit, priceput (într-o meserie) (Brabeți—Caracal). Cf. LEXIC REG. 37.
— Pl.: *pocăziți, -te*.
— Cf. p o c ă z i.

POCBIÁL s. m. v. **podbal**.

POCDIÁL s. m. v. **podbal**.

POCEÁLĂ s. f. 1. Urîțenie fizică mare; slutenie, hidoșenie. *Domnița ... nu i-a mai luat seama la poceala trupului și la slutenia chipului*. CARAGIALE, O. II, 355, cf. TDRG, SCRIBAN, D., DL, DM, SFC II, 137.
2. (Popular) Boală la oameni (care, după credințele populare, ar fi provocată de duhuri rele, de alte ființe imaginare etc.), de obicei manifestată prin deformări fizice, hemoragii, paralizie etc.; s p e c. epilepsie; (popular) pocit[1]. *Cînd cineva bea apă dimineața din vreo fîntînă, lasă în ea vreun semn de la sine pentru ca poceala să cază pe acel semn*. HEM 1 275, cf. CANDREA, F. 225, BIANU, D. S. 274. [Strigoii] *altora le aduc poceală, pricinuindu-le scurgeri de sînge din nas*. PAMFILE, DUȘM. 162, cf. id. s. v. 22, GOROVEI, CR. 149. *Poceala din culcarea la un hotar sau răspîntie*. H II 122, cf. ib. XII 246, XIV 22. *Această apă întîlnită este bună de poceli (paralizii), descîntîndu-se în ea*. ȘEZ. III, 104, cf. XII, 154. *De dînsele cu poceală ..., De dînsele cu ceas rău*. GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 65. *Îi bolnav de poceală*. ALR I 4 207/987. *O poĉală, bualã din Iele*. ALR II/I h 127/728.
3. (Regional) Bătaie dată cuiva (Unirea—Calafat). Cf. GL. OLT. *Luam cîte o poceală*. ib.
— Pl.: *poceli*.
— **Poc㠲**+suf. *-eală*.

POCEÁNCĂ s. f. (Prin Ban.) Saftea. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153. ◇ E x p r. **A da poceanca cu cineva** = a da mîna cu cineva, cu prilejul încheierii unei tranzacții sau a unui pariu (1); a bate palma cu cineva. Cf. id. ib., cv 1952, nr. 3, 42.
— Pl.: ?
— Cf. p o c i n o g.

POCERPÁLĂ s. f. v. **pocerpeală**.

POCERPEÁLĂ s. f. (Învechit) Vas pentru scos apă dintr-o fîntînă (v. c i u t u r ă) sau pentru păstrat lichide. *Doamne, n-ai cu ce să scoți (nece pocerpală ai* ABC, *nece pocerpeală ai* B) *și puțul iaste adînc*. CORESI, EV. 151. *27 de pecerpele de lut* (a. 1588). CUV. D. BĂTR. I, 206/22.
— Pl.: *pocerpele*. — Și: **pocerpálă, pecerpeálă** s. f.
— Din slavonul **почерпало**.

POCERPÍ vb. IV. I n t r a n z. (Învechit) A scoate un lichid dintr-un vas; a turna un lichid dintr-un vas în altul (sau în altele). *Împleți vasele de apă ... pocerpiți acmu și aduceți nunilor*. CORESI, TETR. 186, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— Prez. ind.: *pocerpesc*.
— Din slavonul **почерпати**.

POCHEÁLĂ s. f. (Prin nord-estul Olt.) Lovitură (dată cuiva în cap). Cf. CIAUȘANU, V. 189.
— Pl.: *pocheli*.
— **Pochi**[1]+suf. *-eală*.

PÓCHER s. n. Numele unui joc de cărți, în care fiecare jucător, dispunînd succesiv de cinci cărți, poate cîștiga dacă posedă cea mai puternică combinație de cărți sau dacă face ca adversarii săi să creadă acest lucru. *Procurorul și supleantul jucau pocher*. BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 164. *Într-un salon mare s-au așezat trei mese de pocker*. CAMIL PETRESCU, U. N. 115. *Jucăm pocker*. C. PETRESCU, C. V. 366. *În anume cercuri ... se joacă poker cu degete manicurate*. I. BOTEZ, B. I, 190. *Ce-ai făcut la pocher, Nae?* BRĂESCU, O. A. I, 74, cf. 338. *Combinam în cap o partidă de poker*. TEODOREANU, M. U. 111. *Stăteam într-un cerdac bine dosit, combinînd ... nenumăratele figuri ale pocherului*. SADOVEANU, O. VI, 341, cf. X, 421, SCRIBAN, D., ARGHEZI, B. 153. *A ajuns la optzeci de ani să joace poker cu chelnerii prin tripouri*. V. ROM. noiembrie 1954, 7. *Ține să fie primit în lumea bună, pierde la bridge și pocher intenționat*. VINEA, L. II, 246, cf. 200, DL, DM, DN[2]. *La „Alhambra" nu te duci, pocher — să n-auzi. De ce dracu mai trăiești?* BARBU, P. 295. ✦ Partidă din jocul definit mai sus. *Mai fă un poker, două și, cînd vei fi gata, pornește-o*. D. ZAMFIRESCU, Î. 63. *Am fost azi-noapte la judecător, la un pocher*. SEBASTIAN, T. 194.
— Scris și: *poker, pocker*. — Pl.: *pochere* și (rar) *pocheruri* (DN[2]). — Și: **pócăr** s. n.
— Din ngr. **πόκερ**, germ. **Poker**, rus. **покер**, fr. poker.

POCHERÁȘ s. n. Diminutiv al lui p o c h e r. *Poate că facem și un pokeraș și mai ciupesc ceva!* REBREANU, NUV. 61. *Mai o excursie, mai un pocheraș ori un maus*. C. PETRESCU, Î. II, 244. *Nu te vede omul la cafenea ... Să mai faci un pocheraș*. SEBASTIAN, T. 196.
— Scris și: *pokeraș*. — Pl.: *pocherașe*. — Și: **pocăráș** s. n.
— **Pocher**+suf. *-aș*.

POCHERÍST, -Ă s. m. și f. Jucător de pocher. *E cea mai strașnică pocheristă*. în SCL 1971, 404. *Vă caută domn' colonel. Zice că să veniți la dînsul cu echipa de pocheriști*. BARBU, P. 395.
— Pl.: *pocheriști, -ste*.
— **Pocher**+suf. *-ist*.

POCHÉT s. n. v. **pachet**.

POCHÍ[1] vb. IV. T r a n z. (Olt. și prin nord-vestul Munt ; complementul indică ființe) A lovi în cap; a bate, a lovi grav; p. e x t. a ucide (în urma unei bătăi). Cf. SCRIBAN, D., CIAUȘANU, V. 189, COMAN, GL., CV 1951, nr. 1, 37, LEXIC REG. II, 16. *L-a pochiat nevasta la ochi*. UDRESCU, GL. *Mi-a venit copilul pochiat de nebunu-ala*. id. ib.
— Prez. ind.: *pochesc*. — Și: **pochiă** vb. I.
— Etimologia necunoscută. Cf. scr. p o k i k a t i „a lua de păr".

POCHI[2] subst. pl. v. **povilă**[1].

POCHIÁ vb. I v. **pochi**[1].

POCHIÁT, -Ă adj. v. **pochit**.

POCHIÁZ s. n. v. **poghiaz**.

POCHÍDNIC s. m. v. **popilnic**.

POCHIHÉCI s. n. (Mold. și Bucov.) Nume dat mai multor piese la războiul de țesut: a) întorcător, întinzător. DAMÉ, T. 136, cf. PAMFILE, I. C. 275, ȘĂINEANU, D. U. com. din STRAJA—RĂDĂUȚI; b) amnar. Cf. TDRG, PAMFILE, I. C. 274, LEXIC REG. 106; c) lopățică cu găuri care pătrunde în scobitura amnarului și prin care se trece un cui. Cf. PAMFILE, I. C. 274, 275; d) (în forma *putiheș*) cuiul care trece prin găurile pochilecului (c); (regional) bărbătuș. Cf. ALRM SN I h 305/386; e) sulul de dinapoi. GLOSAR REG.
— Pl.: *pochiheciuri*. — Și: **pocihéc** (com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, LEXIC REG. 106), **pocihéci** (GLOSAR REG.), **potihéci** (PAMFILE, I. C. 274), **putihéș** (ALRM SN I h 305/386), **botihéri** (GLOSAR REG.) s. n.
— Din ucr. **потягач**.

PÓCHILĂ s. f. v. **povilă[1]**.

POCHÍLNIC s. m. v. **popilnic**.

POCHÍNĂ s. f. v. **popină**.

POCHINCHEREÁSĂ s. f. v. **pochinzoreasă**.

POCHÍND s. m. v. **pocinzeu[1]**.

POCHINDÉR s. m. v. **pocinzeu[1]**.

POCHINZĂREÁSĂ s. f. v. **pochinzoreasă**.

POCHINZÉR s. m. v. **pocinzeu[1]**.

POCHINZOREÁSĂ s. f. (Nord-estul Olt.) Pocinzeică. Cf. COMAN, GL., LEXIC REG. 84, LEXIC REG. II, 30. — Pl.: *pochinzorese*. — Și: **pochinzăreásă** (LEXIC REG. II, 30), **pochinchereásă** (LEXIC REG. 84) s. f. — **Pochinzér** + suf. *-easă*.

POCHIÓNIC s. m. v. **popilnic**.

POCHIÓNIE s. f. v. **popilnic**.

POCHÍPNIC s. m. v. **popilnic**.

POCHÍRNIC s. m. v. **popilnic**.

POCHÍT, -Ă adj. (Prin nord-vestul Munt.) Lovit, bătut (în cap); p. ext. mort (în bătaie). Cf. UDRESCU, GL.
— Pl.: *pochiți, -te*. — Și: **pochiát, -á** adj. UDRESCU, GL.
— V. **pochi[1]**.

POCHÎTNIC s. m. v. **popilnic**.

POCHÍVNIC s. m. v. **popilnic**.

POCÍ[1] vb. IV. Tranz. **1.** (Complementul indică ființe sau părți ale corpului lor) A determina o schimbare în rău a aspectului, a face să devină urît, respingător (sub aspect fizic); a urîți; a strîmba, a schimonosi. Cf. ANON. CAR., LB, POLIZU, CIHAC, II, 269. *Din fața oglinzii răspunde și mai nervoasă: ... nu vezi cum m-a pocit?* CARAGIALE, O. II, 128. *O convulsie epileptică începu a-i poci și a-i tortura fața chinuită.* DELAVRANCEA, T. 245, cf. GHEȚIE, R. M., BARCIANU. *Prostiile tale care te-au pocit cu straiele astea, de mă simțeam stinjenit.* C. PETRESCU, A. R. 32, cf. ALR II/I MN 50, 2 273/876. ◇ Refl. *Grozav a slăbit și s-a pocit.* ap. TDRG. ✦ A schimba în rău aspectul, forma, natura (a ceva); a deforma, a denatura. *Editorii ... să nu s-amestece a poci opera artistului.* CARAGIALE, O. III, 13. *E absurd să ne pocim scrierea (și apoi și pronunțarea).* CV 1950, nr. 1, 30. *I se întîmplă ... să pocească numele părinților bisericii.* GALAN, Z. R. 250. ◇ Fig. *Dacă urăști pe cineva e că acest cineva-ți pocește iluziile tale.* DELAVRANCEA, T. 233.

2. (În credințele populare, subiectul este o ființă imaginară, un duh rău etc.; complementul indică oameni) A abate un mare rău, o boală etc., sluțind, desfigurînd, paralizînd etc.; spec. a deochea; (regional) a pocita. *Ielele beau noaptea apă de prin fîntîni și oricine va bea după dînsele îl pocesc.* HEM 1 275. *Poate bolnavul a călcat în vreo urmă rea sau a fost de cineva pocit.* MARIAN, Î. 12, cf. id. O. II, 255, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Să nu treacă prin răspîntia lui căci îl pocesc ielele.* PAMFILE, S. V. 20, cf. GOROVEI, CR. 43, 453. *Ca să nu-l ia din Rusalii (să-l pocească, să-l damblagească), e bine ca omul să poarte pelin.* CANDREA, F. 249, cf. 160, ȘĂINEANU, D. U. *Ielele ... îl pocesc, adecă îi îmoaie cîte o mînă ori un picior.* H II 151. *Pază venită ... Să n-o strînești, Să nu o pocești.* MARIAN, NA. 39, cf. id. D. 170. *Pe cei ce nu mănîncă usturoi spre Andrii îi pocesc strigoii.* ȘEZ. I, 245. *Sfintele care pocesc lumea.* ib. III, 103. *Potca l-au potcit ..., Cu dedeochiu l-au deochiat.* POP., ap. TDRG, cf. GR. BĂN. *Dacă te strigă cineva noaptea ... să nu ieși că te pocesc Ielele.* ȘEZ. XII, 164, cf. XX, 138, NOVACOVICIU, C. B. I, 17. *A pocit-o Ielili.* ALR II/I h 127/192, cf. ib. h 123. (Cu schimbarea subiectului) *Greul e cum să le dai [comorilor] de urmă ... fără să te pocească ori să te șoimărească vîlva lor.* C. PETRESCU, R. DR. 138. (Refl. pas.) *Prin meșteșugire limbuției lor, fac pe prostime a crede că cu adevărat s-au pocit, ori că s-au diochet.* DRĂGHICI, R. 182/27. *Femeile nu lucrează de teamă să nu se pocească, să li se strîmbe gura.* CANDREA, F. 212. [Ielele] *... umblă noaptea în văzduh cîntînd din fluiere și cîmpoaie și cine le aude, dacă a vorbi, se pocește.* H IV 76. ✦ A exercita vrăji, farmece asupra unui lucru, făcîndu-l vătămător. *Dacă pelincele copilului rămîn peste noapte afară, se crede că spiritele necurate ... le pocesc.* MARIAN, NA. 119. *Nu se lasă nici un lucru din casă afară, că pe urmă îl potcește Rusaliile.* GOROVEI, CR. 290. *Se crede că Ielele au puterea de a poci ... apele.* H II 34, cf. ȘEZ. VI, 54.

3. (Prin Mold. și prin Bucov.) A cobi. *Dumneata, cumnate Ghiță, pocești pieirea unui frate?* SADOVEANU, O, XVII, 237, cf. ȘEZ. V, 118.
— Prez. ind.: *pocesc*. — Și: (regional) **potcí** vb. IV.
— V. **potcă[1]**.

PÓCÍ[2] vb. IV. Tranz. (Regional; complementul indică un teren) A împrejmui, a închide cu pocii[1] **(1)**; (complementul indică vița de vie sau alte plante agățătoare) a arăci. Cf. DDRF, MARIAN, D. 170, ȘEZ. II, 42, VÎRCOL, M., L. ROM. 1959, nr. 2, 54, LEXIC REG. 50. *Hai să pocim fasolea, că s-au întins vrejurile pe jos.* UDRESCU, GL.
— Prez. ind.: *pocesc* și (regional) *pot* (ȘEZ. II, 42). — Și: **pocii** vb. IV. L. ROM. 1959, nr. 2, 54.
— Derivat regresiv de la **pocie[1]**.

POCÍ[3] s. n. v. **pocie[1]**.

POCÍBĂ s. f. v. **pofidă**.

POCICÁNIE s. f. v. **pocitanie**.

POCICĂLÍ vb. IV. Tranz. (Prin vestul Transilv.; complementul indică bunuri materiale, averi) A prăpădi, a risipi **(2)**. *O pocicălit banii pe nimicuri.* Com. din BEIUȘ. *Nu vreau să pocicălesc pînza, crezînd cămașa.* ib., cf. CV 1949, nr. 3, 35, ALR II 3 508/316.
— Prez. ind.: *pocicălesc*.
— Din magh. **pocsékol**.

POCICI subst. (Prin Bucov.) Un fel de burete veninos, asemănător hribului, nedefinit mai de aproape. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI. *Negru cum îi pociciu.* Com. din VICOVU DE SUS—RĂDĂUȚI.
— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PÓCIE[1] s. f. (Regional) **1.** Stîlp subțire, par[1], prăjină care servește la susținerea unor plante agățătoare (v. arac), la fixarea unui gard, ca semn de demarcație pentru delimitarea unui teren (v. țăruș) etc. Cf. DDRF, TDRG. *Fasole de harag ..., de poci.* PAMFILE, A. R. 183. *Că-s toți pricăjiți și subțirei ca pocia de fasole.* BĂNUȚ, T. P. 88, cf. H XVII 437, MARIAN, D. 170, ȘEZ. II, 42, RĂDULESCU-CODIN, VÎRCOL, M. *Poci să numesc și aracii sau parii de la fasole.* GR. BĂN., cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 161. *Cața ... e o pocie lungă avînd la capăt un cîrlig.* CHEST. V 62/44, cf. L. ROM. 1959, nr. 2, 54, A III 7, VI 5, LEXIC REG. II, 30, 52. *Puneți pocile la fasole, c-a început să fugă pe garduri.* UDRESCU, GL. ✦ Spec. (În forma *poacă*) Bățul undiței. *Prăjina cu care se ține undița ... îi zice poacă.* ANTIPA, P. 126.

2. Ramură înfrunzită înfiptă în pămînt, smoc de fire de iarbă sau de cereale lăsate netăiate și legate la vîrf, mușuroi de pămînt etc., care servesc la delimitarea unei parcele, a unei porțiuni dintr-o semănătură etc. *Iarba înnodată care se face cînd se măsoară livezile de iarbă spre a se putea da cu pogonul la oameni să le cosească se numește pocie.* PAMFILE, A. R. 153, cf. DIACONU, VR. XXVIII, LEXIC REG. 37, 84. ✦ (În forma *poci*). Momîie **(1)** (Secășeni—Oravița). ALR SN I h 46/29.

— Pl.: *pocii*. — Şi: **poci** (pl. *pociuri*, LEXIC REG. 84) s. n., **póeă** (pl. *poci* şi, rar, *poce*, MAT. DIALECT. I, 265, LEXIC REG. II, 30, UDRESCU, GL.), **poácă** (UDRESCU, GL.), **pótcă** (MARIAN, D. 170) s. f.
— Etimologia necunoscută.

PÓCIE² s. f. (Regional) Om pocit; pocitanie (1) (Brabeţi—Caracal). Cf. LEXIC REG. 37.
— Pl.: *pocii*.
— Postverbal de la **poci¹**.

POCIGÁNIE s. f. v. **pocitanie.**

POCIHÉC s. n. v. **pochiheci.**

POCIHÉCI s. n. v. **pochiheci.**

POCIÍ vb. IV v. **poci².**

POCÍMP s. m. v. **pociumb.**

POCÍNC subst. v. **pocinică.**

POCÍNCĂ s. f. (Învechit, rar) Băutură alcoolică nedefinită mai de aproape. *I-au ospătat cu duiceaţă, cafea, pocincă, vutcă şi pesmet.* DIONISIE, C. 209. *Scrind Bonaparte către împăratul Alexandru, cum că are poftă să bea pocincu în Moscovia.* id. ib. 224, cf. GRAUR, E. 36.
— Şi: **pocíne** subst.
— Cf. p o c e a n c ă.

POCÍNCI s. n. v. **pociumb.**

POCINÓC subst. v. **pocinog.**

POCINÓG subst. 1. S. n. şi (rar) m. (Învechit şi popular; construit mai ales cu verbul „a face") Inaugurare, început (de bun augur) al unei acţiuni; s p e c. saftea. *Pre cel mai de fireă dintre ei îl aduseră de-l giunghiiară la fruntea vasului, făcînd pocinocu bun de nepriiateni.* HERODOT (1645), 413, cf. KLEIN, D. 401. *Eu la închisoare! ... Să-i fac eu pocinocu, din pricina unui proclet!* ALECSANDRI, T. 1 547, cf. CIHAC, II, 269. *Ia, poftim de încalecă pe Bălan, jupinească, ... să facem pocinog sfîntului Nicolai cel din cui.* CREANGĂ, O. 180, cf. BARCIANU. *Cînd a venit sufletu lui la iad, iadul era gol: el a făcut întîi pocinocul.* ap. CADE, cf. ALEXI, W., TDRG. *Ne-a încărcat de laude, deplin mulţumîtl cu isprava ce făcurăm (a pocinog (saftea).* COMŞA, N. Z. 44, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Poftim finilor. De la noi pocînoc, De la D-zeu noroc!* SEVASTOS, N. 299, cf. MARIAN, NA. 231, ŞEZ. VIII, 160. *Să fie pocinoc!* Com. din ZAGRA—NĂSĂUD, cf. ŞEZ. XX, 139. *O făcut poşinog.* ALR II 3 646/105, cf. 3 646/130, 172, 182, 219, 228, 235, 349, 353, 365, 386. ◇ L o c. a d j. **Bun de (sau la) pocinog** = care este aducător de noroc, bun de saftea. Cf. PAMFILE, A. R. 257. *Întîi am urat la cumătra că era bună la pocinog şi pe urmă am luat-o prin vecini.* I. CR. IV, 49.
2. S. n. şi (rar) m. (Construit mai ales cu verbul „a face") Ceea ce provoacă cuiva un neajuns, o neplăcere, o suferinţă, n e c a z, b e l e a; încurcătură; boroboaţă. Cf. KLEIN, D. 401, LB, POLIZU, LM. *Şi fiindcă pe Oşlobanu toţi aveau ciudă mai marc, lui i-au făcut pocinog întîi.* CREANGĂ, A. 101, cf. 44. *Atunci mi-ă dat în gînd că mi-a făcut popa pocinogu.* VLAHUŢĂ, ap. CADE. *Tot moş Turiţă face pocinogul cu taclalele lui.* ADAM, R. 218. *Las' că-l fac eu lui pocinogul; nu te teme!* PAMFILE, J. III, 93, cf. II, 160. *Se smulg din undiţă şi se ascund în pămînt foarte uşor, făcîndu-ne pocinogul.* ATILA, P. 59. *Bat-o întunericu de muiere, că doar nu scapi de pocinogu ei cu una cu două.* HOGAŞ, DR. I, 303. *Ne-a făcut el pocinogul, dar şi eu am să-l joc să mă pomenească.* REBREANU, I. 361, cf. 129, id. R. I, 84. *Vezi să nu-mi uiţi prosopul şi vesta albă ... Să nu-mi faci vreun pocinog.* BASSARABESCU, V. 41. *Căutam mereu prilejul să-i facem vreun pocinog arhidiaconului.* STĂNOIU, C. I. 128, cf. POPA, V. 102. *Se ţineau de capul meu toate pocinoagele, mari şi mici.* VLASIU, A. P. 155, cf. 302, SCRIBAN, D. *Cum o să mai pot eu să trăiesc dacă îmi faceţi pocinoage?* STANCU, R. A. III, 177. *Numai să nu paţ acum vreun pocinog cu şeful administrativului!* V. ROM. ianuarie 1954, 113. *Să vezi că iarăşi vine cu vreun pocinog!* GALAN, Z. R. 301, cf. 34. *Mi-a făcut un pocinog cu varul.* T martie 1962, 16, cf. H IX 90, RĂDULESCU-CODIN, Î. 255, 356, I. CR. VI, 315. *S-a dus la cumnat-sa şi-i spuni poşinogu.* GRAIUL, I, 327. *Vezi să nu dai de pocinog!* BOCEANU, GL., cf. CIAUŞANU, GL., ALR SN V h 1 402/987, LEXIC REG. 55. *La om fără noroc toate ies cu pocinog.* ap. DDRF. ◇ E x p r. (Regional) **A-i face** (cuiva) **pocinogul** = a omorî (pe cineva), a-i face de petrecanie. *Hai numai degrabă de-i fă pocinogu, că om mai apuca şi noi un ciolănel, două de pe urma lu.* PĂCALĂ, M. R. 154.
3. S. m. (Prin nordul Olt.) Epitet dat unui copil zburdalnic, strengar. *Nu te mai stăveşti, pocinogule!* CV 1950, nr. 4, 37.
4. Subst. (Regional; în forma *pocinov*) Lucru de nimic; fleac (Tufări—Orşova). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153.
— Pl.: (n.) *pocinoage* şi *pocinoguri*, (m.) *pocinogi*.
— Şi: (regional) **pocinóe**, **pocinóv** (L. COSTIN, GR. BĂN. II, 153), **pociomóe** (ALR II 3 646/833), **pocionóc** (ib. 3 646/346), **pocionóg** (ib. 3 646/284), **pucinóg** (PAMFILE, A. R. 257) subst.
— Din slavonul ПОЧИНОКЪ, ucr. ПОЧИНОК.

POCINÓV subst. v. **pocinog.**

POCIÓI s. n. (Regional) Băltoacă formată în jurul unei fîntîni (Girişu de Criş—Oradea). LEXIC REG. 72.
— Pl.: *pocioaie*.
— Din magh. **pocsolya.**

POCIOMÓC subst. v. **pocinog.**

POCIONÓC subst. v. **pocinog.**

POCIONÓG subst. v. **pocinog.**

POCÍRE s. f. Faptul de a (s e) p o c i¹; urîţire, sluţire, mutilare a unei fiinţe sau a unei părţi a corpului ei. Cf. POLIZU, LM, DDRF, BARCIANU, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. ✦ (Învechit; concretizat) Defect fizic; infirmitate. *Avea şi asupra-şi mai multe pociri: Să lăsăm că-n spate era cocoşat.* PANN, Ş. I, 73/4, cf. ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. ✦ Deformare, denaturare, stricare a unui lucru, a unui fapt etc. Cf. DDRF. *Oare nu e vremea să declarăm război pocirii limbii?* V. ROM. iulie 1953, 264.
— Pl.: *pociri*. — Şi: (regional) **poteire** s. f. LM.
— V. **poci¹.**

POCÍRLĂ s. f. (Regional) Rachiu de proastă calitate; (popular) basamac, (regional) holercă, tărîş. *Otrăvitoare băuturi: pocirlă, tărîş, basamac, rachiu de Moldova.* ap. HEM 2 538, cf. ŞĂINEANU, D. U., SFC V, 40.
— Etimologia necunoscută. Cf. p o ş i r c ă.

POCISTÍ vb. IV. T r a n z. (Folosit şi a b s o l.) (Prin nord-estul Transilv. şi prin Bucov.) A nimici, a prăpădi; p. r e s t r. a pedepsi aspru, crunt. *L-a bătut de l-a pogistit.* BUGNARIU, N. 49/351. *L-a pocistit Dumnezeu pentru păcatele lui; l-a zdrobit un vagonet.* MAT. DIALECT. I, 186. ◇ (Prin analogie) *Mănînă di pocistesc.* ŞEZ. III, 85.
— Prez. ind.: *pocistesc*. — Şi: **pogistí** vb. IV.
— Din ucr. **почистити „a curăţa".**

POCIŞTÁNIE s. f. v. **pocitanie.**

POCÍT¹ s. n. (Popular) Poceală (2). Cf. H X 360, ALEXICI, L. P. 209, ALR I 1 395/56.
— V. **poci¹.**

POCÍT², -Ă adj. 1. (Despre fiinţe sau, rar, despre părţi ale corpului lor) Care are un aspect fizic dezagreabil, urît, diform, respingător (din naştere sau în urma unui accident, a unei boli etc.); diform, slut. *Părcălabul, un ... om pocit, O stîrpitură.* BELDIMAN;

E. 6/23. *Ea clăti cu capul ș-între rînjitură Își arătă colții cei pociți din gură.* PANN, P. V. I, 54/6, cf. POLIZU. *Frumoși de minune Se socotea aceia ce era mai pociți.* ALEXANDRESCU, O. I, 200, cf. 291. *N-am întîlnit niciodată om mai pocit și mai slut!* HASDEU, R. V. 64. *Nu fi zuliar de pocitul meu tovarăș de călătorie.* ALECSANDRI, T. 1 724. *Și-n Meka străbate drumețul pocit, Plecat șchiop și searbăd pe drumul cotit.* MACEDONSKI, O. I, 147. *Groaznic la chip și pocit și cu ochiul strivit în orbită.* COȘBUC, AE. 64, cf. ALEXI, W., GORUN, F. 160, CANDREA, F. 189. *Cel mai pocit era el, în oastea venită sub Troia.* MURNU, I. 31, cf. SEVERIN, S. 68, REBREANU, NUV. 35. *Pocit și bătrîn cum este.* GALACTION, O. A. I, 78, cf. PRIBEAGUL, P. R. 57. *Că pocit mai era!* PAS, Z. II, 214, cf. H II 32, V 360. *Ieși din pădure un om urît și pocit, cocoșat și cu mîinile și picioarele sucite.* POPESCU, B. II, 85. *Pe cît de frumoasă era fata cealaltă, pe atîta fata ei era pocită și schiloadă.* ȘEZ. IX, 2, cf. XX, 138, ALR II/I h 81/769. *Muierea mucalită întocmai ca o iazmă pocită.* ZANNE, P. II, 299. ◇ (Substantivat) *Unde vrea să știe pocitul de toate astea!* ISPIRESCU, L. 43, cf. 42. *De aceea și intelectualii l-au poreclit „pocitul".* REBREANU, NUV. 152. *Așa să piară pocitura din pocit.* ALECSANDRI, P. P. 271. *Pocitului oglindă-i lipsește.* ZANNE, P. III, 257. ✦ Buf, burlesc. *Măști sau personaje pocite și ridicule.* ODOBESCU, S. I, 43. ✦ (Substantivat, f.; în credințele populare) Numele unui duh rău care pocește[1] **(2)** pe oameni. Cf. PAMFILE, DUȘM. 267.

2. (Despre lucruri, fenomene, manifestări) Care se abate de la ceea ce este normal, firesc, bun, care are ori capătă un aspect urît, deformat, denaturat etc.; p. restr. bizar, ciudat, straniu. *Vorbi o limbă pocită.* PANN, P. V. III, 58/27. *Publicarea ... tinde a combate gustul pocit al noilor încercări pe cîmpul literaturii.* ALECSANDRI, S. 27, cf. id. T. 994. *Prin pocita șocățiie a vorbirii sale românești, a lăsat plăcute și vesele suveniri.* ODOBESCU, S. III, 22, cf. 73. *Pesemne că și straiele aceastea pocite fac să arăți așa de sfrijit.* CREANGĂ, O. 59, cf. id. A. 23. *Vezi ce lucru pocit, zise Păvăloc arătînd la păpușile lui Bujor.* SLAVICI, N. I, 70, cf. 193. *Să ștergi și versul cel pocit, să-l tragi iar la răndea.* OLLĂNESCU, H. A. P. 56. *N-am nici un vers pocit și rău.* COȘBUC, P. I, 86. *Slavoneasca aceasta a scrisorilor e foarte pocită.* IORGA, C. I. II, 119. *Începea să spună vorbe pocite pe ungurește.* AGÎRBICEANU, L. T. 246, cf. 251. *Se auziră ... întrebări grăbite, într-o românească pocită.* REBREANU, I. 123. *Sînt pasta amorfă pe care formele nouă lasă aceeași pecete, pocită și vulgară.* IBRĂILEANU, SP. CR. 241. *Trecea lume peste lume ... făcîndu-mă să rîd de strigătele pocite ce le scoteau.* BRĂESCU, A. 170. *Zvîrlea cîteva note de bariton răgușit, într-o limbă pocită.* SADOVEANU, O. VII, 363. *Dară, zău, n-am nebunit Să fac lucru-așa pocit.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 405. *Cînd au auzit de poronca cea pocită a boierului, încă s-au mirat.* SBIERA, P. 217. *Îmbrăcat în aceste haine pocite se coborî Constantin din cer.* MERA, L. B. 222, cf. CHEST. II 49/77. ◇ (Adverbial) *Ar da totdeauna remas pe advocații ce vorbesc așa de pocit.* I. NEGRUZZI, S. I, 464.

3. (În credințele populare) Care aduce nenorocire, ghinion, nefast, funest; care este plin de nenorociri, de necazuri, de ghinioane. *Călător nenorocite, Fugi de-acele căi pocite.* ALECSANDRI, P. I, 49. *13, număr fatal, număr pocit!* id. T. 740, cf. ODOBESCU, S. III, 204. *Că rău mi-a mai mers astăzi! Ce zi pocită!* CREANGĂ, O. 30. *Pocite și neguroase i se mai păreau zilele bielei bătrîne.* CONTEMPORANUL, V_1, 102, cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Pocit la gură* sau *gură pocită*, se spune despre o persoană ale cărei preziceri rele se împlinesc întocmai. Cf. ȘEZ. V, 118, IX, 145. ◇ (Adverbial) *Cînd un om s-ar uita potcit sau rău la altul ...*, [acesta] *cade bolnav.* H X 97.

— Pl.: *pociți, -te.* — Și: (regional) **potcit, -ă** adj.

— V. **poci**[1].

POCÍT[3]**, -Ă** adj. (Regional; despre un teren) Închis, împrejmuit cu pocii[1] **(1)**; (despre vița de vie sau alte plante agățătoare) arăcit. Cf. ȘEZ. II, 42. *Loc pocit* VÎRCOL, M.

— Pl.: *pociți, -te.*

— V. **poci**[3].

POCITÁ vb. I. Tranz. (Regional; în credințele populare) A poci[1] **(2)**. Cf. LM. *Unde vă duceți săgetătură Și pocitură? ... — Noi ne ducem la (cutare) Să-l (s-o) săgetăm și să-l pocităm.* I. CR. V, 271, cf. GR. S. VI, 103.

— Prez. ind.: *pocitez.*

— Derivat regresiv de la **pocitanie**. Cf. pocitură.

POCITÁNIE s. f. **1.** Ființă pocită[2] **(1)**; p. ext. monstru **(1)**; pocitură[1]**(2)**. *Văzu doi călugări ... — Ce pocitănii sînt aceste?* NEGRUZZI, S. I, 161, cf. CIHAC, II, 269. *Trecuse pe pămîntul omului celui slut și scîrbos ... Pocitania pămîntului îi zise ...* ISPIRESCU, L. 42, cf. ALEXI, W. *Na vorbi așa, pocitanie!* DUNĂREANU, CH. 44. *Chipul domnesc și mîndru al omului schimonosit de stricăciunea beției într-o pocitanie hidă și dezgustătoare.* ap. TDRG. *O rupse de fugă d-acolo strigînd că ce pocitanie mai este și acela.* VISSARION, B. 26, cf. SCRIBAN, D. *De sub marginile fustei îi ieșeau afară, ca trei capete de pocitanie, trei căpușoare de prunci.* CAMILAR, N. II, 251. *Să afle toată lumea cum au arătat pocitaniile și mehenghii la fața lor cea adevărată!* T iunie 1964, 21. *Hop și-un încornorat de drac dintr-o gaură: — Da cu ce treabă pe-aici, nenișorule? îl întrebă pocitania.* ȘEZ. IX, 66. *Mi s-a arătat în vis o pociganie cu aripi și gheare de fier și, cînd să m-apuce, m-am trezit.* UDRESCU, GL. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *O pocitanie de om umbla cu arcul după vînat paseri.* CREANGĂ, O. 109. *O pociganie de copil.* UDRESCU, GL.

2. (Regional; în forma *pociganie*) Fiară sălbatică, dihanie, jivină (Săpata de Sus—Pitești). Cf. UDRESCU, GL. *M-am întîlnit cu pocigania necuratului în inima pădurii.* id. ib.

3. Lucru, fapt etc. ieșit din comun, bizar, ciudat; bazaconie, ciudățenie, minunăție **(1)**. *Cumplită tortură este pentru șeful statului să fie silit a asculta ... asemenea pocitanii.* NEGRUZZI, S. I, 304. *Începu a scîrțîi pe o scîndurică ... fel de fel de încovrigături și de pocitănii.* CONV. LIT. XV, 146, cf. BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Spuse împăratului pocitania de vis.* ISPIRESCU, L. 133. *O pocitanie de vis.* DDRF. ✦ (Prin Munt.; în formele *pociganie, pocicanie*) Poznă, boroboață. Cf. SCRIBAN, D. *Mi-a fă ul o pocicanie care nici nu mă gîndeam.* ALR SN V MN h 1 402/762.

4. (Învechit și regional) Vorbă de duh, de șagă, glumă, snoavă; p. ext. relatare, poveste, istorisire (mincinoasă). *Spuseră mie leage-călcătorii glumire* (șuguire H, *pocitănii* D) *ce nu ca leagea ta, Doamne.* PSALT. 258. *Pocitania aceasta, zice dară Simion, să o fie luat din istoricul cel unguresc.* CANTEMIR, HR. 453, cf. 458. *Aceasta e pocitania a filozofului cel dintîi.* SINDIPA (1704), 85^{v}/18, cf. 84^{r}/17, ARHIVA, I, 74, SCRIBAN, D. ✦ (Învechit, rar) Prevestire nefastă. *Să nu se cumva pildele și pocitaniile liliacului plinească.* CANTEMIR, IST. 160, cf. 219.

— Pl.: *pocitanii* și (regional) *pocitănii*. — Și: (regional) **pocicánie** (ALR SN V MN h 1 402/762), **pocigánie, pociștánie** (I. CR. VII, 312, LEXIC REG. 50) s. f.

— **Pocit**[2] + suf. *-anie.*

PÓCITĂ s. f. v. **poștă**[1].

POCITÓC s. m. (sg.) (Bot.; Maram.) Strașnic (*Asplenium trichomanes*). Cf. BORZA, D. 26.

— **Pocit**[2] + suf. *-oc.*

POCITÓR, -OÁRE s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f., adj. (Rar) (Persoană, lucru) care pocește[1] **(1)**. Cf. ANON. CAR., LM.

2. S. m. și f. (În credințele populare) Ființă imaginară, duh rău etc. care pocește[1] **(2)** oamenii și ani-

malele; (regional) pocitoroi, pocitură[1] (3). *Vede ciumaşi, ... Pocitori Cu pocitoraşi, Moroi cu moroaie.* TEODORESCU, P. P. 386. *Acolo s-o tîlnit ... Fermecători cu fermecătoare, Pocitori cu pocitoare.* MARIAN, D. 100. *L-o întîlnit nouă strigoi ..., Nouă pocitori, Nouă pocitoare.* ŞEZ. II, 96. *O văzut ... pocitorii cu pocitoarele, cu cuţite încornorate.* ib. IV, 19, cf. PĂSCULESCU, L. P. 140. *Muroi şi cu strigoi, Pocitori cu rîmnitori, Voi de-acolo să mîncaţi.* DENSUSIANU, Ţ. H. 280, cf. 329. *L-o tîlnit ... Pocitori cu pocitoare, Deochetori cu deochetoare.* T. PAPAHAGI, M. 130, cf. 299.

— Pl.: *pocitori, -oare.*

— **Poci**[1] + suf. *-tor.*

POCITORÁŞ s. m. (În credinţele populare) Diminutiv al lui pocitor (2). *Vede ... Pocitori Cu pocitoraşi, Moroi Cu moroaie ... Ce la (cutare) merge.* TEODORESCU, P. P. 386, cf. MARIAN, D. 188.

— Pl.: *pocitoraşi.*

— **Pocitor** + suf. *-aş.*

POCITORÓI, -OÁIE s. m. şi f. (Regional; în credinţele populare) Pocitor (2). *La mijloc de cale Şi cărare, O-ntîlnit-o Pocitura Cu pocituroiul.* MARIAN, Î. 13. *Pocitura cu pocitoroaia.* GR. S. VI, 145.

— Pl.: *pocitoroi, -oaie.* — Şi: **pociturói, -oáie** s. m. şi f.

— **Pocitor** + suf. *-oi.*

POCITÚRĂ[1] s. f. 1. Acţiunea de a poci[1] şi rezultatul ei; sluţire, desfigurare, schimonosire; deformare, denaturare. Cf. POLIZU. *Dregerile lui Manole au fost mai mult pocituri.* ODOBESCU, S. II, 513, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U., MARIAN, D. 170.

2. Fiinţă pocită[2] (1); p. ext. monstru (1); pocitanie (1); p. restr. parte pocită[2] (1) a unei fiinţe. *Ochiul cine ţi l-a scos? Uite pocitură, frate! ţi-ai sluţit ochiul frumos?* PANN, P. V. II, 124/14. *O pocitură dintre cele guri căscate, Mă-nvoaltă, mă răsuceşte ca să-i dau pe după spate.* HASDEU, R. V. 117. *Aştept să văd sub trăsnet hidoasa pocitură Care-a sădit în ţeară invidie şi ură.* ALECSANDRI, POEZII, 470. *Şi deasupra tuturora, oastea să şi-o recunoască, Îşi aruncă pocitura bulbucaţii ochi de broască.* EMINESCU, O. I, 150. *Numai iaca ce vede el o pocitură intrînd pe uşă.* CREANGĂ, O. 166. *Îi iese înainte un prichindel de om, şchiop şi cam ghebos, o pocitură.* CARAGIALE, ap. CADE, cf. DDRF, CONTEMPORANUL, V[2]. 199, ŞEZ. IX, 147, DR. V, 104. *Mai multă înţelepciune găseşti în feţele cele urîte ... De aceea Nu te uita-n pocitura-i, Ci vezi ce iese din gura-i.* PANN, P. V. II, 139/18, cf. ZANNE, P. II, 678. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *O pocitură de om ca pădurarul nu poate să-i fie piedică.* AGÎRBICEANU, S. P. 114. *Ce să vezi, o pocitură de bătrîn gîrbov, cocoşat.* POPESCU, B. II. 28. *Răspunse feciorul de împărat mirîndu-se de această pocitură de om.* MERA, L. B. 50. ✦ Lucru pocit[2] (2). *Îi zicea ... să dezbrace pocitura ceea cu solzi că a ajuns de rîsul prunciior din sat.* MERA, L. B. 226.

3. (Regional; în credinţele populare) Pocitor (2). *Apropiindu-se de el strigoaiele, lelele ..., pocitorile şi alte duhuri necurate să-l scoată din cele bune.* PĂCALĂ, M. R. 164. *Pocitorilor tuturora Dumnezeu le-a dat slobozenie asupra nopţii.* SADOVEANU, O. III, 188. *O-ntîlnit-o Pocitura Cu pocituroiul ... Faţa i-o îngălbinit.* MARIAN, Î. 13, cf. id. NA. 68. *S-a întîlnit cu săgetătura, Cu pocitura, Ceas rău, vînt rău.* FOLC. MOLD. I, 227.

4. (Popular) Nume dat mai multor boli ale oamenilor care se manifestă îndeosebi prin sluţirea, strîmbarea, paralizarea acestora ori a unei părţi a corpului lor (şi care sînt cauzate, după credinţele populare, de pocitori 2). Cf. LB. *Cel mai uzitat descîntec ... e cel de pocitură.* MARIAN, Î. 12, cf. DDRF. *Poporul mai numeşte această boală şi de-dînsele, pocitură.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 158, cf. 58. *Se descîntă de deochi sau de pocitură, cum e numit pe alocuri deochiul.* CANDREA, F. 394, cf. 212, BIANU, D. S. *Unii zic că pocitura rea n-o dă strigoiul, ci moroiul.* PAMFILE, DUŞM. 129, cf. id. S. V. 22, 170. *Se şi întrebuinţează ca medicament, împreună cu alte buruiene, contra pocitureI.* ŞEZ. XV, 27, cf. SCRIBAN, D. *Aşa să piară pocitura din pocit, plin' într-o clipă să fie lecuit.* POP., ap. GCR II, 339, cf. 338, H I 271, III 273, X 268, 491, XVI 241, XVII 22, 127, XVIII 161, 271, TEODORESCU, P. P. 386. *Poporul de aicea numeşte boalele astfel: ... durere de cap, diochiu, plecate, potcitură.* POP., ap. HEM 218, cf. I 626. *Na-ţi plînsorile Şi strînsorile, Pociturile ..., Durerile.* MARIAN, NA. 364, cf. 56, id. D. 166, 170. *Aşa să crape, să răscrapc Toate pociturile, Toate deochiturile.* ŞEZ. I, 253, cf. III, 197. *Să-i descînt de potcitură, C-o făcut beşică-n gură.* ib. IV, 238, cf. XVIII, 51, GRAIUL, I, 316, ARH. FOLK. IV, 201, ALR II/I h 123.

— Pl.: *pocituri.* — Şi: (regional) **poteitúră, păcitúră** (CHEST. V 180/99) s. f.

— **Poci**[1] + suf. *-tură.*

POCITÚRĂ[2] s. f. (Prin Transilv.) Pocie[1] (1). Cf. DDRF.

— Pl.: *pocituri.*

— **Poci**[2] + suf. *-tură.*

POCITURÓI, -OÁIE s. m. şi f. v. **pocitoroi.**

POCIÚMB s. m. 1. (Învechit şi popular) Par[1] (1) prăjină care serveşte ca element de susţinere sau de fixare în unele construcţii (rudimentare), pentru unele plante etc.; ţăruş; stîlp, bîrnă folosită în construcţie. Cf. ANON. CAR. *De pociumbii cei de sub troacă se leagă, într-o fieştecare cal, o stagilă.* ECONOMIA, 79/1, cf. KLEIN, D. 401, DRLU, LB, POLIZU, CIHAC, II, 492. *Acolo află o luntriţă legată de un pociump.* F (1883), 99. *Privind cu ochi mari ... la bătrînul care-şi cioplea frigarea şi pociumbii pentru ceaun.* SLAVICI, N. I, 333. *Desprinzînd ginjul din pociumb, sprinten s-aruncă pe plută.* VLAHUŢĂ, S. A. III, 320, cf. DDRF. *Înţepeni un cap al bulucului de un pociumb, sub celălalt aşază bine capra.* CONV. LIT. XXVI, 824. *Boii ... se desprind de la jug, se leagă de protap sau de un pociumb.* LIUBA-IANA, M. 108, cf. GHEŢIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., ANTIPA, P. 787. *Birlaşul bătu pociumpi, înţepeni deasupra scînduri albe de brad.* AGÎRBICEANU, A. 113. *Sînt împlîntaţi în pămînt pociumpii.* PĂCALĂ, M. R. 310, cf. 205. *De la ambele margini ale apei se pleacă ... cu două gărduşuri de trestie sau de nuiele bătute în ţăruşi (pociumpi, pari).* ATILA, P. 131, cf. ŞĂINEANU, D. U., CADE. [Purcelul] *vru să plece după stăpînă-sa, dar, legat cu sfoară de un pociumb, trebui să-şi oprească avîntul.* REBREANU, R. I, 147, cf. id. NUV. 268. *În curte, pe nişte pociumbi, s-au făcut nişte mese la care prînzeau cătanele.* VLASIU, A. P. 213. *În poartă sta un majur scurt cît pociumbul, lîngă un soldat înalt.* CAMILAR, N. II, 60. *Vaca ... o fineam în curte, în ploaie, legată de un pociumb.* LĂNCRĂNJAN, C. II, 21, cf. H XVII 278. *Calul tău ce l-ai legat De pociumbul gardului.* MARIAN, SA. 365. *În staulul cailor, sub pociumbii ieslelor, Este un mare cazan.* RETEGANUL, TR. 42, cf. id. P. IV, 74, ŞEZ. III, 85, V, 118, VICIU, GL. *Cînepa ... se bate în pociump.* BREBENEL, GR. P., cf. I. CR. IV, 379. *Din ploclunl făclii arde(a), Din grădele, Luminele.* PAMFILE, CR. 53, cf. 120, com. din FRATA—TURDA, din BILCA—RĂDĂUŢI şi din STRAJA—RĂDĂUŢI, ŞEZ. XIX, 12, T. PAPAHAGI, M. 76, CHEST. II 102/350, 332/226. IV 112/139, 129/161, V 59/9, 66, ALR II 5069/219, 235, 6 109/141, 6 467/219, 6 746/141, 235, 353, ALRM II/I h 299, A II 6, 7, III 2, 19, V 14, 23, 31, 34, VI 4, 9, 33, ARVINTE, TERM. 161. ◇ Expr. (Regional; adverbial) **A sta pociump** = a sta în inactivitate, a nu face nimic. Cf. L. ROM. 1960, nr. 5, 35. ✦ Spec. (Regional) Axul sau fusul vîrtelniţei; axul unui scrînciob. Cf. DAMÉ, T. 140. *Ostacul sau fusul numit şi pop, stîrciog, clociumb sau pociump.* PAMFILE, I. C. 259. *Învîrtitoarea aceasta în Banat se numeşte vîrtej ... avînd un pociumb sau ştiomp bătut în pămînt.* id. ib. 471, cf. CADE, L. ROM. 1960, nr. 5, 35, BOCEANU, GL.

2. (Învechit și regional) Trunchi, ciot de copac rămas în pămînt după tăiere; butuc, buștean. *Copacii aceia carii cresc din pociumbi sau din trunchi nu sînt nice ca cum buni de lemn de cherestea.* COD. SILV. 15, cf. 14, H. XVIII 175, com. LIUBA, CHEST. V 54/15. *Ulțuimu-m pocump; ala-i sălbatec.* ALR SN I MN h 220/141, cf. A V 21, 22. ✦ Spec. (Regional) Butucul nicovalei pe care se bate coasa (Pecinișca—Băile Herculane). ALR SN I h 53/2.

3. (Regional) Epitet depreciativ dat unei persoane scunde și grase. Cf. SCRIBAN, D., A V 15, 16.

— Pl.: *pociumbi* și (regional, n.) *pociumbe* (A V 14, 21, 23, 31, VI 9, 33), *pociumburi* (CHEST. II 332/226, A V 14, 21, 23, 31, VI 9, 33). — Și: (învechit și popular) **pociúmp,** (regional) **pocimp** (SĂM. III, 715) s. m., **pocînci** (DDRF) s. n., **păciúmb** (ALR I 948/231, ALR II 5 069/235), **păciúnd** (ALR II 5 069/235), **plociúmb** (VICIU, GL.), **plociún** s. m.

— Cf. ciomp.

POCIUMBÁȘ s. m. I. Diminutivul lui pociumb. I. (Transilv.) Cf. pociumb **(1).** Cf. LB, LM, TDRG. *Băiatul rămase ca un pociumpaș răzimat de căruță.* AGÎRBICEANU, L. T. 11. ✦ Spec. (Prin. Bucov.) Axul vîrtelniței. Cf. A V 14, GLOSAR REG. ✦ (Regional; în construcția) *De-a pociumpașul* = numele unui joc de copii care constă în aruncarea unui cuțit care se înfige în pămînt (Poiana Sibiului—Sebeș). ALR II 4 381/130.

2. (Regional) Butucul nicovalei pe care se bate coasa (Micăsasa—Mediaș). ALR SN I h 53/141.

II. (Regional) „Vatra casei" (Cîlnic—Reșița). ALR I 648/28.

— Pl.: *pociumbași* și (n.) *pociumbașe.* — Și: (regional) **pociumpáș** s. m.

— **Pociumb** + suf. *-aș.*

POCIÚMP s. m. v. **pociumb.**

POCIUMPÁȘ s. m. v. **pociumbaș.**

POCIUMPÓS, -OÁSĂ adj. (Regional; despre copaci) Sucit, strîmb. Cf. TDRG, SCRIBAN, D. *Că bradu mi-e clenguros, Și bradu mi-e pociumpos.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 29.

— Pl.: *pociumpoși, -oase.*

— **Pociump** + suf. *-os.*

POCIUMPÚȚ s. m. (Prin Transilv.) Pociumbaș **(I 1).** Cf. LB.

— Pl.: *pociumpuți.*

— **Pociump** + suf. *-uț.*

POCIÚVE subst. (pl. ?) (Regional) „Noroc" (Zagra—Năsăud). PAȘCA, GL.

— Etimologia necunoscută.

POCÎLTEÁLĂ s. f. (Regional) **1.** Pocîltire. *Pocîlteala, adică putinimea singelui și puterilor provenite din trai prost și din lipsa de hrană îndestulată.* JIPESCU, ap. TDRG, cf. DDRF, CADE.

2. (La vite) Flămînzare (Albești—Cîmpulung). ALR I 1 085/770.

— Pl.: *pocîlteli.*

— **Pocîlti** + suf. *-eală.*

POCÎLTÍ vb. IV. Intranz. și refl. (Învechit și regional) A flămînzi peste măsură; a-și pierde puterea, a slăbi, a se debilita din cauza alimentației insuficiente. Cf. LM, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, PAMFILE, VĂZD. 177. *Ai o casă de copii care pocîltesc de foame.* PETICĂ, O. 207, cf. CADE, SCRIBAN, D. *Lupii Te-ar mînca, Că te-ai pocîltit Și te-ai schilodit.* TEODORESCU, P. P. 497, cf. CIAUȘANU, GL.

— Prez. ind.: *pocîltesc.*

— Etimologia necunoscută.

POCÎLTÍRE s. f. (Învechit și regional) Faptul de a (se) pocîlti; flămînzire sau slăbire peste măsură (din cauza subalimentării); (regional) pocîlteală. *Pocîltirea păsărilor.* JIPESCU, O. 124, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. ✦ (La cai) Epilepsie. Cf. CIHAC, II, 268, DDRF, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.

— Și: (regional) **cocîltíre** s. f. CIHAC, II, 268, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

— V. **pocîlti.**

POCÎLTÍT, -Ă adj. **1.** (Învechit și regional; adesea urmat de determinarea „de foame") Care este flămînd peste măsură; slăbit de foame, de subalimentație. *Era pocîltiți de foame, de nu avea nici o putere.* R. POPESCU, CM I, 480. *Te-ai uscat ... din pricină că ești pocîltit. De trai rău te-ai stîrcit.* JIPESCU, O. 67, cf. 59. *Copilul ăsta ... este rupt de osteneală și pocîltit de foame.* ISPIRESCU, L. 335, cf. id. U. 106. *Abia cîte un cîne pocîltit mai hămăie.* DELAVRANCEA, S. 219, cf. 209. *Pocîltită de foame, sta rezemată de o laviță.* F (1887), 470, cf. DDRF. *Dihaniile fiind acuma flămînde, pocîlțite, vor să dea năvală asupra noastră.* TURCU, E. 178, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Mîțile cu nările urma omului, pleacă pocîltită de foame.* STANCU, D. 499, cf. 52. *Tălăngenii ... ieșiseră din iarnă pocîltiți de foame.* PAS, L. I, 20, cf. 139, H XVII 180. *Zdrobit de osteneală și pocîltit de foame.* POPESCU, B. IV, 37. *Cum erau pocîltiți de foame, au poposit într-un sat.* RĂDULESCU-CODIN, L. 23, cf. 128, id. Î. 355, 356. *Băiatul a stat o lună de zile slugă la el și-o venit acasă pocîltit.* BREBENEL, GR. P. *Vaca aceasta e cocîltită de foame.* ȘEZ. XX, 136, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 160, CIAUȘANU, V. 189, PAȘCA, GL. *Pocîltit ca un mîț, s-au lipit mațele de coaste.* CHEST. VIII 101/21, cf. 99/12. ✧ (Substantivat) *Pocăltitul și hupitul de baș-trînlor înghite în sec.* CIAUȘANU, R. SCUT. 29.

2. (Regional) Îndoit, încovoiat, curbat; atîrnat în jos (prin îndoire). *Printre bălării de tot soiul, bozii pocîltiți de ciorchine oacheșe ..., se alegea o poiană cu finul năclăit de mirezme.* CONV. LIT. XLIV[1], 203, cf. ȘEZ. XX, 136.

3. (Cu sens neprecizat; probabil) Care are o valoare scăzută, modestă. *Cu asemenea marfa opăcită și pocăltită îndrăznim să ne mai lăudăm?* M. I. CARAGIALE, C, 23.

— Pl.: *pocîlțiți, -te.* — Și: (regional) **pocotít, -ă** (SCRIBAN, D.), **cocîltít, -ă, cobîltít, -ă** (id. ib.) adj.

— V. **pocîlti.**

POCÎMPĂR subst. v. **pocumpăr.**

POCÎMPÓRT subst. v. **pocumpăr.**

POCÎND s. m. v. **pocînzeu[1].**

POCÎNDĂU s. m. v. **pocînzeu[1].**

POCÎNDÉICĂ s. f. v. **pocînzeică.**

POCÎNDÉL s. m. v. **pocînzeu[1].**

POCÎNDÉU s. m. v. **pocînzeu[1].**

POCÎNZÁJCĂ s. f. v. **pocînzeică.**

POCÎNZÉICĂ s. f. (Dobr. și prin vestul Munt.) Fată care însoțește pe mireasă la casa mirelui, avînd diverse atribuții în timpul nunții țărănești; (regional) drușcă, vorniceasă, pochînzoreasă. Cf. H II 245, 284, 286, UDRESCU, GL.

— Pl.: *pocînzeice.* — Și: **pocînzáică** (H II 286), **pocîndéică** (ib. 245), **pocăzáică** (ib. 286), **potintéică** (UDRESCU, GL.) s. f.

— **Pocînzeu[1]** + suf. *-că.*

POCÎNZÉL s. m. v. **pocînzeu[1].**

POCÎNZÉU[1] s. m. **1.** (Regional, mai ales în Munt.; de obicei la pl.) Persoană care îndeplinește diferite sarcini ori are diverse calități în timpul unei nunți țărănești: **a)** vornicel. Cf. DDRF, BARCIANU, TDRG, SCRIBAN, D., H I 175, 264; **b)** fiecare dintre flăcăii (călare) care însoțesc pe mire cînd merge să ia mireasa de la părinți sau cînd merge prin sat să strîngă daruri,

a doua zi după nuntă. Cf. ALEXI, W., H I 374, II 70, 123, 209, VII 296, XI 21; **c)** fiecare dintre părinții mirelui sau ai miresei sau orice altă rudă, considerată în raport cu mirii. Cf. H IV 49, 68, 77, VII 157, IX 294, XI 11, 278, COMAN, GL., LEXIC REG. 84; **d)** rudă a miresei trimisă cu daruri din partea părinților acesteia la ginere. Cf. H II 38; **e)** invitat al miresei care, împreună cu alaiul socrilor mici, ia parte la masa ginerelui. Cf. H IV 16, CV 1950, nr. 4, 45, LEXIC REG. 84. *Părinții fetei trimet către tineri daruri, cu unul, doi sau chiar mai mulți pocânzei.* SEVASTOS, N. 336. *În timpul meselor aceștia poartă numele de alergători, numiți prin alte locuri pocînzi.* N. REV. R. IV, nr. 38, 71. *Am fost, domnule primar, la nuntă în Tomșanica pocînzeu, după fata lui văru Gheorghe.* VISSARION, FL. 168. *Se obișnuiește ca prima duminică după nuntă să vină părinții miresei cu alte rude, pochinzeri ... ca să vadă cum o duce tînăra în noua ei casă.* IOVESCU, N. 224. *Mergem cu pocînzei la popa Ion, să ne cunune.* IL septembrie 1961, 14. *Pe cînd se face spălatul mîinilor vin pocînzeii de la mireasă de aduc terfele, adecă darul miresei.* CONV. LIT. XXIV, 935. *Spune la cei pocânzei Să vie, vadă și ei.* ib. XIV, 308. *Și el pochînzeri că da, Nunta de o petrecea.* PĂSCULESCU, L. P. 207, cf. ALRT II 245, UDRESCU, GL. ✦ Nuntaș. Cf. H XI 381, CONV. LIT. XLIV₂, 396. ✦ Petitor **(1)**. Cf. H II 127, VII 469. ✦ P. anal. (În forma *pocîndeu*) Sol călare trimis de o autoritate cu ordine sau știri într-o comună (Găvănești—Buzău). Cf. H II 92. *Văzurăm niște pocîndei.* ib.

2. (Regional; la pl.) Zestrea miresei (dusă de obicei a doua zi după nuntă, cu căruța, la casa mirelui). Com. din SĂCELE.

3. (Prin Munt. și prin Mold.) Petrecere care se face la țară în casa mirilor, în a doua zi de nuntă. *În seara de pocînzei (luni seara) sau în seara cu danțul ăl mare.* H II 32, cf. X 550.

— Pl.: *pocînzei.* — Și: **pocînzél** (H II 38, 70, 123, 127, 209), **pocînd, pocîndău** (ib. I 264, 374), **pocîndél** (ib. IX 294, XVI 26), **pocîndéu** (ib. II 92, VII 296), **pocanzér** (DDRF), **pocazău** (BARCIANU), **pocazér** (DDRF), **pochînd** (H I 175), **pochindér** (ib. XI 21), **pochinzér** s. m., **(3) pogănzle** (H X 550) s. f.

— Etimologia necunoscută.

POCÎNZÉU² s. m. (Bot.; prin nord-estul Olt.) Ghiocel *(Galanthus nivalis)*. Cf. H XVI 26.

— Pl.: *pocînzei.*

— Etimologia necunoscută.

POCLÁD¹ s. m. v. **pocladă.**

POCLÁD² s. n. v. **poclit.**

POCLÁDĂ s. f. (Regional, mai ales în Transilv. și Mold.) Țesătură țărănească mițoasă, lucrată din lînă, de obicei nevopsită; p. ext. pătură, învelitoare, cuvertură făcută din această țesătură; spec. pătură, țol care se pune sub șaua calului, (învechit și regional) **(2)**. Cf. KLEIN, D. 401. *Mi-au dat ... 2 merță de păpușoi și o părechi di poclăzi* (a. 1824). ȘTEFANELLI, D. C. 384, cf. LB, POLIZU, BARONZI, L. 95, LM. *Răpede zvîrle niște coșolină în căruță, așterne deasupra o păreche de poclăzi, înhamă iepușoarele, ... și, tiva, băiete.* CREANGĂ, P. 114, cf. id. GL. *Plocatul cela era vrăjit, că cine ședea pe el ... ajungea unde gîndea.* CARAGIALE, O. I, 120. *Din poclăzi n-avem de-ajuns.* SEVASTOS, N. 44, cf. GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *I-a pus o pocladă, pe poeladă șaua de lemn, și i-a strîns chinga bine.* GÎRLEANU, L. 27. *În lipsă de covoare de Persia, așternui pe jos poclada de subt șa.* HOGAȘ, M. N. 163, cf. RĂDULESCU-CODIN 59, DIACONU, VR. LXIX. *Întindea plocade, scotea lavițe și scăunele.* BRĂESCU, M. B. 42. *Scaune acoperite cu poclăzi.* SADOVEANU, O. X, 47, cf. id. P. M. 128, 243. *Adormită pe plocade, Te-ai trezit pe jumătate.* ARGHEZI, C. O. 77. *În fața mea, bătrînul pufăia pașnic, așezat turcește jos pe un plocad.* VOICULESCU, P. II, 81, cf. H II 214, IV 139, 157, IX 55, 247, XII 289. *Ori dalbe plocate, Ori scumpele arme, Ori trupșorul meu Ți se pare greu.* TEODORESCU, P. P. 496, cf. 22. *L-au destărnițat și i-au întins poclăzile și tarnița la soare să se usuce.* SBIERA, P. 227, cf. BUGNARIU, N. 263/139. *De ți-i rușine cu mine, Fă-mă brîu pe lîngă tine, De ți-i rușine ș-așa, Fă-mă pocladă la șa.* SEVASTOS, C. 122. *Dar ce-i, murgule, cu tine, ... Au ți-e greu plocadul tău, Au ți-e greu trupșorul meu?* CORCEA, B. 61. *Tinerii îngenunche pre picioarele lor pe niște plocăzi.* ȘEZ. I, 34. *Bolnavul se pune cu gura în aburii ce ies din strachină, acoperindu-se pe cap cu un suman sau o pocladă.* ib. II, 21, REV. CRIT. III, 165. *Doi surugii pe niște șăli de lemn cu poclăzi de lăicere rupte.* ȘEZ. XII, 45. *I se pare noaptea mică Și poclada ușurică.* I. CR. IV, 217. *Că știe murgu-a-nota, Nici scărița n-a uda, Nici scara, nici poclada.* PAMFILE, C. Ț. 59, cf. ANT. LIT. POP. I, 297, ALR, I 1 119, ALRM II/I h 402/365, A I 35, II 6, 7, 8, III 1, 12, 16, 17, 18, 19, V 4, 15, 22, 34, 35, VI 3, 14, 33. ✧ Fig. *Plocate grele se urzesc treptat, În care frunzele s-au îngropat.* ARGHEZI, V. 21. *Noaptea întinde scoarțe, poclate și covoare Urzite cu zigzaguri și chenar mărunt.* id. VERS. 71. *Floreal ... reintră în talarul ei cel negru, ca o lună de vară sub plocada unor nori furtunoși.* GALACTION, O. A. I, 107.

— Pl.: *poclade* și *poclăzi.* — Și: **poclád** (LM, ALEXI, W.; pl. *poclăzi*, BUGNARIU, N. 263/139, ALR I 1 119/820, și, n., *pocladuri*, LB, *poclade*, ALR I 1 119/223), **pocláz** (ALR I 1 119/360; pl *poclăzi*, ib.) s. m., **poclăz** (A VI 14) subst., **poglád** (KLEIN, D. 403; pl. *poglazi*, id. ib.) s. m., **porlád** (ALR I 1 119/289; pl. *porlade*, ib.), **plocád** (pl. *plocaduri*, ALR I 1 119/116, A III 18 și *plocade*) s. n., **plocádă** s. f., **plocát** (pl. *plocate* și *plocaturi*) s. n., **ploeáv** (UDRESCU, GL.; pl. *plocavuri*, id. ib. și *plocave*, id. ib.), **plocáz** (ALR I 1 119/820; **plocót** (ib. 1 119/576), **plotád** (TDRG, ALR I 1 119/94; pl. *plotade*, TDRG, ALR I 1 119/94, A I 35) s. n.

— Din slavonul **ПОКЛАДЪ.**

POCLÁJ s. n. v. **podlaș.**

POCLÁȘ s. n. v. **podlaș.**

POCLÁU s. n. v. **poclău.**

POCLÁZ s. m. v. **pocladă.**

PÓCLĂ s. f. (Regional) Cureaua șeii care trece pe sub coada calului (Cîmpanii de Sus—Beiuș). A I 31.

— Pl.: *pocle.*

— Etimologia necunoscută.

POCLĂU s. n. Unealtă de pescuit în formă de sac cu deschizătura foarte largă și cu capetele fixate de două prăjini cu ajutorul cărora plasa este purtată prin apă de doi oameni. *Mreana se prinde, mai cu seamă, ... cu poclăul sau plocăul.* ANTIPA, F. I. 131, cf. 86. *Poclăiele, tîrîtoarea ... sînt saci de dimensiuni mai mici, purtați cu cîte două prăjini.* id. P. 45, cf. 70, 105, TDRG. *Polcăul ... e o unealtă întrebuințată mai mult în Moldova.* ATILA, P. 110, cf. ȘĂINEANU, D. U. *A purces devale, la baltă, ca să prindă pește cu poclăul.* SADOVEANU, O. IX, 456, cf. SCRIBAN, D. *Adesea vin pescarii cu poclăiele și le slobod în adîncul verde.* CAMILAR, C. 55, cf. 26, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Pl.: *poclăie.* — Și: (regional) **pocláu** (H X 107), **poclău** (ANTIPA, P. 151), **polcău, plocău** s. n.

— Etimologia necunoscută.

POCLĂZ subst. v. **pocladă.**

POCLÉT, -Ă adj. v. **proclet.**

POCLÉU s. n. v. **poclău.**

POCLÍC s. n. v. **poclit.**

POCLÍD s. n. v. **poclit.**

POCLÍȘ s. n. v. **pocriș¹.**

POCLÍT s. n. **1.** (Regional, mai ales în Mold.) Coviltir (la car, căruță etc.). *Un poclit de rogojini oprea și soarele și ploaia de a răzbate în căruța lui moș Nichifor.* CREANGĂ, o. 275, cf. DDRF, BARCIANU. *La car, pe corcie, se pune poclitul (pocrișul).* ȘEZ. V, 59, cf. PAMFILE, I. C. 155, 285, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Pune mîna-n cel poclit, Este-un cuțit mistuit.* BIBICESCU, P. P. 324, cf. ȘEZ. V, 117, XIX, 13, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, CHEST. II 24/223, ALR I 821/214, 375, 540, 542, 550, 552, 554, A V 14, 16, 25, 27, 33, 35. ◇ *Fig. Colo unde zarea trage-ncet poclitul, A căzut din șirul de cocoare schitul.* LESNEA, A. 125. ◆ Coșul trăsurii. Cf. CIHAC, II, 269. *Trebui să îmbli tăt cu birja cu poclitu ridicat.* CARAGIALE, O. VII, 439. *Într-o birjă cu poclitul ridicat stă popa.* CONTEMPORANUL, V₂, 524, cf. TDRG. *Strigă Stoica către Dancu, scoțînd capul de sub poclit: ... sui în trăsură!* HOGAȘ, DR. II, 121, cf. MIRONESCU, S. 619. *S-o găsit banii în poclitu trăsurii.* POPA, V. 88, cf. TEODOREANU, M. II, 305. *Se grămădi în trăsura cu poclit a maiorului.* SADOVEANU, O. XI, 523, cf. II, 543, SCRIBAN, D. *Peste poclitul trăsurii, ochii i-au încrucișat.* GALAN, Z. R. 96. *Ridică poclidu că plouă.* Com. din DARABANI—DOROHOI.

2. (Regional; în forma *poclic*) „Cele două cărămizi, în formă de triunghi, în care bate fumul" (la coșul caselor țărănești). (Epureni—Iași). CV 1951, nr. 6, 28.

3. (Prin Bucov.; în formele *poclid, poclad*) Șopron în care se păstrează fînul în timpul iernii; p. ext. grajd. Cf. LEXIC REG. 106, A V 13.

— Pl.: *pocliluri* și (rar) *poclite* (BARCIANU). — Și: **poclíc** (CV 1951, nr. 6, 28), **poclíd, poclád** s. n.

— Cf. ucr. ПОКЛІТЬ.

POCLIȚĂL adj. v. **procleței.**

POCLÍVNIC s. m. v. **popilnic.**

POCLÓG s. n. v. **potlog.**

POCLÓN¹ s. n. v. **plapumă.**

POCLÓN² s. n. v. **plocon.**

POCLÓN³ s. n. v. **potlog.**

POCLONÍ vb. IV v. **ploconi.**

POCLONÍRE s. f. v. **ploconire.**

POCLUÍ¹ vb. IV. Tranz. (Prin vestul Olt.) „A prăji". SCRIBAN, D.

— Prez. ind.: *pocluiesc.*

— Etimologia necunoscută. Cf. germ. backen.

POCLUÍ² vb. IV v. **pocoli.**

POCMÉTE s. m. (Regional) Prăjină lungă și subțire (Singeorz Băi—Năsăud). Cf. PAȘCA, GL.

— Pl.: *pocmeți.*

— Etimologia necunoscută.

POCMÉȚ subst. v. **pomneață.**

POCMÍRE s. f. v. **pocnire.**

POCNAJENI subst. pl. v. **podnog.**

POCNEÁLĂ¹ s. f. **1.** Faptul de a pocni **(II),** (popular) pocnit¹; p. ext. pocnet² **(1).** *S-ar lăsa bucuros la o dulce reverie, dacă pocnelele biciușcei poștalionului nu l-ar tulbura.* NEGRUZZI, S. I, 191, cf. SCL 1960, 787, SFC II, 137, III, 161, UDRESCU, GL.

2. (Prin Bucov.) Piatră mai mare așezată pe prichiciul varniței săpate într-un mal și formînd bolta sau legătura acesteia. Cf. PAMFILE-LUPESCU, CROM. 226.

— Pl.: *pocneli* și *pocnele.* — Și: (regional) **pocăneálă** s. f. UDRESCU, GL.

— **Pocni** + suf. *-eală.*

POCNEÁJĂ² s. f. (Regional) Gulerul cămășii femeiești, împodobit cu motive naționale (Chintelnic—Bistrița). Com. DRĂGANU.

— Pl.: *pocneli.*

— Etimologia necunoscută.

POCNEÁTĂ s. f. v. **pomneată.**

POCNÉT¹ s. m. (Prin Bucov.) **1.** Persoană neîndemînatică, stîngace, care sparge multe vase. Cf. LEXIC REG. 117.

2. Persoană certăreață. Cf. LEXIC REG. 117.

— Pl.: *pocneți.*

— **Pocni** + suf. *-et.* Cf. pocnet.

PÓCNET² s. n., s. m. **1.** S. n. Zgomot caracteristic produs prin lovire, izbire, batere, apăsare etc., precum și de ardere, de o explozie, de descărcarea unei arme etc.; pocnitură **(1),** (rar) plescăit **(3).** Cf. pocni **(I 1).** *A cailor nechezare, pocnetul cel de sineți ... Îngrozesc pe călătorul ce-și urmează calea sa.* NEGRUZZI, S. I, 127, cf. POLIZU. *Se auzi un pocnet ca al unei bombe ce iese dintr-un tun.* FILIMON, O. I, 160. *Se auziră niște pocnete și tunete, bubuituri și duduituri îngrozitoare.* ISPIRESCU, L. 99. *S-auzea în depărtare chiuit de danț și pocnete de pistol.* DELAVRANCEA, S. 16. *Pe acolo a venit ea ... în chiuit vesel și pocnete de pistoale.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 48, cf. DDRF. *Urlă și vaier de oameni prin noapte și pocnet de funii.* COȘBUC, AE. 13, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Parc-aud pocnet de bici.* GOGA, POEZII, 14, cf. TDRG. *Se auzeau pocnete de pușcă.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 228. *Un pocnet grozav străbătu pînă departe, un glas strigă.* GÎRLEANU, N. 46, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Și pocnet lung și chiot S-aude-n deal la vii.* BACOVIA, O. 36. *Trenul intră ... înzecind, prin ecou, cascada lui de pocnete și de vuiete.* GALACTION, O. A. I, 54. *S-aud ... Pocnete de bici De la băieți ce umblă la arat.* D. BOTEZ, P. O. 26. *Mă trezea pocnetul țevilor de la calorifer.* VLASIU, D. 18. *Rădvanele intrau ... în pocnete de harapnic și-n răcnetele surugiilor.* SADOVEANU, O. I, 49, cf. SCRIBAN, D. *Călătoria prin gloata miilor de oameni cu gura căscată la tobe ..., pocnete și țiuituri era tot alit de grea.* ARGHEZI, B. 67. *Auzi un pocnet, ca o plesnitură de bici.* CĂLINESCU, S. 214. *Pădurea prinse pocnetul puternic al exploziei.* STANCU, R. A. I, 239. *Descărca toate gloanțele ca să se bucure la auzul pocnetelor.* id. ib. III, 278. *Un pocnet de harapnic și caii ... și-au continuat galopul.* GALAN, Z. R. 8. *Și nu sună pocnet de bici și nu hăulește flăcăul.* ISAC, O. 213. *Se auzea parcă pocnetul caselor care ardeau acolo, departe.* T. POPOVICI, S. 355. *Se auzeau pocnete de pistol și galop de cai.* BARBU, P. 177. *S-a auzit un pomnet de pușcă în pădure.* UDRESCU, GL. ◇ Loc. adv. (Regional) **Într-un pocnet** = într-o clipă, numaidecît, îndată, imediat. *Și, dînd pinteni iepei, începu să zboare cu ea ca gîndul și într-un pocnet ajunse pre frații săi.* CĂȚANĂ, P. B. I, 27. ◆ (Rar) Zvîcnitură (a tîmplelor). Cf. pocni **(I 1).** *Tîmplele îl năuceau cu pocnetele lor.* GALACTION, O. A. II, 180.

2. S. n. (Rar) Lovitură, izbitură (scurtă și puternică, zgomotoasă). Cf. pocni **(I 2).** Cf. POLIZU. *Zaporojenii sfărmau cu pocnete de pari pe cei rămași.* SADOVEANU, O. XI, 398, cf. SCL 1960, 787.

3. S. n. Zgomot caracteristic produs de spargere, crăpare; (rar) pocnitură **(3).** Cf. pocni **(II 1).** *Codrii clocoteau de pocnite de frunze, de hohote, de cîmpoaie.* RUSSO, S. 102, cf. DDRF. *S-auzea un pocnet mărunt și cioburile zornăiau la piciorul mesei.* CAMILAR, N. I, 80.

4. S. n. Zgomot caracteristic produs de rupere (prin întindere, solicitare prea mare etc.). Cf. pocni **(II 3).** *Atunce alt pocnit s-au auzit în partea cea mai de gios a corăbiei, care crăpasă puțin.* DRĂGHICI, R. 10/16. *La ruperea grinzii s-a auzit un mare pocnit.* SEVERIN, S. 63.

5. S. n. (Prin vestul Munt.; în expr.) **A-i lua** (cuiva) **pocnetul** = **a)** a obliga (pe cineva) să tacă, a reduce (pe cineva) la tăcere. Cf. UDRESCU, GL.;

b) a face să cadă greu bolnav, să fie aproape de moarte sau să moară. Cf. id. ib.

6. S. m. sg. (Mold.; art.; în imprecații) Unul dintre numele dracului. *Da de unde pocnitu să se poată vedeal* ȘEZ. IX, 52. *Pocnitu-n voi!* Com. FURTUNĂ. ◇ Expr. **A se duce pocnetului** (sau **la pocnetul, în pocnetul**) = a se duce dracului, v. drac. *Da, ducă-se pocnitului cu mustețile lui cu tot.* HOGAȘ, DR. I, 137. *Du-te-n pocnitu.* ȘEZ. III, 85. **A da în pocnetul** = a abandona, a părăsi (pe cineva sau ceva), a renunța (la cineva sau la ceva); a da dracului. Cf. COMAN, GL. *Dă-l în pocnetu că nu-i bun de nimic.* id. ib.

— Pl.: *pocnete.* — Și: (regional) **pócnit, pómnet** s. n.

— **Pocni** + suf. *-et.*

POCNÉȚ s. m. (Regional) Copil (rău). Com. FURTUNĂ; cf. DR. VII, 396.

— Pl.: *pocneți.*

— **Pocni** + suf. *-eț.*

POCNÍ vb. IV. I. 1. Intranz. A produce un zgomot caracteristic prin lovire, izbire, batere, apăsare etc.; a lovi, a izbi, a bate etc., producînd un zgomot caracteristic; (rar) a plescăni (1). V. plesni, trosni. Cf. ANON. CAR., DRLU, LB, POLIZU, HEM 1 524, PONTBRIANT, D. *Trece hoțul hăulind..., Din frunziș mereu pocnind.* ALECSANDRI, P. II, 50, cf. CIHAC, II, 269. *Mergea alături cu ei și pocnea din bici.* EMINESCU, G. P. 101. *Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cînepă ... cu care pocnea de-ți lua auzul.* CREANGĂ, O. 276. *Flăcăii ... pocnesc din bice, gonind înaintea lor vitele speriate.* DELAVRANCEA, S. 196. *Pocnind din bici pe lîngă boi, În zori de zi, el a trecut Cu plugul pe la noi.* COȘBUC, B. 74. *Pocnesc bicele deodată.* BELDICEANU, P. 66. *Și-n frunze pocnesc Flăcăii prin luncă.* NECULUȚĂ, Ț. D. 65, cf. JAHRESBER. V, 327, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Roțile pocneau tot mai des.* REBREANU, R. I, 13. *Sofron Vesbianu pocnea din degete.* C. PETRESCU, Î. II, 93. *Palmele, aplicate cînd cu dreapta, cînd cu stînga, ... pocneau repetate de ecou ca niște cartușe oarbe.* BRĂESCU, O. A. I, 147. *La primul pas dușumelele au pocnit așa de tare, că am rămas fără inimă în mijlocul odăii.* id. ib. II, 50. *Pocnea biciul meu ca un pistol.* VLASIU, A. P. 45. *În capătul zbiciului se pune „pleazmă", ca să se poată „pomni" cu el.* PRIBEAGUL, P. R. 70. *Asinul ... venea repegior pocănind din copite.* SADOVEANU, O. XII, 79, cf. SCRIBAN, D. *Dopul pocni și vinul începu să gîlgîie.* CĂLINESCU, E. O. II, 168. *Roțile trenului pocneau ritmic, sacadat.* V. ROM. octombrie 1955, 126. *Iată-l acum ... pașnind din harapnic, stăpînind caii.* GALAN, Z. R. 6. *Mobilele pocneau.* DEMETRIUS, A. 72. *Era ger uscat, roatele pocneau.* PREDA, M. 68. *În șură pocneau de zor îmblăcеii.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 29. *Merge tot mereu ... Din frunze pocnind, Codrii vechi trezind.* ALECSANDRI, P. P. 62. *Pocniți, copii! Hăi, Hăi!* POP., ap. GCR II, 335. *Umbla moara de pocnea.* TEODORESCU, P. P. 152. *Pocnește inima ceea ... ca dintr-o harmată (tun) de tare.* SBIERA, P. 34. *Văzînd ... Pogăniciu-n zbici pocnind, ... Lua coasa pe spinare Ș-o tuli la deal pe vale.* MÎNDRESCU, L. P. 220. *Cînd pocnește în casă nu-i a bine.* ȘEZ. I, 17, cf. ALEXICI, L. P. 246, PAMFILE, B. 24, CABA, SĂL. 92, ALR SN V h 1 468/76, A II 12, IV 5. *La capăt pocnește biciul,* se spune despre cei care se laudă fără temei. Cf. ZANNE, P. III, 361. (Fig.) *Tunete bătrîne pe-a ceriurilor vatră Pocnesc cu-a lor ciocane.* EMINESCU, O. IV, 305. ◇ Tranz. *Cine a văzut-o și nu și-a pocnit buzele în gînd sărutînd văzduhul?* D. ZAMFIRESCU, ap. CADE. [Sfîntul Ilie] *pognea din pleasna biciului său tunele și trăsnete.* FRÎNCU-CANDREA, ap. TDRG. ✦ (Despre uși, ferestre, obloane etc.) A se izbi (unul de altul), a se trînti cu putere, a se deschide sau a se închide producînd un zgomot. *Zăvorul era slab și ușa pocni în lături.* GALACTION, O. 151. *O ușă pocni undeva în spatele casei.* V. ROM. mai 1958, 63. *Ferestrele se deschideau una cîte una, pocnind.* S ianuarie 1961, 41. ◇ Tranz. *Revenise doctorul ... cu acompaniamentul hohotelor de rîs ale Olguței și al ușei pocnite.* TEODOREANU, M. II, 250. *O să văd eu ... — zise Aglae gînditoare, desfăcînd capacul ceasului de aur și pocnindu-l iarăși la loc.* CĂLINESCU, E. O. II, 78. (Fig.) *Carul mic și carul mare Își pocnesc din balamale Osiile de cleștare.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 141. ✦ (Regional; despre frunze) A foșni (Nicșeni—Botoșani). Cf. ALR I 963/412. ✦ A face un zgomot caracteristic în urma exploziei, a descărcării unei arme etc.; a exploda, a se descărca etc. cu zgomot. *Slobozi pușca asupra-i, care, pocnind, îi rupse aripa dreaptă.* ȚICHINDEAL, ap. CADE. *Se înălțară fîștind și pocnind în văzduh una după alta trei rachete.* SLAVICI, O. II, 99. *Pocneau puștile, detunau tunurile.* AGÎRBICEANU, A. 106. *Gloanțele ... pocneau în răstimpuri rare ca niște țipete ascuțite.* REBREANU, NUV. 276. *Călărеții pocneau mereu din pistoale.* id. I. 255. *Mai pocni departe un glonț întîrziat.* C. PETRESCU, Î. II, 13. *Tunurile pocneau surd într-o duruire adîncă.* SADOVEANU, O. II, 34. *Două focuri pocniră de parcă s-ar fi spart bolta cerului.* V. ROM. noiembrie 1953, 12. *Împușcătura pocni sec.* T. POPOVICI, S. 426. *Eu chitesc, durda pocnește.* ALECSANDRI, P. P. 260. *Tunurile cînd pocnea, Cetatea — o dărăburea.* BALADE, III, 141. ◇ Tranz. *Oameni de toată mîna și de toate vîrstele rătăceau, ... pocneau plesnitori, sporind vacarmul produs de flașnetari.* BRĂESCU, O. A. I, 277. ✦ Fig. A izbucni pe neașteptate, a se declanșa. *Cum intră ea, pocnește în tot teatrul un rîs ca de cine știe ce comedie.* CARAGIALE, O. I, 2. ✦ A produce un zgomot caracteristic în urma arderii; a arde cu zgomot. *Pe vatra veche ard, Pocnind din vreme-n vreme, Trei vreascuri rupte dintr-un gard.* COȘBUC, P. I, 191. *Ardea focul, pocneau crengile uscate.* ISAC, O. 203. ✦ (Despre încheieturi; p. ext. despre oase, degete) A trosni, a pîrîi (prin întindere, răsucire). *Se crede că dacă cineva își întinde așa degetele că pocnesc, ele la bătrînețe vor tremura.* GOROVEI, CR. 95. *Se întinse de cîteva ori de-i pocniră oasele.* REBREANU, NUV. 265. ◇ Expr. (Rar) **A-i pocni fălcile** = a-i trosni fălcile, v. trosni. *Moartea ... începe a roade la copaci bătrîni, de-i pocneau fălcile.* CREANGĂ, O. 144. ✦ Tranz. (Despre oameni; complementul indică oase; cu pronumele în dativ) A face să trosnească, să pîrîie prin întindere. *Oare? se mira Glanețașu pocnindu-și alene oasele.* REBREANU, I. 43. *Își pocni oasele, întinzînd în laturi picioarele și brațele.* SADOVEANU, O. III, 126. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Caii umblau îndoindu-se pe uliți, pocnindu-și oasele.* AGÎRBICEANU, S. P. 29. ✦ (Rar; despre tîmple) A se zbate cu putere din cauza afluxului mare de sînge (pricinuit de o emoție, de oboseală, de enervare, de boală) și de obicei producînd o senzație auditivă de zgomot continuu și obsedant; a zvîcni. *Mi-am auzit urechile vîjîind și tîmplele pocnind de năvala sîngelui.* V. ROM. august 1958, 63.

2. Tranz. A lovi (scurt și) cu putere (producînd zgomot). Cf. LB. *De mă voi necăji, Cu asta-n cap te pocnesc.* PANN, P. V. III, 29²/23, cf. POLIZU, PONTBRIANT, D. *L-a pocnit pe umăr și-n spate cu schiptrul.* MURNU, I. 32, cf. TDRG. *Țeapăn l-a pocnit și Ion.* REBREANU, I. 70, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Zmeul ia pe Făt în brațe ... și pocnindu-l dintr-o dată, În pămîntul ars ca piatra pînă-n glesne îl virî.* EFTIMIU, Î. 120. *Să nu minți, că te pocnesc!* BRĂESCU, O. A. II, 325. *Cei mai zdraveni pocnesc în cap, pe la spate, pe cei mai slabi.* SADOVEANU, O. I, 337, cf. SCRIBAN, D. *La supărare, pocnea biciușca de carîmbul cizmei.* ARGHEZI, S. XI, 75. *Îl pocnără cu tocurile pistoalelor în cap.* STANCU, R. A. III, 236. *Se întoarce și începe a-i pocni cu măciuca.* ȘEZ. VII, 106. *Te pocnesc de-ți sar dinții.* ALR I 1 435/35, cf. 1 435/49, 360, 508, 550, 614. (Cu pronumele în dativ) *S-a mai mirat odată pocnindu-și palmele.* SADOVEANU, O. XIII, 466. *Eftimie își pocni cu unghia obrazul.* CAMIL PETRESCU, O. I, 96. ◇ Intranz. *Fă pleasnă de mătasă Și pocnește-n boi tus-șasă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 83. *Pocni ... cu zbiciul în cătanele împăratului.* RETEGANUL, P. I, 10. *Buzduganul vîjîia, Drept în ușă că pocnea.* ANT. LIT. POP. I, 423, cf. BALADE, II, 118. ◇ Refl. recipr. *Puseră mîna pe calapoade și se pocneau cu ele.* PREDA, M. 263. ◇ (Fig.)

La orice împrejurare te pocnea cu o anecdotă despre marele scriitor. SADOVEANU, O. II, 32. *Acum, dacă ne-o pocni stăpînirea ..., multă vreme o să fim lați.* PAS, Z. IV, 205. ◇ Expr. (Familiar) **A pocni** (pe cineva). **în pălărie** v. **pălărie (1)**. ✦ Fig. (În limbajul elevilor) A asculta pe neașteptate; a da o notă proastă. Cf. BUL. FIL. IV, 146.

3. Tranz. A lovi (cu putere) drept în țintă. *Trosc! așa-l pogni o săgeată arsă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 85. *În cap l-a pocnit glonțul.* REBREANU, NUV. 123. *Cînd din codru-vei pleca, Șapte focuri te găsească, Inima să ți-o pomnească.* BALADE, II, 507.

4. Intranz. (Învechit, rar) A plescăi **(1)**. Cf. ANON. CAR., LB.

II. Intranz. **1.** A crăpa, a se sparge (cu violență și de obicei cu zgomot) din cauza unei presiuni interioare, a apăsării, lovirii etc.; spec. a crăpa la suprafață căpătînd fisuri, a căpăta fisuri, a se fisura; a plesni **(II 1)**. Cf. LB, POLIZU. *Și de ce a pocnit mielul, frățioare? — Fiindcă s-a fript destul.* FILIMON, O. I, 160, cf. PONTBRIANT, D., BARCIANU, V., CIHAC, II, 269. *Nu știu ce face, de-i pocnește lui Dănilă un ochi în cap.* CREANGĂ, P. 58. *Pocnește oul* [în spuza focului] *ieșind din el albușul și gălbenușul.* MARIAN, NA. 38, cf. ALEXI, W. *Cunoscu, după fumegarea văilor, că pocnesc ghețurile.* SADOVEANU, O. X, 282. *Să mai aud odat' pe cale ghinda Pocnind din cînd în cînd sub talpa ta.* BLAGA, P. 48. *Buzele pocneau de ger și de sete, ca niște rîme umflate de arșiță.* PREDA, Î. 12, cf. ALR II 2 445/29. *Unde dai și unde pocnește.* ZANNE, P. IV, 332. ◇ Expr. **A pocni de necaz** (sau **de ciudă**) = a-i fi extrem de necaz; a crăpa de necaz. *Ți-o spun aceasta ca să pocnești tu de ciudă.* HOGAȘ, DR. II, 18, cf. SCRIBAN, D. *Deși erau să pocnească de necaz, ... nu mai cutezau să pășească acuma cu pîră nouă.* CĂTANĂ, P. B. I, 34. (Cu schimbarea construcției) *De necaz pe loc pocnește.* CĂLINESCU, L. L. 54. **A-i pocni** (cuiva ceva) **în cap** = a-i trece (ceva) prin minte. *Nici în cap ce nu-ți pocnește A vorbi se pomenește.* PANN, P. V. I, 9/9, cf. ZANNE, P. II, 840. (Rar) **A-i pocni** (cuiva) **obrazul de rușine** = a-i plesni obrazul de rușine, v. **obraz (2)**. *Le pocnea obrazul de rușine cînd îl vedeau cum se frămîntă.* GALAN, Z. R. 11. ✦ Spec. (Despre muguri, boboci etc.) A începe să iasă, a se desface (brusc). *Neștiutor de bezne, crinul alb pocnea Ca să-nflorească.* BLAGA, P. 113.

2. (Popular; despre vite) A muri prin plesnirea pîntecelui, datorită gazelor acumulate în organism; a crăpa, (popular) a plesni **(II 2)**. Cf. ALR I 1 086/24, 28, 218, 305, 614, 835.

3. A se rupe (prin întindere, prin suprasolicitare, prin uzare etc.); a plesni **(II 3)**. Cf. LB. *El numai se clătea, Toate ferele pocnea.* BIBICESCU, P. P. 296. *Pocni sabia zmeului în două.* CĂTANĂ, P. B. I, 99, cf. CABA, SĂL. 92. ✦ (Despre haine) A fi prea strîns pe corpul cuiva; a plesni **(II 3)**. [Avea] *un surtucel care-i pocnea în spate.* GANE, N. II, 4.

III. Intranz. (Învechit, rar) A nimeri, a o brodi. *Merge numai într-un noroc, unde va pocni să pocnească.* ȚICHINDEAL, F. 24/7.

— Prez. ind.: *pocnesc.* — Și: (învechit și regional) **pogni**, (regional) **pocăni**, **pomni** vb. IV.

— **Poc**[1] + suf. *-(ă)ni.*

POCNÍRE s. f. (Rar) Acțiunea de a pocni.

1. Producere a unui zgomot caracteristic prin lovire, izbire, batere, apăsare, explozie etc. V. plesnire, trosnire. Cf. pocni **(I 1)**. Cf. DRLU, POLIZU, PONTBRIANT, D., DDRF, BARCIANU, ALEXI, W.

2. Lovire (scurtă și) puternică (în ceva sau în cineva). Cf. pocni **(I 2)**. Cf. POLIZU, PONTBRIANT, D.

3. Crăpare, spargere (violentă și de obicei cu zgomot) în urma unei presiuni interioare, a apăsării, lovirii; fisurare sau rupere (prin întindere, solicitare prea mare). Cf. pocni **(II)**. Cf. POLIZU, PONTBRIANT, D., DDRF.

— Pl.: *pocniri.* — Și: (învechit) **pocmire** s. f. DRLU.

— V. **pocni**.

POCNÍT[1] s. n. (Popular) Faptul de a pocni **(I 1)**; pocneală[1] **(1)**. Cf. PONTBRIANT, D. *Moș Nichifor ... nu mai sta din pocnit cu bicîul.* CREANGĂ, O. 278. *Citu-i noptea nu m-alir D'e glasul voinicilor, D'e pomnitul zd'icilor.* ARH. FOLK. V, 143.

— Pl.: *pocnituri.* — Și: (regional) **pocănít** (UDRESCU, GL.), **pomnít** s. n.

— V. **pocni**.

PÓCNIT[2] s. n. v. **pocnet**[2].

POCNÍT[3], **-Ă** adj. **1.** Care a primit o lovitură; lovit, izbit; rănit (în urma unei lovituri). Cf. pocni **(I 2)**. Cf. PONTBRIANT, D. *Fierbea în el o furie de fiară pocnită.* V. ROM. martie 1958, 43. ✦ (Argotic; adesea substantivat) Nebun **(I 4)**. Cf. BUL. FIL. IV, 180. ✦ (Prin Bucov.; substantivat, m. art.; în imprecații, în legătură cu verbul „a se duce") Dracul. *Du-te la pocnitu.* ȘEZ. III, 85. *Du-te-n pocnitu.* ib.

2. Crăpat, spart, plesnit; fisurat. Cf. pocni **(II 1)**. *În cap purta o căciulă veche și pocnită.* LĂNCRĂNJAN, C. III, 443. *Gurița ei gîndeai că-i cireașă pocnită în două.* RETEGANUL, P. IV, 3.

— Pl.: *pocniți, -te.*

— V. **pocni**.

POCNITÓR, -OÁRE adj., s. m., s. f. **I.** Adj. (Rar) Care pocnește **(I 1)**, care produce un pocnet[2] **(1)**. Cf. DRLU, PONTBRIANT, D. *Capsa pocnitoare e folosită cînd nu mai e timp suficient pentru semnalarea punctului periculos cu alte semnale.* LTR[2] III, 434. ✦ Fig. (Învechit, rar) Flecar. ANON. CAR.

II. S. m., s. f. **1.** S. m. (Regional; în forma *pognitor*) Pogonici **(1)** (Făget—Moinești). ALR I 896/578.

2. S. f. (Maram.) Șfichi (la bici). *Mîndrulu' cu patru boi, Pune clopote pe doi, Cînd îi trece pe la noi, Pocnitoare de mătasă, Să te-aud mîndru' din casă.* BÎRLEA, C. P. 18, cf. ALR I 1 094/341, 343, 347, 348, 350, 351, 354, FOLC. TRANSILV. I, 279.

3. S. f. Numele mai multor obiecte sau jucării care pocnesc prin lovire, atingere sau mișcare: **a)** (popular) petardă **(2)**. Cf. SCRIBAN, D. *Cîți bucureșteni vor fi cunoscînd Oborul, afară de sorocul Moșilor frenetici, cu vîrteje de căluși, pocnitori și băsici cu chiot?* ARGHEZI, B. 60, cf. LTR[2]; **b)** (prin vestul Olt. și prin sudul Ban.) pușcă de soc, pușcoci. Cf. JAHRESBER. V, 327, ALR I 1 696/856, ALR SN V h 1 305/29; **c)** (prin sud-vestul Transilv. și prin estul Mold.) praștie (pentru copii). ALR I 1 697/122, 518; **d)** (regional; în forma *pocănitoare)* jucărie făcută dintr-un cocean de porumb sau dintr-un sfert de coajă de nucă care produce zgomot prin învîrtire (Rășinari—Cisnădie). Cf. PĂCALĂ, M. R. 422.

4. S. f. (Regional; în construcția) *De-a pocnitoarea* = numele unui joc de copii în care este izbită de sol o bucată de pămînt modelată în formă de sferă și gărurită (Tisa—Brad). Cf. VICIU, GL. *Jocul copiilor de-a pocnitoarea se face cu globuri de tină.* id. ib., cf. PAMFILE, J. III, 21.

5. S. f. (Bot.; prin sudul Dobr.) Plesnitoare **(3)** (*Ecballium elaterium*). Cf. PANȚU, PL., ENC. AGR. IV, 668, DM, BORZA, D. 63.

— Pl.: *pocnitori, -oare.* — Și: (regional) **(II 3) pocănitoáre** (PĂCALĂ, M. R. 422, ALR I 1 697/122), **(II 2) pognitoáre** (ALR I 1 094/354, 1 696/856) s. f., **(II 1) pognitór** s. m., **(II 2) pomnitoáre** (ib. 1 094/341) s. f.

— **Pocni** + suf. *-itor.*

POCNITÚRĂ s. f. **1.** Zgomot caracteristic produs prin lovire, izbire, batere, apăsare etc., precum și de o explozie, de descărcarea unei arme etc.; pocnet[2] **(1)**, (rar) plescăit **(3)**. Cf. ANON. CAR., LB, POLIZU, PONTBRIANT, D., DDRF, JAHRESBER. V, 327, BARCIANU. *S-auzi o pocnitură ca de pușcă.* DELAVRANCEA, ap. CADE, cf. ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Se auzi din stradă zgomotul unei mașini și pocnitura portierei care se închide.* GALACTION, O. A. I, 89. *În pîlnia telefonului se aude numai o șfîrîitură continuă și pocnituri metalice.* C. PETRESCU, Î. II, 15. *O pocnitură dezlînată*

rupse ecoul ca pe o pînză putredă. BRĂESCU, O. A. I, 228. *Cîteva pocnituri ... izbucnind odată cu fulgerările sănetelor.* SADOVEANU, O. I, 296. *Pocniturile de bici deşteptau cînii.* id. ib. V, 201, cf. SCRIBAN, D. *O formă specială de zgomot este pocnitura, unde vibraţiile se amortizează într-un timp foarte scurt.* CIŞMAN, FIZ. II, 70. *Trosnetele şi pocniturile tulburau liniştea dimineţii de vară.* PREDA, M. 165, cf. SFC III, 137, 161, 187, 189, 193, 195. *Puff!! o pocnitură de puşcă.* RETEGANUL, P. I, 20. *Ce pocănituri s-aud acolo? — Dreg buţile.* UDRESCU, GL.

2. (Rar) Lovitură, izbitură (scurtă şi puternică, zgomotoasă). Cf. DDRF. *Străşnică pocnitură de bardă! rosti puşcaşul.* SADOVEANU, O. I, 230. *Aşteaptă pocnitura ca porcul muchia toporului,* se spune despre cineva care aşteaptă cu resemnare să i se întîmple un lucru neplăcut. Cf. I. GOLESCU, ap. DDRF.

3. (Rar) Pocnet[2] **(3).** Cf. JAHRESBER. V, 327. *O pocnitură grozavă îl trezi ... ca să constate că plesnise cauciucul.* BRĂESCU, O. A. I, 413. ✦ Crăpătură, spărtură; fisură. Cf. LB, JAHRESBER. V, 327, PAŞCA, GL.

4. (Regional) Cantitate de porumb care se pune o dată în ciur cînd se fac floricele. Com. din SÎMBOLENI—TURDA. *Am făcut o pocnitură de cocoşi.* ib.

— Pl.: *pocnituri.* — Şi: (regional) **poeănitúră, pomnitúră** s. f. PAŞCA, GL.

— **Pocni** + suf. *-tură.*

POCNÓJ s. m. v. **podnog.**

POCNÓJIE s. f. v. **podnog.**

PÓCO interj. (Plutărit; italienism, prin Bucov.) Cuvînt cu care se comandă deplasarea pe distanţă mică a unui buştean. Cf. LEXIC REG. 106.

— Din it. **poco.**

POCÓI[1] s. m. invar. Numele literei „p" din alfabetul chirilic. *Cuvintele: popă şi profesor încep cu pocoi.* CREANGĂ, A. 140, cf. DDRF, CADE.

— Accentuat şi: *pócoi.* CADE.

— Din slavonul **покой.**

POCOI[2] subst. (Regional) Cameră (de locuit) (Pătrăuţi—Suceava). I. CR. II, 35. *Să-l pui cu fiica noastră în cutare pocoi ... că aista samănî să chie partea fiicei noastre.* ib.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?

— Din ucr. **покій, -кою.**

POCOÍ[3] vb. IV. Tranz. (Învechit, prin Ban.; cu sens neprecizat, probabil) A consuma. *Pocoit-a şi stricat-a toată iarba de puşcă avută cu sine, dar ... iepure ori alt vînat ca-n palmă.* F (1890), 393.

— Prez. ind.: *pocoiesc.*

— Etimologia necunoscută.

POCOÍ[4] vb. IV v. **pocoli.**

POCOLÍ vb. IV. I. Tranz. (Transilv.) A împacheta. Cf. MOLNAR. *Mai întîi poculuieşte (pacheteză) Cîtă avuţie are În borneul (viţelul) din spinare.* F (1890), 430, com. din POIANA—VAŞCĂU, DR. VI, 271, COMAN, GL. *Pocolim [pachetăm] îm masă..* ALR II/I MN 148, 3 928/157, cf. LEXIC REG. 24, 72. *Pocăluiesc nişte haine să le trimit la fecior.* MAT. DIALECT. I, 186, cf. 87, TEAHA, C. N. 254. ✧ Refl. *Tumna amu mă pocălesc, că mă duc la oraş.* MAT. DIALECT. I, 87. ✦ (Regional) A stivui (Groşi—Baia Mare). Cf. ALR II 6 462/349. ✦ (În forma *pocălui)* A bate tare, a snopi, a burdui în bătaie. Cf. DR. VI, 271. ✦ Refl. P. ext. (Regional; în forma *pocăli)* A se muta **(I 4)** („din silă") (Girişu de Criş—Oradea). Cf. LEXIC REG. 72.

II. Intranz. şi refl. (Maram., prin Transilv. şi prin Mold.) A sta liniştit, potolit; a se aşeza, a se fixa într-un anumit loc. Cf. DR. IV, 1 087. [Caii] *nărăviţi, stricători, fugari ... nu pocluiesc la păşune.* ib. V, 214. *Numa e[a] m-o blăstămat ... În sat să nu pocluiesc, Da-n lume să pribăgesc.* ŢIPLEA, P. P. 11. ✧ Expr. **A nu putea** (sau **a nu avea a) poclui** = a nu avea linişte; a nu avea astîmpăr. *N-avură a poclui Pîn' la mine n-o ini.* ŢIPLEA, P. P. 103, cf. 114. *N-a putut poclui De mirosul florilor.* BUD, P. P. 71, cf. 81. *Să n-aibă a stărui, Să n-aibă a poclui Pînă la Florica a ţîni.* T. PAPAHAGI, M. 136, cf. 229.

— Prez. ind.: *pocolesc.* — Şi: **pocoí** (PAMFILE, C. 49; prez. ind. *pócoi,* id. ib.), **pocălí, pocăluí, poculuí, poculuí, păcăluí** (DR. VI, 271), **puculuí** (COMAN, GL.) vb. IV.

— Din magh. **pakol.**

POCOLÍT, -Ă adj. (Prin vestul Transilv.) Împachetat. TEAHA, C. N. 254.

— Pl.: *pocoliţi, -te.*

— V. **pocoli.**

POCOMPĂR subst. v. **pocumpăr.**

POCOMPÓRT subst. v. **pocumpăr.**

POCOMPOS s. n. (Prin Ban.) Permis de portarmă. Cf. MÎNDRESCU, I. G. 73, JAHRESBER. III, 324, X, 203.

— Accentul necunoscut. — Pl.: *pocomposuri.*

— Cf. germ. Waffenpass.

POCÓR subst. (Regional; în expr.) **A ajunge de pocorul lumii** = a ajunge de rîsul lumii, v. **rîs[2] (2).** Com. din TIMIŞOARA.

— Din scr. **pokor.**

POCÓRNIŢĂ s. f. v. **păcorniţă.**

POCÓS[1] s. m. (Regional) Cotoarele ce rămîn după cositul ierbii (Straja—Rădăuţi). GLOSAR REG.

— Pl.: *pocoşi.*

— Din ucr. **покіс, -косу.**

POCÓS[2], -OÁSĂ adj. (Regional) Miţos (Bîrsău de Jos—Baia Mare). Cf. H XVIII 21.

— Pl.: *pocoşi, -oase.*

— Etimologia necunoscută. Cf. flocos.

PÓCOS[3], -Ă adj. v. **pocoş.**

POCOSÍ vb. IV v. **pogăzni.**

POCÓST subst. (Învechit) Lac aplicat ca strat protector pe picturi (bisericeşti). V. vernis. *Pocost muschicesc* (sfîrşitul sec. XVIII). GRECU, P. 399. *Dă-le văpsealele supţirele şi lasă-le ca să se usuce, pentru ca să nu pleznească şi să iasă afară, cînd îi da pucost* (a. 1805). id. ib., cf. CIHAC, II, 270.

— Şi: **pucóst** subst.

— Din ucr. **покіст, -кості,** pol. **pokost.**

POCOSTÁT, -Ă adj. v. **pocostit.**

POCOSTEÁLĂ s. f. (Regional) = **păcosteală;** staniol (Larga—Iaşi). Cf. ALR II 4 271/520.

— Pl.: *pocosteli.*

— **Pocosti** + suf. *-eală.*

POCOSTÍ vb. IV. Tranz. **1.** (Învechit; complementul indică picturi) A acoperi cu un strat protector de lac; (învechit) a pocostui. V. vernisa. *Fi-va acest pocost curat şi uscăcios; şi cînd ve[i] pocosti cu dînsul icoană, acea icoană va fi ca sticla* (sfîrşitul sec. XVIII). GRECU, P. 399, cf. 84, CIHAC, II, 270.

2. (Prin Bucov. şi prin nordul Mold.; complementul indică obiecte de metal) A acoperi cu un strat subţire de metal preţios; a polei, a sufla. Cf. TDRG, SCRIBAN, D.

3. (Prin sudul Mold.; complementul indică ouă) A încondeia. Cf. SCRIBAN, D.

— Prez. ind.: *pocostesc.* — Şi: (învechit) **pucosti** vb. IV. GRECU, P. 84.

— V. **pocost.**

POCOSTÍT, -Ă adj. **1.** (Prin Bucov. şi prin nordul Mold.; despre obiecte de metal) Care a fost acoperit

cu un strat subțire de metal prețios; poleit[2] **(1)**. Cf. p o c o s t i **(2)**. *Linguriţe pocostite.* MARIAN, NU. 500, cf. 655, SEVASTOS, N. 395, ŞEZ. XVIII, 14. ◇ *Hîrtie pocostită* = staniol. Cf. ALR II 4 271/520.

2. (Prin sudul Mold.) Încondeiat. *Ouă pocostite.* SCRIBAN, D.

— Pl.: *pocostiţi, -te.* — Şi: (învechit) **pocostát, -ă** adj. T. PAPAHAGI, C. L.

— V. **pocosti.**

POCOSTUÍ vb. IV. T r a n z. (Învechit) A pocosti **(1)**. CIHAC, II, 270.

— Prez. ind.: *pocostuiesc.*

— **Pocost** + suf. *-ui.*

PÓCOŞ, -Ă adj. **1.** (Transilv.; despre cai) Care suferă de poc[2]; cu picioarele umflate, înțepenite sau cu cîrcei; p. e x t. care trage un picior, care șchioapătă. Cf. KLEIN, D. 401, LB, com. din TĂRCĂIŢA—BEIUŞ, DR. V, 220, A I 24, TEAHA, C. N. 254. ✦ (Rar) Deșelat. Cf. CIHAC, II, 521.

2. (În dicționarele din trecut; despre oameni) Cu mîna sau cu piciorul contractat, înțepenit, anchilozat de durere sau de boală. Cf. PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 521, LM.

3. (Regional; despre oameni) Crăcănat (Mihăileni—Miercurea Ciuc). Cf. ALR II/I MN 43, 2 232/574.

— Pl.: *pocoşi, -e.* — Şi: (învechit și regional) **pócăş, -ă** (KLEIN, D. 401, DR. V, 220), (regional) **pócos, -ă** (GHEŢIE, R. M., DR. V, 220), **pócaş, -ă** (DR. V, 220) adj.

— Din magh. **pókos.**

POCOŞÁLĂ s. f. (Regional) Umflătură la piciorul vitelor. Com. din VAŞCĂU.

— Pl.: *pocoşeli.*

— **Pocoşi**[1] + suf. *-eală.*

POCOŞÍ[1] vb. IV. I n t r a n z. (Regional; despre cai) A șchiopăta (Leleşti—Beiuş). A I 21.

— Prez. ind. pers. 3: *pocoşeşte.*

— V. **pocoş.**

POCOŞÍ[2] vb. IV. T r a n z. (Regional; complementul indică păsări de curte) A jumuli (Racșa—Satu Mare). ALR I 2 151/341.

— Prez. ind.: *pocoşesc.*

— Etimologia necunoscută. Cf. p o c o s[2].

POCOTÍT, -Ă adj. v. **pocîltit.**

POCOZÍ vb. IV v. **pogăzni.**

POCRÁMĂ s. f. (Germanism; în industria chimică) Sală de ambalaj. *Zalța ... obținută merge la pocramă ... unde se ambalează.* cv 1951, nr. 3, 41.

— Pl.: ?

— Din germ. **Packraum.**

PÓCRAVIŢĂ s. f. v. **pocroviţă.**

POCRĂTOL s. m. v. **procator.**

POCREÁLĂ s. f. sg. (Regional) Lapte foarte acru; (regional) pocriș[2] (Cotîrgași—Vatra Dornei). *Pocreala e un lapte foarte acru.* ŞEZ. VII, 99, cf. PAMFILE, I. C. 26.

— **Po-**[1] + **acreală.**

POCRÍŞ[1] s. n. **1.** (Regional, mai ales în Mold.) Capac pentru vasele de bucătărie, făcut din lut ars sau din metal. *Iau patru străchinuțe ..., le acoper cu pocrișe.* SEVASTOS, N. 8. *Pocriș se numește un fel de tălgerel cu care se acopăr oalele cu smîntînă și cele ce fierb.* MARIAN, Î. 218, cf. DDRF, SĂGHINESCU, V. 64. *Se fierb înfundat, într-o ulcică acoperită c-un pocriș, cîteva roșcove.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 30, cf. TDRG, PAMFILE, I. C. 22, 390, id. J. II, 61, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., POMPILIU, B. 1 010. *Se umple oala cu apă neîncepută, iar deasupra se pune un pocriș.* ŞEZ. IV, 183, cf. VIII, 92, VICIU, S. GL. *Cumpăr o oală nouă cu pocriș (fedeu), ca pocrișul să se potrivească pe gura oalei.* ŞEZ. XVIII, 48. *Cît ține clocitul să nu fierbi bucate în oale acoperite cu pocriș, că-ți ies puii năduşiți.* GOROVEI, CR. 67, cf. JAHRESBER. XXVI—XXIX, 35, CIAUŞANU, GL., ALR SN IV h 1 045.

2. (Învechit și regional) Acoperișul casei. Cf. BARCIANU, ALEXI, W., PAMFILE, J. II, 161, ALR I 665/614.

3. (Mold. și prin Bucov.) Coviltir. *La car, pe corcie, se pune poclitul (pocrișul).* ŞEZ. V, 59, cf. PAMFILE, I. C. 155, ALR I 821/556, GLOSAR REG.

4. (Învechit și regional) Învelitoare, cergă. Cf. CIHAC, II, 269, GHEŢIE, R. M.

5. (Prin nordul Mold.) Farfurioară pentru ceașcă. Cf. SCRIBAN, D. ✦ Farfurie prea mică. Cf. SCRIBAN, D.

6. (Prin Mold.) Gura vîrșei; (regional) vîrșog. Cf. DAMÉ, T. 124, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D.

— Pl.: *pocrișe* și *pocrișuri*, (rar, m.) *pocriși* (ALEXI, W.). — Şi: (regional) **poclíș** s. n. ALR SN IV h 1 045/537.

— Cf. ucr. п о к р и ш к а.

POCRÍŞ[2] subst. sg. (Prin Bucov.) Pocreală. Cf. ŞEZ. VII, 99, A V 15.

— Cf. rom. p o c r e a l ă, rus. п р о к и с, bg. п р о к и ш.

POCRIŞÁR s. m. (Regional) Copil din flori, bastard (Laura—Rădăuți). GLOSAR REG.

— Pl.: *pocrișari.*

— **Pocrișă** + suf. *-ar.*

POCRÍŞĂ s. f. v. **pocrișcă.**

POCRÍŞCĂ s. f. (Prin Bucov.) Femeie de moravuri ușoare; femeie necăsătorită care are un copil. Com. din STRAJA — RĂDĂUŢI, cf. LEXIC REG. 106, GLOSAR REG. ◇ *Copil din pocrișă* = copil din flori, bastard. Cf. GLOSAR REG.

— Pl.: ? — Şi: **pocrișă** s. f. GLOSAR REG.

— Cf. ucr. п о к р и ш к а „acoperiș".

POCROÁVĂ s. f. v. **pocrov.**

POCRÓNŢ s. n. v. **pocruț.**

POCRÓŢ s. n. v. **pocruț.**

POCRÓUŢ s. n. v. **pocruț.**

POCRÓV, -Ă subst. I. S. n. **1.** (Învechit și regional) Pocrovăț **(1)**. *Niscare lucrure sfinte, vas au sfită, pocroave sfințite* (a. 1652). ap. TDRG, cf. CADE, PĂSCULESCU, L. P. 372.

2. (Învechit) Țesătură fină ca un voal folosită pentru acoperit capul și (uneori) pieptul. *Cinstita sărbătoare a pocrovului tău.* DOSOFTEI, V. s. octombrie 40[r]/29, cf. TDRG. ✦ P. e x t. (Regional; mai ales la pl. art.) Sărbătoare creștină, la 1 octombrie, care prăznuiește acoperămîntul Maicii Domnului. *Luna lui octombrie începe cu sărbătoarea care ... se numește procoavă ..., procoavele — cînd biserica prăznuiește acoperămîntul Maicii Domnului.* PAMFILE, S. T. 58, cf. CADE, SCRIBAN, D. ✦ S p e c. (Regional, mai ales în Transilv.; în forma *procov*) Văl de mireasă. *Materia ... se îndoia în lung și se cosea pe muche așa că procovul avea forma unei glugi.* PITIŞ, ŞCH. 109. *Procovul — adică hobotul — îl cumpără naşa.* MARIAN, NU. 250, cf. 248, DDRF, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. ✦ S p e c. (Prin Ban.) Pînza de pe fața mortului. *Chiva-i moartă pe masă Cu procoul de mătasă.* L. COSTIN, GR. BĂN. 169, cf. ALRM I/II h 415.

3. (Regional; în forma *procov*) Scutec (Corabia). Cf. PĂSCULESCU, L. P. 372. *În procoave l-a-nfășat.* id. ib.

4. (Transilv. și Munt.) Covor (țărănesc); scoarță; pătură groasă; (învechit și regional) pocroviță **(3)**, (regional) pocruț **(1)**. *Au scos mălai ... și l-au tins pe provocov la cort ca s[ă] usuce* (cca 1700). IORGA, B. R. 44. *Un procov bun* (a. 1705). id. S. D. XII, 16,

cf. 1. GOLESCU, C., POLIZU, JAHRESBER. V, 123, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., H IV 87, 139, 157, 320, V 55, IX 144, 232, MUSCEL, 15, RĂDULESCU-CODIN, 61. *În bordei ... nici sobă, nici lemne, nici haine, nici procoave.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 23, cf. 357, PĂSCULESCU, L. P. 372. *Scoase capul din procov.* I. CR. III, 188. *Ararul, ţolul, procovul ... sînt mai proaste, dă în şi dă păr lucrate.* ŞEZ. XVIII, 106, cf. ALRM SN I h 320/784.

5. (Regional; la pl. art., în forma *pocroavele*) Sărbătoare creştină la 29 august, care prăznuieşte tăierea capului sfîntului Ioan (Somova—Tulcea). Cf. ALR II/I h 207/682.

II. S. f. (Bot.; regional) Scînteiuţă *(Aster novi-belgii)*. Cf. BORZA, D. 26.

— Pl.: *pocrove* şi *pocroave*. — Şi: (învechit) **provocóv**, (învechit şi regional) **procóv** (accentuat şi *prócov*, BARCIANU; pl. şi *procovuri*, H IV 139) s. n., (regional) **pocroávă** (CADE) s. f., **plocóv** (H IV 157) s. n., **procoávă** s. f., **procóu** s. n.

— Din slavonul покровъ.

POCROVĂȚ s. n. **1.** Bucată de pînză (sau de stofă) folosită pentru acoperirea unor obiecte de cult din religia creştină; acoperămînt, (învechit şi regional) pocrov **(I 1)**, (învechit) procoviţă (v. p o c r o v i ţ ă **1**). *1 procoveţ de tratapodu, de zarba albu şi cu flore şi pre margine* (a. 1588). CUV. D. BĂTR. I, 197/21, cf. 198/1. *Din procovețe făcut-au căiţe şi altiţe şi vindea cărţile bisericii la tîrg* (sfîrşitul sec. XVII). MAG. IST. IV, 339. *Sînt şi alte odejdii carile trebuiesc să le aibă gata preutul? ... discosul şi potiriul, pocroveaţele şi antimisul* (1680 — 1700). GCR I, 244/7. *Un om din cei cu bună cucernicie şi curat luînd pocroveţul, neatingîndu-să cu mîna goală, să acopere bine sfintele.* IACOV, SYN. 20r/15. *Au dat potir nou, discos, pocroveţe la sf[ă]nta biserică a Bistriţi[i]* (a. 1780). IORGA, S. D. XIII, 57. *Dooă procoveţe de atlaz piersiciu cu floricele* (a. 1808). id. ib. 63, cf. LM, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, DHLR I, 527, ȘĂINEANU, D. U., BUL. FIL. V, 234, SCRIBAN, D. *Iarăşi s-a ivit între ramuri pasărea galbenă, de aur, ca un procovăţ cu aripi de fir cusut cu acul domniţelor.* ARGHEZI, S. VIII, 159.

2. (Învechit şi regional) Pătură care se pune sub şaua calului; (regional) pocladă. *Pentru un cal cumpărat ... Povara de procoveţe* (a. 1705). IORGA, S. D. XII, 15. *Calul ... trăbuie acoperit cu un ţol sau procoveţ.* CALENDARIU (1814), 162/19. *Cai îmbrăcaţi cu procoveţe de catifea neagră, tivite cu argint.* CODRU-DRĂGUŞANU, C. 113, cf. GHEŢIE, R. M., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., H X 6, ALR I 1 119/677.

3. (Prin Mold.) Giulgiu. Cf. SCRIBAN, D., H III 141. ✦ (În forma *procovăţ*) Capacul sicriului. *Partea de sus* [a sicriului], *capacul poartă numele de procovăţ.* PAMFILE, I. C. 157, cf. id. S. T. 58.

— Pl.: *pocroveţe*. — Şi: (învechit şi regional) **procovăţ**, (învechit) **pocrovéţ** s. n., **pocroveáţă** (IACOV, SYN. 13v/10) s. f., **procovéţ**, (regional) **plocovăţ** (H X 6, ALR I 1 119/677), **procovăt** (H III 141) s. n.

— Din slavonul покровецъ.

POCBOVEÁȚĂ s. f. v. **pocrovăţ**.

POCROVÉȚ s. n. v. **pocrovăţ**.

POCROVÍȚĂ s. f. **1.** (Învechit; în forma *procoviţă*) Pocrovăţ **(1)**. *Deosăbit veţi şti şi pentru procoviţă şi pentru aer că ... vor veni iară de pomeană* (a. 1807). IORGA, S. D. XIII, 89.

2. (Regional; în forma *procoviţă*) Basma. *Joimăriţa ... umblă despletită şi cu o procoviţă de cînepă în cap.* MUSCEL, 46, cf. PAMFILE, DUŞM. 104.

3. (Învechit şi regional) Covor (ţărănesc); scoarţă; pătură groasă; (regional) pocrov **(4)**, pocruţ **(1)**; s p e c. pătură care se pune sub şaua calului. Cf. LEX. MARS. 148, LB. *Procobiţe sau ţoluri de mătasă.* ALEXANDRIA, 64/22, cf. POLIZU, CIHAC, II, 264, DDRF. *În pat ... pentru astrucat (acoperit) sînt stran'ie (procoviţe) ori ponevi ţesute din lînă.* LIUBA-IANA, M. 97, cf. BARCIANU, ALEXI, W., MUSCEL, 47, TDRG. *În rîndul întîi vin a fi considerate... ţoalele, procoviţele.* PĂCALĂ, M. R. 520, cf. 521. *Lîna aceasta se mai numeşte şi ţuşinături, servind la ţesutul procog'iţilor (cergi mai mici).* DIACONU, P. 33. *Dacă calul nu se prinde la cocie se „merge pe el călăreşte" ... cu procoviţa strînsă cu chingă.* PRIBEAGUL, P. R. 68. *În Vrancea aproape toată lîna se întrebuinţează pentru nevoile casei, lucrîndu-se din ea cergi, procoviţe, covoare.* ENC. AGR. IV, 501, cf. H V 55, IX 144, 172, 311, 406, XI 277, 517, XVIII 4, 26, 34, 104, POMPILIU, B. 1 015. *Nici procoviţă pe pat, Nici cămaşă pe bărbat.* HODOŞ, P. P. 191, cf. JAHRESBER. XIX, 91. *Mama aruncă în moimă pricoiţa, perina.* DENSUSIANU, Ţ. H. 234. *Ştergare, străjace, pricoiţi etc. zburau şi jucau pe sus.* id. ib. 241, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 161. *Din lîna ţurcană se fac procoviţi.* GR. S. VI, 60, cf. GREGORIAN, CL., COMAN, GL., com. BENIUC, ALR I 1 119, ALR II/I h 287, A II 5, 12, III 1, 2, 3, 4, 7, 18, IV 5.

4. (Regional; în forma *procoviţă*) Cusătura din bata iei. Com. din SĂLIŞTE — SIBIU.

— Pl.: *pocroviţe*. — Şi: (învechit) **procobíţă**, **proscóviţă** (CIHAC, II, 269), (regional) **póceraviţă** (ALR I 1 119/61), **prăcoiţă** (ib. 1 119/107), **pricoiţă** (accentuat şi *pricóiţă*, GREGORIAN, CL., ALR II/I h 287/27, A III 4, IV 5; pl. şi *pricoiţi*), **pricovíţă** (H XVIII 26, 104; pl. şi *pricoviţi*, ib.), **procoiţă** (accentuat şi *prócoiţă*, COMAN, GL.; pl. şi *procoiţi*, H XI 277), **procovíţă** (accentuat şi *prócoviţă*, BARCIANU, TDRG, ALR I 1 119/56 59, 63, 69, 70, 87, ALR II/I h 287/64, *procóviţă*, com. din TIMIŞOARA, ALR I 1 119/35, 51, 75, 79, ALR II/I h 287/36, 47, 76; pl. şi *procoviţi*) s. f.

— **Pocrov** + suf. *-iţă*.

POCRÚȚ s. n. **1.** (Regional, mai ales în Transilv.) Covor (ţărănesc); scoarţă; pătură groasă; (învechit şi regional) pocroviţă **(3)**, (regional) pocrov **(4)**; s p e c. aşternutul de sub şaua calului. Cf. CABA, SĂL. 99, com. din TĂRCĂIŢA — BEIUŞ, BUL. FIL. IV, 75, VI, 142, COMAN, GL., CV 1951, nr. 3—4, 46, ALR I 1 119/302, 305, 308, 320, 333, 355, 578, ALR II/I h 287, ALRM II/I h 365, h 402, A I 12, 21, 24, 35, LEXIC REG. 25, 72, MAT. DIALECT. I, 265, GLOSAR REG., TEAHA, C. N. 254.

2. (Regional; în forma *pocrouţ*) Legătură, boccea (Sînnicolau Român — Oradea). Cf. ALR II/I MN 148, 3 928/316.

— Pl.: *pocruţuri* şi (rar) *pocruţe*. — Şi: **pocrónţ** (MAT. DIALECT. I, 265), **pocróţ** (CABA, SĂL. 99, ALR I 1 119/302, 305, 320, 333, 578, A I 12, 35, LEXIC REG. 25; accentuat şi *pócroţ*, ALR I 1 119/333), **pocróuţ** (ALR II/I h 287/316, 325), **plocúţ** (BUL. FIL. IV, 75, VI, 142, GLOSAR REG.), **procóţ** (ALR I 1 119/355), **procúţ** (ALRM II/I h 365/249, 362) s. n.

— Din magh. **pokróc**.

POCSÍE s. f. v. **pocslie**.

POCSÍI adv. (Bucov.) În mod hotărît, imperios. Cf. GLOSAR REG.

— Etimologia necunoscută.

POCSÍIE s. f. **1.** (Bucov.) Hotărîre. Cf. A V 15. ✧ L o c. v b. **A(-şi) pune pocslie (pe ceva)** = a hotărî (în legătură cu ceva). Cf. A V 16, 18.

2. (Regional) Necaz, ciudă (pe cineva). *Mare pocsie are.* SĂGHINESCU, V. 64, cf. ALR I 1 387/684.

— Accentuat şi: *pócsiie*. ALR I 1 387/684, A V 15. — Pl.: *pocsîi*. — Şi: **pocsie** s. f.

— Etimologia necunoscută.

POCULUÍ vb. IV v. **pocoli**.

PÓCUMPĂR subst. (sg.) (Ban., Transilv. şi prin Maram.) Favorit (pe obraz). Cf. ALRM II/I h 78.

— Accentuat şi: *pocumpăr*. ALRM II/I h 78/47, 316. — Şi: **pocumpórt** (ib. h 78/2), **pócimpăr** (ib. h 78/105, 157, 362; scris şi *poc în păr*, ib. h 78/250, 349, 353), **pocimpórt** (ib. h 78/260), **pocompăr** (ib.

h 78/76), **pocompórt** (ib. h 78/29), **pácimpăr** (ib. h 78/228), **păcumpár** (ib. h 78/27), **pícumpăr** (ib. h 78/833), **bocompăr** (ib. h 78/325), **copompórt** (ib. h 78/334), **ţócumpoc** (ib. h 78/95), **vocumpórt** (ib. h 78/36) subst. — Din germ. **Backenbart.**

POCUMPÓRT subst. v. **pocumpăr.**

POCURÁR s. m. v. **păcurar[1].**

POCÚT, -Ă adj. (Regional) Paralizat **(1)** (Rîmnicu Vîlcea). Cf. LEXIC REG. 84.
— Pl.: *pocuţi, -te.*
— Etimologia necunoscută.

POCÚŢ[1] s. n. (Regional) Diminutiv al lui p o c[5] (Deda—Reghin). Cf. MAT. DIALECT. I, 187. *A adus nişte lucruri pentru copii într-un pocuţ.* ib.
— Pl.: *pocuţuri.*
— **Poc[5]** + suf. *-uţ.*

POCÚŢ[2] subst. (Regional) Muscă **(II 1)** (Groşi—Baia Mare). Cf. ALR II/I MN 18, 6 932/349.
— Pl.: ?
— **Poc[4]** + suf. *-uţ.*

POCVÁLĂ s. f. v. **pohfală.**

POD[1] s. n. **I. 1.** (Învechit) Etaj, cat, nivel. *Cădzu ... dintr-al treile pod gios.* COD. VOR. 16/25. *O corabie ... să aibă trei podure: unul dedesupt, altul în mijloc, al treile în verhu.* PO 28, cf. TDRG, SCRIBAN, D. **2.** Spaţiu închis între acoperiş şi planşeul superior al unei construcţii; (regional) podei **(1)**. *Carele e în pod să nu să pogoară să ia ceva.* N. TEST. (1648), 31[v]/22. *Să suiră în pod.* ib. 73[r]/6. *Podul casii.* BIBLIA (1688), 349[2]/6. *L-au găsit ascunsu în casă la Duca Vodă, în pod.* NECULCE, L. 52. *Dederă năvală unde zăcea domnul lor, căutînd pre aceşti boiari ... prin poduri, prin cămări.* ANON. CANTAC., CM I, 161. *Cînd au venit de la Poartă de-l chiema să-l facă domn ... s-au ascunsu în podul casii.* R. POPESCU, CM I, 399, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DRLU, VALIAN, V. *Cine te-a trimes aici cu lina? ... În pod n-ai putut s-o pui?* PR. DRAM. 246, cf. POLIZU, PONTBRIANT, D. *Aud cotcodăcind în podu grajdului.* ALECSANDRI, T. 105. *Se suie iute în pod şi scoboară de acolo un ştiubei cu pene.* CREANGĂ, O. 4. *La fereastra odăii de la pod ... perdeaua este ridicată.* CARAGIALE, O. II, 63. *Nu putea să fugă, nici să se ascunză fie sub coteţ, fie în pod.* SLAVICI, N. I, 249. *Trei zile depline rînduia mereu şi curăţea pînă şi prin podul casei.* id. O. II, 22. *Cînd are să nască, să se suie în pod.* ISPIRESCU, L. 63. *Nici nu ştiu cum m-am trezit în podul casii.* DELAVRANCEA, T. 27. *Şi de ger s-aud într-una, În pod corzile trosnind.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 82. *Păziţi voi focul să se facă jăratic, că eu mă sui în pod.* id. ib. II, 89, cf. DDRF. *Mă rîde-acuma tot norodul, Că stau, de foame, să rod podul.* COŞBUC, P. II, 228, cf. TDRG, PAMFILE, I. C. 415. *Se auzea cum sînt ţirîle din pod coşuri, geamantane.* AGÎRBICEANU, A. 32. *Grinzile trosneau în pod de ger, de credeai că se desface casa.* BUJOR, S. 55. *Vrai să n-auzi la noapte trăsnind pe acoperămînt şi hodorogind prin pod?* HOGAŞ, DR. I, 121. *Se ţîrî pînă la gura podului şi coborî în ogradă.* REBREANU, I. 45, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Se sui în pod ca să dea jos o bişactea veche.* BASSARABESCU, V. 42, cf. CADE. *Din această ladă cam jumătate a ars în podul magazinului „Luvru".* GALACTION, A. 177. *Acolo ... ducea în podul caselor o scară.* D. BOTEZ, F. S. 24. *Urcînd scara ce ducea la pod, pierdu cumpătul, se clătină ... şi căzu.* BRĂESCU, O. A. II, 27. *Şoarecii cotrobăiesc prin pod.* SADOVEANU, O. I, 78. *Pici din pod.* PRIBEAGUL, P. R. 109, cf. SCRIBAN, D. *Podul ... acoperea schitul întreg.* ARGHEZI, B. 101. *Vrabia ... stă-n pod pe datorie.* id. VERS. 215. *Otilia vru cu orice chip să se urce într-un pod cu fîn.* CĂLINESCU, E. O. I, 117. *Prinţesa îşi avea domiciliul deasupra unui grajd de cai de curse, într-un fel de pod înalt.* id. S. 24. *Căutau în case, în poduri, în pivniţe.* STANCU, R. A. II, 362. *Au pornit de-a dreptul spre scara către podul droşcăriei.* GALAN, Z. R. 254. *Dau porumbul jos din pod.* PREDA, Î. 79. *Podul avea acoperişul spart pe alocuri.* BARBU, P. 221. *Le iei frumos şi le duci la pod.* T februarie 1964, 13. *Săi cocoş din pod Pe vatră la foc.* POP., ap. GCR II, 228/31. *Rîndunea! fă-ţi cuibul tău Unde-o fi locul mai rău: Prin podul săracilor.* id. ib. 327, cf. H XVII 310, XVIII 228. *Iară eu, de prea bărbată, Mă suii în pod îndată.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 428. *Poţi îmbla-n pod cu lumină Că nu-i mai da de slănină.* MARIAN, SA. 7. *Pentru trei fire de tort Nu mi-oi sui plugu-n pod.* FOLC. TRANSILV. II, 73. *Să trăieşti, pod, C-am să beu paharul tot, Iar tu, podea, Nu te speria, Că ţie ţ-a rămînea.* FOLC. MOLD. I, 238. *Cine are tovarăş nerod Ajunge din pod în glod.* PANN, P. V. II, 75/15, cf. ZANNE, P. IV, 230. *Se laudă de cură ţărîna din pod,* se spune despre un om lăudăros. Cf. CIAUŞANU, GL. *Ar vrea să fie şi cu curechiul uns şi cu slănina-n pod.* ŞEZ. II, 72, cf. ZANNE, P. IV, 121. *Alîta-i tot Şi lada-n pod,* se spune cînd se termină un lucru. Cf. ZANNE, P. III, 282. *Vulpea în pădure şi pielea în pod,* se spune despre un om lăudăros. Cf. id. ib. I, 703. ◇ L o c. a d v. (Rar) **Din pod pînă în pivniţă** = în întregime, complet; radical. *Am aruncat pe ferestre convingerile vieţii noastre de pînă aici şi ne-am primenit din pod pînă în pivniţă.* GALACTION, A. 182. ◇ E x p r. **A călca** (sau **a se uita** etc.) **(ca) din pod,** se spune despre comportarea, atitudinea unui om plin de sine, îngîmfat, încrezut. *O să calce din pod; cîtă-i curtea hanului de mare, ca p-o beizadea, n-o să-l mai încapă locul.* DELAVRANCEA, S. 39. *Directorul zîmbi, uitîndu-se ca din pod spre funcţionarul său.* id. ib. 128, cf. TDRG, PAMFILE, J. II, 161, UDRESCU, GL. **A călca ca din pod** = a merge cu paşi nesiguri, greu. *Începe a călca ca din pod prin norodul întunecos al uliţii ... Calcă la dreapta, la stînga, parcă îl poartă vîntul.* SADOVEANU, O. I, 117. **A cădea ca din pod** = a rămîne surprins, uimit, dezorientat (în faţa unei situaţii neaşteptate). *Orbescu căzu ca din pod. Se căută prin buzunare, ... gîngăvi.* STANCU, R. A. III, 288, cf. UDRESCU, GL. (Regional; glumeţ) **A-i face** (cuiva) **treabă pînă-n pod** = a nu-i face nici o treabă; a păcăli. Cf. UDRESCU, GL. ✦ (Regional; în construcţia) *Podul popii* = numele unui joc de copii în care jucătorii îşi pun pumnii unii peste alţii. Cf. PAMFILE, J. I, 30, ŞEZ. VIII, 119.

3. P. e x t. (Astăzi rar) Tavan, plafon. *Şedea buiguit cu ochii stîlpiţi în sus la podul casii.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 45[v]/12, cf. ANON. CAR. *Cînd ai şti cît de mult te adorează acel suflet ... tu n-ai sta cufundat în gînduri triste, ci ai sări în pod.* ALECSANDRI, T. 1128. *Pe podul cu lungi pînze de painjen Roiesc ploşniţele roşii.* EMINESCU, N. 43. *În această dulce pace Îmi ridic privirea-n pod.* id. O. I, 105, cf. DDRF. *Stă mort întreg; şi ochii de pod i-a fintit.* COŞBUC, P. II, 188, cf. TDRG, ŞĂINEANU, D. U., CADE, A V 26. *Ridică copilu pînă-n pod.* MAT. DIALECT. I, 87, cf. 187. ◇ F i g. *Rămase răstignit ... cu ochii sticloşi în sus, spre podul cu frunze.* SADOVEANU, O. I, 57. ◇ (Rar) *Podul gurii* = palat[2], cerul-gurii. *Căldura ... îşi usucă podul gurii, te sugrumă.* REBREANU, I. 10. ✦ *Pod carstic* = porţiune a tavanului unei peşteri rămasă suspendată în urma prăbuşirii acestuia. Cf. LTR[2], M. D. ENC., DEX.

II. 1. Construcţie din lemn, din piatră, din beton, din metal etc. care susţine o cale de comunicaţie terestră (şosea sau cale ferată), asigurîndu-i continuitatea peste un obstacol natural sau artificial. *Noaptea cu toţii s-au ridicat la podul de la Ţuţora şi au tăiat aţile cortului asupra lui Ştefan Vodă.* URECHE, L. 158. *L-au oborît de pre podul luptei.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 89[v]/14. *Au zidit pod de piatră peste apa Dunării.* N. COSTIN, L. 119. *Împăratul au trecut de trii ori pe pod.* NECULCE, I. 14. *Au găsitu podul gata peste Dunăre.* id. ib. 41. *S-au apucat a face podul de piatră.* C. CANTACUZINO, CM I, 15. *Amurat ... au poruncit Sinan-paşăi să facă pod peste Dunărea.* R. POPESCU, CM I, 319. *Făcuse rumânii doauo poduri ... peste apa*

Tismenul. id. ib. 442. *Bălți fără pod* (a. 1710). GCR I, 360/22. *Dideră la o apă multă și mare și făcură poduri* (a. 1784). id. ib. II, 132/28. *Că oastei vrăjmașe în fugă pornite Trebuie a zidi poduri aurite.* BUDAI-DELEANU, Ț. 265. *Află turcu cum că podul Jijiei este stricat* (a. 1822). GCR II, 244/20. *Plătind fieșcare lemnar și zidar ajutorul cutii[i] podurilor ... cîte taleri unul, parale doăzeci* (a. 1823). DOC. EC. 303, cf. DRLU, LB. *Marele pod ce s-a zidit peste lagunele acestei cetăți.* CR (1846), 2¹/33. *Au ajuns la o punte sau pod.* BĂRAC, T. 30/31. *Să se adune materialele cu lucrătorii trebuincioși spre a face pod pe Dunăre.* BĂLCESCU, M. V. 84. *Nici un negustător să nu treacă podul Giurgiului pînă la acel soroc.* id. ib. 158, cf. POLIZU. *De la capul acestui pod pleacă șoseaua romană.* BOLLIAC, O. 273. *Cu pasuri regulate eu măsur al lău pod, Bahlui.* ALECSANDRI, P. I, 202. *Întîmplarea ne scoate la rîul Moldova, la pod.* BOLINTINEANU, O. 282. *Nu mai erau nici drumuri, nici poduri.* ODOBESCU, S. I, 11. *Văd painjinișul între tufe ca un pod.* EMINESCU, O. I, 87. *Mulți durară ... peste Dunăre vrun pod.* id. ib. 147. *La capătul podului îl și întîmpină un urs mormăind.* CREANGĂ, P. 185. *Se ascunse sub pod.* ISPIRESCU, L. 13. *Rîul Doamnei ... poartă sloiuri mari de gheață, buluci groși, și-i aruncă de meterezele podului.* DELAVRANCEA, S. 5, cf. 127. *Pîinea ta, pe poduri ... să cerșești!* MACEDONSKI, O. II, 164. *La intrare era un pod lung de lemn peste bălțoacele Neajlovului.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 117, cf. 169, DDRF. *În gura văii, lîngă pod, Boierii stau cu frică.* COȘBUC, P. I, 195, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, PAMFILE, I. C. 468, id. VĂZD. 35. *Trecui podul de pe Bistrița și urcai la crîșma din deal.* HOGAȘ, DR. I, 84. *Un drum trece rîul peste podul bătrîn de lemn.* REBREANU, I. 9. *Trec singur pe poduri de fier solitare.* BACOVIA, O. 48. *Podul de la Cernavodă și Dunărea pustie tresăriră.* GALACTION, O. A. I, 48. *Un pod sărea în aer cu fiarele răsucite.* C. PETRESCU, Î. I, 127. *Pe o șosea nepietruită, trasată în pripă, cu poduri ce jucau sub picioare ..., soldații ... înaintau tăcuți.* BRĂESCU, O. A. I, 319. *M-am dus jos la pod.* SEBASTIAN, T. 27. *Peste apă treci pe poduri de lemn care se clatină sub pași.* SADOVEANU, O. II, 479, cf. BL XIV, 96. *Lucrări de drumuri, poduri de zidărie, poduri de lemn.* LEG. EC. PL. 253. *Au hotărît să construiască cît mai curînd un pod peste rîul din apropierea comunei.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 386. *De pe podul rîului M-am uitat în unda lină.* ARGHEZI, VERS. 208. *De pe pod ne-oglindim.* BLAGA, P. 156. *Podurile mari erau întotdeauna păzite.* CAMIL PETRESCU, O. I, 148. *Trecem podul larg de peste rîul Moscova.* STANCU, U.R.S.S. 94. *Și s-ajungi la cap de pod Cerșetor slut și nărod.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 69, cf. 136. *Se leagănă poduri superbe Peste abisuri și hău.* BRAD, T. 45. *Pașii lor sunau pe podul de piatră.* V. ROM. septembrie 1955, 81. *Podul peste care era să trec L-a dus șuvoiul, cu înec.* BENIUC, V. A. I, 73. *Sub noi, traversînd un pod, văzui un rîu spumegînd.* BARBU, P. 12. *Plecăm acum, ne oprim la pod.* T septembrie 1962, 9. *Pescuiam ... lîngă piciorul unui fost pod de cale ferată.* VÎN. PESC. octombrie 1962, 5. *Pe poduri ferecate, Trec mii nenumărate.* POP., ap. GCR II, 370, cf. TEODORESCU, P. P. 234. *Cînd badea podul trecea, Mîndruliță suspina.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 98. *Te-oi lua ... De mi-ei isprăvi: Pod pe Marea Neagră, De fier Și oțel.* BALADE, I, 285. *Dusu-ne-am și am umblat, Pînă-n capu iest din sat, Unde stă un pod stricat.* POLC. TRANSILV. I, 435. *Peste țări peste-amîndouă Se fac două poduri nouă.* ib. II, 53. *Scară la cer și pod peste mare nu se poate.* ZANNE, P. III, 365. *Unul nu găsește pod pe apă, altul nu găsește apă de băut.* id. ib. 445. ◇ Fig. *Frunzele încep să tremure, un pod de întuneric s-așterne în văzduh.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 155. *Erau rațele sălbatice, ieșite pe podul argintiu al lunii.* SADOVEANU, O. V, 703. ◇ *Pod de gheață* = strat continuu de gheață, care acoperă în întregime suprafața unui rîu sau a unui lac ca urmare a unei perioade îndelungate de temperatură scăzută a aerului. *Gerul face cu-o suflare pod de gheață între maluri.* ALECSANDRI, P. III, 12. *Acea apă mișcătoare s-a prefăcut în pod de gheață.* SADOVEANU, O. XI, 308. *Podurile de gheață peste rîpi erau ca de cremene albă.* id. ib. XII, 360. ◇ Expr. (Rar) **A face pod cu palma** = a(-și) pune mîna streașină (la ochi), v. streașină. *De-o întîlnesc în drum bătrînii, Ei fac pod cu palma mînii.* COȘBUC, P. I, 98. (Sport) **A face podul** = a executa o figură caracteristică de gimnastică prin îndoirea corpului pe spate în semicerc, cu sprijin pe mîini și pe picioare. (Regional) **Că n-ăi fi la capul podului,** se zice cînd cineva oferă pe ceva un preț derizoriu, nu vrea să dea pe ceva cît se cuvine, caută chilipir, e zgîrcit. Cf. UDRESCU, GL. ✦ Punte suspendată (mobilă) la o cetate sau la un castel medieval, construită peste un șanț (cu apă). *Poarta castelului era deschisă, podul lăsat, grapa înlăturată.* SADOVEANU, O. XI, 29. ✦ (Și în sintagmele *pod de vase, pod de vase stătător,* H II 89, *pod stătător, pod de luntri,* învechit și regional, *pod mereu*) Pod¹ **(II 1)** demontabil format dintr-o platformă așezată peste un lanț de bărci, de plute etc. legate de ancore, de piloți etc. *Turcii fac podur[i] mereae pre Dunăre* (a. 1617). IORGA, D. B. I, 33. *Îndată au făcut pod mereu pre coșuri peste Nistru.* M. COSTIN, LET. I, 324/31. *Îndată făcură pod de vasă, legate cu coșuri pline de piatră.* N. COSTIN, L. 96. *Jicmont ... au străcat podul și au ars vasăle pre carele era făcut podul.* id. ib. 586, cf. LB. *Am trecut pe un pod lung și stătătoriu, așăzat pe șăice mari.* KOGĂLNICEANU, S. 4. *Celalt canal al rîului ... era foarte larg încît trebuia cel puțin 500 vase spre a face podul.* BĂLCESCU, M. V. 101, cf. POLIZU. *În maluri dormea Murășul, pe el trosnea de căruțe podul de luntri.* EMINESCU, O. P. 101. *S-a așternut peste Dunăre podul de vase, pe care-a trecut armata română.* VLAHUȚĂ, R. P. 15, cf. DDRF. *Darius ... trece Bosforul tracic pe un pod de vase.* XENOPOL, I. R. I, 31, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Trecem Oltul pe un pod de vase.* CAMIL PETRESCU, U. N. 342. *Poduri de vase, care se deschid și se închid la trecerea vapoarelor, ... leagă orașul de celălalt țărm.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2 795. *De s-ar face-un pod mereu, De-aici pînă la Brașeu, Să treacă mîndra și eu.* RETEGANUL, TR. 96. ✦ (Și în sintagmele *pod umblător, pod mișcător, pod pe vase umblător,* H II 89, *pod plutitor, pod pe scripete,* ALR SN III h 838) Platformă plutitoare care servește la transportul ființelor sau lucrurilor de pe un mal pe celălalt al unei ape (curgătoare); bac, (regional) brudină. *Sadna cu 4 mori ... și cu podul îm[b]lator* (a. 1588). CUV. D. BĂTR. I, 211/9. *Găsitu-s-au atunce și un urs mare groaznic ... Și gonindu-l pe Nistru cu un pod, să suisă în pod, și oamenii au sărit din pod în Nistru.* NECULCE, L. 145. *Le-au pus pe un pod de lemn plutitoriu.* IST. AM. 88r/9, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Puțin mai înainte, spre Sibiiu, să treci apa Oltului cu pod mișcător.* GOLESCU, Î. 9, cf. DRLU, LB, DRĂGHICI, R. 44/16. *Au trecut fluviul ... pe un pod umblătoriu.* KOGĂLNICEANU, S. 4, cf. POLIZU. *Între Jiblea și Călimănești e un pod umblător.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 139. *Trecem pe partea cealaltă a Oltului, pe un pod plutitor.* id. R. P. 92, cf. DDRF, BARGIANU. *Carul lui bîtu Nedu din Rodovanu fu prins la podul umblător de peste Argeș.* CONV. LIT. XLIV, 38. *Să trec Siretul pe podul umblător.* SANDU-ALDEA, A. M. 124, cf. ALEXI, W. *Poduri anume făcute pentru cară sau vite, trase cu frînghii de pe un mal la altul.* N. A. BOGDAN, C. M. 7. *Se înlocmeau ... poduri umblătoare de lemn sau dubasuri.* id. ib. 151, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE. *La Siret tot pod umblător este?* SADOVEANU, O. II, 635, cf. SCRIBAN, D. *Trecuseră pe poduri umblătoare.* V. ROM. decembrie 1950, 98, cf. H VII 359, XIV 187, ALR SN III h 838. *Măi podar, Măi circiumar, Trage podul, Să trec Oltul.* BALADE, II, 314. ✦ (Regional) Plută¹. Cf. ARVINTE, TERM. 161, H X 33, ALR II 6 534/848.

2. (Regional, mai ales în Mold.; în practicile religiei creștine ortodoxe) Bucată de pînză îngustă și lungă care se așterne în drumul cortegiului mortuar; p. ext. pomană care constă, de obicei, din bucăți de pînză, covoare etc. *Începură ... a vorbi despre ...*

năsălie, poduri, paraua din mîna mortului. CREANGĂ, o. 9, cf. MARIAN, î. 301, DDRF, TDRG, ŞĂINEANU, D. U., CADE. *Victoria singură umbla împrejurul slujbei priveghind rînduielile şi avînd la îndemînă o babă cu suluri de pînză pentru datina podurilor.* SADOVEANU, o. X, 651, cf. SCRIBAN, D. *Să te bocesc, Trupul să ţi-l pînzuiesc, Podurile să-ţi gătesc.* ALECSANDRI, P. P. 137. *Îi dă puoduri di pomană cîti-on lăis'eri.* ALR II/I MN 89, 2 712/414. ◇ *Podul mortului* = pînza de pe faţa mortului. Cf. ALRM I/II h 415/381.

3. (Tehn.) Platformă care serveşte ca loc de lucru (v. schelă), ca element de protecţie, ca stativ de vizare etc. Cf. LTR[2], DER, ALR II/I h 238. ◇ *Pod rulant* = macara mobilă alcătuită dintr-o platformă metalică prevăzută cu o cale de rulare situată la oarecare înălţime deasupra solului şi care se foloseşte în ateliere, în hale de montaj şi turnătorii etc. pentru ridicarea unor sarcini şi deplasarea lor pe direcţie orizontală. *Podul rulant a ajuns din nou la uşa cuptorului.* SAHIA, N. 34. *Manevra macaralei sau a podului rulant... nu se face întotdeauna fără ciocniri şi izbiri destul de puternice.* ORBONAŞ, MEC. 164. *Podurile rulante prind a alerga de la un capăt la altul al halei, mînuind buştenii de oţel.* CONTEMP. 1948, nr. 107, 7/5. *N-o să fie instalat nici podul rulant.* V. ROM. decembrie 1950, 130, cf. LTR[2]. *Podul sondei* = platformă folosită ca rampă pentru materialul tubular care se introduce în sau se extrage din sondă. Cf. LTR[2]. *Pod de manevră* = platformă care serveşte ca loc de lucru sau ca piesă de protecţie la o sondă; podea **(4 a)**. *Podul de manevră* [al sondei] *va avea balustrade înconjurătoare.* PREV. ACCID. 53. *Pod de siguranţă* = platformă prevăzută cu deschideri pentru trecere, montată din loc în loc într-un puţ de mină pentru a opri căderea unei persoane care ar aluneca pe scări sau pentru a reţine o rocă desprinsă din pereţi. LTR[2]. *Pod basculant* = pod[1] metalic mobil la care tablierul unei deschideri se roteşte în plan vertical, în jurul unei axe orizontale. Cf. LTR[2]. [Tramvaiul] *se afla pe un pod basculant.* RL 1967, nr. 7 041. *Pod-basculă* = bascula prevăzută cu o platformă pe care se cîntăresc, în staţiile de cale ferată, vagoanele încărcate cu marfă. *În staţiile de cale ferată, podurile-bascule se montează pe linii speciale de cîntărire, în dreptul magaziilor de mărfuri.* LTR[2], cf. DM.

III. 1. (Învechit) Pavaj de scînduri groase de stejar cu care se podeau străzile, caldarîm; p. ext. stradă, uliţă pavată cu asemenea scînduri; p. gener. stradă. *După ce se îmbăta şi unii şi alţii, se bătea pe poduri.* DIONISIE, C. 181. *Podul ... merge prin Gorgan, pe podul de pămînt pînă afară la streajă.* CR (1831), 33[1]/21, cf. VALIAN, V. *Străzile Bucureştilor se cheamă poduri, căci oarecînd erau podite cu lemn.* CODRU-DRĂGUŞANU, C. 17. *Mai mergînd întreba: ştii tu cum se cheamă acest pod?* PANN, P. V. II, 9/27. *Cofeturi ... se vindeau la Panaiti Butcariu, de pe podul vechi.* KOGĂLNICEANU, S. A. 96, cf. POLIZU. *În loc să te sileşti a ieşi la obraze, îmbli haimana pe poduri cu derbedeii.* FILIMON, O. I, 127, cf. PONTBRIANT, D., DDRF, TDRG, DR. IV, 176, ŞĂINEANU, D. U. *Se stropesc podurile (străzile) cu var.* C. GANE, TR. V. 384, cf. SCRIBAN, D. *Pe vremuri, aceste drumuri mari erau podite cu pavea de bîrne de-a latul, din lemn de stejar, de aci şi numele de poduri.* CAMIL PETRESCU, O. I, 180. ◇ (Articulat, urmat de un substantiv în genitiv, formează nume de străzi) *Casele ... după Podul Calicilor nr. 1 753 sînt de vînzare.* CR (1834), 324[2]/24. *Şi-a deschis depozitul de vinuri fine şi licori străine, pe Podul Mogoşoaiei.* ib. (1848), 20[3]/37. *Am dat pe Podul Mogoşoaii, jupîne; pîn ulicioară alunecă.* CARAGIALE, O. I, 133. *Aşa, alunecînd în voia vorbei, ajunserăm la capul Podului Mogoşoaii.* DELAVRANCEA, T. 45. ◇ (În alte toponimice) *Podul Înalt.* CADE. *Podul Iloaiei.* id. ib. *Podul Turcului.* id. ib. ◇ Loc. adv. **Pe poduri** = ca un cerşetor, sărac, fără adăpost. *Şi-acum, iată-mă-s, jupîne, gol pe poduri am rămas.* HASDEU, R. V. 10. *Marioara, părăsită de rude şi de cunoştinţe, se văzu pe poduri.* BOLINTINEANU, O. 384.

◇ Expr. **(A) bate poduri(le)** v. bate. (Familiar) **Treci podu' şi-nghiţi nodu'**, se spune cînd cineva este nevoit să suporte o situaţie neplăcută.

2. (Învechit) Puntea vasului; spec. covertă. *Coverta, adică podul corăbiei.* DRĂGHICI, R. 7/11, cf. VALIAN, V., POLIZU, PONTBRIANT, D. *Bosforul ... purtase Corăbii cu trei poduri, nenumărate vase Spre-apus şi răsărit.* ALECSANDRI, P. I, 236. *Mulţime de oameni erau pe podul vaporului, expuşi la asprimea timpului.* BOLINTINEANU, O. 270, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U.

3. (Ban. şi Transilv.) Înveliş (de scînduri) care acoperă partea de jos a (interiorului) unui vehicul. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, POLIZU, BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U. *„Pod" se numeşte scîndura sau scîndurile cu care se podeşte trăsura.* PRIBEAGUL, P. R. 86, cf. SCRIBAN, D., CHEST. II 196/310, 202/307, 310, V 47/3, ALR II/I h 237/27, 95, 833, ALR II/I MN 31, 2 181/27, ALR SN IV h 1 234/27, A III 1, 2. ✦ Spec. (Regional) Podul[1] **(III 3)** luntrei. Cf. DAMÉ, T. 126, ANTIPA, P. 468, CADE, SCRIBAN, D. ✦ (Regional) Zid de piatră sau de cărămidă pe care e aşezat cuptorul de pîine (Segarcea—Băileşti). CHEST. II 321/29.

4. (Munt. şi prin nord-estul Olt.) Suprafaţă plană în regiune de munte sau de deal; regiune de şes. Cf. H XI 322, ALR I 407/768, 410/786, LEXIC REG. 84.

5. (Transilv. şi Bucov.; în sintagma) *Podul pămîntului* = suprafaţa, întinsul pămîntului. Cf. CADE. *Om ca Man tîlhariul nu s-a mai pomenit altul pe podul pămîntului.* RETEGANUL, P. P. 1. *Era şi el frumos, di nu mai era altu pi podu pămîntului.* ŞEZ. VI, 5. *Mai este ca mine altul pe podul pămîntului.* VASILIU, P. L. 34.

6. Lucrare protetică dentară, metalică sau mixtă, alcătuită dintr-un corp de punte fixat la capete pe dinţii naturali şi folosită ca metodă terapeutică. Cf. D. MED.

IV. P. anal. Nume dat diferitelor obiecte, dispozitive, construcţii, părţi de unelte etc. care au, de obicei, formă plană şi lungă şi care îndeplinesc rolul de a fixa, de a lega, de a sprijini etc.:

1. (La moara de apă) **a)** (Regional) Platformă pe care sînt fixate pietrele; (regional) podină **(2 c)**. Cf. DAMÉ, T. 151, PAMFILE, I. C. 183, CADE. *Nişte trepte cu straje conduc din partea de jos a morii în partea de sus, în podul pietrilor.* PĂCALĂ, M. R. 466, cf. H II 62, 81, III 18, IX 39, XVIII 307, ALR II 6 747.

b) (Regional) Crivac (Bîrsana—Sighetul Marmaţiei). Cf. ALR II 6 784/353.

c) (Regional) Piesă axată pe fusul de fier care pune în mişcare pietrele; (regional) hăitaş (Strîmba Vulcani—Tîrgu Jiu). Cf. ALR I 1 842/839.

d) (Transilv., prin Maram., prin Bucov. şi prin Mold.) Fundul scocului; podină **(2 e)**. Cf. ALR II 6 723/219, 228, 284, 310, 353, 362, 386, 414.

e) (Regional) Scoc (Coropceni—Iaşi). Cf. ALR SN I h 155/514.

f) (Regional) Stăvilar care permite să se scurgă apa cînd moara nu funcţionează sau cînd la moară vine prea multă apă (Micăsasa—Mediaş). Cf. ALR SN I h 152/141.

g) (Regional) Bîrnă pe care se rulează, cu ajutorul unor vîrtejuri, lanţurile care ridică şi coboară stavilele; (regional) fruntar, poduleţ **(2)** (Micăsasa—Mediaş). Cf. ALR II 6 726/141.

h) (Transilv. şi prin Ban.) Puntea stavilei. Cf. ALR II 6 727/76, 105, 284, 310.

2. (La joagăr) **a)** (Popular) Talpă. Cf. DAMÉ, T. 175, PAMFILE, I. C. 110, ALR II 6 423/27, 102, 172, 182, 228, 310, 346, 353, 362, 365, 551, 605, 784, 833.

b) (Regional) Parte mobilă a joagărului, care poartă buşteanul de tăiat în scînduri; (regional) car (Marginea—Rădăuţi). Cf. ALR II 6 424/386.

c) (Prin Munt.) Scoc. Cf. DAMÉ, T. 175.

3. (Regional; la moara de vînt) **a)** Scîndura din faţă care acoperă pietrele de măcinat şi în care se înţepeneşte vrana; (regional) fruntar, corună (Chizătău—Lugoj). Cf. ALR II 6 774/76.

b) Fiecare dintre cele două stinghii laterale care susțin coșul; (regional) stratul coșului. Cf. DAMÉ, T. 162, PAMFILE, I. C. 189, CADE.

4. (La car sau la căruță) **a)** (Prin Ban. și prin Transilv.; și în sintagma *pod umblător*, ALR SN II h 343/141) Bucată de lemn așezată pe perinocul osiei dinainte și care, rotindu-se în jurul unui cui, menține poziția vehiculului la întoarceri; (popular) vîrtej. Cf. ALR SN II h 343/47, 141.

b) (Regional) Perinoc **(1)** (Rășinari—Cisnădie). Cf. PĂCALĂ, M. R. 455.

c) (Regional) Parte a osiei care trece pe sub car sau căruță; (regional) perinoc **(1)**, scaun, oplean **(3)**. Cf. DAMÉ, T. 9, PAMFILE, I. C. 130, ȘĂINEANU, D. U., CADE, H IV 86, ALRM SN I h 225. *Podul osiei*. UDRESCU, GL.

d) (Regional, mai ales în Munt.) Grup de scînduri alăturate care se reazemă pe dricul dinainte și dinapoi, peste osii. *Pe vîrtej și perinoc ... este așezat podul carului, făcut din scînduri (blăni) sau pomostine*. DAMÉ, T. 10, cf. PAMFILE, I. C. 133, SCRIBAN, D., H II 13, 29, 62, 221, X 32, XII 31, 140. *Podul căruții*. UDRESCU, GL.

5. (Regional; la sanie) **a)** Oplean **(1)** (Voivozi—Carei). Cf. ALR II 5 642/325.

b) Cruce (Măceșu de Jos—Băilești). Cf. ALRM SN I h 241/872.

6. (La plug) **a)** (Regional) Plaz[1] **(1)**. Cf. DDRF, com. din MARGINEA—RĂDĂUȚI.

b) (Regional) Spetează suprapusă osiei roților și pe care se sprijină capătul grindeiului; (regional) podecior, așternut, gresie, broască, căpătîi, căluș, scaun, spetează. Cf. BOCĂNEȚU, T. A. 148, H XVII 445, BREBENEL, GR. P.

7. (Prin Mold., prin Transilv. și prin Ban.) Suport pe care se clădește claia sau stogul de fîn, pentru a le feri de umezeală; (popular) pat[1] **(6 c)**, podină **(2 a)**. Cf. ALR SN I h 134.

8. Platforma superioară a batozei, pe care stau lucrătorii. *A aruncat primul snop pe podul batozei*. SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 391.

9. (Prin Mold.) Platformă de scînduri așezată în fața strungii, în timpul mulsului; (regional) podea **(4 d)**. *În fața ciobanului este un pod (o dușumea de scînduri) ... pentru ca oile să lunece și să poată fi ținute la muls de ciobani*. CHEST. V 8/24, cf. 8/49.

10. (Regional; la sucală) Pat[1] **(5 b)** (Petrila). Cf. A III 17.

11. (Regional) Parte a scaunului de doage pe care se sprijină doaga în timpul lucrului. Cf. PAMFILE, I. C. 162.

12. (Prin vestul Transilv.) Parte a greblei în care sînt fixați dinții; (regional) carîmb. Cf. ALR II 5 220/95, TEAHA, C. N. 254.

13. (Transilv.) Pînza secerei sau a coasei. Cf. ALR II 5 042.

14. (Regional) Rama de lemn a ciurului (Roșia—Beiuș). Cf. ALR II 5 309/310.

15. (Nav.) Întăritură transversală a unei zale de lanț. Cf. ARC MAR.

16. a) (Regional; în sintagmele) *Podul mîinii* (sau *de mînă, mîinilor*) = **a)** dosul mîinii. *Să scoată lespezi ... de un pod de mînă de groase*. I. IONESCU, D. 450, cf. TDRG; **b)** podul palmei, v. p o d[1] **(IV 16 b)**. *Pe podul mîinilor se întinde uneori o prelungire a mînecii, o clapă ca o manșetă*. IORGA, C. I. I, 125.

b) (În sintagma) *Podul palmei* = partea interioară a palmei[1] **(1)**, care se poate închide ca un căuș. *Ne-am culcat într-o rînă, cu capul rezemat în podul palmei*. DELAVRANCEA, T. 43, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Numai brusturul de munte, cu floarea galbenă și lată cît podul palmei, mai are curajul să se uite ... în prăpăstiile negre*. HOGAȘ, DR. I, 18. *Unghiile îi tăiau pielea groasă și aspră în podul palmelor*. REBREANU, I. 280. *De astă-vară n-a ajuns să dea gata nici măcar o iconiță cît podul palmei*. GĂLĂCTION, A. 352. *Dacă ar mînui el însuși barda sau sfredelul, negreșit că podul palmelor i s-ar îngroșa*. I. BOTEZ, B. I, 190, cf. STOIAN, PĂST. 56. *Lovind cu podul palmei în cozoroc, își aruncă jos chipiul*. TEODOREANU, M. II, 15. *Toată mînecarea își găsea loc pe podul palmei stîngi*. SADOVEANU, O. II, 480. *Ca melcul, lasă bale Podul palmelor matale*. ARGHEZI, VERS. 318. *Prințesa freacă brațele fotoliului cu podul palmelor*. CĂLINESCU, S. 168. *Prin șiacul aspru, își apăsa mereu cu podul palmei vraful hîrtiilor păturite în buzunarul de la piept*. C. PETRESCU, A. R. 9. *Metalul rece îmi îngheață podul palmei*. STANCU, R. A. I, 198. *Miliția nul în civil păstră actul în podul palmei*. PREDA, R. 242. *Potecele Limpezi cum e podul palmii*. ȘEZ. V, 31, cf. ALR II/I h 50. *Cîți peri în podul palmei*, se spune ironic pentru a arăta că ceva nu există. Cf. ZANNE, P. II, 399.

17. (Regional) Putină în care se prepară untul (Șieuț—Bistrița). Cf. GLOSAR REG. ✦ (Prin Transilv. și prin Olt.) Smîntîna din care se face untul; strat care se ridică la suprafața laptelui, a borhotului etc. Cf. GLOSAR REG. *Iesă pod așa deasupra, deasupra zărului, ca de-un deșt sau de două și vine groasă ... aciia și zăru rămîne didisupt*. GL. OLT.

18. (Prin Olt.) Crustă care se face deasupra prunelor puse la fermentat. V. p o d i n ă **(4)**. Cf. MAT. DIALECT. I, 233. *Um fel de pod să face pe deasupra lor [a prunelor] din prunele alea care sîn mai rele*. GL. OLT.

— Pl.: *poduri*.

— Din v. sl. **подъ**.

POD[2] s. n. v. **poadă**.

POD[3] subst. (sg.) (Iht.; prin Transilv.) Scobar (*Chondrostoma nasus*). Cf. BĂCESCU, P. 150.

— Derivat regresiv de la **podu[1]**.

PODÁ[1] vb. I. R e f l. (Prin Maram.) A se obișnui cu un lucru, cu o unealtă, cu o meserie; a se deprinde. Cf. CV 1951, nr. 3—4, 43. *M-am podat ușor*. ib.

— Prez. ind.: *podez*.

— **Po[1]— + da**.

PODÁ[2] vb. I v. **podi**.

PODAGRÁL, -Ă adj. (Învechit, rar) Care ține de podagră, privitor la podagră, care este provocat de podagră; (învechit, rar) podagricesc. *De cîțiva ani pătimea ... de pătimiri podagrale*. CALENDAR (1862), 22/25.

— Pl.: *podagrali, -e*.

— **Podagră** + suf. *-al*.

PODAGRÁȘTE s. f. (Învechit, rar) Podagră. [Doctorie] *pentru podagrașe* (cca 1792). ȘEZ. X, 142.

— Pl.: ?

— De la **podagră**.

PODÁGRĂ s. f. Gută localizată la membrele inferioare, afectînd îndeosebi degetul mare al piciorului; p. g e n e r. gută; (învechit) podalghie, (învechit, rar) podagraște. *Ștefan Vodă ... mai mult de boală ce au avut, adecă podagrie, și cetățile ce le luase le-au întorsu*. URECHE, L. 111, cf. M. COSTIN, ap. GÎDEI, 511. *Cruda și cumplită boală-m (a podagrii și a hiragrii, zic) atîta m-au chinuit și tirănit* (a. 1701). FN 89. *Fiind vreame de iarnă, și noi cu multă slăbiciune a podagrei, nu putum veni* (a. 1724). IORGA, S. D. XIV, 19. *Să scorneaște boală ... podagrie, tuse, umflătură* (a. 1733). GCR II, 26/16. *Podagria iaste una dintr-acele boale care fac mai multe dureri decît poate să creadă cineva*. CUGETĂRI, I, 77[r]/10. *Pentru îndurerea încheieturilor și pentru podagrie*. MEȘT. DOFT. I, 21[v]/2, cf. II, 105[r]/24. *A murit Radul în anul 1626 de podagră în Moldova*. ȘINCAI, HR. III, 15/2, cf. DRLU, LB. *Au cercetat apa aceasta și o au găsit foarte folositoare ... la podagră (durere de picioare)*. CR (1829), 202[2]/11. [Apa minerală] *la podagră ... o vom întrebuința spre ușurare și vindecare*. AR (1830), 190[1]/39. *Podagră, patimă de picioare, cu durere*. VEISA, I. 173/22. *De vreo 6 săptămîni pătimește de podagră*. GT (1839), 151[2]/5. *Știia el că-l ajunge podagra mai rău*. BĂRAC, T. 19/23. *Durere de*

genunchi se zice reumatismul genunchilor și are tot o însușire cu durerea de picioare (podagra). CORNEA, E. I, 38/32. *Apele de Karlsbad sînt considerate ca adevărată panacee în contra podagrei de toate formele.* CALENDAR (1862), 22/5. *Să ne cugetăm un general de altmintrea genial, pe care-l apuca durerile de podagră tocma în furtile luptei, între ploaia de gloanțe.* BARIȚIU, P. A. II, 60. *Podagra (guta la picioare) și ... (guta la mîni) încep îndeobște de la policar și degitul cel mare al piciorului.* MAN. SĂNĂT. 277/5, cf. POLIZU. *P-un bolnav de podagră băi nu îl folosesc.* NEGRUZZI, S. II, 255, cf. PONTBRIANT, D., ANTONESCU, D. *Junghiurile în picioare și podagra îmi chezășuiesc, pentru tot restul vieței, cea mai nerevocabilă patentă de incapacitate în deprinderile ... vînătoriei.* ODOBESCU, S. III, 13. *Vinul alb aduce podagră.* CONTEMPORANUL, II, 247, cf. DDRF. *Podagra-n veci îl năcăjea.* COȘBUC, P. II, 172, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Vindecă de podagră.* CANDREA, F. 210, cf. BIANU, D. S., TDRG, ȘĂINEANU, D. U. *Începem, cu jale, să pogorîm ... pe unde ne așteaptă: podagra, cecitatea, calvitia.* GALACTION, A. 486. *Astă-noapte, am crezut că mor, așa de tare m-a izbit podagra.* SADOVEANU, O. I, 83, cf. SCRIBAN, D. *Părintele Crăioc apăru maiestuos, păsind solemn (suferea de podagră) și ciupindu-și arar, distrat, bărbuța cenușie.* T. POPOVICI, S. 11, cf. D. MED., H IV 91, XVIII 161. (Glumeț) *Se vede că are podagra la urechi.* ALECSANDRI, T. 1 041. ◇ (Adjectival) *Un preot italian ... avea de multe ori durerea podagrie (de picioare).* CR (1829), 102²/11. ✦ (Învechit, rar) Boală a păsărilor localizată la picioare. [Găinilor] *li se vatămă picioarele și capătă podagră.* ECONOMIA, 107/6.

— Pl.: *podagre.* — Și: (învechit) **podágrie** (accentuat și: *podagrie*) s. f.

— Din lat. **podagra,** ngr. **ποδάγρα,** germ. **Podagra,** it. **podagra.** Cf. și p o d a l g h i e.

PODÁGRIC, -Ă adj. (Învechit) Podagros. *Fiindcă Radul XI era podagric, cu lectica au mers.* ȘINCAI, HR. III, 14/4, cf. DRLU, DDRF.

— Pl.: *podagrici, -ce.*

— Din lat. **podagricus,** germ. **podagrisch.**

PODAGRICÉSC, -EÁSCĂ adj. (Învechit, rar) Podagral. *Acrimea cea podagricească.* MEȘT. DOFT. II, 105ʳ/9.

— Pl.: *podagricești.*

— **Podagră** + suf. *-icesc.* Cf. ngr. π ο δ α γ ρ ι κ ό ς.

PODÁGRIE s. f. v. **podagră.**

PODAGRIÓS, -OÁSĂ adj. v. **podagros.**

PODAGRÍST, -Ă adj., s. m. și f. (Germanism rar) Podagros. *Cu această rezoluțiune ieșirăm de la septuagenarul podagrist.* BARIȚIU, P. A. II, 214, cf. BARCIANU, V., GHEȚIE, R. M., ALEXI, W.

— Pl.: *podagriști, -ste.*

— Din germ. **Podagrist.**

PODAGRÓS, -OÁSĂ adj. **1.** (Și substantivat) (Persoană) care suferă de podagră; (germanism rar) podagrist. *Un om urît podăgrios.* MUSTE, LET. III, 46/24. *Era podăgrios.* MINEIUL (1776), 186ʳ¹/6. *Acelor ce sînt scăpați de* [podagră] *... îi face să aibă această urăciune și asupra podagrioșilor.* CUGETĂRI, I, 77ʳ/13. *Simte podagriosul dureri.* ib. 77ʳ/16, cf. PONTBRIANT, D., DDRF, ALEXI, W., TDRG, SCRIBAN, D.

2. (Învechit, rar; despre picioare; în forma *podagrios*) Care este atins sau cuprins de podagră. *Picioarele cele podagrioasă.* CUGETĂRI, II, 62ʳ/1.

— Pl.: *podagrioși, -oase.* — Și: (învechit) **podagriós, -oásă, podăgriós, -oásă** adj.

— **Podagră** + suf. *-os.*

PODÁGRU, -Ă adj. (Franțuzism rar) Podagros. (F i g.) *Conștiința — acest moralist tpohondriac și podagru ... —, la mine nu va căpăta niciodată audiență.* I. NEGRUZZI, S. V, 275.

— Pl.: *podagri, -e.*

— Din fr. **podagre.**

PODALGHÍE s. f. (Învechit) Podagră. *Era Ștefan Vodă în sanie bolnav de podalghie.* N. COSTIN, LET. I A, 20/39. *Doftorii ... ale podalghiei.* MEȘT. DOFT. II, 105ᵛ/1. *Durere de picioare (podalghie).* CORNEA, E. II, 4/13, cf. T. PAPAHAGI, C. L., SCRIBAN, D.

— Accentuat și: *podálghie.* SCRIBAN, D. — Pl.: *podalghii.* — Și: **podalgie** s. f. T. PAPAHAGI, C. L.

— Din ngr. **ποδαλγία.**

PODALGÍE s. f. v. **podalghie.**

PODÁN s. m. **1.** (Învechit) Supus, locuitor al unui stat, al unui oraș etc. (care plătea bir); p. r e s t r. șerb, iobag; clăcaș. *Au întratu de i-au arsu tîrgurile și i-au robit podanii.* URECHE, L. 108. *Să poruncește, ca ... despre toate ale noastre oști, eu toți podanii, de la noi cu cinstiți slujitori, nice de un fel protivire să nu se facă.* N. COSTIN, LET. II, 107/11. *Toți să încalece, să vie la oaste cu plată, iar care n-a veni va rămîne podan și lipsit din moșiile sale.* NECULCE, L. 222. *Acei sloveni ... supuși podani, românilor să fie rămas, să dovedească.* CANTEMIR, HR. 325. *Totdeauna i-au biruit pe ei ungurii și alții, ca pe niște podani ai lor.* R. POPESCU, CM I, 236. *Cine ... nu va mearge în oaste ... acela va rămînea vecin și podan* (începutul sec. XVIII). MAG. IST. III, 341/13. *Pentru trebuința podanilor (... supușilor).* COD. SILV. 9. *Țăranii din locuitori liberi s-au prefăcut în rumâni, vecini, iobagi, podani.* KOGĂLNICEANU, S. A. 143, cf. CIHAC, II, 270, DDRF, DR. III, 435, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 291. *Ajunsese sărmana, dintr-atîtea slugi și atîția podani, să-și mături singură casa.* SBIERA, P. 130, cf. UDRESCU, GL.

2. (Regional) „Îngrijitor". Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Pl.: *podani.*

— Din pol. **poddany,** rus. **подданный.**

PODÁNIC, -Ă adj. (Învechit) Supus. *Să hie omul cu toate podanic și slugă lui Dumnedzău.* VARLAAM, C. 301.

— Pl.: *podanici, -ce.*

— **Podan** + suf. *-nic.*

PODÁNIE s. f. Dare care se percepea de la cei care posedau sau aveau în folosință un pod¹ umblător; podărit¹ **(1).** *Au început a pune bani și pe boieri, și pe mănăstiri, și pe giupănese, cai de menzil, podenii, și pogonărit, și altele* (sfîrșitul sec. XVII). LET. III, 244/21, cf. DDRF.

— Pl.: *podanii* și *podenii.*

— **Pod¹** + suf. *-anie.*

PODÁR s. m. **1.** Persoană care are sau care conduce un pod¹ umblător; (regional) brudar. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, DRLU, POLIZU, PONTBRIANT, D., DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Podarul legă podul de un țăruș.* CONV. LIT. XLIV₁, 39, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Tatarul fu nevoit să chiuie ca să înștiințeze podarul, care era cu podul umblător la celălalt mal.* SADOVEANU, O. XIII, 95. *Ca să nu-l mai scol pe podar, am căutat un loc pe unde apa era mai mică.* VLASIU, A. P. 337, cf. SCRIBAN, D. *Măi române, măi podar, Trage podișca de car Să mă treci la cela mal.* ALECSANDRI, P. P. 159, cf. TEODORESCU, P. P. 292, DOINE, 15, GRAIUL, I, 175. *Măi, podari, frate podari, Trage-ți podu măi dirept, Că-ți arunc un glonț în piept.* VÎRCOL, V. 31, cf. ALR SN III MN h 843/172. *Măi, podar, Măi, circiumar, Trage podul, Să trec Oltul!* BALADE, II, 314. *Măi, frati podar, Tragi podișca di car, Ci nu-ț va fi în zadar. Tragi podu mai de-a drept, Nu mă faci ca s-aștept.* FOLC. MOLD. II, 109.

2. Persoană care avea în pază un pod¹ **(II 1).** Cf. LB, VALIAN, V., PONTBRIANT, D., DDRF, ȘĂINEANU, D. U. *Trecură pe lîngă podar ... și se opriră pe podul de lemn.* SADOVEANU, O. I, 685, cf. SCRIBAN, D.

3. Persoană care încasa podăritul[1] **(1, 2)**. Cf. LB, POLIZU, TDRG, CADE.
4. (Mil.; învechit) Pontonier **(1)**. *Avangarda se compunea din brasla agiei ..., podari pedeștri cu topoarele pe umeri.* FILIMON, O. I, 302, cf. PONTBRIANT, D., DDRF, TDRG, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D.
5. Constructor de poduri[1] **(II 1)**. *Bresle ce nu plătesc bir ... Fustași de divan ... Podari ... Lemnari* (a. 1803). URICARIUL, VII, 377, cf. SCRIBAN, D., LEG. EC. PL. 298.
6. Muncitor care lucrează la un pod[1] **(II 3)**. *Podarii, după ce termină lucrul la pod, urmăresc și răspund de calitatea și tratarea la timp a noroiului în timpul forajului.* SCÎNTEIA, 1952, nr. 2 356. *Podarul nu mai stă sus, la geamblacul sondei, ci jos, la gura puțului.* ib. 1961, nr. 5 389.
7. (Învechit și regional) Muncitor care execută sau întreține un pod[1] **(III 1)**. V. c a l d a r î m g i u, p a v a t o r. *Ianachi Caragea biv căpitan de podari ... au slujit la trebuințele podurilor de aicea din orașul Iași* (a. 1785). URICARIUL, X, 70. *După împuținarea podarilor la înmulțirea uliților ..., podurile ... sînt putrede și stricate* (a. 1815). ib. V, 439/4, com. din BRAȘOV.
8. (Ieșit din uz) Mătură tor de stradă. *Un podariu roșcovan ... căra cu hîrletul dintr-o movilă de gunoi.* CONTEMPORANUL, VI$_2$, 217, cf. TDRG, CADE. *Cu ochii la gunoiul ce-l mătură podarii, Prin mărunțaie foamea le scurmă cu nesaț.* LESNEA, I. 127, cf. SCRIBAN, D.
— Pl.: *podari.*
— **Pod**[1] + suf. *-ar.*

PODÁRĂ s. f. Locul geometric al picioarelor perpendicularelor coborîte dintr-un punct dat pe tangentele la o curbă sau pe planurile tangente la o suprafață. Cf. M. D. ENC., DEX. ◇ (Adjectival) *Curbă podară.* LTR[2]. *Suprafață podară.* ib.
— Pl.: *podare.*
— Din fr. **podaire.**

PODÁSĂ s. f. v. **potasă.**

PODĂGRIÓS, -OÁSĂ adj. v. **podagros.**

PODĂREÁSĂ[1] adj. (Învechit, rar; despre femei) Care practica prostituția. *Vedă văzînd că n-au venit cu muierile lor, ... au trimis ... de au adus muieri podărese, curve și cărciumărese, însă au ales muieri mai chipeșe.* DIONISIE, C. 194.
— Pl.: *podărese.*
— **Pod**[1] + suf. *-ăreasă.*

PODĂREÁSĂ[2] s. f. (Învechit) Soția podarului **(1, 2)**; (învechit, rar) podăriță **(1)**. Cf. TDRG.
— Pl.: *podărese.*
— **Podar** + suf. *-easă.*

PODĂRÉSC, -EÁSCĂ adj. (Învechit, rar) Care aparține podarului **(8)**, privitor la podar. [Praful] *să-l adune pe marginea uliței și nazîrul podului cu țară podărești să aibă nestrămutată purtare de grijă ... a rădica și a căra afară din oraș toală aceia necurățenie* (a. 1815). URICARIUL, V, 438/8.
— Pl.: *podărești.*
— **Podar** + suf. *-esc.*

PODĂRÍT[1] s. n. **1.** Dare care se percepea de la cei care posedau sau aveau în folosință un pod[1] umblător; podanie. Cf. VALIAN, V., POLIZU, DDRF, BARCIANU.
2. Taxă care se încasa pentru trecerea peste un pod[1] **(II 1)** sau pentru transportul cu un pod[1] umblător. Cf. VALIAN, V., POLIZU, PONTBRIANT, D., LM, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D.
3. Dreptul de a încasa podăritul[1] **(1, 2)**. Cf. POLIZU.
— Pl.: *podărituri.*
— **Pod**[1] + suf. *-ărit.*

PODĂRÍT[2] s. n. (Rar) Ocupația podarului. Cf. SCRIBAN, D.
— Pl.: *podărituri.*
— **Podar** + suf. *-it.*

PODĂRÍȚĂ s. f. (Învechit, rar) 1. Podăreasă[2]. Cf. LB.
2. Femeie care avea în pază un pod[1] **(II 1)** sau care conducea un pod[1] umblător. *Mara, podărița, vedea că o mișcare neobișnuită s-a pornit de la Sărărie și de la mănăstire spre pod.* SLAVICI, O. II, 12.
— Pl.: *podărițe.*
— **Podar** + suf. *-iță.*

PODBÁL s. m. (Bot.) **1.** Mică plantă erbacee din familia compozitelor, cu rizom cărnos, cu flori galbene care apar înaintea frunzelor, care crește prin locuri umede și abrupte și se întrebuințează în medicină și, uneori, în alimentație; (regional) nalbă **(2)**, păpădie **(2)**, papalungă **(2)**, ropan, pătlagină **(2)**, ropanior, brustan, brusturel, limba-vecinei *(Tussilago farfara).* Cf. GCR I, 355/29, COTEANU, PL. 29. *Iar din alte-i face scăldătoare ... Troscotel, podbeal și mătrăgună.* BUDAI-DELEANU, Ț. 210, cf. CLEMENS, LB. *Sărăcimea aduna diverse plante, știr, lobodă ..., podbeal și alte buruieni.* BARIȚIU, P. A. I, 560, cf. POLIZU, BARONZI, L. 142, CIHAC, II, 270, LM, DDRF, BRANDZA, FL. 261, DAMÉ, T. 186, BARCIANU, GRECESCU, FL. 289, ALEXI, W. *Se oblojește bolnavul cu frunze de podbal ... opărite.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 24, cf. BIANU, D. S., TDRG, GOROVEI, CR. *Un nesfîrșit covor verde, presărat pe alocuri cu floricele galbene, de podbeal, fugea în urma trenului.* AGÎRBICEANU, A. 42, cf. PĂCALĂ, M. R. 15. *Într-o clipă masa fu gata: cîteva foi late și rotunde de podbal cu zgărcoace și boișteni uscați pe vatră.* HOGAȘ, DR. I, 248, cf. ȘĂINEANU, D. U., SIMIONESCU, FL. 252, DS, BUJOREAN, B. L. 390. *S-a întors c-o frunză mare de podbal făcută coștei.* SADOVEANU, O. XIII, 858, cf. SCRIBAN, D. *Și frunza de podbal se-nfoaie, pe lîngă rîuri, uriașă.* CĂLINESCU, L. L. 48, cf. BORZA, D. 173, D. MED. *Potmalul este o buruiană care se întrebuințează pentru beteșug de femei.* H IV 52, cf. III 139, IX 482, X 353, 445, XII 286. *Nu mă da, mamă, la deal, Că se face grîul rar Și iarba fără podbal.* F (1883), 20, cf. JARNÍK-BÎRSEANU, D. 174, MARIAN, NU. 49. *Frunză verde de podbal.* RETEGANUL, P. P. 102. *Și pe frunză de podbeal Ne trimite la Ardeal.* HODOȘ, P. P. 217. *Pentru umflătură la încheituri. Ia frunză de podbeal ... s-o pui pe umflătură, că trage.* ȘEZ. IX, 125. *Frunză verde de polbean, Am o mîndruliță-n deal.* MAT. FOLK. 1 007. *Podbalul, numit podval în Muntenia și podbeal în Ardeal, are foi rotunde, groase, pe o parte albe și pe alta verzi.* ȘEZ. XV, 109, cf. CANDREA, Ț. O. 51, ȘEZ. XX, 99. *Potbălaș, mîndru potbale.* BÎRLEA, C. P. 169, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 155, ALR I 1 918, UDRESCU, GL. ◇ C o m p u s e: **podbal-de-munte** = **a)** (popular) arnică *(Arnica montana).* Cf. POLIZU, CIHAC, II, 270, LM, BRANDZA, FL. 288, DDRF, DAMÉ, T. 186, BARCIANU, ALEXI, W., BIANU, D. S., TDRG, CADE, SCRIBAN, D., BORZA, D. 23; **b)** (regional) rotunjoară **(II 1 a)** *(Homogyne alpina).* Cf. PĂCALĂ, M. R. 14; (popular) **podbal-de-apă** = limbariță *(Alisma plantago-aquatica).* Cf. POLIZU, PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 270, LM, BRANDZA, FL. 434, DDRF, DAMÉ, T. 189, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, CADE, BORZA, D. 14.
2. (Regional; și în sintagma *podval mare,* BORZA, D. 126) Brustur *(Petasites hibridus).* Cf. ȘEZ. V, 118, ALR SN III h 651.
3. (Regional; în forma *polbean)* Păpădie **(1)** *(Taraxacum officinale)* (Sereca — Orăștie). Cf. MAT. DIALECT. I, 265. *Îi plină pășunea de polbean.* ib.
4. (Regional; în forma *potbal)* Năvalnic **(II)** *(Scolopendrium vulgare).* Cf. DAMÉ, T. 186, H X 43.
5. (Regional; în forma *polbean)* Nufăr **(1 b)** *(Nuphar luteum)* (Poiana Sibiului — Sebeș). Cf. ALR II 6 280/130.
6. (Regional; la pl.; în forma *popdele)* Smirdar *(Rhododendron kotschyi).* Cf. ENC. AGR. IV, 698, BORZA, D. 147.

— Pl.: *podbeli*. — Şi: (învechit şi regional) **podbál** (GCR I, 355/29, ALR I 1 918/790) s. m., (regional) **podbálă** (ALR I 1 918/94) s. f., **podbeál** s. m., **podbeálă** (BORZA, D. 173) s. f., **podbél** (id. ib., ALR I 1 918/96, 100, 595, 735), **podbiál** (BORZA, D. 173), **podiál** (ALR I 1 918/748), **podvál, pobdeál** (ib. I 1 918/136), **pocbiál** (ib. 1 918/776), **pocdiál** (ib. 1 918/744, 748), **poibál** (ib. 1 918/273), **polbág** (ib. 1 918/257), **polbál** (CANDREA, Ţ. O. 51, ALR I 1 918/259, 283, 289, 290, 295, 341, 343, 359, 558) s. m., **polbár** (ALR I 1 918/270, 280, 350, 355, 361, ALR SN III h 651; pl. şi *polbaruri*, ALR I 1 918/280) s. m., s. n. **polbeág** (BORZA, D. 173), **polbeál** (PĂCALĂ, M. R. 15, ALR I 1 918/129, 140, 144, 156, 158, 160, 166, 835, ALR SN III h 651/235, BORZA, D. 173), **polbeán, polbiág** (ALR I 1 918/107), **popdeál** (BORZA, D. 173, ALR I 1 918/746, 800) s. m., **popdéle** (ENC. AGR. IV, 698, BORZA, D. 147) s. f. pl., **porbál** (ALR I 1 918/61, 65, 269, 305, 308, 522, 798, ALR SN III h 651/310), **porbeál** (PĂCALĂ, M. R. 15, BORZA, D. 173, ALR I 1 918/118, 170, ALR SN III h 651/172), **potbál, potbeál** (H IX 482), **potnál, potvál** (BUJOREAN, B. L. 390, BORZA, D. 173), **ploibár** (ALR I 1 918/357), **bobdiál** (ib. 1 918/131), **bodbál** (ib. 1 918/351) s. m.

— Din v. sl.* **podъbělъ**. Cf. bg. подбел, dial. подбял.

PODBÁLĂ s. f. v. **podbal.**

PODBĂL s. m. v. **podbal.**

PODBEÁL s. m. v. **podbal.**

PODBEÁLĂ s. f. v. **podbal.**

PODBÉL s. m. v. **podbal.**

PODBIÁL s. m. v. **podbal.**

PODBÍC s. m. v. **poghireă.**

PODCÁPĂC s. n. v. **potcapoc.**

PODCÁPEC s. n. v. **potcapoc.**

PODCÁPOC s. n. v. **potcapoc.**

PODCOMÓR s. m. (În Polonia medievală) Şambelan. *Alfii au căzut* [în luptă] ... *cumu-i Tuncinschii, Zbignev potcomori Cracăului.* URECHE, L. 106, cf. 240. *Odoarăle şi alte lucruri scumpe le-au lăsat la Gnevoş Dalevici, podcomori a Cracăului.* N. COSTIN, L. 186, cf. TDRG, T. PAPAHAGI, C. L., SCRIBAN, D.

— Pl.: *podcomori*. — Şi: (suspect, probabil greşeală de tipar) **potcomór** s. m.

— Din pol. **podkomorzy**.

PODDIÁCON s. m. (Învechit) Slujitor al bisericii ortodoxe care se afla în imediata subordine a diaconului. *De va blăstema diaconul pre preotul sau poddiaconul sau celeţul.* PRAV. GOV. 105^{v}/8, cf. TDRG, SCRIBAN, D.

— Pronunţat: *-di-a-*. — Pl.: *poddiaconi*.

— Din slavonul **подъдиаконъ**.

PODEÁ s. f. **1.** Înveliş care acoperă solul unei încăperi (v. **duşumea**) sau al unui spaţiu pe care se circulă mai ales cu piciorul (în trecut, şi al unei străzi), confecţionat din diferite materiale (de obicei din scânduri), **pardoseală (1)**, (învechit) **pardos**^{2}, **pardosítură**, (grecism învechit) **patos**^{2}, (latinism învechit) **pavimént**, (regional) **podílă (1)**, **podíneală**; fiecare dintre scândurile, piesele etc. care alcătuiesc acest înveliş. *Căpitanul ... să cercceteze podurile, şi unde va afla vreo podea stricată sau smintită din locul ei să puie să o tocmească* (a. 1776). URICARIUL, XIX, 342. *Cu banii ... plătea podelele şi făcea poduri pe toate ulifele* (sfârşitul sec. XVIII). LET. III, 262/1. *Au ieşit ... din Bălgrad pre poarta lui Singiorz, unde şi-au împiedecat calul în podelele de supt poartă de mai au căzut.* ŞINCAI, HR. II, 268/3, cf. KLEIN, D. 401, BUDAI-DELEANU, LEX. *Cumpăratul a 3 600 podele cuviincioase facerei a 600 stînjini domneşti pe la locurile cele mai de trebuinţe* (a. 1815). URICARIUL, I, 233. *Podelile ce să vor aduce pentru trebuinţa podului* (a. 1823). ib. V, 59/18, cf. LB, VALIAN, V., POLIZU. *Aici iar pedestri trebui să trecem podul dacă vrem să scăpăm întregi, căci podelele joacă ca ţuşile clavirului.* NEGRUZZI, S. I, 194. *Podelele jucau ca clapele unui clavir sub roatele butcei.* GHICA, S. 498, cf. PONTBRIANT, D., BARCIANU, V., LM. *Şi uscat foşni mătasa pe podele.* EMINESCU, O. I, 154. *Jucam pînă ce asudau podelele şi ne săreau talpele de la ciubote.* CREANGĂ, A. 82. *Au venit să se-nchine dinaintea tronului îngenunchind şi atingînd podeala cu fruntea.* CARAGIALE, O. II, 266. *Cele opt perechi zburau ... ca pe podele lucii.* SLAVICI, O. II, 92. *Şi l-au dus la împărat Tocmai cum l-au fost găsit Cu-o podea băgată-n gît.* CONTEMPORANUL, III, 731, cf. DAMÉ, T. 99, BARCIANU, ALEXI, W. *Se desprinde o scîndură din podeala casei şi se îngroapă sub ea un rînd de haine.* CANDREA, P. 390. *Zeii la sfaturi cu Zeus şedeau pe podele de aur.* MURNU, I. 67. *Se aude un duduit de paşi pe podea.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 153. *Cărţi, scaune, gazete ... se puteau vedea pe podele.* AGÎRBICEANU, A. 35. *Un pumn de franci şi de gologani se împrăştiară pe podele.* GÎRLEANU, N. 57. *Mare lucru să nu fi fost fermecate podelele casei aceleia!* HOGAŞ, DR. I, 164, cf. ŞĂINEANU, D. U. *A leşinat din nou, prăbuşindu-se pe podea.* CAMIL PETRESCU, T. III, 72. *Aruncă ţigara pe podea, călcînd-o cu piciorul.* C. PETRESCU, Î. II, 102. *Mă prăbuşisem pe podele cu mîinile trase acum sub piept.* I. BOTEZ, ŞC. 35. *Îi dă o pernă, jos, pe podea.* SEBASTIAN, T. 47. *Pe ciment sînt aşezate lemne rotunde tăiate în două de-a lungul ...; acestea se numesc podele.* PRIBEAGUL, P. R. 64. *Bătu cu piciorul în podele.* SADOVEANU, O. II, 271, cf. SCRIBAN, D. *Podeaua biroului era acoperită cu un mare covor persan.* STANCU, R. A. II, 419. *Blestematul clopoţel ... răsună pe sus ca un vas de sticlă căzînd sfărîmat pe podele.* CĂLINESCU, E. O. I, 15. *O clipă n-a ştiut ce să facă: să se înfigă în podea ca un cocoş, să urle.* PAS, Z. III, 27. *O casă de chirpici, cu acoperiş de scîndură şi podea de lut.* GALAN, B. I, 57. *Ferestrele îşi aruncau umbra zăbrelelor pe un zid şi pe podea.* DEMETRIUS, A. 128. *Aruncă vătraiul departe pe podea.* PREDA, R. 125. *Unchiul Danilov spală şi el podelele doctorului.* T februarie 1962, 29. *Trupu-i tîrîia ... Pîn'la capra unui pod Şi podeaua redica Şi sub pod îl arunca.* ALECSANDRI, P. P. 138. *Pînă să-şi lase casa Pe podele-ngenunchea.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 494. *Buzile-s subţirele, Le poţi crepa de podele.* MÎNDRESCU, L. P. 134. *Am ceva bani ... şi îi veţi afla colo sub armar, dacă veţi ridica o podea.* RETEGANUL, ap. CADE. *Să trăieşti şi tu podea Şi să bea gurîţa mea.* SEVASTOS, N. 150, cf. ŞEZ. III, 149, V, 117. *Să trăieşti, podea uscată.* I. CR. III, 80. *Să trăieşti, pod, C-am să beu paharul tot. Iar tu, podea, Nu te speria.* FOLC. MOLD. I, 238. *Dupa, dupa pe podele, Tata ursu, După dînsu* (Calul şi căruţa). GOROVEI, C. 37. ◇ Fig. *Pîrîul plimbă ceaţă pe limpedea-i podea.* LESNEA, A. 93. ✦ (Prin lărgirea sensului; urmat de determinări) Înveliş care acoperă partea de jos a interiorului unui vehicul. *Moşul, zdrobit de lovituri, rămase nemişcat pe podeaua căruţii.* DUNĂREANU, CH. 39. *Tuşea mărunt şi se uita absent la podeaua autobuzului.* BARBU, P. 48. ✦ (Rar) Podium **(2)**. *Tribuna s-a făcut pe o podea mai înaltă.* CAMIL PETRESCU, O. II, 352.

2. (Învechit şi regional; la pl.) Tavan, plafon (de scânduri); (şi la sg.) fiecare dintre scândurile care alcătuiesc un tavan; (regional) pondilă, v. **podilă (2)**. *Să suiră în pod şi, spărgînd podealele, slobozîră pre el cu patul în mijloc înaintea lui I*[su]*s.* N. TEST. (1648), 74^{r}/6, cf. KLEIN, D. 401, LB, LM. *Pentru ce ... ridică ochii visători spre podele?* I. NEGRUZZI, ap. TDRG, cf. DDRF. *Într-o zi, dintre podele Deasupra prinde-a da şiroi.* COŞBUC, P. II, 174, cf. PAMFILE, I. C. 421, GOROVEI, CR. 232, *Tovarăşul meu se lungise cu faţa-n sus ... şi stătea nemişcat, cu ochii în podele.*

HOGAȘ, DR. I, 118, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Adevărat să fie ... că curg din podele niște gingănii mărunțele?* SADOVEANU, O. VII, 286, cf. SCRIBAN, D. *Mă suii în pod îndată Și cătai printre podele Să văz pînza cum mai mere.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 428. *Casa me-i plină di jăli Dim pămînt pîni-m podeli.* ȘEZ. IV, 223, cf. DENSUSIANU, Ț. H. 134, GREGORIAN, CL. 60, A II 8, V 15, VI 16, 26. *Podelele pe grindar.* SBIERA, P. 323, cf. GOROVEI, C. 300.

3. (Învechit și regional) Grindă de lemn. Cf. PONTBRIANT, D., CHEST. II 100/33, ALR II 3 767/682. ✦ (Regional) „Material de dulgherie" (Bistricioara—Borsec). H X 69.

4. P. a n a l. Nume dat unor obiecte, dispozitive, construcții, părți de unelte etc. care au, de obicei, formă plană și lungă și care îndeplinesc rolul de a fixa, de a lega, de a sprijini etc.:

a) (Tehn.) Platformă care servește ca loc de lucru sau ca piesă de protecție la sondă; pod[1] de manevră. Cf. LTR[2]. *Podeaua sondei e confecționată din lemn sau din grătare metalice.* ib.

b) (Tehn.) Piesă metalică la războiul de țesut mecanic, de forma unei platforme mobile aflată în partea de jos a războiului și acționată cu ajutorul unei pîrghii. *Se transmite simultan mișcarea podelei în sensul opus, cu ajutorul sectoarelor dințate.* IONESCU-MUSCEL, ȚES. 424.

c) (Regional; la joagăr) Talpă (Mihăileni—Miercurea Ciuc). Cf. ALR II 6 423/574.

d) (Prin nord-estul Munt.) Platformă de scînduri așezată în fața strungii, în timpul mulsului; (regional) pod[1] **(IV 9)**. *În fața mulgătorilor se ridică, în pantă, „podeaua" pentru ca oaia să n-aibă putere să se smulgă de la muls.* STOIAN, PĂST. 48, cf. CHEST. V 8/84. ✦ P. e x t. (Regional) Locul pe unde ies oile din strungă (Eăcel—Sfîntu Gheorghe). Cf. CHEST. V 52/2.

— Pl.: *podele* și (regional) *podeli*. — Și: **podeálă**, (regional) **pondeálă** (DENSUSIANU, Ț. H. 134, GREGORIAN, CL. 60, CHEST. II 196/48, ALR II/I h 237) s. f. — Sg. refăcut după **podeale** (pl. lui *podeală*). — **Podeală** < **podi** + suf. *-eală*.

PODEÁC s. n. v. **podeag**.

PODEÁG s. n. **1.** (Regional; în forma *podeac*) Podeț **(2)** (Mătău—Cîmpulung). Cf. COMAN GL. ✦ P. a n a l. (Determinat prin „de ață") Împletitură de fire lăcută cu acul pentru a repara o țesătură (Mătău—Cîmpulung). Cf. COMAN, GL.

2. (Învechit și regional) Platou **(1)** (mai mic). *Zăresc la vreo 20 de metri în sus un podeag mititelu[ț].* ap. TDRG, cf. SCRIBAN, D., CHEST. IV 87/448.

3. (Regional) Movilă **(1)** (Poiana Sărată—Tîrgu Ocna). Cf. CHEST. IV 78/198.

— Pl.: *podeaguri* și (rar) *podege* (SCRIBAN, D.). — Și: (regional) **podeác** (COMAN, GL., CHEST. IV 78/198, 87/448) s. n.

— **Pod[1]** + suf. *-eag*.

PODEÁLĂ s. f. v. **podea**.

PODEÁȚĂ s. f. **1.** (Prin estul Olt.) Parte a podului[1] **(I 2)** aflată pe capetele ieșite în afară ale grinzilor. Cf. CHEST. II 217/81.

2. (Rar) Podium **(2)**. *Lăutarii s-au întors pe podeață și cîntă acum de zor.* CAMIL PETRESCU, O. I, 407, cf. DL, DM.

— Pl.: *podețe*.

— **Pod[1]** + suf. *-eață*.

PODÉCI subst. (Învechit și regional) Podeț **(2)**. Cf. JAHRESBER. VIII, 150, DHLR I, 250, ROSETTI, I. L. R. III, 74, PASCU, S. 307, CADE, RĂDULESCU-GODIN, ALR I 809/158, 180, 190, 200, A III 2, 7.

— Pl.: ?

— **Pod[1]** + suf. *-eci*. Cf. p o d i c i.

PODECIÓR s. n. (Regional) Spetează suprapusă osiei roților plugului și pe care se sprijină capătul grindeiului; (regional) pod[1] **(IV 6 b)**, așternut, gresie, broască, căpătîi, căluș, scaun, spetează. Cf. H XVII 445, BOCĂNEȚU, T. A. 148.

— Pl.: *podecioare*.

— **Podeț** + suf. *-ior*.

PODÉI s. n. **1.** (Vestul Transilv.) Pod[1] **(I 2)** la șură, la grajd etc. unde, de obicei, se păstrează fînul, (regional) p o d e ț **(2)**; „podul unui coteț" (LEXIC REG. 72). Cf. CADE, L. ROM. 1959, nr. 6, 44, A I 12, 20, 21, 26, 34, 35.

2. (Învechit, rar) Pridvor **(1)**. Cf. DRLU.

3. (Învechit, în Transilv.) Podium **(2)**. *Un tetrapod sau podei așezat pe piața publică.* BARIȚIU, P. A. I, 60.

4. (Transilv. și prin Ban.) Platou **(1)**. *Dintre podeie, cele mai înalte ... pătimesc foarte de secetă* RUS, I. I, 136/10, cf. BARCIANU, V., GHEȚIE, R. M. *Am ieșit afară înaintea mănăstirei și în micul podei de-acolo am făcut foc, la care ne-am pregătit cina.* TURCU, E. 16, cf. ALEXI, W., JAHRESBER. XIX—XX, 74, CHEST. IV 87/89, 102, ALR SN III h 815/102.

5. (Regional) Movilă **(1)** (Nou Român—Victoria). Cf. CHEST. IV 90/172 b.

6. (Regional) Poiană **(1)** (Baia—Lipova). Cf. CHEST. IV 98/68.

7. (Învechit, în Transilv.) Teren mlăștinos. Cf. GHEȚIE, R. M.

— Pl.: *podeie*. — Și: (regional) **podéu** s. n. CADE, CHEST. IV 87/89, L. ROM. 1959, nr. 6, 44, A I 34.

— **Pod[1]** + suf. *-ei*.

PODÉNCI subst. (Învechit) Podeț **(2)**. Cf. IORGA, S. D. XIII, 75, PASCU, S. 241.

— Pl.: ?

— **Pod[1]** + suf. *-enci*.

PODERÉI s. n. **1.** (Bucov. și Transilv.) Platou **(1)** mic. *Li s-au mai venit podireiul din gura Coșni[i]* (a. 1755). ȘTEFANELLI, D. C. 57. *Hotar în muche podereului* (a. 1796). id. ib. 270. *De la tăul cel fără fund ... spre miazănoapte, este un poderei spinos.* RETEGANUL, ap. CADE, cf. VICIU, S. GL. 150, JAHRESBER. XIX—XX, 75, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, ALR SN III h 815, A V 15, 21. *Am de cosit niște fîn în podireu.* MAT. DIALECT. I, 187, GLOSAR REG. ✦ (Regional) Poiană **(1)** (Someșul Cald—Cluj). Cf. ALR I 1 980/289.

2. (Prin Bucov.) Movilă **(1)** (CHEST. IV 78/371); colină (DDRF).

— Pl.: *podereie*. — Și: **poderéu, podiréi, podiréu** s. n., (suspect) **podirée** (DDRF) s. f.

— De la **pod[1]**.

PODERÉU s. n. v. **poderei**.

PODÉST subst. (Învechit, rar) Palier[1] **(2)**. Cf. ALEXI, W.

— Pl.: ?

— Din germ. **Podest**.

PODESTÁ s. m. sg. (Italienism învechit, rar) Guvernator al unui oraș în Italia inedievală. *El e nepotul și moștenitorul lui podesta din acest oraș.* EMINESCU, P. L. 96.

— Din it. **podestà**.

PODÉSTRU s. n. (Învechit, rar) Palier[1] **(2)**. Cf. DDRF.

— Pl.: *podestre*.

— Cf. p o d e s t.

PODÉTE s. m. (Iht.; regional) Scobar *(Chondrostoma nasus)* (Retevoiești—Curtea de Argeș). Cf. BĂCESCU, P. 47, 150.

— Pl.: *podeți*.

— **Pod[3]** + suf. *-ete*. Cf. p o d u ț[2].

PODÉȚ s. n., s. m. **1.** S. n. (Prin Transilv., prin Bucov. și prin estul Olt.) Pod[1] **(I 2)** (mai mic) la șură, la grajd etc. unde, de obicei, se păstrează fînul; **s p e c.** parte a podului[1] **(I 2)** aflată pe capetele

ieșite în afară ale grinzilor; (regional) podei **(1)**, poduț[2] **(1)**. *Zenobia se sui în podețul cu fin.* REBREANU, I. 45, com. MARIAN, CHEST. II 217/81, 414/346, 420/346.

2. S. n. Diminutiv al lui pod[1] **(II 1)**; spec. construcție (în formă de pod[1] **II 1** mic) amenajată transversal peste șanțul unei șosele și pe care se pătrunde din șosea în curtea unei case (țărănești); podișcă **(1)**, poduleț **(1)**, (popular) poduț[2] **(2)**, (învechit și regional) podeci, podișor **(1)**, podușcă[1] **(3)**, (învechit) podenci, (regional) podeac (v. podeag 1), podici **(2)**, podiș **(2)**, podiț, poduc, podurel. *Pre pârâul Hinlei era numai un podeț.* M. COSTIN, LET. I, 312/1. *Calul lui ... păștea Sub munte lîngă podeț.* C. STAMATI, P. 244. *Stejarii cei rupți sînt podețe pe râuri.* EMINESCU, O. IV, 157. *Cînd dete să scoboare spre podeț, văzu ivindu-se din dosul gardului de peste pârîu un om nalt.* SLAVICI, N. I, 110, cf. DDRF, BARCIANU. *Trăsura ajunse la o viroagă, plină de apă, peste care era un podeț.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 182, cf. TDRG. *Podețe înguste își fac gospodarii înaintea porților lor, peste șanțul șoselei.* PAMFILE, I. C. 468. *Căruța ... dură peste podețul dinaintea curții.* AGÎRBICEANU, A. 58. *Lucrul se făcea ... prin vaduri, lale, dar nu prea adînci, pe podețe improvizate.* N. A. BOGDAN, C. M. 7. *Peste podețele surpate caii abia tîrau trăsura.* C. PETRESCU, S. 77, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Se opri pe podețul dinaintea porții.* REBREANU, R. I, 76. *Sforăia străjerul în șanț subt un podeț.* SADOVEANU, O. V, 291, cf. SCRIBAN, D. *Un podeț venețian ducea de la peluză către o insulă.* CĂLINESCU, E. O. II, 92. *Trecu podețul de scînduri ce lega malul de puntea vasului.* V. ROM. august 1954, 56. *Calea Moșilor avea încă șanțuri și podețe asemenea șoselelor de țară.* PAS, Z. I, 139. *Se opri pe podețul care lega cooperativa cu șoseaua.* GALAN, B. I, 111. *Mi-e teamă că mă clatin ca pe-un prea vechi podeț.* T iulie 1964, 53. *Parasca se apropia de podețul de peste șanț.* LĂNCRĂNJAN, C. I, 9. *Podețul cel de piatră.* SEVASTOS, C. 9. *La un podeț se întîlnește c-o nuntă.* ȘEZ. IV, 1, cf. ALR I 809.

3. S. n. (Prin nord-estul Olt.) Tindă. Cf. LEXIC REG. II, 30. ✦ Pridvor. Cf. LEXIC REG. II, 30.

4. S. m. (Înt.; Munt., Mold. și prin Bucov.) Scobar *(Chondrostoma nasus)*. Cf. ANTIPA, F. I. 193, id. P. 787, ATILA, P. 236, BĂCESCU, P. 47, 150, C. ANTONESCU, P. 81, H IV 146, 312, XI 311.

5. S. n. (Regional) Bucata de sfoară fără cîrlige a priponului de pescuit; (regional) sterp. Cf. ANTIPA, P. 307, 309, 314.

— Pl.: **(1-3,5)** *podețe* și **(4)** *podeți*.
— **Pod**[1] + suf. *-eț*.

PODÉU s. n. v. **podei.**

PODEUÁȘ s. n. (Prin vestul Transilv.) Diminutiv al lui podeu. V. podei **(1)**. Cf. TEAHA, C. N. 254.

— Pronunțat: *-de-uaș*. — Pl.: *podeuașe*.
— **Podeu** + suf. *-aș*.

PODGÁLȚ subst. (Învechit, rar) Un fel de cravată. *La gît purta o cravată de postav negru ce ei o numesc podgalț.* PELIMON, ap. CĂLINESCU, S. C. L. 77.

— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PODGHIÁZ s. n. v. **poghiaz.**

PODGÍRCĂ s. f. v. **poghircă.**

PODGÓR s. n. v. **podgorie.**

PODGOREÁN, -Ă adj., s. m. și f. I. Adj. **1.** (Învechit, rar; în forma *potgorean*) Care este așezat la poalele unui deal sau ale unui munte; de podgorie **(1)**. *Expunerea caselor țărănești în satele podgorene și cîmpene este cu ușile și ferestrele spre miazăzi.* MANOLESCU, I. 11.

2. (Rar) Care se află într-o regiune de podgorii **(2)**, care aparține acestei regiuni, privitor la această regiune. *Cadrul meu e prea strîmt ca să pot închide într-însul istoria generală a veselei republice podgorene.* CARAGIALE, O. III, 156, cf. DM.

II. S. m. și f. Persoană care posedă o podgorie **(2)** sau care se ocupă cu cultivarea viței de vie; spec. specialist în domeniul viticulturii, viticultor. *Orășanul bea vinul p-alese și tu, în veci lucrător la viile podgorenilor, să n-ai un buloiaș acasă pentru sufletul tău?* JIPESCU, O. 52. *Lăutarii începură să cînte „Mărunțeaua", jocul pentru care podgorenii au o deosebită slăbiciune.* SLAVICI, O. II, 95, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *În ziua de sf. Trifan ..., podgorenii se duc cu preot la vii, de fac sfeștanie.* GOROVEI, CR. 20, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE, NOM. PROF. 13. *Oier, plugar, pescar, podgorean — fiecare știe că-și primește dreptul său în bani buni.* SADOVEANU, O. XIII, 734, cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *podgoreni, -e*. — Și: (învechit, rar) **potgoreán, -ă** adj.
— **Podgorie** + suf. *-ean*.

PODGOREÁNCĂ s. f. Femeie care posedă o podgorie **(2)** sau care se ocupă cu cultivarea viței de vie; podgoreană, v. podgorean **(II)**. Cf. TDRG, CADE, DL, DM.

— Pl.: *podgorence*.
— **Podgorean** + suf. *-că*.

PODGORÍCI subst. (Într-o poezie populară, din necesități prozodice) Podgorie **(2)**. *Vinărici Cel din podgorici.* POP., ap. TDRG.

— Pl.: ?
— **Podgor** + suf. *-ici*.

PODGÓRIE s. f. **1.** (Învechit) Regiune de la poalele unui deal sau ale unui munte. *Duse-se supt podgorie.* CORESI, EV. 493. *Unii s-au tînsu pre supt podgorie, agiungînd păn în apa Sirealiului* (a. 1650—1675). GCR I, 189/26. *Tot tractul, carile acmu să zice podgorie, adecă pe supt Munții Carpatici ..., de la Cîmpulungul Moldovenesc pînă la Cîmpulungul muntenesc.* CANTEMIR, HR. 286, cf. ANON. CANTAC., CM I, 84. *O samă au apucat podgoriile, trecînd spre București* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 275/29. *În urmă luînd de pe podgorie O copilă, să întoarsă iară acasă.* BUDAI-DELEANU, T. V. 36. *Să ne așteptați la podgorie, că vom ieși la voi cu război.* ALEXANDRIA, 127/4, cf. TDRG, JAHRESBER. IV, 330.

2. Zonă întinsă, situată de obicei în regiunea de deal, cultivată cu plantații masive de viță de vie (rar, cu livezi), regiune viticolă, (regional) viet; suprafață limitată de teren, porțiune, parcelă (dintr-o regiune deluroasă) cultivată cu viță de vie; p. ext. plantele cultivate pe aceste regiuni sau suprafețe. V. vie. *Vadra de vin să se facă ... pe la toate podgoriile de 10 ocă* (începutul sec. XIX). URICARIUL, IV. 202/15. *Potgoria Cotnarii, vestită prin vinațele sale.* NEGRUZZI, S. I, 183, cf. POLIZU. *Lucrul podgoriclor le este de mare folos.* I. IONESCU, P. 368, cf. PONTBRIANT, D., LM. *Spre apus se-ntinde podgoria cea vestită a Aradului, un lung șir de dealuri acoperite cu vii.* SLAVICI, O. II, 90. *Un țăran chipeș și deștept din podgoriile Oraviții.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 126, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *E chef și chiot prin podgorii. Iei mustu-n cadă se frămîntă; Ici trec glumind culegătorii.* IOSIF, P. 83, cf. TDRG, ȘĂINEANU, D. U. *Din celelalte podgorii, atîta nepotolită înveselire și atîtea chiote de cules străbat pînă în tihna acestei văgăuni dosite!* C. PETRESCU, S. 14. *În județul meu erau podgorii nu celebre, dar destul de bune.* GALACTION, A. 67, cf. 302. *Spre podgorii, Toți întorc privirile.* TOPÎRCEANU, B. 51. *Pe dealuri, În coapte podgorii ... Se-nginâ, departe, prigorii.* CAZIMIR, L. U. 15. *Mergeam departe spre podgoriile de la Băiceni.* SADOVEANU, O. III, 441. *Podgoria încinge ca un brîu pămîntul românesc.* C. GIURESCU, P. O. 11, cf. SCRIBAN, D. *Povîrnișurile erau o neîntreruptă centură de podgorii.* ARGHEZI, B. 129. *Pe deal, într-o podgorie stropită vînăt, Te-aș duce uneori, să ne lovim de soare.* BLAGA, P. 87. *Apele fluviului, curgînd printre dealuri cu podgorii ..., i-au legănat copilăria.* S mai 1960, 82. *Era o podgorie, poate un han, Era și o hrubă acolo cu vin.*

LABIŞ, P. 182, cf. H II 11. *Vinul alb şi rumenii De la vii Moldoveneşti Din podgorii Munteneşti Şi din pivniţe domneşti.* TEODORESCU, P. P. 500. *Şi-a plecat ... Să vineze ... Dealurile cu podgoriile.* SEVASTOS, N. 107. *A vinat, a colindat ... Podgoriile cu vinurile, Satele cu fetele.* PĂSCULESCU, L. P. 68.

— Accentuat şi: *podgorie.* — Pl.: *podgorii.* — Şi: (învechit şi regional) **potgórie** s. f., (regional) **podgór** (PLOPŞOR, C. 90) s. n.

— Din v. sl. подъгорие.

PODGORÍU, -ÍE adj. (Astăzi rar; despre terenuri, regiuni) Care este acoperit cu vii, bogat în podgorii **(2)**. *Merg ... alţii la Cotnarul iubit şi podgoriu, Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu, Tăut cu mintea coaptă.* ALECSANDRI, POEZII, 205. *De prin munţi, de pe cîmpii, Din colnice podgorii ... Au plecat în cete, cete.* id. ib. 587, cf. BARCIANU, ŞĂINEANU, D. U., CADE, DM.

— Pl.: *podgorii.*

— **Podgor(ie)** + suf. *-iu.*

PODHÉRŢ s. n. v. **poherţ.**

PODHOÁDĂ s. f. v. **podvadă.**

PODHÓD subst. v. **podvadă.**

PODHÓDĂ s. f. v. **podvadă.**

PODHÓDNIC s. m. v. **povodnic.**

PODHÓRNIŢĂ s. f. (Mold., Bucov. şi prin Maram.; la jug) Policioară **(2 b)**. Cf. DDRF, DAMÉ, T. 13, ALEXI, W., TDRG, PAMFILE, I. C. 138, BOCĂNEŢU, T. A. 199, ŞĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., GRAUR, E. 33, H VIII$_1$ 78, ŞEZ. V, 118, MARIAN, D. 60, com din STRAJA—RĂDĂUŢI, JAHRESBER. XXVI—XXIX, 35, ALR SN II h 335, A V 15, 22, VI 10, 19, LEXIC REG. 114, GLOSAR REG.

— Pl.: *podhorniţe.* — Şi: (regional) **podvólniţă** (LEXIC REG. 114), **podvórniţă** (com. din STRAJA—RĂDĂUŢI, ALR SN II h 335/362, GLOSAR REG.), **pohódniţă** (BOCĂNEŢU, T. A. 199, H VIII$_1$ 78), **pohórniţă** (PAMFILE, I. C. 138, BOCĂNEŢU, T. A. 199, SCRIBAN, D.), **pothórniţă** (ŞEZ. V, 118), **potórniţă** (PAMFILE, I. C. 138), **pahórniţă** (ALR SN II h 335/386), **pîdhórliţă** (ib. h 335/366) s. f.

— Din ucr. dial. **подгорница** (lit. **підгорниця**).

PODÍ vb. IV. Tranz. **1.** (Folosit şi absol.) (Învechit) A construi un pod^1 **(II 1)** peste o apă. *Acolo podea, de o parte finicii, de altă parte eghipt[en]ii; şi iaste o milă marea de lată acolo.* HERODOT (1645), 372, cf. ANON. CAR., PONTBRIANT, D., ALEXI, W.

2. (Complementul indică încăperi, străzi etc.; de obicei la diateza pasivă) A pune podea **(1)**, a acoperi sau a căptuşi (cu scînduri, cu pavele etc.); a pardosi. *Fiind mai scundă chilia decît sine şi nice cu scinduri podită.* DOSOFTEI, V. S. februarie 73^v/30, cf. ANON. CAR., BUDAI-DELEANU, LEX., DRLU, LB, VALIAN, V. *Străzile Bucureştilor se cheamă poduri, căci oarecînd erau podite cu lemn, dar acum se pardosesc cu piatră.* CODRU-DRĂGUŞANU, C. 17. *Încurcîndu-se în pavele şi butucii cu care era podit Iaşul, se părea o stahie.* RUSSO, S. 28, cf. POLIZU, PONTBRIANT, D. *Unul ... are o casă cu 4 camere podite cu scinduri şi acoperită cu şindrilă.* I. IONESCU, D. 346. *Ne-a dus deoparte, într-o odaie mare, cu obloane la fereşti şi podită pe jos.* CREANGĂ, O. 232. *Schelele se-nfundă în podul grajdului; podul nu-i podit pînă acuma.* CARAGIALE, O. VI, 43, cf. DDRF, DAMÉ, T.$_2$ 49, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Voi podi curtea castelului cu capete boiereşti!* DELAVRANCEA, O. II, 154. *Sală mare podită cu plăci de oţel.* ARDELEANU, V. P. 30, cf. ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Te veseleşti că-ţi vor creşte copiii într-o casă frumoasă şi călduroasă, largă şi podită pe jos.* V. ROM. martie 1952, 113. *În mijlocul unei curţi spaţioase, podită cu cărămidă galbenă, se încinsese o bătaie.* T. POPOVICI, S. 407, cf. H XII 140. (Fig.) *Şatra Pintii cea mare Tot cu şindili şindilită Şi cu pajişte podită.* BUD, P. P. 3. ◇ Refl. pas. *Grajdurile ... trebuie să se bine podească.* ECONOMIA, 78/15. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Coastele nalte* [ale calului troian] *cu scînduri de brad le podesc.* COŞBUC, AE. 30, cf. ARVINTE, TERM. 81.

3. (Plutărit; regional; în forma *poda;* complementul indică buşteni) A împinge cu ţapina în rîu pentru a construi o plută^1 (Cîrlibaba—Gura Humorului). Cf. ARVINTE, TERM. 161.

— Prez. ind.: *podesc.* — Şi: (regional) **podá** vb. I. ARVINTE, TERM. 161.

— V. **pod^1.**

PODIÁL s. m. v. **podbal.**

PODIÁZ s. n. v. **poghiaz.**

PODÍC s. m. (Regional) Copil mic. Cf. DR. VII, 396, ŞEZ. III, 85.

— Pl.: *podici.*

— Etimologia necunoscută.

PODÍCĂ s. f. (Bot.; regional) Piedicuţă **(a)** *(Lycopodium clavatum).* BORZA, D. 103.

— Pl.: ?

— Etimologia necunoscută. Cf. pod^1.

PODÍCI s. n. (Prin sud-estul Transilv.) **1.** Diminutiv al lui pod^1 **(I 2)**. Cf. L. ROM. 1959, nr. 5, 88. ✦ Platformă în interiorul bisericii, pe care stă corul. Cf. L. ROM. 1959, nr. 5, 88.

2. Podeţ **(2)**. Cf. ALR I 809/158, 180, 190.

— Pl.: *podice* şi *podiciuri* (ALR I 809/180).

— **Pod^1** + suf. *-ici.* Cf. podeci.

PODIDÍ vb. IV. **1.** Intranz. (Despre lacrimi, sînge etc.) A porni brusc să curgă (cu putere şi în cantitate mare), a ţîşni (cu forţă) (din ochi, pe gură, pe nas); a izbucni, a năpădi **(3)**, (regional) a povedi^1. *A început ... a-i podidi sîngele şi pe gură şi pe nas.* PISCUPESCU, O. 67/21, cf. VALIAN, V., POLIZU, PONTBRIANT, D., ŞĂINEANU, D. U. *Simţi în gură un gust ruginit, ca atunci cînd podideşte sîngele.* C. PETRESCU, Î. I, 80. *Lacrămi podidea.* PAMFILE, C. Ţ. 58. ◇ Tranz. (Complementul indică oameni) *L-a podidit sîngele pe nas şi pe gură ş-a murit.* CARAGIALE, O. VI, 282. *Pe mama Stanca o podidră lacrămile.* DELAVRANCEA, S. 20. *Ilinca simţea că o podidesc lacrimile.* VLAHUŢĂ, O. A. I, 89, cf. DDRF, BARCIANU. *Lacrimile au podidit-o înecător.* ADAM, S. 14, cf. ALEXI, W., TDRG. *Pe Ilarie îl podidi sîngele şi pe gură şi pe nas.* AGÎRBICEANU, A. 368. *O trinii cu capul în zăpada care se înroşi îndată de sîngele ce-o podidi pe gură şi pe nas.* REBREANU, I. 197. *Îl podidea lacrămile.* ARDELEANU, D. 24. *Pe amîndoi îi podidise lacrimile.* BASSARABESCU, V. 38, cf. CADE. *O podidră lacrimi repezi.* C. PETRESCU, Î. II. 50. *Nastasia ... nu-şi putea şterge lacrimile ce-o podidiseră.* SADOVEANU, O. XVII, 348. *L-au podidit şi pe el lacrimile.* STANCU, R. A. I, 59. *Sîngele îl podidea.* TEODORESCU, P. P. 476. *Lacrimile podidiră pe zîna aceea.* SBIERA, P. 37. *Sîngele mi-l podidea Şi de tot mi-l ucidea.* BIBICESCU, P. P. 325. *Cîte cărţi tu ai celit, Lacrămi nu te-or podidit.* CĂTANĂ, B. 33. *Sînzîl'e mi-l pod'id'ea.* ALEXICI, L. P. 2. *L-a podidit sîngele pe gură şi pe nas.* COM. SAT. III, 80. *Firmanul ... Cînd Stoian că mi-l citea, Lacrămile-l podidea.* BALADE, II, 157. *Cine-o prinde s-o cetească, Lacrimile să-l podidească.* FOLC. MOLD. I, 633. (Fig.) *Un val de înduioşare îi podidi ochii.* C. PETRESCU, Î. II, 160. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Un izvor de munte, Astăzi curge, podideşte, Mîne scade, să opreşte.* MÎNDRESCU, L. P. 188. ✦ (Învechit, rar; despre oameni) A izbucni în plîns. *A podidi în lacrime.* Cf. LM.

2. Tranz. (Despre plîns, rîs etc.; complementul indică oameni) A cuprinde, a apuca cu putere (şi în mod nestăpînit); a năpădi **(2)**. *Îl podidea oricînd plînsul.* PANN, E. V, 11/12. *Îl podidi un plîns de nu se mai putea sfîrşi.* ISPIRESCU, L. 146. *Domniţa intră podidită de plîns în ietacul ei de cleştar.* DELAVRAN-

CEA, V. V. 13. *Cînd m-am văzut singură în odaia mea, m-a podidit plînsul.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 64, cf. DDRF. *Eu n-aveam lume pe pămînt Să știu pe care lume sînt, Așa mă podidise plînsul.* COȘBUC, P. I, 243. *Fata se-ncercă să rîdă și ea, dar o podidi plînsul.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 23. *Parcă se fereau să-și vorbească, de teamă să nu-i podidească plînsul.* BUJOR, S. 38. *Îl podidește un plîns amar.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 301, cf. CADE. *Plînsul însă o podidi iarăși îndată ce deschise gura să-l întrebe cum a venit.* REBREANU, R. I, 140. *V-am iertat și eu! — zise atunci arhimandritul Pafnutie, podidindu-l un ris sănătos.* STĂNOIU, C. I. 224. *Rusanda s-a răsucit deodată cu fața la perete și-a podidit-o hohotul de plîns.* POPA, V. 100. *Se înduioșă de propria-i soartă și îl podidi plînsul.* STANCU, R. A. III, 290. *Către ziuă iar a podidit-o plînsul.* GALAN, Z. R. 161. *Și plînsul o podidi.* ISAC, O. 187. *Deodată îl podidi plînsul.* T. POPOVICI, S. 72. *Nu se putu stăpîni a nu o podidi un plîns de bucurie.* RETEGANUL, P. I, 57. *O podidi pe fată un plîns cu suspine.* POPESCU, B. II, 44. ✦ Absol. (Rar) A năpădi **(2)**. *Decorația cea nouă apare, podidește din toate părțile ... Toate liniile bolților gotice sînt numai trandafiraș și floricele.* IORGA, C. I. II, 36. ✦ (Despre dor, somn, griji etc.) A copleși, a răzbi, a birui. Cf. LM. *Se vede că somnul îl podidise.* ODOBESCU, S. III, 191. *Multe rele-l podidea.* DDRF, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U. *Iată, azi m-a podidit Un dor de neguri pline.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 153. *Circulă neajutorat, uimit de ceea ce vede, de ceea ce trăiește, întrebîndu-se, podidit de temeri, de slăbiciuni.* T mai 1964, 64.

3. Tranz. (Neobișnuit) A împrăștia, a răspîndi, a difuza, a revărsa **(3)**. *Soarele își podidea năvala razelor lui peste tot pămîntul.* SĂM. I_2, 221.

— Prez. ind.: *podidesc.*

— Din v. sl. ПОДЪНИТИ, ПОДЪНИДЖ.

PODIDÍRE s. f. (Rar) Acțiunea de a podidi și rezultatul ei.

1. Cf. podidi **(1)**. Cf. POLIZU, PONTBRIANT, D., LM, DDRF.

2. Cf. podidi **(2)**. Cf. LM, DDRF.

— Pl.: *podidiri.*

— V. **podidi.**

PODIDITÓR, -OÁRE adj. (Rar; despre plîns, ris etc.) Care podidește **(2)**, care nu poate fi stăpînit (și izbucnește). *Clătinînd din cap își înghițea plînsul podiditor.* ADAM, S. 11.

— Pl.: *podiditori, -oare.*

— **Podidi** + suf. *-tor.*

PODIDÍU s. m. (Regional) Copil (Rîmnicu Vîlcea). Cf. LEXIC REG. 84.

— Pl.: *podidii.*

— Etimologia necunoscută. Cf. podic.

PODIJDIȚĂ s. f. (Regional) Fiecare dintre lemnele puse pe marginea jgheabului de transportat buștenii, pentru a nu permite acestora să sară din jgheab; (regional) argea, lăturaș (Moiseiu—Vișeu de Sus). Cf. ARVINTE, TERM. 161.

— Accentul necunoscut. — Pl.:?

— Etimologia necunoscută.

PODÍLĂ s. f. **1.** (Transilv. și prin estul Olt.) Podea **(1)**. Cf. PONTBRIANT, D., BARCIANU, ALEXI, W., CHEST. II 202/81, 274/58, ALR II/I h 237, ALR SN IV h 1 234, LEXIC REG. 55.

2. (Olt.; în forma *pondilă*) Podea **(2)**. Cf. I. CR. VIII, 90, CIAUȘANU, V. 189, CHEST. II 284/31.

3. (Regional) Locul pe unde ies oile din strungă (Sibiel—Sibiu). Cf. CHEST. V 52/79.

— Pl.: *podile* și *podili.* — Și: **pondílă** (accentuat și *póndilă*, CIAUȘANU, V. 189, LEXIC REG. 55) s. f. I. CR. VIII, 90, CIAUȘANU, V. 189, CHEST. II 284/31, LEXIC. REG. 55.

— **Pod**[1] + suf. *-ilă.*

PODINÁR s. n. (Prin Mold. și prin Ban.) Furcă scurtă folosită la construirea podinei **(2 b)**. Cf. TDRG, L. COSTIN, GR. BĂN. II, 154, ALR II 5 033/520, GLOSAR REG.

— Pl.: *podinare.*

— **Podină** + suf. *-ar.*

PÓDINĂ s. f. **1.** Pardoseală **(1)** (de scînduri, de obicei groase) la casă, la pod[1] **(II 1)**, la vechile străzi etc.; fiecare dintre scîndurile care alcătuiesc un tavan, o pardoseală **(1)**, un pavaj, un pod[1] **(II 1)** etc. V. podea **(1)**. *De înlăuntrul podinelor lăsară el cu patul în mijloc naintea lui Isus.* CORESI, ap. TDRG, cf. ANON. CAR. *Podina ei era pardosită cu lăspezi de argint* (a. 1783). GCR II, 130/23, cf. KLEIN, D. 401, BUDAI-DELEANU, LEX. *Am tocmit cu dumnealui șapte sule podini pentru podu politiii Bucureștilor* (a. 1820). DOC. EC. 239, cf. LB. *La Craiova sînt cinci poduri ce să fac... legîndu-se numitul sărdar a le săvîrși ... cu podină în patru muchi* (a. 1827). DOC. EC. 390. *Umblă drumurile-n rînd, Podinile numărînd.* PANN, P. V. I, 106/6, cf. POLIZU. *O să avem vreo cîteva podini lipsă la poduri.* FILIMON, O. I, 183, cf. BARCIANU, V. *O căsuță singuratică pe care era crescut niște mușchi pletos de o podină de gros.* CREANGĂ, P. 213, cf. DDRF, ZANNE, P. I, 160, DAMÉ, T. 99. *Ici grămad-aș vrea să-l pui, Jos, pe podini, ca ariciul.* COȘBUC, P. II, 67. *Se băga supt carul încărcat ... și-i ridica podina de două palme de pe scaunul din urmă.* SANDU-ALDEA, U. P. 82, cf. ALEXI, W. *Se fac șanțurile ... pentru lemnele cari vin încheiate ca la dușumele (podine).* I. APOLZAN, U. 12, cf. TDRG, CHIRIȚESCU, GR. 253. *Se lipea cînd de zidurile odăiței, cînd de tavanul scund sau de podina încăperii.* ARDELEANU, D. 237, cf. CADE. *Căscioara ... cu podina de cărămizi și învelișul de șindrilă.* KLOPȘTOCK, F. 6. *Se auzea din cînd în cînd ... bufnitură de copilă în podină.* SADOVEANU, O. XIII, 229. *Împrejurul albiei, podina albă era plină de făină.* ARGHEZI, C. J. 231. *Pereții acoperiți de la podină la grindă cu mii și mii de nume de soldați.* CONTEMP. 1956, nr. 515, 1/1, cf. LTR[2]. *Cîte doi luptători în tricouri de baie ... se băteau pe o podină de estradă.* CONTEMP. 1962, nr. 803, 1/6, cf. H II 118, IV 157, RĂDULESCU-CODIN, L. 100. *Tortul ... se urzește acum pe urzitoare, care se pune în mijlocul casei, cu un cap în scocu din grinda casei și cu unul în talpa de pe podine.* BREBENEL, GR. P., cf. CHEST. II 196/59, 80, 202/54, ALR II/I h 237, ALR SN IV h 1 234, A II 6, 8, 12, IV 6. ✦ Spec. (La pl.) Obligație a negustorilor (brașoveni) din Țara Românească, în evul mediu, de a întreține străzile Bucureștiului pavate cu scînduri; taxă percepută în trecut la Iași pe carele cu produse care intrau în oraș, în scopul întreținerii străzilor (pavate cu scînduri). *El învoi vechile scutiri de bir ... ce se dădeau la musafirii turci, de „podini".* IORGA, B. R. 396, cf. DER, DEX. ✦ (Învechit și regional) Tavan (de scînduri). Cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *N-adăsta să-ți pice răspunsuri ... nici din cer, nici din podina casei.* JIPESCU, ap. TDRG, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Fata ... închină apoi strachinile ... masa, șervetul, podina, pereții, pomosteala de jos.* VISSARION, B. 175, cf. VÎRCOL, V. 97.

2. P. anal. Nume dat unor obiecte, dispozitive, construcții, părți de obiecte, de unelte etc. care au, de obicei, formă plană și lungă și care îndeplinesc rolul de a fixa, de a sprijini etc.:

a) (Popular) Suport pe care se clădește claia sau stogul de fîn pentru a le feri de umezeală (și de vite); (popular) pat[1] **(6 c)**, (regional) pod[1] **(IV 7)**. *Înălțimea podinei este de un stat de om și astfel vitele pot paște finețul fără ca să strice fînul.* I. IONESCU, M. 403, cf. TDRG, PRIBEAGUL, P. R. 25, com. MARIAN, VICIU, GL. 68, com. din STRAJA—RĂDĂUȚI, CHEST. II 209/1, 5, ALR SN I h 134, A V 15, 22, VI 26, MAT. DIALECT. I, 214. ✦ Partea de jos a stogului de fîn; (regional) poclaj, v. podlaș **(4)**. Cf. CREANGĂ, GL., SĂGHINESCU, V. 100, ȘĂINEANU, D. U., CADE. *La clădit, stogul se pornește strîmt de jos și merge în sus lărgindu-se treptat, pînă la înălțimea de 2 sau 3 metri, formînd ceea*

ce se cheamă „podina stogului“. ION BOTEZ, STR. 34, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 162, com. din VAȘCĂU, CHEST. II 209/7, 9, ALR SN I h 135, A I 26. ✦ (Regional) Mijlocul stogului (Larga—Iași). Cf. ALR SN I h 136/520.

b) (Regional) Platformă de scînduri înălțată deasupra terenului pentru a folosi ca loc de observație, de pază etc. Cf. BUBAI-DELEANU, LEX. *Toți străjerii, pe podinele lor, se înturnară cu fața la palat.* SADOVEANU, O. XIII, 543. *Irimia Dorobanțu le-a făcut de pe podina lui semn de liniște.* id. ib. XVIII, 582.

c) (Prin Mold. și prin Munt.) Platformă pe care sînt fixate pietrele morii de apă; (regional) pod[1] **(IV 1 a).** Cf. H XI 469, ALR II 6 747/899.

d) (Regional) Piatra stătătoare a morii (Beclean—Dej). Cf. ALR SN I h 167/260.

e) (Prin sud-estul Transilv.) Fundul scocului la moara de apă; (regional) pod[1] **(IV 1 d).** Cf. ALR II 6 732/141, 192.

f) (Regional) Fundul jgheabului pe care se coboară buștenii la vale (Pîrîul Pîntei—Vatra Dornei). Cf. ARVINTE, TERM. 161.

3. (Prin Olt., prin Munt. și prin Bucov.) Suprafață plană în regiunea de munte sau de deal; regiune de șes (mai înalt). *E interesant acest sat, dar nu pentru el însuși, ci pentru podina pe care odihnește.* GALACTION, O. 119, cf. LEXIC REG. 84, GLOSAR REG.

4. (Regional) Strat de prune ridicat la suprafața butoiului în timpul fermentației. V. pod[1] **(IV 18)** (Rîmnicu Vîlcea). Cf. LEXIC REG. 84.

5. (Prin sudul Transilv.) Șale. Cf. CADE, DENSUSIANU, Ț. H. 329, DR. V, 319.

— Pl.: *podini* și (rar) *podine.*

— Din v. sl.**podina** (cf. scr. podina).

PODINĂRÁȘ s. n. (Prin Mold.) Diminutiv al lui podinar. Cf. TDRG.

— Pl.: *podinărașe.*

— **Podinar** + suf. *-aș.*

PODINEÁLĂ s. f. (Regional) Podea **(1)** (Saschiz—Sighișoara). Cf. CHEST. II 196/280.

— Pl.: ?

— Probabil contaminare între **podină** și **podeală.**

PODINÓC s. n. (Regional) Claie de fîn în lucru. Com. din RODNA—NĂSĂUD.

— Pl.: *podinoace.*

— **Podină** + suf. *-oc.*

PODIOLCĂ s. f. (Prin vestul Transilv.) Bluză țărănească. Cf. cv 1952, nr. 4, 32.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PODÍRE s. f. Acțiunea de a podi și rezultatul ei.

1. (Învechit) Cf. podi **(1).** Cf. VALIAN, V., PONTBRIANT, D., BARCIANU, ALEXI, W.

2. Cf. podi **(2).** Cf. DRLU, POLIZU, PONTBRIANT, D., BARCIANU, ALEXI, W., DL, DM.

— Pl.: *podiri.*

— V. **podi.**

PODIRÉE s. f. v. **poderei.**

PODIRÉI s. n. v. **poderei.**

PODIRÉU s. n. v. **poderei.**

PODÍRI subst. pl. (Învechit, rar) Veșminte lungi preoțești, de culoare închisă. *Altă ceată de popi luminați ... intra îmbrăcați în podiri, veșminte mohorîte.* DOSOFTEI, V. S. septembrie 12[r]/15.

— Din ngr. **ποδήρης** „care ajunge pînă la călcîie“.

PODIRÍCI s. m. v. **poghircă.**

PODÍȘ s. n. **1.** Formă complexă de relief cu aspect de regiune întinsă, aproape plană (înconjurată de munți sau de văi adînci), situată la o altitudine relativ mare și făcînd tranziția între cîmpii și dealuri sau între cîmpii și munți; platou **(1),** (rar) masă[1] **(IV 1).** V. tăpșan. *Au mers ... și din sus de Tighinea pe podiș.* N. COSTIN, LET. II, 60/19. *Hotarul ... merge ... drept, pe podiș și la vale, pe din jos de izvoară* (a. 1712). URICARIUL, XV, 272. *Ne-au arătat de la casăle domnești în sus podișul* (a. 1783). IORGA, S. D. VII, 80. *Cetatea nu este mare, dar mahalalele sînt mari, pe un podiș, cu multe curți boierești.* AMFILOHIE, G. 81/21. *Nimic mai frumos decît situația acestui tîrg pe un vesel podiș îmbrățoșat de Siret și Moldova.* NEGRUZZI, S. I, 194. *Acea groapă este pe un podiș la S. E. de satul Cristinești.* ODOBESCU, S. II, 174. *În depărtare, cît gonesc ochii, se desfac podișuri verzi.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 143, cf. DDRF, BARCIANU. *Cine ... se suie pe podișul Africei, are în față înălțimi vrednice de a purta numele de munte.* MEHEDINȚI, G. F. 79, cf. ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U. *Regiunea podișurilor, în vecinătatea Atlasului, cu pășuni sărace.* BRĂESCU, O. A. II, 139. *Pe podișul din dreapta șoselei ... trăsurile de ambulanțe își filfîiau pînzele cu cruce roșie.* SADOVEANU, O. II, 28, cf. PUȘCARIU, L. R. I, 398, SCRIBAN, D. *Soarele era aproape de asfințit cînd au ajuns deasupra, pe podiș.* BOGZA, C. O. 27. *Acest podiș se află pe postamenul Platformei Prebalcanice.* MG I, 249. *Podișul înconjurat de colți.* LABIȘ, P. 203. *Podișurile sînt forme de tranziție între cîmpii și dealuri sau între cîmpii și munți.* LTR[2]. *Podișuri muntoase sau deluroase.* DER, com. FURTUNĂ. ✧ Fig. *Podișul înalt al mării, crescînd din miliarde de safire și de topaze, venea, paradoxal, pînă în dreptul ochilor.* GALACTION, O. A. I, 121. *A curs peste podișul vremii rîu de lacrămi.* BOUREANU, S. P. 6. ✧ (Articulat, urmat de un substantiv în genitiv sau de un adjectiv, formează toponimice) *Podișul Armeniei. Podișul Dobrogei de Nord. Podișul Moldovei. Podișul Transilvaniei. Podișul Brazilian.* ✦ (Mold.) Regiune de șes. Cf. ALR I 407/412, 418, 522, 540, ib. 408/412.

2. (Regional) Podeț **(2).** Cf. DDRF, DAMÉ, T.[2] 49, DL. DM. ✧ (Prin analogie) *În moara Zadoinei vijîiau apele limpezi, repezindu-se de sub podișul de gheață în roatele grele.* SADOVEANU, O. I, 640. ✧ Fig. *Românii ... grabnic cară tunuri, în șanțuri le împing Și fac podișuri late cu trupuri sîngeroase.* ALECSANDRI, POEZII, 223. ✦ Platformă **(I 1)** (de scînduri); pardoseală **(1)** sau tavan (de scînduri). Cf. DDRF. *Una din bîrnele podișului de sus plesnise sub greutatea șistului.* ARDELEANU, V. P. 305, cf. SCRIBAN, D., CHEST. II 202/31. ✦ (Învechit) Palier[1] **(2).** Cf. BARCIANU, ALEXI, W.

— Pl.: *podișuri.*

— **Pod**[1] + suf. *-iș.*

PODÍȘCĂ s. f. **1.** Diminutiv al lui pod[1] **(II 1);** spec. construcție (în formă de pod[1] **II 1** mic) amenajată transversal peste șanțul unei șosele, și pe care se pătrunde din șosea în curtea unei case (țărănești); podeț **(2),** poduleț **(1),** (popular) poduț[2] **(2),** (învechit și regional) podeci, podișor **(1),** podușcă[1] **(3),** (învechit) podenci, (regional) podeac (v. podeag **1),** podici **(2),** podiș **(2),** podiț, poduc, podurel. *Să să îndatoreze a avea îngrijirea acestui pod i a celorlalte podișci* (a. 1826). DOC. EC. 366, cf. POLIZU. *O luă la fugă și se ascunse sub podișca de la Sfîntul Ilie după Podul Calicilor.* FILIMON, O. I, 235, cf. PONTBRIANT, D. *Morile ... se aflau în apropierea țărmurelui, de care erau legate prin o podișcă.* SLAVICI, O. II, 11, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, PAMFILE, I. C. 469. *Își face uneori mîna pîlnie peste ureche, ca să asculte de nu se aude uruit de trăsură pe podișca de la poarta obrației.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 124. *Trecu șanțul pe o podișcă.* GÎRLEANU, L. 104. *Iată o podișcă de bîrne.* SADOVEANU, O. II, 395. *Bubuitor, furtuna, lung, pe zăvoi răsună, Ca o caleașcă-n goană, pe o podișcă tună.* PILLAT, P. 140, cf. SCRIBAN, D. *Oamenii treceau cu sacii în spate pe un fel de podișcă de scînduri, lată ca de trei palme.* CAMIL PETRESCU, O. I, 234. *Trecu deci Dîmbovița ... pe podișca îngustă, arcuită și jucăușă.* C. PETRESCU, A. R. 6. *Omul cu caii ... se întoarse pe podișca șanțului.* PREDA, Î. 73. *Se opriră lîngă o podișcă mișcătoare ce spînzura deasupra Colentinei.* BARBU, G. 267. *Lada*

de lemn fu zvîrlită peste balustrada podișcei. id. ib. ✦ Punte suspendată (mobilă) la o cetate sau la un castel medieval. *Dinaintea porții era o podișcă care, prin mijlocul unui șcripete, se lăsa pe deasupra șanțului și se ridica la vremi de primejdie.* ODOBESCU, s. I, 125, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. ✦ (Popular) Bac. Cf. DDRF, TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Măi române, măi podar, Trage podișca de car, Să mă treci la cela mal ... Trage podul mai de-a drept.* ALECSANDRI, P. P. 159, cf. GRAIUL, I, 175. ✦ (Învechit și regional) Plută[1]. *Hotărîi să fac o podișcă de fărîmături de scînduri de corăbii ... și ... să mă las oriunde mă va duce cursul apei.* GORJAN, H. II, 72/32, cf. H XI 247.

2. Construcție de scînduri în formă de platformă, care servește ca loc de lucru, de observație etc. *Acum umbla ... pe podișca meterezelor de către miazăzi.* SADOVEANU, O. XIII, 929. *Pe o podișcă de camion era un scăunel cu trei picioare.* CONTEMP. 1949, nr. 162, 6/4. *Se cocoță din nou pe podișca înaltă a cîrmaciului.* V. ROM. aprilie 1954, 123. ✦ (Rar) Estradă. *Urlau paiațe pestrițe, ridicate pe podiște de lemn, deasupra mulțimii care se grămădea în juru-le cu gurile căscate.* SADOVEANU. O. III, 295. ✦ (Rar) Palier[1] **(2)** (de lemn). *Podișca răsuna grozav la pași și coridorul mirosea pătrunzător.* CĂLINESCU, E. O. II, 176.

— Pl.: *podișți* și *podiște*, (regional) *podișcuri* (A III 18), (învechit, rar) *podișci*. Gen.-dat. și: (rar) *podișcei*.

— **Pod**[1] + suf. *-ișcă*.

PODIȘÓR s. n. **1.** (Învechit și regional) Podeț **(2)**. Cf. LEX. MARS. 238. *Drumul ... scoboară direpț la podișor, în vălcea* (a. 1713). URICARIUL, VII, 15, cf. DRLU, LB, VALIAN, V., POLIZU, DDRF, DAMÉ, T.[2] 49, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Din cerdacul de din dos ștăpînii comunicau, pe un podișor de scînduri, cu bucătăria.* SADOVEANU, O. XI, 447. *Trec um podișor di-alamî, Rău îi Doamni făr' di mamî.* ȘEZ. VI, 117, cf. ALR I 809/40, 45, 109, 125, 131, 140, 148, 159, 160, 194, 229, 230, 268, 576, 677, 750, 798, 831, A I 31, II 8, 12. *Pe o vale-ncornurată Stă un podișor de piatră* (Moara). GOROVEI, C. 232. ✦ (Regional) Fiecare dintre bîrnele pe care se sprijină podeaua **(2)** (Frînceșți—Tîrgu Jiu). Cf. CHEST. II 201/44.

2. (Prin Transilv.) Parte a bisericii (în formă de balcon) unde stă corul. Cf. ALEXI, W. *Tinda* [bisericii] *cu corul sau podișorul pentru tineret.* PĂCALĂ, M. R. 371.

3. (Regional) Platformă pe care sînt fixate pietrele la moara de apă; (regional) pod[1] **(IV 1 a)** (Covasna). Cf. ALR II 6 747/192.

4. a) (Transilv., Maram. și prin Mold.) Dulap sau stelaj (în special pentru vase, acte etc.). V. b l i d a r. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB, DDRF, TDRG, REV. CRIT. IV, 145, ȘEZ. VII, 187, VICIU, GL., BUD, P. P. 81. *La hîduca-n podișor, Plin de oale cu groștior.* BÎRLEA, C. P. 229. *Într-un colț al încăperii un „podișor".* ARH. FOLK. V, 116, cf. ib. VII, 40, ALR II 3 960/95, 102, 219, 310, 346, 353, A I 34, LEXIC REG. 15, 66, MAT. DIALECT. I, 265, GLOSAR REG.

b) (Prin Maram.; și în sintagma *podișor mare*, ALR II/I MN 136, 3 891/362) Dulap (de haine). Cf. ALR II/I MN 136, 3 891/353, 362.

c) (Transilv. și prin Maram.) Nișă mică în zid; firidă. Cf. CHEST. II 194/264, 283/311, ALR II/I h 273/349, 353, A I 26, III 2.

d) (Prin Olt.) Suport de scînduri pe care se pun la uscat sau la dospit cașul, brînza etc., sau pe care se păstrează oalele cu lapte; (regional) leasă, pat[1] **(4 a)**. Cf. LEXIC REG. 84, GL. OLT. 86.

— Pl.: *podișoare* și (rar) *podișoruri* (A II 8), (învechit și regional, m.) *podișori* (BUDAI-DELEANU, LEX., LB, ALEXI, W., CHEST. II 201/44, LEXIC REG. 15).

— **Pod**[1] + suf. *-işor*.

PODIȘORÁȘ subst. (Regional) Diminutiv al lui p o d i ș o r **(4 c)** (Pociovelișteș—Beiuș). Cf. A I 13.

— Pl.: ?

— **Podișor** + suf. *-aș*.

PODIȘORÉL subst. (Regional) Diminutiv al lui p o d i ș o r **(4 b)**. Com. din POIANA—VAȘCĂU.

— Pl.: ?

— **Podișor** + suf. *-el*.

PODIȘORÚȚ subst. (Regional) Diminutiv al lui p o d i ș o r **(4 c)** (Șingeorz Băi—Năsăud). Cf. CHEST. II 194/261.

— Pl.: ?

— **Podișor** + suf. *-uț*.

PODÍT[1] s. n. Faptul de a p o d i **(2)**. *Poditul a două odăi.* I. IONESCU, D. 111, cf. BARCIANU, ȘĂINEANU, D. U., DM.

— V. **podi**.

PODÍT[2], **-Ă** adj. Care este acoperit, căptușit etc. cu scînduri sau cu alt material. V. p a r d o s i t. Cf. DRLU. [Aveau] *drept mobilier cîte un scaun, o laviță și cîte-un mare pat de lemn podit (prici).* TURCU, E. 14, cf. BARCIANU. *Sta-n nemișcare nevrînd să s-atingă de bine podita-i Neagră corabie.* MURNU, I. 29. *Odaia din față era mai mare, podită.* REBREANU, I. 32. *Și-a poftit musafirul pe marginea prispei podite.* V. ROM. aprilie 1954, 155. ✧ F i g. *Se opri la o răscruce de șesuri podite.* ARGHEZI, S. VII, 248.

— Pl.: *podiți, -te*.

— V. **podi**.

PODÍT[3], **-Ă** adj. (Prin vestul Transilv.; despre lînă) De proastă calitate. Cf. TEAHA, C. N. 255.

— Pl.: *podiți, -te*.

— De la **poadă**.

PODITÚRĂ s. f. (Învechit și regional) Pardoseală **(1)**. *Au acoperit casa cu poditură și rînduiale de chedri.* BIBLIA (1688), 246[1]/42, cf. ANON. CAR., BUDAI-DELEANU, LEX., DRLU, LB. *Nu a cugetat nimeni, dacă nu la aprinderea podului, încai la stricarea totală a poditurei lui.* BARIȚIU, P. A. II, 479, cf. BARCIANU, ALEXI, W., CHEST. II 202/3, 8, 274, 334, A III 16, IV 5.

— Pl.: *podituri*. Gen.-dat. și: (învechit) *poditurei*.

— **Podi** + suf. *-tură*.

PODÍȚ s. n. (Prin Ban. și prin Olt.) Podeț **(2)**. Cf. ALR I 809/26, 850.

— Pl.: *podițe* și *podițuri*.

— **Pod**[1] + suf. *-iț*.

PÓDIU s. n. v. **podium**.

PÓDIUM s. n. **1.** Platformă (de scînduri) înălțată față de nivelul terenului sau al pardoselii unei încăperi, servind ca postament pentru diverse obiecte. Cf. ALEXI, W. *Se găsea pe podium ... un mare pian negru.* CAMIL PETRESCU, N. 104. *Un milițian ... regla circulația ridicat pe un podium.* PREDA, R. 199. *Centrul expoziției va fi dominat de un podium pe care vor fi expuse machetele.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 856. *Mașinile odihnesc pe podium.* IL august 1960, 28.

2. Estradă demontabilă amenajată într-o sală sau în aer liber pentru conferințe, spectacole, audiții muzicale etc.; (rar) podeață **(2)**; podea **(1)**, (învechit) podei **(3)**. *Subsolul devine lăcaș de „cultură", iar podiumul orchestrei — catedră de pe care se predă „înalta știință" a jazzului.* CONTEMP. 1949, nr. 126, 16/6. *În partea stîngă a sălii se așezase o masă lungă pe un podium improvizat de scînduri.* CAMIL PETRESCU, O. II, 561. *În fund, pe patru buloiașe de bere, un podium pentru muzicanți.* PAS, Z. I, 121. *Sînt mulți ani de cînd nu mai apar pe podium acrobați.* M 1960, nr. 8, 9. ✦ Mică instalație mobilă, ridicată (în formă de trepte) de la sol, pe care stau sportivii învingători în momentul înmînării premiilor.

— Pronunțat: *-di-um*. — Pl.: *podiumuri*. — Și: **pódiu** s. n. ALEXI, W., DN[2].

— Din lat. **podium**, fr. **podium**, germ. **Podium**.

PODÎNCÍT, -Ă adj. v. **potîngit.**

PODLADĂ s. f. (Regional) Mobilă țărănească folosită ca laviță și ca ladă pentru păstrat haine, lenjerie etc. (Sînnicoară—Cluj). Cf. L. ROM. 1961, nr. 2, 125.
— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Din magh. **padláda.**

PODLÁȘ s. n. **1.** (Prin nord-estul Transilv.) Pod[1] **(I 2)** la tinda caselor țărănești sau la șură. Cf. BUGNARIU, N. 264/208, CHEST. II 421/267.
2. (Transilv. și **prin** Bucov.) Construcție rudimentară de deasupra vetrei țărănești, prin care se captează și se evacuează fumul și scînteile. V. f u m a r, u r s o a i e, b a b u r ă, c a p r ă. Cf. COMAN, GL., CHEST. II 340/233, 272, 343, ALR I 684/268.
3. (Regional; în forma *patlaj)* Suport de lemn pe care se clădește o stivă de lemne pentru a o feri de umezeală (Neagra Șarului — Vatra Dornei). Cf. ARVINTE, TERM. 158.
4. (Prin Maram.; în forma *poclaj)* Partea de jos a stogului de fîn; (popular) podină **(2 a)**. Cf. CV 1951, nr. 3—4, 43.
5. (Mold. și prin Bucov.; în forma *patlaj)* Construcție din lemne așezate transversal pe căile de acces forestiere pentru a ușura transportul cu tracțiune animală a bușteniior la vale. Cf. ARVINTE, TERM. 158.
6. (Regional; în forma *poclaș)* Masă[1] pe care se ține cașul la stînă (Moiseiu — Vișeu de Sus). Cf. GLOSAR REG.
7. (Regional; în forma *poclaș)* Vreasc, gătej (Vișeu de Sus). Cf. ARVINTE, TERM. 161.
— Pl.: *podlașuri.* — Și: **poclăș** (BUGNARIU, N. 264/208, COMAN, GL., CHEST. II 340/233, 343, ALR I 684/268, ARVINTE, TERM. 161, GLOSAR REG.), **pocláj** (CV 1951, nr. 3—4, 43), **patláj** (ARVINTE, TERM. 158) s. n.
— Din magh. **padlás.**

PÓDLI subst. v. **pudli.**

PODLÍNC s. m. (Regional; cu sens neprecizat, probabil) Cobur (Lacu Sărat — Brăila). BALADE, II, 262. *Ori șaua, Ori zeaua, Ori dalbii podlînci, Ori armele mele Ți se par cam grele?* ib.
— Pl.: *podlînci.*
— Etimologia necunoscută. Cf. o b l i n c.

PODLÓG s. n. v. **potlog.**

PODLOGÁR s. m. v. **potlogar.**

PODLOGÍ vb. IV v. **potlogi.**

PODMÉT s. n. **1.** (Învechit) Ciucure. *Muiarea ce va fura podmete sau strămături sau torture* (sec XVI). ap. DHLR II, 522, cf. GR. S. V, 197.
2. (Învechit, în Transilv.) Nadă[1] **(II 1)**. Cf. POLIZU, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., DM.
— Pl.: *podmeturi* și *podmete.* — Și: **potmét** s. n. POLIZU, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, SCRIBAN, D.
— Din slavonul ПОДЪМЕТЪ.

PODMÍL s. m. (sg.) (Regional) Om leneș. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.
— Etimologia necunoscută. Cf. p o d m o l.

PODMÓL s. n. **I.** (Popular) **1.** Mal înalt, abrupt sau teren ros de ape. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., POLIZU, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W. *Potmoluri (maluri înalte, abrupte sub cari sînt adîncimi mari).* ANTIPA, P. 304, cf. JAHRESBER. XVII—XVIII, 140, TDRG. *Cînd te uitai pe podmolul dinspre apus, vedeai jos ... spinarea argintie a Mureșului.* DAN, U. 195, cf. SCRIBAN, D. *Turcii-n droaiă se plimba Pe potmolul Dunării, La-ntorsurile gîrlii.* TEODORESCU, P. P. 562. *Colo-n vale pe potmol, Ți-ai uitat de al meu dor.* DOINE, 9.
2. Aluviune, mîl **(1)**, nămol **(1)** adus de ape și depus pe fundul, pe malurile lor, pe terenuri inundabile etc.; p. e x t. apă noroioasă sau teren noroios. Cf. CIHAC, II, 183, LM. *Apa ... se bălțește și aruncă podmol.* SLAVICI, V. P. 47. *Chemă toți peștii ăi mari și le porunci să scormonească potmolu din fundu mării.* F (1891), 446, cf. BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Bagă iapa iar în potmol ... — Veniți barim de-mi ajutați să-mi scot pe bălana din noroi.* VISSARION, B. 45, cf. SCRIBAN, D. *Potmol și viitură numește poporul de aici pămîntul adus de torentele sau vălcelele ce se formează cînd plouă repede.* H XI 324. *Potmol cu crap.* TEODORESCU, P. P. 95. *Decît soție fratelui, Mai bine cina racului Și potmolu peștelui.* MAT. FOLK. 17, cf. PAȘCA, GL., ARH. OLT. XXI, 273, ALR SN III h 827, ALRM SN II h 648. ◇ L o c. a d v. **Cu postomolul** = în număr mare, cu grămada. Cf. COMAN, GL. *Văzînd oaste multă de turci și tătari venind spre ei cu postomolul, se duce la frățiori de le spune.* RĂDULESCU-CODIN, M. N. 42. *S-a dus cu postomolul.* ARH. OLT. XXI, 273. **De-a postomolul** = de-a rostogolul, dîndu-se peste cap. Cf. VÎRCOL, V. 98. ✦ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") Cantitate mare, grămadă, mulțime. Cf. SCRIBAN, D., VÎRCOL, V. 98. *A ploat. Ce potmol de apă!* I. CR. IV, 59. ✦ (Adverbial; în legătură cu verbe ca „a face", „a sta", „a se duce" etc.) În număr mare, cu grămada (și în dezordine); în formă de grămadă. Cf. REV. CRIT. IV, 86. *Au început să răcnească ducîndu-se postomol spre Dîmbovița.* RĂDULESCU-CODIN, L. 48, cf. 128. *S-au apucat de m-au tuns ... Perișor cel gălbior, Cum șede pe jos potmol!* PAMFILE, C. Ț. 280. *A venit postomol peste mine.* TOMESCU, GL.
II. 1. (Regional, mai ales în Transilv.) Prispă **(1)** (de pămînt). Cf. KLEIN, D. 402, LB. *Taci, rogu-te, fii domol, Să nu te culci pe pomnol.* MARIAN, NU. 415, cf. BARCIANU. *Norodul a cuprins podmolul Lîngă frăgarul din uliță.* GOGA, POEZII, 16, cf. TDRG, PAMFILE, J. II, 161. *Fuseseră puse în rînd și celelalte încăperi ale casei, iar podmolul, ca un briu ce-o înconjura de jur împrejur, înnoit și îndreptat.* V. ROM. iulie 1953, 129. *Șade pe polmod și coasă.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 339, cf. VICIU, GL., com. din FRATA — TURDA, COMAN, GL., ALR II/I h 235, A II 8, 12, LEXIC REG. 93, LEXIC REG. II, 62, MAT. DIALECT. I, 26, 87. ✦ Prag de pămînt (împrejurul casei țărănești). Cf. COMAN, GL. *Am stat pe polmod la soare.* CV 1951, nr. 2, 35, cf. ib. 1950, nr. 4, 41, A I 31, LEXIC REG. II, 74. ✦ (Regional) Brîu de zid (Comlosu Mare — Jimbolia). Cf. LEXIC REG. II, 41. ✦ (Prin Transilv. și prin Munt.; în formele *polmon* și *polman)* Tindă. Cf. ALEXI, W., RĂDULESCU-CODIN, M. N. 162.
2. (Transilv.) Vatră de lut sau de cărămidă pe care este clădit cuptorul la unele case țărănești; p. e x t. suprafață plană în prelungirea vetrei sau a cuptorului și, uneori, de-a lungul pereților, care servește ca loc de stat, de dormit etc. *Scaune nu prea erau, ci locul lor îl luau „polmoadele", niște ridicături de pămînt în jurul pereților, ce se asemănau cu lavițele.* DRAGOMIR, O. M. 26. *Locul pe care este așezat corpul sobei este întotdeauna mai ridicat astfel că înaintea deschizăturii formează o bancă numită ... pomnol.* VUIA, Ț. H. 112, cf. PRIBEAGUL, P, R. 26, CHEST. II 314/4, 55, 325/395, 331/289, 394, 337/308, ALR I 686/125, A I 35.
3. (Prin Transilv. și prin Ban.) Firidă. Cf. CHEST. II 283/314, A I 22, LEXIC REG. II, 41.
— Pl.: *podmoluri* și *podmoale.* — Și: (învechit) **polmúd** (LM), (regional) **pognool** (accentul necunoscut; VICIU, GL.), **pogól** (VASILIU, C. 172), **polmán** (BARCIANU, ALEXI, W.), **polmód, polmóg** (ALR II/I h 235/130, CV 1950, nr. 4, 41), **polmól** (CIHAC, II, 183, BARCIANU, ALEXI, W., CHEST. IV 59/164, ALR II/I h 235/141, ALR SN III h 827/130, ALRM SN II h 648/130, LEXIC REG. 93), **polmón** (RĂDULESCU-CODIN, M. N. 162), **pomnól, pomnór** (CHEST. II 331/394, A I 31), **posmól** (SCRIBAN, D., ARH. OLT. XXI, 273), **postomól, potmól, pozmól** (ALR SN III h 827/876), **plo-**

mód (BARCIANU, ALEXI, W., PAŞCA, GL., CHEST. II 314/55, A II 8, 12), **prostomól** (COMAN, GL.) s. n. — Din bg. **подмол**. Cf. magh. p a d m a l y.

PODMOLÍ vb. IV v. **potmoli**.

PODMOTIŢĂ s. f. (Regional) Fiecare dintre prăjinile puse paralel cu loitrele căruţei, cînd se transportă snopii (Timişoara). Cf. H XVIII 277.
— Accentul necunoscut. — Pl.: *podmotiţe*.
— Etimologia necunoscută.

PODNAG subst. (Regional) Clanţă la uşă (Oancea — Brăila). Cf. CHEST. II 164/116.
— Accentul necunoscut. — Pl.: ?
— Etimologia necunoscută.

PODNÉU subst. (Regional) Numele unei părţi a căruţei nedefinită mai de aproape (Maxenu — Buzău). Cf. H II 132.
— Pl.: ?
— Etimologia necunoscută. Cf. p o d e i.

PODNOÁJE s. f. v. **podnog**.

PODNÓG s. m. **1.** (Popular) Fiecare dintre cele două bețe așezate în partea de jos a războiului de ţesut, cu ajutorul cărora se schimbă iţele, (popular) i a p ă, t ă l p i g; p. e x t. fiecare dintre sforile cu care sînt legate aceste pedale. V. t a l p ă, s c h i m b ă t o r. *Sub război se făcea o groapă pătrată pentru potnogi.* HEM 1 573, cf. DDRF. *Diferite obiecte de ale lucrului din casă: iţe, vătală, suveici, patuogi.* MANOLESCU, I. 36, cf. DAMÉ, T. 135. *Cînd e vorba de lucru, nu se pricepe la nici o treabă ..., nici pe pornojii nu ştie să calce cum trebuie.* SĂM. I, 121. *Picioarele-i călcau repede pe potnogii de supt război ... pe cînd vatalele băteau strîns firele de bumbac în latul pînzei albe.* SANDU-ALDEA, D. N. 217, cf. TDRG. *Lăsarea iţelor în jos se face cu ajutorul iepelor, numite încă şi ... potnogi, ponoji.* PAMFILE, I. C. 276, cf. BOCĂNEŢU, T. A. 268, ŞĂINEANU, D. U., CADE, ROSETTI, L. R. VI, 256, SCRIBAN, D., LTR[2], H I, II, III, IV, V, XI, XII, XIV, XVI. *Mărita-m-aş mărita, Pe ponoji nu ştiu călca.* BUD, P. P. 46, cf. I. CR. III, 179, V, 96, BOCEANU, GL., I. CR. VII, 312, VIII, 90. *Iţele sînt în legătură, cu ponojii prin o sfoară.* BÎRLEA, B. 134, cf. T. PAPAHAGI, M. 229, ARH. OLT. XXI, 273, TOMESCU, GL., CV 1951, nr. 2, 36, ALR I 1 288, ALR II/I MN 127, 3 852/886.

2. (Regional; în forma *pomnoaje*) Nume dat uneia dintre curelele de la şa (Visca — Brad). Cf. VICIU, GL. 69.

3. (Regional; în forma *podnoaje*) Legătură de zdrenţe (Mălin — Bistriţa). Cf. VICIU, GL. 69.

— Pl.: *podnogi*. — Şi: (regional) **podnójă** (LTR[2]; pl. *podnoje*, ib.), **podnoáje** (VICIU, GL. 69) s. f., **pocnajeni** (I. CR. V, 96; accentul necunoscut) subst. pl., **pocnój** (H V 288, 375, ALR I 1 288/708) s. m., **pocnójie** (H IV 157) s. f., **pognój** (ALR I 1 288/860) s. m., **pognójie** (H V 11, 382, TOMESCU, GL., GL. OLT.), **pomnoáje** (VICIU, GL. 69) s. f., **pomnój** (I. CR. VII, 312, ALR I 1 288/730, 856) s. m., **pomójnii** (CV 1951, nr. 2, 36) s. f. pl., **ponoáge** (ALR I 1 288/186) s. f., **ponóg** (BOCĂNEŢU, T. A. 268, H II 214, XVI 11, 31, ALR I 1 288/740) s. m., **ponój** subst., **ponójie** (H XI 233, I. CR. III, 179, VIII, 90, ARH. OLT. XXI, 273, COMAN, GL., TOMESCU, GL., ALR I 1 288/803, 805, 808, 810, 815, 846, 870, 874, 878, 880, 890, 896, GL. OLT.) s. f., **ponóş** (ALR I 1 288/748), **pornój** (ib. 1 288/735, 744, 887) s. m., **pornójie, potinójie** (H XIV 210) s. f., **potnóc** (ALP I 1 288/984), **potnóg, potnój** (DDRF, H I 140, II 168, 186, III 153, 363, XII 118, ALR I 1 288/727, 898) s. m., **potnójie** (H XI 276, ALR I 1 288/595, 792) s. f., **patnóg** (TDRG) s. m., **patnójă** (PASCU, S. 247) s. f., **patuógi** s. m. pl., **pănój** (ALR I 1 288/345) s. m.
— Din bg. **поднога, подножие**.

PODNÓJĂ[1] s. f. v. **podnog**.

PODNÓJĂ[2] s. f. v. **podnojie**.

PODNÓJIE s. f. (Învechit; în limbajul bisericesc) Scăunel scund folosit de obicei ca sprijin pentru picioare. *Şedzi cicea spre podnojia noastră.* COD. VOR. 118/5. *Închinaţi-vă supt podnojiia picioarelor lui, că sfînt iaste.* PSALT. 204. *Şedz gios pre podnojie.* DOSOFTEI, ap. GCR I, 259/16, cf. TDRG, DHLR II, 522, CADE. ◇ F i g. *Voi pure vrăjmaşii tăi podnojie picioarelor tale.* PSALT. 238. *Ceriul iaste-mi scaun, e pămîntul podnojie picioarelor meale.* CORESI, L. 31/4. *Să supuie pe toţi vrăjmaşii ... podnojie picioarelor Măriei sale.* ANTIM, P. 6. ✦ (Rar) Perniţă sau preş pus sub picioare (pentru a feri de frig). Cf. SĂGHINESCU, V. 64, TDRG, CADE. *Moşneagul, care intră în jilţ ca într-un fel de canapea, ţine cizmele pe nişte potnojini de păpură împletită.* GALACTION, O. A. I, 325, cf. SCRIBAN, D. ✦ (Regional) Ştergătoare de papură (pentru picioare). Cf. CADE. *Acuma încep a avea preţ podnojele şi rogojinile.* SADOVEANU, O. XI, 175, cf. PAMFILE, C. 50.
— Pl.: *podnojii*. — Şi: (regional) **potnój** (TDRG, CADE, PAMFILE, C. 50) s. n., **podnójă** (pl. *podnoje*), **potnójă** (SĂGHINESCU, V. 64, TDRG, CADE, SCRIBAN, D.), **potnójină** s. f.
— Din slavonul **подъножие**.

PODNÓŞCĂ s. f. v. **padnoşcă**.

PODOÁBĂ s. f. **I. 1.** Ceea ce serveşte pentru a înfrumuseţa, pentru a împodobi ceva sau pe cineva; element decorativ format din motive sculptate, pictate etc., o r n a m e n t **(1)**; s p e c. bijuterie, giuvaer, odor[1] **(1)**. *Podoabele aurul[u]i sau ... frumuseaţea veşmentelor.* COD. VOR. 152/12. *Vor vedea pre cei mai proşti...îmbrăcaţi într-atîta podoabă şi frămseaţe.* VARLAAM, ap. GCR I, 106/23. *Podoaba din afară să nu fie întru împletitura părului.* N. TEST. (1648), 184[r]/15. *Mi-ai împletit cunună Cu podoabă depreună.* DOSOFTEI, PS. 16/15. *Rîmleanii ... podobiră toate uşile cu podoabe scumpe.* id. V. S. septembrie 17[v]/21. *Pre Saul plîngeţi ... pre cela ce aducea podoaba de aur preste îmbrăcămintele voastre.* BIBLIA (1688), ap. TDRG. *Cîţiva cai turceşti cu podoabe scumpe.* NECULCE, L. 42. *Mănăstirea ... cu toate frumuseţile şi podoabele o au împodobit.* ANON. CANTAC., CM I, 103. *Şi cal domnesc i-au adus cu toat[ă] podoaba şi fru[m]seaţa.* R. GRECEANU, ap. GCR I, 333/10. *Domnul după altă podoabă de îmbrăcăminte ce pune asupra sa, se îmbracă şi cu haina cea împărătească.* GHEORGACHI, LET. III, 290/6. *Împodobindu-o cu podoabe de mult preţ.* AETHIOPICA, 4[v]/2. *A ta podoabă în mîinile săracilor ai dat.* MINEIUL (1776), 82[v1]/6, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Capişti ... cu multe podoabe.* DRĂGHICI, R. 65/10, cf. POLIZU. *Plăcerea, frumuseţea, podoabe felurite ... Nu pot să-nvie simţirile-amorţite.* ALEXANDRESCU, O. I, 148, cf. CIHAC, II, 271. *Un guler alb de batist era toată podoaba ei.* BOLINTINEANU, O. 346. *Ea îmbrăcase albele podoabe şi vălul de beteală.* ODOBESCU, S. I, 107. *Nu voi sicriu bogat, Podoabe şi flamuri.* EMINESCU, O. I, 223. *Palatul ... cu toate bogăţiile şi podoabele din el s-a schimbat iarăşi în sărăcăciosul bordei.* CREANGĂ, P. 89. *Ardeau de neastîmpăr să vadă găteala de mireasă a Martei, să vadă podoaba cununiei.* SLAVICI, N. I, 99. *Nişte haine curate, dară fără podoabe.* ISPIRESCU, L. 16. *Împăratul, în podoabele crăieşti, ... îl aştepta cu inima deschisă.* DELAVRANCEA, S. 100, cf. DDRF. *Vei robi atîtea inimi sub a farmecelor mreje, Strălucind de vanitatea elegantelor podoabe.* DEMETRESCU, O. 51. *Un cal arab cu părul creţ Şi pe curea podoabe-n zale.* COŞBUC, P. II, 255, cf. BARCIANU, ALEXI, W., CANDREA, F. 254, TDRG. *Podoabe de pene colorate uzitează numai femeile de prin unele părţi din Macedonia.* PAMFILE, I. C. 15. *Ţine la* [măgheran] *... ca la singura podoabă care mai înseninează căsuţa ei posomorîtă.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 294, cf. ŞĂINEANU, D. U., CADE. *Nu purta floare, podoabă, parfum.* C. PETRESCU, Î. I, 196. *Nu erau alte podoabe pe pereţi decît arme şi trofee.* SADOVEANU, O. X, 295, cf. SCRIBAN, D. *Podoaba cava-*

lerească a ducelui. VIANU, A. P. 235. *Uite și cheile de la palat ... Are odăi cu arme și podoabe.* ARGHEZI, VERS. 296. *În afară de podoabele de pe mine nu mai posedăm altele.* STANCU, R. A. III, 345. *Mă iartă, dar eu nu-s femeie Să vreau podoabe ce scînteie.* V. ROM. septembrie 1954, 84. *Îți mulțumesc, da' nu de podoabe-mi arde mie acuma.* T martie 1962, 15. *Să-l aduci Cu toate podoabele, Cu toate averile Să-și dea socotelele.* ALECSANDRI, P. P. 202. *Podoabe de argint.* ȘEZ. I, 291. *La mireasă se cuvine podoaba cea mai frumoasă.* ZANNE, P. VIII, 463. ◇ (Prin lărgirea sensului) *Ceriul și pămîntul cu toată podoaba a lor.* PALIA (1581), 17/10. *Zidirea lumii cu toată podoaba și frumseața* (cca 1650). GCR I, 145/11. *Văd că-i făcut ceriul de mînule tale cu toată podoaba.* DOSOFTEI, PS. 27/11. *Natura ... schimbîndu-și podoaba mă făcea să uit că sînt muritor.* MARCOVICI, C. 15/16. *Multe nespusă frumuseță și podoabe a firii.* DRĂGHICI, R. 28/17. *Am găsit toamna splendidă ... și lumea în cea mai deplină podoabă.* ALECSANDRI, S. 150. *Moldovo, ... pune-ți mari podoabe.* id. T. II, 69. *Soarele dogoritor al verii arde și mistuiește regulat toată încîntătoarea podoabă a naturei.* ODOBESCU, S. I, 194. *Primăvara dezmorți voia obștească, mugură și încolți podoaba plaiului.* DELAVRANCEA, S. 50. *Natura-mbracă pentru mine Podoabe, ca să mă inspire.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 60, cf. DDRF. *Cu podoaba zdrențuită, Tremură pe cîmp porumbul.* GOGA, P. 103. *O floare-a soarelui uitată se scutură și își despoaie Podoaba razelor apuse.* ANGHEL, Î. G. 15. *Reci podoabe-n ramuri goale Plouă fără să le scuturi.* TOPÎRCEANU, B. 70. *Podoaba crengilor cădea.* SADOVEANU, O. XI, 128. *Pămîntul înfățișa cerului albastru această uriașă podoabă vie a neîntîlnitei sărbători.* CONTEMP. 1953, nr. 357, 1/1. *Îl apăsa gîndul ostrovului uscat, lipsit de podoaba sălciilor și de cîntecul păsărilor.* GALAN, Z. R. 91. *Toată podoaba locurilor pe lîngă care trecea trenul se scurgea prin privirile lui indiferente.* BARBU, P. 10. ◇ Fig. *Se adună ... învățați bărbați, carii s-au obicinuit a se îndulci de podoaba și maestria cuvintelor.* MAIOR, P. V/14. *Podoabele se văd mai des în stilul cel poleit sau îngrijit.* HELIADE, O. II, 23. *Astă veselie ... E haină de podoabă.* ALEXANDRESCU, O. I, 154. *Podoabele poetice trebuie să fie justificate de cerințele sensului.* L. ROM. 1953, nr. 2, 96. (Ironic sau glumeț) *Ce podoabă-mi ești!* SĂGHINESCU, V. 100, cf. SCRIBAN, D. *Nu sînt un om, sînt un fleac, sînt o podoabă.* T septembrie 1962, 17, cf. DR. IV, 790. *Rea podoabă-i dragostea.* FOLC. TRANSILV. I, 32. ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Cum se prăpădi podoabă de om!* VLAHUȚĂ, ap. TDRG. *Frumușel se așeza Pe podoaba lui de șa.* TEODORESCU, P. P. 142. *Podoabă de casă.* CHEST. II 51/97. (Ironic) *Colonelul de artilerie nu și-a dat seama niciodată ce podoabă de nevastă are.* T septembrie 1962, 32. ✦ Spec. (La pl.) Obiecte cu care se împodobește pomul de iarnă, cel de nuntă sau de înmormîntare. *Pe o masă din mijlocul salonului se înalță tradiționalul pom de Crăciun, cu frumoasele lui podoabe.* DEMETRESCU, O. 122. ✦ Însușire, calitate, atribut (pozitiv); ceea ce constituie o însușire. *Fiind chivernisit la minte și cu toate podoabele cele firești, atît cu cele denlăuntru cît și cu cele din afară împodobit, a-l face ginere și fiiu l-au învrednicit.* R. GRECEANU, CM II, 162. *Fugariul ... Nu simte a lui podoabe ce firea îi are date?* CONACHI, P. 291. *Părintele Vavila era înzestrat de la fire cu toate podoabele unei adevărate frumuseți bărbătești.* HOGAȘ, DR. II, 18. *Era ... cu mustăți de uriaș ... Dar în contrast cu aceste podoabe de bărbăție teribilă, era nevoiaș și umil.* C. PETRESCU, Î. I, 151.

2. Fig. (Ceea ce constituie un motiv de) fală, cinste, mîndrie, splendoare, strălucire (prin calitățile sale deosebite). *Învățătura științelor ... se face podoabă în vremi de fericire* (a. 1765). URICARIUL, I, 272, cf. LB. *Al bisericii podoabă, el fu amvonei mîndrie.* ASACHI, S. L. I, 62. *Moartea veni de-l răpi nației românești, a căriea el fu podoabă.* ARHIVA R. I, 4/14. *Monumente nedestructibile care încă fac podoabă și onoarea patriei lor.* CR (1846), 2¹/41. *În depărtare ... se profilează ... movilele a căror urzeală e taina trecutului și podoaba pustietății.* ODOBESCU, S. III, 15. *Asemine pietre fac podoaba împărăției mele.* CREANGĂ, O. 96. *Porecla ta de odinioară ... azi este o podoabă și o victorie.* GALACTION, O. A. I, 35. *Baroul ieșan, altădată podoabă a dezbaterii juridice, devine din ce în ce mai lucrativ.* TEODOREANU, M. U. 45. *Cîte lacrimi s-or fi scurs pe luciul acestor pietre ..., podoaba operei altor mii de necunoscuți.* BART, S. M. 23, cf. SCRIBAN, D. *A muncii steaguri sînt podoaba țării.* BENIUC, M. 151. *Altul nu-mi trebuie mie Fără ... podoaba satului, Ioan al diacului.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 35.

3. (Regional; eufemistic) Nume dat organului genital, mai ales celui feminin (la oameni sau la animale). Cf. ZANNE, P. VIII, 463, DR. V, 315.

4. (Popular; eufemistic, ironic sau glumeț) Nume dat unor boli venerice sau de piele. *Au început a mă scălda ba cu leșie de ciocălăi, ba cu usuc de lînă ... și-ntr-o săptămînă m-au izbăvit de podoabă.* CREANGĂ, O. 254. *M-am umplut de-o podoabă.* SĂGHINESCU, V. 100, cf. TDRG, CADE. *S-a trezit biata fată plină de niște bube tare scîrnave ... Această podoabă urîtă au făcut pe biata fată atît de grețoasă.* SBIERA, P. 296.

5. (Popular; eufemistic, ironic sau glumeț) Nume dat unor insecte parazite care trăiesc pe organismul uman și animal. *Mușneagul ... îl bagă în traistă, așa plin de glod și de alte podoabe.* CREANGĂ, P. 75. *Un număr mare de păduchi, și mai ales de cei de straie, se numesc ... de către cei de la țară: Podoabă.* MARIAN, INS. 468, cf. TDRG, GOROVEI, CR. 81, CADE.

6. Compuse: (Bot.; regional) **podoaba-ferestrelor** = cercelușI *(Fuchsia hybrida).* Cf. BORZA, D. 71; **podoaba-zilei** = barba-împăratului *(Mirabilis jalapa).* id. ib. 112; **podoaba-pămîntului** = numele unei plante nedefinite mai de aproape. Cf. ALR II 6 304/172.

II. (Învechit) Înfățișare, chip, aspect. *Schimbară slava lui în podoabă de viței ce mănîncă iarbă.* PSALT. 224. *Omul iaste și poartă podoaba lui D[u]mn[e]zeu.* NEAGOE, ap. GCR I, 166/37. *Ești frumos cu podoaba.* ANTIM, ap. GCR II, 17/27, cf. TDRG, DHLR II, 465, CADE. ◇ Loc. adv. (În legătură cu verbele „a fi", „a face") **Cu podoabă** (sau **în podoaba**) = asemenea, întocmai, aidoma. *Și cu podoabă să-i fie, niminea e.* CORESI, EV. 291. *Și alte în podoaba acelora multe făcea.* id., ap. TDRG. ◇ (Adjectival) *Podoabă vreme* = timp potrivit, prilej. *Socotea podoabă vreame să el vînză.* TETRAEV. (1574), 247.

III. (Învechit; în loc. adv.) **Cu** (sau **pre**) **podoabă** = după cum se cuvine, în mod corespunzător. *Cine laudă cît e de se cade, cu podoabă ... aceasta iaste cela ce iubește și socotește lucrul.* CORESI, EV. 343. *Slujiți lui pre podoabă.* id., ap. DHLR II, 272.

— Pl.: *podoabe.* — Și: (învechit) **podóbă** s. f.

— Din slavonul ПОДОБА.

PODOÁCĂ s. f. (Prin sud-vestul Munt.) Oaie pestriță **(1)** (la ochi). Cf. H XIV 65, com. din TURNU—MĂGURELE.

— Pl.: *podoace.* — Și: **podócă** s. f. H XIV 65.

— Etimologia necunoscută.

PODOÁBĂ s. f. (Prin nordul Munt.) Pățanie. Cf. CADE, RĂDULESCU-CODIN, id. Î. 356.

— Pl.:?

— Etimologia necunoscută.

PODÓBĂ s. f. v. **podoabă.**

PODOBEÁ s. f. (Zool.; regional) Curcan *(Meleagris gallopavo)* (Albac—Abrud). Cf. VICIU, S. GL.

— Pl.: *podobele.*

— **Podoabă** + suf. *-ea.*

PODOBEÁLĂ s. f. (Prin sudul Transilv.; de obicei urmat de determinări care indică felul) Nume dat mai multor modele de cusătură. Cf. PĂCALĂ, M. R. 518. *Pe pieptul ei sînt ciocănele și de-a lungul acestora podobelele.* Com. din SĂLIȘTE—SIBIU.

— Pl.: *podobele.*
— **Podobi** + suf. *-eală.*

PODOBÍ vb. IV. **1.** Refl. (Învechit) A se asemăna, a deveni asemănător (cu ceva sau cu cineva). *D[umne]dzeu, cire podobeaşte-se* (să va asămăna D) *ţie?* PSALT. 170. *Podobiiu-mă* (asămănraiu-mă H, m-am asămănat D) *nesăturatul pustiniei.* ib. 207. *Dumnezei podobindu-se oamenilor deştenseră către noi.* CORESI, L. 65/20, cf. SCRIBAN, D. ✦ A se transforma. *Noi ne văm podobi într-acela obraz.* CORESI, ap. DHLR II, 466.

2. Refl. impers. (Învechit, rar) A se cuveni, a se cădea, a trebui. *Ilie podobeşte-se a veni înainte.* CORESI, ap. TDRG. *Podobescu-se amu toate acestea să fie.* id. ib., cf. SCRIBAN, D.

3. Tranz. (folosit şi absol.) şi refl. (Învechit şi regional) A (se) împodobi. *O, amaru cela ce-şi podobeşte trupul şi să laudă întru sine* (cca 1550). CUV. D. BĂTR. II, 464/26. *Apa spală şi curăţeaşte ..., podobeaşte şi nepărăsită izvoraşte.* VARLAAM, ap. GCR I, 107/28. *Rîmleanii podobiră toate uşile cu podoabe scumpe.* DOSOFTEI, în DA II$_1$, 513. *Cu lanţ de aur ... îl podobim.* ŞINCAI, HR. III, 199/1, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., BARCIANU, V. *Ferice este-eroul cu fruntea podobită De lauri glorioase.* BOLINTINEANU, O. 17, cf. LM. *Am văzut cum intră ... ienicerii, cu ciubote ferecate şi calpace nalte albe, podobite cu pene de paserea-raiului.* SADOVEANU, O. XIII, 893, cf. SCRIBAN, D. *Paloşul ... Să-mi podobească şoldul.* TEODORESCU, P. P. 628. *Io frumos m-oi podobi.* MÎNDRESCU, L. P. 62, cf. MAT. DIALECT. I, 87. ✦ Tranz. (Învechit) A înzestra. *Lumină şi a patra zi, începu a podobi ceriul cu stele şi cu luceaferi, cu soarele şi cu luna.* MOXA, ap. GCR I, 57/23. *Au zidit D[u]mn[e]zeu pre om şi l-au podobit cu tot fealiul de înţelepciune* (a. 1644). GCR I, 110/18.

4. Tranz. (Învechit) A considera demn ...; a învrednici. *Doamne I[su]s[e] Hristoase, pod[o]beaşte-mă şirbul tău să fiu.* COD. TOD. 229. *Să ne podobească [Domnul] să stăm de-a direapta cu direpţii.* VARLAAM, ap. TDRG 766. *Podobeaşte-mă să tîlnesc om ... să mă poldzuiască.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 42^{v}/6.
— Prez. ind.: *podobesc.*
— Din slavonul **подобити сѧ.**

PODÓBIE s. f. **1.** (Învechit) Înfăţişare, chip, aspect. *Fiele lor în burătate şi [prea]înfrumseţate ca podobiia* (ca chipul D) *băsearecii.* PSALT. 298. *Chipul iaste podobiia a adeveritei spăsenie.* CORESI, EV. 513, cf. TDRG, CADE, SCRIBAN, D. ✦ (Învechit, rar) Însuşire, calitate. Cf. URECHE, L. 240.

2. (Învechit; în loc. adv.) **Cu (sau pre) podobie** = după cum se cuvine, în mod corespunzător. *Şi pre podobie om fu fără păcate.* CORESI, EV. 282. *Să ogodim lu Dumnezeu cu podobie şi cu dereptate.* id. ib. 412.

3. Tip de melodie după care se intonează, la sărbătorile mai importante, unele cîntări bisericeşti. *Tropare ... pre podobii au încheiat.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 197^{r}/31. *Atunce învăţam la podobie* (a. 1793). CAT. MAN. I, 353. *Au scos un viers lin din psaltichie ... iară Neanes pe podobie Îl cînta nuntaşilor.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 305, cf. id. LEX. *Condae glas 4. Podobie: Fecioara astăzi.* CALENDARIU (1814), 8/17. *Modurile cu variaţiile sau podobiile lor sînt mai multe.* PANN, în CONTRIBUŢII, I, 34. *Doxologie, cuprinzînd podobii, tropare* (a. 1855). CAT. MAN. II, 258, cf. LM. *Să cunoşti cele opt glasuri şi podobiile.* ŞLAVICI, N. I, 158. *Mă pune la cîntat Glasu-ntîi pe podobie.* CONTEMPORANUL, II, 11, cf. DDRF, GHEŢIE, R. M., ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U., CADE. ✧ Expr. (Regional) **A vorbi pre podobie** = a vorbi ales, distins. *Aş vorbi şi eu ca tine, colea pe podobie.* COMŞA, N. Z. 44. ✦ P. gener. (Rar) Melodie **(1).** Cf. LB, BARCIANU. *Lăutarul şi cu ajutoarele lui ... pornesc domol şi nimerit după podobia pe care o cîntă ... don sergent.* GALACTION, O. A. I, 257.

— Accentuat şi: *podobíe.* LM, BARCIANU, ALEXI, W.
— Pl.: *podobii.*
— Din v. sl. **подобиѥ.**

PODOBÍRE s. f. (Învechit) Acţiunea de a (se) podobi **(3)** şi rezultatul ei; împodobire. *Podobirea cetăţilor şi a oraşelor* (cca 1750). URICARIUL, I, 73, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LM.
— Pl.: *podobiri.*
— V. **podobi.**

PODOBÍT, -Ă adj. (Învechit şi regional) Împodobit. *Făcu pre Adam cu toate darurile podobit.* VARLAAM, C. 397. *Era peştera ... grijită şi podobită.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 81^{r}/5. *Nici un crai pe lumea asta nu se află să aibă straie mai podobite şi mai falnice.* SADOVEANU, O. X, 228. *Nu-i cireş înflorit, Că-i mirele podobit.* RETEGANUL, TR. 177.
— Pl.: *podobiţi, -te.*
— V. **podobi.**

PODOBITÚRĂ s. f. (Învechit, rar) Podoabă **(1 1).** *Plînsă ... ca şi cînd ar hi fost podobitura ei osînda lui.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 52^{r}/6.
— Pl.: *podobituri.*
— **Podobi** + suf. *-tură.*

PODÓBNIC, -Ă adj. (Învechit) **1.** Asemănător, similar. *Se bunrătăţiei podobnici furetu.* COD. VOR. 154/26. *Cugetaşi fără-leage că voi fi ţie podobnic* (a seamea-uea D). PSALT. 97. *Podobnic este omului ce-şi zideşte casa lui la pămînt fără temei.* CORESI, ap. TDRG. *Tot cărtulariul învaţe-se împărăţia ceriului. Podobnic iaste omul căsătoriu, cela ce scoate din vistiariul lui noaole şi vechile.* id., ap. GCR I, 18/13, DDRF, CADE, SCRIBAN, D.

2. Fig. Împodobit, ales. *Cîntăm stihiri podobnice.* MINEIUL (1776), 80^{v2}/21, cf. LB.
— Pl.: *podobnici, -ce.*
— Din v. sl. **подобьнъ.**

PODÓCĂ s. f. v. **podoacă.**

PODOFILÍNĂ s. f. Substanţă răşinoasă care se extrage din rizomul unei plante *(Podophyllum peltatum)* şi care se foloseşte în medicină pentru calităţile sale purgative. Cf. BIANU, D. S. *Podofilina e un catartic (purgativ cu acţiune slabă) cu calităţi purgative.* LTR[2]. *Podofilina se administrează sub formă de caşete.* BELEA, P. A. 275, cf. D. MED., DEX.
— Din fr. **podophylline.**

PODOFILOTOXÍNĂ s. f. Substanţă care se găseşte în podofilină şi care se prezintă sub formă de cristale solubile în apă, alcool, acetonă etc., avînd o acţiune deosebit de iritantă asupra ochilor. Cf. LTR[2], D. MED. II, 394.
— **Podofilină** + **toxină.**

PODÓIMĂ[1] s. f. **1.** (Regional) Bîrnă de sprijin pe care stă capătul de jos al fusului care învîrteşte piatra alergătoare a morii de apă; (regional) grindă, punte, posadă. Cf. H XVI 143, ALR SN I h 164, GLOSAR REG.

2. (Prin Maram.) Piesă de sprijin pentru manivela care transmite mişcarea roţii la joagăr. Cf. ALR II 6 457/353, 362.
— Pl.: *podoime.* — Şi: **podóină** (ALR SN I h 164/386), **odóină** (H III 246) s. f.
— Din ucr. dial. **подойма** (lit. **підойма**).

PODÓIMĂ[2] s. f. (Regional) **1.** Persoană urîtă (Negrileasa — Gura Humorului). Cf. A VI 4.

2. Om leneş. Com. din STRAJA — RĂDĂUŢI.
— Pl.: *podoime.*
— Etimologia necunoscută. Cf. uimă, moimă[1], moimă[2].

PODÓIMĂ[3] s. f. (Învechit, în Transilv.) Pretext. Cf. GHEŢIE, R. M., DM, VICIU, GL. 68, com. DRĂGANU, PAŞCA, GL. *Destul că cu ceva podoimă (pricină) nu*

era zi lăsată de Dumnezeu să nu calce o dată pragul morăriții. RETEGANUL, P. P. 48.
— Pl.: *podoime.* — Și: (regional) **podóină** s. f. Com. DRĂGANU.
— Etimologia necunoscută.

PODÓINĂ[1] s. f. v. **podolmă[1]**.

PODÓINĂ[2] s. f. v. **podoimă[2]**.

PODÓINIȚĂ s. f. (Regional) Mînzare **(1 1)**. Cf. CADE, ALR I 1 778/885.
— Pl.: *podoinițe.*
— Din bg. **подойница.**

PODOLIÁN, -Ă s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Persoană care făcea parte din populația de bază a Podoliei sau era originară din Podolia; (la pl.) populația de bază a acestei regiuni. *Cu un polcu de podoleani era Buceațchi.* URECHE, L. 80, cf. DEX.
2. Adj. Care aparține Podoliei, originar din Podolia. *Rasa palatină sau podoliană.* ENC. VET. 590, cf. DEX.
— Pronunțat: *-li-an.* — Pl.: *podolieni* (învechit *podoleani*), *-e.* — Și: (rar) **podolién, -ă** adj.
— **Podolia** (n. pr.) + suf. *-ean.*

PODOLIÉN, -Ă adj. v. **podolian.**

PODOMÉTRU s. n. Instrument de măsură pentru înregistrarea numărului de pași efectuați de un pieton (și a vitezei de deplasare); pedometru, odometru. *Podometrul cuprinde un mecanism cu un ciocan și un contor, funcționarea fiind produsă de scuturăturile datorite pașilor pietonului.* LTR[2], cf. DN[2], DEX.
— Pl.: *podometre.*
— Din fr. **podomètre.**

PODORÓG s. m. v. **podorojnă.**

PODORÓJ s. n. v. **podorojnă.**

PODORÓJNĂ s. f. Ordin scris pe baza căruia i se puneau cuiva la dispoziție cai de poștă. *Nici unul din epistații sau căpitanii ai vreunei stăiții nu să va îndrăzni să dea cai de poște de sineși, ci numai după podorojne.* CR (1833), 98[1]/5. *Să vor încredința din vreme în vreme cîte un număr de podorojne dășchise domnului Simici* (a. 1836). DOC. EC. 620. *Îndatorează pe toți slujbașii de prin poștii a se purta cu pasajerii de obște prin mijloace blînde ... păzindu-le rîndul la darea cailor, după podorojnele ce li s-ar înfățișa.* BULETIN, G. (1844), 15[1]/2. *Mi s-a dat de hatîr un surugiu cu șase cai, în loc de opt scrișì în podorojnă.* GHICA, S. 242. *Cinovnicul vine cu podorojnă-n căruța de poștă.* ALECSANDRI, T. 1 358, cf. PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 271, LM, DDRF, ALEXI, W., TDRG, I. BRĂESCU, M. 70, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., DM, DEX.
— Pl.: *podorojne* și (rar) *podorojni.* — Și: (învechit) **podorój** (pl. *podorojuri*, PONTBRIANT, D.) s. n., **podoróg** (LM) s. m.
— Din rus. **подорожная.**

PODOROSÎT, -Ă adj. (Regional; despre materiale textile sau despre confecții) Mototolit **(1)**, șifonat, boțit (Caransebeș). L. COSTIN, GR. BĂN. II, 154. *Ce haine podorositel* id. ib.
— Pl.: *podorosîți, -te.*
— Etimologia necunoscută.

PODÓS, -OÁSĂ adj. (Regional; despre lînă) Încîlcit; p. ext. (despre animale) care are părul încîlcit (și aspru). Cf. H IV 53. *Un cîine podos.* L. COSTIN, GR. BĂN. 160. *Lîna care se „scarmănă" anevoie se zice că este podoasă, ibîncă.* TOMESCU, GL. 17, cf. A III 1. *Lîna e podoasă rău.* LEXIC REG. II, 71.
— Pl.: *podoși, -oase.*
— **Poadă** + suf. *-os.*

PODOVÁGHE s. f. pl. (Regional) „Sarcini" (Ciubăncuța—Dej). COMAN, GL.
— Etimologia necunoscută.

PODPARÚCIC s. m. (Rusism învechit) Sublocotenent. *Misiunea rusească constă din ... un general, un polcovnic, ... șase podparucici și un medic.* TELEGRAFUL (1854), 3[1]/63.
— Pl.: *podparucici.*
— Din rus. **подпоручик.**

PODPÍSCĂ s. f. (Rusism învechit) Semnătură; p. ext. dispoziție, ordin scris, parafat. *După două luni de la darea podpiscei sînt datori a începe ziditi pe locul dat lor.* CR (1830), 134[1]/17. *Cinovnicul vine ..., cere podpiscă, dă rospiscă.* ALECSANDRI, T. 1 358, cf. DM.
— Pl.: *podpisce.*
— Din rus. **подписка.**

PODPOLCÓVNIC s. m. (Rusism învechit) Locotenent-colonel. *Să ivi dăspre Focșani un Ilie Lepușneanul ... trimis de un podpolcovnicu Nazarie Carazin* (a. 1782). GCR II, 126/29. *Arătare s-au făcut Divanului de la dumnealui podpolcovnic Cernov* (a. 1812). DOC. EC. 138. *Am și pă un cinstit podpolcovnic în casa mea la cfartir* (a. 1815). BUL. COM. IST. V, 293. *Pe atunci ... oficerii se numeau ... polcovnici și pol-polcovnici.* GHICA, S. XVIII, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— Scris și: *pod-polcovnic.* — Pl.: *podpolcovnici.* — Și: **polpolcóvnic** (TDRG, SCRIBAN, D.), **potpolcóvnic** (scris *pot-polcovnic*) s. m.
— Din rus. **подполковник.**

PODPORÚȘNIC s. m. (Învechit, rar) Sublocotenent. *Din cavalerie uciși ... 8 podporușniei și corneți.* N. COSTIN, LET. II, 74/14.
— Pl.: *podporușnici.*
— Din pol. **podporucznik.**

PODPRÍ vb. IV. Tranz. (Învechit, rar) A opri **(1)**. *Au podprit marea.* DOSOFTEI, PS. 257/15.
— Prez. ind.: *podpresc.*
— Din slavonul **подъпрѣти.**

PODRÁCIC s. m. v. **podreadcic.**

PODRÁD subst. (Rusism învechit) Contract. *Pentru această sumă de 20 000 saci, după ce mai de pe urmă tîrguire ..., au rămas podratul acesta asupra numitului negustătoriu Hascal* (a. 1829). FURNICĂ, D. C. 339, cf. CIHAC, II, 271, T. PAPAHAGI, C. L.
— Pl.: ? — Și: **podrát** subst.
— Din rus. **подряд** „antrepriză".

PODRÁDIE s. f. v. **progadic.**

PODRÁGHINĂ s. f. (Regional) Copii neastîmpărat (PAMFILE, J. II, 161) sau urît (CV 1950, nr. 4, 44). ◇ (Ca epitet, pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *Are și Neculai ... o podraghină de fată, de să n-o vezi, c-o visezi.* CV 1950, nr. 4, 44.
— Pl.: *podraghine.* — Și: **podrághină** s. f. DR. VII, 396.
— Etimologia necunoscută. Cf. d r a g h i n ă.

PODRÁT subst. v. **podrad.**

PODRĂGHINĂ s. f. v. **podraghină.**

PODREÁDCIC s. m. (Rusism învechit) Persoană care își lua obligația de a executa un contract. *Podreadcicul să îndatorește a-i teslimatisi la Hîrșova patru mii perichi boi de jug.* CR (1829), 316[2]/1. *S-ar urma întîrziere în plata banilor podraciculul pe fiește-care lună.* AR (1830), 16 bis/10, cf. CIHAC, II, 271.
— Pl.: *podreadcici.* — Și: **podrácie** s. m.
— Din rus. **подрядчик** „antreprenor".

PODRÓM s. n. v. **podrum.**

PODRÚM s. n. (Ban. și Transilv.) Pivniță **(1)**. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Podrumuri unde fearbe vinul.* ANTROP. 107/24. *Spre seară ... era toți adunați în pivniță (sau în podrum).* BĂRAC, T. 58/2, cf. PONT-

BRIANT, D., BARCIANU, V., CIHAC, II, 606, LM, DDBF. *Sub multe case să află și podrum sau pimniță.* LIUBA-IANA, M. 97, cf. GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ȘIO I, LXXXIV, ALEXI, W., TDRG, MOLIN, R. B. 288, PRIBEAGUL, P. R. 57, SCRIBAN, D., H XVIII 262. *Circiumărița Se ducea în ăl podrum Și le scotea vin d-ăl bun.* CORCEA, B. 82. *Să mă culc La ușa podrumului.* DOINE, 137, cf. CĂTANĂ, P. B. II, 141. *În podrum că s-o băgat.* ALEXICI, L. P. 27, cf. DENSUSIANU, Ț. H. 56. *Se duce în podrum după vin.* L. COSTIN, GR. BĂN. 161, cf. ARH. FOLK. III, 153, com. BENIUC, CHEST. II 280/1, 403, ALR I 663, A I 34, 36. *Mă țineau tot în podrum. În podrum fără ferești.* FOLC. TRANSILV. II, 486. ✦ (Prin vestul Transilv.) Cămăruță. Cf. FRÎNCU-CANDREA, M. 104, PAMFILE, I. C. 439.

— Pl.: *podrumuri.* — Și: **podróm** (pl. și *pcdroame*) s. n. LB, BARCIANU, V., CIHAC, II, 606, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ALR I 663/90, A I 36.

— Din scr. **podrum.**

PODRÚV s. n. v. **produh.**

PODSCÁRB s. m. Titlu în ierarhia nobiliară poloneză, corespunzînd aceluia de vistiernic sau de cămăraș; nobil polonez care avea acest titlu. *Și îndată au trimis la craiul pe podscarbul lui, să-i ia toată averea lanculuí Vodă.* URECHE, L. 200, cf. M. COSTIN, ap. GÎDEI, 235, DDRF, T. PAPAHAGI, C. L., ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 223.

— Pl.: *podscarbi.*

— Din pol. **podskarbi.**

PODÚC s. n. (Prin Maram. și prin nordul Transilv.) Podeț **(2)**. Cf. ALR I 809/270, 361, GLOSAR REG.

— Pl.: *poducuri.*

— **Pod**[1] + suf. *-uc.*

PODULÉȚ s. n. **1.** Diminutiv al lui p o d[1] **(II 1)**; s p e c. construcție (în formă de pod[1] **II 1** mic) amenajată transversal peste șanțul unei șosele, și pe care se pătrunde din șosea în curtea unei case (țărănești); podeț **(2)**, podișcă **(1)**, (popular) poduț[2] **(2)**, (învechit și regional) podeci, podișor **(1)**, podușcă[1] **(3)**, (învechit) podenci, (regional) podeac (v. p o d e a g **1)**, podici **(2)**, podiș **(2)**, podiț, poduc, podurel. Cf. CADE, DM.

2. (Regional) Bîrna pe care se rulează, cu ajutorul unor vîrtejuri, lanțurile care ridică și coboară stavilele la moara de apă; (regional) pod[1] **(IV 1 g)**, fruntar. Cf. DAMÉ, T. 147. *Stavila este făcută din scînduri și se poate ridica sau coborî cu ajutorul unor lanțuri puse în mișcare de vîrtejuri așezate pe un poduleț.* ENC. AGR. IV, 66.

3. (Regional) Numele unui vas de bucătărie nedefinit mai de aproape. *În casa mică se țin vasele trebuincioase la fiert, adică: oale, tigăi ..., podulețul, mujdeierul.* PAMFILE, I. C. 444.

— Pl.: *podulețe.*

— **Pod**[1] + suf. *-uleț.*

PODURÁTE subst. pl. (Regional) Pesmeți **(2)** (Iablanița — Băile Herculane). L. COSTIN, GR. BĂN. 161. *Să ne dea Cozonac și podurate Coapte-n tunuri de cetate.* id. ib.

— Etimologia necunoscută.

PODURÉL s. n. (Prin Transilv., prin Maram. și prin Munt.; mai ales la pl.) Podeț **(2)**. Cf. DDRF, TDRG, DM. *Am fost tînăr și-am putut, Mi-a dat mîna și-am făcut Podurele La tini grele, Cîți treceau toți mulțămeau.* PAMFILE, CR. 103. *Fapt-am, Doamne, iar am fapt Podurele-N locuri grele.* TEODORESCU, P. P. 29, cf. GCR II, 325. *Pintre țări ... Sînt trei podurele nouă.* BÎRLEA, B. 55, cf. BL VI, 161, ALR I 809/266.

— Pl.: *podurele.*

— **Podurî** (pl. lui *pod*[1]) + suf. *-el.*

PODURNICĂ s. f. (Bot.; regional) Numele unei buruieni nedefinite mai de aproape (Doagele — Vaslui). Cf. H XVI 159.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

PODÚȘC s. m. v. **podușcă**[1].

PODÚȘCĂ[1] s. f. **1.** (Învechit, rar) Galerie subterană, tunel. *Săpa pre supt zid perșii să între cu poduști.* HERODOT (1645), 271.

2. (Învechit și regional) Canal (de scurgere) al unei ape curgătoare, folosit adesea pentru irigații; șanț cu apă folosit pentru irigații. *Din apa Eufratului să udă* [pămîntul] *pentru că iaste tot poduști, făcut de îmblă apa pretutindirile.* HERODOT (1645), 79. *Și iaste și podușcă de îmblă și corăbii către amează zi.* id. ib. *Iar de acole drept în sus pînă în podușca feredeilor ... s-au aflat stînjăni ...* (a. 1761). URICARIUL, VII, 30. *Dacă iazul nu are opust, atunci, cînd vrea să-l scurgă, face o ruptură provizorie în iezătură, numită podușcă, pe care apoi o astupă la loc.* ANTIPA, P. 58, cf. DM.

3. (Învechit și regional) Podeț **(2)**. *Fiind datoare iarăși țara a avea îngrijirea lui i a celorlalte poduști mai mici ce sînt făcute pe bălțile ce să rupe din apa Jiului* (a. 1826). DOC. EC. 366, cf. PONTBRIANT, D. ALR I 809/402, 540.

— Pl.: *poduști* și (învechit) *poduști.* — Și: (regional) **podúșc** s. m. ALR I 809/402, 540.

— **Pod**[1] + suf. *-ușcă.*

PODÚȘCĂ[2] s. f. **1.** (Bucov. și prin Mold.) Bară sau șină de fier folosită ca sprijin la osia carului sau a căruței pentru a-i mări rezistența. Com. din CAPU CODRULUI — GURA HUMORULUI, LEXIC REG. 106, GLOSAR REG., L. ROM. 1966, 99.

2. (Prin Bucov.) Bucea care căptușește capetele osiei (roții) carului sau a căruței spre a feri osia de uzură. Cf. H X 69, L. ROM. 1966, 99.

3. (Regional; în forma *produșcă)* Lemn scurt și nu prea gros folosit la transportul bușteni lor (Izvoru Alb — Piatra Neamț). ARVINTE, TERM. 162.

— Pl.: *podușli.* — Și: **produșcă** s. f. GLOSAR REG.

— Din ucr. **подушка.**

PODÚȚ[1] s. m. (Iht.; Transilv., prin Maram. și prin Bucov.) Scobar *(Chondrostoma nasus).* Cf. KLEIN, D. 401, LB, POLIZU, CIHAC, II, 271, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, MARIAN, INS. 57, JAHRESBER. XII, 119, ALEXI, W., ANTIPA, F. I. 193, id. P. 787, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., BĂCESCU, P. 150, Ç. ANTONESCU, P. 81, DM, H XVII 16, 120. *Somnii și poduții sînt pești scumpi.* RETEGANUL, ap. CADE, cf. ALR I 1 746/136, 138, 227, 268, 270, 339, ALR II 6 239/182, 228, 260, MAT. DIALECT. I, 187. *Scobarul sau — cum îi spunem noi, turdenii — poduțul este ... cel mai răspîndit pește în Arieș.* VÎN. PESC. iunie 1962, 20.

— Pl.: *poduți.*

— Din magh. **paduc.**

PODÚȚ[2] s. n. **1.** (Regional) Podeț **(1)** (Berbești — Sighetul Marmației). BÎRLEA, B. 43. *Du-te ... și te culcă Din poduțu grajdului, În patu drăguțului.* id. ib.

2. (Popular) Podeț **(2)**. Cf. LB. *Cine dracu-a mai văzut larbă verde sub poduț.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 444. *La poduțu Sighetului L-o așteptat pizmașii.* BÎRLEA, B. 73. *Pe tine te-am purtat ... Peste cel poduț de argint.* BUD, P. P. 45, cf. ALR I 809, A I 12, 17, 20, 23, 35, III 4, 18.

— Pl.: *poduțuri* (ALR I 809) și (învechit, rar, m.) *poduți* (LB).

— **Pod**[1] + suf. *-uț.*

PODUȚÉL s. n. (Regional) Diminutiv al lui p o d u ț[2] **(2)** (Tîrgu Lăpuș — Baia Mare). Cf. ALR I 809/359.

— Pl.: *poduțele.*

— **Poduț**[2] + suf. *-el.*

PODVÁDĂ s. f. **1.** (În Țara Românească și în Moldova) Obligație la care erau supuși țăranii depen-

denți în evul mediu în folosul domniei (mai ales în timp de război) și care consta în prestații (transport, cărăușie) sau rechiziții ale animalelor de tracțiune; p. ext. transport, cărăușie (cu plată). Cf. corvoadă. *Să fie în pace ... de mertice și de cai de olac și de podvoade* (a. 1630). BUL. COM. IST. V, 55. *Aceia să-i fie în pace de alte de toate ... nici care cu boi de la casele lor a lua de potvoade* (a. 1686). N. A. BOGDAN, C. M. 48. *[Să fie scutiți] ... de podvoade, dă mertice ..., de cai de olac* (a. 1701). IORGA, S. D. V, 349. *Să nu-i bîntuiască de olăcării și de podvoade, să nu le ia cai de olac* (a. 1707). HEM 3 210. *Carte ... pentru podvoz, olăcării, dată panțirilor de Comănești* (a. 1737). IORGA, S. D. VI, 210. *Îi făcuie pentru ale locului ... cu podvozi, cu jderi* (a. 1767). ȘTEFANELLI, D. C. 93. *Nu trece podvoadă sau angarea ... să nu o facă* (a. 1810). în CONTRIBUȚII, III, 91, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *La scoaterea dăjdilor sau podvoaze ... turcii să nu aibă amestec.* DIONISIE, C. 231. *Podvoadă se zice pentru slujba cu carul.* I. GOLESCU, C. *Cine să ne mai ocrotească de podvezi!* GORJAN, H. IV, 237/13, cf. POLIZU. *La orice podvadă bine; O, nu-i cereți ierbărit!* BOLLIAC, O. 72. *Au luat pe lîngă dijmă din roadele pămîntului ... și zile de lucru, podvezi etc.* I. IONESCU, M. 292, cf. PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 271. *O podvadă de 360 de oca pe an, cale de patru poște.* BOLINTINEANU, O. 283, cf. LM. *Locuitorii obosiți de podvezi, angarele și biruri grele.* ISPIRESCU, M. V. 10. *De podvadă și de clacă ai scăpat, frate popor!* BELDICEANU, P. 118, cf. DDRF. *Iar pe nevîrstnici și bunici Lăsat-ați bir, podvezi, nevoi.* NECULUȚĂ, Ț. D. 101, cf. GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W. *Erau făcuți scutiți ... de podvezi.* CONV. LIT. XLIII, 921, cf. TDRG, ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Ne strică prea mult zilele ... cu clăcile și cu podvezile.* SADOVEANU, O. V, 589, cf. SCRIBAN, D. *Astfel, avem, atît în Muntenia cît și în Moldova, prestația numită povoz „obligația de cărat" și podvod „rechiziționarea de boi pentru care".* CV 1949, nr. 5, 24. *Erau siliți să facă podvezi (transporturi) pentru domnie și pentru împărăție.* OȚETEA, T. V. 68. *Miai a fost trimis cu carul lui Ion în podvadă să aducă două pluguri de fier de la București.* CAMIL PETRESCU, O. I, 46. *L-au luat la podvezi, pîn ploaie și zloată.* C. PETRESCU, A. R. 51, cf. DER. *Credem însă că răzășii odobești nu făceau „podvoadele de vin", adică transporturile sau cărăturile buților și poloboacelor domnești.* C. GIURESCU, P. O. 235. *Mă plătesc ... De podveadă, de belea.* TEODORESCU, P. P. 276, cf. BIBICESCU, P. P. 4. *Făcea la podvezi și la drumuri lungi așternute toate cu peatră.* ȘEZ. V, 20. *Luau ... de aici de la noi care de podvoadă.* RĂDULESCU-CODIN, Î. 300, cf. CARDAȘ, C. P. 206. *Ne-a luat dă podvadă pă la Călăraș.* GRAIUL, I, 230, cf. I. CR. I, 60. *Toată vara podvezi grele: Numai clacă și șosele.* ANT. LIT. POP. I, 257. *Satul mic îl ajunge podvoada des.* PANN, P. V. I, 113/2, cf. ZANNE, P. VI, 302.

2. (Învechit) Ceea ce transporta cineva (cu carul, cu căruța), încărcătură (transportată în cadrul podvezii **1**). *Nice podvozi să nu ducă* (a. 1710). BUL. COM. IST. I, 308. *Să ducă și cîte o podvoadă de pîne la mănăstire* (a. 1764). URICARIUL, X, 191. *În ianuarie ... gospodarul să care podvozile.* I. IONESCU, C. 1/6. *Cultivatoriul caută de iernaticul și îngrășatul vitelor, de căratul podvozilor.* id. B. C. 354/7, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Oștile ... umblau din popas în popas ... avînd în coadă miile de cară cu podvezi de zeherea.* SADOVEANU, O. XII, 270, cf. SCRIBAN, D. *Trece un șir de care cu podvezi.* V. ROM. mai 1954, 192. *Iese preotul cu preoteasa să vadă de unde le vin podhoadele.* SEVASTOS, ap. TDRG. *Cară ... Cîte-n patru boi cu toate, Cu podvoadă încărcate.* POP., ap. TDRG. *Zări atîtea cară cu podhod împodhodate.* I. CR. IV, 7. *Multe cară s-au pornit ... cu podvoadă încărcate.* POP., ap. ȘĂINEANU, D. U.

— Pl.: *podvezi.* — Și: **podvoádă** (pl. și *podvoade*), (învechit și regional) **podveádă** (pl. și *podvezuri*, ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 468) s. f., (învechit) **podvód** subst., **podvóz** (pl. *podvozi* și n., *podvoaze*) s. m., **potvoádă** (pl. și *potvoade*) s. f., **povóz** subst., (regional) **podhoádă** s. f., **podhód** subst., **podhódă** (I. CR. I, 60) s. f.

— Din slavonul ПОДЪКОДЪ.

PODVÁL[1] s. m. v. **podbal.**

PODVÁL[2] s. n. **1.** (Prin Transilv. și prin Olt.) Fiecare dintre cele două bîrne care se află la capetele carului la joagăr și care au rol de sprijinire și de fixare a bușteanului. Cf. DAMÉ, T. 175, TDRG, PAMFILE, I. C. 111, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., LTR[2]. **2.** (Prin Transilv., prin Munt., prin Olt. și prin Ban.) Fiecare dintre bucățile de lemn pe care se așază butoaiele în pivniță, stiva de lemne în pădure etc., (regional) căpătîi; p. gener. suport de lemn sau de piatră. Cf. LB, POLIZU, PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 444, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., N. REV. R. VIII, nr. 6, 87, com din TURNU—MĂGURELE. *În fund, trei buți la rînd așezate pe podvale, cu o palmă mai sus ca pămîntul.* PLOPȘOR, C. 144. *Are 500 vedre de țuică pe potval.* CIAUȘANU, GL., cf. L. ROM. 1961, nr. 1, 24, DL, DM. ✦ (Prin Olt. și prin Transilv.) Fiecare dintre grinzile sau scîndurile puse de-a curmezișul pe temelia casei și pe care se sprijină podeaua; (regional) podvelice. *Sta ca o vargă ... înfiptă cu un cap într-o găurice a acoperișului și cu altul jos, în colțul unui potval.* PLOPȘOR, C. 146, cf. CHEST. II 100/47, 201/18, 46. ✧ Expr. **A așeza nunta pe potvale** = a începe pregătirile de nuntă. Cf. IOVESCU, N. 85.

— Pl.: *podvale* și *podvaluri* (CADE, SCRIBAN, D.). — Și: **podválă** (TDRG, CADE) s. f., **podvól** (CHEST. II 201/18), **potvál** s. n.

— Din bg. **подвал, подвала,** scr. **podvala.**

PODVÁLĂ s. f. v. **podval**[2].

PODVÁRNĂ s. f. v. **povarnă**[1].

PODVEÁDĂ s. f. v. **podvadă.**

PODVELÍCE s. f. (Regional) Podval[2] **(2)** (Sălciva—Deva). Cf. CHEST. II 201/3.

— Pl.: ?

— Cf. podval[2].

PODVÍC s. n. v. **podvig.**

PODVÍG s. n. **1.** (Învechit) Penitență **(2).** *Hiară grozlivă să arăta ca să sparie svînta, să părăsască podvigul său.* VARLAAM, C. 367. [Sfîntul] *să-nchisă într-o chilie mică petrecînd viață cu nevoință de podviguri greale.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 92[v]/4. *Plăcîndu-i podvicul și traiul călugăresc, s-au călugărit* (sfîrșitul sec. XVII). REV. CRIT. I, 373. *Ai alergat către podvigul nevoinței.* MINEIUL (1776), 26[v1]/9. *Să aibă a petrece podvigul călugăresc* (a. 1803). URICARIUL, VII, 133, cf. LB, CIHAC, II, 271, GHEȚIE, R. M., ALEXI, W., TDRG, SCRIBAN, D. **2.** (În dicționarele din trecut) Cingătoare pe care o poartă călugării. Cf. VALIAN, V., PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 282, LM.

— Pl.: *podviguri.* — Și: **podvíc** s. n., **potoíg** (PONTBRIANT, D., CIHAC, II, 282, LM; pl. m. *potoigi*, PONTBRIANT, D., LM., D. *potoige*, LM) s. m., s. n., **potvíg** (VALIAN, V.) s. n.

— Din slavonul **подвигъ.**

PODVIGUÍ vb IV. Refl. (Învechit) A-și impune un canon; a se pocăi[1] **(1);** p. ext. a se trudi, a se strădui, a munci din greu. *Zidindu-și ... o căscioară, să podviguia întru dînsa călugărește.* DOSOFTEI, V. S. februarie 63[r]/16, cf. TDRG, SCRIBAN, D.

— Prez. ind.: *podviguiesc.*

— **Podvig** + suf. *-ui.*

PODVÍJIE s. f. v. **pojijie.**

PODVOÁDĂ s. f. v. **podvadă.**

PODVÓD subst. v. **podvadă.**

PODVODÁR s. m. **1.** Persoană care organiza sau supraveghea o podvadă **(1)** sau care îndeplinea o podvadă (cu căruța). *Așijderea și voi ... podvodari și alte slugi ale domniii meale încă să nu-i învăluiți, ce să hie în paci* (a. 1625). I. BIANU, D. R. 98, cf. IORGA, S. D. V, 2. *Și voi, părcălabi de acel ținut, și olăcari, și podvodari ..., nime intru nimică să nu-i învăluiți* (a. 1666). IORGA, S. D. VI, 85. *Nime să nu se amestece, nici vornici ..., nici podvodari* (a. 1705). URICARIUL, II, 105/20. *Lei ... 160 de la un podvodar* (a. 1776). ib. XIX, 324, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., DDRF, TDRG, T. PAPAHAGI, C. L. *Am văzut de la căruță, unde stăteam ferit, pe Sultan Mehmet; mi l-au arătat podvodarii creștini.* SADOVEANU, O. XIII, 894, cf. SFC IV, 198. **2.** (Învechit, rar) Corăbier. *Neaflind curabia, carea podvodarii o afundară și fugiră, să mîniară.* DOSOFTEI, V. S. ianuarie 13^{v}/18, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— Pl.: *podvodari.* — Și: **podvozár** s. m.
— **Podvod** + suf. *-ar.*

PODVODĂRÍ vb. IV. Tranz. (Învechit) A pune (pe cineva) să facă podvadă **(1)**, a face să execute podvadă; p. ext. a transporta, a căra cu carul, căruța (și contra plată). *Care te va podvodări o milă de loc, pasă cu el doao.* BIBLIA (1688), ap. TDRG, cf. SCRIBAN, D., SFC IV, 198.
— Prez. ind.: *podvodăresc.*
— V. **podvodar.**

PODVÓDNIC s. m. v. **povodnic.**

PODVÓL s. n. v. **podval²**.

PODVÓLNIC, -Ă adj. (Prin nord-vestul Munt.) Liber, neocupat, disponibil. *Azi sînt podvolnic, pot să-ți ajut și eu.* UDRESCU, GL. ◇ Expr. **A rămîne** (sau **a lăsa) podvolnic** = a rămîne (sau a lăsa pe cineva) liber, pe dinafară; a fi concediat sau a concedia, a fi pus sau a pune în disponibilitate. Cf. id. ib. ◇ (Adverbial) *Leagă-l și pe mînzocu-ăsta să meargă podvolnic pe lîngă oiște.* id. ib. ✦ (Adverbial) De bună voie, nesilit de nimeni. *A face ceva podvolnic.* UDRESCU, GL.
— Pl.: *podvolnici, -ce.*
— Din rus. **поволный.**

PODVÓLNIȚĂ s. f. v. **podhorniță.**

PODVÓRNIȚĂ s. f. v. **podhorniță.**

PODVÓZ s. m. v. **podvadă.**

PODVOZÁR s. m. v. **podvodar.**

PODZÓL s. n. Sol nisipos și lutos, de culoare cenușie, sărac în calciu, cu reacție acidă, cu fertilitate naturală slabă, care se formează sub vegetația pădurilor, într-un climat rece și umed. Cf. CANTUNIARI, L. M. 131. *În astfel de padini se află mai ales așa-zisul podzol.* ENC. AGR. IV, 370, cf. LTR², DL, DM. *În tot Ardealul, majoritatea terenurilor agricole sînt podzoluri.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4 845, cf. DER, FD IV, 63, DEX.
— Pl.: *podzoluri.*
— Din rus. **подзол.**

PODZÓLIC, -Ă adj. Care conține nisip și lut, care e sărac în calciu; de podzol, care are caracteristicile podzolului, specific podzolului. V. podzolit. *Experiențele au arătat că în solurile podzolice ... cel mai indicat procedeu este introducerea de superfosfat.* CONTEMP. 1953, nr. 365, 5/3. *Podzolul secundar ia naștere obișnuit prin degradarea podzolică înaintată a solului brun de pădure.* LTR² XII, 665, cf. DL, DM.
— Pl.: *podzolici, -ce.*
— **Podzol** + suf. *-ic.*

PODZOLÍRE s. f. (Proces de) formare a podzolului. *După natura procesului de podzolire, se deosebesc: podzol secundar și podzol primar.* LTR² XII, 665, cf. DER, DEX.
— Pl.: *podzoliri.*
— De la **podzol.**

PODZOLÍT, -Ă adj. (Despre soluri) Care a devenit podzol, care are caracter de podzol. V. podzolic. *Ghinda ... înglobează solul de pădure la solurile slab podzolite.* ENC. AGR. IV, 406. *Deteriorarea pădurii de fag ... conduce la regradarea podzolului secundar ... și revenirea la un sol brun podzolit.* LTR² XII, 665.
— Pl.: *podzoliți, -te.*
— De la **podzol.**

POEDÍNOC subst. (Rusism învechit) Duel. *Un crăișor nemțăscu au chemat pre leh la poedinoc ... să să lovască numai amîndoi din arme.* N. COSTIN, L. 168, cf. CANTEMIR, I. I. II, 325, TDRG, SCRIBAN, D. *Datorită intensificării legăturilor culturale ... apar o serie de traduceri în care ne întîmpină numeroase împrumuturi rusești de factură livrească (poedinoc „duel").* SCL 1959, 405.
— Pl.: ? — Și: **poidinóe** subst. CANTEMIR, I. I. II, 325.
— Din rus. **поединок.**

POÉM s. n. **1.** (Adesea urmat de determinări indicînd felul) Specie a poeziei epice, de întindere relativ mare, alcătuită dintr-o suită de episoade care tratează subiecte cu caracter eroic, filozofic, mitologic, istoric etc., (învechit) poemat; p. gener. poezie **(1)**. *Numele slavonești, ceale ce se sfîrșesc spre -a și spre -ma, de la greci s-au luat ... cum e: poema, dogma.* ST. LEX. 231^{r}/27. *Poemele lui Omir.* MOLNAR, I. 269/24. *N-au cutezatu a face un poem eroicu.* BUDAI-DELEANU, ȚIG. 26^{r}/17. *Cîntară o poemă (o facere în stihuri).* VÎRNAV, F. 164^{v}/14. *Într-o traghedie sau poemă.* LEON ASACHI, B. 87/8. *Poeme scrise aproape de trei mii de ani.* PLEȘOIANU, C. 123/8. *N-a întîrziat a se face o poemă în versuri italienești.* CR (1829), 245²/12. *Felurimi de tîlmăciri am văzut că malignitatea sau curiozitatea oamenilor au vrut să dea poemilor mele.* HELIADE, O. II, 13. *Înalta și nemuriloarea poemă.* MARCOVICI, C. 4/19. *Poema mea nu este satiră, ci o elegie.* GTN (1836), 42²/19. *Unul din resbelele cele mai faimoase ale antichității ... au format pre cîi mai mari eroi și cea întăi poemă epică.* ASACHI, S. L. II, 5. *O epică piimă născocesc.* DONICI, F. II, 35/18. *Muftiul ... prezintă sultanului o poemă jalnică compusă de Ali-Celebi.* BĂLCESCU, M. V. 180, cf. NEGULICI, STAMATI, D. *Se rădică de la metamorfoza ovidică și mărimea epică a micului poem.* RUSSO, S. 26. *Traduse apoi „Țiganii" de Pușkin, poem atît de frumos.* NEGRUZZI, S. I, 333, cf. POLIZU. *O nouă epopee, poemă strălucită.* ALEXANDRESCU, O. I, 80. *Strînse pergamentul și îl dete împăratului zicîndu-i: „Sire! priimește această poemă".* FILIMON, O. I, 207, cf. PONTBRIANT, D., PROT.-POP., N. D., ANTONESCU, D. *Pușkin face o descriere foarte vie de un lagăr țigănesc la începutul poemului său.* ALECSANDRI, O. P. 65. *Cel mai vechi poem însemnat al germanilor.* MAIORESCU, CR. II, 59. *Persoanele dramei satirice elinești ... erau alese printre semizeii și eroii poemelor ciclice.* ODOBESCU, S. I, 44. *Noi avem în veacul nostru acel soi ciudat de barzi, Care-ncearcă prin poeme să devină cumularzi.* EMINESCU, O. I, 137. *Din acest moment intrăm în fondul poemei.* MACEDONSKI, O. IV, 50. *Cînd mă uit în urmă, la mine — îmi par eroul unui poem frumos.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 175. *Poemă populară cu un caracter epic.* GHEREA, ST. CR. III, 320, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Tu citești nazalizînd O poemă decadentă.* BACOVIA, O. 58. *Într-un poem, într-o poezie cu strofe numeroase, ai cu totul altă libertate decît în carcera unui sonet.* GALACTION, A. 123. *Trei versuri mici Din trei poeme Pe care trei poeți deodată În trei orașe le-au cîntat.* TOPÎRCEANU, P. O. 79. *Mă-aplec cu-nfiorare și sfială Deasupra cărții tale cu poeme.* D. BOTEZ, F. S. 53. *Să-mi ridic sufletul de lîngă pămînt, Să-l fac să învie-n poeme.* LESNEA, VERS. 189. *Se scriau poeme libere, lungi.* VLASIU, D. 296. *Autorul*

„Patriarhalelor" ... și al dulcelui poem „A fost odată" era un poet tînăr. SADOVEANU, O. IX, 610. *Cum? nu-ți place poate! Așa un poem minunat!* CĂLINESCU, E. O. II, 12. *Ne recită cîteva poeme.* STANCU, R. A. II, 39. *În mod neîndoios, cititorii nu pot să nu rețină sensul general al poemului.* V. ROM. ianuarie 1954, 152. *Voi intra masiv și greu în vreme, Cu un car cît dealul de poeme.* BENIUC, V. A. I, 12. *Pe-atunci puteam eu, oare, să prevăd ... Că în curînd am să trăiesc dureri Banalizate-n tomuri de poeme?* LABIȘ, P. 120. *Întemeietori ai versificației românești sînt considerați cronicarul Miron Costin, autor al poemului „Viața lumii", și mitropolitul Dosoftei.* L. ROM. 1965, 399. *Fabulosul eroic lipsește într-adevăr din acest poem.* CONTEMP. 1966, nr. 1 019, 3/2. ◇ Fig. *Sufletul e o poemă cu un cer nemărginit.* MACEDONSKI, O. I, 96. *Astăzi socotești iubirea o poemă genială.* DEMETRESCU, O. 51. *Acum plutesc în aer poemele durerii.* EFTIMIU, Î. 170. *Eu prevăd poema roză a iubirii viitoare.* BACOVIA, O. 59. *Valea Oltului ... este un măreț poem.* GALACTION, A. 96, cf. IORDAN, L. R. A. 54. *Din fiece piept de ogor Crește poemul spicului roditor!* DEȘLIU, G. 19. *Adun poemul nopților și-l scriu.* HOREA, C. 152. ◇ *Poem în proză* = specie a prozei literare, aparținînd genului liric, cultivată din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. *Delavrancea este, în literatura noastră, creatorul poemei în proză.* VIANU, A. P. 173. *Prețiozitatea irizantă a poemului în proză.* TEODOREANU, M. U. 35, cf. DM. *Poemele în proză însă ... figurează aci la loc de cinste.* S martie 1960, 59. *Poem dramatic* = scriere dramatică (în versuri) avînd un pronunțat caracter poetic, liric. *E premieră. „Cheia visurilor" — un poem dramatic de Leon Mătăsaru.* C. PETRESCU, C. V. 233. *Piesa este interpretată mai mult ca poem dramatic decît ca dramă.* T decembrie 1962, 51.

2. Mică compoziție muzicală instrumentală, vocală sau vocal-simfonică, de construcție liberă, cu caracter liric sau liric-narativ. Cf. DM. *Aici a luat naștere ... un adevărat poem muzical popular.* ALEXANDRU, I. M. 19. *Vrea să scrie un poem în care să evoce figura și sacrificiul eroic al unui comunist din ilegalitate.* M 1961, nr. 1, 19. ◇ *Poem simfonic* = lucrare amplă pentru orchestră, de formă liberă, avînd, de obicei, un caracter programatic. Cf. DER, DEX. ◇ Fig. *Acest poem simfonic al pămîntului e muntele Hăsmașul Mare.* BOGZA, C. O. 13.

— Pl.: *poeme.* — Și: **poémă** (pl. *poeme* și, învechit, *poemi*), (învechit) **píimă, pîimă** (ROSETTI-CAZACU, I. L. R. I, 354) s. f.

— Din fr. **pòème,** germ. **Poem.** — **Poemă** < lat. **poema,** it. **poema.** — **Píimă, pîimă** < ngr. **ποίημα.**

POEMÁT s. n. (Învechit) Poem **(1).** *Să veade la poematele lor.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 193[r]/7. *Folositoare poimate și versuri au înșirat pururea fericitul.* id. ib. 197[v]/15. *Poemation eroi-comico-satiric.* BUDAI-DELEANU, Ț. 61, cf. GÁLDI, M. PHAN. 227, 232, CONTRIBUȚII, III, 23, 25, 26, 27.

— Pl.: *poemate.* — Și: **poímat** s. n., **poimata** s. f. (GÁLDI, M. PHAN. 227; accentul necunoscut), **poematión** (accentuat și *poemátion*, id. ib. 232) s. n.

— Din ngr. **ποιημάτιον,** lat. **poemation.**

POEMÁTIC, -Ă adj. Care ține de poem, privitor la poem, cu caracter de poem. Cf. DN[2]. *O anumită scandare a leitmotivului, fine simetrii, dau filmului un caracter poematic.* CINEMA, 1968, nr. 6, II.

— Pl.: *poematici, -ce.*

— **Poem** + suf. *-atic.*

POEMATIÓN s. n. v. **poemat.**

POÉMĂ s. f. v. **poem.**

POÉT, -Ă s. m. și f. Persoană care compune poezii **(1),** autor de poezii. V. rapsod. *Numele ceale de la greci luate ... sînt a neamului bărbătesc, cum e ... poeta.* ST. LEX. 231[r]/23. *Ovidie Nason ... iaste foarte bătrîn poet.* C. CANTACUZINO, CM I, 36. *Să poată nu-măra slomnirea, și scurtă, și lungă, cum va vrea poeta.* VĂCĂRESCUL, GR. 144/17. *I se da puterea de a face cu numele împăratului doctori, poete încoronați.* ȘINCAI, HR. II, 208/2. *Mitrofan, poetul cel de frunte ..., Făcea stihuri și bune și rele.* BUDAI-DELEANU, Ț. 305. *Zice și un poeta în cîntarea sa.* N. POPOVICI, O. 116. *El au chemat pre poeta acesta.* ȚICHINDEAL, A. M. 3/12. *Omir, vestitul poet al vechimei.* NICOLAU, P. 1, cf. DRLU, LB. *Drumul ce lung mi-a deschis a ajuns dăsnădăjduirea poeților.* MARCOVICI, C. 3/16. *Pre poeta la luceferi duce-a geniei făclia.* ASACHI, S. L. I, 117, cf. VALIAN, V. *Poetul ... Fericit se socotește cînd face stihuri frumoase.* CONACHI, P. 287. *Murat al III-lea ... trăia înconjurat de tălmăcitori de vise, de astrologi, de șeici, de poeți.* BĂLCESCU, M. V. 34. *Literați, autori, poeți, bărbați de științe.* CR (1848), 7[3]/5, cf. NEGULICI, STAMATI, D. *Românul are și va avea poeți.* RUSSO, S. 150. *Rousseau, Petrarca, Schiller, ce mozaic de poeți!* NEGRUZZI, S. I, 46. *Poetul este el totdeauna și artist?* BOLLIAC, O. 58. *Adeseori poeții lucrurile zugrăvesc, Nu precum sînt în ființă, ci cum și le-nchipuiesc.* ALEXANDRESCU, O. I, 187, cf. PONTBRIANT, D., PROT.-POP., N. D. *Horațiu, ca om, te-ai stins cu-ncetul Și n-a rămas din tine decît numai poetul.* ALECSANDRI, T. II, 281. *Lesbos fuse patria poetei Sapho și poetului Alceu.* BOLINTINEANU, O. 304. *Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere.* EMINESCU, O. I, 31. *Era pe lîngă aceasta un mare poet.* CARAGIALE, O. III, 6. *Discutam împreună dacă un vestit poet al nostru a iubit ori ba, ca un adevărat artist și poet.* DELAVRANCEA, T. 210. *Poet furat pe veci zadarnic de cerul larg și policrom.* MACEDONSKI, O. I. 98. *E mare consolație la un poet un vers frumos.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 27. *Luna ... se naște-ncet-încet Gînditoare ca o frunte De poet.* COȘBUC, B. 7, cf. DDRF. *Din cînd în cînd poetul se oprea.* DEMETRESCU, O. 144, cf. BARCIANU, ALEXI, W. *Mai întîi eram june, al doilea eram ceva poet.* HOGAȘ, DR. II, 54. *„Metodul" acestei poete ... este ceea ce s-a numit realism psihologic.* IBRĂILEANU, S. L. 114, cf. ȘĂINEANU, D. U. *Creseuse în ținuturile poeziei, era poet, simțea altfel decît ceilalți.* BASSARABESCU, V. 143, cf. CADE. *Mai iute rîd poeții și mult mai iute plîng.* EFTIMIU, Î. 177. *Trec corbii — ah, „corbii" Poetului Tradem.* BACOVIA, O. 12. *Poet am fost, și-n libere cadențe Cîntai amorul.* TOPÎRCEANU, B. 89. *Poetul demonic făcu ... cu ochiul cel fără monoclu.* C. PETRESCU, Î. I, 229. *Dacă ești poet, îți scot rimele din cap!* VLASIU, A. P. 413. *Se opri la fereastra poetului sărac.* SADOVEANU, O. I, 654, cf. SCRIBAN, D. *Reflecția generală este topită și dusă de valul participării lirice a poetului.* VIANU, A. P. 200. *Maiakovski — cel mai bun poet al patriei sovietice.* CV 1950, nr. 2, 42. *Ai sta-ntre saci și chiupuri, strîns bine la căldură, Poete fără gazdă.* ARGHEZI, VERS. 286. *Cînd soarele-n ocean s-aruncă, Încep poeții a lor muncă.* CĂLINESCU, L. L. 16. *Poetul nu poate rămîne un om incolor.* CONTEMP. 1953, nr. 349, 3/2. *Pe Eminescu, noi, poeții tineri, Zadarnic încercăm, nu-l vom ajunge.* BENIUC, V. A. I, 85. *Nu vor mai fi uciși mișelește Poeți ca Federico Garcia Lorca.* BOUREANU, S. P. 8, cf. DL. *Spuneau: e nebun poetul ... Vorbește cu arborii și cu pietrele.* ISANOS, Ț. L. 22, cf. DM. *Tot zici că ești poet, compune-i un madrigal.* T iunie 1964, 8. *Macedonski, ca poet român, nu putea să nu apere „geniul" limbii române.* L. ROM. 1965, 394. (La superlativ) *Din cauza lipsei, poetul cel mai poet din Valahia este amenințat a-și închide ochii la spital.* ALECSANDRI, S. 53, cf. IORDAN, L. R. A. 300. *T. Arghezi e cel mai poet al nostru de la Eminescu încoace.* RALEA, S. T. I, 33, cf. DL. ◇ (În construcții apoziționale) *Poet-cetățean.* SPC I, 172, cf. 174. *Poet-filozof.* ib. 188. ◇ (Atribuind calitatea ca un adjectiv) *Braț molatic ca gîndirea unui împărat poet.* EMINESCU, O. I, 29. *Aceste imagini ... sînt podoabe rare, de cel mai ales gust, cu care un suflet de femeie-poet înfrumusețează realitatea.* IBRĂILEANU, S. L. 130. *Se putea, oare, ca acest doctor poet să nu-și aleagă o soție pe potrivă?* GALACTION, O. A. I, 33, cf. IORDAN, L. R. A. 102. *Dacă orice călător*

e un personaj fericit ..., cu atît mai fericit e călătorul-poet. s ianuarie 1961, 63. ◇ Fig. *Graurii ... Poeți sînt ai cîmpiei.* COȘBUC, F. 129, cf. CADE, SCRIBAN, D. *Mașinistul devine poetul meseriei sale.* CONTEMP. 1949, nr. 161, 14/6, cf. DL, DM. ✦ P. ext. Prozator cu imaginație sau cu talent poetic, liric. *Sadoveanu este un pictor și un poet al naturii.* IBRĂILEANU, S. L. 110. *Sadoveanu trece, cu drept cuvînt, ca cel mai de seamă poet descriptiv al literaturii noastre.* VIANU, A. P. 227.

— Pl.: *poeți, -te.* — Și: (învechit) **poéta** (pl. *poete*) s. m.

— Din fr. **poète**, germ. **Poet**. — **Poeta** < lat. **poeta, it. poeta.**

POÉTA[1] s. m. v. **poet.**

POETÁ[2] vb. I. Tranz. (Rar) A poetiza **(1)**. Cf. BUL. FIL. III, 186.

— Prez. ind.: ?

— V. **poet.**

POETÁRD s. m. (Depreciativ) Poet mediocru, lipsit de talent; (depreciativ) poetastru, poetaș, (rar) poețel. Cf. SFC II, 120, IV, 179, 192, 193, DEX. ✦ (Adjectival) Care face poezii nereușite, mediocre; privitor la poezii nereușite, mediocre. *Așa victorii poetarde De ți-ar plăcea, le-ai fi chiar drag.* în SFC II, 120.

— Pl.: *poetarzi.*

— **Poet** + suf. *-ard.*

POETÁSTRU s. m. (Depreciativ) Poet mediocru, lipsit de talent; (depreciativ) poetaș, poetard, (rar) poețel. *Mărginitele puteri de care dispune poporul tău pentru acestea sînt consumate de profesori ignoranți ..., poetastri.* MAIORESCU, CR. I, VI. *Nu mai pomeni de poetastrii noștri.* CARAGIALE, O. VII, 234, cf. DDRF, GHEȚIE, R. M. *Vai de bieții poetastri, cînd intră printre ei năpraznica săcure.* LUC. II, 262, cf. ALEXI, W. *Rasa poetaștrilor de ocazie a vegetat încă o bucată de vreme.* IORGA, L. II, 486, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., DL, DM, SCL 1960, 241, DN[2], SFC IV, 193.

— Pl.: *poetaștri* și (ieșit din uz) *poetastri.*

— Din fr. **poétastre**, it. **poetastro.**

POETÁȘ s. m. (Depreciativ) Diminutiv al lui poet; spec. poet mediocru, lipsit de talent, (depreciativ) poetastru, poetard; (rar) poețel. *Dar cum se poate, vor zice poetașii, să-și permită d. Zamfirescu să rupă astfel măsura versului.* MACEDONSKI, O. IV, 49. *Asupra unor poetași ... această influență va fi nimicitoare.* GHEREA, ST. CR. I, 219, cf. DDRF, CADE, DL, DM, SFC IV, 182, 183, 193, DEX.

— Pl.: *poetași.*

— **Poet** + suf. *-aș.*

POÉTEC s. m. v. **poetic.**

POETÉSĂ s. f. (Livresc) Poetă, v. poet. *Poetesa lesbiană Sapho a cîntat pe Adonis.* ODOBESCU, S. I, 203. *Am cerut neîntrecutei poetese o lucrare.* F (1903), 61. *Citise-nîmplător un critic într-o revistă cunoscută O laudă exagerată a unei proaste poetese.* ANGHEL-IOSIF, C. M. II, 8, cf. IORDAN, L. R. A. 102, BUL. FIL. VI, 16. *Fiecare și-a jucat rolul cu seriozitate, de la poetesa care era mireasa pînă la doctor care era popa.* DEMETRIUS, A. 200, cf. DM, V. ROM. ianuarie 1965, 155, DN[2]. *Premiul Nobel pentru literatură a fost acordat ... poetesei suedeze de limbă germană Nelly Sachs.* CONTEMP. 1966, nr. 1 046, 3/1.

— Pl.: *poetese.*

— Din fr. **poétesse.**

POÉTIC, -Ă s. m., s. f., adj. **1.** S. m. (Învechit) Poet. *Bine au dzis un poetic.* M. COSTIN, ap. GÎDEI, 212. *Părintele nostru Cozma poeticul de canoane.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 64[r]/25. *Zice Aristofan poeticul în stihul dintîi.* IST. Ț. R. 102. *Bine au zis un poiatic — scriitoriu de stihuri.* N. COSTIN, L. 248. *Omir, domnul poeticilor.* CANTEMIR, HR. 299. *Un poetec franțuz.* CUGETĂRI, II, 26[v]/16. *Descrieri mai cu samă fac oratorii și poeticii.* MICU, L. 69/5. *Oarecare poetic încă așa au scris.* ȘINCAI, HR. II, 303/15. *Poeticul cheamă pe Apollon întru ajutoriu.* BUDAI-DELEANU, Ț. 95. *Virghilie, latinescul poetic.* ȚICHINDEAL, F. 106/20. *Era și mare poetic și mare filosof.* VÎRNAV, F. M. I, 80[v]/5, cf. DDRF, TDRG, CADE.

2. Adj. Care aparține poeziei **(1)**, care se referă la poezie, specific poeziei; (învechit) poeticesc. *Cugete frumoase, poetice faceri.* VĂCĂRESCUL, în L. ROM. 1966, 18, cf. BUDAI-DELEANU, LEX. *Frumusețile stilului poetic.* CR (1829), 226[1]/10. *Meditațiile poetice ale lui Alfons de Lamartin.* ib. (1831), 36[2]/20. *În stilul poetic ..., cea mai de căpetenie însușire este de a înfrumuseța adevărul.* HELIADE, O. II, 26, cf. VALIAN, V. *Această mică epopee ... nu este lipsită de oarecare frumuseți poetice.* MAG. IST. I, 251/17, cf. NEGULICI, STAMATI, D. *Fiindcă știu că-ți place stilul poetic, o voi asemăna cu Atalanta.* NEGRUZZI, S. I, 64, cf. POLIZU. *Se sfărmau poeticele lor silințe.* FILIMON, O. I, 117, cf. PROT.-POP., N. D., PONTBRIANT, D., ANTONESCU, D. *Să urmați înainte pe calea poetică în care ați intrat.* ALECSANDRI, S. 33, cf. BARCIANU, V. *Transcriem aici pe rînd aceste două poetice nestemate.* ODOBESCU, S. I, 293, cf. DDRF, ALEXI, W. *S-a pomenit într-adevăr cu o inspirație și s-a oprit s-o toarne într-o formă poetică.* REBREANU, I. 103, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *În opera sa poetică, Șevcenko a cîntat ... slava de odinioară a căzăcimii libere de la Nipru.* SADOVEANU, O. XVII, 61, cf. DL, DM. *Invenția verbală devine ... o problemă poetică la ordinea zilei.* L. ROM. 1965, 391. ◇ *Artă poetică* = ansamblu de reguli pentru alcătuirea operelor literare; p. ext. tratat care indică aceste norme; poem în care un scriitor își expune concepția sa asupra creației poetice. Cf. CADE, DL, DM. *Figură poetică* v. figură. *Licență poetică* v. licență. ✦ De poet, specific poetului. *Lucreția a fost una din cauzele de căpetenie ale chemării lor poetice.* REBREANU, I. 63. *Ce este mai felurit apreciat, de la cititor la cititor, decît talentul poetic?* GALACTION, A. 148.

3. Adj. Fig. Care poate inspira pe poeți, demn de a servi ca motiv de inspirație; p. ext. frumos, expresiv, plastic, atrăgător, fermecător; sensibil; liric. *Poziția ... e foarte poetică.* NEGRUZZI, S. I, 196. *Mii de visuri vin de mă ingînă cu-ale lor poetice adimeniri.* ALECSANDRI, O. P. 291. *Cele două dame, pe cai frumoși și sprinteni, treceau ca două vise poetice.* BOLINTINEANU, O. 429. *Cîntecul, ieșit din plaiurile poeticului Olimp ..., s-a răspîndit printre românii de la Dunăre.* ODOBESCU, S. I, 218. *Să văd ... A codrului tenebră, poetic labirint.* EMINESCU, O. I, 6. *Zi de vară-apunătoare spre poeticele culmi.* MACEDONSKI, O. I, 74. *Deosebirea provine din chiar natura impresiei, care, îndeobște, se numește poetică.* IONESCU-RION, S. 261. *Elena Milescu era văduva eroului de la Grivița, poetică și blajină făptură.* D. ZAMFIRESCU, A. 23, cf. CADE. *O foarte inteligentă domnișoară, păcat că prea poetică și sentimentală.* C. PETRESCU, Î. I, 113. *Întins pe pat mă lăsam în voia gîndurilor, visîndu-mi o moarte poetică.* VLASIU, D. 335. *Numai Ceahlăul stă gol și solitar în peisagiul poetic.* SADOVEANU, O. IX, 141. *Ceva ca farmecul unui delir poetic învăluiește întregul.* VIANU, A. P. 273. *În epoca clasică a literaturii, treceau drept poetice cuvintele care exprimau înțelesuri cu totul generale.* CV 1950, nr. 3, 8, cf. DL, DM. *Aș vrea ca aventura asta ... să fie și mai poetică.* T aprilie 1964, 86. ◇ (Substantivat) *Cu atît mai puțin poate fi îngăduit poeticul acolo unde nu e vorba de sentiment, ci de înțelegere.* IBRĂILEANU, S. L. 18. ◇ (Adverbial) *Casa în care locuiesc e poetic așezată deasupra unui pîrău.* SADOVEANU, O. VII, 278, cf. SCRIBAN, D., DL.

4. S. f. Tratat despre creația poetică **(2)**; (sistem de) reguli privitoare la creația poetică; ramură a teoriei literare care tratează despre creația poetică; (învechit) poezie **(2)**. Cf. MACARIE[1], GRAM. 120[v]/31, DRLU, ANTONESCU, D. *Dă un rezumat instructiv despre*

istoria poeticei. ODOBESCU, S. I, 303. *Sîntem mulțumiți însă ... că aducem un serviciu poeticei române.* MACEDONSKI, O. IV, 53, cf. DDRF. *Aceste genuri-concepție nu corespund întotdeauna cu genurile ... din poetică.* IBRĂILEANU, S. L. 58, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *A întrebuințat neologismul, proscris de poetica tradițională.* VIANU, A. P. 252, cf. DL, DM. *În a doua jumătate a secolului al XVII-lea apar și primele noțiuni de poetică în limba română.* L. ROM. 1965, 399.

5. S. f. Sistem de forme și de principii poetice **(2)** caracteristice unei epoci, unui curent etc.; manieră poetică caracteristică unui poet. Cf. PROT.-POP., N. D. *Poetica și estetica lor sînt una la antipodul celeilalte.* OPRESCU, S. 225. *Procedeul trecerii de la exterior la interior, de la fenomen la principiu este foarte frecvent în poetica d-lui Barbu.* CONSTANTINESCU, S. I. 181, cf. DL, DM. *Întreaga poetică romantică, parnasiană, apoi simbolistă ... cultivă într-un grad înalt ideea sonorității și expresivității limbii.* L. ROM. 1966, 22.

6. S.f. P. ext. (Învechit) Operă poetică **(2)**; poezie **(1)**, vers. Cf. CANTEMIR, în SCL 1954, 35, BUDAI-DELEANU, LEX., LB.

— Accentuat și: (învechit) *poetíc.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 64r/25. — Pl.: *poetici, -ce.* — Și: (învechit) **poétec, poiátic** s. m.

— Din lat. **poeticus, it. poetico, fr. poétique,** germ. **Poetik.**

POETICÁLE s. f. pl. (Învechit, rar) Scrieri poetice **(2)**. *Cît pentru „Poeticalele" d-tale, te complimentez cu sinceritate.* ALECSANDRI, S. 44.

— Din ngr. **ποιητικά** (pl. lui *ποιητικη)* (adaptat după *poet).*

POETICAMÉNTE adv. (Italienism învechit, rar) În manieră poetică **(2)**; (învechit) poetic. Cf. HELIADE, în SFC II, 197.

— Din it. **poeticamente.**

POETICÉSC, -EÁSCĂ adj. (Învechit) Poetic **(2)**. *Legătura și țăsătura poeticească.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 193r/10. *La viclean parola dumnezeiască și basna poeticească tot o cinste au.* CANTEMIR, IST. 243. *Fără știința gramaticii ... nu vei putea afla pre cunoștința și pre adevărul cel ascuns întru period și întru alte încheieri syntacticești, piiliceșli și altele.* EUSTATIEVICI, ap. GÁLDI, M. PHAN. 227. *Cu cuviință socotiiu pentru poeticescul meșteșugul acesta a scrie și a așăza și întru rumâneasca limbă.* MACARIE[1], GRAM. 133r/13. *Săvîrșirea meșteșugului poeticesc.* I. C., POEZII, 1. *Am izvodit această ... mică alcătuire poeticească.* BUDAI-DELEANU, Ț. 67. *Versuri sau stihuri poeticești.* MOLNAR, I. 121/8, cf. DRLU, LB. *Scrie cărți foarte frumoase, precum științelnice așa și desfătătoare și poeticești.* ANTROP. 211/6, cf. POLIZU, SFC I, 106, 107, 110.

— Pl.: *poeticești.* — Și: **piiticésc, -cáscă** adj.

— **Poet** + suf. *-icesc.*

POETICÉȘTE adv. (Învechit) În manieră poetică **(2)**; (italienism învechit, rar) poeticamente. *Îndemînarea de a scrie și oratorește și poeticește.* ȘINCAI, HR. II, 189/11. *Poeticul vrînd să obrăzuiască mai chiar și poeticește lucrul, prin Satana înțălege pre cel mai întîi duh necurat.* BUDAI-DELEANU, Ț. 75, cf. DRLU, LB. *Cărți care se află scrise poeticește.* ANTROP. 211/9, cf. POLIZU, PONTBRIANT, D., DDRF.

— **Poet** + suf. *-icește.*

POETIFICÁ vb. I. Tranz. (Rar) A poetiza **(1)**. Cf. SFC III, 114.

— Prez. ind.: *poetífic.*

— **Poet** + suf. *-ifica.*

POETIZÁ vb. I. **1.** Tranz. (Complementul indică evenimente, idei, persoane, obiecte etc.) A da caracter poetic **(3)**, a prezenta într-o lumină idealizată, înfrumusețată; a înfrumuseța, a idealiza, (rar) a poeta[2], a poetifica, (învechit, rar) a poezi **(1)**. *Materia transpare și o poetisează.* HELIADE, O. I, 211, cf. PONTBRIANT, D. *Oratorul a pretins că ... aș fi poetisat adulterul.* ALECSANDRI, S. 33. *Ți-ai zugrăvit în minte Chipul meu poetizîndu-l cu conture dragi și sfinte!* DEMETRESCU, O. 49. *Vremea slăbise contururile ..., îmblînzise și poetisase aducerile aminte.* IORGA, L. I, 246. *Stilul colorat are funcțiunea de a poetiza fondul.* IBRĂILEANU, S. L. 156, cf. ȘĂINEANU, D. U., CADE. *Poetizează luna Fereastra ta iubită.* BACOVIA, O. 161, cf. SCRIBAN, D. *Povestitorului îi place să nareze ... fapte pe care nu dorește nicidecum să le poetizeze.* VIANU, A. P. 191. *Aceeași tendință de a modifica legendele ..., pentru a poetiza realitățile istorice, e remarcabilă și în nuvela „Petru Rareș".* LL I, 34. *Nu le-am poetizat deloc.* VINEA, L. II, 105, cf. DL, DM, SFC III, 114, 115. *Antimăștile sînt tocmai reprezentanții curții, poetizați, idilizați.* T februarie 1962, 9. ◇ Refl. pas. *Înțelesul* [vorbelor] *... se mărea poetizîndu-se.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 45. *După aceeași metodă ... zidirile neanimate și entitățile morale se poetizau.* SADOVEANU, O. XII, 11.

2. Intranz. (Învechit) A face versuri, a scrie poezii **(1)**; a versifica, (învechit, rar) a poezi **(2)**. Cf. PONTBRIANT, D., PROT.-POP., N. D., BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., CADE.

— Scris și: (după fr.) *poetisa.* — Prez. ind.: *poetizez.*

— Din fr. **poétiser.**

POETIZÁNT, -Ă adj. (Rar) Care poetizează **(1)**. *Moș Mitru cu Rosinanta lui sînt vii, chiar sub latura poetizantă, care le exagerează trăsăturile.* CONTEMP. 1948, nr. 112, 5/5.

— Pl.: *poetizanți, -te.*

— **Poetiza** + suf. *-ant.*

POETIZÁRE s. f. Acțiunea de a poetiza și rezultatul ei.

1. Cf. poetiza **(1)**. Cf. NEGULICI, PONTBRIANT, D., DDRF. *Să vorbesc acum despre poetizarea trecutului.* IONESCU-RION, S. 260. *La aceasta a contribuit, desigur, și firea sa particulară, aceu poetizare a trecutului.* IBRĂILEANU, SP. CR. 190, cf. DM.

2. (Învechit, rar) Cf. poetiza **(2)**. Cf. PONTBRIANT, D.

— Pl.: *poetizări.*

— V. **poetiza.**

POEȚÉL s. m. (Rar; depreciativ) Diminutiv al lui poet; spec. poet mediocru, lipsit de talent, (depreciativ) poetastru, poetard; poetaș. Cf. DDRF.

— Pl.: *poeței.*

— **Poet** + suf. *-el.*

POÉZ s. n. v. **poezie.**

POEZEÁ s. f. Diminutiv **al** lui poezie **(1)**; p. ext. poezie slabă, fără valoare; poezioară. Cf. BL I, 30. *Vreți să auziți o cimilitură, care spune același lucru cu poezeaua lui Vîrgolici, doar ceva mai scurt și mai cu haz?* C. PETRESCU, ap. IORDAN, STIL. 182. *Am întîlnit pe „poezea" și la unii critici ... cînd vor să ridiculizeze poeziile proaste de care se ocupă.* IORDAN, STIL. 182. *Dacă ne pornirăm pe poezele, spune-o tu pe-aia cu visul neamțului.* PAS, L. II, 221. *Spune, te rog, poezeaua aceea, pe franțuzește.* T. POPOVICI, S. 135. *Ăsta, în tinerețe, s-o ținut de poezele.* LĂNCRĂNJAN, C. III, 108, cf. SFC IV, 182, 183.

— Pl.: *poezele.*

— **Poezie** + suf. *-ea.*

POEZÍ vb. IV. (Învechit, rar) **1.** Tranz. A poetiza **(1)**. *Acele șapte guri ale Nilului celui purtătoriu de aur care poezesc și rodesc nu pre Eghipet, ci pre fiețecare nerodnic cuget al omului.* MOLNAR, RET. 64/11.

2. Intranz. A face versuri, a scrie poezii **(1)**; a versifica, (învechit) a poetiza **(2)**. Cf. DDRF. ◇ Refl. pas. *Niște versuri ... de unde poți cunoaște că de el s-au poezit?* PANN, E. I, 88/12.

— Prez. ind.: *poezesc*.
— Derivat regresiv de la **poezie**.

POEZÍE s. f. **1.** Creație literară în versuri, în general de întindere (mai) redusă, v e r s u r i, s t i h u r i; modalitate artistică ce exprimă, prin multitudinea de sensuri și valori sugestive ale cuvîntului, prin limbaj concentrat, metaforic, o cunoaștere specifică, afectivă a esențelor lumii reale. *Poezii nouă* [Titlu]. I. C., Poezii. *Alcătuiesc după alăuta lui Apolon stihurile și poezurile.* Molnar, ret. 211/10. *La poesie poate să să trebuințească acest cuvînt învechit.* Budai-Deleanu, ț. 309, cf. id. lex., drlu, Clemens, lb. *Au scris minunate scrieri în poezii.* Mumuleanu, r. [prefață] 1/13. *Musa poeziei lirice.* Bojincă, a. i, 101/1. *Fireasca aplecare la poezie ... l-au silit să părăsească celelalte învățături.* Marcovici, c. 3/10. *Cel ce naște Plăcuta poezie E mult mai însemnat Decît un nătărău bogat.* Donici, f. 82. *Murat al III-lea ... era un spirit slab și superstițios ... dedat cu totul la misticism, la poezie și la voluptate.* Bălcescu, m. v. 34. *Cu neamul se începe limba și poezia.* Russo, s. 96. *Poeziile ei ... au să facă o mare revoluție.* Negruzzi, s. i, 76, cf. Polizu. *Poezia cea adevărată este aceea care vorbește inimii, iar nu fanteziei numai.* Bolliac, o. 45. *Muzica, poezia, pictura, arhitectura ... place mai mult sau mai puțin fiecărui om.* Filimon, o. i, 114, cf. prot.-pop., n. d., Pontbriant, d., Antonescu, d. *Am compus chiar acum o nouă bucată de poezie.* Alecsandri, s. 84, cf. Barcianu, v. *Mi-au plăcut poeziile lui, fiind foarte simple și naturale.* Bolintineanu, o. 327. *Se apăra în dulcea limbă a poesiei.* Odobescu, s. iii, 9. *Îți sînt dator de multă vreme, amicul meu, o poezie.* Macedonski, o. i, 217. *Are pe conștiință vro patru cărți tipărite: proză și poezie.* Vlahuță, o. a. i, 194, cf. ddrf, Barcianu, Alexi, w. *O vede învățînd pe copil poezii.* Brătescu-Voinești, p. 241. *Cu mine însă nu trebuia și nici nu putea să moară poezia.* Hogaș, dr. i, 37. *Au citit cu mirare și invidie numele băiatului învățătorului din Pripas sub o poezie tipărită.* Rebreanu, i. 62. *Poezia este, în primul rînd, ecoul unei sensibilități fragede într-un organism psihic superior.* Ibrăileanu, s. l. 112, cf. Șăineanu, d. u. *Uită pe scrinul din odaia lui un caiet cu o poezie.* Bassarabescu, v. 20, cf. cade. *De n-ar fi suferința. n-ar fi nici poezia.* Eftimiu, î. 180. *Ne lega cultul poeziei și al libertății impresiilor noastre.* Galaction, a. 3. *Poezia mă tulbura.* Vlasiu, d. 20. *Plîngea totdeauna cînd cetea poeziile acestea.* Sadoveanu, o. i, 605, cf. Scriban, d. *Poezia programatică își are și ea rostul ei.* contemp. 1948, nr. 107, 5/5. *Îmi recită poeziile lui și cîteva traduceri recente.* Stancu, u.r.s.s. 110. *Poezia trebuie să oglindească faptele măreție, lupta poporului.* Beniuc, p. 73. *Copiii spuneau poezii.* Preda, m. 311. *Se știa că scrie poezii.* Barbu, p. 98. *Crezi că teiul o să te inspire să-mi scrii o poezie?* t iunie 1964, 16. *Seara, cînd nu pot durmi, Stau și scriu la poezii.* folc. transilv. ii, 64. ✦ (De obicei urmat de determinări; la sg. cu sens colectiv) Totalitatea compozițiilor în versuri ale unui poet, ale unui grup social, ale unui popor etc. *Mai de lipsă era românilor acum aceastea decît poezia și versurile meale.* Mumuleanu, ap. gcr ii, 247/3. *Astfel s-a urzit pretutindeni poezia poporană.* Odobescu, s. i, 186. *Vara este triumful soarelui în poezia lui Coșbuc.* Ibrăileanu, s. 146, cf. Șăineanu, d. u., Scriban, d. *Eminescu ... a legat poezia cultă de producțiile din veac ale cîntăreților anonimi ai neamului.* Sadoveanu, e. 75. *Cine mai citește azi poezia dadaistă?* contemp. 1965, nr. 945, 1/4.

2. (Învechit) Poetică, v. p o e t i c **(4)**. *Meșteșugul poesiei.* Nicolau, p. 89/16. *Peste măsură iubind poesia (învățătura a facerii versurilor).* Teodorovici, i. 390/7. *Sparta iubea meșteșugul poeziii.* Molnar, i. 236/24, cf. Clemens, lb, I. Golescu, c., Valian, v., Negulici, Stamati, d., Barcianu, Șăineanu, d. u., cade.

3. F i g. Caracter poetic **(3)** al unei opere literare, al unui peisaj, al unei situații etc.; farmec, frumusețe, încîntare. *Poate să arunce un văl de poezie asupra acelor plăceri mincinoase.* Filimon, o. i, 114. *Razele lunei sînt dulci ca glasul privighetoarei, cerești ca poezia sufletului.* Alecsandri, o. p. 66. *Ioana auzi toate aceste basme pline de poesie.* Odobescu, s. i, 7. *Și-am zvîrlit asupră-ți, crudo, vălul alb de poezie.* Eminescu, o. i, 29. [Are] *un mod de gîndire deosebit al lui, o comoară neprețuită de filozofie morală, de humor și de poezie.* Caragiale, o. iv, 251. *Mucigăitul smirc al văii cu poezie se vestmîntă.* Macedonski, o. i, 63. *Cu voi vin florile-n cîmpie Și nopțile cu poezie.* Coșbuc, p. i, 90. *Poezia sufletului femeiesc e infinită.* D. Zamfirescu, a. 143, cf. Șăineanu, d. u., cade. *Poezia aceasta de cuvinte era un dar ascuns al monahului.* Sadoveanu, o. ix, 154, cf. Scriban, d. *Ceea ce este nou este ... poezia severă din mai toate pînzele.* Oprescu, s. 61. *Poezia orizontului, a bărăganului și a liniștitelor ape.* Arghezi, b. 43. *Acolo, sub rădăcina acelui brad ..., se află punctul geografic încărcat de poezie, de istorie și de mister, din care pornește Oltul în lume.* Bogza, c. o. 18. *S-a dus poezia întomnatului parc.* Beniuc, v. 133. *Ești gata să-mi vorbești de poezia atomilor, de ritmul tainic al formulei.* Baranga, i. 163. *Mai e o poezie a locurilor vechi.* Deșliu, g. 5. *Păpușile nu au rămas în umbră, ci au adus spectacolului poezie și elegantă subtilitate.* t iunie 1964, 86.

— Scris și: *poesie*. — Pl.: *poezii*. — Și: **(1, învechit) poéz** (pl. *poezuri*) s. n.
— Din lat **poesis,** fr. **poésie,** it. **poesia,** germ. **Poesie.**

POEZIOÁRĂ s. f. Diminutiv al lui p o e z i e **(1)**; p. e x t. poezie slabă, fără valoare; poezea. *Am cetit cu multă plăcere poesioarele lirice cuprinse în scrisoarea d-Voastre.* Alecsandri, s. 33. *Cred că nu mai trebuiesc comentarii la mica poesioară pe care mi-a inspirat-o nestatornicia valurilor politicei daco-romane.* Caragiale, o. vii, 50. *Recitam, cu obrajii dogoriți de rușine, poezioare franțuzești.* Brăescu, o. a. ii, 47, cf. Scriban, d., bul. fil. vii—viii, 86. *Cu poezioara asta eu îmi asigur viitorul.* Stancu, r. a. v, 173. *Ultima poezioară exprimă chiar sub formă sentențioasă explicația înfrîngerii uriașului șoarece borfaș.* v. rom. octombrie 1954, 212, cf. dl, dm.

— **Scris și:** *poesioară*. — Pronunțat: *-zi-oa-*. — Pl.: *poezioare*.
— **Poezie** + suf. *-ioară*.

POEZÍSM s. n. (Neobișnuit) Caracter poetic **(3)**. *Poezismul stilului poate contribui la crearea atmosferei și impresiei voite.* Ibrăileanu, s. l. 18.
— **Poezie** + suf. *-ism*.

POF interj. (Regional) Cuvînt care redă zgomotul produs de o lovitură puternică (provocată de un obiect tare); buf. Cf. ddrf, tdrg. *Numai ce se auzi că vine buzduganul: pof în poartă și în ușă de le descuie.* Sbiera, p. 133.
— Onomatopee.

POFÁICĂ s. f. (Prin Ban.) Figură, obraz, față. L. Costin, gr. băn. 161. *Nu-ți mai arăta pofaica!* id. ib.
— Cf. magh. p o f a.

POFÁLĂ s. f. v. **pohfală.**

POFĂLUÍ vb. IV v. **pohfăli.**

PÓFI subst. pl. v. **povilă**[1].

POFÍBĂ s. f. v. **pofidă.**

POFÍDĂ s. f. **1.** (Popular) Ciudă, necaz; contrarietate. Cf. Caragiale, o. vi, 117, ddrf. *Ce putea să spună însă mai mult decît putea să gîndească el, Felix, în clipe de pofidă?* Călinescu, e. o. ii, 133. *Eu nu cînt în a pofidă, Că sînt fată logodită.* Teodorescu, p. p. 83. ◇ L o c. p r e p. (Curent) **În pofida cuiva** (sau **a ceva**) = cu intenția de a supăra pe cineva, în necazul, în ciuda cuiva; înfruntînd împotrivirea

cuiva (sau a ceva), nesocotind dorința cuiva sau o împrejurare dată; cu toate că ... *Și babele să se părăsească de țesturile ce fac în zioa aceea, adecă în pofida dracului, cum zic ele* (a. 1780). BV II, 259, cf. DDRF. *Tridinț alt are-n pofida Tridinților lui Neptun.* I. VĂCĂRESCUL, P. 5/19. *Roatele tipografilor noștri de mii și sute de ori se-nvirtesc pe zi și or să se mai învirtească în pofida lui Eminescu.* CARAGIALE, N. S. 32. *El se făcea că nu înțălege vorbele aruncate în pofida lui.* ISPIRESCU, L. 229. *Versuri scurte ..., glumețe și pilduitoare în pofida fetelor cari n-au rost la treabă.* VLAHUȚĂ, R. P. 94, cf. BARCIANU. *Îl auzi zicînd în pofida ei, dar făcîndu-se că n-o vede.* SANDU-ALDEA, D. N. 169, cf. ALEXI, W., TDRG. *Cîntă în pofida lui.* PAMFILE, A. R. 255, cf. CHIRIȚESCU, GR. 253, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *A putut, în pofida infirmității ei, să urmeze cursurile unui institut.* CONTEMP. 1949, nr. 162, 4/3. *În pofida acestei alunecări generale,* [crestele munților] *rămîneau.* BOGZA, C. O. 30. *În pofida tuturor presupunerilor, profesorul ... propuse pacea.* STANCU, R. A. II, 156. *În pofida diversității sale, orașul Ploiești rămîne ... un mare centru al industriei petrolifere.* s ianuarie 1961, 18. *În pofida tinereții lui, a dovedit ... un promițător început de maturitate.* V. ROM. noiembrie 1962, 149. [Casa] *o pusesem cam la drum Tot pe placul frinților Și-n pofida turcilor.* TEODORESCU, P. P. 549. *Ce repede trece vremea, în pohida noastră.* GRAIUL, I, 196, cf. TOMESCU, GL. *Faci în pofida mea, vrînd să mă năcăjești mai rău.* ARH. OLT. XXI, 273. *În pofida fragilor, mănîncă frunzele,* se spune despre cineva care e silit să se mulțumească cu puțin. Cf. PANN, P. V. III, 119/6, ISPIRESCU, L. 213, ZANNE, P. I, 132, 182.

2. (Rar) Dispreț; ironie; batjocură. Cf. POLIZU, CADE. ◇ Loc. vb. **A lua** (pe cineva sau ceva) **în pofidă** = a ironiza sau a batjocori (pe cineva sau ceva). Cf. SCRIBAN, D.

3. (Învechit și regional) Pretext, motiv. *Cu pohiba preteniei.* LB, cf. VALIAN. V., POLIZU, PONTBRIANT, D., CIHAC, I, 273, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, FRÎNCU-CANDREA, M. 104, L. COSTIN, GR. BĂN. II, 154. *Caută pocibă în orice; nimeni nu-i intră-n voie.* MAT. DIALECT. I, 186.

— Pl.: *pofide.* — Și: (învechit și regional) **pohíbă,** (învechit) **pofíbă** (LM), **pohídă,** (regional) **pocíbă, prohíbă** (FRÎNCU-CANDREA, M. 104), **prohítă** (SCRIBAN, D.) s. f.

— Etimologia necunoscută. Cf. pol. pochyba.

POFIDÍ vb. IV. Tranz. (Învechit, rar) A pretexta. Cf. PONTBRIANT, D.

— Prez. ind.: *pofidesc.*

— V. **pofídă.**

PÓFIL s. n. v. **povilă**[1].

POFILÁȘ s. n. (Regional) Diminutiv al lui pofil (Bragadiru—Zimnicea). MAT. FOLK. 1 230. *Pofilașu lui, Două năpîrci negre, Din guri încleștate, Din coade-nnodate, La el pofil date.* ib.

— Pl.: *pofilașe.*

— **Pofil** + suf. *-aș.*

PÓFILĂ s. f. v. **povilă**[1].

POFÎLTÁIE s. f. (Regional) „Falcă, obraz" (Șercaia—Făgăraș). Cf. LEXIC REG. II, 52.

— Pronunțat: *-ta-ie.* — Pl.: *pofiltăi.*

— Etimologia necunoscută.

POFÎRCĂÍ vb. IV. Tranz. (Regional) A flecări (Caransebeș). Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. II, 154. *Ce pofîrcăiți despre mine atîta?* id. ib.

— Prez. ind. : ?

— Etimologia necunoscută.

POFLIOÁGĂ s. f. (Regional) Carte. Com. din STRAJA—RĂDĂUȚI.

— Pl.: *poflioage.*

— Etimologia necunoscută. Cf. terfeloagă.

POFOMOC subst. (Regional) Numele unei plante nedefinite mai de aproape (Brădișorul de Jos—Oravița). Cf. H XVIII 168.

— Accentul necunoscut. — Pl.: ?

— Etimologia necunoscută.

POFRESÓR, -OÁRĂ s. m. și f. v. **profesor.**

POFTÁLNIC, -Ă adj. (Prin Transilv.) (Excesiv de) doritor, pofticios, lacom; (învechit) poftarnic. Cf. SFC IV, 189. *Gîndeam că și-o fi stîmpărat gîndurile celea preste fire de poftalnice.* RETEGANUL, P. V, 52.

— Pl.: *poftalnici, -ce.*

— **Poftă** + suf. *-alnic.*

POFTÁRNIC, -Ă adj. (Învechit, prin Ban.) Poftalnic. Cf. ANON. CAR.

— Pl.: *poftarnici, -ce.*

— **Poftă** + suf. *-arnic.*

PÓFTĂ s. f. **1.** Dorință (puternică) de a face sau de a obține ceva, de a-și îndeplini năzuințele sau aspirațiile; deziderat; năzuință, aspirație; dispoziție, plac, chef, gust; (învechit) poftit[1], poftire **(1)**; p. ext. toană, capriciu. *Deșideratul* (jelania CC[2], *pohta* H, dorirea D) *mișceiloru auzit-ai, Doamne.* PSALT. 16. *Ferice de cel ce împle deșideratul* (pohtitul C, *pohta* H, dorul D) *său dinși.* ib. 274. *Să giuruiră toți boiarii ... să înalțe j*[e]*rtve bozilor pentru ca să întărească cuvîntul și pohta împărătească* (cca 1600). GCR I, 67/11. *Să-l judece după tocmeala bisericii, iară să nu îndrăznească cineva cu freo pohtă a lui a-l judeca.* PRAV. GOV. 102[r]/10. *Aveam poftă să-mi arăt faptele.* HERODOT (1645), 494. *După voia și pohta cea rea, cu carele voru să facă răutate* (a. 1645). GCR I, 116/13. *Cu pohta de bune fapte lor* **nu** *ne depărtăm* (a. 1683). id. ib. 261/1. *Firească pohtă trage pre oameni la D*[u]*mn*[e]*zău, ca spre cel de apoi sfîrșit.* BIBLIA (1688), [prefață] 6/20. *Spuind turcul la Țarigrad cumu-i pofta boierilor, mînietu-s-au împăratul.* NECULCE, L. 310, cf. CANTEMIR, I. I. II, 325. *Cui iaste poftă, citească pe Tito Livie padovanul.* C. CANTACUZINO, CM I, 12. *Și scriitorii, mișcați de osebite poftele și voile lor, ... tot acea poveste o vorbescu.* id. ib. 35. *Ajungînd unde pohta și gîndul îi era ..., rămas-au acolea vreo 4—5 zile.* R. GRECEANU, CM II, 181. *Pofta răsplătirii iaste o împiedicare mare, carea nu lasă să trăiască cineva norocit, cu liniște* (a. 1713). GCR II, 6/7. *Pohta cea de multe științe a celor mai lăudați.* VĂCĂRESCUL, IST. 245. *Avînd poftă împăratul ca să-l înveațe pe fiiul său cu tot fealiu de învățătură* (a. 1802). GCR II, 188/14. *Apucîndu-l poftă de domnie Să luptă în gînduri ziua și noapte.* BUDAI-DELEANU, Ț. 368, cf. 275. *Otcîrmuitorii ... porniți fiind numai pe jăcman și uniți cu voia și pohta stăpînirii.* ZILOT, CRON. 79. *Este sădită firește în om pohta a avea orice lucru bun vede la altu.* GOLESCU, Î. 1, cf. CLEMENS. *Inima mea hrănește și dorințe arzătoare ... și pofte mai cumpătate.* MARCOVICI, D. 6/15. *I-au venit poftă ca să meargă la țărmurile mării.* DRĂGHICI, R. 88/19. *Uneori are cineva poftă să tacă.* NEGRUZZI, în PR. DRAM. 449, cf. id. S. I, 198. *Pe loc el pleacă, împins de pofta mării.* ALECSANDRI, ap. DDRF. *Pohtele omului n-au hotar.* ODOBESCU, S. III, 151. *Mai ai poftă să te-ntreci și cu mine?* CREANGĂ, O. 33, cf. id. P. 165. *N-am cea mai mică poftă de mărire și sînt foarte mulțumit cu soarta mea.* CARAGIALE, O. II, 259. *Se mînia fără ca să știe pe cine și-i venea poftă de ceartă.* SLAVICI, N. I, 125. *De astă dată ți s-a împlinit toate poftele.* ISPIRESCU, L. 80, cf. 15. *Astăzi Moș Simion n-are poftă de vorbă.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 33. *Dar ei au poftă de cîntat.* DELAVRANCEA, O. II, 118. *Dacă nevastă-ta are poftă de emoții tari, să-și aleagă alți clienți.* REBREANU, R. I, 153, cf. 271. *Nu aveam poftă de lucru.* CAMIL PETRESCU, T. II, 105. *Știa că bolnavul redevine un copil, cu toate poftele și mulțumirile inocente ale unui copil.* C. PETRESCU, Î. II, 47. *E o primăvară care-ți dă poftă de viață.* VLASIU, D. 167. *Să le aducă la știință pofta lui Olbriht-Crai de a supune la coroana Lehiei Țara Moldovei.* SADO-

VEANU, O. XII, 363. *Cînd îi trece pofta de rîs, își strînge buzele pungă și le mușcă.* STANCU, R. A. I, 119. *Că mă prinde uneori Pofta să mă sui în nori.* PARASCHIVESCU, C. Ț. 169. *Am fost stup de pofte și de miere.* LABIȘ, P. 152. *El s-a dus ca să găsească Pofta lui să-și împlinească, Două vaci cu coarne largi Și copile care-s dragi.* ALECSANDRI, P. P. 302. *Acum pofta ți-ai făcut, Fagul Că mi l-ai vădzut.* TEODORESCU, P. P. 508. *Pînă să vie pofta bogatului, iese sufletul săracului.* ZANNE, P. V. 84. ✧ Loc. adv. **Cu poftă** = cu plăcere, manifestînd (multă) satisfacție. *Cîndu ... cu înșălăciune și cu poftă ucide unul pre altul.* PRAV. 84. *La vorbele acestea, ... a rîs cu mare poftă.* CARAGIALE, O. II, 268. *Închise ochii, răsuflînd cu poftă aerul răcoritor.* GÎRLEANU, N. 232. *Familia învățătorului rîse cu mare poftă de pățania lui Toma.* REBREANU, I. 69. *Rîdea ... cu poftă, pîn'la lacrimi.* BASSARABESCU, V. 77. *Mirele și mireasa rîd cu poftă.* CAMIL PETRESCU, O. I, 103. *Simburaș rîse cu poftă.* STANCU, R. A. IV, 313. *Îl pupă pe copil pe obraji, apăsat, cu poftă.* PREDA, M. 369. *Au rîs amîndoi cu poftă.* V. ROM. august 1962, 16. *De mult n-am mai auzit-o pe Anca rîzînd cu atîta poftă.* T februarie 1962, 38. ✧ Expr. **După** (sau **pe,** rar **de) poftă** (sau **pofta inimii** ori **sufletului, voii** etc.) = conform cu dorința cuiva, pe placul sau gustul cuiva, pentru plăcerea proprie; cît vrei sau cum vrei; fără nici o obligație. *Tuturora blînd luminează lumină cu dulceață, pre pohta sufletului.* CORESI, EV. 198. *Să se ducă nuntei iară după vrearea și după pohta părinților ei.* PRAV. GOV. 90r/5. *Măriia sa craiul le va orîndui vinit pe pofta țărăi și a boiarilor.* N. COSTIN, L. 578. *Nici să ne prea întristăm cînd nu urmează acele ce voim după a noastră pohtă.* AXINTE URICARIUL, LET. II, 141/6. *Împăratul, văzînd că nu și-au aflat om după pohta voii lui, l-au mazilit.* R. GRECEANU, CM II, 174. *Poți măria ta să faci ce vei vrea după pohta măriei tale.* ANTIM, P. XXVIII. *Toate după pofta lor să fie.* BUDAI-DELEANU, Ț. 192. *Să ospăta după pofta inimii.* BĂRAC, T. 19/19. *La mulți ani, cu toate cele dorite după pofta inimii.* CARAGIALE, O. VII, 30. *Dacă ar fi fost după pofta inimii sale, ar fi pus slugile să-i dea pe mîna jandarmilor.* REBREANU, R. I, 143. *Zahărul, lasă să mi-l pun eu, nu după pofta ta.* C. PETRESCU, Î. I, 295. *Hoinărea numai de pofta inimii.* I. BOTEZ, B. I, 194. *Grumaji albi și cu mărgele Pe pofta inimii mele.* HODOȘ, P. P. 48. *Nu lucrează decît pe poftă.* CIAUȘANU, GL. (Cu parafrazarea expresiei) *Și slobodzi ei pohteei înrîmici ale lor.* PSALT. HUP. 69v/22. *Împăratul își împlini pofta inimei lui.* ISPIRESCU, L. 39. *La ce te-ar trage pofta inimei?* DELAVRANCEA, S. 99. **A-și (mai) pune pofta în cui,** se spune pentru a arăta că cineva este nevoit să renunțe la un lucru rîvnit, că nu trebuie să se aștepte să obțină ceea ce dorește; (familiar) a se șterge pe bot. *E lucru lesne să-și puie pofta-n cui.* MACEDONSKI, O. II, 34. *Mai așteaptă! Deocamdată pune-ți, dragă, pofta-n cui.* HASDEU, R. V. 144. *Mai ai poftă să te-ntreci cu mine? — Ba mai pune-ți pofta-n cui.* CREANGĂ, P. 52. *La București ți-ar plăcea? — Ba bine că nu! — Pune-ți pofta-n cui!* BRĂESCU, O. A. I, 13. *Mai pune-ți pofta-n cui, nu-ți dau nici o picătură.* SADOVEANU, O. I, 442. (Cu parafrazarea expresiei) *Se cuvine ca vînătorul să-și pună pușca și pofta în cui.* ODOBESCU, S. III, 38. **A-i face pe poftă** sau **a-i face poftele** (cuiva) = a-i satisface voile, dorințele, capriciile, toanele (cuiva). *Bezădelile ... fac toate poftele lui.* KOGĂLNICEANU, S. 129, cf. UDRESCU, GL. (Regional) **A-i tăia pofta** (cuiva) = a face (pe cineva) să nu mai îndrăznească (ceva), a(-l) pune la punct. Cf. UDRESCU, GL. (Familiar) **A-l trece** (cuiva) **pofta** = a nu mai avea curajul sau dispoziția să facă ceva. *Puicei-i trece-ndată pofta de-a vorbi filozofește.* EMINESCU, O. IV, 223. (Familiar) **N-am poftă** = nu vreau.

2. Senzație fizică de foame, de sete etc. care naște dorința de a mînca, de a bea, de a fuma; plăcere pricinuită (celui flămînd sau însetat) de consumarea mîncării, băuturii etc. sau, mai ales, a unui anumit fel din acestea; dorință, apetit, chef de a mînca, de a bea (un anumit lucru) sau de a fuma. *Să nu mai slujim pohtelor pîntecelui* (a. 1689). GCR I, 285/4. *După ce el pofta de mîncare Și de beutură stîmpărasă ... Îndată-l pusără să cînte.* BUDAI-DELEANU, Ț. 130. *Piarde toată pofta de a mînca.* CALENDARIU (1814), 161/13. *I-au venit poftă de o bucățică de friptură.* DRĂGHICI, R. 65/15. *Sfarmă-Piatră ... avea obicei cînd se punea la masă, să înghită mai întîi șepte-opt bolovani ca să-i facă poftă de mîncare.* NEGRUZZI, S. I, 246. *Se așează pe ospătat cu o poftă ce se comunică la toți.* ALECSANDRI, O. P. 351. *Se pun să mănînce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mîncare.* CREANGĂ, A. 143. *Cînd s-a deșteptat, a simțit mare poftă de mîncare.* CARAGIALE, O. II, 194. *N-avea poftă de mîncare.* SLAVICI, O. I, 233. *Am poftă să-ți mănînc friptă găina aia a ta din colivie.* ISPIRESCU, L. 271. *Eu mă uit fintă, c-o poftă de care mi-e rușine, la un boțișor de iere negre.* VLAHUȚĂ, O. A. II, 84. *Suferea de mult timp de lipsa poftei de mîncare.* DEMETRESCU, O. 124. *Celor tineri nu li venise încă poftă de mîncare.* BUJOR. S. 100. *Pretindea că de mult nu-și aducea el aminte să fi mîncat cu așa de mare poftă.* HOGAȘ, DR. I, 27. *Bău cu poftă și-și simți inima la loc.* BASSARABESCU, V. 141. *La masă a mîncat cu poftă.* REBREANU, R. I, 173. *Plin de poftă ... se servi copios din toate anexele samovarului.* GALACTION, O. A. I, 87. *Frunzări din mîncare puțin și fără poftă.* C. PETRESCU, Î. I, 92. *Colonelul nostru mănîncă cu poftă nebună.* BRĂESCU, O. A. I, 47. *Te-am auzit adeseori povestind ... despre cei trei-patru copii ... cu poftă de șerpi după lapte.* SAHIA, N. 31, cf. TEODOREANU, M. II, 118. *Fuma și-și sorbea cu poftă cafeaua.* SADOVEANU, O. VII, 392. *Ca să-și înșele pofta de fumat, sugea între buze un ciot de lulea stinsă.* BART, E. 298. *Și-a făcut înghițitoare Pe pofta lui de mîncare.* ARGHEZI, VERS. 342. *Poftă de mîncare să ai, asta e totul.* CĂLINESCU, E. O. II, 224. *Îmi cereai să-ți dau de mîncare. Mîncai cu poftă.* STANCU, R. A. III, 48. *Simion nu mai avea poftă de mîncare.* VINEA, L. II, 311. *La o contaminare intensă, bolnavii se plîng de scăderea poftei de mîncare.* ABC SĂN. 361. *Numai unul poftă n-are De beut și de mîncare.* ALECSANDRI, P. P. 201. *Tînărului i se făcuse poftă să mănînce pește.* POPESCU, B. I, 7. *El îi spuse că mă-sa are poftă să mănînce mere de aur.* FRÎNCU-CANDREA, M. 241. *Te face să mori de foame, Că n-ai poftă de mîncare.* FOLC. MOLD. I, 120. *Pofta vine mîncînd.* CĂLINESCU, S. 792. *Singur cine își gătește, El mai cu poftă prînzește.* PANN, P. V. II, 42/12, cf. ZANNE, P. III. 569. *Orice e dulce, poftă ne-aduce.* ZANNE, P. VIII, 460. *N-are pofta gust.* PAMFILE, VĂZD. 177. *Deschide-te poftă să-ți dau bureți să mănînci,* se spune despre o mîncare proastă sau, p. ext., despre o slujbă, o situație neconvenabilă. Cf. ZANNE, P. IV, 94. *Nu ți-i poftă de-o căpșună, da ți-i de baniță plină,* se spune cînd cineva se căsătorește din interes. Cf. id. ib. V, 75. ✧ Expr. **(Numai** sau **doar, măcar, nici) de pofte** sau **(ca) să-și prindă pofta** = (despre produse comes, tibile) în cantitate foarte mică, foarte puțin; (în construcții negative) deloc. *El știe ce face, ce drege, de-mi aduce din cînd în cînd* [salate], *așa cîte puține, de poftă.* CREANGĂ, O. 92. *Dă-mi oleacă de brînză, măcar de poftă.* PAMFILE, J. II, 161. *N-au rămas prune în prun, nici de poftă.* CIAUȘANU, GL. **Poftă bună** (sau **mare),** urare adresată unei persoane care mănîncă sau urmează să mănînce. Cf. PAMFILE, J. II, 161. (Familiar) **A-i trece** (cuiva) **pofta de mîncare** = a muri. Cf. ZANNE, P. III, 642. ✦ (Prin nord-estul Olt.; concretizat; la pl.) Alimentele dorite de o femeie însărcinată. Cf. CIAUȘANU, GL. *Bărbatul e dus după pofte.* id. ib. ✦ (Prin Ban.) Gustările pe care le primește lăuza de la rude și vecini în primele opt zile după naștere. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 161.

3. Dorință determinată de o necesitate trupească, fiziologică, mai ales impuls sexual; p. ext. dorință exagerată, morbidă, patimă, viciu; (învechit) poftitură. *Deaci pohta începîndu naște-se păcatu.* COD. VOR. 112/28. *Nece va fi pohtă de trupu, ce toate ... hitlenșugurile diavolului vor peri* (a. 1550). CUV. D. BĂTR.

II, 462/24. *Aceia sînt răpitori vinovați, după pohtele lor îmblînd* (cca 1569). GCR I,*12/12. *Toate pohtele trupului și năravurile lumiei și sămețiile să le răstignim.* CORESI, EV. 66. *Toate pohtele trupului n-au părăsit.* COD. TOD. 227. *Împărătesei-i înflorea tinerețele și o dogorea pohtele.* MOXA, 396/2. *Îmblă după pohtele sale, cu necurății și cu călcare de leage* (a. 1618). GCR I, 50/6. *Luminează mintea mea ce s-au întunecat de pohte reale* (a. 1633). id. ib. 81/8. *Stinge văpaia poftelor meale că measer sînt.* PARACLIS (1639), 250. *Să se oprească de pohte smerit.* PRAV. GOV. III^{v}/2. *Viață fără de moarte și cununi gătate celora ce biruiesc pohtele și păcatele.* VARLAAM, C. 95. *Îndeamnă muierile spre zburdăciune și spre poftă rea.* PRAV. 172. *Tot ce-i în lumea, pohta trupului iaste și desfătarea ochilor.* N. TEST. (1648), 194^{r}/10. *Dentru deșertăciunele lumii și dentru poftele trupului.* CHEIA ÎN. 94^{r}/30. *Apă vie care stinge aținarea poftii cei spurcate.* BIBLIA (1688), [prefață] 4/4, cf. GCR I, 292/8. *Pofta și tragerea firii.* CANTEMIR, IST. 69. *Depărtează de la noi toată nălucirea cea necuvioasă și pohta cea aducătoare de peire* (a. 1702). GCR I, 345/29. *Umblînd după poftele tinereților, boiarii l-au pîrît la împărăție și l-au mazîlit.* R. POPESCU, CM I, 301, cf. GCR II, 4/30, 7/33. *Inema sa să o curățască de toată dragostea cea firească și de poftele și dezmierdările ceale trupești.* IACOV, SYN. 5^{v}/15. *De acum să nu mai fii înhierbîntat spre parte pohtei trupești* (a. 1760). GCR II, 70/15. *Cine-ș biruiești pofta, mare căpitan va fi* (a. 1779). id. ib. 121/1. *Pohtele trupești, cele fără păcat.* VĂCĂRESCUL, IST. 249. *Să cade a să feri de pohtele acestii lumi* (a. 1786). CAT. MAN. I, 31. *Prin a mele Măiestrii lunecoase ș-ispite ... Pofte fierbinți ș-îndemnul trupesc Acum toată lumea stăpînesc.* BUDAI-DELEANU, Ț. 229. *Urmînd ... pohtilor trupului său* (a. 1808). GCR II, 199/36. *Se robise cu pofta muierească și sta numai de baluri.* DIONISIE, C. 218. *Răbdarea aprinzelii pohtelor ei ceale înfiorate.* PISCUPESCU, O. 103/21. *Iubirea de sine ... naște pofte, desfătare.* CONACHI, P. 276. *Un fațarnic dat la poftele trupești.* NEGRUZZI, S. I, 225, cf. C. CR. 14/8. *Aici de pofte rele sînt ochii toți aprinși.* ALECSANDRI, POEZII, 206. *Multe mai are de pătimit un pusnic adevărat cînd se depărtează de poftele lumești.* CREANGĂ, P. 58. *Ciți dincolo de poftă nu mai zăriți nimic.* DELAVRANCEA, T. 106, cf. DEMETRESCU, O. 139. *Iar mă lași la voia întîmplării, în bătaia poftelor străine?* GALACTION, O. A. I. 105. *Poftele cu judecata minții anevoie să unesc.* ZANNE, P. VIII, 461. *Poftele la om, cel mai mare vrăjmaș.* id. ib.

4. Spec. (Învechit) Lăcomie. *De-ș vor stinge focul pohteei iubirei de aur.* CORESI, EV. 295. *Că s-ară dobîndi toată avuția, iară pohta lui nu și-o mai poate domoli.* id. ib. 451, cf. ANON. CAR. *Pofta de averi desfrînată, Într-alt chip lăcomie chemată.* BUDAI-DELEANU, Ț. 222. *Iară el din ce în ce să întărîtă, Pînă ce în urmă pofta-l învinge, Pînă de lucru străin s-atinge.* id. ib. 268. *Cu poftă nesățioasă, cu ochiu-adunător, El vrea ca să-și cîrpească hlamida aurită Cu zdreanța sărăcimii de veacuri moștenită.* ALECSANDRI, O. 260.

5. (Regional; la pl.) Lux (Broșteni—Vatra Dornei). Cf. CONV. LIT. XLIV$_2$, 3. *Cii din Cordun nu fac pofte ca noi.* ib.

6. (Învechit și regional) Invitație, poftire; cerere; rugăminte **(1)**. *Alesără ... oaste pentru pofta a o seamă de moldoveni, să ducă pre Alixandru Vodă la scaun.* URECHE, L. 79. *Solitia veneșianilor era cu poftă să rîdice și el oaste asupra turcilor.* N. COSTIN, L. 284. *La dînsul după pofta lui trimițîndu-l, el îndată au poroncit de l-au legat.* CANTEMIR, HR. 82, cf. 466, id. I. I. II, 325. *Un călugăr ... cu poftă la Bogdan Vodă trimis pentru pace.* ȘINCAI, HR. II, 109/34. *Umblă cu pofta cu o ploscă de vin.* ALR II 2 684/605.

7. Compus: (Mold.) **pofta-femeii** = cîrciumărese *(Zinnia elegans)*. Cf. BORZA, D. 189.

— Pl.: *pofte*. — Și: (învechit) **póhtă**, (regional) **póptă** s. f.

— Postverbal de la **pofti**.

POFTĂRÉȚ, -EÁȚĂ adj. (Prin Transilv.) Pofticios **(1)**. *Îl întreabă dacă le poate vinde mere; acesta, poftăreț pe bani, să pune și scutură și el creanga.* RETEGANUL, P. IV, 70. *Cumnatele, poftărețe, ca toate femeile, să audă cîntece.* id. ib. V, 63.

— Pl.: *poftărești, -e*.

— **Pofti** + suf. *-ăreț*.

POFTEÁLĂ s. f. **1.** (Învechit și regional) Faptul de a simți poftă **(1, 2)** de ceva. Cf. LEX. MARS. 200. *Aplecatele sau stricarea la stomac din cauza îmbuibării se vindecă ... descîntîndu-se astfel: Aplecate din culcare, Aplecate din pofteală, Aplecate din rîmneală.* I. CR. IX, 50.

2. Faptul de a pofti **(3)**, de a invita, de a îmbia pe cineva la ceva sau de a fi invitat, îmbiat, poftit la ceva. *Mircea nu așteptă pofteli ca să ia din merindele tovarășului.* ap. TDRG. *Văzînd paharul întins, s-a ridicat, l-a luat și l-a dus la gură, după ce a ciocnit, cum se cuvine la o așa pofteală cinstită.* TEODOREANU, M. U. 66. *Doamna Roxana îngălbeni, că era doar crescută în Țarigrad și știa ce înseamnă astfel de pofteli turcești.* C. GANE, TR. V. 213, cf. SCRIBAN, D.

— Pl.: *pofteli*.

— **Pofti** + suf. *-eală*.

POFTÍ vb. IV. **1.** Tranz. și intranz. A dori (puternic) sau a vrea să facă, să obțină, să fie sau să se întîmple (ceva), a jindui a rîvni, (învechit) a jelui, a dești dera, (învechit, rar) a poftisi; a dori (ceva) în mod exagerat, cu patimă, în mod nejustificat etc. *Cu ce obraz pohtească cerbul la izvorul apelor, așa pohtește sufletul mieu către tinre.* PSALT. HUR. 35^{v}/3. *Porăncitele tale jeluiiu (pohtiiu* H, *am dorit* D). PSALT. 263. *Nu ucide, nu fura, nu mărturisi strîmb, nu pohti.* CORESI, EV. 337. *Și răspunse Iuda: ce dzălog pofteșți cum să-ți dau?* PALIA (1581), 157/7. *Pohteai să bei și să mînînci, iară de moarete (sic!) nu te temeai.* COD. TOD. 213. *Pohtea avuție și aur și argint.* MOXA, 360/12. *Să nu pofteșți vecinului tău nece muiare-i, nece fata-i, ... nece boul* (a. 1607). CUV. D. BĂTR. II, 101/7. *Să nește pohtească preuția, bun lucru pohtește* (a. 1618). GCR I, 47/4. *Nu pofti casa vecinului tău.* PARACLIS (1639), 251. *Pohtește a sluji dulcției pîntecelui său.* PRAV. GOV. 38^{v}/7. *Eu cu rîvne pohtiiu pentru frații miei ... să scoț această sfîntă carte* (a. 1642). BV I, 121. *Pohtit-am și am nevoit de le-am scos pre limbă rumînească* (a. 1642). GCR I, 94/14. *Să strînsără năroade multe de creștini de pohtiia și însetа de svînta cruce să o vadză.* VARLAAM, C. 364. *Cui nu iaste urît a muri, cine n-ar pofti să viețuiască.* URECHE, L. 178, cf. PRAV. 205. *Ce pohtește trupul, nu isprăvireți.* N. TEST. (1648), 255^{r}/21. *Dacă-l pohtesc boierii și țara, mai bine să fie el stăpîn decît altul.* SIMION DASC., LET. 193. *I-ai dat ce-i pofteaște inima.* DOSOFTEI, PS. 62/9. *De ai pofti jărtvă, ți-aș aduce.* id. ib. 171/1. *Așa trebuie să facă cu pruncii ... cum ară pofti și ei să facă alții cu cuconii lor* (a. 1685). GCR I, 278/6. *Ei pohtesc pre D*[u]*mn*[e]*zău ca pre un desăvîrșit făcătoriu de bine.* BIBLIA (1688), [prefață] 6/40. *Fiiul tău, lisne va dobîndi ce va pohti* (a. 1691). GCR I, 288/7. *În loc aurit ... unde pohtescu sufletele.* MOLITVENIC (sec. XVII), 303. *L-au îngropat la mitropolii, afară, lîngă ușa bisericii, c-așe au poftit el.* NECULCE, L. 336. *Poftea pre această Evdochie ... să o ieie femeie.* CANTEMIR, HR. 479. *Pohtește lumină, ce nu i să dă altcevași fără numai focul muncilor* (a. 1700). GCR I, 338/33. *Banii ... încă și mai virtos nu-i poftiia.* C. CANTACUZINO, CM I, 79. *Toți frații poftea împărăția, iar mai virtos Selim.* R. POPESCU, CM I, 262. *De poftescu să le mai fie împărat au ba, să mărturisească.* R. GRECEANU, CM II, 130. *Eu pohtesc să fac voia măriei tale, iar nu a mea.* ANTIM, P. XXVII. *Să nu pohtești muiarea vecinului tău.* IACOV, SYN. 41^{r}/16. *Pune ceva mirodii pisate ce fel vei pohti.* MÎNCĂRILE, 99/7. *Tatăl mieu poftind să închiză o cale la cîmpu, au pus mărăciuni pe urmă* (a. 1779). GCR II, 119/24. *Pohtea să se ... sfătuiască, pentru verice*

pricină a stăpînirii sale, cu oameni procopsiți. VĂCĂRESCUL, IST. 251. *Unii poftea să-l spînzure așa mort, alții să-l arunce în Tibere.* ȘINCAI, HR. I, 14/12. *Poftesc ca de aci înainte să aveți prețesug mare cu moartea.* MAIOR, P. 41/2. *Cine ce pofteaște, leasne creade.* ȚICHINDEAL, F. 8/10. *Leopold îndată au poftit să facă pace cu turcii.* DIONISIE, C. 181. *Nu sînt vrednic de aceasta, nici poftesc slava aceasta.* BELDIMAN, N. P. II, 120/15. *Nu mai puțin pohtea să vază pre acest boier.* ZILOT, CRON. 68. *Nu pofteaște să fie sărac.* GOLESCU, Î. 70. *Pofteși acum, Gheorghie, să-mi mai faci întrebarea de dineoară?* DRĂGHICI, R. 37/3. *Poftiți ceva? îl întrebă impresariul.* CR (1846), 312/21. *Toate s-au făcut cum au poftit el.* BĂRAC, T. 19/17. *N-ajung unde pohtesc.* I. VĂCĂRESCUL, P. 62/12. *Îți dau lapte dulce, acru și smîntînă de pofteși.* PANN, P. V. I, 24/16. *Bine ai venit, domnule, ce pofteși de la noi?* NEGRUZZI, S. I, 172. *Domnul meu, iată-mă dinaintea d-tale. Ce pofteși?* ALECSANDRI, T. I, 357. *Locuitorii ... ce vor pohti să fie scriitori.* ODOBESCU, S. I, 300. *Nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una așa.* CREANGĂ, O. 259. *Încep a-i aduce ... tot ce-i poftea lui Ivan sufletul.* id. P. 309. *Ia vezi ce pofteaște dumneaei, strigă negustorul la un băiat.* CARAGIALE, O. III, 153. *Dacă văzu pe Făt-Frumos, ar fi poftit dumnealui să-l ginerească.* ISPIRESCU, L. 105. *Vede-un iaz în cale și pe loc gîndește Că prin iaz se află raci și scoici și pește, Și de raci îndată iată-l și poftește.* CONTEMPORANUL, II, 910. *De unde a știut Michiuță că eu poftesc la icre?* VLAHUȚĂ, O. A. II, 84, cf. MARIAN, NA. 17, ALEXI, W., TDRG. *Erau destui care pofteau locul.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 133. *Întreba pe oaspeți ce mai poftesc.* AGÎRBICEANU, A. 47. *Ce pofteși, omule, de nu mai ne lași în pace!?* BASSARABESCU, S. N. 16. *Uite-atîta poftesc, Toadere.* REBREANU, R. II, 67. *Le-am întrevăzut, le-am dorit, le-am poftit aceste vremuri.* GALACTION, A. 308. *Poate pofteși și dumneata să îmbuci oleacă.* C. PETRESCU, Î. II, 175. *Ce pofteși d-ta? — Un belet.* SEBASTIAN, T. 189. *Tăceau zîmbind și credeau ce pofteau.* SADOVEANU, O. X, 8. *Și boul cară greul pămîntului ... El merge cum pofteșe stăpînul, vrea-nu-vrea.* ARGHEZI, VERS. 395. *Ai masă să scrii pe ea cît pofteși.* CĂLINESCU, E. O. I, 35. *Ridică ori scad prețurile la grîne ori la vite cum poftesc ei.* CAMIL PETRESCU, O. I, 102. *Era preocupat, făurea planuri și poftea singurătate.* VORNIC, P. 178. *Cîn' pofteșe traiul meu, Să i-l deie Dumnedzeu.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 127. *Îndrăznește, îndrăznește Dacă inima-ți pofteșe.* id. ib. 383. *Pă hăla l-am popt'it ș-o fos d'e măsură la copilu miău.* DENSUSIANU, Ț. H. 96. *Ce ar popti să mînînce?* L. COSTIN, GR. BĂN. II, 156. *De pofteși să te cinstească, cinsteșe și tu pe alții.* I. GOLESCU, ap. DDRF. *Anevoie a dobîndi ce mult omul ar popti.* ZANNE, P. VIII, 460. *Nu popti mai mult piste a ta trebuință.* id. ib. *A poftit și el la lapte de bou,* se spune despre cineva care dorește un lucru irealizabil. Cf. id. ib. I, 334. (Refl. pas.) *Pentru care lucru iaste D[u]mn[e]zău pricină de săvîrșit și să pohteaște?* BIBLIA (1688), [prefață] 6/29. ◇ Expr. (Familiar) **Du-te unde pofteși** = pleacă unde vrei, mi-e indiferent unde mergi. ✦ Tranz. (Învechit și regional) A cere, a solicita; a pretinde. *Pohtim de la ... D[u]mn[e]dzău bună sănătate și pace* (a. 1604). IORGA, D. B. I, 27. *Episcopul să nu pofteaască dar de la herotonisiie lui.* PRAV. GOV. 12r/4. *Au fugitu Ștefan, fratele cel mai mare, la Cazimir craiul leșescu, poftindu ajutoriu împotriva frățîne-său.* URECHE, L. 67. *Va veni neștine la un priiatin, să pofteaască un cal sau un bou.* PRAV. 41. *Și binele cel netrecut de în veaci să-l dobîndim, carele noi toți îl poftim de la Hristos.* EUSTRATIE, PRAV. 5/9. *Poftind voie să meargă la scaunul țărei cei de moșie.* M. COSTIN, ap. DDRF. *Să roagă lui D[u]mn[e]zeu pentru noi ca să ne dea lucrul acela carele îl poftim noi de la sfinția sa.* CHEIA ÎN. 4v/22. *Să-mi faci o bisearică aice, să petrec într-însa, să vie cît vor pofti agiutoriul mieu* (a. 1692). GCR I, 299/26. *Au poftit puțintel lapte să mînînce. Iar femeia gazda i-au răspuns că „n-avem".* NECULCE, L. 80. *Decheval ... au poftit pace, căruia Traian foarte pre lesne i-au dat-o.* CANTEMIR, HR. 82. *Bătrînii Moldovei pohtiră de la Mihai Vodă să le dea domn pre fie-său.* ANON. CANTAC., CM I, 136. *Pre cine va alege ... a fi domn ... poftim ca să nu strice această așăzare acestor mănăstiri* (a. 1743). URICARIUL, I, 58. *Pofteși ... să slujăsc porții tale și să mă hrănești.* ALEXANDRIA (1794), 46/1. *Aceasta neplăcîndu-i marelui Constantin, au poftit de la Likinie ca țările să le împartă în două între dînșii.* ȘINCAI, HR. I, 39/37. *Cîtă sămînță pofteaște fieștecarele pămînt, pre plugari îi învață esperiența.* ECONOMIA, 37/15. *Ei poftiră ca să-i sufere împăratul să treacă la dînsul preste Dunăre.* MAIOR, IST. 180/8. *Poftim ca să hie La sfat și ceata noastră goleață.* BUDAI-DELEANU, Ț. 386. *Găsindu-se aceste cărți, să să trimeață în grabă, fiindcă sînt poftite de dumnealui sărdaru Nica* (a. 1818). IORGA, S. D. XII, 175. *Pe aceste principii voi respecta toate națiunile ardelene, poftind egală respectare de la dînsele.* BARIȚIU, P. A. II, 119. *Plec, și cu plecăciune, iertăciune vă poftesc.* PANN, E. I, 39/18. *Poftesc de multe ori scuză că am întîrziat așa tare cu răspunsul.* SBIERA, F. S. 79. *Fără întîrziere a poftit colaborarea mea.* GALACTION, A. 89. *Vitoria a poftit o garafă de vin și-a cerut și al treilea pahar.* SADOVEANU, O. X, 596. ✦ (Prin Bucov.) A cere (ceva) în scris, a face o cerere. Cf. LEXIC REG. 106. ✦ (Cu valoare de interjecție interogativă; de obicei în forma *poftim*) Cuvînt de politeță cu care se răspunde cînd nu s-a auzit sau nu s-a înțeles ceea ce a spus cineva și prin care se solicită repetarea celor spuse; ce? cum? mă rog? aud? *Grigore (necrezîndu-și auzului): Poftim?* H. LOVINESCU, C. S. 13.

2. Tranz. (De obicei construit cu dativul) A exprima (cuiva) o dorință de bine, a face (cuiva) o urare, a dori (cuiva) ceva de bine; a ura. *Domnul pohteaște pace și șerbului a lui.* PSALT. HUR. 30r/7. *Tuturor bl[a]goc[e]stivilor creștini, pace ... de la ... D[u]mnezeu, atotfiitoriul pohtesc* (a. 1642). GCR I, 94/8. *Celor cetitori și ascultători despre Dumnezău, tot binele pohtim* (sec. XVII). CAT. MAN. I, 182. *Pace și sănătate tuturor cetitorilor poftesc* (a. 1683). GCR I, 269/30, cf. 268/31. *De la Dumnezeu sănătate pohtim dumitale* (a. 1719). BUL. COM. IST. IV, 46. *Toate cele fericite trupești și sufletești pohtesc sfinții tale* (a. 1747). URICARIUL, XXIV, 445. *Poftesc să-ți meargă bine.* BUDAI-DELEANU, Ț. 254. *Poftindu-i sănătate și cale bună, zburară de la el.* ȚICHINDEAL, F. 374/4. *Toată fericirea îți poftesc.* DRĂGHICI, R. 92/13. *Cu prilejul înnoirei anului, mă grăbesc ca să-ți poftesc cele mai mari norociri.* KOGĂLNICEANU, S. 55. *Personalul gubernului și mulțime de alți locuitori se adunase spre a-i pofti călătorie fericită.* BARIȚIU, P. A. II, 714. *Un om din sat trece, le pofteșe „bună odihnă".* SLAVICI, N. I, 30. *Fetele împăratului ... îi sărutară mîna, îi poftiră biruință.* ISPIRESCU, L. 49. *Baciu îi pofti noapte bună.* REBREANU, I. 73. *Un pădurar cu tolba subsuoară ... trecînd și poftindu-le ziuă bună.* C. PETRESCU, Î. II, 99. *A poftit sănătate și voie bună domnului mire.* SADOVEANU, O. XI, 336. *Își poftiră bună dimineața.* id. ib. XIII, 292. *Se ridică repede și, poftindu-le noapte bună, ieși.* IL ianuarie 1960, 13. *Eu acuma-ți mulțămesc Și mult bine îți poftesc.* MARIAN, Î. 311.

3. Tranz. (Complementul indică oameni, p. gener. ființe) A ruga, a solicita, a cere sau a transmite să vină, să se prezinte, să stea etc. undeva ori la cineva, a invita, a chema ; a îmbia, a îndemna. *Împărăteasa ... trimisă de o pofti.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 90r/12. *Vulturul ... pre puii lui au pohtit, slobozind aripile* (a. 1688). GCR I, 282/2. *L-au poftit pe sol la curtea domnească.* NECULCE, L. 148. *Să înalță și să mărescu și poftescu pă domnu să facă ceale necuviioase.* R. POPESCU, CM I, 432. *Pohtindu-l să meargă la Tîrgoviște, el fiind omu bătrîn, n-au vrut să meargă.* R. GRECEANU, CM II, 122. *Veniră și soli ... pohtind pre craiul să meargă fiind vreame de corunație.* id., ap. GCR I, 334/15. *Au deschis porțile ... și i-au poftit ca să intre* (cca 1750). GCR II, 85/8. *Celi ce au învățat Bertold ... carile le-au dat celor ce era poftiți*

de dînsul (a. 1779). id. ib. 120/30. *Era poftite o mulțime de persoane însămnate.* AR (1830), 7[1]/12. *Ca o săracă, nimeni nu o mai cunoaște, nimeni nu o mai poftește.* MARCOVICI, D. 37/6. *L-au poftit în corabia sa.* DRĂGHICI, R. 16/9. *Aflînd de la vezir că îl poftește frate-său să meargă la India.* GORJAN, H. I, 2/28. *Gospodarii ... sînt poftiți ca să se gîndească la cele arătate în călindar.* I. IONESCU, C. VI/5. *Poftește un proroc și-i poruncește să-i spună.* BĂRAC, A. 9/5. *El convocă un sfat ostășesc, în care pofti pe toți senatorii din tabără.* BĂLCESCU, M. V. 203. *Nime nu e poftit în patria sa.* CR (1848), 24[1]/4. *L-am poftit să vie ca să-ți dea lecții de trei ori pe săptămînă.* NEGRUZZI, S. I, 7. *Dacă vro coconiță ... Crezînd că ne prefacem, ne-ndeamnă, ne poftește, Ne ia la joc, greșeala-i îndată și-o plătește.* ALEXANDRESCU, O. I. 193. *Poftește-i sus și adă luminări degrabă.* ALECSANDRI, T. I, 41. *Veni să poftească pe amîndouă domnițele din partea mumei lor.* ODOBESCU, S. I, 130. *Se duce prin pădure să caute pe cumătru-său și să-l poftească la praznic.* CREANGĂ, O. 17. *Ea regretă că nu l-a poftit și pe Paul.* CARAGIALE, O. III, 71. *Căscam gura pe dinafară, pe la toate serbările, căci nici pomeneală nu era să fiu și eu poftit.* ISPIRESCU, L. 32. *Îmi dete adresa și mă pofti să viu pe la el.* VLAHUȚĂ, O. A. I, 191. *Lucrul principal al vornicelor este de a pofti sau a chema pe oaspeți la nuntă.* MARIAN, NU. 217. *La somn o poftesc scăpătatele stele.* COȘBUC, AE. 68. *Am venit să-ți spun că te poftește coana Diamandula.* D. ZAMFIRESCU, V. Ț. 21. *Jupînesele noastre, rar poftite la castel.* DELAVRANCEA, O. II, 51. *Îi dădui un scaun și-l poftii să șază.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 30. *Feciorii le pofteau la dans cu ușoare înclinări din cap.* AGÎRBICEANU, A. 114. *Intră în cafenea; toți îl poftesc care dincotro.* GÎRLEANU, N. 51. *Părintele Ionică veni să ne poftească la masă.* HOGAȘ, DR. I, 47. *Fetele ... așteptau cu inima strînsă să fie poftite la horă.* REBREANU, I. 25. *Proprietarii îl pofteau pe un scaun.* BASSARABESCU, V. 87. *O servitoare cu bonetă albă pofti pe mosafiri să urce la etaj.* GALACTION, O. A. I, 57. *Musafiri la mine acasă, Fără să-i poftesc vreodată, Am un șoarec, doi painjeni.* TOPÎRCEANU, B. 57. *Nici nu m-ai poftit să stau jos.* CAMIL PETRESCU, T. I, 269. *Îmi dai voie să te poftesc oleacă în casă?* C. PETRESCU, Î. II, 167. *Luasem obiceiul să-l poftesc cu mine la masă de cîte ori îl întîlneam.* I. BOTEZ, ȘC. 87. *Țigăncile care te pofteau să cumperi.* SEBASTIAN, T. 70. *Starostele le-a curmat piuitul, făcînd o strigătură cu care poftea nuntașii în casă.* VLASIU, A. P. 66. *Măria sa pofti pe armaș în odaia lui.* SADOVEANU, O. X, 180. *Cine-o fi găsit cu cale Pe-nserate, de i-a scris Pe adresa dumisale Să poftească la Paris?* ARGHEZI, VERS. 216. *Divanul pe care fură poftiți era de asemeni înălțat în chip nefiresc.* CĂLINESCU, S. 205. *Nu poftea în casa lui decît artiști de marcă.* STANCU, R. A. I, 165. *Îl pofti într-o sală despărțită printr-o vatră mare de ceramică.* VINEA, L. II, 306. *Poftește, prietene, Și vezi ce-a fost, Ce e, Și povestește.* JEBELEANU, S. H. 8. *L-am poftit în curte.* BARBU, P. 72. *Ai poftit atunci la masă Oaspeți buni.* HOREA, P. 77. *Am fost poftit în încăperi bătrînești.* S iunie 1960, 50. *Îi pofti în curte la un pahar de vin.* V. ROM. iulie 1962, 7. *Numită Și poftită Cu cuvinte bune Cu pahare pline.* MARIAN, V. 159. *A plecat să poftească la dînsul pe toți prietenii săi.* ȘEZ. I, 4. *Poftindu-l pe un scaun, îi zise ...* ib. IV, 185. *Foaie verde colelie, Fetele de la regie ... Mă poftesc la ele-n case.* CIAUȘANU, V. 21. *Una poarta-i deschidea, Doauă-n casă mi-l poftea.* BALADE, III, 175. *Cu vasul gol nu pofti oaspeți.* ZANNE, P. IV, 225. ◇ Refl. *Duminică ne poftim la dejun la dv. toată familia subscrisului.* CARAGIALE, O. VII, 80. ◇ Refl. recipr. *Începură cu însălătăcire la luptă a se pofti.* PANN, E. II, 99/3. *Ne poftim ca oarecine la temniță.* ALECSANDRI, T. I, 138. *Se poftesc ca grecii la pușcărie.* ZANNE, P. VI, 135.

4. Tranz. (Astăzi rar; complementul indică oameni) A ruga[1] **(1)**; (sens curent; adesea în construcții imperative) a cere în chip categoric, hotărît să facă, să respecte etc. un anumit lucru, a soma. *Întîi au poftit craiul pre Alixandru Vodă ca să-i trimită ajutoriu împotriva crizacilor.* URECHE, L. 73. *Au venit la craiul soli cu daruri poftindu-l de pace.* SIMION DASC., LET. 30, cf. M. COSTIN, ap. GÎDEI, 172. *Deci vă poftescu cetitorilor, pre unde ar fi greșit condeiul meu, să priimiți.* NEGULCE, L. 4. *Sol la domnul Moldovei ...* [a trimis] *poftindu-l și rugîndu-l ca să dea voie pomenitului mai sus Ilie vistiariul ... să vie la nuntă.* R. GRECEANU, CM II, 166. *Pohtim pă dumneata să nu lipsești a ne înștiința* (a. 1719). BUL. COM. IST. IV, 46. *Am pohtit pre preasfinția sa mitropolitul ... ca să întărească* [acest hrisov] *și cu blăstăm* (a. 1764). URICARIUL, I, 296. *Părintele și stariful meu m-au trimis, și poftindu-te, de ai poame în livadă, să-i trimiț pufințele* (a. 1808). GCR II, 200/6. *Răbdare, fă surioară, nu te grăbi, te poftesc.* BELDIMAN, O. 69/20. *Și s-au și făgăduit Că-i va împlini dorința pentru care i-au poftit.* CONACHI, P. 64. *Îl poftește ca să nu îmbie a intra în acea țară și a-i aduce vreo pagubă.* BĂLCESCU, M. V. 93. *El nu se prea grăbise a veni în ajutorul lui Sinan, după cum fusese poftit.* id. ib. 209. *Isprăvnicia ... îl poftește de a face catagrafie de toate proprietățile* (a. 1857). CAT. MAN. I, 15. *Bade Stane, te poftesc să nu te amesteci în conversația noastră.* ALECSANDRI, T. 766. *Poftește pe moș Fotea ... să mai facă ... cîte unul.* CREANGĂ, A. 3. *Te poftesc din toată inima mea, slăvite, să primești cîteva blănuri de soboli.* SADOVEANU, O. X, 257. *Voinicul ... au început s-o pofteasscă ca să-l îngăduie măcar oleacă.* SBIERA, P. 37. *Te poftesc ca să spui frățîni-meu cînd l-ii întîlni mîne.* id. ib. 165. ◇ Refl. (Învechit) *Să cerea și să pohtea cu lacrămi să șerbască lui Dumnedzău.* VARLAAM, C. 351. *Fiind înstreinați din țară, se poftea să vie la pămîntul lor.* N. COSTIN, LET. II, 82/22. *Goții ... s-au poftit să-i priimască împăratul și în ceata slujitorească.* CANTEMIR, HR. 256.

5. Tranz. (Cu o nuanță de politețe) A avea bunăvoința, amabilitatea, bunătatea etc. să ...; a binevoi. *Poftește, dragul meu, de-ți aleage cevași.* BĂRAC, T. 35/14. *Socrul roagă-n capul mesei să pofteasscă să se pună Nunul mare, mîndrul soare, și pe nună, mîndra lună.* EMINESCU, O. I, 85. *Se înduplecă de rugăciunile negustătorului și pofti să meargă să-i vadă marfa.* ISPIRESCU, L. 24. *Vei pofti Un strat de cepe a răsădi.* COȘBUC, P. II, 237. *Cuconițelor, domnul colonel vă roagă să poftiți să vă aranjați, zice ofițerul adjutant, salutînd scurt.* BRĂESCU, O. A. I, 40. ✦ P. ext. (Folosit și absol.) (Cu intenția de a sfida, de a înfrunta pe cineva) A avea îndrăzneala, cutezanța, curajul (să ...), a îndrăzni, a cuteza, a se încumeta; p. ext. a încerca. *Atunci să pofteasscă iar d. judecător să ne mai facă fasoane.* CARAGIALE, O. II, 18. *Poftește și te mai acuză și de altădată.* AGÎRBICEANU, L. T. 299. *Atunci să fi poftit jupînul să nu-mi deal* REBREANU, I. 15. *Să pofteasscă un popă ... să vorbească mai frumos de cum scrie la cazanie.* STĂNOIU, C. I. 27. *Acum să pofteasscă prusienii, să le arătăm noi ce putem.* BRĂESCU, O. A. II. 130. *Nu-i mai trecu deloc prin minte că s-ar putea ca cineva, în ședință, să nu-i dea dreptate. „Să pofteasscă!"* PREDA, D. 97. ✦ Intranz. A putea, a îndrăzni să vină, să meargă, să intre etc. undeva; p. ext. a veni, a sosi, a se duce, a intra etc. undeva. *Poftește, domnule, că eu sînt gata.* BĂRAC, T. 22/9. *Mai pofteasscă de-acum și alți leneși în satul acela, dacă le dă mîna.* CREANGĂ, P. 332. *Vă rugăm a ne scrie negreșit cînd poftiți la noi.* CARAGIALE, O. VII, 268. *Tînărul gospodar ... ne ruga cu stăruință să poftim înăuntru.* VLAHUȚĂ, ap. TDRG. *Cine vrea să ia cuvîntul, să pofteasscă la tribună!* I. NEGRUZZI, ap. TDRG. *De ce nu poftiți și dumneavoastră să vedeți petrecerea noastră?* REBREANU, I. 22, cf. BASSARABESCU, V. 88. *De mîine să poftești regulat la serviciu.* BRĂESCU, O. A. I, 136. *O să poftesc la cina pregătită.* SADOVEANU, O. I, 701. *Încîntat și vă rog să mai poftiți.* CĂLINESCU, E. O. I, 219. *Să pofteasscă mîine la lucru.* PAS, Z. I, 303. *Din nou să vă gătiți Ca la nuntă să-mi poftiți.* TEODORESCU, P. P. 621. ✦ (Adesea cu valoare de interjecție;

de obicei în forma *poftim)* Cuvînt (de politeţe) care se foloseşte: **a)** pentru a invita o persoană să vină, să intre, să se aşeze, să plece etc.; pentru a îndemna la acţiune, la luarea unei decizii etc. *Poftim boieri, prieteni, poftim, veniţi încoace.* ALECSANDRI, T. II, 109. *Ia poftim, cumetre, zise ea luînd scăunelul şi punîndu-l deasupra gropei cu pricina.* CREANGĂ, P. 32. *Poftim la mine, dacă vrei, am ceai şi tutun bun.* DELAVRANCEA, T. 204. *Am să-ţi dau avertisment! — Poftim.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 202. *Poftim, şezi.* GÎRLEANU, N. 132. *Poftim pe-aici.* HOGAŞ, DR. I, 86. *Poftim mai aproape.* REBREANU, I. 22. *Acum poftim de vezi clasa unde vei preda cursurile dumitale.* GALACTION, O. A. I, 159. *Poftim la geam, sublimă arătare.* TOPÎRCEANU, P. O. 63. *Poftim, de eşti în stare, explică-mi, te rog, jocul.* CAMIL PETRESCU, T. III, 346. *Nae, poftim încoa!* BRĂESCU, O. A. I, 406. *Poftiţi aici la lumină!* SEBASTIAN, T. 232. *Deschide poarta şi zice iar: — Poftim înlăuntru!* SADOVEANU, O. I, 61. *Aş vrea să-ţi spun ceva, dar să nu te superi. — Nu mă supăr. Poftim.* BENIUC, M. C. I, 38. *Poftim, poftim, nu-mi necinstiţi bătrîneţele ocolindu-mi pragul casei.* GALAN, Z. R. 381. *Poftiţi şi gustaţi Din Sare Din pîine.* BRAD, O. 118. *Vrei să ne arăţi drumul? — Poftim.* S februarie 1961, 9. *Poftiţi, închinaţi odată, Vă udaţi gura căscată.* POP., ap. GCR II, 315. *Poftim, vere, vin de bea.* TEODORESCU, P. P. 526. *Ian scobori din cocie şi poftim la căsăchie.* BIBICESCU, P. P. 325. *Poftim pungă la masă dacă ţi-ai adus de-acasă.* CREANGĂ, P. 234, cf. ZANNE, P. III, 647, 650, I. CR. III, 156; **b)** pentru a da cuiva ceva; ia, ţine, na. *Poftiţi, el răspunse, că vă dau eu încă, Boul şi măgarul de aste mănîncă.* PANN, P. V. I, 12/21. *Iată, poftim scrisoarea prin care mi se notifică trimiterea ceculuí.* CARAGIALE, O. II, 199. *La plecare, ea mi-a dat acest inel ... Poftim!* ISPIRESCU, L. 107, cf. ALEXI, W. *Poftim banii.* ap. TDRG. *Poftim repertoriul: o sută de piese.* BRĂESCU, O. A. I, 35. *(Scoate, în fine, două jumătăţi de bilet de tren): Poftim.* SEBASTIAN, T. 116. *Ia, poftim un măr.* TEODOREANU, M. U. 166. *Poftim, ceteşte. Tîrgul Deva e în flacări.* SADOVEANU, O. X, 379. *Şi de vi-i foame, inima Poftim! luaţi-o.* BENIUC, V. 15. *Poftiţi batiste — una de fiecare.* T noiembrie 1962, 26; **c)** (adesea precedat de exclamaţia „ei") pentru a exprima uimire, dezamăgire, nemulţumire, necaz, revoltă etc.; (ei) na, na-ţi-o, asta-i bună. *Poftim poşte! ... Dacă nu merg caii, fug surugiii.* ALECSANDRI, T. I, 114. *Să se însoare cînd îi bătut de brumă ca un sbîrciog. Poftim!* id. T. 941. *Poftim! După bucluc umbli, peste bucluc ai dat!* CREANGĂ, P. 306. *Poftim, soro, noroc pe chioara lui Cănuţă.* CARAGIALE, O. II, 223. *Ei, poftim! ce-mi foloseşte?* CONTEMPORANUL, I, 198. *Poftim, tot eu vinovat!* OLLĂNESCU, ap. DDRF. *Poftim! Să dezbraci pe-un gol ca napul — cu ce-şi bate paşa capul!* COŞBUC, P. II, 49. *Poftim treabă!* ALEXI, W. *Ce gălăgie! Ei, poftim de scriel* TDRG. *Poftim, tocmai cîn' s-a găsit!* DELAVRANCEA, T. 216. *Poftim cafeneal zise înfuriat.* GÎRLEANU, N. 56. *Poftim! se miră Stănică, privind pe Felix.* CĂLINESCU, E. O. I, 305. *Poftim, ia-le de unde nu-s cutiile.* BARBU, P. 174. *Şi acum, poftim, să te dea gata.* S ianuarie 1961, 23. *Bine, poftim, îmi fac autocritica.* T martie 1962, 23. ✧ Expr. (Regional; substantivat) **S-a dus luna** (sau **vremea) lui poftim,** se zice: **a)** cînd a trecut luna august sau anotimpul toamnei, cu belşugul de produse. Cf. UDRESCU, GL.; **b)** cînd a trecut copilăria, în care le ai pe toate de-a gata. id. ib.; **c)** cînd cineva a pierdut avantajele de care s-a bucurat mai înainte. *Hai, omule, pune umărul la roată, că s-a dus vremea lui poftim.* id. ib.

— Prez. ind.: *poftesc.* — Şi: (învechit) **pohtí,** (regional) **popti** vb. IV.

— Din v. sl. ***pochъtěti*** (= **похотѣти**).

POFTICIÓS, -OÁSĂ adj. **1.** (Despre oameni) Care doreşte mult ceva (în special un lucru de mîncare); lacom, doritor, dornic, (rar) poftitor **(1)**, (regional) poftăreţ, poftos. Cf. DRLU. *Moşneagul, pofticios şi hapsîn, se ia după gura babei.* CREANGĂ, O. 20. *Dacă o femeie îngreunată pofteşte de la cineva vreun fel de mîncare ... şi acela nu-i dă, ... cu cît e femeia mai pofticioasă, cu atîta ... păcatul respectivului e mai mare.* MARIAN, NA. 13, cf. DDRF, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U. *Mai pofticios, sare gardul, se caţără într-un prun şi s-aşază pe trai.* I. BOTEZ, B. I, 143, cf. SCRIBAN, D. *Împăratul, pofticios de moarte-mpărătească.* I. CR. II, 235, cf. PAMFILE, C. 49. ✦ (Rar) Pretenţios; ambiţios. *Eşti prea pofticios, băgă de seamă stăpînul tartarului, aceasta n-o pot face.* GANE, N. III, 23. *Soţia lui însă, ca una ce era mai pofticioasă şi doritoare de măriri tot mai înalte ..., dorea să fie acuma şi mai mare decît o împărătească.* MARIAN, O. I, 12. ✦ (Despre ochi, privire, gesturi etc.) Care exprimă, care denotă, trădează lăcomie, poftă **(2)**; care exprimă, care denotă, trădează poftă **(3)**, patimă, viciu. *Picioruşele cele mici parc-ar voi ... să s-ascundă de ochii pofticioşi.* CONV. LIT. XIII, 333. *Copilul rămase pironit locului, cu ochii pofticioşi la rachiu.* REBREANU, I. 19. *Sofistul cu buze pofticioase de hetairă a fost răpus.* I. BOTEZ, B. I, 121. *A trecut cu coşurile încărcate pe lîngă dînşii şi s-a făcut că nu le vede ochii pofticioşi.* GALAN, Z. R. 17.

2. (Rar; despre mîncăruri, mirosuri etc.) Care aţiţă pofta; apetisant, îmbietor; excitant. *Îmbibată de alilea parfumuri grase şi pofticioase.* CARAGIALE, ap. CADE. *Mirosul acesta cald şi pofticios îi stîrnise din nou lîhneala aţipită.* C. PETRESCU, C. V. 117. *S-o adus ... tot mîncări de cele săţioasă şi pofticioase.* ŞEZ. VIII, 74.

— Pl.: *pofticioşi, -oase.*

— **Pofti** + suf. *-icios.*

POFTILÁT s. n. v. **potilat.**

POFTÍRE s. f. Acţiunea de a p o f t i şi rezultatul ei. **1.** (Învechit) Cf. p o f t i **(1).** *Asemănrareţi cu acela întăiul al neştiuturelor voastre pohtir[i].* COD. VOR. 142/17. *Lăudat iaste păcătosul în pohtirile sufletului său.* PSALT. 14. *Să fugim de a trupului pohtire şi de lucrul lumiei aceştiia trecătoare.* CORESI, EV. 208. *Că de pururea iaste spre toţi oamenii pohtirea bogăţăiei.* id. ib. 431, cf. DRLU, LB, POLIZU, LM, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. ✦ (Prin Bucov.) Cerere scrisă. Cf. ALR SN IV h 985/365, LEXIC REG. 106.

2. (Învechit) Urare (făcută cuiva). Cf. p o f t i **(2).** *Mă grăbesc ca să-ţi poftesc cele mai mari norociri ... Deşi aceste poftiri sînt mici şi nu sînt bine arătate.* KOGĂLNICEANU, S. 55.

3. Invitaţie, chemare, solicitare adresată cuiva de a veni, de a se prezenta etc. undeva sau la cineva. Cf. p o f t i **(3).** *În acele vremi s-au văzut ostaşii români la poftirea domnului lor, de a jărfi părţile lor de leafă.* BĂLCESCU, M. V. 600. *Nu mi-e de alt venirea, Decît să-ţi cinstesc poftirea.* PANN, E. II, 50/19. *Aceasta era o poftire la prînz pe a doua zi.* NEGRUZZI, S. I, 56. *Flămînd cum era, nemaiaşteptînd multă poftire, se aşază jos lîngă cei doi şi încep a mînca.* CREANGĂ, O. 158. *S-a dus domnul Niţă să-l vază, în urma unei scrisori de poftire.* BRĂTESCU-VOINEŞTI, P. 144. *Poftirea lui cuconu Ioniţă era numai aşa de formă.* HOGAŞ, DR. II, 90. *Cu o poftire scurtă ... ofiţerul puse la dispoziţia doctoriţei vehiculul companiei.* BRĂESCU, O. A. II, 322. *Au hotărît să deie zvon în ţară, făcîndu-se poftire tuturor de la mic pînă la mare.* SADOVEANU, O. X, 350. *Să caut să-l conving pe Grunz să-ţi primească poftirea la masă?* STANCU, R. A. IV, 105. *Lume puţină, căci poftirile se făceau pe sprînceană şi cu zgîrcenie.* PAS, L. I, 227. *Intrase de-a dreptul în problema candidaturii, fără să aştepte poftire.* VORNIC, P. 161. *Şi-ustă carte ţi-au adus, Cu poftire boierească Să mergi la curtea domnească.* ALECSANDRI, P. P. 181. *Eu nu-ţi fac poftire multă.* CONTEMPORANUL, II, 759, cf. SEVASTOS, N. 73. *Flăminzilor nu le trebuie poftire multă.* ZANNE, P. III, 554.

4. (Rar) Rugăminte **(1).** Cf. p o f t i **(4).** Cf. DDRF. *Trimiseră la un proprietar, al cărui conac era chiar*

pe malul Ialomiței, o poftire să împrumute cîțiva cai. CAMIL PETRESCU, O. II, 651.
— Pl.: *poftiri.* — Și: (învechit și regional) **pohtíre** s. f.
— V. **pofti.**

POFTISÍ vb. IV. Tranz. (Învechit, rar) A pofti **(1)**. *Nu mai poftiseasem nice urmă de păcat trupăsc.* DOSOFTEI, V. S. octombrie 83r/24, cf. SFC III, 109, 113.
— Prez. ind.: *poftisesc.*
— **Poftă** + **suf.** *-isi.*

POFTÍT[1] s. n. (Învechit) Faptul de a pofti **(1)**; poftă **(1)**. *Ferice de cel ce imple deșideratul (pohtitul* C, pohta H, dorul D) *său dinși.* PSALT. 274. *Nu pridădi mere, doamne, de deșideratul* (dorul D, jealea V, pohta H, *pohtitul* C) *mieu păcătoșilor.* ib. 291, cf. LEX. MARS. 200.
— Și: **pohtít** s. n.
— V. **pofti.**

POFTÍT[2]**, -Ă** adj. **1.** Care este dorit, rîvnit **(1)**, jinduit. *Mai deșiderate (pohtite* C, dorite D) *de aurul și de pietri curate multe.* PSALT. 31. *Și să făcu Esechii avuție și mărire multă foarte și visterii ... și cămări de aramă și vase pohtite.* BIBLIA (1688), 330[1]/51. *Țările asuprite de giugul turcilor den cumplita a lor robie a le ridica și în ce veche și de oarecîndu poftită volnicie a le înturna să pulem.* N. COSTIN, L. 575. *Prea doritului și prea poftitului mieu fiu Ioasaf bucurie.* VARLAAM-IOASAF, 161r/14. *O, viață! ... nu iaste în lume mai fragidă, nici mai poftită decît tine* (a. 1794). GCR II, 151/35, cf. DRLU, CLEMENS, LB. *El nice grijă n-are de poftita deșteptare.* BĂRAC, A. 49/4. *Loc ce-i locuit De dragoste, de trufie și de tot lucrul poftit.* CONACHI, P. 180. *Ploi prea poftite nu sînt, Decît cînd e uscăciune și secetă pre pămînt.* PANN, E. II, 81/1.
2. (Rar) Invitat, chemat. Cf. DDRF, DEX. ◇ (Substantivat) *Au plecat toți poftiții străini.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 309.
— Pl.: *poftiți, -te.* — Și: (învechit) **pohtit, -ă** adj.
— V. **pofti.**

POFTITÓR, -OÁRE adj. **1.** (Astăzi rar) Pofticios **(1)**, doritor, dornic. *Ce-ați ieșit să vedeți? Omu întru moi veșminte îmbrăcat? ... Ce se zice: hrănit și pohtitoriu răpausului.* CORESI, EV. 526. *Era om bărbatu, de minte ascuțit și pohtitoriu de lucruri mari și îndrăzneț.* URECHE, L. 119. *Să nu fim pohtitori slavei deșarte.* N. TEST. (1648), 255v/8. *Prea lesne au primit Mihai Vodă acest lucru, ca un om de oști purure poftitor.* M. COSTIN, LET. I, 220/26. *Craiul leșăscu ... iaste iubitor de creștinătate și poftitoriu de pace.* N. COSTIN, L. 599. *La voia poftitoare, puține cuvinte trebuie îndemnătoare.* CANTEMIR, IST. 120. *Împărații romani poftitori de lățimea împărăției lor fiind ... au trimis să supuie și pe acei dachi.* C. CANTACUZINO, CM I, 12. *Cunoștea pe vezirul că era poftitor de pace.* AXINTE URICARIUL, LET. II, 146/19, cf. ANON. CAR. *Ca un iubitoriu de fii părinte și de bine poftitoriu.* MINEIUL (1776), 6v1/22. *Sînt lacomi și poftitori de a vedea mărfurile.* IST. AM. 23r/9, cf. DRLU, CLEMENS. *Poftitoriu de laudă.* LB. *Unii din boieri, poftitori de slavă, umblară să turbure poporul.* ISPIRESCU, M. V. 33, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U. *Trase mai întăi către sine un taler mare, în care se afla întins un crap de trei oca ..., și-l gustă poftitor cu ochii.* SADOVEANU, O. V, 692. *Omul e om și pace, poftitor de la fire.* RETEGANUL, P. III, 30. ◇ (Substantivat) *Pohtitoriul de bine, voauo tuturor creștinilor, smeritul Melhisedec* (a. 1642). GCR I, 94/26. *Uricios lucru iaste cineva știința despre cei poftitori a-și ascunde.* CANTEMIR, IST. 61. *Veniți poftitorii de curățe.* MINEIUL (1776), 87r2/38. *Omul, poftitoriul de viață lungă, păși înaintea lui Dumnezeu* (a. 1847). GCR II, 357, cf. GR. S. VI, 114. ✦ (Despre ochi, privire, gesturi etc.) Care exprimă, care denotă lăcomie, poftă, dorință, invidie. *Cu ochii poftitori nesătui.* ARDELEANU, U. D. 38. *Nu știu ce este zavistia și ochiul poftitor la norocul vecinului.* GALACTION, O. A. I, 341.
2. (Gram.; învechit; în sintagma) *Modul poftitor* = modul optativ, v. optativ. Cf. HELIADE, GR. ROM. 62/7.
3. (Învechit, rar) Îmbietor, ispititor, atrăgător. *Cîte sînt în lumea aceasta luminate și pohtitoare, multă trudă și usteneală au iară dulceață puțină.* CORESI, EV. 27.
4. (Învechit și regional) Care invită, care cheamă, care roagă. Cf. DRLU. *Divanu face pohtitoare cerere ... ca din împlarii sudiți ce să găsesc aici ... să rădice cîțiva* (a. 1829). DOC. EC. 428, cf. POLIZU. *Să-l înșele Trimițîndu-i ... O hîrtie-nșelătoare, Poftitoare, rugătoare, Ca să vie Iordachi-acasă.* ALECSANDRI, P. P. 179.
— Pl.: *poftitori, -oare.* — Și: (învechit) **pohtitór, -oáre** adj.
— **Pofti** + suf. *-tor.*

POFTITOREÁSĂ s. f. (Într-un descîntec) Femeie care poftește. *Cu rîmnitorul, Cu rîmnitoreasa; Cu poftitorul, Cu poftitoreasa.* GR. S. VI, 114.
— Pl.: *poftitorese.*
— **Poftitor** + suf. *-easă.*

POFTITÚRĂ s. f. (Învechit) Poftă **(3)**. *Să n-avem pohtitură întru noi.* CORESI, L. 271/19. *Omoriți noadurile voastre ceale ce pre pămînt sînt curvia, necurăția, pohtitura, rîvnitura.* id. ib. 463/20, cf. LEX. MARS. 197.
— Pl.: *poftituri.* — Și: **pohtitúră** s. f.
— **Pofti** + suf. *-tură.*

POFTOREÁLĂ s. f. **1.** (Învechit) Repetare; recidivă. *Spre pedeapsa pentru poftoreala (repetarea) vinovăției lui.* COD. SILV. 42, cf. POLIZU.
2. (Regional) Cusătură dublă. SCL 1971, 404.
— Pl.: *poftoreli.*
— **Poftori** + suf. *-eală.*

POFTORÍ vb. IV. Tranz. (Învechit) **1.** (Folosit și absol.) A reveni (insistînd) asupra unui lucru făcut, spus etc.; a face, a spune etc. încă o dată; a repeta, a reînnoi, a reaminti; a insista. *Înțelegîndu Ștefan Vodă cum craiul să apropie cu oaste ... de iznoavă au poftorit solia.* URECHE, L. 101. [Tătarii] *din năvală mare pre lesne dau dosul, și din fugă răschirîndu-se, de multe ori poftoresc războiul.* SIMION DASC., LET. 99. *Singur pohlorind cu glas: lasă, lasă.* M. COSTIN, LET. I, 254/17. *Și iarăși poftorea de cîtea bucurîndu-să.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 120v/29. *Să cutremurau și nu mai cutezau să mai poftorească.* id. ib. 157v/36, cf. N. COSTIN, L. 290. *În urma glasului, văile, codrii, munții ... aceeași zisă ar poftori.* CANTEMIR, IST. 87. *Care stihuri mai denainte pomenindu-să, aicea nu le vom mai poftori.* id. HR. 117, cf. ANON. CAR. *Cum au zis domnia sa, așa au poftorit și dumnealor cu toții* (a. 1716). URICARIUL, V, 375/8. *Cîntări cîntă ... adesea pohlorîndu-le* (cca 1750). GCR II, 52/1. *Mai poftori vorba.* VĂCĂRESCUL, IST. 281. *Toate aceastea ... porunceașle de vreo cîteva ori să le poftorească* (a. 1790). BV II, 336. *Ca să poți mai lesne înțelege toate cîte scrie la anul acesta Procopie, poftorește cîte am scris la anii 457 și 490.* ȘINCAI, HR. I, 105/15. *Iară și iară poftorește ... că românii așa lesne fură învinși.* MAIOR, IST. 79/4. *Și zicea să le-o mai cînte iară, Poftorîndu-și dintr-acea cîntare Stihul de pe urmă.* BUDAI-DELEANU, Ț. 134. *Închinîndu-și ei cînta din gură Și poftorea stihul cel plăcut.* id. ib. 136. *Iarăși poftorind suspinul au început să-mi istorisască* (a. 1819). URICARIUL, VII, 75. *Poftorind că în patria noastră toți fiii nobleții obicinuiesc mai mult în limba grecească să scrie.* GOLESCU, Î. 66. *Silindu-i ca să poftorească și să mai înveți pe de rost* (a. 1825). CAT. MAN. II, 115, cf. CLEMENS, LB. *Vor poftori în cuget următoarele cuvinte ...* (a. 1834). URICARIUL, VIII, 191. *Fiind întreg în minte, iarăși au poftorit vorba sa, zicînd că această copilă este a lui* (a. 1836). ȘTEFANELLI, D. C. 408. *Răsunetul numai gura mea au poftorit.* DACIA

LIT. 144/10. *Nu trebuiaşte a poftori omului înţelept cuvinte înţeleapte.* ALEXANDRIA, 101/19, cf. POLIZU. *Astfel, poftorindu-şi unele ca acestea, aide, aide ajunge la curtea împărătească.* ISPIRESCU, L. 219, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Judecata lungă, Jaf este la pungă ..., Jelbile sporite, Jertfe poftorite.* POP., ap. GCR II, 347. ◇ Refl. pas. *Iar neîmplinitorilor, toate aci scrise pentru mai buna păzire, se vor poftori* (a. 1662). BUL. COM. IST. II, 265. *Bine va fi să să poftorească din nou prin daraban chipul cu care are să să urmeze alişverişul* (a. 1837). DOC. EC. 653.

II. (Prin confuzie) **1.** A pofti **(2).** *Cucoană Caliopi, îţi poftoresc s-ajungi din maioreasă, ghinărăreasă.* ALECSANDRI, T. 981.

2. A pofti **(4),** a ruga[1] **(1).** *Şi-i scrisesem un ravaş în care o poftoream ca să se îndure de flacăra unui muritor.* ALECSANDRI, T. 1699.

— Prez. ind.: *poftoresc.* — Şi: **pohtorí** vb. IV.

— Din slavonul **повѣторити.**

POFTORÍRE s. f. (Învechit) Acţiunea de a poftori **(1)** şi rezultatul ei; repetare; insistenţă. *De nu se vor şi învinge cetitorii cu doveadele lui ..., cu deasa adoire seau poftorire să se dedea a crede.* MAIOR, IST. 150/32. *Va preda: „cetania curată, fără opinteale sau poftorire sau rupere a cuvintelor"* (a. 1810). IORGA, S. D. XII, 201, cf. LB. *Poftorire a cuvîntului crăiesc.* CR (1830), 284[2]/35. *După o poftorire în trei rînduri cu tunul, n-au văzut nici un semn de întoarcirea acestora.* DRĂGHICI, R. 292/2, cf. POLIZU, LM. *Rugat cu poftorire să nu se atingă de dînsul.* ISPIRESCU, U. 97, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U., DEX.

— Pl.: *poftoriri.*

— V. **poftori.**

POFTORÍT, -Ă adj. (Învechit) Repetat, reînnoit. *Marsu, în cel semnu în carele va fi luna, de va fi întâmplarea de multe ori poftorite, să pare că va face semeţi pre varvari* (a. 1694). FN 26. *Cu mare vitejie ... au stătut împrotiva celor de multe ori poftorite năvăliri ale turcilor.* CANTEMIR, ap. TDRG.

— Pl.: *poftoriţi, -te.*

— V. **poftori.**

POFTÓS, -OÁSĂ adj. (Regional) Pofticios **(1)** (Moftinu Mic—Carei). Cf. ALR SN V h 1 391/334.

— Pl.: *poftoşi, -oase.*

— **Poftă** + suf. *-os.*

POGABÁNIE s. f. v. **pogrebanie.**

POGÁCE s. f. **1.** Turtă făcută din făină de grîu (cu jumări de porc) sau din mălai, preparată în diferite feluri după regiuni, coaptă de obicei în vatră, sub spuză. *Din doauo sute şi mai bine de păni, adecă pogăcii, mi s-au dat 25* (a. 1765). IORGA, S. D. XIII, 254. *Ţărmurii-s mămăligă moale, Dă pogăci, dă pite şi mălaie.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 325. *Un pitariu ajunsă la un birt, avînd o pogace într-o cotăriţă.* PETROVICI, P. 160/3. *Lacomi sînt ochii la pogace.* ŢICHINDEAL, F. 10/11, cf. POLIZU. *Un plăcintar s-a dus cu o pohace s-o vîndă.* NEGRUZZI, S. I, 285. *Precum pohagiul între plăcinte, Astfel luceşti între femei.* ALECSANDRI, T. 140. *Ce locmale, Baclavale, Învîrtite şi bohaciu!* id. ib. 341. *Pohaci, plăcinte grase.* id. ib. 965, cf. LM. *Se pun pe masă plăcinte şi pogăci.* MARIAN, NU. 513, cf. DDRF. *Pită, turtă de mălai şi pogace de pîne nedospită.* LIUBA-IANA, M. 99, cf. BARCIANU, ALEXI, W., TDRG. *Nuna aduce cu sine ... o pogace, ... pregătită din ouă şi aluat nedospit.* PĂCALĂ, M. R. 168. *A făcut pe acea moşie mult grîu arnăut, care e foarte preţuit de turci, căci din el ei fac plăcinte, pogace şi alte aluaturi.* N. A. BOGDAN, C. M. 92, cf. ŞĂINEANU, D. U. *Îmi încremenea ... indiana în pumni — un fel de bogaci negru-cărămiziu.* KLOPŞTOCK, F. 95, cf. SCRIBAN, D. *În fest se coace mălai, pită, turtă, pogace.* H XVIII 145, cf. XVII 69, 178, XVIII 26. *Decît pîne cu hemeu Şi s-o mîne c-un meteleu, Mai bine-oi mînca pogace Cu voinicu care-mi place.* MARIAN, NU. 41. *Mîncară şi cea din urmă pogace.* RETEGANUL, P. III, 72. *Eu la joc, mama la joc, Pogacea se arde-n foc.* ŞEZ. IV, 232, cf. II, 42, III, 85. *Omul sărac ... n-avea cum să amăgească pe copii, să nu mai ceară de mîncare; a luat o baligă de vită şi a pus-o-n spuză, spunîndu-le să mai aştepte „c-amuş îi gata pogacea".* RĂDULESCU-CODIN, Î. 165. *Fă-mi o pogace, mamă — zise Pădurelul —, că n-am mîncat de mult.* MERA, L. B. 142, cf. VASILIU, P. L. 71, T. PAPAHAGI, M. 229. *Să duc părinţi junelui şi junile la mireasă cu măru: pogaşe şi măr şi bani pă pogaşe.* ALRT II 36, cf. ALR SN IV h 1 073, 1 075, TEAHA, C. N. 255. *Pogace rasă Sub streşină de casă* (Fereastra). GOROVEI, C. 148. ◇ (În credinţe şi superstiţii) *Breaî veniţi încoace ... La fapturi mestecate în pogace.* BUDAI-DELEANU, Ţ. 321. *În Banat ... pune moaşa la capul copilului o pogace făcută din făină de grîu curat ... viind ursitoarele să aibă ... ce mînca.* MARIAN, NA. 152, cf. PAMFILE, DUŞM. 4. *Dacă vreo femeie n-are prunci şi vrea să aibă ... să-şi facă pogace cu apă sfinţită.* GOROVEI, CR. 218. *Dacă faci pogace care-i cenuşoasă, cînd o tragi afară, s-astupi locu ala unde-o stat pogacea.* ARH. FOLK. I, 224. *În sara dă ursitori, fine lumănarea aprinsă toată noapcea şi pune o pogaşă.* ALRT II 32. ◇ Expr. (Regional) **E pace de pogace, se** spune pentru a arăta că nu se poate face cu nici un chip un lucru, că este de prisos să încerci să întreprinzi ceva. *Nimeni să nu le vadă* [pe vrăjitoare cînd descîntă], *căci altcum „e pace de pogace".* MARIAN, O. II, 29, cf. ZANNE, P. IV, 95. ✦ Spec. (Prin Transilv., Ban.) Azimă făcută din făină de grîu prin coacerea aluatului în spuza din vatră. Cf. ANON. CAR., CADE. ✦ Spec. (Prin sudul Transilv.) Un fel de pîine făcută cu scorţişoară, care se mănîncă la serbările familiale. Cf. DRAGOMIR, O. M. 6. ✦ Spec. (Prin Transilv.) Pîinişoară făcută din aluatul ras de pe vasul în care s-a frămîntat pîinea. Cf. LB. ✦ Spec. (Prin Munt.) Un fel de turtă dulce făcută din aluatul rămas de la alte produse de patiserie. Cf. ZANNE, P. IV, 95. ✦ Spec. (Prin Bucov. şi prin Transilv.) Pîine de grîu muiată în miere, care se dă mirilor după cununie. Cf. ZANNE, P. IV, 95. ✦ (Prin nordul Transilv.) Mămăligă (tăiată felii) prăjită pe jeratic. Cf. PAMFILE, C. 49, CHEST. VIII 20/7, 27.

2. (Prin nordul Transilv.) Turtă din seminţe de floarea-soarelui sau de dovleac din care s-a extras uleiul. *Peştii se prind cu „pogace".* VAIDA, cf. MAT. DIALECT. I, 214.

3. (Regional; cu sens colectiv) Mîncărurile servite de familia viitorului mire cuscrilor în ziua logodnei (Movileni-Tecuci). Cf. H VIII 269.

4. (Prin Transilv. şi prin Ban.; atribuind calitatea ca un adjectiv; în sintagma) *Mere pogăci* = varietate de mere nedefinite mai de aproape. Cf. DR. I, 360, BULET. GRĂD. BOT. I, 82.

— Pl.: *pogăci* şi *pogace.* — Şi: (regional) **pogáci** (DDRF, ŞEZ. II, 42) s. n., **pogácie, pohácе** s. f., **pohági** s. n., **pohoáce** (SCRIBAN, D.), **boáce** (ALR SN IV h 1 075/812), **bogáce** (LM, SCRIBAN, D.) s. f., **bogáci, bohácі** s. n.

— Din magh. **pogácsa,** germ. dial. **Pogatsche,** scr. **pogača.**

POGÁCI s. f. v. **pogace.**

POGÁCIE s. f. v. **pogace.**

POGÁN, -Ă adj., s. m. **1.** Adj. (Învechit şi regional; adesea substantivat) (Om) păgîn **(2).** *Nice să i se facă lui pamente ca şi unui den pogăni.* PRAV. GOV. 134[v]/14. *Ziseră între pogăni.* PSALT. (1651), 179. *Povestea pentru o fată pogăna, ce au botezat îngerii* (sec. XVII). CAT. MAN. I, 160, cf. BÎRLEA, B. 90. *Iuda iubitor d'e bani Şi l-o vîndut la pogani Cu treizăci şi doi d'e bani.* T. PAPAHAGI, M. 73, cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 162, ARH. FOLK. VI, 176, 206, GOROVEI, C. 193.

2. Adj. (Transilv., prin Ban., prin Bucov. și prin nordul Mold.; despre oameni) Iute la mînie, arțăgos, furios; cumplit, crîncen, aprig; fără milă, rău, crud, cîinos, neomenos **(1)**, păgîn **(5)**. *Că-i pogon la mănie.* BĂNUȚ, T. P. 35. *Se duce el, zmeul, c-o falcă-n cer, cu alta-n pămînt ..., atîta era de pogan.* CONV. LIT. XVII, 275. *Domnul la care a slujit tata e atît de pogan, de-a omorît și pre tata și pre mama.* RETEGANUL, P. V, 46. *Mult îi mîndru și iclean Și-i de inimă pogan.* CĂTANĂ, B. 170, cf. CV 1950, nr. 4, 37, com. din FRATA—TURDA, din VICOVU DE SUS—RĂDĂUȚI și din STRAJA—RĂDĂUȚI, ȘEZ. XX, 139, L. COSTIN, GR. BĂN. 162. ✦ (Substantivat, f.; prin Maram.) Ciudă, necaz. *Că ea de ciudă mare, De pogană mare, Toate li-o ales, Toate li-o cules.* BÎRLEA, L. P. M. II, 393. ✦ Spec. (Olt.; substantivat, m.) Copil rău. Cf. CADE. ✦ (Prin Ban.; substantivat, m., mai ales art.) Drac. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 162, ALR II/I MN 95, 2 744/36.

3. Adj. (Mold., Bucov. și Transilv.; despre ființe) Urît, slut, hidos. *Mi-ești dragă, cît ești de pogană, că te-a zămislit iadul.* PR. DRAM. 384. *Aceste pogane și hide făpturi.* CONTEMPORANUL, V_2, 267. *La întrebarea cum e cutare fată, sînt zece specii de răspunsuri: ... foarte frumoasă, ... slutuță, ... pogană.* I. NEGRUZZI, S. I, 66, cf. DDRF, BARCIANU. *Știu ... că sînt pogan că mi-i silă de mine singur.* ap. TDRG, cf. ALEXI, W. *Din urîtă și pogană ce era, se făcu așa de frumoasă, de nu era alta ca ea.* PAMFILE, S. T. 165, cf. ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., H X 576. *Iese un arap negru, urît și pogăn, cît numai de căutătura lui ai fi picat jos de frică.* SBIERA, P. 228, cf. 125, 126, 145, 301. *Niște oameni urîți și pogani mergeau în urma mea.* ȘEZ. II, 161. [Fata] *cea mai mare, hidă și pogană de n-o ținea pămîntul.* ib. VII, 65, cf. III, 92, V, 117, VIII, 160, com. din CHIRIL—CÎMPULUNG MOLDOVENESC, din CRUCEA—VATRA DORNEI și din PANACI—VATRA DORNEI. ✦ (Adverbial) Urît, grosolan. *Se vede că vorbim pogan și rău de tot.* CREANGĂ, O. 229, cf. DDRF, MIRONESCU, S. 619. ✦ (Prin Transilv.; substantivat, f.) Aftă. Cf. N. LEON, MED. 141, CANDREA, F. 221, BIANU, D. S. ✦ (Regional; substantivat, f.) Boală de vite, probabil febră aftoasă (Teregova—Caransebeș). Cf. H XVIII 285.

4. Adj. (Transilv., Maram. și Ban.; despre oameni) Mare, puternic, voinic, vînjos, zdravăn, tare. Cf. GHEȚIE, R. M., VAIDA, CABA, SĂL. 99, DENSUSIANU, Ț. H. 329, com. din MORĂRENI—REGHIN, L. COSTIN, GR. BĂN. II, 154. *Alisandru-mpărat ... nu s-o fo t'emînd d'e nime. O fo pogan, pogănoc.* ARH. FOLK. V, 167, cf. VII, 68, ALR II/I h 86/102, ALR II/I MN 49, 2 266/316, LEXIC REG. 21, 66, LEXIC REG. II, 46. *De cînd nu ți-am văzut fata, s-o făcut pogană.* MAT. DIALECT. I, 87. ✦ (Transilv.) Care are mare putere de muncă, care lucrează mult; harnic. Cf. CONV. LIT. XX, 1 015, A I 24, L. ROM. 1961, nr. 1, 21, LEXIC REG. II, 84. *Îi tare pogan di lucru.* TEAHA, C. N. 255.

5. Adj. (Transilv. și Ban.; despre stări, acțiuni, fenomene ale naturii etc.) Puternic, intens, care este în plină desfășurare, în toi; strașnic, grozav; (despre anotimpuri, perioade de timp etc.) cu o vreme foarte rea. *Numai de nutreț și de vite le era vorba, și de iarna cea pogană.* AGÎRBICEANU, S. P. 29. *Cînd era veselia mai pogană, Ileana iese afară.* RETEGANUL, P. I, 58. *Cînd sufla* [zmeul], *Stan mergea fuga înainte, ca suflat de un vînt pogan.* id. ib. IV, 20. *Omăt pogan.* ALR I 1 249/218. *Un frig pogan.* ALR SN V h 1 386/250. ✧ (Adverbial) *În adevăr că Dibici ara pogan de tot.* D. ZAMFIRESCU, ap. CADE. *Pogan se umflase în pene, cucuvaia.* BENIUC, V. CUC. 99. *Mînca calul la jar mai pogan de cum ar mînca alții ovăz.* RETEGANUL, P. II, 10. *Ploaia pogan a plouat.* VAIDA. *Pogan o ptîcat ghe pe heizașul căsii.* id. *Mergînd ei prin pădure, iată o lumină strălucitoare veni pînă la ochii lor și parcă le lua vederile, așa strălucea de pogan.* CĂTANĂ, P. B. I, 19, cf. DENSUSIANU, Ț. H. 329. *Pogan suflă vîntu!* ALR SN V h 1 384/250. *Pogan samănă cu tată-so copcilu aiesta.* ib. h 1 444/250, cf. LEXIC REG. II, 84. *Pogan mai joacă bărbatu-lo.* MAT. DIALECT. I, 87. ✧ (Legat de un adjectiv prin prep. „de", exprimă ideea de superlativ absolut) *Pogan de necăjit sînt.* Com. din TIMIȘOARA.

6. Adj. (Prin Mold. și prin Ban.) Murdar **(1)**, spurcat. Cf. CREANGĂ, GL., com. LIUBA. *Aruncă blidul cela pogan.* Com. din CICLOVA ROMÂNĂ—ORAVIȚA.

7. S. m. (Regional) Om prost (Negrileasa—Gura Humorului). Cf. GLOSAR REG.

— Accentuat și: *pógan.* TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., DR. VII, 146, 474, ȘEZ. V, 117, T. PAPAHAGI, M. 73, com. din FRATA—TURDA, din MORĂRENI—REGHIN, din CHIRIL—CÎMPULUNG MOLDOVENESC, din CRUCEA—VATRA DORNEI și din PANACI—VATRA DORNEI. — Pl.: *pogani, -e.* — Și: (rar) **pogón, -ă,** (învechit și regional) **pógăn, -ă** adj.

— Din slavonul **погань**, magh. **pogány.**

POGANÍCI s. m. v. **pogonici.**

POGÁZNĂ s. f. (Prin vestul Olt.) Mirare **(1)**, uimire. Cf. N. REV. R. VIII, nr. 6, 87.

— Etimologia necunoscută.

POGĂCEÁ s. f. Diminutiv al lui pogace **(1)**; spec. (Transilv. și prin Ban.) un fel de plăcintă mică preparată cu jumări de untură, (regional) pogăciță, pogăcioară, pepenaș **(III)**. V. pateu. Cf. BUDAI-DELEANU, LEX., H XVIII 5. *E regulă că fiecare rudenie ce vine la uspăț să aducă spene încărcată de mîncări, pogăcele, plăcințele, băutură.* DENSUSIANU, Ț. H. 239, cf. 240, ALR II 4 039/53, 105, 325, 334.

— Pl.: *pogăcele.*

— **Pogace** + suf. *-ea.*

POGĂCÉRE s. f. (pl.) (Prin nord-vestul Transilv.) Femei care vînd pogăci **(1)** și turte pe la tîrguri. *Despre venirea pe lume, copiilor li se spune că ... i-o adus tată-so de la Oradea, i-o cumpărat de la „pogăcere".* ARH. FOLK. VII, 61, cf. 122.

— De la **pogace.**

POGĂCÍ vb. IV. Intrauz. (Învechit, rar) A mînca (des) pogăci **(1)**. Cf. ANON. CAR.

— Prez. ind.: *pogăcesc.*

— V. **pogace.**

POGĂCIOÁRĂ s. f. (Prin Transilv.) Pogăcea. *Își aducea aminte Cum că în desagă cu sine de-acasă O pogăcioară cu nește plăcinte Ș-un ponteriu cu vinars de prune băgasă.* BUDAI-DELEANU, T. V. 78.

— Pl.: *pogăcioare.*

— **Pogace** + suf. *-ioară.*

POGĂCÍȚĂ s. f. (Ban. și Transilv.) Pogăcea. Cf. LB. *Mînînică ... numai o pogăciță cît fundul olului.* GOROVEI, CR. 343. *Ursăsc la copil. Atuncea fașe o țîră pogășiță, și-un ban.* ALRT II 35, cf. ALR II 4 039/47, 76, 316.

— Pl.: *pogăcițe* și *pogăciți* (ALR II 4 039/316).

— **Pogace** + suf. *-iță.*

PÓGĂN, -Ă adj. v. **pogan.**

POGĂNÉSC, -EÁSCĂ adj. (Regional; în sintagma) *Pere pogănești* = varietate de pere nedefinită mai de aproape. Cf. ȘĂINEANU, D. U.

— Pl.: *pogănești.*

— Probabil **pogan** + suf. *-esc.*

POGĂNÉȚII s. m. pl. art. (Regional) Numele unei constelații nedefinite mai de aproape. *Dacă te îndeși cu fața în fereastra mică împodobită pe jumătate de ger cu fel de fel de flori, zărești deasupra Măgurei că s-au întors pogăneții către miez de noapte.* SĂM. III, 825.

— Etimologia necunoscută.

POGĂNÍ vb. IV. Refl. (Regional) A deveni păgîn **(1)** (Vișeu de Jos—Vișeu de Sus). T. PAPAHAGI, M. 229.

— Prez. ind.: *pogănesc*.
— V. **pogan**.

POGĂNÍCI[1] adj. (Prin Transilv.) Străşnic, grozav; aprig; neastîmpărat. Cf. DR. V, 220. *Mergu-mi mici, mai mici, Stoluri de voinici, Cu cai pogănici*. VICIU, COL. 111, cf. 203.
— Pl.: *pogănici*.
— **Pogan** + suf. *-ici*.

POGĂNÍCI[2] s. m. v. **pogonici**.

POGĂNÎT, -Ă adj. (Regional) Voinic, zdravăn, solid (Vîlcele—Turda). MAT. DIALECT. I, 87. *Îi tare pogănită fata dumitale*. ib. ✦ (Adverbial) Străşnic, grozav, intens, tare (Vîlcele—Turda). MAT. DIALECT. I, 87. *Pogănit mai plouă*. ib.
— Pl.: *pogăniţi, -te*.
— **Pogan** + suf. *-it*.

POGĂNÓC, -OÁCĂ adj. (Regional) Augumentativ al lui p o g a n **(4)**; foarte mare şi puternic (Scărişoara—Nucet). Cf. ARH. FOLK. V, 167. *Alisandru-mpărat ... nu s-o fo t'emînd d'e ńime. O fo pogan, pogănoc*. ib. 167, cf. 173.
— Pl.: *pogănoci, -oace*.
— **Pogan** + suf. *-oc*.

POGĂNZÍE s. f. v. **pocînzeu**[1].

POGĂRÍ vb. IV v. **poghirei**.

POGĂZNÍ vb. VI. R e f l. (Transilv., prin Ban. şi prin Olt.) A se mira[1] **(1)**; a se minuna **(3)**. Cf. DDRF. CADE. *Lucru de mirat şi de pocosit*. RETEGANUL, P. I, 60. *Să minunară şi să pocozîră văzînd că e drept ce le-a zis ţiganul*. id. ib. 66, cf. ŞEZ. VII, 182. *Ce văzui, mă pogăznii*. N. REV. R. VIII, nr. 6, 87. *M-am pocăzit cînd le-am auzit ce spunea de voi*. BOCEANU, GL. *M-am pocozît cînd am văzut că poate un om să bea atîta*. L. COSTIN, GR. BĂN. 161. *M-am pocozît ce-am văzut*. TEAHA, C. N. 254.
— Prez. ind.: *pogăznesc*. — Şi: **pocăgí** (DDRF), **pocăzi, pocosí, pocozí** vb. IV.
— V. **pogazná**.

POGHI subst. pl. v. **povilă**[1].

POGHIÁZ s. n. **1.** (Învechit şi regional) Incursiune făcută pe un teritoriu străin cu scopul de a jefui, expediţie de pradă; (concretizat) unitate militară, ceată, grup, bandă (organizată) care execută o asemenea incursiune. *Or lovi podghiazuri din ceea parte astădzi într-un sat, mîne într-altul*. NECULCE, L. 46. *Au mers şi un poghiaz tătărăsc la moscali, dar puţină pagub-au făcut*. id. ib. 366. *Şi fiind şi turci neguţitori prin tîrguri, trimitea podeazuri ... de-i robea pe turci* (a. 1718). URICARIUL, IV, 317/8. *Să începu a să porni pochiazurile şi oştile* (cca 1720). BUL. COM. IST. IV, 54. *Venea podiazuri de peste Nistru şi lovea pre turci* (cca 1730). MAG. IST. III, 37/19. *Vrednic ca să năvălească în cel mai iute pocazu*. BELDIMAN, E. 40/8. *Acel loc singuratec şi de pusnici lăcuit, În răzvrătiri şi poghiazuri, spre scăpare rînduit*. id. ib. 82/36, cf. CIHAC, II, 521, CREANGĂ, GL., DDRF, BARCIANU, ALEXI, W. *Podgheazul leşesc prinse pe domn*. IORGA, S. D. XI, 142. *Hoinăriţi pe mare Ca nişte hoţi ce umblă în poghiazuri*. MURNU, O. 149, cf. TDRG. *Un podghiaz de cîteva sute de joimiri soseşte într-o dimineaţă fără de veste*. BUL. COM. IST. I, 188, cf. ŞĂINEANU, D. U., CADE. *Am văzut că pogheazurile pradă şi din pricina lor vin şi alte oşti pe capetele noastre*. SADOVEANU, O. V, 548. *Podgheazurile leşeşti, trecînd Nistrul pe furiş, într-o singură zi au fost la Prut*. id. ib. XII, 390, cf. SCRIBAN, D., ŞEZ. VIII, 160. ◇ E x p r. **A umbla în** (sau **la**) **poghiazuri** = a hoinări, a umbla haimana (pe la petreceri). *După ce-ai purtat ciubotele atîta amar de vreme, umblînd toată ziua în podgheazuri ... acum ai vrea să-ţi dau şi banii înapoi?* CREANGĂ, O. 237, cf. DDRF, TDRG, SCRIBAN, D., I. CR. IV, 85. (F i g. ; pornind de la expresia de mai sus) *Strînge-ţi gîndurile-acasă, nu le mai lăsa-n poghiazuri*. VLAHUŢĂ, S. A. I, 44.

2. (Regional; mai ales la pl.) Rîpă[1] **(1)**; coclauri. Cf. PAMFILE, A. R. 255. *Potopul Dunării se făcuse una cu balta şi, mînă în mînă, năvăliseră pe pîrloage, împingînd arasna prin poghiazuri şuvoaie hoinare*. CHIRIŢESCU, GR. 15, cf. 253, SCRIBAN, D. *Marele fluviu sclipea din toate podgheazurile*. CAMILAR, N. II, 449.
— Scris şi: *pogheaz*. — Pl.: *poghiazuri*. — Şi: (învechit şi regional) **podghiáz** (scris şi *podgheaz*), (învechit) **pocáz, pochiáz, podiáz** (scris şi *podeaz*), (învechit, rar) **poghíz** (BARCIANU), **potghiáz** (DDRF) s. n.
— Din pol. **podjazd**.

POGHIBÁLĂ s. f. **1.** (Mold.) Om rău, om de nimic, secătură, puşlama; ştrengar. *Acea poghibală spurcată, Spandoni, sfetnicul lui Nicolai Vodă*. MUSTE, LET. III, 47/27. *Ha, ha! Bine v-au mai făcut, poghibale spurcate ce sînteţi*. CREANGĂ, A. 37. *Trăsni-te-ar, năpădite-ar, poghibală blăstemată*. CONTEMPORANUL, VI$_2$, 256, cf. DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., TDRG, ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Nu te mai întovărăşi cu poghidala de Anica*. Com. din PIATRA—NEAMŢ.

2. (Regional) Om slab sau viţă slabă. Cf. PAMFILE, J. II, 161. ✦ Lighioană, dihanie. Cf. MIRONESCU, s. 619.

3. (Regional) „Rămăşiţă de la snopii de cereale fără spic" (Ţepu—Tecuci). CV 1950, nr. 4, 44. *Adună poghibala aceea, c-o mănîncă haramurile*. ib.
— Pl.: *poghibale*. — Şi: **poghidálă, poghigálă** (SCRIBAN, D.), **pohibálă** (DDRF), **pughibálă** (TDRG, SCRIBAN. D.) s. f.
— Cf. ucr. п о г и б е л ь „prăpăd, nenorocire", rus. п о г и б е л ь.

POGHIDÁLĂ s. f. v. **poghibală**.

POGHIDÁNIE s. f. (Rar) Pocitanie **(1)**. *Prinzînd de veste la ochii lacomi ai guşatului, îi întinse punga de piele: — Na, poghidanie*. C. PETRESCU, s. 39.
— Probabil contaminare între **poghibală** şi **pocitanie**.

POGHIGÁLĂ s. f. v. **poghibală**.

POGHÍRC s. m. v. **poghircă**.

POGHÍRCĂ s. f., s. m. **1.** S. f. (Popular; mai ales la pl.) Fire de cînepă răsărite tîrziu şi nedezvoltate sau rămase după recoltat; (regional) poşomogi (v. p o ş o m o g **2)**, bîrzoci. Cf. PAMFILE, A. R. 170, id. I. C. 203, ŞĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D. *M-am uscat ca porghicea, M-am topit ca cînepa Ş-am să mor de jalea grea*. ŞEZ. VIII, 190, cf. IX, 140, VICIU, GL., PAMFILE, C. Ţ. 151, PAŞCA, GL., COMAN, GL. *Din poroici se lucrează ţesături mai ordinare*. ARH. SOM. XXIII, 463. *Am făcut ceva: 100 dă mănuşi dă cînipă dă vară, 100 dă toamnă şi 30 dă mănuşi dă bobirici* CV 1951, nr. 11, 36, cf. nr. 3, 46, A I 12, 14, 21, 22, 23. 24, 31, 34, 35, 36, V 33, 35, VI 14, 20, MAT. DIALECT. I, 286.

2. S. f. P. e x t. (Regional, mai ales în Transilv. şi Ban.; adesea cu sens colectiv şi urmat de determinări care indică felul) Cereale, fructe, legume etc. slab dezvoltate; rămăşiţe dintr-o recoltă (compromisă). *Anul acesta am căpătat numai nişte bobir de cartofi, cucuruz*. Com. LIUBA, com. din RĂHĂU—SEBEŞ, din SĂLIŞTE—SIBIU şi din TIMIŞOARA, COMAN, GL., CV 1949, nr. 8, 32, 1950, nr. 3, 35, nr. 5, 32, ALR II 5 147/36, 47, 53, 5 149/36, 53, 76, LEXIC REG. II, 87. *Parcă-i poghircă*, se spune despre un om nepriceput, rămas în urma celorlalţi. Cf. ZANNE, P. V, 508.

3. S. m. (Transilv.; în formele *pobirci, pobîrci*) Poghircit[1]. Cf. LM, BARCIANU, ALEXI, W. ✦ (Regional; concretizat) Persoană care strînge spicele rămase pe cîmp după secerat; (învechit) poghircitor. Cf. ZANNE, P. V, 708.

4. S. f. (Mold.) Epitet dat unui om mic de statură, pipernicit. Cf. CIHAC, II, 272, DDRF, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., ȘEZ. IX, 147. ◇ (Pus înaintea termenului calificat, de care se leagă prin prep. „de") *O poghircă de om.* SĂGHINESCU, V. 64. ✦ (Prin nord-estul Munt.; în forma *boghircă*) Epitet dat unui om cu mintea slabă, prost, neghiob. Cf. SCRIBAN, D. ✦ (Prin Mold.) Epitet dat unui jucător prost la jocurile de noroc. Cf. SCRIBAN, D. ✦ (Prin nordul Mold.) Epitet dat unei femei urîte. Cf. SCRIBAN, D.

5. S. m. (Transilv.; în forma *poghirc*) Numele unei plante tîrîtoare nedefinite mai de aproape. Cf. SCRIBAN, D.

6. S. f. (Regional) Numele unei păsări nedefinite mai de aproape (Găvănești—Buzău). Cf. H II 80.

— Pl.: *poghirci*. — Și: (regional) **poghîrc** (SCRIBAN, D.) s. m., **pogîrcă** (com. din PODENI—AIUD) s. f., **pogîrci** (COMAN, GL.), **pobîr** (com. din TIMIȘOARA, ALR II 5 147/36, 47, 53, 5 149/36, 53, 76), **pobîrci** (LM), **pobîrci** (BARCIANU, ALEXI, W.), **podbîc** (PAMFILE, I. C. 203, ȘĂINEANU, D. U., GRAUR, E. 63, VICIU, GL. 68) s. m., **podgîrcă** (com. din URCA—CÎMPIA TURZII) s. f., **podîrîci** (A V 28), **polbîci** (TEAHA, C. N. 255) s. m., **porbîce** (LEXIC REG. II, 87) s. f., **porbîci** (com. din VAȘCĂU, PAȘCA, GL., CV 1951, nr. 3, 46, A I 12, 14, 21, 22, 23, 24, 31, 34, 35, 36, TEAHA, C. N. 256), **pordici, porghîc** (PAMFILE, A. R. 170, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., ȘEZ. IX, 140, com. din RĂHĂU—SEBEȘ) s. m., **porghîce** s. f., **porghîci** (A V 33, 35 VI 14, 20), **porgîci** (COMAN, GL., A I 36), **bobîr** s. m., **bobîrcă** (CV 1950, nr. 3, 35, nr. 5, 32) s. f., **bobîrci, boghîrc** (ib. 1949, nr. 8, 32) s. m., **boghîrcă** (SCRIBAN, D.) s. f.

— Din bg. **побирък** (pl. *побирци* și *побирки*), ser. **pabirak** (pl. *pabirci*).

POGHIRCÍ vb. IV. Tranz. **1.** (Folosit și absol.) (Învechit și regional; complementul indică cereale, fructe rămase după cules) A aduna, a strînge. Cf. KLEIN, D. 401, LB. *Plata lucrătorului pe care îl va încărca să spicuiască sau să poghirceaască.* BREZOIANU, A. 625/25, cf. CIHAC, II, 272, LM, DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., PĂCALĂ, M. R. 141, ȘĂINEANU, D. U., CADE, SCRIBAN, D., H XVII 180, JARNÍK-BÎRSEANU, D. 89, com. din SĂLIȘTE—SIBIU și din RĂHĂU—SEBEȘ, CIAUȘANU, V. 152. *Am pogîrcit merele.* LEXIC REG. II, 62.

2. (Regional) A fura (Poiana Sibiului—Sebeș). Cf. PAȘCA, GL., GR. S. V, 389.

— Prez. ind.: *poghircesc*. — Și: (învechit și regional) **pobîrcí** (DDRF, GHEȚIE, R. M., BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., JARNÍK-BÎRSEANU, D. 89, CIAUȘANU, V. 152), (învechit) **pogărí** (ALEXI, W.), **pobîrci** (CIHAC, II, 272, LM.), (regional) **pogîrci, porghîci** (com. din RĂHĂU—SEBEȘ), **boghîrci** (PAȘCA, GL.) vb. IV.

— Din bg. **побиркам**, scr. **pabirčiti.**

POGHIRCIÓS, -OÁSĂ adj. (Regional; despre cinepă, cereale etc.) Slab dezvoltat (Poiana Mărului—Fălticeni). Cf. A VI 14.

— Pl.: *poghircioși, -oase*. — Și: **porghiciós, -oásă** adj. A VI 14.

— **Poghircă** + suf. *-ios*.

POGHIRCÍRE s. f. (Învechit, în Transilv.) Acțiunea de a poghirci **(1)**; (învechit, rar) poghircitură. Cf. KLEIN, D. 401, LB, POLIZU, LM, DDRF.

— Pl.: *poghirciri*. — Și: **pogîrcíre** (POLIZU), **pobîrcíre** (LM), **pobîrcíre** (DDRF) s. f.

— V. **poghirci.**

POGHIRCÍT[1] s. n. (Regional) Faptul de a poghirci **(1)**; (regional) poghircă **(3)**. Cf. DDRF, com. din SĂLIȘTE—SIBIU.

— Și: **pogîrcít** (com. din SĂLIȘTE—SIBIU), **pobîrcít** (DDRF) s. n.

— V. **poghirci.**

POGHIRCÍT[2]**, -Ă** adj. (Învechit, rar; despre fructele rămase după cules) Care este adunat, strîns. Cf. poghirci **(1)**. Cf. KLEIN, D. 401.

— Pl.: *poghirciți, -te*.

— V. **poghirci.**

POGHIRCITÓR, -OÁRE s. m. și f. (Învechit) Persoană care strînge spicele rămase pe cîmp după secerat; (regional) poghircă **(3)**. Cf. LM, DDRF.

— Pl.: *poghircitori, -oare*. — Și: **pobîrcitóriu, -oáre** (LM), **pobîrcitór, -oáre** (DDRF) s. m. și f.

— **Poghirci** + suf. *-tor*.

POGHIRCITÚRĂ s. f. (Învechit, rar) Poghircire. Cf. LM.

— Pl.: *poghircituri*.

— **Poghirci** + suf. *-tură*.

POGHÍZ s. n. v. **poghiaz.**

POGHOÁRĂ s. f. v. **povară.**

POGHÓI s. n. v. **puhoi**[1].

POGHRÉB s. n. v. **pohreb.**

POGI subst. pl. v. **povilă**[1].

POGÍRCĂ s. f. v. **poghircă.**

POGISTÍ vb. IV v. **pocísti.**

POGÎRCI[1] s. m. v. **poghircă.**

POGÎRCÍ[2] vb. IV v. **poghirci.**

POGÎRCÍRE s. f. v. **poghircire.**

POGÎRCÍT s. n. v. **poghircit**[1].

POGÎRNÍ vb. IV v. **povîrni.**

POGÎRJÍT, -Ă adj., s. m. și f. **1.** Adj. (Prin Mold., prin Bucov., prin nordul Transilv. și prin Maram.; despre ființe) Slab, sfrijit, pipernicit, jigărit, nedezvoltat. Cf. SCRIBAN, D., DR. V, 220, ȘEZ. V, 117, ALR I 1 156/269, 350, 361, A V 33.

2. Adj. (Prin Transilv. și prin Maram.; despre oameni) Zgîrcit, avar. Cf. PAȘCA, GL., ALR I 1 570/351, A I 24.

3. S. m. și f. (Regional; în forma *pogîrșit*) Om lacom, nesătul, flămînd (Deda—Reghin). *Ăsta-i un pogîrșit care nu se mai satură.* MAT. DIALECT. I, 187.

— Pl.: *pogîrjiți, -te*. — Și: **pogîrșít, -ă** s. m. și f.

— Etimologia necunoscută. Cf. ogîrjit, coclrjit, poghircit[2].

POGÎRȘÍT, -Ă s. m. și f. v. **pogîrjit.**

POGÎRZÍE s. f. (Cu sens neprecizat, într-o poezie populară, probabil) Podgorie **(2)**. *Si mergim la pogîrzîe Pi dealu Hagii, Vide-l-aș pustii.* I. CR. VII, 203.

— Etimologia necunoscută.

POGLÁD s. m. v. **pocladă.**

POGMÁTĂ s. f. v. **pomneată.**

POGMETE s. f. pl. (Prin nord-estul Transilv.) Vreascuri, găteje. Cf. BUGNARIU, N. 263/192.

— Accentul necunoscut.

— Din ucr. dial. **подмет.**

POGNEÁTĂ s. f. v. **pomneată.**

POGNÉTE s. m. v. **pomneată.**

POGNÍ vb. IV v. **pocni.**

POGNITOÁRE s. f. v. **pocnitor.**

POGNITÓR s. m. v. **pocnitor.**

POGNÓJ s. m. v. **podnog.**

POGNÓJIE s. f. v. **podnoj.**

POGNOOL s. n. v. **podmol.**

POGOÁDĂ s. f. (Ban.) Înțelegere; învoială, acord, tocmeală. Com. din SASCA MONTANĂ—MOLDOVA NOUĂ, L. COSTIN, GR. BĂN. 162. *Pogoada de închiriere se face verbal.* CHEST. II 26/8.
— Pl.: *pogoade.* — Și: **pogódă** s. f. Com. din SASCA MONTANĂ—MOLDOVA NOUĂ.
— Postverbal al lui **pogodi.**

POGOÁRĂ s. f. v. **povară.**

POGÓDĂ s. f. v. **pogoadă.**

POGODEÁLĂ s. f. (Prin Olt. și prin Ban.) Înțelegere; tocmeală, acord, învoială. Cf. N. REV. R. IV, nr. 38, 69, CONV. LIT. LIV, 369, PLOPȘOR, V. O. 13, CIAUȘANU, GL., CHEST. V 24/35.
— Pl.: *pogodeli.*
— **Pogodi** + suf. *-eală.*

POGODÍ vb. IV. Refl. recipr. **1.** (Popular) A cădea de acord (asupra unei acțiuni), a se înțelege, a se învoi; a se sfătui. Cf. TDRG, CADE, SCRIBAN, D. *Sfetnicii împăratului ... Între ei se pogodeau Și din gură tot grăiau.* MAT. FOLK. 97. *Dumnezeu i-a trimes pe toți acasă să se pogodească, și cînd s-o duce toți să ceară ploaie, le va da.* ȘEZ. XIII, 182. *S-a pogodit Dumnezeu cu Sf. Petru.* ib. XIX, 145. *Ne-am pogodit să plecăm deseară.* BOCEANU, GL. *M-am pogodit cu el.* COM. SAT. V, 30. ◇ Intranz. *Faptul că s-au înțeles pentru nuntă să zice că au pogodit.* N. REV. R. IV, nr. 38, 69. ✦ (Prin nord-estul Olt.) A complota, a conspira, a urzi. Cf. CIAUȘANU, GL. ✦ Refl. (Regional) A se gîndi, a chibzui, a cugeta (Orlea—Corabia). PĂSCULESCU, L. P. 250. *Pînă el să pogodea, Iacă Manea nemerea.* id. ib.
2. (Regional) A se înțelege bine, a se potrivi în preocupări și mentalitate. *Ne pogodeam în cas.* VÎRCOL, V. 98. *Așa se pogodesc ca două surori.* MAT. DIALECT. I, 87.
3. (Ban.) A discuta asupra prețului unui bun sau a evalua ceva (în vederea încheierii unei tranzacții, a compensării unei pagube etc.); a se tocmi, a se tîrgui; a se învoi. *Se pogodea cu un vecin pentru paguba ce-i făcuse capra în varză.* F (1890), 290. *Atunci el — îndată să scoată punga și să plătească turcului — fără a să mai pogodi — cît a cerut pre cal.* LIUBA-IANA, M. 58. *Mai întîi se pogodesc de preț, apoi se scrie contractul.* CHEST. II 27/8, cf. ALR I 1 581/5, 28, 49. ✦ Tranz. (Regional) A tocmi, a angaja. *Am pogodit trei zidari la casă s-o facă.* Com. din BRĂDIȘORUL DE JOS—ORAVIȚA.
— Prez. ind.: *pogodesc.*
— Din scr. **pogoditi se.**

POGODÍRE s. f. (Regional) Acțiunea de a se pogodi și rezultatul ei. Com. din TURNU-MĂGURELE.
— Pl.: *pogodiri.*
— V. **pogodi.**

POGÓL s. n. v. **podmol.**

POGÓN[1] s. n. **1.** Unitate de măsură pentru suprafețele de teren agricol, a cărei mărime a variat, după epoci, regiuni și culturi, în jurul unei jumătăți de hectar. V. iugăr. *A patra parte din pogon (socotindu-se pogonul patruzeci și opt de prăjini fălcești)* (a. 1766). URICARIUL, II, 224. *Să vinde cu mezat o grădină de douăzeci de pogoane.* CR (1833), 80[1]/37. *Pogonul moldovenesc exclusiv pentru vii este de 25 pînă la 30 prăjini fălcești.* CLIMESCU, A. 213, cf. 214, DAMÉ, T.[2] 49. *În Muntenia se întrebuința ... pogonul măsurat cu prăjina de 18 palme.* I. BRĂESCU, M. 35. *Pogonul este de două feluri: pogonul mic are 24 de prăjini, iar pogonul mare 48 de prăjini.* PAMFILE, A. R. 234. *Fundăria era o curte mare de cîteva pogoane.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 144. *A luat zestre o moșie de cîteva sute de pogoane.* REBREANU, I. 175, cf. N. A. BOGDAN, C. M. 173. *Într-o toamnă, moșia lui de cîteva mii de pogoane s-a întrecut în fertilitate.* GALACTION, A. 458. *Sînt pe cale să cumpăr o vie de vreo 36 de pogoane.* CAMIL PETRESCU, T. III, 176. *Au rămas ... pogoane întregi de pămînt nelucrat.* SAHIA, N. 17. *E lot de șapte pogoane.* STANCU, D. 263. *Pogonul este o măsură pe care o întîlnim, în perioada pe care o studiem, exclusiv în Țara Românească și ea se aplică numai la vii.* PANAITESCU, O. Ț. 172. *Pogonul, în podgoria Odobeștilor, reprezenta în 1820 circa 4297 de metri pătrați, deci era sensibil mai mic decît pogonul obișnuit.* C. GIURESCU, P. O. 85, cf. H II 80. ◇ (Prin lărgirea și exagerarea sensului) *Nu mai văzuse de cînd e, Ion, Odăi cît o păsune și preș de un pogon.* ARGHEZI, VERS. 292. *La lumina becului, mîzgăleam pogoane de hîrtie.* STANCU, R. A. I, 163.
2. Bucată de pămînt de un pogon[1] **(1)**; teren cultivat, plantație având această suprafață. *Am vîndut 11 pogoni de țealină și cu 11 stînjini di loc* (a. 1638). GCR I, 87/9. *Să să știe că i-am vîndut 7 pogone de vie* (a. 1641). id. ib. 92/13. *I-am vîndut o jumătate de pogon de viia* (a. 1650). id. ib. 135/9. *Au scornit și el acestu obiceiu rău de vii: de pogon cîte un leu să de.* NECULCE, L. 32, cf. 122. *Un pogon de vie și cu un stînjan de moșie* (a. 1756). BUL. COM. IST. V, 189. *Cîte 3 demerlii de pogonul de popușoi* (a. 1779). URICARIUL, XXI, 222. *Pogoane de vie.* ZILOT, CRON. 85. *Ce voiți să facă țăranii cu un pogon?* KOGĂLNICEANU, S. A. 181. *Bogatul îns-atunci pogoanele măsoară.* BOLLIAC, O. 68. *Bursucului îi venise rîndul și el să domnească Peste un pogon de tufe, în pădurea părintească.* ALEXANDRESCU, O. I, 307. *Mi-am durat și eu o dugheniță pe răzășia mea ca să-mi vînd vinu de la pogoanele din deal.* ALECSANDRI, T. 1 538. *Ară un pogon pe zi.* ap. PAMFILE, A. R. 35. *Nouă sute de pogoane de pădure.* BRĂTESCU-VOINEȘTI, P. 54. *Făceau valuri-valuri mii și mii de pogoane cu porumb.* GALACTION, O. A. II, 420, cf. 90. *Dincolo de drum se întindeau pogoanele de vii.* SAHIA, N. 61. *I-am avut pe ai noștri robi pe un pogon.* SADOVEANU, O. IX, 330. *Iar brațu-ar tremura de cazna pe pogon.* CĂLINESCU, L. L. 176. *I se dăduse lui moș Truță în anul ăla pogoanele cele mai proaste.* CAMIL PETRESCU, O. I, 20. *Îți ar un pogon pentru o căruță de trestie.* V. ROM. august 1954, 118. *Vindeți atunci numai partea Matildei, adică cinci sute de pogoane, dimpreună cu conacul.* VINEA, L. I, 253. *La împărțitul celor trei pogoane moștenire, Moromete a ales pămîntul cel mai bun.* PREDA, M. 51. *Avem ... șase sute dă pogoane în lunca văii.* T martie 1962, 20. *Pogoane de ceapă.* I. CR. V, 278. *Trei pogoane ți-am arat, Boii nu i-am dejugat, Deminoare nu le-am dat.* BALADE, II, 310, cf. UDRESCU, GL. ◇ Fig. *Pi masă față di masă, Pogon verde di matasă.* ȘEZ. XVIII, 14. ✦ Cantitate de produse obținute de pe un pogon[1] **(2)**. [Pentru confecționarea ghetelor] *ne trebuiesc: o cireadă de boi și de viței ..., un pogon de cînepă și altul de in.* CARAGIALE, O. II, 137. *Am cumpărat coceni. — Mulți? — Două pogoane.* BRĂESCU, O. A. II, 320.
— Pl.: *pogoane.*
— Din bg. **ПОГОН.**

POGÓN[2]**, -Ă** adj. v. **pogan.**

POGONÁCI s. m. v. **pogonici.**

POGONÁR s. m. (În trecut) Lucrător agricol plătit după numărul de pogoane[1] lucrate (în special de vie); (regional) pogonaș **(2)**. Cf. I. GOLESCU, C., POLIZU, LM, DDRF, BARCIANU, ALEXI, W., ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Oamenii să învoiau să lucreze fiecare cîte un pogon ... li se spunea de aceea pogonari.* C. GIURESCU, P. O. 122.
— Pl.: *pogonari.*
— **Pogon**[1] + suf. *-ar.*

POGONÁȘ s. n., s. m. **1.** S. n. Diminutiv al lui pogon[1]. *Cît pămînt ai? — Eu? Un pogonaș și o jumătățică.* GALAN, B. I, 115.
2. S. m. (Regional) Pogonar. Cf. SCRIBAN, D. ◇ (Atribuind calitatea ca un adjectiv) *Diaconi pogonași ce lucrează viile sfintei mitropolii.* ap. id. ib.
3. S. m. (Regional) Pogonici **(1)**. Cf. SCL 1971, 405.
— Pl.: (n.) *pogonașe* și (m.) *pogonași*.
— **Pogon[1]** + suf. *-aș*.

POGONĂRÍT s. n. Impozit care se percepea în țările române, în favoarea domniei, pentru fiecare pogon[1] cultivat cu vie, (mai tîrziu și cu) tutun, porumb etc. *Au scos ... di primăvară pogonărit.* NECULCE, L. 323, cf. 382. *Nicolai Vodă ... rădicase și pogonăritul viilor, care era cîte 20 bani de pogon.* AXINTE URICARIUL. LET[2]. II. 166. *Alte obiceiuri rele ce era mai înainte să nu fie ... nici pogonărit, nici coniță, nici adăosagul.* CANTA, LET. III, 178/18. *Hrisov ... pentru pogonăritul de vii* (a. 1713). CAT. MAN. I, 1. *Am rîvnit ca să se stingă și acest obiceiu scornit de la o vreme încoace, adecă pogonăritul de vii* (a. 1728). URICARIUL, I, 48. *Pentru pogonărit așijdere, mulți din lăcuitori își părăsea viele* (cca 1750). IORGA, S. D. VI, 215. *Ca să aibă a scuti ale bisericii drepte vii de pogonărit* (a. 1752). id. ib. I, 232. *Au început a pune bani și pe boieri și pe mănăstiri ... și pogonărit și altele* (sfîrșitul sec. XVIII). LET. III, 244/21. *Vor fi îndatorați a plăti ... pogonăritul pe sămănăturile de tutun* (a. 1818). GCR II, 222/4, cf. 220/34, 221/6. *Au înființat o ... contribuțiune numită pogonăritul.* I. IONESCU, P. 312, cf. DDRF, ȘĂINEANU, D. U. *Viile grevate cu două feluri de impozite, pogonăritul (dare pe pogoane) și vădrăritul.* C. GANE, TR. V. 309. *Pe lîngă darea asupra vinului, s-a pus și o dare asupra viei, numită pogonărit, fiindcă se plătea pe pogonul de vie.* C. GIURESCU, P. O. 235.
— **Pogon[1]** + suf. *-ărit*.

POGONEÁSCĂ adj. (Munt.; în sintagma) *Prăjină pogonească* = unitate de măsură pentru suprafețe de teren (agricol), egală cu șase prăjini pătrate. Cf. TDRG. *Pentru păduri și vii se folosește prăjina de 10 palme, numită și prăjină pogonească.* PAMFILE, A. R. 231, cf. SCRIBAN, D., DM.
— Pl.: *pogonești*.
— **Pogon[1]** + suf. *-esc*.

POGONEÁTEC subst. (Învechit) Haină bisericească nedefinită mai de aproape. *Cont pentru halini beserichii: ... 1 pogoneatec ibrișim galan cosut* (a. 1800). IORGA, S. D. XII, 129.
— Etimologia necunoscută.

POGONÉȘTE adv. (Popular) La pogon[1], pe pogon[1]; pentru un pogon[1]. *Lucrul pămîntului se face pogonește.* I. BRĂESCU, M. 9. *Să ne tocmim pogonește.* CIAUȘANU, GL., cf. SFC II, 144.
— **Pogon[1]** + suf. *-ește*.

POGONÍ[1] vb. IV. Tranz. (Folosit și absol.) (Învechit, rar) A goni, a alunga. *Legîndu-le svitele picioare la cai sireapi și slujitorii muncilor pogonind, îi trasără preste spini și ciuline.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 113[v]/2. *Svîntul Evstratie pironit cu încălțări de her fu pogonit ... pînă la Nicopoli.* id. ib. decembrie 215[r]/14. *Agiunsă pre sv*[i]*nt*[ul] *Evstratie ce era pogonit pre cale și să legă lîngă dînsul.* id. ib. 215[r]/25, cf. TDRG, SCRIBAN, D.
— Prez. ind.: *pogonesc*.
— Din slavonul **погонити**.

POGONÍ[2] vb. IV. Tranz. (Rar) A măsura cu pogonul[1] **(1)**. Cf. CHIRIȚESCU, GR. 253.
— Prez. ind.: *pogonesc*.
— V. **pogon[1]**.

POGONICÉL s. m. Diminutiv al lui pogonici **(1)**. *Ce-aduceți voi, dragii mei, Dragii mei pogonicei?* MARIAN, Î. 531.
— Pl.: *pogonicei*.
— **Pogonici** + suf. *-el*.

POGONÍCI subst. **1.** S. m. Băiat care mînă vitele (la arat, în circadă, la car); (regional) biriș, pognitor (v. pocnitor **II 1)**. *Stătură mișcoii neclătiți, săvai că-i bătea pogonicii.* DOSOFTEI, V. S. decembrie 247[v]/31. [*Pentru un bou perit de la plug.*] *El au fost pogonici, dătător de sam*[ă] *numai de dzi* (a. 1741). IORGA, S. D. VI, 268, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., LB. *Ară numai cu opt boi și cu patru poganici.* CODRU-DRĂGUȘANU, C. 8, cf. POLIZU, CIHAC, II, 124, DDRF, BARCIANU, LUC. III, 360. *Viorelele începuseră a se ivi pe ogoare și pogonicii le rupeau și le puneau la pălării.* SANDU-ALDEA, U. P. 179, cf. ALEXI, W. *La plug umblă doi pogonici, un cornaci, doi puitori.* ap. PAMFILE, A. R. 35. *Veniseră ... ca pogănicii pe lîngă boii și vacile din juguri.* AGÎRBICEANU, P. M. 7, cf. AN. DOBR. IV, nr. 4, 102. *Ceterașii au pus arcușul pe ceteri și cîntau, iar pogănicii pocneau cu biciul și-au pornit carăle.* VLASIU, A. P. 60, cf. SCRIBAN, D. *Dacă ești pogănici, atunci dă după boi.* LĂNCRĂNJAN, C. III, 154, cf. II II 80. *Plugul negru cu doi boi, Cu gonaci, Cu pogonaci.* TEODORESCU, P. P. 88, cf. 297. *La un plug cu șese boi, Acolo-s poganici doi.* JARNÍK-BÎRSEANU, D. 344. *Și boii boncăluind, Pogăniciu-n zbici pocnind.* MÎNDRESCU, L. P. 220. *Pogănici cu pleasna mare Mînă boii cît de tare, Să sosim în sat cu soare.* MARIAN, NU. 617. *Îl ducea tată-său la plug ca pogănici, să mîie vitele.* RETEGANUL, ap. CADE. *Dumneavoastră ne-ați înșelat, Povoara ne-ați îngreuiat, Poganici l-ați îmbătat Și tare rău a mînat.* SEVASTOS, N. 205. *Plugu-mi șede la părete, Boii-mi pasc la iarbă verde, Pogonicii-s după fete.* MAT. FOLK. 167. *Plug cu șasă boi, Pogănici sînt doi.* VICIU, COL. 159. *Caii la plug se mînă de poganici.* BREBENEL, GR. P. *Plecat-a Dumnezeu la arat Cu plugu negru, Cu boi negri, Cu pogonici negru.* GRIGORIU-RIGO, M. P. I, 177, cf. ALR I 896, ALR II 5 094, A II 1, 2, 3, 6, 7, 12. *Pogoniciul dinainte, Îl cunosc că-i fără minte, Pogoniciul dinapoi, Îl cunosc că-i de la noi.* FOLC. MOLD. I, 43. ◇ (Folosit ca epitet pe lîngă „arici", de obicei în jocurile de copii) *Arici, arici, pogorici, Du-te la moară De te-nsoară Și ia pe fata lui Cicoară.* I. GOLESCU, C. *Arici, arici pogonici, Ce-ai căutat p-aici?* PÎRVESCU, C. 15, cf. PAMFILE, J. II, 21. 100, III, 52, TEODORESCU, P. P. 190, MAT. FOLK. 508. *Frunză verde trei oglici, Arici pogonici cu plîntici De sfîrc de bici.* I. CR. III, 177. ✦ (Prin Transilv. și prin sudul Mold.) Persoană care ține coarnele plugului, cînd se ară; cornaci. Cf. ALR II 5 102/141, 235, 605. ✦ (Regional) Lucrător agricol plătit după numărul de pogoane[1] lucrate. Cf. SCRIBAN, D. *L-am luat pogonaci, cu toate ale lui: boi, plug, mîncare, nutreț.* UDRESCU, GL.
2. Subst. (Prin Transilv.; în forma *pogănici)* Car cu care merge mireasa la cununie. Cf. CV 1950, nr. 4, 33.
3. S. n. (Regional) Bucată de fier prinsă pe grindeiul plugului, de care se agață cele două lanțuri de la cotigă; crucea plugului (Drăgușeni — Tîrgu Neamț) Cf. GLOSAR REG.
— Pl.: (m.) *pogonici* și (n.) *pogonice*. — Și: (rar, **1) pogorîci,** (regional) **pogonáci, poganíci, pogănici, pocănici** (BARCIANU, ALEXI, W., ALR I 896/194) s. m.
— Din bg. **погонич**.

POGÓR subst. (Învechit) Coborîre. *Doamne, mă lași cu greață ... , Suișul, pogorul să mă conceneească?* DOSOFTEI, ap. TDRG, cf. BUDAI-DELEANU, LEX., SCRIBAN, D.
— Din v. sl. **погорь** „în jos". Cf. pogorî.

POGORĂMÍNT s. n. (Învechit, rar) Coborîre. Cf. SFC V, 49.
— **Pogori** + suf. *-mînt*.

POGORÍCI[1] subst. (Prin Transilv.) Mălai de calitate inferioară. Cf. PAȘCA, GL.
— **Etimologia necunoscută.**

POGORÍCI² s. m. v. **pogonici.**

POGORÍ vb. IV v. **cobori.**

POGORÎRE s. f. v. **coborîre.**

POGORÎȘ s. n. v. **coborîș.**

POGORÎTÓR, -OÁRE adj. v. **coborîtor.**

POGORÎTÚRĂ s. f. v. **coborîtură.**

POGRÁDĂ s. f. v. **progadie.**

POGRÁDE s. f. v. **progadie.**

POGRÁDIE s. f. v. **progadie.**

POGRĂZÍ vb. IV v. **pogrăzni.**

POGRĂZNÍ vb. IV. Intranz. și refl. (Învechit) A se cufunda în apă; a se îneca în apă. *Aleșii încălecători 300 potopi în marea mohorîtă, cu undele coperi ei, pogrăzniră (pogrăziră* D, vatămară-se V, *să afundară* D) *întru adîncat ca piatra.* PSALT. 310. *Tremease duhul său și coperi ei marea, pogrăzniră* (cufundară C, afundară-să D, necară-se V) *ca plumbul întru apă foarte.* ib. 311. *Vărsă-se spre mere apă pără la sufletul mieu, fărăfundul încungiură-me, apoi, pogrăzni-se (posărni-se* C, prăpădi-se V, afundatu-s-au D) *capul mieu.* ib. 325, cf. TDRG, SCRIBAN, D.

— Prez. ind.: *pogrăznesc.* — Și: **pogrăzí, posărní** vb. IV.

— Din slavonul погрѫзнти (сѧ).

POGREBÁNIE s. f. (Astăzi rar) Înmormîntare; spec. slujba și ceremonia ortodoxă a înmormîntării. V. prohod. Cf. URECHE, L. 240. *Au învățat să grijească ce trebuiește de pogrebanie și au învățat de au făcut un sicriu.* SIMION DASC., LET. 186. *Cuvântu la pogabani și rugăciuni* (a. 1668). CAT. MAN. I. 624. *Pogrebania provodului creștinesc.* DOSOFTEI, MOL. 84. *Caute cititoriul la sfîntul Amvrosie în orația ce face la pogrebania lui.* CANTEMIR, HR. 258. *Și-i făcură slujba pogrebaniei după obiceaiu* (a. 1698). GCR I. 319/23. *Făcutu-i-au pogrebania cumsăcade.* ANON. CANTAC., CM I, 163. *Au mersu a doauo zi mărîia sa ... de au fost la slujba pogribaniii.* R. GRECEANU, CM II, 158. *Pogrebania Preasfintei Născătoarei de D*[u]*mnezeu.* MINEIUL (1776), 23^{v1}/16. *Să nu se cheme la judecată cel ce face pogribanie vreunei rude a lui.* PRAV. COND. (1780), 72. *L-au îngropat cu preoți făcîndu-i pogrebania.* DIONISIE, C. 197, cf. LB. *Luai chip de mort și, făcîndu-mi toată pogribania, mă îngropară cu mare paradă.* GORJAN, H. II, 210/35, cf. POLIZU, CIHAC, II, 130. *Cîțiva din boierii pribegiți ... sosise călări chiar în ziua pogribaniei domnului.* ODOBESCU, S. I, 114. *Pogribania vecinicei pomeniri se vrea pe fumul de tămîie cădelnițat.* MACEDONSKI, O. III, 100, cf. DDRF, BARCIANU. *Vreau să i se facă pogribanie domnească.* DAVILA, V. V. 187, cf. ALEXI, W., TDRG, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D. *Se împlinește un veac de la pobreganie.* V. ROM. noiembrie 1954, 155. ✧ (În imprecații) *De ce mi-ai spus, mă, pogribania cui te are, dacă n-a fost adevărat?* G. M. ZAMFIRESCU, M. D. II, 318. *Uite cum îl face Stanca să înjure ... Pogribania ei de cofofană.* SADOVEANU, O. XVII, 338. *Pobrigania cui l-a-nchinat, mi-a stricat o sumă de grîu cu vacile lui.* UDRESCU, GL. ✦ Spec. (Ban.) Prohod care se face în caz de moarte, pentru o lăuză pînă la șase săptămîni. Cf. L. COSTIN, GR. BĂN. 162, CADE. ✦ (Regional) Mîncarea care se dă preoților și participanților la o înmormîntare, după ceremonie (Săcuieni—Tîrgoviște). Cf. II IV 260.

— Pl.: *pogrebanii.* — Și: **pogrevánie** (LM), **pogribánie, pogabánie, pobregánie, pobrigánie** (H IV 260. I. CR. IV, 122), **povrigánie** (H IV 160, IX 62), **progrebánie** (ALEXI, W., H XVIII 284) s. f.

— Din v. sl. погрѣбание.

POGREȘÍ vb. IV. Refl. (Învechit, rar) A greși. *S*[e] *progreșîră de să lovîră pre sine frate pre frate prin inemă nemerindu-să.* DOSOFTEI, V. S. noiembrie 117^{r}/8. *Patimile sufletului ... multe ori să ascund și să pogreșesc deaca nu pun* [preoții] *tare grijă.* id., ap. TDRG 1 472.

— Prez. ind.: *pogreșesc.*

— Din slavonul погрѣшити сѧ.

POGREVÁNIE s. f. v. **pogrebanie.**

POGRIBÁNIE s. f. v. **pogrebanie.**